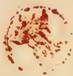

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XL E
E
6
NAPOLI

DOMINICI
Marii Nigri Veneti

GEOGRAPHIAE
Commentariorum libri XI, nunc primùm IN LVCEM MAGNO STVDIO EDITI, QVIbus non solum orbis totius habitabilis loca, regiones, prouinciæ, urbes, montes, insulæ, maria, flumina, & cætera, ut nostro tempore sunt sita & denominata, uerum etiam omnium ferè populorum & uariarum gentium mores, leges ac ritus tam sacri quàm prophani exactè describuntur, ita ut uel ipso Strabone utilior nostris temporibus, autor hic doctorum quorundam iudicio meritò habeatur.

VNA CVM
LAVRENTII CORVINI NOuoforensis Geographia.

ET
STRABONIS EPITOME PER D. HIERONYMVM GEMVSAEVM translata, quam adiecimus ut quo cum Marium hunc nostrum Lector conferat, habeat.

Adiecto rerum & uerborum memorabilium Indice locupletissimo.

Cum gratia & priuilegio Imperatoriæ Maiest. & Christianiss. Galliarum Regis, cuius exemplum subiecimus.

BASILEAE.

Exemplum Priuilegii Christianiss.

FRANCORVM REGIS

HENRICI II.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France, au Preuost de Paris, Bailly de Rouen, Seneschaulx de Lyon, Thoulouse, & Poictou, & à totus noz autres iusticiers, officiers, ou leurs lieutenans Salut. Iehan Oporin & Henry Pierre marchans, libraires & bourgoys de Basle l'un des Cantons de noz alliez, confederez & bons comperes les Suisses, nous ont faict dire & remonstrer, qu'ilz ont recouuert entre autres liures, Les oeuures de Ioannis Zonaræ Monachi, qui olim Bizantij magnus, &c. compendium historiarum, in tres Tomos distinctum, Græcolatinum: & ung autre intitulè Dominici Marij Nigri Veneti. Pour lesquelz liures recouurer & imprimer, leur ha conuenu & conuiendra faire de grandz fraiz & despens, & doubtent, que les libraires & imprimeurs de nostre royaulme ne facent, si tost que lesdictz supplians auront publiez lesdictz liures, iceulx imprimer, qui seroyt leur oster tout moyen de se pouoyr rembourser de leurs deniers, & receuoir quelque fruict de leur labeur. A ceste cause nous ont humblement suppliez & requis leur uouloyr surce pouruoyr de remede conuenable. Pource est il, que nous desirans bien et fauorablement traicter lesdictz suppliantz, leur auons permis & permettons de grace speciale, plaine puissance & auctoritè royalle, de mettre & exposer en uente en nostre royaulme, pais, terres, & seigneuries a nous obeissantes, lesdictz liures, sans ce que nul libraire ou imprimeur de nosdictz royaulme, pais, terres, & seigneuries, puissent lesdictz liures imprimer sans le congè & permission desdictz supplians, iusques au temps & espace de six ans, à cõpter du iour & date que lesdictz liures seront parachevez d'imprimer en la premiere edition: & ce sur peine de confiscation desdictz liures, & d'amende arbitriare, a nous appliquè. Si uous mandons, & a ung chascun de uous sura ce requis, & si comme a luy appartient, que de la presente concession & priuilege faictes & permettez, & souffrez lesdictz supplians iouyr & user plainement & paisiblement, sans leur mettre ou donner ne souffrir estre mis ou donnè auchun detourbier ou empeschement au contraire: lequel si faict, mis, ou donnè leur est, uous faciez incontinent & sans delay mettre à plaine & entiere deliurance, & au premier estat & deu. Car tel est nostre plaisir, nonobstant quelques lettres à ce contraires. Donnè a sainct Germain en Laye, le dernier iour de Ianuier, l'an de grace mil cinq cens cinquante & six, & de nostre regne le dixieme.

Par le Roy en son conseil.

Deuabres.

VERE NOBILI ET docto uiro. D. Gaspáro à Nydbrucf. Iuriſconſulto, Inuictiſsimi CAROLI V. Rom. Imp. Et Sacratiſs. FERDINANDI Rom. regis, Sereniſsimi'que Bohemiæ regis MAXIMILIANI Conſiliario, Vuolfgangus Vuiſſenburgius Baſilienſ. S. D.

QVANQVAM Strabo ille Amaſæus, ut Stoicæ Philoſophiæ ſtudioſiſsimus, ita ipſius Geographiæ diligētiſsimus ſectator, uerè dixit: ad Philoſophū artis huius Geographicæ, quæ de Orbis ſitu eiusq́ partibus eſt, conſiderationem, non poſtremo loco pertinere: ego tamen multo uerius dici iudico, non tantum ad philoſophos (niſi philoſophi nomine, hominem quemuis intelligere uelimus, cui res diuinæ & humanæ curæ ſunt, id q̄d ueteribus non raro in uſu fuiſſe uideo) uerùm ad omne omnium hominū genus, cognitionem hanc utiliſsimam, & ſummè mortalibus neceſſariam, ſpectare. Niſi eos libeat eximere (quos item non paucos inuenies) qui ſuis tantum rebus ſtudere, ſibiq́ ſolis uiuere in tota uita inſtituunt. Qui, quid à brutis cæteris'ue terræ ponderibus differant, non uideo, quibus item natura dedit, ut quod ſuum eſt tantum ſequantur, niſi ſolertia, & humana quadam induſtria, à natiuo ſuo genio, loris & flagris abarceantur: Longè autem aliter hominum res eſſe debere compoſitas, in confeſſo eſt. Nā cum hi cætera animantia, & ſenſu cōmuni & ratione antecellant, natura & inſtitutione tam diuina quàm humana, ita cōparatos eſſe oportet, ut nō tantum commertium quoddā, ueluti illa, inter ſeſe habeant, ſed communionem quandam arctiſsimā, qua, non aliter quàm unius corporis membra, charitatis glutino iuncti, cohæreant, quid mirū ſi inertiſsimos hos uentres, ceu fucos quoſdam ſub humana ſpecie, excludamus, cum ſimiæ potius quàm homines dici mereant. Nam quid dulcius, quid iucundius, quid utilius, immo magis neceſſariū homini, quàm eius rei noticia, & ſi non plena ac perfecta, tanta tamen quæ homine digna uideatur, in qua uerſari, immorari, immo commorari, omnibus neceſſe eſt, qualis eſt uniuerſi totius, infimus hic terræ & aquæ globus, terræ autem maximę. Quæ, cum ſit hominū, uel ut cœlum Dei, naſcentes nos recipit (ut prudenter ſcripſit Plinius) natos alit, ſemelq́ editos ſuſtinet ſemper, dum nos, reliqua natura planè abdicatos, uelut pia mater, ſuo nos excipit gremio, unde rectè maternę uenerationis nomen illi inditum eſt. Quanquam ſummi patris æterna illa ſapientia, nobis eam non priuatim, aut his, aut alijs, ſed cōiunctim, & in uniuerſum, quaſi publico quodam nomine, omnibus inhabitandam dedit, quàm diu hac frui aura datur. Nam cum cœlum homini ſuſpiciendū quidem, & erecto conſiderandum uultu, dediſſet, terrę & aquę machinam, omni ornatu excultiſsimā, non tantum inſpiciendam & admirandam tradidit, ſed incolendam, fruendam, manibus exercendam & tractandam, pedibus calcandā, remis ac uelis ſulcandam, & quod omniū maximum eſt, tanquam genuino patrifamilias poſsidendā, & dominandam, cum omni ſuo ornatu, propriam fecit. Nota enim uox eſt conditoris benigniſsimi, qua hominem, nuperrime è terræ gleba productum, & quaſi limoſo adhuc madentem utero, dominum, & terræ, & aquæ, & quadrupedū, & piſcium, & auium, & omnium reptantium, immo & herbarum & arborū omnium, inferioris & gratiſsimi huius domicilij, conſtituit herede. Dixit enim, Fructificate, augeſcite, & implete terram, atq́ ſubijcite eam, & dominamini in piſces maris, & uolucres cœli, & omne genus animantum ſuper terram. Et quod ſubditur, Ecce dedi uobis omnē herbam, & quę

uel [illegible] illa, & summa scientiarum omnium principe Theologia, paucis osten-
demus, Atque id ipsum ob hanc potissimum causam, quod in hac & ab huius ma-
gistris plerisque, utilissimum hoc & planè necessarium terrenæ descriptionis stu-
dium & negligi & contemni uideamus, quasi uerò uni Theologiæ nihil lucis &
utilitatis conferre possit, quæ alijs omnibus tantum præstat & opitulatur, dum
grata quadam suauitate, obscurissima quæq; illustrat & interpretatur. Quod ut
Scholasticæ Theologiæ, qua aliquando usi sumus, est condonandum, ita satis ad-
mirari non possum, cur eodem hæreant luto, qui spinosis (ut uocant) senticetis
præteritis, puriori sese consecrasse Theosophiæ gloriantur, quā cum in Sacrarum
literarum uera & genuina interpretatione primum, in ueterum deinde dictis ac fa-
ctis pręclaris collocent, uelim mihi dicerent, quem diuinarum scripturarū librum,
siue legalem, siue propheticū (libet enim eam sequi distinctionē, quæ apud illos
ut peruulgata ita quoq; recepta est) rectè uelint explicare, aut cum fructu suo lege
re, exclusa Geographia. Immo fere dixissem, quam libri partem aut capitulum, ubi
tanta locorū occurrit copia, uelut insularum, regionum, fluuiorū, montiū, marium,
populorum & oppidorū, ut singularum promissę terrę partiū nomenclaturam in-
termittā. Quod ut uel in uno saltē testatum faciam libro, Inspiciant quęso diligen-
tius, quā solent pleriq;, Genesim, quē tamen librū & ordine & institutione, primo
loco habēt, Deus bone, quanta hic locorū partiumq; terreni globi, nominū occur
rit sylua, nō modo priuatorū, & quæ sunt rebus, de quibus illic agit, propria (qua-
lia sunt Bethel, Gilead, Mahenaim, Beerseba, Eseck, & alia eius generis, quæ for-
tassis propria, citra ius Geographicū, possunt sibi facere, quod ab euentibus, & ijs
quę illic cōtigerunt, specialia nomina acceperint, unde ex ipsius potius historię, &
rerum formis, quàm Geographorū placitis locorum deducenda sit interpretatio)
uerum etiam cōmunium, quæ sine expositione Geographica, nec intelligi nec tra
di ritè possunt, ut sunt Babylonia, Sinehar, Armenia in cuius montibus Noe arca
quieuit post diluuiū: Assur, Charan, Caphdorim siue Chaldęa, Aegyptus Hebręis
Mizraim dicta, Syria triplex, Mesopotamia, Arabia, Aethiopia, atq; alia penè infi
nita, quæ illic Lectori occurrunt, ut interim montiū, fluuiorum, populorū & oppi
dorum uocabula taceam, quorū certè magnū recitare numerū possem nisi tempori
& morę parcendū esset, quib. præteritis, tam nequit uera spiritus mens, & loquen
di ratio teneri, q; nequit cœcus de coloribus, quos nunquā uidit iudicare. Sed ne
de ijs quę tanto interim tempore, tamq; temere neglecta sunt, quisquam me supra
fidem loqui suspicet, idipsum uno aut altero exemplo breuissimè demonstrabo.
Nota sane est, ut puto, diuturna illa & pertinax dissensio, qua, ętate ferè omni tàm
ueteri quàm media ac recentiori, Patres scripturarū interpretes, inter sese conflicta
ti sunt, de Paradiso, & eius situ, quid namq; sit, & ubi locorū consistat. Diuinā qui-
dem esse amœnitatē quandam, & delitijs omnibus affluentē, omnes consentiunt:
quidam tamen spiritualem illam facientes, aut in cœlo aut in piorum mentibus
fide pacificatis collocarunt, Qui uerò corporalem esse uoluerūt, locum quendam
terrestrem, omni deliciarum genere abundantem opinati sunt, quem quidem ad-
huc manere, atq; alicubi extare contenderunt, sed custodia quadā & diuino ope-
re ita præmunitum, ut nemini ullus eô pateat aditus, ne immundis quidem & aë-
reis spiritibus, per omnia alioqui penetrabilibus. Vbi uerò is sit locus, qua ue terræ
aut cœli parte consistat, ualde est disceptatum, ijs in extrema quadam orientis re-
gione constituentibus, inaccessa tamen (ut dictum est) nec ulli hominum cogni-
ta, propter Cherubim & Rompheam illam flammeam, quibus illum esse septum
Moses dicit. Quòd si uerum esset uel nostra patefecissent tempora, non rationum
& argumentorum persuasionibus, quibus fortassis prior ætas nostra inferior non
fuit, sed ipsa rerum magistra experientia, qua nobis hodie totius orbis terreni mo
les & ambitus, crebris istis nauigationibus ac reciprocis, ad omnes ferè mundi
cardines, ita Maximorum Impp. CAROLI V. & FERDINANDI semper
August. clementia & beneficio, aperta sunt, ut iam ferè nulla totius terræ sit natio,

quæ non

quæ non explorata aut incognita maneat, Quanto ergo magis locus tam uastus, tantæq; amplitudinis, quantę illum faciunt, tanto præsertim fulgentem miraculo, ut fieri non possit, quin remotissime etiam aspicientibus, admirationis aliquid, ac spectaculi præbeat, quibus insatiabilis ista hominum καινοσπουδίᾳ, & uisendarum regionum nouarum cupiditas prouocata, uel accessum tentassent ipsi, uel tanti spectaculi causam ab alijs didicissent, cuius tamen rei, nec fama nec scriptis, ullam factam mentionem hactenus scio. Alij uerò intra Zonam, (ut uocant,) torridam collocarunt, quam cum cæteris alioqui crescentibus, ob nimium æstum; uelint insensissimam, soli Paradiso aptam, & propitiam fecerunt. Sunt alij qui locum illum beatum, à reliqua terra exemptum, supra mediam aëris regionem, ad Lunarem ferè ambitum suspendunt, timentes fortè, ne diluuio aliquo, cæteris'ue aëreis affectibus; aut periret totus, aut suæ felicitatis damnum aliquod pateretur. Sed uelim ut hi dicerent, Num eo loci à summo omnium opifice principio sit conditus, an aliquando illuc translatus? Translatum dicere non puto, quod diuinarum literarum testimonio luculenter comprobatum sit, hominem è Paradiso eiectum, non Paradisum ab homine sublatum. Sin uerò sic est creatus, non frustra certè mirabimur, per quas fistulas, aut meatus aëris ocultos, flumina hæc quatuor maxima, descenderint, ut hic totam terram circuiret Hauilah, ille Aegyptum & Aethiopiam, Tertius in oriente Asyriam inundaret, ut interim fluminis celeberrimi Euphratis decursum taceam cum scripturis. Sed quē disceptationis huius fontem credemus alium, quàm Geographicarum demonstrationum imperitiam? Quæ enim fuisset ignauia, tot comminisci fabulas, quas nec communis benè ferre potuit sensus, nec recepisset unquam, nisi tanta fide, tantisq; credendi legibus; ita suis fuisset astrictus magistris, ut ne latum quidem pilum; à præscripta licuisset discedere sententia. Si etenim, uel à limine terrenarū partium scientiā salutassent; uidissent profecto non tantū quatuor clarissimos hos fluuios, uerum etiā omnium fontes, ę terrarum continente uniuersali, & quę etiamdum omniū uiuentium mater est, prorumpere, & nō ex elementari aut sphęrica quadam altitudine; ubi nouam quandam terram à nostra seperatam, fingere oportuit, forrassis ne nouus error, quem ratione non posse dilui sperabant, hominū industria, sagaciq; terrarum perlustratione nō antea conuinceretur, quàm Dedalico quodam artificio; ingens hoc Chaos aëreum, quod interiecerunt, alarum remigio superaretur. Hoc autem cum homini negatum esse non ignorarent; immortalem sanè pertinaciam suam futuram non diffidebant. His demum si ex Geographorū doctrina, quatuor fluuiorum circuitus atq; fluxus coniunxissent, per quos à suis incedētes fontibus suam quisq; regionē irrigant, uidissent sanè uniuersæ ferè nostræ terrę habitabilis faciem hosce occupare fluuios (id quod Geographorū diligentia, multis iam seculis comprobata, & obseruatū & descriptum est) & non orientis aut meridiei, occidentis'ue angulum quendam separatum, Septentrionalem namq; inclementiam, tanta dignam amœnitate nō iudicarunt. Notæ quidē sunt regiones amplissimæ, Aegyptus Aethiopia'que, per quas Nilus longo ac sinuoso decursu labitur, quod Moses alijs quidem uerbis, sed eadem sententia dixit, Gihon secundum flumen (quem uetustas omnis ferè Nilum interpretat̄) totam terram Aethiopię circuire. Est & Armenia nota, quæ Tigrim & Euphratem fundit, ac per Syriam, Mesopotamiam & Assyriam seiunctis proprijsq; alueis mittit, iunctis deinde aquis per Arabas Oreos Persasq;, longum decurrentes spaciū, mari Persico mixtas reddunt. Hoc Moses de fluuio quem ipse quidē Hidækel uocat, uetustissimo tamen interpretum consensu, nunc Tigris dicitur, affirmat, uno Assyriæ uocabulo, nominatas regiones omnes complexus. Sic India omnium regionum maxima & ditissima, Gangetico nota est cursu, qui auri ramenta deferens, eam mediā secat. Hunc Phisontem nominans, totam circuire terram Hauilah Moses ait, ubi aurum sit cæteris terris preciosius, fluuiatile nimirum intelligens, ac præsertim Indicum, quod sua præstantia omne aliud uincere, rerum naturalium scriptores tradiderunt. Qui-

non dubitatim futuram, breuius tamen dicere non potui, quòd paucis de terrarum ac regionum notitia dici non posſit, etiam ſi quid quàm breuiſsimè dixerimus. Iam uerò in ſacra illa Iuris profeſsione multa eſſe locorum & regionum nomina, quæ citra iacturam ueri ſenſus ſacratiſsimarũ legum, non ignorantur, perſuaſum habeo. uerum cum extra meam ſint ſortem, tibi Viro eius profeſsionis peritiſsimo, tibiq; ſimilibus uiris doctiſsimis, percenſenda & dijudicanda cõmitto. De arte Medica quid dicam, quorũ Theoria & Praxis, in exoticis, & peregrinarũ regionum aduentitijs rebus, ac Pharmacis, tota uerſantur, quibus cum altera hominis pars præcipua, ipſa uita & corporis ualetudo demandata ſit, optanda, ſanè fuerat pleriſq; maior earum nationum cognitio, quarum fructibus in re tanti momenti crebrò utuntur, uti ex cœli & terræ temperie, medicamentorum uires penitius cognoſcerent, cumq; tẽperamento & natura affecti corporis diligentius conferrent, minori fortaſsis multorum periculo, maiori autem cum laude, ſuo fungerentur officio. De ipſo uerò authore (quod quærunt pleriq;, quib. pluris eſt quis dixerit, quàm quid dixerit) non habeo quæ dicam multa, niſi quod ex hoc ſcripto facile iudicare licet, hominem fuiſſe non minus diligentem quàm doctum, & ad excolendam hanc artem laudatiſsimã natum & factum. Ita enim aſsiduę lectioni ueterum ſcriptorum, indefeſſa multorum locorum experimenta coniunxit, ut iucunda quadã breuitate, & noua non paucarũ rerum expolitione, omnes alios quos ante ſe habuit, ſi nõ uiciſſe, ſaltem æquaſſe uideatur. Quanquam & ipſe (ut uerum fatear) ſuos nęuos alicubi habeat, ut nihil eſt ex omni parte beatum, quorũ aliquos nos ſuſtulimus, aliquos autem ſtudioſe prçteriuimus, ut uel tanti uiri induſtria admoneamur, nullam diligentiam ſatis magnam eſſe, ad obtinendam huius diſciplinæ apicem: diſcatq; poſteritas non temerè in hac uerſandũ, neq; quicquam audacius, de locis extra noſtram notitiam poſitis, ſtatuendum eſſe. Id uerò authori maximè in Germania contigit, uel quod in hac deſcribenda, ueterum ſit deſtitutus diligentia, qui illam, uelut horridam ac planè barbaram aſpernati, frigidius ſemper tractauere: uel quod barbara locorum denominatione (ſic enim uoces Germanicas ſolent appellare) territus, in ueritatis diligentiori inueſtigatione languidius egerit, quam certè cauſam & ipſe author alicubi prætendit. Fit autem hoc extra fraudem & iacturam æqui boniq; lectoris. Nam cum noſtro æuo à non paucis uiris doctiſsimis Germania ad uiuum, & eam præſertim faciem quam hodie habet, & ſcriptis & tabulis ita ſit adumbrata, ut qui hîc ſunt errores (ſi modo hoc nomine cenſendi ſunt) uel facillima animaduerſione tolli & corrigi poſſunt. Cæterùm quot, quibúſue mendis, nos commentaria hæc purgauerimus, aut quas lacumas ſuſtulerimus, dicant qui uiderunt, de me enim ipſo nihil prædicabo, non enim ſolum à ſitu & tineis corroſum fuit exemplar (è quibus Arnoldus Arlenins, uir, ut ſolertiſsimus, ita bonis literis iuuandis ſtudioſiſsimus, illud, felici ut ſperamus omine eruit nobiſq; communicauit) uerùm etiam à Sciolo quodã, in cuius manus ſatis infeliciter uenerat, ita immutatum & deprauatum fuit, ut ipſius quoque authoris integritatem & eruditionem ſæpius mihi feciſſet ſuſpectam, ſi non ueterum lectione repetita, non abſque magno labore, authoris mentem & genuinum ſenſum cognouiſſem, ſuiſq; reſtituiſſem locis. Subiunximus præterea huic operi cõpendia ſeu epitomas duas. Vnã, LAVRENTII CORVINI, ante annos aliquot typis, à neſcio quo cacographo, deprauatiſsimè excuſam. Alteram: quæ in Strabonem eſt, ſine ullo authoris nomine, à D. Hieronymo Gemuſęo, medico peritiſs. ante annos XVIII. è Græco latinam factam, ſolo hoc conſilio, ut qui alijs curis diſtenti, occupatiores forent quàm ut longiorib. ſcriptis, iuſtum poſſent impendere tempus, habeant aliquid, quo huius artis utiliſsimę, uel paucis guſtum àliquem delibarent, atque in eius amplexum inuitarentur. Hos ergo noſtros conatus qualeſcunq;, atq; in primis ipſius authoris uigilias, Vir Præſtantiſsime, ſub tuo nomine edere, tuæq; magnificentiæ inſcribere libuit, non tam quò tuæ præſtantiæ, uenerando patrocinio atque tutela commendarentur (quanquam nec

illud

illud contemnendum, sed summopere, nostro maximè tempore, sit exoptandum, quo talia hominum sunt ingenia, ut nemo qnantumuis præclarè aliquid aut dixerit aut fecerit, quorundam liuorem, calumniandiq; licentiam subterfugere posit) uerum etiam quòd in hoc studiorum genere, te multum docteq; uersatum non ignorem, non solum ueterum authorum lectione frequenti, uerum etiam, multis peregrinationibus tam publicis quàm priuatis, quibus permultas ipse uidisti regiones & loca, nostræ præsertim Europæ. Italia enim & Gallia tanquam pijs studiorum tuorum alumnis, usus es: Angliam perlustrasti: Maximorum deinde Imperatorum legationibus functus honestissimis, innumera Germaniæ loca, non sine diligenti ueterum monumentorum disquisitione, & nouarum sedium natura & arte munitarũ admiratione, doctè obseruasti. Quod si hæc aliquando per tuam Præstantiam, in gratiam huius disciplinæ studiosorum, in publicum ederentur, Deus bone, quantam facem ad nostrę patrię illustrationem, tu tuiq; similes, nobis exhiberetis? Hanc itaque animi mei, erga te obseruantissimi, significationem (muneris enim nomine dignum non censeo) pro tua qua semper erga me fuisti humanitate, placido ac fauenti suscipies animo. Nec me huius exhibitione quicquam quęrere aliud tua credat Magnificentia, quàm ut me in tuorum amicorum numero esse sinas uel minimum, ac me ut semper amare pergas.

Vale & uiue semper felix in Domino. Basileæ,
Anno M. D. LVII.

RERVM ET VERBOrum memorabilium præſertim regionum Vrbium, Fluminum ac Montium Index copioſiſsimus, in Dominici Marij Nigri Veneti Geographiam.

A

alpheus

anti-

ardæa

auarum

B

Index

ceno-

cochium

elſa

F

gedro-

golge

H

harpasus

limborch

ludo-

M

mache-

mamer-

maru-

O

pana-

pasicę

piſco-

ptole-

ſangui-

ſolymus

tor

V

uarna

uillata

zitra-

INDICIS FINIS.

DOMINICI MARII Nigri Veneti Commentarius primus, in quo orbis terræ, iſque in partes, & quæ illis ex cœleſtibus cauſis naturaliter fiunt, ſub compendio deſcribuntur.

TERRA OMNIS QVAE OCEANO immenſo circumplectitur, media uniuerſi regione, ueluti mundi fundamentum locata, ad ſupremi orbis contemplationem diſponitur. Quinq; enim zonis, aëris diuerſitate inter ſe diſſidentibus, æque ſupercœleſtibus, ſecundum ſolis circumferentias redimitur: ex quibus tres cœli intemperie omnino inutiles humanę uitę, atq; inhabitabiles eſſe tradūtur. Quare ultimæ duæ, quæ cæteris breuiores ſunt, gelu ac rigore nimio obſeſſæ uaſtantur. Similiter media, afflatu cadentis ad filum ſideris, mortalibus penè atque animantibus cunctis uiduata relinquitur. Duo uero terræ ſpatia, has inter iacentia, cœli temperie habitabilia eſſe: ex quibus nos unam incolimus, alteram ab alijs item hominibus habitari, atque eodem quo nos temperatiſs. frui cœlo à doctiſſimis creditur, uti infra paulo altius referemus, ad quam nimio æſtu uix penetrari poteſt, etiam ſolitudinibus immenſis: quo euenit ut illa nobis intercepta atq; his alijsq; difficultatibus ignota ſit. Sed antequam de habitabilibus in medium aliquid proferamus, tollenda à nobis prius inhabitabilia è medio ſunt, poſtea de ijs dicemus. Spatium itaq; terræ, ſeu loca ſoli peruia, quæ ardoribus exuſta ſunt, inter duos tropicos æſtiuum & hyemalem excipitur, medium huius ſpatij linea æquinoctialis ab naſcenti die quoad occidat percurrit, hunc igitur per locum ſol directè bis in anno feruentiſſimus tranſit, cuius radij in ſe ipſos reſilientes æſtum conduplicant eoq; ad animantium uitam idoneum illū minime reddit, ubi neq; fruges propter exuſtam terram naſci, neq; mortales propter cōtinuum ardorem durare queunt. Plura de hac re dicere poſſem, ſed quū ea apud ſcriptores ſatis abundè ptractata ſint, in eorundē uoluminib. cui cognoſcenda cupido inerit, relinquemus, uti eſt Firmicus, Manlius, Iginus, & alij: licet pau

ei quidam habitari eam contendant, ac sub æquinoctiali præcipuè linea, ob sempiternam lucis ac tenebrarũ parilitatẽ, nam ibi 12. horarũ pariter diẽ ac noctẽ cõtinuo uersari, qua cœli moderatione subiacenti loco innatam esse temperiẽ ferũt duas hyemes, duas æstates, duos autũnos, & duo uera in anno esse, quo illis fructus arbores largè pariunt. Contra, duæ illæ plagæ duobus polis subsidẽtes, nimio gelu nõ habitari dicuntur, quoniã radiorum solariũ elongatione, calore destitutæ sunt: ob inclinationẽ deinde orbis terræ, quas non nisi fracti ac dispersi pertingunt, unde glaciali torpore languidæ, animantibus halitum minus suppeditantes damnantur, ubi sol continuis sex mensibus cernitur: sex itidem abscondit, ex quo dies unus, & nox una in anni tantum orbita cernitur, quoniam solis circulus partibus illis dimidiatus obuenit: à primo nanque Arietis exortu ad Chelarum occasum sex cõtinuo supra æquinoctialem circulum orientia nobis signa sex item infra atque in obscuro uerguntur. Sol autem hinc decedens conuerso ordine, Antarctico sex aliis signis diem aperit, aquilonarique parti obcludit. Qui dies quanquam continuo senis mensibus clareat non tamen nostro lucidior, uerum nubilosior & crepusculo persimilior quàm sit clara & aperta lux: similiter noctem profundiorem nostris habent; ex quinque itaque terræ partibus cœlum tres abstulisse, rationibus iam dictis manifestum est. Reliquæ uerò duæ, quas aëris temperamento æque lætas esse diximus, interiectu feruentis zonæ, ignotæ atque inuiæ inter se sunt: illi enim ad nos, uel ipsi ad illos haud quaquam peruenire possumus, uastissimis quidẽ illis ac feruidissimis campis, ubi harenæ ueluti mare immensum flatibus agitatæ, mortales inuoluunt, sicut de Cambysis exercitu apud Herodotum & Plutarchum legimus: iuxta Ammonis templũ, planitie quodammodo fluctuante 50. hominum millia obruta interiisse: uel amissa in solitudinibus uia per loca, uelut spatiosis. æquora uagantes, bestiis perimuntur, calida enim plaga uenenosarũ præcipuè fœcunda est. Aiunt qui mundum describunt, partem alteram terræ in austrum deuexam, non aliter atque nos qua stamus, mortalibus habitari, quum à duobus uerticibus Arctico & Antarctico frigus, à medio feruor, natura inuicem secedẽtes, intermediæ temperatæ sint, quæ incoli possint: quamuis nonnulli contra sentiant, quorum opinionem fuit, terram aquis immersam ad circulum usque Capricorni. Sunt qui & has quas diximus, & ipsis etiam oppositas, hoc est, in altero hemisphærio eodem modo habitari, terram autem circumfluo mari in coronæ modum præcingi, transiens per orientis et occidentis punctos ac per polos duos. Alii partes terræ quæ nunc habitantur olim mare occupasse, & quæ modo occupatæ sunt, idoneas quondam ad habitandum fuisse uolunt. Partes autem terræ quibus ipsa rotunda efficitur hucusque dictæ sint: sequitur habitabilis nostræ forma & est ea quàm inter solis uiam, & Arctici uerticem, supra

cem,ſupra iacere diximus: quæ ab oriente ſole in occidentem duplo ferè
longior, quàm à meridie in ſeptentrionem lata. In longitudinem, et latitu
dinem commenſuratur, Longitudo ad ſummum lucis ortum ab occaſu,
Latitudo ad ſeptentrionẽ ab auſtro definitur: numerãtur aũt ab uno ad al
terum ſolem particulæ, ſiue gradus, 180. ut omnes ſphæræ circuli 360. no
tantur: quę particulæ 180. in ſtadia 90. millia diuidunt, ſi cuilibet particu
læ quingenta ſtadia aſsignentur, ut Ptolemęus geographiæ libro 1. anno
tauit. Eſt ſtadium octaua pars milliarij, hoc eſt, 125. paſſus complens: ex
quo hemiſphærium terræ ab ortu in occaſum 11. millia & 250. millibus
paſſ. conſtaret. Alij autem 180. partes in ſtadia 126. M. ſupputant, cuili-
bet particulæ 700. ſtadia contribuentes, unde 108. M. mil. paſs. efficeren
tur, quę ratio magis uulgata eſt. Latitudo uero ab æquinoctiali ad lineam
per Thylem particulis tribus & 60. conſtat: ab eodem æquinoctiali ad li
neam, auſtralem metam finientem particulæ 17. quæ omnes iunctæ 80.
redduntur ſtadia 40. millia colligentes, quam deſcriptionem Ptole-
mæus in primo ſui operis libro tradit: in quo etiam terram habitabilem
deſcripturus, recentioribus hiſtorijs attendere magis debere inquit. Æ-
quum quoq; eſt quæ quiſq; nouerit diligentiori obſeruatione notata, tan-
quam operis ſui fundamenta præponere, alia autẽ à cæteris tradita ijs ad-
aptare quouſq; ipſorum inuicem ſitus, quammaxime fieri poſſit, cũ pri-
mis traditionibus certiores inueniantur, quemadmodum de Thyle inſu-
la & de Fortunatis atque alijs nonnullis locis ipſe fecit, ſicut qui poſte-
rius ea inueſtigando, animaduerterunt. Quod autem ille nos monet, in a-
liquo iam factum eſt, ſiquidem ad ſeptentrionem 17. partes ultra ſupradi
cti auctoris notionem à noſtris additę ſunt, hoc eſt, ad 80. uſq; gradum ſu
pra æquinoctialem quouſq; penetratum deinde eſt, neque ea quæ inuenta
ſunt, adaptata primis traditionibus ſolum, ſed etiam mathematicis regu-
lis commenſurationibus'ue captata, atque diligentiſsime à uiris peritiſsi
mis perluſtrata ſunt, ut in ſuis locis aperiemus ex quo (ut ad deſignatio-
nem noſtri cogniti redeam) ultra priorem limitem ad ſeptentrionem pa
rallelorum ultimus per Glacialem inſulam (ita enim illam appellant nũc
incolæ) ſicut Ptolemæo per Thylem educitur. Diuiditur orbis noſter in
partes tris ab omnibus ferme ſcriptoribus, Europam, Aſiam, Aphricam,
præter paucos admodum, qui duas tantũ modo eſſe uoluerũt, Aphricam
Europæ iungentes: mediterraneũ mare terram ab occaſu irrumpens, am-
nes duos in decurſu recipit, Tanaim à ſeptentrione, à meridie Nilum, Eu
ropa in leua, Aphrica in dextra, Aſia in fronte prodit. Ptolemæus uerò
præter Aſiæ cum Aphrica conterminationem, reliqua omnia cum alijs
ſentit: Ex tribus maximis totius orbis partibus (dicens) Aſia iungitur
Aphricæ per dorſum Arabiæ: quod noſtrum mare ab Arabico ſinu ex-
cludit, quod ideo ſe feciſſe ait, ne Ægyptum Nilo amne ſcinderet. Quib.

partibus nomina indita é mulierũ nominib. esse apud maiores legimus: nam Europá ab Agenoris filia, quã Iouem in taurum uersum rapuisse historiæ tradũt: Quidã à Cretensib. raptã, quorũ nauiũ insigne taurus fuit. Libya, id est, Aphrica à plerisq; Græcorũ ex Libyæ nomine uxoris Epaphi Iouis F. Siue ut alij uolunt Epaphi filiæ. Quidã uerò ab Aphro Libyi Herculis F. uel q̃d Festus ait à Græco uocabulo φρίκη appellari, quasi ἄφρικη id est, sine horrore frigoris: Asia ab Asia nympha oceani & Tethyos filia ut testis est Herodotus & Iapeti coniuge denominata, quæ imperium circa ea loca obtinuit, sicut Varo libro originũ tradit. Alij ab Asio Cotyi F. Ex his itaq; partibus Asiam uniuersam: duabus. Europa atq; Aphrica in cunctis nascentib. beatiorẽ uberioremq; cœli clementia esse apud eos qui de rebus naturalibus tradidere inuenimus: & hoc siue in hominibus, siue in animantibus, siue in plantis uel frugibus aut aquis considerare uolumus, homines nãq; multo alijs, Europeis uidelicet Aphricanisúe, & industria & æquitate, & probitate præstant. Animantia & proceritate & pulchritudine cæteris excellũt. plantæ celsitudine, nitiditateq; exteras superare dicunt̃ quæ largos præ illis fructus perturiant. Seges tritico reliquis q̃ leguminib. ꝓdiga mirũ in modũ est, q̃ optimas atq; saluberrimas incolis, & pecorib. herbas ultro germinat. Aquæ insuper tum calidæ tũ recentes: morbos aliæ uarios expellũt. aliæ sinceritate & amœnitate cũcta corpora benigne fouẽt mirè affluẽtesq; scaturiẽtes: deniq; quicq̃d ibi prouenitunà cũ loci laudatiss. qualitate. Non tamẽ omnis Asia dictã cœli moderatione sentit: nam eius dextra atq; sinistra calore ac frigore iniqua ac intolerabilia sunt, quippe q̃ ad Arcticũ tendit aeris mutationes freq̃uẽter patitur, deserta penè plaga & inæqualis, ubi ardua montiũ iuga atq; in cœlũ eminẽtia consurgũt, quorũ in conuallib. quæ infinitæ sunt, paludes immẽsæ, loca q; stagnãtia complurima iacẽt. Vbi coloni ex omni corporis parte informes bestijs potius quã hominib. cõparandi. At pars q̃ calori exposita est, minus natura rerũ obuersat̃, quũ in ora prope Indici pelagi solis circulus definiat, reliquũ aũt ardoris in mare ꝓfundit̃. Secũdæ bonitatis Europa est, licet eorũ indigenarũ quidã longe pulcherrimã terrarũ dicat: regio uaria admodũ tam in calore quã in frigore: multũ in ea pluuiæ: multũ nebulæ: multũ niuis, grandinisq; ac uenti perfundit̃: qua uarietate gentes quoq; in ea, mẽte efficiũtur uariæ ad bellũ rixasq; proni, ad pacẽ & amicitiam ineundam, difficiles: fortitudine omnib. præstãtiores ferè. Namq; Asiani & ocio & cœli molitiei effracti & quodãmodo effœminati sunt Cæterũ Aphrica etsi uasta magis quã freq̃uẽs sit iniquo nimiũ aspernenda cælo, non tamen prætereundum est quin mentio saltem de ea fiat. Tertia enim mundi pars est, atq; olim in una Carthaginis arce, & pace & bello haud obscura, ex quo una cum reliquis merito conferenda est, Terra ex maiori parte (interius scilicet) cultoribus uacua, nam quæ mari nostro

exposita

expoſita eſt, ſatis gentibus atq; oppidis culta, nec opib. minus pollens, & quamuis barbari ſint, non tamen fugiendi prorſus. Frequenti ſiquidē Italorum atq; aliorum populorum commertio: rerumq; inter ſe cõmutatione, minus barbaricā feritatē ſapiūt. Quorum qui interiora ad auſtrū, locā ſqualentibus harenis obducta, & aquarum indiga, paſsim habitant, ſine tecto ac ſedibus, tetri, inculti, fame ac ſiti debilitati, ueluti monſtroſæ beſtiæ, efferatis moribus per uaſtas ſolitudines errare uident̄: quod ſi qui forte ſtagna uel paludes accolunt (licet raræ ibi) ex ijs captare uictum maxime dicuntur. Diximus in ſuperioribus ex qualitate cœli, ſolis proſpectū, terrena quoq; eiuſdem ſimilitudinis neceſſario effici, quamobrem exiſtentes inter duos tropicos ab oriente in occidentem qui tractus peruius ſoli eſt, omnes colore nigri ſunt, nigerrimi uero illi qui ſub æquinoctiali habitant. Reliqui autem extra tropicos quanto magis ad frigidas accedūt plāgas, tanto minus nigredine colorātur, adeo ut qui propius ad polos ſunt multa albedine candicent. Sed quum non omnis noſtra habitabilis terra, eadem cœli temperie ſimpliciter, quam antea indicauimus adornatā ſit, ideo amputatis extremitatib. duabus zonis, frigidæ atq; calidæ cum illa communicātibus (ex propinquitate enim malignitatis illarum inficitur) quæ media liquidior ac purior fuit, phyſici in partes ſeptem diuidentes, climata appellauerunt, quæ latini quidam deuergentias, alij ſcalas, ſiue gradationes dicunt: aſcendunt enim ad arcticum lineis octo parallelis contenta, quæ ſupra æquinoctialem circulum gradibus ſeu partibus 12. cum dimidia & quarta incipiunt, & ſeptentrionem uerſus in partibus 50. cum dimidia terminātur. Primū itaq; clima maximā diem habet horarū 13. cum quarta, & dicitur dia Meroes, id eſt per Meroē Nili inſulam excurrens. Secundum maximā diem habet horarum tredecim cum dimidia & quarta, & dicitur clima dia Syenes, id eſt, per Syenē ciuitatē Ægypti. Tertium maximam diem habet horarū quatuordecim, cum quarta, & dicitur clima di Alexandrias, per Alexandriam urbem Ægypti. Quartum maximam diem habet horarum 14. cum dimidia & quarta, & dicitur clima dia Rhodu, id eſt, per Rhodum inſulam. Quintum maximam diem habet 15. cum quarta, & dicitur clima dia Romis hoc eſt, per urbem Romam: quod apud antiquos dia Helleſpontu dicebatur, id eſt, per Helleſpontum, quem percurrit. Sextum maximam diem habet horarum 15. cum dimidia & quarta, & dicitur clima dia Pontu, id eſt, per Ponticum mare, non ſicut iuniores per Boryſtenem, quum eam minime attingat. Septimum maximam diem habet horarum 16. cum quarta, & dicitur clima dia Boryſteneos, id eſt, per eiuſdem nominis ciuitatem, non autem per Riphęos montes ut imperiti uolunt, quum ab eis amplius decem gradibus diſtet. Præterea in deſcriptione orbis, priſci illi philoſophi latitudinem terrę, lineis parallelis 7. & 10. quorum poſteriores una & 20.

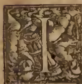
secari uoluerunt, ut in picturis apparet: nostri uerò tēporis in 5. & 20. (dicunt lineæ parallelę quia in eadē planitie cōstitutæ atq; productæ in infinitum nulla parte in se incidunt) hac quidē ratione, ut per eas notitiā habere mus cuiusq; in terra loci, id est, quāto magis aut minus ad septentrionē inclinatus ille sit, excrescenti uidelicet die: emergens quippe sol supra æquinoctialē circulū, altius in dies se attollens, circulosq; paulatim grandiores conflat (non enim unū centrū habet cum magno mundo) unde longiore luce terra illustrat, quoad Cācri metā attingat. Hinc est quod maiores nobis dies septentrionē uersus efficiunt. Prisci ad hostia usq; Tanais horis 5. supra æquinoctialē peruenerunt, ibi horarum 17. maxima dies. posteriores usq; ad Thylē horis 8. ibi horarū 20. maxima dies: nostri uerò tēporis homines ad Glatialē usq; insulā horis 12. ibi horarū 24. lōgissima dies. his aūt eleuationib. notatis, hoc modo distribuunt, ab æquinoctiali incipiēs ad usq; 14. lineā, quælibet inter se quarta parte unius horæ differt à 14. ad usq; 19. dimidia unius horæ à 19. ad usq; 22. hora una. Idem etiā posteriores obseruauerunt, sed à 22. usq; ad 26. horam unam insuper addiderunt quæ simul iunctæ horæ, tunc 8. nunc uerò 12. efficiuntur. qui 5. ad hostia Tanais qui 8. ad Thylē, qui 12. ad Glatialē usq; insulā peruenerūt. Quanto aūt spacio hæ lineæ inter se distent, in primo Ptolemæi libro habetur. Sed præter lineas parallelas iam dictas lineæ 7. & 30. meridionales sunt, quæ lineæ longitudinē terræ percurrunt, tertia unius horæ inter se distantes, ut ęquinoctialis circulus dimensione horarū 12. cōmensuratus sit, quę lineæ à diei medietate dictæ meridionales denominant, & innumerę dari possint pro innumeris terrę locis: quę omnes polorū gnomone intercipiunt, & ad hoc ualēt, ut quisquis sub earū qualibet existēs, eiusdem in puncto diei partē alteram habeat. Etiam sciatur ut qui locus in terra curriculo prius solis illuminet: uerbi gratia quando sol directè sub globo extitit, ac intempesta nox nobis fuerit, tum alijs crepuscula duo fiunt: matutinū scilicet & serotinū: Matutinū illis q in horizōte oriētali sunt: serotinū uerò ijs qui in occidentali manēt. Cum aūt sol inde orientē uersus tertio unius horæ se dimouerit, aurora tūc illis elucescit q tertio unius horę ab horizōte matutinali occasum uersus differūt, hoc est, q sub meridiano sunt, itidē illis qui in plaga uespertina degūt ultra horizontē tertio unius horę, uno scilicet meridiano occultari sol ex opposito cœperit: & ita in alijs p suos ordines. Præterea quāto unus quisq; locus magis, aut minus à medio, orientē, siue occidentē uersus distet, cognosci posset. Ptol. tamē nō à medio, sed ab Alexādrię meridiano tanquā à notiori loco: uel q̄ eius primùm & hoc inter alia illustrareī uoluit cōputari: hoc modo q̄ apud ipsum notaī. Vt si oppidū aliquod ab ea hinc aut hinc meridiano uno aberit, tertio unius horæ: si duob. meridianis, duob. tertijs horę: si trib. hora una differat, idq; aut ad incipientē, aut ad finientē diē: & ita de reliquis. Absoluta itaq; pro nostræ

pro nostræ breuitatis intentione orbis partitione, restabat aliud nihil nisi exteriori terræ parti adiacētes uenti, quos quia nō solum plures ac paucio res alij atq; alij fecere, uerum etiā diuerso inter se ordine collocari pro nu͂mero uoluere: de eorum igit̃ positione & nominib. altiuscula quædā hoc loco repetenda à nobis, haud præter rem fore duximus. Eo maxime quia nōnullis in locis deinceps appellari eos ad locorum situs opus erit, eorum uidelicet qui 12. esse statuerunt. Primi siquidem scriptores Homerum au thorē qui 4. tantum uentos, Boreas, Notos, Zephyros, Eurosq; à totidē cœli partibus descendētes esse uoluit, sectati sunt (omitto quosdam inter Græcos qui duos duntaxat tanquā primarios posuere, Boreā scilicet ac Notum, quum uehemētius cæteris flatus agere dicant, reliquos ab ijs ue luti eorū partes esse) Post deinde qui diligentius perquisierūt, tradiderūt eos esse 8. maxime quidē Andronicus Cyrestes, qui etiā teste Vitruuio exemplū collocauit Athenis in turrim marmoream octogonā, & in sin gulis lateribus octogoni singulorum uentorum imagines exculptas con tra suos cuiusq; flatus designauit, hoc uidelicet modo. Ab oriente æquino ctiali Apeliotes: ab occasu æquinoctiali Zephyrus: à meridie Notus, à se ptentrione Aparctias: ab oriēte Brumali Euros, ab occasu brumali Libs. ab exortu solstitiali Boreas: ab occasu solstitiali Argestes. Quorū nomina apud latinos eodē ordine hæc sunt. Subsolanus Fauonius, Auster, Septē trio, Vulturnus, Aphricanus, Aquilo, Corus: duo primi cōtra se flant, si militer duo secundi: Vulturnus Coro, Aquilo Aphrico opponunt̃. Nau tæ uerò nostri tēporis, Subsolanū quia ibi sol supra horizontē leuat̃, Le uantē uocāt. Fauonium quia sol ibi se uidet̃ ponere, Ponentem: in arctico ubi septentrio, ipsi Tramontanā quem etiā Boream græcanicè appellāt, nam Aquilonē quem à Græcis Boreas diximus uocitari, è proprio loco submouētes, altius sub polo, quemadmodū Homerus ipse locant, q̃ po lus quū Tramontana ab ijs dicat̃, ita & nomē inde ruentis uēti finxerūt. In meridie pro Austro, Ostrū: reliquos 4. Vulturnū, Syrocū Aphricum, Garbinū: & in detracti Aquilonis loco, græcum: Corum aūt, Maistrum in suis nauigationū monumētis annotauerunt. Alij postmodū fuere qui pro 8. 12. fecerunt, ut Aristoteles in secundo Metheorologiæ & in 7. geo graphiæ Ptolemæus: nam philosophus præter 8. iam dictos 4. apposuit: In dextra Aparctiæ Trascias: in sinistra Boreas, quam è tropico detrahēs in arctici linea locauit, & in eius loco Cæciam statuit: in dextera uero No ti, Libonotum: in leua Euronotum: quos latinam, Seneca haud habere interpretationē putauit: quum sint qui ex 4. ijs, duos habere contendant, in quibus Tranquillus physicus, is pro Trascia, Cęcium: pro Cæcio Vul turnū latine nominat. Sed non plane uideo qua ratione etiam reliqui duo nō latina traducti sint apud nos appellatione, quippe quum Libonotus ex Libs & Notus græcis uocabulis compositus sit, nōne etiam à latinis

ex Libycis & Auster, Liboauster idoneæ componi potest? Similiter de Euronoto, quur nō Euroauster à nobis ex Austro uocitari, quē admodū illi à gręcis ex Noto uocitati sunt? nisi quia in usu non habent. Sed quare 12. prædicti philosophi fecere uentos, Seneca naturalium quæstionū 4. rationem affert, totidē uentos esse dicens, quot sunt cœli discrimina. cœlū diuiditur in circulos 5. qui intersecti ab orizonte recti mundi, duobus additis polis duodecim punctos in eodem orizonte describunt, unde totidē uentos aduersum se flare uolunt: priores 4. ut in superioribus: cęterū Aquilo Liboaustro: Vulturnus Aphrico, Eurus Coro, Euroauster Cæcio contrarius est. Sunt pręterea qui 4. & 20. faciunt uentos, ueluti apud Vitruuiū legimus in orbē circū terrā, hoc modo designāt. Incipiētes à loco arctici p orientē ad dextrā, quousq; ad arcticū iterū reuertant, quo in loco septētrio primus est: mox Gallicus: supernas Aquilo, Cæcias, Carbas: & in exortu ęquinoctiali Subsolanus. Ornitiæ, Carchias, Euros, Vulturnus Leuconotus: & in Antarctico auster. Altanus, Libonotus, Aphric9, Sub uesperus Ethesię, & in occasu æqnoctiali Fauonius. Iapix, Circius: Chaurus, Corus, Trascias: horū septētrio austro: Subsolanus Fauonio, directē aduersant: Item Gallicus Altano, Supernas Libonoto, Aquilo Aphrico, Cæcias Subuespero, Carbas Ethesijs, Ornitiæ Iapigi, Carchias Chauro, Eurus Coro, Vulturnus Circio: Leuconotus Trasciæ, ex quo uidet præter 4. à 4. mundi plagis perflātes, cæteris alia atq; alia ab incolis diuersarū regionū nomina imposita esse, ut in locis plurimis legimus, transposita, aut ex locorū uocabulis, aut ex aliqua causa quæ ad faciendū uocabulū acciderat denominati: Nam ut ait Plin. Fauoniū quidā ad 8. Calen. Martij (principio enim ueris spirat) Chelidoniā uocāt ab hirundinis uisu. Item dies 8. post exortū austri, aquilones antecedere, quos ꝓdromos appellāt etiā sunt qui Cæciā, Hellespontiū uocant. Euronotū Phœnitiū. Argestē Olympiū seu Iapigē, siue Scyronē. Aphricū, Libycū, Eurū Subsolanum idemq; & Ethesias: uerū Ethesias uentos esse aquilonē qui media ęstate sidera mollit, nomenq; mutat quo Ethesias uocat: is constanter 40. diebus biduū post Caniculę sidus exortū perflat, & sic de alijs. Hactenus orbem terræ enumeratione potius quā descriptione aliqua, aut explanatione percurrimus: nō enim quod uiri peritiss. ornate atq; copiose in suis tradidere id nos breui oratione resumere in animo fuit, sed magis nostri operis commoditate ac decentia impulsi, ne si omissum id fecissemus, ueluti sine capite, quæ sequunt dispersa hinc inde colligi uiderent, ac sine ordine mēbra. Vnde cupiēs solutis oris in consequentib. pleniu sculis uelis maria, mox terras, & quæ in ijs habentur unà cum geographis cæteris peruestigare, & quæ cum illis uidi, atq; ab ijs amplius cognoscendi studio longius euagatus comperi, ea in medium breui insinuatione, uti ueritas sese habet, hominibus ætatis nostræ afferre studuimus.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius II. in quo Thyle, Vergion, Ibernia, & Britannia insulæ, cum cæteris quæ circa ipsas sunt continentur.

N descriptione terræ habitabilis occidentalis, oceanus, qui Herculeo freto in mare nostrum irrumpit, nobis primo occurrit Aphricę, Hispaniæq; latera, ea in parte abluens: ac inde ad septentrionem usq; Sarmatici sinus intima effunditur: multi nominis mare, pro regionũ diuersitate quæ ipsi adiacent cognominatum: quemadmodum in suis locis ubicunque opus fuerit decætero annotabimus: Quod quanto magis ad meridiem uergit tanto minus tempestuosum effici (nõ enim ab acrioribus uentis, sed Fauonio tantum mitiori quidem flatu agitatur) at ubi ad septentrionem sese iecit, crebris insularum anfractibus uique maxima uentorum, infestum sanè atque horridum: nam & assidua naufragia edit, quo raro ab orbe nostro nauibus aditur. Mare solis maxima diuersione caliginosum, & quod hyeme in glaciem conuertitur: hominibus tum atque bestijs peruium. Quamobrem glacialem oceanum, illud maiores appellare consueuerũt: nam & accolę septentrionales Almachium eum uocant, quod uocabulum eorum lingua, congelatum significat. Item morimarusam, à Cymbris dici, id est, mortuum mare uolunt. In hoc itaq; septẽtrionali oceano multę insulæ sũt, quæ uarijs locis disperse iacent quarum aliæ asperitate sæuientis maris, alię incolarum ferino ritu uiuentiũ infames, aliæ uerò quũ magnitudine, tum rebus gestis etiam opibus clarę sunt, ut est Vergion, mortalibus frequens, & Britannia quæ inter cæteras huius maris insulas nobilissima habetur. Deinde est Ibernia quæ & ipsa magna ac populosa est. Postea Thyle cæterarum ultima, haud multo Ibernia minor, à qua exordium capere, locus ac situs nos admonet, prima enim occidentali ac septẽtrionali habitabilis nostræ angulo iacet, nõ eo tamẽ loco quo Ptolemæus locauit, sicut in superiorib. indicauimus. ubi formã terræ descripsimus: incipit enĩ ipse ab insula Ibernia secundo Britanniã ponit, iuxta quã ad partẽ septentrionalẽ ultimo limite suæ tabulæ eam fixit, cui & Orchadas ad meridiẽ præiacere fecit: Nos uerò ut in prædictis iam meminimus, recentioribus historijs magis attendimus, & eam in fronte nostræ descriptionis, sicut ex astrolabicis captationibus accepimus, collocare statuimus: Sita quippe est supra Iberniã, atq; ultra lineam ultimi cogniti à uetustioribus partib. tribus, hoc est, supra lineam Arctici, & inter meridionales lineas extremi occidentis tum ab illis tum à

tum à nobis positas, ut paulo antè in habitabilis nostræ forma declarauimus nos intra deduximus, ne uniuersalem situm hac de re solũ in ea parte deturbaremus: secus in septentrionali plaga, ubi plura ac memoriæ digna scribenda fuerint.

Thyle insulæ descriptio.

THyle igitur insula est, quæ prima cogniti nostri orbis habitatur. Islandia nunc ab incolis, in ortũ & occasum producta, cuius ambitus circiter decies cẽtenis mil. pass. patet. Hãc meminit Strabo cuius historiam obscuram esse, propter remotionẽ eius in ultima loca dicit. In ea ut scribit Mela, quod ibi sol longe occasurus exurgit, breues utique noctes sunt, sed per hyemẽ (sicut alibi dictum est) obscuræ, æstate lucidæ, quod per id tempus iam se altius euchens, quanquam ipse non cernatur, uicino tamen splendore proxima illustrat, per solstitium uero nullæ, ex quo Dionysius Alexandrinus.

Oceani tranans hic nauibus æquor apertum
Ad Thylem uenies quæ nocte dieq; relucet,
Titani radijs quum curru scandit ad axes
Signiferi

In ea castella aliquot sunt, parum tamen cognita, etiam sermonis barbari asperitate haud à nobis proferenda. A' qua longe ad Eurum uentum, insulæ sunt quæ Orchades antiquis uocãtur 30. numero ut quidam alij 3. & 30. alij 40. esse affirmant. ex quibus sunt qui 7. tantum, nonnulli 30. Ebudas tum cognominari dicant: quæ omnes angustiss. inter se freto distinctæ sunt, quarum 30. desertas esse ac tres tantum coli. Solinus illas dixit hominibus uacare & siluis: quin & herbis junceis inhorrescere: nonnullas uerò inherbidas, harenamq; & steriles herbas detinentes. Circa has insulas Plinius corallum laudatiss. gigni asserit. Orchadas Claudius Cæs. Romano imperio adiunxit.

Vergion insulæ descriptio, ueteri Geographiæ posterius à iunioribus additæ.

VErgion insula hinc ad orientẽ Germanicis atq; Sarmaticis litorib. cõtra iacet, immẽsæ uriq; magnitudinis ex q̃ in Thylẽ nauigat: cuius Xenophõ mentionẽ fecisse uidet: & eam à litore Scytharũ tridui nauigatione esse dicẽs, Baltheã uocat: similiter Diodorus. Ptol. uerò hãc Scandiã putauit: binominis nũc insula, duoq; regna in se habẽs. Pars em̃ q̃ occasum spectat Noruegia, q̃ ortũ Suetia dicit, montib. & amne ab ijs profluẽte diuisæ: forma multilateris, nãq; angulosa est, ac plurib. locis mari cedẽs, orbe tamẽ continet: Britãnia maior: cuius litus septẽtrionale arcticum circulũ subijt, ultra Ptolemæi limitẽ circiter media. Neq; id quidẽ alicui admirationis uideri debet, maiorib. nostris hæc pars adeo in obscuro ea tempestate iacuisse, ut nil præter nomen tantũ nobis relinquerẽt. Cum per id tempus, non omnis Germania percognita, nisi multo post,

nec

nec tota, quod atteſtatur Plinius, non enim externis nationibus, uel mari uel terra peruia tum fuerat. Verum fama, & ea pertenui, mortalibus illic habitata fuiſſe loca agitabatur: nondum ad eam Romani exercitũ ductauerant ex quo Germaniæ ſitum per hiſtorias capere quis poſſet: Quod autem eorum tranſitus ad plagã illam mundi tardius quàm ad reliquas prouincias fuiſſet, ex hoc intelligi datur. legimus quippe Iulium Cæſ. contentum fuiſſe Dacos tum late prædabundos (nam Germanis finitimi ſunt) non cis fluminis Iſtri ripam armis uincere, ſed per Lentulum ultra ulteriorem ripam eos repelli, & circa ripam præſidia conſtitui: ſimiliter apud Tacitum ubi de Germania, multo tempore poſt Iulium Cæſarem, & in imperij pene calce, inuenimus nuper cognitas quaſdam gentes ac reges fuiſſe, quos bellum aperuerat, & quædam alia. Quare illorum temporum, uolentibus terram deſcribere, nullam regionis illius notitiam extitiſſe manifeſtè conſtat, niſi ambiguam quandam, id eſt, nullius certitudinis, ubi locorum ſitus figere aſsignate poſſent, quamobrem loca illa ueritati magis indies eluceſcenti relinquere, quàm incõſiderate quicquam de ijs ſcribere uoluerunt. Nobis autem longa poſt ætate liquido ſatis ea declarata ſunt, maritima præſertim, nec nõ mediterranea complura. Item per mare illud frequentes iacere inſulas cognouimus, unde nauigia non parua copia, quorum in Galliã alia, quædã in Britanniã inſulam, rerum cõmutandarum gratia ſtatutis temporibus nauigare: quapropter non eſt ut deinceps ueluti antea tractus ille à geographis prorſus ignoretur. Vergion itaq; frigore dira quidem patria eſt, nec minus montib. ac prærũptis ſaxis, nemoribus atq; ſiluis aſpera, ubi incolis non frumentũ, non uinum, nõ oleum, neq; ex arborib. poma niſi admodum pauca, & ea quidẽ acerba, iniquo cœlo ſunt: uerum ex maris terræq; captura uictitant, abundant enim iſthic maria piſcib. longe à noſtris ſpecie immanitateq; corporis diſsimilibus. Terra quoq; feris, in quibus albi urſi ſunt inuſitatæ magnitudinis: ſunt & caſtores, & innumeræ aliæ. Neq; deeſſe ibi fontes prædicant in quos lignũ aut aliquid aliud ſi immiſſum fuerit, in lapidem haud multo poſt cõuertetur. In hac ſuperiori ætate populi erant, quorũ qui occidentalia tenebãt Chædini appellabanť, orientalia Phanonæ & Phiræſi meridionalia Dutæ et Danciones mediũ aũt Leuoni, ſiue ut alij Igneones uel, Leuiones, quingẽtos incolentes pagos fama eſt, noſtris uerò temporibus, præter alias gentes Vergiones ſunt à quibus inſula nomẽ traxiſſe fama eſt. Et cum ijs Vagothi quorũ ſedes in fertiliſs. planitie ſunt propter q̃d aliarum gentiũ incurſionib. ſæpe moleſtanť. Poſt hos Sciechani indigentia laborantes, nulla alia re noti, niſi quarundam beſtiolarũ delicatiſs. pelliculis quæ in noſtrũ orbẽ tranſportanť. Dehinc Gothi, acre hominũ genus & ad bella promptiſſ. Itẽ Euagræ Ottingeſq;: hi exciſas rupes quaſi caſtella habitant, ritu beluino uiuentes. Sunt etiam Oſtrogothæ cæteris

huius insulæ mitiores: sunt & Vuinuli, & Vetidi, reliquis corpore eminentiores, quorū stirpe Dani uel Daci progressi à quibusdā dicunt. Præterea gentes aliæ, sed obscuræ, adeo ut ne mētionē quidē dignæ habeatur. Ex hac olim insula uelut ex officina gentiū egressæ turbæ, Europā multis locis irrumpentes uastauerūt, Gothi præcipuè & Vuinuli id est Longobardi ut posteriores historię tradūt, licet Ptol. Longobardorū gentem in Germania iuxta Rhenū ponat. Circumscribitur aūt insula sic: latus quod septentrionem respicit, nihil habet quod in eo cognosci uel possit uel operæpretiū sit, nisi q̄d iuxta illud Vlderalia regiuncula iacet (neq; nisi Germanicè in hac parte loqui omnino possumus) mōtes à tergo habēs, quibus ad litus coarctat, ubi in circiū uentū terra prominet, cui obijcit insula Holrelant à litore parū distās. Quod ad occasum uergit Noruegię est, longissimū sanè, uerū scopulis omne & acutis petris auium, ubi in quodā sinu Dron oppidū eminet. Itē magis ad meridiē aliud q̄d Bergis uocāt in peninsula eiusdē nominis sitū, quā Plinius ut diximus insulā esse putauit. Meridionale similiter saxosum est, ea præcipue in parte qua Cymbrorū Cheroneso obiacet à quo haud longius quā 200. mil. & 500. pass. distat. In hoc tractu oppidū primo est Lijndesnes iuxta mare sitū, alterū Consberch, preter q̄d nōnullæ exiguę habitationes sunt, mox Alber, amnis q̄ hic in mare uadit in quo Noruegia terminat, incipitq; Suetia, cui mare à se denominatū adiacet. In hac parte oppida multa tum maritima tum mediterranea sunt. Flectit aūt se litus ab ostio amnis occasum spectans arduū pręruptis mōtib. quod Dacicū seu Danicū mare abluit, in eo Malmogis oppidū in radice promōtorij situ. Indeq; promontoriū aliud Danicū appellatū à quo mare denominat, neq; à Germanico litore è diuerso promōtorijs amplius mil. pass. interuallo colligit. Circumflexo promōtorio rursum ad meridiē litus conuertit, ubi Calmania ciuitas, cui Helandia insula opponit nō longe à litore, neq; ab ostio Vagij fluuij quousq; à Calmania mōtes quidā attollunt in interiora deinde exeūtes. Quo traiecto ostio Stegeolin urbs ad mare iacet, inde altera Sricopia, postquā haud in mari mnl to insula est Gothland, pari penè magnitudine cū Holandia, oppidū habēs, postea in litore Stockholmia in qua regia sedes, sita haud procul ab angusto ore eius lacus quē Melar illi uocant, magnus sanè & q ab ostio in mari quod orientē solē aspicit ad oppositā ripā (oblongū enim est) 200. mil. pass. ferè existat, uallaturq;, circumiectis undiq; acutis scopulis, in cuius supercilio ad sinistrā longe ab ostio Strēgis ciuitas est è regione cuius Othorgis oppidum in rupe sedet. Inde Orosia urbs, postquam propè ostium Visalis ciuitas, omnes in asperrimis locis positæ. Superatoq;, altero promōtorio, oppidū statim se offert Elfingia, habens in cōspectu paruā insulā. Hinc terra longissime ad septentrionē mari cedit, fitq; magnus sinus Norebdē nomine, adeo auido meatu infusum mare, q̄d ni mōtes obijcerentur,

ij :crent, quos imminere Vlderaliæ regiunculę diximus, oriẽtalis pars inſulæ, hoc eſt Suetia à Noruegia freto diſtingueret, in quo ſinu ad ſiniſtrã, Gentet oppidum eſt, ad dextram aliud Parisium. Poſt autem ſinum, uertit ſe iterũ litus ad meridiem Liuoniæ terræ in prouincia, Sarmatiæ oppoſitum, ubi totum litus ſcopuli acutiſsimi occupant, quibus ea ora inacceſſa fiunt ad quos gelato mari lupi tranſeunt prędæ gratia, ibiq́ nimio frigore priuari luminibus ferunt ſupra quos deſerta regio iacet, eam nanq́ ſiluestres populos inhabitare ferunt : uocantq́: Palpant eſt tamen in ijs locis oppidũ quod Ibaborg uocãt, ex hoc loco eijcit ſe terra in promontorium, unde conuertitur litus orientem aſpiciens, quod incutit marę cui nomen Oldegalt. In mediterraneo uero Noruegiæ inter alias ciuitates Nidroſa eſt, cęteris occidentalior in radice quorundam montium ſita qui montes in occidentem uſq́ oceanum conceduntur: Item oppidum eſt Ritauangria natura munitum, & Asloia urbs in campo iacens: & alia quæ omnibus orientalior eſt paulo ſupra mare Bouhulis nomine: & quędam aliæ. Diximus iugo montium inſulam diſtingui in quib. Alber fluuius fontem habet: Alteram igitur partem abſoluimus: alterã, hoc eſt, Suetiam, dehinc abſoluemus, is fluuius medio in curſu diuiſus, dextro alueo in mare, ſiniſtro in uaſtiſs. lacum quem incolæ Voter nuncupant infunditur, in ortum occaſumq́ productum circiter CL. mil. paſs. ex quo Vagius undoſum flumen in mare haud longe à Calmania ciuitate ſupra dicta euoluitur, in margine lacus, ad occaſum urbs lenecop ſita eſt, & in ſeptẽtrionali Scharis oppidũ, & aliquanto in orientem alterum Greſholt: In reliqua autem Suetia inter cętera hæc ſunt oppida: in aquilonari parte Ludocia, Viortheg, Veſtenis, Crebes, ſub quibus Alniſtidia, Verendia, Alueſtre, Scheningis, quę duę ultimę urbes in ripa Vagij fluminis poſitę ſunt, poſtea Lichopibia. Sub ijs in regiuncula Helãdia dicta ciuitas eſt Helſimborg, & oppidum Veſium, & ſub Helandino agro campus eſt quę Dacia appellatur à Dacis qui cherſoneſum his terris uicinum incolũt prærepta ac denominata, in ijs Landeſcorne ciuitas ſub qua territorium illud eſt, barbari Scaniã uocãt, priſcum uocabulum licet corruptum locus ſeruans, nam in auſtralem partem Dutę & Dauciones populi habuere. Lundis ciuitas magna, & altera Solueborcti. Item alia multa in hac inſula 55 dicuntur. quę uero nouimus hęc ſunt.

Iberniæ inſulæ deſcriptio.

IBernia inſula ſequitur, quę uetus adhuc nomen retinent, licet & Irlanda dicatur, Ibernia ad Iberis populis ex Taroconenſi tum Hiſpania egredientibus inſulamq́ hanc inhabitantibus uocitatam ferunt, quam & Iernam, & Iuuernam ſcriptores nonnulli appellant. Hanc Britannię, proximam eſſe magnitudine quidam dixere, Cęſar uerius dimidio minorem inquit, undecies nanq́ centenis mil. paſs. in circuitu eſt, hęc

cœlum ad maturanda semina ut scribit Mela iniquum habet (malignę nanq; propter frigus habitationis est) Verum adeo luxuriosa herbis non lętis modo, sed etiam dulcibus ut se exigua parte dieí pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliãt, ubi nullus anguis, auis rara, non ibi montes excelsi, neq; paludes, neque fluuiorũ fontes sunt, licet aquę multę passim scaturientes in modum fluminum in mare decurrãt, etiam Bloama mons ut nunc appellatur sese inter alios aliquantulum extollat: Hic massa terrę gignitur nigra admixta sulphure, qua illi per uniuersam insulam tum etiam quę finitimę sunt maxime utuntur ad incendendos ignes, non enim cęduas arbores ager producit, sed fruteta duntaxat, quibus totus feré consitus est. Cultores eius inconditi, & omnium bonarum artium expertes, inhumani atq; impij, huius etiã Strabo meminit, sed nihil se de ea quod habeat manifestũ posse dicere, inquit, hoc duntaxat excepto quod longe magis quam Britanni syluestres sunt, anthropophagi enim, id est, hominum carnibus uescentes, qui mos gentibus per eam tempestatem circa extimas orbis partes multis in locis fuisse uidetur, ut in sequentib. annotabimus, iuxta quod diuus Hieronymus in Iouinianum, quid loquar de cæteris nationibus quum ipse adolescentulus in Gallia uiderim gentem Britannicam humanis uesci carnibus & quum per syluas porcorum greges & armentorum pecudumq; reperiantur, pastorum nates, & fœminarum papillas solere abscidere, & has solas ciborum delitias arbitrari. Ibernia oceano præcingitur, facie pené circulari, cuius septẽtrionale latus Hyperboreo percutitur mari, qua parte tota fermé insula aquilonaribus flatibus crebra impulsione, tum habitatore, tũ plantis deserta iacet. Habet hæc pars promontoriũ quod appellatur Boreũ, ad Boream, scilicet expositũ. Post occidentem uersus aliud Venicneum, quod Nautæ Ligram modo appellant, ubi populi eodem nomine, deinde Vadia amnis, Mutnunc, mare irrumpit. Item alius excurrit quem Argitam uocant, statim Rhobogdium promontorium paruum sub quo eiusdẽ appellationis gens. Adiacent huic lateri, sed in mari longe, insulę 5. quarum duæ Ebudæ, sed altera maior, altera uero minor, Lendrosa maior, Leeder minor modo appellatur: tertia Engaricenna, quam Argiti iuniores uocant, quarta Maleos, quinta Epidium, Solinus. 10. ponit neque singillatim eas nominat, sed earum incolæ inquit nesciunt fruges, piscibus tantum & lacte uiuunt, regemq; unum esse uniuersis, nam quotquot sunt omnes angusta interluuie diuiduntur. Ab occasu occidentale mare insula habet, cuius lateris tractum post Rhauium fluuium, lacus ingens marina aqua refluus aperitur qui Fortunatus modo dicitur uadosus, multisq; paruis constratus insulis. Post ad meridiem Herpeditani sub quib. Magnatę sunt qui ciuitatem sui nominis habent, quæ nũc Lemerich eorum lingua dicitur in sinu eiusdem nominis sita: suntq; Vtini, Gangani,

postremi

postremi Vtellabri, hi omnes penè piscationibus intendunt: in quibus fluuij post Magnatam ciuitatem nota digni habentur, Limnius, Ausoba, & Senus, sub quo Duris, ultimus Iernus, quem Notium promontorium sequitur (quod cara nũc appellat) ad notum uentũ protendens. Ad meridiem Vergiuum mare litus radit, quam partem, primi post Vtellabros Iberni populi habent, supra quos Vsodiæ, & ijs orientaliores Brigantes sunt: secant meridianã oram Dabrona, & Barius amnes, in cuius Dabronæ ripa haud procul à mari est Corcha ut noui nominis ciuitas, superius uero ad boream Dunum olim, Vaterfordia nunc, & Laberos quã Casal nostra ætas uocat: Apud aũt Barium est Rois (ut incolæ nunc uocãt) paruum oppidum. Sacrum postea promontorium orientem uersus eminet, cui lateri non nullæ obiacent insulæ nullius commemorationis dignæ. Orientale denique latus quod frequenti populo incolitur, Ibernico abluitur mari, hanc oram multis in locis amnes & aquarũ riui prorumpunt, quorum Modonus post sacrum promontorium mare influit, quem Manapia urbs Manapiorum sequitur, post quam Oboca fluuius est, cui eodem nomine Darinorum oppidũ adiacent, quod Orabint nũc appellatur, & alterum post illud Eblana gentis uocabulo dictum, deinde Biduna amnis: hinc autem in Voluntijs Ismanium oppidũ, flumen Vinderis, & Logia in proximum labentia mare, inter quæ Cauci agros tenent, mox Coriondi sunt, & hi omnes uictum ex mari quęritãt, pisces sale cõdientes, quos in Britanniam rerum commutandarum gratia deuehunt: freto illo Ibernico ut diximus accolunt quod inter hanc & Britanniam insulam continua penè fluctuatione euoluitur, & in hyeme congelatur, quo tempore perforata pluribus locis glacie, magnam piscium capturam faciunt, qui pisces lingua uernacula Stochafici dicuntur: cuius maris latitudo in 90. mil. pass. diffunditur, ubi uero se in duo promontoria huius atque Britanniæ ad Aquilonem emittit, arctatur adeo, ut non amplius 15. pateat. Ad hanc orientalem partẽ. 4. insulæ emerguntur, quarum una quæ Mona olim, seu Monemana nunc Man dicit in medio freto sita, paruæ reliquæ ad aquilonem, ut Monorina, Adros, Limnos, hæ duæ ultimę desertæ sunt, de Mona facit mentionem Tacitus, incolis tum ualida: Paulinum Suetonium nauibus fabricatis plano alueo aduersus breue litus & incertum, aggressum cepisse dicit. de reliquis uero insulis circa Iberniam coniectis, nihil dicere habemus, nisi quod earũ olim nonnullæ, cultrices quammaxime Bacchi fuerant.

Britanniæ insulæ descriptio.

BRitannia insula ad orientem Iberniæ posita est Galliæ haud magno maris interuallo aduersa: Græcis olim Albion, ac deinde à Britonne quodam ibi regnante Britannia uocitata. Quæ posteriori uero tẽpore insula, interiecta fossa, in duas partes diuisa est, quarũ quę in

meridiem uergit, iuniorum alij Britanniam uti antea: alij Angliã, alij aut tem pro Anglia, Ingelterram dicunt, nomẽ dantes ab Anglia Saxonum regiuncula in Germania, quæ sic adhuc ibi nominatur, ex qua in Britanniam profecti expulsis ueteribus colonis hic consederunt, & à suis sedibus insulæ nomen indiderunt. Partem uero quæ ad septentrionem relinquitur Scotiam uocant à Scotiorum gente, ut aiunt à qua nunc incolitur, qui similiter ex Germania huc enauigasse ferũtur. Magna hæc quidem insula atq; celebris, & quæ alter olim orbis putabatur: unde Solinus inquit finis erat orbis ora Gallici litoris, nisi Britannia insula nomen penè orbis alterius mereretur. Item Claudianus in laudibus Stiliconis.

Nec resistit oceano, remisq; ingressa profundum
Vincendos alio quæsiuit in orbe Britannos.

Hanc nonnulli iunctam olim continenti fuisse arbitrantur, quæ & si cæteris partibus longe remota sit, à Morinorum tamen litore, ictio scilicet promontorio non amplius 30. millibus pass. interuallo distat: quæ triangularis effigie esset, nisi quod quum ad supremũ angulum in septentrionẽ uersum peruenerit, reiecta ad dexterã, in orientẽ longe admodũ fastigiata prominet Rheniq; fluminis ostijs in trãsuersum (quãuis procul) imminẽt, quam sane partem nostrorum neminem adijsse memoria apud nos extat. Eam Solinus Calledoniam appellat. Cuius uniuersę insulæ circuitus uicies octies centenis mill. pass. ferè constat: non eminens præaltis montibus, nõ saxis petrisúe aspera, scilicet lenibus tantũ tumulis inęqualis existit: similiter nec fluuiorũ fontes esse nec magnarũ laticũ scatugines queãdmodũ ne in cęteris huic adiacentib. insulis habet. Amnes eñ ex corriuatis per cãpos aquis, in mare uadunt, ac terrã fœcundã reddunt: circa uero litora nõnullis locis prægrãdia frequentãt flumina, quę in mediterranea modo, modo in pelagus fluentia oceani alternatione exeũt, uo cantq; æstus, quos obseruant nautæ, carinas fluxui quo se appulere uoluerint permittẽtes. Quæ quum homines benignius alit: aurũ quoq; argentũ & ferrum habet, ut scriptores quidã attestantur, Cęsar uero præter plumbum in mediterraneis regionibus, & in maritimis ferrum, in parua tamẽ copia, nihil aliud nasci commemorat, aereq; uti eos importato dicit. Viret omni tempore, imbriferum habens aerem, magis quam niualem, pars præcipue quæ ad meridiem obiecta est, quæ uero ad aquilonem exposita saxis horrentibus frigoreq; cõfestatur ac hieme etiam per serenitates caligo late obtinet, adeo ut die tota tribus aut 4. tãtum horis circa meridiem ipsum solem aspiciant, contra sole in signo Cancro existente, noctem breuiss. habent: unde illud.

Et minima contentos nocte Britannos.

Quæ quidẽ insula ante Iulij Cæs. ætatẽ ut Sueton. tradit, qui eã in lucem & in potestatẽ populi Rom. redegit, à nostris incognita erat, præter eorũ lo

corum

corũ pauca Galliæ propinquiora: quã subinde retinentes Romani, Seuerus Cæs. ut à barbarorum qui insulæ septẽtrionalia tenebãt incursiõne cu stodiret (sunt enim Britãnorum lõge immanissimi) fossam per 132. mil. pass. ab uno ad alterum mare eduxit, muroq́ muniuit, quod maximum eius imperij decus fuit, unde & Britãnici nomen meruit, licet Hadrianus ante eodem in loco sine fossa murum per 80. mil. pass. primus erexisset. Per quã fossam oceanus quũ adhuc intumescit lõge sursum in mediterranea discurrit: quod isti à natura insulam diuisam putãt: sed post annos aliquot Romani qui Britãnos tuebanẽ quum insulã relinquere, & ad defendendam Italiã redire cogerenẽ, barbari nõ multo post Romanorum discessum, deserto a defensorib. muro, uniuersam insulã inuadunt, qua direpta, deuastataq́ muros ęquauere solo: quos postea Antoninus pius qui Britãnos per Lolliũ Vrbicum legatũ uicit, cespitio muro submotis barbaris restaurauit. Procreat insula equos labori nequaq́ succumbentes, & eiusdem speciei mulas quãplurimas atq́ incessu suauissimo deambulantes. Circumplectitẽ Britanniã oceanus qui ad septentrionẽ Calledonius: ad occasum Ibernicus & Vergiuus, ad orientẽ Germanicus nunc Alemaniæ mare: ad meridiẽ Britãnicus olim, modo Canales Flãdriæ dicuntur. Igitẽ septentrionalis lateris maritima ora quæ borealib. tempestatib. omnis pene derelicta est. Nouantũ primo chersonesum habet in qua eiusdem nominis gens, quo etiã uocabulo promontoriũ apud eos lõge ad septentrionẽ porrectum. Postea ortum uersus Rhetigonius sinus. Deinde alter ad occasum quẽ Vindogarã appellant, qui fauces chersonesi coarctãt. In mediterraneo Lucopibia oppidum ad Abrauanum flumen situm, & alterum Rhetigonium à quo sinus, ipsum supra æstum iacet: post Rhetigonium sinũ, etiã Lemanonius est, cuius eductione, & alterius ad meridiem illi oppositi, ingens fit chersonesus, quã populi diuersi habitãt: siquidem ultra hunc sinum ad solis ortum Epidij sunt apud promontorium sui nominis, usq́ ad amnẽ Longum ibi in mare uadentẽ: Post ad Itym fluuium Creones tenent: Mox Carnones: & Carini circa Volsam sinum intra flumen Nauarim siti. Inde Cornauij terrã incolunt usq́ extrema promontoria Taruedum scilicet atq́ Orchas in quib. magna illa chersonesus ad auroram terminat: qui populi omnes, ciuitates non habẽt. Quib' promontorijs insulæ duæ ex aduerso iacẽt, licet in mari longe nomẽ uni Scitis, alteri Duina, quarum inçolæ, sicut & aliarum multarum huius oceani dijs dedicatæ tum fuerant, & à Britannis olim sacrosanctæ habitæ. Sub Epidijs autem Creonibusq́ & Carnonibus Calledonij populi sunt qui & terram quam incolunt suo de nomine Calledoniam appellauere, unde & mari nomen est. ibiq́ Calledonia sylua cuius meminit Silius.

Inq́ Calledonios primus trahet agmina lucos:

De populo Rom. dicẽs qui duce Caes. Britãnos in eã fugientes insequuti sunt: Apud Calledonios ait Solinus, Vlyxem appulsum, manifestat ara

Græcis literis scripta uoto. Et post Calledonios ad orientē Canteæ ac Lugij sunt quorum maritima ora Altaripa uocaī, eos Loxa amnis segregat, & Smertæ simul habitant Ila interluente fluuio ad Veruuium promontorium in mare exeunte, Nā Smertæ promontorium Viruedrum in extremo cornu sub iā dicta ad meridiē prosilientē attingunt. Sub Calledonijs quidem Vacomagi sunt in quib. oppida Banatia, Tamia, Tuesisq́; æstui appositū, & q̄d orientalius est Altacastra nomine haud à mari lōge, ubi nūc Edenborg ciuitas regia est, totius Scotiæ caput: quib. gētib. usq; mare Vennicones subiacent, ubi Orrea ciuitas parū supra mare Tinæ amni apposita. Et ijs orientaliores Tazatij sunt sub Tazalo promōtorio collocati à Venniconib. Diua fluuio, à Vacomagis Celene discreti, qui ciuitatem Dauanā habitant. Sub Nouantibus aūt Damnonij ultra isthmū magnæ chersonesi ad ortum procēdentes quos Vacomagorū enniconumq; occidentalia excipiunt, qui Vandurā, Coloniāq; ciuitates habent, itē Victoriā & Alaunā, post isthmum iuxta Vennicones ad Tinā amnem sitas gentiū limitem, quorum ad meridiem usq; mare Otadini sunt Coriam oppidum Alabano amni appositum, & alterum Aremeniū Vedræ fluuio situm habitātes. Iterū sub Nouantibus ad occasum Selgouæ, inde Ibernicū oceanū, Ad ortum uero solis Damnoniorum Otadinorūq; terrā habentes, in quib. ciuitates Carbantorigū apud æstum: Corda, Vzellum, ac Trimōtium quæ ad æstum sita est, irrigaī hæc terra duob. fluminib. Deuaæ & Nouio in mare cadentib. Occidentale insulæ latus cui Ibernia opponitur magna ex parte incultum est, idq; fit quātomagis ad septētrionē protendit: uerum post Selgouarum ex parte Otadinorum Brigantes magna natio sequiī, quæ retro ad meridiem fossa illa Seueriana coerceī atq; ad utrunq; mare pertingit, id est, Ibernicum ad occasum, ad orientē Germanicum, ubi Segantiorum portus, & Gāganorum promontorium, hic in sinu qui uocaī Dunus, quo & Otadini cōterminant, insula quædā est: Hinc sinus alter in quo uicus cum fluuio Flera nouo nomine, quib. in mediterraneo urbes sunt, Epiacum prope æstum, sub quo Vinnouium, Caturatonium, Callagum, Isurium, Rhigodunū supra æstum: Olicana: Eboracum, q̄ sic etiā nunc incolæ uocāt: ubi Cōstantius Imp. diē obijt, & Camulodunum Ro. colonia. Hactenus q̄ in septentrionali parte insulæ quæ Scotia dicitī continenī. Igiī post Brigātes ad meridiem Parsorum gēs est Germanico oceano proxima oppidum Petuariā cum fluuio paulo supra mare habitātes. Sub quib. atq; Brigātibus Orduices regionē habitāt, qui & utrunq; mare habēt, in quib. iuxta Oriētale litus Bullum oppidum, interius Mediolanium ciuitas, prope Tisobium amnē, & altera Brannogenium in ripa Stucciæ fluuij sita. Infra aūt Cornauij terrā incolunt, alia natio à superiori, quorū ad occasum in ora Vergiui oceani in ostio Tuerobi fluuij, uicus est ingens Norgales recēti nomine, interius uero Diuana, & Viroconium ciuitas, quib. ad orientē Cathuclanii iuxta promōtorium

Guban

Gubanticorũ sunt, unde recedente terra sinus amplius efficitur, qui portuosus appellatur, in quem exigui nonnulli amnes dilabunt, sursum uero à mari Saliue, & Vrolanium oppidum, sub quib. in mediterraneo Coritaui agrum tenent, qui Erhatæ atq; Lindum oppidum habent. Versus aũt orientem Imani sub Catinclanis in eundem sinum cõcurrentes, & in his Ocelum oppidum, & Venta urbs ad amnem posita. Iterum sub Coranauis Demetæ, ad occidẽtale mare Vergalles haud antiquum oppidum habentes. Mox Octapitarum promontoriũ longe prosilientem: inde maris sinus in quo oppidum nouũ Mirforda, & promontoriũ quoddã humile, quo circũ flexo magnus colpus Bristol nomine (sic gentes illæ nunc appellant) terrã ingredi, In eum primo Tæbius amnis cadit: post in intimo loco ciuitas, incolæ modo Bristol uocãt à qua colpus nomen habet, ubi Rhatostatybius amnis in mare fluit: istis interius à mari Luentinũ & Maridunũ oppida sunt. Hinc uersus ortũ Sylices habitãt, quorũ ciuitas Bulleum. His magis oriẽtales Dobunni Coriniũ oppidũ habitantes. & post Dobunnos Atrebatij quorũ ciuitas Caleua. Vltra hos ad mare usq; orientale Trinoantes loca possidẽt, quæ ab Imenorũ Abus fluuius dirimit, apud quos Camudolanũ urbs firmiss. earũ regionũ, ad Garienũ fluuiũ posita, non procul à mari, alter quoq; fluuius Sidumanisius, deinde in mare uadit. Duæ uero insulæ quas Ptolemæus iuxta has gẽtes sitas esse dicit, quarũ una Toliatis, altera Couẽnos dicebat, nusquã hodie apparent, ex quo ab oceano cõminutæ ac deletæ putant. Ad meridiem Sylirũ Dobũnorumq;. Belgæ sunt, qui oppida Ischalim, Aquascalidas, & Ventam alterã habent. Postea Cantij alterã partem magni sinus, nã altera Trinoantes tenent, in cuius intima flumen labitur Thamasis nomine quem Ptolemæus Iamisam æstũ uocat, uulgo nunc Thamisa per quem Londinum urbem Rom. coloniã in mediterraneo sitam adnauigatur, quæ corrupto uocabulo nunc Lundra dicitur, non insignis olim ut refert Tacitus, sed copia negociatorum & commeatuum maxime celebris, ut etiam nũc est: Verũ ciuitas ipsa magna atq; diues, totiusq; Britãniæ regia, Thamasi lato amne diuisa, quã marmoreus põs mirę structurę iũgit, spaciosus adeo, ut dextra, leuaq; stationibus munitus apertã in medio relinquat uiã, ut non per pontẽ sed per urbẽ ipsam gradi putent. Vltimo uero loco post sinum oppidum est quod iuniores Sanduci dicũt, cui opponit insula Athanatis antea, nunc Tenet illi uocãt, ab hoc litore æstuario tenui seperatã, felix ut ait Solinus frumentarijs campis & gleba uberi, nec tantum soli sibi, uerum & alijs salubris locis, nam quum ipsa nullo serpatur angue, asportata inde terra quoquo gentium inuecta sit. angues necat, ex quo illi nomen inditũ est. Postea ad meridiem Cantium est promõtorium, quo fere omnis ex Gallia naues appellũt, & sursum à mari Rhutupiæ ciuitas Cantuariũ à quibusdã, modo Cõturbia dicit. quę in Cantijs est: isti cęteris Britãnis longe humaniss. habent, neq; multũ Gallica differunt cõsuetudine:

Hæc meridionalis pars insulæ orã Galliæ septẽtrionalem respicit, quam Britannicus oceanus interluit latitudine ea ferè, quam inter hanc & Iberniam diximus. hanc partem scribit in cõment. Cæs. ab ijs incoli qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgica transierant, qui omnes ferè ijs nominibus ciuitatum appellantur, quibus ortis eò peruenerunt, & bello illato, ibi permanserunt atq; agros colere cœperunt. Verum interiora insulę ab ijs incoli, quos natos in insula ipsa memoria proditum dicũt: quod etiã Diodorus asseuerat. Post itaq; Belgas insulæ magnum angulum qui ad Aphricum uentum porrigitur regio nunc Corneualia Damnonij olim tenuerunt. Quare post Brittol, in eodem colpo promontorium Herculis est: item alterum Antiuestum quod & Bolerium dicitur, qui iuxta hoc incolunt, mercatorum usu qui eò stagni gratia nauigant, moribus faciliores quam reliqui erga hospites sunt: hi ex terra saxosa uenas sequuti illud effodiunt. Postremo Damnonium idem & Ocrinum promontorium, à quo haud procul insula est quæ priori tempore Silura appellabatũ modo Sorlinga, quam turbidũ fretum à Britannia distinguit. Huius homines (inquit Solinus) etiam suo tempore morem custodiebãt uetustum, numum scilicet refutabant, dabant res & accipiebãt, mutationibus necessaria potius quàm precijs parabant, deos percolebant, scientiam futurorum pariter uiri ac fœminæ ostentabant. Reliquæ autem insulæ huic lateri obiectæ, licet aliquot sint, quoniam exiguæ, nulla re memoratu dignæ silentio præterimus, post itaque. Ocrimum promontorium aliud prosilit Luxarum nomine, post quod in sinu Falemua uicus est. Inde amnis Cenion in mare uadit, in altero sinu Præmua uicus alter, tertius quoq; Artemua ingens iuxta Tamarum flumen gentis terminum, quibus uicis uocabula præsentis temporis sunt. Interiora autẽ Damnoniorum Voliba, Vzella, Tamara ciuitas ad flumen sui nominis, & Ischa, dein Durotriges tenent, in quibus iuxta mare Tincona oppidũ, promontorium lingua patria Porolam, & in sinu Horamua uicus nouus: Isaca fluuius inde in mare it: & alter Alaunius, in mediterraneo Dumniũ ciuitatẽ habent, & ultra Alaunium Rhigni habitant, quibus in sinu, qui magnus portus est dictus, ciuitas Trisantona olim, Antona modo, iuxta quã fluuius eodem nomine in subiectum mare cadit à quo ciuitas nomen accipit. Hic è regione urbis insula est cui priori tempore nomen Vectis fuit, nostro uero, Huich ab incolis appellatur, quam Ictim Diodorus nominat, quæ sicut & aliæ illius maris, oceani incremento insula uidet, quum uero subsidet continẽs, exsiccato enim interiecto litore curribus eò, stagnum Britãni apud sese fossum, ut inde à mercatorib. exportet, deferunt. Post autẽ Trisantonem fluuium sequitur promõtorium Broceps apud illos, unde est portus qui Nouus dicitũ, in quo Ginsaletius nunc uicus ad hostium amnis sui nominis, in quo Rhigniorum terra finit, quibus Neomagus ciuitas mediterranea est.

GEOGRAPHIAE Commentarius III. Europæ in quo

Hiſpania tota in tribus prouincijs partita cum inſulis ſibi adiacentibus continetur.

HISPANIAE GENERALIS DESCRIPTIO.

Iſpania prima terrarum Europæ, ad occaſum pars iacet. Hanc ueteres primum ab amne Ibero quam mediam penè ſecat, Iberiam cognominaſſe accepimus, dicente Plinio, per quem Iberum uniuerſam Hiſpaniam appellauere Iberiam. Quæ & Heſperia à nonnullis, ab Heſpero ut aiunt Atlantis fratre: alij quod in occidentali plaga proiecta ſit, & ab Hiſpano poſtea teſte Trogo partis illius rege Hiſpania dicta. Sunt tamen qui ab Hiſpali eius loci urbe clariſsima, Hiſpaniam nomen accepiſſe dicant: quod ad noſtram uſque ætatem durauit, in tres tamen prouincias cognomentis uarijs diuiſam, in Bæthycam: in Luſitaniam, in Taraconenſem. Forma eius quadrata niſi quæ arctantibus freti litoribus in Pyrenęum coit, ubi minus 300. mil. paſs. latitudo quã alibi 500. & 50. conſtet: longitudo uero 700. ferme, reliquis partibus undique mari cingitur: nanque ab Aquilone Cantabricum habent Oceanum, ab occaſu Heſpericum ſiue Atlanticum: à meridie Ibericũ. Pars igitur quæ Arctũ ſpectat prorſus frigida, nimiæ inſuper aſperitatis & oceano ſemper obnoxia, ex quo maligna ibi habitatio fit. Ab occaſu maxima ex parte incultus & ſqualidus ager, nam rupes & ſaltus, & loca ſylueſtria planeꝗ aquarũ indiga ſunt. Quæ uero in auſtrum uergit, uniuerſa penè felix, pręſertim quæ intra columnas porrigitur, nam fertiliſs. omniũ frugum genere eſt, multis quippe ac magnis irrigatur amnibus neqꝫ è cœlo minus tẽpeſtiuis recreatũ imbrib. quibus uineæ campiꝗ læta ubertate exuberant, ſed nec id in frugibus ſolum, uerum etiã in uniuerſorum metallorum ſpecie fœcundiſs. quorum largam ubiꝗ uenam illi natura intruſit. Quod ubi ſterilitas terrę aſſcribitur, linum aut ſpartum affatim nutrit. Præterea in omni Hiſpania ſalubritas cœli ęqualis eſt quia aeris ſpiritus nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt & marinæ auræ undique uerſus aſsidui flatus quibus omnem prouinciam penetrantibus euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua hominib. ſanitas, reliquisꝗ rebus uegetatio redditur: ex quo etiã in locis campeſtribus multa ac diuerſa animaliũ genera procreari benigneꝗ foueri uident, in quibus capreę, equiꝗ ſylueſtres, in lacubus autem cygni, atꝗ eiuſmodi

aues plurimæ. Radicum etiam ad tincturam idonearum copia. Insuper sales non ibi coqui, sed effodi. Hæc in summa de uniuersa Hispania nūc ad singulas eius partes descendamus.

Hispaniæ Bæthycæ descriptio.

HIspania Bæthyca à flumine quod per eam excurrit à maioribus sic denominatur, ab incolis autem Turdetania, nam Turdetani populi per id tempus eius terræ magnā partem occupabant, quę nunc etiam uulgo Bæthyca dicitur, præter littoralia quæ mari nostro adiacent, illa enim Aphricanæ gentes regia insignitæ potestate obtinebant, quàm regionē nostra ætas Granatā uocant, à Granata urbe in ea: nam & M. Agrippa oram illam uniuersam originis Pœnorum existimauit. Hæc prouincia ut scribit Plinius cunctas prouinciarum diuiti cultu, & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit, licet & cāpos habeat ad Anam fluuium accedentes siccitatis immensæ: At enim pars quæ ad austrum obiecta est quæ proprie Turdetania dicebatur, ut paulo post uidebimus, mirifica rerum copia læta est, insuper uero pix, & grana purpuræ, & minium, sed & marmorum lapidicinæ: inuenitur enim minium in argentarijs metallis durum & harenosum, ubi præter aurum quod penitus scrutatur, flumina torrentesq́ harenam auream deferunt quę passim per loca arida destituunt. Quod quāuis Galli digniora sua prędicent quæ in Cemmeno monte sunt pręsertim quæ ad Pyrenem uergunt, tamen quod ex his locis educitur magis probatū est: Hic etiā pecorum omnis generis magnus numerus, sed præcipue cuniculorum quos plerìq lepusculos appellant, quorum frequens uenatio fit, ne malum longius serpat, plantis enim uastitatem inferunt, & satorum radices æsitant, & hoc per totam fermè Hispaniam, atq Massiliam usque. Quum aūt huius modi mediterraneæ prouinciæ copia sit, nō secus maritima habentur, nā piscosum mare illis est, unde quęstus haud exiguus, & præter alios pisces frequens est Thynnus, qui quercea glande saginatur, quæ ad mare isthic abunde nascitur. Bęthyca itaq prouincia terminatur à septentrione & occasu, Lusitania ad ripam Anæ fluminis, ab oriente Taraconensi, à meridie exteriori oceano, & freto Herculeo, & interiori nostro mari Iberico denominato. Hęc montibus nonnullis distinguitur, inter quos pręcipue Ilipa est, nemorosus procêris arborib. qui recto penè iugo, paulo supra nostrum mare qua regio longa est deducitur, freto altero cōrnu incumbens. Est & alter Temarianus nomine, mediam & hic prouinciæ longitudinem permeans, extra columnas ad oceanū in prouinciæ fermè pede sistens, ab orientali parte ambo demissi circa Solorium montem, qui latus huius à Taraconensi eò dirimit, longeq́ discurrit, auri & argenti habens indaginem, quam metalliam nuncupant, alioquin aridus ac sterilis. Iuxta Temariani radices ad meridiem

tidiem Bæthys amnis elabitur quem incolæ nunc Guadalcabir nuncupant, Aphrorũ tamẽ lingua Cirtin, hic ex Ortospeda monte, aliĵ Oropeda, aliĵ Argenteo quũ in eo argentariç sint. Plinius, Tungensi saltu oriẽs, per agrũ Oretanum fluit in Bæthycam, Polybius uero & hũc & Anam e Celtiberia nasci, nam & Ortospeda mons à mari nostro exurgens recta per Celtiberos septentrionem uersus pertendit, quæ regio Taraconensis prouinciæ est, igitur Plinius Bæthys in Taraconensi prouincia Tungensi exoriens saltu, uersusq; in occasum, oceanum Atlanticum prouinciam adoptans petit, modicus primo sed multorum fluminum capax quibus ipse famam aquasq; aufert, diu sicut nascitur uno amne decurrit, Post ubi non longe à mari lacum fecit, quasi ex uno fonte geminus exoritur, quantusq; simplici alueo uenerat tantus singulis effluit. Ad septentrionem ut diximus, Anas fluuius præterit Guadiana uoce indigena, oriẽ in Lanuitano agro Taraconensis 60. mil. pass. à fonte Bæthys, ab orientalibus enim partibus defertur, qui modo in stagna se fundens, modo in angustias resorbens, seq; tandem ad austrum flectens in Hespericũ oceanum à Bæthys ostio supra 100. mil. pass. exit. Prouinciam primo gentes habitabant, in quib. Turdetani erant omniũ Hispanorum teste Liuio maxime imbelles, inter tamẽ Hispaniæ populos sapientia, literarumq; studĳs præcellentes numerosum genus, ab ortu in occasum quicquid inter Anam & Bæthym fluuios iacet, citraq; Bæthym multo spacio atq; in Lusitaniam penetrans. In quibus itaque iuxta exterius mare Anæ fluminis ostia sunt, ubi Temarianus mons in oceanum prope ubi castellum nũc Leppe orientem uersus Onobalisturia oppidum cum fluuio, quod Plinius Ossonoba cognominatum Asturia dicit Gibralic nũc, fluuius uero Saltese dicitur, aliud Nebla quod adhuc nomen seruat, postea sinus quidam, ultra quem alter sed multo maior panditur, qui hodie Sibilliæ riuus dicitur in quem Bæthys fluuius irrumpit: Per quem aduerso cursu ad interiora circiter pass. 100. mil. nauigatur usque Hispalim urbem nauigĳs grandioribus per milliaria non multo minus quã duo & 60. inde usque Ilipam, Lora nunc, urbem minoribus: usq; Cordubam autem fluuiatilibus scaphis iter est, quæ à mari 150. mil. pass distat: supra uero Castonem oppidum non est nauigatu facilis, quibusdam Temariani dorsis, quæ subeuntibus amni leuorsum occurrunt: dextrorsum autem planities immensa, ac fructuosa iacet, & in ipso flumine insulæ diligentiss. cultæ. Sed uidetur Bæthym flumen ex priscis, nonnullos Tartessum uocitasse, & Gadiram una cum adiacentibus insulis Erythriam, nam Aristoteles è Pyrenęis inquit montibus qui in Celtica ad occiduum æquinoctium surgũt, Tartessus defluit in mare extra columnas, intra cuius ostia oppidum quondam fuisse eodem nomine, & agrum Tartessum: Et item Erathostenes, contiguam Calpæ terram Tartesiam appellari, & Erythriam

thriam eximiæ felicitatis insulam: quidam non Gadem ipsam sed aliam esse contra Lusitaniam. Timeus, hanc à puteis Potinusam uocant, inquit, quam nostri Tartesson dicunt, & in historijs Sallustius quem attestatum legimus, Tartessum Hispaniæ ciuitatem quam nunc Tyrij mutato nomine Gaddir habent, & Dionysius Alexandrinus.

Calpem supra diues & alta Tartessus.

Nunc ad reliqua Turdetanorum, quibus post maritimas ciuitates in mediterraneo sunt, Canaba, Seria quæ & fama Iulia, Cæriana, Regina, Nertobina, omnes ad Anæ ripam sitæ, longe uero à flumine Osca, Btudei, quæ uirtus Iulia appellat: & Clausa dicitur, Mirobriga haud ignobilis quondã, modo ut coniecturari potest uilla Real dicitur: iuxta aũt Bęthym Vrium castrum Iulium cognominatum. Setida, Seres modo, & Italica in cuius agro locis ad Ilipam spectantibus maxima argenti uis est: Inde Ilipa cognomine Magna, & inter æstuaria parum à mari oppidum Nabrusa cognomine Veneria, Tartessus priorib. sæculis. Dein Bæthys appellata ubi castellum nũc, Barrameda nomine. Postea meridionali dicti amnis ripa Hispalis urbs insignis Rom. Colonia cognomine Romuliensis, ubi fiebat Celticorũ cõuentus, quã urbẽ nunc Sibylliam uocãt, emporiumq́, ad hoc tẽpus, mansit, in ea Puteus est ait Plinius qui crescente ęstu minuit, augeť decedente, medijs tẽporibus immobilis. Inde Ilipa quæ Clausa dicebať, nunc Villanam uocant, supra quã Sigilis fluuius in Bæthym cadit, in Ilipa monte ortus postea retro à flumine Carmo siue Carmonia cognomine Aurelia longe firmissima totius prouinciæ ciuitas, quæ nũc Chermona dicitur in cuius territorio duos fontes iuxta fluere, alter omnia respuens, alter absorbens: Est & alius ibi qui aurei coloris pisces in se natantes ostendat, nihil extra illam aquam cæteris differentes, quod idem author scribit. Postea Asúla inarduo colle sita. Semetæ uero à flumine, Asta siue Astada colonia cognomine Augusta supra æstum posita, ferro igniq́ à Romanis absumpta modo ibi oppidulum est Arcos nomine. Inde Saguntia, Pæsula, Oleastrum, Calicula, Obucula siue Obulco, quę distat ab Hispali circiter 4. mil. pass. & Asindũ eadem Cæsariana Sigili fluuio apposita nunc Antichera uocatur, & Bæsippo cuius dextrum latus Cauraphiton flumen radit ex Ilipa mõte in Bæthym excurrens. Postea Vrbona oppugnatione difficilis quum ualde à natura munita sit. Verum ad Septentrionem Turdetanis Celtæ Lusitaniæ populi admiscẽtur, cis Anam fluuium in hac prouincia nonnullas ciuitates inhabitãtes, nam iuxta eundem fluuium Aruci, Curgia, & Arunda sunt: ab eo autem aliquantulum Acinippo & Vlma. Quod autem huc è Lusitania Celtas peruenerint, ex hoc deprehenditur, quod sacris, lingua, oppidorum uocabulis, à Bæthyca distinguuntur, qui mediam inter Togum & Anam fluuios regionem maiori ex parte incolunt, quæ Beturia appellatur. Sub Turdetanis

tanis autem ad meridiem Turduli sunt unà cum Turdetanis habitantes: Isti post Bæthys ostia ad orientē litus habent, ac primum in eo sinu quem riuum Sibyllę diximus insulam ubi Menesthei extiterat oraculū, & Capionis turris, uel potius monumentum ut scribit Mela. Ea sicut pharus mirum in modum ad nauigantiū salutem ædificata. Namq; angusto mari, nec minus 30. mil. pass. ad eam nauigatur, ubi eiectus ab amne limus uadosum reddit profundum: Alij oraculū illud paulo infra ponunt, nam in eodem sinu portus est qui Menesthei appellatur, Gaditanus à quibusdam. Deinde oppidum qui lucus oleastrum appellatur, nunc S. Lucas, et quod incolæ asserunt non longe inde Medimna urbs fuit, mari absorpta, quondam Mœnecis dicta quam Phocenses fabricati sunt, à fundamentis effossa. A quo loco non in mari multo insula exigua urbis nomine. Hinc sinus Gaditanus aperitur in quo Gadira insula iacet, circiter 60. mil. pas. à Calpe distans, ea modo Cades dicitur quæ abest à continenti ubi proximior ad stadij latitudinē, quo freto, ueluti amne ab Hispania discernitur, 60. mil. pass. circuitu, hæc ab Ephoro & Phylide Erythria, à Timeo Potinussa, & Aphrodisia, ab indigenis Iunonis tum uocitata: Pœni uerò Gadiram punica lingua sepem significantem dixerunt, quasi mari sepiatur. Erythria dicta quoniam Tyrij qui coloniam in eam deduxerunt, ab origine eorum orti qui ab Erythreo mari ferebātur, ut Plinius tradit: similiter Trogus: & in antiquitatibus Diodorus, & quum Carthaginienses quemadmodum & Gaditani à Tyro initium habeant, ideo Silius de Hanniba le ad hanc proficiscentem ueluti ad suos ait.

Extemplo positos finiti cardine mundi
Victor adit populos, cognataq; limina Gades

Quę duob. promontorijs in altū euecta est, medio abducto litore, & in altero cornu eiusdē nominis urbē habēs quæ Iulia Augustana postmodū appellata est ciuium Rom. opulenta, & emporium amplifs. cui optimus portus subiacet, unde & plura & ingentia emittebantur nauigia, quæ nostrum & exterius mare nauigabant. In altero cornu ab urbe 12. mil. pass. templum Ægyptij Herculis & religione & uetustate atq; opibus illustre à Tyrijs constitutum, quur sanctum sit, ossa eius ibi sita effingunt: cuius templi extructionem memorat Diodorus: Vbi plures Romanorum duces clarissimi magnis rebus gestis uota huic Deo suscepta persoluerūt, sicut in uita Cæs. Tranquillus perhibet. Inter quas Alexandri magni fuisse statuam. In hoc quoq; fontem esse qui contra oceani motum uel subtrahitur, uel adsurgit, Polybius testis est: duos puteos Posidonius dicit. Huius insulæ eximia soli bonitate fabula orta est, Geriones eam habuisse, cuius armenta hinc Hercules abduxerit. Cui ad meridiem Didyma est insula nec amplius duobus mil. & 500. pass. complectitur. E regione autē Gadiræ in continenti (quod litus Plinius Cursense uocat) post Medimnam

urbem. Resippo portus, inde Bællon fluuius in mare uadit, penes quem à parte orientali eiusdem nominis ciuitas fuit, nunc Cyres castellum paulo à mari. Inde promõtorium in quo Iunonis templum situm fuit, nautæ modo Trafegar uocant. In mediterraneo autem Turdulorum hæ sunt urbes: ultra Bæthym in septentrionali eius ripa, Vogia: & Cæcilia, remotiores flumine Setia urbs celeberrima quæ Augurina cognominabatũ S. Stephanus nũc ab incolis dicitur: mox Illurgis Forũ Iulium appellata, modo castellum ibi est Almundous nomine quę inexpugnabilis uidebatur, in editissima enim eius parte rupe prçalta arx ædificata fuit qua urbs tegebatur, hanc Scipio igne & ferro usq; ad infantium cædem deleuit, ob nefandam commilitonum Rom. cædem. Sub qua ad meridiem Calpurniana est, circa quem modo locum Linares oppidulũ, & in altera aũt Bęthys ripa Corduba urbs clariss. Turdulorum conuentus, idem adhuc nomen licet corruptæ retinens nam Cordona dicitur, ampliss. olim emporium & Marcelli ædificium, quæ prima ad istos locos à Rom. populo dimissa colonia est, Patritia cognominata: ex hac urbe duo prodierunt Senecę, & Lucanus, unde Martialis.

Duosq; Senecas: unicumq; Lucanum
Facunda loquitur Corduba.

Postea Biniana: & Attigis colonia, Augusta firma denominata, nunc Ezila dicta, una ex prouinciæ cõuentibus. In media quidem regione ad occasum Onoba oppidum non multo supra mare, æstui apposita: & Ebora cognomine Cerealis Vrgao modo quæ & Alba: prope quam Luciferi templum fuit, illudq; dubiã lucem appellabant. Bella Sala. Tuccius urbs opulentiss. quæ cognominatur Augusta gemella quam modicus amnis attingit ea nunc Seceni dicũtur. Deinde Murgis. Salduba. Arcilacis Detunda, & Obulcũ qđ Romani Pontificensem appellauerũt nunc Sicura ad amnẽ sui nominis Iulia Ilipula cognomento magna in septentrionali Cauraphitonis fluuij ripa: Granada nunc à barbaris urbs magna regniq; sedes, quæ religioni nomen dedit, quæ distat à mari circiter 86. mil. cuius finitimi cãpi pelago ex inundatione 4. pass. mil. fere demergũtur: Vescis Fauentia postea dicta: illi modo Velis dicũt, prope Nybem amnẽ qui nauigabilis est in Bæthym fluentem. Escua siue Ascua quæ Iulia Cõstantia uocabatũ nunc Alama. Ortigis uel Artigis inde Oriola nunc, urbs quondam ualidiss. agrum habens frugiferum in quo argentum ab incolis foditur. Calicula altera à supra dicta Osca nũc. Lacibis, id est, Guadiste penes fluuium ad Selebinam in mare exeuntem. Lacippo Illiberis Liburnus cognomine nunc signena parum distans à mari. Sub Turdulis Bastuli sunt ad mare nostrum uergentes sub Ilipa monte quo à reliquis gentibus dissociãtur, quorum nunc terram à iunioribus Granadam uocitari diximus. In his post Iunonis promõtorium, quo Herculeum fretum incipit oppidum

oppidum in sinu est nō ignobile Menlaria nomine, Tarifa nūc, iuxta Vacheram fluuium, quod nauale olim Gaditanorum fuit, illudq; Balbus homo ex ea gente nobilis in cōtinente extruxit, emporiū optima salsamenta tum habens. Post eam urbs nomine Transducta fuit. A Berbesola ciuitas cū fluuio, & in sinu Carceia haud longè à Calpe, quam alij Caricini à græcis uerò Carcesos dicta, nunc Zizera appellatur in ostio fluminis sui nominis posita ubi portus, hāc quidam, teste Mela Tartessos aliquando dictam putant. Calpe inde mōs est & Columna ab Ilipa auulsus, qua mare nostrum Herculeū fretū terminat, qui mōs Gibeltêr ab incolis modo appellatur, circuitu quidem nō magnus admodum, altitudine uerò ingens & erectus, adeo ut longinquis insulæ formam præferat, totus penè in mari est, cōcauus ab ea parte quæ occasum spectat, in summitate quæ biceps est planitiem habet in qua castellum natura munitum, non enim adiri potest nisi una tantū uia, & ea perangusta, reliqua omnia prærupta sunt. Hic inter Europam & Aphricam fit illud fretum quod Herculeum sępe diximus, licet quidam Atlanticum, alij portas Gaditanas uocent, unde & Solinus Gaditanum ait fretum à Gadib. dictum: quod nostri temporis homines strictum Gibelterræ uocant: cuius latitudo 16. mil. pass. ubi latius patet, ubi uerò arctatur 12. in longitudine 40. qua de causa limen interni maris multi eum locum appellauere: ubi uada candicantibus saxis (non enim profunda altitudo est) carinas teritant. Fabulam esse Herculem perpetuo quondam iugo unde nunc mare inundat diremisse iunctos colles quibus oceanus excludebatur. Abyla & Calpe, laborum Herculis metæ quam ob causam indigenæ columnas eius Dei uocāt, creduntq; perfossas exclusa antea admisisse maria & rerū naturæ mutasse faciem: similiter Diodorus: Plato uerò & Seneca, mare nostrum cum sinubus ac fretis omnibus tremoribus terræ infusum. Europam ab Aphrica, & ab ijs Asiam penè abstulisse: Erathostenes clausum antea quum mare omnibus impleretur effractum esse transitum dicit. Hâc igitur mare patefactis claustris longè ac latè in terram profunditur quod mediterraneum appellamus, idq; ipsum magnum apud orientales gentes nūcupatum reperitur. Ingredientem itaque ad leuam flexuosolitorum anfractu Europam lambit: ad dextram directis penè oris Aphricam præterit: Asiæ dehinc obiecta fronte pulsum: Quanquam fuere nonnulli qui dicerent non per hanc eruptionem intro, sed extra emittere: siquidem è palude Mæotide in Pontum: è Ponto in Propontidem: ex quo deinde in Ægeum pelagus. indeq; in Gallicum usque mare profundius continuo fieri, nam Ægeo Siculum uel Siculo Ionium, Ionio Tyrrhenum, & istorum omnium Sardonicum profundissimum esse, quod ait Aristoteles, quum propter soli decliuitatem, tum ob fluuiorum frequentiam quæ in Meotide influunt: alij autem aquas dulces quia leuiores, superfluere salsas, & ita semper effluere:

 nam

nam in angulum illum, nostri maris, hoc est, Mœotidis innumerabilium, pené fluuiorum multitudo ingruit, adeo ut occultato marinæ aquæ manifesto accessu ac recessu, non ingrediendi modo, uerum egrediendi sem per tanquam à capite uideatur. Nunc ad Calpem redeamus in cuius montis radicibus, uti apud Strabonem legimus sita ciuitas fuit eodem nomine apud Thalassam Ptolemæus uocat, uetustum & haud abiectum sané oppidum quondam Hispanorum nauale, plerique, in quibus Timosthenes eam ab Hercule ædificatam dicunt ex quo Heraclea tum denominata fuit. Post itaq; Calpem mare nostrum ingreditur quod Ibericum olim ab Iberia, id est, Hispania, nunc mare Leonis iuniores uocāt, neq; hoc solum sed totum usq; ad insulam Siciliæ. In Iberico primum Suelum oppidum, nunc Stopona. Hinc sinus in quo Saduba, siue Salduba fluuius exit in cuius ostio oppidum fuit Saduba castellū nunc Marbella. Postea Malaca urbs cum fluuio quam uulgus eodem nūc nomine appellat, & est primaria in hoc litore portum habens: Sequitur Malacum promontorium, post illud Mænoba nūc Monecha, urbs supra æstum sita. Sechifirmium deinde oppidū fuit cognomine Iulio. Post Selembina ipsi corrupto uocabulo, Serauignam uocāt, inde sinus panditur in quo Abdara urbs cum fluuio Phœnicum, ædificium, nunc Almeria, inter quam & Malacam regiūcula ad mare q̄ modo Vandalia dicitur. Mox portus qui Magnus appellatur: & promontorium Charidemum inde in sinu Barea ciuitas cum fluuio, in quo maritima Bæthicæ à Taraconensi dirimitur, Bernam modo illam dicunt. Sunt & alia permulta, nam supra 200. oppida in hoc mē bro fuisse fama est, celeberrima uerò quæ super amnes ædificata sunt, aut æstuarijs, mariq; proxima propter rerum importandarum exportandarumq; commoditatem, ex ijs Plinius 220. digna memoratu fuisse ait.

Hispaniæ Lusitaniæ situs.

HIspania Lusitania quæ & ulterior dicitur, à lusu cognominata fertur, quemadmodum Varo tradit, cum Hercule peruenisse dicens in uniuersam Hispaniam Iberes, Persas, Phœnices, Celtas, ac Pœnos, cum quo & Lusum Liberi P. aut Lisam cum eo bacchantem, quem Lusitaniæ nomen dedisse. Ea nunc Portugallia dicitur, præter particulā quæ ad orientem inter Tagum & Anam flumina iacet, quam regnum Castellæ illi uocant, prouincia felix satis, & rerum copia abundans, non enim mōtes arduos habet, sed humiles passim colles, amnibus magnis ac paruis irrigua, q ab ortu pariter dilapsi maiori ex parte nauigabiles sunt. Cuius terræ situs est: ad septentrionem primo Duriam flumen habet, Taraconensem ab se metea in parte disterminantem, ad occidentem & pro parte meridiem Hespericum oceanum: reliquum Bæthycam ad Anā fluuium, Ad orientem Taraconensi prouinciæ iterum per Solorium mōtē & Oretanis iugis descendentem: quam Tagus fluuius mediam secat. Tenent

nent Lusitaniã gentes in quibus Turdetani sunt, id est, eorũ pars quos in Bæthyca habitare diximus: namq; post flexum Anæ ad meridiẽ loca incolunt. Igitur iuxta meridionalem oceanum in ripa occidentalioris ostij dicti fluminis Balsam oppidum habent, Busera modo: inde occidentem uersus Ossonaba urbs est supra æstum sita, Siluas nũc ab incolis: hinc longe in altum promontorium triceps prosilit quod sacrum quondam, nũc S. Vincentij dicunt, extimũ in hac parte orbis totius terræ signũ ab ostio Anæ fluminis circiter 60. mil. pass. distans. Hactenus australe latus. Ora deinde occasum spectans protendit, plana quidã, sicut & meridiana usq; ad Herculis columnas, quamobrẽ multis hic in locis à mari ad partes mediterraneas superiores ualles sunt, ut in Britãnia diximus fossis mediocribus & fluuiatilib. alueis comparandæ, & complura ad stadia, nonnullæ ad pass. mil. & 200, extensæ, in quas recti nauium cursus fiunt. Post promontorium iam dictum sequitur fluuius Calepodis Ruffanus, modo ab incolis: unde sinum peruenitur in quo Salatia urbs, Imperatoria cognomine prope flumẽ sita, quã illi hodie Satuel nũcupant: póstea promontorium Barbariũ: quo circũflexo magnus excipit sinus, in quo primũ Cętobrix urbs, nunc oppidulũ Almada, & in interiora sinus ostia Tagi fluminis, qui Taius ab indigenis modo dicit, Turdetanorũ ea in parte limes: in de sursum & à mari ꝓcul Paxiulia ciuitas est q̃ modo Eura dicit in qua ex trib. totius prouintiæ cõuentib. unus erat, quem Paxensem uocabãt, itẽ Iulia Myrtilis, siue Liberalitas Iulia, urbs ueteris Latij haud ꝓcul ab Ana fluuio ambę sitę sunt. Tagus ab orientalib. partib. defert & recto cursu in occasum elabit. quod quũ ad litus peruenit, aperto ostio duorũ mil. et 50, pass. latitudine pandit altitudine immodica, adeo ut grandiora nauigia aduerso flumine nauigari facile patiatur, sursum aũt in cãpis inundãte æstu diffunditur (retorquet enim aduersa oceani mole) ut ad 20. mil. pass. facies extet pelagi, reddaturq; planities tota nauigabilis, reliquũ cursum fluuiaticis lembis etiam super Moronem urbem, amnis piscium feracissimus, ostreorum præcipue redundans, & qui ob harenas auriferas cęteris huius loci fluminibus maxime præferantur: quæ Iuuenalis.

tanti tibi non sit opaci
Omnis harena Tagi, quodq; in mare uoluit aurũ. Item Lucanus:
Quicquid fodit Iber: quicquid Tagus expulit auri.

Similiter & alij, cui ager bonitate conspicuus adiacet. huic uicina oppida cæterorũ opulentiss. sunt: cuius leuam dextramq; ad amnes Duriam atq; Anam Lusitani incolunt, inter quos (à Tago ad Anã) ad orientẽ, Turdetanos, ad occidentẽ Celtici cõtinentur qui Tagũ ad septentrionẽ habent quos ad meridiẽ trans Anem in Bęthycã penetrare supra ostendimus. In Lusitanis aũt iuxta mare supra Tagi fluuij ostium ciuitas nobilis est quæ à ueterib. Vlyxippona appellatur quã Vlyxem cõdidisse ferunt, quę postea felicitas Iulia cognominata fuit, nũc aũt Lixbona uocitat, regalis loci

sedes: in cuius agro scribit Plin. Carbunculũ lapidẽ erui magno labore ob argillã soli adustis salibus circa quẽ locũ, ac in omnẽ Lusitaniæ oram teste Varone aliisq; scriptorib. equas uerno tẽpore nimio ardore cõmotas con tra frigidiores uẽtos ora hiscere solitas & exinde cõcipere edereq; pullos quos uelocifs. in cursu esse dicũt, nõ tamẽ diu duraturos, breuis admodũ uitæ sunt Plinius, trienniũ uitæ nõ excedere: Trogus falsum putat: ait enĩ fabulæ quæ ex equarũ fœcunditate ob gregũ multitudinẽ natæ sunt, qui tanti in Galetia & Lusitania tanq; pernices uisunt, ut nõ immerito uento ipso cõcepti uideant. Post sinũ uero ubi Vlyxippon à sitã diximus Lunæ mõtis promontoriũ sequit, mox ostiũ amnis Mõdæ seu Muliadæ, hodie Mondego dicit nobilifs. quidẽ et qui nauigatiões habet, paruas tamẽ, na scitur enĩ in luna mõte. Hic haud longe à cõtinenti inter promontoriũ & amnis ostiũ in oceano insula iacet Londobris antea, nũc Berlinga 50. mil. pafs. cõplectens. Vacus dein aut Vagia fluuius est. Postea Duriæ fluminis ostium in mare edit, cui Castellum appositũ est q̃d illi Portũ modo dicũt, antiqui uero Lauariã urbẽ, quã diripuit Sertorius ac disiecit funditus qui ex maximis Hispaniæ fluminib. est: nunc Duero ab accolis dicitur ma gnis nauigiis permeabilis ad 100. mil. pafs. atq; paulo plus, ortũ in monti bus habẽs, quib. & Bæthys: & Ana, & Tagus effluũt: Plin. in Pelendoni bus fontes habere dicit. Lusitanorũ mediterraneæ urbes sunt in agro scili cet Castellæ, ut modo aiũt, dein Aritiũ sub ea, & ad meridiẽ Selium nunc Lamego, Velladis nunc Zamora fluuii Doriæ apposita. Dein in montib. Scalabis colonia quæ præsidiũ Iulium appellatur municipiũ ciuiũ Rom. ubi cõuentus fit, qui Scalabitanus dicit, nunc ab incolis Lagarda dicitur, sub qua Tacubris Salamancha nũc: quib. ad meridiẽ Arabriga, nunc Ta mar castellũ, in petra existens & Monda urbs primaria & huius regionis metropolis ad fluuiũ sui nominis sita, quæ unà cũ fluuio ab incolis modo Colimbria dicit, in cuius cãpis ut scribit Theophrastus, ebor fossile can dido & nigro colore inuenit: ubi Cæs. dictator Pomp. magni Pompeii F. uicit. Postea Cõcordia nunc Citarodrigo iuxta fontes Mondæ amnis, & in ripa Tagi Mẽdeculeia et Rusticana. Vltra uero Tagũ in altera ripa Cau riũ. Burdua, Turmogũ, & ab eo haud longe Norba cognomẽto Cæsarea Coriagalistro modo, & Liciniana, Colornũ, Acmæa, Salæcus, Cæcilia ge mellina Turgiglos nũc, in mõtanis locis posita. Ebora oppidũ ueteris La tii, Gerça, Capasa quæ Vectionib. cõtermina est. Postea Augusta emerita Colonia urbs clarifs. Ad Anã fluuiũ, quã quũ Cæs. constituisset, & ibi ue teranos imposuisset uocari emeritã iussit, ubi & cõuentus Emeritẽsis nũc aũt Merida dicit. Sub Lusitanis Celtici sunt quorũ regio unà cũ Turdeta nia sibi iuncta nunc proprie Portugallia dicit: Celtis ut Appianus tradit à Celto Polyphemi Cyclopi & Galateæ F. regioni imperante, nomẽ inditũ: quib. esse oppida iuxta Tagũ fluuiũ Catraleucos. Cæpiana, Laccobriga Mirobriga, siue Moróis q̃ Celtica cognominat quã Truciglos modo uo

cant: di

cāt: distantia uerò à flumine Bræ toleū, Arcobriga, Merebriga cognomine Plumbaria. Turres albæ Badaiosa modo Arandis. Lusitanis rursus ad orientē Vectiones seu Vergones sunt ad Anā usq fluuiū incolentes, quos Tagus irrigat, q etiā in regno Castellę cōnumerant, in his ciutates Coteobriga. Salmatica ad amnē Duriā: retro aūt in montium radicib. Augustobriga Segonia nunc prope fontē fluminis in Doriā cadentis, Obila, Martiana item Capara & in montib. Laconimurgi, nunc Piagenza, Ocelum Colmenar modo & penes Tagum Deobriga, & Latia oppidana cognomine Auila modo eis Tagum uerò Lama.

Hispaniæ Taraconensis situs.

Hispania Taraconensis, quæ citerior appellatur, ea est quæ in regiones modo à recentioribus Vizcaia, Casteglia, Aragonia, Catellonia diuiditur: ut inferius suis manifestabimus locis: regio in summa spatiosior multo, uberiorq duab. alteris, metallorum præcipuè, æris, plumbi, auri & argēti, liquati præcipuè, q̄d experimento contingit, quippe quum forte silua quædā, in ea parte, quæ Pyrenęo proxima est, à pastoribus immisso igne arsisset, factoq ex eo terręmotu, solum conscissum esset magna eius materiæ uis pluribus locis patuit: quandouelut aqua riui per terræ concaua large argentum flueret, q̄d Diodorus scriptoresq, alij tradidere. Huius prouinciæ orientale latus propter Pyrenem saltū altius atq asperum est: at inde subiecta ora usque ad nostrum mare plana, paucis duntaxat montib. exceptis, nec sane magnis: in reliquū uerò regionis plures & excelsi, intra quos Iubeda qui æquo penè tractu à Pyrene distat, à Cātabris exoriens in nostro terminatur mari, inter quos montes medius amnis Iberus per planitiem labitur hinc atq hinc manantibus aquis auctus. est & mons alter qui Ortospeda uocatur, cuius in Bæthyca mentionem fecimus, ex quo nudus quidam tumulus per Spartarium dimissus campum transit, cui ingens applicatur silua, super Carthaginem & Malacæ regionem pullulans, supra uerò ad solis ortum alius mons Edulius nomine Iubeda euulsus Pyrenem uersus extensus, quem Iberus per trāsuersum secat. Sunt etiam ad aquilonem montes Viundij uocitati ab occasu in ortum per Cantabrorum Asturúmque terras discurrentes à quibus in parte orientali Iberus amnis defertur. In Traconensi nationes multæ sunt, sed ut asserit Strabo præter paucos uidelicet Carpetanos, Vectiones, Vacceos, & Callæcos famæ maioris populos, reliquos esse indignos de quibus uerba fiant propter humilitatem ac ignobilitatem, ut sunt Pleuauri: Bardyetæ, Allotriges, cæteriq deterioris ac deformioris appellationis homines, aggrestes omnes atq immanes. Hæc prouincia ea parte qua occidentem spectat ab amne Duria incipit, in aquilonē tendens, q̄d latus occidentalis oceanus abluit, Licet Plinius & Strabo totum illud in Lusitaniam ponāt, nos Ptolemæum sequuti Taraconensi asscribimus. Igitur post

Duriæ fluuij ostium ad alterũ usq; mare, hoc est, septentrionale, quicquid est Callaici populi possident, quos alij Callęcos: alij Gallęcios uocãt, uulgus uerò Gallingos terramq; qua pascũt Galitiã dicũt, in duas gentes diuisi, Minio amne interfluẽte, quarũ pars altera quę ad Duriã pertingit, Bręcariorũ, altera ad septentrionẽ Lucensiũ cognomine est, de quib. postea. In Callaicis itaq; Bręcarijs iuxta mare hæc sunt, relicto Duriæ ostio aliud Aui fluminis est ad quod Tyde castellum gręcorũ sobolis fuit. Auarum postea promontoriũ, & fluuius Nabir uel Nebis, ubi Obrinca oppidum insigne, & post illud amnis Limeris qui & Limaæ & Lethe appellabaẽ, et Bellion & Chalybs: nam Strabo fluuius Lethe quod à plerisq; Limæa uocitatur, ab alijs Bellion: & Plinius quũ eum meminisset ait, quem Calybem quidã intelligũt, & Limęã uocant, obliuionis antiquis dictus. Postea in Augustanũ sinum Minius fluuius exit ore spatiosus cui nomen tellus per quã serpit Minio uberrima dedit, alio quoq; nomine dicitẽ Bænus, istis uero temporib. Migno uocatur, magnitudine omnes qui in hac regione habentur superãs, ad cuius ostium leuo lateri oppidum sedet, Augusta olim nunc Baiona: hic amnis in Asturibus exortus, quidã in Celtiberis q̃d falsum est q̃ ad 100. mil. pass. nauigabilis est, cuius adeo eminentes sunt ripæ, ut intra ipsius alueũ maris inundationes satis excipiat: ante cuius eruptiones in mare hoc est, ante ingressum sinus in quẽ ipse Minius infunditur, procũbit insula & scopuli duo portus habẽtes. Interius uero à mari ciuitates sunt Augusta Bræcaria Valeuza nũc Minio apposita, locus conuentus quo 24. populi cõueniebant, Calladunum. Pinetus, Complutica nunc Sama, ad Minium similiter sitæ: in medijs autẽ campis Tuntobriga. Araduca in Duriæ ripa, deinde minutę gentes quædã erant quarũ quælibet ciuitatẽ habẽt. Turodori primo q oppidũ Aquaslaias tenẽt, post Nemetaui in quibus ciuitas Volubrigam quæ Braga nũc dicitur, Celerini Celiobriga nunc Gunneras, cui est gloria in lino, in texendis plagis utilissimo, unde in Italiam deferri solebat, uocaturq; celium à ciuitatis nomine: Forumlimicũ, Grui Tũdas, Luanci Meruã, Cuacerni Aquęcuacernorũ. Lubeni Cambętũ ubi nũc Lionead Storgã fl. est, Storga ex superiorib. montib. in Doriã haud procul à mari cadit: inde Narbasij quib. Forũ narbasanorũ Astorgã modo dicitur iuxta Doriam amnẽ, omnes sub Callaicorũ Bræcariorũ nomine cõstituti: quarum gentiũ meminit Silius quum mares ad bella omni uita intentos, fœminas agros colere dicat, sed præcipuè magicæ arti omnes deditos. Hinc aũt post Miniũ fluuiũ Callaici Lucenses sunt, quibus ad occidentale mare Orubiũ primo promontoriũ q̃d in parte altera introitus Augustani sinus extollitẽ ubi castellũ est illi pontũ Vedrã dicũt, deinde amnis Via. Omittẽdus est hic angulus terrę, quẽ post descriptos Lucẽses repetemus, igitẽ in septẽtrionali ora, quã Cãtabricus oceanus repcutit, ciuitas est Flauiũ brigantiũ, uel Flauia colonia quondã, nũc La cologna dicitẽ à q̃busdã le Crugne, in magno sinu Interius

rius uero à mari ciuitates sunt, Olina Castropolo modo, Veca nũc Verca Libunca Ouiedo nunc in montib, sub quibus ad meridiẽ Caronium, Ocelum, & ad Minij fluuij ripam oppidũ Ruptiana nunc Tuy iuxta ostiũ parui amnis in Minio ex superiorib. montibus influẽtis. Item oppidum Glandomirũ Turrigiaq;. Præterea in Lucensib. connumerant populi, ut Ceperi & in ijs Iriaflauia urbs, & altera Lucus Augusti appellata Lugum modo ab incolis: loco mõtuoso sita, ubi cõuẽtus fiebat etiã ad quẽ populi 16. cõueniebant. Cilini postea qui ciuitatẽ Aquascalidas habẽt. Lemauiq; rũ ciuitas Datoriũ. Bedrij apud quos Flauialambres oppidũ. Seburri quibus Talamina, & Aquæquintianę oppida sunt: gentes omnes bellacissimę & subiugatu difficilimę, mõtana eñ loca habitãt, græcã sibi originẽ esse asseuerãtes ut narrat Trogus, siquidẽ post finẽ Troiani belli Teucrũ morte fratris Aiacis inuisum patri Telamoni à regno prohibitũ, Hispaniæ tandẽ litorib. appulsum Gallętiã trãsisse, ubi expositis sedib. mansisse ferũt. Angulũ uero terræ quẽ dimisimus, Artabri tenẽt qui deinde Arotebri dicti sunt, quib. Lucẽses à tergo imminẽt, quamobrem ad occasum post Viã flumẽ utriusq; gentis terminũ portus est, q Artabrorũ quondã, nũc Mures dicit, in q Oropiũ oppidũ Oleaceltici cognomine, ubi uasto cornu promontoriũ in altũ prominet Oneriũ prius, hodie Finis terrę appellat, qd quidã ex antiquis alij Artabrũ, alij Magnũ, multi Onosipponẽ se, terras, maria, cœlumq;, ut Plin. ait disterminãs, illo eñ finit Hispaniæ occidẽtale lat9. cõtra qd insulas 6. Plin. enumerat, quas deorũ qdã nõnulli Fortunatas appellauere, alij sunt q 10. esse cõtend.: t Strabo in primis scilicet ac Ptol. uerũ eñ Strabo ab alijs earũ situ diuertere uidet, eas ad aquilonẽ iacẽtes ad Artabrorũ portus expositas dicẽs: primo in aquilonari oceano uniuersam prænauigãtes orã inter se propinquas (ut ille ait) insulas nusquã 10. apparere, sed tantũ tres, similiter Artabrorum portus (si Ptol. & Plin. credimus) nõ ad aquilonẽ uertunt, sed occasum, circa quos portus, ut experimẽto edocemur, nõ 10. (nisi fluctus eas cõtriuerit) uerũ 6. dũtaxat, & ij scopuli magis quã insulę, nec inter se propinqui sed iuxta orã dispersi: uel qd illę in alto longissime à litore exiẽt, Cassiterides à plũbo in quib. plurimũ effodiebat denominatæ, quarũ unã desertã fuisse reliquas habitatas, eas antea soli Phœnices ė Gadib. aggressi sunt, q quũ interim cursum istũ cũctis mortalib. celarent Romani frequẽti nauigatione (iam id persentiẽtes) insulas cõpererunt, ad quas P. Crassus missus metalla cognouit. Post itaq; Oneriũ promontoriũ, aliud est qd Auaritiũ ad ętatem usq; nostrã appellatur in q tres aræ Sextianæ Augusto dicatæ, ignobilẽ antea terram illustrantes, cui ad Boream uentum procumbit insulã quã Cantabri Cisargam modo uocant. Post aũt promontoriũ Celticum quondã, nũc Feror, sinus est in quo ciuitas cum fluuio Crugnã isti nunc dicũt ex quo in sinum alterum traijcitur, ubi Vir amnis mare ingreditur, quẽ Plinius Florium uocat uicum iuxta ostium habens Viruerũ nomine, & promon-

& promontoriũ Celticũ: quo circumflexo Magnus ſinus, proprio nomine expandit, in quem æſtus inferi Artabros à Lucenſib. ea in parte diſſotians. In Artabris, terram argento ſtagno & auro mixtam amnes ferunt: ſolumq; auri æris ac plumbi uberrimũ eſt, adeo ut & aratro glebas aureas frequenter excidant, quare adhuc per Hiſpanias ab Hannibale olim incohatos puteos durare, ſua ab inuentoribus nomina habentes, ex quibus Bebulus appellatur qui 300. mil. pondo Hãnibali ſubminiſtrauit indiem ad 500. & 10. iam paſs. cauato monte. In huius gentis finib. ad orientem Sacer mõs eſt quẽ ferro uiolari pro nefas habebatur, ſed ſi quando terra fulgure proſciſſa eſt, quod in ijs locis ſæpe accidit detectum aurũ uelut Dei munus colligere permittitur: ijs quidem præcipua ferri materia eſt, ſed aqua ipſo ferro uiolentior, quippe eius temperamento ferrum acrius redditur, nec ullum apud eos telum probatur quod nõ aut Bilbili fluuio, aut Chalybe (cuius mentionem ſupra fecimus) tingatur, unde etiam Chalybes fluuij huius finitimi populi appellati ſunt, qui ferro cæteris præſtare dicunt. In hac regione Claudionerıũ ciuitas eſt à Nerone Claudio tũ appellata nũc Mongia. Nouiũ quoq; oppidũ q̃d illi modo Nouiã dicũt iuxta Tamarã amnẽ, non procul à mari & Cõpoſtella eodẽ nũc nomine ad quã peregrinationes ab Italis præſertim hominib. fiũt, caput enim ibi apoſtoli Iacobi conditũ ferunt. Ad ortum aũt ſolis poſt Lucenſes Aſturiã extendit regio. in qua teſte Plinio, abunde gignit aurũ, uicena dicens milia auri eruti pondo annis ſingulis Aſturiã Gallætiã, & Luſitaniã præſtare, ita ut plurimũ aurũ Aſturia, gignat: Minij quoq; & Chryſoloræ, & aliorũ colorũ ferax, itaq; exerceri eos ſolũ & mõtana relinquere Cæſ. iuſsit ex quo de his gentibus, inquit, Silius. hic omne metallum:

Electri gemino pallent de ſemine uenæ
Atq; atros Chalybis fœtus humus horrida nutrit
Sed ſcelerum cauſas aperit Deus, Aſtur auarus
Viſceribus laceræ telluris mergitur imis
Et redit infelix effoſſo concolor auro.

Diximus Viundium montem hanc terram percurrere alteram partem ad meridiẽ, alterã ad ſeptentrionẽ relinquentẽ: in hac poſt Callaicos iuxta mare populi quidã ſunt uariæ appellationis, qui in Aſturib. tamen cõputant, ut Lapatiaci ſub eiuſdem nominis promontorio: quod & Trileucũ uocabatur nunc uerò Lunacum uocãt, cui ſcopuli tres parum à continente obiacẽt, Trileuci & ij unico uocabulo nominant. Poſt dictum promõtorium Mearus fluuius ſiue Melſus per Aſtures fluit: & alter Nabius, tertiuſq; Nabiallonis, in Aſturib. & Gallætis ait Plinius, equi (quos thibeldones uocamus, minori forma appellatos Aſturcones) gignuntur, quib. nõ uulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurũ explicatu glomeratio. Poſtea ad mare Pæſicorũ gens eſt, qua Flauionouia urbs habitat, nũc Santillana ad Nelei fluminis oſtiũ ſita, mox Vorga oppidũ in peninſula. ſub

la.ſub Viundo aūt monti in ea quæ propriæ Aſturia dicitur oppida ſunt Lucus Aſturum quondam Laberis. Interamniū Flauiū, & Brigætij ciuitatem ſui nominis habitantes, & Brigætiū quæ nunc Berga dicitur. Bedunenſes ubi Bedunca ciuitas. Orniaces in quib. ciuitas Intercatia. Pælontium quoq; cuius mœnia Pompeius ſuccendit igne, & Sertorius quæ corruerant mœnibus. reſtituit. Poſtea Sælines qui Nardinium ciuitatem habent in auſtrali fluuij Minij ripa ſita. Superatij ubi eſt & Petauoniū olim urbs ad Miniū poſita. Itē Damaces deinde in quib. Aſturica Auguſta Salinæ modo ubi 12. populorū conuētus, Tibures qui Nemetobrigā habēt, Gigures urbē Forumgigurū iuxta Miniū incolūt: quæ gentes omnes ſub Aſturū nomine cōtinentur. Cantabrorū hinc regio ad orientem Aſturiæ excipitur, quā noſtra ætas Bizcaiā uocat, ea in partes duas diuidit, ſugo quodā montium interiecto, & Vindio monte uſq; mare procurrente, altera occidentalis, altera orientalis dicitur: cui & prçiacens mare Cantabricus occanus appellatur, nūc uulgo Bizaiæ colpus: in quo mari certū eſt, margaritas ſed ignobiles in conchis gigni: apud quos etiā metallorū omniū uenā eſſe, ferri uerò largiſsimā, in parte præſertim maritima, ubi mōs altiſs. incredibile dictu, totus ex ea materia eſt: abundat etiam regio nigro plumbo. Quę ſic deſcribit: poſt Aſturiā iuxta litus maris, Cantabris portus in quē Negauiceſia amnis exit, dein Antrigonū gens (nā & in his quēadmodū in ſuperiorib. paruæ quæd.ī gentes ſunt, quæ ſub regionis uocabulo omnes habenē) ubi deinde ſinus pandiī in q̄ Amanus portus et in eo Nerua fluuius, habēs in oſtio ciuitatē Flauiobrigā, Plinius Obrigā Flauij coloniā dicit, nunc gentili lingua Santāder nominat. Cariſtorū poſtea in qua gente Cariſtū oppidū, Caſtro nunc, ad amnē Diuā: mox promontoriū ſub quo fluuius cui Bilbao ciuitas poſterioris ætatis nomine adiacet: hinc mōtana ſunt q̄ Cantabricū nomen in duo diuidit, quare occidentaliū ora deſcripta, orientaliū ſequiī: nam poſt mōtes Vardulorū ſtatim regio eſt, ubi Menoſca ciuitas, nūc S. Sebaſtianus: hinc Vaſconū gēs quorū Eaſo ciuitas dicebaī ab ijs modo Baiona, præter quā Ladon amnis labiē è Pyreneis montib. deſcendens in quē alij nōnulli influūt, ſimiliter & Eaſo promontoriū Pyrenei huic loco imminet, quod nautæ noſtri tēporis Aurelō caput uocāt, in q̄ huius ſeptētrionale latus terminat. Interius aūt à mari in Cātabris occidentalib, inter alia oppida ſunt. Cōcaua, Ongauiolca ad Neruā fluuiū, & Argenomeſcū Vadinia, Vellica nū c uilla Vizioſa in mōtanis locis: Camarica, & Ebora, ubi cāpus planus oīs. Hinc Iuliobriga quę ſola ciuitas inter reliquas huius loci memorię digna erat Pigna flor modo nomine, haud lōgè ab ortu Iberis amnis. Poſtea Moreca, nunc Burgus, & in Antrigonib. oppida Vaxamabria. Segiſamunculū. Viruēſca q̄ nūc Brieuſca diciī. Deobriga Ordūga nūc in mōtib. Vēdelia, & Salonica ciuitas magnifica quondā: Mirāda nūc ad amnē Iberū ſita, nā medios Antrigōes ſecat. deīde Cariſti mōtib. ex omni parte circūuēti in qb. ciuitates

ciuitates sunt Sueſtaſium Tullica, & Velia: poſt autem in Cantabris orientalibus Varduli ſunt, Bardetes aliquando dicti, nunc Barduali dicuntur quorum regio Nauara modo dicitur intra montes concluſa, apud quos inter cætera oppida ſunt, Alba Steglanunc Segontia cognomento Paramica, quæ etiam Tegua dicebatur, nunc Soria, in locis mõtuoſis poſita, à qua circiter duobus mil. paſs. fluuius primo uocabulo Salſus labitur, qui Planitiem diuidit quæ inter hanc & Veumbium oppidum iacet, in qua planitie mons attollitur quem Salſus fluuius ab ea parte quæ Sargontiam ſpectat, radit. Poſt Sagontiam Tricium Thurcoricum (ita cognominant) & Thabuca, ĳs omnibus orientaliores Vaſcones ſunt ad Pyrenem uſque ſaltum quondam quæ modò plagæ, Nauaria computatur, noſtris uerò temporibus traiecto ſaltu in Aquitaniam deſcenderunt, qua in parte nonnihil agri obtinent, ut ibi dicemus quorum ciuitates intra Pyrenem ſunt Iturifſa. Pompelon, nunc Pamplona. Nemanturiſſa, nunc Terrazuna. Iacca, corrupte nunc Staccha dicitur, in radicibus Pirenei montis. Poſtea Gracchuris urbs à Sempronio Graccho in monumentum operum ſuorum edita, Luris antea appellata Celtiberos enim uictos in deditionem accepit. Item Calagorina, uel Calaurum in ripa Iberi amnis nũc Calagurra. Vaſcontum, Ergauia, Tarragaq́ apud Iberũ. Muſcaria. Setia & Aluona Ibero appoſita. Verum ſub Aſturibus ad orientem Bræcariorum inter Minium & Duriam fluuios Vaccęi ſunt in quib. Sagontia Paramica altera, ciuitas grauis & opulẽta, quondã, quę nunc Sagun dicitur ad Aſtorgam amnem, neq́ ab eius fonte procul inde Bargiacis, Antræa, Viminalium. Porta Auguſta quæ omnes in amnis Minĳ ripa conſident: mox Laccobriga apud antiquos, itẽ ab eodem circumdata, retro autem à fluuio Rauda, Pella, Aluia, Albucella, Corigium. Pallentia ciuitas clariſsima, quæ Pallentia adhuc dicitur ad amnẽ influentẽ, eiuſdẽ nominis in Doriam. Eldana, Segiſama, Iulia, Cauca, Octodorũ Beniuentum nunc in ripa amnis Piſoriæ in Doriã profluentis & in Duriæ margine. Seltica Sarabris, & Pintia, Cotina nunc Moiades caſtellum ad quam fluuius tranſitum habet, in cuius agro æs atque aurum gignitur. Poſtea ſub Aſturibus & Vaccęis ad auroram Muſburgi ſunt à quibuſdam Murborgi in quibus nominantur oppida Siſaracca, Brauũ, Ambiſna, Egiſanũ, Caſtrociris modo non longe ab amne Piſorga, Deobrigula ad quorum meridiem Pelendones incolunt in quibus oppidũ Auguſtobriga, Priſco nomine, Sauia, Viſontiũ: ſub Antrigonibus uerò & Pelendonibus quibus contra orientem Berones ſunt homines à Gallica tranſmigratione orti, apud quos ciuitates: Oliba quondam Olia nunc, uel ut alĳ Oletum. Varia quæ ad Iberi fluuĳ tranſitum ſita eſt, & Tritium cognomẽto Metallum. Poſt Pęlendones & Berones ad auſtrum in ripam uſq́ Duriæ fluminis Aræ naces regionem habent. Vaccęis ad

cæi ad occasum imminēt, quib. nomen Areua fluuius dedit in Duriā influens, in his ciuitas Confloentia dicta nunc Randa castellū. Clunia q̄ Colonia in qua conuentus 9. populorum Duriæ fluuio apposita Buzichigles oppidulum modo in montibus. Item Segortia uel Segouia cognomine Lancta ciuitas ualidissima Seguenza nunc, iuxta quam idem fluuius præterit. Postea Tucris & Numantia ciuitas nobilissima quondam, modice edito in tumulo sita, quā Durias pręter ibat, ubi castellū nunc Tienza nomine de qua Florus, quantum Carthaginis: Capuæ, Corinthi ue opibus inferior, ita uirtutis nomine & honore par omnib. bello enim Celtiberico aduersum Rom. populum uicesimum ad annum arma fortiter intulit, unde cōplures exercitus cum Impp. ad internitionē detraxit quæ à Scipione deniq; Aphricano excisa iacuit. Itē ciuitas Noua Augusta nomine, nūc Mulina. Rursum australiores Vacceis & Arçuacibus, Vaccæi enī ad occasum Aræuacibus imminēt, Carpetani solum tenent inter Duriā & Tagum amnes quæ nūc & Carpetania regio appellatur Vergiones ad occasum habētes, in quib. ciuitates iuxta Duriam Ilurbida ubi modo Copia castellū est & Ilarcuris ubi Vzedo nūc. In media uerò regione Varada, Thermeda, Titultia, Mantua, Madrita modo ad amnē in Tagum fluentem. Libora, Toledo corrupte nunc Complutum, quæ nunc Alcana dicitur: Aletercosa, Ispinum & quæ Tago appositæ sunt, ut Scalona à junioribus nuncupata Toletum quā uocāt urbs parua, sed in loco munito posita est, & Paterniana ubi castellū modo Orgaz, Alternia, Lanuiniū Rigusa, Bernacis, & Carraca nunc Belmont in campis posita. Celtiberes qui in regno modo Castellæ sunt Carpetanos magis ad orientem agrum habent, ad quam partem, Iubeda mōte, ad meridiem Ana fluuio terminati quondam fuerant, posteriori uerò tempore amissa illa regionis amplitudine in angustiorem locum redacti sunt, in Iberum fluuium ad septentrionem terminantes, Anam, Tagum, Duriamq; retro ad austrum habentes, nomen ex duob. populis Celtico atq; Ibero mixtum unde factum est ut Celtiberes uocarentur, quod ait Lucanus:

Profugiq; à gente Gallorum Celtæ
Miscentes nomen Iberi. & Silius,
Venere & Celtæ sociati nomen Iberis. Namq;

Iberos quondā ac Celtas pro agris bello certantes, pace demum constituta, cōmunicataq; inuicē patria & mutuo promisso cōnubio Celtiberum nomen sortitos fuisse ferunt: agri partem incolentes sterilē & asperam & fluuialib. inundationib. obnoxiā (plurima enim flumina hac deferuntur ex Iberis agris procurrētia. In his ciuitates inter alias habent Belsinū Turriasso, & Nertobriga, quæ in radicib. Iubedæ mōtis sedet, quęmodo Cōcha appellatur ad flumē Ciuehar, ut nūc illi uocāt posita: item Bilbis seu Bilbilis Tarbonci nūc in pede mōtium sita, sub qua amnis exoritur in di-

ctū flumē ad Netobrigā exiens quę Martialē & Licinianū poëtas edidit Itē Ergauica nunc Laroda, & Sigobriga gentis caput, ubi nunc Vtellio oppidum est circa quam locus olim intra 100. mil. pass. specularē lapidē dabat. Postea Condabora in saxo à Iubeda conciso posita, inde Burseda Laxeta Valeria castellū modo Alcazer in ripa Anę fluminis nō procul à fontibus Constorsis tum nomine urbs inclyta. Istoniumq; Vrcesa quæ Anæ fluuio adiacet, neq; ut quidam aiunt (more Hispano qui uicos oppida uocant) supra mille urbes apud has gentes fuisse. Vltra uerò Carpetanos ad austrum Oretani qui Germani cognominātur regionē habitāt quam mediam Anas percurrit ex quo pars quæ ad Tagum pertinet, nunc Tagitana appellatͣ, ad occasum Vergones qui sub Tago sunt, ad orientē Celtiberos habens, altera uerò pars ad Bęthym fluuium occidentali latere Turdulis, orientali Basteranis, occurrit, perfectis itaq; Anam Salaria ciuitas olim Calatraua modo dicta est, & Sisapona quæ sic nunc etiā uocatur, in cuius agro maxima argenti uis est. Post Horia siue Oreton oppidum Germanorū cognomine Margo nunc, inde Æmiliana, Lupparia: Salica iuxta Anam Mirobriga, et Libysoca Forumaugustana appellata in cuius agro flu. Anas orit. Cis Anā uerò ac in eius ripa Mentesia urbs quondā & Ceruaria & ab eo amne lōge Laccuris nūc S. Stephanus in mōtibus & Tuia. Viaticaq; ad Bethym, uerū ad occasum Mētesię, Ilurgim uersus, atq; inter eas urbes, locus est q dicit ad Lapides atros, & sunt fauces saltus cuiusdā, itē Castulon q̄d et Castō dicitur Linares nūc in Bæthysianis ripa cōdita urbs ualida ac nobilis, quæ adeo cōiuncta societate Pœnis fuit ut uxorem inde teste Liuio Hānibal duceret, in qua Romani quū in potestatem recepissent oppida nos ueteris Latij posuere, qui Cæsaris uenales appellabantur, in cuius agro plumbum effoditur cui pars argenti licet modica immixta est. neq; à Castone procul mons est ē quo Bæthys effluit. Sub Celtiberis uersus ortum prope Anæ fontes Lobetani celeberrimi tum fuerant, quorum ciuitas Lobetum, quæ Cingila nunc dicitur, & Lanuinū oppidum apud ortum fluminis. Hinc usq; ad nostrum mare Bastetani terram incolunt, quę prouintia nunc regni Castellę dicitur, quam Dulius mons ab Aragoniæ regno diuidit, quibus ad septentrionē, Oretani & Celtiberes, ad occasum pars Bæthycæ prouincię, ad orientem Lobetani Cōtestaniq; iacent Ortospeda monte interiecto, cuius terræ maritima ora sic se habet. Post Bęthycæ superius iam dictæ fines in mari nostro uersus solis ortum, primo iuxta litus tres insulæ sunt paruæ Aquilę uocitatæ quarū media maior cum statione, inde 50. mil. pass. Carthago colonia cognomēto noua in sinu faucibus arctato sita, quas modica insula claudit, quæ ad differentiam cuiusdam abolitæ iam in mediterraneo quæ uetus dicitur, noua appellatur, etiam Spartaria à sparto ibi abundante, nostro uerò tempore corrupto uocabulo Carthagenia nuncupatur, Hispaniæ tum caput,

Pœno-

Pœnorum opus, condidit enim eam Hasdrubal pœnus, iniectis antiquitus fundamentis à Teucro quodam, ut Silius attestatur.

Vrbs colitur Teucro quondam fundata uetusto
Nomine Carthago, Tyrius tenet incola muros,
Vt Libyæ sua, sic terris memorabile Iberis

Hæc caput est. In hac cõuentus fiebat ad quē 65. populi conueniebāt exceptis insularum incolis, ipsa urbs ex alto colle in portum descēdit, habēs ad sinistrām montē ab Ortospeda dimissum, ad dextrā planitiē immensam ubi stagnum haud procul à mœnib. ęstu maritimo refluum, à qua circumiecta regio Carthaginensis Hispania tum dicebatur, per quā nec ꝑlonge ab urbe Tader fluuius delabiť, nec ibi in mare sed ab ea procul decidit: circa urbem argenti fodinæ sunt, ubi 4. hominum centurię operariorum uersabātur, qui tum populo Rom. 25. drachmarum millia per dies singulos referebant. Post Carthaginē promōtoria sunt quæ Scombraria appellabanť à scombro pisce circa quę multitudo ingens uersatur, Plin. Saturni uocari ait quatuorꝙesse, modo caput de Pallis à iuniorib. dicũtur, ex quibus tamē unum q̄d pene à terra excisum est, Herculis insula uocitabatur. Inde Tader siue Stabera amnis olim, nunc Siccura iuxta Bæthys fontē exortus ubi Siccura oppidum est: unde in stagnū à mari effusum euoluiť, quod limnothalassa à Græcis dicitur, hoc est, palus marina, quē nuper ꝑ agrum Carthaginiēsem elabere diximus, cui stagno ad mare mons ingēs ab orientali plaga emissus, imminet, ubi ferrum magna ui effoditur, omni tēpore niue oppletus. Postea Canetus fl. in mare uadit. Hinc Arthemisium primum, id est, Dianium à Dianæ Ephesiæ sacello denominatū, ibi frequenti religione culto, quod iuniores caput Matutini dicunt, locus munitiss. qui ex mari longe prospicitur: in eo Hemeroscopium, id est, diurna specula oppidum fuit. Inde Alona fl. & alius post eum Sætabis Cinchar modo prope Tagi fontes exoriens hic in mare profluit, ubi cedente litore illicitatus sinus, & portus fit à colonia Illici quondā denominatus. Postea Sucro amnis, ubi Sucro quondam oppidum, unde magnum & amœnum aperitur stagnum ad Cōtestanos pertinentem. In conspectu huius litoris in mari procul insulæ duæ iacent, Pityussæ olim à frutice Pinęo cognominatæ quarum una Ophiusa à græcis à latinis Colubraria dicitur, à iunioribus Frumentaria: quæ minor est, 70. enim mil. pass. complectitur 10. ab altera interuallo distans, à continente uerò 80. ferè maiori ex parte deserta, eo q̄d fœta est anguib. unde illi nomen obuenit, dicente Plin. Colubraria serpentes parit, ideo infesta hominibus nisi Ebusitanam terrā inferentibus (Ebusus altera insula est) cuius terra serpentes fugat, quod Mela asserit, ait enim si quis insulam intrauerit, intra id spatium quod Ebusitana humo circumsignauerit, sine pernitie est, iisdem illis serpentibus qui solent obuios appetere, aspectu eius pulueris procul & cum pauore fugiētibus.

tibus. Altera quæ maior est Ebusus, eodemq́ nomine oppidū, Ieuiza modo ab incolis nuncupat̃, cuius insulæ circuitus amplius 100. mil. pass. implet, à continente 50. ferè absens, in qua tanta (ut aiunt) fertilitas ut homines illos pacificos reddat sed præter cæteros fructus frumēto fœcundiss. & omnium animaliū quæ nocēt adeo expers, ut nec ea quidē quæ de agrestibus mitia sunt, aut generet, aut si inuecta sunt sustineat, at in eius litore cuniculi mirum in modum scatent, qui sæpius insulæ messes populantur: in mari aūt circa insulam Salpa piscis (obscenus alibi) abundat & quinusquam percoqui possit, nisi ferula uerberatus. Adiacet Ebuso parua insula inter occasum & septentrionē sita quam nostra ætas Cuniglierā uocat, & hanc à cuniculis quibus abundat: hæc de insulis. In mediterraneo autē Bastetanorum iuxta Anā fluuiū ciuitates sunt Saltiga, Salaria, Pullia, Turbulaq́ sub quib. Bergula, Carca, Asso, Bigera, Abula quæ nunc Auila dicitur, Illunum, & Segissa quæ nunc Cirigia dicitur in montium radice sita, & Arcilacis ambo ad ripam Bæthys, Orcedis, Vergilia, & Accitania colonia Murzia nunc ad amnē Staberim sita cui ius quondam Italię datū est. Post hos Contestāni regionē habent nihil ad mare tenētes, licet parū ab eo distent, terra nunc in Aragoniæ regnū conuersa præter quod orientem spectat, quæ Cathaloniæ contigua in eandem cessit: quorum urbes Menlaria olim, nunc Liria dicitur: & Valentia colonia quæ sic nunc quoque appellat̃, à qua haud magno interuallo amnis Thorius siue Turia prȩterlabitur, sita duob. mil. pass. à mari clara adhuc atq́ magna urbs, eiusq́ oræ Emporiū sumptuosum, inde Sætabis in colle iuxta ripam amnis sui nominis posita quæ Augustana cognominatur Stagues nunc dicitur, olim mulierum lini textura insignis quemadmodum in Celiobriga Callaicorum mos exercebatur postea ciuitas Sętabilica Zizira modo insula Staberis amnis: ultra quā Illicis colonia fuit, unde Illicitatus sinus, cuius paulo ante meminimus, mox Iaspis oppidum. Illis Ædetani ad orientem magis quàm Contestani Bastetani Celtiberesq́ sunt: litus post Bastetanum, quo Contestani à mari prohibentur, obtinent: in quo post Sucronem fluuium (duos enim populos disterminat) alter fluuius est Pallantia tum nomine, item alter Turullis, Zonia modo ad quem Dianiū oppidum situm fuit à Diana q̃ ibi colebat̃ dictū cognomine Stipendiariū, prius Hemeroscopiū, id est, diurna specula uocitatū, locus hodie Coruus dicit̃, q̃ Sertorius ad res maritimas usus est receptaculo, nā munitiss. & ad rem piraticā percōmodum adnauigantib. longinquū præstās prospectū ubi ferrariæ effossiones feraces sunt. Huic loco insulas tres adiacere Strabo tradit, Planesiā: Plumbariā, & Limnothalassā, ita appellata, quoniā stagno per q̃d amnis Tader excurrit proxima est 2. & 50. mil. pass. in circuitu, nā aliæ duę exiguæ sunt: quas insulas alij Cosmographi silentio pręterierūt. Procul aūt à mari ad amnem Iberum Saldiua urbs clarissima ex conuentualibus,

libus una, ad quam populi 5. & 50. coueniebant, quæ postea Cæsarea Augusta dicta fuit colonia immunis, hodie gentili lingua Caragoza dicitur, Sub qua Baranaua. Belia nunc Carignona, Arsi, Danania, Leonica singra nunc ab incolis: Osicerda, quæ Sarione modo dicitur. Edeta quæ nūc Segorba unde ferè pass. mille supra mare, Saguntum opulenta quondam ciuiumq́ꝫ Rom. fide memorabilis ad flumen Vduba sita, quam urbem incolæ nunc Muruietus & Monuiedro appellāt, ab Hānibale euersa, ubi multa adhuc antiquitatis uestigia passim per campos uisuntur mirabilis etiā situs, planities siquidem latè circumfunditur, in qua tumulus uisu pulcher in radicibus montis qui reliquos Hispanos à Celtiberis diuidit erigitur, quo arx imposita erat, quæ in hoc tempus durat, cætera in circuitu deleta sunt: Hanc urbē Zacynthij ex Zacyntho insula Epyri huc appulsi cōdidere, ut fama est, q̄d Strabo & Polybius affirmāt: similiter & Silius: Liuius uero à Sagunthо insula inquit, quod nomē corrupte scriptū esse certus sum, caracterum uidelicet affinitate, idq́ꝫ librariorum uel sermone, uel linguæ captu contigisse, præsertim quum Saguntħus insula nusquam alibi legetur, uerum enim pro Z. S. pro C. G. pro Y. V. sæpenumero positas esse passim reperitur. Post itaq́ꝫ Ædetanus Ilercaones ad orientem usq́ꝫ Iberum amnem regionē possident, quos Olchades uocat Liuius qui nūc in Aragoniæ regno computantur, ideo secundum mare post Dianiū, promontoriū est q̄d alij Tenebrium, alij Ferrariā appellāt, nūc uerò barbari Paniscolā dicūt: q̄ relicto Tenebris portus occurrit, à quo haud longe Iberius amnis qui modo Ebro ab accolis dicit̄ Balearico mari admiscet̄, ortū in Cantabris habens, alij apud Nauarros, sed uerius ibi, unde lōgissimo tractu peringētes campos, pari semper ut diximus interuallo à Pyrenæis distans montib. fluit, nonnullis locis absq́ꝫ imbrib. & niuibus inundationib. latè spargi ubi ab aquilone uenti frequentes ingruunt, cuius rei causam esse dicunt lacum per quē transit, ex eo enim impellentib. uentis aqua extrudit̄, qui lacus Cossitanorum finib. est, amœnus quidē amnis & qui nauigabili cōmertio diues appellatur, nam per 400. mil. pass. fluens fertilis s. agros secat, per 260. nauim capax, cui ad ostium modica emergit̄ insula: altera in pelago procul 40. mil. pass. ferè ad austrum quæ uulgo Mōcolobre dicit̄: Istorum ciuitates interius à mari sunt Biscargis: & Dertosa colonia ad Iberum sita, ex eo Iberia quondā ciuitas appellata, opulentiss. tum regionis huius, Tortosa nunc uocata ubi pōs ligneus supra lintres fabricatus ad amnis transitum. Post quā Therana, quæ nunc Orta dicit̄, ad amnē Zoniā sita, & Sigarra quæ nunc S. Mattheo dicit̄, & nō procul à litre Carthago uetus ciuitas quondā nobiliss. nunc Villofranca, ultra aūt Iberum ad orientē Vasconum Ilergetes populi sunt qui modo Nauarrienses dicunt̄, in quibus ciuitates Bergusia, Erraga, Succosa, Bergidiū, Osca, quæ sic adhuc dicit̄, Gallica fluuia, Monzone nūc, Sicori amni apposita,

Oreia urbs excellentiſs. fuit quondã item Ilerda ciuitas Leida nunc ab Ibe
ro circiter 20. mil. paſſ. diſtans in mõte ſita, qui utraq; ex parte præruptus
retro tenui faſtigio editus, quem Sicoris fluuius præterit, pontem lapideũ
ſupra ſe habens, & in mare exit prope Subur, ante uerò urbem campus eſt
montibus circũſeptus, quorũ ad radices Cigna amnis Rigna nunc præla
bens in Iberum cadit. Verum Ilergetibus orientaliores Anthetani ſunt, ſi-
ue ut alij Auſetani, gens deuia & ferox, ſub Pyrenæi enim flexu quemad-
modum & Ilergetes iacent in quib. ciuitates Aquæcalidæ, Anſa ſiue Auſa
Vicus nunc, Bæcula quæ nũc Tremp. dicitur, & Gerunda olim, nunc Gi
rona in ripa Sambrocæ amnis poſita. Hinc ad orientem ſunt Corretani q
& Iulitani cognominantur, à quibuſdã Sueſſetani Pyrenæi conualles ha-
bitantes, quorum ciuitas eſt Iulia cognomento Libyca ubi nunc campus
rotundus. Sub quib. Caſtellani qui Caſicgliani hodie nũcupãtur, in his ci
uitas Sebeldunũ in qua cõuentus circũ adiacentium populorum fit, eſt &
Baſi, Egoſa q nũc Vich dicit Rubricato amni apposita, et Beſeda. Sub Ca
ſtellanis uerò & Anthetanis Accetani ſunt, à nõnullis Laccetani, q ut ſcri
bit Strabo à Pyrenæi radicib. inchoãtes in campos uſq; Latius extendunt
qd negat Ptol. quippe tantũ à Pyrenæi radicibus abeſſe uult, quantũ inter
eos atq; montes dictis iam populis ſubſunt, quorum meminit Plutarchus
quib. ciuitates non ineſſe dicit, ſed in monte uaſtæ magnitudinis antra &
cõcauitates ad boream uerſas, quas inhabitent, quũ Ptol. hæc oppida in il-
lis ponat Leſa, Laſſen modo ab illis dicit Vdura Oliana nunc Aſerris, Se
lẽſis modo Zeruera, Telobis, Cereſſus, Bacaſis, Ieſsius nũc Falzet caſtel-
lũ nomine Anabis, & Cinna, niſi foraminib. illis ea nomina indita ſint: u-
bi campus eſt in quo ea tẽpeſtate Pompeius primo cũ Sertorio: deinde Se
xtus eiuſdẽ Pompeij F. aduerſus Cæſ. præfectos bella geſſerũt. Poſt autẽ
ad iſtorũ atq; Ilergetũ meridiẽ qua Tagenius amnis à Pyrene deſcendens
in Iberũ uadit, Coſsitani uſq; ad mare ſunt: traiecto aũt Ibero amne poſt e-
ius oſtiũ aliud eſt Reſſataniæ fluminis q modo Belaguer dicit: inde colo-
nia Taraco in ſinu poſita, portu carẽs, q nũc corrupto uocabulo Terago-
na appellat, à qua circũ regio Taraconẽſis (illius enĩ loci caput eſt) Scipio
nũ opus ut Plin. ſcribit, ſicut Carthago Pœnorũ, q præter portũ, reliquis
haud minus Carthagine idonea ubi cõuentus q diſceptãt populi 43. q nõ
modo intra Iberũ ſed etiã extra late metropolis fuit. Silius uerò portũ his
uerſib. eam habere cõtra Strabonẽ dicit. tunc hoſpita Taraco Baccho.

Conſidunt portu ſecuræ gurgite clauſo
Stant puppes.

Abluit ab ortu ſolis urbẽ torrens Tamaritis, cui natura ſplendorẽ polien
di linum præcipuũ dedit, & in eo tenuitas mira, ibiq; primum ut ait, Plin.
carbaſus repertus eſt, neq; lino uinum inferius reddit ager. Poſt dictam ur
bem Subur paruum oppidũ ſequitur quod Siges modo dicitur iuxta Si-

corim

corim fluuium à quo Sicani qui in Italiã primo, deinde in Siciliam aduenarũt, denominari uolunt, nã huic amni accolę se olim fuisse prędicãt. Hactenus Gossitanorum litus, cui Gymnesię insulæ extra conspectum obiacent, incolarum nuditate à Græcis ita uocitatæ, qui æstatis tempore absq; uestibus incedunt, à Prouincialib. uerò ac Romanis Baleares à fundæ iactu, qua rectius quam reliqui lapides iaciunt appellatæ. Sunt qui à Baleo Herculis comite ibidẽ derelicto cognominatas dicãt, quũ ad Geryonem nauigasset. Quidã à Phœnicib. uoce indigena sic denominatę, & eas Rhodios post captam Troiam habitasse uelint: ætate uerò nostra, una earum Maiorica, altera Minorica à maioritate & minoritate nuncupatæ sunt, nã quæ maior est 200. & 40. mil. pass. in circuitu patet: altera quæ minor est, 100. & 50. constat: maior duas habuit urbes, unam Palmam, alteram Potentiam, uel Palinam, & Polentiam, oppida ciuium Rom quorum Polentia ad ortum est, Palina ad occasum, minor similiter duo oppida, unum Iamnam quod illi modo Ciuitellam dicunt, alterum Magonem insulæ interse 14. mil. pass. distant à Pityusis 50. à continenti uerò 120. absunt, portuum simul bonitate præstantes, quamuis ostia latentes sub aquis petras frequẽtes habeãt, opulentiores tunc armis uirisq; plurima omnis generis armenta nutrientes, sed mulos præcipue: quæ nũc etiã fertiles, ac hominibus refertæ sunt, ita ut 30. hominum millia excedãt: qui teste Diodoro ad uini potum qui rarus apud eos est promptiores sunt: mulierum adeo prę cæteris appetentes, ut unam à prædonibus captã tribus aut quatuor rediмant uiris: tum etiã quotiens à Carthaginiensibus conducti in Aphricam militarent, nihil aliud exportabant in patriã pro mercede quàm mulieres & uinum quib. mos fuit iaculare funda, ex quo funditores optimi habebantur, quod eis continuus à pueritia usus præbebat, à matribus ad id certamen coactis, imponebant enim supra erectũ lignũ panem, signum q̃d ictu petant, neq; ante cibũ capiant quam panẽ lapide eiectum pro cibo sumunt permissu matris: quod Vegetius rei militaris libro scribit. Apud hos ranæ quæ è continente deferuntur mutæ fiunt, quum ibi uocales sint. Item animal nullum noxium est præter cuniculos, sed neq; loci, ut aiunt, indiginæ, quoniam quum ex propinqua insula quidam marem ac fœminẽ intulisset, tanta ab initio eorũ facta est procreatio, ut ex subteraneis cuniculis (unde & nomẽ animali est) domicilia subuerterent, & arbores, ita ut homines ad implorandã pop. Rom. opem cõfugere coacti sunt, missis aliquando Romam legatis, terras ad habitandas petisse dicuntur, à cuniculis enim eiectari bestijs, quibus propter multitudinẽ obsistere nequirẽt, quorum tandem plures repertæ sunt uenationes, quod malum etiam alijs quibusdam locis accidisse Varro author est: à cuniculis dicens suffossum in Hispania oppidum, à talpis in Thessalia, à ranis ciuitatem in Gallia pulsam, ab locustis in Aphrica, ex Gyara Cycladum insula Amycleos

à muribus fugatos, in Italia Amyclas à serpentibus deletas fuisse. Hæc de Balearibus, uerum maiori duæ adiacent insulæ neq; magnæ, una ad occidentalē partem, neq; ab ea longe, quam iuniores Dragonaram appellāt. altera in austrum conuersa quam Capream dicunt. Vt aūt ad continentē reuertamur. Post Cossitanos (nihil enim sursum à mari Cossitani tenēt) ad orientem Læitani siue Lexætani siti sunt Barzelonenses modo quorum ager bonitate præcellit in quibus ad mare Barcinon colonia est cognomēto Fauētia, hodie Barzelona uocatur, ciuitas nobiliss. cuius ager ex irrigatione amnis Bætuli lætissimus est in qua templum Apollinis tum celeberrimum fuit: ubi conuentus 24. populorum. Postea Rubricatus fluuius in mare influit qui modo Blanes dicitur. Hinc Iouis mons, qui & Hannibalis scalæ appellatur. Post Bætulon est paruum oppidum ciuiū Rom. Blanes modo iuxta quod flumē eiusdem nominis in mare uadit, cuius aqua ad ferri temperamenta dicitur quam aptissima, mox Lunarium promontorium q̄d hæc ætas caput aquæ frigidæ uocat & oppidū Diluron nunc Palamos nomine cū fluuio, ultra quē Blanda castellū fuit, unde paulo Alba amnis mare ingreditur, quorū in mediterraneo Rubricata ciuitas Rubricato amni opposita nūc Osterlich dicitur. Post quos ad Pyrenem usq; quo Hispania in mari nostro terminatur Indicetorum gens habitat, ultra enim Albam fluuiū qui duorum populorū finitor est, Sambroca amnis ex Pyrene monte exoriens in mare cadit, cuius egressio Emporiensib. portum efficit. Emporiæ enim oppidū in ore eius amnis iacet, q̄d & Diospolis dicebatur, nunc uerò Ampuris, à Phocensib. tum ædificatū, ut scribit Strabo, habitabāt aūt prius Emporienses pusillam quandam oppositam insulā. quam postea Palæampolim, id est, urbē ueterē nominauerūt, postea uerò in continenti habitacula posuere, q̄ urbs ut ait Strabo in duo diuisa medio muro, alteram partē Græci, alterā ex Indicetis inquilini habitabant, quilibet per se suam agentes rem pub. tempore inde procedente Romani coloniam ab diuo Cæs. post deuictos Pompeij liberos in eam deducti sunt, cuius urbis ager quum aliarum rerū, tum uerò sparti ferax est, qui uerò utilior est ac tenuis iuncū producit, ut & Iuncariūcampum appellent, post autem hos Clodianus fluuius siue Tycher in mare it. inde Rhoda ciuitas, quam Roxes hodie corrupto uocabulo uocant, plerią; ab Rhodijs conditam putant, inde Clodianus fluuius in mare it qui modo Cathycher à castello qui in eius ostio est appellatur. Inde Stabulum oppidum, quod nunc Perpinianum dicitur, post quod Veneris templum fuit in latere Pyrenæi promōtorij fundatum, Strabo illud Aphrodisium hoc est Veneris promontoriū, ubi & portus Veneris, in sinu qui Salsum dicitur, nautæ nunc primum caput Crucis uocant quo in loco maritima Taraconensis prouinciæ ora finit. Hactenus tractus omnis penes mare, ab amne Sucrone supra inter Æditanos Bastetanosq; fluēte, ætate nostra

Catel-

Catellonia dicitur cui regioni Gothos Alanosq; compositum ex se nomen dedisse posteriores historiæ tradunt, qui simul populi ex Germaniæ finibus, huc bella Europæis gentibus inferētes habitarunt, corruptū modo, nam quum Gothihalani dici deberentur: Catellani dicuntur, qui magnam Taraconensis partem habent: includitur enim eorum terra, deducta à dicto Sucronis amnis ostio in septentrionem linea, quoad Cantabrorum montes iuxta Terrazunam. Pamplonam urbes quæ eiusdē gentis sunt, perueniat, licet Victruuius antiquus author eius oræ incolas Castallastros uocat: habent Indiceti urbes in mediterraneo Detianam Sereto nunc castellum, & Iuncariam quæ Giuncharia adhuc dicitur in montib. & Cathalon à qua, ut ferūt, regioni nomen inditum fuisse post modum, licet oppidi nomen uetustum sit, ut in Sertorij uita apud Plutarchum. Est autem Pyrenæus mons (de eo sepius mentionem fecimus) inter duas ferocis s. gentes constitutus limes, Hispanorū Gallorumq;, ne concurrant disterminans, promontorijs in duo diuersa maria proiectis, sicut antea suis locis meminimus, nō ex maioribus Europæ montibus quamuis Diodorus eum altitudine & magnitudine longe alios excedere dicat: ergo huius regionis ori~tale latus Pyrenes claudit à dicto iam promontorio Easo usque illud quo Veneris templum sedere diximus, nō recto tamen iugo: Inflectitur enim ad Hispaniam, cuius omne latus consitum est uarijs arboribus materiei multimodæ: & quę semper uiret germinetq; alterū uerò Galliam spectans nudum prorsus, aquilonari frequenter uento incussum, media autem loca conualles continent quas multi cultores habitāt: Sed quare monti nomen Pyrenes inditū sit, quod adhuc seruat, narrat Diodorus in antiquitatib. item & Silius, sed longe diuerse, alter enim ab igne, alter à puella sic nominata dicit: & si sint qui putent à crebris ignium fulminib. cognominatum: ait ille priscis temporib. igne à pastoribus siluas iniecto, montanas omnes regiones fuisse combustas, qua ex re montes Pyrenæos cognominatos esse, quum ignis à Græcis Pyr dicatur: At Silius uocabulum à Bebritia uirgine Pyrenes nomine ducere inquit, ab Hercule dilecta qui quum Geryona peteret, & Puellā solam in his locis relinqueret, spræ tam se ab eo esse reputās, dolore cōcita per saltū noctu errans plangensq; à feris lacerata est: quam rediens Hercules quum mortuam uidisset fusis lachrzmis amens, pallore uultus indutus ingemuit, ex quo idem poeta.

Hac uoce Herculea percussa cacumina montis.
Intremuere iugis, mœsto clamore ciebat
Pyrenem, scopuliq; omnes ac lustra ferarum
Pyrenem resonant: tumulo tum membra reponit
Supræmum lachrymans, nec honos intercidet æuo:
Defletumq; tenent montes per sæcula nomen.

GEOGRA.

Dominici Marii Nigri GEOGRAPHIAE Commentarius IIII. Europæ, in quo

Gallia tota quadripartita cum insulis sibi adiacentibus continetur.

Terræ Galliæ descriptio.

Allia omnis: q̃ Comata dicit̃, in partes tris à geographis penè omnibus diuiditur: Aquitaniã, Belgicã, Celticam, ut in comment. Cæs. Galliarum situm describens: earum ait unam Belgas incolere, aliam Aquitanos tertiam quos ipsorum lingua Celtas, Romana uerò Gallos appellari. Ptolemæus Celticam in Lugdunensem uertit, nam Gallias omnes unico uocabulo Celtogalliam appellat, neque in tres, sed in quatuor, quemadmodum Augustus post Cæsarem discernit prouincias in Aquitaniam, in Lugdunensem, in Belgicam et Narbonensem: & hæc summa illic populorum nomina esse, quos amnes distingunt, Plinius à Scalde ad Sequanam Belgica: ab eo ad Garunnã Celtica: inde ad Pyrenęi montis excursum Aquitania: Iulius Celticam ab Aquitanis Garunna flumine: à Belgis Matrona & Sequana diuidit, Ptolemæus duobus fluminibus Ligeri ab Aquitania, Sequana à Belgica Lugdunẽsem dirimi. Hanc itaq; regionem quam in tres partes diuisam Galliam appellamus, Græci prius Galatiam dixere à gala quod lac significat, quia lacteos, id est, albos homines producit. Diodorus uerò in antiquitatibus ei nomen Herculis filiam Galatam dedisse ait, quod in eorum monumentis Marcellinum se incisum legisse dicit: Amphitryonis filium Herculẽ ad Geryonis & Taurisci sæuorum tyrannorũ perniciem festinasse, quorum alter Hispanias, alter Gallias infestabat, superatisq; ambob. coĩsse cũ generosis fœminis, suscepisseq; liberos plures, illi uero partes quib. imperassent suis nominibus appellassent. Thimogenes aũt primos dicit in his regionib. Celtas fuisse, ita à nomine eorũ regis appellatos, cuius mater Galata fuit, ex cuius uocabulo Galatę gẽtes illę cognominatæ sunt. In uniuersum aũt Comatam Galliã à cęsarie qua incolę sicut olim, nunc quoq; utunt̃ denominatã esse. Hãc plagam (ut quædã prius de positione & ingenio terrę dicamus) ueluti naturæ studio, maxima undiq; & æterna munimenta circundant à septentrione siquidẽ & pro parte occidente magno pulsatur oceano, horridis sanè tempestatib. aspero: reliquumq; occidentis Pyrenęi saltus cõfragosa altitudo est, Hispaniã ab se ipsa dirimens: ab austro Gallicum quoq; latissimum prospectat mare: ab ortu autem solis, tam fluẽtia rapidissima Rheni, quam Italiæ Coctiarum alpium celsitate distinguitur. Hæc regio ut

gio, ut plurimum in Arctum uergit, ideo frigida, utque hyemis tempore pro aqua niuibus oppleta existat, glacies quoque immensa patriam occupat, ut flumina congelata peruia sint transeuntibus nec solum paucis sed exercitibus quoque cum curribus atq; impedimentis: terra enim ipsa ex omni parte fluuijs spargitur, quum alij ex alpibus alij ex Cemmeno & Pyrene deferantur nonnulli etiam in oceanum, aliqui in nostrum pelagus erumpant. Denique ubi aëris intemperies est, neque uinum, neque oleum prouenit, quare coacti homines, potum sibi ex hordeo comparant, quem appellãt Zitum: glebis alioquin præpinguibus, præsertim ea pars quæ ad mare nostrum uergit, uitibus reliquisq; arboribus consita est, minimeq; noxio animalium genere frequens: argento caret, non auro quod absque opificio aut labore aliquo natura præbeat, nam quum fluuiorum decursus difficiles flexus habeant, superans ripas à montibus defluens aqua, harenam auream passim per campos iactat. Atque hęc quidem in uniuersum de Gallia: sigillatim uerò in sequentibus.

Galliæ Aquitaniæ situs.

GAllia Aquitania prouincia: quæ cæteris Gallijs occidentalior est nomen à gentibus, ut ait Plinius sumpsit, nam Aquitani unde nomen prouinciæ, ante Remorica dicta litoralis lingua patria esset: & Strabo: Aquitaniæ gentes plus quam uiginti sunt exiles quidem ac ignobiles, à quibus nomen prouinciæ inditum est: alij sunt qui à Ligeri fluuio Aquitaniam denominatam uelint, eo quod suis obliquis aquis ferè omnẽ in circuitu tangat, & hoc adiecta ab Augusta regioni, parte quæ inter Ligerim & Garunnam iacet, Gallorum gentibus habitata quatuordecim, ex quo geographorũ quidam Garũna: alij Ligeri, ab reliquis Gallijs diuidi uolunt. Aquitaniam modo Guascognam uocari accepimus: cuius prouinciæ pars quæ ad Pyreneos colles & oceanum spectat amplitudine ciuitatum admodum culta est, litora siquidem ut proxima placidáque merces aduentitiæ conuehuntur, quo euenit ut magis ibi quam ad reliquam prouinciæ & frequenti habebitur populo, & humanis moribus gentes sint: quare quum bello tentarentur, citius ac facilius cæteris occidentalibus in Romanorum ditionem uenerunt. Hæc regio Pyreneis montibus subiecta est, ubi fauces sunt quib. Hispania iungitur Galliæ: Hanc Ptolemæus non in Garunnæ sed in Ligeris fluuij alueo ad septentrionem ortumq; solis terminat (conflat enim se fluuius orientem uersus) Garunnamq;, per mediam regionem serpere: ad meridiẽ partim Pyreneo, partim Narbonensi iungit, ad occasum oceanũ abluere, dicit. Est amnis Liger qui modo à barbaris Lecher dicitur, perspicuitate aquæ inclytus in quem alij plures fluuij concurrunt in quibus ab oriente est Era ex Aluernis montibus proueniens magnus sanè & qui nostris temporibus nomen Ligeris quoad intratusq; mare aufert, influit enim in

Ligerim à parte dextra: à quo parum à sinistra Viona flumē aliud in eundem Ligerim cadit ex eisdem montibus quibus & Era & Liger exoriuntur, quibus Præterligeri posterioris ætatis nomen est. Hanc prouinciam primo ad occasum sub ostio Ligeris, Pictones populi habitant eodē adhuc uocabulo appellati, iuxta mare portum Siccum, ac deinde sui nominis promontorium habentes, in mediterraneo autem ad septentrionem Ratiatum, & ad meridiem urbes nunc alia Pictauis nomine sub quibus Santones, quos corrupto uocabulo barbari nunc Santonges dicunt: Canentello fluuio à Pictonibus diuisos, in cuius ostio Rocelle oppidum nostri temporis iacet, ubi ex aduerso insulæ quædam prospiciuntur Venetorum quondam: quæ Veneticæ appellabantur, & ad meridiem Canētelli promontorium est quod Santonum antiquitas, nunc Rhoam appellatur. sub quo in sinu ab eo facto portus est eodem nomine quem modo Sentes dicūt, in quem Charantis amnis exit, cui sinui longe in mari insula existit, istis interius à litore Mediolanium ciuitas est, cui campus harenosus maxima ex parte subiacet milio tantum fœcundus, quo eius loci incolæ uiuunt, reliquis fructibus parcus sub Santonibus ultra Dordontum flumen ita uulgo nominatum, ex Cemmeno monte profluentem usque ad Garunnā Biturīges uel Biturges ut nunc & Eubisci, uel Iosci tum cognominati, agrum spatiosum posidēt, incultum ac sterilem: hæc sola gens inter Aquitanos alienigena consistit, illis confœderata, supra sinum siue lacum, intima enim loca, ubi Garūna litus aperit, cœnosa sunt, aquis fluminis, marisq́ æstu simul inundata, quo in loco, neq; à flumine procul oppidum habēt Burdigalla quondam, nunc Bordeus gentis emporium, illud Ptolemęus in mediterraneo ponit, rectius Strabo cuidam marino incumbentem lacui quem Garunnæ eruptiones faciunt, inquit, quod omissis aliis, prouinciæ ornamentum est in quo ferrariæ officinæ permultæ. sursum uerò à mari prope Garunnæ ciuitas Niuomagus & in hac ferraria similiter operatur, ita nunc apud eas nationes uocitata. Garunna quidem insignis est fluuius, simili adhuc nomine appellatus, nam accolæ Garennæ dicunt, qui & nonnullis amplificatur amnibus ex Pyreneo monte delapsus, æstate uadosus, Hyberno uerò tempore, liquatis niuibus augetur, stagnatq́ marino æstui obuius atq; adeo ut freti similis appareat, nauigiaq́ si uento impellatur, atrociter more sæuientis pelagi iactat, in quo insulam esse Antos nomine quam tolli ac deprimi aquis ferunt. Ad dextram uero sinus in quem Garunnam influere diximus, silua densissima litus tegit, quam illi maiorē ab effectu appellant. Hinc autem ad austrum Tarbelliorum gens loca insidebāt, quam Signias amnis Archeson modo à Biturigibus terminat: Apud quam effodiendi auri summum inter omnes studiū fuisse Strabo ait, è scrobibus paululum defossis ad manus mensuram crustæ auri reperiebātur, in reliquis autem frusta & glebulæ: quorum tel-

rum tellus montana interior longe præstantior quàm quæ ad mare uergit ubi Curianum promontoriũ ſurgit ultra quod ad occaſum Segnia amnis in mare uadit, Archeſon modo dictus, neq; procul inde Apſurus amnis alius in mare ex Pyrene defluens, agros Tarbellicos rigans in quibus à mari procul ciuitas eſt Aquæ Auguſtæ quondam. Interius uerò atq; ad orientem magis iſtorum omniũ quos meminimus aliæ ſequũtur gẽtes, namq; Pictonib. Limnici ſubiacent ad Ligerim flumen pertinentes, qui ciuitatẽ Auguſtoricũ habebant, ſub ijs Cadurci & ij Ligerim tangũt quibus Ducona oppidũ erat Canentello amne circũfuſum quorũ ad orientẽ fluuiũ Bituriges ſunt qui Cubi appellabãtur: in quib. ad Ligerim Auaricũ oppidum maximũ munitiſsimumq; in agri fertiliſs. regione ſitum, cuius pulchritudo cauſa fuit ne Cęſariano bello incenderetur, quũ barbari ne Romani rebus ſuis potirentur, uno die amplius 20. urbes incendiſſent: Auaricũ ex omnibus prope partibus flumine & palude circumdatur unum habet & perangustum aditum isq; trans Ligerim proximus Nouioduno oppido ad quorum atq; lctobrigum meridiem Vaſſarij loca poſſidebãt, qui ad occaſum Ebuſciſi, ad orientẽ amnẽ Ligeri terminabãtur, in quib. Coſſium ciuitas erat. Sub iam dictis gẽtibus Petrocorij ſunt, qui hodie ſic etiã dicuntur, quorum urbs Veſuria, nomen adhuc retinet à quibuſdam Vexellodunum in finibus Cadurcorũ præruptis ſaxis munita, ad cuius mõtis radices flumen ſerpit uallẽ diuidens, in ea fabri ferrarij plures ſunt. Sub quib. lctiobriges habitabãt in quib. eſt ciuitas Aginnũ olim, ubi nũc oppidũ quod Potier uocatur iuxta amnẽ in Vionã cadentẽ à qua nõ parum agri lmputo à barbaris appellatur, ſub lctiobrigib. Vaſſarij & ciuitas Coſſium ſunt, & ſub ijs Tabali medij inter Eubiſcos Auernosq;, quib. Garũna fluminis ad meridiẽ fertur cui Anderedũ ciuitas appoſita erat quib. ad auſtrum Datij ſunt, ubi oppidũ Taſta. Poſt inter quos Auſcij Aquitanorum clariſs. quibus ſicut & pleris eorum Romani ius Latij tribuerunt, in ijs ciuitas Auguſta Eliumberum antea dicta, opulentiſsima, horum ab ortu uſq; Ligerim: Aruerni paſcebantur, qui nomen priſcum modo ſeruãt, nam Aluerni dicuntur, & eorum terra Aluernia, quam Gebena mons ab Heduis diſcludit montuoſa admodum, quorum ciuitas Auguſtonemetum ſeu Auguſtonemeſſum metropolis quę hodie Burges in Beri dicitur ſuper amnem Ligerim poſita eſt, & alia Gergouia ſiue ut alij Gergobinia ad flumen Elauer in excelſo mõte, omni ex aditu difficili poſita, quod flumen non ferè ante autumnũ uado tranſiri ſolet, ea nunc urbs Clarus mõs dicitur, cuius fortiſs. quondam gentes aduerſus Romanos bella fortiter geſſere. Sub Garunna uerò Auſcij Aquitanorum clariſs. quibus ſicut & pleris eorum Romani ius Latij tribuerunt: in ijs ciuitas Auguſta Eliumberum amni dicta opulẽtiſſima erat, quibus ad meridiem Vallenes terrã habuere, quibus ad occaſum Tarbelli, ad orientem Tectoſaces qui Nar-

E bonenſi

bonensi sunt occurrunt: in quib. Rhuesium ciuitas & usque Pyrenem montem Rhuteni argentariam artem exercentes, qui inter alias urbes Segadunium habebant, quorũ ad occasum Cotueni seu Coueni montes Pyrenæo contigui apud quos Lugdunum olim colonia. Præter autem omnes iam dictos populos, alij quoque erant, obscuri tamẽ, quos enumerat Plinius, in quibus Gabalenses, apud quos argentum uti apud Rhutenos excuditur.

Gallia Lugdun. situs.

GAllia Lugdunensis quæ alio nomine Celtica dicitur, inter flumina Ligerim & Sequanam iacet, nomẽ à Lugduno clariss. eius urbe deducens, quam prouinciam nostra ætas Franciam uocat, ab Fransconia Germaniæ regiuncula, ut aiunt denominatã, quod inde huc habitandum emigrassent Francones: licèt aliter quæ ad septentrionem uergit denominetur, ut paulo post aperiemus. Lugdunẽsis ab occasu pro parte Ligeri fluuio atque occidentali oceano à solis ortu Sequana excipitur. meridionale uerò latus ex parte Narbonensis ad Cemmenum montem: ad septentrionem Britannicũ habet oceanum. Ora quidem occasum præcipuè spectans aspera & importuosa est, quare oppida in extremis lingulis. promõtorijsque isthmi posita ad quæ neque pedibus aditus est, quũ ex alto se æstus incitent quod bis accidit semper horarum 12. spatio, neque nauibus quod rursus minuente æstu, illæ in uadis affliguntur. Hic itaque Liger in occidẽtalem oceanum exit, ante cuius hostium parua insula est, eam Strabone teste Samnites mulieres Bacchi numine afflatæ inhabitabant, sicut & in alijs quibusdam insulis circa Iberniam diximus. Hanc Dionysius commemorat dicens:

Nec spatio distant Nesidum littora longe
In quibus uxores Samnitum Bacchica sacra
Concelebrant hederæ folijs tectæque corymbis.

Item & Mela, sed eam Gallici numinis oraculo insignem inquit. Horasque appellari cuius antistites perpetua uirginitate sanctæ numero nouẽ, quas Gallicanas uocant. In hac parte post amnem Ligerim Samnitæ quoque populi iacent ad alterum usque Erium nomine sic adhuc uocitatum ibi in mare cadentẽ, item ad eundem fluuium neque à mari procul Dariorigum Venetorum Emporium, cui longe amplissima omnium illius oræ authoritas priscis temporibus fuit, populi è Belgis huc aduenientes, qui scientia & usu nauticarum reliquos antecedebant, naues enim plurimas habebãt quibus in Britanniã cursus erat, hi aduersus Cæs. nauali certamine cõgredi ausi sunt, quo illius in Britanniã cursum interrumperẽt, quos ille haud difficulter superauit, quorum qui ex bello ac cæde euasere, huc ex Belgica habitatum migrauere: hos Venetos esse opinatur Strabo à quibus Veneti sinum incolentes Adriaticum in coloniam deducti, quorum ad septentrionem Osimij tum erant qui terram longe in occasum prominentẽ incolebant

colebant, montib. obsessam, ex quo præter unam Vorgonium ciuitates nullas habebant inter Titum & Argenuam amnes positas, castella tamen aliquot in asperis locis atq; præruptis saxis posita, ad mare uerò ultra Erium (dissociat enim hic amnis Osimios à Venetis) promontorium inter duo flumina in quo oppidum est illi Auenas dicunt è regione cuius insula est haud in mari procul quam Bellilam modo nuncupant: post Adrabon oppidum ubi Vidana portus quem insula ante se posita facit. Hinc sinus curuatur, in quem Breuert fluuius lingua patria effunditur. Itē sinus alter post illum panditur, quem modo accolæ unà cum fluuio Brest uocant, quo traiecto promontoriū Gabæum occurrit: statimq; Samas urbs (sic appellant) portum habens, contra quem insula aliquantæ magnitudinis est Gallico sermone Vssent. Post autem Samas litus incipit q̄d septentrionem aspicit iuxta Britannicum oceanum cuius litoris longus tractus, licèt sinus aliquot, & in ijs habitationes nonnullæ sint, nihil effatu dignū ostentat, usquequo magnus inflectitur sinus in cuius penè medio urbs Samalo quam uocant, à mari aliquanto distans, supra eiusdem nominis amnem ex alto monte procurrente, neq; à fontibus Erij procul. Post autem longā nauigationem (non enim frequentes ut diximus habitationes hac sunt) in altero cornu prædicti sinus peruenitur, sinum, nautæ colpum Samali dicunt, in quo tres insulæ sunt, quarum quæ in mare longius exit cæteris maior est, barbari Granessam nominant. Vltra sinum portus est Salioncanus olim, in quo sitū est oppidum quod Cheriborg gentili lingua dicit̄, mox Titus amnis in mare uadit, intra quē & Erium (non enim inuicē fontibus procul distāt) quicquid soli est, publico nomine Bertagna dicitur. Post Titum autem fluuium paruæ quædam nationes sunt nullius claritudiuis fama notæ, prima est Viducæsium ad Argenam usq; fluuiū secunda Bienellorum seu Venellorum quibus oppidum est ad mare Cruciatonem: tertia Lexubiorum à Bienelleis Olina amne discreta: in quibus iuxta mare Neomagus id est, noua ciuitas: quarta Balætorum siue Calætorum qui ostio Sequanæ siue Senæ (nam quæ olim Sequana dicebatur, nunc Sena dicitur) proximi sunt, ubi oppidum est Honeflor sicut olim, uel Castra Constātia ut ait Marcellinus. Intus uerò Iuliobona, nunc Vernon Sequanæ fluuio apposita, quæ gētes omnes sub uno cōprehensæ uocabulo Normandiā modo regionē habitant, transit quoq; Sequanā Normandiæ appellatio usq; fluuiū qui nunc Soma dicitur Picardi i ab hac diuidens. In mediterraneo uerò ad orientē Venetorū sub Viducæsijs Aulircij diablitæ cognominati erant qui ciuitatem Neodunum habebant. Inde ac ad Vienellorum meridiem, Arubij terram incolebant in quibus Vagoritum ciuitas erat quæ nūc Lanzon dicitur. Hinc aliquot in unum amnes corriuantur uno ostio in Ligerim siue Eram ubi ad auroram urbs Angires uel Anzo nouo nomine iacet: supraq; ad unū fluuiorum Lemās

ciuitas clara: & alia ad fluuium alium Lauerdon: cui ad meridiem Tors ciuitas Eræ anni iuncta à qua Torena regiuncula nomen capit: cui & Bles urbs nobilissima, & Orlians ex qua regio haud magna denominatur, adiacent, pontem amni impositum habẽtes, posterioris nominibus omnes appellatæ. Post dictas gentes usque ad Sequanam ex parte quadam Vellocasij tenent Castletẽses modo dicti, quorum ciuitas Ratomagus quæ adhuc sic uocatur. Item ad orientem istorum usque ad Sequanam Abrimcatui erant, qui urbem Ingenã habebant in ripa fluminis posita, sub quib. Namnitę ubi ciuitas Condeuincum olim, & rursus Samnitis orientaliores Andicani, uel ut alij Andenses Aulircijs Arubijsque subiacentes ea ætate, gentis ciuitas Iuliomagus quondam nũc Andegauum. Post hos Auliorci qui & Cenomani dicebantur ad Sequanam pertingentes quorum oppidum Vindinum, ubi planities ingens ac infertilis, illi modo Labeossecam uocant. Sub quibus hoc est, Samnitibus Andicanis: Auliorcis: Namnitisque Aulirci Eburaici appellati à Ligeri usque ad Sequanam flumẽ regionem inhabitantes, in qua Mediolanium ciuitas est. Sub quibus iuxta Ligerim Rheedones quorum ciuitas Condatæ fuit: & his magis orientales Sennones Belgarum finitimi, feracissimos agros ac latissimos possidentes, gens natura ferox & moribus incõdita, qui quondã in Italiam profecti, quemadmodum & Cenomani sunt, quorum oppidum Agedecum firmum in primis & magnæ inter Gallos authoritatis quod Meledunum Cæsar. in commentar. appellare uidetur in insula Sequanæ positum. Post hos ad Sequanam Carnutæ Arnontæ modo denominati, in quibus ciuitates Autricum & Cenabum quam alij Menabum uocant, nomẽ adhuc seruans, gentiemporium cui pons ad flumen Ligerim pertinens est, quam Cæsar. diruit, atque incendit, quibus ad orientem Parisij populi sunt circa Sequanam habitantes, qui oppidum habent Leucotetiam siue ut quidam Lutetiam à Iulio Cæs. conditum fama est, nunc Parisius dicitur, nam & populi etiam Parisij dicuntur, urbs regalis claraque ac ædificiorum magnifica, bonarumque artium celebri per orbem fama, quarum hodie magistra quoque existit, quæ intra ipsius fluminis ripas in insula tum posita erat, nunc uerò insulam flumenque intra se magno murorum ambitu complectitur: uerũ Matrona (quod flumẽ Esne uernacula dicitur lingua) in finibus Lingonũ & prope Leucos, nec longe à fonte Mosæ apud Belgas oriens, Catallanũ ut ipsi uocãt ciuitatẽ: interfluens unà cum Oisa recẽti nomine amne parũ supra Parisium miscetur Sequanæ, pari magnitudine amnes, oritur Sequana, Sena modo ab indigenis, in alpibus Italiæ imminentibus Strabone authore, in quem amnem alij quoque ex quibusdam montibus deuoluti in Sequanam sub Parisium ciuitatẽ confluunt, ad meridiem autem Parisiorum Tricasij erant ciuitatem Augustobonam inhabitantes. Iterum sub prædictis gentibus. Turipij Ligeri ad occidentem Belgis ad orientẽ contermini

termini, quos alij Turones uocant, quib. Cęsarodunũ ciuitas fuit, sub quibus Aruernis finitimi Ligeri amne interlabente Segosiabi sunt, qui Cemmenos montes incolunt, in quib. Rudumna & Forumsugusiantũ ciuitates sunt. Cemmenus autẽ mons est, quem scriptores nõnulli Gebenam uocant, in quib. est Tranquillus: Nam Cæs. omnẽ uicisse Galliã dicit, quæ à saltu Pyrenæo, alpibusq; & monte Gebena, fluminibusq; Rheno & Rhodano continetur: Item apud Plin. Agrippa: qui nunc Aluerniæ mõs dicitur, & à Pyrene iugo facto medios per cãpos recta perducitur ac in medio definit prope Lugdunũ circiter 200. & 50. mil. pass. protendẽs, qui Rhodano ubi Isaris amnis in eum influit applicatur. Segosiabis itaq; oriẽtaliores sunt Mandubij siue Meldæ qui oppidũ latinum, & Allesiam habebãt uerũ Allesia in uici nũc formã redactũ est, nomẽ tamẽ retinet, à quo et nũc magna eius regionis pars Alsetũ uocãt, & est in ducatu Burgundię; oppidũ in colle summo admodũ positũ erat, cuius collis radices à duab. partibus amnes duo abluunt, q̃ circundato coeũnt. Diodorus Herculẽ dicens quumingens ex omnib. gentib. exercitus sequereť, urbẽ condidit amplã, quã appellauit Allesiã, permansit hæc urbs ab eius conditore ad usq; diuũ August. libera ac sui iuris, qui ui postmodũ capta. Romano imperio unà cum reliquis cessit. Post aũt Mãdubios penes Belgas Vadicassij sequunť apud quos Neomagus oppidũ, id est, nouũ. A parte uero meridionali Edui regionẽ possidebãt, quib. nomẽ adhuc restat, gens clariss. olim, cui retro ad Narbonensem Cẽmenus mõs est inter Dubiũ atq; Ararim amnes habitantes, quorũ urbes una Augustodunũ quæ modo Graiacum dicitur altera Nouiodunũ, magna sanè ac opulẽta ad ripas Ligeris oportuno loco. Itẽ Cabyllonũ Matissaua q̃ Matiscũ nunc uocant ad ripã Araris optimo loco posita, similiter Bibracte oppidum longè maximum copiosissimumq; q̃d in modũ ruris nunc habitať in radicib. Gebẽnæ mõtis sitũ nomẽ priscum retinens. Lugdunũ quoq; metropolis quondã Segosiaborũ, q̃ urbs prouinciæ nomẽ ac ornamentũ plurimũ tribuit, quã Augustã posteritas appellauit, iuniores uerò Lion: hãc Eusebio teste Numatius Plãcus cõdidit quũ Galliã regeret, nã coloniã in eã deduxit, est in colle sedẽs inter Ararim & Rhodanum amnes, licet in extrema sui parte Ararim intra muros recipiat, põtes utriq; impositi, qui Arar mil. pass. ab urbe infunditur Rhodano: quã (mirabile dictu) una nocte ut Seneca in epistolis, flagrasse constat, atq; adeo ut si secundo incendi uellet, nihil alteri superesset incendio, quod etiam Tacitus meminit, aitq; eam cladem quadragies sextertio solutus est princeps, ut amissa urbi reponerent.

Galliæ Belgicæ situs.

GAllia Belgica sequitur à Belgarum gente, tanquam ab reliquarum antiquissima, ut illi ferũt, ac fortiss. denominata: hodie uerò diuersis appellatur nominib. à diuersis regionib. quib. prouincia con-

ſtat: ut Flandria Borgundia, & reliquæ, ut in ſuis locis dicentur. Hæc prouincia ab occaſu Lugdunenſem iuxta fluuij Sequanæ orientalem ripam habet: à meridie pro parte Lugdunenſem & pro parte Narbonenſem uſque communem finem alpium in monte Adula, qui mons pars alpiũ eſt: à ſolis ortu Rhenum flumen in quo terminatur iuxta Germaniam: ad aquilonem autem Britannico oceano abluitur. Igitur poſt Sequanæ oſtium ad mare in Attrebatijs ubi inſinuatur litus oppidum eſt cum fluuio, Boloniam nunc uocant. Poſtea Phrudis amnis ad cuius oſtium Cortoi noui nominis oppidum haud ſpernendum eſt. Sub quo ad eundem amnem Abuilla quam dicunt ciuitas. Hinc Itius attollitur promontorium ubi oppidum Cales uetus retinens nomen: & ibi portus à promontorio Itius denominatus: quibus propinqui Morini populi ſunt, qui cæteris opibus pręſtant, ſimiliter & imbelles: ſecus qui hinc in orientem uerſus maritimam oram habent finitimi Germanis qui trans Rhenũ incolunt cum quibus continuo bella gerunt, minus diuites, fortitudine autem ſuperiores. ex Itio in Britannorum inſulam non amplius triginta millia paſſ. nauigatio eſt. hinc autem nonnulla flumina & oppida ignobilia ſunt, quorum oppidorum unum Grauernit, alterum Vicuport eorum lingua dicuntur. Poſtea ſinus in quem uallis aperitur per eam oceanus æſtuat: in cuius intima ornatiſsima illa, & opum diues ciuitas eſt, quam Geſoriacum nauale maiores appellauere, ætate noſtra Bruges dicitur, & Morini Flandrenſes regio'que quam inhabitant Flandria, eam à tergo, hoc eſt ad auſtrũ Tabulla, ſiue Tabudis amnis à reliquis populis excipit, oritur enim occidentem uerſus, ad orientem flexus in aquilonarem oceanum cadit. Sed antequam ad oſtium Tabullæ perueniatur, eſt in dextro cornu eius ſinus quo Geſoriacum iacet oppidum cum ſtatione quod incolæ Scluſe dicunt retro uero à mari Taruania ciuitas in cuius loco nunc Anuerſa poni poteſt, quo bis in anno multitudo ingens ad nundinas opulentiſsimas ex diuerſis regionib. conueniunt: inde oppidum magis ad ſeptentrionē Antrocipia ut aiunt ad ripã Tabudæ: Inde Moſæ fluuij oſtiũ, qui teſte Iulio ex monte Vogeſo fluit, qui eſt in finibus Lingonum, parte quadã ex Rheno recepta quæ appellatur Vuallis octoginta millia paſſ. ab oceano: nam Plinius Rhenum ab occidente in amnem Moſam ſe ſpargere dicit qua ex re nonnulli Moſæ oſtium Rheni putant. Vltra Moſam ad Rhenum prope occidentale oſtium Menapij ſunt, Iuliani nunc ab oppido Iuliaco ubi Vatucca olim caſtellum fuit: item oppidum Caſtellum, nunc Aquiſgranis: hæc gens utramque Rheni partem quandoque incoluerunt, appellabanturq́; qui cis Rhenum ædificia habebant Menapij Gelrj, unde adhuc ducatus Geldriæ dicitur: illos uerò qui ultra Rhenum in Germania erant, Vſipites Tencharię Germani domo Sueuis eiecti inde expulerũt, quo factum eſt, ut in altera fluuijs ripa nihil deinceps tenuere, inter quos & Rhenum, nec

num, nec non insulas quæ unico modo uocabulo Holandia dicitur Bathauÿ incolebant: qui seditione domestica inde pulsi extrema Galliæ ora, uacuata cultoribus occupauere, uiri in re militari haud periti minusquam strenui: quorũ oppida paulo post dicemus. Mosę Scalde amnis iungitur in pass. centum mil. fere antequam ille Vuali commisceatur, ambobus idem adhuc nomen est Scalde in radice montis in quo Lucemborg oppidum exoriẽs, perq; Arduenam syluam flexuosus transit. Alius deinde fluuius est ad oppidum Nauier quod modo dicunt exoriens Neruios rigãs & penes Raremutim oppidum Liege nunc, Mosam influit, quem Sabam incolæ uocant: est Arduena sylua quę ita adhuc uocatur ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum à flumine Rheno ad initium Rhemorũ, Neruiorumq;, gentiũ pertinet, totius Galliæ maxima, mill. amplius quingentis longitudine patet: in qua contra bellorum impetum Menapi cæteriq; finitimi populi sese recipiunt insulas passim per paludes occupãtes, Scalde quippe amnis imbribus auctus loca ibidẽ stagnat. Sed ut in mediterranea prędictarũ gentium descendamus: Attrebatij hodie Picardi uocantur, qui ciuitatem Metacum olim nunc Autre inhabitent: & pręterea m aliæ quoque sunt. præsentis uidelicet appellationis in quib. apud Sequanam, Rhoam, & occidentali ripa Phrudis Ambianum oppidum. Corbe Esclumq; & in medijs campis neque à Matrona amne procul Biaues. Perone, & iterum pene ad Sequanam Pantoise, oppida haud obscura licet auribus barbara officiant nomina & in ulteriore ripa oppidũ Pons nomine. Post Attrebatios Bellouaci uergunt quos uirtute & authoritate, & hominum numero præualere scribit Cęs. & qui armata millia centũ possent conficere, nihil maris litore tenentes: intus uerò urbem Cęsaromagum eodem nunc nomine inter alias eminentem quæ maximam quondam habuit opinionem uirtutis & oppidum Bratuspantium, & non longe à Matrona Monseler, & sub eo Dorlans, & orientem uersus Blangi, et ad meridiem magis Sampol: sunt enim hæc omnia urbium neq; ignobilium posterioris ætatis nomina, quas silentio pertrãsire haud decẽs putaui, quũ infinitę penè, ac minime cum his comparandę apud geographos editæ habeantur: & si ad ueteres historias nihil proficiant, ad posteriores tamẽ nõ inutiles puto futuras. Inde (ut ad rem redeam) Ambiani regionẽ tenebãt, hodie Artois patria dicitur, in quib. ciuitas Samarobriga prius, nunc Aire: & Tosorgia, & sub his ad fluuiũ Tabullam circa fontem oppidum Aras, & ad amnem qui Tabullam medio in cursu influit, ubi Gandauũ siue Ganth urbs nobiliss. sita est. Corlai oppidum iacet: sub qua ad meridiem Lila: iterum Tabullæ non procul ab fonte Tornai urbs sita est paruus amnis influit ad quem Conduth oppidũ, uersus autem meridiem, Viromagus nunc S. Quintin, & à Mosa non multũ Marle, & alia quæ no

E 4 minare

minare piget sermonis recentioris deformitate. Postea Morini sunt quorum ciuitas Taruania in cuius loco nūc Anuersa est, quo bis in anno multitudo ingens ad nundinas opulentissimas ex diuersis regionibus coueniunt, inde oppidum magis ad septentrionem Antrocipia ad ripam Tabullæ, & ad fontem alterius amnis oppidum Machellinia: Morinorum ager ut apud Strabonem legimus, & Attrebatorum, & Eburonum, & Menapiorum per quam similis est, finitimi enim sunt in quibus Arduena est sylua quæ ingenti magnitudine per medios fines Treuerorū à flumine Rheno ad initium Rhemorum, Neruiorumq́ pertinet totius Galliæ maxima millibus amplius quingētis longitudine patet, in quam contra bellorum impetū sese recipiunt, insulas passim per paludes habitantes, Scalde enim amnis quē nunc quoq́ uocant imbrib. auctus loca ibidē stagnat. ad cuius Arduenæ syluæ meridionale latus gens nunc habitat cui nomen Eiflia.
Deinde post Bellouacos Tabulla intercurrente Tungri incolunt Brabantij hodie & eorum regio Brabātia inter Tabullam & Mosam amnes sita, ipsi erant Iulio teste ex Cymbris Teutonisq́ prognati, qui post uariā suorum cædem, circa flumē Rhenum locum sibi domicilio delegerunt: apud hos fontem esse insignem Plinius scribit, cuius aqua purgat corpora tertianasq́ febres discutit: calculorūq́ uitia tollit: in quo ciuitas ampla & copiosa Antuacutum fuit, quæ Beamont nunc apud eos appellatur egregie natura munita ex omnibus in circuitu partibus altissimis rupes habēs, à quo oppido Atuacuti etiam uocitabantur: sunt quoq́ in his nonnulla oppida memoriæ digna ut Bursella. Louanium aliquanto orientalius. Longuem, Mabogæ, & in ripa Mosæ Traiectū ciuitas qua flumen ponte trajcitur. Sub qua ad eundem amnē Leodium ciuitas cum ponte quo & gens uniuersa Leodiensis dicitur: inde ad eius amnis fontē oppidū aliud Mosam appellatum. Supra quod Rhenes quam uocant ciuitas est Matronæ fonti apposita in Zampagna regiūcula, ita ab incolis modo nominatur.
Deinde post dictū fluuiū Menarij sunt Iuliani nūc ab oppido Iuliaco ubi Vatucca olim castellum fuit. Bathanorum itaq́ sunt Butatodurum oppidum Nimega hodie sub ostio Rheni sitū, & ciuitas Bona quæ sic semper uocitata est, quam nos non eo situ quo Ptolemæus posuimus, quum ita se habeat, hoc est sub Butodurū statim, ipse sub Agrippinam, item post Bonam Vegerra, & Vlppia quæ modo Nuus dicitur iuxta Rhenum sita, ex quo deducto riuo eius aquis alluitur, quæ urbes quondam Bathanorum fuere. est & Scoht à quo oppida alia Maline, Erintal et Trechie Mosa amne infusum, Rhamō & inter eam atq́ Rhenum Chemp ciuitas nobilissima quæ à barbaris ita appellanī. Post itaq́ iam dictos populos Rhenus in diuersa antequam oceanum intret dispersus multas ingentesq́ insulas compræhendit, quarum pars magna à feris barbarisq́ nationibus incolitur,

tur, quòd & si pluribus irruptionibus cōcisus sit, tamen tribus duntaxat ostijs in Germanicum oceanum defluit: ex dictis itaque insulis, quæ intra occidentale ostium continentẽ eas Bathanos incoluisse diximus uocariq; nunc Holandiam: reliquas post medium ostium fluminis ad orientem Selandiã cultoribus frequentes in quarum una (Holandinis scilicet) ad meridiem iuxta Vualem aquam Leuomagium urbs est quam quidam Nouiomagium dicunt, est & oppidum ab Antonino pio ut fertur conditum Benefacta nomine, quod nunc Dodrana dicitur in aquilonari parte insulæ ubi Mosa in mare uadit, quam qui habitant Dodranensij appellantur, qui & præcipui habentur, quæ ciuitas egregie munita est diuitijs abundans, negotiationiq; maxime accommoda: in altera uerò insula cæterarũ maxima urbs nobilis, diues ac populosa est Traiectum uocat, quæ quadraginta millia armatorum siquando necessitas ingruit emittit in hostem, forma uiris ac mulieribus egregia. Rhenus itaque fluuius in Rheticis alpibus unde illi nomen, quas Lepontij popul incolunt inaccesso ac præcipiti uertice fontes habet q modo Bertina dicĩt, circa quẽ montem et Rhodanus & Danubius exoriunĩ: unde absolut⁹ altasq; immissus ripas, modico flexu in orientẽ uersus haud longe à capite, lacũ inuadit maris instar, longitudine quippe trigintaquinq; millia pass. latitudine uiginti constat, quem Brigantinum à Brigantio oppido quod in orientali eius ripa est appellatur, tum sanè horridis circumcinctum syluis, quem Rhenus irrumpens medium, subcinctus permeat, ac inde agmine quod intulit, uocabuloq; seruato absoluitur: ex quo emissus quinque & uiginti mil. pass. excursu ad occidentem fertur, ubi cataractas incidit inclinatione præcipiti, nam funditur ut Nilus: unde Breucomagum usque ad septentrionem conuersus, rursus in orienteem usque ad Argentoraicum: hinc recto penè alueo latissimus atq; altissimus longo citatus prius spatio in septentrionem fertur, ubi ut diximus in oceanum multiplici lapsu effunditur quousque ab Obrinca fluuio in mediterraneo ad occidentalem partem Rheni Bathani regionẽ habuere, q Germania inferior uel secunda appellatur, q seditione domestica pulsi extrema Galliæ oræ uacuata cultorib. simulq; insulas occupauere, uiri in re militari haud minus periti quã strenui, isti ciuitates habuerãt Butabodurum. Vegerrã, & Vlpiam ut paulò ante dictũ est ad quorũ meridiẽ Vbij: in his Agrippina colonia est à qua regio circũiecta Agrippinensis dicebaĩ, q ciuitas antea Vbiorũ oppidũ appellabaĩ, nunc Colonia ampla quidẽ ac florens, q & aliquãdo caput Germanorũ fuit, ꝑtinaci barbarorũ obsidione deleta: Tacitus Agrippina Claudij Cæs. coniunx in oppidũ Vbiorũ in q genita erat ueteranos coloniãq; deduci impetrat, cui nomẽ inditũ ex uocabulo ipsius est. Supra Agrip. Mosella amnis Rheno infunditur ab Helsatiæ montib. effluẽs cõuenis aquis auctus

auctus, ubi oppidum est Cõfluenta, qui amnis medius inter Helsatiam et Otringiam regiones illibatur, hęc ad septentrionem inter fluuium ipsum & Rhenum, illa ad meridiem iacet: dehinc paulo Obrinca quondam, nũc Cia paruus amnis Rheno iungitur, ubi insula castellum Falex nomine in acuta petra situm est, & ad amnis ostium oppidum Binger siue Bingia regiunculæ caput quam Rhenoniam à Rheno eam diuidente uocant, sita enim est inter Obrincam & Maguntinum agrum ad occidẽtalem partem fluminis, ad orientalem in Frãconia usq; montiũ cacumina qui ab ea parte fluminis protenduntur ascendit, comprehenditq; dictam Rheni insulam. Igitur post oppidum Binger quod illi uocãt Macuntiacum urbs nobilissima est quæ hodie Magunta appellatur, quã urbem nos præter Ptolemæi opinionem in superiorem Germaniam posuimus, ille uerò in inferiorem, si quemadmodum ipse, & item alij Obrincam inter primam & secundam, siue inferiorẽ & superiorẽ Germaniam serpere uolũt, neq; sententia solum nostra id fecimus uerũ Marcellini historici diligentiss. aliorumq; & quod uerius est, eius situs admonet, qui sicut antea semper ita etiam nunc in eodem loco se habuit: Macuntiacum inquit præter alia municipia clarum in prima Germania est: neq; desunt qui Macuntiacum Moguntiam à Mogano fluuio dici uelint, is per Germaniã lapsus in conspectu urbis Rhenũ inuadit. quæ quondã à Pannonijs capta atq; subuersa est idq; diuo Hieronymo teste. Nunc aũt de gentib. longe à mare positis dicendũ est, ex quibus Vbaneti primò sunt quorũ oppidum ab oriente Sequanæ fluuij Rhotomagus post Erusij siue Neruij gens fera ac infida, qui densiss. incolunt syluas, in quib. Basacũ oppidũ est, nũc Bastogna. Postea sub ijs Romandissi q̃ Augustã ciuitatẽ Romandissiã cognomine habẽt, eo situ posita in q̃ nunc Arlon, & sub ea Lucemborg in monte sita, ad Vbanetorũ aũt meridiẽ Vessones terrã habitant, ubi ciuitas in oriẽtali ripa Sequanæ Augusta Vessonum appellata: & alia oppida ẽ quorũ numero sunt hodie Barlien, & Valcolor. Post quos iuxta Sequanã Rheni sunt q̃rũ extremis finib. flumẽ Axonã labit in Ararim cadẽs uetus adhuc nomẽ retinens in cuius margine oppidũ eiusdẽ nominis est: Et in ripa Sequanæ Duricotora gẽtis metropolis tunc potentiss. ubi põs lapideus erat, nunc dirutus naue et interdũ uado trajcit̃. Mox treueri sunt Belgarum clariss. Rhenis oriẽtaliores ad septentrionẽ inclinati, in quib. ciuitas olim fuit, q̃ Augusta Treuerorũ dicebat̃. Hodie Treueris est opulẽtiss. supra Mosellã fluu. et sub ea oppidũ Triumuille est. Mosella amnis q corrupto uocabulo nunc Musello dicit̃, oritur ex quadã sylua supra Ararim fluu. pullulante, indeq; in septentrionẽ, et postea in orientẽ uersus, in Rhenũ supra Confluentiã cadit. Verũ Treueris magis meridionales Mediomatrices sunt qui Metenses nunc dicuntur in regione quã modo Lorenã alias Lotharingiã uocant

uocant ciuitatem Diuodurum habitantes, nunc Metis ſiue Mes dicta in ri
pa Moſellæ: & ſub ea Pontecamiſon oppidum: & Nanſi eidem fluuio ap
poſitum: iterius autem Mollem, & Mouille oppida omnia noui nominis
ſub quib. & Rhemis Leuci ſunt modo Tullenſij nũcupati, Lingonib. &
& Sequanis finitimi, quorum ciuitates una Tullum: altera Naxium: Præ
ter quas hodie Spinal quã Meſella interfluit: & citra ſiluam ad meridiem
Liſuo ſunt. Sub Obrinca autem fluuio ad occidentalem partẽ Rheni Ne-
metorum populi ſunt, ſiue ut hodie Spirenſes, in quibus ſupra Rhenum
Neomagus oppidum eſt Vormatia nunc dictum, item alterum Rufinia-
na quod modo illi Spiram uocant. Hinc Vangiones tenent quib. Berbe-
tomagus oppidũ eſt quod & Brythomagus dicitur, ut ait Marcellinus in
geſtis Iuliani, quo tempore ut ipſe atteſtatur (quod bellorũ clade accidit)
nulla per eos tractus ciuitas nullum caſtellũ ab hoc oppido uſq; ad Agrip
pinam uiſebaẽ præter Confluentia, reſtabant ſolum urbium fundamenta
in quib. poſtmodũ quas diximus urbes ædificatæ ſunt: Quidã non bello
rũ clade, ſed terræ motibus ex quo in utraq; amnis ripa 80. uel eo amplius
caſtella ſolo æquata fuiſſe dicũt. Poſt aũt Berbetomagũ nõ longe caſtellũ
eſt q̊d ijſdẽ author Turris colonia nominat. Inde oppidũ Argentoratum
alij Argentoriacũ q̊d in Vangionib. eſt Argentinã nunc dicũt, barbaricis
cladib. notum, q̃ omnia ſecundũ Rhenum ſita ſunt. Sub dictis iam Tribo
nes ſequunẽ, quorũ ciuitas Breucomagus quondã nũc Baſilea uocaẽ, quã
Rhenus penè mediã influit lapideo põte iuncta, q̃ terræ motu aliquãdo cõ
cidit. Poſt quã oppidũ eſt patria lingua Rheinfeld: habens diſruptũ pon-
tem uetuſtiſs. ex lapide marmoreo q̊ in Germaniã proficiſcebaẽ. Inde ciui
tas eſt quã barbari Loſemborg dicũt per 10. mil. paſſ. Rhenus frequẽtib.
impeditus ſaxis atq; rupibus ſpumoſis uerticib. magno pertrãſit murmu
re, ubi neq; lõge à dicta ciuitate Limet gẽtis uocabulo magnũ flumẽ rapi-
diſs. curſu in Rhenum uadit: ipſa uerò urbs ſatis opulẽta in conualle ſita.
Deinde amnis quẽ Ruiſs accolę uocãt Ara fluuio in excurſu pri9 recepto,
ex alpib. in uertice mõtis nunc S. Gotardi exoriẽ lacũ Lucernæ q in Nan
tuatium montib. ſcaturit ingrediẽ ubi oppidũ Altorf, ex quo ubi Lucer-
na oppidum ſedet egreſſus in Rhenum cadit, cuius lacus longitudido 25.
mil. paſs. ubi uerò latiſs. 5. ſub q̊ Heluetij inter fontes Rhodani ac Rheni ſi
ti alpium, cõualles frugiferas ſatis inter miteſcẽtia ſaxa habitant: q modo
Suizeri dicunẽ, terraq; eorũ Suizia. Sub lacu aũt dicto haud multo Elceb,
oppidũ ſitũ eſt: iuxta q̊d alter amnis ab altero lacu pari penè magnitudi-
ne Limacho nunc dicto ijſdẽ montib. orto in Rhenũ exonerat, cui item la
cui Thuregiũ oppidũ inſigne adiacet, barbarè Zurich, q̊rũ lacuũ alterũ
Venetũ alterũ Acronũ Mela appellare uideẽ. Hinc fluminis Rheni caſus
uideẽ ex alto mõte ſcopulis interuptis ingẽti fragore ac ſonitu, adeo ut ei9
ſtrepitus dim. mil. paſs. exaudiaẽ. Inde ad oppidũ Scafhuſen perueniẽ à q̊

Dieſen-

Diesenhoffen: & aliud eodẽ itineris spatio Stain nomine: quorũ quodlibet pontẽ supra Rhenũ habet. Hinc 10. mil. pass. ad emissoriũ fluminis Rheni ex Lacu iter est: inde castellum Gôtlieb in arduo colle situm. Postquã ad Rhenum Rauricum gens est, in quibus est urbs Augusta Rauricũ denominata quæ nostris temporibus Constantia nuncupatur, pontẽ supra Rhenum habens. Supra Rauricos autem & Leucos Lingones siue Lingasij regionem habitant, quorum ciuitas Andumatunum, quibus ad occasum magis cohęrent, ex eo dicti quum Sequana per illos fluit. Sequani Iura monte ab Heluetijs dirimuntur, quibus angusta regio relinquitur inter altiss. montem, Lemanumq́ lacũ, & flumen Rhodanum Iura quippe mons à flexione Rhodani in meridiem, surgit, rectaq́ ad Rhenũ tendit, quo terrę angulus relinquitur, cuius latera, unum quem diximus mons alterum Rhodanus, basis partim alpes, partim Rhenus est, iugum à Iura dimissum medium. Verum in Sequanis oppida Diatauium, & Vesontium quod maximum eo tempore inter eos erat, nunc Besansum uocant, natura loci munitum, cingitur circumcirca penè fluuio Alduasdulo, reliquum autem spatium quod non amplius pedum. 600. est mons magnæ altitudinis occupat, in cuius summitate arx eminebat, nunc uerò licèt priscum teneat situm, maiori tamẽ ex parte excisum iacet. Alduasdulus Budes apud Ptolemæum, apud Strabonem uerò Dubis dicitur, qui nunc Ladon dicitur, tunc Alduasdulus ab incolis, ex alpibus oriens qui lapsus per Comitatum Borgundiæ, Montem insulam, & Clarauallem posterioris ætatis oppida abluit, circaq́ castrum Viredunum non longe à Cabyllino urbe Arari fluuio commiscetur, habebant & alia oppida Sequani, ut Colonia equestris. Auanticũ, & quæ suo modo lingua appellant Pontarli. Zugnio, in montib. sita, & Salinæ quæ urbs in cõualle iacet, ubi sal in magna copia fit, quo circumstantes populi utuntur: & sub Salinis in ualle ciuitas quæ Sanglaudus dicitur: à qua transito Iura monte Geneuam meridiem uersus itur, uerum in radice Iuræ mõtis oppidum est Ges nomine 19. mil. pass. à Geneua: post itaque iugum montis qui ipsis subiacet, quiúe Iurassus siue Iura appellatur Heluetij sunt natura undiq́ muniti, ut paulò ante diximus nam & ad orientẽ flumine Rheno latiss. atq́ profundiss. qui eorum agrum à Germanis diuidit ab ea parte tutantur: quorum oppida ad 12. uici ad 400. fuere quę omnia igne assumpserũt, ut inde in reliquã Galliam sibi latiorẽ melioremq́ pararent sedẽ quos quũ Cęs. bello uiciss. &, illi qui à cæde remanserunnt, in pristinum redire solum à uictore iussi sunt, & quę sponte uastauerũt, coacti sunt restituere, in quibus fuit Gannodurum, Forum Tiberij nunc Deue oppidum in colle ad radices montis, & in ripa Lemani lacus Losana urbs à qua modo lacui nomẽ est: lacus enim Losanæ appellatur: & ad eundem magis uersus orientem Villanoua oppidum haud cæterorum quæ in ea sunt regione infimum.

Gallia

Gallia Narbonensis situs.

GAllia Narbonensis cognomēto Braccata, quarto nobis loco se offert, quæ & prouincia à Romanis tunc hominibus quemadmodū & à cæteris hodie nationibus licet corruptæ appellatur: nam prouenza dicitur, huius maritima ora ut refert Strabo, eosdem quos & Italia fructus producit, quod quanto magis ad arctos uergit, licet frumēto, milio, glande, fœcunda sit: minus ad oleam, ficum, uitemq; idonea, quamuis ea quæ cultura uacant, bona pecori habeantur, quo in loco magna uis est. Hanc Plinius describens: urbibus agrorum cultu, uirorum, morumq; dignatione, amplitudine opum, nullam ei prouinciarum præferendam esse breuiterq; Italiam uerius quam Prouinciā inquit. Huius latera septentrionalia quæ iuncta tribus iam dictis Gallijs sunt, Cemmeno monte, & flumine Rhodano disterminantur: latus quod ortum spectat alpes ab Italia dirimunt, hoc est à monte Adula usq; ad ostium Vari fluminis excursus: latus uerò meridionale, pars Pyrenæi montis claudit, ab Aquitania uidelicet usque ad iugum quod in nostrum mare prouehitur, ubi Veneris templum fuisse diximus, à quo deinde mari Gallico infunditur usq; ad prędictum ostium Vari: ignobile litus quod ad lapidem à re ipsa uocant, unde orta est fabula, Herculem ibi contra Neptuni liberos dimicantem, quum tela ei defecissent, ab inuocato Ioue adiutum, imbrem lapidum pluisse: qua ex re in litoralibus raræ urbes sunt, quia locus sterilis ac importuosus uel raros habens portus, & omnis ora Austro atq; Aphrico uentis exposita est, quæ sic describitur. Post Veneris templum Hispaniæ terminū, Ceruaria locus est Galliæ initium, ubi Pyrenæi excelsæ rupes radices figunt, unde Illiberis fluuius in mare exit è Pyrene monte exortus, post eum Ruscion uel Ruscinon, quem amnem Salses illi modo nominant è Pyrene similiter delabitur. Post in sinu oppidum est Copliuro ab incolis dictum. Inde Athagis amnis ostiū quod ipsi uernacula lingua Birra nuncupant, in Cemmeno monte Strabone teste exortum, Plinius uerò & Mela in Pyrenæo tradunt, exiguus uadosusq; ac leni in initio cursu, nisi ubi Narbonem urbem attingit, nusquam nauigabilis. unde Lucanus:

Mitis Athax latias gaudens non ferre carinas.

At quum Hybernis intumuit imbribus usq; eo insurgere solitus est, ut se ipsum non capiat, quem accipit Rubresus lacus uel Narbonensis: spatiosus admodum, sed qua mare admittit angustus. Tenebant hanc partem quondam Volcæ & Tectosaces gentes: quorū modo terra Languedoch à barbaris dicitur: apud quos aliæ etiam gentes erant paruæ sane & ignobiles sub eisdem appellationibus cōtentæ: quarum Volcæ teste Liuio circa utramq; ripam Rhodani agrum colebant, inter gallicas gentes opulentis. sed uario bellorum euentu ad occidentem fluminis conuersi, partem illam unà cum Tectosacibus habitantes, ex quo Volcæ Tectosaces appel

labantur: quorum qui Pyrenæis propinquiores sunt Cemmenum montē attingentes auriferam terram quæ maxime aquilonē spectat insident, quibus tanta quondam potentia & hominū robur fuit ut incidente seditione suorum quosdam domo eiecerint, illiq; Asiam traiecto Hellesponto inuaderent eorum fortunas communicandas alÿ alÿs ex gentibus conuenere. ex quib. ÿ sunt, qui finitimā Cappadociæ & Paphlagoniæ Phrygiæq; prouinciā occupauerūt, ut suo dicemus loco. In ipsis itaq; nationibus aliquot fuere urbes neq; ignobiles, quarū una Illiberis est supra flumen eiusdē nominis sita nunc Sales magna quondam ac magnarū opum clara cuius hodie tenue extat uestigium. Hinc Ruscinum ad amnem sui uocabuli posita nunc Ruclino uicus, olim urbs egregia, & in omni belli apparatu ualida: Qua in parte, ut Strabo refert, unum illud de fossilib. piscibus mirandum est: inquit Ruscinonem lacus est, exiguus supra mare refertus salinis, in quo Cestriæ pisces fossiles sunt, nam si quis duos aut tres fodiat pedes, & in limosam aquam fuscinam demittat piscem eximiæ magnitudinis fixum educet, limo enim instar anguillarum aluntur: quem lacū Mela Salsusam fontem appellat aquis affluentem salsioribus quam marinæ sunt, in quo insulę abscisæ ripis natant, iuxta quem campus peruiridis est gracili harundini sparsus, cuius Aristoteles in admirandis meminit.
Post Ruscinonem Tolossa colonia est, quam Tolouse incolæ nunc dicūt, in orientali ripa Garunnæ amnis sita, oritur enim Garunna in agro Narbonensi, in qua urbe templum matris magnæ sanctitatis fama præciosis muneribus refertum erat à Quinto Cepione Rom. Coss. direptum. mox Cepero oppidum in colle situm, barbari Monliom uocant, dein Betiræ, uel Blitera illi Besens ciuitas munita admodum ad Orobem amnem posita, & sub ea Carcaso oppidulum apud antiques. Sub quibus omnibus Narbo ciuitas est: colonia prius Decumanorum, deinde Romanorum fuit nam Cicero, Narbo colonia nostrorum ciuium, specula pop. Roman. ac propugnaculum istis ipsis nationibus oppositum & obiectum inquit. Hinc ad Trophea Pompeÿ quæ sunt in Pyrenæo uersus mare nostrum mil. sexaginta tria, ubi Hispaniæ Galliæ'ue confinia, hæc duodecim mil. pass. à mari distat, ad Athagem amnem apposita, qui in Rubresum siue Narbonensem lacum influit, ad quam quinque millia pass. ex lacu aduerso flumine scaphis nauigatur, eodem nunc uocabulo appellata, quæ magnæ semper authoritatis locum tenuit, amplissimum namq; regionis Emporium est. Post itaque supradictos populos alÿ quoque sunt, ut Voleæ, non illi quos pauloante nominauimus, sed alÿ quos Arecomiscos cognominant quibus portus et nauium receptaculum Narbo dicitur iuxta Strabonem cui Ptolemæus non assentit, quum alÿ sint à superioribus Volcis, ideo Arecomisci seu Arecomÿ cognomine ab illis segregantur, quorum ac Tectosagum urbes hactenus dictæ sunt. Inde in Arecomÿs qui

contra

contra Sallyes in altera manētes ulteriore ripa simul & Cauaros, primo iuxta mare post Orobem amnē, is enim duorum populorū diuisor est à quibusdam Orbius & Obris appellatus, nunc Soruia dicitur è Cemmeno monte deuolutus, & alter Arauris ex eodem monte decurrens in sinum ambo quo Agathopolis urbs iacet haud longe inter se cadunt ipsa uerò supra Araurim est à Masilienstb. ædificata quam nunc illi Agde uocitant: cui 15. mil. pass. in mari Agatha insula parua opponitur nūc Brisca in qua olim ciuitas fuit. Itē Segius mons uel Segion ut alij dicunt, nunc uerò mōs de terra nautæ uocant, qui duos disterminat sinus, nam ut Strabo scribit, duplex est Gallicus sinus, quod in eadem circumscriptione mons excurrit Segius, & Blasconē prope sitam assumat insulā: his ex sinubus maior proprie appellatur Gallicus qui tempore Iuliani Cæs. ut apud Amianum legimus Aggradus dicebatur in quē Rhodanus exit, minor autē ad Narbonē spectans usque Pyrenem est, et post montem Rhodani ostia sequuntur. In mediterraneo uerò Arecomiorum Vindomagus ciuitas tum fuit quam modo illi Coder dicunt & altera Nemausus colonia Laodcnenūc, gentis quondam metropolis ius Latij habens nō plebe, nec mercatorum numero uerum nobilitate atque ope Narbonis æmula: in qua basilicā in honorem Plotinę opere mirabili Hadrianus extruxit quę uxor fuit Traiani: sita autem est in uia qua ex Italia itur in Hispaniam, per æstatem quidem ad permeandum facilis, cæterum hyberno tempore ac uerno, cenosa, fluminibusque demersa, quædam igitur fluenta, nauigijs traijciuntur, nonnulla pontibus partim ligneis partim lapideis, hasce aquarū difficultates torrentes efficiunt usque ad æstatem alpibus decurrentes quum niues calore liquunt. Plinius, caseo Nemauseno pręcipua laus, Caballicis pagis. Rhodani ostia Ptolemęus duo tantum esse dicit, alij plura, sicut Liuius, pluribus inquit ostijs diuisus amnis (loquens de Rhodano) in mare decurrit: Plinius tria, quæ non solum enumerat, sed etiam denominat, duo dicens Rhodani ora modica, ex ijs alterum Hispaniense, alterum alpinum tertium idemque amplisś. Masilioticum, uerum antequam per Hispaniense in mare exeat, ex quo amnis scinditur lacum siue stagnum facit, Laternam maiores, incolæ modo Stagnonem appellant, ubi cum hominibus Delphini societate piscātur, in quo ostrea innumerabilia alioquin aspectu pulchra, qui lacus ad Nemausiensem agrum pertinet, longe enim in occasum proiectus est, unde postea effluit, licet Strabo dicat quosdam esse qui nō recte putent flumen per hoc ostium in mare emittere, montem enim esse qui ab amne lacum arceat: in supercilio itaque huius lacus ad dextrā ciuitas modo est Mompoler nomine ampla quidem ac nobilis, prisci Rhodam dixerunt, Rhodiorum ædificium in tumulo sita: ad stagnum deuexa ex qua te ste Plinio Rhodanus amnis dictus, quam Liuius post Ligusticos montes in Gallico sinu sitam dicit, quia tum Ligurum nomen hinc trans alpes ex-

tendebatur, dein oppidulũ quod Aquæ mortæ ab incolis dicitur, Fossæ Marianæ prius dictum ubi Marius castra muniuit, sicut in eius uita apud Plutarchũ legimus: quod quando ostia fluminis maris repercusu accumu lato limo obtusa animaduertisset, nauibus triticum cæteraq́ portantibus laboriosum & asperum ad se ingressum foret, ocioso milite adducto, fossam magnam cauat, quam maximam amnis partem excipientem, illã per litus usq; ad mare perducit, ubi ad profundam à maioribus nauibus peruium obseruauerat, quod & Plinius & alĳ affirmant: quo in loco importunitate intrandi Massilienses turres altas, quæ ingressum ostenderent ædificauerunt, & in eius amnis insula templum Dianæ Ephesiæ condiderunt: nunc autem Marianæ fossæ ut diximus oppidulum in paludibus iacet, portum tamẽ habet, ubi quæ in mediterranea comportantur nauibus euecta deponũtur, pons enim est supra Marianã fossam per quem uectores transeũt, repleta penè iterum. Iuxta uero Massilioticum ostium authorès sunt qui Heracleum oppidum fuisse dicant, nunc autem nullum. Sed quum de Rhodani ostĳs diximus, reliquum fluminis suo ordine absoluamus: amnis est multo Galliarum fertilissimum non longè à Rheni ortu in alpium montibus surgit, & ad Sedunũ primo urbem decurrens, inde Octodorum uicum Veragrorum qui hodie S. Mauritius dicitur interfecat (est enim in ualle quadã situs, altiss. undiq; montibus septus) unde lacum Lemanum quem Pelemenã alĳ, alĳ Leemenem uocant 100. mil. pass. prope emensis, quo effunditur intrat, tantus tamq; impetuosus, ut quum per medium cursum faciat, manifestum se à cæteris aquis ostendat, atq; quantus uenit, egreditur, ad planosq́ descendens Allobrogum, agros Viennensem latere sinistro, dextro Lugdunensem perstringit, ubi Arar amnis per Segosiaborum urbem egressus ante eiusdem muros excipitur Rhodano, de quo Lucanus.

qua Rhodanus raptum uelocibus undis
In mare fert Ararim. & Silius de eodem.
Auget opes statim similis tactoq́ liquore
Mixtus Arar, quem gurgitibus complexis anhelis
Cunctantem im mergit pelago, raptumq́ per arua
Ferre uetat patrium uicina ad littora nomen.

Arar, Sagona nunc à barbaris appellat̃, ab alpibus per Germaniã primã fluens, imperialẽ Borgundiã quam Comitatũ appellãt, ad meridiem ubi Edui quondã. Regalem uerò qua Ducatus dicitur, ad septentrionem relinquit, qua Sequani, ut ante diximus pascebant̃, postmodũ Dubin amnem assumens iĳsdẽ è montib. delatũ Rhodano, ut diximus excipit̃: segnis quidẽ fluuius, nã incredibili lenitate fluit, atq; ita ut oculis in utrã partẽ uadat iudicari non possit: Spatiũ aũt inter duo flumina, hoc est Comitatũ Borgundiæ, Insulam Galli tum appellare solebãt; ait enim Liuius, Hannibal quartis

quartis castris ad insulã peruenit, ubi Acar Rhodanusq́ amnes diuersis ex alpib. decurrentes agri aliquantũ amplexi confluunt in unũ in medijs cã pis insulæ nomen inditum, similiter & Plutarchus: Rhodanus itaq; inde contra meridiẽ ablatus aliquandiu feliciss. per agros fluens prouinciã mediam secat, neq; minus se ipso torrentes, Issarem & Druentiã in itinere ab orientali parte recipit, inter quos alij quoq; fluunt ex alpibus. in Rhodanũ • quorum duo alter Cauarorũ seu Quarorũ alter Vocontiorũ oppida circumfluunt, cõmunibus in Rhodanum cursib. irrumpẽtes: tertius est Sulgas nunc à iuniorib. Sorga, fontem habens in ualle quæ Clausa dicitur 25. mil. pass. ab Auinione, is ad urbẽ Vindolũ Rhodanũ ingreditur: horum igitur fluuiorũ accessione Rhodanus nõ mediocriter auctus in mare undabundus influit, neq; sine magno nauigiorũ periculo, ubi rapido cursu concitus marinis aquis conuoluit, dũ inter se maris fluctus & amnis impetus decertãt: Issaris igit̃ cui simile adhuc nomen est à montib. alpium uersus Viennam ciuitatẽ fluit. Druentia similiter & qui idem nunc uocabulum retinet ex alpib. oritur in Vocontijs ubi lacum esse ingentem (quem Ptolemæus Pœninum uocat) & fontes duos non multũ inter se distantes, ex altero Druentiã effundi longe omniũ Galliæ fluuiorũ difficillimũ transitu, nam licet ingentẽ aquæ modum uehat nõ tamen nauium patiens est, quia nullis coercetur ripis, & quũ plurib. simul neq; ijsdem semper alueis fluat, pedib. incerta uia est, nam & saxa grauiora uoluit. Post aũt Rhodani ostia Anatilorũ statim gens occurrit, in his urbs fuerat quæ Maritima colonia dicebatur: supra quã Melaborius campus est à quibusdã Lapideus ab eo quod accidit, nam petris refertus est: quem Diodorus meminit, Herculis præliorum memorabilis lõge è mari 12. mil. pass. ubi æstate præsertim ab occidente septentrioneq́ tanta ui atq; impetu uenti perflãt, ut lapides quãtos manus possit continere à terra rapiant, ac ueluti harenæ lapillorũ aceruos haud paruos cumulent, & aliquando illos distrahi uersariq́ adeo ut mortales è currib. fractos euoluant, ac ipsos uentorũ uiolentia & uestib. et armis nudent: cæterum gramen inter saxa exoriri quo pecorib. pabulum suppeditatur. In medioq́ salsæ scatent aquæ ex quib. sal abunde cõficitur, quod Strabo etiam refert. Post autẽ Maritimam Cænua fluuius in stagnũ quoddã infunditur 30. mil. pass. ambitu ex infusione marinæ aquæ, ultra quẽ fluuium Cõmana gens litus habet, in quib. Massilia ciuitas græca corrupte nunc Marseglia dicitur, uetus Phocẽsium ædificium, uti authores asserunt, sed alij aliter cõdendæ ciuitatis in Gallico solo causam fuisse scribunt, Gellius, Solinusq́ ab Arpalo dicũt regis Cyri præfecto ex terra Phocide habitatores fugati: Amianus non fugati, sed Arpali inclementiam uitantes Italiã nauigio petijsse, cuius gentis pars altera in Lucania Veliam, altera in Liguria (nomen enim Ligurum isthuc uelut antea diximus extẽdebatur) ubi Massiliã condiderũt. Trogus aũt non Persarum regem formidantes,

midantes, sed ex Asia Phocensiũ iuuentutẽ sponte egressam, dicit, tempore Tarquinij regis, ostiumq́; Tiberis inuectã, amicitiã cum Romanis iunxisse, inde in ulterioris Galliæ sinus nauibus profectã Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidisse, in petroso scilicet litore, sinuoso ac remoto & uelut in angulo maris posita cui Lacidon portus (ita enim ante urbis positionem appellabatur) subiacet in cuius faucib. insulæ tres exiguæ iacent, ipsa sessum habens in theatri formam ad austrum spectans tribus ferè partibus mari abluitur reliqua aditum ad terrã habet, pulcherrimis circumcincta mœnibus magnitudine eximia, cuius ager oliuetis ac uinetis optime cultus, unde Plinius inter Pyrenęum alpesq́; uini palmam Masilia habet sapore gemino, quando & condiendis alijs pinguius gignit quod uocant Suffosum, ferendis autem frumentis ob asperitatem sanè tenuior ac sterilis, ex qua mercaturæ studio intenti: ex qua re breui opes ingentes sibi compararunt: unde potentes facti, nauigandiq́; arte periti, nãualem pugnam cum Carthaginiensibus inire ausi, illos uicerunt (erant eis ualidissimæ omniũ res nauales) qua uictoria elati etiam nõnihil uicinorũ agri occupantes colonias in ijs atq; inter Hispanos constituerũt: qui quũ aduersum Cæs. arma cœpissent Pompeianæ parti fauentes, uicti ad extremũ atq; dissipati sunt: hinc ad aurorã litus sese in pręruptos attollit montes alpibus iungentes, nam qua parte Massiliam respicit, camporum nonnihil reliquit. Post igitur Massiliam Trocentium oppidum est, siue ut alij Tauruntium Massiliensium ædificium, modo Castellum nomine atq; re. Hinc promontorium Citharista quod nautæ nunc caput Circelli uocant collis est incinctus mare penè undiq; ac nisi quod angusto aggere cõtinenti annectitur insula esset. mox Olbia oppidum quod Massilienses etiam condidere hodie Tolom dicũt, dein Laurion aliud oppidum: nunc Eres cum fluuio. Inde post insulas Stœchades promontorium Carnum exurgit. Insinuatur hic litus in quo Argenteus amnis in mare egreditur, cuius ostium portum facit, qui Oxybiorum cognominatur, supra illum enim Oxybij populi incolebant, iuxta quem ForumIuliũ colonia est quæ nũc Fraur dicitur in loco munito sita, Plinius Octauianorum colonia quæ & Pacensis appellabatur, quam Massilienses fundauerunt, dein naualein ea factum à Cæs. Aug. ab eodem denominatum fuit: quæ oppida hac de causa Massilienses ædificasse ferunt quod aduersus instantes barbaros essent cupientes mare esse liberum: erat enim hæc prouinciæ pars in eorum potestate usq; ad alpes. Huic oræ à promontorio Citharista insulæ quinque adiacent Stœchades nomine nunc Deres, quarum tres quæ orientaliores duabus sunt digna satis amplitudine existunt, duæ uerò illæ perexiguæ in conspectu Olbiæ ante sinum, quas inquit Strabo exercebant Massilienses opere rustico quibus impositam custodiam contra piratarum impetum tenebãt ob egregiam portuum facultatem: Plinius Stœchades ait insulæ tres

sulæ tres à uicinis Massiliensibus dictæ propter ordinem, quas dein singu lis nominibus appellat Themiscon primam: Pompeiam secundam quæ plana est: tertiam Hippeam reliquis maiorem. Post autem argenteum am nem Deciates populi ad pedem usque Italiæ litus tenent quibus est oppi dum Antipolis in sinu à Massiliensibus conditum quod Antiuari hodie dicitur in cuius conspectu Leronis insula est colonia Roman. in qua Lero nis tum phanum erat à quo denominabatur. dein in continēte in magno sinu Varus fluuius editur cui nomen adhuc manet, ex alpium extremo pe nè monte quem alij Cemniam alij Saluium uocant effunditur, æstiuo qui dem tempore perexiguus hyeme uerò ad mille pass. fermè in latum expan ditur, haud procul à Nicæa oppido in mare uadit, prouinciam ab Italia hoc loco disterminans. Post autem maritimas gentes, mediterraneæ aliæ sunt in quibus Allobroges qui inter Rhodanum Issaremq́ regionem ha bent, hodie Viennenses appellantur, & sunt in potentatus parte qui nunc Delfinatus dicitur, est itaque principatus iste omnia inter Rhodanum & Druentiam compræhendens, quam terram Issaris amnis percurrit, ab occasu Rhodano, ab oriente alpibus terminans, præterquam quod in ter Rhodani fontes atque Issaris, ubi ex alpibus Sabbaudia siue Sauo glia ad Lemanum usque lacum delapsa excurrit, Antuatium quondam; Sedunorum, Veragrorumq́ patria ad summas alpes pertinens: quorum Nantuates Cymbrorum Theutonorumq́ prognatos fuisse legimus, qui post uariam suorum cædem hic locum domicilio delegerunt. In Vera gris uicus Octodorus est in ualle cui adiecta est planities: altissimis mon tibus undiq́ cōtinetur: diuiditui cum Rhenus. Infra uerò Druentiam us que mare Prouenza propriè hodie dicitur, quam olim partem, præter li toralem Sallyes tum incoluere: In Allobrogibus Vienna est sic enim & hac & antiqua uocatur ætate, urbs opulentiss. olim gētisq́ metropolis ad Rhodanum sita, quæ ex uico in ciuitatis formam redacta fuit alterum de inde oppidum habent quod extremum eius gentis est Geneua nomine, quod nunc Zeneura à iunioribus uocitatur in ripa Lemani lacus ad au strum sita, qua amnis ex eo defluit, pontem habens ad Heluetios pertinen tem Rhodanus quippe inter fines Heluetiorum & Allobrogum fluit.

Mendrillii uerò sub Allobrogibus Issare interlabente erant qui excelsos ha bitant montes, quorum rectissimus in sublime cacumina undecim mil lia pass. ascensum habere traditur, ubi maxime Rhodanus & Issaris con fluunt, circiter quadraginta millia pass. ab urbe Vienna: in quo loco Æ rea urbs fuit, quæ sic appellabatur teste Arthemidoro, quia in sublimi sit ædificata cacumine, reliqua tota planities est quæ fertile ministrat pabu lum, transitus uerò Æriæ ad Durionem amnem nemorosas locorum ha bet angustias quo in loco Issaris & Rhodanus contra Cemmenum mon tem coeūt, ubi Q. Fabius Max. Æmilianus 30. uix militū millib. 200. Gal

lorum millia ad internetionē dedit. Item sub Allobrogib. Setalini populi sunt quorū ciuitas Valentia colonia latina iuxta Issarē Vatentinois modo dicta inter reliquas huius prouinciæ ciuitates potior Iuliani Cæs. præsertim tempore quam extollit Plinius bonitate uini. Quib. meridionaliores tum Cauari, quib. ad Rhodanū Acrusion colonia quondam: & altera Auinion ueluti nunc uocant ditiss. nō longe à Druētiæ ostio, pontē habens marmoreū, inter cætera Galliæ opera insignē Rhodano impositum: Cui urbi ad orientem oppidū Carpentoras quā nunc Tapemereas barbari dicunt, proximū est, neq; à Sulgæ fonte procul. item Arausion illi Balirea appellant oppidum ad ripam fluminis in Rhodanū procurrentis, itē & Caballionē colonia ad amnis Druentiæ traiectum: unde ad Issaris & Rhodani coitiones Cauarorum regio est. Super quam uerò Vocontij et Tricorij & Iconij et Mēdylli, ut deinceps uidebimus. Postea Sallyes uti Ptolomeo placet sequūtur, uerum Strabo à Masilia inquit initio capto & ducto per medium agrum inter alpes & Rhodanum cursu usq; ad Druentiam amnem per stadia de Sallyes incolunt, & statim addit. His in locis, & campestria & montana superne, Sallyes habitant. Et inde cum Monechum, portum nominasset, hoc ex loco Masiliam usq; inquit, et paulo ulterius gens Sallyorum incumbentes tenet alpes, & nonnullas quandoq; litoris rupes, cū græcis promiscuæ, quorum oram ueteres græci Ligusticam appellant: tam diu olim Liguriæ nomen prætendebat. Cæterum Strabo & Troetiū & Olbiam, & Antipolim, & Niceam ad Sallyorū gentem pertinere dicit. Inde Tarusco exiguum oppidum, quod sic adhuc dicitur. & Arelatum colonia modo corrupto uocabulo Arles, Rhodano apposita: quod Emporium non paruum est, unde Amianus multarum ciuitatum inquit, decus Arelate est, procul uerò à flumine Glanon oppidum olim, et Aquæ Sextiæ colonia Sesturum modo quæ adhuc Aquæ calidæ uocatur quam Sextius redactis in potestatē Sallyis, non longe à Masilia sui nominis ædificauit: quare Solinus, Aquæ Sextiæ claruerunt quondam hyberna Consulum postea exculta mœnibus quarum calor olim acrior exhalatus per tēpora euaporauit, nec iam par est famæ priori. Mox Ernatinum oppidum est. Verum Tricattini quos Strabo Tricorios appellat orientaliores quam Allobroges & si in ijs contineantur sunt, ibi ubi nos Sabbaudios nunc existere paulo antè meminimus: in quibus Neomagus olim ciuitas quæ nunc Zameri dicitur, non longè à Lemano lacu: penes quā amniculus lapsus in Issarem uadit, inde Vocontij Tricattinis proximi profundas ad montana ualles inhabitantes, apud quos Vasion urbs opulentissima olim ubi Gnopoli nunc oppidum, dein castella munitissima complura in quibus Forum Neronis tunc fuit, & Albaugusta. Ambrum modo Diniaq;.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius V. Europæ, in quo Germania cum insulis sibi adiacentibus continetur.

Ermania Magna appellata, post in superiorib. Galliæ, cōmemoratas prouincias, orientem uersus iacet, quæ hodie uulgo Alemannia dicitur, neq; nouitium ut quidam putant uocabulum, sed Germanico antiquius & à nomine uetusti gentis illius Dei sumptum, Manni uocitati, prioribus additis literis, quemadmodum in quibusdam alijs locorū nominib. fieri solet, causis quibusdā ingruentibus uel melioris sonoritatis gratia. Legimus enim apud Tacitū de situ Germaniæ: gentem illam carminib. antiquis Thystonem Deum terra editum celebrasse: eiusq; filium Mannum gentis originem conditoremq; & paucis post. Cæterum Germaniæ uocabulum recens & nuper additum, quoniā qui primi Rhenum trangressi Gallos expulerint, Germani uocitati sunt, ita notionis nomen, non gentis eualuisse paulatim, ut omnes primum à uictore ob metum mox à seipsis inuento nomine Germani uocitarentur. Item Strabo à Romanis hoc nomē illis iure ait inditum: perinde ac fratres legittimos, Gallis tum forma, tum moribus similes existentes: Neque mirum quum una & eadem natio Galli atq; Germani ex propinquitate essent, nisi Rhenus amnis intercurreret, qui dissimilitudinis causa esse non poterat, ob distantiæ breuitatem: ex qua re merito Germani appellati sunt. At ijs qui interius atq; à Rheno procul existūt Alemannicum uocabulum quemadmodum antea permansit: Neque dubia coniectura, quum Tacitus dicat, qui primi Rhenum transgressi Germani dicti sunt, non ergo omnis natio. Item Strabo: regionem trans Rhenum ad ortum uergentem Germani colunt, ac si diceret alteram ripam Rheni, & Plinius uerò Lemāni ignominiosæ ac barbaræ appellationis dicit: non qui circa Rhenum sed qui ab eo distāt, tanquam gentes obscurissimas ac uilis. notauit, quum à fortissimis remotiores essent, ac minus cogniti. Præterea idē Tacitus ut in descriptione Vergionis insulæ meminimus: in imperij ait penè calce inueni mus nuper cognitas quasdā gētes ac reges fuisse quos bellū aperuerat, & alia similia. & quod clarissime patet: legitur Romæ in arcu marmoreo:

DOMINI NOSTRI IMP. CAES. FL. VALENTINIANVS PIVS FELIX. MAX. VICTOR. AC TRIVMPH. SEMPER AVG. PONT. MAX. GERMANIC. MAX. ALEMANNIC. MAX.

& reliqua, quod si omnis regio uel Germania, uel Alemania tum appellata fuisset, nō esset ibi inscriptū Germanicū & Alemanicū, sed eorum alterum.

rum. Germanicum tamẽ quoniã Latinum, hoc eſt, à Romanis inuentum, in uſu magis apud ſcriptores permanſit, ac omnis regio Germania uocitata eſt: & priſcum illud ab eruditis tanquã barbarum in uulgũ reiectum eſt cuius uocabula iam abſoluimus: nunc regionem percurramus, quam nõ ocioſe quidem Magnam Ptolemæus appellauit: quemadmodum ſuperiorib. temporib. in Superiorẽ & in Inferiorem: uel in primã & ſecundam diuidebatur Germania, ſicut in deſcriptione Belgicæ mentionẽ feci mus & hoc de illa tantũ quæ Rhenum amnẽ occaſum uerſus erat dicebaẽ, quã Germani à Gallis ui eripuerunt, in Obrinca flumine diſcreta: hæc uero de qua nunc agimus citra Rhenum eſt: cuius pars altera quæ ultra Moganum flumen ad ſeptentrionẽ uergit Inferior: altera quæ dicto fluuio ad ad meridiẽ tendit Superior dicitur. Immittit ſe fluuius in Rhenum ẽ regione urbis Mocuntiaci neq; ab Obrincæ oſtio diuerſus multo: Inter totius Europę prouincias maxima ſemper ad ætatẽ uſq; noſtram habita eſt, quũ amplifs. finibus tum numeroſiſs. gentibus quib. exuberantiſs. eſt conſiſtit: quorũ alterum ex illorum immanitate euenit, qua nationes conterritę loca circũ adiacentia inhabitantes longius ceſſere: alterum loci eſt uirtus, animantium pręcipue generatiua, ſiquidẽ plaga illa ſeptentrionalis, quan to magis à calore ſolis remota & in glacialẽ cardinẽ uerſa eſt, tanto corpo rib. uidetur ſalubrior, & in gignendis hominib. efficatior, unde fit quod tanta mortaliũ copia ſub arcturo axe oriatur, ut non immerito magna ap pelletur: teſtanẽ hiſtoriæ à quib. edocemur, multæ ſæpius ẽ Germania (eo q̃d tantos hominũ germinat quãtos alere uix ſufficit) gentes egreſſę ſint, quæ & partes aliquãdo Aſiæ, & Aphricæ, ſed maxime ſibi iunctas Europæ afflixerint: teſtanẽ hoc ubiq; urbes erutæ per totam Illyriam: Galliãq; & Italiã, quæ pœnẽ omnes illarum gentium expertæ ſunt ſæuitiã: Gothi ſiquidẽ Vandali, Rhugi, Heruli, Turcilingiq; nec non etiã & aliæ feroces ac barbare nationes inde prodeũtes, ut Longobardorũ gens, quæ poſtea in Italia quemadmodũ & ipſi Gothi feliciter regnauerunt, à Germanorũ populis originẽ ducẽtes, ex inſulis namq; Scandinauijs profecti quæ Germanicis litorib. adiacent. Hæc regio triſtiſs. frigore eſt, quæ quamuis aliquanto ſpecie differat, in uniuerſum tamen aut ſyluis horret, aut paludib. fedatur aut fluuiorum diſcurſibus præpeditur: aut montium anfractib. exaſperatur: humidior qua arctum, uentoſior qua notum aſpicit: frugiferarum arborum impatiens, quæ licet frumenti ſatis ferax ſit: metallorum fœcunda, & pecorum, ſed plerumq; improcera ſunt, qua dere illi qui hãc terram priorib. ſæculis habitauerũt, indigenæ fuiſſent, minimeq; aliarum gentiũ aduentib. & hoſpitijs mixti, Tacitus rei Germanię diligentiſs. ſcri ptor putat, quũ non terra olim, ſed claſsib. aduehebanẽ qui mutare ſedes quærebãt, at ea tempeſtate propter inſcitiam & horrorẽ exterioris pelagi nullum unquam ab orbe noſtro naui illuc aduectũ fuiſſe manifeſtum eſt,

nam

nam quis Asia, aut Aphrica, aut Italia relicta inquit, Germaniam petijsset informem terris: asperam cœlo: tristem cultu aspectuq; nisi patria fuisset: præterea non terra olim, sed classibus aduehebantur qui mutare sedes quærebant: at ea tempestate propter inscitiam & horrorem exterioris pelagi, nemo illuc ab orbe nostro naui aduectus fuisse scripto prodit, quamuis fabulæ prædicent fuisse apud eos Herculem q & peregrinationis suæ terminos in ea orbis parte quemadmodũ apud Hispanos columnas erexisset: Vlyxemq; longo illo & fabuloso errore in hunc oceanum delatum Germaniæ litora adijsse, Ascyburgium'que oppidum quod in ripa Rheni situm, hodiéque incolitur ab eo constitutum nominatúmque fuisse Aram, quin & Vlyxi cõsecratam adiecto Laertis patris nomine, eodem loco olim incolas reperisse. Quæ (ut in prouinciã descendamus) ita ab antiquis circumscribitur ab occidente Rheno: à meridie Danubio: ab aurora amne Istula & Sarmaticis montibus: à septentrione oceano Germanico. Nunc uerò prioribus euagata finibus amplius ab omni fermè parte dilatatur: nam præter id quod ultra Rhenum iacet, cis quoque Danubium ad alpes usque Italicas Illyricás que diffunditur, & hæc Alemania alta uocatur: item orientem uersus, Istulam montesq; Sarmaticos diu iam transcendit: quæ latius nobis in sequentibus occurrent. Post itaque Rheni fluuij orientale ostium (ut initiũ à septentrionali parte quæ oceano exposita est assumamus) hanc à Belgica dirimentem, terra statim Phrisiorum est, nam ad oceanum post Traiectenses positi sunt, qui eodem adhuc nomine uocitantur, & si latius fines suos quam olim extendãt. Nam regionis tum Phrisiæ situs orientem uersus ad Amasim fluuium tantum fuit, quod ostendit Ptolemæus, qui post eos inquit Cauchi qui parui appellantur usque fluuium Visurgim: dein Cauchi maiores dicti usque ad Albim amnem sunt, quo usque hodie (Cauchorum extincto nomine) Phrisij tenent, hoc tamen à Cauchis retinuit posteritas, ut illi qui eam terram modo incolunt, maiores minorésque Phrisij cognominantur, planam ac paludosam, maiori ex parte, ager parcus frugibus propter frigus, ac ligno carens, ex quo bituminoso cespite, & sicco stercore boum ignes fouent huius regionis pars neque immodica ex insulis constituitur quæ oppidis nunc ac uicis non infrequentes sunt, neq; quod in salo iacent insulæ dici possunt, quum pugnantibus inter se fluuiatilibus ac marinis aquis à continenti diremptæ sint, & quæ magis dulces quam salsæ apparent, unde Phrisij immensos habitare lacus dicũtur, Romanis aliquando classibus nauigatos, quarum pleræq; sicut & aliæ multę per hæc maria ob alternos oceani motus aliâs insulæ uidentur, aliâs una continens terra: quædam quæ desertæ sunt, modo operiuntur aquis, modo denudantur: quarum gentes qui ea tempestate Ceneæ appellabantur, etiam Cauchorum quidam, miseras Plinius uocat, tumulos ait altos

obtinentes,

obtinentes, quib. casæ impositæ sunt, circa quas fugiẽtes cum æstu maris pisces uenãtur: alij ouis palustrium auium, atq; auibus ipsis tantum uesci, ubi tanta in paludibus fœtura ut satietatem genti exuberantissime præstent, potus non nisi ex imbre seruato scrobibus in uestibulo domus. Post igitur Rheni, ut diximus ostium Vidrus amnis sequitur ex montibus interius oriens, in oceanum haud longè à Rheno cadit. Mox portus qui Mararmanis dicitur. Deinde Amasis clarissimus fluuius nomen adhuc retinens, septuaginta quinq; mil. pass. à Rheno distãs, nauigijs inter alios permeabilis, in quo Drusus Bructeros nauali prẽlio superauit, labit enim per Bructeros minores Amasis, ortum habens in Abnobijs montibus qui ostium in mare iuxta Vidrin habet. Inde Visurgius amnis Visera hodie nũcupatus in quem Lupias amnis cadit quos in Amasiam deferri falso quidam putat. Post Albis fluuius mare irrumpit idem nunc habens nomen, inter Germaniæ flumina nobilissima ac latissima, hic in montibus ubi Albea Hermundiorum ciuitas sedet à qua nomen accipit exoritur, qui mediam fermè Bohemiam perlabitur, primo in occidentem, deinde in septentrionem uersus, ubi regionem relinquit per angustias montium & abrupta conuallium præceps Saxoniam petit, quam duas in partes dirimens in oceanum fertur, ubiq; à Rheno fluuio æquo terrarum spatio distans: in hoc amne aurum purum generatur inter harenas. Post Phrysiã Cymbrorum Chersonesus occurrit, terra in septentrionem admodum porrecta, quam modo Daniam Teuthones, nostrates Datiam uocãt, quorum idioma Germanis obscurum est: & ex Noruegia uenisse putant, qui Cymbrorum occupauerint loca: Huius Chersonesi circũscriptio sic se habet: oceanus qui Germanicus dicitur, occidentale eius latus abluit: septentrionale quem illi Balthicum appellant: orientale Codanus dicitur: ad meridiem terræ Saxoniæ isthmo iungitur: latus occasum spectans oppida habet Ripen, Vorde, Vestreuich, Oleborcti, & Hebro, ad septentrionem Randerusia, Hœdis, ad ortum Iralingũ, cui ex aduerso paululum in aquilonem parua iacet insula Sãses nomine. Post Flesborg, Sleucti, Tril, & Lubech, oppidorum nobiliss. maritimorum ultimum ad meridiem, penes quod Trauena amnis in mare ingreditur. Interius uerò & magis ad septentrionem oppidum est Horsues: alterũ quod magis ad ortum tendit Viborch quod ad austrum Holzedeurum: & alia quæ non citra fastidium à nobis proferri possent omisimus, barbaræ nimis sunt appellationis: nam & Tacitus Cymbros paruam suo tempore ciuitatem, licet ingentem gloria, habuisse dicit, nec eam nominat. Adiacet huic Chersoneso ad aquilonem insulæ tres quas Ptolemæus Alotias uocat, quarum una longe duabus maior, nũc Vendesis dicitur in ortum occasumq; producta, fretũ inter Chersonesum Noruegiamq; coartãs adeo ut ad litus Cymbricum uix 10. mil. pass. interuallum relinquatur, in qua castella quædã sunt. Legimus Chersonesum

ſoneſum hanc, prioribus ſæculis, uarias habuiſſe gentes obſcuras tamen ac nulla commemoratione dignas, ut Sigulones qui iſthmum ad occaſum ſupra Saxones tenebant, qui locus hodie ducatus Holſaltiæ appellatur, & alium in quibus poſt Saballingij, Cobandi, & ad occidentem Phundu ſij, quibus orientaliores Charules, omniũ autem ſeptentrionaliores Cymbri à quibus tanquam à principalioribus Cherſoneſus eo tempore nominabatur, qui omnes nunc ſub regni Daciæ uocabulo cõtinentur: quod regnum in inſulas etiã ſe extendit, ut in ſuperioribus diximus. Verum Cymbrorum originem ſcriptores diuerſe tradunt, alij à Mæotide palude huc, quidam illuc ex ea migraſſe. apud Plutarchum in uita Marij legimus, Cymerios à Scythis è locis iuxta Mæotida fugatos eſſe qui duce Ligdamo in Aſiam tranſiſſent, quorum bellicoſiſsimos extrema penes exterius pelagus tenuiſſe, ibiq́ꝫ loca umbroſa, ſyluisq́ꝫ conſita & ipſius ſoli ex ſpiſſorum nemorum crebritate inuia coluiſſe, qui poſtea Cymbri appellati ſunt. At Poſidonius, quod Cymbri latrocinando incertis errabundi ſedibus ad paludem uſq́ꝫ Mæotim militiam agitaſſent, & ab eis Cymerium uocari Boſphorum arbitratur, quaſi Cymbericum, cum Græcorum lingua Cymerij Cymbri nominẽtur. Feſtus, Cymbri lingua Gallica latrones dicuntur. Vnde eam barbarorum eruptionem in Italiam manauiſſe, quos Marius in Raudio campo ut Florus ſcribit ad internetionem deleuit. Poſt Cymbrorum Cherſoneſum oſtium ſtatim fluminis reperitur quod illi Trauenam uocant, Cymbros à Saxonibus Teuthonibusq́ꝫ excludens, exortum paulo infra iſthmũ, ubi in duo ſe aperit, alterũ in mare, alterum in Albim fluuium intrat: quare Teuthones modicum terræ quod eſt in receſſu maris ad fauces Cherſoneſi habitãt: reliquum atq́ꝫ magnum ſanè terræ ſpatium Saxones tenent. Verum ſub Phriſijs circa Rhenũ fluuium primo Buſactori ſunt qui parui appellantur. & Sicambri natio ualidiſs. terram paludib. inuiam de induſtria incolẽtes, quo ab externis gentibus munitiores ac tutiores fierent: & cum his Oqueui: Longobardi: Tegiatri: Eluones, unde Longobardi huc in Rugorum ſedem Rugilandam tum nomine, interfectis diſperſisq́ꝫ ab Odoacre rege incolis, ingreſsi fuerant: qui modo populi omnes ſub uno contenti uocabulo Veſtfali appellantur, & eam quam habent regionem Veſtfaliam uocant, frigidam uehementer, neq́ꝫ frumenti abunde fertilem, uitis impatientem, quibus ceruiſia potus eſt, hos ad orientem Viſurgis amnis claudit, ad meridiem Abnobi montes, qui nunc Haſsiæ dicuntur longe in orientem occidentemq́ꝫ excurrentes iugo arduo, eius pars quæ occidentem ſpectat Rheno imminet ex quorum latere quod meridiem excipit duo flumina haud lõge inter ſe exeunt, alterum Haſsia dicitur in occaſum ſecus montiũ radices delabens in Rhenum contra fermè Confluentiam oppidum intrat, alterum in orientem conuerſum paulò infra Macteburgum ciuitatem in Albim cadit, ex

G oppoſi-

opposito cuius ultra Albim, nec longe admodum ex ingenti sylua amnis profluit quem illi Honelam uocant, hic in septentrionē primo citus, dein de in occasum conuersus in conspectu Regalislutter oppidum Albim influit. Verum ex septentrionali dictorum montiū latere quod syluis omne tegitur amnis progreditur in aquilonem declinans, Rhenū in parte altera Coloniā Agrippinam gerentē, paulo superius intrat. Salas quoque fluuius Vestfaliā rigans in Rhenum iuxta Vestfaliā oppidum ingredit, inter quē ac Rhenum, quū Drusus cognomēto Germanicus bellū gereret domitis hostib. uictor oppetijt, quo in loco oppidū erectū est Trophea Drusi nomine. In hac parte inter alias ciuitates Nuæsiū est, quę nunc Padebarna dicitur, & Monasteriū Munitiū quondam, & Osnaburga, Canticebis tum haud ignobiles ad Amasim fluuiū sitæ, quarū ultima pontē supra eundē fluuiū habet, penes cuius fontes Amasia olim urbs fuit. Cęterū iuxta Rhenum alia sunt oppida ut Campis, Suollis, Alisum, & reliqua: similiter in medijs cāpis, Lippe, Luppte olim ad Luppiam amnē situm ad quē Eresburgium & arx sita est: quam Carolus Francorū rex ædificari uoluit, qua Saxones ab eo domiti à rebellione terrerēt. In ripa uerò Salis fluuij Trimonia, Susatum, & alia minora. Ad Foldam quoque flumen non longe à fonte Fold, Elda sub quo Marpurg, Vestislar, Vilimer, Limborch, & alia barbaricis cūcta nominib. appellata in radicibus montiū posita, qui flumini imminent. Apud uerò Ptolemæū præter ea quæ diximus, Pheugarū, Ceduū, & Melochabū sunt. Post uerò has gentes quas nominauimus, ultra Visurgim fluuiū ad orientem Saxones sunt, prisca recentique appellatione dicti. Sed quemadmodum nonnullę aliæ huius regionis gentes, ita & hęc circumadiacentium populorum extinctis nominibus proprium amplia uerunt: includebantur enim antea fluuio Albi Chalusoque nunc uerò ad orientem Sueuo amne hodie patria lingua Odera dicito: ad meridiemque nul to longius quā prius amplectūtur siquidē omnes hos quos enumeramus populos, qui per se suique iuris tum existebāt. Quales fuere Chemæ scilicet qui ad meridiē Busactorū quos antea meminimus iacebant: Angri uarios Anglos (unde in Britanniā insulam nomen transiuit) magis ad orientem expositos, nam qui sub maioribus Cauchis degebāt: Teuthonarios post Albim, Pharodinos post Chalusium usque ad Sueuum fluuium: sub quib. Sueuios sint orietaliores Lōgobardis q extendebat usque ad Albim flu. Inde ad Sueuiū & Sēnones uetustiss. nobilissimosque Sueuorū (diuersos ab ijs Senonib q in Gallia sunt) inter quos Teutonariosque Viruni, Teuthonesque & Anarpi minores gentes sub Pharodinis tunc erant. Iterum ad meridiē Sueuorū Dulgumni, sub quib. Casuarijpopuli indigentia noti. Inde Nertenæ: D. duti, & sub his Maruigni, Curionesque usque ad Abnobos mōtes, & sub Semnonib. Selignæ, Calucones ex utraque Albis fluuij parte sub quib. Chęrusi, & Chamaui usque Melibocum montem longum in occidentem orien-

tem orientemq́ diductum, ſub quo ſylua infinitæ magnitudinis eſt, quæ apud Ptolemæum Semana, apud Iulium Cæſ. Bacenis appellatur longe introrſus pertinens inter Cheruſcos ac Sueuos diſcurrens, quorum populorum orientalia circa Albim fluuium Bęnochemæ tenent, ſupra quos Batini uſq; Asbicurgium montẽ & Hyrciniam ſyluã: & ſub Meliboco Caupræ, Tubanti, ac Teuriochemæ ad Sudetem montem pertingentes ſunt ſiue erant potius. Qui omnes hoc tempore ut diximus Saxonica appellatione compræhendunt̃, & ut eius regionis medius contemplemus fines (præter quos diximus) ad meridiẽ Franconib. Boioarijs, & Bohemijs terminatur: ad auroram Sleſitis ſimul ac Prutenis in alueo Sueui amnis: continẽtur tamen in Saxonibus Turingi qui & Lothoringi à Lothario Imp. dicti Brandeburgenſes, Mixnẽſes, ac Luſacij, quorũ quidem omniũ (ualidiſs. Saxonũ gens habetur) Sueui pręſtantiſs. ſunt, qui & potentia & hominũ frequentia reliquos antecellant, partim intra, partim extra Hyrciniam ſyluam degentes qui & Gaberitam aliam tenẽt, nam & Cornelius maiorem Germaniæ partẽ eos obtinere inquit: ſimiliter & in Commẽt. Cæſ. quib. frumenti copia quũ non ſit, lacte atq; pecore maiori ex parte uiuũt, non enim rei agrariæ admodũ ſtudioſi ſunt, agros circa ſe quãlatiſsime uaſtantes, quod in maximã laudem ducũt. Nunc ad Saxoniam noſtri temporis cuius litus quod in ſeptentrionẽ Codano mari exponĩt ſic ſe habet. Poſt Taruenam amnẽ Marionis oppidum eſt, nũc Viſmaria dictum, alterum quod Roſtoch uocant in quo liberaliũ artiũ ſchola nequaquã contemnenda, multisq́; ac diuitibus negotiatorib. inhabitatur, tertio loco ciuitas Sundis apud illos iuxta quam ad orientem magnus panditur ſinus, quod mare illi Recens appellant: quũ non proprie mare, ſed ſtagnũ potius ſit, quẽadmodum plurimis locis per Germaniæ litus anteq; flumina mare intrẽt ſtagna ingentia pelagi repercuſsione excitent̃, quare modo omnes maritimæ urbes ab ijs ea de cauſa, ciuitates ſtagnales dicuntur: quæ in hyeme cõgelantur: quo tempore ſubter glatie dimiſſis per fractiones de induſtria retibus piſcantur: in cuius litore Gripſoldia & Stetinum oppida ſunt, & in eius intima Sueuus amnis haud inferior multo Albi deuoluitur, ubi magno impetu mare irrumpit, quem Oderam uocitari modo diximus, ortũ habens iuxta Niſam urbem in montibus qui Bohemiam ad auroram cingunt, qui in excurſu amnem alterum Vertam nomine magnum quidem poſt aliquandiu accipit: ſimiliter ab occaſu uenientem alium ex palude quadam emanantem prope oſtium aſſumit. Sunt qui Turingos (ut ad interiora prouinciæ redeam) prius in ea terra conſediſſe quàm Saxones ferunt, eosq́; græcam ſobolem eſſe affirmantes ex Macedonia claſsibus aduectam, quos tandẽ Saxones multis bellis defatigatos ſuis agris eiecerunt eſt enim Turingia nunc in extrema parte Saxonię ad meridiem prope Bohemiam regionem, in ea nobile oppidum caputq́; gentis eſt quod illi Her

fordia uocant, ubi artium studia uigẽt, situm ad exortum cuiusdam aquę exeuntis in amnem supra dictum, quod Mixinensium terræ latus septentrionale abluit. Brandeburgenses in duas hodie Marchias diuidunt, quarum una Vetus, altera Noua dicitur, Veterem perlabitur Albis fluuius in cuius ripa hæc sunt oppida quæ modo nominant Stendalum: Gardelenũ Osterburgium: & Lunemborch ciuitas potentiss. ad caput exigui amnis in Albim euadentis posita, ubi salis magna fit copia: habet enim Saxonia nonnullis in locis fontes amaros album salẽ coquentes, est & Homborch ad orientalẽ fluminis partẽ: & sub eo Louemborch eorũ lingua. Nouam Odera fluuius intersecat, in cuius margine oppidũ est Lufurdũ q̃d Francfordia nunc dicitur Emporiũ diues in Germanię, & Poloniæ finib. situm & Lubucena ciuitas, est & Brandeburgiũ quã uocãt ex qua Marchia nomẽ habet, Honela amne diuisa, cuius pars altera in uetere, altera in noua existit Marchia, ad hũc etiã amnẽ, Auelburgiũ modo oppidũ est, haud magni momẽti, aquis circundatũ, in cuius agro loco aspero atq; deserto paruum oppidũ est barbarico nomine Vilsnacũ: cui territoriũ conterminat, haud ignobile, Prigenieza uocãt, quibusdam ornatũ oppidis in quib. est Vmberch, q̃d eorũ lingua Liber mons sonat, inter Honelan & Albim amnes positũ, ubi argentũ effoditur. Spręua etiã fluuius eandẽ terrã rigat, iuxta quẽ Berlinũ huius tẽporis oppidũ est. Sunt & Mixnenses qui terrã supra Bohemiã prope Sudetos mõtes ad occidentẽ Albis fluminis inhabitãtes, ubi Teuriochemæ olim, ut situs admonet uocitati degebãt quorũ ciuitas Mixna ad radices mõtis egregie munita populosa, unde regionis nomẽ, quã Albis amnis pręterit & ad eundem amnẽ Dresem oppidũ est ubi aquæ calidæ scaturiũt, neq; longe inde prioris oppidi ruinæ uidentur, est & Altemburgũ quam dicũt arx sanè ualida cincta undiq; abruptis rupib. præter quæ alia quoq; sunt oppida in quibus Martianopolis tum dicatã Marti, q̃d nunc Mesburgiũ uocãt. mox Neuburga ut aiũt ciuitas parua. Inter Mixnã uerò & Slesiã paruus quidã est principatus cuius caput oppidũ est Vitemburgiũ id est, mons albus. Cæterum qui proprie hac tempestate Saxones dicuntur, Mactεburgũ eorũ lingua ciuitatẽ habitant in quibus etiã Goslaria nunc oppidũ est, ubi optimũ æs in metallis olim eruebatur, nec non aurũ in petrarũ uenis, nunc aũt scrobæ ingluuijs aquarum repletæ omissum opus est. Præterea ciuitas est Alberstatium nomine quam Oltena fluuius perlabitur ipsa circũ tumuli radices iacet, in cuius summitate planities 200. et 50. pass. in longum extenditur, ager prope urbem optimus ferax tritici. Inde Feugarum oppidũ, quod incolæ modo Brunsuicam uocant, totius Germaniæ populorum frequẽtia memorabile. Sed præter quæ diximus multa alia sunt, ut apud Ptolemæum legimus: primo enim post maritima ab occidente in orientẽ Phleum, Setutanda, Tecellia, Phabiranum, Treua, Leuphana, Lirimiris, Cœnognum, Æstiua, Alistus usq;

ad

ad Sueuum amnē. Sub quibus ad meridiēm magis, Naualia, Mediolanū, Tuderium Bogadiū, Stercontium, Tuliphardum, Ascalingium, Tulisurgium, Mcesuuium, Bicurdiū, Aregelia, Galægia. Susudata, Colācorum, Stragona, Limiosaleum. Quibus omnib. noua nomina assignari difficile ac penè impossibile esset nec citra repræhensionis notam fieri posse putaui: nam & multa simul cum nomine situm, quemadmodum & alibi terrarum mutasse credibile, ac nonnullorū etiam manifeste patet: Ideo quæ in dubio habuimus, posterioris qui nobis fortasse erūt diligētiores omisimus. Dehinc Pomeranei (gens parum cognita) sequuntur, Sidini prius appellati, quos Saxonici iuris esse nōnulli uolūt, hi Prutenos ab ortu recipiunt, amne Viado interiecto, qui in ripa Balthei maris oppidum habent Selph nomine, dein aliud Louemborch, apud illos q̄d paruus amnis præterit: & in mediterraneo ciuitas Bugitium prius, & oppidum Virutium quondā ubi modo Caminum item Ascaucalis apud maiores in ripa Viadi situm. Post Pomeraneos Pruteni sunt qui loca nonnullorū antiquorū populorum insidētes à maiorib. Ruticli dicebātur: sub quib. Bogohontę à Sueuo ad Istulā usq; flumina pertingent. Verum inter Sueuum & Viadum ad Bogohontarum meridiē Lucij Omanij & Lugi & Diduni paruæ gentes usq; ad Asbicurgium montem: est enim Asbicurgius mōs magnus sanè ac præceps, flexus ad aquilonem in cornua, cui ad occidētalem partem haud exiguum terræ spatium densiss. nemorib. occupatur. In Prutenis aūt ad occidentalē ripam Viadi amnis Scurgiū olim: nunc in eo situ Emporiū nobile sitū est, hodie Danseche barbari uocant, inter cęteras huius litoris urbes potentiss. quę 100. aliquando ad Britānos usq; rotundas naues emittit (portū eīn insignē habēt) uarijs reb. onustas minutorū præsertim atq; mollium animalium pellib. piscibusq; more suo cōditis, supra dictorū populorū terra, quā nūc tenere Prutenos diximus ad ripā Istulæ fluminis extendebatur, uerū ætate nostra, in orientē longe Imperiū Prutenī proteriderunt, quare traiecto Istula, Sarmatiæ potius quam Germaniæ asscribēdi sunt, unde quum prouinciā illam designabimus, Prutenos inter eius gentes referemus, in hac tamen parte urbem quam diximus habēt, & oppidum quod illi Rhugium nomināt, quamuis & alia multa in eo terræ tractu oppida apud eos sint, ut in Ptolemæo notātur, sicut est Ascaulis penes Istulā & Setidana, & iuxta Asbicurgium montē Asanca, Istula flumen hanc prouinciā à Sarmatiā dirimit, ut in superiorib. quā nostra ætas Viscelā nuncupat, mare tribus ostijs irrūpens fontes in Sarmaticis montibus habens, q montes hodie Hungariā à Polonia dissociant, una uidelicet cum Istula, quę Poloniæ partē rigans, Prusiā qua longa est percurrit, ubi in mare Balthcum è regione Scandiæ insulæ uadit, huc usq; Germanicum consurgere prisci fecerunt nomen: ubi Sueuus mons ingens nec Ripheis iugis minor prosilit, Sarmatiam ad ortum solis excludens, amplissimum

ad Cymbrorũ usq; promontoriũ sinũ efficiẽs qui Codanus uti ante diximus uocat: in q̃ quidẽ sinu nõnullę magnæ paruæq; insulæ sunt, q̃ cõmuni uocabulo Scãdiæ uel Scandauiæ appellant: quarũ clariss. ac suprema magnitudine nunc Selandia dicit: Ptolemæus 4. enumerat, sed carũ maximã ostio Istulæ appositã Scandiã proprie uocari dicit, alij Scandauiã uel ut alij Scandinauiã uocant, in qua plurima oppida esse appellationis barbarę: non minus 500. mil pass. circuitu in quibus (sunt enim aliquot in ea populi) Igneonum gens quingẽtos incolens pagos. Item & in altera Eningia olim quæ nũc Holandia nomine dimidio minore ad occasum eius, habitationibus frequens: ambæ orbiculari forma, ambæ mari Balthico circumfusæ: nã sinus quẽ diximus pars altera quæ ad Germanicum litus uergit Codanus dicit, quæ aũt aquilonem uersus Balthicus: longe isti diuersi ab Holandinis Selandinisq; ijs qui prope Belgicã sunt, & si ijsdem ad inuicem nomnib. appellentur, sub quib. & aliæ minores multo iacẽt, quarum insignes Eningia: et Austeriana est à Romanis Glessariã Germanico Cęs. ibi classib. rem gerẽte uocitatã, quod in ea succinũ q̃d Germani Glessum appellant gigni, à quo nomen insulæ inditum, idq; Plinius asseuerat: & alio loco, non eam solum uerum omnes illius tractus Glessarias appellari à Græcis uerò Electridas, uocãt enim succinum electrum, idq; appellatum, q̃d sol uocat9 sit Helios: q̃d in Italia etiã in Padi amnis insula nasci Aristoteles libro de admirandis tradit: q̃d falsum esse Nicander perhibet, nasci iñ aũt de fluente medulla Pinæi generis arborib. ut gummi in cerasis: resinæ pinis, erupti humoris abundãtia, densat rigore: q̃d autẽ in terra cadit, spatio temporis nigrum fit, q̃d autẽ in mari cadit, uel intumescens æstus ex insularum marginib. eripuit, & in obiectum litus euoluit, aureo colore splẽdet Solinus pro facie nomẽ habere, nam melleum, et Phalernum, utrumq; de similitudine aut uini, aut mellis dici, in aperto est quod rapiat folia, q̃d trahat paleas: Indiã etiam habere succinum, sed Germaniã plurimũ optimumq; narratur. Præter quas insulas, aliæ sunt Burcauia Atania, & quæ à barbaris Imbria, Lauandia, Falstria, Mœnia, Magoq; dicuntur, sed oriẽtalior cæteris Mago, quæ omnes à rege Daciæ dominari dicuntur hactenus de Germanico mari. Nunc uerò quæ in mediterraneis restant, quousque in Danubiũ meridionale prouinciæ latus deuenicmus, ponenda sunt: prius tamen Danubium ipsum quum in eo statim nationes terminandæ sint. Danubius fluuiorũ omniũ Europæ maximus est non procul à Rheno & Brigantino lacu ex monte Rauraco teste Amiano exoritur: iugo Arnobe Tacitus, q̃d Plinio etiã placet, barbari nunc nominãt, unde molliter & clemẽter effusus plures populos adit: Germanos, Rhetos, Vindelicos, Noricos: & utrosq; Pãnonios, Iaziges, Dacos, superioresq; & inferiores Mysios, quos omnes immenso aquarũ auctu præterit: 60. quippe amnib. receptis, medio fermè eorũ numero nauigabili, donec in Pontic ũ mare uastis 6. flu-

ftis 6.fluminib. erumpat septimum os paludib. hauriat̃,nam Pseudosto-
mũ dicitur,nec habet q̃d amni comparetur,cui paludi Thiagola nomẽ est
ex quib. tantum quatuor nauigabilia sunt, singula aũt ora tanta,ut in 60.
mil. pass.lõgitudinis teste Plinio uincat mare,dulcemq́; intelligi haustum
ab eo: sed alio quã exoritur nomine desinit, diu enim Danubius est, dein
Bessorum accolarum lingua fit Ister,q̃d scriptores omnes tradunt, uariẽ
tamen,Plinius unde primum Illyricũ abluit Ister appellat̃,q́; Appianus et
sentit, post cõmixtionem Sai cum Danubio inquit his in locis Danubius
dicit̃, nec multo deinde inferius elapsus uberib. aquis pro Danubio Istri
nomẽ assumit, cõmixto Sai cum Danubio confinio Illyriæ ac superioris
Mysiæ fit: Ptolemæus uerò multo inferius, Danubiũ dici uult ad Axium
usq́; ciuitatẽ, & inde pro Danubio Ister appellat̃ usq́; ad ipsius ostia, est e-
nim Axiũ ciuitas penes eiusdẽ fluminis pręcipites cursus siue Cataractas,
(ex altiss.eñ saxo cadit) quæ longe admodum à cõiunctione Sai cum Da
nubio distat, Bessorũ gens Thraciæ est, atq́; olim fluuio accolę, quũ Thra
ciã Ister ad septentrionẽ clauderet, dein Mysia interiecta est. Huius amnis
aliorũ amnium cõtraria est natura, nam q̃d alij qui in eum influunt quũ ip
sum ingentẽ reddunt, æstate multo uberior aquis quam hyeme, in ea eñ
regione per hyemem aut nihil, aut paulum omnino pluit, pręsertim ea
plaga ubi Ister appellatur, sed ningit, ęstate uerò nix quæ sub hyemẽ deci-
dit permulta undiq́; in Istrum liquefacta delabitur, eumq́; implet, nec ipsa
solum, sed cum ea imbres multi atq́; uehemẽtes, quippe per æstatẽ pluit: q
quũ tantã aquarũ uim effundat, p̃ter tamen opinionẽ, tacitus intra altiss.
ripas pręterit. At in hyeme adeo plerũq; congelat̃, ut etiã onustis plaustris
equitantibusq́; desuper longiss. atq́; tutiss. p̃stet iter, unde illud Martialis.

Et ungularum pulsibus calens Ister. & Ouidius.

Quæq́; aliæ gentes ubi frigore constitit Ister
Dura meant celeri terga perennis equo. & item alij.

Huius autem fluminis regionem Hyrcinia sylua recta percurrit, quæ ab
Heluetiorum, & Nemetum, & Rauricorum finibus orta, nam proxima
Istri Rheniq́; fontibus exurgit, ad fines Dacorum & Anartium pertinet,
hinc se flectens sinistrorsum diuersis à flumine regionibus multarum gen
tium fines propter magnitudinem attingit: Gręci nemus Horcynium uo
cant, proceris frequens arboribus atque adeo ut ante Drusi aduentum
in hanc partem inuisum inaccessumq́; fuerit, ipse uero patefecit, quod pro
ceris frequens arboribus est, nam ut scribit Plinius, roborum ibi uastitas
intacta & congenita mundo, quippe immortali sorte miracula excedit,
ut alia omittantur fide caritura, constat attolli colles occursantium inter
se radicum repercussu, aut ubi sequuta tellus non sit, arcus ad ramos
usque & ipsos inter se rixantes curuari portarum patentium modo, ut
turmas equitum transmittant: eius latitudo teste Iulio nouem dierum

iter expedito patet: multa in ea genera ferarum ali constat quæ reliquis in locis uisa nõ sunt quas feras Cæs. ipse in Côment. describit. Solinus aues ibi gigni micãtib. pennis, quib. utuntur uiatores in nocte earum enim fulgore ducti per opaca callium ratione uiæ moderãtur. quod meminit Dionysius Alexãdrinus in carminib. Sequit in Vestfalib. quos sub Phrisijs esse diximus Hassia montana regiuncula q̃ Turingiæ ad meridiẽ iungitur: post quã ad meridiẽ sub Hassia amne, ubi priusIneriones: Intuegri: Vargiones: Caritniq; sedes habuerant, Franci nunc habitant, regioq; Franconia sicut et olim appellat, nam inter Germanos, ubi Sueuos Cicero ad Atticum nominat, Francones & cõmemorat ab occasu Rhenum: ad septentrionem Abnobos montes. Turingos, Hassiosq; ac Bohemios ad ortum ad meridiẽ Sueuos Baioariosq; habent. Quã regionẽ Moganus perlabit amnis haud ignobilis, superioris ac inferioris Germanię medius, q ex Bohemię montib. ortus in Rhenum ut ante diximus uadit. Est aũt Frãconia nobilis sanè regio ac diues, nõ aspera montib. uerum collib. leniter strata, uineis multis locis cõsita unde uinum sapore haud iniucundũ sit, at ingratus ager, quũ plerunq; harenosus sit: in hac oppida eorũ lingua prǣter alia sunt Herbipolis est Mogano amni appositũ ubi optimũ nascitur uinum. est & Francfordia nobile Emporiũ supra eundẽ amnẽ magis uersus Rhenum, in quo superi cum inferis Germanis ad nundinas cõueniunt bis annis singulis, cui etiam fluuio Vizeburga ciuitas iuncta est à Nerua principe ædificata, suntq; ad orientẽ Mectiadum in cuius agro Curtius Ruffus recluserat specus quærendis uenis argẽti, item Gauionarium, Lecoritum Intra fines uerò Frãconię Visprj sunt quorum terra Briscaugia modo dicitur, inter Rhenum & Necrerũ amnẽ, ex quadã sylua prodeuntẽ q in Rhenum è cõspectu Vormatię oppidi influit: in ea Friburg oppidum est in cuius agro effossio metallorũ à Rheno 12. mil. pass. distans, & ad eundẽ Necrerum ex aduerso dicti oppidi fermè Breissach aliud oppidum: sub q̃ in eadẽ ripa Nuiburge situm est: ac Sechingẽ sub eo, pontẽ marmoreum uetustiss. disruptũ Rheno impositũ iuxta se habẽs. Post Rheinfeldes in excelso colle situm. inde pagus in ripa fluminis nauicularum statio qua ascenditur ad reliquum amnis excursum. Proficiscit enim huc ex Schaffhusen oppido per abruptos montes ac fragosa saxa, declinat quippe ad sinistrã ob Rheni casum ut in Belgica diximus qua parte nauigari nõ potest, infra autem Heluetiorum eremus est usq; ad alpium montes qui superiacent Danubij capiti idem cum alpibus nomen habentes ubi sylua Nigra pullulat ad fontes utriusq; fluminis Rheni atq; Danubij pertingens. Neq; mirum si in Germaniam Heluetiorum nomẽ traduximus quorum sedes in Belgica situs esse ostendimus: nam quum Germanos Galli aliquãdo uirtute superarent atq; inter se uaria bella agri inopia committerent, trans Rhenum Heluetij: Boi, ac Tectosacæ colonias constituerunt, cuius rei Cæsar. in

comment.

comment. & Tacitus in Germaniæ situ testes sunt. Hinc reliquum Germaniæ, & primo sub Saxonib. qui & Mixnenses, & Turingi appellantur meridiem uersus terra Bohemia est, quam ætate prisca eiusdem nominis populi habuere, nam Boemos in hoc membro apud Ptolemæũ legimus, quorum adhuc nomen seruatum est, licet medio æuo Sclauonica à Sclauonum gente regionem tum occupante appellaretur, qui quũ inde emigrassent, Pannoniæq; superioris locum (ut ibi notabimus) ad habitandum eligerent, illa in antiquam rediit appellationem: quæ iuxta Danubium in superiori parte iacet, non eum attingens, nam inter eam atque flumen Sudini populi erant, à quibus etiam ad flumen iterum Adrabæ campi: & penes campos ad orientem Racatæ. Bohemiæ longitudo latitudoq; pené par, nam rotundam faciem ex circumadiacentibus montibus accipit cuius diametrum trium dierum itinere expedito ægre absoluitur, quorum montium qui ad septentrionalem plagam uergunt Sudetæ appellantur ardui sané ac præcipites, ubi Gabrita sylua ingens extenditur; qui montes cum aliis Danubio proximis unde Albis fluuius se proripit in coronam coëunt, quos undiq; profundissima nemora latissime occupant, Hyrcinia enim sylua uniuersam Bohemiã compræhendit: ex Sudetis à parte occidentali Rhega fluuius procurrit qui non longe à Ratisbona urbe occasum uersus in Danubium cadit. Item alter ignobilis quem accolę Ilicem uocant ex montibus supra Danubiũ prorumpens in eundemq; è regione Æni fluuii labẽs, aquam suam oleaceam atrumq; colorem Danubii ripam alteram nactus longe custodit: reliqua autem flumina quæ Bohemiam rigant, uniuersa in Albim exonerantur: sunt in regione amnes Orlieze (ita ipsi uocant) quod Aquilam significat, & est Egra qui ex nomine oppidi quod abluit appellatur ad occasum in terra quam Aduocatorum dicunt exoriẽs, & apud Litomeritiam Albi miscetur, sed Multauia cunctos excedit qui Metropolim regni Pragam influit, hic Sazauam, & Lusinitium, et Misam in Albim secum trahit: uerum in amne Lusinitio auri grana reperiuntur Ciceris æquantia magnitudine quæ nullo egent purgamento: Bohemia aquilonaribus flatibus tota fermé exposita est ideo uitibus caret, præterquam apud Litomeritium ubi colles quidam uineis consiti sunt ex quibus tamen acerbum uinum fit, quare Ceruisia pro uino utuntur: frumenti ferax præcipue circa Sazauam amnem, ubi est totius regni optimum: Oppida in regione memorabilia sunt Praga primo ciuitas magna quæ & nobilibus ædificiis adornatur, & quamuis una sit, tribus tamen nominibus appellatur, Parua, Vetus, & Noua: quarũ quę noua dicitur ad Multauiã diuiso amne lapideo ponte quatuor & uiginti arcuum, Paruæ in plano iacenti iungitur, quam à Veteri fossa profunda disiungit, nam Vetus colli adhæsit in quo regia. Post Pragam Litomalse ciuitas est ad auroram regionis, uicina Morauis. Cuthna quoq; haud paruæ autho-

ritatis

ritatis urbs, ubi argentifodinæ sunt atq; inexhaustæ. Inde Buduitiũ splendidum munitumq; oppidum quod alio etiam nomine Slagenuerdiũ uocant, & alia multa ut Budignę colonia Litomeritium, iuxta quam amnis Egra in Albim influit, & oppidum Grezium, Pons, Nouadomus, Neuburga, Pogebratium, Hauscha oppidum ad Lusinitium amnem in ripa situm, & Pelzina: à qua non longè oppidulum est cui Rochezana est nomen Zaziorum quoq; ciuitas, & Iglauia qua iter est in Morauiam. Tabor etiam oppidum, temporibus nostris ex ruinis alterius Auschiæ iam deletæ difficili loco conditum, in altis enim rupibus positum est, quod Lusinitius amnis maiori ex parte circuit, reliquum torrens non modicus ambit, qui quum rectà in Lusinitiũ tenderet, saxeo colle impeditus, coactus est ad dexterã iter flectere, quo circumacto maiori fluuio miscetur, iter tamen ad oppidum inter duos amnes uix pedum triginta relinquitur, fossa ac muro clausum. Boleslauu quoq; urbs quæ regionis umbilicum tenere creditur. Bizeuia castellum quod postea Melincha dictum est, & alterum Sedlitium nomine quod ab Auscha mille pass. distat. postea et castellum est Libus à Libussa Croci regis filia ædificatum non longe ab Albi flumine, quod morienti sepulchrum fuit, item castellum alterum Dieuizum haud procul ab arce Vicegradensi in prærupto undiq; colle natura munitissima à mulieribus Amazonum more militantibus ædificatum, Bohemæ fuere uirgines Valasca duce, quæ interemptis maribus regnum Bohemiæ occupauerunt, est & Vratislauia urbs ab Vratislao Bohemiæ principe nuncupata inter duos montes Mednam & Pubecham condita. Secundum uerò Ptolemæum quæ in eius situ cadere uidentur sunt: Monosgada Marobudum, Arctaunum, Bigeriũ, Phurgisata, Coridorgis, Casurgis, Streuinta, Meliodunum, Philetia, Eburodunum, Verum inter Bohemiã & Briscaugiam quam in Franconia ad orientem Rheni iacere diximus, & Iudicum terra, & Boioariorum pars, & Norica regiuncula, et Sueuorum portio est, siquidem & Boioariĳ: & Sueui utrasq; Danubĳ ripas accolunt extincto Chetuorum & Parmecantorum priori uocabulo. Sequitur post Bohemiam ad ortum solis Morauia parua regio, cui ad orientem Hungari Poloniq; regnum tenent, Narabone quondam amne: nũc Morauia noui nominis disiuncta qui uocabulũ regioni dedit, in Danubium iuxta Posoniũ ad occasum influit, quam Marisci superiori ætate possederant: quibus ager fœcundus frumento ac uino abundans. In hac regione complura sunt oppida populosis. ac opibus referta: in quibus caput regni ciuitas est quam illi Volegradensem appellant, altera Olomuca: uerum inter cætera Brunna principatum obtinet: & Znoima, hac nulli transitus est pręter illi qui ui sibi uiã ac ferro aperit, latrones quippe omnes additus obsident. Hinc ad septentrionem orientemq; Slesia est haud ignobilis regio, licet modica, eius enim longitudo 200. mil. pass. nec amplius cõstat: 80. circiter lati-

citer latitudo, quam fluuius Odera perlabitur: gentis metropolis Vatiſ-
lauia ciuitas ampliſs. ad ripam Oderæ ſita, eſt & Ocera. Hanonia, Poudi-
ſim, Lignitum, Gorlitũ, Merſorg, dicto amni adiacentia: & in altera ripa
orientẽ uerſus Glogouia ciuitas: ſuperius uerò ad ſeptentrionẽ Frauẽſtat,
et ad meridiẽ Honffert, Oleter, Oſtraua, & alia nõnulla, apud enim Ptole
mæũ hæc in hoc mẽbro ſita fuiſſe legũtur, Stetuia, Eburũ, Pariena, Arſi-
cua, Singona, Anauũ. Hã colim terrã Visburgij Quadiq́ꝫ tenuerãt, uſqꝫ ad
Sarmaticos mõtes, inter quos atqꝫ Morauios Luna interiecta eſt ſylua, ubi
ferri metalla: q populi teſte Tacito uelut Germaniæ frons tum exiſtebant,
quatenus Danubio perageretur, nationes enim bellatrices & potẽtes, Sar
matis ob uicinitatem ſimiles. Verum enim ad ſeptentrionem Sleſiæ uſqꝫ
Asbiciurgium montẽ regionem quæ interiacent uariæ enim gentes habue
rant ſiquidem ad aquilonẽ ad Asbicurgij radices primo Corcontierant,
quibus orientaliores Lucijburgij loca ſatis frugifera incolebant. Sub iſtis
Sidones: & magis meridionales Cogni à quibuſdã Cotini qui ferrum è ui
ſceribus magnorum montium effodiebant, ſaltus & uertices montium
inſidentes. Quorum modo omnium regiones in unam conuenerunt, cam
Poloniam dicunt quæ in partes duas diuiditur, in magnam, & paruam, il
lam ſeptentrionẽ iſtam meridionalem cognominant: tranſit Polonia mo-
do Iſtulam flumen ad orientem ut in Sarmatia referemus. In Polonia op-
pida recentioris nominis hæc habentˀ, Meua iuxta Iſtulam, mox Stariare,
in ripa Sueui amnis, & Gneſna ciuitas, & Poznauia Vertę amni appoſita
Leucariſtus prius dicta urbs memoratu digna, ubi mercatorum frequen-
tia ſub qua ad eundẽ fluuium Pijſdri, & Peteidouia, & ad Iſtulam Sanda-
miria ciuitas Caleſia quondã dicta. Item Noua ciuitas Arſinium ante uo-
citata. Item medijs uerò campis Lunziza oppidum. Calis, Coptauia mi-
nor Brezniza Zeinſtocauia, Visluza, & alia multa. Antiqua autem nomi
na & quæ cum ijs quæ ab antiquis proferuntur haud comparari ſiue aſ-
ſcribi commode poſſe uidentur, quemadmodum nec in reliqua Germa-
nia ſunt, Stragona, Budorgium, Lutidunũ, Nomiſterium, Hegitimatia,
Redintiuum, & Budorgis, quæ Ptolemæus in hac parte deſignauit. Ha-
ctenus Germaniæ ſitus: præter pauca quæ ſeptentrionalem Danubij re-
gionem excurrunt: ea namqꝫ in Rhetia, in Vindelitia: in Norico
in Pannoniaq́ꝫ dicemus, ulteriorem enim Danubij ri-
pam poſteriori tempore traiecerunt.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius VI. Europæ, in quo

Rhetia Vindelicia, Noricum, duæq; Pannoniæ, ac tota Illyria, cum adiacentibus continetur.

Rhetiæ situs.

Hetia & Vindelitia amne Lyco diuisæ, apud maiores quosdam loco unius prouinciæ habebantur: cuius descriptio sic se habet: Ad septentrionem Danubio, à fontibus usq; quo Ænum fluuiū quem barbari modo Yhn dicunt in se recipit: ad occasum monte Adula ex alpibus protendente. Ad meridiem alpium montibus qui supra Italiam ab ea parte extenduntur, hoc est supra Comum & Veronam. Ad orientem Æno ipso ex alpib. orto clauditur, excurrit quippe Ænus retro, ab occidente in orientē quousq; ad Danubium se immittit, per uallē nunc Athesinam dictam. Nostra uerò ætate, & situm & nomen prouincia mutauit: namq; pro Rhetia Sueuiam dicimus quæ non intra Danubium modo, sed etiam ultra ad aquilonem se porrigit: ad occidentem Danubij partem, hoc est à capite usq; ad primam eius flexionem quæ ad orientem uergit: ad meridiem montes excelsos, præter quos ad austrum Ænus fluuius labit: ad ortum aūt Lycum amnē habet à meridionalib. montib. lapsum in quem Verta siue ut à quibusdam Vindelica fluuius præcipiti cursu ab ijsdem montibus excelso cacumine cadens prope Lansperg oppidum influit, Lycus eodem nūc nomine in Danubium exit: Vnde autem in hunc locum Rhetica gens deuenisset, undeq; uocabulum assumpsisset narrat Pompeius Trogus quod Galli qui Romam incenderūt, in Italiam nouas acquirendi sedes quum descenderent, sedibus Tuscos propulerunt, qui Tusci duce Rheto auitis proprijs amissis, alpes occupauere, & ex nomine ducis gentes Rheticorum condiderunt: similiter & Plinius, qui per id tempus inopes, callibus angustijsq; montiū insidentes, uiatores deprędabant, quos Aug. non tamen sine labore ac suorum discrimine deleuit: & quum ad eos transitus pauci ac difficillimi essent, ille quibusdam locis patefecit, qui nō per profundas solum ualles diuertebant, eoq; hinc atq; hinc eductis in cœlum montibus exercitui erant inuij, sed etiam homini expedito inhabiles atque asperi erant, tentandiq; prius qua commodius eus diinde posset, ex quo indigenæ ipsi tuto intra præcipitiorum illorum sinum gestabantur: apud quos aqua in montibus in Crystallum solidatur. Cæterum ager Rheticus optimus & ferax: ubi uinum haud aspernendum nascitur de quo Strabo uinum Rheticum inter Italica egregie commendata

mendata nõ ſane inferius, in montanis illorum radicibus naſcitur. Habitabant priſcis temporibus regionem inter alias gentes ad ſeptentrionem Brigantæ populi: magis auſtralia Suanetę: & Rheguſcæ, & quæ inter has erant ad orientem tenebant Calucones, & Venontes omnium fortiſs. cuius gentis nomen adhuc durat. Quorum urbes præſertim ſub Danubio amne fuerant, Bragodurum, Dracuina, Viana, Pheniana. Hodie uerò in ulteriori ripa, Vlma, Loginen, Dilingẽ, Vuerdum, & iuxta Rheni caput Taxgætium, & Brigantium à quo lacus nomen nunc habet, quod oppidum incolæ modo Bregentz uocãt, inde ad huius lacus dextrã Lindum, Merſpurg, Iberlingẽ, & in fine lacus ad occaſum Sernatingen uicum magnum, & inde Zell quib. omnib. recentiora ſunt nomina: quę nõ in arduis, ſed in humilibus collibus ſita ſunt: amœna enim atq; uberi glebã omnis ea plaga eſt. Quę autem meridiem atq; occaſum ſpectat aſpera inſurgentibus montibus, quare nulla in ijs partibus circa lacum habitatio. Poſt autem quæ diximus, alia quoq; fuerunt in quibus Druſomagus, id eſt ciuitas Druſi & Ectodurum ad meridiem penes montes.

Vindelitiæ ſitus.

VIndelitia à uindelica amne denominata quam una in prouincia cũ Rhetia contineri diximus, nunc Sueuiæ pars, quæ ſita tunc erat intra Danubium ad ſeptentrionem: ad occaſum dictum amnem, ad meridiem Apenninum Tullum & Flagidiam ex alpibus montibus à quibus Dura: Clanis, & alij complures per ualles excurrentes fluuij in Danubium intrant: & ad ortum Ænum fluuium habuit, quam mediam ſecat Iſſarus amnis in alpibus exortus, ubi Monacum oppidum in orientali ripa habet, Danubium Ratiſponam inter ac Patauiã ad oppidum ut illi uocant Stroubing influit. Hodie uerò Vindelicia regiuncula eſt, neq; in eo loco quo prius, uerum in alio, ac longius tranſpoſita, uidelicet inter Nigram ſyluam ad ſeptentrionem, Rhenum ad occidentem, alpes ad meridiem, ad orientem Danubium: Regio ab ea parte culturæ ſatis commoda, ſub alpibus ipſis terrenos cumulos & ualles frugiferas habens: maiorem tamen partem, præſertim ad uertices incultam & infructuoſam loci aſperitate. Incolebant Vindelitiæ ſeptẽtrionalia Runicatæ gentes: ſub his Leuni & Coſuantę: poſt Velauni, & Breuni, & iuxta Lycum fluuium Lycatij præ cæteris ferociſs. in quibus ciuitas Auguſta Vindelicorum cognomine, quæ nunc quoq; Auguſta dicitur, barbari Augſpurg in angulo ubi Verta amnis in Lycum infunditur: ſub qua ad amnem uſq; planities ingens prætenditur: fluuius enim Lycus ab occaſu elapſus, poſtea in ſeptentrionẽ conuertitur, in cuius meridionali ripa non longe à fonte Fieſſa oppidum eſt, dein aliud Sioga, mox Lantſperg ita à barbaris uocitata & Carrodunum dirutum, & Abudiacũ, & Cambodunum Inutriumq;.

Norici situs.

NOricum prouincia (quod nomen gentili lingua, montuosam regionẽ significat mõtana enim exteriora alpiũ tenẽt) prisca ætate, his claustris continebat: ad septentrionẽ Danubij parte quæ est ab Æno fluuio usq ad Cetium montẽ, ad occasum Æno fluuio iuxta Vindelicos ad meridiẽ parte Pannoniæ, quæ dicto subiacet mõti: & hinc monte supra Istriã qui Caruãcas appellatur: ad ortũ uero solis ipso Cetio monte quẽ Plinius deserta Boiorũ uocat, propter quẽ Anasus amnis excurrit. Verum hoc tempore dictis claustris deletis, ad angustiss. redacta limites Danubiũ tantũ ultra uix inter externas gẽtes nominata cõsedit, & q̃d magis admirandũ est, pristinũ in tanta fortunæ mutabilitate nomen adhuc, ubi nunc iacet retinet: licet quamuis nunc eos Pannones (à quib. descenderunt) Noropes appellent, quam uniuersam nunc prouinciã Boiarij tenẽt nomenq regioni suo de nomine indiderũt: iuniores Bauariã pro Boioariã dicũt, per amplã quidẽ terrã ac diues. cui ad septentrionẽ Frãconia: ad occidentẽ Sueuia: ad meridiẽ Athesis amnis quoad Issarã suscipit alpib. iungitur: ad orientẽ Austria ac Bohemia iunguntur, quã mediã fermè Danubius perlabit, sicut superius in Germaniã ultra Danubiũ posteriorib. tẽporib. fines suos ampliasse ostẽdimus. Inter Austriã ac Boioariã Ænus nũc fluuius terminus est, quodã uero tẽpore Anasus fuit, hic ex Alpib. Styriæ profluens iuxta Lauriacũ desertã urbem Danubio miscetur, duorum fermè dierum ab Æno fluuio itinere distãs: eam ergo terrã quæ intra Ænum atq Anasum fuit, quidam Federicus Imp. à Boioaria diremptã Austriæ adiunxisse fert. Sueuos à Boioarijs Lycus amnis disterminat. Boioariorũ nationẽ Gallicã fuisse satis cõstat, q unà cum Senonib. Romam incenderũt Senones Romani posteriorib. annis funditus deleuerint: Boios itẽ e finib. eiecerint: flumẽ Padum, Gallorũ tum gentes incolebãt ex quib. omnib. ampliss. fuerant Boi, q inde migrantes (teste Strabone) circumadiacẽtes Istro locos, cũ Tauriscis (hoc est Noricis) habitauerũt: ex q̃ Plinius iuxta Carnos quondã Taurisci appellati, nunc Norici: apud has gentes ferrum in metallis est, ubi & optimi gladij cuiusq generis fiunt, fuisse quoq aurifodinas ut Polybius attestat: nam & fluuia aurea grana ferunt, quorũ maxima pars ex auro puriss. est. Ager Boioariorum trans Danubiũ (ubi diximus nũc Noricum appellari) & si magna ex parte Hircynia sylua occupetur, non tamen desertus est, licet multis montib. ac uallib. impeditus, quę illis animum latrocinandi quemadmodum superiorib. temporib. ita nũc quoq dant, in quib. præsertim montib. receptacula habẽt. Vbi aũt in cãpis se aperit, qui agricultura exercent, quũ aẽre frigidum habeant parũ fructuosi sunt: quod etiam ei parti intra Danubium iacenti, quæ antiquitus Noricũ dicebatur, accidit, quam gentes tenebant Mesuaces: Alauni, qui & Ambesontij dicebant: magis uero orietalia Norici: & Ambidrani:

ac Am-

ac Ambilici. Sic itaq; Noricum eá tempestate se habuit. Nunc aũt cultiss. prouincia est, magnas & nobiles ciuitates habẽs in quib. Salezburga quã sic illi uocãt ex flumine Saleza cui adiacet, Iuuaniam ueteres uocauerunt, quum in eo uideatur esse loco, mox ad eundẽ Purchásia oppidũ huius ętatis nomine idq; munitiss. arcem habens ampliss. totisq; illis locis memorabile natura loci & murorũ structura. Item oppidũ Rhoin barbare ad q̃d Lycus in Danubiũ uadit. Inde Ratispona urbs ampla atq; insignis eiusdẽ regionis primaria in australe Danubij ripa sita, põtem habẽs tota Germania celeberrimũ qui ripam utramq; fluminis iungit, in Franconiam Bohemiamq; iter præbens, Norinberga etiã præsentis appellationis ciuitas in agro sterili & Harenoso condita, in cõfinio Frãconiæ ac Bohemiæ, urbs nobilis, eam paruo amne Pegnitio appellato interlabit̃ qui in Danubiũ cadit, est & Patauia in insula Danubij sita, quo Ænus infunditur: qui fluxũ suum nõ statim deserit, sed ripis proprijs egressus Danubij ripã alterã abluit colore proprio aliquã diu seruato: ac subinde haud ꝓcul à Sabo amne Celia oppidũ colle situm nomen adhuc seruans, præter autem dicta oppida alia quoq; illi habẽt Badacũ, Aguntũ, Vacoriũ, Pœdicũ, Virunũ Teurnia, Idurnium, Syanticum, Cœlia quæ omnia infra Danubium sunt. Supra uerò in Germania olim cõputata, Arę Flauianę, Tiuiona, Bibacũ Brodẽtia, Rusiana, Alcimunis, quæ situ cũ præsentib. non satis conueniunt.

Pannoniæ superioris situs.

PAnnonia nũc incipit, quam ueteres in partes duas, Superiorem, & Inferiorẽ diuiserunt: quarum nonnulli ætatis nostræ homines, alteram Boznã, alterã Hungariã longe decepti appellant: quũ Bozna regiuncula inter Pannoniã Dalmatiamq; situm habeat, quemadmodum suo loco aperiemus. Pãnonia amissis ex parte uetustis, alijs nunc se finib. continet: sed quum in prouincijs describendis Ptolemæi ordinẽ ac seriem ab initio sequi statuissemus, de superiori primũ Pãnonia dicere aggredie mur. Ea quippe est, quæ alio nomine Pœonia dicebatur sumpto nomine à Pœonia Autarij F. ut Appianus tradit, Autarius namq; Illyrij F. regionem in extrema parte Liburnię supra Scardonam tenuit: natio tum ingẽs quæ circa Danubium per longum spatium incolebatur, ab Iapidum populis supra protendens. Verum quos Gręci Pœones, Romani Pannones appellant, à quibus inter Illyrios cõnumerati sunt: licet quæ proprie Pœonia dicitur, ea in Macedonia sit, ubi eam assignabimus. Hoc uero tempore Pannonia ista sublato priori nomine, Austria siue Austorlich uulgo appellatur, quod nomen uerbo Teuthonico accepit, regnum orientale significans: nam quum posteriori tempore Franci (ut accepimus) Germaniæ partem subegissent, duplicem Franciam à seipsis dixerunt: alteram occidentalem id est Galliã: alteram orientalem in Germania, pariq; modo duo regna constituerunt, quæ Rheno flumine disterminantur, at qui uerò in

Germania remãsere, rursus multiplicati, transmisso Danubio: Rhetiam, Vindelitiam, Noricumq́ coluerũt, quorum nomina curriculo temporis aut prorsus innouata sunt, aut ex loco uno in alium trãslata: atq́ ideo hæc pruouincia Austria nomen sortita est: quoniam Sueuis. Boioarijsq́ ad ori entem uergere uideretur. Quę regio intra eos nunc fines est quos priorib. seculis habuit: pręter quam, quod ad partem septentrionalem: nam ab oc casu Cetium montem, & pro parte alium Caruancam nomine Cetio cohærentem habet, hoc est, Boioariã: à meridie partem Carniolæ & Liburniæ, ab oriente à dicto mõte Cetio recta ab occasu in ortum per Albanum montem, usq́ ad montem alium Bebium appellatum, hoc est Styriæ montes, qui longo tractu ab alpib. deriuantur, ubi amnis oritur qui Leytha uocatur, is medio in cursu lacum sui nominis ingreditur, quo exiens, iuxta Homborch oppidum in Danubium influit, qui amnis orientalem huius regionis partem ab Hũgaria excipit, quo relicto Ptolemæus Narabonem fluuium Vab modo à barbaris è regione Leythæ intrat Danubium, prouinciæ huius orientalem limitem fixit: ad septentrionem uerò terminatur prædicti Cetij montis parte, nam ut in Norico diximus medius montis excursus ad orientem insinuatur, & post montem ulteriorẽ Danubij ripã transit, ditioniq́ suæ partẽ illam iungit. quæ Bohemiæ & Morauiæ colliminat. Hæc Pannonia una cum sequente solo planę sunt, uentis expositæ aquilonarib. Drabo Saboq́ inclytis amnib. circumfluæ: frumento, uino, ac cæteris frugib. lætę: aëre quoq́ salubri præditæ argentũ in uenis, aurũ aũt nõ habent: salem partim propriũ, partim importatum. Gloriosi admodũ superiori ætate belli laude: ab his enim Romani Cornelio duce quũ reiecti essent, ingens fama uniuersam formidine cõcussit Italiã 100. quippe uirorũ millia ætate ad bellũ integra habebãt licet in unum nondũ congregarãt, carẽtes imperio. In quos profectus Cęs. per cõtinuos octo dies maxime confecit cladib. Nemorosa tum regio nullas eo tẽpore urbes habens, agros duntaxat, et uicos per cognationes possidebãt: postea Romani quæ dispersa erãt, in oppida & eorum quædam magnifica extruxerũt, coloniasq́ sibi fecerunt. Habuit ea tempestate hæc pars ad septentrionem populos Azalos: à quibus orientẽ uersus Cytij erant: ad meridiem Latobici: ad occasum Calætiani, in media aũt prouincia Iassij, quorum ad meridiem Oderiates consederant. Oppida m hoc membro Iuliobona, Carnus, Phlexumq́ mox Cherotobalus, Brægetiumq́ omnia in meridionali Danubij ripa sita. In septentrionali aũt orientem uersus Aten noui nominis oppidum, dein Mediolanum, ubi nũc Psonium, & supra Danubium aliquantulũ Aduætium, iterũ iuxta flumen Celamantia. In interiore uerò parte, Sala, Patauiũ, Suaria diui Claudij colonia, nomẽ adhuc retinẽs, Rispia, Vinundria Vindomia nunc, Bononia, Nouidunum, Sacarbantia, Lentudum, Carodunũ, Siscia quoq́ castellum iuxta quod Calapis amnis memoran-

memorandus à Calapiana gente quam irrigat denominatus. Fuit & urbs Segesta intra Saum Drauumq; & Danuuium, ubi uilla Segestiā nunc, est autem uicus turrim habens in ulteriori ripa ad Pannonios pertinente Draui amnis, quem barbari Segest uocāt: forte aliqua de causa quū defecisset, illuc urbis incolæ domicilia eo transtulere, quā qui tenent Sclaui appellantur, à quib. terra quę inter Saum ac Drauum iacet Sclauonia nuncupatur: nam ex superiorib. partib. Bohemię scilicet deuenientes locum occupauerunt: supra Segestā duob. mil. & 500. pass. Mediud oppidū nouū in alto colle est, mox alterū Crapina in ardua petra situ, itē alia, ut Olimacū, Valina, Bolentiū, Sogora, Visontiū, Pręgtoriū, Magmanaq;: hodie uerò ex urbib. quę in hac prouincia sunt, Vienna & dignitate & diuitijs & populo, & pulchritudine principatū obtinet à Vienna paruo quodam fluuio è uicinis emisso montib. inter suburbia ciuitatis excurrēte uocitata, in Danubij meridionali ripa posita in eminēte colle, ex q̄ prospectus ad amœnissimos latissimosq; Morauiæ & Hungariæ emittit campos: sunt & oppida alia clara in quib. Homborch cuius supra mentionē fecimus, q̄ in loco insulas duas Danubius efficit quæ pontibus iunguntur, item Noua ciuitas quæ in ripa Leythæ amnis est. Cæterum huic Pannoniæ ad meridiē Styria parua terra, Valeria quondā teste Marcellino ad honorem Valeriæ Diocletiani filiæ & instituta, & cognominata iacet, ad septentrionē Mura: ad occasum Carinthanis Carnisq;, ad meridiem Sao clauditur: regio montana omnis, licet qua in orientem porrecta est, ubi Mura amnis Drauo iungitur, planities nō paruas habeat: hanc olim regionē teste Ruffo Marcomani incoluerūt: unde ab Aug. Vindelio expulsi in extrema Germaniæ parte constiterunt, est in ea oppidum Sopianum quo Maximianus natus est. Ex hac terra decoctum sal ad uicinas regiones importatur: quæ & ferri metalla, & argentifodinas non ignobiles habet, ubi inter alia castellum Sancti Viti aliud quoq; Lebeniza supra Muram fluuium nō longe à Grezio, Boioario ubi magnam quondam fuisse ciuitatem marmorei lapides uetustissimi inscripti literis indicant.

Pannoniæ inferioris situs.

PAnnonia altera quæ Inferior dicitur, ætate nostra Hungaria appellatur, ad orientem superioris sita est: Verum Hungaria Pannonię fines longe exit, neq; illa tam ampla olim, quam hoc tempore hęc est, idq; uirtute ne crudelitate dicā gentis factū, terminabatur enim ab occasu superiori Pānonia in Narabonem amnem à meridie parte Illyriæ, quæ à dicto limite usq; ad maximū Danubij flexum iuxta quem Saus influit extendebat à septentrione: & ab oriente includebāt Danubij parte quæ est ab ostio Narabonis usq; ad Saum amnē, hodie uerò alios terminos habet. Namq; Hungariā Danubius modo secat ad Polonos usq; Sarmatiæ populos protendit, & q̄ quondā arua tenuere Iaziges Metanastes appellati

 possident,

possidet, quem modo locũ Cumaniã illi uocant, Tibiscum amnem, Tissa nunc ad ortũ habens. Has Pannonias post inclinationẽ Rom. imperij uarie incursarũt nationes: Gothi primo: deinde Longobardi: postremo Huni qui modo Hungari appellant, ex ultimis Sarmatarum finib. qui usq in hanc diem regno potiuntur & ultra citraq Danubium late feliciter dominantur, extareq adhuc nõ longe ab ortu Tanais alterã Hungariã huius de qua sermo est, mater ut fama fert, lingua & morib. penè similis. Huius uerò prouinciæ occidentalia tum maxime ac septẽtrionalia Amantini populi habuere: qui maxime ad arctũ uergunt Arauisci erant, & qui magis meridionales erant Scordisci qui Galatę appellabant à lacte qua uiuebãt nũc uerò Boznachi, de quib. postea dicemus, eo tempore potentiss. qui & tellurem ingentẽ possidebãt, quos duos in partes diuisit Strabo, in magnos uidelicet ac paruos, magnos inter duos fluuios posuit Danubiũ ut ait illabẽtes: alterũ Noaron uersus Boreã præter Segesticam fluentẽ: alterũ Martum à quibusdã Bargum: Paruos autẽ ultra Danubium incolere ait, Triballis & Mysis finitimi quorum urbes Heorta: & Capedunũ erant. Scordiscos Appianus à Scipione uniuersos ferè deletos fuisse author est, qui uerò è bello superfuerant ad Istrum eiusq insulas peruenisse fuga, qui tam diu Triballorum tunc potentiss. natione bello dimicarunt quod propria è sede ad Gethas usq ultra Danubium propulere: procedente uerò tempore nonnulli Scordiscorum iterum regressi Pœones incoluere ultimos ad Claudij montis meridiem ubi nunc regio est quę Bozna à iuniorib. appellatur, terra montib. aspera: frigori obnoxia, uineis oleisq impatiens, mortalib. tantũ fœcunda qui ad bella & ad latrocinia sicut & olim facile ruũt. Scordiscos enim (quos nunc Boznacos ipsi se uocant) in initio Thraciæ regiones habitasse multos habeo authores, inter quos Sex. Ruffus est, qui eos pariter crudeles cum Thracibus fuisse dicit: uerum sęuissimos omniũ Thracum Florus prodit genus calidum uersutumq de quorum scelerib. multa fabulose memorantur. quod ostium captiuos dijs suis litarent, atq humanum sanguinem in caluarijs potare soliti essent. Sæpe per eos Rom. est cæsus exercitus. quorum caliditas ad robur accesserat syluarũ & montium situs qui cũ ingenio consentiebãt. Huic Bozne regioni ad septẽtriõnem est Saus: ad occasum Colapis siue Khlup amnes: ad meridiẽ mõs barbari Prolog uocant, inter hã: Coruatiamq erectus, id est Bebij mõtis: ad orientem Drinus fluuius qui Drina adhuc dicitur, quem Martũ Strabo appellauit, ex monte uerò Prolog Piua & Tarra amnes exeunt ad oppidũ Socho in prærupta petra sitũ coeũtes, unde uno simul profluẽtes alueo in Drinum cadunt, ille in Saum ingreditur, neq ante, quam Lino fluuio uoce indigena recepto, secum in eundẽ trahit: Sed inter alia flumina, Verbas auri ramenta euoluens, clarus apud eos habetur, quem Parisium antiquitas nominauit, & hic in Sabũ influit præter opinionẽ Strabonis, & Amilani.

lani. Hæc regio temporib. nostris capto rege obtruncatoq; in Turcorũ ditionẽ cessit: unde excursiones intra Italiæ limitem factæ quandoq; nos deterruerũt, ex præda omnis generis graues ad propria redierunt. In hac oppida nonnulla sunt inter q̃ Iaiza est urbs quondã regia ad confluẽta Plieuæ ac Verbas posita: est eñ Verbas amnis è montib. profluens, cui Plieua in stagno prius immersa in q̃ Issera oppidũ in petra stagni aquis circundata situm est, egrediens ad Iaizam septentrionẽ uersus coniungit, siue in eum cadit, è superiori eñ atq; altiss. saxo in quo Iaiza sedet magno strepitu præcipitatur, deinde in Saum uadit alius quoq; est fluuius in Bozna dicitur, à quo regio nomẽ accepisse putatur. Indeq; amnis Lausa haud magnus per loca nemorosa serpens ambo in Saum influentes, licet in Istrum ex nostris quidam dicat, quod falsum est. Sunt quoq; nonnulla castella in montibus disposita barbaricis nominib. uocitata, ut Blagaia, Visochi, Dubrounich Choiniza, Bochã, Chresceuo, Prosor, & in sinistra ripa Verbas amnis Bozaz, Greben, Suezai, Frachlin, Meurichin quod in insula fluminis est, & Srida, & in dextra Noui, & Vinam non longe ab Iaiza, quæ castella in asperrimis petris sita sunt. Similiter sub Verbas in regiũcula quam illi Scopiam uocant (estq; Scopia castellum in Mysia) oppidum est in montibus Vexilastraxa nomine. Finita Bozna Pannoniæ reliquum persequamur, in qua oppida non multa plures tamen ac magni uici, uerum quæ mœnibus circumcinguntur, hæc fermè sunt, & primum sub Danubio in australi ripa. Curta, Salua, Carpis, Aquincunt in quorum sitũ secundum Ptolemæi ordinem locari possent Strigonium ciuitas quæ in colle sita est. Item Vicegradum in montibus ac Buda urbs clarissima potentissimaq; regni sedes in saxeo dorso posita, non magna admodum mœnium ambitione, sed ampla suburbio, propter Danubij ripam deducto: cui Pesta oppidũ trans Danubium obiacet. Post Salinum est quod illi Teth dicunt, & Lussonium siue Fũitur in colle, ambo ad insulam quandam fluminis, sub qua amnis ex Ballathon lacu emissus in Danubium cadat. Postea Lugienum cum fluuio Repsa exiguo. inde Teuthoburgium, Çornacumq; quod oppidum modo Bathadicitur. Verum in septentrionali ripa è regione fermè Curtæ, Vicus Giur, cui in Danubio insula opponitur. Postea alius Vicia nomine, ubi insula est ex aquis fluminis undique circumfusa præter quam aliæ etiam in hoc tractu ab eo efficiuntur: reliquum autem ripæ post Viciam paludes tenent. Quæ uerò procul à Danubio per prouinciam iacebant, hæc fuerunt Berois Serbinum inter alia oppidum munitissimum Iuollum Certissa & Mursella Bibalis, Marsonia, Vacontia, Mundia colonia, Sallis, Guntiumque, Styriæ atque Austriæ proximum, quæ omnia apud Ptolemæum habentur. hodie uerò præter supradicta non longe à Strigonio oppidum est quod Thata seu ciuitas Noua dicitur, posita in colle haud magno ex cuius radicibus Repsa amnis exoritur

qui in Danubium inter Curetam & Saluam exit, sub qua ad meridiem Vespérimium per quod amnis in Danubium nō longe à Strigonio uadit, & Alba regalis, sub quibus ingens lacus incolæ Ballathori uocāt, flumen ex se parturiens quo ipse in Danubium exoneratur, in aquilonem & Aphricum uentos circiter 70. mil. pass. porrectus, longitudine inæquali, nam qua amplior est 10. qua angustior tribus constat, ad cuius occasum excelsi sunt mōtes, ad ortū uero paludes, & in eius medio oppidulū in colle situ, est & Castrū & ferrū. Inde ciuitas cui Quinq; Ecclesiæ nomē est, propinqua Drauo amni in radice montis, qui ad septentrionē eius imminet. sub qua oppidum Soclous in supercilio montiū, qui Drauo incumbunt, omnis quippe eius ripa septentrionalis mōtana est: ubi & Sachon, inter quæ oppida ab ijsdem mōtibus ingēs nemus longe in Cercium uentū procurrit. Post quod ad occasum in ripa Muræ amnis antequam Drauum influat Rochaspurg oppidum: sub quo alterum Ptouia Drauo impositū pontem super eum habens. Verum in meridionali eiusdem Draui parte (licet harundinetis implicita) Varasdina urbs est in montibus, cuius in conspectu Mura Drauo infunditur. Inde paulo Copriuiniza: mox Virouitiza oppida. Post aūt commixtionē Draui cum Danubio in montibus castellum Herduch est Tarsiū olim ubi fluuius exilis in Istrū uadit. Item Petrouaradim Arumictū prius quod situs admonet uocitatum, exaduerso ingressus Tibisci fluminis in Danubiū Salanchemen oppidū Rhittiū quondam sub quibus ad montium meridionalem partem ac præcipue sub Alnano monte Sirimium ciuitas posita est, ea in uia sita quæ in Italiam ducit, per quam Bacūtius amnis in Saum influit ad castellum S. Demitri, oritur ad occasum in uico Petretz. Sunt præterea nonnulla ad septentrionem Danubij, ut diximus quæ Hungari hodie tenent inter quæ non longe à Polonia, Casouia: circa quæ loca castella quoque in arduis petris posita sunt: ut Zolum uetus, Zolum nouum, Siaros, Trincinum & quædā alia.

Illyriæ situs.

ILlyria, Liburnia, Dalmatiaq; una in prouincia existentes dictis iam regionibus subijciuntur: quæ quidem his complectitur finibus, ad septentrionalem plagam, utramque Pannoniam iuxta montes supra in ijs expositos: ad occasum ForumIulium siue Carnorum terram: ad auroram Mysiam & montem Scardum: ad meridiem Macedoniæ partem propter eundem montem: ac dehinc latus maris Adriaci usque ad Istriæ limitem, ipsiūsque Istriæ Isthmum habent. Hanc modo iuniores in Sclauoniam. Dalmatiam & Albaniam diuidunt: nam quæ partem ad occasum uergit Sclauoniam appellant: dein Dalmatiam: post ad orientem Albaniam, ut in earum diuisione aperiemus. Quamuis priorib. seculis Illyriæ nomē quam diximus euagaretur: nam Græci Illyrios etiam, ut Appianus testatur Mysios uocabant qui supra Macedoniam, & Thraciam usq;

ciam usq; ad flumen Istrum sedes habebant. Romani uerò non hos duntaxat sed cum his unà Rhetios & Vindelitios, Noricos, Pãnonios, & quoscunq; alios his finitimos, qui Danubium secundo fluxu à dextra nauigantibus occurrunt, cõmuni uocabulo Illyrios omnes esse uoluerunt: hoc est, ab exortu fluuij, quoad Ponticum in mare cadat, omnes sub tributo Illyrico denominatos, quod Plinius tradit. Cui nomen ut antiquitas admonet ab Illyrio Polyphemi Cyclopi & Galatæ, F. inditum esse. Nos uerò Ptolemæi descriptionem tenentes, quam propriè Illyriam, & Liburniam: ac Dalmatiam nominauit: & quæ in his postea mutata atque aliter denominata sint, inde annotabimus. Legimus apud Strabonem Illyriam regionem esse apricam, similiter & frugiferam. bonisq; fructibus feracissimis, oliuetis, uinetisq; speciosam, nisi sicubi rara & aspera omnino rupibus iacet: nam quę ad Pannonios spectat, uniuersa frigida & niualis est, adeo ut raro ibi uitem ferat. Talis quum plaga esset Illyrica, maritima præsertim spræta tamen prius fuerat, nõ id quidem uirtutis naturæ loci ignoratione sed propter agrestes hominum ritus gentisq; piraticam, uiuere enim ex raptu Illyrij assueti erant: unde Liuius, dextra Illyrici Lyburniq; & Istri gentes feræ & magna ex parte latrocinijs maritimis infames. Quod quũ uniuersus oræ huius regionis excursus portus plurimos atq; optimos habet, quod ex perpetuo litore, & ex propinquis ac penè connexis insulis euenit, ex quo nauigantes illhinc sæpius tempestate asperi maris acti, crebras confugiunt ad petras, quũ Italiæ litus importuosum totum fermè sit. Cæterum apud has gentes aurũ in metallis pluribus locis eruitur: quod nonnulli ex antiquis comprobant, in quibus in Syluis Statius.

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes, ubi Dite uiso
Pallidus fossor redit, erutoq;
Concolor auro: similiter & Martialis,
Ibis littoreas Macer Solonas
Felix auriferæ colone terræ:

Sed neq; auro solum fœcunda est, uerum & pecoribus & animãtibus penè cunctis, ut Aristoteles in admirandis tradit: in Illyria inquit pecora bis singulis annis párere & ut plurimum geminos, nonnunquam uerò ex certis tres, aut quatuor, esseq; plerasque feras apud regionem hanc, quæ sæpenumero quinq; ac plures etiam educunt: nec nisi raro euenire, quod unaquęque minus quam tres mulctras in die repleat lacte, gallinas quoque non ut alibi consueuerunt semel interdiu ouum párere, sed bina, aut terna similiter & alia multa quæ ubertatis eximiæ inditia esse noscuntur. Nunc prouinciæ partes explicemus: & primo Liburniam, quam gentem Asiaticam fuisse ab Amazonibusq; originem duxisse fertur, quomodo autem in hanc descendissent regionem, nobis adhuc inuenire haud contigit.

Liburnia,

Liburnia sequitur quæ modo à iunioribus Sclauonia dicit̃: nam legimus Sclauos tempore quo Vandalos & Borgundiones instigante Stillicone ẽ domo profectos esse(habitabãt eñ circa Meotida paludẽ)in Pannoniam post ac deinde in hæc loca descendisse, intra Sontiũ amnẽ ad occasum: Tiz tiumq́ ad orientẽ, ad septentrionẽ Pannoniã superiorẽ contineť: cui ad meridiẽ Istriæ Isthmus, & Phlanonicus obiacet sinus. Huius itaq; terræ occidentalia lapides quondam modo Cranci à quibusdam Carsi, id est montani tenẽt, petras quæ ad aquilonarẽ partem Istriæ isthmum muniunt incolentes, quamq́; regionẽ Carniola quæ irrigua cognomẽto dicitur, ad differentiam alterius, quæ sicca appellatur, illa occidentalior, hæc orientalior, ut in descriptione Italiæ ostendemus, Sontio amne discretæ. Terram Iapidiã à quodã Iapide genere ætolo dictã ferunt qui ad hanc partem Venetię ꝓficiscẽs sui nominis oppidũ ibi cõdidit, nomẽq; loco dedit. unde poeta.

Castella in tumulis & Iapidis arua Timaui.

Vbi Saus amnis clarus & nauigabilis ortũ in alpib. quæ Carnicæ dicunẽ habet, ac in Danubiũ usq; placide fluit: aliiq; quamplures etiã Albius mõs est in q̃ ipsi domicilia habebãt, qui alpibus posterior est, excelsus ad modũ quare hinc ad Pãnonios Danubiumq; hinc ad Adriaticũ mare descenderãt: quousq; nõnulli Venetiã regionẽ extenderunt. Præter aũt Iapides fuere & alii populi. Igitur in litore Phlanonici sinus habet Liburnia primo Aluonã oppidum: sub quo Arsiã flumen regionis initium in mare uadit, nomẽ priscum retinens, nõ longe in mediterraneo ex petris effluens, post illud ad septentrionẽ Phlanonẽ unde sinus omnis hic Phlanonicus uocaẽ oppidũ aliud, ambo in extremis alpium petris, q̃ isthic Italicũ nomen terminantes procumbunt pelago, ædificata sunt, quib. adhuc uocabula prisca extant. Hinc in intima penẽ sinus Tarsatica urbs est, quã Fiume modo nũcupant, ab oriẽte amnẽ habens in mare penes muros cadentẽ Hincum quondam ex superiori loco neq; procul emanantẽ. Inde in interioris sinus ripa in Volcera olim. Nunc Nouigradus, id est castellum nouũ in humili colle est. Post Senia urbs, quã hodie corrupto uocabulo Segna dicũt, in plano sita ad mare ubi uallis terminaẽ, qua sępius borea uentus in pelagus nõ sine horrida tempestate profunditur. Inde Lopsici oppidi: & alterius Ortopulę uestigia inter quæ Tedianus exiguus fluuius in mare uadit. ultraq; oppidũ Vetiæ nomine fuit, interiit enim locus adhuc Veza dicitur à quo paulo Scrisia pagus: ubi quondã Argiruntum fuit. Hinc fretum terrã 20. mil. pass. orientem uersus intrat, barbari Obroazum mare: ab oppido illi imminente nuncupant: mare arduis utrinq; uallatum petris: quemadmodum omnis ora excelsis montib. ab Istris hucusq; excurrit: quod quum in intima se recipit, coarctatur, & ad austrum declinans in speciem lacus se aperit: ubi in orientali margine castellum est Nouigradum ad septentrionem fluuium Odriam nomine, sub oppido Obroazo suscipit, quem Plinius

nius Teaulum uocat, quo Iapidiam finiri dicit. Relicto igitur freto, flectit se ripa meridiem uersus occasum spectans, Phlanatici sinus terminus amplius 100. mill. pass. complectentis: in qua primo Corinium oppidum nunc Gliuba dirutum, mox in reducto sinu Ænonum urbs quam incolæ modo Nonam dicunt, ipsa mari cingitur augusto ore admisso. In hoc uerò mari siue sinu (quem ut supra Phlanonicum prisci, ut ait Plinius, quia Phlanates ibi gentes habitant denominatum, nostrates Quarnari dicũt) nonnullæ iacent insulæ septentrionali uento obnoxiæ: infamis nanq; admodum sinus obortis tempestatibus quibus naufragia ibi crebra fiunt. Quæ insulæ & Absyrtides, & Electridæ à maiorib. dicuntur Circa quas Medeam fratrem Absyrtum dum eam persequeretur necasse tradunt. Ouidius non hic, sed apud inferiorem Mysiam penes eiusdem nominis amnem factum fuisse, in quibus insulis prouenire succinum, quod Græci electrum appellant unde Electridæ dictæ sunt. Quas Dionysius Alexandrinus meminit, dicens:

Ionium pergens Absyrtidas æquor ad ortus
Circuit: has enim Colchi tenuere feroces
Lassi dum frustrà Medeæ furta sequuntur.

In quib. statuas geminas repertas fuisse tradit antiquitas, unam quidem stanneã, alteram uerò æneã, quas Dędali olim opera fuisse fama diuulgabatur, ibi reliquisse illas in monimentum sui atq; Icarij filij, quum Minoem ex Creta ac Sicilia persequentem effugeret, atq; in eis consedisset locis. Sed ante quam insulas aperiemus, ponendum est primo mare uniuersum in quo & ipsæ iacent, postea de ijs dicemus. Est enim mare inter Illyriam & Italiam, 600. mil. pass. in longitudine & latitudine, ubi amplius ducenta, ubi minus 150. in ostio uerò 60. duntaxat: quod scriptores respectu maris Tusci quod Inferum appellatur, superum uocant, unde poeta.

An mare quod supra memorem, quodq; abluit infra?

Nec Superum solum ei nomen fuit, uerũ Atriaticũ & ab Aria ciuitate & ab amne quę deinde Arabia dicta fuit, ex quo Adriaticum postmodũ, q̃d scribit Plinius. Theopompus à uiro Andre, qui eorum locorum imperium tenuit, unde & nationem descendere inquit, nec defuere qui dicerent ab Adra Græce, quod petra significat quia petrosum sit. Cuius pars ad aurora m isthuc Gargano monte, illic Dyrrhachio urbe usque ad os Ionium dicitur: rursus ad dextram Magnæ Græciæ, & ad sinistram Epiri usque Cretam insulam Adriaticum, quemadmodũ & intima eius uocitari Ptolemæo placet, quod aliorum nemini, sed unà cum iam dicto Ionium appellari, ex quo Lucanus.

Qui secat & geminum gracilis mare seperat isthmos
Nec patitur conferre fretum, si terra recedat
Ionium Ægeo franget mare.

Quare

Quare autem Ionium uocetur Solinus narrat, ait enim fuisse in extremis Italiæ partibus regionẽ quæ ab Ione Naulochi filia, Ionia dicebatur, quã procaciter insidentẽ uijs Hercules interemit, à qua quidẽ regiuncula Ionicum mare esse dictum. Appianus uerò aliter: ea dicit in pugna quam Hercules apud Epidamnum habuit ex Erythria rediens, Ionium Dyrrhachij F. per errorem occidisse, corpusq; tumulantem in mare proiecisse, ut cognomen illi imponeret, in aliquibus aũt fabulis Ionẽ Inachi filiam quam in bouem conuersam reperitur à Iunone exagitatam œstro, illa se in mare præcipitauit, quo Ionium uocauerunt. Suntq; qui duplicem Ionium esse dicant, alterum magnum, alterum paruum: magnum ab Ionia regiuncula minoris Asiæ, cui adiacet denominari: paruũ uerò quod Adriatico iungi diximus: sed poëta omne illud Ionium esse uult quod ab Ionia usque ad Italiæ frontem pertinet, quum Cretam ac Strophades insulas Ionio in magno sitas esse dicat, Strabo Ausonium mare ait quod nunc Siculum uocitatũ est, à Pachyno ad locros, inde ad orientẽ usq; ad Cretæ promontoriũ & plurimum Peloponnesi partem alluit, & sinum quem Corinthiacum uocãt, implet. Nunc autem ad insulas redeundum est quas in Phlanatico reliquimus sinu: ac deinceps suis quibus adiacent locis dicemus: neque tamen omnes, quum ut refert Plinius Illyrici ora mille amplius insulis frequentatur. Est igitur insularum Absyrtidarum haud à continenti longe Vetia siue Curicta, fuit enim colonia Vetię oppidi ex aduerso in continenti litore siti, à quo nomen deduxit. Curricta ab oppido in ea quondam cui adhuc coloniæ nomen remãsit 80. mil. pass. ferè in circuitu: fertilis admodum, ac portuosa: alterum & oppidum habuit, Phulphinon uocabant. Huic ad meridiem insula est Absorus siue Absortium, quę nunc Osseros corrupto uocabulo appellatur & eiusdẽ nominis oppidum alterum quoque Chrepsatum, Cherso modo dicitur eodem quo prędicta fermè circuitu angustior tamen. Iuxtaq; eam meridiem uersus insula altera iacet dimidio penè minor, ponte iunctæ, erant superiori tempore una, ut attestatur Ptolemæus, Veneti immisso mari duas fecerũt, modico inciso nexu, quo iunctæ erant. Hinc Liburnicæ dicuntur insulæ, in quib. Arba est, quæ prisco nunc uocabulo licet Scardonam tum quoq; uocitatam fuisse legimus: ad orientem Vetiæ pari penè magnitudine: oppida duo quondam habẽs Collentum, & Arbam à quo insulæ nomen est, habitaturq; adhuc: Collentum uero interijt. Est & Portunata, q̃ & Chissa dicebãt ex uocabulo oppidi q̃d in meridionali ripa situm fuit ubi eius uestigia cernuntur, & adhuc locus Chissa dicitur, quibusdam pastorum casis inhabitatus: quæ insula hodie Pagus dicitur duabus prędictis orientalior, angusto ad aquilonem orientemq; freto à continenti discreta, illiq; obiecta sinui qua mare terram prorumpere paulo ante diximus: oppidum habens præsentis appellationis ad septentrionẽ in sinu, ubi mare litus excauat, in occasum auroramq;

diffusum

diffuſum, in quo oppidum ſitum eſt, aëris inſalubritate his tempori-bus derelictum, reædificatumq́ in parte altera: inſula antedictis ambi-tu haud minor, quæ & inter ſe omnes, & à continenti æqua dimenſio-ne ferè diſtant: Sunt & aliæ per multæ paruæ omnes, quas uero diximus eo in ſi nu clariores habentur: Poſt itaque Aenonum ad mare: Iader ſiue Ia dra colonia Liburnorum metropolis eſt, zara à iunioribus appellata, in humili cherſoneſo exiſtens, ſinum habens ad dextram, cuius urbis pars maior, ampla enim tum fuit, Attilæ Hunorum regis bello exciſa iacet, quam ad Italiam colonias quinque miſiſſe conſtat, cuius à tergo iugũ ex Italicis alpibus elapſum in orientem procurrit. In hoc mari è conſpectu Iadræ nonnullæ ſunt inſulæ, ab ortu in occaſum anguſtis diductæ lateri-bus quas Plinius Liſsiceas appellare uidetur, quarum unam quæ conti-nenti propior eſt, fretum modicum à duabus alijs ad auſtrum iacẽtibus pariq́ tractu excurrentibus diuidit, quibus innumerabiles penè tum ma gnæ tum paruæ circumſtant petræ, quibus retro alia eſt, dictas iam ma-gnitudine ſuperans, Magna à nautis dicta: omnes ad paſcua derelictæ. Præterea inſulæ aliæ, & quę harum ad occaſum uergunt, Trucones Li-burnicæ cognominabantur, ſimiliter ad auroram Cregræ aliter nũc bar bari. Hic relicta Iadra, & locis quibuſdã præteritis, terra paulo in altum euehitur, ubi fragmenta cuiuſdam uici apparent, quem locum nautæ Za ræ falſo appellant, priori enim ætate Iadram ibi ſitam putãtes. Mox ma-re litus aperit, ſurſumq́ mille paſs. infertur, inde in occaſum ſoliſq́ or-tum 14. mil. paſs. gracili freto diffunditur uocitatq́ apud maiores Scar-donius ſinus in quem ab occaſu lacus exonerat̃, qui lacus Titiũ flumen in ſe anteq́ mare ingrediat̃ recipit, quem Titium Variecham nunc acco-læ uocant à ſeptẽtrionali plaga effuſum, quo Ptolemæus ac Plinius Dal-matiam Liburniæ occurrere uolunt: ab Iadra 50. mil. paſs. illa ab Iſtris 120. diſtans, hactenus quæ ad mare Liburniæ ſunt. Interius uero ad ſe-ptentrionem, terra ſatis ferax, tritici maxime, ubi multæ ualles: multi col les, multiq́ lacus atq́ amnes ſunt, pręcipuus tamẽ Drauus qui ex Noricis haud procul à fontib. Iſaræ, iuxta oppidũ Toblach nũc appellatũ, exor-tus, uiolentior per Carinthiam, Styriamq́ regiunculas ac Pannoniam in Danubium fertur haud inferior Sao: in quem Mora & ijſdem montibus quibus ipſe exoritur cadere ſupra diximus. Hæc eſt illa regio cuius gen-tis naues plurimum inſignes fuiſſe memorantur, quia citis uſi nauigijs le uitateq́ præcipuis Ionium inſulaſq́ late diſcurrentes deprædabantur, à quibus Romani, naues quæ celeritate alijs præſtarent, Liburnicas appel-lare conſueuerant: nam & ab ijs captum exemplum ipſi quoq́ ad eũdem modum claſſem fabricauerunt. In his populi nonnulli erant, quorum Ia pides tantum ſuperius meminimus, ſed pręter eos, Autarios quoq́ fuiſ-ſe gens ampla quam in Pãnonia ſuperiori aperuimus (nam reliquos tan-

quã minoris famæ omisimus) sed lapidũ natio sylvestris admodum numero ac feritate nota, Gallis cõmixta, à quib. Romani bis per annos ferè 20. expulsi sunt: Aquileiãq; excurrere, & Opitergiũ Ro. colonias, ac deprædari solitos, qui ab Aug. magna difficultate debellati sunt, loca enim altiss. montib. ac nemorib. aspera incolebãt, in quib. erant oppida, Arupinum: Monetium, & ciuitas Metulium, quæ primaria apud eos habebatur, ea sita erat in mõte nemoroso, duos complectens tumulos, quos uallis modica intersecabat à Romanis incendio consumpta, itaut nullũ ingentis urbis uestigium remaneret. Terponum etiã oppidũ, & Vẽdonem priscum adhuc nomen seruans, pontẽ supra Leuonem amnẽ habens, loco infœcũdo sita, in quorũ montib. & in ijs maxime quib. Los noui nominis castellum est longe in ortũ occasumq;, amplius 100. mil. pass. excurrẽtibus latitudine 14. qui omnes sylvestres sunt, Aggrestes equos bouesq; esse plurimos, & alia quædam loci illius peculiaria. Ex superioribus montibus complures labuntur amnes, per quos ex Italia in Pannonias in Noricum, in Retiam Vindeliciamq; ac in Germaniã nauigari potest, ex Aquileia conscendentibus ad Nauportum 50. mil. pass. iter est Ocra monte humillima prorsus Alpiũ parte intercedente, qui nunc ab ijs Carsi uocitant. Nauportus uero urbs Tauriscorũ colonia erat, fluuio adiacet quem Pamportum, Strabo uocat Nauportum Plinius, quia ex Istro ait fluuio in hunc Argonauis traiecta est, qui in Sabum fertur. Nauporto proximus est fluuius Corcoras qui onera excipit, hic Saum intrat, hic statim nauigabilis defertur, qui Labacus Sur Lubiana hodie una cũ oppido nominatur: item circa Istriam quædam alia oppida sunt. Vipaus, iuxta quod amnis sui nominis exortus, per planitiem in Sontium uadit. Castellum Nouum, & reliqua in collibus omnia sita. Hinc autem ad orientem magis Calapis amnis memorandus, à Calapiana gente quàm irrigat denominatus Noarus quondam fluuius, Coupa nunc nauigabilis ex Albio Strabo inquit monte, hoc est, ex quodam Albij promontorio qui modomons maior dicitur, Phlanatici sinus intime erectus in Sabũ fluit quibus & ad orientem alius nascitur quem Bresnizã barbari uocant, in Coupam sub Sloino castello intrat, item in eundẽ ab occasu Lipa huius temporis appellationis ex rupe cadens per uallem nemorosam prius deinde immissus per campos rigat. Titius uero fluuius ab aquilone ueniens in nemorosis montibus natus, radices prius ingentis petræ in qua oppidum natura munitiss. est Tariona quondam nunc Tnina lingua indigena dictum, ab oriente uadit, in modum laci expansus, petræ maiorẽ partem complectitur, inde ab occasu amnem haud magnum ex paruo exeuntem lacu in se recipit: postea Scardonium lacum, nunc Procliam à barbaris appellatum (quem paulo ante meminimus) intrat. Cæterum post Calapim tellus hac tẽpestate in regiunculas duas diuiditur, in Titio fluuio ab

uio ab ea parte terminātes: quarū una quę ad arctū uergit ad Saū usq; Pannoniorū quondam Calapia q; uocitata, Carbauia nūc, & sub ea, altera quę Lica modo ad meridiē magis, solo penè plano omnis intercurrētib. montibus discretæ, erat prisca Mæzæi Derriopes, & Derei populi inhabitabant, in quibus castella nonnulla sunt, inter quæ ad occasum Modrussa primariū regionis Fregepanorū oppidum in situ ubi olim Siscia colonia fuit, arcē in saxo habens, reliquum ad radicem in solo plano sedet, pręter quod aliud est Chreglia nomine, circa quē locum Stluspis oppidum interijt, mox Bregna ubi Aruccia olim in colle, magna planitie cincto existēs, item Belai, tunc Sidrona item Poziteglium iuxta quod Curcum fuit, & Rhadinum omnia in montib. posita. Rursum ad orientem dictorū populorum usq; ad amnem Titium Ceraunij ad septentrionē erant, sub quib. Detiones, & ad meridiem usq; ad montem Adrium Dindarij, in quib. castella Gradanum Mogonicha ubi Ardotium quondā. Stramitiū. Blanona apud antiquos, cui ad septentrionem Adra oppidum fuit, in quo nūc loco castellum Zerunaz, & ad orientem Burnum illi modo Grachouam dicunt, sub quibus ad amnis sinistram in Titiū cadentis castella in montib. sunt Prozor, & Ceglienizagrad, supra quæ Suonigrad barbarorum lingua est Suonigrad in rupe ad radices altiss. montiū, ualli imminens per quam Odria eorum lingua amnis labitur petramq; in qua castellum est lambens, unde Paulo Lista listiza q; fluuij simul in ualle iuncti uno excursu in Odriam influit, ipse in Obuazū mare, ut diximus cadit, item ad meridiem Nadin oppidum altissimū ut structura indicat, nunc desertum uicū sui nominis iuxta se habet, sub quo lacus haud magnus & qui in æstate arescit, & Cliceuaz, postea Ostrouiza ubi Arauzonatū. supra quod in cāpis Essesia ciuitas quondam, nunc locus (ęquata solo iacet) Beribir dicitur, ubi epigrāmata Greca Latinaq; & alia antiquitatis monimenta uisunt, & Cuporū excisum, sub quib. neq; à mari procul Aurana oppidū est haud uetustū in aperto campo situ, inter quod atq; litus ad curum uentum lacus est 20. mil. pass. circuitu oblongus in ortum occasumq; qui & Aurana appellat. in quem fluuioli duo ex propinquis montib. alter ab occasu, alter à septentrione penes Auranā oppidum transiens uicinis ostijs influūt, auctus prius ex alterius laci aqua in quo Aurana oppidum sedet. Verū sub Tariona in ripa Titij amnis Cruseuaz castellū in arduo saxo: sub quo flumen ad aurorā conuertit, ubi Cherchā barbare appellationis amnē haud magnum ab origine, minimeq; flexuosum in seex altiss. petra ingenti aquarū ui ac sonitu cadentē suscipit, unde occasum repetēs à mari circiter 10. mil. pass. Scardonę ciuitatis liburnicæ tū nobiliss. nūc dirutæ idem retinentis nomē in uiciformā iacentis litora abluit, est eñ in cherronesso sita, ex quo Plin. in amne eā esse dixit, unde modico excursu amnis in lacū uadit quē Scardonū ab urbe ipsa uocitari diximus, quousq; mare

in fluminis modū penetrat, quare Ptol. inter maritimas urbes pō fuit. Hactenus Liburnia, hinc Dalmatia, q̄ & Illyria dicebat̃, quod probat Maro,

Antenor potuit medījs elapsus Achiuis
Illyricos penetrare sinus, atq; intima tutus
Regna Liburnorum & fontem superare Timaui.

Et itē Liuius supra notauimus, nā primo quādo superum ingredit̃ mare, Illyrios ubi Dalmatia est, dein Liburnos, postea Istros posuit. & Plinius de Liburnia ac Dalmatia, & in hac de oppidis quibusdā ac populis quū loqueret̃, eo nāq; tractu fuere, ait qui proprie dicti Illyrij, & si totum uno nomine dicat̃ Illyriū, eodem authore teste. Nūc Dalmatiæ litus, quod ad hunc modum describit̃. Post Titij amnis ostiū statim Sicum oppidū est, in quem locum Diuū Claudiū ueteranos misisse legimus, unde quōdam coloniæ quemadmodum Liburnicæ in Italiā deductæ sunt, quæ ciuitas nūc Sibenicus dicit̃ eā Veneti olim captā diripuerūt, incenderūtq;, in Scardonico sinu in cōspectu irrūpentis freti, in radice montis absoluti cōdita, quo arx insidet, fertili campo reliquis partibus cuncta, cui retro ad septentrionem mons continuat̃ qui à tergo similiter Iadræ (licet procul) imminet, Adrius nomine, is Dalmatiā in duas diuidit partes, alteram ad mare, alterā sursum relinquens. post dictū promontorium peninsula est, Diomedis à quibusdam, & à quibusdā Hillis uocitata, quę Turcorum terrore clauso isthmo incolit̃, nautæ modo caput Cistæ dicunt. postea Tragurium oppidū ciuium Rom. ab Isseis in humili petra conditū, ad aquæ uerticem denudata mari circūflua quod ideo marmore notum legimus, quoniam excisum inde marmor in ædificijs Romæ transportabatur. est enim mōs oppido proximus, multis in partibus ad hoc excauatus: est huic insula ad austrū Buba olim à pascendis bobus dicta, nūc Cicouum, cui oppidū ponte iungit̃, altero q; continenti. Sunt ante hoc litus in mari insulæ duæ in dextra leuaq; freti, Sicū adnauigātibus & quędā aliæ circum illas exiguæ, præter quas ad aurorā, nec ab ījs disgregatæ Ladusæ prius, nunc Azuri, & si earū una potissime, scopuli quippe frequētes uno in loco sunt. Item post Tragurīū fluuius ex propinquis montibus per profundā uallem breui cursu in mare cadit, quem barbari nunc Solinschiza uocant, ad quem Solonæ colonia Dalmatarū quondam emporiū nobiliss. sita erat, cuius fragmenta quibusdam locis adhuc in occidentali ripa extant, Solonasq; illi appellant, iungit amnem pons marmoreus antiqui operis admirandus à mari procul, arx uero urbis & loci natura, & colle munita restat, incolæ modo eam Clissam uocant, cui arci ad septentrionem orientemq; subest uallis iam dicta, Mox Palatiū oppidulum, Eusebius haud procul Solonis in uillæ suæ palatio moritur, quod hæc nostra ætas Spalatum appellat in margine curuati litoris sitū, cui ad dextrā campus arborib. consitus est, deinde Xernoniza exiguus amnis. Postea Zetina fluuius (ut accolæ uo-

lacuocāt)in mare lato oſtio irrūpit, ubi in ſiniſtra oppidum Almiſſa nūc, Piguntium quondā, arcē munitiſs. in ſaxo habēs, is longe ex ſuperiorib. locis per planitiē hinc inde conſidentib. montib. effuſus, qui quū ab occaſu in orientē fluat, in hoc quē diximus loco deflexus in mare editur: circiter 50. mil. paſs. à Tragurio. Poſtea peninſula Macarica modo, ubi Rhatonæum oppidū putat̄, quod loci facies indicat. Hinc Naron fluuius. Narenta modo dictus, ab oriente occaſum uerſus excurrēs in auſtrū uerſus in mare aliquot fluminib exit, quem in originib. Cato pulchrū piſculentūq; eſſe dicit, cuius ad oſtia inſulæ obiacent, ſaxis aſperæ. Cæterum ab Almiſſa uſq; huc ora iſta cui montiū iugū à tergo imminet Craina Dalmatæ appellāt, tractus omnis in radicibus præcipuę montis pagis refertus eſt mox cherſoneſus eſt magna ſanè lōga ceruice in occaſum tendēs anguſto collo continēti annexa humili adeo, ut nauiculæ trāſuehunt̄, ac ſtatim in ſaxo erigit̄ in quo Stagnum oppidū haud uetuſtum ſedet, totāq; occupās illud, idemq; in dorſum erectū hinc atq; hinc planitie relicta mediam cherſoneſum diſcernit, cui Corcyra olim ſiue Corcura cognomēto Melęna, id eſt nigra opponit̄ mil. paſs. freto, uulgo Curzola oppidum habens quod Gnidij cōdidere: q à Cęſ. deficiētes eodē ſupplicio quo & Melitcos affecit: In hac Antenor à Troia nauigans, poſt aliquas barbaras deuictas gētes, Ditis Cretēſis author eſt, regnum primum obtinuit. Itē litori inter Epetium, Piguntiūq; Bratiaſſa modico interuallo trib. enim mil. paſs. ubi propius à cōtinenti, quæ nūc uulgo Braza dicit̄ in qua oppidū erat ciuiū Ro. in uicū modo Nereſi ut illi uocāt redactum, capris laudata tota ſe in montē attollit lōga paſs. 32. mil. Altera eſt, nec ab ea longe trib. duobusúe mil. paſs. quibuſdā locis diſtat Paros antea à Parijs ædificata, poſtmodū aſpiratione interiecta, Pharia dicta eſt, nūc uero Lexina, Bratiaſſa maior 70. mil. paſs. in orientē occidentēq; diducta cuius latus quod ſeptentrionem reſpicit, mare uadis repertis plurib. locis infert: oppidum ſui nominis ad occaſum in parte meridionali cum portu habens, cui à tergo ſinus iſthmū facit, peninſulā ad occaſum relinquens. Priſcis uero tēporib. ciuitas in ſeptentrionali inſulæ parte, haud procul ab iſta, ad quā per anguſtum maxime fretū penetrabatur, eam Aemilius cos. funditus euertit, deſerta adhuc, ad cuius meridionale latus, ubi exciſę attollunt̄ rupes, inſula Torchola in mari, neq; ab ea longe eſt tertia; q & auſtralior eſt Iſſa prius, id eſt, Liſſa, à quib. Tragurium oppidū conditum fuiſſe diximus, in qua erat nobiliſs. totius regionis oppidum. Quinta ad meridiē quę Auguſta nominat̄, nihil mentione dignum in ſe habēs. Circa quas nōnullę alię minores, atq; ſcopuli multi ſunt, ac in medio mari quę uulgo Pelegoſa dicit̄, inuiſa nautis inter Diomedeas Auguſtāq; pari penè ſpacio iacens. Cæterum ad orientē Corcyræ eodem tractu neq; ab ea longe, ex aduerſo dictæ cherſoneſi, Melita inſula eſt, nunc cōparato uocabulo Meleda, quæ cū in

Cæſ poteſtatẽ deueniſſet, quoniã mare claſſe prędabanť rebellauerantq́ꝫ impuberes iuſsit interfici, reliquos preciũ uẽdidit. Poſt itaq́ꝫ Stagnũ oppidũ in cõtinenti longa excurſu ripa, circiter 40. mil. paſs. cõſtat, in cuius conſpectu aliæ quoq́ꝫ ſparſæ ſunt inſulæ, Rhaguſium eſt ciuitas poſterioris temporis ualidiſs. cincta muris, ciuibus ac diuitijs clara, quam ferunt ex cineribus Epidauri coloniæ tũ inſignis excitatã, traiecto enim modico ſinu, abſumptæ urbis reliquiæ cernunť, Gothi illam euertere, nautæ Rhaguſiũ uetus uocãt. Relicto Epidauro, iuxta orã petris aſperã, altero tanto ferme nauigatur, ſuperataq́ꝫ ſaxoſa peninſula Rhizeorũ magis ſinus & ex pluribus cõſtitutus receſsib. occurrit, qui Cathari hodie colpus appellať, in quo primũ ingredientib. trib. mil. paſs. ad leuã oppidum ſe offert, incolæ Noui dicunt, id eſt ciuitas noua, loci natura munitũ duas arces in petris conditas habens, alterã ad aquilonẽ, alterã, ad meridiem. Inde 9. mil. paſs. in flexuoſum litus, uerſus occaſum diuertiť, qui ſinus proprie Rhizoniſcus ab incũbentib. populis denominabatur, cui eodẽ nomine oppidũ, hoc eſt Rhizoniũ quondã imminebat Rom. colonia, arcẽ gerẽs in monte ſitã, quæ adhuc reſtat, uocatq́ꝫ Riſanũ, reliquũ urbis ad mare diminutum eſt, cuius meridionale latus Rhizonius fluuius uerberat, unde ad orientẽ (ſinus enim aurorã uerſus ſe laxat) relicto à ſiniſtra ingenti pago quem Peraſtũ illi uocãt Aſcriuiũ oppidũ eſt ciuiũ Ro. quod Degurtũ apud Plinium legimus iuniores modo Catharũ appellãt, à quo uniuerſus denominatur colpus, occaſum ſpectãs, arcem in prærupto ſaxo ad orientẽ habẽs, cui altiſs. imminẽt montes, inter quos & arcẽ uallis profundiſs. ſubiacet, dextra leuaq́ꝫ exiguis amnib. abluunť, ac ſubinde modico interuallo alius in ſinũ influit quẽ barbari alij Drynum, alij Fliſiza nominãt, ex lacu quẽ Scutari nũc uocant prouenire fama eſt, quo affirmãt indigenæ ac demonſtrãt, qui tranſitum huc per anguſtiſs. ualles, & abrupta loca, atq́ꝫ quibuſdam locis ſubterranea facit: Inde terra longe in occaſum procurrente, fit trãſitus maris breuiſs. ex quo in amplum iterum ſinũ perfunditur, relicto ad ſiniſtrã receſſu quodam maris ubi Odolia Vziaq́ꝫ amnes ita à barbaris nominati non multo à litore coniuncti, uno in mare oſtio exeunt, & alius Coloſus nomine, barbaræ uidelicet appellationis, unde qua initio intrauimus, in apertũ denuo pelagus delapſi, reducto ſinu Bulua ſiue Butuanum oppidũ, Budua nunc in peninſula ſitũ eſt ciuium quondã Rom. habens fluuiolum ad dextrã, aliquanto tamen ſpatio à mœnib. amnẽ in mare occaſum uerſus delabentẽ, alterũq́ꝫ qui planitiem ſecat in mare uadit. Poſtea Rhata amnis, in quo Dalmatiæ orã terminare, & Albaniæ inchoare ætas noſtra cenſetur, antiquitas uero ad Macedonũ uſq́ꝫ Dalmatiã continuare uoluerũt, & à Dalminio ciuitate gentis metropoli nomẽ deducere, quam ſimul cum alijs gentis feritate, ac latrocinijs Aug. uaſtauit incendio, gentẽq́ꝫ ferro perdidit: Vnde pauci uero qui euaſerãt, interius atq́ꝫ à mari longius

gius quum latrociniis cuncta turbarent, ut incolerent & ad culturā terrę, & ad extrahendū ex uenis aurū coacti sunt, ager asper ac sterilis, & hominū minime culturæ deditorū. In Dalmatia gētes plures apud Ptolemæū sunt, uerum in primis Dalmatię limitibus iuxta Titium amnē ad partem septentrionalem Adrię mōtis Comenij qui modo Coruati uocant & terraquam inhabitāt Coruatia usq; ad Zetinā flumen protendens, homines proceri corporis, ac ualidi uenusti facie & qui Latina (licet corrupte) interloquendum non pauca proferant uocabula, seq; Romanos fuisse, ibiq; prioribus temporibus in coloniam deductos pertinaciter asseuerant: isti regionem montanā peně omnem tenebant, nā his Turcorū crebris incursionibus deserta iacet, sed neq; hæc sola, etiā quæ hactenus ac deinceps in prouincia scribemus, interius à mari, ab illis gentibus aut deleta aut dissipata sunt, præter quæ in montibus sita, ea enim restant ac in eorum potestate, præter pauca quæ ad mare esse diximus, ea maiori ex parte Veneti obtinēt. Post itaq; Comenios ac sub ipsis in altera Dalmatiæ parte quæ ad mare est (nam Comenij alteram superius tenent) Siculi uel Siculotæ (in quibus Sicum metropolis) sunt: quibus ad orientem Narensij & Scodroatæ, supra quos ad aquilonem Doleatæ. Item ad Scodroatarū orientem Pirusæ, & Scirtones penes Macedones. In hac parte oppida sunt, Aleta, quod incolæ modo Mosth dicunt in saxo Naroni fluuio appositum postea ad austrū Narona colonia sub lacu siue palude superius memorata duobus mil. pass. à mari fuit, cuius nullum restat uestigiū: quod in media palude ubi aquis terra eminentior fit, habitationes quædam sunt, locus aëris insalubritate notus magis quàm colonum frequentia, attolluntur ex aquis stagnantib. & circum pullulantibus syluis graues nebulæ, quibus continuo fermè, imminens cœlum obducitur. Postea à mari circiter 10. mil. pass. è regione Salonæ urbis, atque ex eius interitu oppidum renatum est Clissa nomine in asperrimo saxo positum. deinde Aquum colonia Saloniana. & Nedinum quod loci incolæ nunc Susied uocant, præter quæ nonnulla alia etiam castella sunt barbaræ appellationis: nā Titio amni ad orientem, Bogozin, sub quo Cameniznich, & sub eo Cliuz in petris sita, Cliuz uero Charchæ amni imminet, deinde alia usque ad Plicuam flumen: quæ sunt Petrouaz, Gracchouan, Vipachi, & reliqua, quæ omnia montana sunt. Post autem Titiū amnem, & ea quæ in orientali eius ripa esse diximus, cachuina castellum Zetinæ amni proximum est, trans autem amnem ad orientem Imoschium in monte situm sub quo ad meridiem lacus est haud magnus, in quo quidem situ Dalminium ciuitas olim, sanè ampla ac munita poni potest, si Ptolemęi numeris illam adaptemus quam Naxica exilem reddidit, agrum desolatum pecori omisit, cui ob altitudinem in prærupto enim colle quemadmodum & istud nūc est collocatur, machinæ bellicæ ullo modo adhi-

beri nõ poterãt, quod aũt ibi Dalminiũ extitisset uocabulũ, adhuc subie ctæ ad septentrionem planitiei montibus circumcinctæ restat, licet corru ptę dictũ, nam incolę illam Dumnium dicunt, & inde Dalmatiã traxisse nomen omnis asseuerãt, & postea sub eo Lubuschi castellũ in colle: mox Pozitegla, & ultra Naronẽ amnem Blaglaium alterum in mõte, in cuius radice foramen est, ex quo flumen prosilit, ac in Naronem uadit. de cæte ro ad austrũ uersus mare, aquę hyberno tẽpore in montiũ conualle ex tor rente Tribistgniza gẽtis uocabulo nõ longe emanante stagnant, ingẽsq; lacus per id tempus efficiũt, æstate uero arescit, seriturq; ab circũstantib. amplis. enim cãpus est. Post aũt uersus Rhizeorum sinum, quædam ca stella sunt, ubi Tutiesca amnis (ita barbari nũcupant) intra montes exor tus, quod quũ diei parte altera iter ad austrũ perfecerit, in magnorũ mon tium radicibus caput in terra condit, neq; quo iterum renascatur compre hendi potest, à quo paulo ad orientem in planitie montib. septa tres lacus haud magni ad eorũ radices in trianguli formam iacent, quorum unus ad aquilonẽ reliqui duo ad meridiem uergunt. Hæc de Dalmatia nostri tem poris. Hinc ad eã peruenimus partem quã posteri Albaniã uocauerunt, neq; in Macedoniæ limite duntaxat, uerũ ad Ceraunios usq; montes, quæ Macedoniæ tũ pars fuerat ad Ioniũ mare exposita terminauerunt, eo ap pellata uocabulo quia Albanos quondã huc à iugis Caucasi montis deue nisse fama fert, aut (quod propius uero est) ab Albanorũ gente Macedo nica, huic regioni cõtermina, ut suo loco dicemus, homines efferatis mo ribus ac bellicosi neq; infidi minus, ac subdoli, quiq; raptu uiuere assueti sunt. Igitur post Rhatæ fluminis ostiũ primũ Albanensium oppidum ad mare Vlciniũ est ciuium quondam Ro. quod Colchiniũ prior appellauit ætas à Colchis conditũ, hodie uero corrupto uocabulo Dulcignũ dicit̃, à nõ longe fluuij ostiũ pręalti est, uulgo Boiana nuncupat̃ ex ingenti emis sus lacu qui Scutari cognomento dicitur. mox cautes in mare prominẽt ubi Nympheus portus insinuatur. inde ostia Drylonis amnis in cuius orientali parte ubi scinditur, Lissus oppidum est Ro. colonia, arcẽ in tu mulo habẽs, quã Acrolissos, id est, cacumẽ Lissi scriptores uocãt, ca nũc restat, quæ Alessus à iunioribus. dicit̃, cætera quæ urbis erãt deleuit antiqui tas, in quo oppido Ptolemæus, & Plinius Dalmatiæ pedẽ ponunt. Dry lo prope Scardum montẽ quem Candauiæ Plinius uocat, 78. mil. pass. à Dyrrhachio, nã subiacet monti regio Cãdauia nomine quã Ptolemęus Aestreros lorotesq; populos inhabitare facit qui à ciuitatib. in eadem nomi nãtur, ex magno lacu Cochreda uulgato nomine profluit, occidentẽ pri mo per medium regionis quo excursu quibusdam assumptis amnib. in quib. Dryloalbus longo quidẽ tractu ab occasu delabens, ille in austrum conuersus Dagni oppidi occidentalem partem abluens ac inde Gladia à barbaris torrente absorto, quo diximus loco in ingentem maris sinum uadit

uadit, quẽ Dryni colpũ nautæ modo uocant, apud hunc fluuium & alterũ Naronẽ Iris laudatiss. nascit, q̃ tãtum commẽdatur unguẽtis & medi nis. Interius uerò à mari post Rhatã amnem statim oppidum est Antibarius prius, quod nomẽ adhuc retinet, nã Antiuarrus hæc ætas uocat, quæ regione Barij oppidi Italiæ situm est, supra petrã sedens, quod montes à tergo ac lateribus cingunt, in quorũ radicib. scaturiẽtes aquæ, dextra leuaq; corriuatæ in flumina cãpos rigant, 5. enim mil. pass. oppidum à mari distat. supra quod usq; ad lacum Scutari regio montana est, cui nomẽ Criania uernacula lingua est, sonatq; apud nos, loca saxis ac montib. impedita, ubi & Craina castellũ, magnus uero ille lacus, ut paulo ante diximus nomen à Scodra oppido traxit caput quondã gentis 10. & 8. mil. pass. à mari absens, quod nunc Scutari dicitur, lacui ad orientem imminens, in arce duo quippe ac præcipiti saxo ædificatum est ad emissorium Boianæ fluminis) quo munimine oppidani sæpius per superiora tempora ab oppugnationib. obsidentibusúe strenue sese liberarunt: Drylo. superq; eum oppidum ciuium Rom. Scodra inquit, quod aliter nunc se habet, fluit enim Drylo ab oppido longe, pristino mutato cursu, quod manifeste apparet, sub ipso nanq; oppido ad montis radices alueus repletus cernitur, & magni pontis fundamenta, qui pons ripas iungebat, atq; quum ex imbribus modo reliqua flumina excrescunt, alueus ille, qua cognoscitur, inundat, & in Boianam paulo supra mare exit, quẽ barbari ad hanc diem Drynax corrupte appellant: De lacu uero nulla apud maiores mentio extat, quẽ nos (quum mentione digniss. sit) ponere hoc loco statuimus: 100. quippe, & 30. mil. pass. circulari penè speciem implens, montib. undiq; præterquã, quod ad septentrionem ambitur, à qua parte duo amnes per ingentem planitiem excurrentes in se recipit, alter qui orientalior est saxũ præterit in quo Driuestum oppidum est Enderum olim, quod eius situs docet, 9. mil. pass. à Scodra, alter exiguus est. Moraza etiam, magna aqua ad septentrionalem plagã latiss. ostio, tracto in se prius Seta fluuio ab occasu, & altero ab ortu iuxta Bodonen oppidum exorto, ad occasum quoq; Viecha lingua indigena, in eundem lacũ cadit: In eo aliquot insulæ emerguntur, inter quas peninsula connumeratur, ijs omnib. maior ad Morazæ ostium sita, Xabiacum castellum habens in aspera petra positum. Reliqua aũt regionis oppida ad usq; Drylonem amnẽ, in quo nos Dalmatiã ex antiqua descriptione terminauimus, hæc fere sunt: Doclea ad amnem Morazã qui locus adhuc sic uocat, quo & urbis uestigia uisunt, cuius circũ adiacens regio Senta dicebatur nã & Seta nunc quoque dicitur: supra quod ad septentrionem in monte Medon recens oppidum Docleæ extinctione exortum. Item Thermidana. Siparuntũ. Epicaria. & Eminatium fuerant, quorũ pars interijt, pars in uicos redijt. Reliqua uero quæ modo in Albania esse dicunt, quum in Macedoniã peruenerimus absoluentur.

GEO-

GEOGRAPHIAE Commentarius VII. Europæ in quo Italia in tribus partibus diuisa continetur.

Talia terrarum omniũ clariſs. famoſiſsimaq́ dehinc nobis ſcribenda eſt, quam princeps gentiũ populus deuictis cæteris gentibus poſitis finib. longe lateq́ conſtituit (non enim quemadmodũ poſterius initio ita ſe habuit) à iugis alpiũ intra Varũ & Arſiam flumina cõſurgens, procero tractu, quouſq in cornua duo ſcindatur, alterũ Epirum, alterũ Siciliam ſpectãs, adlatrantibus æquoribus hinc infero, illinc ſupero Apœnini montis dorſuoſa excurrit. Non minus decies centenis mil. paſs. in lõgitudine ab alpibus recta in Iapygiũ promontoriũ. Vbi uero latior 200. fermè, idq́ ab Ancone uſq Hoſtiam. Quam quidem alij alijs tum nominib. tũ formis præfigurarũt. Plinius demum querno aſsimilauit folio. Heſperiã à Græcis, à Latinis Saturniam uocitatã illi ab Heſpero ſtella quod ad occaſum uergat: ſiue ut Iginus ab Heſpero Atlantis fratre ab ea regione quæ nũc Hiſpania dicitur expulſo, qui ea loca ubi nũc Italia eſt occupãs Heſperiã à ſe ut priſtinam alterã prouinciam nominauit, Latini Saturniã, quoniã Ianus & Saturnus una regionem partiti (ille enim à Saturno terrã colere, & uites putare edoctus) ubi aũt Saturnus nõ cõparuiſſet, in eius honore omnem Italiã Saturniã appellauit, hoc eſt ad extremum uſq orientale eius litus. terra enim dũtaxat, Iſthmo inter Laum fl. quod in Peſtano ſinus eſt uſq ad Metapontũ Leucopetrãq́ proiecta, Italico tũ nomine contenta fuit 500. & 50. mil paſs. nauigatione, quæ Oenotria prius eſt dicta ab Oenotro Sabinorum rege ut Varo ait, at Dionyſius Halicarnaſſeus, Pelaſgi qui è Græcia in Pelopõneſum ſedes quærẽtes traiecerant, parentes oraculo iubenti ſe in Italiam nauigare quæ tunc Saturnia uocabatur, præparatis nauibus duobus fratribus Oenotro & Peucetio ducibus tranſmittũt Ionium, Peucetius in quam partem Italiæ curſus tenuit, ſupra uerticem Iapygem ſuos collocat, ex quo qui circum ea loca habitant Peucetij dicti ſunt. Oenotrus aũt maiorem exercitus partem ducens, Auſonũ orã appulit ab Auſonio Vlyzis ſocio Calypſ. F. denominati, quæ dein ab eodẽ Oenotria appellata eſt. Italia poſtea ab Italo quondam Oenotriæ terræ rege: quidã ab Italo Siculorum rege, à quo mutato nomine, pro Oenotrijs Itali uocitati ſunt ex eo quod agriculturã Oenotrios edocuiſſet, legesq́ quãdo prius paſtores eſſent uagi palantesq́ tradidiſſet. Ellanicus uero Lesbius de Italiæ uocabulo aliter ſentit, quũ dicat, Herculem boues Geryonis agentem in Argos, poſtquam ſibi dum eſſet

in Italia

In Italia iuuencus quidam exiliens è grege, fugiensq; oram omnem peragrasse, transnatoq; freto intermedio in Siciliam aduenisse, quum obuios incolas assidue percunctaretur, num aliquis iuuencum alicubi uidisset? hominibus illis Græcæ linguæ pauca intelligentibus patrio sermone indicationes de eo animali oram omnem quantam uitulus permeauit dictam esse Italiam. Nam & Timeus Græcia antiqua tauros uocabat Italos ait: non ea tamen ratione qua Ellanicus, sed à multitudine & pulchritudine, & fœtu uitulorum in ea nascentium. Quod Varo in re rustica probat, ubi ait bos in pecuaria maxima debet esse authoritate, præsertim in Italia quæ à bobus nomen habere sit existimata. Cæterum post Italum, ut Antiochus testis est, Morges successit in regno à quo Morgetæ item nominati sunt, quod quum regnum non esset duorum capax, Siculus qui tum hospes Morgeti erat, distincta gente, proprium sibi ad occasum imperium constituit. Post hos habitabant Ausones auitis iam expulsi sedibus. Inter quos & Latinos, regionem Opici & Osci qui quandoq; Spici dicti sunt, incolebant, quidam Ausones supra in montanis locis, alij inter hos & Latinos degere, idq; nimia gentium uetustate apud maiores in obscuro est. Verum enim Aborigines antiqui Latij incolæ pulsis umbris in finitimos Siculos irruunt, quibus fugatis regionem eorum occupauerunt (fuisse Aborigines Oenotriorum progeniem Cato author est, uocari autem Aborigines ex habitatione ipsa montium: Festus eos multo errore nominatos Aborigines) cum quibus communem habuisse habitationem Euandrum Dionysius scribit, qui ex Palanteo urbe Arcadica secundam gentem post Pelasgos in Italiam regnante Pico Patini patre duxit: Trogus regnasse tum Faunum, quod Eusebius sensisse uidet. Essesq; Aborigines Tyrrhenos qui nomen traxisse à locis munitis dicũtur, quæ illi extruxerunt, Tyrses enim à Tyrrhenis appellantur, muro in altitudine circumsepta, ab eo igitur accidẽte nomen datum uolunt: alij sunt qui à duce Tyrrheno gentem denominatam fuisse afferant, ipsum Lydum genere, profectumq; in Italiam esse post Troiam captam, populi egregij fortitudine, & qui magno potiti imperio sint, ciuitates condentes plures atque opulentas: classe quoque potentes, qui quum diutius mari imperitassent Italum pelagus, Tyrrhenum a se denominarunt: pedestri similiter exercitu præualidi, tubam primi adinuenerunt bello admodum utilem, & ab illis Tyrrhenam appellatam. Vnde Silius loquens de Tyrrheno gentis duce ait.

Is ꝑ insueta tuba monstrauit murmura primus
Gentibus, & belli ignaua silentia rupit.

Venisse quoq; in Italiam eodem tempore Troianos Aenea duce, à quib. Romanus populus quãdo ederet̃ isq; uniuersam Italiam armis uinceret, eamq; terminare tanquam suam factam uolens, dictis finibus quaque na

ra ipsa

tura ipsa præscripsit statuit, qui ad hanc usque nostram ætatem, suis locis infracti perstiterunt. Cæterum terra Italia quemadmodum apud ueteres scriptores legimus, quum optima, beatiss. bonorumque omniũ affluentiss. semper fuerit, ita nunc quoque sese habere, experientia rebus omnibus comprobatur, adeo quòd nulla in toto orbe terrarum prouincia reperiri hac ipsa copiosior, utilior, commodiorúue possit. Quippe aquilonares & austrini uenti longe contra se flantes media fermè occurrit, quo quidẽ cadẽtes, aër inter frigus æstumque tẽperatus, ac per hoc saluberrimus efficit, solum ipsum frumento, uino, oleo, pomisque omnis generis abundat, ex animantibus quadrupedibus feris cicuribus, uolucribus ac piscibus copiosiss. est, quod si ad animi leuandi gratiam uoluptatemque attẽdere uolumus, quæ illa pulchrior, spectabiliorúue est? in ea uirent, ubique colles, apricant ualles, campi ubertate lætantur, strepunt frequẽtes amnes, aperiunt se passim magni ac nobiliss. lacus, scaturiunt salubritatis uariæ latices, quæ opportunis ac locis pluribus uolentibus præsto sunt, scilicet quæ optabilius dulciusúe, quàm mare currentibus portubus salutaribus recipi possent, quibus ipsa magna ex parte aut litorum recessu, aut ingentium fluuiorum ostijs cingitur, taceo metallorum omnis generis effossiones, quę ex terris nullis cedãt, q̃d notauit Maro ubi de Italiæ laudibus.

Hęc eadem argenti riuos ærisque metalla
Ostendit uenis atque auro plurima fluxit:

Quod interdictum uetere consulto patrum (inquit Plinius) Italiæ parci iubentium. Prætereà uirorum in ea probitas quanta sit, quantaque superioribus ętatibus fuerit non minus sæpe experientia quam frequentibus historijs edocemur, qui tanto cæteris nationibus bonarum artium disciplina, reique militaris peritia præstitere, quanto profligatæ illę atque deuictę, Italicis ipsis per omnes mundi partes concessere, ex quo (nec immerito quidem) terra omnium terrarũ alumna, eadem & parens, numine Deum electa ab antiquis cõclamata est: hactenus quæ de Italia in summa dictum uolui. Nunc ad eius partes, & quoniam Alpium mentionẽ fecimus quibus Italiam initio inchoare atque ab ea parte cingi paulo ante diximus, eas conuenientissime hic describere uidebimur, quum populos sub ipsis degentes primo nobis aperire, ac dehinc reliquos latissime sit: Diuisimus enim Italiam in partes tres, una quę intra alpium sinuositatem & Apoeninum montem usque ad Scultenam amnem continetur, altera quæ ultra Scultenam usque ad Troentum, Piceni amnem, trãsque Apoeninum in Liris Latini fluminis ripam. tertia uerò hinc ad orientem quanta est percurremus, & quæ in ijs habentur, paulo accuratius quam in alijs connumerabimus, sic enim scriptores alij de suis fecere, etiam minutissima describentes. Alpes igitur montes sunt qui uno iugo flexi, altero cornu in Li gusticũ mare, altero in ultimas Adriatici sinus oras, Italiam illinc ueluti

inacces-

inacceſsibili muro claudunt, ex quo nomen illis impoſitum, Alpes enim Gallorum lingua montes alti dicuntur, licet Grecum Feſtus eſſe dicat, quod eſt candidum, quia perpetuis niuibus albicent, quam altitudinem Silius meminit.

Nubiferos montes & ſaxa minantia cœlo.

Nam & amplitudine, & celſitudine, & aſperitate tanti ſunt, ut ne quinto quidem die aſcendi homine expedito poſsint, quum uia omnis preceps, anguſta, geluq́ perpetuo lubrica ſit, & ut qui ex propinquo aſpiciunt cacumina cœlum prope immittere uideantur, neque qua illinc peruenire mortali fas ſit coniectari poſsit: altis continuo niuibus preſſa ueteribus nouæ ſuperuenientes. Quibus difficultatib. Hannibalem in Italiam quum tranſcenderet, ſupra 30. hominum millia, maximumq́ iumentorum numerum amiſiſſe authores teſtanť, quod aduerſus anguſtias aſperitatesq́ uiarum ſic ei laborandum fuit, ut quibuſdam locis per ingentia ſaxa igni acetoq́ putrefacta ſibi aperuerit, iter, quod adhuc tranſitionum una in Gallias proficiſcentibus patet. Verum ut eſt apud Strabonem per tota hæc montana quidam terrarum extant tumuli qui commode coli ualeāt ualles q́ bene conditę, maiorem tamen partem, præſertim ad uertices ubi latrones conſiſtebant, incultam & infructuoſam fuiſſe conſtat. Ceterum multi nominis mons, ut ſuis locis in ſequētibus notabimus: quiq́ pectore ad Italiam conuerſo, multas concauitates receſſusq́ habet, ex quib. flumina non obſcura, alia in Venetorum paludem, alia in Padum amnē dilabuntur. Padus clar. fl. Italiæ Gallicū angulum medium penè ſecat, non mediocris ſanè campus, felix admodū & fructuoſis collibus uarius, ac nobilibus oppidis nitēs: hinc Ciſpadanum Apœnino adiacentē: hinc Trāſpadanam alpibus ſubditam, paludiq́ expoſitam relinquit. Item Apœninus mons imis alpium iugis propè adhæret, humilibus enim prius collibus: dein Genuam uerſus ſe attollit, adeo ut quidam hinc Apœninas, alpes ex Sabatijs initium capere dicant, ac ita ſublimis perpetuo dorſo mediam penè Italiam percurrat, dextra ſiniſtraq́. relinquens populos, ab Adriatico mari diſcedens minus, Anconem primo uerſus, dein Garganum, poſtea inclinatus ad meridiem in Leucopetra agri Rhegyni freto Siculo imminente ſe condit, ſic à Deo quodam cognominatus ut ait Liuius, quem in ſummo ſacratum uertice Peninum montani appellauerūt, non ergo à Pœnis ut quidam putant. Hinc poſt montes ſcribendæ ſunt regiones non eo tamen inſtituto quo alij, in Varo amne ad meridiem: nos in Arſia ad ſeptentrionē cœpimus, eſt quippe pro noſtro arbitrio à quacunque nobis placuerit initium ſumere, quando quidem nullo aſtringimur præcepto, quo omnes uno & eodem ordine in deſcribendis uel Italiæ, uel aliarum prouinciarum regionibus ſequi debeant

K Iſtria

Istriae regionis situs.

ISTria prima Italiæ regio, idē quod prius nomē retinēs, in Arsia statim se aperit: est enim Arsia fluuius inter Italiam Liburniāq; delabēs: ea in chersonesi formam 30. mil. pass. isthmo: nauigatione circiter 150. constat: terra licet aspera, oliuetis tamen uinetisq; ac pomiferis arborib. abundat: nec minus sale quod affatim coquit, omne enim occidentale litus salinis refertum est: frumento uero ac cæteris leguminibus ingratus ager. Ibi ad mare primum orientem uersus, Castellum Nouum in saxo, Nexātium olim ostio Arsiæ imminens. Inde post nonnullos portus Mentoriū extrema, nunc Polmontore, est totius chersonesi prominens angulum, cui scopuli quidam eiusdem nominis obiacent. mox in reducto sinu Pola uetustum sane ac nobile oppidū priscū retinens nomen à Colchis in solo plano cōditū quod Græcorū sermone exulem significat: ab ijs enim ædificatum est qui aduersus Medeam missi fuerāt, ij uotorum impotes, & fugæ desperatione solliciti ut scribit Strabo, Polam appellauere locū, quæ dein de colonia Rom. fuit Pietas Iulia uocitata, ubi (in agris præcipue) antiquitatis semirupta opera, ac sepulchra uetustis insculpta literis passim reperiuntur à barbaris, & à Genuensibus sæpe diruta, ex quo ad breuiorem orbem redacta est. Hæc ante se paruas quidē ucrum portuosas, & fructuosas habet insulas. Postea in ora quæ occasum spectat Rhouignū oppidū est, eandem quæ Pola calamitatem passum ubi saxifodinæ, quibus Venetiarum urbs tam in p. quam in priuatis ædificijs, tum fundamenta, tum cætera q; ipsis opportuna sunt exornatur. Inde mare sursum 5. mil. pass. per cauam uallem uelut fluuius ingreditur, Lemen ipsi uocant, post Parentium oppidum antiquæ appellationis est ciuium Rom. quondam, in mare porrectum. Inde paulo, lato ostio Quietus amnis recenti nomine in mare it, ex Carsis demissus, quem Istrum antiquitas nominasse uidetur Diodorus author est (licet quidam de Risano intelligant, quum nō procul Tergeste mare influere dicat, nō tamen ex aduerso padi historia delaberet) ait enim scriptores nonnullos tradere Argonautas per Istrum nauigantes atq; ad eius fontes delatos, postea ad sinum Adriaticum peruenisse, existimantes Istrum pluribus ostijs Pontum defluentem, eumq; qui in Adriam descendit ab eisdem locis decursus initium sumere, uerū nominis fluuiorū similitudo causam erroris ipsis dedit, in quib. Nepos Cornelius Padi accola est, qui ex aduerso Padi ostia delabens concurrentibus aquis interiectum mare dulcescere. Item Aristoteles ubi de natura admiratur: Danubiū post fontes in duas diuisum partes, alteram ad Cyaneas, alteram in Adriaticum profluentem, quod multa passim Iasonis uestigia notant, multasq; extare in ripis aras ab eo positas: quod etiam scribit Plinius, sed eos deceptos credere, quoniam Argonauis flumine in mare Adriaticum descendit, nec procul Tergeste, nec iam constat quo flumine, humeris traiectam

Alpes diligẽtiores tradunt, subijsse aũt Istro, deinde Sao, deinde Naupor to, ex quo à Colchis regio originẽ ducere fama est, ubi enim tędio lõgę na uigationis ducti cõsedere, & ab Istro siue unde uenerãt, siue in quẽ deindẽ descenderãt, Istriã appellauerũt, uel sicuti Trogo placet, & regioni & flu mini Colchi per Istrũ uecti uocabulum intulissent. In dextra igiť ripa ostrij Quieti oppidũ est Aemonia cognomine flaua quondã nũc ciuitas Noua. mox Hunagũ oppidum alterũ. Inde extrema quã Saluoa ipsi uocãt, & in sinu post eã Pyranũ oppidũ in promontorio situ à quo uocabulũ traxit, nã in Pyramidis formã erigiť. Est & aliud nomine Isola. mox Aegida quę deinde Iustinopolis, hodie Caput Istriæ dicitur quã diripuerunt Genuen ses igniq́; deinde incenderunt, uetus sane urbs & à Colchis sicut Pola ut fa ma est condita totius chersonesi primaria, in insula Capraria. prius Cissa pularia (ut est apud Pliniũ) appellata, sita est, unde illi nomẽ fuit, nã Egas Græci Cappã uocãt, quam posteriori ætate, Iustinus senior uetustate iam dilapsam reædificauit, à quo postmodũ nuncupata est, idq́; eũ fecisse quò Istriæ populi à frequentib. barbarorũ incursionib. sese recipere, ueluti in munitiss. arcẽ possent, ponte enim aggeri à continente prominenti iungi tur, in cuius medio castellũ eminet, ipsumq́; aggerẽ dextra leuaq́; ingentes paludes cõmuniunt, prope urbẽ Formio fluuius in mare descẽdit, quem nunc incolæ Disanũ uocant, ubi antiquus auctæ Italiæ terminus fuit, q̃d idem author scribit. postea in sinu castellũ Mignũ, nunc Mugia, & in in- timã ferè sinus ad septentrionẽ Tergeste colonia, eodem adhuc nomine, colli apposita, in cuius agro uineta in tumulis miro exculta modo ex qui bus pretiosum uinũ cõficiũt, sed præcipue in saxeo colle à Timaui amnis fonte haud procul quo nullũ aptius medicamentis iudicať, Græci uel Pi ctanũ appellant miris laudib. illud celebrãtes, incolæ nũc Ribollã dicunt. Hinc ad Timauum usq́; amnẽ in quo Istrorũ litus terminat, ut Strabo ait, asperrima saxis ora percurrit, in qua post Tergestẽ Pucinũ castellum est uino nobile, nunc Prosecũ dicitur, in extrema sinus parte sitũ paulo supra mare. Postea in mari insula est perexigua modico freto à cõtinẽte diuisa cũ ædificio iam tempore collapso, quod templum Dianæ fuit à Medea tum conditũ, cui Duinũ castellũ imminet, quasi Dianiũ corrupto uocabulo à Diana dictũ. Hæc de ijs quæ circa mare sunt. In mediterraneo uero simi- liter castella nonnulla esse, in quib. ad partẽ septentrionalem sub Carsis, quà planities propter montiũ radices extenditur, ardua exurgit in isthmi penè medio petra in qua Pinquentũ oppidũ situm est. natiuũ ad hoc tem pus nomẽ seruãs, ex qua petra altero fonte (duob. enim exoritur fontib.) Quietus emanat inter quẽ Formionẽ flumẽ alterũ, castella posterioris ap- pellationis sunt: Petrapellosa, Portole, Piumõs, Grisignana, Mumia, Bu- ge, & nõ longe à sinu in quo Pyranũ, castellũ Veneris, omnia in collib. si- ta. Post aũt Quietũ ad orientẽ, Rhozum, Chersam, Suuignacũ, Pixinũ, &

ĳs præcipuũ Montona in colle ſyluis cincto prope Quietũ, ſubinde Dignanum, Docaſtelli, S. Laurentius, Valle, Nexantiũ olim nunc Iſatium, cuius rudera tantum ſuperſunt, & Roſara ſunt. Hactenus Iſtria. Verũ huic ad occaſum Iapidię ora, nõ niſi 5. mil. paſs. ab oſtio Timaui ad alterũ Sontij eſt, cuius mediterranea in Liburnia ſcripſimus. Eſt Timauus q Larechia modo dicit̃, 9. capitib. ſurgens, uno oſtio in mare uadit, 7. ut Mart.

Et tu Ledæo felix Aquileia Timauo

Hic ubi ſeptenas Cyllarus auxit aquas.

Item Strabo quum illum ſcriberet: In Tergeſtino ſinu Diomedis eſt templum inquit opus ſane mirabile, & Timauus portus, & lucus miro decore 7. adſunt fluuiatilis aquæ fontes mare mox irrumpẽtis, & lato & profundo ſane fluuio, reliquos uno duntaxat excepto ſalſas habere aquas Polybius author eſt, locumq́ ipſum maris fontem, & maris matrem ab indigenis uocari, quod Varo affirmat, hũc fluuium ab incolis mare nominari, matremq́ à nonnullis Adriatici maris ait. Item Plinius Timauus in Aquileienſi campo merſus poſtea redditur, quod uel ad eum uſq; amnem Aquileiæ agrum pertendiſſe, uel quod ipſam iuxta Timauum in primordio ſui (quod non eſſet abſurdum) extitiſſe, contra illos qui uolũt eum per Patauinum campum ſerpere, quem errorem peperit Lucani uerſus.

Atque Antenorei diſpargitur unda Timaui.

Qui Martialem quoq; in eandem ſententiã deduxit, quum Timauum Euganeũ cognominet, uerius Maro. Caſtella in tumulis, & Iapidis arua Timaui. quum per Iapidam terram fluat. Eratq́ in mari contra oſtiũ Timaui parua inſula parumq́ à continẽti diſtans cum fontibus calidis, qui pariter cum æſtu maris creſcebant, nunc interueniente è locis ſuperiorib. limo ab amne iniecto, & oſtium & inſula eſſe deſierunt, calidæ ſimiliter aquæ euaporauerunt. Poſt autem Timauum ad occaſum neq; à mari longe arx eſt Veruca quondam incolæ nunc Monfalconem uocant, à Theodorico Gothorum rege in tumulo à fundamentis ædificatam ut eſſet ab ea parte Italiæ Clauſtrũ, in finibus enim Italiæ Noriciq́ eminet, cui à tergo regio inæqualis iacet in qua tres lacus haud magni ſunt, qui Carſi appellantur, quippe loca illi ſaxis impedita Carſos uocant: à fonte planities uſque mare ſternitur, hinc Sontius fluuius prorumpit in pelagus.

Carnicæ regionis ſitus.

CArnorũ terra poſt ad occaſum Iapidiæ ſequitur, Forum Iuliũ appellata quod ſic etiã adhuc dicitur, licet corruptæ à uulgo Patria Freuli dicatur. Cui ad ſeptentrionẽ alpes ab ſe Iuliæ uocitat e imminẽt, & ſi Ptolemæus Pœninas, & Strabo partẽ illam alpiũ Apẽninum uocat, ad occaſum Liquẽtia amnis, ad meridiẽ Adriaticũ mare, ad orientem Sontius fluu. Liſonzius nũc ex alpib. per anguſta & cõfragoſa loca, hinc inde quaſi uadum de induſtria captãs crebris tortuoſitatibus lapſus

Carnos

Carnos ab lapidibus disterminans, qui ponte iungit, quo Goritiā proficiscitur, apud uero maiores Natiso Tarro Sontioq; in se receptis in mare ferebatur: oritur Natiso haud procul à Sai fontibus ex ijsdem montib. ad orientem primo, quo in meridiem cōuersus antequā Sontio iungatur, per aliquot stadia, minime profundo alueo penè arescit. Igitur post Natisonis ostium quo Aquileiensis panditur sinus, Gradus castellū est in insula plana situm, marinis aquis circumflua, ab Aquileiensibus per superiora tempora dirutum, piscatorū nūc domiciliū, cui à tergo stagna spatiosiss. pelago infusa iacent, in quibus nōnullæ paruæ insulæ ab aquis denudatæ emergunt. Item uniuersum litus palustre, haud minus 50. mil. pass. extendit, arbustis harundinibusq; impeditū, portus tamen plures habēs tum fluminū, tū cedentis litoris, non nauigijs grandiorib. sed paruis nōnunquā salutares. Post aūt dictum castellum parui quidem fluuij ex locis circum Aquileiam manātes in stagna uadunt, rūpit litus Alsa amnis, qui Aquileiam influit nunc Ausa corruptæ dicitur: sequitur ostium amnis ex plurib. dilabentib. aquis efflati qui uulgo Ceruignanus uocatur dein spatiosum marinis aquis stagnum efficit angusto ore, quo Varianus in mare exit, castellum in insula est quod incolæ Maranū modo uocant, corrupto fortasse uocabulo, Varianū dicere uolētes ab amnis nōmine, prope enim ingressum amnis in stagnū sedet. Hinc Anasus fluuius in mare it, Lugnanus modo dictus in media penè regione exortus quem Stellam appellari à nostri tēporis scriptore quodā audio, à quo Tilauemtū nauigabili deducitur fossa magnā ad mare insulam relinquēs Pineā nomine à pinis, quib. arborib. referta est. Tiliauemtum flumē nō procul ab Anaso magno ostio in mare exit, quod nūc Taiamentū dicit, in alpib. monte Mauro fontes habens, quū q aliquādiu orientē uersus, quo in cursu quibusdā torrentib. auctus in austrū retortus aquā statim è Cauacij lacu suscipiens per latiss. relictis montib. campos in mare uadit, periculosiss. hiberno tēpore trāsitu quippe repente adeò è superiorib. locis aquā in se præcipitē inuoluit, ut ne in alterā quidem ripā euadere possit ingressus iam, qui nipsis inundationib. obruatur. Post illud portus aperitur quē Basellege nautæ appellāt, et est aqua nō longe ex paludib. manās, hinc Rhomātinus fluuius & portus cui opponit insula cū oppido Caporle à Genuensibus quondā è uerso is Limene à iuniorib. dicit, nō in alpibus sed in cāpis tenui origine ortus, ac inde in regionis limite amnis Liquentia in mare uadit. Hæc ad mare sunt. Hāc regionē Carniolam siccā superius appellauimus, quæ Venetię quondam pars fuit, cuius rei testis est Liuius, ait enim eodem quoq; anno Galli transalpini trāsgressi in Venetiā sine populatione aut bello, haud procul inde ubi nūc Aquileia est locū oppidum cōdendo ceperunt. Terra (ut res ipsa indicat) aëre salubris, raro quippe ibi pestis corpora hominum inuadit, fructifera tota ac plana, præter eā partem q̄ alpib. uicina est, ubi colles neq; ardui descendūt. In quib. castella nō pauca sunt, omnia fere huius no

stri temporis nominib. appellata, siquidē inter Versam, Indrinq; amnes (oriū paulo altius in montibus uersus mare descendentibus) oppidū Cormon est satis eminens. Inde oppidum à Gallis conditū fuit in alpium radicibus quod interfluit Natiso. Post uero in montib. in Sontij ripa Tolmin castellū à quo nō procul Tolmin amnis infundit, & occasum uersus alpib. Sofumbergum, Zuchū, Cuchagna, Atis, Partistagnū, & alia quædam. deinde à Ciuidale 9. mil. pass. ad occasum Vtinū nobile sane oppidum totiusq; regionis metropolis haud antiquū, ut annales nostrorū temporum tradunt, nā post euersionē Aquileiæ urbis, factū ab Attila Hunorum rege fuisse uolunt, uel quod uerius est restauratum ab eo, & esse illud quod Ptolemæus ForumIuliū coloniā dicit, nā & illud in hoc loco positū fuisse uidet, reperiturq; si quis aliqua in parte tumuli in quo est oppidum effoderit nonnihil antiqui operis, ex quo nomen deinde toti patriæ obuenit, ad cuius oppidi orientalem partē forum quippe ibi (iacet enim in amplifs. campo) à diuo Iulio celeberrimū, armentorū, equorū præcipue fuisse legimus quorū prouentu taliq; magna pars tū usa est. Tarrus amnis ex alpibus cadens præterit Natisoniq; inde iungit, qui hodie Tor dicit, inter quē & Natisonē à superiorib. montib. alius excurrit fluuius, illi Malinā, in quem Griuonus torrēs, qui simul iūcti in Tarrū profluunt, inter quos Natisonemq; castella sunt Boriū, & Manzanū, supra quæ in Italiæ limite sub Norico iuxta alpes oppidum fuit Iuliū Carnicū, Strabo pagus Carnicus puto lib. 7. cuius hodie rudera incolæ Iul Zuliū alij sunt qui Zugliū appellant, Gemona præsentis tēporis oppidū est haud ignobile cuius per agrū Ledra amnis in Tiliauemtum labitur, sub quo castrū Pamper. Inde intra montes, Venzonū est ad ostiū Venzonasiæ torrentis in Tiliauētum exeuntis positū, primū Italiæ ab ea parte, sub quib. Tarzentū, Sauorgnanum, & haud procul à Taliauētum oppidum estS. Danielis. sub quo Fagana, sub quo Codroipū, & sub eo castellū Belgradum ad exiguum amnē in Tillauemtū exeuntē, inde in Tilauemti amnis ripa iuxta paludes Tissana castellū. Inde aliud ad ortū solis Pallazolum nomine, post iuxta aquā Porpetū, & Strasoldum castella exigua. Post nō longe à cōfluente amniū Natisonis, Sontijq; Aquileia uetusti nouiq; nominis ciuitas 6 mil. pass. à sinu maris, & à ForoIulio 13. à Romanis cōdita incūbentib. imposita barbaris. nā Strabo quum Vindelicos meminisset propriores ait sinū Adriaticū ad Aquileiā, nonnulli Norici Carniq; tenēt, horum impudentiss. incursiones repressit Tiberius & frater Drusus æstate una, ditiss. olim populosissimaq; & ciuitas multi populi cognominabat, hæc nūc urbs in paludib. proprijsq; sedet, neq; post barbari illius regis excidiū se extollere ut prius ualuit, nā minima eius modo pars circa Alsam flumē habitat, & ea quidē rarissime, reliquū urbis pristinæ cōplanatū ad solū iacet, aērē morbidū habens ex adiacentib. stagnis. Hanc urbē haud hoc loco in quo nūc est, ædificatā primis temporib. fuisse Liuij uerba superius attestata pro-

bant,

bant, ubi nũc Aquileia est dicẽs. ergo tũc alibi, & Strabo extra Venetiæ fines Aquileia est flumine ab alpib. descẽdenti disterminat, neq; quòd de Tiliauemto dixisset credẽdũ est, quũ ab Aquileia circiter 20. mil. paſ. distet, sed de Natisone quẽ statim nominauit, per quẽ ad urbem ipsam emporiũ gentes ad Istrũ Illyricæ subuehunt ait, nunc ab eo occasum uersus 3. mil. pass. fermè distat, quod si extra Venetiæ fines erat, ad ortũ fuisse necessario est. modo ad reliqua. Ad occasum aũt in Tiliauemtũ primo ex superioribus mõtib. Cossa torrẽs inferẽ, inter quos ad montiũ latus Flagona castellũ est, & alterũ Pinzanũ, sub quib. Spilimbergũ oppidũ natura munitum. Inde fluuius Meduna latiss. immissus alueo in seprius Coluerã, deinde Cilinã torrẽtes receptos in Liquentiã magna aquarũ mole, magnoq; impetu imbrifero cœlo, ubiq; stagnans infundiẽ, est & Medunũ castellũ penes eũ, sub quo aliud Solumborgum nomine, ad cuius meridiẽ Voluẽson, & ad exortũ Rhomantini amnis (excurrit enim inter Liquentiã Tiliauemtũq;) oppidulũ est Produlum, inde ad orientẽ castellũS. Viti. Postea Cordiuanũ, sub quo Erata locus paruus. Postea Portũ gruarium oppidum ex Cõcordiæ internitione ortũ 24. mil. paſ. ab Aquileia ad occasum, Rhomantinis aqs infusum, sub quo mille fermè pass. uersus paludes Concordiæ urbis uestigia, uel nudũ potius nomẽ extat, ab Attila rege cõminuta, diuidebat, eã Rhomãtinus amnis, sicut murorũ fundamenta, epigrammata, urnæq; cinerib. plenæ, & alia urbis signa, quũ solũ euertiẽ ostẽdunt. Rursus supra Produlũ, neq; procul à Midunaamne castella duo sunt, Zopola, & Culam, quæ fluuiolo abluuntur in Liquentiã post Midunam exeunte, & ad occasum Midunæ in radice montis castellum est Fana. inter aũt Coluerã & Cilinã, Maniacũ in petra situm. & ad Cilinã in occidentali ripa Monrial in colle positũ, sub qb. haud modico interuallo à Miduna parũ, oppidũ est Portus Naonis, id est, Pordenom, fosã in dictũ fluu. habẽs, supra uero in mõtib. ad Liquẽtię fontes Pulcinũ, & Auianũ castella

Venetiæ regionis situs.

VEnetia regio, descripta Carnia cui annexa est) dehinc seqtur, terminatẽ enim ab oriente Liquẽtia amne, quo ab ipsa Carina dirimitur, & intima Adriatici sinus, à septentrione extremis alpiũ montibus, ab occasu Abdua fluuio antiq termino, quẽ quũ Lõgobardi abstulissent: Mintio Benacoq; lacu restricta. Pado, à meridieq; ad mare inferaẽ. Huic regioni (maxime à Liquentia usq; ad Medoacum superiorẽ) Euganea primo nomẽ fuit, à gente in ea sic quondã uocitata. Plinius enim ubi alpinos populos commemorat, ex cõmitatu ait Herculis in alpibus relictos Lepõtios, Euganeosq;, inde tracto nomine, in quib. oppida 24 fuisse enumerat Cato. qb. eiectis Veneti habitarũt Troiana stirpe orti, nomẽq; terræ suo de nomine imponẽtes, quod Trogus asserit. igiẽ Liuius Troia capta Antenor cũ multitudine Enectũ qui seditione è Paphlagonia pulsi uenisse in intimũ maris Adriatici sinũ, Euganeisq; qui inter mare alpesq;

 incole-

incolebāt pulsis Enetos Troianosq́ eas tenuisse terras, gens uniuersa Veneti appellati, similiter Curtius, & Silius: Strabo ancipitem fuisse opinionem inqt, quidā ex Paphlagonia an ex Gallis eiusdē appellationis oceani accolis colonos fuisse dubitāt, licet qdā ex Illyria uenisse quēdā Enetū regē qui Venetiā tenuit à cuius nomine Enetia dicta, posteri Venetiā nominauerūt. Homines uero nostri tēporis regionē hāc in Marchiā Teruisanam conuerterunt. Demiror Strabonē de Euganea gente nullam prorsus mentionem fecisse, quū præsertim de reliquis omnibus (quorū permulti nullius quoad historias utilitatis sint) accurate, ac ipsis Venetis scripsisset, quib. à tergo in alpiū radicib. Medoaci incolebant quos ipse nominat. Venetiæ itaq; ad mare hæc sunt, Liquentiæ primo ostia, cui fluuio uetus adhuc nomen est, nā Liuentia à iuniorib. dicit, ex lacu quodā ultra Italiā ad Rhetiā pertinente exortus, qui aliquib. locis perforato mōte exilit, ubi aquam expressis quibusdā fontib. in se recipit, quo fit, ut quidā ex ijs hūc nasci dicāt. Plin. ex Opiterginis montib. nasci dicit. Hinc post Liquentiā ad occasum Plauis amnis in mare procurrit, lōge supra in montib. fontes habēs, q uel liquatis niuib. uel imbrib. ingruētib. torrētior ac uehemēs fit, syluas, saxa, & quicqd obuiū est in præceps cōuoluit, qui posteriori ætate exortus fluuiusq́ factus à quibusdā ex iuniorib. putat, quū magnus ac famosus apud nos sit, apud aūt maiores neq; nominet, sed quemadmodū à posteriorib. tradit, eius pristinus alueus fuit, qui supra ortū Liquētię manifeste nunc intuentib. patet, colle quodā ab hodierno cursu diuertēte inter Liquentiā Tiliauemtumq́ in mare, signata humo pertendit, diciturq́ Plauis sicca, ista uero Maior, quæ modo fluit: Verum alterū fuisse Tiliauemtum haud ab re creditur, quū Plinius Tiliauemtū maius minusúe dicat, de Plaue aūt nihil dicat, amne memoria dignissimo, qui quū mutasset locum (ab altera enim collis parte, qua modo it, cursum retorsit) mutasset quoq; nomen facile fuit, nā post Liquentiā statim Silim ponit, neq; esset inconueniens Plauem superfluere Liquentiā, dum Liquentia subterraneo alueo laberet, fit hoc nonnullis etiā locis. Iacet cōtra Plauis Maioris ostiū, magna insula Equilium nomine, stagnātibus ex paludibus aquis à cōtinente diuisa, in qua oppidū sui nominis prisca ætate fuit, Iesulum nunc locū appellāt, ab Heracliensib. tū uicinis ædificatū ipsa quoq; Heraclea (ut annales tradūt) ab imp. Heracleo cōdita denominataq; fuit, sublata nunc incenderunt eā Pannones, licet locus intra paludes aliquib: habitet casis piscatorijs, dicatq́ ciuitas Noua. post Plauē Silis ueteris ac noui nominis fluuius profundus satis nec tortuosus minus limpidas uehit aquas, is ex aduerso Torcellanæ insulæ paludē ingredit, unde in mare cedente litore, per os, quod tres portus modo dicit exit, qui amnis nō in Tauruisanis, ut olim mōtib. exortus, ut Plin. ait in solo plano, & à mōtib. lōgiss. interuallo, ex corriuatis aqs, neq; pcul ab opp. Tauruisio immissus alueū cāpos secat. Est Torcellus, Mazorb, Buranus, Muranusq́ sparsæ p

paludem

paludem magnæ insulæ, marinis aquis irriguæ habitationib. haud infrequentes, quarũ Muranus cæteris grandior nobiliorq́ est, à Venetorũ urbe parũ distãs, ad aquilonẽ simul cũ reliquis expositus. Siquidẽ post Plauis ostiũ, tenue quoddã litoris supercilium circiter 60. mil pass. longũ inclinatũ ad occasum magnã illam atq; famosam paludẽ claudẽs quæ apud maiores Gallica adpellat, uadosam habẽs nauigationẽ, quod litus tamen nonnullis locis magnorum fluminũ impetu dilapsum est, qua paruis nauigijs sæpenumero suffugiũ fit, periculosum admodum mare, circum enim omne litus in mari longe fundi breuitate formidulosum est, uentis omnibus facile expositũ atq; apertum quũ longius undiq; montes absint, quod si nõ dictis pateret ingressib. Adriaci sinus intima inaccessibilia penitus forent, etiã quum tendentib. cursus adeo difficilis atq; anceps sit, ut in eius sæpius uada nauigia hærẽtia dissolui ac dissipari fluctib. cõtingat. Cæterũ omne fermè litus uinetis ac reliquis arborib. & olerib. præcipue cultũ perpulchre extat. Cõtinentisq; ora similiter, ob dulciũ & insipidarum aquarũ confusionẽ ubiq; stagnantiũ inutilis reddit, arundinetis scilicet accedente uestigijs limo inuia, neq; penes mare tantũ, uerum etiã supra illud 5. mil. pass. aliquib. in locis huiusmodi effici, neq; aliunde in mediterranea quã fluuiorum ostijs aditus est, quod nauigationi cõmodissimum fit, propter eorũ magnitudinẽ, curuaturq; ora ad similitudinem litoris, cuius à litore ad continentẽ per mediã paludem, non minus 6. mil. pass. trãsuersa linea cõstat. Verũ post Silim Merzenigus fluuius in paludem exit è campis manãs cuius lapsus unà cum alijs aquis, eam partẽ uersus præparat, quæ in medio litoris flexu est, quam nostra ætas Brentã uocat, is ex superiorũ montiũ iugis neq; à Tridento oppido amplius 6. mil. pass. ex diuersis fontib. per uallem quã Suganã incolæ appellant, ac inde per subiectã planitiem in paludem uadit, postea in mare per litoris fractu ram quem portũ Malamochi nostrates uocãt, à uico iuxta illum eiusdem appellationis, quod oppidũ olim fuisse fama est, per Hedronem tum por tum in mare edebat quẽ iuniores deinde corrupto uocabulo portũ Sablonem dixere, quo quãdo magni sępius fluctus ac inundationes in paludem fierẽt, opposito aggere saxeis crustis utrinq; munito spatio tẽporis occlusus est, locus modo portus siccus appellat. Hoc igit clauso, trãsuerso aggere, impetente eũ Medoaco cursus obiectione illa deuoluit, atq; ad hũc se locum attulit, cuius impetũ non ferente litore in portũ sese indies ampliauit, nauigia nihilo minus grãdiora impatientẽ, latior enim q̃ profundior est. Post aũt Medoacũ ostium fluuius alius exilis sequitur, accolæ Siocum nominant, qui superius à dicto Medoaco scinditur: ulterius uero 16. mil. pass. ferè Medoacus alter, hoc est inferior in eãdem paludem infunditur, qui ueluti ante nomine uno ambo, ita & post, mutato uocabulo appellati sunt, quamuis enim per Vincentinorum agrum quà excurrit (oritur enim

enim supra urbem Vincentiam circiter 5.mil.pass.in campo, neq; tamen à montibus procul ex reptantib. hinc inde aquis) Bachion ab incolis uocetur, per Patauinorum tamen qua pleno profluit aluco, Brenta uctus appellatur, ingrediturq; paludem è regione pene Clodiæ, qua transmissus, litus magno ostio ac omnium huius loci profundiss. aperit. eodem cũ fluuio nomine Strabo author est, à quo mille pass. ferè in parte dextra Clugia urbecula est in insula posita, fossa quæ Clodia uocabat̃ à maris litore intra paludem discreta qua fossa ponte transitur, quæ etiã adhuc ab incolis fossa dicitur, unde fortasse urbi nomen quum postmodum ædificaretur, datam fuit, Clodiaq; dicebatur, nũc aũt corrupto uocabulo Clugia, non tamen in ea antiquitatis uestigium ullum apparet, quo inter illorum temporum urbes reputanda sit: Ligurum manib. diruta maxima ex parte iacet, huc siquidem magna aducti classe paludem (portus sine præsidio tum erat) ingressi, urbem post aliquandiu obsidione protracta capiunt: Veneti à tergo adorti, occupato portu naues saxis onustas in præceps dant, castellum in altero latere ædificant, ne illis facultas inde abeundi sit, qui uelut in cauea cõclusi, uastata prius ac direpta urbe, ad unum in ostium manus perueniunt: Venetijs inde cui maximo paulo ante terrori fuere. in uincula coniecti, breui fame ac peste omnes cõsumpti sunt. Post itaq; Brondulus sequitur uetusti ac recẽtis nominis portus, quem fossa facere uidetur Pizonẽ iuniores uocant, siquidem Medoacus in Brentonem amnem supra paludes circiter 10. mil. pass. scinditur itẽ Brentonus medio in cursu in Pizonem, ille Clugiam uersus, iste Brondulum petit, etiam Athesi fluuio duobus interciso locis, nonnihil aquæ per fossas in eũ infundit, quarum altera (manu uidentur ad filum factæ) ad Bebannicum in Pizonem, altera paulo supra litus in dictum portum exeunt, distat Athesis ostiũ in mari à Brondulo 7. mil. pass. nam Brondulus in extremo paludis cornu litus dirimit, fluit Athesis quẽ Strabo Athagem uocat, nũc Ladese à iunioribus in mare extra paludem ad orientẽ portuoso ostio, quod Fossiones hæc ętas (quemadmodũ & prisca) uocauit, is primo asper fit intercurrentibus saxis, gurgitibusq; uerticosus ac uelox, dein amœnus dũ campos rigat, cuius fontes in Rheticis alpib. sunt, ab Aduæ fontib. haud multo plus 7. mil. pass. distantes, monte qui S. Nicolai dicitur, cuius è uertice præceps, tris lacus primò unum, secundò alterum, deinde tertium implens haud magna inter se distantia in planum descendit ad uicum quod illi Malz dicunt: post autem eius ostium, Adrianus amnis in mare labebatur, ut superius diximus, eratq; nobilissimæ urbis Atriæ portus nunc autem in paludes dispersus euanuit. Inde est Padi ostium Carbonaria, in quo Venetia ab hac parte terminatur, medio litoris flexu (non minus stadio) aperto fluctus in paludem se recipit, ubi hinc munitiones duæ ostio imminent, quarum altera ne Venetorum uectigalia fraudentur

dent Venetiarum urbi est portus, altera quo nauibus longe in pelago ad ancoras stantibus opem munimentaq; cōtra sæuientes procellas, ab ijs ferantur: etiā ut erecta in hasta pilla, quæ mari cōflatio uel insessio tunc fuerit significetur. Non enim magnæ naues nisi conflato mari fallacibus uadis accederent: neq; sic quoq; portum tenerent, nisi ductores profundum, per uada, nauim ascensi demonstrarent, quaq; gubernator clauū conuertat sæpius admonerent. Qua quidem intrandi anxietate: Venetiarū urbs magna atq; magnifica intra paludem ac pene in eius medio sedens munitiss. redditur. Hæc ciuitas non nimia inter reliquas Italiæ uetustate uenerandа est, post enim Antonini Imp: tempora ædificatam fuisse à Patauinis præcipue hominibus constat, licet casis semper piscatorijs locus habitaretur (piscibus quippe diuersarum specierum, & qui alibi non uisuntur abundat palus) uerum ex multarum deinde urbium Italicarum excidione condita: Attila (ut ante) Hunorum rex quod historiæ posterioris temporis narrāt. Italiam populabundus aggreditur, captisq; primo impetu nōnullis claris oppidis atq; uastatis, immani efferatus crudelitate lōge ac late omnia quæcūq; adierat loca ferro atq; igne inuoluerat: qua ex re uniuersa regio exanimata terrore, qui à cæde superfuerant sese in aliquo abdito occultare loco cupientes, undiq; profugi à continente in Gallicam paludem cōijciunt, ubi nudatis ab inundatione marinæ aquæ campis (nāq; reciprocatio maris in palude fit) aggeribus muniti, quibus erectis habitationibus indies magis magisq; aucti, ciuitatem constituunt, cui à regione qua dilapsi fuerāt uocabulū indiderūt: Vrbs non muris, nō turrib. nō propugnaculis ullis munita, sed aquis tātum diffusissime circum stagnantibus nam & cimbis tota excurritur coniungentibus quāplurimis pontibus insulis, canalis autem ille qui ciuitatem magno aquarum diuortio in duas partes diuidit, unus duntaxat. Quæ ciuitas quum semper antea tum maxime ætate nostra, & principe & senatu, reliquorumq; ciuium ordinibus floret, qui imperio ac iustitia nullis populis superātur. reliqua uero plebe frequens admodum diuersis commixta linguis ob rem maritimam huc confluente incolitur: Stationem si quidem optimam, magnarumq; classium capaciss. habet: item nauale nobile 200. longarum nauium, ac cætera tum p.tum priuata ædificia multis urbis locis eminentia, quæ quum plurima sint, eorum nonnulla ad ciuium usus, digna principe reputantur, non minus ingentium parietum structura quam pulchritudine ac ornamentis, quibus nobilissime insignita sunt. Hæc plurima ac maxima cum hostibus bella terra mariq; exercuit quibus prospere ac feliciter gestis, inter reliquas huius temporis Italiæ urbes clariss. ac potentiss. habetur, uela quoq; commertij gratia (in his maxime studium adegit) in diuersa nec mediterranei solū maris, sed oceani ad ultimos usq; Britannos mittit. Tēporibus tamen nostris, Turci (execrabile nomē) maximus

atque ferocis. hostis, clauso Hellesponto, nonnihil intercepit, cum quibus supra 25. annũ armis non iam de gloria sed de salute conflictauimus. Cæterum quum patria nostra Venetiarum ciuitas sit, ne me supra uerum eam extollere aliquis fortasse putauerit, quemadmodum de suis quidam nimia ducti charitate fecere, in medium relinquendam censui. Tenuit nos à reliquo litoris cursu aliquantum Veneta urbs: Quod (ut ad eum redeamus) Medoacus superior inde flumen perrumpit. Venetiæ regionis maritima descripta ora, quæ interius sunt, ad hunc modum se habent, uersus alpes Sacilum oppidum est sub quo Brugnera: Portusbufoleus, ac Mota castella in Liquentiæ amnis insulis posita sunt. Postea ad occasum ubi ex paruo quodam lacu Liquentia nasci uidet, castellũ est Casamata in montibus, à quo modico interuallo amnis Meschius emanat, oppidũ primo inangustijs montium Seraualle nomine interluens, unde paulo post Sacilum in Liquentiam cadit, inter quos amnes Cancua castellũ est. Inde sed inferius torrens euoluitur iuniores Monteganum nominant, Coneglianum oppidum ad ortum abluit arcem in colle habens, qui Cogienses facile sunt, nam Plinius eos statim post Taruisanos meminit. Post illud ad eundem amnem Opitergium oppidulum nunc Ouederzium appellatũ, superiori ætate magnum atque famosum, & qui classem Cæsaris ac Pompeij discordijs in mare mittere ausi sunt, quod Rhotarius Longobardorũ rex diruit: postea Grimoaldus alter rex euertit funditus, dispersoper regionem populo: licet prius à Marcomanis excisum esset: hinc Monteganus in Liquentiam iuxta Motam uadit: prope quem, neque ab Opitergio procul Caminum oppidum interijt, ex 34. unum in Euganea gente, cuius adhuc uestigia supersunt, ubi nunc eodem nomine uicus, quæ omnia in solo plano existunt. Item iuxta Motã ad occasum locus est qui Marsia nũc dicitur, quem nemus occupat, ubi (ad culturam enim modo deducunt) murorum fundamenta, & alia multa prisci operis monimẽta reperiuntur cuius fortasse interitu exortum est castellum Mota. In Plauem autem ad septentrionem Cadorbius à quibusdam Calorius, siue ut accolæ Cordol amnis inuadit per uallem sui nominis fluens quã Cadorem uocant, supra aũt Cadurbium in occidentali ripa Plauis Bellunũ oppidum est ubi amnis ponte iungitur, iuniores nunc Ciuidalem belluni appellãt in ualle situm, in qua sub eo 15. mil. pass. ad meridiem Feltria oppidũ insigne, antiquũ retinens nomen quod in epigrãmate ibidem legitur, modico à Plaue interuallo quo humiles quidam colles iacẽt. Verum supra his in radicibus alpium à quibus torrentes aliquot dimittuntur, nonnulla castella sunt quæ barbara habent nomina, quemadmodum & torrẽtes ipsi: inter quæ Boitestan ad Boitem amnem ex lacu prodeuntem, ubi plũbum nigrum in montibus eruit: sunt & Caurile, & Gardona, & alia, post quę ad alteram partem Olauis orientem uersus, ex lacu quodam in montibus

supra

ſupra Sarauallē amnis Soligus in Plauem decidit, ſub quo lacu Acedum, id eſt, Ceneda oppidum haud obſcurū in colle ſitum, & ad Soligum Collatum oppidum, alterum ab effectu ſic appellatū, nam ſupra collem eminentem ſedet, & ſub eo Taruiſium urbs eodem nunc, ſed corrupto nomine, Treuiſium enim dicūt in ſpatioſiſsimo campo ſita; Sili amne diuiſa. Poſt ad Silis ripam iuxta Gallicam paludem Altinum clarum tum oppidum fuit, ſimilem Rauennæ ſitum habēs, lana teſte Columella famoſum, amœnitate quoq; agri celebre: unde illud Martialis.

Æmula Baianis Altini littora uillis.

Qui locus modo deſertus atq; inſalubris eſt, nihilq; ubi oppidum fuit prę ter inane nomē. Poſtea Muſio amnis, cuius pars altera circa paludem Ruſtica dicitur, ex Taruiſanis montibus ortus ſub Acelo oppido quod Aſolum modo nuncupant in colle in defectu montium ſitum, præterit: iuxta Caſtellum francum delabens in paludem exit, inter quem & Silim Merzenigus fluit qui Anoalem caſtellum primo: inde Meſtrē haud longe à paludē lambens in eandem mixtus quibuſdam aquis ad Mergariā turrim euādit. In ſuperiorem autem Medoacum Ciſmon amnis per ſaxa excurrens influit, ortum ſuperius circa Feltriam habens: in quem Arcinagus: Vauariusq; exigui torrentes delabūtur. Hinc aūt ſub Ciſmone procul Baſſanū oppidū eſt in faucibus eius uallis qua Medoacus fertur in plano ſitum eodem infuſum amne, inter quod & Acedum in colle Romanum caſtellum, nunc exciſum antiquo adhuc nomine uocitatum, ſub quo aliud Citadela ad orientē magis, parum à Medoaco diſtans. Inde ad eundem flumen uerſus paludem Limene caſtellum eſt ubi Medoacus Brentellæ foſſæ iungitur. Inferius uerò ſub Patauio urbe quinq; mil. paſſ. caſtellū Strata nomine turris quo in loco foſſa ex Patauio in Medoacum fertur qua ad urbem ipſam enauigatur: ipſe uerò ad mare ambitioſus contendit, atq; quum infundi in id, ex aduerſo Venetæ urbis cuperet, iniecto aggere, qua nauiculæ traijciuntur, detorquetur ad meridiē quoad paludem immergatur. Poſtea eſt Medoacus inferior, Vincentiam in excurſu diuidens, is inter alias aquas quibus augetur ea pręcipuè eſt quę ex lacu Laſtego effluit paulò ſupra in montibus exorto. dein Reron (ſic appellant) ijſdem montibus emānans oppidum ipſum influens: & alter Teſena Monteganum ſecum trahens; qui antequam ingrediatur Medoacum, Arleſegam locum petit: inde Brentellæ commiſcetur: eſt enim Brentella foſſa in tranſuerſum deducta utrumq; Medoacum ſupra Patauium duobus mil. paſſ. iungēs quod ab ea parte urbi munimento ſit. Non autē ut quidam noſtri temporis putat, Medoacus inde ſciſſus Clugiæq; ex aduerſo in paludem excurrens duplex factus ſit, hoc eſt, Medoaci duo (ut ſcribit Plinius) ob diuerſionem illam. Supra uerò in montium latere in colle inter Vincentiā Baſſanumq; Maroſtega oppidum eminet: prodiens autem Medoacus inferior, Patauinæ

uinæ urbis meridionale latus abluit: hæc urbs Antenoris ædificiũ est, q̃d poëta postquã fontem illum superasse Timaui. Hinc tamẽ ille urbem Pataui sedesq; locauit, inquit, quæ & Padua dicitur 25. mil. pass. à palude distans, unde nauigationes aduerso flumine habet, opulentiss. atq; nobiliss. quondam cunctasq; regionis urbes excellẽs, uti Strabo & Liuius attestantur. Hanc Attila Hunorũ rex diruit: deinde à Longobardis deficiens Agilulfi regis iussu igne incendit, & ad solũ complanatur, ac postea erecta, nõ obscura permansit: in qua literarũ studia uigent. Huius ager tritico ac uino bonus semper habitus est: nam Plinius, salicæ redolent Patauinorũ in palustrib. uindemiæ. Post Patauium, uertit se Medoacus ad occasum ad castellum Bouolentã, unde recta in paludem fertur, sed antequam ad hæc loca deferat, paulo sub Vincẽtia scindit, occidentẽ uersus. pars altera Custozam uicum præterit: ubi saxifodinæ priscis temporib. patefactæ sunt, quæ adhuc miraculo à iunioribus spectant, inde Atestem oppidũ petit ubi in duos diuertitur amnes quos unico uocabulo sicut & hæc ætas nostra, Vigisonum, seu Togisonum, uocauit antiquitas, nam ad utrũq; modum scriptum apud Plinij exempla legimus: nos uerò corruptè, quem lacum Vigizolũ ex se facit, cuiusq; in ripa antequã in lacu exeat Vigizolum & castellũ, in Athesim per fossam Budeli Lupi nomine, exoneratur: alteram uerò partem quæ ad meridiẽ inclinatur Viginzonã uocat, qui cursu se Breteueteri ad Castellum Boletã iungit. Supra uerò Vincentiam in collibus Montembellum oppidulum, & inde alterũ Soaue q̃d amnis Albis à quibusdã Tramegna præterfluit in Athesim cadit. contra aũt Montembellũ ad Vincentinos colles Brendule castellũ est, ad fluuij fontẽ qui Nouus dicitur: cui Leonigũ oppidũ haud spernendum adiacet, q̃d in extrema collũ in eorũ radicib. iacet. et in altera eiusdẽ amnis ripa, procul tamen, aliud Colonia nomine infimum, sub quibus Montagnana celebre oppidum ad amnẽ in Vigisonũ lacũ exeuntẽ posita, sub quo Ateste nũc Este oppidum aquis irriguũ: à quo 5. mil. pass. secundo amne in lacũ Vigisonum ut diximus defertur pisculentis auib. frequentẽ, insulisq; uento mobilib. sub Ateste Monsilicis oppidũ aliud à Longobardis & hoc una cum Patauio flagrauit, arcẽ in saxo sitã habens, q̃d fluuius Viginzonus radice collũ lãbens præterlabitur ex quo deductus in fossam illi Riuerã dicunt, Patauiũ adnauigat, quippe ad solis ortũ colles supra Patauiũ 7. mil. pass. iacent, uineis, oliuis, ac cæteris fructiferis arborib. referti: ubi & Apponus uicus famosus, eodẽ antiquitus nomine appellatus, q̃d latine beneficialis sonat ad pedes collium positus, Liuij historici clariss. patria, ubi aquæ calidæ scaturiunt ad uarios morbos perquam accommodatiss. quas muro Theodoricus Gothorum rex cõcludi, ædesq; superædificari curauit, quarum Claudianus longo ordine meminit, ut,

Fons Antenoreæ uitam quæ porrigis urbi

Fataq;

Fataq́; uicinis noxia pellis aquis, & reliqua.

Lucanus uerò non uicum sed fontem Aponum uocat, ubi ait.

Euganeo si uera fides memorantibus augur
Colle sedens Aponus terris ubi fumifer exit.

Quibus in aquis teste Plinio uirentes nascunt̃ herbæ. Similiter à Vincentina urbe exurgunt colles pauci admodum, neq́; eminentes multo quemadmodũ Patauini sunt, occasum uersus 15. mil. pass. porrecti, pari tractu cũ Patauinis excurrentes, relicta in medio conualle, nulla ex parte secum alpinis coniungentes montib. sed absoluti undequaq́; circumadiacente planitie. Ad meridiẽ igitur Patauinorum collium, Montagnanę, Ateſtisq́; ac Montisilicis circiter 3. mil. pass. interuallo paludes ingentes diffundunt̃ à fluuio Nouo ad Athesim usq́; è regione Bouolẽtę extensæ, quæ ad septentrionẽ aggere, ad austrum Athe continent̃. Supra inter paludes ad fluuiũ Nouum ad ripã Athesis castellũ est Baldum nomine: sub quo scisso Athesi insula quã Polesenẽ uocant, efficitur, in qua Abbatia castellũ & alterum Lendenaria: & Rhouigũ oppidũ haud ignobile Athesi infusum põtibus iunctũ. Postq́; insulã ad eundem amnẽ in meridionali ripa oppidum est, Cauarzere, id est, caput aggeris, ab effectu, ut diximus, in paludib. Descripta itaq́; regione quæ proprie Venetia appellat̃: modo supra eam ad alpes Medoacorũ loca ponenda sunt: quando huic ad septentrionalẽ partẽ immineãt atq́; per eam gentẽ eadẽ flumina quæ per Venetiam euagantur delabere paulo ante meminimus: licet regio aspera inculta ac modica sit ad orientẽ enim Plaue, ad occidentẽ Lauo fluminib. cõtinetur, hæc angustis discernitur uallib. quarũ apertior longiorq́; ea est quæ nunc ab incolis Sugana dicitur, quam quidã contendũt Euganã olim uocitatã, per quã Medoacus superior fundit̃, in orientẽ primo, deinde ad austrũ per Bassaneũ oppidum, unde ad Venetorum paludẽ cursu penè recto it: ad hunc amnẽ in Medoacis secundo fluxu in dextra castella sunt. Perzene, Lieuegũ Burgum, Iuanium, & Scalla: inter quæ duo ultima fluuius in Medoacum fert̃ qui modo Tesinus dicitur, loco per quẽ serpit nomen suũ relinquens, quò incolę Tesinaces appellantur, in istis tum Tesana oppidum fuit nunc uici aliquot nõ exigui, & qui habitant pastoralẽ agunt uitam, æstate in suis se cõtinentes, hyeme in Venetos descendunt pascui gratia, prata conducentes, quib. lac et caseus, proq́; pane polenta omni uitę spatio cibus est. Uerũ ad Medoaci leuã Enegum oppidũ iacet. Hinc aũt ad Lauum fluuium Sogozanum castellũ, & quædã alia minuta sunt, barbaris nominib. nuncupata: siquidem omnibus huius loci incolis Teothonicus sermo est.

Cenomanæ gentis regio.

RElictis Venetis, occasum uersus Cenomani, inter Cisalpinos Gallos gens haud obscura campestrẽ regionem tenẽt: hanc modo una cum reliquis Gallorum Lombardiã, siue Longobardiã iuniores appel

res appellāt: q̄d uocabulum ad Ciſpadanos etiā tranſit, his nanq; includit finib. ad orientē Scultena & Mintio amnib. ex cōtrarijs regionib. in Padū concurrentib. ad ſeptentrionē occaſumq; alpib. ad meridiē Apœnino. Igit in Cenomanis primo iuxta Venetos, Tridētinis Tridentū oppidū eſt nunc Trentū, nōn ignobile in ualle per quā Atheſis fluit exiſtens, neq; emi nens, pontē ſupra eundē amnē habens radit enim oppidi muros ad partē ſeptentrionalē, Gallorum ſtructura qui ciuili diſcordia ſedes proprias relinquētes, nouasq; ominati alpes in Italiā tranſierunt, Lepontijs proximi. nam Strabo, quū Tridentinos nominaſſet, alia inquit ex parte Lepontij & Tridentini. Sub Tridento in eadē ualle in radicib. montiū Rhoueredū eſt aliquantulū ab Atheſi diſcedens, cuius oppidi latus torrens ex ſuperioribus montib. prçteriēs Atheſim ſub eo intrat, poſtea caſtellum eſt Cluſa Veruca prius eodē montiū latere ſub quo Atheſis præfluit, qua ex re diffi cilis ibi trāſitus fit, ex q̄ Verucā appellatū cōtigit, dein qua colles alpium in planitiē deſinere incipiūt Verona ciuitas ampliſs. eſt 7. mil. paſſ. ambi tu quā Atheſis latiſs. fluuius mediā diuidit, arcem habens in colle ex altera amnis parte, ex altera urbs in plano ſedet: hāc Galli cōdiderunt: deſtruxe runtq; Longobardi, q̄ immiſſo igne, eam penè totā corruere fecerūt. Sub qua haud longe fluuiolus Aureus nomine Atheſim petit. Ad alteram aūt Atheſis in alpib. ripā caſtella quædā, paruiq; amnes ſunt, inter quos Nus torrens (ſic uocant accolæ) per uallē quæ appellatur Solis excurrens. Inde lacus haud magnus S. Andreæ nomine intra montes concluſus qui in Atheſim riuulo poſt Rhoueredum exoneratur. Longe dein ſub Verona intra caſtellū Baldum in altera Atheſis ripa Lignagū prçſentis nominis oppidū eſt cum ponte rurſus ad occaſum Lacus Bænacus aperitur, qui Gardæ nunc cognominaī ab oppidulo Gardæ impoſito, ad ſeptentrionem porrectus qua anguſtior eſt, nam duob. & 20. mil. paſſ. in longitudine cōſtat, tempeſtates nonnunquam maritimas imitatur: quod ait poeta.

1. Fluctibus & fremitu aſſurgens Bœnace marino:

Cingitur enim ubiq; altiſs. montib. præter meridianū amœniſs. latus omnis generis arborib. oleis præſertim frequentiſs. Ipſeq; nobiliſs. piſciū magna copia refertus in quē nōnulli parui ex imminentib. petris decurrunt riui: oppida uerò circū in eius ripis, ad ſiniſtrā ſeptētrionē uerſus, unū mētione dignum Riua ab incolis dicitur. ad dextrā introrſus paulo Peneda in ſaxo poſitum, interius uerò Archū & hoc in acuta petra ad fauces magnorum montium quas obcludit, unde planities uſq; ad latum ſternitur, eam Mintius, nunc Sarcha amnis ſecat ortū habens in Tridentinis montib. ad ſiniſtrā oppidi profundā uallem ſerpens, lacumq; plurib. oſtijs infundit. Poſt autē Penedam meridiem uerſus, Malſeſinum, Benzonum, & quod paulo ante diximus Garda, Bardolinum, Laziſiumq;. In altero latere ſub Riua, Madernum & in Receſſu Salo primariū huius loci oppidum quod

aquis

aquis Bęnaci abluit. in meridie uerò Manerbiũ. Defenzanũ. Riuoltella, et in peninsula Sirmio nomẽ adhuc priscũ retinẽs antiquitatis etiã uestigijs memorabile, magis tamen poetæ Catulli cuius patria est, de quo ipse ait.

Belle insularum Sirmio: insularumq́.
Ocelle quascunq́ in liquentibus stagnis
Marisq́ uasto fert uterq́ Neptunus.

Hodie maiori ex parte à piscatorib. hominib. habitat̃. Post illud Pescaria arx est minutiss. ea in parte posita quæ Mintius amnis ex lacu emittit̃, ubi ponte iungitur, leniter intra ripas arundinib. refertas fluit, esseq́ eodem te nore cum superiori, Bænacumq́ permeare scribit Plinius: is lacum primo circum Mantuã implens, deinde in Padum prorumpit: Mantua urbs insi gnis, uetus ac magna est, quod nomẽ posteritas nõ mutauit à muliere græ ca Manto nomine Tiresiæ filia ut antiquitas tradit denominata, quæ quũ ad Italiã uenisset grecis socijs urbem posuit, quam mœnib. Ocnus eius F. ex Tiberino Tuscorũ rege susceptus circumdedit: unde Plinius sola trãs Padum Tuscorum illud esse ædificium inquit, & Virgilius:

Ille etiam patrijs agmen ciet Ocnus ab oris
Fatidicæ Mantus, & Tusci filius amnis
Qui muros matrisq́ dedit tibi Mantua nomen.

Ipsa medio in lacu siue palude sedet, quã superfundit Mintius ex q̃ nõ nisi pontib. ad eã uia est, circũquaq́ fertiles adiacent cãpi: ut nõ illud ociose est dictũ. Mãtua diues aruis: sed nõ minus felix ciue Marone: q̃d notat Silius,

Mantua Musarum domus atq́ ad sidera cantu
Euecta Achiuo & Smyrneis æmula plectris.

A Longobardis maxima ex parte diruta. Post autem Mintij coniunctio nem cum Pado, medio fere tractu antequã ille scindatur in flumina Hosti lia castellum uetus est simili adhuc nomine cui per aggerẽ turrib. munitũ ex agro Veronẽsi iter est: siquidẽ paludes in ea parte amplæ sunt, qua Pa dus naui trajcitur altera in ripa Reuero castello altero existente. medio ue rò spatio inter Athesim Mintiumq́ duo torrẽtes Tartarus prisco etiã no mine. quę & Philistena fossa uocitabat̃ & Menacus, & alij quidã exiles in Tartarũ corriuantes: unde haud procul ex earũ aquarum cõmixtione pa ludes efficiuntur, quæ Septem maria Tartariq́ ueluti nunc appellabantur diffusæ adeo ut recte quidẽ maria appellari posse uiderent̃, septẽ enim uo ragines in ijs depræhendebant̃, sicut etiã nunc depræhendunt̃, accedenti bus Athesis Padiq́ scisionibus quæ modo paludes (non ita effusæ uersus mare erãt) sex mil. pass. supra illud in Padũ perueniunt, siue in eas ipse euo mitur, quũ supinus alienis aquis feratur, Ad has paludes 12. mil. pass. à li tore maris Adria urbs Græca Adriano infusa amne sita fuit Atria prius appellata, quo in loco multa uetusta sanè, ut murorum fragmenta ac mar mora iacentia ubiq́ indicãt, uasaq́ complura, tum uitrea tum testacea æui

illius forma sanè admiranda quæ uel effodiunt, uel à piscatorib. immissis retib. per paludes extrahūtur: cuius adhuc urbis pars in insula palustribus aquis circumflua restat piscatorijs casis habitat, quæ corrupto uocabulo Adria Ari appellat, in quā tenuitatē qua deinde semper fuit Veneti Vrseolo duce, bello eam deuictā perduxerūt. Sunt quidā nostri temporis qui 7. maria, Venetorū paludes esse putent, non aūt quas meminimus: nos uerò Plinio magis credimus: ipse em̄ ait, ubi de Pado loquit, Vrgetur quippe aquarū mole, et in profundū agitur, grauis terræ quanquā deductus in flumina, & fossas inter Rauennā Altinumq; pass. 120. mil. tamē quia largius uomit 7. maria dictus est facere, ac statim subdit. Omnia ea fossas fluminaq; primi Assagi fecere Tusci, egesto amnis impetu per trāsuersum in Atrianorū paludes quæ septē maria uocant, nobili portu oppidi Tuscorū Atriæ à q̄ Atriaticū mare ante appellatū q̄d nūc Adriaticū. Similiter Strabo, Atriā quidem inclitā ciuitatē fuisse memoriæ proditū est à cuius nomine modica transpositione sumpta & sinus appellatus est Adriaticus. Inde ostia plena, Carbonaria, Fossiones, ac Philistena: & quæ sequunt. Quare nō mihi uidet septē maria esse Venetorū paludes, tum quia Atria non Venetorū paludib. adiacet, ex q̄ illis hoc nomē cōtingere posset: quippe non Atrianorū sed Venetorū, aut Gallorū, nam & Palus Gallica, nō aūt septē maria à Victruuio nominat, qui Galli paludib. ipsis expositi erāt, à quib. gentib uocabulū accepit: tum etiā quia portus Adriæ haud in nostris paludib. sed procul orientē uersus (ut paulo ante scripsimus) in Adriatico littore consistit, itē q̄d ipse deinde ponit, ostia plena, Carbonaria, Fossiones & reliqua q̄ inter dictum portū & paludes Venetas interiacēt. Insuper q̄d magis procul à falso est, Venetorū paludes nō ex fluminū abundantia, ut ait, licet isthuc multa inferant, sed ex marinis æstib. p uarias litoris portas replent qui quum ab reliquo mari subducunt, præter canales quosdā, reliquū totum ueluti planities aquis denudatū emergit, quāuis aquæ dulces perenniū fluuiorū in eosdē locos cōtinuo ingruāt: quarū excursus per paludes canales excauasse uident: sed de hoc satis. ad ea quæ omisimus redeamus. Sequit ad Mintiū ubi in Padū influit, Gouernū castellū, et supra Mātuā Vallezum Mintiū lapideo ponte iungens: sub q̄ Goitum: & ultra flumen, ad utranq; Padi ripā castella duo Burgofortis ambo nomine, ubi ferrea catena amnis nauigatio prohibet. Iterū ad septentrionē non lōge à Bænaco occasum uersus lacus est, illi Ider uocāt apud quem castellū sui nominis, quē amnis ex alpibus ueniens Chiessus nomine medium percurrens, longo excursu paulo supra Padū Olio fluuio, torrentib. Touero, Degno, & Bicollo auctus iungit: quē etiā lacū Chaffar torrēs sub Lodrono castello in altiss. montib. posito inuadit. Chiessus sub Gauardo oppido scindit quam scissurā Nauiliū uocāt, nō procul à Brixia diuertentē, Olio ad Marchanū castellū cōmiscetur: adiacet Chiesso Mons clarus castellū in colle, cui

cui amplifs. iungũtur campi. Inde ad occaſum Brixia urbs potens claraq; in priſtino perſeuerans nomine, Cenomanorũ metropolis condita à Gallis Semnonibus qui Romam incenderunt teſte Trogo: Liuius uerò à Germanis tranſeuntibus in Italiam duce Cineo, quorum lingua apud nos ſpeculam deſignat: ex quo Catullus.

Brixea Cinea ſuppoſitum ſpecula
Flauus quam molli percurrit flumine Mello
Brixia Veronæ mater amata meæ.

Hanc interfluit fluuiolus Garza nomine in Mellum paulo infra Bagnolũ caſtellum cadens, ſi adhuc Mello dicitur, iuxta urbem ad occaſum fluens, qui nõnullis aquis grandior factus in Olium cadit, nam & Mormam torrentẽ apud Peſatium caſtellum in ſe recipit. Inde Sebinus lacus eſt, Iſei nũc ab oppido ſibi adiacẽte, quem Olius uetere nouoq; nomine fluuius (quia leuioris eſt aquæ) ſupermeat, ſupra ex alpibus non longe ab Aduæ fonte, ex lacu Frigidolfo naſcitur, per uallem Camunegã effuſus. Padum irrumpit, imminet quo exoritur fonte Tonal caſtellũ, cui ex oppoſita parte mõtis torrens qui Nus dicitur fluit, quem ſuperius meminimus, uallem ſolis à Camunega ſegregãs, intericmus paruo diſcrimine ſed altus mons Sunt in hac ualle uici uillæq; complures, ſatis enim lata eſt, hinc atq; hinc ad mõtium radices, ex quibus riui ac torrentes in Olium per mediam excurrentem concauitatẽ præcipitãtur. Quo aũt loco ipſe in Sebinum infunditur ad aquilonẽ (lacus in longum meridiem uerſus protendit) caſtellum Piſognum eſt: ſub quo Velum, Meron, Sali, Sulzam & ad exitum penè Olij Iſeum. In altero margine Loure, Ripã, Auernole, Prador, & Sarnego, quę caſtella haud magni momenti ſunt. Sub lacu autẽ ad Olium oppidum eſt Palazolum amne ipſo infuſum. Poſtea aliud cum ponte ex quo Pontoliũ dicitur ubi Cher fluuius ex paruo lacu Spino dicto ab oppido eiuſdẽ nominis, proflucs Olium ingreditur. Pauloq; ſupra alter minori orbe lacus Hendenis nomine, ambo in Caualina cõualle exiſtentes. Inde ad Olium Quinzanum: Pontemq; Vicum, & Senega caſtella ſunt: ubi Mello cõfunditur Olio. Hinc Oſtianum: & Canedum ab altero latere Sonzinũ Bordelanũ, Rebechum, Labina olim Bebryacus duab. iam Rom. cladib. notus infauſtusq;, et Platina oppida, et poſt cõmixtionem Olij cum Pado oppidum eſt Viadana Vitelliana quondam parum à Pado diſtãs, quod Vitellius direpta Cremona pro caſtris primo habuit, poſtea ut pro oppido habitaretur cõmunitum reliquit. Inde aliud ad Padum Caſſalem appellãt. Poſtea Cremona colonia uetus retinẽs nomẽ iuxta Padum, foſſa ex Olio dicta urbẽ amplectente in Padum, emiſſa, qua Cremonã ex Pado ſubeũt, quæ urbs maxima clade Veſpaſiani principatu perpeſſa eſt: nõ enim direpta ſolum, ſed etiã ſtupro ac cæde ſine ætatum aut dignitatum diſcrimine abirruptione 60. millia armatorum, calonum, lixarumq; amplior nume-

rus fœdata: insuper igne priuatis ac pub. immisso tectis incendio tota corruit: hunc exitum Cremona urbs memoranda anno 286. à primordio sui habuit: Quæ quum ægre tandem caput extulisset, Agilulfus Longobardorum rex iterum a d solū diruit. hodie uerò superstes ac celebris est. Relicta Cremona Serrius amnis ex superiorib. montibus per uallem sui nominis 20. mil. pass. longā defluens in Aduam prope Padum ad oppidum Pizegatonum acre nobile pontecp munitissimo Aduæ imposito uadit, orit Serrius prope castellum Berlinum ubi ferrum in fornacib. excoquitur, ex propinquis erutum. Item ad eundē in campis patentibus Martinengum oppidum. dein Castillionum. Postea in insula fluminis Rumanum: inter q̄d & Cremonā Romanengum, ad alterā ripam Mōzanega. Sub quo oppido non longe à fluuio alterum est haud ignobile. Crema nomine, quod Federicus barbarissi. Imp. postquā Cremonā diruit (nam & ipse Cremonam adortus est) ædificauit, cui ad septentrionem necp longe palustris locus est, ubi Forum luguntorum oppidum temporib. priscis excelluit, feruntcp ibi adhuc licet pauca antiquitatis uestigia uideri: supra'cp ad amnē Riuum nomine qui Cremā diuidit Carauazum oppidum est, ille in Serrium cadit, inde Riuolta non longe ab Adua, Treuium et iuxta eundem Serrium Bergomum ciuitas eodem tunc nomine à Gallis condita, in eius situ oppidum Orobium uel ut alij Cenomanorū Barra interijsse Cato author est, unde Bergomates ortos fuisse: Cornelius autem eam ortam à Græcis, interpretatione etiam nominis, siquidē uitam in montib. degentes significat, est enim petroso in loco sita. Post dictā urbem flumen ex montib. labitur Bremus nomine in Aduā sub Trezo oppido cadens, ac ualli qua decurrit nomen reliquens, torrentib. nonnullis auctus frequentes in ripis habitationes gerens, in quem sub fonte paulo Zumelus breuis lacus exoneratur. Inde ipsa Adua amnis nobilis. qui sic quocp antiquitus nominabat in alpib. ex monte sui nominis quondā nunc Mobrai dicitur: unde et Rhenus in contraria parte exoritur, lacum Larium in alpium radicibus tanto impetu percurrit, ut colorem nomencp per omnē lacum retineat, quidam quū leuior Laria sit non ei miscere, sed super natare dicunt, inde in Padum ad castellū Nouum infundit: fertur Adua per uallē quā incolæ Voltolinā dicunt, 60. mil. pass. longā ubi latior quatuor multis habitata castellis: nā qua demittit Bromin castellū est, ubi in proximo uico aquarū calidarum balnea sunt: secat deinde huius uallis latus dextrū ingēs fluuius Ronta nomine in Aduā cadens: item alter sub eo Puschlauinus ex eiusdē nominis lacu ab oppido ei imminēte profluens, lacus ipse circiter 10. mil. pass. in circuitu, sinistrū uerò Tartanus torrēs ad castellum Tallamonā in Aduam erumpens 11. mil. pass. à Lario: Est enim Larius lacus siue Comanus ab oppido nuncupatus, Bænaco maior, à septētrione in austrum productus 60. mil. pass. ambitu, quidā Larius denominatus à grçco uocabulo quod

est laros

est laros auis, quæ latine fulica dicitur, nam ijs maxime abundat, etiam piscis ut scribit Plinius, in eum multi, exigui tamē, torrentes inuadunt ex circumadiacentib. montib. quorum cacumina castanearum arborum nemora habēt: latera uineæ, oleæq́, radices uerò syluæ in quib. ferarum uenationes frequentes: in margine autem lacus, castella considunt, quorum ad austrum Lechum ubi pons quo Adua trasmittitur utramq́ ripam iungēs, ulterius in ripa quę ad orientē uergit castella in montib. (coronatur quippe montib. lacus undiq́ præter occidentalis ripa à qua, & si nō magno interuallo, recedunt) Mandellum, Varena, Bolanum, Coreum, Prona & Volognum turris ubi Adua lacū intromittit, Cenomanorumq́ regio ab ea parte terminatˀ. Igitur supra eos ad alpes Bechunorum loca sunt: quib. ad aurorā Medoaci in Lauí amne, ad occasum in Adua; gens montana per quā Athesis & alia quædā labunt̄ flumina: siquidē post Lauē ad occasum Issara, & alter Sentinus, & Cassarus torrentes præsentis ambo nominis, omnes ab alpib. in Athesim descendentes non aūt Athesis in Issarā uel ab Issara in Adriaticum trahitur, Issara ex modico lacu in radice mōtis Pienini, ut in Carnis diximus quem montē Preuer barbari nunc uocant profluit: nō procul à fontib. Draui amnis. Item alius in contraria parte Athesinus nomine fluit Vennonum gentis terminus ad orientē, quorum adhuc terra Vennost ab incolis nuncupatur; qui amnis nō in Istrum ut quidam, sed in Ænum labitur. Ptolemæus in his gentib. quatuor tantum oppida ponit. Bretina quod Brixina modo dicitur uersus alpes iuxta Issaram ad auroram situm. Anauium ubi nunc Egna castellum haud procul ab eo loco quo Issara in Athesim exit, reliqua uerò Vannia: & Carraca sunt quorum recentiora secundum eorum situm uocabula nō reperiuntur, multa isthic loca cecidisse in annalib. nouis legimus, quod præcipuè Francos in hæc loca transitis alpib. descendisse, à quibus multa tum oppida, tum alia delecta esse in quib. Fagitana, Cimbra, Ennemasse, Velonesq́ quod Velos modo dicitur. Cæterum sub Bretina ad eundē amnē Chiusa castellum, & ad Athesim aliud Lauis eo loco q̄ eiusdem nominis amnis congredit̄ Athesi positū, superius uerò Pienna Apianū olim ad Lauem, & inter confluenta Issare Athesisq́ Bolzanum oppidum supra q̄d Serentina Sermiana quondā, nunc uilla iuxta ipsius appellationis flutiū: ultra aūt torrentē Cassarū, in ripa Athesis Maranū oppidū Maletum quondā. Similiter et alia nōnulla haud mētione digna. Post igit̄ Cenomanos ad occasum Galli Insubres sunt, inter Aduā Ticinumq́ amnes, ac ulterius ad torrentē usq́ Gognam (uocant sic incolæ) ex alpib. effusum qui non longe à Pado in medijs cāpis disperdit̄: qui & occidentalē Larij lacus partē tenent quorū metropolis Mediolanū eodē adhuc nomine, ciuitas potentiss. quidē ac populosiss. in apertis campis sita, uicatim olim habitabatur: nunc uerò eximiæ dignitatis urbs est, nam & cum nobiliss. Venetorum gente pluribus amnis de

finibus

finib. uaria bella gessit, à Gallis, temporib. Tarquinij regis cōdita: siquidē in Gallia multitudo abundans, Ambigati Celtarū regis nepotes acceptā sorte ut regnū gētib. exoneraret, Segouesus in Hyrciniū saltū, Belouagus in Italiā nouas sedes quærentes domo proficiscūtur, iste diuersarū gentiū multitudinē secū ducens haud procul Ticino flumine cōsedit, ubi quum agrū in quo steterat Insubriū appellari audisset, felici omine indutus urbē condidit, Eduorum antea pagus, quam Mediolanum appellauit. Hanc si cut & alias nōnullas Attila Hunorum rex deuastauit: deinde Longobardi: Gothiq; ac postea imp. barbariss. solo prostratam reliquit. Post autem supra in montib. Grauarū alpium, ac earum initio oppidū est insigne cui nomē Belenzona, quæ Axima urbs antiqua esse potest ratione situs, in Cātianorū gente alpina, in ualle quæ Lauentina dicitur, cuius occidentale latus Ticinus fluuius abluit, orientale rupes muniunt, fuit etiam iuxta Cantianos, & Insubrum parua gens Caturgidorum, in quib. ciuitas Eburodanum circa Verbanum lacum, quo in loco æs in metallis exquiritur. In meridionali aūt ripa Larij Comū clarum oppidū à Gallis Orobijs, quidam Cenomanis conditū, grēcam habens interpretationē quemadmodum in Bergomū diximus, Rom. colonia à diuo Iulio ultimo loco deducta in quibus quingētī illustriss. fuere Grēci, author est Strabo, ex quo nouū Comū deinde appellatū est: in amœniss. loco positū, adeo ut ad solas delitias excogitatū uideat, nam à fronte pulcherrimū lacum, à tergo campestria culta & omni genere fructuū feraciss. habet: accedit etiā aër saluberrimus iucundissimusq; cui neq; miracula & ea quidē gratissima desunt: nam ab eo haud longe fontē largū oriri in monte ambo testant Plinij, qui per saxa decurrens in Lariū decidit, huius mira natura, ter in die statis auctib. ac diminutionib. crescit decrescitq;. Post aūt Comū Brisia torrens lacum intrat, neq; longe ab oppido. Inde ad Comi dextrā secus lacū castella in collibus sunt Villanen, Riua, Rhes, & Lexen, ad leuā uerò in parte occidentali Burgouicus, Tremezū, Menas, Auarena, & in ardua petra Mus, Dunge, Grauidone, Domas, Soregum, & in extremo angulo ad septentrionem Semoleg, sub quo Mera amnis ex superioribus mōtibus Clauenā oppidum intersecans in lacū influit quib. montibus iuxta fontē amnis oppidū dirutū iacet Curia Rhetiorū quondā (ad Retiam enim prouintiā pertinet) Castelnū c Marmorer appellatur. Ad meridiē autem huius lacus regiuncula est Monsbriganzis nuncupata frequēs uiculis, ubi optimum uinū nascit, in qua non procul à Como Eupilus lacus est, qui Montisorfani, siue Busis à castello ei proximo ad austrū: & alterum ad septentrionem Monguzum: ex quo lacu Lamber amnis effluit. Sub Lechum ad flumen Aduam, Breuium: & Trezum, castella sunt. Postea Cassanum, & sub eo Laudepompeia insigne oppidū, quod antea à Gallis Boijs conditum fuit qui Laudē uocauerūt, dein à magno Pompeio qui piratas colonos quos nauali bello

uicerat

uicerat in eam deduxit Pompei cognominatur: fæcitq; ut Ligurum ferocitati bellicosiss. homines educi propugnaculũ quoddã oppositi essent. distat enim æqualib. prope spatijs à trib. ualentiss. urbib. Mediolano, Ticino, Cremonaq; q̃d quum deletũ iaceret, ex eius cinerib. aliud Lodũ nomine 3. mil. pass. ab eo Federicus Imp. Mediolano exciso ędificauit, pontẽ turri munitum Aduę impositũ habens. Postea in Padi ripa Castellũ Nouum, Lamber fluuius Pado miscet apud Somaiã castellũ, ad cuius fluuij occidentalẽ ripam sub Como oppidũ est egregium Monza nomine, olim Mogontia ut uetustiss. ibi literæ saxo insculptæ attestant, quæ hæc sunt. TERTVLLIANVS VETERANVS LEG. XVI. CVRATOR CIVIVM ROM. MOGONTIACIS. Quod Theodoricus Gothorũ rex ampliauit. Post illud Marignanũ est ad eundem amnẽ. Sequitur in radicib. alpium Verbanus lacus qui maior nunc appellat, per quẽ Ticinus amnis deuoluit fontes supra in alpib. habẽs monte qui à iuniorib. S. Gotardi nuncupatur summo ẽ uertice demissus: ex q̃ alter Rhuis nomine ut in Belgica diximus in Rhenum uadit: sed antequã Bellenzonã Ticinus attingat, Moezã amnem Suizarorum in hac parte terminũ ex superiorib. montib. procurrentẽ secum trahit, inde Ticinus lacu egressus (grandis sanè) in Padum influit, Aduę natura similis, nam quũ dulciorem aquã deferat, Verbanã superfluit. Verbanus ex sese lacũ alterũ paruum quidẽ parturit ad austrũ existentẽ qui S. Iulij dicitur: quib. nonnulla castella apposita sunt. Verbano ad ostium Ticini in parte orientali q̃ altiss. attollitur montib. Magra: & ubi in Luganũ scinditur Lauẽ. Est enim Luganus lacus magnitudinis haud modicæ, sed adeo tortuosis anfractib. recessibusq; implicitus, ut eius circuitus mẽsura cõmode tradi nõ possit, q̃ in Verbanũ Litessa fluuio exonerat, cui in promontorio Morchũ castellũ imminet: item Luganũ à quo lacui nomen est. Postea Valsoldũ, Prolezũ, Ostenum: Campionũ, Bison, Condelanũ, Brusinum, Portumpontẽ, & ad fluuiũ quo in Verbanũ exit Varese. Hinc aũt ad occidentalẽ Verbani partẽ quæ plana tota est, Gardola, Caruiũ, Ascona cum fluuio, Brixigũ, Canobiũ cum fluuio, Pallanzanũ, & ultimo loco ubi sinuatur litus Mergotium à quo quidã lacum denominãt: quæ castella in hac parte omnia in plano sita sunt: ad occasum uerò & ubi se lacus insinuat quo Vergontam torrentẽ recipit, qui ex intima uallis ruit, non procul lacus S. Iulij etiam in se angusto ore trahit: circa quem hæc sunt castella Amagna, Acabium, et Aimon, in recessu uerò ad orientem Bozium, hinc ad meridiem Vpai, & Apella: in medio uerò lacus insula est in qua castellum S. Iulij à quo lacus nomen habet, & ubi Verbanus se arctat ut inde Ticinum expellat Arona oppidum, & in altera ripa contra Angiera ambo in eminenti petra sita, & sub ijs Sextum, ubi Ticinus post lacum esse cœpit. Postea Castelletum Ticino diuisum. Inde ad eundem amnem in ripa septentrionali, Vrbs Ticinus magna ac nobilis eodem nomine cum amne cui

ne cui apposita est, quatuor mil. pass. à Pado absens, quę nunc Pauia dicitur à Gallis Insubribus condita pontem habens lapideum amni impositum, situ & aëris salubritate amœnissima, quam Attila primo: deinde quum instauraret Odoacer Herulorum rex: postea Salodus Pannoniorū dux, ferro peremptis ciuibus immisso igne ad solum usque complanarunt. Verum inter Ticinum, & Lambrum flumina ubi Mediolanum est, sed Lambro propius, fossa quæ Nauilius dicitur abunde profluit, initiū sub Verbano lacu aquā ex Ticino hauriēs in Lambrū Mediolanū primo præcinctum terminat, ad cuius dextram Liginiforum ut appellat Plinius, Gallorum ędificium fuit, idq́ Cato memorat, Lignanum nostrates dicunt. Sed inter amnea etiam regione castella multa & oppida quædam sunt: sicut inter Aduam & Lambrum, Vilmercatum, Melzum, Gorgozolla, sub quo fossa est manufacta prope Cassanum ex Adua transq́ Lambrum Mediolanum petit. Inter autem Lambrum Ticinumq́ primo uersus montes ad occasum, Cantu, Carchanum, Marlianum, Galleranum, Somma, Lona, & Busti. Item Cuzonum, Castenum, Rubechum, & Biagrassa quæ in collibus sunt, qui ab ea parte ad Ticinum iacent. Postea Binascum ea impositum fossa qua ex Mediolano recta Pauiam fertur. Vltra quam Belzoiosum: & in tumulo, S. Columbanus, & ad Padum, Sanctus Iacobus, neq́ à Pauia procul Rhena sunt. Sub Ticino uerò labitur Graualonus, is iuxta castellum ex ipso Ticino exit, ac in eundem nō procul ubi ipse in Padum erumpit, influit, insulam efficiēs, in qua Cerea: Mortara: & quod diximus Vigeuenū, castella sunt, trans itaq́ Graualonum Nouaria urbs est & superioris & nostri temporis nomine, tempore Plinij Pagus ex Vertamacoris Vocontiorum ortā ait, cui Cotiarum alpium altissimi montes, ac omniū totius Italię eminentiss. post tergum sunt. Sub qua Gogna torrens elabitur inter quem & Graualonum in radicib. alpium unde ipse prodit, Cochium: postea Triuium, & ad ipsum Vignalum, & ab eo longe Neblosa castella sunt. Sub iam dictis gentibus Galli Libici sunt ad usq́ Sessiam amnem in his oppidum est Glaumellum insigne olim: ad breuiorem modo orbem redactum Laumellū ad amnem Gongam situm: Inde gentis terminus Sessis fluuius ita etiam nunc uocatus ex alpibus per uallē Tarantesiam, Vercellarum urbis latus abluēs in Padum uadit. Plinius Vercellæ Libicorum ex Salyis ortæ, haud procul à radicibus alpium, urbs olim potens, & quę superiorib. annis aurifodinā habuit Eusebio teste: & Plinius in Vercellensi agro lex censoria cauebat ne plus quinq́ homines in opere auri fodiendi publicani haberent. Intrat in Sessiam Saruus torrens sub Vercellas neq́ longe in cuius dextra Andurnum: in sinistra Bedulum oppida sunt. Sed præter iam dicta castella, alia quædam sunt ut Burgum, Romagnanum, Bicella, Confienza, Palestrum, & ad amnem Sessiam, Villata, & in ripa Padi Saturnana, & Bremium: horum ad occasum

alpes

alpes Cotiæ à Cotio rege dictæ sunt, quæ ut Marcellinus perhibet, perdomitis Gallis solus in angustijs latens locorum asperitate confisus denique in amicitiam Octauij principis receptus est, qui muneris uice compendiarias & uiatorib. opportunas, medias inter alpes uias extruxit: quo defuncto in prouinciæ formam Nero redegit.

Salassiæ gentis regio.

HInc est Salassiorum regio ad ripam usque secundæ Doriæ, prisco ac recenti nomine fluminis, quæ pars modo unà cum subsequentib. alpinis gentibus Pannonios, hoc est, pes montis ab incolis appellatur, continetur que intra Lombardiæ nomen, magna quidem ac rupibus maiori ex parte aspera, omnis quippe ab imis alpium radicibus in cacumina porrecta extenditur: ubi eorum profundā uallem agrum que arcta ac difficili uiā, inaccessa undique saxa præmuniunt, qua qui ex Italia in Galliam transeunt, iter est: inde bifariam diuisa, una quidem per alpium summitatem qui Pœninus tum dicebatur, nunc S. Bernardi in cuius uertice sacellū est: altera per Ceutrones, id est, Tarātesios prolixior: quibus angustijs ac difficultatibus muniti Salassij se continebant, uectigalia que à prætereuntibus accipiebant, apud quos aurifodinæ erant: unde postmodum à Romanis expulsi sunt, præter eos qui montium excelsa insidebāt latrocinijs intenti, quos denique Aug. funditus deleuit. In his gentibus Augusta prætoria colonia est, quæ sic adhuc dicitur in radice mōtis sita, ubi uallis quā ad eam iter est diuortiū facit, uiarum altera Graia, altera Pœnina dicitur ambo in Narbonensem ducentes: dextra quæ nunc Tarantesia uallis nominatur in Allobroges: leua in Prouinciam, qua Hannibal in Italiam descendit: sed antequam ad Augustam penetretur: Eporedia colonia est Doriæ amni apposita, Inurea nūc, quod oppidum teste Plinio Sybillinis libris à populo Roman. condi iussum: Eporedicas enim Galli bonos domitores equorum uocāt: Hinc ad urbem Vercellensem fossa manufacta intra colles deducitur, cui castella hinc inde sunt, ad orientem Liuornium, Bianze Salugia, ad occasum Samzermanus, Santia, Cauaglia, Viueron, Piueron, Moncrauello: in hac uia lacus haud magnus iacet. Postea uersus uallē quā ad Augustam prætoriam itur unde Doria elabitur Ocelum antiquo nomine oppidum Garocelorum qui Lepontiorum populi sunt apud Ptolemæum, nam Strabo Lepontios in Rhetis locat, ubi ab ea parte, quæ Cotiorum erant, terminabātur quibus Caturiges hærent, populi alpini omnes. Item Astubia, Gatinara, Lamota, & orientem uersus Moranum. In ripa uerò Padi Trinum, & ad ingressum Doriæ in Padum Cresentinum. oppidum nobile. Sub Doria autē quæ Baltea cognominatur (duæ quippe sunt Doriæ ut statim apparebit) castella sunt Vopium, Calusum, Mazanum, Marzenascum, Candia cui modicus subest lacus, Geruasum que omnia in tumulis: & ubi Orchus amnis in Padū uadit Ciuasiū insigne oppidum

pidum: & ubi oritur Castellum forte: cui amnis alius Mallus nomine ex ijsdem montibus nascēs iungitur ad castellum Sancti Benedicti supra au tem, locis istis alpes quas Graias uocauit antiquitas imminent, à Grais ut inquit Plinius qui ab Herculis exercitu in ipsis remanserunt. Hercules e- nim ab Iberis in Italiam tendens, iterq; per alpes faciens, difficiles aditu, a- asperam uiam strauit, ut postea exercitibus cum iumentis impedimentis- que facile iter esset. Post autem Morgum nunc Orchum fluuium, alius est qui Scura dicitur, eodem etiam uocabulo apud antiquos, ex alpibus ca- dens in Padum intrat. Sub quo Doria altera cognomine Riparia in alpib. Cremone monte, nunc Senesa iuxta Pœninum ingentem lacum exoritur neq; procul ex fonte altero cōtraria ex parte Druentius: Doria intra alpes delabens Sangono fluuio nunc Suana secum tracto in Padum uadit, ubi Augusta Taurica est Roman. colonia, antiqua Ligurum stirpe, ingens e- tiam nunc oppidum, nobileq; quod isti Turinum uocant unde Padus na- uigari incipit: non longe ubi industria urbs Bodicomagum ueteri appel- latione fuit, ad Sangonum amnem Segusium oppidum quod Susa modo dicitur est, ubi Cotium finit nomen: proximumq; oppidi mœnibus sepul chrum Cotij reguli fuisse fama fert, duplici tum ueneratione cultū, quod iusto moderatione rexerat suos, & ascitus in societate Reipublicæ Roma- næ quietem genti præstitit sempiternam: oritur Sangonus amnis in alpi- bus ubi oppidum Esena est. Post quem alter Clusinus cui Pellexe torrens iungitur præterlabens Vmbriascum oppidum in Padum infunditur: ad Clusini fontes in alpibus Præsella: & inde ad eundē Peroza castella sunt: & ubi Pellexe oritur Hospitale castellum in monte. Postea ad dexteram a- mnis Mombobium: Brigantinumq; modo Bricaram dicitur: & ante- quam Clusino iungatur Pinarolum. Sub Taurinum autem ad Padum ca stella sunt Chargriam, Panchaler, Villa franca, Rhouellū, Paisana, & Cri- tum: hæc duo ultima ad torrentem quendam in Padum exeuntem posita sunt. Præter quæ uersus Ligustici maris litus Nerusiorum Nerusium & Vintium oppida sunt postea Suetricorum Salinæ castellum, mox ad ma- re magis Vendiatiorum Cemenelum; & Samitium oppida: ubi nunc, uel quod illa sint, uel quod alia ex locorum mutatione dici possint, oppida in istis populis sunt: Clans haud procul à Varo amne, in quo Italiæ litus à Narbonensi diuidi initio diximus: & penes ipsum Gilesta, & circa mare Aspermons: Torrectaq; in præruptis quælibet petris sita: quos populos Plinius capillatos appellat, ex quo Lucanus.

Et nunc tonsæ Ligur, quondam per colla decora
Crinibus effusis toti prælatæ comatæ.

Prius enim Ligures quam modo regionem latiorem tenebant, ut in Nar- bonensi diximus.

Taurina

Taurinæ gentis regio.

POst autem citra Padum, dictos iam populos contra, Taurini alteri populi sunt usq; ad Trebiam fluuium porrecti, appellabanturq; Ligures circumpadani. In quibus primo ad alpium radices (colles enim cis Padum alpium radices sunt, quum initio Padus ipse medius per infimas alpium petras deferatur) Vntinum castellum est unde torrens modici cursus in Padum ad Montenfortem intrat. Inde procul in Padi ripa castellum Fortepassum, supra quod Varaita amnis: & alter Maira non procul à Pado in ipsum penes Moncheler oppidum coniuncti influunt: & ubi coniunguntur, Rachones castellum: aliudq; inter amnes Arpiasa. Item Lamanta, & SamPetrus ad dextram Varaite, & ubi Maira oritur Colla: indeq; ad leuam Dragona, ad alteram ripam Volsca: & Saluzia magnum oppidum. Post autem Monchaler in Padi dextra castella sunt, Sactus Morus, Castiglionum, Gassum, Sanctus Sebastianus. Verua, Caminum, Ponscuræ, penes quod in Padum Scura fluuius uadit. Inde Casal sanuas egregium oppidum regionis caput, Marchionisq; (sic enim loci principem uocant) sedes. Postea Grana paruus amnis apud Calianum exortus in Padum ad Pomai castellum intrat: mox Valētia uel Valentinum oppidum Forum Fuluīj antea dictum: licet quidam uillam Fori esse arbitrentur, nam in uetustis eorum scriptis uilla Forifuluīj legitur, ubi & antiquitatis multa reperiuntur uestigia: distat ab Alexandria quatuor millib. pass. uersus Albam. Inde ad orientem Valentiæ Basignana oppidum est, Augusta Batianorum quondam, ubi Tanarus in Padum influit situm. Hæc Taurinorum pars intra Padum Tanarumq; regio hac ætate est quæ Monferratus dicitur, & est in Lombardia cum antedictis, terra inæqualis attamē frugifera omnis. In ea interius à fluminib. castella in tumulis sunt, Chier, Villanoua, Finale, Lugium, Burgius, Sancti Martini, Monbel, Sanctus Georgius, Moncalui, Vignale, & inter Granam & Tanaram flumina, Sanctus Saluator, & Fonzanū, Tanarus amnis nomen adhuc priscum retinet, in Apœnino è regione Albingauni, & ab eo sex mil. pass. apud Ormeiam uicum exortus duodecim in se torrentes antequam Padum immergatur recipit, octo ad sinistram: ad dexteram quatuor. In hac itaque parte amnis castella sunt, Garexum, Ceua oppidum nobile, Carru, & Sancta Victoria, in sinistra Bagnascum, Noxetum, Beni, & ad confluenta Scuræ cum Tanaro Caraschum. Oritur Scura apud Dimie castellum, cui amni Sandalmazius imminet, castellum enim in monte est, mox Cuuium: ubi in Scuram torrentes duo in excursu iuncti exeunt: prope fontem unius Antragerium castellum est: & ubi unà congrediuntur aliud Rochagiua nomine, & post Cuuium, Fossatum inter quem & Tanarum, Modenimum oppidum haud obscurum, ad leuam autem Scuræ neque ab eo procul Sauianum. Superius uerò Polenta clarum quondam oppidum, ubi

nunc Polentia turris, & poſt dictorum amnium confluenta Alba Pompeia ciuitas quæ ſic adhuc uocatur, infuſa Tanaro eſt. inde in amnis dextera Barbareſcum, Naiue, Caſtegnola, Iſola. Poſtea Brebus torrens in Tanarum influit circa Cortoneiam caſtellum exortus: cui Trem, Anciſa, & Rhobeta caſtella adiacent: ad alteram uerò partem Gurena, Maiam, Gunonum, & ad torrentem exiguum in Tanarum Antignanum: uerum ad fontes torrentis Canachium. Sub quo Carmignola oppidum, neque ab Alba Pompeia procul, & in medio torrentis lapſu, Sanctus Damianus. Superius autem ex aduerſo penè Brebi torrentis, duo alij ad Aſtam coloniam concurrunt ubi uno immiſsi alueo in Tanarum cadunt. Aſta urbs clara eſt prope Tanarum ſita quæ ſic etiam nunc appellatur. Item ad eundem in dextra ripa eſt, Zam, Rocha, cui ad orientem caſtellum Rochier, & Rocheta, & Mas, moxꝗ Alexandria oppidum inſigne, licet poſteriori ætate ortum, ſiquidem per tempora Federici barbari Imperat. Mediolanenſes: Placentini: & Cremonenſes: quibus à circumſtantibus populis cura & loci ædificandæ urbis demandata fuerat ut eſſet Ticinenſibus, Dertonenſibus, Liguribusꝗ circum Padanis infeſta (fauebant enim Imper. contra Pont. Max. Alexandrum in cuius honorem: & hoſtis obprobrium, nata urbe Alexandriam uocauerunt) quam Tanarus diuidit: in quem paulo poſt Burmia torrens, Vrba prius, & in hunc Lemore cepto cadit: oritur Burmia apud Melleſum caſtellum, cui Burmiæ in leua Turris caſtellum eſt, & Bobium eo in ſitu quo Libarnum olim oppidum fuit. eſt & Aquæſtatiellæ famoſum oppidum, ab aquis eo in loco manantibus quæ morbis auxiliabantur uocabulum deducens, nunc Aqui nomine, quod Burnia medium excurrit: namꝗ terra inter Tanarū Scriuiamꝗ flumina quam Burmia ſecat Statiellorum prioribus temporibus uocitabatur. Poſt autem oſtium Brumariæ Montem caſtellum, & ubi Tanarus in Padum exit Sari, uerum in ſiniſtra ſupra Alexandriam, Lapræda, item ubi Vrba torrens incipit Fiaſcon caſtellū in monte: & ad Lemi caput Gauium, ubi autem Vrba in Burmiam Noue. Hinc Scriuia torrens ex Apennino quemadmodum & alij quos diximus profluit, ſub Taiollo caſtello exortus: cui ad leuam caſtella in petris imminent Buſala, Burgus, Ronco, Iſola, Arqua, Serauallisꝗ ex aduerſo aūt Staſam, quouſꝗ Scriuia per uallē ſaxis aſperā labitur, qua in Liguriam tranſitus eſt: ante uerò quā Scriuia in Padum exeat caſtellū nouum opulentiſsimū in dextra habet: & in oſtio Zelura, fuitꝗ Iria ac Barna tum oppida. Vltra autem torrentē hunc Dertona colonia inſignis quondam ciuitas & mentione digna, iuxta quam uetus Derto fuit, eam Imp. barbariſs. diruit, medio inter Placentiam & Genuam itinere iacens ab utraꝗ 50. mil. paſſ. diſtans oſtea Coronus torrens ex Apœnino in Padum uadit ubi Idoxi uicus: & medio excurſu caſtellum Pontecoron, item Caſtellar uerſus montes procul à torrente mox torrens

alius

alius Saffora nomine Iria quondam simul cum oppido in eius sinistra Vogera nunc dicto, ubi antiquitatis uestigia nonnulla apparent, torrentulus exortus habens in Apœnino ubi Vorcum castellum, & ubi in Padum è regione ferè Ticini influit Pancharanum. Hinc Placentiam uersus custodia oppidum interijt, sequitur ad Padum Arena oppidum, inde torrens Copa & à quibusdam Vtidon breui tractu, cuius in dextra Tronconara, & Clastidium uicus olim à Roman. incensus, nunc Claustrezum oppidum, & Stradella ubi olim secundum situm Iellia oppidum fuit: & ad ostium torrentis in Padum Balbianum, & in medijs campis Bosenascum et in Padi ripa Stella, inde Tunus exilis fluuius in Padum exit: iuxta quem Trebia ex Apœnino in Padum defertur, habens ad fontes Montembrunum castellum haud procul à fonte Scriuiæ, & supra dictum castellum, in dextra fluminis Iouegnum, & Otunum, in sinistra autem Organascum contra quod Auantus torrens Trebiam augens, se prius ab altero Algretia nomine irrumpit: & in congressione Auanti cum Algretia castellum est Sancti Ioannis, item in Trebiæ sinistra Bobium Cotianum cognomine Padum Runcouerum.

Aemiliæ regionis situs.

Post igitur Trebiam orientem uersus ad Scultenam usque fluuium inter Apœninum Padumque altera togatæ Galliæ pars fuit: quæ deinde Æmilia regio dicta est, quoniam per eam Æmilia deducebatur uia, nunc autem Lombardiæ pars ut in Cenomanis diximus, huius regionis prima urbs Placentia est ueteris ac noui nominis Român. colonia, magna tum quidem ac celeberrima trib. mil. pass. à Trebia iuxta Padum loco cāpestri sita, in quam Cornelio Scipione patre Aphricani prioris & T. Sempronio longo Coss. sex millia hominum noui coloni deducti sunt, ut opponerentur Gallis qui eam partem Italiæ tenebant Asconius author est, quam quum Galli inuasissent, diripuerūt primo, deinde per iram magna ex parte incensa uix duo millia hominum inter incendia ruinasque reliquerūt Liuius Castellum Emporium prope Placentiam esse ait opere ualido mnuitum: quod non aliud est, si modo extat, quàm Ponsnudus, ita nunc ab incolis appellatur, ad Nuram siue ut alij Niuolam fluuium quinque mil. pass. à Placentia in Padum quatuordecim ab eadem influit, cuius ad fontem sub Apœnino Noxeum castellum est. Post ad sinistram, Rouengonum, Riua, postea Clauena fluuius longo tractu in Padum exit, inter quē & Nuram iuxta Padum Canorsi castellum est, dein Larda torrens cui ad fontem Vigollanum castellum imminet: & in sinistra aliud Arquata nomine uino inclytum: postea in dextra Fidentia quondam, nunc Fidenzola nobile oppidum, mox Columba: & prope Padum Soagria. Hinc Tarus flumen in Padum cadit, in quem ad sinistram Conius torrens è regio-

ne Fornouij oppidi influit: inter hos amnes neque longe ab eorum congressione Rocha castellum est in acuta petra situm superius Burgus Sancti domini oppidum non inualidum ulteriusq; uersus Padum Boschetū ad exortum uerò Conij in Apoenino castellum est Ruinum: inde in sinistra Carisius in colle: inter q̄d & Noxeum, Cornulum in petra paruus torrens in Conium uadit, cui Scoparius castellum adiacet, & supra eius ostium Ramugola. Item ad Tarifontes (propinqui Conij initio sunt) Zizum castellum est in monte, inde ad leuam Compianum, Bargonum, Solignanumq; in quorum medio in amnis dextra Alpenum. Supra autem Fornouum, Caruna, & in sinistra castellū Gelsum inde in altera amnis ripa oppidum Sanctus Secundus & Regazola non procul à Pado: in cuius ripa circiter mille pass. ab ostio Tari Torreselle castellū. Sequitur Parma fluuius ex Apoenino duobus diuersis fontibus ad castellum Belforte iunctis Pado ad Colornum castellum committitur, huic in excursu obijcitur collis quo praecincto insula efficitur, in quo Tizanum castellum est, inde ad sinistra in aspera petra Tunisclarà sub quo uersus Padum in petra Felinum, et ad orientem retro in montibus castellum Bresignana noua nomine: inter quae Bagantianus torrens in Parmam uadit quo augetur, licet ille contractus sit, cui ad initium Calistanum castellum est. Post autem torrentem Parma Romana colonia ab eiusdem nominis amne diuisa, idem semper cum fluuio nomen habens, tenuis imposita campis, post Parmam Nicia amnis apud antiquos, nunc autem Lenza in Apoenino exortus, in Padum decidit. Huic in dextra montibus primo castellum Belueder, postea Rosana & Montechium,, & in sinistra uersus montes Guardasonum. Inde Padi margine ab ostio Niciae mille pass. Brixellum oppidum antiquo adhuc nomine, à Longobardis captum & incensum ex quo ad breuiorem formam redactum est. Item castellum Guardascallum, quod nunc Guadala dicitur, in eadem Padi ripa: retro uerò à Pado Tanetum noui uetustiq; nominis, Couriagum, & Sampaulo castella sunt. Inde Crustullus amnis ex Apoenino cadens Tresenaram torrentem recipit, alteri Canosa, alteri Sarzanus castella in montibus prope eorum fontes adiacent, & in medio antequam coeant Paolle. Supra uerò Tresenaram circa coniunctionem Grossetum, inde Mozadella. Postea ad Crustulli dextram Regium Lepidi Romana colonia primae adhuc appellationis à Lepido aedificata unde illi cognomen est, opulenta ac potens quondam: in cuius foro quatuor millia hominum, eius legionis quae in praesidio missa erat, ob interfectos per scelus ciuitatis primores securi percussi sunt: per decem enim annos obtinuerunt eam, quam urbem longissima fossa quae Tarra modo uocatur diuidit, ea manufacta est, aquam ex Gabello fluuio in Crustulum antequam in Padum fluat deducens: cui fossae primo sub Regio

castellum

castellum est Arce: superius Bagnolum, & inde Butifreum, & ubi iungitur Crustullo Rezolum, & ad ostium Crustulli ad Padum castellum Lucera, sequitur Gabellus fluuius qui nunc Sechia dicitur, in quem primo circa Apœninum Dollus torrens ad Salcinum oppidum, ad quem in radicibus montium Fraxanorum: & in ipsis Pelegrinum castella: sub hoc Regnanum, item augetur Gabellus sinistrorsum post Salcinum Lusento torrente & inde altero Regiolo, ubi urbs Nuceria olim, nunc Ruberia castellum in plano, quæ cum à Romanis caperetur Nucerini ad internitionem cæsi sunt: interfecat Regiolum torrentem fossa Tarra ad castellum Arcem: sub quo Scandianum ad dextram, & Zessum, & Bæse, & in Apœnino ad eius fontem Castellumnouum. Inter autem fossam Tarram & Gabellum Corezum undecim mil. pass. à Regio: & alterum Carpi (forte Campi antiquitus dicebatur: nam Strabo huius loci oppida commemorat, est Acra Rhegium Lepidum, Nuceria: Campi, ubi quotannis forum conficitur, non enim fora in Capis procul ab oppidis fiunt, qui Campi pro planitie intelligerentur, quippe dixisset. Acra Rhegium Lepidum Nuceria, ubi in campis quotannis forum conficitur.) ab eodem quindecim ambo posterioris ætatis oppida insignia quidem in campis sita. Sub quibus Rhegium uersus castellum Sancti Martini est, & inter Corezum ac fossam Tarram Nouelaria: supra uerò Carpium Castellumnouum, mox uersus Padum Rolum, & non procul à Pado prope Crustullũ Gonzaga. Igitur ad Gabellum circa Apœninum, Volognum, Piolum, Carpenea, cui ad occasum Feligna est, castella in montibus & in Gabelli sinistra Liuizanum, & ad scissionem fossæ castellum Aranum, & supra Nuceriam uersus Padum Campusgaianus castellum in dextra uerò post scissionem dictam Saxola inde Magreda olim Nacri, & contra Nuceriam Marzaia. Hinc autem decem mil pass. Scultena siue Scutana fluuius est, Æmiliæ seu Lombardiæ terminus in hac parte, in Apœnino exortus unde antiquum medium penè excursum usque nunc retinet nomen reliquum uerò quo ad Padum intrat Panarium iuniores appellant augetur imbribus uehementer: cui circa fontem castellum Fananum à quibusdam Flumenalbum dictũ imminet, unde in Etruriam ad Pistoriam itinere haud difficile multo descenditur. Postea in dicti amnis sinistra, sed ab ea remotum Maranum castellum: & in ripa Vignola oppidum non spernendum supra humile ac planum saxum sedens, & Spilimbertum, inter quæ procul à fluuio Campium quod adhuc priscũ nomen seruat in petris posita. Postea ubi Labinius torrẽs Scultenæ iungitur uicus est Bonusportus, & ad dextrã castellũ Francũ & Nonantola. Labinius nunc Formigo dicit, ex Apœnino multis effectus riuulis decurrit, ubi castella sunt Spezanũ, Fioranũ, & Formigo à quo fluuius nomẽ accepit supra quæ castella in cãpis

patentib. Mutina urbs est, quæ corrupto uocabulo nunc Modena dicitur splendidiss. ac feliciss. Rom. populi colonia, non quę modo extat, uerum antiqua illa quæ ab hac aliquantum interijt urbs captu difficilis, quum ex una tantum parte adiri possit, in peninsula enim Labinij fluminis sita est, circum uero omnia pene inuia sunt, inundat quippe campũ fluuius quũ excrescit ex quo fossas paludesq; uarijs in locis iacent. Vbi mollia & longe alijs omnibus præstantiora proueniunt uellera, quod scribit Columella. Post aũt Bonum portũ ad sinistram oppidum Finale est, & in eadem ripa haud procul à Pado castellum Bondenũ, quod ante (ut quidam aiũt) Bodincomagũ Ligurum appellatione dicebatur, quoniã Padus ibi profundiss. fit, quod falsum est, nam Bondincomagum oppidum non in Togata Gallia ut Bondenum est, sed in Liguria: neq; padus profundissimus ibi, sed quod Plinius ait, id est, Ligurũ quidẽ lingua amnẽ ipsum Bodincum uocari q̃d significat fundo carentẽ cui argumẽto adest oppidũ iuxta Industria, uetusto nomine Bodincomagum, ubi præcipua altitudo incipit. Verum Industria intra Liguros circumpadanos fuit ut ipse attestatur Inde Scultenam autem & Gabellum flumina Mirandola oppidum haud infimũ est in palustri solo situm duodecim mil. pass. à Pado distans: inter quod & Finale, castellum est Sancti Felicis, rursus inter ipsum & Gabellum Quilestum. Supra uero Padi ripa Sermedum antiqui nomen oppidi & alterum Stellata nuper erectum. Hactenus earum trium partium una, quibus Italiam nostram initio diuisam esse statuimus.

Altera Italiæ pars sequitur, cuius primo quæ ad sinum Adriaticum spectant, dein quæ ad Tyrrhenum mare exposita sunt.

FLAMINIAE REGIONIS SITVS.

Ost itaque Venetos, Gallorum Boum regio est, altera togatæ Galliæ ab ea quam descripsimus pars, in Rubicone fluuio existens, quæ deinde in Flaminiã à uia per eam constrata authore Flaminio conuersam, etiam Semnonũ partem usq; ad Isaurum flumen in uocabulum suũ traxit, q̃ postmodum à iunioribus Romandiola est appellata. Igitur Padi ostia in his primo gentibus sunt quinq; numero: & si Mela dicat quod aliquando fluuius alijs amnibus augescat atq; alatur, ut sæpe septẽ ostia effundat. quod Plinius etiam scribit. Polybius duobus tantũ, quod poëta quoq; his carminibus cecinit.

Et gemina auratus taurino cornua uultu

Eridanus

Eridanus: quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum uiolentior influit amnis.

Scinditur Padus supra mare sexaginta millib. pass. ferè in duas partes quarum quæ occidentalior est Boios à Venetis diuidit: cuius ostium in mare ueteres Carbonaria, nostrates modo Fornaces nuncupãt: quæ uerò orientalior est, magnitudine sui portum in ostio facit, quod Vaternum seu Vatrenum, Eridanum ante: & à quibusdam Spineticum dicebatur nunc Primarium: Scissio occidentalis antequam mare ingrediatur, medio fermè cursu diuiditur ac flumen facit, accolæ Arianum, quidam Gorum appellant, qui duobus ostijs paulo supra mare discidens, alterum Frixium, alterum Gorum dicunt quindecim mil. pass. à Carbonaria distans. dein ostium Olanæ, quod nunc Volanę dicitur octodecim mil. pass. ab Ariano scinditur à Vaterno decem mil. pass. à prima diuisione Padi: Iungit Volanæ fluuium cum Ariano transuersa fossa quæ etiam fossa Gorus dicitur, & uidetur earum una esse quam Assagi in Adrianorum paludes apparuerunt, ut Padi impetus leniretur, quæ licet hodie ad eas paludes non perueniat, tum peruenire poterat. Post autem octodecim mil. pass. os stagni circiter duodecim mil. pass. in circuitu quod Plinius Caprasiã nunc Magnauacca uulgo appellatur, connumeratq; inter ostia Padi, quum in eum Padus aquas suas non infundat: in cuius stagni insula dextro latere Comachius uicus à quo nunc stagni nomen est, urbs olim, quæ classem quandoq; comparasse fertur: cæterum in stagno magna piscium anguillarum præcipue captura fit. inter cuius os & Volanæ, Plinius ostium aliud ponit Sagis nomine, quod nusquam hodie apparet. Sequitur Spineticum, nouem millib. pass. à Caprasia, sic dictum quoniam Spina ciuitas Græca celebris apposita illi fuit, licet quidam urbem ab ostio dictam uelint, quam Pelasgi duce Diomede struxerant, fortunati maxime omnium circa Ionium habitantium ut Dionysius scribit, ac mari uictores usque ad multum tempus decimas Delphos miserunt Deo, ex emolumentis marinis, & quidem clarissimi, ut Strabo etiam tradit, sua tamen ætate ut ipse scribit uiculus: nam magna eis accolarum barbarorum manu superueniente urbem reliquerunt, quæ quum per id tempus mari ablueretur ab eo nunc longe supra undecim mil. pass. locus est qui dorsum Spinæ adhuc appellatur. Padus autem ipse de quo tot in locis hactenus mentionem fecimus: è gremio Vesuli montis (sic adhuc nominati) celsissimũ in cacumẽ alpiũ elati editus cuius montis accolæ Ligures Gabieni sunt, paruis se primũ è fontibus colligens, & aliquatenus exilis ac macer proflués, mox sese cuniculo condit, et in Foro Vibiensiũ agro nũc Viuiana iterum exoritur, nulli amniũ celeritate inferior cunctosq; Europę fluuios præter Istrũ magnitudine exuperans nomẽ (ut Metrodorus ait) sortitus quoniã circa fontem arbor fit multa picea quæ Pades gallice uocatur à græcis uerò Eridanus

danus: Phaëtontis pœna non solum illustratus, sed etiam cognominatus ut Polybius & Plinius attestantur, nam quum alio nomine diceretur Eridanus, Phaëton ab Irato Ioue fulminatus concidisset in Padum illi fluuio nomen suum dedit: unde Martialis.

Et Phaëtontei qui petis arua Padi.

Is imbribus ac liquatis niuibus augetur, agris quamuis torrentior, nil tamen ex raptu sibi uendicans atque ubi linquit agros ubertate largior: nec amnes tantum Apœninos, alpinosque capiens maiori ex parte nauigabiles, sed lacus quoque immensos q in eum sese exonerant: neque alius amniū tam breui spatio maioris incrementi est, omni enim numero triginta flumina in mare Adriaticum defert celeberrima. Igitur post Vaternum Padi ultimum ad orientem ostium, rumpitur mari litus, illudque os Pirotulum isti uocant quod in paludes elanguitur. Inde circiter octo millib. pass. Rauenna urbs uetustissima est, tumque maxima, Sabinorum ædificium à Thessalis dein condita, eam totam scribit Strabo ligneis compactam ædificijs fuisse, aquis diffusam, pontibusque ac lembis peragratam, & quum à mari fiunt inundationes, non mediocrem accipiat maris partem, adeo ut uniuersa cœnositas, hinc fluctu marino hinc fluminibus abluentibus tetrum medicatur odorem, hoc igitur pacto saluberrimus comperitur locus. hæc ille. Nunc uerò duobus millib. pass. urbs à mari abest, inter paludes, quemadmodum semper fuisse uideatur: ut his duobus carminibus probat Silius.

Quique graui remo limosis segniter undis
Lenta paludosæ proscindunt stagna Rauennæ.

Eam cingunt amnes duo, qui sub ipsa urbe iuncti, uno alueo excurrentes Bedesum uocant siue ut alij Badalenum, cuius ostium ad mare portum facit Portellum nomine, duorum uerò amnium alter ad sinistram Montonus, alter ad dextram Vitis olim, nunc Aquæductus dicitur, ortum in Apœnini iugis haud procul à Tiberis Romani fluminis fontibus habens, ager frumento uinóque abundans quod quum arbores celeriter producat enutriátque uites præcipue, quarto tamen aut quinto, anno corrumpuntur, cuius uuam quum Plinius bonam esse dicat: Martialis negat in hoc disticho.

Sit cisterna mihi quam uuæ malo Rauennæ
Nam possum multo uendere pluris aquam.

Commoditas uerò accedit urbi, præter quam à mari habet, fossa quæ antiquitus Messanica seu Messaniscus appellabatur: Asconis deinde ea modo Canale Sancti Alberti dicitur ex Pado deriuata, quæ modico interuallo à Montono amne mœnia attingente terminatur duodecim millibus pass. longa, per quam nauigia in Padum ad urbemque deferuntur. Sequitur post Bedesum: stagnum Candianum nomine ostium in mare habens,

in hoc

in hoc stagnũ Sapis fluuius per superiora tempora inferebatur ac inde in pelagus eodem ostio edebatur efficiebatq; portum amplissimum ac celeberrimum, in quo ut Suetonius & alij Octauianus Augustus classem instituit, quæ circumiectas maris oras tueretur, uti in Miseno quoque portu fecit, quod ibi dicemus: illa ut Aphricæ ac cæteræ occidentales: ista ut Europæ orientalesq; sicut, Illyria, Macedonia, Epirus, Achaia, & reliquæ in tutela essent, & ut scribit Plinius in ostio huius portus turris pharea existebat omnium maxima & breui ab instituto eo portu factum est, ut à naualibus turmis, conuenientibusq; undique mercatoribus urbs ibi sit ædificata, & quidem opulentissima de qua Helius Spartianus in Iuliani uita, quæ post à Longobardis capta atque diruta est, unde & urbe sublata, & Sapi fluuio in remotũ auerso cursum esse factum, ut nec urbis mœnium, nec turris phareæ, neque portus, nisi minima ex parte uestigium aliquod appareret: influũt autem stagnum ipsum torrentes duo parui Auesa & Beuanus appellati. Sapis fluuius est qui hodie Sauius dicit̃ in Apœnino exortus in mare ab antiquo Sandiani ostio pass. mil. octo uadit, quousque à Padi ostio omne litus pineis arboribus refertum est. Post autem Ceruiæ oppidum est, remotum aliquanto à mari ubi salis ingens modium conficitur: circundatum quippe est aquis ex mari per riuum influentibus quibus longe uersus portum quem Cæsænaticum uocant, totus fermè campus stagnari uidetur: hinc ostium fluminis est, dictum portum facientis ex Apœnino cui nomen Flumexellus, illud habens nomen à turri quadam in eius dextera cum ponte paulo supra mare, quæ Cæsænaticum appellatur: dein Rubicon fluuius est Galliæ Cisalpinæ, Italiæq; olim terminus ut authores testantur, & antequam in mare perueniat circa litus clanguescit, quem Lucanus cum describeret, inquit:

Fonte cadit modico paruisq; impellitur undis
Puniceus Rubicon quum feruida canduit æstas
Perq; imas serpit ualles: & Gallica certus
Limes ab Ausonijs disterminat arua colonis.

Qui fluuius modo perexiguus est, duplicíq; uocabulo appellatus, hoc est pars quę sub Flaminia uia est Pissatellus, quę uerò supra ad fontẽ usq; Rugon pro Rubicon à iuniorib. accolis dicit̃: descenditq̃; ab Apœnini col lib. dictã uiam in excursu secans: fuit olim stãte Rom. repub. lex prohibẽs nequispiã armatus illũ iniussu magistratuũ transgrederetur, ea modo lex loco mota, in q̃ ab initio fuit posita, marmoreis literis hoc modo incisa.

IVSSV MANDATV'VE P. R. COS. IMP. TRIB. MILES, TYRO, COMMILITO, ARMATAE QVISQVIS ES, MANIPVLARIAE'VE CENTVRIO, TVRMAE'VE LEGIONARIAE HIC SISTITO, VEXILLVM SINITO, ARMA DEPONITO, NEC CITRA HVNC AMNEM RVBICONEM SIGNA, DVCTVM, EXERCITVM, COMMEATVM'VE TRADVCITO, SIQVIS HVIVSCE IVSSIONIS ER

NIS ERGO ADVERSVS PRAECEPTA IERIT, FECERIT'VE ADIVDICATVS ESTO HOSTIS P. R. AC SI CONTRA PATRIAM ARMA TVLERIT, PENATES'QVE E' SACRIS PENETRALIBVS ASPORTAVERIT, S. P. Q. R. SANCTIO PLEBISCITI S. VE. C.

Mediterranea aũt Boum ad occaſum Sculteña fluuio terminari diximus, cui ad dextrã in collib. Apœnini Sauignanum caſtellum huius ætatis eſt. Poſtea Rhenus fluuius antiquo nouoq; nomine ex Apœnino ueniens, ubi Mõſmaior caſtellum: in quem Lauinus torrẽs ad caſtellum Louolcum exit, cui torrenti iuxta originem Granarium: & inde Caſsium caſtella adiacent. Rhenus ſub finale caſtellum quorundam torrentium concurrentibus aquis admiſcetur, ex quibus foſſa illa redundatur Paduſæ ultima Fiſtorena nomine, quæ apud Bondenum in Scultenam ſe exonerat: irrumpit Rhenum torrens Samogianus: inter quem & Scultenam Perſicetum à Longobardis euerſum ubi poſtea Cetum eſt ædificatum & Creuacor caſtella ſunt & caſtellum Francum ubi quondam (ut fama eſt) Forumgallorum oppidum fuit, Item ad torrentem ipſum, Plumatium Bazanumq; & quoniam Paduſæ mentionem fecimus, hoc loco eam dicemus: compræhendit Paduſæ nomen quicquid ſtagnorum paluſtriumúe eſt hinc ſecundum Padi ripam uſq; ad Meſſanicam foſſam ex Pado ad Rauennam pertingentẽ atq; interius adeo ut ſupra quinquaginta mil. paſſ. circuitu agrorum culturam intercipiat, eam amnes multi ex Apœnino procurrẽtes implent, ibiq; emoriũtur ut in ſequentium uno quoq; loco uidebimus: cuius & nomen apud maiores fuiſſe legimus: nam Poëta.

Haud ſecus atq; alto in luco quum forte cateruæ
Conſedere auium, piſcoſæ úe amne Paduſæ
Dant ſonitum rauci per ſtagna liquentia cygni.

Et paulo poſt Rhenum amnẽ, Bononia urbs eſt, Feſulina appellata: quũ princeps Etruriæ eſſet, Plinius ait, principatũ enim Feſulę urbs in Etruria tum tenuit, quę colonos in Bononiã miſit, ex quo illi cognomẽ cõtigit, & quia legimus Gallorum Boum quondã fuiſſe caput, qui Tuſcos inde expulerãt, fuit et colonia Latina: circiter ſeptem mil. paſſ. ab Apœnino in ſolo plano ſita, per quam aqua ex Rheno deducta in Seuanam flumen exit, etiam foſſa manufacta paulo ab urbe diſtans, propẽ padum pertingens paluſtribus aquis repleta, quæ ultro citroq; magna urbis commoditate nauigatur ad alteram eius partem, id eſt orientem uerſus ac à mœnibus procul Seuana fluuius ex ſuperioribus montibus præterit, in Paduſam influens, ad cuius ſiniſtram Butrium caſtellum eſt, eodem nomine quo ante, licet Strabo arbitratio ſitu inter Rauennam & Altinum eſſe dicat, quod omnino incongrue ponit, niſi alterum fuiſſet Butrium, ut quidam uolunt, hoc eſt poſt Rauennam in litore maris neq; ab oſtio Padi procul, quod etiam ſine ratione proportionis dictum eſſet. Poſt Padi autem diuertigium ubi

iterum in Volanam fluuius ſcinditur, Ferraria urbs eſt memoratu digna. à Smaragdo quodã uiro patritio muris cincta quæ deinde amplior facta, ædificijs populoq́ frequenti inter reliquas Italiæ urbes euaſit clara: cui nõ exigua regio circumcirca adiacet, duos habet pontes, alterum ueteri Padõ (ſic illi uocant) quo Bononiam proficiſcitur alterum Volanę ſciſsioni im poſitum, poſtea Arzenta oppidũ eſt, in ſiniſtra Vaterni ripa ſitum, quod eundem Smaragdum mœnibus ſepſiſſe fertur. Poſt autem Scuanam fluuium, alius eſt Idex iuniores uocant, ex Apœnino in Paduſam apud Mu liellam turrim diſperditur, habens ad dextram in radice montium caſtellum Alianum, & alterum in ſiniſtra Medeſinam. Inde eſt torrens Claterna quondam nunc Schieza in Apœnino originẽ habens, in Paduſam cadit: cui ſub montibus Claternę oppidum ad ſiniſtram poſitum fuit, cuius parua extant ueſtigia: unde (haud procul) Fiagnanum: & caſtellum S. Petri, & caſtellum Gelſum: & inter torrentem dictum atq; Idex iuxta Paduſam Zagonara caſtellum eſt. Poſt hæc, Siler amnis in Paduſam ex ijſdem montibus uadit. Item Vaternus amnis alter ex Apœnino Saturnus nunc, qui ſuperiori ætate ut ſcribit Plinius Spineticum Padi oſtium augere ſolitus erat, ex q̃ & Vaternus ſimul appellatus eſt, hodie uerò auerſo curſu longe à priori quo influebat loco, per Paduſam euagans, ægre tandem in Padum penes Zaniollum turrim emittitur: à quo duodecim mil. paſſ. ad Lugum oppidum Saterno appoſitũ per ſyluam oppidi nomine iter eſt, quæ paucis ante amnis inuia erat, late quidem patens, Vaternus ſub Apœnino ſiniſtra ripa Forumcornelij oppidum nunc Imola abluit, à Narſetis mili tibus diruta rurſus à Clephi Longobardorũ rege condita Imolæq; nomẽ impoſitum ab Arce eius uocitabatur in tumulo ſita. Inde circa Paduſam Maſſa & Conſilicis caſtella ſunt. Poſtea modico interuallo Sanguinarius labitur amnis Paduſam & hic ſubiens: ac inde Sennius ſiue Senus fluuius fontem habens in Apœnino, per ſyluam iam dictam in Paduſam deuolutus: huius in leua ſub montibus Cunium uetus oppidum ſitum fuit. Sub quo nunc Bononienſe caſtellum eſt: denique Condignola. Hinc Anomo flumen præterit, nunc Amon appellatum in Apœnino exortũ, perq́ uallem ſui nominis excurrens Fauentiam urbem antiquum retinentem nomen in radicibus montiũ poſitam diuidit, indeq; in Paduſam fertur, Gothi urbem primo deleuerunt, dein quum aliquali reædificatione emergiſſet, Imp. barbariſs. euertit: ac tertio Bertones in Italiam deſcendentes ſpoliatam, ac ſemiruptam reliquerunt: ſupra quam caſtella in Apœnino ad dextram Biforcum, Callamelum, Modiana, & ad ſiniſtram Pelegrinum: Maradiumq́ ubi ponte amnis iungitur, & Rotana, & iuxta Fauentiã Brexigella ſunt: iuxta uerò Paduſam ad ſiniſtram breui interuallo Tiberiacum olim oppidum quod & Ad Cabalos dum pagus eſſet nunc Bagnacaualum dicitur. Præterea fluit ab Apœnino Montonus quem apud Ra-

uennam meminimus, ad cuius amnis dextram urbs est Forum Liuij ad ima Apennini, hodie iuniores Forlinium uocant, quam riuus aquæ paulo supra apud Medolam castellum ortus urbem pene mediam diuidit, inde in amnem haud procul Aquæductum parum sub urbe elabitur. inter quã & Fauentiam Aureolum castellum est in amœnis. colle situm: sub quo in Montonem, Martianus torrens defluit, qui latera Mutilianæ oppidi uetustiss. nũc Modiana (paulò ante dicta) abluit. Post ad Montonis sinistram prope montes oppidum est Scaldubium à scatente ibi salso fonte dictum, quod incolæ modo castrum Carrum uocãt. Postea Auesa & Beuanus torrentes ex ijsdem montibus in Candianum stagnum prorumpunt, ut in litoralib. diximus, quorũ Auesa Forum Pompilij latera pręterit, quæ urbs modo Forlimpopuli dicitur, eam Longobardi non solum diripuere, sed etiam solo æquauere, iterumq́ erecta exciderunt: à qua parum Forumbritannorum oppidum distat in colle situm, quod Plinius Brintum appellat nunc Bretenorum uocatur. Supra quod in eminenti petra Pollentia Polẽta nunc uicus honorio quam urbem Auesa præterlabitur, in cuius agro teste Silio oues omnes nascũtur nigrę. Inde Sapis amnis ex Apennino prope Cæsænam urbem prisco nomine occasum uersus elabitur: supra quam ad montium radices Sassina ciuitas uetustissima & Plauto ciue clarissima est, quę nunc corrupto uocabulo Sarsena dicitur diruta, agerq́ relictus pecori. Hactenus togata Gallia.

Semnonum regionis situs.

SEmnonum sequitur regio in Æsij fluminis aluco ad orientẽ Ariminum à Romanis unà cum Flaminia antedicta quandoque appellata est, quòd Liuius in distributione prouinciarum dicens Ariminum (ita Galliam appellabant) Sp. Lucretio obtigit, & alio loco Sardiniam P. Lentulus, Siciliam G. N. Iulius Ariminum Quintilius Varus est sortitus. Cui in Adriatici maris litore post Rubiconem flumen hæc sunt: Ariminũ Vmbrorum colonia prisco recentiq́ nomine inter duos amnes posita, alterum ad occasum eodẽ cũ urbe tum uocabulo, nunc Marechia dicĩt, portum ad ostium in mare habentem: Crustumia urbs deinde ad amnem sui nominis fuit is ex Apennino descendens in mare editur de quo Lucanus. Crustumiusq́ rapax, qui nunc Concha dicitur, cuius urbis interitu uicus qui Catolica nominatur erectus est. Postea Pisaurum Phenestris colonia ex Peloponneso Laconiæ huc deducta, licet non eo fuisse loco (ut uidet) in quo nũc est quũ Plutarchus dicat. Pisaurũ urbem non longe ab Adria in qua Antonius colonos deduxerat hiatu terræ absorptã perisse, idq́ belli ciuilis tempore accidisse, huius mœnia ad occasum Isaurus amnis attingit, Flaminiæ tum Romandiolæ modo ut antea diximus in hac parte finis & Marchiæ Anconitanæ initium: qui amnis nunc Folia appellatur ex Apennino descendẽs, portum in ostio efficiens, grandioribus nauigijs non aper

non apertum, cui torrens Idaſpis ex aduerſo oppidi Abbatis iungitur, ut Lucanus. Et iunctus Idaſpis Iſauro, qui nunc Apſa dicitur: Item alius à dextra Aſpela nomine, quibus ipſe augetur, erigitur ſtatim ac Piſauro propinquum Necate promontorium quod quidam Focariam uocant. Inde Argilla torrens nec interius multo exortus in mare it, à limo quem altum & tenacem habet dictus: Vltra quem Phanum Fortunæ Roman. colonia eſt: quæ urbs etiam nunc à iunioribus Fanum dicitur à Vithigetæ Gothorum rege, ſicut et Piſaurum incenſa. Poſtea Methaurus fluuius rapide mare ingreditur, neq́ amplius mille paſſ. ab urbe, qui Medrus nunc appellatur: de quo Claudianus.

Lætior hinc Phano recipit Fortuna uetuſto
Deſpiciturq́ uagus prærupta ualle Methaurus.

In quem Cantianus amnis ad dextram influit. Poſtea Ceſanus torrens in mare uadit ab Apœnino demiſſus. Dehinc Miſa fluuius alius præſentis nominis litus aperit, ubi in dextra Senegallia urbs eſt à Gallis Semnonib: condita à quibus denominata eſt: Rom. deinde colonia facta, quæ ſic adhuc fere appellatur, mox Nouda torrẽs breuis curſus. ac longe poſt Æſis fluuius in mare cadit, Flumeſinus modo dictus in quo Galli Semnones terminant: Picenię incipiunt uſq́ in Matrinum fluuium ad orientem: qui Æſis aliquando quemadmodum Rubicon Italiæ terminus atq́ Gallię circa mare fuit, ut atteſtatur Strabo. In mediterraneo itaque Semnonum hęc habentur, ad Arimini amnis fontẽ caſtrum Ilicis eſt, & in prærupti montis cacumine oppidum Acermos olim nunc Samarinum & in petra uerſus mare in ſiniſtra amnis oppidum Sanctus Archangelus, aliudq́ quod Sauignanum uocãt Pluſa torrente diuiſum, qui inter Rubiconem Ariminumq́ in mare ad caſtellum Belaiære it: in radice aũt montis in quo Samarinum eſt fluuius Concha exoritur. Inde eſt Sueſa nunc Soana oppidum. Hinc Carpegnũ à quo mons nominatur arduus ſane atq́ amplus, paſcua præbens per æſtatem animalibus uberrima. ſub quo monte oppidum Caſtellatia, mox aliud Oſtra nomine antiquiſs. et inter Concham & Iſaurum Monſcaluus: & Gradara uerſus mare caſtella. & in Idaſpis dextra Macerata: & Saxumcorbarium oppida poſterioris ætatis, in montibus & circa Idaſpis cum Iſauro congreſsionem caſtellũ Planummontis in colle ſitum. Inter uero Iſaurum & Methaurum amnes in editiſsimo monte Vrbinum oppidum egregium iuxta fontem Aſpelæ torrẽtis eſt, quod memorat Plinius Vrbinates cognomine Methaurenſes dicens: ſimiliter Tacitus in Vitellienſi bello. Eſtq́ inde mõs fabrorum oppidum, & Forum Sempronij, id eſt, Foſambrum ad Methauri ſiniſtram quouſq́ à Fortunæ fano pleraq́ olim ſyluæ inſurgebant, ad uiam flaminiam diffuſæ. Superius uero prope Cantiani cum Methauro coniunctionem perforato duriſsimo petræ monte ducenta paſſ. longitudine octo latitudine curribus iter præbe-

tur, cui à forma Forulum appellatio loci est; quis uerò opus fieri instituisset, literæ indicant in fronte excisæ, ut.

IMP. CAES. AVG. VESPASIANVS PONT. MAXIM. TRIB. P. XVIIII. P. P. COS. VIII. CENSOR FACIVND. CVRAVIT.

Post in sinistra ripa Cantiani parū ab ingressu cum Methauro Callū siue Cai oppidū est, & ab eiusdē fluuij fonte modico interuallo fragmenta Luceolli oppidi à Longobardis excisi uidentur, & exortū Cantiani Cantianum castellū in petra positū, ad Methauri autē superiora in Apœnino uia est qua in Etruriā proficiscitur, quib: in locis inmēsæ magnitudinis abies arbor crescit. Itaq; sub monte ad Methauri dextrā Vadium oppidū est inde Marchatellū. Post planities extendit in qua Castrūdurante Methauro penè circumfluū. & in Cesani torrentis leua Mondoffum oppidū in colle situm. & interius ad eius fontē aliud est Pergula nomine. Postea in Misæ amnis sinistra Saxumferratū oppidum in aspera petra sitū, sub cuius mœnib. Sentinus torrens uetusti nominis in Misam cadit cuius exortus in Apœnino est, unde Fossatum Vmbriç oppidum iter est, & supra ad eundē fluuium oppidum est Rochacōtrata in colle positum ascensu difficili atq; arduo supra autē Saxumferratum 150. pass. Sentina urbs fuit uetustiss. ad amnē sui nominis sedēs quam Longobardi exciderunt, ex cuius excidione Saxumferratum emersit, cui ualidiss. est arx oppido imminēs. Inde Fabrianum oppidum insigne ad Apœnini radices in plano situm Æsio amne infusum, ex propinquç similiter urbis Sētinç eruptione renatū ut fama est: mox Serra oppidū ad Æsis leuā. Itē ad eandē, Æsis siue Æsiū urbs prçsentis quoq; nominis eidē amni apposita, à q̄ amne 500. pass. arduo in colle ex aduerso Fabriani, Matilica est, oppidum nobile, sic nūc appellatum.

Picenæ regionis situs.

PIcenorum dehinc regio est, quam iuniores Marchiam cognomine Anconitanam appellant: quamq; ad Isaurum usq; fluuium prorogant. In ea post Æsis amnis ostium Ancon ciuitas grçca à Syracusanis cōdita Dionysij tyrannidē fugientib. Cimmerio promōtorio apposita est, cui portus mōtis gremio, aquilonarib. flatib. tutus adiacet, quē Traianū Imp. cōmunisse literæ in marmoreo arcu eidē imminēti portui indicant: sic appellata quia in ipso flectentis se oræ cubito sedet: Ancon enim græcè latinè cubitum significat, hçc aliquādo à Gothis ferro & igni uastata est. Post autem promontorium dictum Aspicus amnis in mare uadit, ab Apœnino paulo supra Auxumum defluens Musio ibidem uocitatus in cuius ostio Ricinotorum nunc Rechanati castellum siue portus est. Inde Numana urbs interijt à Saracenis eandem calamitatem passa. Vini ac frugum uberrima, à græcis condita. Item Potentia urbs alia cuius nomen fluuio cui hçrebat solum mansit, in ea Apœnini parte exorto, cui ad meridiem Nuceria posita est. Deinde Asinus torrens exiguus in mare labitur. Item alius Chientus ex Apœnino: & alius post illum qui Lectusmortuus di-

tuus dicitur quibus omnibus posterioris ętatis nomina sunt. Inde Tignia fluuius Tenna nunc in mare influit, ubi castellum est Firmanorum Emporium, statio nauigijs nequaquam commoda, Tignia fontem in Apœnino habet ubi oppidum eiusdem nominis quondam fuit, S. Maria in Georgio nunc appellatum, loci primarium. Mox Asori flumē in mare it, ubi in dextra turris est Pedasum quę & Palma sicut & olim dicebatur, nam eius agrū Plinius Palmensem uocat: iacēt circa Asonis ostiū rudera quidē antiquitatis uestigia ubi fama est urbem Picenam nomine fuisse à qua regioni Picenū inde obuenisse. Inde Troēntij siue ut alij Truenti fluuij ostium est Tronti modo ex Apœnino demissi, iuxta quod oppidum eiusdem nominis interijt, quod solum Liburnorum in Italia Plinius relictum esse dicit: nam Liburni et Siculi plurimi hunc tractum ea tempestate habuerunt, nō Siculi illi à quibus Sicilia insula denominatur: sed qui in Dalmatia Sicum urbem incolebant: in quo flumine terminari Marchiam Anconitanam diximus, licet Picenorum terra (uti Ptolemæo placet) in Matrino consistat. Post autem Troēntium flumen, Cupra seu Cypra oppidum quondā cognomine maritima (est enim altera Cypra interius à mari) iuxta fluuij ostium sita qui Albula à colore aquæ tum dicebatur. Librata modo, in quo Picenum finire ait Plinius: Strabo nō oppidum Cypra, sed templum Tuscorum ædificium, nam illi Iunonem Cypram nominabant, neq; hic quemadmodum Ptolemæus, uerum ad occasum magis ultra Troēntum flumen. de quo Silius.

Hic & quos pascunt scopulosa rura Meuanæ
Et quis littoreæ fumant altaria Cypræ.

Ad Albulam litori imminentem oppidum Iulia noua diebus nostris erectū est à cōditionis nomine. Hinc Tordinus ab Apœnino in radice Corni montis exortus delabēs in mare it: sequitur Homatrinus idē quod Matrinus, Vomanusq;, q̄d corrupte dicitur, à iunioribus. Plumba, flumen q̄d hic in mare exit, ab Hadrianorū urbe fluens, cui ostio ad occidentē emporiū eiusdē tū appellationis hoc est Homatrinū appositū fuit. Hi in Picenis ad mare quos è Sabinis ortos esse, idonei authores sunt, qui quū ductu & auspicio Pici auis iter ineuntib. authoribus proficiscerentur, nomen indenacti fuere tradunt: siue q̄d auis illa in eorum uexillo consedit, ut ait Festus: quia hanc auē Marti dicatā uetustas perhibet. Terra cui Apœninus à tergo spatijs inæqualibus imminet ex quo in Adriaticum mare per planam excurrit, ager bonus ad omnia, cæterum lignarijs quam frummētarijs fructib. longe præstantior, cui laus in oleis præcipua quod ait Silius, quū in Vmbria exortæ nebulæ, huc se in palladios diues agros Picenum proiectent. Verum in mediterraneo regionis hęc sunt. ad meridiem urbis Anconitanæ, Auxumum oppidum uetus, nunc Osimum in Arduo monte situm, cuius montis ima Musio amnis radit: ac deinde petram in qua Cin-

gullum oppidũ iacet q̃d Labienus constituerat sua enim pecunia ædificauerat prope Apœninũ. inter quæ Stafilũ est oppidũ haud ignobile: & superius dextrorsum inter colles Lapirius castellũ sanè antiquum, & uersus litus Recinetũ urbs in dextra Musonis ripa quæ Helia Ricina priscis temporib. uocitabat, quod Helius Pertinax illã ædificasset, ut epigrãma illud antiquiss. in ea affixum meminit, in quo legitur. IMP. CAES. L. SEVERI AVG. F. L. SEPTIMIO COLONIA HELIA RICINA CONDITORI SVO. nam à Septimio reparata est, & ab hac aliquantulũ distabat cuius fragmẽta prope Maceratã in aperto campo indicant, Gothi enim ciuitatem dirutam ac solo æquatã, in colle oblongo iterũ illam exædificarũt, corruptecꝫ Rechanatium modo eam uocãt. Dehinc est S. Seuerinus nobile ac magnũ oppidum, ex cinerib. Septempedæ urbis uetustiss. exitum, quã olim Longobardi demoliti sunt in dextra Potentiæ fluminis non longè à fonte qui in Apœnino est. sub quo oppido in eadem ripa Cypra urbs montana cognomine sedit. Postea Montemsanctũ oppidum loci illius haud infimũ in rotundo colle positum. mox ad torrentẽ Asinum dextro latere uersus mare Ciuitas noua est Castrũ nouũ Strabo. Hinc Tolentinum ad montes uetus oppidũ Chiento amni appositum, & ad alteram amnis partẽ orientem uersus antiquum oppidũ Polenta. Influit in Chientum supra Tolentinum Fiastra torrens in Apœnino proximus fontib. Naris fluminis exortus, cui Fiastrũ castellũ imminet. quacꝫ torrens ipse Chientum labitur Caldarola oppidũ est non exile, & superius torrentẽ alium Letũ cognomine Viuum in se recipit. Inter autem Chientum & Potentiam amnes in mõtibus Camarinum urbs quæ & Camertes dicebatur, uetusta sanè in arduo montis cacumine sita, populosa satis, quã Ptolemæus in Vmbria posuit. Item in Apœnini radice Serranum oppidum infra quod quincꝫ mil. pass. ad torrentem Letum uiuum urbs Saluia prisci nominis fuit, nam eam Plinius nominat, Ptolemæus uerò Vrsabauiam uocat, quam Alarichus Gothorum dux ad solum euertit, quo in loco oppidum est Vrbisalie corrupto uocabulo appellatum, circum quod ruinæ ingentes cernuntur. Inde Traiana oppidum, post quæ ad Tigniæ fluminis dextram in Apœnino Monsfortinus oppidũ nobile: supra quod in Apœnini iugo fons fluminis est. & in Apœnini radice Amandula oppidum nostri temporis haud obscurum, & in Tigniæ dextra trib. mil. pass. supra mare urbs Firmium, ueluti nũc quocꝫ appellata clara quondam, & a qua uniuersa Marcha quæ Anconitana nunc Firmiana ante dicebatur. rursus in summitate Apœnini sub fonte Asonis Mons monachus oppidum est. sub quo ad sinistram Seruilianum & inter torrentem Letum mortuum atcꝫ hunc Monsrubianus oppidum. sub fonte iterum ad dextrã oppidum est Comunalia asculana appellatum. Inde Monsaltus: postea Monsflore oppida. dein orientem uersus Cossignanum oppidum nobile, interius uerò ab eo mille pass.

Auffida

Auffida oppidum insignenatura loci munitiss. & in Apœnino antrum ingens Sybillæ à uulgo appellatum, cui paulo superius lacus est Nursinorum, habens ad occasum excelsum totius regionis montem Victorem nomine, ad austrum duo colles altiss. ipsius montis in profundo inter se diuisi furculas facientes, qua Troëntius labitur, ad cuius fontem Amatrix oppidum est nobile, in altiss. Apœnini collibus impositum, & mox absp̄sis furculis per arctam & tanquam manufactā decurrens fossam Arquatę oppidi muros attingens. Inde ad sinistram Accumulum oppidum egregium. sub quo ad eandem ripam aliud est Aquauiua. & in medio Apœnino fluuius oritur Castellanus nomine cui Trassimiū oppidum adiacet Tessuinum quondam. deinad dextram Ciuitella arcem habens natura munitam, qui fluuius breui excursu per uallem sui nomiuis appellatam ad mœnia Asculi defertur, & modico inde interuallo Troëntium à latere dextro infunditur, quo in loco Asculum urbs sita est, antiquum retinens nomen cuius mœnia duob. lateribus abluūtur hinc Troëntio, hinc Castellano quæ urbs gētis aliquando caput fuit, & locus munimine prævalidus cui circumstantes montes supereminent, nullis penetrabiles exercitibus.

LVGVRIA.

HInc transgrediemus Apœninum, & alterum huius secundæ Italię partis latus quod ad Tyrrhenum mare uergit, aggrediemur, ut in superioribus agere proposuimus. Igitur ab infimis alpiū radicib. iuxta mare, in Varo amne Italiæ initio ad occasum, usq; Macram amnem alterum, Liguria olim nunc Genuensis regio appellatur, sub Apœninis montibus ad austrum iacens: aspera omnis ac multis in locis præceps, & quæ mare angustum transitum prębeat: amplioribus tum finibus contenta, ultra enim alpes ad Rhodanum teste Liuio, ut in Narboniensi meminimus: unde & Strabo, prisci græci Sallyos Ligures uocant, regionemq; Ligusticam, quam Massilienses habitant. Quam gentem ex græcis hominibus descendisse nōnulli authores sunt, & quod Strabo sensisse uidetur, ubi Liguriam aperit: ait enim non multi admodum equo militant, pedites uerò in tumultuarijs præsertim pugnis optimi, æreis autē utentes parmis coniecturam dedere sese origine græcos esse: & quod altius est, Ptolemæus ipse, Tuscorum apud Græcos dicit, quum Tuscorum loca Ligurum regioni adiacentia describit. Terra petris aspera ac omnino sterilis, nihil memoratu tunc dignum habens, præterquam quod in montib. maximæ arbores nutriebantur, quod etiam nunc fit, quare in ædificandis apud illos nauibus copia abundatissime erat, ex quo prædatorijs nauigijs mare usq; ad Herculeas columnas infestabant: Nunc uerò prisca illa ruditate exuti præter eos qui montani sunt (quamuis factiosi admodum sint, & qui sæpius intestina cæde excogitati principatum permutent) in communi uita, in ciuitatis regimine, ac præcipue in re mercatoria

plurimum ualent, qua se continuo in uarijs orbis partibus exercent, unde magnas sibi opes compararũt, magnas præ omnibus nostri maris accolis fabricantes naues. Vnde illis potentia in tantum creuit, quo rebus strenue sæpe gestis mari præsertim nulli Italiæ urbi deinde uisi sunt cedere, qua fama apud omnes gentes ad ætatem usque nostram magnæ æstimationis habentur: qui & maritimas urbes, & insulas nonnullas in diuersis regionibus colonias sibi constituerunt. Quod similiter in solo (quemadmodum in hominibus contigit) cultior deinceps terra facta est, uino præsertim, quibus tum modicum picatum, & austerum fuisse, nunc contra, nam uinum multifariam abunde, saporeq; optimo habent. Præterlabitur maritimam Liguriæ oram pelagus eundem cum regione nomen habens, & si nonnulli Sardonij partem, quidam Tyrrheni esse uelint: circiter ducẽta quadraginta mil. pass. diffusum, quod ab austro atq; Aphrico uentis maxime infestatur. litus uero ac uniuersum à Monœchi portu usque Tusciam continuum omnino sine portibus esse Strabo scribit, exceptis paruis quibusdam stationibus ad iactandas anchoras minus ineptis. Imminent immanes rupes atque præcipites, quæ iuxta mare angustos relinquunt transitus. In eo coralium gignit, difficili tamen captu, ideo in profundo relinquitur. In hoc litore primum Varus fluuius quod adhuc nomen retinet in mare fere fertur è Saluio monte in alpibus demissus, ex eo famosus quod Italiam à Narbonensi Prouincia exemit, mox ad orientem Nicæa oppidum corrupto modo uocabulo Niza dictum, alpium radicibus hærens à Massiliensibus conditum. Inde portus Herculis olim, nunc Villafranca, à castello illi imminente dicitur. Item alius Monœchus nomine, statio quædã est non magnarũ nec multarum capax nauium, cui castellũ adiacet, incolæ nũc Monachũ uocãt, ubi Herculis tum ædes fuit cognomẽto Monœci. à quo duob. prope mil. pass. introrsus in edito iugo Trophea Augusti, nunc Torbia castellũ. Postea promontoriũ in Chersonesi modo quousq; priori tempestate Massiliensiũ expulsis Liguribus. litus extendebat: ex quo loco Strabone teste Massiliã usq; & paulo ulterius Salyorũ gens incumbẽtes tenet alpes. Mentoriũ inde castellũ q̃d sic nunc etiã appellatur in petroso litore ac sterili positum, et alterũ Rocha bruna in saxo retro à mari. Item Albintimiliũ, siue Albion Intimelium ab Intimelijs ẽm iuxta alpes conditũ urbs olim ingens, quæ nũc Vintimilia dicit penes quã ad orientẽ Rutuba amnis in mare uadit: Hãc Otho Rom. princeps uastauit. cui parua insula obiacet Gallinaria nomine à gallinis dicta non dissimilib. uillaticis, rusticæ tamen, quæ non in uillis oua nec pullos faciunt, sed in syluis. Sequitur Mauricum castellum unde aperitur Venelia uallis. ac statim castellum Dianum est retro à litore in colle: item promontorium Chersonesum, & Andoria in saxo uineis cincto positũ. Mox Arbenga oppidulũ in plano situm Albingaunum quondã. In Gauniorũ

similiter

similiter colonia. Tum Alpia quoniã in radice alpium ædificata sit, cuius
orientale latus Merula flumen, Centa nunc quia ex centenis fermè torren
tib. excrescens abluit. Deinde petra castellum, & aliud Finarium in saxo si
tum ubi uallis trãsitus arctatur duob. mil. pass. à mari. item Nori castellũ
portu nobile. Postea Vadorũ Sabatiũ portus, locus est paludosus q nũc
Væ dicitur, est enim in Apœnino oppidũ Sabatia olim nunc Vuada, sex
mil. pass. ab hoc portu distãs. Postea Sauonis urbs memoratu digna recẽ-
ti ac prisco nomine nõ hæc Sabatia, ut quidã, sed quã nos diximus. Hinc
post aliquot castella & uicos Cherusamq; torrentẽ Portifera nunc Polci-
fera amnis præcipiti cursu in mare uadit, ualli qua delabitur nomen relin
quẽs. Neq; multo post Genua urbs præclara gentisq; emporium uetustũ
est, quã quũ Mago pœnus diruptã excessisset Rom. eam instaurarũt: po-
steriori uerò ętate ab Aphricanis capta, spoliata ac incensa ęst, è colle in q̃
arx est ad mare in portũ manufactũ deuexa, uentis Aphrico maxime aper
tum, in cuius faucib. altiss. turris ad nocturnos ignes nauigantib. pręuios
fundata est. Vrbis ager quãuis saxis asper, lætus nihilominus uinetis prę-
cipuè q̃d quum in multis eius regionis locis cõsiti uitib. colles sint, palmã
tamen Genua ut ait Plinius Liguriæ uuæ habet: Hanc ad ortum Feritor
amnis præterit, quem nunc Bixamnẽ uocant, per uallem sui nominis ela-
psum, in quem minor quidã proxime exoriens intrat, incolæ Ferixanum
dicunt: iacet igi. Genua inter has duas quas diximus ualles amœniss. neq;
minus incolę frequentiss. Hinc in litore plurimi uici ac ciuiũ palatia emi-
nent, quod nil pulchrius ac uisu delectabilius. Hinc Sumariam promon-
toriũ est q̃d illi caput montiũ uocant arduũ sanè, & asperũ acutis petris in
mare exit, Cuius ad leuã cedẽte litore undas angusto meatu portus ad mit
tit, quæ Delphinẽ, siue ut illi Finum uocant ubi intranti ad dextrã castellũ
eodẽ nomine est. Sequitur inde magnus sinus quẽ Rapalli nautæ dicunt,
q̃d nomen est uallis in eum terminantis, ubi & uicus eiusdẽ appellationis,
quæ quamuis montuosa sit nõ tamen fructifera olearũ præcipuè & in inti
ma sinus Chiauarũ oppidũ à quo nõ procul Entella fluuius mare illabit.
Lauania nũc in cuius ripa Lauania uicus, in eum torrẽtes exeunt Graucia
Olus & Sturla. Inde parũ Tugullia oppidũ fuit, q̃ in loco nunc uicus quẽ
incolæ Sestrũ nuncupãt cui obijcit parua insula tenui ad modũ freto à cõ
tinẽte auulsa, duob. portub. famosa. hinc post nõnullos uicos castella sex
parib. penè spatijs inter se distincta sunt. Leuantũ, Monsrubeus, Verna-
tia, Cornelia, Manarolla, Riuus maior, uini nobilitate celeberrima. Post
q̃, Lunæ portus, uel sinus potius, ingẽs ac profundus patet, neq; unus, sed
plures in uno, q Veneris nunc dicit. cuius faucib. natura insulam obiecit,
qua tutus ab Aphrico & austro uentis existit, in qua templum Veneri di-
catũ fuit, à quo portus nomẽ postea traxit, q̃d adhuc illic durat: & in occi
dentali promontorio insulæ propinquo oppidulum est quod etiam Ve-
neris modo

neris modo dicitur: promontorio Lunensi ab oriente portum arctatur in quo Ilex: & Telar castella sunt: & in intima sinus Spetia posterioris ætatis oppidum: qui portus tantæ magnitudinis est ut omnium qui maris tenēt imperium facile fieret receptaculum, refugit enim introrsus terra sex mil. pass. latitudo longitudini impar traiectu minus duorum, celsis montib. circundatus, ubi effosio candidi ac uarij lapidis est. Post autem Lunensem promontorium quod nunc Coruum à colore appellatur, Macra fluuius eiusdem modo nominis in mare infunditur, amœnus, pisculentus, et qui Liguriam ab Etruria secernit, in quē Boactus amnis ab occasu qui Vara nunc dicitur, & alij torrentes præcipitantur.

Etruriæ regionis situs.

TVsaia quæ & Etruria appellatur Liguriæ ad occasum iungitur: ad orientem et septentrionem Tiberi fluuio: ad meridiem Tyrrhenum mare habet, quæ ad hāc quoq; ætatem (licet corrupte) sic nominatur, Toscana enim dicitur, ea nihilominus pars quæ ad mare uergit à torrente Pissia Senensis agri usq; Tiberim modo à iunioribus patrimonium Sancti Petri appellatur: ad Apœninum traiecto Tiberi Vmbria, ut in sequentibus. Strabo uerò etiam usq; ad litus Adriatici maris inter Rauēnam & Æsim flumen Vmbriam extendit: hi enim à Rauenna inchoantes propiora deinceps tenere inquit. Sassinam, Ariminum, Senam, Camarinum, ibi & Æsis fluuius est & mons Cingullus, & Sentinum amnisq; Methaurus, & Fanumfortunæ, cæterum Tusci à Tusco rege Herculis F. uel à sacrificando ex Græco, quod Plinius asserit: ait enim Lydi à quorum rege Tyrrheni mox à sacrifico ritu lingua Græca Tusci sunt cognominati: qua in re præ cæteris excelluere: quorum opes ut ait Liuius ante Rom. Imperium late terra mariq; patuere. Regio arboribus ubiq; consita, armenti pabula ferens, irrigua fluminibus & agrorum beatitudine nulli Italiæ regioni postponenda, cuius ora iuxta Tyrrhenum pelagus ad usq; Tiberis ostia circiter ducēta ac septuaginta mil. pass. præter nauigationem habet: quod mare nostri Inferum & Etruscum: Græci Notium dicunt: Tyrrhenū uerò aut quod Tusciam quæ prius Tyrrhenia uocitabaē abluat, aut à Tyrrhenis nautis qui se in hoc mare præcipitauerunt, ut est Bacchi fabula. Quod autem late tum opes terra mariq; illis patuissent, æquorum uocabula hinc atq; hinc Italiæ latera pulsantium argumēto sunt, quod alterum Tuscum, alterum Adriaticum ab Adria ipsorum colonia uocauere Italiæ gentes. Huius itaq; oræ quæ tum grauis ac pestilens, maximaq; ex parte syluosa, sicut etiam nunc est, prima ciuitas Luna fuit portu nobilis quem supra Veneris appellari diximus, interiacente Lunensi promontorio, inter portum uidelicet ac urbem, non procul à Macra amne sita: græci & urbem & portum Selenes, id est lunæ appellant, urbs haud magna, inter capita olim regionis cōnumerata, quæ demum interijt, loco ac circumiectis

campis nomen relinquens, nam & adhuc regio Lunensis appellatur: cui laus tum uini fuit. Post Lunam ad orientem Ptolemæus promontorium eodē nomine ponit, quod falsum est, sed est ubi nos illud posuimus, nam omne litus à Macra usque ad Arnum planum est, quod accidere transcriptorum incuria potest. Post autem lunæ locum Æsaris flumen qui & Mera apud antiquos, Serchius nunc dicitur, fontem in Apennino habens: unde per uallem initio Carfagnanam: deinde sui nominis delabens, multis utrinque torrentibus auctus in mare uadit. mox aliud Mortuus nomine haud magnus. Ac paulo inde Arni fluuij ostia, eiusdem semper nominis is in Apennino exortus tenuis primum per cōfragosam uallem altissimorum montium serpens, non longe ab Aretio externis iam aquis magnus in occasum conuersus Fluentiam urbem secat, indeq; in austrum Signiam castellum ad sinistram relinquens quousque à mari nauigabilis est, Pisas diuidens in mare exit. dein litus introrsus recedens Stagnum, duodecim mil. pass. in circuitu fit, in quem mare duobus ostijs ingreditur. mox Pisanus portus manufactus, ubi ad occasum castellum est Ligorna nomine, olim ut quidam Liburnium, à quo haud procul stagnum amplitudine sui distat: est & turris præualida ad orientem portus, mille pass. remota in scopulo fundata cuius in uertice per nox flamma nauigantibus portum indicat, de qua in syluis Statius.

Thelebonumq; domos trepidans, ubi dulcia nautis
Lumina noctiuagæ tulit pharos æmula lunæ.

Insula hinc in mare longe à continente triginta mil. pass. fere occidentem uersus iacet Vrgo siue Orgos olim nūc Gorgona uocatur. dein Capraria insula alia naufragalis propter humilitatem eius, nō enim procul nauigātibus apparet, antiquum retinens nomen, quam Græci Ægilon dixere, ab Gorgona 30. mil. pass. ad Notum uentum, à cōtinente propius 50. distat Post aūt Pisanum portum 5. mil. pass. mōs ingens in litore ad mare est q̃ Niger dicitur, cui ad orientē amnis haud magnus Lasine nomine in mare exit. Mox Volaterana fuit, id est, portus Volateranorum, ubi castellum adhuc Vada dicitur, quod subcedit Cecina fluuius eodem apud maiores nomine. In Populonia ciuitas Tuscorum quondam ædificium nobile, nō autem ad Vmbronis ostia, ut quidam nostri temporis scribit Plumbinū à iunioribus dicta, in sublimi tum locata promontorio in mare præruptо Chersonesi faciem habenti, hac ætate deserta ac diruta, & in altero promōtorij latere ad aurorā trāsposita in fertili colle, cui portus subest, non tamē multarū nauiū capax: à q̃ minus 10. mil. pass. interuallo Ilua insula est nūc Helba 100. mil pass. fere in circuitu, in qua optima omnia ad uictū proueniūt, q̃ à græcis Æthalia appellaī ab Æthalio q̄ ei præfuit. Ptolemæus uerò Iluam & Æthaliā diuersas esse uult, q̄d non cōstat: In hac ferrū ex metallis eruitur: Diodorus petram effodi inquit ex qua ferrum excuditur: Aristoteles non

teles nõ ferro olim, sed fœcundissimam plurimo ære fuisse dicit: ac postea metalla illa prorsus euanuisse, uerum ibi longo tempore post ferrũ inuentum esse, quod quum loca exhausta effossionibus sint, rursum temporibus repleta cernuntur Strabo author est. unde Virgilius.

Insula inexhaustis Chalybum generosa metallis. Et Silius.
Non totidem dabit Ilua uiros, sed lectos gignere ferrum
Armarat patrio quo nutrit bella metallo.

Cui insulæ portus est Argous ea tẽpestate ab Argo naui dictus, nam quãdo Medea Circem uisere cõcupisceret, Iasonẽ illius domicilia, quæritasse ferunt, ad hancq; in portum uenit. Post ad meridiem dictæ insulæ alia occurrit Planasia, sic etiam nunc dicta, cui nomen à specie contigit, nam æquatur freto, ideoq; nauigijs fallax, in qua teste Varone Pauones agrestes transmarinos uiuunt. Vltra autem Populoniam rumpit mare litus ac intus lacum facit Prille quondã, num Orbiteli, in quem ad orientem Corna amnis exiguus Massiera torrente auctus ingreditur, mox Stagnum mari aperitur angusto ore, Traianus tum portus à conditore Pescara nunc appellatus, statim aliud paulo supra mare, minus duobus iam dictis. Sequitur Vmbronis fluuij (etiam huius ætatis nomine) ostia nauigabilia. & paulo post Telamon oppidum: cui iungitur promontorium peninsula: eodem olim nomine & portus, sic ab Argonautis ibi appulsis cognominatus, nunc mons Argentarius dicitur: hinc in parte orientali Herculis portus subest, circa quem uetustiss. operis fragmenta conspiciuntur: ibi enim Cossæ oppidum fuit Consa à quibusdam à quo Cossanum uel Consanum litus, nunc Lancedona locus dicitur, erat in monte supra portum, nec inde multo Cossa flumen in mare uadit Pissia modo dictum, iuxta quod litus: Menaria, Columbaria, Niuaria à quibusdam Venaria, insulæ exiguæ sunt: contra quas aliæ duæ decem mil. pass. fermè inter se atq; in mari longe positæ, quarum occidentalior Igilium tunc, modo corrupto uocabulo Ziglio, uino ac marmore cognita: orientalior Dianiũ quã & Arthemisiam appellabat antiquitas, nunc autem Ianuti: inter quam & Corsicam occasum uersus Oglasa, nautæ hodie Montem christum dicũt. Postea & Martæ exilis amnis ostium: quo Volsinus lacus in mare effluit: statim Grauissæ fuit urbs exigua à mari paululum à Cossis triginta octo mil. pass. ferè Grauissæ quidam ex antiquis Intempestas uocant, ut Virgilius, Intempestæq; Grauissæ, non ut uentis tempestatibusq; careant, sicut aliqui putant, sed ut ait Plinius, id est, pestilentes: quod Cato in originib. asserit, ut Intempestas intelligas sine temperie, id est tranquillitate, nam ideo Grauissæ dictæ sunt quod grauem aërem sustinent, in cuius nunc ruderijs Monsaltus castellũ sedet: ubi in subiecto mari teste Plinio coralium nascitur. nec multo post Minio amnis in mare labitur nomen adhuc seruans licet corruptũ; Migno enim uocant, iuxta quem ad dextra Castrum nouum

nouum fuit, mox ciuitas uetus Centumcellæ quondam, ita uocitabatur, quoniã ibi (ueluti in amœniss. secessu) anni æstu Hadrianus Imper. centum ædificauit cellas: quibus centum iudices insedebant causas pub. coram principe cognoscentes, ubi portus, cui ante ostium insula præiacet, columnam cochleam tum sustinens ad nocturnos ignes nauigijs ad portum prælucentes. Hinc paulo Pyrgi ueteres (ita appellatur) oppidum fuit, ut uestigia nomenq; loci adhuc indicant. Postea Ceretanus amnis in mare fluit, ubi Ceretanorum emporium erat, habuit Luciniæ templũ à Pelasgis constructum quondam opulentiss. quod Dionysius Siciliæ tyrannus depeculatus est. Hinc Alsium urbs, à quibusdam Allium dicta à Pelasgis & Aboriginibus condita, habitataq; ubi nunc S. Seuera castellum est, ac inde Fregena interijt, unde ad Portum Hostiensem peruenitur, quem alij Hadriani portum uocant, modicum supra mare, à diuo Iulio sępius destinatum, ac propter difficultatem omissum, à Claudio principe deinde (ut scribit Suetonius) perfectum, alij ab eo inchoatum à Traiano postea absolutum, circumducto dextra sinistraq; brachio & ad introitum profundo iam solo mole obiecta. Quam quo stabilius fundaret, nauem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat aduectus, congestisq; pilis, superposuit altiss. turrim in exemplum Alexandrini phari, ut ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent, in cuius portus aut lacus supercilio, Portuensis ciuitas fuit, ubi nunc rudera, semiq; rupta magnæ urbis ædificia cernuntur: ad hanc itaq; urbem naues cuncta quæ mari feruntur deponebant, inde rursus terra, uel flumine Romam portabantur, nam ex ipso flumine pars altera in lacum per fossam deriuat, ad ripam enim dextram Tiberis iacet, nam post pusillũ Tiberis in pelagus influit, in quo Etruscorũ terminati oram diximus in cacumine Apœnini montis exertæ petræ ortus, minus quadraginta pass. à fonte Sapis amnis in eadẽ scatentis per Aretinorum fines profluit, tenuis primo nec nisi piscinis corriuatus, emissusq; centum & quinquaginta mil pass. per loca aspera & confragosa nauigabilis exiguis nauigijs, inde magnarum nauium capax efficitur, nam 42. fluminibus auctus teste Plinio, præcipuis autem Nare, & Aniene creber & subitus incrementis, in austrum conuersus (nam ad orientem longiss. tractu post agrum Aretinum discurrit) Romam præterit, insulamq; prope mare è regione Hostię circũplectitur, ac statim in mare infunditur: Qui quũ prisco nomine Albula à calore uocitaretur, à Tibri uicino regulo Veientium Tibris appellatus est quod ait Virgilius.

Tum reges asperq; immani corpore Tibris
A quo post Itali fluuium cognomine Tibrim.

Postea Tiberis, propter Tiberinum regem Latinorum mutatum, quod ibi interierit, ait enim Dionysius Halicarnaseus: Tiberinus q octo regnauit annis in prælio mortuus est, quod secundum fluuium fuit raptusq; à

profluente flumini nomē dedit, Alba prius. Liuius uerò non prælio occisus, sed in Albulæ traiectu submersus, alij sunt qui dicunt ab eo rege denominatum quem Glaucus Minois F. in Italia interemit. quadam Tybrim quasi Tubrim, id est, iniuriosum, aiunt enim Siculi ex Atheniensibus captis ostibus fossam factam qua munitior patria redderetur, qui quum in Italiam transfretassent, eaq; loca ubi nunc Roma est tenuissent, Albulæ fluuio ad similitudinem Syracusanæ fossæ nomen imposuerunt. Nonnulli itidem ab iniuria sed quam Tybris rex intranseuntes exercebat, nam iuxta fluuij ripas iter agentes uel per flumen ipsum nauigantes deprædabatur, qua ex re Ancum regem Ianiculum ubi Antipolis per superiora tempora muro munisse duobus mil. & 500. pass. à Roma distantem, mons est editus trans Tiberim, præsidium ei imposuisse idoneum tutelæ causa, ponteq; ligneo flumen iunxisse. Qui Tiberis quandoq; Lydius cognominatus est, à Lydio Tyrrheni fratre, ut quidam perhibent. Maro etiam:

Longa tibi exilia & uastum maris æquor arandum
Et terram Hesperiam ueniens ubi Lydius arua,
Inter optima uirum leni fluit agmine Tibris.

Nec non Rumor ab antiquis dictus, quod proprium fluminis est, quasi ripas ruminans & exedens, etiam in aliqua urbis parte Teretum, eo quòd ripas terat. atque Velitrum, qui antequam Aug. deriuaret eum, qua nunc incedit per Velitrum terram fluebat. Hinc Tuscorū mediterranea sequuntur octo quandoq; & denis urbib. clara Plutarcho authore, & ijs pulcherrimis amplisq; seu opes contrahere, seu uitam ciuiliter agere, ad utrunq; opportunis. Strabo uerò duodecim tantū: quibus condendis Tyrrhenis Lydius Tarchonē præfecisset. ut Palatiū: Trebola: Vesbola cerānijs mōtibus proxima: Sinia insignis, Mephyla, Orminiū illustris et magna, Cursula iuxta Coritū montem & oppidū ita à conditore appellatum, Maruuium: Vatia, Tiora, Matiera, Lista metropolis, quā Sabini olim nocte adorti ex urbe Amiterna incautam capiunt: & Cotylla urbs nobilis montibus adiacens: Item apud Liuium, Volana, Palumbinū, Herculaneū, Troilumq; circa quod castella quinq; locis sita munitis, quæ omnes tum bellis tum alijs malis euersæ, atq; deletę sunt: prēter quas alię quoq; fuere, quarū nonnullæ adhuc durant, sed mutato nomine, quædam excisę solum uestigia signant, in quibus Fossæ Papyrianę urbs circa loca ubi nunc Petrasancta castellū est. Item Bondelia, Biracellū, et Luca colonia eadem tū appellatione ad Lunæ montes incumbens, cuius occidentale latus Æsaris amnis radit, in cuius agro castella nonnulla sunt, inter quæ Pesria ad sinistrā Colodi fluuij in lacum quem nouum uocāt euntis, manu ut ferunt effossum qui se in Arnum exonerat: inter quem & urbem Lucam, alter scaturit Blentinuus à castello quodam non procul ab Arno amne, denominatus, ubi in Arnum exit hinc lucus Feroniæ colonia Falisca fuit cognominabaturq;

turq; Etruscorũ lucus. Supra autem ad Arni dextrã oppidum est Puppiũ Puppi nunc, inde ad sinistram Bibiena prope quod Larchianus torrens, in Arnum cadit. Iterum ad Arni dextrã supra Fluentiam quindecim mil. pass. ubi nunc planities fertilis, uino præsertim, quæ uallis Arni appellat, palus olim, qua ut scribit Liuius, Hannibal stagnante Arno elephanto uectus hyberno frigore altero captus est oculo. Post ab Apœnino Seua amnis uersus orientem primo deuolutus, multis torrentibus grandis ad meridiem per apricam delatus uallem in quã Scarparia oppidum præsentis temporis est in Arnum iuxta castellum ad ponte Seuæ, deinde influit. Postea meridiem uersus Fluentia est inter Italiæ urbes nobilissima pulcherrimaq;. Etruriæ nunc metropolis, cuius origo posteriori tempore earum ciuitatum quæ uetustiori nomine insignes referuntur fuit, nam quo tempore is ager ubi sita est, militibus à Sylla assignatus, eam extulisse caput fama est dictaq; Fluentiam ab Arini fluenta, quia milites illic primum sedes cepissent: quod Plinius attestari uidetur (neque tamen ante eum quisquam eius meminit) Fluentini profluenti Arno appositi inquit: quidam nostræ ætatis à floribus appellatã ferunt, quibus omnis circum locus operitur, ideo Florentiam quam Arnus fluuius mediam pene diuidit, marmoreis pontibus iunctus, in conualle amœnissimo existentem, undiq; ciuium pa latijs frequentẽ: huic ad septentrionẽ in supercilio montis duob. mil. pass. ab ea Fesulæ oppidum fuit fama apud scriptores inclytum quod nomen loco adhuc remãsit situ munitissimo sub quo fertiles imprimis Italiæ campi ad Aretium usq; iacent. oritur ex montibus Fesulanis qui ad orientem uergunt Mugno torrens Florentina radens mœnia in Arnum uadit. Postea Pratum oppidum est, cuius apud ueteres nulla mentio fit, nobile satis quod Visentius amnis preteriens Arno iungitur, mox Pistoria ueteris nõ uiq; nominis urbs in campis patentibus sita, cui Vmbro amnis alter ab eo quem in maritimis nominauimus, ad meridiem dilatens in Arnum iuxta Signã castellum defertur, sub ijs aũt procul Ventuloniũ oppidũ eodem adhuc nomine ubi fontes calidi, nõ procul à mari quibus aquis pisces in nascuntur. Ad alteram uerò Arni ripam Pesa amnis est ab ortu delapsus in occasum fluens, Arno ad Montemlupum castellum cõgreditur. Postea Elsa eodem tractu per uallem sui nominis emanans Arno recipitur, ad huius dextram torrens Elsæ admiscetur, qua in insula Sanctus Geminianus, & collis castella sunt. Post non longe à confluenti Samminiatum oppidum in sinistra est. inde balneum aquarum in quibus solis calentibus à sulphure aquis ranas gigni Plinius author est. Hinc Pisæ colonia quinq; mil. pass. à mari, quam Arnus fluuius interfluit, urbs antiqua græcorũ ædificium adhuc nomen seruans: unde poeta.

Hos parere iubent Alpheæ ab origine Pisæ
Vrbs Etrusca solo.

Et Strabo Pisæ ab ijs conditæ sunt Pisanis ex Peloponneso qui cum Nestore aduersus Ilium militarunt, renauigantes autem errore disiecti, ij quidem Metapontum, alij Pisanum tenuerunt agrum, cuncti Pylij uocati: ciuitas autem ipsa felix quondam fuit: hoc uerò tempore ciuib. uiduata deserta pene iacet. Inde Cecina fluuius est, parum supra Volaterranensem urbem exortus, ipsa ad occasum in profunda ualle, sublimis & præceps undique collis est, cuius in uertice planities aperitur in qua sita est urbs, ad quam duobus mil. ferè pass. ascensus est è cuius basi rupes tota ardua atque difficilis est à Tyrrhenis ante Troianum bellum condita, quod ait Plinius in cuius agro haud procul à mari calidorum fontium aquę sunt in quibus pisces gignuntur. Post Cecinam Sena urbs est antiquum retinēs nomen. nam Plinius coloniæ Rusellana: Seniensis, Critona. Senia fortasse tum uocitata: uel scriptorum culpa factum ut pro Senēsis, Seniensis notarent, cæteris Etruriæ ciuitatibus excepta Fluentia pręcellēs, in montanis locis posita, adeo ut in media pene urbe concauitas existat in hoc etiam tractu Rusellæ urbs interijt, ubi eius uestigia cernuntur, in quibus balneum Rusellanum modo est, & in montibus oppidum Monsaltinus. Inde Compagnaticum arduo in colle situm, uino cęterisque frugibus feracissimis habens agrum. Postea Paganicum, Manlianum, & uersus mare Massa ciuitas parua. Inde Vmbro fluuius haud procul à Cleana in montibus exoriens, ad cuius dextram Grossetum oppidum est quod ex internitione Rusellæ urbis renatum quidam putant. Cleana siue Clana quæ sic etiam nunc dicitur palus est ab ortu in occasum protensa, medio inter Vmbronis fontes, & Arni flumen initium capiens, in qua torrentes aliqui euoluuntur, ipsa uerò ex se fluuium sui nominis facit, in Palliam amnem exeuntem. Pallia uerò in Tiberim inter Ameriam & Ortam uadit: iuxta autem Clanam ad meridiem Clusium urbs uetustissima potentissimaque olim fuit: unde Silius.

— & antiquus Romanis mœnibus horror
Clusium uulgus.

Eodem modò nomine, quam à Tyrrhenis ante Troiam captam ędificatā fuisse traditur quæ Camars tum appellabaī per cuius agrū Cleana amnis decurrit, apud quam urbem Porsenam regem monumentū sibi extruxisse Varo scribit: in quo ut refert Plinius mirabili opere Labyrinthus fuit: cui ad occasum nec longe à palude Pollientianum oppidum nobile a mœnis in collibus situm. Dehinc Lucianum, Corsignanum'que in Pientiam mutatum à Pio Pontifico Maximo ætate nostra oppidi conditore nuncupatum, & nō procul inde in prærupta petra Radicofanum arx. Postea ultra Clusium ad orientem Sartianum est, sub quo Cotona oppidum Critona quondam. Superius uerò ad Tiberis fontes Cotullum castellum æreū. Sub quo ad fluminis dextram contra Burgum oppidum Anglarium est.

Post supra paludem Cleanam Arretium urbs ualida ex nobilibus Etruriæ una, eodem quo prius nomine in locis montanis posita à Tyrrhenis ante excidium Troiæ condita cuius per agrum amnis labitur Frigidus olim. Quemadmodum & nunc ab incolarum quibusdam dicitur, illum Tibullus meminit dicens.

Dulcius urbe quid est? an uilla sit apta puellæ?
Atq; Arretino Frigidus amnis agro.

Vbi uasa fictilia optime fingebantur dicente Plinio: uasa Samia in æsculentis laudantur, sed retinet hanc nobilitatem & Arretium in Italia. Inde est castellum Leonis editissimus in monte situm Dehinc sequitur Cortona urbs in petra, nomen priscum nunc habens à Pelasgis condita, quibus pulsis, urbem & agrum possidere Tyrrheni, iuxta quem sub Cortonensibus montibus lacus est Thrasimenus nomen à puero ibi submerso deducens, quum uada Agyllina ante uocitatus esset, nam Tyrrhenus Lydius ad quærendas sedes domum discedens filium Thrasimenum secum habens & in Italiam descendens quum ad Vada peruenisset nympha loci Agyllina Fauni filia pueri pulchritudine capta, eum allectum claritate aquæ & ripæ amœnitate, sub undis traxit, quo nomen de pueri nomine lacui obuenit: quod Silius meminit, qui postquam dixisset, stagnante lacu effigiem uasti pelagi locus imitaret, inquit. ut inerti.

Et late multo fœdabat proxima limo
Quæ uada Faunigenæ regnata antiquitus aruo
Nunc uoluente die Thrasimeni nomina seruant. & reliqua.

Qui modo lacus à iunioribus Perusinus appellatur: hinc totum quondã arsisse Plinius author est: qui cæterorum Italiæ aspectu pulcherrimus, & amœnissimus ac pisculentissimus est, triginta mil. pass. ambitu, litus maritimo simile harenosum, forma pene rotundus, auroram occasumq; respiciens, aqua colorem maris præferens, insulasq; licet exiguas, habitari, qui & castellis & interiectis in margine syluis undique adornat, inter quæ ad septentrionem Passignanum est: Mons oppidum situ & natura munitum nam tribus lateribus abluitur lacu. Item Malborgetus Castiglionum cognomine Clusinum. Mons pontignanus, ubi amnis exit, qui traiectis occulto meatu montibus in Tiberim exaduerso diruti oppidi cadit, in quem haud longe à Tiberi Nestor amnis excurrit, licet quidam Thrasimenus alienis aquis expers, nec suam effundere dicat. Inter autem lacum & Cleanam castellum Plebis est. Sequitur Perusia urbs clara ab Achæis condita, Trogus author est. Appianus ex Tyrrhenis in editissimis collibus sita, prospectum habens in omnem partem late pulcherrimum, uelut celsa in arce specula: à Romanis quondam cæde incendióque consumpta. Post autem torrentem Pisiam quæ terra usque ad Tiberim nunc Patrimonium Sancti Petri (ut in superioribus) dicitur, Soana antiquum oppidum

pidum est, inter quod & Montemaltinum, & Radicofanum, & Pitiglianum oppida montes sunt altissimi neque Apœnnino inferiores qui mons amiata nunc appellantur, quibus castella quædam insident. Vltra quos montes ad orientem Aquapendens oppidum est in aspero colle situm. Hinc Volsinium urbs diues olim ac potens, nunc Bolsena nomine, ad occasum lacus sui nominis in proprijs cineribus renata, nam ut ait Plinius tota cum Volsinis fulmine concremata est, quo nullum esse in Italia agrum feratiorem olea in quo sata primo anno fructificet: lacus quatuor & uiginti mil. pass. in circuitu est oblongus ab ortu in occasum, piscib. abundans anguillis præcipuè in quo duę iacent insulæ: ex eo ad meridiem emanat fluuius Marta cuius ostium meminimus in litoralibus & ad emissorium, eiusdem nominis oppidum sinistrorsum est. Hinc ad meridiem Toscanella oppidum memoriæ dignum iuxta ripam dicti fluminis. Postea uersus mare Castrum ciuitas est inter rupes iacēs cuius ad orientē trans Martam Cornetum oppidum nobile in colle positum undecim mil. pass. à mari, ex internetione Castri Noui in litore tum situm, cuius ad ortum solis Minio amnis, in mare uadit: quem poēta meminit.

Qui Cærete domo, qui sunt Minionis in aruis,

Ad meridiem autem dicti lacus in ripa oppidum est Caputmontis nomine cui propinqua sylua ingénsque est. Inde ad aquilonem arduo in colle MonsFlauij oppidum, corrupto nunc uocabulo MonsFlasconus dictū, uini bonitate notum: unde orientem uersus amplissimus extenditur planities, in qua Viterbum oppidum haud obscurum: Cyminio monti conterminum est, in quo Suriana imminet arx omnium regionis huius loci situ munitissima. Et intra eius montis colles ad orientalem partem Viterbi lacus non magnus, olim montis nomine, nunc lacus Vici dicitur: à castello illi apposito, diruto nunc qui lacus in Tiberim tenui amne effluit ubi & Cyminia sylua maxima densissimaq́;, ac tum inuia quam Fabius aperuit. Contra autem Viterbum inter Romam & Ocriculum rudera Faliscæ siue Faleriæ urbis latius: difficillimoq́; loco extant quam quidam Halescum uocabant: quod probat Ouidius.

Venerat Atride fatis agitatus Halescus

A' quo se dictam terra Falisca putat.

In cuius agro amnis est teste Plinio cuius aqua potata candidas boues facit. Capena item ciuitas ijsdem locis interijt, ambæ Veijs proximæ. Inde Corcianum in ardua petra olcis consita sedens, natura magis quam opere munitū, ascensu difficili, magna enim ex parte prgruptis cingiť rupib. Postea Marsianum oppidum munitione tutum loco fertili situm præter quod Nestor fluuius labitur. Iuxta deinde Cleanum amnem ad meridiē duo egregia sunt oppida Bagnorezum: & Vrbsuetus, id est, Oruietus, cuius ad mirandus est situs, iacet enim in summitate mōtis undiq; prærupti,

duobus aditibus patens, quorum alter erectus ac tortuosus, cui arx immi-net, alter minus difficilis, sunt præterea, Sudernum, Ferentiáque & Sutrium oppidum uetustissimum Saturnia colonia quondam, quam Aborigines construxerũt Etruriæ claustra ab ea parte. Hinc locus est decem mil. pass. à Corneto ubi rudera Tarquinæ antiquissimæ urbis apparẽt, quam Tarchonem Lydium condidisse, ut alia quoque oppida legimus, quo populus è Corintho, duce Demaracto habitatum uenit. Hinc paulo Tarquiniæ lacus ante, nũc Anguillariæ ab oppido illi iuncto denominatus. A Sutrio quindecim mil. pass. duo nemora in insulis flatu circumferuntur, ad dextram uerò Tiberis Orta urbs est. inde sub ea uersus Romam ad eandem ripam ciuitas Castellana in altissimis rupibus quibus ita circundata est ut sine mœnibus inexpugnabilis sit. Intus Veij urbs pulcherrima ac ualidissima fuit uiginti mil. pass. ferè à Roma distans in excelso iugo posita abscissæ rupis, olim Tusciæ munimẽ, armorum quidem numero, & multitudine militum Romæ non inferior, permagna enim erat; amplam'que regionem habens, nam Veientanus ager teste Liuio uberior ampliórque Romano, urbs quoque urbi Romanæ uel situ, uel magnificentia Pub. priuatorumꝗ tectorum ac locorũ præponebantur, quod & Plutarchus perhibet, quam dictator Camillus incendit ad solumꝗ æquauit, hoc in agro ut ait Plinius ad aras Mutias loca. sunt in quibus in terram depacta non extrahuntur: sic & in Cymina sylua. Hinc ab Orta haud procul Nepeta oppidum est, sic adhuc uocatum. Et in Faliscis non longe à Tiberi Soracte niuosus mons, qui hodie Sancti Siluestri dicitur, tum Deo Diti sacer, siue ut alij Apollini sub quo urbs est Feronia, ut Strabo ait, Ptolemæus diuersissimo situ atque ad occasum Lucæ urbis cui uicina est; sylua in qua iuxta montem (Varone teste) fons est, cuius altitudo quatuor pedibus extat oriente sole exundare solitus feruenti similis, auesꝗ si ex eo gustauerint, iuxta mortuas iacere: neque procul hinc Anciæ urbis magnæ ruinæ extant Et uersus Tiberim Flaminiũ uetus oppidum est ex quo poeta. Hi Soractis arces habent: Flaminiaꝗ parua. Post Romam uersus Vetralla oppidũ, olim Forum Cassij appellatum: & ad Sinistram Sutrij Blera siue Bleda antiquum oppidum in colle & aliud Plimartium; supra aũt Sutrium in mõtib. Roncillionum oppidũ est ad exitum angustæ uiæ, manu (ut uidetur) factæ unde ad aurorã campi aperiunt. Inde & Craparica oppidũ in loco asperrimo sitũ. Post iuxta Bacchanũ uicũ: ex paruo lacu amnis emittitur Cremera nomine, qui inter Veios Romamꝗ excurrit, minus tamẽ à Veijs distat in Tiberim apud Valchã exit, clarus Fabiorum morte. supra quem in rupe quadam abscissa & prærupta Romani castellum ædificauerunt contra Veientium impetum, uocatumꝗ est castellum supra flumen Cremeram. Hinc ad montem Rosulum lacus Vadimonis est profundus sanè circuitu breuis equo à Sutrio Nepetáque spatio distans in quo insulæ enatant. Faler-

tant. Falernum postea est, quasi Flauernum Plinius, quod ante Amyne dictum fuerat, secunda uini nobilitate inclytum: unde Virgilius

Sunt & Amyneæ uites firmissima uina.

Et item Silius: nam Falernum agrum summe laudat. Inde Cære siue Cæreteurbs est prope Minionem flumen sita, nunc Ceruetere dicitur, est tamen supra eam quæ modo extat, aliquantum uetustæ urbis locus ut murorum fragmenta indicant, quam Pelasgi extruxere Agella siue Agellina tum à conditore uocitata, sed quum in potestatem Etruscorum uenisset, mutato nomine, dicta est Cæreta: nam quum Tyrrheni aduersus Agellinos belligerantes consisterent, eorum aliquis murum subiens, urbis nomen percunctaretur, cui è muro Thessalus quidam pro responso salutem nuntiante chære, id est salue dixisset, Tusci bonum hoc accipientes omen captam urbem submutato uocauere nomine: detracta deinde aspiratione eam Cære nominarunt: quæ magna inter Græcos gloria Strabone teste fuit, quum hominum fortitudine tum uerò iustitia claruisset, nam quum potentissimus esset ab latrocinijs prorsus abstinuit: erat autem ea felix si qua alia in Etruria atq; populosa, ex qua ea exiuit exercitus de regione dimicaturus: cuius Pythij Apollinis templo Agellinorum nominatim positus erat thesaurus: cuius etiam felicitatis meminit Liuius dicens: Inde Turnus Rutuliq; diffisi rebus ad florentes opes Etruscorum, Mezentiumq; regē eorum confugiunt, qui Cære opulēto tum oppido imperitabat. Quod etiam Maro in subiectis carminibus asserit.

Haud procul hinc saxo colitur fundata uetusto
Vrbis Agellinæ sedes, ubi Lydia quondam
Gens bello præclara iugis consendit Etruscis
Hanc multos florentem annos, rex deinde superbo
Imperio, & sæuis tenuit Mezentius armis.

Cui loco nūc uicina sunt balnea recuperandæ hominum sanitatis famosa quæ uulgo Cæretana uocantur.

Vmbriæ regionis situs.

VMbria regio quam modo in Tuscia meminimus, Ducatum Spoletanum à iunioribus appellatur, superioribus temporibus per se erat uocabaturque, ut ait Liuius Tribus Sappinia inter Apoennínum montem, Tiberim'que amnem, secundum Etruriam: ad ortum uerò solis Velinum fluuium usquequo Tiberi admiscetur contenta: At regionis partem quæ ad Tiberim ac Narem amnes appropinquat, Vilumbriam Ptolemeus nominat quasi ad Velinū Vmbria antiquiss. Italiæ gēs Gallorū ueterum progenies, Vmbrinos à grecis, q̄d inundatione terrarū imbrib. superfuissent, quos Aborigines ad hæc loca migrare cōpulerunt, inter enim Tiberim & Vmbronem flumina ad mare Inferum sedes antea

habebant

habebant: quorum treceta oppida Tuscos debellasse reperitur: erat quippe regio fertilissimo licet montana, siliginisque quam tritici ferax, unde alimenta illis facile abundeque suppeditabant. Secat Vmbriam Teneas amnis nunc Topinus ex Apœnino delapsus in Tiberim ad Torsanum oppidum simul cum Clitumno (Chersio modo) decidens, & eousque Topinum nomen retinet quoad Clitumnũ ad Cannariam oppidum intrat ambo in Apœnino fontes habentes: subest Clitumni fons eo colli in quo Treuium oppidum est, perlucidus quidem & qui totus in Tiberim suo nomine influit, quo nullo alio Tiberis præter Narem Anienemque maiore augetur fluuio, fertur si ex Clitumno bos quum conceperit bibet, partum albũ edet, unde quum Romani magnam hostiam Ioui destinassent isthuc accipiendam mittebant: quod ait poëta.

Hinc albi Clitumne greges & maxima tauri
Victima sæpe tuo perfusi flumina sacro
Romanos ad templa Deum duxere triumphos.

Similiter & Silius, & Propertius in carminib. suis. Oppida autem in Vmbris & primo ad Tiberim hæc sunt. Burgũ posterioris temporis. & post illud Tiphernum urbs cum amne sui nominis iuxta se in Tiberim cadente, quæ nunc Ciuitas de castello dicitur. supra quam uiginti mil. pass. Iusi cum oppidum Augubium modo distat, ad radices Apœnini in edito colle situm. inde est Pitinum, & Isuuium, & Gualdum oppidum opulentum ac munitum in Apœnini colle positum cui in campo ciuitas suberat, cam Longobardi exciderunt. Postea Nucera colonia Alphatemia appellata intra Apœninos montes sita, ad itineris olim tutelam, nunc digna satis ciuitas Teneo amni apposita, à qua duodecim mil. pass. Folginum est urbs quam dictus amnis interfluit Forum Flaminij ante appellata, quæ similiter ad uiæ præsidium initio fabricata fuit, eam Longobardi deleuerunt, alios quoque Folginates ab his, qui hodie sunt, haud procul à Tudertinis. Cuius oppidi meminit Silius, Patuloque iacens sine mœnibus aruo Folgina. Sternitur ante Folginum siue ut nũc Folignũ planities amplifs. nec aspectui delectabilis minus apud quã ad Foligni dextrã Ispellum oppidum nũc Spellium est, & aliud Iturũ antiqui nominis. dein pari penè spatio Efisium siue Axis ut Propertius ait urbs arduo in colle sita Asisia nunc. Estque ad ripam Tiberis Frata nouum oppidum, & interius aliud Montonum. supraque Folignum in excelso colle Triuium, quod aliqui Trebullam esse existimant, Ptolemæus eam longe inde in Cãpania ponit nisi alia fuisset ab ista, neque à Triuio procul in radice Apœnini, colli in quo Falcũ nũc oppidũ est, Meuania urbs apposita iacet clara olim præter cuius rudera Teneas amnis labit' cui amœniss. illa paulo ante planities adiacet: ut est illud. Lætis Meuania pratis, quæ Clitumnos cum Tenea quibus nebulæ effumigantes herbidam reddunt, circumiectosque urbi campos impinguant: unde Co-

de Columella, armentis sublimibus insignē Meuaniam esse dicit, quod etiam Silius ait. supra uerò Folignum in montibus castellum est Caputaquæ à fonte ibi scaturiente qui amnis ex se transmittentes breui cursu Teneæ iungitur, neq; longe inde Collisfloridus castellum iuxta paruum lacum sui nominis intra altiss. montes tenui riuulo in Teneam se exonerantem. Nunc ad Narem fluuium ubi Centinum oppidum, quod Ceretum nunc uocant. inde Casia oppidum populo frequens, Cornus torrens attingit in radicibus ardui mōtis eiusdem nominis exortus in Narem apud Tripontium castellum uadit. Postea Conissa magnum sanè oppidum supra Cassiam. Nar fluuius fontes habet in Ficello monte duobus orificijs ad Narium similitudinem, unde illi nomen est, quorum paulo infra petrā coëuntes aquæ Narem constituunt qui tanta uelocitate delabitur ut nusquam uado raroq; nauiculis transiri potest in Tiberim ex aduerso fermè Ortæ urbis collectis sulphureis aquis è Rosidis collibus manantibus iuxta Vacunæ nemora irrumpit. Intra quem ad occasum procul Spoletium urbs sita est, idem nūc nomen habens caput modo Vmbriæ cuius arx inter cæteras Italiæ munitissima est, in eminenti ac prærupto saxo posita, cuius altero latere urbem respicit, altero altissimis præcipitijs cingitur, ubi profunda uallis à finitimis disiungit mōtibus. Hinc rectà ad solis ortum pons Sublitius Narem iungens (licet uetustate collapsus) reperitur. Sub Spoletio autem non longe à Tiberi Tuder clara olim ciuitas nunc Todi, situ & loci natura munita, pendet enim deuexa lateri montis, proximaq; urbi loca collibus ac uallibus omnia præpedita sunt. Inde ad confluentia Clitumni cum Tiberi Betona oppidum magnum montanumq; positione egregie tutum, & ad solis ortum in ripa Tiberis Ameria urbs ab Amerio eius conditore appellata: priscum adhuc nomen seruans, & post Sublitium pontem uersus austrum Velinus amnis, Melino nunc qui in Narem ingreditur, in Apœnino è Velino monte Fiscello nunc ab incolis arduo sanè qui Brutios à Marsis disterminat duobus fontibus exortus, in cursuq; iuxta Vacunnæ nemora Reatem urbem mediam penè interfecat, unde egressus neque longe paludem illabitur quæ ex aliquibus fontibus, Neptuno præsertim efficitur, qua ungulas iumentorum indurari scribit Cicero: ac statim collectis in unum aquis, lacus conflatur, eodem nomine, qui modo Pedelupus dicitur ab imminentis ei castelli nomine, in quem lignum deiectum lapideo cortice obducitur: esseq; Italiæ umbilicum Varro uult: ex quo loco effluens (ubi saxum natura aquæ crescit) in Narē paulo post ex alta rupe mirabili casu ac stridore decidit. Quam lacus deriuationem in Narem à quodam Coss. fuisse factā author est Varo, quo magna est per ea locā secura fertilitas ut ait. Reate nunc Rieti dicitur, fuit ea urbs Cybeles consecrata: quod probat Silius.

Magnæq; Reate dicatum Cælicolum matri.

In cuius

In cuius agro mulorum nobilis progenies alitur, qui ager ad Velinum usque lacum pertinet Rosulanus antea, nunc Rosa. Cæterum trans Narem ad ortum solis Interamnem oppidum est in montibus situm, quod nunc Ternium dicitur. Inde Nequinum oppidum dein Narnia dictum à fluuio sub ipsum labente: quod ait Liuius, Item Claudianus.

Celso dehinc patulum prospectans Narnia campum
Non procul amnis abest urbi qui nominis author.

Vrbs tum dignitate præcellens, Romanorumq́ aduersus Vmbros colonia in loco arduo atq́ in parte una præcipite sita, qua lapideo ponte diruto nunc iter continuabatur. mox fluuiolus Imelia ex montibus cadens inter Ocriculū Mallianumq́ oppida in Tiberim labitur est Oriculum uetusti quoque nominis. fuit Item haud longe ubi Anio, in Tiberim exit, Fidenæ urbs uetustissima.

Sabinæ regionis situs.

SAbinorum gens in Apœninis montibus Vmbris ad orientem: Picenis ad septentrionem, ad occasum Tiberi fluuio ad meridiem latinis finitima est à religione ut quidam existimauere, & Deum cultu, Seuini appellati, quod colo seu ueneror latine sonat, quod asserit Festus. Silius alter, nam à Sabo nationis principe Sabinos dici uult, ubi ait.

Ibant & læti pars sanctum uoce canebant
Authorem gentis, pars laudes ore ferebat
Sabe tuas, qui de proprio cognomine primus
Dixisti populos magna ditione Sabinos.

Cui assentit Cato, eosq́ Vmbricæ gentis fuisse indigenas, circaq́ agrum Reatinum habitasse, unde à Pelasgis pulsos in hanc terram deuenisse, ubi nunc habitāt, mutantesq́ nomen simul cum loco, uocatosq́ esse pro Vmbris Sabinos, cuius rei Zenodotus author est. Strabo autem diminutiuo ait uocabulo à parentibus Sabellos appellatos fuisse, Sabinos quidem aliam ob causam quos Græci Saunitas uocitant. Item & Plinius, Samnitium quidem Sabellos & Græci Saunitas dixere: aliqui uerò Laconas quos sibi socios habitandi fecisse, memoriæ traditum est: Istis prima habitatio prope urbem Amiternā uicus quidam fuit Testruna nomine, ex quo mouētes in terram Reatinorum irrumpere soliti sunt: qui deinde potentes adeo facti ut pedestrem exercitum octoginta mil. & equitum mil. ad bellū cogerent: urbes plures inhabitantes, quarum nonnullæ à Romanis postmodum funditus euersæ: quædam attenuatæ, ac uastatæ sunt angustum incolētes agrum longe protensum à Tiberi usq́ Nomentum oppidum egregie oliuetis & uinetis consitum, & qui glandes passim producat, quare gregibus & armentis maxime studiosi erant, ex quo Cicero agrum Sabinum florem esse Italiæ dicat. gens uerò antiquiss. Indigenæ, & aborigines à quibus Picentini Samnitesq́ in coloniam deducti attestatur Strabo: quibus

quibus potitis, Romanos tum primum diuitiarum sensum accepisse Fabius rerum scriptor meminit, & si magna eorum pars forulos petræ inhabitaret, ad rebellandum aptiores magis, parsq; ciuitates sine mœnibus incolebant uicum supra Tiberim iacentem præter Cotylas tum clariss. urbem muris septam, ad septentrionalem partem Cotyli lacus sitam. unde Nursia ciuitas est, cui nomen adhuc restat licet à uetusta aliquanto distet, nam illa extincta est arduo in colle intra præruptos montes tum posita, regionem habens frigidam, ut illud.

Necnon habitata pruinis
Nursia.

Quam paruus torrens præterlabitur, medio inter Casiam, & Narniam, tractu uadit in Cornum amnẽ. fuitq; Interocrea pagus Reati finitimus castellum modo Interiocũ nomine: fuit & Consiscula, in qua frigidæ aquę, quarum potus & insessio morbos curabãt. Sub Velino autem lacu ad meridiem penes fluuium Aliam (is Equiculos à Sabinis disterminat) in quã partem tanquam eam quæ propinquior urbi Romæ erat, colonias deduxerunt, ne Romanum populum fama tum coalescentem pertimescere uiderentur, in quibus Curres fuit urbs maxima & inter eam gentem authoritatis plurimæ ad dextrã Imelæ amnis in ualle ampla sita, Strabonis tempore in uiculum reddita, nunc oppidulum in eodem loco, eodemq; nomine est, è qua exciti fuerãt. T. Tacitus, & Numa Pompilius Romæ quãdoque regnãtes, est & ad eandem fluminis ripam Nerula oppidum non obscurum. Post autem ab urbe Reatina iugum montium incipit arduis ac præruptis petris austrum uersus excrescens, propeq; Tyburim urbem defertur, Lucretilis & Seuerus olim Equiculorum, nunc mons Niger dicitur, siue Taliacotij, nam in ijs oppidum est Taliacozium nõ obscurum quidem, ex istis montibus Imela amnis à parte septentrionali exoritur, ad cuius dextram Mallianũ oppidum præsentis temporis est arduo in monte positũ regionis facile caput. Post Calentinus breui lapsu torrens in Tiberim cadit. Inde post aliquot castella, aqua elabitur Riuus solis dicta, itẽ Mandela uicus ubi Riuus Digentia, de quo Horatius:

Me quotiens reficit gelidus Digentia riuus
Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus.

Iuxta cuius aquæ originem Montopolis oppidum in saxo est. Mox Farfarus amœnus fluuius qui & Fabaris appellabatur, sub Imelæ ortum fontem habens neq; longius multo, qui quum è ualle qua delabitur exit, amplissimam pulcherrimamq; uisu planitiem, cultam atq; arboribus distinctam secat, & in Tiberim supra Aliam amnem infunditur. In ualle autem supra in saxo ad sinistram Imelæ amnis Vacunna oppidum est uocabulum quondam templi Vacunnæ deæ: sub quo nemus, & in eo fons splendidiss. Brandusiæ quem Horatius item meminit. Post Aliã amnis ex Cru

stumeris

ſtumeris montibus ad ortum ſolis prælato fluens alueo in Tiberim ad un decimum lapidem fertur Curteſius nunc nomine ubi terminus regionis Sabinæ: apud quē Galli duce Breno Romanos ſtrauere; & poſtriduo urbē deleuere, præter Capitoliū, mox Collatia ciuitas iuxta Tyberim haud procul à Roma. Hinc Romam uerſus propter Tiberim Cruſtumerij Sabinorum populi uſq; ad Montemrotundum oppidum è regione Veienſiū Tiberi interlabente incoluerunt & in ijs Cruſtumeria urbs quorum in agro natum fenum ibi noxium Plinio teſte extra ſalubre eſt naſcunturq; pira quæ Cruſtumia appellantur cunctis gratiſs.

Equiculorum terræ ſitus.

EQuiculorum gēs ad orientem Sabinorum iacet, regionem paruam & montuoſam habens, quam Sumbruuius amnis percurrit in Anienem cadens: de qua gente Silius, quum nil penè de ijs dicere habeamus, poëtarum carminibus ſaltem in lucem eos reddamus.

Quiq; Anienis habent ripas, gelidoq; rigantur
Sumbruuio, raſtriſq; domant Equicula rura. Et Maro
Horrida præcipuè cui gens aſſuetaq; multo
Venatu nemorum duris Equicula glebis
Armati terram exercent, ſemperq; recentis
Conuectare iuuat prædas & uiuere raptu.

In quibus quadraginta oppida Liuius ſcribit: quæ omnia intra dies ſexaginta oppugnando Romani ceperunt: quorum pleraque diruta atque incenſa ſunt: cæterum, Cliternum; Carſeoliq; colonia integra permanſerūt; Ouidius.

Frigida Carſeolis nec oliuis apta ferendis
Terra ſed ad ſegetes ingenioſus ager.

Fuere quoq; Verrugo ciuitas: & Vetellia colonia In quibus hodie Riuuſfrigidus oppidum connumeratur in excelſo monte ſitum.

Latij regionis ſitus.

LAtium regio ſequitur ad orientem Tiberis amnis in Liri amne altero: Sabinis Equiculiſq; ad ſeptentrionem, ad meridiem Tyrrheno pelago terminatur, quo adhuc nomine apud ipſos appellatur, quòd ibi Saturnus latuiſſet, quum Iouis arma fugeret hiſtoriæ tradunt: licet alia de cauſa Varo dici putet. apud autem reliquos Italiæ huius ætatis populos Campania Romæ, ſiue Maritima dicitur: ad Circæum ante promontorium tantum, qui per idem tempus priſci Latini appellati ſunt, 50. mil. paſſ. longitudine, in qua uſq; ad Troianum bellum fuerunt Aborigines: Verum ſub Latino qui Iliaci belli temporibus regnabat Latini dici cœpti Dionyſius Halicarnaſſeus author eſt: quū uerò urbs Roma erecta eſt, & eius uirtus in circumiectos populos exagitaretur, prius Rutulis & Aboriginibus ac dein Equis, & Hernicis, inſuper Reſis, & Argyruſcis,

& Priuernatib. e sedibus eiectis, cuncta cum eorum plaga nomini Latino cessit, ac Latium uocitata: quamobrem ad Campaniam usque & Samnium & Pelignos & incolas Apœnini extensa postmodũ est: Quæ præ cæteris uniuersi orbis partibus urbe Roma clara ac immortalis facta ad nostram usque ætatem permansit: terra ingenio uaria, intus opulentiss. ac fertiliss. quum omnis ager aquis riguus sit. In montib. pinus & abies: litoralia uerò laurus & Myrtus habent, præter palustria pauca in litoribus ipsis, quæ morbosa reddunt loca, & si qua petrosa sunt, non ociosa omnino quin uel fructus uel pabula præstent. Latinorum itaque ora iuxta Tyrrhenum mare Ostiam nauale urbis Romæ primum habet, ubi Tiberis fluuius mare irrumpit, locus modo importuosus propter limum quem Tiberis multis refertus amnibus aggerat, quod oppidum Ancus Martius rex Romanus condidit, animo futurum ut totius mundi opes, & commeatus illò ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur, circa quod oppidum salinæ multę factæ sunt, unde Turia fluuius qui pass. 5. mil. ab urbe Roma in mare editur. Inde Antium cognomine Aphrodisium Volscorum quondam urbium illustrissimum cuius hodie locus caput Antij à nautis uocatur ubi Neptunum modo castellum est in Laurenti litore positum, cui litori nomen ab Apolline qui totus Latij regionis tutela fuit, quo primum Æneas appulit, quum Italiam peteret: erat Antium in rupe posita portu carens, licet naues haberent quibus latrocinabantur, capta à Romanis, coloniam in eam deduxerunt: ubi postea Nero Cæsar. operis sumptuosissimi portum fecit: fuit apud Antium Fortunæ templum famosissimum multorum & principum donis ornatum, unde est quod ciuitas Fortunæ dicta sit. Hinc omne litus longe lateque syluæ occupant, uocaturque nunc Spiagia Romana, mox flumen Storas in mare labitur Astura nunc, ubi castellum est Astura nomine ab ipso modo flumine appellatum, mari penè circumdatum inde Clostra colonia quondam fuit, post Circæum promontorium excelsum est, iuniores caput Circelli uocant, formam Chersonesi habens, in quo Circæam Solis filiam fama est habitasse, à qua nomẽ illi contigisse: de quo Maro.

Proxima Circęæ raduntur litora terræ
Diues inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu.

Refertus quippe mons est robore, lauro, & myrto cęterasque ad medicamẽta radices germinans. Insula ante, facta continens ex aggeratione fluminũ uehentium limum de Albanis præcipuè montibus manantem: ubi & castellum & sacellum Circæs nomine fuit, item & Elpenoris tumulum: cui promõtorio campi iunguntur Pomentini: ad cuius radices castellũ nunc est S. Felicitatis nomine. Iuxta quod Hyphormus amnis quẽ Nympheũ Plinius uocat in mare uadit exiguum portum efficitur. Dehinc Pontina palus

palus quæ in mediterranea regione extendebatur in mare se exonerabat, quem locũ uigintiquatuor fuisse urbiũ fertur & quibus Norba arx in mõtibus quam regionem priscis temporibus & ante urbis ædificationẽ Ausones incoluisse memoriæ proditũ est qui & Campani agri magnam partem habebant: nam Ausones huc habitatum uenisse ferunt quum ab Oenotrijs, ut initio diximus è suis sedibus eiecti essent à quibus Ausoniũ quidam mare illud appellauere paludes uerò, ut Liuius refert à Cornelio Cethego Cos. cui ea prouincia obuenerat siccatas agrumq́ ex ijs factum esse, mox Terracina siue Terracinæ urbs opulenta olim, quod nomen adhuc retinet, prius insula nunc cõiuncta est, quod scribit Solinus: Terracina dicens insula ante circumflua immenso mari, nunc æuo nectente addita continenti: quæ & à quibusdam Trachina, id est, aspera uocitabatur: item Anxur Volscorum lingua qui quondam illam habitauerunt, difficili loco posita: ideo Silius.

Quis Circæa iuga, & scopulosi uerticis Anxur
Hernicaq́ impresso raduntur uomere saxa. Et Lucanus.
Iamq́ & præcipites superauerat Anxuris arces.

Eidẽ Põtina quoq́ palus obijciebat, nam ingẽs fuisse diximus, cuius adhuc pars stagnat q̃d amnes duo efficiũt, per ea labẽtes loca, quorũ maior iuxta Terracinã in mare it, qui Aufens (non aũt ut quidã Amphidus, quũ in Adriaticũ mare per Apuliã Amphidus euadat) & Vfens à maiorib. dicebatur, igitur Liuius Taracinæ urbs prona in paludẽ ait. Sed neq́ solum Iupiter Anxurus (unde urbi nomẽ) hic colebatur, uerũ et Iuno uirgo, quã ipsi Feroniã cognominabãt: quare Plinius, inter Terracinam & ædem Feroniæ turres bellicis temporib. desiere fieri, quia nonnullę earum fulmine dirutę sunt. Erat iuxta ædem fons saluberrimus qui & ipse Feronia appellabatur quem lucus circumdabat: de quo fonte ait Horatius.

Ora manusq́ tua lauimus Feronia Limpha
Millia quum pransi tria repsimus atq́ subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur. Et Martialis.
Siue salutiferis candidus Anxur aquis.

Templum autem hoc loco, ut Dionysius Halicarnasseus tradit ex eo positum est. Nam quo tempore Licurgus Spartæ leges dedit, grauatos nonnullos ob legũ duritiẽ, dissidentesq́ ab alijs, urbe excessisse, postea mũltum mari delatos, uouisse deis ut in quamcunq́ primum terram uenissent sedes in ea ponere, aduectos autem circa Pomentinos campos, locum in quo primum constiterãt, Feroniã ab æquorea latione denominasse, phanúmque construxisse deæ Feroniæ: quod à Sabinis præcipuè ac Latinis communiter honoratum est: ubi ad præstitutos dies festos multi quidem soluentes uota sacrificiáque reddentes deæ, multi uerò lucri causa ob celebritatem, negotiatorésque & opifices & coloni (eránt que fora ibi

 omnium

omnium clarifs. quæ in aliĳs Italiæ locis haberentur, conueniebant. Sed ubi Terracina eſt, ibi olim Amyclæ oppidum fuiſſe à ſerpentibus deletæ, atteſtatur Plinius à Laconibus conditum, hoc eſt ab Amyclis Laconiæ ciuitate, qui comites Caſtoris & Pollucis fuerunt huc transfretantes, quod ait Varo, qui quum ſecundum Pythagoream ſectam (ut ſcribitur) à cæde omnium animalium abſtinerent, & qui tanquam homines ex uicinis paludibus natas ſerpentes occidere nefas putarent, ab ĳſdem interempti ſunt, eſt et alia opinio: quum frequenter falſò nuntiarentur, hoſtes, & inani terrore ciuitas quaſſaretur, lata lege cautum eſt, ne quis unquam hoſtis annũtiaret aduentum: Poſtea uerò quum hoſtis ueniret nemini annuntiãte ex improuiſo ciuitas capta eſt: Vnde tacitæ Amyclæ dictę, quod periere ſilẽtio. Hinc eſt quod ait Lucilius: mihi neceſſe eſt loqui, nam ſcio Amyclas tacendo perĳſſe. Cæterum penes Terracinã Romam iter facienti, foſſa ad Appiam uiam apponitur, quã paluſtres & fluuiatiles implent aquæ, per eam nocturna maxima fit nauigatio: ut qui primis inſcendãt tenebris oriẽte ſole egreſſi uiæ Appię reliquum euadant. Strabo. Inde oppidum eſt Spelũca modo appellatum: ubi dixit. Strabo Speluncas patẽre ingentes, domicilia magna ſumptuoſaq́ continentes. In cuius litoris aſpectu inſulæ duæ, triginta mil. paſſ. in pelago propoſitæ ſunt, Palmaria: & Pontia, Palmaria modo Palmarola dicitur, quæ occidentalior eſt, & ab altera modico diſiuncta freto, habitaculis frequens, in qua ut ſcribit Varo, homines totas uineas opplẽt muſcipulis, ſi quando parit humus mures, nec non minor uindemia fit. In hac Octauia Neronis cõiunx ab eodem relegata moritur. Pontia Palmaria maior aliquãto eſt incolis et ipſa frequẽs: eodem prius nomine, his ad orientẽ aliæ duæ paruæ ſunt inſulæ quarum altera orientalior Pandataria ab antiquis dicitur, Plinius ex Æolĳs una à recentioribus uerò Bentelien. Pòſt Caieta portus uel ſinus aperit̃ de curuitate denominatus Straboni: curua enim omnia Lacones Caietas appellauere. Virgilius ab Æneæ nutricæ, ut in ſubiectis carminibus habetur.

Tu quoq́ littoribus noſtris Æneia nutrix
Æternam moriens famam Caieta dediſti
Et nunc ſeruat honos ſedem tuus oſſaq́ nomen
Heſperia in magna ſi qua eſt ea gloria ſignat.

In medio huius ſinus Formiæ urbs eſt ab Antiphate Lami F. condita, q̃d ait Horatius, quam prius Hormias uocabant à ſtationis bonitate, ubi Leſtrigonum ſedes fuiſſe haud in obſcuro eſt, nam Plinius Formię à Leſtrigonibus habitatæ: item Homerus, ſexta die ab Æoli inſula ad altam magnamq́ Lami, Leſtrigonũ ciuitatẽ attigimus, à qua Eęam inſulã planam ubi Circæs habitabat peruenimus. Verum ubi olim Formiæ, nũc Caieta dicit̃ nomẽ à ſinu obſtinatẽ traducẽs. Hinc portũ Antoninus pius ingentibus extructionibus communiuit. Hinc paulo Molæ oppidum quod & nunc

nunc Mola dicitur: Cicero, ad Molas Formianas, uel propter propinquitatē uel q̄d ab ijs conderetur. Hinc Liris amnis in mare uadit, sic dictus à Nympha eo delectata qui antea Clanis siue Clanicus uocitabatur, hodie Gaurianus dicitur Latiæ regionis finis, ex duobus fontibus in radicibus Apœnini & agro Vestino initiū capiēs, quorū alter 8. mil. pass. supra Soram ad Capistrellū in Apœnino, alter 4. ad Postā modicus quidē primū & uado transiri facilis, sed mox paululum infra. Postquam sub Sora fluuij ex fontib. iungit, magna aquarū ui auget, & nusquam uadosus alueo lato profundoq; ad Minturnas Romanam coloniā in mare delatus ubi stagnat locaq; paludosa efficit, sed quam diu effluit pulcherrimus ac fertiliss. Italiæ oram secat, nam Ausonios, & Sinuessanos agros aureis (ut aiūt poëtæ) arbustis consitos præterlabitur, qui quum Fibernum amnē gelidiss. apud Arpinas profluentem, modicamq; prius insulam complectentem in se recipit, frigidiss. & ipse fit. Quorum commixtionē memorat Silius. quod autem Lucanus dicat.

Et umbrosæ Liris per regna Miricæ,

Et Horatius ubi Formiarum mœnia à Lamio ait dicta.

Mœnia, & enantem Myricæ
Littoribus tenuisse Lirim.

Fuit enim Myrica uxor Fauni litoris Minturnēsis dea, qua ille in mare it, retro aūt à mari in mediterraneo ad occasum primo urbs cunctarū præclaris. reginaq; Roma sita est Tiberi amne infusa, altera partē Latio, altera in Etruria marmoreis iuncta pontibus existens: magna sanè quondā ambitu (licet omniū quas orbis sustinet, imperio, fama, opibusq; maxima) nā cæteris omissis, Plinius suo tempore uiginti mil. pass. complesse asserit: Vopiscus uerò Aureliū principē mœnib. eam ad triginta ampliasse dicit, portasq; 30. habuisse ac septē intra se colles cōtinuisse: cuius uocabuli, ædificationis, quum uariæ ac diuersæ inter scriptores tam Græcos quā Latinos opiniones sint, & Romulo tamen uocitatā atq; conditam fuisse perhibetur Palatinū munientem collem quo ipse nutritus erat: ita nominatū ut ait Varo quia Palatini & Aborigines ex agro Reatino qui appellat Palatium ibi consedissent: alij Palatium à Palatia uxore Latini regis dictum: quidam Pallanteum ab Euandro Pallantis regis nepote, siue à Pallante urbe ex qua Euander ipse discesserat ex Arcadia huc appulsus locum inhabitauit. Sunt item qui ab eodem Romam, oppidum in loco inuentum appellatum fuisse (Saturnia tunc) quod græce robur significat, scribiq; in principio cum aspiratione, ex quo illud Latini Valētiam uocauere. Quare Strabo coloniam ex Arcadibus deductam ab Euandro fuisse inquit: Et Cæcilius Romam origine græcam esse urbem, quod penes eam more patrio sacrificium græcum Herculi dicatum existat. Nonnulli uerò à Troianis initium habuisse ferūt qui ad Italiā cum classe Ænea duce nauigassent.

ex quibus post oppida Lauinum atq; Albam à se cõdita, Romam quę ad hanc usq; ætatem ingenti sui gloria perdurauit, natam esse in historijs suis tradunt. Hanc itaq; urbem in sui primo exordio 400. per annos circumstantes populos bella proprijs exercuisse uiribus memoriæ proditũ est, quibus 53 populi (tot enim Latium tum habuit) sine uestigio interiere: de inde 150. Italiam omnem subegit: totidemq; deinceps uniuersum orbem pacauit: Non enim inuia, sed quæ ab hominibus colitur, omnibus imperauit: neq; mediterraneo solum, sed etiam oceano qua nauigari poteſt: Solaq; omnium quæcunq; ex omni æuo referuntur, ortumq; & occasum terminos imperij fecit. Quæ licet afflicta uarijs (uoluentibus annis) cladib. deniq; esset: gentemq; suam mutasset, ac ritus: imperium tamẽ nullatenus mutasse constat: quo illud poëtæ diuinitus ex ore prolatum tonantis audiuimus.

His ego nec mœtas rerum, nec tempora pono
Imperium sine fine dedi.

Quod in Max. quidẽ Pont. summo imperio æternã Italiæ felicitatẽ datũ est propagari: Quorum splendidiss. sanctitate, iustitia, clemẽtia: rerumq; gestarum pro fide Christi gloria, Roma iterum illustrata maximo exornata decore perfulget: Nam post Cæsarum tempora annales siquis inspexerit ingenti cum admiratione, amplissima, sacratissima ac magnificentissima patrum acta inueniet. In quo quidem numinum hoc tempore (quo ætas nostra uehementer lætatur) superiorum nulli postponendus Iulius tertius Pont. Max. uelut clarissimus sidus oportunissime emicuit: cuius diuino ductu res publica Christiana adeo prudẽter: adeo sapienter: adeoq; sancte gubernatur, atq; extollitur, ut nihil ad bene beateq; uiuendum amplius Christiana mente desiderari poteſt. Quare immortalis benignusq; Deus nobis te incolumem saluet uitamq; in æuum tranquillam proroget, cũcti merito cupimus: optamus, totoq; corde pater beate precamur. Post autem Romam, supra uersus Apenninum Tybur græca urbs est nomen primum retinens quam Cathyllus Arcas Euandriæ classis. præfectus condidit ut aliqui uolũt in quibus est Cato: & Silius. Hinc Tybur Cathylle tuum. Plinius uerò à Tyburto Aphiarai F. qui apud Thebas obierit, una ætate ante Iliacum bellum cum quo poëta sentit, ubi ait,

Tum gemini fratres Tyburtia mœnia linquunt
Fratris Tyburti dictam cognomine gentem.

Fuerunt nãq; fratres tres Tyburtus, Corax, & Cathyllus: nec desunt qui dicant, singulum fratrem ciuitatem singulam condidisse: testemq; montem esse qui adhuc Cathyllus dicitur, in quo oppidum eiusdem nominis fuisse non longe à Tyburi & Corax oppidum famosum in Volscis: Tybur in procliuo saxo positum est: ut illud. Et proni Tyburis arce. Situ nihilominus amœno ac fertili unde dicitur.

Po-

Pomosi Tyburis arua.

Nec minus lapide quem Thyburtinum uocant ex metallis abundans locus est iuxta quam Anio flumen ex sublimi loco in profundã uallem præceps defertur, & per uicina urbis ipsius nemora, ex quo nauigari incipit: oritur in Hernicorum, siue Trebanorũ mõtibus ex lacu Sublaqueo Subiaco nũc ex aquarum illic abundantia completo qui inde alios duos amœnitate nobiles secum trahens multis per campos cõtra Romam inter prę altas ripas Sabinum à Romano agrum diuidens labitur aquarum profunditatem habens non transmeabilem, aspectu tamen pulcher (nam perspicuus & frigidus) & potu dulcis est in Tiberim editur: Frontinus ab Aniene Tuscorũ rege cognominatus scribit (Paresius anna uocitatus) qui ob filiam eius Saliam à Catepto raptam, & inrecuperatã sese in flumen pręcipitauit: & quũ duo sint Anienes hic uetus appellat: alter nouus. Quod uicinum urbi nemus diximus, illud est Albuneæ nymphæ à qua nomen accepit: quare Martialis locum designans fontem Albulam eiusdem nemoris atq; deæ meminit dicens.

Itur ad Herculei gelidas qua Tyburis arces
Cana'ꝑ sulphureis Albula fumat aquis
Rura nemusq; sacrum dilectaq; iugera musis
Signat uicina quartus ab urbe lapis.

Nam quia Tybur in tutela Herculis erat, Herculei dixit. Sic & Virgilius.

Gades Herculis: humidumq; Tybur.

Vbi etiã respõsa dabanẽ. Neq; à Tyberi procul urbs Sassula interijt: supra uerò Tyberim in excelsis montib. oppidũ est Subiacũ, q̃d antiquitas Sublaqueũ appellat, cui nomen lacus subiecti dedere ex quib. Anienẽ emissũ diximus. Post aũt, haud à Tyberi procul, Præneste urbs interijt fuisseq; ubi nunc Pellestrina oppidum est, Polystephaniũ aliquando id est, multarum coronarum appellata, æstiuæq; delitiæ, loci amœnitate cognominata, ualida sane olim, sita in monte qui Aretinus nuncupaẽ: Hanc Zenodotus à Præneste Vlyxis nepote Latini regis F. conditã scribit: alij à Cæculo Vulcani genito: quod nõ negat Virgilius. Festus uerò Pręneste dicta quia is locus quo cõdita est montib. præsit, græca urbs, ubi Fortunæ templũ illustræ fuisse scriptores tradunt, quo certa edebantur oracula: Fluit per huius urbis agrum Verestis fluuius in Anienẽ exiens, fuit inter hanc atq; Tyburim Pedũ oppidũ. Dehinc Gabij urbs fuit, ab Albanis condita ut Dionysius ait: Solinus à Gallato & Bio fratrib. siculis, media inter Romã Prænesteq; ex æquo 12500. pass. distãs in Prænestini mõtis radicib. ubi Latomia sita, quę nũc Gallicanũ dicitur haud procul ab Aniene fluuio cuius in agro non procul ab urbe Roma, equitantiũ cursu iugera fermé 200. ad ingressus tremunt, q̃d scribit Plinius. Inde Paulo in uia Prænestina Fidenæ nunc uicus quondã ciuitas ad confluentẽ Anienis cum Tiberi in alto colle

sita suapte natura tutiss. magna tũ quidẽ ac populosa q̃ Romana colonia fuit, Albanorũ prius Veientiũ quoq; ultra Tiberim deducta inter Crustu minũ Nomanumq; agrũ sita. Vnde Romam uersus Almo paruus amnis in Tiberim decurrit. Superius uero Regillũ urbs prope Tiberim erat, ut attestatẽ Dionysius ibiq; Regillus lacus, Liuius in agro Tusculano cui Algidũ adiacet sylua q̃ nunc sylua de Laglio dicitẽ penes quã in monte Lauicum uetustũ sanè oppidũ est nunc Valmõtone, à quo haud longe Signia oppidum in Lepuno mõte situm, cuius ager uini ferax est, eius præsertim q̃d Signiũ appellant, aluũ sistentẽ: Dionysius Signiã Rom. coloniã fuisse dicit à Tarquinio deductã, non ex electione, sed opportunitate quadã fortuita hibernãtib. eo loco militib. atq; in castris dispositis, ut nõ multũ à forma urbis differret. Inde Tusculũ ciuitas in colle sita nõ arduo sed ascẽsu leni irriguo ac fertili, q̃ & Telegon dicta est, à Telegone cõditore Circis F. q̃ per ignorantiã patrẽ suum Vlyxẽ peremit, egregijs tum ornamentis insignis, in Romanæ urbis aspectu descẽdẽs, in eorũ enim montiũ colle sita est q̃ media interiecta ualle rursum ab ijs, in quibus Præneste & uicina oppida sunt, ad Albanũ usq; collẽ consurgunt: Inde Romã atq; mare uersus planities ampla excurrit, uineis alijsq; arborib. respersa, in quib. ficus optimus ubi terra est in quã siquid affixeris haud euelli potest. Postea Aricia urbs ultra Albanũ montẽ in loco cauo posita, nũc solo æquata, quam Solinus ab Archilocho siculo conditã dicit, sed nomen Atticæ puellæ fuit ab Hyppolito dilectæ, q̃ quũ in Italiã translatus à Diana esset unã cũ Aricia puella hæc loca habitauerũt, unde nomẽ urbi inditũ: est & Dianæ ibi lucus Artemisiũ uocauit prior ætas, et in eo templũ Tauricæ: cui prope est lacus intra colles, Dianæ speculũ nomine: eratq; in eodem agro nemus Ægeriæ nymphæ consecratũ, cui nymphæ Diana Hyppolitum reuocatũ ab inferis cõmendauit, fuit Ægeria uxor Numæ Pompilij, quo mortuo ob dolorem flendo in fontem sui nominis uersa est: quare Ouidius.

Nympha mone nemori stagnoq; operata Dianæ
Nympha Numæ coniunx ad tua facta ueni.

Protendebat nemus usq; Romã ferè 20. mil. pass. agri occupans: Plinius subiectis Ariciæ aruis, si carbo deciderit ardere terram, sequitur Lauinium oppidum Ariciæ urbi supereminens, primum in Latio conditum stirpis Romanæ, Varo author est, à Latini filia quæ coniuncta Æneæ Lauinia appellata, annis 30. ante conditã Albam, idemq; Dionysius & Liuius: Æneas Latini filiam qui tum loca illa tenebat in matrimoniũ accepit, tandem stabili certaq; sede finiendi erroris oppidum condens ab nomine uxoris Lauinium appellat, at Strabo non Æneam, sed Latinum illud ædificasse inquit, quod Lauinum prius à Lauino Latini fratre oppidum nuncupatum fuisse: dein Laurentum à lauro inuenta à Latino dum adempto imperio post fratris mortem ciuitatem augeret: quod poëta meminit

minit: postea Lauiniũ: quę urbs ante ædificationem Albæ Romęq; plurimum potuit, ad Tiberim usq; fines extendẽs, atq; mare, à quo 8. mil. pass. recedit: à Roma uerò 19. Appianus tamen Alexandrinus eam Diomedẽ primo in Italiã condidisse ex Ilio aduectũ dicit. Mox Alba urbs fuit in excelso locata saxo ab Ascanio Æneæ F. sub Albano monte condita quæ à situ porrectæ in dorso urbis, Longa Alba appellata est: fabulæ uerò ab omine, uisæ illic scrofæ albæ denominata ferunt, ut apud poëtas legimus: sub se lacũ habens profundũ, nemore cinctũ quem flu. Anio nouus cognomine ex urbe tũ decurrẽs infundit ac in Tiberim inter urbẽ & mare exit: sub lacu aũt pulchra aperit planities, uino ac cęteris fructib. ferax: Vnde Columella: Neq; eñ dubiũ Albani agri uites omniũ quas terra sustinet in nobilitate uiui principes esse, prętérquam eius q̃d Falernũ dicitur. Et Silius.

Vrbibus est illis caput, interiorq; per udos
Alba sedet campos, pomis q; prependet aristis.

Albam Tullus Hostilius rex Rom. propter perfidiam ducis Metij Suffetij diruit, excepto tẽplo: uisa eñ est de imperio cũ colonia sua contendere: potẽs quippe opib. et armis erat q̃ annis 500. minus 13. (ut author est Dionysio) caput regni fuit: Liuius 400. annorũ ait opus: tantũ quantũ Ardea à Roma distans. Numicus amnis ex Nemorẽsi olim lacu emanauit, & iuxta Ardeam urbem in mare profluebat: lacus uerò ab Albano Ariciaq; pariter pass. fermè 4. mil. distat: iuxta quem oppidum situm est, Nemus nũc nomine: Numicus uerò interiectis temporibus esse desijt, neq; qua ferebatur uestigium restat, lacus solum stetit: Numicus quidem celebris tum apud scriptores fuit, in quem Æneam extinctũ, atq; ibi diu post cadauer eius repertum, cuius numini amnem ipsum consecrauerũt, quare Ouidius Æneæ animam à deitate ipsius amnis ablatam inquit.

Corniger hanc tumidis rapuisse Numicius undis
Creditur, & stagnis oculuisse suis.

Post, hinc Romam mil. 20. Ardea à mari mil. 8. Ardea fuit Rutulorum colonia à Dane Persei matre condita Plinius author est, ab augurio auis Ardeę dicta, haud procul à Nemorẽsi lacu: cui propinqua erat Veneris ędes ubi Latinorum celebritas atq; conuentus fiebat, quem locum Plinius Solis indigetis appellat cuius Strabonis tempore uestigia restabant, Samnites regiones populantes simul cum oppidis alijs deleuerũt. Hinc ad Nomentum urbem iter est Sabinæ regioni contermina quam Seneca aërẽ habere insalubrem dicit, qua ex re nũc penitus derelicta est in cuius agro fontes sunt ad morborum diuersorum remedia. Mox Casinum ciuitas præclara olim Latinorum nouissima ad septentrionem in monte sui nominis sita, nunc uerò nihil nisi quod monti nomen restat: ubi nunc Sanctus Germanus castellum quam nominat Silius Nymphisq; habitata Casini rura uastant. & alibi — Nebulosa rura Cassini. Inde Aquinũ ciuitas magna cã

pestris, prope quã Melpis amnis præterit: cuius idem poëta meminit, nã quum nominasset Casinum: mox & uicinus Aquinas dixit: quæ urbs à Casino ad quintũm lapidem distat antiquum retinens nomen. Item Interãnis urbs in medio duorum amniũ Lirim facientiũ sita, ex quo illi nomen fuit, nunc Isola oppidum ob id quod dicitur. Postea Treba oppidũ. & Anagnia Hernicorum urbs, insignis in Prænestinis montibus posita: de qua Silius.

Frugiferis cerealis Anagnia glebis. Et poëta.

Quos diues Anagnia pascit.

Inde Vemphũ paruum oppidum in petra interijt. & item Lanubiũ urbs, & Velitre Volscorũ ciuitas insignis olim ac populosa per quam Tiberis fluebat, cuius euersionis causam scribit Liuius, quia totiens Romanis rebellassent, in eos grauiter sæuitum est, ac deiecti muri: A qua 5. mil. pass. ad leuã Corax oppidũ cora nunc est, ut supra meminimus ab uno triũ fratrum eiusdẽ nominis ædificatũ nominatumq́. Fuerunt quoq; aliæ per hæc loca urbes: ut Coriolos Volscorum metropolis munimento firma. Longula similiter urbs clara, & Polus à Longula non multũ distans, etiã urbs Cetrana illustris, & optimo loco sita, hoc est ad montes in Leua Ferentini oppidi: item Artena, arcem tamẽ habens natura munitã, à Rom. una cum urbe dirutã: fuit & Artena altera iter Cære atq; Veios quod scribit Liuius quã reges Romani deleuerunt. Item Satricũ colonia à Latinis cõcremata, inde à Volscis restaurata est: atq; anno tertio post à Rom. diruta incensaq; quæ omnes uetustate euanuerũt. Post aũt uersus mare Sermoneta oppidũ recens, à q̃ 4. mil. pass. aquæ fetidæ sunt Terracinã uersus effusæ. Post quã Setia oppidum nomẽ priscum retinens in aspero colle sitũ, ubi optimum uinum nascitur, quod diuus Aug. cunctis prætulit. de quo Martialis.

Pendula Pontinos quæ spectat socia campos
Exigua uetulos misit ab urbe cados.

Plurimũ tamen terræ huius Terracinæq; ac Circęũ usq; paludes occupãt: Item penes Nympheum amnem oppidũ Forum Appij uocitatũ fuit, quo in loco Cenobiũ Fossa noua erectũ est. Mox Atina est urbs iuxta Põtinas paludes quæ ciuitati malum inferebant, ex quo ita appellabatur, nam ἄτη græce, latine erumnam significat: cuius meminit Virgilius.

Atina pontes, Tyburq; superbum.

Est & Frusinũ oppidum Frisolonũ modo in munitiss. petra sedens, de cuius positione scribit Silius. Postea in Hernicijs Ferentinũ q̃d nunc Florentinũ dicitur in loca natura munito sitũ, iuxta q̃d Cosas flumen labitur. itẽ Fabrateria oppidũ in his locis fuit, cui Trerus amnis propinquus erat: est & Ceperanũ, & Verulę uetus oppidũ, & inde Priuernũ Volscorum nũc Pipernum, per cuius olim agrũ Aufens amnis currebat, siue ut alij uolũt, Amasenus, nam Vibius, Amasenus Priuernatium dicit, qui non longe à

Terraci-

Terracina in mare exit, nūc uerò oppidum mutato situ ex planitie, cui hæ rebat in arduum collem exiliuit, uetus enim à barbaris complanatum est. Sorda dehinc à Dardano Troiano orta ad Liris amnis leuam urbs oppugnationis difficilis ob loci sitū, quę adhuc sic uocat, à Ro. populo, deinde à Germanis Federico Imp. destructa fuit: sub Sora in cōgressione duorū fluuiorū qua Liris procurrit, castellum est Insula nomine: apud antiquos Interamnina dictum. Hinc Liris præter Fregellas nūc Pontem Coruum oppidum clariss. delabitur, ubi lapideo ponte iungitur, unde in lucum sacrum excurrit, quem magnis honoribus Minturnenses tum celebrabant, oppido incumbentē, quod in loco sterili positum est: nam Silius. Obsessę campo squalente Fregellę à Rom. Samnitibusq; diruta ex quo in uicum euasit rursus à Rom. restituta. Subinde est Fundi urbs Cæcubo monti adiacens, qui sinui Caietano contiguus est, paludib. licet hæreat, uineta tamen uini feracissima præcipuis enutrit arboribus quibusdam etiā fluctuantibus insulis similiter tota hæc ora nobiliss: uina generat: uerum Cæcubū, Fundanum, Setinumq; sicuti Falernum, Albanum, & Staganū inter præciosissima numeratur, à Fundana autem urbe euntibus, Formias, lacus est Fundanus. Post quem ciuitas Lemurnarum fuit: de qua Horatius.

Tandem defessi Lemurnarum uenimus urbem.

Quinq; mil. pass. à Caieta. inde est Traiectum oppidum non longe à Liri fluuio: & in eius ostio Minturnę colonia, diuidebat enim eam Liris, hoc uerò tempore uicus est in parte altera amnis, urbs quondam magnifacienda, quæ quum à Romanis defecisset funditus euersa est: Item Politorium, Edulia in loco tum munito sita: Appiola, Corbio, Trebium Corniculum Ficulnea uetus: Cameria, Ameriola, Medulia, & alia, quæ omnia similiter conciderunt.

Tertia atque ultima Italiæ pars, quæ ad orientem solem se terminat, dehinc post regiones in superioribus descriptas absoluitur.

Vestinorum terræ situs.

IGitur post Picenum iuxta Adriaticum mare à Troëntio amne iam dicto in alterum Tifernum ad auroram, Vestinorum, Marutinorum, Pelignorum, ac Frentanorum litus, nostra ætas simul Aprutium uocat: item eorum qui supra hos in locis mediterraneis sunt: ut Caraceni, Samnites, Præcutij, Marsi, Equiculi, Sabini'que omnes sub eodem uocabulo modo continentur. Itaque Vestini post Homatrinum flumen litus habent, nihil tum in eo, propter loci breuita-

breuitatem tenentes: quare Strabo nullam de his ad mare mentionē fecit, retro uerò trans Apœninum ad Campaniam regionem perueniebat, licet eam Samnites præripuissent. nam Sora urbs quæ in Liris amnis insula, hoc est, amnes duo coniungunt sita, Vestinorū fuit: hos amnes Lucanus Vestinas aquas uocat. Interius uero Pinna oppidū est, nūc Ciuitas de Pēne, in regione primariū, inter Finum ac Tauum torrētes in colle situm, retroq; ad sinistrā Taui Lauretū oppidum non incelebre quod sic adhuc uocatur, & prope eum aliud Peluina quondā nūc Planela est ad Nuriæ amnis dextra: oritur in Apœnini radicibus Nuria, terminaturq; in Apernū fluuium: item Angolus clarum oppidum cui hodie Ciuitas S. Angeli nomen est, Homatrino amni dextrosum apposita duobus mil. pass. à mari item Cutina, & Cingilia uetustate dilapsa, & supra in montibus Amiternum urbs interijt Crispi Salustij patria, cuius modo fundamenta uix apparent. & alter Furconum nomine à Longobardis complanata cuius per agrum Aternus amnis labitur propiusq; Furcono. Aquila nunc urbs magna in tumulo edito sedet: ex quo Furconum putatur, ad sinistram dicti amnis, ubi (ut fama est) forum ante rerum uenalium frequentiss. annis singulis celebrari circumadiacentibus populis consueuisse: quo deinde murorum ambitu locus circumdatus est, siue illa sit Auia urbs Ptolemæus in his locis ponit: circumdant eam excelsi montes perpetua rigentes niue, ex quo maximum in cōualle hyemis tempore exoritur frigus: sub qua paulo planities est, quam mediā Victor exiguus fluuius secat: Aternus uerò ex diuersis corriuatur aquis, ac duabus maxime, altera ab occasu per Præcutios, altera ab ortu per Pelignos longissimis inter se fontibus quæ longum post cursum sub oppido Populi magno murmure congrediuntur, ubi pons amni impositus quo in Marutinos proficiscitur, unde uno alueo nusquam inde uadoso in mare euoluuntur. ex uno & eodem monte Aternus, Velinus, Troēntiusq; nascuntur.

Precutiorum terræ situs.

PRæcutij retro à mari in mediterraneo ad Apœninos terram habēt, occidentaliores Vestinis: quos meminit Silius dicens

Tum qua uitiferos domitat Prēcutia pubes

Læta laboris agros. In his præter alia, oppidum fuit Baretra circa quem locum nunc est Celino, & Interamnia urbs quam nunc Teremum illi uocant, inter duos fluuios Vitiolam in Apœnino ad Cornum montem exortum, & ab altero latere Tordinum, qui Vitiola, Fumicelloq; torrens, paulo supra urbem in Tordinum exeunt: ille in mare labitur: quamobrem Interamina appellata est: quod & Varo, & Festus tradunt: nam sicut urbes quæ prope amnes sitæ sunt Amnenses, ita quæ in medio fluuiorum decursu iacent Interamnes dicuntur.

Marutinorum

Marutinorum regionis situs.

MArutinorum litus post Vestinum ad orientem protenditur, Salino interlabente fluuio quem Finus torrens auget, qui ambo in Apœnino ad Cornum montem fontes habent cui Salino castellum eodem nomine à mari haud procul adhæret. Post autem in litore maris. Aternus ciuitas est, ab eodem amnis nomine, cuius in ostio sedens diuiditur, quondam appellata, cōmune tum gentis emporium: ea nostris temporibus bella deuastata in solitudinem redacta est: Aternus fluuius unà cū urbe uocabatur, nunc uulgo Pescara dicitur, nec fluuius solum, sed etiam urbs ipsa hic Vestionis Marucinosq; disterminans, à dextra relinquēs Marucinos. Inde Lentus fluuius ex Mathesio mōte in mare uadit, in quo Marutini terminātur: est enim Mathesius mons qui & Maiella dicitur ab Apœnino prosiliens in sublime exurgens longe late protendens squalidus atq; asper, quem Liuius Nicatem appellat. Intra uerò litus terra ferax frumenti pręcipue, uini, olei, ac ficiest: nec minus incolarū fortitudinis, quos quum commemorasset Silius: duros illo bello præ cęteris circumadiacentibus populis ait: quod adhuc in gente perdurat, in his Teatea siue Tegetę metropolis est, quæ nunc Ciuitas de Tiete dicitur, antiquissima sanè urbs ueluti multis in ea locis priorum temporū uestigia demonstrant, ipsa munita situ in colle est Adriaticum prospectans mare à quo septem mil. pass. distat, uastauit superiorib. temporibus eā Pipinus quidam Gallus. Post quam Manupellum oppidum est inter duos torrētes ex Mathesio prouolutos qui in Apernum cadit, aliud deinde oppidum est, incolę Lucum uocant Aperno proximum ad confluentem amnis cuiusdam, in quem Rufens & orta torrentes ex Mathesio delapsi immittuntur, inter quos Carmanicum oppidum est non exile. dein Cantalupum monti appositum: quorum nomina posterioris temporis sunt: sub quo oppido fons est perennis liquoris odore fœtido, illi oleum Petronicum nominant medicamini accommodatum, quo Aperni aqua inficitur, emanat, enim in flumen ipsum.

Pelignorum regionis situs.

POst Marutinos orientem uersus Peligni sunt, gens ut inquit Festus ex Illyrico orta, indeq; profecta ductu Volscorum regis, cuius nepos fuit Pelignus à quo populus denominatus est, licet cognominibus uarijs: nam Curselinenses alij: alij Sulmunenses: alij superæquani: illi quidem à ciuitatibus quas habitabant, isti, à planitie quam tenent omni refertam fructu & aquis riguam, quod quum scriptores omnes afferant, Ouidius præcipuè loci incola subiectis carminibus demonstrauit, dicens.

Arua pererrantur Peligna liquentibus undis,
Et uiret in tenero fertilis herba solo

Terra ferax Cereris, multoq; feratior uuis
Dat quoq; Bacciferam Pallada rarus ager
Per quæ resurgentes riuis labentibus herbas
Gramineus madidam cespes obumbrat humum.

Primum huius litoris (quod uniuersum Strabo, & Plinius Fretanis asscribunt) oppidum post Lentum fluuium gentis ad occasum terminus, Frentanũ olim nunc Frãcauilla dicitur, in tumulo ad mare sensim descendens iuxta dictum fluuium. Hinc Forus amnis ex Mathesio monte ortus in mare it: unde aspera & eminens ora ad Morum usq; flumẽ protenditur, à quo duobus mil pass. Ortona oppidum est natiuum adhuc nomen habens, quod Strabo piratarum Petram uocat, quippe in saxosa superciliosaq; ripa sedet, nullo adeunda nauigio, modicum sinum ad orientale latus habẽs. Sursum uerò à mari inter cæteras quas Peligni possidẽt, duę nobilissimæ fuere urbes, Curselinium & Sulmo mil: pass. inter se distãtes uerum Sulmo quæ nunc Sermona dicitur prope orientalem Aterni amnis fontẽ, inter duas aquas posita est, nam altera per uallem obscuram delabens, in ipso Aterno, sub urbe ipsa infunditur: huic urbi Silio teste Solemo prius nomen fuit, à uiro Solemo qui cum Troianis in Italiam enauigans eam ædificauit: ex quo ait.

Nomine Rheteo Solemus, nam Dardana origo
Et Phrygio genus à proauo qui sceptra sequutus
Æneæ claram muris fundauerat urbem
Ex sese dictam Solemon celebrata colonis:
Mox Italis paulatim attrito nomine Sulmo.

Similiter Ouidius in Fastis. Post autem dictam fluuiorum cõiunctionem Aternus usq; castellum Pontem olim nunc Populi proprijs aquis effluẽs quo traijcitur ponte: & est ille pons, de quo Strabo ait. Aternus amnis per Amiterninũ fluens agrum Vestinosq; à dextra relinquens Marucinos: supra Pelignos iacentes ponte traijcitur: oppidulum uerò pari uocatum nomine, Vestinorum est, cæterum & Peligni & Marucini eo cõmuni emporio pariter utuntur. Redeamus ad Aternũ fluuium, ipse planitiem 12. mil: pass. longã quingentis uix latam secat: uerum antequam ad castellum Populi perueniat, trium mil. pass. interuallo Cruselinium, siue Corfinum in ripa habuit, Pelignorum tum metropolis, communem uniuersis Italis ciuitatem, ex quo translato nomine, appellarunt Italicam, quam receptaculum propugnaculumq; contra populum Rom. constituerũt: ubi nunc uestigium tantum eius ac uix cõspicitur. Aliam quoq; urbem habuerũt Maruuium nomine, præter quas reliqui ea tempestate ætatẽ per uicos agebãt: quorum deinde pars in castella fabricata est: ex quibus Vallis obscura est in alto monte prius quam in Vallem, à qua ipsum nomen accipit, descendatur angustum sub se relinquẽs transeuntibus iter. Post autem ad austrũ

planities 5.mil.pass.in longitudine extenditur, altiss. undiq; cincta monti bus aliquantulum sese uersus dictam uallem coarctans quoad montem di cti castelli perueniatur, nam mons iste interiacet duabus magnis planitijs huic uidelicet, & illi per quam Aternus labitur, ad Lentum itaq; flumẽ op pidum est Buchianicum ab incolis nunc dictum, item aliud Villamaina, recenti & hoc nomine.

Frentanorum terræ situs.

FRentanorum ad Pelignorũ dextram regio est (quamuis Plinius usq; ad Aterni amnis ostium Frentanorũ oram esse dicat) In quib. post Lentũ in quo incipiũt, Sagrus fluuius siue Sarus in mare uadit, Sangrus modo dictus fontẽ in Apœnino habẽs, cui sinistrorsum Auentinus amnis influit, in quẽ ad leuam antequã Sagrum attingat torrẽs uiridis cadit, ex Mathesio ambo monte profluẽtes, quib. præter alios auget Sagrus in huius ostij dextra ad mare eodẽ nomine ciuitas fuit, cuius uestigia indi cant. inde Istoniũ emporium nunc Guastum ab incolis dictum. Postea ad Asinellã torrentem Bica seu Buca uel Bucanũ oppidum, antiquũ seruans nomen alij pennã uocant non tamen eodẽ loco in quo primũ conditũ fuit ut rudera admonent. Mox Tremole castellum est, ubi Trinius amnis por tuosus qui nunc Trignus dicitur in mare it Termole quidam ex iuniorib. Interamniam quondã dictam fuisse putat, cui inter cætera Triuentũ noui nominis oppidũ in regione primariũ in dextra hæret eminens ad eius fon tem in Apœnino Trignum castellum. Inde in litus Tifernus amnis gentis limes in Apœnini Tiferno excelso monte exortus. Quorum in mediterra neo iuxta Sagrum flumẽ ad occasum circiter duob. mil. pass. à litore Fossacæca oppidulũ est, iuxta q̃d rudera urbis tum Bicæ iacẽt, cui a d meridiẽ Anxanum oppidũ haud procul à Sagro est, q̃d Lanzanũ iuniores uocãt, exiguũ habens flumẽ Feltrinũ modo nomine, Anxanus prius, ex superio ribus montib. per uallẽ sui nominis inter altiss. ripas labentẽ, cuius memi nit Maro: in quo oppido bis annis singulis forũ rerum uenaliũ totius Italiæ frequentiss. fit. Inde uersus Apœninũ castella nouę appellationis sunt, Archum, Tessa, & Pallene, Peligna quondã, ubi uetustæ urbis fundamenta adhuc restant, quæ ualli Anxani olim, modo Pallenę imminent, à Pallene castello dictæ per quã Sentus fluuius in mõte Palario exortus in Sagrũ labitur & supra ad Mathesi penè radices Farra huius temporis oppidum à quo non longe occasum uersus origo torrentis Viridis est. Item oppidũ Ciuitella in dicti mõtis radicibus situm, & ad Auẽtini amnis ortum, Fur cam oppidum uetustas abstulit, & ad Sagrum in altissimis montihus Lu parella est ualidum, & additu difficile supra quod aliud est Quatrum nomine, haud obscurum. Postea Sangrum oppidum nobile eidem amni ap positum, situ egregie munitum, ferraria arte in ea regione famosum.

Caracenorum terra.

SVpra autem, hoc est, ad austrum Frentanorum: Caracenorum gens est quam in Supernates & Infernates Plinius diuidit, in quibus præter cætera oppida, mentione digna urbs fuit Aufidena supra castrũ Sangrum ad ripam eius amnis posita.

Samnitium regionis situs.

SAmnites ad Pelignorum, Caracenorumq́ meridiem siti sunt: quos Festus ab hastis appellatos ait, quas Græci Samnia uocãt, eas nanq; gestare assueti dicunt: siue à colle ut ipse etiã inquit Samnio, ubi ex Sabinis aduentantes consederũt: nam & Varo Samnites à Sabinis ortos. igitur Strabo: & Vestinos: & Marsos & Pelignos, & Marutinos, & Frentanos in Sabinis ponit. Samnites natio exigua fuit, montanam regionẽ ad septentrionẽ Campaniæ habens, ubi indicatum degebant cæterum fortitudine cõspicua: Liuius Samnites gẽs opib. armisq; ualida: bellaces quippe erant, natura loci freti: à quibus fallacijs, fraudibusq; sæpe hostes fugati sunt. gentis caput Buianũ, siue Bouianum oppidum uetus longe ditiss. atq; opulentiss. erat tribusq; arcib. insigne, eoq; deficiens cõmuni receptaculo utebanẽ colonia deinde Rom. præter quã Tifernus amnis in mare it. Post Esernia oppidum aliud in munitiss. petra erectum, quod quidã Serniam, Marsico bello deletum, quod eiusdẽ nominis amnis præterlabitur, in Vulturnumq; cadit: in quem post Eserniam. Prætellus intrat ex Mathesij montis radice profluens: ubi sub mõte lacus est 10. mil. pass. in circuitu Post, Tiferno amni Guilliniacũ oppidum nobile adiacet, indeq; Sepimũ uetusti nouiq; nominis oppidũ in Apœnino situm, mox Allife munitiss. nũc quoq; Alfi, secus q́d Riuus à colle in quo oppidũ S. Angeli est 4. mil. pass. in Vulturnũ fluit. Postea Tuticũ: ac Telesia oppida fuerunt minime obscura: uerũ Telesia q́d nomẽ seruat ad amnẽ Eserniam antequã Vulturno admisceretẽ subiecta colli in planitie sita erat, cuius hodie fragmenta uisuntur ex qua urbe emanat fluuius (in ea enim fontẽ habet) in Sabbatũ cadẽs cuius aquã tãtę dicũt esse frigiditatis, ut pisces nõ gignat, cui sinistrorsum Compluteria similiter urbs interijt. inde Beneuentũ colonia in Campestri solo ad amnem Sabatum in dextra posita, quam Diomedes unà cũ urbibus alijs cõdidit: quæ & Hyrpinorum colonia teste Plinio fuit, muta to nomine, nam Maleuentũ ante appellabatur: Liuius Samnites Maleuentum cui urbi Beneuentum nomen est perfugerunt: similiter Festus, cui colles proximi fertiles sunt: eam Gothi primo, deinde Longobardi postea à Germanis ac Saracenis huc usq; incursionibus omnia uastantes, capta & incensa est solo æquauerunt: Sabatis amnis in Apœnino, monte Tremulo ortum habet, qui antequã in Vulturnũ exeat, Seritellam primo flumen ad sinistrã recipit, ex Caudinis montib. prodeuntẽ, & per uallẽ sui nominis omnẽ peragit cursum, in qua Monsatriculus oppidũ est, Satriculus ante, in loco

te, in loco asperr. situm. Post aũt Seritellam, aliud in eundem Sabatum illabitur Scalas nomine ex Verginio arduo monte exiens, per uallem deuoluitur. Item Calor prope Beneuentũ Sabatum influit (est Calor antiquũ nomen) ad cuius sinistram, fertiles ut diximus colles protenduntur, ipse in ea Apœnini parte exoritur qui Hyrpini montes appellãtur, à cuius fontibus nõ longe Auphidus qui per Apuliã labitur exortum & ipse habet: In Calorem uerò ad sinistrã ripam, amnis ingreditur Tropoaldus nomine, cui eiusdem nominis sylua dextra profusissime excurrit: Ac subinde neq; à Tropoaldo procul Miscanus fluuius in Calorem uadit. Item Tamarus magna aquarũ ui ad Valentinũ pontẽ editur. Et post Beneuentũ, Clusiũ oppidum est. Et iuxta Liris fontes (in Samnitib. enim sunt) urbs interijt, Cominium, quæ altiss. montib. uallabatur cui immisso à Rom. igne deflagrauit: à quo non longe Athina urbs est (alia ab ea quæ in latio est) secus quã Melpis fluuius labitẽ ex Apœnino Casini mõtis partẽ abluens, apud Fregellas in Lirim decidit: ad Melpis dextrã oppidũ est Arpinũ in excelso loco positũ. Postea non procul à Vulturni fonte castellum Forulũ est. Et in Caudina ualle, cuius montes meminimus, fundamẽta urbis Caudij cernuntur à qua paulo furculæ sunt Caudinę Rom. clade insignes, erectę petræ sunt circa faucẽ conuallis nam intra montes ab omni parte clausus campus herbidus aquosusq; iacet, per quem iter, paucis difficillimisq; intrandi atq; exeundi uijs est: quo Rom. exercitus interceptũ à Samnitib. legimus. Neq; à Caudij fundamentis procul Harpadiũ oppidũ est, Hyrpinum quondã, angustijs uallis proximum. Hinc Iscletus fluuius omnium Campaniæ hac in parte primus in Vulturnũ supra Capuam 5. mil. pass. ferme ingrediens, è mõtibus Caudinam uallem ambientib. exortus: inter quẽ & Seritellã sunt montes altiss. in quib. est Griptæ oppidũ, cui Taburnus mons imminet. Post aũt Clusiũ, Araian olim nunc Arianũ ciuitas in arduo colle eo in spatio sita, q̃d est inter Miscanũ Tropoaldumq; à fluuio Tamaro: ampla atq; horrida insurgit sylua querno arbore frequens Apœninũ transiliens in Fortoriũ usq; Apuliæ amnẽ, terram occupans, longitudine eẽ 20. mil. pass. latitudine 4. diffusa. Item Callirife: & Ruffriũ oppida & Cluuiana urbs, & Gimera, & Romulea, & Murgantia ualida.

Marsorum regionis situs.

MArsorum nunc regio dictis succedit: ea in Apœninis iacet montibus habẽs ad septentrionẽ Samnites Pelignosq; ad occasum Equiculos: ad ortũ Præscutios: ad meridiẽ Cãpanus: à Marsia Lydorũ duce dicti Gellianus author est: Plinius à Marso Circis F. q Marubij antea appellabanẽ, quasi circa mare habitantes, propter paludis magnitudinẽ, quanquã aliqui à rege Marubio dicant: qui & Hernici, id est saxa incolentes dicunẽ, nam Marsi saxa herna appellant ut Festus ait: sunt etiam qui à Sabino quodam illic habitante ac regnante Hernico nomine, Herni

ci dicti sint, gens bellicosa admodum: sine quibus triumphū nullum fuisse Appianus scribit: igitur poëta de his.

Hoc gens acre uirum Marsos, pubemq́; Sabellam. Et Silius.
—ac Marsica pubes:
Et bellare manu, & chelidris cantare soporem:
Vipereumq́; herbis hebetare & carmina dentem.

Quibus (quum à Circis F. originem habere dicant) ui quadam gentili datum est ut serpentū uirulentorū domitores sint: quod Plinius asserit, quorum præter cæteras Marsia ciuitas fuit Valeria postmodū dicta regio uniuersa posteriori tempore Valeria nuncupata est. deinde oppidum Æx seu Capra in acutis petris positum, & aliud Alphabucellis nomine, & hoc in excisa rupe situm. Item Alatriū urbs in saxeo monte ædificata, cuius sola arx, cæteris ædificijs dirutis nunc restat, priscum retinēs nomen, fuitq́; ibi Archippe oppidū uetustiss. à Marsia conditū, lacu Fucino haustū: Lacus enī Fucinus magnus sanè est, ac Pelago par, qui & Marsis, & uicinis omnibus maxime usui fuit, quē siccari Claudius princeps fecit, ut refert Trāquillus, quare per tria mil. pass. partim effosso monte, partim exciso, canalem absoluit ægre ut ipse inquit, & post 11. annos, quamuis continuis 30. hominū mil. sine intermissione operantib. quem nonnunquā ad labra crescere, interdum aūt decrescere fama est: nūc enim clariss. aquis repletus Lacus Marci dicit, ab oppidi nomine, illi tum alia adiacentes ad orientalē ripam in excelsa petra siti, quod Alba Marsorū priscis appellabat temporibus in Equorū finib. Rom. postea colonia. Coronant lacū nonnulla haud uetusti nominis oppida, inter quæ Cellanū in parte septentrionali in colle positū est: à quo etiā lacus denominat, cui ad occasum Iuuencus amnis ex superiorib. montib. in lacū intrat: item Pisia: & Veneri castella: in australi uerò Transaccū, Ortuchiaq́; olim Vtricula, cætera interiere ut Plistia: Fresilia: Milonia, & alia nonnulla.

Campaniæ regionis situs.

SVb iam dictis populis, ad Inferū mare post Latiū, terra Cāpania ad occasum Liris amnis: ad Sarnū usq́; amnē alterū oriētē uersus iacet, cui ad septentrionē Apœninus mons, ad meridiē Inferū ipsum siue Tyrrhenū est mare. denominata ut antiquitas perhibet, ab augurio auis, quæ Tusca lingua Capis dicit: Nam & hāc quoq; regionē Tuscos tenuisse certū est, ex circūpadana fugatos huc demigrātes: q quū per uoluptatē ad lautiā demolliti sunt, à Samnitib. debellati (Samnitiū enī loca in Apœninis regioni huic imminentib. erāt) illis agrū cessere, quos postea eiecere Romani. Nec desunt qui idcirco Campaniā uocitari dicant, quia in ea parte qua Capua urbs posita est, omne solū planitie sternet: Verū pars huius regionis quæ ad occasum uergit, & uetus Cāpania, & Laboriæ terra dicebatur: nam Plinius, quantū aūt (ait) uniuersas terras cāpus Campaniæ antecedit,

tecedit, tantũ ipſum pars eius q̃ Laboriæ uocant: quemadmodũ et à Iunio rib. licet uniuerſam Campaniã terrã laboris nunc appellent. Quæ & quandoq; Oſcia dicta eſt, à nomine cuiuſdã uiri Oſci, quẽ hanc terrã fertur occupaſſe. Cicero, totus Campanus ager à plebe optima & modeſtiſs. poſſi detur, quod genus hominũ optime moratum, optimorum & aratorũ, & militum, neq; mirũ ſæpius enim terrã colonos mutaſſe ac nomẽ, quandoquidem ex frugũ abundantia ex loci amœnitate atq; ex aëris temperie concitati populi: Opici, Oſci, Græci, Vmbri, Tuſci, Campani demũ auiditate locum occupauerunt, omniũ non modo Italia, ſed tota terrarũ orbe pulcherr. plaga: q̃d quũ Latiũ Plinius ſcripſiſſet: hinc felix illa Campania eſt, inquit, & Strabo, Campania campos omnes felicitate ſuperat, namq; ſi copiæ frugũ attendimus, nihil hoc ſolo uberius, tum cãpeſtria, tum colles in circuitu iacentes mirificã fructuum ubertatẽ afferentes: & ubi uere ſegetes interquieuere, fundunt roſam odoratiorẽ ſatiuam. Vnde uulgo dictum, plus apud Campanos unguenti quam apud cæteros olei fieri, nam proxima in eo tellus ab Ægypto eſt, ſed uini feraciſs. terra præcipuè eſt. Ex quo Plinius, uitiferi colles, & temulentia nobilis ſucco per omnes terras inclyto, atq; ut ueteres dixere, ſummum liberi pub. cum Cerere certamen: hinc Setini, & Cecubi obtenduntur agri, his iunguntur Falerni, Calemq; deinde conſurgunt Maſsici, Gaurani, ac Surrhentini montes: Seneca uuã præcipuam dicit eſſe quæ in Maſsico monte concoquit: quod etiam Columella aſſerit. Neq; enim dubiũ Maſsici agri uites (inquit) omnium quas terra ſuſtinet in nobilitate uini principes eſſe. parem modo laudem habet olei, totus maxime Venaphranus ager planis finitimus aruis, in quo loco Taburnus mons eſt oliuetis abundans, quod probat Virgilius.

— iuuat Iſmara Baccho
Conſerere, atq; olea magnum ueſtire Taburnum.

Amœnitate autẽ tanta (præter rerum copiam affluentiſsimã) & cœli clementia, ut bis florib. uernat: & quæ iuxta hyeme & æſtate fulgurat, quod nõ in alio ſitu: At motib. terræ obnoxia nimis: quare ut ſcribit Seneca, nũquã ab ijs ſecura eſt, ſemper enĩ huius mali formidoloſa, quod in urbiũ ac uillarũ euerſionib. & montiũ exciſionib. frequens apparet. Quo etiã in agro ſulphur inuenit in collib. cuniculis effoſſum, q̃d perficit igni. Huius igit regionis litora iuxta Tyrrhenũ mare ad hunc modum ſe habent. Poſt Lirim amnẽ neq; longe ab Auerno lacu mõs eſt multinominis. Hoc eſt, Gaurus, Maſsicus, Gallicanusq;. nã prima eius pars oſtio fluminis proximior, Gaurus dicit, ex quo Gaurianus amnis uocitat. Hinc poſt in dicto mõte oppidũ fuit nomine Triſanũ. deinde Sinope græca urbs fuit, Sinueſſa poſtea ab accolis Romanis appellata eo q; in Sitano ſinu poſita ſit, quã meminit Silius Phercacidumq; urbem appellat ab oppido Meſſeniæ ex q̃ huc in coloniã deducti ſunt. Eam pœni incenderũt, ubi nũc ac in eius urbis cineribus caſtellum eſt, arx montis draconis dictum mil. paſſ. à mari,

A qua non longe calidæ sunt balneæ ad ægritudines quasdam accommodatissimæ ut ait Strabo. Plinius in huius spiracula esse, siue ut quidã Charoneas scrobes, mortiferum spiritum exhalantes, quem locum serpentib. abundare scribit Ouidius.

Niueisq; frequens Sinuessa colubris.

Hinc Vulturni amnis ostium est, in cuius dextra, locus ubi quondã Vulturnum oppidum fuit, nam uisuntur ibi multa antiquæ urbis uestigia in quibus nunc oppidum Castellum ad mare dictum est, Vulturnus ex Samnio in eius montis radice oritur in cuius uertice Venaphrum oppidum est qui quum olim campos stagnaret, quemadmodũ amnem ipsum loquentem ad Cæs. Statius in syluis facit, ipse Cæs. illũ intra ripas (ut in subiectis carminibus) coërcuit.

Camporum bone conditor meorum
Quis me uallibus auijs refusum
Inter ripas habitare nescientem
Recti legibus aluei ligasti:
Et nunc ille ego turbidus minaxq;
Vix passus dubias prius carinas
Iam pontem fero, peruiusq; calcor
Qui terras rapere & rotare syluas
Adsueram (pudet) amnis esse cœpi.

Qui (ut scribit Plutarchus) Lotronius prius, deĩn à Romanis Vulturnus appellatus est, qui antequam in mare exeat, paludes facit quæ tumulos arenarum altos habent, desinũtq; in litus fluctib. infestũ & importuosum. Post Vulturnũ, Literñũ oppidũ sequitur, in quo Scipio Aphricanus exulauit, sepultusq; iacuit, quod eiusdẽ nominis flumẽ interfluit, in cuius nũc oppidi cinerib. neq; à mari procul oppidum est Turris patriæ appellatũ. Cumæ dein uetustiss. Chalcidensium & Cumerorũ ædificiũ fuit, nam antiquitate cunctas & Siciliæ, & Italiæ urbes antecellit, ex quo Liuius Paleopolim uocat duab. urbibus populus idem habitat inquit, Cumis enim erãt oriundi, Cumani à Chalcide Euboica originẽ trahẽtes, insulas primo Ænariam Pythecusamq; aggressi, deinde in amœnissimã totius Campaniæ regionis oram sedes posuerunt. unde Iuuenalis.

Quamuis digressu ueteris confusus amici
Laudo tamen uacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atq; unum ciuem donare Sibyllæ
Ianua Baiarum est, & gratum litus amœni
Secessus.

Vrbs ea tempestate fama celebris per Italiam diuitiarum atque potentiæ portumq; ad Misenũ opportunissimũ, sunt qui Cumas, ob cymata, id est, fluctus nomẽ duxisse uelint, litus enim proximũ frequẽtib. abundat tergorib. quib. illisæ fremũt undæ ubi & præstantiss. esse ostrea uolunt hoc in sinu fruticosis uirgultis & arborib. frequẽs sylua est multis

porrecta

porrecta stadijs aquarum indiga, cęterum sabulosa, quam Galinariam uocant, ubi locus quidam subterraneus est instar speluncæ, quem dicunt domicilium fuisse uaticinatricis Sybillæ. nam Virgilius.

Et tandem Eboicis Cumarum allabitur oris:
At pius Æneas arces quibus altus Apollo
Præsidet, horrendaq́ procul secreta Sibyllæ.

Antrum immane petit. Item alibi: ubi responsa dabãtur: & Apollinis templum fuisse Dædali fabrica huc delati quum è Creta ipse reuolaret inquit: Post autem Cumas, Clanis Soanus nunc flumen in mare fertur, oritur in montibus apud Suessulam oppidum, medius penè inter Capuam & Nolam urbes. quod memorat Virgilius.

Clanis non æquus Aceris.

Quia Acerarum urbis agrum sicut & Campanum & Attelanum olim, nunc Aduersanum multis inundat locis, adeo ut longiusculis pontibus, eum inter Capuam & Aduersam iungi opus sit. Quidam inundationem hanc Acherusiam paludem uocant, in quibus est Strabo qui quondam à mari refusionem alto cœno refertam dicat, illinõ nisi fluminis stagnatione imbribus aucta, quum aliunde effluá nõ sit, per patentia plana usq́ prope Cumas diffundi; quæ æstate arescit, hyeme aquarum abundatiss. est, & Misenum postea promõtorium surgit, ubi & portus 5. mil. pass. à Cumis distans, à Miseno tibicine Æneæ ibi sepulto appellatum, quod scribit Mela. Idem & poëta.

At pius Æneas ingenti mole sepulchrum
Imponit, suaq́ arma uiro, remumq́ tubamq́
Monte sub aëreo qui nunc Misenus ab illo
Dicitur: æternumq́ tenet per sæcula nomen. Et Statius.
Iliacoq́ iugum memorabile remo.

Dionysius uerò Halicarnasseus, Troiani quum in portum profundũ bonumq́ transissent moriente ibi Miseno illustri quodã uiro, ab eodem portum nominarunt, in quo sicut & in Rauennatico Romani classes nauium instructas continuo habebant, ubi singulæ legiones cum classibus stabãt, quo ab externarum gentium incursionib. mare atq́ Italia tuta foret: & ut prouincias ad mare expositas facilius hoc metu in fide retinerent, utq́ res postularet ex Italiæ laterib. altero mare superum, altero inferũ celerius ad omnes partes excurrerent: namq́ Misenatib. Gallia, Hispania, Mauritania, Aphrica, Ægyptus, Corsica, Sardinia, atq́ Sicilia demãdatę erãt, quoniam illas in proximo habebant, & erat portus ad eam promontorij partem qua spectat in Cumas, nunc autem uastatus, lacunæ sunt, mare mortuum appellatę, circa quas in continentis supercilio rudera ac fundamenta multorũ ac magnorum ædificiorum cernuntur cum Misenum duæ iacent insulæ: una Prochyta quæ sic adhuc uocatᷓ nõ ut ait Plinius ab Æneæ nutrice

nutrice, sed quare profusa ab Enaria erat, nunc plana tu alta fuit. Altera insula est Pythecusæ quæ nunc minus hominibus Ischia dicitur, magnitudine circiter 90. mil. pass. à Prochyta angusto discreta freto à Misseno promontorio 5. à quo & ipsam terræmotu abruptã ferunt: Ænaria à statione nauium Æneæ, ibi enim Æneas classe à Troia ueniens appulit: Homero Inarine dicta: unde Statius.

Hæc uidet Inarimen: illinc Prochyta aspera patet.

In ea oppidum est Pythecusæ tum nomine, quod memorat Ouidius.

Inarimen Prochytamq; legit, sterilique locatas
Colle Pythecusas habitantum nomine dictas.

Plinius ait non à Symiarum multitudine, ut aliqui existimauere, sed à figulinis doliariorum: eam Phœnices quondam habitauerunt, qui terræ motibus & exhalationibus ignis expulsi sunt: unde nata est fabula Typhonẽ ibi sepultum esse: quæ unà cum minoribus circumadiacentibus insulis quandoq; efferuescentẽ aquã habuit. Ex qua re uerisimiliora sunt quæ Pindarus dixit, ex ijs quæ cernuntur commotus: Omnis iste tractus si à Cumis incipias usq; in Siciliam ignitus est, & profundas quasdam in unum coëuntes habet cauernas & in mare & in terra prospectantes, ideo & Ætna, Liparenses insulæ, & Puteolanus ager, & Neapolitanus & Baianus, et Pythecusæ talem habent qualem cuncti scriptam reliquere naturam, quæ quum intelligeret Pindarus, cunctis sub ijs locis sepultum iacere Typhonem cecinit. Vbi autem Misenum circumflexeris (in continentem redimus) statim sub rupe Lucrinus lacus est in quo alter Auernus continetur in reducto sinu Baiæ, hoc est aquarum calidarum fontes, quæ reliquas omnes nobilitate præcellunt, & ad uoluptatem, & ad sanandos morbos accommodatissimæ sunt, qui locus, illud adhuc nomen retinet, fuitq; ibi ciuitas eiusdẽ appellationis ab Vlyxis socio Baio illic sepulto, quod Silius meminit, ubi Hannibal regionem ex summo montis uertice intuẽs dicit.

Stagnorum terræq; simul miracula lustrat
Primores adsunt Capuæ, docet illi tepentes
Vnde ferant nomen Baiæ, comitemq; dedisse
Dulichiæ puppis, stagno sua nomina monstrat.

Fuitq; olim hæc urbs temperie aëris, & Romanorum frequentia, atque ædificiorum ornamentis celeberrima, ubi nunc totus locus ruinis ingentibus atque amplissimus operitur, portus tantummodo qui naturalis est remanet, gratissimus quidem nautis, ac tutissimus, noti præsertim tempestatem fugientib. Vbi & lætissima myrtetis litora, quod scriptores poetæ maxime tradunt: nam Horatius.

Nullus in orbe sinus Baijs prælucet amœnis. Et Martialis.
Litus beatæ Veneris aureum Baias
Baias superbæ blanda dona naturæ.

Hinc

Hinc litus mari cedit, q̃ sinus fit in ingressu circiter 3. mil. & 600. pass. q̃d interuallum Germanicus Cæs. ponte iunxit, terreno aggere, positis in ordine onerarijs nauib. superiecto, per quẽ ipse ultro citro equiuectus est, q̃d ait Tranquillus. Inde Lucrinus usq; Baias expanditur, nanq; Baijs contiguus est, qui comprachensum usq; Misenũ tellurem, chersonesum efficit, à maris spatio inter ipsam atq; Cumas, exiguus eñ est Isthmus, id est, circũdatũ Pelago paucorũ sane stadiorũ solum, per fossam qua Cumas itur & ad mare ipsum Auernũ alij Proserpinæ sacrum fuisse, alij Plutoni dicatũ: eius ambitu stadiorum 5. profunditas incredibilis, ut quũ sit aqua clariss. cerulea uideatur, in quo stagno manes ab inferis euocari à magis ferũt, Arnõ à Græcis uocatum, ob id quod nulla auis superuolare, quin statim exhalatione odoris tetri exanimet, atq; ex aëre in eum cadere, præter cygnos (ut aiunt) quos etiam in eo fœtificare asserunt: circundant lacum montiam ardua quædam supercilia, tum referta nemorib. & proceris arboribus inuia, quæ superstitione de qua diximus umbris obscurũ sinum reddiderãt, hoc tamẽ tempore culta sunt amœnis quidẽ modis, in quẽ lacum fontes quidã non multo ab eo longius emanãt, multis ex locis, sed aquis feruẽtib. ex quib. regionẽ illam Pyriphlegithontẽ appellari Aristoteles scribit, iuxta quẽ, oppidum quondã Cimeriorũ fuit, qui noctu ex terræ hiatibus egressi latrocinabanẽ, quocirca de ipsis dixisse poëtam: cos sol Phaëthon nullo intuetur in tẽpore: Legitẽ enim Odysseæ 11. Cimeriorum populus & ciuitas caligine & nube obducitẽ, nunquã enim solẽ aspiciunt, neq; quũ stelliferũ cœlũ permeat, neq; quũ sub terra eminus agit, sed miseri mortales exitiosa nocte damnanẽ. Quod Festus hic Cimerios habitasse manifeste declarat dicẽs: Cimerij dicunẽ homines q̃ frigorib. occupatas terras incolũt, quales fuerũt inter Baias & Cumas in ea regione in qua conuallis satis eminẽti iugo circumdata est, quæ nec matutino, nec uespertino sole cõtingitẽ. Quod Tibullus in Vlyxis errorib. etiã cecinit, quos Cimerios à rege quodã deletos fuisse scribit Ephorus, quũ illi nequaquam successisset oraculi fides, nam dabantur apud illos responsa. Verum quum Auerni lacum succiderit Agrippa (legimus eñ Octauiani Cæs. iussu, omnes circũ syluas excisas fuisse ex quo amœnũ atq; saluberr. redditũ aërem loco esse) circũ eminentiæ pulchris adornatæ ædificijs paulo post extitere, ad ciuiũ urbis Romæ æstiuis uacationib. successus. Vt autem ad Lucrinũ reuertamur. Hercules (ut fama est) ex Iberia proficiscens quum in Italiam descendisset iuxta mare iter faciens, ostium Lucrini mille pass. tunc patens, aggere stadij latitudinis clausit, qua boues Geryonis traduci possent, quæ uia Herculea postmodum appellata est, cuius rei Silius mentionem facit. Alij à Iulio Cæsare munitum sinum esse aiunt, ductis brachijs partem maris exclusisse, quod quum maris impetus fiebat, copia piscium quorum magna uectigalia Romæ erant excludebatur, reliquit'que breue spatium,

tium, quo & pisces intrare possent, & fluctus non essent molesti inde portum Iulium ab authore dictum, quod opus Virgilius subiectis uersibus meminit.

An memorem portus, Lucrinoq; addita claustra?
Atq; indignatum magnis stridoribus æquor,
Iulia qua ponto longe sonat unda refuso.

Et apud Tranquillũ in Aug. uita: portum Iulium apud Baias, immisso in Lucrinum & Auernum mari lacum effecit. In quo sinu atq; ad saxa circum ostreas fuisse multas optimasq; Martialis: Item iuuenalis tradunt: & in syluis Statius: Circa etiam hunc locum fertur Herculem oppidum extruxisse Baulos nomine q̃d notat Plinius: ait enim Portus Baianus, Bauli, lacus Lucrinus: & reliqua, idem Silius.

Et Herculeos uidet ipso in littore Baulos.

Hinc à mari retro uia qua ab Auerno ad Puteolos itur Ciceroniana uilla fuit, ubi eruperunt fontes calidi perquàm salubres oculis. Post Lucrinum Puteoli Romæ tum nauale est, quæ et colonia dicearchea cognominabat, quod ea iustissime regeretur, Samiorum ædificium locus non natura tutus, quod ab aquarum calidarum putore ait Lucilius nonnulli dici putãt: quidam à multitudine Puteorum earundem aquarum gratia factorum: item Varo, à Puteis oppidum Puteoli, quòd in circũ eum locum aquæ frigidæ, & calidæ multæ, nisi à putore potius, quod putridus odoribus sæpe ex sulphure & alumine exeat in oppida. Quare Plinius in agro Puteolano quemadmodum & in Sinuessano spiracula esse mortiferum spiritũ exhalantia: Hoc oppidum quidam Cumanorum antea emporium fuisse dicunt, est enim quodam in supercilio constructum, cuius modo fundamenta solum adparent, qui locus adhuc nomine prisco appellatur. Huic campus proximus est ardentibus inclusus tumulis Leucogeis nomine: similiter fontes qui oculis & uulneribus medentur, qui uelut è fornacibus exhalationes magno cum fremitu passim habent, campus autẽ tracto plenus est sulphure, quod Plinius scribit, similiter & Virgilius. Post itaq; Puteolos antequam Neapolim perueniatur, balneus est, quo ruinæ ingentes supereminẽt Agnani modo dictus, ubi L. Luculli uillam fuisse, fama est, procedentesq; eo itinere Pausilippus mons pulcherrimus reperitur ut Plinius meminit uillis totus habitatus, ad 600. pass. excauatus, planum uia Puteolanã curribus iter præbens, Cripta nunc appellatur, sequitur Neapolis Cumanorum urbs, quæ & Parthenope à tumulo Sirenis appellata author est Plinius, quod Luctatius affirmat, Cumanos ait incolas à parentibus digressos Parthenopem urbem cõstituisse, dictam à Parthenope Sirena cuius corpus illic sepultum reperiere. unde Silius.

Sirenum dedit una suum memorabile nomen
Parthenope muris Acheloias æquore cuius

Regnaue-

Regnauere diu cantus quum dulce per undas
Exitium miseris caneret non prospera nautis.

Idem quoq; Strabo, quibus in locis Sirenas extitisse ait, Parthenopem pō stea Chalcidenses incoluerunt, & ex Pythecusis Athenisq; uenientes, unde & Noua ciuitas, id est, Neapolis appellata fuit, magna adhuc atq; regia & quæ non paruæ Italiæ parti dominatur, cuius urbis mœnia partim mari abluuntur, partim locis Saltuosis existunt, quæ aditus difficillimos ad eam uenientibus reddunt, iacet in sinu quem Sirenusæ efficiunt, Erathostenes Cumanum appellauit: huc plurimi è Roma secessum facientes quietis atq; ocij gratia, præsertim qui eruditioni operam dabant, aut remissioris uitæ desiderio maxime quos senectus affligit, uel aduersa ualetudo. Cui urbi in mari insula exigua prǫiacet Megaris tum nomine, quæ & Parthenope dicebatur. In hoc mari corali ramusculum nascitur maxime rubens, sed molle, & ideo uilissimū. Post Neapolim Sarni fluuij ostium est in quo Campaniæ ora secundum Ptolemæi descriptionē terminatur, ubi olim Heraclea oppidū (quod quidā Herculanū dicunt) incumbens mari promontorium habens, mirum in modum uento afflatum affrico, adeo ut saluberrima ipsa reddatur habitatio. Hanc tenuerūt Osci: & deinceps Pompeios: Postmodum Tusci, & Pelasgi, deinde Samnites, & his è locis eiecti fuere. Nolæ uero & Nuceriæ & accerarum emporium eius colonia quæ circa Cleonem in Peloponeso est, ipse fluuius ex Apœnini Sarno mō te originem ducit, iuxtaq; oppidum Sarni in radicibus montis situm, primo cum magno murmure per saxa defluit, mox in palude ampla desinit, quæ graues incolis nebulas toto anno emittunt, demum coactus Vesuuis rupibus in alueum redit, Pompeianum sub Vesuuo monte agrum rigans, latitudine exigua, profunditate uerò tanta ut neq; pediti, neque equiti sit transmeabilis ad locum Anuntiatæ proximum ubi olim Pompeios urbem fuisse in mare influit, qui fluuius nunc Scafatus dicitur à scafis quæ ibi tenentur uiatoribus in agrum Nucerinum traijciendis, nam proxima ad quatuor mil. pass. est urbs Nuceria: Sarnum Virgilius meminit: item Lucanus.

Vulturnusq; celer, nocturnæq; editor auræ
Sarnus, & in Syluis Statius.
Nec sibi sulphureis Lucrinæ naiades antris
Nec Pompeiani placent magis ocia Sarni.

A quo accolæ Sarastes dicti sunt. Vesuuus mons quem incolæ nunc Summum uocant in Cumano campo (sic enim tractus ille dicebatur) iuxta litus in conspectu Neapolitanæ urbi exurgit, nam quatuor mil. pass. ab ea distat, qui etiam campus Laborinus, à Grǽcis uerò Phlegæus uocabatur in quo res à gigantibus gestas fabulæ diuulgant: & ut scribit Strabo, nullam aliā ob causam credi potest, quàm quod terra ipsa suapte uirtute præ-

R liorum

liorum cõcitatrix eſt: ſimiliter Diodorus in antiquitatib. ubi ait fuiſſe homines admodũ fortes & ob eorũ ſcelera gigãtes appellatos: Veſuuius ſeu Veſeuus ab omni parte montiũ cõiunctiõe abſolutus eſt, uinetis, oliuetis, & quibuſcunq; fructiferis arborib. reſperſus, ſed præ cæteris uini ubertate admirabilis quod iam Græcũ uocant: de quo Martialis in epigrammatib. At cacumine ubi magna ex parte planities eſt fructum nullũ omnino fert, nam plurimum olim ignis, inſtar Ætnę Siculi euomiſſe ferũt, qui adhuc antiqua ueſtigia ſeruat, quod cinis & cauernoſa antra monſtrant, ex combuſtis petris, ut color indicat, quod notat Silius.

Monſtrantur Veſeua iuga atq; in uertice ſummo
Depaſti flammis ſcopuli, fractusq; ruina
Mons circum atq; Ætnæ fatis certantia ſaxa.

Nam temporib. Neronis & Traiani huiuſcemodi admirabiles eructationes expuliſſas legimus, ita ut quum Plinius ex claſſe cui imperante Traiano præerat ad uiſendum hoc ſpectaculum propius accederet ab incendij afflatu præfocatus eſt. Huius itaq; regionis urbes mediterraneæ ſunt. Venaphrum quod ad hoc tempus nomen retinet in uertice montis ſitum, cuius radicem Vulturnus flumẽ abluit, locus oleo abundans optimo quod ait Plinius, principatũ in oleo obtinuit Italia toto orbe, maxime agro Venaphrano, & in eius pręcipue parte agri quæ Licinia appellatur, cęterum baccas Licinię nulla auis appetit, ibi fons Acidulus eſt ex quo potantibus calculus frangitur, quemadmodũ in Ænaria inſula aquæ calidæ. Sub Venaphro aũt Calicula urbs fuit, ubi nũc Caianelũ eſt. Poſtea Teanum Sidicinum à Sidicinorũ gente Oſcis orta appellatũ, urbs maxima ac dignitate præſtans quod nomen ei adhuc reſtat, quidã inter latinas ponunt. Poſtea Calenum oppidum eſt quod Carinulla modo dicitur maxima tum urbs, quam Auſones incolebãt Sidicinis finitimi, in cuius agro optima uina uelut apud Phalernũ naſcunt. Fuerunt & Auſonijs urbes alię in quib. Auſona, Nuntunæ, Veſtina, & Lautulæ, item poſt Teanum in Appia uia Calateria & Calydium, & Beneuentum. Sueſſa poſtmodum, Pometia tum cognomine quæ & Arunca Volſcorum olim metropolis nunc Seſſa appellatur patentes ſub ſe campus habens in quibus paſſim errantes greges & armẽta paſcuntur. Hinc neq; à mari procul Pompeios ciuitas celebris fuit, cuius agrum ſub Veſeuo mõte Sarnum amnem rigare paulo ante diximus: quod ut Saluſtius in hiſtorijs ait, Hercules ueniẽs in quandã Campanię ciuitatem pompam triumphi ſui exhibẽs, eam Pompeios deinceps appellatam fuiſſe: idemq; Solinus: quæ magna ex parte teſte Tacito motu terræ proruit: & Seneca, quæ in ea relicta ſunt dubie ſtant, inquit. Sequitur Cales oppidum quod Calypſus Vlyxis F. condidit, Feſtus author eſt non longe à Vulturno fluuio: Silius, Calars Boreæ & Orithiæ, F. ait: ut in his uerſibus claret.

Nec

Nec cecidit studio uicinus sanguine miles
Quem genuere Cales, non paruus conditor urbi
Vt fama est, Calars Boreæ quem rapta per auras
Orithia uago Getices nutriuit in antris:

Nunc uerò Calui dicitur: unde Vulturnum flumen campus Stellates fuit, regio montibus ac fluminibus clausa. Inde Casilinũ oppidum ad flumen Vulturnum in sinistra situm quo mœnia diuidũtur, alteràq; eius pars cingitur, cui pinguiss. arua, atq; fertiliss. campi sunt, mœnibus subiacẽtes (in plano enim situm est) nunc autem in eius loco uiculus est Castellutium nomine. Postea Trebulla urbs in arduo colle sita. Mox Aceræ ciuitas græca quæ sic adhuc uocatur, quam Clanius amnis præterfluit, cuius frequẽs inundatio eam exhauriuit, eam Pœni diripuere incenderéq;. Sequitur Capua urbs 12. mil. pass. à mari distans, Vulturni sinistræ apposita qui tribus prope lateribus urbem abluit, ut illis locis pro muro sit flumen, neq; tamẽ eodem nunc loco, ubi olim ut quidã uolunt sita est, sed ab hac noua duob. mil. pass. uersus montes distare, nam Liuius Tifata montem urbi imminere dicit, quum & per campos & sub ipsis montibus passim murorum fragmenta cernantur. Nam quæ superfuerant urbis ex Rom. excidio Vandali ac Longobardi funditus deleuerũt. ubi autem nunc iacet incerto authore ædificatam dicunt: sunt qui putent à montibus ad flumen (cui nunc adiacet) pertinuisse, quum & in flumine, & in altera fluminis ripa, antiquissima murorum extent uestigia. Hæc diu antea Vulturnus à flumine uocitata est, postea Capua à Capio duce dicta, quod nomen durauit adhuc, Plutarchus eam coloniam fuisse Etruscorum quod Liuius etiam tradit. Tranquillus, quum in colonia inquit, Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas, sepulchra uetustissima deiscerent, idq; eo studiosius facerent, quod aliquantum uasculorũ operis antiqui scrutantes reperiebant tabula ænea in monumento in qua dicebatur, Capis conditor Capuæ sepultus. Ex quo Silius.

Tum Capis ut primus dederat sua nomina muris. Et Maro.
Et Capis hinc nomen Campanæ ducitur urbi.
Similiter Festus.

Quidam quod propius est uerò, à campestri agro appellatã, in quibus est Liuius: cui opinioni neq; Plutarchus dissentit: Plinius, colonia Capua ab undecimo campo dicta, circum enim adiacent campi omni fertilitate pulchritudineq; insignes: Strabo, ac Florus, perinde ac urbiũ totius regionis (duodecim enim in Campania urbes populosiss. fuerant) caput nominauerunt: Vrbs ut inquit Cicero, ampliss. atq; ornatiss. & quæ una in terris trium clariss. habebatur, nam aliæ duæ Carthago, & Corinthus erant, siquidem Hannibal eam Carthagini æquare sæpe solebat, urbs amœna, & omni delitiarũ genere abundãs, nnec minus naturã situs munita, hinc cũ

magnus ac profundus fluuius, illinc perpetuus mons cingitur, tres tantũ aditus ac perangustos habens, quare ob loci ubertatem, agrosq́ beatos superbi semper atq; in luxuriã proni habiti sunt, nam & affluenti copia uoluptatum & illecebris omnis, amœnitatis maritimæ terrestrisq́ in tantam licentiam prouecti sunt, ut Hannibali spræto Rom. imperio sese ultro dedissent, exercitumq́ eius ad Hiberna suscipientes, adeoq́ suis delitijs milites demolitos ac effœminatos reddidissent, ut Hannibal ipse dixerit, Victor ipse periclitor, ne hostilis præda fiam, quippe qui milites uiros dederim, fœminas recipiam: Quæ urbs tandem à Romanis capta ac diruta iacuit, ut esset locus quemadmodum dicit Cicero comparandis cõdendisq́ fructibus ut aratores cultu agrorum defessi urbis domicilijs uterētur, idcirco illa ædificia non esse deleta. Post itaque Capuam urbs Abella siue Abellinum cognomine Marsia Chalcidensium colonia in aspera conualle sita. Quare Silius.

Et pauper sulci cerealis Abella.

Quæ modo ciuitas Auelinum dicitur, nomē ab Auellana nuce, ut Plinius ait deducens, ubi abunde habetur. Vnde superius Mercuriale castellũ est, antiquæ adhuc appellationis. Inde Atella quæ nunc Auersa dicitur media in patentibus campis atq; fructuosis posita, in qua sit amphiteatrum egregium. Item Calatia urbs haud spernenda, quæ modo Caiaca dicitur.

Picentinæ terræ situs.

PIcentinorum regio ad orientem Campaniæ est, usq; ad Silarium fluuium quæ terra modo Costa Malphi dicitur licet in Campaniæ uocabulo à quodam includatur cui ad septentrionem Apœninus imminet: ad austrũ Tyrrheno abluitur pelago: quos eorum fuisse (modica parte detracta) qui Hatriam habitant inquit Strabo, atq; huc à Romanis traductã, quorum metropolis erat Picentia, namq; expulsi ab Romanis propter initam cum Hannibale societatem, uicatim dein uitam agere coacti sunt, ac pro militari officio, ut uiatoris pub. aut tabellarij operam explerent assignati. Cuius regionis post Sarni ostium iuxta Tyrrhenum mare, castellum est quod nũc incolæ Castellamar dicunt. Postea Surrhentum oppidum est priscum retinens nomen à Græcis teste Igino conditum, quod palmitibus generosum dicit, nam uino inclytum Columella, unde Plinius, uina Surrhentina in uineis tantum nascentia conualescentibus maxime probata propter tenuitatē salubritatemq́, ex quo Ouidius.

Inde legit Capreas, promontoriumq́ Mineruæ

Et Surrhentino generosos palmite colles.

Est enim oppidum optimo loco situm, ab austro uento atq; aphrico, promontorio Mineruæ tutum, solumq́ Fauouio salubræ flatui expositum: à quo oppido non longe Surrhentina etiam uilla fuit, quam Statius in syluis meminit uino similiter nobilis. inde est Athencum, id est, Mineruium,

promontorium, quod quidam Prænussum dixerunt, ingens sanè ac recium cacumen habens, idem nomen nunc tenens, à quibusdam tamen caput Malphi dictum, ab oppido haud procul ab eo existente, in cuius montis extrema Mineruæ sacellum fuit, quod Vlyxem ædificasse antiquitas tradit. Cōtra quod tractu breuissimo Capreę insula iacet profundo mari à continente discreta, septa undique præcipitis immensæ altitudinis rupibus quæ ab eo promontorio exilisse putatur, eam Græci Ægialā uocant, nunc à nautis Capri dicitur quadraginta mil. pass. in circuitu, Telonaliquando à Telone sui rege dicta, quare autem Capreę dicta sit, Varo declarat, quum à capris feris nomen accipere dicat, quæ duo antiquitus oppidula habuit, nunc uerò unum: qua præcipuè delectatus Aug. magnificentissimis ibi structis ædificijs peculiare sibi fecit receptaculum. Inter hanc & Mineruæ promontorium, ac Surrhentum, Sirenum quondam sedes fuisse Plinius scribit, in exiguis ac desertis nunc petris, nam scopuli in mari parum à continenti sunt. Post itaque Craterem sinum (sic enim Strabo uocat is continetur inter duo promontoria Misenum, & Atheneum qui totus ornamentis insignitur, tum iam dictis urbibus, tum ædificijs arbustisq; conspicuus, quæ quum intermedia continenter porrigantur, unius ciuitatis aspectum offerunt) oppida duo sunt, quorum unum Maius: alterum Minus iuniores appellant, & inde aliud Caputursi nomine. ulterius autem Salernum urbs in sinu maris posita à Salis copia dicta, ad Silari fluuij ostiū sedens, quidam ab ipso fluuio appellatam uolunt, qui in portum Alburnū nomine, ubi & mons eiusdem appellationis est influit, oritur in Apennino, cui proprium illud inesse traditur, ut in eius aquas demissa uirgulta saxificentur, forma coloreq; seruato, quod affirmat Plinius, nec uirgulta modo immersa, uerum & folia lapidescunt, aliàs salubris potu: qui Silarus ut idem author ait Campaniam à Lucanis diuidit, & Picentinos in Cāpania esse Strabo Silaris ab hoc agro ueterem separat Campaniam, fuisse quoque hic ad mare Marcinnam oppidum Tuscorum ædificium à Samnitibus deinde habitatum, quod Strabo inter Syrenusas, & Pæstum ponit: hinc dicens, Pompeios per Nuceriam Isthmus iacet non ultra stadia centum & uiginti. In Picentinis sursum à mari præter cæteras Nola Chalcidensium colonia est, sic adhùc uocata, urbs campestris, opulenta tum, non flumine septa. Mox Nuceria græcorum colonia ex ijs quæ propeClconem sunt incensa quondam ab Annibale etiam natiuū nomen seruans, in qua fuit Mineruæ phanum, ubi Diomedis prisca dona monstrabantur, per cuius agrum Sarnus amnis elabitur. Vrbi sinistrorsum montes alti imminent uallem ad dexteram facientes in qua Seuerinum oppidū nobile est, haud uetustum in colle situm, in cuius uallis radicibus fluuius oritur, qui pass. mille ferè lapsus hiatu terræ absorbitur, ac inde duobus stadijs iterum quantus fuerat emergitur: cui Caua urbs à situ sic appellata,

ualli ac dicto fluuio ad leuam imminet: qui montes à Nuceria, ut iam diximus protendentes in Mineruæ promontorio conterminant.

Lucaniæ regionis situs.

POst autem Picentinos orientem uersus Lucanorum regio incipit, quæ hodie Principatus dicitur usq; ad Laum amnẽ, ad septentrionem Apœninos habens montes: ad meridiem Tyrrhenum mare, tota penè saltuosa, quæ & uarias prisca ætate incolarũ mutationes habuit nouissimè Plinio teste Lucani Samnitibus orti, duce Lucio à quo denominati sunt, loca hæc tenuerũt: at Festus, Lucani ideo appellati, quod eorum regio sita est ad partẽ stellæ luciferæ, uel quod loca herbosa sint, id est, multæ lucis: uel quod primitus in luco consederint quum ad hanc terram appulissent. Qui Spartanis legibus instituti omnes à teneris annis inter pastores syluis educabãtur, ex qua re indurati ad labores bellicos, agiles, expediti, ac ualidi erant, qui quum Hannnibali sese ultro dedissent, à Romanis postmodum è proprijs sedibus pulsi, ac per uicos quemadmodum Picentes uitam agebant, ac eodem quo illi seruitio deputati sunt. Vltra igitur Silarim qui fluuius modo Silis dicitur Lucanorum ora iuxta Tyrrhenũ pelagus incipit, in qua primo Pęstum oppidum à græcis Posidonia dictũ & sinus Posidoniates, dein Pæstanus ab oppido, quod nunc Gripoli dicitur, Dorienses illud condiderunt, ubi Pæstana uallis in qua bis quoq; anno rosa nascitur: unde illud. biferiq; rosaria Pæsti. mox Veliæ oppidũ portum habens Velinum, Hyela antea ab ædificatoribus Phocensibus nominata siue ut quibusdam placet Ela à fonte propinquo, ætate uerò Strabonis Elea, ut ipse dicit, uel ab Eleete fluuio modici excursus iuxta illam, qui fons nũc Euole dicitur à mari procul, cui nunc oppidulum prope est eiusdem nominis in colle situm, planitiem sub se ad mare usq; prospectans, rosis fœcundam, unde dictum est. rosaria rura Velini. quidam Veliam à paludibus quibus cingebatur appellatam uolunt: Varo, quod ibi pastores Palatini ex quibus ante tonsurã inuentam, uellere lanam sunt soliti, à quo Vellei dicuntur, qui quum à Posidoniatibus agro spoliarẽtur, coacti sunt tenuitate soli, rebus maritimis, ac piscationibus cæteram uitam intẽdere: in quo nunc loco castellum est quod iuniores Vlastra uocant. unde Tanager torrens in mare it, qui quum pluit effusior fit & sæuit, inde per serenitatem siccatur, ex quo poeta. & sicci ripa Tanagri. ante agrum Veliæ duæ cum statione iacent insulæ Oenotrię dictę. Inde attolitur promontorium sinum efficiens, contra quod Leucosia siue Leucothea insula una Sirenarum est à Sirene ibi sepulta ut ait Plinius appellata, quæ à continente motu terræ auulsa est, ad quem paruum habet cursum: Festus non à Sirenis nomine, sed ab Æneæ consobrina in ea tumulata dicit: quod Dionysius Halicarnasseus asserit, ubi ait, contra Pæstanum sinum insula est cui Ænea ad

hæsit

hęsit & nomen posuit Leucadia ab eius cōsobrina circa eum locum mortua: ex quo adhuc promontorium illud cui insula obiacet nautæ caput de. Licosa uocant. Hinc Palinurus promontorium surgit & portus, nomen à Phrygij gubernatoris tumulo habens, nam Troiani primam in Italia stationem ibi habuerunt, quo in loco Palinurus mortuus est, nunc Paliuro corrupto uocabulo dicitur: cui proximum flumen Melphes. Postea est Pyxus promontorium, & portus, & amnis sub una omnis appellatione, ut Straboni placet, nunc amnis Vardanus dicitur, cuius ostio Buxentum oppidum Pyxus prius adhæsit, in quod Micythus Mesanæ siculæ princeps habitatores induxit, illud hoc ætas Pysota uocat amnis uerò ex Apœnino delabens, dextrorsum antequam in mare perueniat torrentem quendam in se recipit. Mox Talaus urbs fuit Sybaritarum colonia paululum à mari semota, prope cuius locum in litore maris castellū est quod iuniores Paleocastrum uocant, Talao sinui imminens, ubi & amnis Talaus Dianius nunc in radicibus Apœnini exortus apud Masecum castellum: ad leuā penes se alterum Sallam nomine relinquēs penetratoq̧ subterraneis speluncis montem in mare it: Inde Safri: Malatiaq̧ castella. Postea Laus amnis in mare uadit, Laino modo nomine in quo ager Lucanus terminatur. In mediterraneo aūt hæc habentur, Vlci Compsaq̧ antiqua oppida. Item aliud Potentia nō incelebre cui nomen ad hoc tēpus restat, non procul à fonte Pyxi cui adiacet. Inde Blanda oppidum fuit situ ualidum. Similiter Grumentum post ipsum, quæ oppida Baletus flumen præteribat, qui in Pyxuntem cadit, ubi & Nerulum oppidum interijt. Estq̧ Tricaricum præsentis temporis in petra situm, cui ad occasum excelsi imminent montes, ad ortum uerò latissimū campos aspicit. Inter uerò Talaum atq̧ Laium, Vizanum, Padula, Castellumnouum, & Aspri nostri temporis nomina.

Hyrpinorum terræ situs.

Hyrpinorum regio Lucanis, & Picentinis ad ortum est, qui & in Lucanis hodie ponuntur, montana loca incolentes, Samnitibus orti & ex Lupo nomen adepti, qui eis in deducenda colonia dux oblatus est, Samnites enim lupum uocant Hyrpum, Silius de hac (inquit) gente.

— Hyrpinaq̧ pubes
Horrebat telis, & tergo hirsuta ferarum
Hos uenatus alit, lustra incoluere, sitimq̧
Auerterunt fluuio, somniq̧ labore parantur.

His inter alia oppida, hæc habent. Aquilonia, ubi nunc Anglona loci primariū in depræssa Mathesij montis ualle sita, à Romanis captum incensumq̧ mox Abellinum Protropiū cognomine in loco munitissimo existens,

ſtens. Item Aculanum in prærupta petra ſitum: oppida omnia uetuſtiſsima: Fratuolumq; ualidiſsima: de quibus obſcuriſsima cognitio etiam apud rerum ſcriptores eſt.

Appulorum Daunorum terræ ſitus.

TRaijciẽdus hoc loco Apœninus eſt, & in Appulia Adriatico mari expoſita deſcriptionem noſtrã uertere. Igitur ad orientem Frentanorum, in Tiferno amne, ſiue ut quidam Fiterno, qui etiam nũc Tifernus dicitur, uſque ad Auphidum flumen Appulorum Daunorum regio eſt, quam adhuc Appuliam recentiores appellant, græco ſermone Daunia denominata, ut Straboni & Plinio placet cognomen uerò à duce Diomedis ſocero traducẽs, uel ut quidam à patre Turni qui in ea regione regnum obtinuit, unde eſt: Dauni miſerere ſenectæ. at Feſtus non à Græcæ, ſed Illyricæ gentis Dauno claro uiro, qui hanc ait partem propter domeſticam ſeditionem (ut in ſuperioribus diximus) excedens occupauit, ubi dixit Diomedis campos appellari, qui ei in diuiſione regni quam cum Dauno fecit, ceſſerũt, nam & Ouidius id memorat, ubi ait Diomedem ibi Harpos condidiſſe.

Venerat: ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaq; arua tenebat.

Nam & in templo Palladis Achaiæ, quod in his erat Diomedis ac ſociorum eius arma poſita, diu poſt permanſerunt, quare canes eius loci Græcis nunquam latrare, ſed potius tanquam familiaribus ablandiri, alienis uerò infeſtos eſſe Ariſtoteles in admirandis tradit. Terra, caloris patiens, & aquarum expers eſt, namque tota plana exiſtit, miræ quidem fertilitatis, quæ licet aquarum indiga ſit, læta nihilominus paſcua præbet, & arbores frequentes nutrit: Sed eſt nonnullis araneolis miri ueneni infamis, quod ſi quis morſibus ictus fuerit, ad inſaniam ſtatim quandam rapitur, ac ni remedia confeſtim adhibita fuerint, perit, Theophraſti medicamento uſi, qui eos tibicinis cantu leuari poſſe præcipit. Habet Appulia multa oppida, quorum in Adriatici maris litore poſt Tiferni amnis oſtium, ubi Cliternia olim urbs erat caſtellum nunc eſt quod incolæ Campum Marinum dicunt: mox Frento amnis portuoſus in mare uadit, quem indigenæ nunc Fortorium uocant, in Apœnino quemadmodum Tifernus fontem habet: Item Cerbalus fluuius Ceruaria modo inde emiſſus, in Pantanum lacum influit, qui Leſinæ à iunioribus appellatur, marinæ aquæ refluus, uadoſam habens nauigationem circiter quadraginta mil. paſſ. in circuitu. Hac uerò ætate à Trino ad Cerbalum uſq; (eſt Trinius fluuius quem ante diximus Frentanorum) licet in Appulia contineatur, uocatur tamẽ regiuncula illa Capitanata. In Cerbali igitũ oſtio Leſina caſtellũ eſt, à quo lacui nomẽ, & iuxta Garganũ montem in ſinu urbs exilis eſt

lis est Vrium prius à qua Vrius sinus dicebatur nunc Rodius à Diomede ædificata, quam Rodam modo uocant. Hinc Garganus ingens mons in mare longe procumbit, uulgo Sancti Angelli appellatus ab oppido in eius summitate posito quod Sancti Angelli à iunioribus appellatur, qui mons quamuis ex Apenninis delapsus uideatur, inter utrosque tamen patentissimi iacent campi, ipse duorum marium Ionij Adriaticiq; discrimē. Huic post Vrium, in sinu oppidum est Bestize nomine. Et in extima montis parte in sinu aliud Apeneste quondam, Bestie modo uocant. Opponuntur huic monti ad septentrionem insulæ Diomedeæ, quarum maior Diomedea quæ & Teucria olim, nunc Tremeti dicitur quindecim mille pass. à continente in Ionio mari sitæ, ut Geographi quidam uolunt. Quod si Garganus Ionium ab Adriatico separat, in Adriatico insulæ, non in Ionio iacent, quum ad montis leuam occasum uersus positæ sint. In maiori peruetustum sacellum Diomedi olim principi dicatum fuit, ex quo insula clarissima habebatur, ubi illum disparuisse fama ferebatur. Fuisse etiam eius sepulchrum Platano arbore inumbratum, loco amœnitatem summā præbente, quod scribit Plinius: Verum Diomedis comites in aues cōuersos esse quas Diomedeas uocant, Græci Orodios, eas aues hanc solam insulam nutrire, nam hoc genus alitis, ut ait Solinus præterquam ibi nusquā gentium. Forma illis penè fulicis, color candidus, ignei oculi, ora dentata, congregatæ uolitant, nec sine ratione pergendi. Has insulas meminit Dionysius Alexandrinus in his uersibus.

Atq; legas Calabrum litus, tunc insula magni
Ostendit sese Diomedis nomine dicta
Quo profugus quondam uictor concesserat ille
Coniugis incestæ per fraudes Egialeæ.

Post autem ad partem orientalem Gargani sub ipso monte curuatur litus magnumq; sinum facit, in quo statim Sipontus ciuitas est, Brutiorum colonia à quibusdam Sipons, Diomedis ædificium, quod Græci Sepiuntē uocāt ab eiectis è fluctu sepijs, Strabo author est, cui nūc Manferdonia nomen, licet paulo superior à uetustate urbis ruderibus ędificata sit, legimus quod Theodoricus Gothorum rex quò urbs instauraretur ipsam tributorum uacatione donauit, stationē tutam ab aquilonaribus uentis habēs. Hinc totus litoris flexus palustris est, ex corriuātib. aquis ac fluuiolo quodam breui cursu, nauigationi tamen percōmodo, qui per lacum aperto litore in mare exit. Post autem paludes siue lacū oppidum est Salapiæ quondam, & nūc Salpi dicitur, quod Diomedes etiam condidit, quidā Elphiā Rhodium scripsere, Argiripinorū tum emporiū, quod dein quatuor mil. pass. à mari propter insalubritatem loci reædificatum est, apud enim lacū situm erat, quem M. Hostilius aperuit & portum è lacu municipio perfecit, Hannibalis meretricio amore inclytum ut scribit Plinius: quod C.

Cosconius præt. belli ciuilis tempore incēdit. Inde Trisanti castellum. Postea Auphidi ostium est quod & Cannas apud oraculum uocitatum inuenio Appuliæ ad aurorām terminus qui modo Offantus dicitur, augetur imbribus ac tunc late campos inundat. Quare Horatius.

Sic tauris formis uoluitur Auphidus
Qui regna Dauni præfluit Appuli
Quum sæuit, horrendamq́ꝫ cultis
Diluuiem minitatur agris. Item Silius.

Ad quem in ostio unde in mare exit Canusiorum emporium fuit, qui solus fluuiorum (ut ferunt) Apceninum diuidit, atq́ꝫ ex ea parte qua Hirpini montes ad mare inferum spectant, exoritur. Supra autem litus in mediterraneo inter alia Teanum oppidum est quod Appulū cognominatur, situm non procul supra Pantanum lacum. Inde ad occasum Larinū oppidum Frentanum cognōmine fuit, cuius hodie uestigia supersunt. sub quo Seracapriola castellum præsentis temporis egregium sanè in arduo colle. Mox Nuceria urbs in plano sita cognomento Appula, quam Constans Aug. à Longobardis receptam solo æquauit, nunc Nocea. Postea Vibarna est oppidum in colle positum. Inde Harpe siue Harpi, maxima quondam urbs deleta deinde penè nunc Sarpi in campo Auphido amni proxima, nec à mari longe à Diomede condita quæ Argyrohippium à primordio, dinde Argyrippa: quare Virgilius.

Ille urbem Argyrippam patriæ cognomine gentis
Victor Gargani condebat Iapygis agris.

Plinius uerò aliquando Argos Hippidium dictum inquit, ubi ille Dardanorum gentē urbesq́ꝫ deleuit duas, Apinā, Methaicramúe. Postea Herdonia uel ut quidam Cerdonia urbs, quæ nūc Cerugnola appellatur, natura loci munita satis, quā Hannibal incendit, quia defectură ad Rom. fuisse comperit. Canusiū præterea urbs à Diomede in plano nec à mari procul condita, cuius latera Auphidus uerberat & hæc Italicarum maxima tum Strabonis ætate euersa quam Græci latinis immixti habitarunt, ex quo illud. Canusini more bilinguis, à qua parum Cannasuícus ad Auphidū fluuium Rom. clade insignis distat, neq́ꝫ longe ab eo Gerion oppidū interijt. præter quæ alia quoque oppida sunt inferioris ætatis, ut Fazola & Troia: quā Græci Bubagano ex Constantinopoli duce à fundamentis in apuliæ finib. loco qui prius Hannibalis castra est dictus ædificarunt, coloniamq́ꝫ in eam deduxerūt, eò q́ꝫ Apuliā Calabriamq́ꝫ eorum ditione tum positas in fide continerē. Est & Isersantus ad amnē in Auphidum influentē: & ad eius fontem Asculū Appulorū urbs à Rogerio rege incēsa, similiter in Capitanata, oppidū est Florentina Florentū quondā, ualidū oppidū & prope fontem exilis cuiusdā amnis in Patanum exeuntis, Dragonara oppidū aliud, & ad occasum Ciuitelle, & magis uersus montes Cauoa castellum.

Prencetiorum

Peucetiorum terræ situs.

AEtolorum Peucetiorum terra post Auphidum flumẽ sequitur quę & Pediculorum uocitabatur ut apud Strab. & Plin. terra de Bari dicitur, in Appulia à iunioribus computata. In his primo ultra Auphidum iuxta Ioniũ Pelagus Barletum oppidum loco Peucestij familiæ 9. ex Illyria huc transfretantes fuere Peucetijs immixtæ ea nunc ora in sinu, cui modica obijcitur insula. inde Terniũ, nunc Trani portum habẽs. postea Bisc̃lum & aliud Malpheta ut nũc uocant. mox Giouenatium ubi Amitana uetus oppidũ fuit. Inde est Barium q̃d nũc & nomẽ habet. Municipium Rom. Iapyx ante à Dædali F. dictum, ut attestatur Plinius Strabo, at Barim seu Baretum ut nunc uocant, inquit, ut autem antea Barete urbem exiguam. Et paulo post Barium diuersorium uocat, ex Bara insula teste Festo expulsi illuc habitandũ profecti sunt. Inde Monopolis, et in sinu Egnatia oppidũ uetustate collapsum, modo bustũ eius Nazũ dicunt. Postea Anaso Ansa quondã et apud lacum quendã marinũ, Cãna huius temporib. oppidulum, quousq; iuniores terrã de Bari cãpos appellant: neq; aliud quicquã Ætoli præter quæ in litore diximus in hac parte possidebãt sed Appuli mediterraneã regionẽ obtinebãt, qui et ipsi Peucetij cognominabant, in quib. Venusia urbs celebris est Rom. colonia prius seruans nomẽ ad amnẽ Rhedenã in Auphidũ exeuntẽ posita, cuius circũ loca teguntẽ siluis & q̃ hinc per mediã istorũ terrã usq; Brondusiũ longissime pertranseant, & prope Venusiã Bautia oppidum antiquiss. Et in agro Venusino uicus nomine Stella, & ubi Rhedena Auphido iungitur, Carore castrum. Item Monaruinũ, Grauina, Laratum, & Andre oppidũ haud spernendũ quod iuxta descriptionẽ Strabonis Nætiũ fortasse fuit: inter quod Egnatiam Celia uel Celium erat. Postea Lizignanũ, Altemura, Bitonti, Butuntum quoq; prius Aquauiua, Conuersanum, Matera, Genosa & reliqua, quæ inter posterius nominata, aut ædificata habentur.

Calabryæ siue Mesapiæ terræ situs.

POst iam dictam gentem, regio Iapygiæ, quam Græci Mesapiam à duce appellauere eandemq; Calabryã Indigen, quoniã bonis omnibus scateat cognominauere, nostra ætate, terra Dotranto nũc upata est Ionio Pelago in peninsulã modum exposita, alterũ Italiæ cornu (ut initio diximus) Epirum spectans. Cuius terræ litus prima urbs Brondusium est, Brandizum uulgo dicta, regionis caput in primisq; Italiæ portu nobilis, quam Bendam à quibusdam appellatam fuisse ait Festus: eam primum Cretenses habuisse, memoriæ proditum est, qui è Cnoso cum Theseo discesserant. unde Lucanus eam describens ait.

Vrbs est Dicteis olim possessa colonis

Quos Creta profugos uexere per æquora uelis.

Post alij, atque alij populi superuenere: Trogus à Diomede conditam scribit, sita est in peninsula, mari ueluti ingenti lacu circumfusa, cui op-

ponitur

ponitĩ insula Bara nomine, cuius obiectu portus tutior ac tranquillior fit: sed ut scribit Strabo (quum in eo multi includãtur portus) eius forma cer ui cornibus simillima est, unde & nomen esse inditum, locus enim cum ur be ceruino capiti maxime comparandus, nam lingua Messapiorum, Brun dusium cerui caput nominatur: alij à Brundusi Herculis F. à quo conditum aiunt: in eo portu scribit Plinius, fons incorruptas præstat aquas na uigãtibus ager urbi adiectus cæteris præter Tarentinum melior, ubi præ ter cæterorum fructuum bonitas, mel & uellera uehementer laudantur. Post illud Balexum ubi nunc Sanctus Cataldus castellum est. Item aliud Luspiæ nunc Rocha. Mox Hydra siue Hydruntũ urbecula, nunc Otran to appellata, in sinu: statimq́ Hydrus mons. Hæc ad mare. In mediterra neo uerò oppida sunt, Sturni quod loco difficili situm fuit: & Vretum col libus undiq́ uallatũ, in saxo sedẽs: item Losanum noui nominis castellum ex aduerso Hydrũti. Post sub Luspijs oppidum est Gallatum. Hactenus quæ in Calabrya eius temporis sunt. Alteram uerò istius peninsulæ partẽ quæ oriẽtem atq́ austrum spectat Salentini populi quondam habuere. In quorum litore post Hydrum montem, Iapygium (ut Græci dicunt) pro montorium insurgit, à Latinis Salentinum uocitatum, extrema Italiæ lon gitudo, à quo pars illa quam Calabryam modo diximus Iapygiam à Iapi ge Dedali F. appellari quandoq́ à scriptoribus consueuit: quod promon toriũ quamuis unico proferatur uocabulo: tria tamen sunt quorũ ad leuã prorumẽ eminet plana desuper, ueluti tota ripa est, attamẽ ardua ac in ma ri præceps: & in promontorio ipso Mineruæ castrum nobillissimũ Græ corum ædificium fuit à Minerua denominatũ, Cuius deæ phanum in eo tum locupletissimum erat: à quo in Græciam breuissimã transitus est. Ex àduerso Apollinatũ oppidũ, latitudine intercurrentis freti pass. 60. mil. nec amplius. Hoc interuallum pedestri continuare transitu pontib. iactis primum Pyrrhus Epiri rex cogitauit: Post eum M. Varo cum classibus Pompeij piratico bello præesset, utrunq́ aliæ impediere curæ. Iuxta autẽ dictum promontorium (ut quibusdam placet) Idomeneus (non ut Varo ni apud Locros) quum post euersam Troiam, neq́ à suis susceptus, uentis agitatus applicuisset, ubi quum equos pascentes animaduertisset Anchi ses, ut augur exclamauit.

Bellum ô terra hospita portas
Bello armantur equi. bellum hæc armenta minantur.

Post itaq́ Iapygium, Hasta oppidum in peninsula fuit, nunc Castrum di citur. mox extrema est, caput Leuchi nunc iuniores uocãt, ubi quondam Leuca urbs parua Phlegrea Dædali prius uocitata, ubi odoris quam fœti di fontem extitisse Strabo tradit ex gigantum cruore emersum ibi terram subeuntium, quos è Phlegra Campaniæ fugisse Herculem fabulæ ferunt, uocabãtur ij Leuternij, ex quo Leuternium litus appellari solitum est: q̃d

& Aristoteles in admirãdis scribit. quo circumflexo, Gallipolis quæ nũc est Anxa inquit Plinius, hodie quoque ab incolis Gallipolis appellatur, oppidum est in Chersoneso situm, meridiem spectans quod Strabo prẽterijt ubi Barin illud esse uelit, conuenit quippe in stadiorum dimensione cum Plinio. Inde intima est Tarentini sinus, unde ad Brondusium isthmus dictę peninsulę trigintaquinque mil. pass. constat. Vnde autem dicantur alentini Varo tradit: ait enim tribus è locis Salentinorum gens in Italia originem habuit, è Creta, Illyrico, & Italia, Idomeneus è Creto oppido Lycto per seditionem pulsus, cum grandi manu ad regem Illyriæ Diuitium nomine uenit, à quo etiam accepta manu cum Locrensibus plerisque profugis in mari coniunctus amicitiaque per similem causam societatis huc appulit, ex quo Salentini sunt dicti, quod in Salo amicitiam fecerunt: quod Festus etiam notat, sed alio casu quam Varo: ut qui agitati à tempestatibus huc à Salo pulsi sunt, cuius gentis aduentum poëta meminit.

Fama uolat pulsum regnis cessisse paternis.

Idomenæa ducem, desertaque litora Cretæ. Et subdit, ubi Helenus ad Æneam.

Et Salentinos obsedit milite campos.

Lyctius Idomeneus. In his urbes procul à mari fuisse nonnullas, sed ut ait Liuius ignobiles, in quibus Rhodiæ siue Rudiæ, quæ Ennio tamen ciuẽ nobilis reputaĩ, unde Calabræ musæ: nã tota peninsula telluris ingenio ut diximus à Græcis Calabrya est appellata. Post Rudias Neritũ oppidum est, Nerdo modo, & aliud Soletum quod nomẽ etiam nunc habet, ambo situ naturaliter munita, item Aletinum oppidum haud spernendum in solo plano situm oliuetis circundatum, quod Lezenunc ab incolis appellatur. Inde Tarentum uersus Fratentium fuit. inde Baubosta pusillum oppidum. mox Vxentum siue Buxentum quod adhuc nomen seruat in amœno colle situm campis undique cinctũ. Item Alliphanus uino tum insigne, est & Vererctum Volire nunc in medio penè isthmo positum.

Magnæ Græciæ situs.

DEhinc magna illa Chersonesus, quę inter Tarentinũ & Posidoniatem sinus ad fretum usque Siculum iacet, Oenotria olim, scribere ad Italiæ nostræ absolutionem restabat: cuius pars altera quæ auroram aspicit Magna tum Græcia: altera ad occasum Bruttiorum quondam terra, Apœnino intercurrente monte dicebantur: quod totum modo angulum terræ, iuniores Calabryam uocant. Magnam Græciam ideo appellari quidam uolunt, quoniam magnæ ciuitates in ea duntaxat parte ex Græcia profectæ extiterant: quarum multæ à Dionysio Siciliæ tyranno deuastatæ, ac ultimo loco à Lucanis euersæ sunt. Igitur post Salentinorum litus, mare in Tarentinũ sinũ ad similitudinẽ Ponti Euxini laxaĩ, cui Mœotis palus iungitur, non eadem tamen amplitudine, in anteriore par

te insulæ quædã sunt portuosæ, nam reliquum sinus pro maiori parte in-portuosum est interiori uerò quem Saturiam portum uocauit antiquitas, supra 12. mil pass. circuitu, in quo pisciũ magna copia. In huius ingressu tũ prima Græcorum urbs Tarentum est, in Chersoneso depræssi soli posita, etsi arx præaltis rupibus ad isthmum sedeat, qui deinde humilis atq; planus efficitur ut nauigia facile transportentur, portu arcta adeo fauce, ut pons impositus illi sit, urbs magna olim ut antiqui eius muri uestigia indicant, in cuius foro ut ait Strabo, situs erat Iouis colossus ex aëre fabricatus eximiæ post Rhodium magnitudinis. Vrbe Romani per uim capta, nõ-nulla post Carthaginenses, qui arcem magna ueterum ornamentorum & statuarum copia continentem ingressi, pleraque uastauerunt, inter quæ & in arce famosa illa Herculis ac sublimis imago ex aëre Lysippi opus quadraginta cubitorum altitudine Romam asportauerunt in capitolio à Fab. Max. qui urbem cœperat affixum, quod scribit Plinius, eamq; quadraginta cubitorum altitudine fuisse, & mirum in eo quod manu mobilis erat inquit, à quo signo etiam aliquando ciuitas cognominata est, ut apud poëtam.

Hinc sinus Herculei (si uera est fama) Tarenti
Cernitur.

Ipsa urbs Lacedæmoniorum ædificium fuit, qui duce Phalanto Arati F. ex Apollinis oraculo ad Italiã nauigauerunt, qui occupatum Tarentũ, ueteribus expulsis colonis habitant, sic prius ab Heroe qui urbem condiderat denominatum, is Taras fuit Neptuni F. ex Saturia Minois Cretensiũ regis Filia procreatus, huc naufragio facto à delphino uectus, locumq; primo Saturiam à matre appellauit, postea suo de nomine Tarentum dixit: remansit tamen cognomen oppido & lacui uel sinui quem diu post Saturium incolæ appellauerunt: licet quidam illud Saturium à bonitate agri potius cognominatum dicant. Virgilius.

Sin armenta magis studium uitulosq; tueri
Aut fœtus ouium, aut urentes culta capellas
Saltus, & saturi petito longinqua Tarenti.

Cæterum Tarentinorũ ut Strabo author est, amplisſ. opes fuere, nã classe maxima cunctos superauerũt accolas: neq; in terrestri exercitu inferiores, q̃ & Calabryæ, & Appuliæ, totiusq; Lucaniæ caput fuit. Sed nimium secunda (ut fit) fortuna, in deterius delapsi sunt: uicti primo à Carthaginensib. dein à Romanis, succubuerunt, quamobrem & populo & mœnib. in angustiorẽ locũ redacta est: in cuius agro ut refert Plinius, lacus est, totus æstiui solis in sale, is modicus (Saturius ut diximus uocitatus olim) alioquin altitudine genua nõ excedẽs, fecundus post Cypriũ laudabilis, suauiss omniũ atq; candidiss. Preterea in his nascẽtia, nõ alijs facile cedũt, nã Tarẽtinæ uuæ gloria minime carẽt, neq; ficus prædulces, quo & optimũ
mel

mel habetur Varone teste. Post aūt Tarentum 5. mil. pass. meridiē uersus, in sinum Galesus amnis quem Valentē nunc iuniores uocant, influit: sub quo immensus ille quidem panditur sinus ad usq; Lacinia promontoria, qui quondā Lameticus nūc Tarenti colpus dicitur, cuius omne pene litus importuosum est: in eo multæ græcæ urbes fuerant sitæ. Nam post Tarētum, Metapontum ciuitas fuit, à Pylijs qui à Troia cum Nestore nauigarant condita: Ephorus, Daulium Crissæ Delphis finitimæ Tyrannū condidisse ait: quos ut scribit Strabo, tantum felicitatis ère rustica & agricolatione consequutos fuisse, ut Delphis donū obtulerint auream æstatem: cęterum à Samnitib. deleta: locū ipsum destitutū habitauere Achæi, à quib. transmutatū nomen, Metabū uocitata est: ubi modo castellū Trebesaze à mari remotū: subinde flumina in mare uadunt Casuentus & Acalandrus uel Thalandrus. unde Siris ciuitas Troiana interijt, ab eiusdē nominis amne dicta, super quē sedit à mari paululū, sita enim erat inter duos amnes, nā alter Aciris dicebatur, quo etiā nomine nunc appellat̄, ille Senus corrupto uocabulo, ad cuius fontem, Senese præsentis temporis castellū est, ambo nauigabiles, nūc in Aciris ostio moles erecta est Rosanū illi uocant, ubi amnis ponte iūgitur. Fuit quondam Siris Heracliensium emporium, nam distabat ab Heraclea tria mil. pass. Siris enim teste Plinio quum locū mutaret Heraclea nūcupata est coloniaq; Tarentinorum facta. Tradunt historiæ quod quum Iones Lydorum dominatū fugerent, huc habitatores aduentasse, captoq; per uim oppido, quod Chonorum erat illud Polilon, id est, Ionum ciuitatē uocitarunt, quam Tucydides ad Alecē flu. positam ait Chones gentem Oenotriam & quidem insignem ea tempestate regionem ad metapontinos & Sciritides habuisse à quibus Chonia dicebatur. Mox Lagaria siue ut alij Gargaria castellum fuit ab Epæo Troiani equi fabricatore unà cum Phocensib. ædificatum, cuius Epæi organa Palladi græcæ dedicata erant, templum sanè peruetustum, quæ organa ipse intra ligneū illum equum confecerat, sui ipsius maxime inscripta titulo: quæ Trogus non hic, sed apud Metapontum fuisse dicit, atq; ibi ferramēta illa ostendi. unde Ligaritanum uinum dulce ac molle, & à medicis mirifice cōmendatum. in hoc modo litore castellum est Petrarosecti. Hinc Sybaris ciuitas f. it ab Achiuis conditam, siue eorum dux Isseliccus, siue Philoctetes fuit, inter duos sitā fluuios Crathidē, & Sybaridem à quo nomē assumpsit, sed per tamen Crathide condita ubi nunc Schilari est 50. stad. in circuitu, quę urbs, ut Strabo refert eo excellentię ac felicitatis excreuit, ut quaternas proximas rexerit gentis, & 35. urbes subdiderit imperio, & contra Crotoniatas 300. hominum milliū exercitum duxerit. Diodorus uerò non hominū 300. mil. exercitum, sed ciuiū ea tempestate capita illic recensita fuisse tradit, ubertate ac fœcunditate soli factum, adeo ut multo reliquas Italiæ urbes antecedere opum ui putarentur, sed totam hanc felicitatem intra dies

feptuaginta Crotoniatæ illis interceperũt: alij deum ira factum, quũ Philoctetem plurima ueneratione, ac fupra deorum fuorum ibi coli, quẽ conditorem fuum dicebant: quod meminit Dionyfius carminibus his.

Poft hæc eft Sybaris, perijt quæ numinis ira
Præponens hominum tumulos cœleftibus aris.

Quidam delitijs & luxuria intemperantes facti diffluxiffent: illi uaftata urbe, infuper inducto fluuio cuncta demerferunt: Theffali annis octo & quinquaginta poft, eò contendentes reftaurauere: qui paulo poft à Crotoniatis expulfi quinq; annis defertam rurfus reliquere: fubinde præfecto Athenis Callimacho rurfus extrui & cohabitari cœpit, illi à focijs trucidati, breui poft in alterum locũ translata, altero quoq; nomine impofito, mutauit appellationem, nam Turios aducto de fonte uocabulo nuncuparũt, fed neq; in Turios folum nomen mutauiffe, uerum in Copias, & in Malacam diuerfis temporib. memoriæ proditum eft: quod uicinitas eius paludis quam diffufus amnis antequam intret in mare facit, morbidum reddebat. (Crathis autem qui modo Grati dicitur, nomen à paftore quodam Crathide in fe extincto: ex quo fluuio, ut Ariftoteles in admirandis tradit, fi aliqui per loti fuerint pulchricomas ac flauos efficit, ac multis medetur morbis qui uerò ex Sybari debiberint fufcos reddit: item Ouidius.

Crathis & hinc Sybaris noftris conterminus aruis
Electro fimiles faciunt, auroq; capillos.

Quod & Plinius fcribit homines eam differentiam fentire, nam & nigriores, durioresq; & crifpo effe capillo: & cãdidiores molliores q; ac porrecta coma. Strabo non fufcos, fed fi equi biberint, fternutamentis agitari conftat, quamobrem ab eius potu greges amouent.) Poft itaque Turcos (ne minutiffima commemoremus, nam Marzo, Cariati, Vzegnanum, & reliqua caftella huic litori imminent) Neæthus amnis in mare excurrit, eodem adhuc nomine, quod illi cafu proueniffe dicitur: Achiui enim quidã capta Troia huc appulfi incenfis à mulieribus quas habebant fecum nauibus fe ac fluuium Neæthos nominarunt, oritur in radicibus montis in quo Belicaftrum caftellum nouum eft. Inde Croto urbs, cui antiquum nomen reftat, Cotrum fcilicet ab homine denominata Diodorus fcribit, ait enim Hercules Crotonem quum inuitus cæcidiffet fepulchro ei conftructo fepeliuit egregie, incolis futurum prædicẽs tempus, quo ibi ciuitas infignis ex mortui nomine conderetur: quod canit Ouidius.

Vixq; pererratis quæ fpectant litora terris
Inuenit Æfarei fatalia fluminis ora
Nec procul hinc tumulum fub quo facrata Crotonis
Offa tegebat humus iuffaq; ibi mœnia, terra
Condidit & nomen tumulati traxit in urbem.

Eft nanque ei urbi Æfarius fluuius, & portus in quem labitur: cæterum

Croto Italiæ tum flos nobilitate, diuitijs rerumq́ue gestarum gloria fuit, arcemq́ue obtinens amoris sapientiæ, duodecim mil. pass. murorum ambitu, quæ quum Pyrrhus in Italiam aduentasset, eo bello uastata est, uixq́ue pars dimidia inde habitaretur, flumen quod medio oppido fluxerat, extra frequentiam tectorum præterfluit, coloniáque Romana facta: ubi tanta aëris temperies est, ut dicat Plinius, ibi Pestilentiam nunquam fuisse, nec ullo terræmotu annotatum est. Post itaque Crotonem terna sunt promontoria isthmo continenti annexa quod modo Caput collumnæ dicitur, olim Lacinium. In quorum septētrionali parte Iunonis Laciniæ templum fuit, quod alij à rege conditore, alij à latrone Lacinio dictum uolūt, quem illic Hercules occidit, & expiato loco Iunoni templum constituit: nam et hoc Diodorus memorat, Hercules ait è Sicilia in Italiam cum bobus profectus quum iuxta litus progrederetur, Lacinium furem boues furantem peremit. Quod templum ut Liuius scribit tempore quo urbs Croto maxime uigebat intra muros erat ante quam Pyrrhus transfretaret, pars autem murorum ab excisa templum in agro remansit, sanctum omnibus circa populis, densissima proceris arborboribus sylua septum, locupletissimis ac frequentissimis donis plenum, in quo Hannibal arma condidit dicauitq́ue cum ingenti rerum à se gestarum titulo Punicis Græcisq́ue literis insculpto, cuius templi marmoreas tegulas Fuluius Flaccus censor abstulit ut ædem quam dedicauerat tegeret, tegulę ex S.C. reportatę sunt. Ante Lacinium promontorium insula parua iacet cui nomen est Dioscoron, id est, Polucis & Castoris, & altera Calypsus quam Ogigiam appellasse Homerum existimatur: Mella in Siculo freto eam posuit, & Æaem nominauit, ubi errore suo Vlyxes detentus à Calypso nympha Atlantis filia fuit, in qua magnam dicit Homerus speluncam esse ubi nympha habitabat: etiā in ea insula Orionem quem adamauerat Aurora Diana sagittis aureis confecit. statim post dicta promontoria ad ostium Tacinæ amnis Cropani castellum est: circa cuius fontem aliud Sancta Seuerina, recentiora amni atque castellis nomina. Hinc Carcines fluuius nauigabilis pro prope cuius exortum Scherma castellum est: sub quo ad mare Canosa: & aliud Stillum nomine arcem in acuta petra habens. Postea Scylletium Atheniensium colonia fuit, in quam Mnestei comites deducti sunt, quæ dein Scyllacium dicta: nunc autem corrupto uocabulo Schilaci uocatur, in dextra ostij Seniri amnis posita: à qua sinus cui adiacet Scylleticus uocitatus fuit: inter quem & alterum Hipponiatam sibi oppositum isthmus efficitur, quem conatus est Dionysius Strabone teste, mœnibus munire, in ea expeditione quam contra Lucanos suscepit, uerum exteriores incursione facta uetuerunt: quod Plinius etiam scribit: latitudinémque isthmi triginta mil. pass. esse alij uiginti; siue octodecim uolens illum Siciliæ adijcere, mox Crotalus fluuius in mare uadit, in quem si lignum deieceris

in lapidem conuertitur. Item Sagra alius in mare editur, qui nunc Sucharanto dicitur, (in hac enim ora, ut inquit Plinius, flumina innumera sunt, sed quæ nos meminimus maiora atque insigniora habentur) habens in ostio castellum modo Rena, uictoria Locrensium & Crotonensium clade memorabilis, in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ erectæ fuerant. Circa autem exortum Sagræ uestigia sunt Cauloniæ urbis, licet perexigua, quæ prius Aulonia quasi Vallonia dicebatur, ut scribit Strabo à uicina conualle nominata, ab Achiuis eo in loco extructa, nam in Caulone monte erat, quod ait Iginus: illumque montem esse quem ab Horatio metri ratione Aulon dicitur, ut.

Ver ubi longum, tepidasque præbet
Iuppiter Brumas, & amicus Aulon
Fertili Baccho nimium Phalernis
Inuidet uuis.

Dehinc Mamertium oppidum olim sanè nobile Morgantium à quibusdam, qui uniuersa loca hæc ab Siculis antiquitus simul & Morgantijs habitata fuisse tradunt: in quibus nunc locis Monasterachi, & Orizella oppidula posterius in montib. ædificata sunt: ubi sylua picis optimæ ferax, quam Bruttianum uocant, magnis arboribus frequens, & aquis referta, ex qua Bruttorus amnis in mare it. Postea non longe Locrensis urbis emporium fuit, ubi nunc Turris Græci dicitur, interius uerò à mari circiter trib. mil. pass. Locris ciuitas erat, ubi modo Gerazi oppidulum est, post urbis excidium fabricatum, ipsa quondam insignis è Locris Epizephyrijs Crissum habitantibus sinum, qui huc in coloniam profecti sunt Euanthe (ut Straboni placet) ductore, paulo post conditam Crotonem & Siracussas: Ouidius non Euanthe, sed Naritio, ubi de Græcis nauigantibus ad Italiam scribit, dicens.

Dux quoque Naritius testes Lestrigones extant. & Virgilius.
Hic & Naritij posuerunt mœnia Locri.

Ita enim cognominati à Naritio duce fuerant, situm autem est oppidum in quodam montis supercilio qui Locrinus & à quibusdam Esopis uocatur, qua Lucanus amnis, siue Alex ut ait Strabo in litus excurrit, quæ nunquam uti Croto pestilentiam terræ motumúe sentit. Apud Locros Locrinus est lacus: fuitque Proserpinæ sacellum multis thesauris insignitum, cuius non obscura penes authores fama est. Postea Zephyrium promontorium est, in quo dictæ regionis litus terminat, licet Strabone teste, tantopere res Græca quandoque amplificata fuisset, ut & hanc & Siciliam Magnam Græciam appellarent. Zephyrium nunc Caputspartiuentum à iunioribus dicitur, ubi portus Hannibalis, uenientibus ab occasu commodus, ex quo nomen promõtorio inditum: unde Adriaticum pelagum ut ait Ptolemæus exordium capit, ut ante diximus. Plinius non Adriaticum sed Au-

sed Ausonium usque ad Salentinos: dicit enim Locris Italiæ frons incipit Magna Grecia appellata in tres sinus recedens Ausonij maris, quoniam Ausones tenuere primi: sic etiam Polybius, ultra Siciliam quod est ad Salentinos Ausonium appellat Strabo: quum Ausonij mare siculum, ne semel quidem incoluerunt, Siculum tamen pelagus Ausonium appellatur. In huius autem regionis mediterraneo, iuxta Tarentum quidā Oebaliam urbem fuisse ab Oebalia quæ est in Laconia contendunt, ab Oebalo Telonis F. cognominatam, ob id quod apud Virgilium legimus.

Namq; sub Oebaliæ memini me turribus altis
Qua niger humectat Flauentia culta Galesus
Corycium uidisse senem, Et reliqua.

Alij negant, sed Oebalij ex Laconia huc profecti qui turres quasdam primo ędificarunt prope Tarentum, ex quo id Virgilium dixisse. Hinc à mari procul Petilia urbs fuit, à uolatu gręce denominata, nam ex augurio delectus locus urbi est, quam Lucanorum metropolim fuisse Strabo putauit: eam Philoctetes è Moliboea per seditionem profugus ædificauit, de qua poëta.

— Hic illa ducis Moliboei
Parua Philoctetę subnixa Petilia muro.

Egregie tum munita, in arduo enim colle sita erat, in ijs nunc locis Pelina & magis uersus mare Pomarcum posterioris ætatis oppida sunt. A Petilia haud procul Crimissa, urbs alia interijt, in mōte posita ab eodem Philoctete condita: Apollodorus in Crotoniatum promontorio scribit, & inter Sirim & Acirin flumina recentioris nominis castella in mōtibus sunt. Castrumuille: Ruzanum: & non longe à mari Rochaimperialis: Lampadosa: Mandulaq;, olim Manduria, supra autem Crimissam, Chonaem oppidum extitit à quo Chones incolę dicti à Philoctete similiter extructum, aliud quoq; oppidū fuit Abystrum nomine in Humili petra situm cui maximi imminent montes. Inter autem Sybarim & Crathidem amnes, noui nominis castella, ut Cassanum: terra Noua: & quæ ualli Crathidis ad sinistram sunt, Monsaltus sub quo Campagnanus torrens in Crathidem uadit. Postea Toranū: Tarsiaq;, item ad dextram, Casteglionum, Rosaē, Luzæ, Bisignanum, Acri, & iuxta litus, Curianum sub quo ad austrum neque à mari procul Rosanum oppidum insigne. Postea Arsellū, Attila, Siglianum, Maida, & Cantazanum haud spernendum. Sub quo ad meridiem Aspermons oppidum haud uetustum, in excelso colle positum, cernitur enim à nauigantibus procul in mari septuaginta mil. pass. sub quo Metolia castellum. Supra autem exaduerso Crotoniatem urbem oppidum est quod indigenæ S. Seueruinum uocant: & sub Sagra fluuio Miesa: Castrumuetus, ac Terranoua altera ab ea quam paulo ante nominauimus.

Bruttiæ terræ situs.

VLtimo huius nostræ Italiæ loco, Bruttiorũ regio aperienda est, q̃ temporib. nostris in Calabrya ponit̃, uti iam diximus, quã Apennínus mõs à Magna Græcia diuidit, cuius terræ incolas, propter amicitiã cũ Hannibale factam, Romani ex oppidis pepulerũt: primi nãq; Italorũ omniũ post Romanorũ aliquot aduersas pugnas ad Pœnũ desciuerunt, q̃d ægre ferentes Rõm. expulso Italia Hannibale, post suarũ sediũ eiectionẽ in uicis habitare coẽgerũt, ac ignominiæ causa priuatos militia magistratib. in prouinciã euntib. seruorũ loco ministrare, atq; parére iusse runt: nam & uiatoris P. & tabellarij officiũ, sicut & rebelles cæteri explebant: insuper ludis scenicis, uincire, uerberare, & alia huiusmodi iussi, qui & Lolarij dicebant̃. Quibus nomen à Lucanis esse impositum Strabo au thor est, nam Bruttios Lucani rebelles, fugitiuosq; uocãt anna siquidem Bruttios Lucanorũ pastores fuisse inquit à quibus transfugerunt. At ẽm Trogus à muliere ait Bruttia quę castellũ Aphris, quos illuc Dionysius Siciliæ tyrannus miserat prodita est, nam illi postquam locum obtinuerunt (occurrerũtq; & alij multi) ciuitatẽ ibi constituerũt. Bruttiosq; se ex nomi ne mulieris uocauerunt. Istorum itaq; litus iuxta Tyrrhenũ pelagus sic se habet. Post Laũ amnẽ qui inter hos atq; Lucanos decurrit, in sinu Talao ad orientalẽ partẽ Temesa urbs à græcis à latinis Tempsa deinde dicta fuit, ab Ausonijs cõdita iacet, Scaleã nunc indigenæ uocãt, eam Ætoli Tho antis comites post Ausonios habitauerũt, quos eiecere Bruttij, apud hãc urbẽ ærifodinæ superiorib. temporib. patebãt, quas defecisse Strabo scri bit, Hinc Corella, Belueder, Citrarũ cũ fluuio, Guardia, Foscarũ iuxta ostium Serni amnis, inde Paula S. Lucitus oppidũ Frigidũ nomine cum fluuio, qui ad castellũ Mugũ exorit̃. Postea Lamãtia: & in altero fluuij ostio Castellion, quib. omnib. posteriores nomina indiderũt: & in altero (scindit̃ enim fluuius iuxta mare in duo ostia longe inter se) Terina urbs Crotoniatarũ colona, quã quũ Hãnibal tutari posse desperaret, solo æquauit, ho die Mantea dicit̃, à qua proximus sinus tunc Terinæus ab urbe, à quibusdã Hipponiatas, etiã Napitinus dicebat̃. Et in eo recens oppidũ S. Fomia cũ fluuio, qui nũc Sauotus dicit̃, ad cuius fontẽ Marturianũ clarum huius temporis oppidũ est. Mox Anzitolę fluuij ostium iuxta quod Pizũ castel lum in petra: & in colle ad radicẽ cuius fluuius oritur Anzitola arx posita est. Dein Bibona huius temporis oppidulũ ubi Hipponij tum emporiũ fuit, quod Agathocles Sicilię tyrãnus instituit quũ Hipponio uel Hippo ne urbe potitus esset. Postea Metauri fluuij ostium in quo Briaticum oppidum nouum, is nunc Angiuolus dicitur, ad cuius fontem qui ad meridiem uergit castellum est Semenara: & ad exortũ alterius in eundem influentis Melletum oppidum. Postea uersus Austrum, alia quoq; castella sunt, ut Gatara, Carpia; Sanctus Georgius, Borelum, Calama, & reliqua,

&paulo

& paulo post in litore Medama ciuitas Locrorũ fuit ubi nunc Nicotea castellum à qua haud longe eiusdem nominis fons magnus cum emporio nobili. In Tarino sinu Oenotrias insulas duas iacere scribit Plinius: quæ paruæ Ithacesiæ uocabātur Vlyxis specula, quarum altera ante Vibonā: altera ante Taurinum oppidum uocat. Strabo Oenotrias posuit, ubi paulo ante in Lucanis Leucosiam ille sitam esse dixit. Postea in litore castellum Grepoli. mox Orestis portus cui oppidum Niceria nunc imminet, & Metaurus alter, penes quem spelunca est amplissima intus habens fistulam per quam occultus labitur amnis, & magno quidem interuallo dehinc in superficiem emergit: Hunc Cato in originibus Pactolicum appellat, qui finem Rhegyum Taurinumq; discrepans, in mare uadit, in quem fluuij septem intrant, in quibus Orestes matris nece purgatus fuisse dicitur, à quo fluuio Metauro Rhegyni Rhegyntauri Lucillo teste nuncupati sunt. Postea castellum est à iunioribus Bagnara uocitatum cui à tergo altissimus mons imminet, & aliud Sigillum ubi Herculis portus. Hinc sequitur promontorium Scylleum, Voliaccolæ modo dicunt, sublime saxum, nauibus periculosum, unde circumiacens regio Scyllea dicitur à Scylla muliere, ut uetustas fabulata est, cui promontorio quum tellus qua continētiadhæret (in peninsulæ enim forma iacet) depressa sit, undis abluitur: Huic isthmo propinqua est Leucanis palus, quam uariatis temporum uicibus modo dulcem atque potabilem, modo salsum atq; amarum præbere saporem ferunt: Eam peninsulam Rhegynorum tyrannus Anaxilaus ædificato muniuit muro, ut ibi nauale strueret, quo prędonibus nauigandi per euripum facultatem interciperet. Hæc est illa Cherronesus in qua Spartachus dux seruorum se recepit, exercitum Romanum fugiens. Cuius isthmum Licinius Crassus quatuor ferè milium fossam utrinq; ad mare pertingentem deduxit, pedum quindecim latitudine atq; altitudinē totidem, superq; eam murum cōstituit robore atq; altitudine mirandum, unde serui inclusi quum fugam in Siciliam pararent, neq; nauigia suppeterent, ratesq; ex cratibus & dolia connexa uirgultis in rapidissimo freto frustra experirētur, tandem eruptione facta dignam uiris obiere mortem. Hinc arctatur fretum ad stadia septem interuallo, duo quippe sunt aduersa promōtoria, ex Italia Cenys ad Catonā scilicet ex Sicilia Pelorus, in Cenide turris est exilis quæ columella Rhegyna appellabatur: ac deinde Longobardorum tempore columella Antharici eius gentis regis, cognata est: eò quòd illuc usque suos uictores produxisset. Postea Rhegyum illustre oppidum ab ipsa columella duodecim mil. & quinq; centa, pass. distans, quod Arimei primum, dein Achæi Troia domū redeuntes tenuere. Nam Chalcidenses illud condidisse author est Strabo, ingentis olim potentiæ ciuitas, q̄ & in pleraq; oppida colonias deduxit. Eam Dionysius solo æquauit, cuius filius quondā urbis partē acceptā instaurans Phœbiam nominauit,

minauit,

minauit, cuius pars magna terræ motu quandoque corruit. Postea Cæsar Augustus fugato Sicilia Pompeio, quum desolatã hominibus urbem cerneret, acceptos de classe permultos eo dedit accolas, ex qua re Iulium cognominatum est, Rhegyum uerò à Rhegene id est, à frangẽdo, quod Diodorus tradit, etiam Æschylus, nam quum Sicilia ui terræ motuum à continẽte auulsa est, locus is Rhegyus appellatus fuit, ac multis postmodum annis condita ibi ciuitas idem fuit nomen sortita. In cuius agro teste Plinio, cicades omnes silere, ultra uerò flumen ad orientem in Locris canere: quod asserit Strabo. At Diodorus non mutæ quæ in loco essent, sed nullæ omnino, quoniam inde à dijs fugatæ sunt, flumen uerò Alex est, quod paulo ante meminimus, per uallem profundã cursum habens, quousque in mare uadit Rhegynum à Locrensi disterminans agrum. Post Rhegyũ circiter octo mil. pass. Leucopetra promontorium est, sic dictum à colore, id est, saxum album in quo Apœnini montis extrema adest, iuniores caput Delarme dicunt. Hinc Herculeum promontorium in ultimo Bruttiorum Græcorumq; litore situm. Verum dictæ oræ mediterranea hæc habentur: ad septentrionem multa ac huius ætatis nominibus appellata sunt, in quibus Clarusmons, Rotundum, Loreta, Laim, & ad Lai fontes Sarponara: Inde orientem uersus. L acusniger, Marantini, & prope Sybaris fontes Moranum, sub quo Altusmons, Sancti fili, Burgum nouum, & castellum Francum. item Numistrum oppidum antiquum iu petra sitũ. sub quo Cosentia gentis metropolis priscum adhuc nomen retinens, ab Aphricanis aliquando capta & incensa est, tota in peninsula namque sita est ad confluenta duorum amnium Crathidis & Acherontis, influit enim in Crathidem Acheron, quo oppidani Acheruntini appellabantur, qui deinde Bassentus est dictus, in cuius alueo (inde primo deriuatus) Alarichus Gothorum rex Cosentiæ mortuus cum multis opib. sepultus à suis est, qui postquã flumen meatui suo reddidissent, ne quis locum scire posset, captiuos qui interfuerant, iugularunt: Eius urbis campo gloria uuæ inest. Postea ad Acherontis fontem Grimaldum oppidum est. Et sub Cosentia Herbaiũ ambo appellationis nouæ. Fuit quoq; Pãdosa urbs quam Theopõpus Mardoniã uocat, paulo supra Cosentiã in triuertice colle posita ualidum propugnaculum, quod Acheron prǽterfluebat, Oenotriorũ quondã regum regia, ubi Molossorum rex Alexãder trucidatus est: Hinc post Cosentiã, Vibonualentia seu Vibona Valentia urbs interijt, Hipponiũ uel Hippo antea appelata Locrorum ædificiũ, nam quũ eam Romani à Bruttijs eripuissent, mutato subinde uocabulo Vibonam Valentiã nominauere, quod nomen hodie eius emporio remansit, nam Bibonã dicũt, ut in litoralibus diximus: cuius in agrum creditur Proserpinam è Sicilia aduentasse studio legendos flores, quum regio omnis florentis s. sit neque longe à Sagræ fluuij fonte oppidum est quod Nicastrum modo uocant,

in excelso colle situm ex quo utrunque mare despicitur, in medio enim Isthmi sedet, quem 30. mil pass. latitudine patere in Magna Græcia meminimus scilicet, præter iam dicta opida alia fuere, ut Beside. Vffugū, Hetriculum Sypheum, Argentanum, Dampetia, & ignobilia quædam, quæ omnia cōminuit tēpus. nam prisca fuerunt. Hactenus uniuersę Italię descriptio, licet alia permulta habeat, quæ quia posterioris ætatis sunt, minimeq; ad rem uel dignitatem pertinentia, uolentes reliquimus.

GEOGRAPHIAE Commentarius VIII. Europæ, in quo Corsica, Sardinia, & Sicilia insulæ continentur.

Insulæ Corsicæ situs.

Orsica insula post descriptā in superioribus Italiam, primo nobis offertur. Est enim una ex adiacentib. Italiæ insulis, quarū reliquæ Sardinia atq; Sicilia sunt: magnæ admodum, & quæ prouinciarū nomen singulæ sibi uendicent: minor Corsica, ita à Romanis hominib. appellata, cui etiā nūc nomē restat, à Græcis Cyrnos, à Cyrno rege patre Bathi, qui Cyrenem urbem in Libya cōstruxit, Theramne prius ut ferūt dicta. Ligusticis oris obiecta: quaq; Italię propinquior 70. mil. pass. fermè distat rotunda, si nō ad septentrionē accuminata promineret 300. et 25. mil. pass. in circuitu: abluitur ab occasu quidē ac septentrione Ligustico mari: ab oriente Tyrrheno: à meridie freto q̄d inter ipsam atq; Sardiniā labitur. Insula ab omni parte aditu difficilis, quū præruptis undiq; collib. ac densiss. magnarum arborum syluis compræhensa sit, ex quo Romani quum coloniā in eam ducere uellēt, à condendo oppido deterriti, discesserunt. Interius similiter plurimis locis magna ex parte montuosa, ac nemorosa est, & fluminibus irrigua, ex quo ubi se aperit, soli ubertate, & nascentium copia feracissima redditur: nascitur in ea buxus in qua arbore mel quod fit amarum est: Similiter taxus uenenata arbor, in quo quemadmodum in buxo pastæ apes mel. amariss. faciunt: nam melle, cæra, atque resina insula abundat. Qui eam incolunt, montes maxime latrocinijs assueti, beluas ipsas immanitate superant: lacte, melle & carnibus uescentes, homines loquelæ difficilis, quod accidit ob frequentem incolarum mutationem: namque ut author est Seneca, Phocide relicta Graij, qui postea Massiliam coluere, prius in hac consederunt: transierunt deinde in eam Ligures: transierunt & Hispani, ex quib. gentibus cōmixtis linguis sermo insulanis est:

lanis est. Habent insulam populi Vanacini qui septentrionalia iuxta mare tenent, ubi Volcrius fluuius: Tilex promontorium: Cæsiæ litus: Sacrum promontorium quod nautæ Caput Corsum uocāt, & est illud in quo acuminari insulam diximus. item Centurinū ciuitas: & altera Canelata ortum solis spectantes, nunc à uetustate deletæ. Inde Beruini maiori ex parte uillarū incolentes, qui occidentale litus sub monte Aureo nomine habitant. Sub quib. Tarrabenij sunt. deinde Titiani. Postea Ballatoni in quibus ad mare Attium est promontorium, sub quo insula exigua iacet tenui discreta freto quæ Aurea dicitur. Dein meridiem uersus sinus nomine Casalus in quo Calui castellum est & portus: Viriballum promontoriū: Cirasius fluuius siue Circidius. Post quem Rhœtius mons excelsus: Rhium promontorium iuxtà quod Vrcinium ciuitas, nūc Ginerca: Harenosum litus, Locra amnis: castellū Aiazum, olim ciuitas Pauca ad amnem Ticarium sita: Titanis portus: Phisera olim ciuitas cum portu, quæ nulla modo est, uerum in colle superius à mari castellū Illex: Pitanus fluuius, ac dein Marianum promontorium in quo priscis temporibus ciuitas fuit sui nominis. Ad meridiem Sabusanorum gens est ubi in amplo sinu pulcherrimo portu Palla ciuitas fuit, nūc Bonifacium uocitata in insula quantam illud capit, à litore breuiss. segregata freto. Inde Rubra ciuitas: Granianū promontorium: Alista ciuitas: Philonij portus qui nunc uetus dicitur. Et in litore orientali quod Cilebensij, Licimni, & Mercini, & sub ijs Opini, post Simbri, & Comia senni habitant, ubi Aleria colonia à dictatore Sylla deducta, nobilis adhuc atque ita appellata apud Hierum fluuium sita: inde amnis Rotanus: Dianæ portus: Tuola fluuius cui colonia Mariana apposita est à Mario deducta: à qua haud longe Vagum promontoriū exurgit: dein Mantinon ciuitas, & altera Cluniū quæ modo non extant, erant in sinu cui nonnulli scopuli in mari obiacent. In mediterraneo uerò oppida sunt, Rhopicum, Corsunum, Palanta, Lurinum, Aluca, Osincū, Sermitium, Talcinum, Venitium, Cenestum, Opinum, Mora, Matissa, Albiana, & alia: nā Plinius in ea duas & triginta ciuitates fuisse testatur: Strabo non ciuitates, sed castella. Pugnatum cum Corsis ait Liuius, ad quindecim mil. eorum M. Pinarius præt. in acie occidit, qua clade compulsi obsides dederunt, & cæræ centum milia pondo. Asinius Capito. Ti. Gracchum Cos. collegam P. Valerij Sardiniam Corsicamq́ subegisse, nec prædæ quicquam aliud quam mancipia captum, quorum uilissima multitudo fuit, quemadmodum in suo, Strabo.

Sardiniæ insulæ situs.

SArdinia insula quæ priscum adhuc nomen retinet ad meridiē Corsicæ iacet: neq; amplius octo mil. pass. ab ea, quod interuallum etiā nonnullis modicis insulis coarctatur, quæ communi uocabulo Taphrossæ appellatur (licet aliter à iunioribus dicantur) à quibus fretum ipsum

ipſum Taphros nominatur. Amplectitur autem Sardinia ab oriēte Tyrrheno pelago à meridie Aphrico: ab occaſu Sardoo, quod nomē ad Gaditanum uſqꝫ fretū peruenire Erathoſteni placet: à ſeptentrione Taphro iam dicto. Hæc magna ſane eſt, & Siciliç maxime par, à ſeptentrione in auſtrū porrecta, in occidentem quàm in orientem latior, ambitu ſexcenta & ſexaginta mil. paſſ. longe ab Aphrica, Caralitano promontorio ducenta. Quidam à Sardo Herculis F. qui ē Libya ueniens inſulam occupauit, nomen ſortita: quæ Ichnuſa antea ut ait Ariſtoteles dicta fuit: Alij quia conformis eſſet cuidam quaſi humano ueſtigio, ideo illam Timeus Sandaliothem ab effigie ſoleæ appellauit: Item Manlius.

Sardiniam in Libyco ſignat ueſtigia plantæ.

Quod etiam Silius in carminibus ſuis refert. Ipſamqꝫ frugum abundantia præcipuè tritico ſpectatiſs. eſſe: atqꝫ adeo ut ab Ariſtęo quondam ſubactā fabulæ dicant, quem præſtantiſsimum omnium agricolam extitiſſe. Sed ſolo quàm cœlo melior, nam ut fœcunda ita penè peſtilens eſt, quod æſtiuo tempore, ac in locis maxime fertilibus ubi paludes multæ inſident ueluti in auſtrali plaga accidit, quæ planitie tota ſternit, nam quæ arctō reſpicit, ſcopulis aſpera, ac immittis aquilonaribus flatibus eſt, at morboſa minus. Habitant inſulam uarij populi, quorum Iolenſes ſupra omnes antiquiſsimas ac celeberrimas fuere: nanque memoriæ proditum eſt Iolaum pleroſque adducentem Herculis filios huc appuliſſe, & cum inſulæ accolis barbaris cohabitaſſe, cuius campeſtria cultiora, uberioraqꝫ fructiferis arboribus effeciſſe, incolæ hoc modo diuites facti, mouit fama Carthaginenſes, quare magnis copijs inſulam inuadūt, qua potita ueteres colonos, exceptis Iolenſibus partim trucidāt, partim eijciunt, ac pœnam deinceps mortis ſtatuūt, ne quis implantet quippiam, quale antea, præterquàm q̄d ipſa tellus ſponte produxerit, ex quo poſtea ſqualida ac deſerta multis in locis inſula effecta eſt. Ea ſerpentibus caret, etſi ſolifugam nutriat animal perexiguum araneis forma ſimile, quod in Peucetijs etiam naſci diximus: Sed præcipuè in metallis argenteis, nam & hic ſolum argēto diues eſt. Aliud quoqꝫ hic malū in herba eſt Sardonica nomine, quæ in fōtaneis aquis naſcitur, neruos enim ueſcentibus contrahit. Hybernę pluuiæ in æſtiuam penuriam conſeruantur, nam raro iſthic imbres cadunt. Stagna piſculentiſsima ſunt. ſimiliter fontes calidi & ſalubres aliquot locis ſcaturiunt qui medelas hominibus afferunt. Sed præter Iolenſes (ut ad reliquos tranſeamus populos) qui ſeptentrionem etiam plagam tenent, Tibulatij, & Corſij ſunt: ſub quibus Coracenſij, & Cōcitani, & ſub his Salcitani, & Luquidonenſij, in iſtis ad mare initio Errebantium promontoriū eſt. Inde Plubium ciuitas nunc Saſſaris, iuxta quam inſula eſt Phintonis. Inde portus Turris, inſulam habens prope exiguam Nympheam. Poſt in ſinu Iuliola colonia, ſiue ut alij à conditore Iolao Iolas uocant, nūc Longoſarda dicta,

T amnem

amnem iuxta se habens, urbs quondam & antiquitate & preclaris operibus excellens, accersito nanque e Sicilia Dædalo illum pulcherrime atque magnifice exornauit, quæ opera ab artifice postmodum Dædalia appellata sunt. mox Tibula urbs fuit, & altera que Turisbisonis dicebatur. Plinius Colonia una quæ uocatur ad Turim Libysonis nunc Terra noua. Ad occasum uerò, quod latus Æsaronensij qui subiacent Loquidonensijs habet: simulque Corensij qui & Æchilensij dicuntur: postea Rubẽsij, subque ijs Celsitani, & Corpitensij, postea Scapitani & Siculensij: sub quibus Neapolitæ, & Valentini. Vbi in primo loco Gorditanum promontoriũ est, nunc Argentar, cui duæ obiacent insule, una uocatur Herculis, altera Diabasta modo Asinaria dicitur: et sub dicto promontorio Tilium ciuitas interijt: inde Nympheus portus cui Hermeũ promontorium imminet, cuius radices Temus fluuius abluit. Postea in sinu Coracodes portus & in eo Tarran ciuitas cum fluuio Thyrso, cui nomen ab Herculis F. datum est, nunc Largè ipsa dicitur. Inde Vsellipolis colonia cũ amne Sacro, incolæ hodie Bossam illam uocãt. Et in sinu Osæapolis nunc Saline. & alio sinu ubi Sardopatoris phanum fuit, castellũ modo Are nomine est cum fluuio. Item Neapolis deleta nunc, locus tamen adhuc uetustum nomen retinet, ubi aquæ calidæ scaturiunt. Mox Pachia promontoria quibus Hieracum insula adiacet, nunc Sancti Petri. sub qua altera est Molibodes; id est plumbeatum nomine, hodie Palma dicitur. Hinc meridionale incipit litus q̃d habitant Salcitani & Noritani, in quo ciuitas Populum, & altera Salcoe in portu olim sui nominis. Postea Cherronesus, Bioca portus. Et in sinu ubi portus Herculis Nora ciuitas à Norace Mercurij F. denominata quum à Tortesso Hispaniæ in hosce fines permeauisset, Caluiris modo dicta, à q̃ etiam populi nomen accceperunt. In cuius conspectu Callode insula exigua est. Inde litus Præches, & promontorium Cuniocheriũ nomine, hodie caput Ferratũ dicunt, ubi duæ paruæ in mari insulæ Beleridas antiquitas uocauit. orientalem autẽ oram Parati: Sossinati, & Beleri habẽt: etiam Aconites, isti speluncas inhabitant, licet & agri aliquid possideãt seminarij, quem tamen segniter ferunt, sed alios accurate cultos spoliant, istis gentibus iuxta mare septentrionale Arcti promontorium est. Inde aliud Columbarium, habens ad auroram Hermeam insulam, nunc Tolara. Mox Olbianus portus in quo ciuitas olim eiusdẽ nominis, & alia Pheronia dicta. Deinde Cedrus fluuius, Supicis portus, Seprus amnis, Susallea uicus, hic primum Caralitanum insurgit, cui eiusdem nominis adest sinus, & in eo Caralis ciuitas, siue ut alij Carados ciuium Romanorum in saxo existẽs antiquissima atque cæteris huius insulæ dignissima quam Aristæus Solino teste condidit, eamque insulæ regnum fecit, modo Chira exigua; cui modica est insula Ficaria nomine. Interius uerò à mari, etsi nonnullæ urbes sunt, inter tamen alias Cornus est loci quandoque caput. Item Surullis

ciuitas nobilissima quæ Noua cognomento dicitur, distat enim ab ea longe Surullis altera semiruta, quam Vetus insulani uocant, reliquæ sunt: Ericinum, Hereum, Bosæ, Macopissa, sub quibus hoc est ad austrum Mœnomenia attollūtur montes excelsi quidem. Inde Sarala, & Lesa, ubi aquæ calidę, neq; procul inde, aliæ Hypsitanæ ab oppido ibi deleto: post autem Valeria ciuitas est.

Insulæ Siciliæ situs.

SIcilia insula eadem quondā appellatione, ad orientem Sardiniæ sita est, quæ & antiquitate & rerum claritate, nec beatitudine minus cæteras antecedit, ex quo nullam ferè toto mari celebratiorem fuisse constat: centum mil. pass. interuallo à promontorio Aphricæ quod Mercurij uocant: & à Caralitano Sardiniæ, 190. ipsa ingens, tribus promontorijs in diuersa procurrens, Pachynus uocatur quod Græciam spectat: Lilybæum quod Aphricam: Pelorus quod Italiam Scyllæ aduersum: cuius ambitus circiter 700. mil. pass. colligit, Latus enim quod à Peloro ad Lilybęum usque est 285. mil. pass. occasum respiciens extenditur, mariq; Tyrrheno abluitur. Aliud à Lilybęo ad Pachinum ducenta & quadraginta continet inq; austrum uersus mari Aphricano expositum est: Tertium Pachyno ad Pelorum centum septuaginta quinq; expansum, orientem solem excipit: Adriatico pelago (uti Ptolemęo placere diximus) imminens, quibusdam Siculo, alijs Ionio. Ad septētrionem (quo angulo insula semagis acuit) mare est Charybdis, quæ quùm tanta sit, minus tamē mille pass. intercapedine, alij stadiorum duodecim, alij septem unde heptastadiū uocari fretum: aliquando hexastadio prohibetur ne sit continēs, & quod fertur matutini uolucrum cantus transmittuntur. Esset nanq; Italiæ quemadmodum Græciæ Peloponesus, nisi isthmum qui illam cōtinenti annectit, huic ab utroq; latere tempestatis uis, siue ut alij terrę motus, quandoq; abstulisset, qua peruium factum mare ex peninsula, unà cum cæteris Italiæ adiacentibus insulam reddidit. Quod probat Plinius, terrę motu facto dicens, insulam rerum natura fecit Siciliam Italiæ: Quamobrem Siciliam nihil magis quam recisum ab Italia fragmentum esse uolunt, atq; ab hoc descendere argumento ait Tucydides quod Rhegyum Gręci nomen oppido in margine Italiæ sito, ideo quod abrupta, dedere, cui etiam loco antequam oppidum ibi ædificaretur Rhegyum, id est, scissura nomē fuit: Est enim terra ipsa ut ait Trogus, ibi tenuis ac fragilis, & cauernis quibusdam fistulisq; ita penetrabilis, ut uentorum tota fermé flatibus pateat: quam diuisionem Silius quoq; suis carminibus describens inquit:

Ausoniæ pars magna iacet Trinacria tellus
Vt semel expugnante Noto, & uastantibus undis
Accepit freta ceruleo propulsa tridente:
Namq; per ocultum cæca ui turbinis olim

Impactum pelagus laceratæ uiscera terræ
Discidit & medio prorumpens arua profundo
Cum populis pariter conuulsas transtulit urbes.

Idq; Virgilius meminit. Sed longè diuersè Hesiodus: Qui sicut in extrema Hispania Hercules, ita & hic Orionem uiam mari aperuisse putat, quum dicat, aperto mari promontorium quod iuxta Pelorum est exaggerasse: idq; & alia opera fecisse multa, amore laudis, ex quo fama est apud Siciliæ fretum Calpem alteram ab ea quæ in Hispania est columnam esse. Quod tantæ olim admirationis simulq; terroris transeuntibus factum est, quum aspectus loci non transitus sed maris potius sinum præbere uideretur, ut nautæ angustiam illam nauigare diu absterriti sint: uidebatur enim quum accederent promontoria inter se prius cohęrentia dissilire, uiamq; maris aperire, quumq; se retro aspicerent, concurrere iterum ac se iungere, quod opposita inter se promontorium facie similitudo ostẽtat. Quæ quum excesis atque cauis ab ea præsertim parte saxis cincta sit, asperrimisq; promineat cautibus & duobus maribus hinc Tyrrhyno, hinc Ausonio breuissimum collidatur fretũ, latratus canum, absorptio nauiũ, marina mõstra, & alia huiusmodi fabulamenta orta sunt: mare nanque anceps alterno cursu, modo in Tyrrhenum, modo in Ausonium pelagus profluit, atrox, sæuum, & Scyllæ Charybdisq; inuisis nominibus inclytum: Scylla saxum est: Charybdis mare, utrumque noxium appulsis nauibus, Charybdis fœmina fuit uoracissima, quæ quia boues Herculis rapuit, à Ioue dicicitur fulminata, & in maria paululum à Messana deiecta, unde naturam pristinam seruat, nam quum plena nauigia sorbuerit, naufragia reiectare dicitur, & contortas fundo rates Tauromenitanis litoribus fragmenta exponere: Scylla saxum ingens cauernosum prope Bruttium litus, desuper humanam præbens figuram ad cuius radices in mari plures resecti sunt scopuli, quos quum æstus maris illidit, & ab ijsdem refractus, ueluti canum latratus tumultuosum sonum reddunt: ex quo poëtæ finxerunt, illic Scyllam uirginem canibus cinctam esse, illicq; hoc ira Circis euenisse tradunt. Quare Trogus nec mirũ si fabulosa est loci huius antiquitas, in quem res tantæ coierunt miræ: Primum quod nunquam alias torrens fretum nec solum citato impetu, uerum etiam sæuo, neq; experientibus modo terribile, uerum enim procul uidentibus undarum porrò in se concurrentium tanta pugna est, ut alias ueluti terga dantes uorticibus in unum desidere, alias quasi uictrices in sublime ferri uideas: nũc hinc fremitum feruentis æstus, nunc illinc gemitum in uoraginem desidentis exaudias: & item alia non nulla atq; miranda quæ à scriptorib. poëtis præsertim de hoc freto narrantur. In eo (ut fabulæ omittant) murænas saporis optimas piscari, quæ ad piscinas urbis accersebantur Varo author est, quas manu etiam capi aiũt, quum præ pinguedine fluitent, ex quo Iuuenalis.

Vironi murena datur quæ maxima uenit
Gurgite de Siculo.

Hæc insula olim trinacria ab eius forma primum à Græcis est dicta, propter tria acria, id est, promontoria: posterius Trinacis appellata translato consonantiorem in uocem uocabulo, quod scribit Strabo. Sicania. Postea ab Iberis iuxta Sicanum Hispaniæ flumen accolentibus huc nauibus aduectis, alij à fluuio Sicori qui etiam in ijsdem locis est, Solinus à Sicano dicit rege insulam nomen accepisse, qui diu ante Troiana bella huc aduectus cum amplissima Iborerũ manu est. Postremo ab Italis qui Siculi dicebantur in insulam traijcientibus Sicilia est cognominata. Nec non Triquetra à triangula specie uocitata. Græcæ enim literæ imaginem quæ delta dicitur efficit: Quæ ea tempestate qua Græci Italiam colebant unà cum ipsa Magna Græcia (ut in Italia meminimus) nomen sortita est. Verum quo amplius dictæ gentes manifestentur altius aliquantulum repetendæ à nobis sunt. Legimus enim apud Tucydidem incoluisse Siciliam ab initio atque tenuisse permultas gentes, quarũ feruntur antiquissimæ in quadam duntaxat insulę parte habitantes Cyclopes, atque Lestrigones, quos Lestrigones Formias quoq; in maritimis Italiæ habitasse nos scripsimus: quorum neque genus, neque unde uenerint neque quo abierint nobis dicere est, tantum apud poëtas mentio est: Nam Homerus, Cyclopes crudeles dijs immortalibus freti, neque arbores serunt, neque arant, & alia similia de ipsis enarrat, quosque in altorum montium uerticibus cauas speluncas incolere, iusq; singulos in uxores suas & filios habere, nec alterum esse alteri impedimento. Post hos Sicani primi demonstrantur hanc terrã incoluisse, quos iam diximus à Liguis inde proprijs eiectos sedib. quod probat Silius dicens:

Post durum Antiphatæ sceptrum & Cyclopia regna
Vomere uerterunt primum noua rura Sicano
Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
Ascitum patrio terræ imposuere uocanti.

Postea ex Italia Siculi fugientes Aborigines, siue ut quidam Opicos, in hanc insulam traiecerunt magno cum exercitu, uictis prælio Sicanis & in partes quæ meridiem & occasum spectant fugatis, fecerunt, ut pro Sicania, Sicilia insula uocaretur, & eius optima quæcunque loca incoluerunt. Idq; multo ante Græcorum in Siciliam aduentum. Per eam tempestatem Phœnices quoq; insulam passim habitabant, occupatis ad mare promontorijs & paruis circa insulis, negociandi cum Siculis gratia: qui (quum Græci in insulam traiecissent) omissa nauigatione finitima Elymis oppida sedibus ibi positis incoluerunt, freti tum Græcorũ societate, tum quia exiguo in Carthaginem traiectu distabat, non enim ante propter barba-

rorum crudelitatem insulam habitare audebant. Cæterum capto Ilío quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam appulerūt, & collocatis sedibus in finibus Sicanorum, uniuersi sunt Elymi appellati: His accolæ accesserunt nonnulli Phocenses Chalcidenses'q & ex Ionia complures qui urbes in insula sparsim condiderunt: quod Strabo etiam tradit. At enim Ellanicus Lesbius, aliter atque isti sentire uidetur, quum tribus ante res Troianas ætatibus huc ex Italia gentem transportatam esse dicat, non Siculorum, non Ausoniorum, neq Elymorū, sed Ligurū fuisse à Siculo Itali F. (sub illius namq dominatu ac ductu erant) Siculos esse uocitatos, cuius meminit Silius, postquā dixit Sicanos ex Hispania uenisse:

Mox Ligurum pubes Siculo ductore nouauit
Possessis bello mutata uocabula regnis.

Timeus uerò historiæ diligentiss. perscrutator, scriptorū inscitiam arguens (nam remotis fabulis illis Cyclopum, Lestrigonumq uelamentis) Sicanos illos uocat, neq conuenæ, uerum etiam insulæ indegetes esse affirmat, & multa gentis antiquitatis argumenta ferens, inter quæ priscis temporibus in montib. natura munitis in quibus urbes latronum mœtu ædificasse, nulliq regi subiecisse, sed cuiq suum urbi inesse principem: hi primum uniuersam tenuere insulam agros colentes ex quibus uitæ cibum sumebant. Postmodum Ætna ignes (qui proximas regiones urebant) eructante, quum plures annos id incendium patriam uastaret, timore acti, omissis orientalibus locis, partes quæ ad occidentem uergunt petiuere. Multis deinde sæculis, Siculi ab Italia in Siciliam profecti loca tenuerunt à Sicanis relicta: opibus deinceps ac uiribus potentes, propinquis agris occupatis quotidie magis imperium augebant quoad bello sæpius cum Sicanis moto, certo postmodum fœdere agrorum fines inuicem statuerunt. Vltimo uerò loco à Gręcis coloniæ in insulam deductæ sunt, urbés'que maritimæ conditæ, mutua dein consuetudine illi Græcam linguam omissa barbara didicere, Siculiq omnes simul appellati sunt. Fuere quoque inter eos Morgetes, qui huc unà cum Siculis ex Italia nauigauerunt cuius meminit Silius: Frondosis Morgentia campis. Hactenus cultorum Sicilię, quę quidem insula naturæ multo dissimilis est, quū & ignib. & frugib. largè scateat: Nam ut diximus cauernosa est, flatibus et marinis motib. exposita undiq nec non soli ipsis generandis nutriendisq ignibus naturalis materia: & ut scribit Trogus, intrinsecus stratum sulphure, et bitumine dicitur, quæ res facit, ut spiritu cū igne interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc ignes, nūc uapores eructet, ex quo calidarū aquarum scaturigines multis in locis existunt, è quibus Selenūtiæ ad Imeram, quę salsę sunt, Egestanę uerò potabiles. Frugibus uerò adeò benigna atq copiosa, ut Cato ille sapiens, cellā penariam reipub. nutricemq Rom. plebis

plebis hanc insulam esse dixit. Omitto M. Tullij in Verinis: omitto Diodori, omitto Flori, Solini & aliorum magnificas & excellentes huius insulæ laudes, qui non penariã cellam, Romanæue plebis nutrimentũ, uerum etiam ærarium atq; animam urbi Romę fuisse, certare inter se contendunt: in nam sine ullo populi Rom. sumptu corijs, tunicis, frumentoq; suppeditato, maximos eius populi exercitus induit, aluit, armauitq;. Ex quo prodi tũ, ex antiqua ab incolis fama, Siciliã Cereri ac Proserpinæ sacratã esse: Fabulantur poëtarum quidã, post Plutonis ac Proserpinæ nuptias, hanc insulam ab Ioue Anacalyptrę nymphę traditam: has simul deas primùm in Sicilia uineas plantauisse: frumentũ uerò terræ bonitate ortũ: siquidem in agro Leontino, multisq; alijs insulæ locis, etiã nunc triticũ agreste orirĩ, ac præterea melle, croco, lana, & cæteris eiusdẽ generis abundat. Quę tañ dem bellorũ uarijs incursionib. penè relicta atq; in solitudinem redacta, in potestatẽ Rom. deuenit: qui quum deletas urbes, & campestria plurima cernerent ut Strabo attestatĩ (tres quippe & 70. in se colonias cõtinebat) eaquorũ pastorib. bubulcis, & opilionib. fruenda prębuerũt. Quæ etsi multa adhuc eius tẽpestatis neglecta in ea iaceãt, multa etiã nunc instaurata florent, quemadmodũ in particulari descriptione uidebimus: Non em̃ colono ut olim uiduata, quũ multas habeat urbes atq; cætera loca populosiss. neq; frumẽto, uino, reliquisq; frugib. exhausta, nam & sæpius eius annona Italicæ urbes fame oppressæ subleuanĩ. Similiter quæ ad mercaturam pertinẽt abundare q̃d nauiũ ingẽs copia indicat, quæ ad eam frequẽti cursu applicanĩ: quocirca haud minus nunc quã antea inter alias nostri maris insulas optima atq; clariss. habeť. Cuius circũscriptio ad hunc modũ se habet. Pelorus promontoriũ est q̃d sic etiã nunc appellãt freto imminens Italiæ aduersum, causã nominis, Mella & alij nõnulli fuisse Pelorũ gubernatorẽ dicunt, ab Hannibale ibidẽ conditũ, quem ipse ex Aphrica profugus & per ea loca Syriã petẽs, quia procul intuẽti uidenť continua esse litora, pditũ se arbitratus occiderat. Hinc ora occidentẽ spectãs excurrit quã Tyrrhenũ abluit mare ubi insula Cænis iuxta Pelorũ, unde statim post Pelorũ Phalacriũ promontoriũ est, quod exaggerasse Orionẽ Hesiodus author est, quẽ & coporis proceritate & robore heroas excessisse, & uenatorem sagacissimum fuisse tradit: in quo promontorio templum Neptuno quem incolæ præcipuo honore colerent fabricasse, quod opus quum consummasset ad Eubœã diuertit. Iuxta quod Mylæ ciuitas cum fluuio extiterat, nũc locus Melazum dicitur, in ea antiqui boues Solis fuisse memorant: Vlyxisq; somnium: quam scribens Silius ait:

Et iusti quondam portus nunc litore solo
Subsidium infidum fugientibus æquora Mylæ.

Circa quam urbem atque Messanam, hyeme in totum inarescere fontes ait Plinius, æstate exundare, amnésque facere. A qua haud longè Elicon

fluuius in mare it à superioribus montibus duodecim mil. pass. fere. Huic litori Hiera adiacet insula cæteris eius loci grandior, in qua collis est nocturnas euomens flammas, quem terræ motu ascendisse Aristoteles autor est, tandem multo stridente sonitu erumpens spiritus plurimum fauillæ emisit, adeò ut ad quasdam Italiæ partes conspargerentur, quum 70. mil. pass. qua proximior est interuallo distet, de qua Virgilius:

Insula durata Vulcani nomine sacra
Pars tamen incendij maior refrixit, & alto
Iactatas recipit classes, portuq́ tuetur
Qui restat minor & diues satis ubere
Terra est.

Hæc ex Liparæis est una, septem nanque hoc nomine insignitæ sunt, prius Æoliæ, dein Arnę, postea à Græcis Ephestiades denominatę, à nostris Vulcaniæ, quum eas ardere dixit Plinius, nec solū Ephestides, sed & Plotæ uocitatæ sunt, quod ait Dionysius Alexādrinus: sigillatim uerò, Strongyle Euonymos, Didyme, Phœnicodes, Sacra, Zulcania, Lipara, quas suis disponemus locis. Igitur Vulcania Deo ipso cōsecrata est, atque eius domus dicitur saxosa tota, deserta, ignita, quum sæpe flāmas eiactet: nam sociali bello per aliquot dies unà cum ipso mari eam arsisse Plinius tradit: Vtq́ Eutropius scribit, ea repēte in mari edita, eo tempore quo Scipio Aphricanus mortuus est, quum antea nō fuerat. Prope quam ad septentrionem Lipara est, quæ sic etiam nunc dicitur Thermessa antea Melingunis à priscis teste Plinio dicta, uigintiquinq́ mil. pass. ab Italia octodecim, à Sicilia, ipsa circuitu paulo minor quinque. Sed quum ad has tum desertas Liparus Ausoni regis F. à fratribus descendens ex Italia, aduecta secum militum copia adnauigasset, in quam primò descendit ab eo Lipara appellata est, ubi sui nominis urbem condidit, reliqua sane etiam insulas excoluit: Quo & Gnidij postmodum coloniam deduxerunt: fertilissima insula & quæ primitias sæpius Apollini delphico misit. Hic bitumen gignitur & sulphur, scaturiginesq́ aquarum calidarum sunt, sicut & in cæteris Æolijs: neque minus metallo celebris quod alumen nuncupant. Præterea mare circa se omnigenas pisces abundè præbet. In hac ignis nōnunquam deficit, uerum in septimo redintegrari anno Xenophanes perhibet: & Silius de eadem:

At non æquus amat Trinacria Mulciber antra
Nam Liparæ uastis subter depasta caminis
Sulphureum uomit exeso de uertice fumum.

Inter has duas dictas insulas, parua quidem ac deserta iacet Euonymos nomine id est, sinistra, sic autem appellata, quoniam è Lipara in Siciliā nauigantib sinistra offertur, nūc aūt Strombolinus dicit̄. Postea ad septentrionem Dima, siue ut alij Didyme iacet, à forma dicta, id est, Gemella, ideo

duæ

quæ à quibusdam putantur, modo Alendia à iunioribus nominatur. Cui propinqua Hicesia est, Salinenunc. Postmodum inter septentrionem & solis ortum sexdecim mil. pass. à Lipara Strongyle uel Onostrongyla insula est, priscum retinens nomen, quam à figura id est, rotunditate uocat: unde Virgilius:

Insula cui nomen facies dedit ipsa rotunda.

Quæ unà cum iam dictis ignibus scatet, sed flammarũ quidem ui minor, lumine uerò maior, in qua Æoli domiciliũ fuisse authores tradũt, hic est ille Æolus ad quem fabulæ Vlyxem errantem diuertisse memoriæ prodiderunt, iustum ac pium hominem, & erga hospites perhumanum, & qui uelis uti nautas docuit, obseruationéque fumi, qui uenti futuri essent teste Diodoro prædixit: quod & Varo tradit, ipsúmque harum insularum fuisse regem post mortem Boëti fratris: quare quum uentorum potens dicatur, ait Virgilius:

Nimborum in patriam loca fœta furentibus austris
Æoliam uenit. Et Silius:
Quid referam Æolio regnatas nomine terrás
Ventorumq; domos atq; addita claustra procellis.

Qui Æolus postquam regnum accepit, patriam omnem à matris nomine Arnen, populos appellauit à fratre Boëtos: In hac ex terræ hiatu uentus erumpere solet, & fœtor ingens, harenam quoque eructare, lapidesq; igneos permultos quemadmodum & Ætnæ accidit. Postea (ut ad Siciliam reuertamur) Tyndarius ciuitas nobilissima in litore ad ostium Thimeti amnis fuit, cuius dimidia quondam à mari deuorata est. Ibi nunc Oliuer castellum iacet. Inde Agathyrium urbs ab Æoli F. uocitata qui ei parti imperauit cui adiacens ora Agathyris est dicta ubi nunc Pati. Mox Alontium oppidũ fuit cum fluuio Chida nomine. Post Chalata oppidũ aliud, nunc Chalora: Cui ad occasum Phœnicodes siue Phœnicusa insula est quinquaquaginta millib. pass. ab hoc litore distans, quæ nunc Filicudi à nautis appellatur, quam ita prisci ab arbustis nominauernnt, Aristoteles Phœnicodam appellatam dicit, propterea quod in ea mirabilis quædam dactylorum multitudo nascitur, quę ad pascua olim omissa fuit: inter quam & Siciliam, Ericodes seu Euricusa insula est, eam etiam ab arbustis quemadmodum Phœnicodam illi appellauerunt, quæ similiter pascuis est omissa, distant ab inuicem decem mil. pass. Hinc in Siculo litore Alesa siue Alesia urbs in promõtorio ab Archonide Herbitæ urbis quæstore, condita, ex quo Archonidæ cognomen habuit, nunc Siffalum uocant, ad quã Monalus fluuius in mare it: sunt qui dicant à Carthaginensibus extructã, quæ successu temporum clara atque potens effecta est, quum opibus tum maritimis negotijs tum immunitate sibi à Romanis concessa, quod indicat Cicero, ait enim Siciliæ ciuitates multæ sunt ornatæ atque honestæ ex quibus

ex quibus in primis numeranda est ciuitas Alesina, nullam enim reperientis aut officijs fideliorem, aut copijs locupletiorem, aut authoritate grauiorẽ. Postea Cephaloedis oppidulum fuit, ac inde Himera oppidũ nũc deletum ad amnem sui nominis, illud Zanclei Mylarum incolæ condiderunt, quod quum Hieron cepisset Himerenses omnes iugulauit, inde noui deducti sunt coloni qui ad annos usq; quinquaginta octo progressi, Carthaginenses urbem à stirpe euertere, ciuesq; omnes qui à cæde superfuerãt ipsi quoq; iugulauerũt, quæ diu postea penitus deserta permansit: postmodum Carthagine capta ex ijs qui tum inuenti fuerãt, Thermis sese collocarũt, neq; lõgè ab oppido antiquo, ex cuius aduẽtu Thermęhinæræ ciuitas appellata est, nũc uerò Thermene: eam prius coloniam in Siciliã à Carthaginensibus deductam iuxta aquas calidas cõditam, quam Thermas ab aquarum caliditate quę salsæ sunt placuit appellari, cuius amnẽ Liuius per mediam fluere Siciliam dicit, & in duo diuidi, uno ostio in Libycum, altero in Tuscum mare deuenire: uerum oppidum Himera in primis Siciliæ clarum fuit, atq; aëreis ornatũ signis cõplurimis, sed mira in ijs pulchritudine, ut attestatĩ Cicero ipsa Himera in muliebrem figuram habitumq; formata, ex oppidi nomine & fluminis. Inde est Olulis oppidum in promõtorio, nunc Sorantum uocant. Mox Panormus colonia Rom. nomen adhuc retinens triginta mil. pass. ab Himera, prope cuius mœnia Elatherus flumen currit, quod nõnulli Helorum uocant, ex cõcauitate montis haud procul à mari magna aquarum ui prosiliens, ex quo illud: Clamosus Helorus. qui ad imitationem Nili superfundit ut campis Harudinibus refertis quibus educitur mel, quod hæc ætas excoquendo in saccharum uertit, de flumine ait Virgilius:

Exupero præpingue solum stagnantis Helori.

Ciuitas ipsa à terra munitissima est, ab alto portum habet usq; mœnia patentem. Inde Cytaria portus est in quem Acis fluuius intra uiridentes ripas delabens irrumpit, nomen à iuuene Aci deducens, quem Polyphemus ibi in Galateæ sinu, auulso è monte saxo, occidit, qnod scribit Ouidius. Silius tenues liquefactus in aquas euasisse: fontes in Ætna monte habens, alij in Eryce quod uerius est: Imminet huic portui locus natura munitus, quem præcisæ rupes undique cingunt, summitas uerò habet planitiem culturæ aptam, non minori circuitu quam decem mil. pass. in ea tumulus insurgit, qui speculæ simul atque arcis locum obtinet. Hunc exaduerso insula est, sed admodum longè, quinquaginta enim millib. pass. ferè in pelago iacet Vstica & prisco & recenti nomine: supra quam Ptolemæi deprauatores Æoli insulam ponunt, quum non ibi sit. Circa dictum uero locum neque longè ab Eryce monte urbs Motya sita fuit Carthaginensium colonia, quem locnm iam pridem ipsi delegerant idoneum maximè oportunumq; ad inuadendã infestandamq; reliquã Siciliam, erat urbs

urbs illa in quadam insula posita procul à continenti stadijs sex; à qua per angustam quandam uiam manu & arte inter undas aggeris in modum eductam, ad litus perueniebatur. Post Drepanum ciuitas est eiusdem adhuc appellationis non procul ab Eryce monte, sic ab ipsa re dicta, quod in curuato litore posita sit, uel quod fabulæ narrant, Saturnus post amputata uirilia Celo patri, illuc falcem proiecit, quæ Græcè Drepanos dicitur, portum pulcherrimum habens, cuius fauces Romani, ne Carthaginenses ibi statiua haberent, obstruere conati sunt, ubi & onerarias quamplures naues sabulo onustas, & saxorum ingentē modum in profundum dimiserunt. In eo mari coralium spetiosissimū gigni fama est: In conspectu iacet insula lōgè circiter duodecim millib. pass. Paconia olim, nunc Leuica: dein Saegestanum emporium fuit, quæ prius Ægesta teste Festo dicebatur, ait enim Segesta quæ nunc appellatur oppidum in Sicilia uidetur Æneas condidisse præposito ibi Acesto qui eam Ægestam nominauit à matris nomine, sed præposita est ei littera ne obscœno nomine appellaretur: cum quo sentit Cicero. Item Virgilius, qui quum de ea re uersus aliquot prius cecinisset inquit:

Interea Æneas urbem designat aratro
Sortiturq; domos, hoc Ilion, & hæc loca Troiæ
Esse iubet: gaudet regno Troianus Acestes
Indicitq; forum, & patribus dat iura uocatis. Item & Silius.

At Strabo non Æneas, sed à comitibus Philoctetæ conditam fuisse memoriæ proditum, inquit, qui Crotonem commigrarant, quos Philoctetaunà cum Ægesta Troiano transmiserat in Siciliam: Dionysius uerò Halicarnasseus, Elymus & Ægestus ante Æneam parata classe egressi sunt ab ora Troiæ huc delati, ubi urbem Ægestam, & Elymiam condiderunt apud Crinissum fluuium (poetæ Acestem Crinissi fluuij fuisse F. perhibent) à Carthaginensibus aliquando capta atque deiecta est, ac omnia quæ ornamento ibi esse possent, Carthaginem sunt deportata. Huic quadraginta milib. pass. ferè in mari obiacet insula Phorbantia tunc nomine, nunc Maretemo. Inde promontorium est Ægitharsus nomine huic Ægathis insula præiacet Ægusa à quibusdam: Fangiana modo dicta Carthaginensium clade nobilis. Cui ad Aphricum uentum circiter, uiginti mil. pass. insula est quæ tum Sacra dicebatur nautæ nunc Chelbo uocant, sunt enim circa illam quidam scopuli. Post Ægatharsum in insulæ angulo aliud Lilybæum in quo eiusdem nominis oppidum situm fuit ab Hannibale conditum, ubi castra habuit, nunc Marzara promontorium & locus, quod in splendidissimam ciuitatem creuit, mœnibus fossisq; munitissimam, præterea etiam stagnis quibus nauigantibus in portum cursus est, difficilisq; admodum ingressus, nec nisi peritis expertisq; obtinēdus; unde illud Virgilij:

Et ualida dura lego saxis Lilybæa cæcis.

In cuius urbis litore ut refert Polybius, turris quædam erat sita Aphricanum pelagus spectans, in qua signum ignis à tribus ostendebatur noctib. ût portum rectà discurrentes mare obtinerent: quam urbem Solinus decus esse Sibyllæ sepulchro dicit. Post Lilybæum sequitur litus quod meridiem spectat quę ora Strabonis ætate tota peneusq; pachino relicta erat, priscarum tantum habitationũ ut ipse inquit, uestigia seruãs, in cuius initio Acithius flumen à quibusdam Acius in mare uadit. Inde Selenus siue Selinus ad cuius ostium oppidum eiusnem nominis fuit, quod Megarenses indigenæ condiderunt, Hannibal funditus diruit, frequenti populo inhabitata, quãm post excidium Hermocrates Syracusanus aliqua ex parte restituit, in cuius agro palmæ complures nascũtur: ex quo illud. Palmosa Selenis. Amnis pestifer antea, cuius fœtore pestis sæpius urbem inuadebat, in quem tandẽ alij duo uicini fluuij immissi pestis sedata est. Inde est Mazarus amnis, antiquum nomen retinẽs, cui propinquum oppidulum est Pintia quondam, Siaca modo. Mox alius amnis Sossus nomine. Item alius Isburus cuius in ostio Heraclea urbs fuit, ab Hercule denominata, qui quum ex Hispania rediret, condidit, quam deinde Minoã uocauerũt. Postea Dorieus Lacedæmonius auxit, & quum breui creuisset opib. Carthaginenses euertere. Sequitur flumen Hippa siue ut alij Hipha exiguus, & qui trãsiri facile potest. Dein Acragantinum emporium ab eiusdem nominis fluuio appellatum, cui appositum est, Post Isporus fluuius in mare ad radicem Brucæ promontorij cadit: Cui promontorio in parte orientali Caucanæ portus est in quem Mõtichanus amnis exit, ubi Li :hata nouum oppidum. Inde fluuius Salsus nomine (insipidam enim aquam fert) magnus sane, & qui longe interius ab orientali regione hoc loco in mare it. Dein oppidum Terranoua ab re ipsa, & Odissia siue Vlyxis promontorium, cui ad auroram stagnum est angusto ore, ubi in marginibus sal æstiuis solibus conficitur, irriguum enim est marinis æstibus. Post illud Pachynus à nautis modo caput Passera unum ex tribus maximis insulæ promontorijs extollitur: nam poëta.

Hinc cautes altas proiectaq; saxa Pachyni
Radimus.

Ab aëris crassitudine cognominatum, quo Apollo Libystinus eximia religione celebrabatur, causa cognomenti fuit: Libyes inuasuri Siciliam classem huc appulerunt, Apollo ab incolis inuocatus, immissa hostib. peste, & penè cunctis subita morte interemptis Libystinus appellatus est: iuxta quod promontorium ingens Thunnorum copia uagari solet, ubi larga semper captura eorum piscium fit: cæterum in hoc monte sal translucidus effoditur. Præterea (sicut in magna parte insulæ) palmarũ agrestium multitudo inest. Hoc itaq; promontorio circumflexo orientale insulæ latus aperi-

tus aperitur Siculo ad usq; Cretæ promontoria ablutum pelago quod Ausonium prius uocitabatur. Vbi primus Puniceus editur portus in quem Erineus amnis uadit: Promontorium deinde Longonum ubi & Longanus fluuius per agrum Hyblæum serpens in mare infunditur, cõtra quod Longonis est insula. Postea est Chersonesus cui nomẽ quondam Tapsus, tenui collo in altum prominens quare nõnulli pro insulâ ponunt, par penè fluctibus ex quo dictum de ea est. Tapsumq; iacentem. Mox Plemmyrius amnis, quod undosus sonat, in mare contra Ortygiam insulam cadit. Hinc autem in sinu Syracusæ colonia Græcorum urbium maxima atque omnium pulcherrima, quæ & situ egregiè munita est, quũ propter camporum inæqualitatem (muros enim per colles ductos habet) tum propter adiacentium paludum frequentiam, & maris propinquitatem, portum in se complectens adeò natura atq; arte tutum, quo neq; Carthaginensium neq; Romanorum classis penetrare unquam potuit, præter Atheniẽsium sola trecentis instructa nauibus duce Eurimedõte, quæ uicta ac dissipata ab ipsis Syracusanis est: quam urbem ut Tucydides et Strabo attestantur, Archias ab Hercule oriundus è Corintho nauigãs condidit, quæ diuitijs in tantum excreuit, ut ex ea Dionysius exercitum peditum centa & uiginti, equitum, duodecim militũ cõfecit, naues magnas partim triremis partim quinq; remis ad quadringẽta ex uno duxit portu, Capitur deniq; à Romanis Marcello duce in qua una tota Sicilia superata est, grãde illud etiam ante id tempus inuictum caput, Cui triplex erat murus, totidemq; arces, quibus captis tantùm prædæ fuit, quantum uix capta Carthagine tum fuisset, ut Liuius scribit: Successu uerò temporis quoniã Pompeius præter alias ciuitates hanc uastasse Cæs. August. eo missa colonia, magnam uetusti oppidi partem restituisse Strabo author est, constabat enim olim quinque urbibus mœnia, duorum & uiginti mil. pass. continens, totum quidem ambitum explere non oportuit: partem uerò quæ insulam spectans Ortygiam colitur, habitatoribus cõplere, satius esse censuit, quam pons marmoreus terræ coniungit, ea fontẽ habet Arethusam in pelagus fluuiũ statim emittentem, hunc ipsum Alpheum esse traditum est fabulis, qui quum in Peloponeso sumat originem per mare subter terram usq; ad Arethusam fluentã perducat: neq; hoc solùm à Strabone, sed ab Aristotele, Plinio, Seneca, & alijs scriptoribus proditum est, in quo emergitur, quicquid iactum in Alpheum Peloponesiaco litori infusum dicunt. Quod etiam Virgilius his notauit carminibus:

Sicanio præterea sinu iacet insula contra
Plemmyrium undosum, nomen dixere priores
Ortygiam, Alpheum fama est huc Helidis amnem
Occultas egisse uias subter mare, qui nunc
Ore Arethusa tuo Siculis confunditur undis.

Idemq; in Siluis Statius: atque in suo Silius. Diodorus nymphæ in Dianæ gratiam fontem Arethusam produxere inquit, piscibus abundantem, sacris quippe ideo ab hominib. intactis, quod si qui edere ausi sunt, deum ira magnas calamitates subierũt: Sed præter Arethusam alij quoq; fontes mẽtione digni celebratiq; à poëtis in Syracusano agro sunt: ut Thermilis siue Temenitis, Archidemis, Magea, Myline, Cyane, hic ex lachrymis nymphæ sui nominis Proserpinæ comitis exortus fabulæ ferunt, ut apud Ouidiũ. Neq; etiã solum hoc loco Arethusæ fons reperiri dicitũ, sed alijs quoque locis, ut ibi ostendemus. Syracusis crassum ac morbidũ aërem autũni tempore imminere certum est, sed quum lepidissima hyberna, & nullum diem sine interuentu solis habeat, grauis & insalubris æstas, hyberni beneficia cœli corrumpit, quod Liuius scribit. Locus à Syracusis trigintaquinque mil. pass. interuallo (ut est apud Diodorum) qui Nouem turres dicebatur, miræ magnitudinis opus. Erat hoc in agro uxoris Gelonis Syracusanorum regis mortui, qui illic conditus erat, ubi populus illi sepulchrum elegans mirifici operis extruxit, titulisq; Heroicis Gelonis nomen cõmendauit, quę à Carthaginensib. dirrutę, tum Agathocles per inuidam erutas turres solo æquauit. Post autem Syracusas, Alabus fluuius in mare uadit, quem Anapum quidam uocãt, in eum Cyane fons exoneratur, leni labentem cursu, quod Ouidius meminit. Sed aliquantum à fonte lapsus per saxa currens, fit clamans. Hinc est Augusta nouum oppidum in Chersoneso situm, nobilem portum sub se habens: ubi Pantacus siue Pantagia amnis mare influit, quod nomen latinè sonorum indicat, saxa enim rotat, qui postea quum à Cerere quærenti filiam obstreperet, tacere iussus est. Mox Bruca castrum, & Amasenus amnis cuius ripa præceps, & cauus alueus, plenus in hyeme ac citus multasq; harenas uoluens, in æstate tamen aret. sequitur Catina seu Catana urbs quę sic ad hoc tempus appellatur, Naxiorum siue ut alijs placet Chalcidensium colonia illustris quidem, quam aliquando Hierone Syracusanorum tyrannus, quum noui incolæ in eam inducerentur Ætnam uoluit appellari, quum in ea interiens, titulis & monumentis Heroicis eius memoria ornata est, quippe qui eam urbem condiderat inscribi iussit, HIERO PATER CONDITOR AETNAE. Post cuius obitum redeuntes Catanenses (eiecerat enim ueteres habitatores) inquilinos expulerunt, & ipsius tyranni tumulum solo prostrauerũt: quam urbem postmodum bellorũ uarietate dirrutam Cæs. Aug. refecit: cui adhærentes campi Lestrigones dicebantur, à qua parte colles imminent qui aliquando alto exundant Ætneo cinere, ex quo ager omnis ac uinieta præsertim, singulari bonitate uberiora redduntur: inde pecudes tantum pinguedinis herbarum dulcedine contrahunt, quod nisi cruor quatuor aut quinq; per dies ab auribus eximatur suffocare ea dicunt. Prope urbem Simæthus rapidus amnis in mare fluit: circa quem Paliscos deos Iouis &

Thaliæ

Thaliæ nymphæ filios habitasse atq; aras habuisse à poëtis enarratur, ubi stagnantes aquæ odore malo ac putido ijs locis scaturiunt, quibus aiunt Thaliam Iunonis timore se occuluisse cum Iouis iussu exortæ fuissent. Quem locum Ouidius describens ait:

Perq; lacus altos & olentia sulphure fertur
Stagna Palifcorum rupta feruentia terra.

Hinc in mare iuxta litus scopuli tres sunt Cyclopum dicti: ubi & Vlyxis portus est. Post Simæthum, Tauromœnium colonia est, priscum adhuc nomen seruās, habens in ingressu portus arctas fauces, illustris olim, priores Naxum uocauerunt, quæ in monte sita est. Tauro nomine asperrimo quidē ex quo appellata est: Ait enim Diodorus, Siculi ex prælio fugiētes, hunc locum satis per se munitum occupauerunt, mœnibusq; circumductis urbem condidere, quam quod ab ijs qui in Tauro mansissent constructa fuisset, iuncto uocabulo Tauromœnium appellari placuit: in cuius litus naufragiorum fragmenta Charybdi attractorum deuolui dicuntur, quod ab huiusmodi casibus Coprian, id est, fimum appellant: ex quo Plinius omnia Plenilunio maria purgari, quædam statuto tempore fimo similia expuuntur in litus purgamenta, sicut circa Messanam, unde fabula est Solis boues ibi stabulari: Iuxta Tauromœnitanum litus inter alios pisces optimi capiuntur mulli. Inde ad Argenum promontorium quod & Drepanum dicitur Achates fluuius in mare it, in cuius ripa lapilli eiusdē nominis reperiuntur, quos reddere fluminum species, nemorum, iumentorum & hederæ, scribit Plinius. Iuxta quod promontoriū in freto Messana urbs in Pelori sinu est distans interuallo à Rhegyo mil. septē cum dimidio, quę sic etiam nunc appellatur, ab Anaxilao Messenio cōdita, Zancla antea uocitata, à Zancloto ibi regnante ædificia Diodorus author est: Strabo à curuitate litoris in quo iacet, ut illi curua omnia Zanclia uocant, Naxiorumq; primo ædificium: Item Tucydides, sed altius aliquantulum initia urbis repetit: à latronibus ait è Cumis profectis inhabitatam, quod asserit Silius, quum Cumæ Campanorum sit qui Osci antea uocitabantur, dicens:

Incumbens Messana freto in inuiumq; reuulsa
Disiecta Italia, at Osco memorabilis ortu.

Posteaq; à Græcorum multitudine superueniente repletam: ager ferax, uini præcipuè quod Mamertinum nuncupant: namq; Messanam aliquando Mamertini habitarunt, quam Himilcon Carthaginensium dux cepit, murisq; spoliauit, ac mandauit militibus ut ædificia cuncta diruerent, atq; solo æquarent, & quæ igni obnoxia essent consumerent, quod breui peractum est, atq; adeo deleta omnia & comminuta sunt ut uix illa diu deinceps habitationis usquam uestigia decerni possent. Hactenus Siciliæ maritima ora, nunc ea quæ in mediterraneo insulę habentur: ubi quāuis mon

tiatq; alti sint, altiss. uerò atq; nota digniss. aliquot enumerant, inprimisq; tùm fama, tum admiratione ac magnitudine Ætna est, quem sic adhuc uocant, cui nomen dederũt populi ex Ætna urbe, id est, Catana erecti quum ad hunc locum inhabitandum trāsijssent, quem initio tenuisse Cyclopas fertur, assiduis ignibus flagrantem, in quo campus planiss. est cinerosus totus, et in eo erectus collis, unde caliginosus antea fumus, ac dein flammę eructantur, quæ deuoluta, ueluti angues tortuoso uolumine sese in mare proripiat, simulq; ignitos lapides uti fauillas efflare, tanta equidem uehementia, ut Taurimœnium & Catinam usq; feruentes perueniant (est enim Ætna decem mil. pass. à tergo urbis Catinæ situs) de quo Virgilius, ut scriptores alios omittam:

Ipse sed horrificis iuxta tonat Ætna ruinis
Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem, piceo & candente fauilla
Attollitq; globos flammarum & sidera lambit.

Radices tamen montis sylua arborum diuersi generis cingit, & campus ille cinereus, locaq; omnia circumcirca per hyemem niue operiuntur. Præter autem unum Ætnam: Alius est mous Eryx, qui omnes Siciliæ montes magnitudine excedit, mari imminens inter Drepanum & Panormũ, magis tamen Panormo apropinquans, in cuius uertice planities est ubi Erycinię Veneris templum omniũ illius loci opulentissimũ atq; ornatiss. habebatur ut ait Polybius, quod Eryx Veneris ac Buti regis cuiusdam indigenæ filius matri cõdidit, singulari quidem ueneratione, apud Romanos præsertim, nam Senatui eius deæ honor atq; cura præcipua fuit, statuit enim in eius honorem Siciliæ urbes septemdecim numero aurum Veneri conferre, milites quoq; ducenti ad eius templi tutelam deputati sunt, ubi & mulierum frequentia, deæ ministerio dicatarum à parentibus non ex Sicilia solum, uerum etiam ex regionibus exterris fuit. Cui monti uocabulum, Eryx ab Hercule occisus, dedit, in quo sepultus est: In hoc etiam mõte Anchises dicitur tumulatus, licet secundum Catonem ad Italiam uenerit. At Maro:

Tum uicina astris Erycino in uertice sedes
Fundantur Veneri Idaliæ, tumuloq; sacerdos
Ac lucus late sacer additur Anchiseo.

Cæterum paulo infra uerticem urbs fuit quam idem Eryx ędificauit & ex suo nomine Erycem dixit præclaram quidem, à qua Venus Erycina est dicta. Mons est præterea in medio fermè insulæ, magis tamen ad occasum, neq; à Panormitana regione longius qui Cratos uocatur, nonnulli Æriũ. Neq; tamẽ unus, licet singulari uocabulo proferatur, quos loci natura tam quam continua æstate amœnos atq; uberes reddit. In quorum radicibus inter frequentiam arborum fontes existunt aquas præter cæteras dulces emanantes,

emantes, ubi & domesticæ arbores & uineæ permultæ, copiaq́ ingẽti ma la nascũtur, adeò ut ex earum arborum fructibus aliquando Carthaginensium exercitus permagnus, fame superueniente abundè nutriretur, Diodorus author est. Esseq́ in hac regione syluam admodũ amœnam in quã diuertebãtur nymphæ, ubi ex Mercurio & nympha Daphnidem natum tradunt, qui à laurorum multitudine, qui in ea frequentes sunt appellatus est Daphnis. Est & alius præter hos Neptunus nomine in quo monte spelunca aperitur, in Tuscum pelagus exiens. Item mõs Nebrodes cui damarum copia nomen dedit: de quo Silius:

Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis
Quo mons Sicania non surgit ditior umbræ.

Oppidorum uerò, & quæ maximè ad occidentalem plagam uergũnt, unum est Abacena in monte positum. à quo haud procul Adra ciuitas est, quam & Peloridem uocitabant in cuius agro croci copia ingẽs nascitur. Post Tissa fuit in cuius nunc loco Randazum ciuitas in colle, quam Micythus Rhegyi & Zanclę dominus condidit. Neatum olim urbs quam Ducetius Siculorum rex (eius patria fuerat) in æquum translatam campum construxit, Neasq́ uocauit. Mox Capitium castellum in saxo. Et aliud Emichara quondam, modo Nicosia ciuitas in monte sita. Hinc è regionẽ Thermæhimeræ, Lydia ciuitas, nunc Fontana murata in planitie sita ubi iuga montium terminantur, in quibus dicta iam oppida iacent, æquo pẽnetractu cũ maritima ora, qui montes à mari circiter duodecim mil. pass. absunt, Inde Alete oppidum deletum. Sub quo Herbessus oppidum alterum, nunc Bichari dicitur ciuitas in arduo monte sita, fuisseq́ aliquando horreum populi Roman. ut aiunt scriptores: graue sustinens cœlũ, quod loca sunt pleraq́ in ea regione palustria, quare pestilentia sæpius laborat. Post Asserus ciuitas non minus ampla, nunc Monreal à iunioribus uocatur in colle sita, quã meminit Cicero, Chrisas est amnis qui per eius agros fluit, qui apud illos habebatur deus & religione maxima celebrabat, ubi phanum propter ipsam uiam erat, & in eo Chrisæ simulacrum præclarè factum è marmore. Postea Patiorus oppidum. Et in extremo penè insulæ angulo Entella urbs modo diruta, ab Entella ut nonnulli dicunt Acestis coniuge ibi mortua denominata: quod Silius uoluisse uidetur, ubi ait:

Centorripæ: largoq́ uires Entella Lyæo
Entella Hectoreo dilectum nomen Acestę.

Magis autem ad meridiem in media regione sub Ætna monte Engium antiquissimum oppidum non longe à mari, quod Cretenses hoc loco defuncto Minoë absq́ imperio, inuicem dissidunt, quorum pars per litus errãs locum munitum condendæ urbis elegit, quam à fonte in urbe fluente Engiam appellauerunt, haud magna, dearum religione celeberrima, nam in ea Matris Magnæ phanum fuit à Cretensibus ædificatum: in quo Merio-

nus: Vlyxesq́ ac dein P. Scipio arma fixerunt. Post Dimitius castellũ fuit, nec ab eo longe: sub quo Leontium, Herapilus antea dictum oppidum exile olim, nunc satis amplũ quod Lentini modo uocant, in concauo montis uertice situm, quod fluuius medium secat, latum habens agrum dulcibus resperfum herbis, quod si pecora ad satietatem ex ea carpserint nimia pinguedine intereãt, quocirca sero diei agere oues ad pascua pastores loci solent, quo minus capiant pabuli: Quod oppidum Naxij superatis prælio Siculis, pulsisq́ ex ijs locis cõdidere coloniamq́ suæ gentis in eam deduxere condidereq́ oppidum Calipolim, quod nullibi nũc extat. Diodorus, Xuthus Æoli F. ei partii imperauit, inquit, quę ad Leõtinos uergit, quæ ad sua usq́ tempora Xuthia ab eo est dicta. Silius Lestrigonas ibi habitasse uidetur uelle, ait enim:

Prima Leontinos uastarunt prælia campos
Regnatam diro quondam Lestrigone terram.

Dein Mene oppidum, modo ciuitas Caltagirone in monte posita, cui planities subiacet ad Catinã usq́ ac montem Ætnam quadraginta mil. pass. diffusa. Mox ad occasum Herbita urbs à qua paulo ex eius interitu Chiaza modo oppidum renatum est in excelso monte positum. Item Centorripæ urbs supra Catinam Ætneis propinqua collibus fluminiq́ Simætho, ipsa in alto monte sedet, quam quum diruta iaceret Aug. Cæs. restituit. Fuitq́ Palicis urbs quam Ducetius Siculorum rex iuxta templum earũ quæ Palicæ appellabantur ædificauit, cui à dearum nomine uocabulum dedit, qua paulo post euersa est. & sub Centorripis Sergetium oppidum fuit, ac occidentẽ uersus media i[illegible] Syracusas & Erycẽ Ætna urbs clara ab Hierone ut quidam dicunt, condita, sed ab Inquilinis ut scribit Strabo à Catana expulsis qui inde in Nesan (sic enim montanã Ætnæ oram uocant) habitandam tenuerunt, & locum Ætnam appellauerunt, & eius authorẽ habitandæ Hieronem diuulgarunt à Catana decem mil. pass. abest, in colle eminet circumstãtibus campis, hodie Caltanuceto dicitur, quam quidem & eam insulæ partẽ Cyclopes dicunt tenuisse: hæc antea Centorripæ Strabo dicta est inquit, cuius uerba sunt. Centorripæ exile sanẽ oppidum paulo ante uocatum Ætna: quod negat Ptolemæus, quum & Centorripæ & Ætna diuerse, ac diuersis locis statuat: item Plinius Centorripini: & paulo post Ætnenses inquit, non idem sint, sed ut diuersi, ac seiuncti. Enna etiã exile sanẽ oppidum propinquũ Centorripis fuit ad primos Ætnę montis ascensus super colle quam Catinenses bello uicti condidere, agro enim & urbe simul coacti sunt cedere, quæ Enisie antea appellabatur teste Diodoro modicis semper inquilinis possessa, sub qua ingens montana planities aratro abilis iacet: Neq́ ab urbe procul Pergusa lacus: Lucusq́ Cereri matri, & Proserpinæ consecrati sunt: quod Silius his carminibus notat:

Enna Deum luci sacra dedit ardua dextra

Hic

Hic specus ingentem laxans telluris hiatum
Cæcum iter ad manis tenebroso limite pandit.

Item & Ouidius, quod Claudianus in raptu Proserpinæ diffusiss. perse quitur. in pratis enim iuxta urbem deæ raptum fuisse authores ferunt: ea namq; lilijs, uarijsq; floribus dea dignis ornata sunt, ubi propter odorum fragrantia sagaces canes odoratu carent, naturam sensus florum odore i u perante. Huic Petra oppidum subiacet, in colle eleuatum, nunc Petraparetia illi uocant. sub quo Megara colonia, Mazarinum iuniores modo appellant in monte posita, eam Lampus è Megaris in hunc locum deduxit, superq; flumen Pantagiam loco cui nomē est Trogilum incolas collocauit, qui ob uicinitatē Hyblæ oppidi, Hyblei cognominati sunt: à Gelone postea Syracusanorum rege ex urbe & agro eiecti sunt à Romanis diruta. Est haud procul hinc Dædali opus Lymbethra dicitur, ex quo insignis fluuius Alabos in propinquū mare effluit. Inde Hybla oppidum est ubi uel circa eum locum nunc Auola quum illud euanuisse Strabo dicat, ab Hyblonetum rege Siculo denominatum, quod Megara dictum ait Strabo, cui neque Ptolemęus, neq; Plinius assentiūt, quū diuersa inter se positione differant: cuius nomen apud scriptores propter mellis præstantiam quod ibi fiebat celeberrimum est. Post autem dictam iam Petram ad occasum in radice montis Cratidis in colle Oena oppidum eminet quod nunc Belizi uocant incolæ. Sub quo ad eurum uentum Agirium: et ad austrum Cortica olim urbs, & ad occasum Schera. Sub quibus haud procul à mari, ab Syracusis quatuordecim mil. pass. Motuca ciuitas in monte nunc Palazolū appellatur. Et sub ea Ina quæ unà cum alijs corruit. sub qua ad Aphricū uentum Camarina urbs Syracusanorum colonia modo Ragusa à iunioribus dicitur in colle sita cui palus eiusdem nominis adiacet, quę palus Hesperiā prius dicebatur, quod si quādo aresceret, pestilentiam regioni inuasuram esse ab oraculo Camarinēsibus responsum est, quibus neq; eam disperdere fas erat. Et post illam uersus promontorium Pachynum Elorus ciuitas ab Eloro amne dicta supra petram posita, quæ nūc Modica nuncupatur. Supra autem Camarinam, Acreæ urbs fuit quinq; mil. pass. ab Antia amne & Casmena à Syracusanis inhabitatæ, & sub Acreis occasum uersus Gela urbs dephia in monte arduo, & qui ab omni penè parte inaccessibilis est sita, quam Antiphenis ex Rhodo, et Enthimus ex Creta suam uterq; coloniam ducentes pariter condiderunt, imposito à flumine Gela urbi nomine, is eam præfluit, ex quo Virgilius:

Immanisq; Gela fluuij cognomine dicta. Et item Silius.

Qui fluuius sic dictus est, quia generat multum pruinæ, Gela enim Siculi pruinam uocant: eam magnam urbem fuisse Plutarchus attestatur, quam Carthaginēses deleuisse ait: postea Gorgus è Coo adnauigās reędificauit: unde sylua suberis arboris usq; ad mare extenditur, qua complectitur stagnum

gnum superius à nobis memoratum in quo sal fieri diximus tanti splendoris ut imaginem recipiat. Hinc ad occasum Cacyrum oppidū fuit. & sub eo Phinthya, nunc Drilum in conuallibus duobus mil pass. à mari. Postea Agragas urbs, quam deinde Agrigentum Ionicum, ab Ionijs conditū, dicta fuit, cuius emporium ad mare supra ostendimus, modo Naro à iunioribus dicitur, quam Geloni anno propè octauo à Gelæ urbis initio incoluerunt: eam à fluuio Acragante appellantes, cuius situs mons est muro cinctus, in cuius summa parte oppidum est, hanc Dædalū ædificasse Diodorus author est, atq; effecisse ut ne expugnari posset munitissima, cuius ascēsum, uia ita arcta difficiliq; reddidisse, ut aditus tribus aut quatuor uiris custodiretur, in hac Cocalus regia cōstructa thesaurum omnem in ea tanquam inexpugnabili cōdidit, magna quidem atq; ampla urbs, in qua Laertio teste octingenta hominum milia habitarent, cuius Empedocles ciuis fuit, in quo uno uiro totam insulam nobilitari Lucretius his carminibus uoluit, dicens:

Quæ quum magna modis multis miranda uidentur
Gentibus humanis regio, uisendaq; fertur
Rebus opima bonis multa, munita uirum ui,
Nil tamen hoc habuisse uiro præclarius in se.

Quæ diu post à Carthaginensib. euersa est, tunc reædificauerunt eam Megellus & Pheristus ex Elea uenientes: Cæterum Agrigentinus ager totus innata ubertate præstans: ubi lacus sunt, gustum quidem maris habentes naturam autem discrepantē, ijs enim quæ nequaquam natabilia sunt nullo pacto demergi contingit, imo in lignorū supernè modum fluitant quo ait Strabo complurium equorū tumulos, pyramides habentes inquit Plinius, quod munus supræmis meritis datum fuit, nam legitur apud Pindarum, Agrigentini equos ad agones Græciæ mittebant qui inde uictores reuertebātur: Item in Cappadocia quum greges equorum perijssent, Delphici Apollinis responso adduxerunt equos de Agrigento & reparauerunt meliores: quare Virgilius:

Arduus inde Acragas ostentat maxime longe
Mœnia, magnanimum quondam generator equorum.

Post itaq; dictā urbem Triocala fuit seruili bello uastata, sub qua Anchrina oppidum est, et aliud Elcetium nomine, & eo Letum in ardua petra situm, quorum ad occasum Segesta urbs fuit, cuius ad mare eiusdem nominis emporium diximus: cuius in agro aquæ calidæ sunt ad potandum bonæ.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius IX. Europæ, in quo Sarmatia, & Taurica, Chersonesus, continentur.

Sarmatiæ regionis situs.

Armatia Europæ, regio magna est, & quæ hodiè à iunioribus in diuersis regiuncularum nominibus diuiditur, ut deinceps ostendetur. Hæc ab aquilone Sarmaticum habet oceanū. Ab occasu orientale Germaniæ latus in Istula amne atque Sarmaticis montibus. A meridie lazibus, Metanastis ac Dacis iūgitur. Ab ortu uerò solis parte Euxini Ponti, Paludisq; Mæotidis ad ostium usq; Tanais atq; eius fontes terminatur. Tota ferè campestris, cœliq; intemperie aspera licet qui nobis propinquiores sunt, mitius illud habeant: at enim qui interius degūt, plagam longa hyeme obsessam, aquilonaribusq; perpetuis flatibus obnoxiam, quumq; ad eam sol uix perueniat, tristem atq; desertam inhabitant: rara siquidem ibi arbor, pomifera nulla, uitis nulla, nudi colles, nudæ fluuiorum ripæ sunt: omnia toto ferè anni tempore niuibus obruta: duratæ gelu aquæ, duratiq; amnes consistunt. Sed neq; amnes solum, uerum etiam maria congelantur, quemadmodum de Sarmatico in initio diximus: quod itidem de Mæotide dicendum fuit. Iuniores hoc mare Tanæ seu Zabache uocant, à piscibus gētis lingua ita uocitatis haud magnis, quorum ibi quodam anni tempore magna uis apparet, reliquum anni nulla in parte eius loci reperiūtur: & alij item multarum specierum sunt, in quibus lupi cum hominibus piscantur, quemadmodum delphini in Gallico mari faciūt, quod nisi partem ab piscantibus suam accepere, expansa eorum retia lacerant. Quam paludem Ponti matrem nonnulli appellant, quandoquidem accolę Themerundam dicunt, quod apud illos matrem maris significat: unde Dionysius Alexandrinus:

Et matrem Ponti perhibent Mæotidis undam.

Ob id maximè quod multæ inde in eum effluant aquę, quæ adeò ex omni parte paludem replent, ut non possint intra sua labra contineri, quod scribit Aristoteles, ubi dicit tantum influxione fluminū alluuioneq; additum constare, ut non nisi multo minora nūc nauigia quàm ante sexagesimum annum ad nauigationē sustineat, adeò ut profundissima eius pars nusquam quinq; uel ad summū septem ulnis altius constet, unde fit ut maioribus lignis nauigari nō possit. Quod quū à principio mare fuerit sapore quāsimile Ponto, in quo ueteres omnes consentiunt, nunc palus est quamdulcis, atq;

cis, atque gelu cōstringi, & consistere quod probat Lucanus dicens:

Immensumq́ gelu tegitur mare, comprimit unda
Deprændit quascunq́ rates, nec peruia uelis
Æquora, frangit eques, fluctuq́ latente sonantem
Orbita migrantis scindit Mæotidã Bessi.

Similiter & Ouidius.

Nam in ore præsertim Mæotidis tantæ crassitudinis atque soliditatis est, ut missus ab Mithridate Imperator, eo in loco equestri pugna barbaros in glacie hyeme superauit. Sarmatæ, siue ut Græcis Sauromatæ & Syrmatæ homines latrocinandi peritissimi & ad omne scelus paratissimi in omni ætate habiti, qui continuo uicinas undique gentes incursare haud desistunt: nihil ipsi præter niues, rarásque syluas habentes: quibus tantam barbariem inesse dicunt, ut pacem non intelligant. unde illud: Terráque pacis inops. Vtq́ cœli asperioris ita & ingenij sunt. Longinquo ait Plinius acturi, media pridie præparant equos, potum tantum exiguum impartientes, atq́ ita per centena millia & quinquaginta continuo cursu eun tibus insident. Ouidius:

Dant illis animos arcus plenæq́ pharetræ.
Quaque libet longis cursibus aptus equus.

Et in alio loco ille ait. Supra Borysthenem itinere dierum decem Sauromatas tertia die cibum capere semper. Item & apud Geliũ, Pulte maxime alũtur, & cruda farina equino lacte uel sanguine crurisuenis admixto: Hieronymus, equorum & uulpium carnibus eos maxime delectari, & quod immanius est, humana & carne uesci inquit. Quę Aristoteles quoq́ meminit atq́ addit, quosdam natos tradere ad inuicem ut in cõuiuijs comedantur: & alia nonnulla de eorum moribus ut apud scriptores alios leguntur. Sarmatiam à Germania Istula fluuius diuidit, quemadmodum in superioribus diximus, qui tribus ostijs in septentrionalem defertur oceanum, quorum occidẽtalius prouinciarũ terminus existit, reliqua duo per Sarmatiã fluunt, & in sinũ exeunt quod illi Recens mare appellant, licet alter eodem nomine in Germania sit ubi Sueuũ flumen exire ostendimus quod stagnũ potius quàm mare dici debet, nam quemadmodum in Germanico litore diximus stagnantibus fluminibus circa præcipuè ostia lacus faciunt, scinditur Istula antequam mare ingrediatur, qua scissione insula efficitur, eam incolæ Maiorem, Latrin Plinius uocitat. Iuxta quam altera est cui nomen Rhenia ex alluuione amnis nata, arida inhabitataq́ ea pręsertim parte quę ostio fluminis adiacet, quoniam palustris est: Sinus uerò Cilipenus, quem Recentem nunc uocari diximus, magnus in ortum occasumq́ productus in quem & flumina alia inuehũtur, quamobrem, & à mari & à terra duarum è diuerso aquarum inundatione magna ibi cõflictatio fit, arctatur ad os sinus, unde oceanus continuo penè borealibus uentis acriter infertur;

cui obuiæ

cui obuiæ fluuiorum aquæ concertāt, ex quo ibi ingentes fluctus attolluntur. In hunc præcipuè Chronis fluuius, Pallaria modo, euadit ex lacu quodam profusus, sub quo lacu parū, ingēs amnis ab orietali plaga demissus in Istulam rectà influit, qui ab hodiernis aecolis Drauaniza dicitur. Intra autem hos amnes atq; mare nūc Prusia, olim Venedorum terra, qui longè etiam hinc ad orientem (maximæ enim gentes erant) incoluerūt, multum ex Peucinorum moribus habentes. Quibus à tergo eiusdem nominis mōtes excelsi admodum sunt, propter quorum radices ad meridiē Chronis labitur, à quibus gentib mare quoq; adiacētes Venedicum appellabatur, quamuis litus Recentis sinus Æstiorum natio teneret, apud quos Mater Deum summa religione uenerabatur: Isti scrutari mare dicūtur ac soli omnium succinum quod ipsi Glessum uocāt, inter uada atq; in ipso litore, harena maris æstu in litus deuoluta obrutum effodientes: Id succum arborum esse ferunt, atque ita coniecturatur, terrena namque ac uolucria plerumq; animalia interlucent, quæ implicata humore mox durescente materia includuntur, ex aduersis insulis Vergione præcipuè isthuc inundari, licet quidam unde ueniat ignorari dicāt: siquidem Timeus in insulam, diei cursu à Scythia ueris tempore fluctibus ejici ait, esseq; in hoc mari insulas complures sine nominib. quas Fabarias nostri appellāt, ex eo quod in his atq; alijs septentrionalis faba sua sponte nascitur. De Prusia regiuncula in descriptione Germaniæ mentionem fecimus, quā ad occasum ultrà Istulam Pomaraneis iungi diximus, pertineriq; ad Chronem usq; amnem. Ad meridiem Masouitis: Terra frumenti ferax, aquis irrigua, gente abundās multis maris sinuosis reflexibus amœna atq; cōmoda, pecore maxime opima. In Prutenis itaq; ad mare in dicto iam sinu post Istulā ciuitas est Elbingem nomine. Inde alia Vermiena iuxta quam Pallaria fluuius in mare cadit: Interius apud eundem fluuium Brumberg oppidum, & apud Istulam haud longe ab ostio Mariemborch, cęteris huius regionis nobiliss. arcem habens munitiss. atq; ampliss. Magistri magni sedis, qui cruciferis, albaredimitis Chlamyde nigra insignitis cruce præest. Sub qua Grudent oppidū est: & aliud Thorin, & in ripa Istilę Chelim ciuitas. in media uerò regione, Pomezana: Lobou, Strebordi, Colmese & Colmē quorū apud Ptolemæū nulla fit mentio. Post aūt Venedos ad orientē iuxta mare, Velatæ, Ossij, Caruones, sub quib. Agathyrsi ad Hyrciniam syluā pertinentes Gelonis cōtermini, ab Agathyso Herculis F. cognominati Heredotus author est, excultiss. uiri, aurū plerumq; gestantes. Pingunt aūt se, nō stigmatibus ut Geloni, sed coloribus uarijs ut pulchri uideātur, quod scribit Plinius. Illiniūt enim faciem atq; corpora fœminæ mares'q; magis uel minus uti præstantiores sunt, atq; adeò ut ne ablui queant, cæruleo maxime colore, quo & crines fucantur: unde Maro dixit:

Cretes Driopesq; fremunt, pictiq; Agathyrsi.

Cætera

Cæteraad Thracum consuetudinem accedunt. Apud nos adamantis copiam esse Amianus tradit, quod asserit Dionysius, iuxtaq; fontes legere: per hos maris fluuius elapsus in Istrum cadit. Quibus ad orientem Sarthę auri, argentiq; maximarum pestium ignari, res rebus commutantes, qui ob sæuitiam hyemis demersas in humum sedes (excauant enim specus) inhabitant: Quorum omnium terra post Prutenos, Lituania nunc appellatur, quæ latè patet, siquidem à meridie Chronē amnem pro parte, pro parte Hyrciniam syluam habet: ad orientem uerò Chersinum flumen: Regio palustris fermè omnis, ad quos æstiuo tempore difficilis transitus est stagnantibus aquis, hyeme facilis, astrictis gelu lacunis. Opes apud eos præcipuè animalium pelles quibus nostra ætas Zebellinis Armellinisq; nomina indidit, usus pecuniæ adhuc ignotus, locum eius pelles obtinent. Multum ijs ceræ ac mellis est quod siluestres in syluis apes conficiunt. Vini rarissimus usus, armenta uictum præbent, multo lacte utētibus, sermo gentis Sclauonicus, latissima enim est in illis locis hæc lingua. Rara apud eos oppida neq; frequentes pagi per hos primum Rubon amnis modo Pregora cum altero simul iunctus Alna nomine in sinum Recentē influit, unde ad quadringēta mil. pass. fermè secundum mare nemorosum excurrit litus eius regionis, quam Curlant dicunt. Cui obiacet in mari procul insula illi Bannoniam uocāt, in qua tria sunt oppida unum ad septentrionem, duo ad meridiem, in hanc insulam ueris tempore fluctibus electrum iacitur ut Timeus scribit. Post lacus ingens est Curlœnites uocāt accolæ angusto ore, quo mare ingreditur: & paulo inde Turuntis amnis quem accolæ nunc Memel uocant lato ostio in mare fluit: cui eiusdem nominis oppidum adiacet. Postea oppidum Brombin: Moxq; Lituanius fluuius à q regionem nomen accipere fama est: ulterius uerò in extrema regionis parte ad orientem terra inter duo flumina Seningalia nunc dicitur, angusta admodū. In Lituanijs hæc sunt oppida ad amnem Pregorā, Romgsperg, ad Alnam Heruberg, & propefontem Allenstein, & magis uersus orientem Hasempot. Interius uerò in latere occidentali Rhegneet, & aliud Caua, & aliud Tractia, & Breest Drauanizæ appositum, oppidum in ijs locis haud spernendum: quæ Ptolemæus non nominat. Postea Seningalia, quā diximus regiuncula, uel locus potius Lituaniæ pertinens, et sub ea ad meridiem ubi Teuca mons prope Hyrciniam syluam territorium est qui magnus ducatus à iunioribus nuncupatur, ubi priori ætate Neri populi fuere, inter Bodinos tum connumerati, Scythicis moribus utentes. Qui ætate una ante Darij expeditionem coacti fuerant solum proprium innata serpentū multitudine deserere. Bodini post Giuinos ad septentrionem siti sunt, ita uocitati quoniam circumferūtur à bobus, hoc est in curribus degentes qui nudos campos tenēt, ingens natio, uehementer cesijs oculis omnes, facie rufa, quorum urbs nomine Gelonus macerijs constructa.

triginta

trigintasex mil. pass. ferè in circuitu, in quibus quãdoq; Geloni (qui à Gelono Herculis F. cognominati sunt) proprijs submoti sedibus habitauerunt: Lingua partim Scythica partim Græca ea tempestate utentes, qui apud eiusdem nominis montes arua tenẽt pinguia sanè & omni syluarum genere opima quare pecuariæ operam dant soliq; eius regionis frumento uictitant: apud quorũ oppidum lacus ingẽs est ubi castorum ingẽs numerus quas Lutrias illi uocant. Quam terram quum ingrederentur Persę, incolę relictis sedibus in solitudinem ac deserta loca se recipiunt, ipsi urbem eorum ligneam nacti rebus omnibus uacuã incenderunt. Vltra uerò hos atq; Neros populi sunt qui Agrippei uocãtur. Hi ad orientem magis ac uersus mare Careotę: Saliq; sunt: quibus ad meridiem Sedones, Aorsi, Pargitæq; ac sub eis Sauari: Borusci usq; Rhiphæos mõtes, ac etiam sub eis Acibi, Nasci, Vibiones: Hydræ, Saturniq; ad Alaunos usq;. Loco quorum omniũ terra nũc Liuonia dicitur cui nomen facile dedisse Leuoniorũ gẽs magna tum, maiorẽq; partẽ Scandię insulę incolẽtes, isthuc trãsfretantes, quũ utriusq; terrę extrema propinquiora: unde illud uocabulũ antiquum esset, q̃d ad hanc perdurassent ætatẽ. Sarmatico seu glaciali oceano exposita, regio uasta atq; ex magna parte deserta frigore, quũ uehementer aquilonarib. flatibus infestetᷓ paludibusq; immersa penè tota: uiuũt ex pecoribus ut plurimũ: In qb. ad mare portus est nmoine Saltza, interius multo effusus. inde alter multo illo in mediterraneo in modũ quasi fluminis, Pornou dicunt barbari cui tres obiacẽt insulæ: & aliæ in mari procul ad uentũ Cerciũ sitæ. Mox in ripa maris Hapsel oppidũ occidentem intuẽs, cuius è regione insulę quędã sunt, in quib. Osilia castellũ habẽs sui nominis: Item Riualia, Neme. Postea Chersinus magnus fluuius Volchgou modo dictus quo Europa atq; Asia in hac parte conueniunt: nõ enim per Tanaim solũ duæ illæ mundi partes dissociantur, quũ non minima Sarmatiæ pars ab occasu Rhiphæi montis usq; oceanum relicta sit, exoritur enim Chersinus ex altero montis latere, hoc est à parte occidentali ex aduerso penè Tanais fontibus paludem ingentem secans in oceanũ profunditur, recepto prius in se, nec à mari procul Narba amne à magno effuso lacu Pelas nomine. Quare duobus amnibus in diuersa exeuntibus Rhiphęo interiacẽte monte, Europa ab Asia hoc loco excipitur, quod memorat Diodorus, Argonautæ ait nauigantes per fluuiũ Tanaim ad eius fontes, iuxta quendam lacum naui per terram ad alium fluuium traiecta in oceanum uersus arctum per eius decursum delatos: Liuonia paucis habitatur oppidis, sed uicis potius, quos lignis extruunt, luto illiniunt, unà cum pecoribus suis sub eodem tecto degentes: Quæ autem muris uel macerijs cinguntur, hæc ad occasum sunt, neq; à mari longe Riga ciuitas inter duos amnes sita: qui lingua prima Suarchia ad occasum, ad orientem Duua in pelagus edũtur. Suarchiæ iuxta litus insula haud parua opponitur Sibemissa nomine cui

est ad septentrionem altera Onderolm: prope Blanoniã ambæ & sub portu Pornou Mariemborch, longè uerò in mediterraneo Dunemborch ad amnẽ Neper. inde Plesrou regnum. de his quoq; neq; uerbum Ptolemæus facit. Hinc ad meridiem Sarmatiæ mare, id est, Euxinum Paludemq; Mæotim deueniendum est, ubi initio Borysthenis amnis mare infertur ubi insula portum habens qui modo Neper ab accolis nuncupatur, gentem sui nominis pertransiens, inter alios Scythię amœniss: & ad potandum suauiss. liquidior, placidiorq; cæteris, colorem aquæ æstiuis temporibus mutans: Nam ceruleus peregrinis aquis auctus, intra nemorosas ripas defluit, magnus sanè, & quia adeò ex longinquo uenit, ut quidam ignotis ortum fontibus dicãt, in quibus est Herodotus. Qui magnitudine quartum inquit, post Istrum, cæterisq; uberiorem præter Ægyptium Nilum, ab aquilone fluere, & ea loca per quæ superius fluit nemo alloqui possit. Apparet tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantinm plagam, nam ij Scythiæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen, à quibus copiosus uidetur excurrere, ex quo nonnulli inde, hoc est apud Nerios in montibus nasci putauerunt: nauigationem commodam sursum habens ad septuaginta quinq; mil. pass. alij multo superius atq; usq; ad locum nomine Gerrum. In eo piscis Porculus præcipua magnitudine ut ait Plinius nutritur: alij anthacos sapore egregio, carne prædulci, nullis ossib. spinisúe interstitis, sed cartilaginib. tantum tenerrimis. Cuius fluuij inundatione (nõ enim intra ripas liquatis niuibus cõtinere se potest) pascua pecorib. amœniss. præbetur, neq; minus salis copia in ostijs ad mare sponte concrescit: ubi in dextra Nigrum castrum situm est, cęterũ inter Borysthenem & Istrũ Getarum solitudo est. Inde amnes quidam alij ignobiles ut Bules è lacu eiusdẽ nominis per fossam missus in mare Borystheni proximus qui adhuc nomen retinet quibus omissis, Hypanis fluuius quem accolæ nũc Azach uocant qui supra mare (insulam prius efficiens Zoatri nunc nomine) centum mil. pass. ferè scinditur, quatuorq; in Pontum fluminibus intrat, magnas inter se insulas complectentibus, eorum unum per Nomadas, fluere manufacto alueo in Bicem paludẽ naturali ui correptum, Plinius scribit; quod ex geographis, uel historicis nemo dixit, nam inter alios Herodotus quum de hoc amne scriberet, tertiũ eum esse magnitudine dicit ex Scythia uenientem, & ex magna palud[illegible] profluentem, circum quam pascuntur equi syluestres candidi. Quæ p[illegible] mater Hypanis uocitatur, ex qua dierũ quinq; nauigatione angustus [illegible]t, & adhuc dulcis, sed mox à mari dierum quatuor amarus, propter amarum (qui in eum influit) Xampeũ fontem efficitur, unde usque ad mare Hamaxampeus amnis dicebatur, id est, unà mixtus fontis aqua fluens. Quod notat Ouidius:

Quid non ex Scythicis Hypanis de montibus ortus
Qui fuerat dulcis salibus uiciatur amaris?

Cuius fons in finib. regionis Scytharũ Aratorũ & Alazonũ gente Anche ta est, qui omnes cepe, allio, lente, ac millio uiuũt, apud quos cõtrahere ter minos suos Tyram & Hypanim (labitur haud magno interuallo ab Hy- pani Tyras) mox deinde in diuersum abire: Hypanis per loca ubi Calippi darum natio habitare dicitur, sic appellati quoniã apud eos pulchri nascũ tur equi. Plinius quod etiam apud Aristotelem & in Ciceronis tusculanis legimus, Hypanis fluuius circa solstitium defert acinorum effigie tenues membranas, quibus erumpit uolucris quadrupes Pyrallismon, quarum similis in igne apud Ærarias Cypri nascitur, ne ultra unum quidem diem uiuit, inde Meridion uocitatur. Statim post Hypanis ostium promonto- rium est Dianæ Nemus appellatum, ubi prisca ætate oppidum fuit Cero ne à Diana conditum fabulatur. & Nympheus specus, qui ei in arce sacrã tus est, maxime illustris. Hinc terra occidentem uersus retorquetur, quæ paulatim se fastigiat, & quasi in mucronem longa colligẽs latera in faciem positi ensis, ostijs Hypanis obiecta, quæ dicitur Sacrum promontorium, à quibusdam Hippoleam, ubi delubrum Cereris extructum fuit, dicitur etiam Achillis dromus, id est cursus, ubi Achillem infesta classe mare Pon ticum ingredientem ludicro certamine celebrasse uictoriam, & quum ab armis quiesceret, se ac suos cursu exercitasse memoratur: nudus quidem lo cus ac syluestris, aquam tantum habens fossilem: In hoc isthmo orientem uersus Mysaris promontorium est. Iuxta Achillis dromum paruo discri- mine, eademq́ longitudine insulæ duæ sunt quarum occidentalior maior est, ambæ harenosæ ac desertæ. Inde in continenti Cephalonesus peninsu- la, Plinius Cephalones insula quod uerius est rubeaq́ uocatur. Et in sinu paruæ duæ Rhospodus & Macara. Postea in litore portus est, qui Bonus uocatur duobus promõtorijs clausus. Postea Tamyrica siue Tamyriacũ promontorium. Penes quod sinus est Carcinites, à quibusdam Capenites magnus quidem in aquilonem tendens, in quem flumen sui nominis exit, radices promontorij lambens. Cui sinui Dianæ lucus per omnes illas o- ras religiosus imminet: mariq́ adiacens, Hyleum accolæ cognominant. Totum enim hũc tractum Sardi Scythæ, & Scyraci tenent. Postea sequi- tur tenuissimus isthmus quo Taurica Chersonesus cõtinenti annectitur, hinc Carcinito, illinc palude siue lacu Byca munitus, hãc Putrem Taphij accolæ uocãt Mæotidis pars, alij fossa in mare missa & uadosa & in naui gabilis, etiam nauiculis, quũ cœnum uenti detegant, qui rursum cadentes aqua operitur, maioribus tum cimbis peruia. In qua nonnullis locis cæca sub aquis saxa internauigandum occurrũt, tres tantum paruas habens in sulas. Post itaq́ isthmum (dicemus enim Tauricam suo loco) in superci- lio dictæ paludis Nouamœnia pusilum oppidum in ostio Pasiaci flumi- nis fuit. Inde portus & promontorium ingens in meridiem ac mediam ir rumpens paludem. Mox Lianum ciuitas quondam quæ nulla nunc est,

ad quam Bycus amnis in paludem exibat, nomē loco imponens. Inde Acra ciuitas interijt. Postea est fluuius Gerrus siue Gerrasus, aut Gerthus, non longe ueniens nomen gentis in qua oritur secum portans, Hipazare, seu Pasyride auctus ex diuersis fontibus delapsi, regionem Scytharum pecuariorum ac Regiorum disterminans, in mare uadit, ubi ad ostium salinæ plurimæ sunt. Post autem Cniema emporium tum fuit, à quibusdam Cremin, id est, prærupta. Neque ab ea lōge Agarū siue Oarum promontorium in mare prosilit arduum sanè: Inde fluuius eiusdem nominis in paludem uadit. Vlteriúsque lucus est qui Dei saltus dicitur aliquantulum in mediterranea protendens, cuius ad auroram Thyssagetę sunt isti solitudinem asperam, saxosasq; conualles inhabitāt, uagi nomades pecorum pabula sequentes, per quos tres ingentes amnęs Lycus, Hoarus siue Opharus, Hyrgisq; solitudinem secantes in Mętida exeunt: ad quam solitudinē quum peruenisset Darius cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit, post hæc octo urbes eásque ingentes condidit pari inter sespatio distantes, hoc est octo mil. pass. ferè, quas dimidiatas ob ingruentes Scythas reliquit. Iuxtaq; Thyssagetas thiracæ ad Tanaim usque uastas syluas occupant, aluntur'q; uenando. Igitur post saltus, Lycus amnis ex mōtibus Catheis in quē Hoarus rapididissimus influit. Ac mox Hyrgis, pauloq; post alius Poritus nomine paludem unà cum ijs petit, inter quem & ostium Tanais Carcea locus est, modo Chabardi, Græca olim ciuitas. Est Tanais flumē qui Europam & Asiam medius interfluit quem barbarorum alij Ten alij Silin dicunt, qui non incertam ut quidam aiunt originem habet, ex fontibus enim Rhiphæo in monte scaturientibus exit uti scriptores omnes uolunt: ex quo Lucanus:

Qua uertice lapsus
Riphæo Tanais diuersi nomina mundi
Imposuit ripis Asiæq; & terminus idem
Europæ mediæ dirimens confinia terræ
Nunc huc: nunc illuc qua flectitur ampliat orbem.

Verum quum supra ostia nil penè notum esse dicant propter frigora & regionis difficultates, quas indigenæ facile perferunt, cognosci amnis caput non putant, quorum nonnulli existimant eum fontes in Caucaseis montibus habere, quum ex cōuersione ab oriente sole profluere uideatur, qui post fontes, uastam prius paludem secans, Voronam ingentem amnem alio nomine Hyrgin in se trahit & Aquas nigras ut incolæ modo appellāt: sub quibus Potibla noui nominis castellum est cum fluuio in Thanaim exeunte. Ipse uerò Tanais in Mæotida Nilo ex oppsito penè quinq; ostijs uadit, ex quibus orientalius occidentaliusq; largè aquā euomunt nō uem mil. pass. inter se fermè distantia, qui adeò præceps ruere dicitur, ut quum uicina flumina, tum Mæotis, & Bosphorus, tum Ponti pars aliqua

brumali

brumali rigore durentur, solus æstum frigusq; iuxta fert, idem semper & consimilis incitatusq; decurrat: in cuius conspectu orientalis scilicet ostij Alopetia insula obiacet piscatorum domiciliũ, quæ & Tanais à quibusdam dicitur, longè ab eo decem mil. & quingentis pass. Sunt & aliæ insulæ nõ procul ab ea ad dextram nauigantib. uersus Tanaim exiles neq; cultæ omnes quum affatim pabula haud præbeant, quare quæ coluntur carо magnorum piscium sole siccata & in puluerem usq; cõtusa illis pro farre est, Riphæi itaq; montes à perpetuo uentorum flatu à Græcis nominati sunt, nam quod illi Riphizo, nos flare dicimus, continuis niuibus albicantes, neq; mõtes solùm, sed uniuersa circumcirca regio, adeò ut ne uisus quidem ultra incedentium admittat: unde illud Virgilij:

Aruaq; Riphęis nunquam uacuata pruinis. Ac item Dionysius:
Heu miseros homines habitant qui finibus illis
Aëre damnati tristi, nimioq; rigore
Quo pereunt pecudes pariter populiq; uirorum
Ni properè linquant sua arua furentibus euris.

Igitur inter Borysthenem Gerrumq; amnes iuxta mare ad Achillem præcisum cursum, Tauroschythæ sunt, ex Arincorum, Sinthorum, Napeorumq; gentibus commixti terribili feritate immanes, aduenas pro hostijs Dianæ cædentes, quę apud eos Orsilochæ dicũtur, cęsorumq; capita phani parietibus præfigentes, uelut fortiũ perpetua monimenta. Supra quos Rhoxani, siue Rhoxolani sunt qui inter Tanaim & Borysthenẽ campestria pascuntur quibus ad occasum Chuni: inde ad ostia Tanais Iaziges qui Mæotæ uocitantur, unde paludi nomẽ est, in tota enim pręternauigatione paludis ab eã parte latè uagantur, agricultores non minus quam nomades. Qui et in gentes plurimas diuiduntur, quorum qui Tanaim accolunt bellicosi omnes, qui uerò Bosphoranis cohærent mitiorem uitam degũt, qui omnes nũc Tartari uocant, sed inter Borysthenem & Gerrũ amnes terra iacens uastis. syluis implicita est, ac paludibus dubia, hãc olim sicut & nũc paruã Scythiã, id est, Tartariam uocabant. Supra Rhoxanos in mediterraneo Amadocæ sub montibus eiusdem nominis sunt, ubi ingens palus, iuxta quam Borysthenes amnis præterit. Sunt & Nauari quos nostra ætas Rhutenos, & eorum regionem Rubeam Rusiam appellat, Lituanis contermini, Hyrcinia intercurrente sylua, qua parte Stauani ad Alaunos usque loca tenent: Rhutenorum gens quæ barbara & incompta est, oppida quædam tamen habent. Inde ad amnem Carcinitum Carcina ciuitas egregia, Mella ad Gerthum dicit, quod Ptolemæo non placet. Postea est Hypanisum & Nouogordet ciuitas, & inferius circa Borysthenẽ est Manchramana alio nomine Chio totum fabricatum ex lignis. apud uerò Ptolemæum in hac parte Torocha penes Dananbræ flu. ut illi uocant, in Euxinum Pontum cadens & est Chio ex rusca in confinio Tartarię loci empo-

X 3 tium

rium roſſia Danarbæ amnis diuidit ruſsiam à Tartaris. Paſyris ad amnē ſui nominis. Hercabum, Trachana, et Naubarum fuiſſe oppida legimus. Itē uerſus Boryſtenē ad ſeptentrionē, Loniza, Lubonda, ſub quib. Bratſlauia, Baraes, Smolēchoci quam flu. ipſe diuidit, & in eiuſdē dextra ripa, Orſa oppidum, Salcha, Sinotus apud fluuium Smotrizam in regiuncula Podolia. Ptolemæus uerò circa Boryſtenem, locis quibus dicta poſuimus (poſterioris enim temporis nomina ſunt) Azagarium. Madocha iuxta paludem ſui nominis poſuit: item Serum, Sermium, & Metropolim græcam ciuitatem. Mox Olbiam, id eſt, Beatam, quæ & Boryſtenis dicitur in nemoroſo amnis margine ſitam, quam modo barbari Strapenot uocant, à mari ut diximus non longè diſtantem, amplum ſanè emporium à Myleſijs conditum, qui auroram uerſus itinere dierum trium terram colunt, pertingentes ad flumen Panticapen, quo transmiſſo Panticapæ nomades, id eſt Pecuarij loca incolūt. Fluit Panticapes ab aquilone è palude, unde Hyleam paludē aliam ingreditur, qua excurſa Boryſtenem intra Olbiam infunditur, quidam per deſertam oram in mare delabi. Eſt præterea apud ſciſsionem Boryſtenis, Lcinum oppidum, modo ab incolis Luczcho, item Sarbacum, & Nioſſum. Supra uerò Axiacem fluuium, Hordeſſus ad amnem ſui nominis Scythiæ primum magnumq́ qui ab oriente profluens Iſtro admiſcetur. Inter quem & Tyram, Ararus, & Honaparis in Iſtrum quoque influunt. Supra autem Tyram fluuium qui Neſter modo à barbaris dicitur, penes antiquam Datiam, oppida Carrodunum, Mætonium, Clepidana ampla ſatis ciuitas, Vibantauarium, & Heractum. Quod quum gentes ac regiones quæ circa utrumque mare habitant hucuſque deſcriptæ ſint, nunc quæ in media prouincia habentur, eodem quo progreſsi ſumus ordine dicemus. Sub Venedibus itaq; Gythones, Phini, Sulones, & ad eorum meridiem Phrumgodiones, & iuxta Iſtulæ fontes Auarini: inde ad orientem Sarmaticorum montiū, Ombrones, Anartophracti, Burgiones, Arſietæ Saboci, Piengitæ, & Biaſſi penes Carpatum montem qui in Daciæ limite attolitur, Ouas modo ab indigenis dictus, ex quo ſal effoditur, ubi & Tagri & Torangitæ ſiti ſunt: cui mōti proximi Baſtarnæ, quibus Peucini ad orientem magis ſunt, quos cum Baſtarnis unam eſſe gentem quidam uolunt iuxta Dacos, ſermone, cultu, ſede, ac domicilijs ut Germani agunt à quibus originem ducere dicuntur, plures in uicos nationesq́ diuiſi gens pugnax, & equitatu maxime ualens, ſtipendia facere conſueti: quibus nec agrum colendi, nec nauigandi, nec paſcendi pecoris ſcientia eſt, ſed unum opus, artemq́ unam duntaxat, norunt, pugnare ſcilicet ac uincerre. Quibus iam dictis orientaliores Galindæ ac Sudini ſunt, ignobiles ac degeneres, ex Scytharum ſeruis orti, quos Aulos indigenæ uocant. Hinc continuis rupibus latè aſpera & deſerta regio ad Rhiphæos uſque montes iacet: quam Geloni (quos fugientes Perſas

tes Persas relictis sedibus in solitudinem ac deserta loca se recepisse supra meminimus) habitant, homines perquam feri, detractis enim peremptorum hostium cutibus indumenta sibi, & equis tegmina faciunt, hoc Aug. compresit, ne ulterius longius ut ante licentia illis uagandi, populandiq; terras esset. ex quo illud:

— Volucresq; Geloni. & Seneca:

Ille dispersos domuit Gelones. Natio sagittis ualida: quare de ijs dicitur.

Et gens illa quidem certis metuenda sagittis.

Nam & poëta. Sagittiferosq; Gelonos dicit. Quibus orientaliores Ciboſci, & Tronomontani: & sub ijs Carpiani penes Peucetios montes Giuinos ad meridiem habentes. Quæ quidem plaga ab ijs tot iam dictis gentibus præter Gelonos, olim habitata, nunc à iunioribus Polonia siue Polania appellatur, uasta admodum regio, nam Slesitis, Hūgaris, Luitanis, ac Prutenis cōtermina est, plana & nemorosa, Hyrcinia siquidem sylua eam præterit, unde nomen accepit, nam planities Sclauonica lingua, qua latè ibi per omnem terram utitur, Pole dicitur nam & à Sclauis conditi sunt, ut in Pānonia diximus. Cui genti potus ceruisia, uini rarisimns usus, nec uineæ cultura cognita: ager Cereris ferax: multa illis armenta: multa ferarum uenatio: pisce ac uolucribus abundant, argenti atque auri inops terra. In his Crocouia ciuitas regalis, gentis caput, à Croco regie iustitiæ insigni nuncupata Istula amne infusa. Reliquæ autem præter hanc parum nitidæ sunt, ligneæ maiori ex parte, luto imposito desuper, ut istæ sunt: Lipniza, Bucna, Vanich, Zarilau, Grodech, Belize, Lubaizoro, Sochile, Chanzijn, Primisla, Drobem, & in regiūcula Ducatus iuxta Istulā Lubini siue Lu cum fluuiò in Istulam exeunte Bliteria oppidum arcem habens, & est in confinio Poloniæ & Rusię bassæ: Et Chelin oppidulum ad amnem, Polterio nō procul à Leopoli exortus, quasi in Istula regione oppiduli nomine Ostrorni infunditur, et in eius ripa Cirlier, Versouia, Visichegret, & in Masouia regiuncula alia ad orientem magis, in Polonia similiter, licet occidentalis eius pars inter Ducatum Prusiamque Istulæ conterminasit, ubi Polentia oppidum flumini appositum est: longe uerò ab eo, Plontro Ploizcho, ciuitas ad sinistrā cuiusdam parui fluminis posita, Poltouser, Mochon, Rubesoch, Chelmenis ciuitas: & ad amnem Drauanizā, Czechonouo, & item oppida alia, ubi nulla tum fuisse apud antiquos scriptores legimus. Et ad orientem Masouiæ, regio est quæ propriè Rusia dicitur, Poloniam ad septentrionem ac meridiem, & ad orientem Rutenos habens: In ea penes fluuios quosdam barbaræ nimis appellationis in Borysthenem exeuntes quædam oppida sunt, ut Sacambor Zudaizaro Sezireth, Glinou, Colemene, Camiseniza in lacus medio

à Smotriza fluuio facto in Tyram Supra Soracham ciuitatē intrante: item Leopolis ciuitas antiqua arcem iu mōte habens ab ipsius mœnijs aliquantulum distantē quæ et alio nomine Leuono à barbaris dicitur. Camintra, Tribolla. & in medijs cāpis Golgor, posteriori tēpore cognita uel exædificata sunt. Post aūt nationes prædictas ad orientē inter Gerrū Tanaimq́ amnes alię sunt, immanitate atq; sęuitia iam dictis insigniores, ueluti sunt Alauni siue Alani ad meridiem Boruscorum prope Rhiphęum montem, sedes in montibus eiusdem nominis habētes: qui tanquam atroces bestiæ crudis aluntur carnibus neq; id infœcunditate terrę quam habitant, sed agricolandi inscitia atq; desidia: de quibus Lucanus:

Atq; sequar duros æterni Martis Alanos
Passus Achemenijs late decurrere campis. Et Dionysius:
Dacorumq́ manus: & martia pectora Alani.

Mox Arimaspi sunt, ad usq; Rhiphæos montes, qui uastas solitudines & eas caligantibus tenebris inumbratas habitāt, locupletes tamē auro, gemmis & Chrystallo affluentes: Nec minus griphibus alitibus ferocissimis q́ ex Hyperboreis huc aduolantes, hominib. atq; equis uehemēter infesti, Apollini consecrati, cum quib. Arimaspi continua bella gerere dicuntur, nam eruūt griphes ex cuniculis aurum & Smaragdos, quod ab illis ui eripere conantur. Vnde Lucanus:

Quodq́ legit diues summis Arimaspus harenis.

Quod ait etiā Valerius Flaccus. Quibus ad orientem, usq; Tanais flexum Ophlones sunt: & Cariones, & Tanaitæ, qui alio uocabulo Huni appellabantur, hodie uerò in Hungaros conuersos, regionemq́ quā inhabitant Hungariam uocitare, unde eam quæ circa Danubium nunc est fluxisse fertur, qui omnem modum feritatis excedunt, sulcantur enim puerorum genas altius ferro ut pilorum uigor tempestiuus emergens, corrugatis cicatricibus hebetetur, quare sine ulla uenustate senescunt, spadonibus similes, prodigiosæ formæ, herbarum agrestium radicibus & semicruda cuiusuis pecoris carne uescuntur, ædificijs nullis tecti, uagi montes & syluas peragrantes, pruinis nonnunquam famem sitimq́ue pellentes ab incunabulis assuescunt, indumentis operiuntur ex pellibus syluestrium murium simul consutis. Sub istis autem Sargatij & Osyli sunt quos nomades esse scribit Herodotus, gente & uoce Perses, Sargatij præcipuè, sed cultum inter Persicum & Parthicum, quibus armorum usus non est præter unum, hoc est, restem è loris consertam habent, qua freti in prælium eunt: Ac ubi cum hoste congressi sunt, initiunt eas restes in summo laqueum habentes, qui laqueus quum aut equum aut hominem adeptus est, eum ad se trahunt, ita illi illaqueati compræhenduntur. Quibus meridionaliores Amaxobij, hoc est uiuentes in plaustris, nam pro sedibus plaustra habent, neque serentes quicquam, neque arantes, nuda arboribus est

omnis

omnis humus, circum pecora comitantur, ex quibus uictum captant. Aluntur enim lacte, caseo, carneq́ sectantes pascua, loca usq́ permutantes, qui hybernis temporibus circa Mæotida uersantur paludem, æstiuis autem per campestria uagātur. Supra quos nō longè à Bodino monte in uia qua in Moschouiam ex Smolezecho itur Durochabusa, & in humili colle Visma nostri temporis oppida, nec nō Perentocho uilla syluis circumdata: suntq́ præter istos Reuchanali, & Exobygitæ: & penes Bycē paludem Torrecadæ. Supra quos Agauni sunt genus hominum pacificum, præter armenta nihil habentes quorū lacte uiuunt, ut eorum maior pars de quib. hactenus in hac regione mentionem fecimus.

Tauricæ Chersonesi situs.

TAurica seu Scythica Chersonesus iuniores nunc partem alteram quæ ad austrum uergit Gothiam: quæ uerò ad septentrionem Gazariam: Gothi, Gazarijq́ illas inhabitantes partes uocant, à Tauris tum populis dicta: quæ ut Plinio placet quondā mari circumfusa isthmo ad tria mil. pass. terræ Sarmatiæ modo annexa: hederę folio similis, in tribus diducta angulis ortum, occasumq́ ac meridiem procurrentibus peciolo continenti iuncta: septies centenis mil. pass. circuitu: Tota ad septentrionem ab isthmo ad urbem usque Theodosiam Panticapeumq́ planitiē patens, campisq́ fertilitate conspicuis. Frumēti enim terra maxime ferax est, adeò ut ex ijs locis frumentarios commeatus ad Græcos fuisse, sicut è palude salsamentaria, ut scribit Strabo: Reliqua aūt montana. Qui hanc habitant quondam Tauri dicebantur, nunc Tartari, nam & supra isthmum in Sarmatia, totáque præternauigatione Tartaros habitare paulò ante meminimus, bellicosi omnes, et qui ex raptu uiuant: fuisse tum in moribus apud eos aduenas nauibus aduectos Dianæ sacrificare, cuius ministerij sacerdos Ephigenia postmodum fuit, quod scriptores omnes tradūt. In quibus Ouidius (ut cæteros taceam) quum in exilio apud Pontum esset, inquit:

Nec procul à nobis locus est ubi Taurica dira
  Cæde pharetratæ spargitur ara deæ
Hæc prius ut memorant non inuidiosa nefandis
  Nec cupienda bonis regna Toantis erant:

Post itaq́ isthmum (quem Asandrus ductis mœnibus uallauit, ea scilicet in parte ubi quinque mil. pass. clausura opus fuit) In ora maritima Carcinito imminente sinui, oppidum primo Tagræ in ipsis angustijs fuit præcipui ea tempestate nitoris: dehinc Eupatoria ciuitas quam Diophantus Mithridatis dux ædificauit, ubi modo Vatangitho in sinu, à quo paulo Dandaca oppidum fuit ac inde Cybolorum portus os angustum habens in quem olim quū naues diuertissent à latronibus ibi ad hoc cōstitutis deprædabantur. Postea Parthenium promontoriū occasum spectans,

Rosaphar

Rosaphar barbari dicunt: ita à priscis uocitatū quia in eo Virginis deæ sacellum erat: Parthenium, id est Virgineum, cui terrę motus Arthemisiam insulā mari quū abstulisset, iunxit. quo circūflexo, Cheronesus Heracliēsium Ponti colonia interiję præcipui ea tēpestate nitoris, ubi locus nunc Trinicha nomine. Inde Ctenis portꝰ ubi litus mari cedit, sinusq́ magnus fit, supra quem salsus incumbit lacus salinas habens, qui sinus adhuc saline dicitur, in quem flumen pisculentū editur: oritur interius intra saxa diciturq́ à iuniorib. aqua Ioannis, forte hic & Ctenuta ciuitas fuit, ubi nunc Fetis loci nomen. Vlterius flumen in sinum angusti multarum nauium capacem Pactorum olim portum Calamitam ab accolis nunc uocitatū, prę rumpit iuxta castellum sui nominis, est enim situm in acuta petra omni ex parte, natura arteq́ incissa habitaculis, quibus plebs degit, cuius sinus cornu alter promontorium est quod Græci Criu Metopon, id est, arietis frōs in mare prominet: Famar modo à nautis dicitur, quo circumflexo Charax oppidum fuit, cuius adhuc magna supersunt uestigia, diciturq́ Giricunda. Postquam in portu Zimbano castellum huius temporis in petra est, quo relicto Lustia locus reperitur unde mons ingens arduúsque uersus mediterranea insurgit cano semper niue cacumine, quem antiquitas Trapezuntem uocauit, quo sereno cœlo, ex aduerso promontoriū Carambis Paphlagoniæ cernit, ducentis, et quiquaginta mil. pass. intercapedine maris. Post oppidum q̄d Gorzoni illi appellant, propeq́ peninsula in mare oblonga Pangopolia à nautis dicta. Inde Lagyra oppidum quondam, nūc Soldaia urbecula, iuxta quam promontoriū Corax imminet. Hinc Istiam fluuiį ostium, ut ait Ptolemæus, indigene, nullum ea ora flumē habere perhibēt, uel nomina locorum tranposita Calamitam nunc amnem appellari diximus, qui antiquitus Istrianus dicebatur, quum insignis fluuius sit, cæteri huius loci exiles. similiter Cybolorum portus, non ubi ille, sed ubi modo est, atque nos posuimus. unde sinus centenis accommodatus nauibus inflectitur. In quo Theodosia urbs magna, diuitiįsq́ affluens ad nostram usque ætatem permansit à Græcis condita, quæ modo ab incolis Caffa appellatur, arcem in tumulo habens, ipsa triplici muro cincta in mare descendit, cāpos habens ubertate præstantes: Quæ quum à Turcis paulo ante capta sit, omnis Taurica eius urbis amissione in hostium potestatem facile deuenit, quemadmodum in corpore, singula membra atq́ corpus ipsum, capitis imperio subire gubernariq́ quo perdito cætera dissolui æquum fuit. Huc usque à Pactorum portu centum & uiginti quinque milib. pass. litus extenditur asperum montanumq́. Deinde Nympheum oppidum, modo Cypricum, optimum habēs portum. Hinc fretū Cymmerium Bosphorum est, inter Europam & Asiam latitudine circiter triginta mil. pass. qua meridiem spectat, qua autem septentrionem octo, exigua interiacente insula, ad quinquaginta longum, quod hyemis tempore

fit pera-

fit peruium, congelatur quippe in glaciem. Quod alij à Cymmerio promontorio ipsi freto imminente, pars à Cymmerica gente, quæ hic olim magnam potentiam habuit denominatum ferunt: Bosphorus uerò à boum transitu Io Inachiæ præcipuè, ut est apud Appianum, quum mare prius Porum uocaretur ex quo quidam Bosporum scribunt sine aspiratione unde Plinius, bosphori duo bobus meabili transitu, unde nomen ambobus. In quo mari uniones rufi crebrius reperiri solent in paruis conchis, quas Imas appellari ait. Post itaque Nympheum in ora Bosphori Tyrictacà urbs uetustate euanuit. dein Panticapea cum fluuio, Bosphoranorum metropolis in ostio Mæotidis penè sita, in sinu, quæ modo ab indigenis Vospero dicitur, nam adhuc licet corruptè, gentis ac loci uocabulum retinet: Quam quum Strabo describeret, tumulum esse ait frequentibus circumpositis habitaculis insignem, ad millia pass. duo ac semis, portum habens Nympheum nomine, & naualia ad naues triginta & arcem à Mylesijs conditam ubi duodecim mil. & quingent. pass. latitudine fretum inter Asiam & Europã, quo gelato pedibus peruium. Inde est Myrmetium promontorium, & in eo oppidulum à Græcis conditum. Hinc Mæotica se aperit palus, ubi primum Parthenius uicus. Postea Cherronesus Zenonis tum nomine. Mox oppidum Heracleum quod Heraclienses illi etiam condidere. Interius uerò à mari oppida multa fuere, uti apud Ptolemæũ est, Taphros, Tarona, Postigia, Parosta, Parasinum à quibusdã, in cuius agro teste Plinio terram esse qua sanantur omnia uulnera: Præterea Cymmerium: Portacra, Bion quæ urbs modo Czurgati ab incolis nuncupatur: item Illuratum, Satarche, Badatium, Cytæum, & Tazus Gothorum oppidum quod nunc illi Theodorum uocant, magnum, opulentum locoque tutissimo positum, nam in colle undique præciso est, ubi intra mœnia fons perenis aquę emanat. Præter quę Argoda, & Tabanaea tempestate uigebant.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius X. Europæ, in quo

Iaziges Metanastæ, Dacia, Duæ Mysiæ, Thracia, & Chersonesus, continentur.

Iazigum terræ situs.

IAziges cognomento Metanastæ, id est, migratores (Sarmatarum enim seruitia in dominos rebellantia fuere, ut Amianus attestatur) terram sub Sarmatis habitant situ difficillimam, ex quo huc concesserunt: namq; ab impetu hostiũ natura soli, incremẽtis fluminũ stagnosa, & salicib. referta inuia nisi perquam gnaris: Quos tandem Romani deleuerunt duce Cõstantio qui Sarmaticus dictus est: hęc regio modica est ætate nostra Cumania & qui eam inhababitant Cumani appellantur, sub Hũgariæ uocabulo cõtenta. Quę his finibus circumscribitur: Ad septentrionem Sarmaticos habet montes: Ad occasum atq; meridiem Danubiũ: Ad orientem Tybiscũ seu Partyscum amnem qui hodie Tyssa dicitur, in Danubiũ influentẽ: qui exoritur in mõte Carpato paulo ante memorato, aliquandiu ad occasum obliquatis meatib. propter eius mõtis radices uerticosus fluit, postea ad meridiem rapidè conuersus, aliquibus prius amnibus ab orientali parte per Daciam fluentes auctus in Danubium ut diximus furẽs deuoluitur, quorum in eum amnium primus est Samus: secundus Grisia ingens: tertius Marisus à latinis, à barbaris uerò Milliare & à quibusdam Maro, qui non statim in Danubium (ut quidam) uadit: quartus Temeus, barbara omnibus nomina. In hoc membro oppida fuerunt: Vscenum, Bormanum, Bicta, Tyssum, Parca, Candanũ, Pascium, Partyscũ, nunc aũt Cechemeth, & nõ longe à Danubio iuxta Paludes Colocia, iuxta uerò Tybiscum Segedina muris carẽs quinq; mil. pass. longa. & in Danubij ripa è regione Bodæ, Pest oppidum paludibus iniectum supra quod in eadem ripa Vatia est ciuitas. Item septentrionem uersus Agria ciuitas Agrianorum militum uirtute insignis, quam potissimum Philippo & Alexandro magno in bellis præstiterunt quoniam & ij Pœones fuere ab Illyrijs colonis editi ut scribit Appianus, & supra eam Cassouia ciuitas alia non procul à Polonia, in Finibus Vngariæ ad dextram Hernad Fluminis, qui nonnullis amnibus in se receptis in Tyssam cadit.

Regionis Daciæ situs.

DAcia regio est cui nomen Dacos Getarum sobolcs dedisse Pompeius Trogus author est: Appian9 Getas esse quos Dacos uocãt & si Strabo Dacos quos olim ut ait Dauos uocabant ad usq; Istri fontes

fontes ponat. et Plinius Getę Daci à Romanis dicti. Getas autem ad Pontum in orientem uergere dicat. quæ pars deinde Gothia appellata est: ac mox Gepida nūc uerò Transyluania Regio, Auri, Argenti, & quod uiuū appellant, Æris quoq;, Plumbi, atque ferri abundās: etiam salis fossilis ex montibus & omnium generum animantium fœcunda. Siquidem Gothi ut in eorum histórijs legimus ex insula Scandia ad continentē Germaniæ Berice rege duce tribus nauib. annauigarūt: quarum duæ citius litus quū tenerent in Daciám que regionem descenderent: tertia deinde tardior litus applicans alijsq; superueniens causa nominis fuit, nam Gothorū lingua Gepidæ pigri dicunt. hinc factū ut paulatim corruptè nomen eis ex conuitio nasceretur, Gepidas. Dacia terminatur à septentrione parte Sarmatiæ (nam sub ipsa iacet) à Carpato uidelicet monte usque finem ubi Tyras fluuius se ad Ponticum mare flectit & Ierasum F. Quo loco, hoc est, ad orientem Inferior Mysia illi occurrit, & parte Danubij quæ ad septentrionē conuertitur: Ab occasu Iazibus secundum Tybiscum amnem. à meridie Danubio: Ampla sanè regio, altissimis montibus & profundissimis fluminibus munita, accessibus paucis peruia, frigida uehemēter: plana intus ferè tota, ac multis in locis deserta uastis solitudinibus, aquis maximè carētibus. Quibus in campis Darius Hystaspi F. quum traiecto Istro expeditionem suscepisset aduersus Scythas, maximū inijt periculum, ne toto cū exercitu siti deleretur, qua re sero intellecta remeauit. Gens in ea ferox admodum, non telis magis quam suo cœlo, suoq; sidere armata: quæ multis Romanorum cladibus insignis fuit. unde illud: Indomitiq; Dacæ. Atq; adeò ut ipsum Martem fabulæ apud eos natum esse dicant: nam Virgilius:

Gradiuumq; patrem Geticis qui præsidet aruis. Et Ouidius:

Nulla Getis toto gens est truculentior orbe.

Ii quoties concretus Gelu Danubius iunxerat ripas, latius discurrere soliti sunt, & uiciniā maximè populari: quo uisum est Aug. genti aditū submouere, misso igitur Lentulo ultra ulteriorem ripam, circaq; præsidia cōstituit. Sunt enim omnes ex equis sagittarij, et Scytharū similes cultu, quibus mos est, tam fœminis quam maribus corpora sua formæ gratia quibusdam notis inscribi. Tenebant priscis temporibus Daciam uariæ gentes quarum qui propriè Daci nominabātur ad Carpatum montem in septentrionali plaga siti erant, in quibus apud Tybiscum fluuiū oppidum Rucconium, Roma modo est, & ad orientem Docirana oppidū aliud, & in ripa Parolissum. ultra uerò amnem ad meridiem magis iuxta Tyram fluuium Triphulum oppidum, & aliud Patridana, & Carsidana, & Arcobadara, quæ secundum Strabonem in Getis erant, in quibus etiam Petrodana sed à fluuio lōgè. Quibus ad meridiem Anarti, Teurusci: & Cœstoboci loca habuerūt. Istis erāt prope Tybiscum Vlpianum oppidū quod

nunc Czanadre dicitur: inde Napuca, & Patruissa, & Salinæ Catarabonſ appoſita. Poſt orientem uerſus Prætoria Auguſta Romana colonia. & Sandana, & ad Alutatum amnem Vtidana oppidum. Ad illorum meridiem Prædaſenſij, & Rhathacenſij, ac Coriceenſij: ſub quibus Brephi, & Buredacenſij, & Cotenſij terram incolunt apud quos oppida ſunt, Singidana in medijs campis ſita: & Apulum, & Ziridana, & Marcodana, & Zermizirga in margine Catarabōis fluuij. Inde Comidana, Rhamidana, Pirum, Zuſidana, & Paloda, quæ duo ultima propè Alutatum iacent: Similiter poſt illos neque à Danubio procul Albocenſij, & Potulatenſij: & Senſij: Iſti oppida habent apud Tybiſcum, Zurobara, nunc Temeſar, & ad Citarabonem Argidana, & Tiriſcum. Et in eius orientali ripa Zarmizegethuſa regia tum urbs. Inde Aquæ, Tiaſum, & iuxta Alutatum Netindana. Qui uerò maximè auſtrales ſunt atque in Danubij uſque ripam Saldenſij, & Ciaginſi, & Piephigi dicūtur in quibus Zeugma oppidum, & aliud Tybiſcum apud amnem ſui nominis, & Dierna quod nunc illi Cheium uocant, & Acmonia nunc Senerim: & Druphegis Nicopolizæ modo. Item Phrateria ad oſtium Catarabonis in Danubium, quod Iurga uo à barbaris dicitur. Sunt & Arcina, Pinu nunc Phiſtona, Amutrium, Sornū, & alia quæ uetuſtioribus comparari alienum à uero fortaſſe erūt: ut Cluſemborch, Molemborch, & Nouaci uerſus Danubium, & Braſouia, & Sebinum urbs munita admodum quæ inter Tybiſcum & Catarabonem ſunt: circa quod fluuium Tomborch, Groſſeſchient, Vnzeborg, Pros, & Hermethach: Inter quod & Alutatum, Rhotentorin: ſub quo Birbone, & iuxta illud Colmet. Item Deua, Giorgim, Beſtirizæ: et reliqua. Vltra uerò Alutatum amnem uſque ad Milcononem amnem (ut diximus) magna Valaccia eſt, fluit enim Alutatus à ſeptētrionali parte in meridiem ubi Iſtrum ingreditur, unde Iſter à meridie ſeptentrionē uerſus inclinatus contra fluit, quoad ſe in orientem retortus in Ponticū mare fertur, cui conuerſioni amnis Seraſus ab occaſu ueniens iungitur, ad Alutati confluentia oppidum eſt Calafactum nomine.

Myſiæ ſuperioris ſitus.

MYſiæ duæ ſunt ſuperior & inferior, quę maior & minor Scythia per Gothorum tempora appellabātur: ſub Dacia ad auſtrū conſtitutę: quas Ciabrus amnis ſeparat qui nunc Morana dicitur, à meridie fluens ex monte Orbalo, in Danubium cadit. Labitur enim Danubius inter Daciam & utramque Myſiam. Superior itaque Myſia ea eſt quæ nunc uulgo Seruia appellatur, uerum in hac regiuncula inter Cheſaum & Moranā amnes Angrum, Moſchium olim quos Herodotus nominat, iacet: quam Raſſiam pro Dacia corrupto uocabulo barbari uocāt: ex quo quidā in cōmune, Seruiam Raſſiam nominat. Nam legimus apud

Eutropium

Eutropium, & Vopiscum historiarum scriptores, Aurelianus Imperator prouinciam Daciam quam Traianus ultra Danubium fecerat, intromisit, uastata omni Illyrico & Mysia, desperans eam posse retineri, abductisque Romanis ex urbib. & agris Daciæ, in media Mysia collocauit, appellauitque eam Daciã, & est in dextra Danubij, in mare prætereuntis, circuitu decies centena millia pass. complens: Sextus Ruffus, duas inquit, Dacias in regionib. Mysiæ ac Dardaniæ factas esse. Habet prouincia ad septentrionem Danubium, ad orientem Ciabrum fluuium: ad meridiem montẽ Orbalum: ad occasum Sauum pro parte, Dalmatiamque & Boznam penes Drinam Taramque amnes. Terra planitie tum ingenti, tum fructifera insignis, quæ multis irrigatur fluminib. per medios campos elapsi in Istrum exeunt. Versus autem Istri ripam, mõtuosa aliquantum est regio: Partem eius iuxta Dalmatas Triconisij populi incolunt: prope Ciabrum Mysij: quæ uerò interiacent Picensij: & apud Macedonas interlabente Axio Dardani, per quos Dardanus trãsit fluuius ex Rhodope monte, in quibus Gabrij erant, Dardanorũ uerò nationem agrestem prorsus esse Strabo scribit, adeò ut sub fimo speluncas defossas incolant degantque, studio tamẽ capti musicæ, tibias & fides usurpant: Homines ut ait Solinus, ex Troiana prosapia in mores barbarorum efferati. Appianus nomen à Dardano Illyrij F. Polyphemi & Galateæ nepote in his locis è Sicilia nauigante sumpsisse ait, qui modo Morlachi appellantur. Legimus Mysios in tantum bellicosos semper fuisse, ut ipsum Martem, non apud Dacos (ut ipsi aiũt) sed apud se natũ esse dicant: quod Florus meminit: qui quamferi, quamque truces extiterint, à Pisone perdomiti in ipsa captiuitate rabiem ostendere, quippe quum cathenas morsibus tentarent, feritatem suam ipsi puniebant. Apud has gentes Aristoteles nasci ursos albos inquit, nec eiusmodi quales in cæteris reperiuntur locis, nam quoties eos uenatores insectantur, ad canes cõuersos, in eorum faciem adeò foetidum, & olentem spiritũ euomere, ut eo foetore correpti canes, admodũ putrescãt. Ciuitates in Mysia sunt in quib. Taurinum & muris & situ ualidissimum est, Sao amni appositum, ubi ipse in Danubium influit, arcem in tumulo habens, quod oppidum barbari alij Nandoralba, alij Bellogradũ uocant, Ptolemæus Pannonię inferiori illud asscripsit modo in Seruia habetur: deinde Singidunũ Simedro nunc Danubio appositum, oppidum forma triangulari, quorũ laterum, unum Danubius, reliqua duo amnis Angrus, id est, Chesaua ad angulũ meridionalẽ oppidi sciss us abluit, non longè in mediterraneo exortus. Tricornium postea, illi Golumbatiũ uocant ad ipsum Danubium inter ostia Moranæ & iuxta ingressum amnis Moschij in Danubium, ad auroram Viminatium olim, nunc Vidino. Et inde secundum Danubij ripam, Tanatis hodie Terriana, Etea modo Rocana, & Dorticum Samandria oppida sunt. Mox Rhætiaria Mysorũ cognomine, quę modo urbs

Nicopolis dicitur sine mœnijs arcē in tumulo habēs in qua multę antiquitatis uestigia apparēt: è cuius cōspectu ad alterā ripam in maiori Valiocia est Turris à Tirco possessa. Procul aūt à Danubio: Orrea, Tinacum, Vendenis & Velanis sunt. In Dardanis uerò Arribantium: & Nessum quod Tesion breuis amnis præterlabitur. Deinde Vlpianū ciuitas uetus & ampla. Item Scapi quod nunc Scopiā uocant: arcem in saxo habēs, reliquum in plano mœnib. carens, quod amnis Vardara modo ab arce segregat, prę terlabitur enim saxi radicem, iuxta quod Auri & Argenti indagines uberrimæ sunt. Scaptin græcè latinè fodere dicitur, unde nomen oppido inditum. Inde sub Taurino, ad meridiem castellum Xerno: & aliud Ostrouiza barbaræ appellationis, in præruptis ambo petris.

Mysiæ inferioris situs.

MYsia inferior Scythia minor quādoq; appellata ea est quæ à iunio rib. Bulgaria nunc dicit. Hæc à septentrione Dacia iuxta Danubiū: ab occasu Mysia altera in Ciabro fluuio: à meridie Thracia, iuxta Æmū montem: ab oriente Ponto Euxino usq; ad Istri ostia terminat. olim uerò ultra Istrū ad usq; Borysthenē, quæ modo pars in Tartaria cōpu tatur. Regio non ut altera plana, sed maiori ex parte montib. aspera, præsertim quæ ad mare uergit. Huius occidentalia eiectis Scordiscis à sinistro Dardanorum latere Triballi tenuerunt. Sic denominati (Appiano teste) quia originem à Triballo Pœni F. Autarij nepote ducereaiūt: In qua gente aliquos esse Plinius memorat qui uisu effascinent interimātq; quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis, quod eorū malū facilius sentire puberes: Et eos ipsos (ut est apud Geliū) mares ac fœminas q uisu tā nocenti sunt, pupillas in singulis oculis binas habere. Post aūt Triballos sub ostio Peuca Troglodytæ sunt, uti Ptolemæo placet: Strabo in altera Mysia eos posuit, ut ibi notauimus. Inde Peucinij q insulā Peucē aquis Istri cicūfluā inhabitant, siquidē Bastaznę, eā quū occupassent, Peucini sunt appellati. Quā meminit Luc. nec nō Val. Flac. à nympha nomē accepisse dicēs, ut:

Insula Sarmaticæ Peucæ stat nomine nymphæ
Toruus ubi & ripa semper metuendus utraq;
In freta per sæuos Ister descendit alumnos.

Post aūt Peucinos, Crobyzi apud Pontū habitabāt. Supra quos Tēsij ac Bulensij loca tenebant, à quibus Bulgarorū emanasse nomē fama est. Quę uerò inter Crobyzos, & Tensios, ac Bulensios iacēt, à Dimensijs, Piarensijsq; incolunt. In litoralib. huius regionis, Ister alienis aquis uberrimus iā factus 7. ostijs in mare effluit 100. ferè mil. pass. interius diuisus: septētrionalius Ister dicitur (in eo enim nomen cōtinantur fluminis) in quo insula quædā, meridionalius Hierostomū, id est, Sacrū ostium reliquis amplius, insulā Peucē amplectens q̄ nauigationē sursum à mari 15. mil. pass. habet: inter ipsam Darius Pontem cōstruxit. Pizinā modo à barbaris uocitatā.

Iuxta quã in altera ripa Briligũ posterioris appellationis castellũ est: quæ duo ostia, supra 150. mil. pass. inter se distant Strabo 300. stadia facit. In quorũ medio spatio supra Sacrũ, Thiagola palus est (antequam enim quàm mare fluuius intret, stagnat, locumque paludosum reddit) quo nomine ostiũ uocatur. dein Boreũ: Inariatiumque hæc tria minus ampla minusque profunda existũt: Reliqua ut Pseudostomũ: & Calostomum, id est, bonũ ostium, & illud falsum, nauigabilia sunt: inter quæ ostia exiguæ quædam extant insulæ. Item in mare exaggerato fundo amniũ impetu, diei unius nauigatione à litore, harenarũ sub aquis latentes cumuli sunt, quos nautæ pectora, quidam scana uocant, in quæ delata per noctem nauigia periculũ sæpe faciũt. Vbi insula Leuca quæ à quibusdam Cacearia & à quibusdam Græciaria, nunc Fidonixi uocatur, circiter septuaginta mil. pass. in pelago: sed neque Borysthenis ostio obiecta, ut quidã, uerũ Istro potius, Achillis tumulo clara, ut antiquitas tradit, ædeque illi sacrata ubi candidæ aues uersantur alcionibus similes, Plinius perdices: quod etiã Dionysius Alexãdrinus scribit. Rursus in continente sub ostio Sacro ad meridiẽ statim promontoriũ est Pterum nomine, quidã Arietis caput uocant. Inde procul inter pulcherrimas huius oræ urbes Istropolis, siue Istros, oppidulũ prius à Mylesijs ædificatũ, dein ciuitas potentiss. effecta est, quæ nũc Grossea appellat. Supra quam lacus 63. mil. pass. ambitu quem Lymirim uocãt, qui ex Palude orta ab alueo Peucis gignit, ostium in mare habens portũ faciens: Item alter, paulo ab eo distans, qui ore caret. Inde Thomi oppidũ, nunc Constantia, cũ fluuio, qui tum Absyrtus nominabat: à quibusdã Tomyris à Massagetarum regina, quæ oppidũ interempto Cyro ædificauit, suoque de nomine appellauit: Aliter Ouidius, qui à fratre Medeæ, & ab eadẽ in eodẽ loco necato, nomẽ ait accepisse, nam incisio siue sectio latine Thomi interpretatur: eamque lacerationẽ penes absyrtum fluuiũ fuisse tradit, ex quo cognomen puerũ suscepisse, quum Ægialeus antea uocaretur. Mox urbs Callatis siue Callapis est, Heracliensiũ colonia, quæ antea Cerbatis uocabatur, nunc Pandalla. Inde est Dionysiopolis Græcorũ urbs celebris in insidijs ut ait Strabo posita, Crunon prius dicta, portũ eius nominis habens Chaliacra nũc à barbaris, quã Ziras amnis abluit: Neque longè inde portus est Caria nomine. Postea Tyristre promontoriũ, hic Heracleam & Byzonẽ oppida motu terræ concidisse ferunt: Plinius Byzonem Hyatu terræ raptam: Strabo maxima ex parte sui terræ motib. absorpta. Dein Apollonia fuit, & Curulli oppidũ, & Odessus Mylesiorũ colonia, Odessitana per Gothorũ tẽpora appellatata, nunc aũt Varna, cuius latus Odessus amnis ex Æmo fluens abluit. Inde ab eodem mõte Panysus amnis Laniza modo ab incolis: in cuius ostio ad mare Naulochus Mesambrianorum castellũ fuit ubi nũc Cossacho castellũ est ac statim Æmi montis extrema in qua Emona nostri tẽporis oppidulũ sedet. Hĩc 18. mil. pass. in magno sinu Mesam

bria illud adhuc nomen retinens in peninsula sita Megarensium colonia, Menæmbria antea dicta, id est Menæ ciuitas, eius enim fundator Menas appellabatur, Bria sermone Thracio ciuitas nominatur, Strabo. Huius itaque partis mediterranea penes Danubium hæc fuerunt oppida, Rhogianum Rosi nũc in paruo tumulo paludibus circundatũ, Oescus ciuitas Tribalorũ Egiros ante cõditoris nomine appellata, ut Ouidius scribit, in arduo monte sita, Blida nũc. Mox Diacum, Nouale, Trimanium, Tyristopolis. Deinde Martianopolis à sorore Traiani principis ita cognominata quam Potamus amnis interfluit. Item Durosthorus urbs, & Promarisca, & Sucidana, & Axium ciuitas à qua Danubius in septentrionẽ se flectens, qua flexione ad usque Nouiodunum, id est, nouum oppidum peruenit, ubi scissus diuertitur, ac in Pontum it. Et post Axiũ: Carsum sequitur: mox Trismiris nunc Trachani, quo in loco Ister magnã circuit insulam quæ Sirmia appellatur. Hinc in conspectu insulæ Diogetia est oppidum modo Drimago. Postea Diuonum. Nucraunũ modo Crosona in monte sita. Siticesca Tulza, modo in colle posita, quæ omnia ut diximus in ripa fluminis sita sunt: Ab eo autem procul nõ nisi Dausdanatum, & Tibisca in saxo quæ nũc Sophia dicitur. Pars autem minoris Valacciæ seu Moldaniæ quæ ad septentrionem Istri iacent, hoc modo se habet. Iuxta mare in ostio fluminis, Arpispolis olim, id est, Arpiorum ciuitas, in Arpijs enim populis est, oppidum nunc Lycostomum ab ostij ipsius uocabulo, quod os lupi modo dicunt, quod oppidum in hac parte quemadmodum priscis temporibus ita & nostris nitet. Supra quod in ostio Tyræ Neoptolẽmi Turris extitit: & Hermonactis uicus ingens, ubi nunc Moncastrum quod in ea parte situm est qua ipse Tyras nauigabilis in paludẽ modo Vidonis appellatam intrat: à duobus laterib. eius mœnia abluẽs, inde breuissimo tractu in mare duobus ostijs uadit. Qui ab Aquilonari parte in Neruijs ex ingenti palude emanans leni cursu Sarmaticam terram à Neruia separans huc effluit. Litus uerò hoc & interiorem usque ad Ierassum amnem Arpij populi habitãt: sub quibus Tyragontæ seu Tyragetæ, à Tyra fluuio nomẽ dedu centes: & supra Peucinos Brittolagẽ. In Tyragontis quam insulã fluminis spatiosam incolũt Tyraspolis ciuitas ingens, Diomedis equorũ fabulis dira, quã Tyras fluuius præterit, eique nomen relinquẽs, colonia quandoque Phoenicũ, ut Amianus inquit, ubi nunc Zothezaueaest. Item ad eundem fluuiũ in dextra ripa secundo amnis cursu Nemetũ sub quo in utraque ripa 15. mil. pass. à mari, ciuitates Niconiũ siue Nicõia, in leua Nomanoster modo: in dextra Ophiussa à grecis latinè Serpẽtaria quã Val. Flac. meminit, dicẽs:

Linquitur abruptis pelago Tyras: linquitur & mons
Ambenus: & gelidis pollens Ophiussa uenenis.

Penes aũt Ierassum fluuiũ oppida sunt: Zargidaria Tarmisidaua: & quo Hstro coniungitur Piroboridana nunc Brailauo. Vltra uerò Tyram amnẽ

usque ad

usque ad Borysthenis ostium Terturia dicitur: in qua Phista ciuitas fuit nunc Chozabet in sinu quodam supra quem duo salsi iucumbunt lacus: postea, Axiaces amnis alio nomine Danastius per amplissimos campos defluēs Pontum subit.

Thraciæ regionis situs.

THracia (ut plerique authores tradunt) amplifs. olim regio fuit, longè ac latè patēs: cui ab oriēte Pontus Euxinus, ac Propontis: à meridie Ægeū mare, à septētrione Ister, ab occasu Macedonia, Pānoniaque occurrebāt: cuius rei inter alios Thucydides Pliniusque testes sunt, nec nō Strabo ipse, q Æmiiuga mediā diuidere inquit, Dardanos, Triballos, atque Mysios eandem incolere. Quamuis Herodotus, & quidā alij hos populos in partē Scythiæ collocēt. Deinde uerò alijs inclusa est finib. siquidē ad septentrionē Æmo monte: Ad occasum atque austrū Macedonia per Pāgeū montē: ac deinceps per maritimā oram Ægei pelagi, & partē Melani sinus, & Isthmo Chersonesi: Ad orientē Propontide, et orē Pōti qui Thracius, siue Mysius bosphorus nominabat, ac inde Pontilitore usque ad inferioris Mysiæ limitem Quæ prouincia posteriori tempore Græcia à iunioribus est appellata: Modo, hoc est, paucis supra annis Turchia dicta, quū ab ijs gentibus teneatur. Ante autem Thracium nomē, Arsa ab Arso rege uocitata qui Thracis, Ædonique pater fuit, cui quum alter filiorū post mortem in regnū succederet, ab eius nomine Thracia nūcupata est: Alter uerò quū nonnullis gentibus ibidē imperasset, Ædoniæ illæ & earū terra Ædonia denominatæ ab eo sunt. Etiam Æmonia quandoque ab Æmo monte: & quandoque Bistonia à lacu in ea famosifs. unde Ouidius.

Et tuta à bello Bistonis ora fuit. Loquens de Thracia. Et in alio loco.
Est ubi Troia fuit Phrygiæ contraria tellus,

Bistonijs habitata uiris. Item Solinus, & alij. Lactantius autem grāmaticus, & stagnū & prouinciā à Bistone rege cognominatā. Sithonia quoque à Sithone in ea monte: unde Strabo, Thraces Sithines uocabātur. Verum quidam nō à Thrace Thracia nomen sed à feritate siue temeritate (ut græce sonat) assumpsisse uolunt, quum ferocifs. homines nutriat: neque ipsa minus aspera sit, uel frequentibus ac præruptis montib. manantibusque ac stagnantib. multis in locis aquis, uel altifs. per omnem hyemem gelu cenoque ex quo non ab omni parte sit peruia, idque Homero attestantes.

At præceps Iuno celebrem linquebat Olympum
Pieriam accedens: dehinc Emathiamque beatam
Fertur: & ad Thracas equites, rupesque niuales.

Quam regionem quum describeret Mella, Nec cœlo læta inquit, nec solo (nisi qua mari propior est) infœcunda frigida, eorū quæ feruntur maligne admodum patiens: raro usquā promiferā arborem: uitē frequentius tollerat, sed nec eius quidem fructus maturat ac mittigat, nisi ubi frigora

obiectu frondiū cultores arcuere, uiros benignius alit, nō ad speciē tamē, nam & illis asper atq; indecēs corporū habitus est, cæterum ad ferociā & numerū ut multi immitesq; sunt, maximè ferax: & qui crudelitatis suę con scij Martem deum sicut, & nationes quædam aliæ feræ in sua terra natum prædicant. bello & raptu uiuere pulchrum esse, agricolationē in contem- ptu habere. Quos poeta equarū mulsores & lactiphagos dicit: De quorū moribus atque à cæteris barbaris alienis. Herodotus in histori͂s abundè pertractat. Igitur maritima Thraciæ quę iuxta Ægeum pelagus sunt, hoc modo se habent. Nauigantib. aurorā uersus Nessi uel Nesti fluuij ostium primò occurrit, qui modo Mestus dicitur, è Combro siue Scomio monte erumpens radices Pangæi montis circumfluit, & inde mare petit. est Cō- brus mons incultus sanè ac Rhodope uicinus. Huic litori insula obi͂citur Thasos nomine, siue Thalasia, Æria prius dicta 40. mil. pass. circuitu, quę adhuc Thasus appellatur, nemorosa atq; fertilis, in qua ciuitas sui nomi- nis in plano sita iuxta magnū sinum ad septentrionem. Eam urbem Pari͂ ædificauerūt teste Plinio: Herodotus à Tyri͂s Phœnicib. ait conditam & Thasophœniciā cognominatā: quin etiā Thasum profectus sum inquit, ubi inueni templū à Phœnicibus conditum qui ad inuestigandā Europā nauigātes Thasum condiderunt: Habet præterea insula ad meridiē castel la duo in montib. sita, qua parte insula tota mōtuosa est: cui olim magnus prouentus à cōtinente ex metallis erat, ex fossica metallorum aureorū ma teria, quod Thucydides narrat: cęterū uinum in ea optimū nasci, atq; inter transmarinorū in summa gloria fuit. Duo genera erāt diuersos effectus ha bentia, unum quo somnus concilietur, alterū uerò quo fugaret. Etiā uitis est Theriacā uocant, cuius & uinum & uua contra serpentiū ictus medet. Post Nessum fluuiū in continenti ac in sinu q̄ infertur Abdera ciuitas fuit, quæ uetustate collapsa à Clazomeni͂s ex Asia uenientib. in augustiorē fa- ciem restituta, & à conditorū nomine Clazomene uocitata intericctis de- inde temporib. Maxmianopolis dicta est, Asperosa modo cū amne: Hāc ut Solinus refert, Abdera Diomedis soror condidit & à suo nomine uoca uit: cuius aliquando incolę ut Trogus perhibet propter ranarū muriumq; multitudinem, relicto patrio solo, sedes quærere coacti sunt: nam ut scri- bit Theophrastus, ibi frequenti mutatione aluei Nessi fluminis, undique intra triennium syluarum opacitas prouenit, in quibus bestiolæ facile nu- triuntur. A qua etiam non longè in mediterraneis Bistonis stagnū est, cui eiusdem nominis oppidum ingēs appositum fuit: In stagnum duo flumi na Strauum, & Compsantū cadere Herodotus scribit: Ouidius, liquidiss. Diraspem, & Tacitus, Melanthum dicunt, neq; quo stagnum exoneretur mentionem faciunt à quo lacu nonnulla oppida demersa uidentur. Inter illud & mare campus est qui Prienaticus dicitur. Post autem Abderā urbs fuit Apollonia. Item Maronia Orthagoræa prius dicta, nunc Marogna

corrupto uocabulo, quam Lysus amnis interfluit: Osiris enim per Hellespontum in Europã transiens (ut in antiquitatib. Diodorus) Licurgum regẽ hoc loco peremit illiq; regioni Maronẽ, qui cum eo ex Ægypto uineas plantãdi expertus, uenerat iam senẽ præfecit, unde Maroneũ uinũ eximię claritatis, qui condidit ciuitatẽ quam ab se unà cum circumadiacẽte regionẽ Maroneam nominauit, quæ & Briantica quandoq; dicta est: Per huius regionem Stenos fluuius currit: ad quem Tyridam opidum fuisse equorũ Diomedis stabulo inclytum quod cessit æuo, solumq; turris uestigiũ durare, fabulæ signũ. Hinc Ciconum litus ubi Ismarus ciuitas in radice montis eodem nomine, quæ iuxta lacum interijt, amnem habens in quo lignũ deiectum lapidescit, quare Ouidius:

Flumen habet Cicones quod potum saxea reddit
Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.

Ismarus mons asperrimus est, uitibus tamen nõnullis locis cõsitus in quo Orpheus canere solitus, qui in Ampelon nomẽ mutatus hoc scilicet euentu: Bacchus dicitur Ampelon puerũ satyris & nymphę natum in eo monte uersantem adamasse, cuius gratia uitem ibi plantasse, ex qua quum uuã uellet decerpere decidit, cui monti nomen ob illius memoriam imposuisse, tulisseq; in astra corpus. Post autem Ismarum Hebrus fluuius Mariza nunc in mare uadit, is Othrysarum solum findit quæ numerosa gens erat, tangitq; gentes Ciconas, à quibus Orphei caput in eum proiectum fuit, dicente Virgilio:

Tum quoq; marmorea caput à ceruice reuulsum
Gurgite quum medio portans Oeagrus Hebrus.

Quem amnẽ Othrysiæ niues complere dicũtur: & qui Hyberno tempore congelaſ, fontes in Cõbro Othrysarũ monte habẽs, in quẽ Oeagrus fluuius, alio nomine Agrianes, influit priusquã Hebro misceatur, Contadestũ amnẽ. Tearũ secũ ferentẽ, recipiens inuadit, unde quidã Hebrũ ex Oeagro nasci opinanſ, augetur eñ ab eo uehemẽter. est Tearus, ut apud Herodotũ legimus, omniũ illius regiõis amniũ optimus, quũ ad alios morbos tum ad scabiẽ curandã uel hominũ uel equorũ: eius fõtes duo de 40. sunt, ex eadẽ petra manãtes, partim frigidi, partim calidi. Ad cuius caput quũ peruenisset Darius castraq; posuisset, dulciss. & limpidiss. Oblectatus aqua, triduo ibi statiua habuit, colũnamq; in eo loco gręcis literis inscriptã erexit, latinè ita dicentib. O Teari fluuij fons quũ omniũ fluuiorũ optimã & pulcherr. proferas aquã, & ad te Darius Hystaspis F. Persarum. & Mesopotamiæ rex omniũ hominum optimus & Pulcherr. ad Scythas proficiscens peruenerit, hæc quoq; tibi scripta apposuit, cunctæq; continentis rex. Similiter Arisbus flumen post Oeagrum in Hebrum influit. Trans igitur Hebrum Doriscus oppidum fuit, cui Samothracia insula ferè opponitur Nomen à mari trahens, cui propinquum erat, appellatur enim

mare

mare istud Doriscum à Dori nympha. Iuxta oppidum herbidus campus est, & planities immensa eodem nomine, per quam Hebrus amnis defluit. In hoc campo Darium struxisse arcem fertur, uel murum, cui Persarum præsidium imposuit, iam inde quum Scythis inferret bellum. Post quem Xerxem eius F. exercitum in Græciam ducentem, reductus in portum urbis, nauibus copias suas in eodem cãpo, quia inuento spatio numerare nõ poterat, mensum ferũt: quare Plinius: locus Doriscus decies 100. mil. hominũ capax, ita Xerxes ibi dinumerauit exercitũ. Fuit quoq; in Dorisco litore Sala urbs & Zona, cuius ultimum promontorium Serrium uocabatur. Est Serrius mons è mediterraneis locis huc in mare procumbẽs, quas urbes Philippus Amintæ F. quum bellum in ea regione intulisset à solo euertit. Post autem ad orientem Ænos ciuitas in reducto sinu posita est, quę sic adhuc nominatur, eximia olim cum Polydori sepulchro, ab Ænea profugo condita, ut ipse apud Virgilium loquitur, quæ quandoq; Strabone teste Polyobria nominata à Polyo ædificatore. Quæ regnante in Macedonia Cassandro, quũ Thessalonica urbs conderetur euersa est, prius tamen à Philippo mœnibus spoliata. Quam loci deinde oportunitate considerata instaurauit: huic litori Samothracia obiacet insula nõ magna, hodie Samandrachi à iunioribus dicitur, circiter decem mil. pass. à cõtinente, Melamphilus ante dicta postea Anthemis: dein Parthenia à Parthenio fluuio q mutato uocabulo Imbrasus nominatus fuit: & ut Callimachus ait priori nomine Dardania est dicta. Attollit in ea mõs Saoce 10. mil. pass. altitudinis Hebrũ respiciens, nam & insula nomẽ ab altitudine ducit. Samos enim summitas & altitudo uocatur. Ex eo namq; loco ut scribit Strabo, tota prospectui patebat Ida, & Priami ciuitas, & Achæorum naues cernebãtur. Sunt qui à Sarijs priscis Thraciæ cultoribus qui & continentem finitimam habitabãt, Samum appellatam esse dicant: seu illi sint qui Sapæi aut Sinti uocabantur: unde Virgilius:

Threiciamq; Samon, quæ nunc Samothracia fertur.

Dionysius uerò Halicar. alter scribit: Samothraciæ dicens nomen impositum ex homine & loco, nam locus quidẽ Thracia conditor autem Samo Mercurij F. & nymphę Callenidos. A quibus omnib. Diodorus dissẽtit, ait enim Myrin Amazona quũ tempestate coorta diu agittata fuisset uotumq; matri deorum pro salute fecisset, ad insulam tum solitariã peruenit ubi iuxta quoddã somniũ, ei deæ insulã sacrauit, nominauitq; eam Samothracẽ quod à Græcis sacra insula interpretatã. Portuosiss. omnium, cuius oppidũ est in altiss. monte situm ad septentrionẽ: melle abundans: nec minus damis: in hac Perseus Macedoniæ rex ab Æmilio paulo capitur. Relicta autem in continẽte Æno: Melanẽ, id est, nigrũ sinũ Chersonesus ad occidentẽ claudit, à flumine q̃d in se recipit uocitat9. Huc eñ Melas à mõtib. septentrionẽ uersus dilabẽs cadit. Hoc loco omissa Chersoneso, in reliqua

Ponti

Pōti Euxini ora descēdamus. Sub Mysia itaq; quę Thraciæ pertinēt, hæc sequunt. Primum amnis est quē Schaphida accolę modo uocāt. Dein Anchialus ciuitas olim magna in intima sinus ad æmi radices à Sardanapalo Parthorū rege posita, Messa ante. Mox Apollonia Anthiū prius appellata Mylesiorū colonia, cuius maior muri portio in insula quadā exili cōditaerat, à Lucullo solo complanata, ubi castellū Heraclienses condiderūt nunc Sixopolis dicitur. Eam Sardanapalum Parthorum regem à fundamentis ædificasse fertur, à qua duodecim mil. pass. aquæ calidæ sunt ad sanitatē morborū penè omniū efficacissime. Hoc quod diximus litus, Thyniacum tum dicebatur, & in eo gēs Thyniaca, à qua Strabone teste Bithyni qui è regione in Asia sunt prouenere: nunc autem & litus & intus longè regio Sagora nuncupatur, aprica & frugifera affatim: ubi mellis, & ceræ magna copia. Postea promōtorium est Cetirizis nomine, locus munimine ualidus, quo aliquando Lysimacus opum suarum thesauro, & ærario usus est. Mox Tonzum oppidū fuit parum à mari distās. Deinde Peronticum in petra sitū. Et promontoriū Thyniæ iuxta cuius radices urbs Andriaca, nūc Gatopolis: Quo in loco Salmidessum litus desertū, petrosum importuosumq; totum ad aquilonē uentum latè patēs naufragijs celebre iacet. Mos erat incolis, circa ea loca ueluti in insidijs positos insidere, ut si quos aut naufragos, aut cursu excussos nacti mercatores fuissent, ilico diriperent, captiuosq; abducerent: In quo & promontoriū est Syriphion in mari lōgè procūbens, à Sithone mōte euulsum, è quo canentē Orpheum, sequuta narrātur nemora (licet Herodotus in Macedoniam illud ponat) nam in Sithonibus natum uatem perhibent, ibiq; Sithones habitant, quibus mons imminet. altiss. niuosusq; à quo nomē sortiti sunt, quamuis poëtæ, ut ante diximus, Thraces omnes eodem nomine appellent. Inde stagnum est Deuelconium, quod postea Deulcum dictū est, in mare tenui ore exiens in cuius margine Deuelcus colonia cum fluuio, Stagnara modo dicta. Mox Philia promontorium ad meridiem flumen habens in mare. & Phinopolis Bithyniorum colonia oppidum quondā Araxteri regis, nūc Philea locus. Sed quia in hoc litore Euxinum mare (cuius ante sæpe meminimus) ex parte Europæ terminat, illud subinde scribere, haud ab re erit, quod ueteres propriè (ut quidam) per excellentiam Pontum appellauere: quidā à Ponto regiūcula iuxta illud in Cappadocia siue à Ponto parte altera Bithynię. Per superiora tempora, Iasonis maximè ætate, oceanus arbitratus, neq; aliter, qui eò usq; nauigabant, ac si exteriora agredi maria credebantur, cuius rei Diodorus testis est. qui in oceanum Danubius ac Rhenus uadunt, inquit: Axenon tunc id est, hospitale appellatum, illius enim circum ripas barbari crudelitate insignes habitantes, aduenas isthuc adnauigantes, uel tempestate actos, immolari atq; eorum carnib. uesci consueti erāt, & pro pateris caluarias usurpantes. Sed post cōmertio aliarū gentiū

Græcorum præsertim (Iones namque urbes in ora ædificauerunt) mollitis aliquantum moribus Euxinum, id est, bonum hospitem uocari cœptum. Vastum sanè mare, atque portubus carens, longè refugientes (ut inquit Plinius) terras occupat, magnoque litorum flexu retro curuatum in cornua ab ijs utrinque porrigitur, ut sit planè arcus Scythici forma: unde Manlius:

Euxinus Scythicos pontus sinuatus in arcus.

Colligens in circuitu haud minus uicies quinquies centena millia pass. decies in longitudine, quæ ab oriente in occidentem diffunditur. Atrox (ut Mella) nebulosus, non molli, neque harenoso circumdatus litore, uicinus aquilonibus & quia non profundus est fluctuosus atque feruens: ex quo illud:

Mæotisque lacus: Euxinique aspera ponti æquora.

Licet Oppianus contra sentiat: Nigrumque dici ob profunditatem; quod Græci nautæ adhuc obseruant, nam mare Murum illud uocant, id est, Nigrum, latini uerò Maius: cuius aquæ semper extra in Propontidem meant, introrsus in Pontum nunquam refluo mari, ex quo quidam, hinc maris fluxus non à Gaditano freto existimauere. Lucanus utrinque ubi ait:

Quaque fretum torrens Mœotidas egerit undas
Pontus: & Herculeis aufertur gloria metis,
Oceanumque negat solas admittere Gades.

Quod è fluore multorum fluuiorum eum ingredientium uenit ex quo foras effluere opus est, nam & superficiem dulcem habet, introrsum uerò salsas, à Gaditano immissas ostio. Strabo existimari dicit, Euxinum ad Byzantium os nequaquam antea exitum habuisse, quàm flumina in ipsum irrumpentia uiolenter aperuisset, dehinc aquas in Propontidem & Hellespontum excidisse quod quum amnibus impleretur transitum in oceanũ effregisse atque inde, ut Erathostenis opinio est, in mare nostrum ad columnas usque effluxisse. In Ponto magnã copiam esse piscium atque omnigenũ, quos præcipua celeritate adolescere dicunt, causa multitudo amnium dulces inferentium aquas. In Ponto uoraces beluas nunquam uisas esse, præter innoxos Delphines & ex ijs paucos dicit Plinius. Hactenus de mari Pontico. Sequitur promontorium quod quinque tantum stadijs angustum efficit fretum, quod Bosphorum Thracium ab Ione Inachi filia nuncupatum est, ex eo namque ut fabulantur Io in bouem conuersa ad mare Ionium permeauit; anxiũ adeò mare, ut ait Plinius, quod cantus alitum, canumque latratus inuicem audiuntur, uocis & humanæ cõmertia inter duos orbes manente colloquio, nisi quum id ipsum auferunt uenti: Contra quod in Ponto insulæ duæ fuere perexiguæ Cyanæ quas Symplegadas petras uocauere nonnulli, quæ per Byzantiaci oris angustias asperum nauigãtibus fecere transitum, non enim amplius duorum mil. & quingent. pass. freto

disiunctæ,

disiunctæ, altera in Europam, altera in Asiam uergẽs. Quæ ideo errabiles dictæ, quoniam paruo discretæ sunt spatio. Ex aduerso enim intrantibus geminæ cernebantur, paulumq; deflexa acie coeuntium speciem præbebant: quas notat Iuuenalis, similiter & Ouidius dicens:

— Timuit concursibus Argo
Vndarum sparsas Symplegadas Elisiarum
Quæ nunc immotæ perstant uentisq; resistunt.

Quas etiam Ptolemæus ponit, asignatóq; locum: sed earum hodie nullam ibi apparere confessum est. Post autem promontorium memoratũ, sinus panditur ad nouẽ mil. pass. introrsus, cornu ceruino ut inquit Strabo perquam similis, nam in plures sinus perinde ac ramos quosdã scinditur. In quos irruentes Pelamydes (ita enim hoc genus piscium uocant, cum à Luto (ut ait Plinius) limosum adhuc est: nam cum annum excesserit. Thynnos, siue Thunnos: ut alijs placet appellitant) magno perfacilè captantur numero, ob multitudinem, & impellentis fluxus impetum, ita ut propter sinus angustissimos, uel manibus compræhendantur. Earum generatio in Mæoticis fit paludibus, quo gregatim uerno tempore è mare properãt parientes, nam alibi non fœtificant, unde autumnali tempore postquam præcipua celeritate adoleuerũt paulatim, facto agmine, per os ipsum erũpunt, ac iuxta litus Asiaticum: usq; Trapezuntem, & Pharnatiam excurrunt: in qua migratione, nonnulla eorũ existit uenatio sed non admodum copiosa. Postquam uerò Cyaneas transierint insulas, quas Symplegadas uocatas supra diximus, ubi ex ripa Chalcedonica albicãs illis occurrit petra miri candoris (ut ait Plinius) cuius fulgore terrori concussi in ulteriorem ripam conuertuntur, ibi tum præcipiti aquarum cursu correpti & innata locorum aptitudine ad Byzantinũ cornu deflexi, copiosum Byzantinis suppeditãt prouentum. Nam membratim cæsi, ceruice & abdomode plurimum commendãtur recẽtes, cætera sale, ad uaria genera ciborum asseruantur. Hoc uerò beneficium nõ nisi Apollinis, beneficentia Byzantinis contigisse uolunt. Nam cum illius urbis conditores primi, Apollinis oraculũ consuluissent, respondit, ut cõtra Cęcos habitationem locarent. Cęcos autem Chalcedonios ideo uocabat, quod cum priores ad ea loca uenissent: omissa locupletiori ripa tenuiorẽ elegissent: Ex ea itaq; causa hoc promontorium, Auri coruu appellatum esse, placet Plinio. In eo cornu (Chrisocera uocat Solinus) Byzantium est: urbs olim clarissima: & quæ uelut fatali quodã genio, ad regnorũ caput, nata uidetur. Hanc enim Pausanias quem alij Spartanum, Lacedæmonem alij fuisse, uolunt: tempore Tullij Hostilij Rom. Imp. condidit, eamq; mox caput Thraciæ statuit Ligos (ut uidetur) uoçando quam Bysantus rex (ut placet Diodoro) à se Byzantium postea dixit. Sequenti uerò tempore, à Constantino magno mirabili artificio murorum & propugnaculorum ampliata & firmata est, ac

sumptuosa ędificiorum structura absolutissima reddita est. Nam cum ob
Persarum incursiones frequẽtes, Rom. Imperiũ in orientem transferre sta
tuisset, in somnis (ut aiunt) oraculo monitus, hãc unam uelut tutissimam
cõtra omnium hostium insultus, munitionẽ sibi elegit. Sita enim est in ar-
ctissimo (ut Tacitus ait) Europæ & Asiæ diuortio, Freto scilicet Bospho-
ro, quod supra latitudine quinq; stadiorũ tantum esse diximus: Græci πορ-
θμον uocant, Bosphorũ aũt: quasi bouis transitum: Has angustias Darius
Persarum rex quondam Ponte sublitio. Herodoto teste, cõiunxit: quo ex-
ercitum numerosissimũ, tam peditũ quàm equitũ ex Asia in Europam tra
duxit. Sunt qui quatuor stadiorum: hoc est quingentorũ passuum latitu-
dinem tantum faciãt. Eius uerò freti (quod collũ uocant ob similitudinẽ)
longitudinem ante quam Proponti sese aperiat, centum & uiginti stadio-
rum. In cuius ferè medio Byzantium constructum esse dicitur: quo esset
munitior. Nam illic sinum habet non paruum, in occasum ad stadia 60.
protensum cuius aquas ob profunditatem Mare nigrum uocant: qui la-
tus urbis septentrionale totum lambit. In eius litore opposito Pera est ci-
uitas Perinthus quondam, quarundum suam Gallata & nunc Ballata bar
baris, qua ueluti propugnaculo firmissimo, ea parte urbs utitur. Forma
eius ad Triangulum tendit: cuius duo latera marinis undis proteguntur.
Septentrionale scilicet, ut diximus: & Austrinum. Tertium uerò quod
occidentem respicit, muris et antemuralibus fortitudine celebribus, fossa
deinde profunda clauditur, ita ut insuperabilis penè uideatur. Fuit hæc
urbs olim sacræ Religionis hostibus: duplici nomine terrori. Et quod ar-
mis, à Christi uinea truculentos uastatores arcebat: & quod lupos falsorũ
dogmatum sæpius pellebat, multas enim Synodos illic congregatas fuis-
se legimus, quib. uera Christi religio à prophanis & peregrinis doctrinis
ex dei uerbo, discernebatur. Vnde factum est, ut quod Roma in Italia. In
Ægypto Alexandria & in Syria Antiochia: hoc in Asia: & Græcia ferè to
ta Constantinopolis sit habita. Nunc uerò Turca immanissimus: omnis
iustitiæ & pietatis hostis eam obtinet, siue id nostra fiat inertia, siue mali-
cia, iusto certè Dei fit iudicio, ut nos, qui uelut rabidi canes, mutuis uulne
ribus, nosmetipsos, cõtra omnes nostræ religionis leges conscindimus,
interim per externum hostem, prorsus excindamur. Vrbem hanc Mahu
metes Amurathi filius eius nominis Turcorum Imper. secundus è Chri-
stianorum manibus eripuit, anno salutis partæ 1453. magna clade, & sua
& Christianorũ. Quod uerò ad nomina attinet. A Constãtino, q eam pri
mus è Romanorum principibus incoluit. Æthusa, & Agios, & Noua Ro
ma dicta est. Quod nomen in Constantinopolim, à suo nomine, Populi
obstinatione commutare coactus est: Nunc uerò barbaris Stampoley, &
Stampolda, corruptè aut Apoley dicitur. Post Bosphori angustias: rursus
sese mare laxat: utrumq; litus extendens, quousq; ad quingenta stadia dila
tatur

tetur: sinus interim non paucos nec modicos: in Asiatico præsertim litore efficiēs, in quo eiectas per os Bosphori Ponti undas: recipit. Post quā latitudinē, rursus in arctū coit: donec longitudinē 1400. (ut ait Herodotus) stadiorum compleat. Plinius 200000. & 39. mil. passuū hanc longitudinem facit. Hunc aquarum utrem, aut si mauis mare hoc Propontidem, ab ordine (ut inquit Solinus) uocant, eo quod ante pontum sita sit. Habet & hoc spatium, & si non admodum amplum, suas quoq; insulas nō paucas. siquidem Plinio credimus: Inter quas una tantum Proconesus dicta habitatur. Secundum Pomponiū, unam habens ciuitatem. In qua larga Marmoris præciosi uena est: quod Cicizenum, siue Proconesium uocant: antiquitati in primis laudatum: Hanc falso quidam: Præconesum nominant. Nam προκόνησος Græcis dicta est quod latinè sonat, Ceruorum insula. Vnde altero nomine Elaphonesum, quod idem significat: uocat Plinius Neuris eidem quoq; dicta. Reliquas cum usui non sint, lubentes Præterimus, quales sunt. Ophiusa, Acantus, Phebe Scopelos, & cæteræ quas ordine, Plinius libro quinto enumerat. Litoralis uerò descriptio Propōtidis: quę occidentem, & Europam tenet: sic se habet. Post Byzantium, Bathenij fluuij ostium est: quem Plinius Bathyniam uocat iuxta oppidum eiusdem fuit nominis Melæ Bathynis: quod Ptolem. aut præterijt aut ignorauit. Pydaræ deinde flu. ostium: quem Ptolem. Athyram uocat. Vtriusq; fontes in Hæmo sunt monte. Huius paulo supra Nicopolim, Illius, medio ferè spatio, inter Opisenam, & Deueltum: cito cursu orientē uersus tendentes. Postea Selymbria ciuitas: aliàs Selios dicta. Inde Thraces Selymbriam uocant: quasi diceres Selij ciuitas, Bria etenim ciuitatem illis sonat. Vrbs sanè uetus, & clarissima quondam, ab Atheniensibus & Dario Persa multa passa Selombriam uocāt Barbari. Hanc Perinthus sequitur oppidum, ut uetustiss. ita munitiss. & potentissimum. Nam Seruio Tullio rebus Roman. potiunte, conditā uolunt, hos scilicet annos ante Christū natum circiter 566. Grauem postea & diutinam obsidionem: ut Diodorus Siculus scribit, à Philippo Macedonum rege, passa. Fuit autem ad mare posita: in iugo quodam peninsulæ formam habente, stadij fermè unius longitudine: cuius Isthmus 200. tantum pedum terræ connectebatur. Habuit interius ædificia frequentia. & præalta sicq; ordinata, ut ad cliui formam domus domum altitudine superaret, ita ut singulæ ferè habitationes, singula forent propugnacula. In eius medio Amphitheatrum erat ex solido marmore, tanti splendoris & ornatus, ut inter mundi miracula miraret. Hoc nomen à Perintho, qui cum Oreste militauit accepisse tradit Stephanus. Heraclea post aliquot ætates dicta, quod nomen adhuc retinere dicunt. Quod si uerū est, q̄d supra ex Raphaële adduximus ex Plinij sententia. Peram aliquando Perinthum dictā, necesse est, hanc etiam ab illa fuisse: nam

Z 2 longis-

longissimè inter sese distant. Deinde Arzi fluuij ostiū est Ptol. Postea Byzanta aut Redestum quam Samiorum Mela uocat. Plinius idem cum Macrontico (quod oppidū esse putat) facit, porro de Macroticho statim postea. Meminit Pomponius partis cuiusdā Thraciæ q̄ hoc loco quondā à Rheso quodā regnata sit: unde forte Byzante oppidū Redesti nomē tulit. Fuit Byzante Cypsella quondam ingens, iuncta, quam Strabo Cypselum nominat. Est & in huius oræ recessu Bizia arx regum Thraciæ, quorundā sententia, at Plinius in interioribus eam locat: quam aiunt inuisam hyrundinibus ob nephandum Terei facinus. Post locus est quem Græci μακρὸν τεῖχος uocāt, quod latine longus murus dicitur. Nam Miltiades Atheniensis (ut ait Herodotus) Isthmum, ab urbe Cardia occidentali eius parte, ad Pactyam usque spatio triginta sex stadiorum muro inclusit, quo ab Absynthiorum incursionibus tutam redderet Chersonesum. Vltima Europæ litoris Propontidis est Pactia: modico interuallo à longis muris distās, quā Solinus in Propontidis quidē ore collocat: scilicet Chersoneso tribuere uidetur. In q̄ eo Plinius sequutus, de quo plura in sequentib. Post hæc alius quidam est Euripus Hellespontus dictus: ab Helle Phrixi sorore illic submersa, satis angustus. Nam 7. tantum stadiorū ab Europa in Asiam illic est transitus, qua fauce, longitudine quadringentorum stadiorum Ægium mare à Propontide separat (ut placet Herodoto) huius aquas in illius laxitatem, quasi excrementa quædam, euomendo. In huius litoribus oppositis oppida extant uetustissima. Hinc Sestus, & Callipolis. Illinc Abidus & Lampsacum multis seculis, authoribus celebrata, Bogazaslar nunc uocant barbari. Strictum autem illud. Stretto de Callipoli, Italis dicitur. In Hellesponto mirandam insaniam, & Tyrannicum fastum Xerxes Persarum rex arrogantissimus, declarauit. Nam cum nauali quodam ponte per angustias has Asiam Europæ cōiunxisset: ut exercitum septies centena millia hominum traduceret: qui fortè fortuna suborta tempestate rursus disruptus est, quod in aquā uindicaturus quasi ingratam: & quæ regi potentissimo minus obtemperaret trecentis plagis iussit uerberari, partē deinde compedum immitti, & ut quibusdam placet stigmata muri: quasi non sufficeret in homines & animata Tyrannis, nisi & aquæ & inanimata omnia sibi haberet obtemperantia. O profundam cæcitatem & dominandi libidinem. Sed insaniam hanc maiori insania compensauit. Nam ductus pœnitententia, quod hospitem, cuius opera & fauore carere non poterat, tanta affecisset iniuria, oblata Phiala, aureo q̄ cratere, & gladio persico, quem acinacem uocant, placare studuit, simul hæc omnia in pontum prōjciens uelut diuinum quippiam honorat. Cæterum has Hellesponti angustias, Chersonesi procursus, in Asiatica litora facit. Interiora uerò: & quæ mediterranea uocant: uariæ inhabitant gentes, quas Ptolemæus

mæus στρατηγίας, hoc est Præturas uocat: Quarũ, quę Dantheletæ uel Deu salethæ: & Mædi terram inter Strymonem & Nestum amnes prouinciæ Macedoniæ incolunt, illi ex Bessis orti folijs tribuli equos saginantes, ipsi nucleo uiuunt, nascũtur enim tribuli magna copia in Strymone. In ijs sub Orbelo monte, cui Prasis palus uicina iacet Coraliorum gens est, ciuitatem habens situ inexpugnabilem Prasidium à palude in qua iacet denominatam, circundat enim eam palus quatuor mil. pass. ambitu, ad quam aditus non est nisi per pontem, quæ lignea tota est subicibus imposita, quilibet ex proprijs tugurijs fores deorsum ad paludem erigunt, unde pisces ex quibus uiuunt capere dicuntur, nam in palude miro modo pisces abũdant. à quo loco breuis admodum in Macedoniam uia est, superato Pangæo monte, alij Messapo in quo æris metallũ paludi confine, surgit mons inter Sintos Peones, & isti ad septentrionem, illi ac Mædici ad austrum iacent, Peones siquidem in parte Macedoniæ fuisse Trogus ait, cui circumiecta regio Phillis appellatur: inter autem Coralios, & Peonas, & Attauriatos, & Dardanos, Dasareticorum gens habitat, & Hyerianes, & aliæ minus claræ quas dum diriperent spoliarentq́ Scordisci, desolatum reddiderunt agrum & multorum dictum nemoribus inaccessis referserunt. Post aũt Danthe1tas, Vsdecesij, & Seletici sunt, qui in maiores minoresq́ Hebro amne diuidunt. maiores Æmo subiacent in quib. est Nicopolis in radice Æmi montis iuxta Iatrum fluuiũ sita, quam deuictis Sarmatis Traianus condidit, ciuitatemq́ uictoriæ appellauit, quod græcum indicat nomen à qua Nicopolitana adhuc regio appellatur, propè Æmum uicis frequens, quos qui inhabitant pastores omnes sunt, magna namq́ ibi armentorum omnis generis copia: quorum carne & lacte uiuunt. Sub qua urbe ad austrum Astaphos oppidum, & aliud Valla nomine in eodem monte. minores sub Rhodope monte sunt in his Opesena in occidentali ripa Hebri amnis positum. Mox Orcelis, & sub istis Satricæ qui semper ante liberi habiti sunt Pangæum editum montem incolẽtes omnigenis arboribus Ilicibus pręsertim obsitum, in quem primus Iupiter ascendit aramq́ fecit & in ea Cælo auo sacrificauit: etiam in eo Cadmum auri metalla primum excogitasse fertur, fodinæ enim argenti & auri in eo sunt: quas ipsi Satricæ exercent: Item Pieres, & Hodomanti: ubi & centifolia rosa abundat: ipse cacumen continuo niue album habet. Lucanus:

" Video Pangæa niuosis cana iugis.

Cui mõtes quidam deserti adhærent, ut Dysorus: & Cercina. Post autem Satricas Lyprobij: & Calybitæ Rhodopæ monti propinqui sunt, ut notat Strabo accerrimi omnium bellatorum, per quos erutum & domitum est primitus ferrum, nam ferri fossio apud eos est, in qua nudi ferri uenam scrutantur qui crudelitate ab immanissimis nihil discrepant: quorum Vir

gilius meminisse uidetur ubi ait:

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi

— Et Calybes nudi ferrum.

Alij gentem Astorum, in quibus Calyba ciuitas est intelligunt, haud longè à Rhodope, quam Philippus Amyntæ F. collectis de exercitu ignauissimis inhabitandam constituit. In reliquis Arzos urbs ad fontem amnis eiusdem nominis sita. Item Carpulacum. & Bizya arx regum prouinciæ, à Terei nefasto crimine hirundinibus inuisa, & Pautalia iuxta Nestum & Plotinopolis, Ploudim modo à barbaris nuncupata in distributione uiarum sita, & Drusipara. unde ad mare usque Ædonus mons assurgit, quem commemorat Maro, boreę uento expositus, similiter Statius, & Lucanus sub quo Cabylla urbs in regionibus patullis, & Bergula. Sunt dein ad meridiem Sardici & in ijs ciuitas sui nominis ad Nestum fluuium posita, & alia Cona Mendorum colonia, & Terta, & sub Sardicis, hoc est penes Macedoniam, & Ægeum mare præturæ, ut scribit Ptolemæus, Mædica usque ad Bisaltas sic dicta à Mędo ut Appianus tradit Polyphemi & Galateę nepote Illyrij F. à qua ad Æmum montem solitudines interiacent. In ea Nicopolis urbs altera à superiori ad Nestum amnem, quam teste Amiano, ut index esset uictoriæ contra Dacos Traianus condidit, ciuitatemque uictoriæ appellauit, quæ postea à barbaris excisa est. Et alia Pergamum & Petra. In uero leua Strymonis, eodem cum amne excurrit Mædica, cuius in dextra Mædica: Bessorum uarijs cognominibus populi ad usque Nestum Bessica hominum genus durissimum, & qui ante in montem usque Æmum cuius magnam partem tenebāt: hos Lucullus omnium primus acriter resistentes oppressit. Post Mædicam orientem uersus Arosica: Quiloetica, Spaica uel Sapheica, Colpiadica, Cænica ubi Flauiopolis colonia, Zela amna & sub istis Bennica & Samaica, in quibus præturis ciuitates hæ sunt: Topiris in monte sita non longè à Nesto amne, ubi angustiæ confragosę, attamen ualles omnes nudæ, nihil syluestre circum ne latebras quidem ad insidiandum præbent. Vltra quos ad occasum Sapentus uicus non longè ab urbe Maronia: unde Piaticus campus aperitur. Post eas mons est Sapeorum, hoc est, Messapus haud procul à mari, rupium asperitate ad mirādus, loca inaquosa & syluis horrida: unde Macedoniam uersus, Arpessus fluuius in Heremum defluit, à quo ad Philippos urbem uiginti quinque mil. pass. est iter, quæ prius Olympia dicebatur. Deinde Peneropolis mox à cōditore Philipopolis quod nomē adhuc perstat, & à situ Trimontium etiam appellata, inter Æmum & Rodopem mōtes posita, ciuitas ampla ac nobilis: nam Lucanus:

Latosque Æmi sub rupe Philippos.

Plinius aūt sub Rhodope: intra cuius mœnia Amianus cētum hominum millibus

millibus à Scythis iugulatis inquit. Postea est Hadrianopolis quæ adhuc sic uocatur, Muscudama ante, dein Orestias ut Lampridius scribit ab Oreste conditore, quam postea Hadrianus suo nomine uocare iussit, eo tempore quo furore cœperat laborare, ex responso, quando ei dictũ esset, ut in furiosi alicuius domum uel nomen irrumperet, nam ex eo emollitam insaniam ferunt: condidit quippe illam Orestes quum exagitatus esset in insaniam, & furias, ob necem Clytæmnestræ matris. Est item oppidũ Dyma Bistonidi lacui contiguum. Sub quo lacu Strymona Tasiorum oppidum Maroniæ proximum Liso amne interfusum, ad quem quum uenisset Xerxes rex Persarũ cum exercitu, ut ait Herodotus, non sufficiens ad potum, defecit. unde Iuuenalis.

Epotaq; flumina Medo prandente.

Supra autem Bistonidem lacum, mons est Rhodope, cuius sæpe paulo ante meminimus, sublimis post Æmum, asperrimusq; niue continuo candicans, in quo Orpheus canere solitus. Claudianus.

Rhodopeia saxa Orpheis animata modis.

A Rodope regina Thracum ibi sepulta cognominatus, ut in Æmo scripsimus. Quoq; è monte Thucydide teste Macheri populi feri admodum descenderunt, gens sui iuris bellacissima. Hinc Scius uel Cius fluuius emanat, & ex Peonijs elapsus Æmum medium interscindit unde in Istrum defluit: & alij nõnulli ex ipso erumpentes monte Solinus Rhodopem in Mygdonia quæ Macedoniæ regiuncula est posuit, forte ob uicinitatem locorum deceptus: cui Combrus uel Scomius mons incultus uicinus est decẽ millium pass. uia syluestris angusta & confragosa usq; fermè Gypsellam: Ex quo Aristotelis urbis Nestum & Hebrum amnes fluere diximus, fuit Gypsella ingens quondam Tasiorum colonia: cui ad orientem Aphrodisia. Pouca Aproe colonia: de qua Ouidius:

Inde Mesambriacos portus, & Aproësos arces
Præteream dictas nomine Bacche tuo.

Postea Lysimachia quinq; mil. pass. ab Longis muris à Lysimacho condita quæ post duos & uiginti annos iterum terræ motu euersa est, nam teste Trogo per id tempus circa Hellespontum & Cherronesum terræ motus maximus fuit. Appianus Lysimacho defuncto Thraces urbem euertisse ait, ille cũ ut propugnaculũ quoddã in Thraces eam erexerat: Antiochus denuò reędificauit ob regionem situ inclytam, & in uniuersam Thraciam accomodam, in cuius nunc Lao est Magaldonicus quadraginta millia pass. à Calipoli distans. Est & Flauiopolis colonia, Zela ante, à Byzantio quinquaginta mil. pass. distans. Præter autem hos populos, alij etiam sunt, ut Brysæ, Adomanti, Acheloti, & alij qui omnes propter latrocinandum latrones appellantur.

Cherfonefi fitus.

CHerſoneſus quam in deſcriptione litorali Thraciæ reliquimus an guſto iſthmo litori continetur, in auſtrum 50. mil. paſſ. proiecta centum in circuitu, cui ad occaſum Melanus ſinus, ad orientē Hel leſpontus eſt, cuius Iſthmum Dercyllida Lacedæmoniorū dux (uariant enim hic ſcriptores) uallo ad utrunq; mare dicto cinxit idoneisq; clauſurā munitionib. firmauit, quo operc tutiorē in poſterū illam ab iniuria barbarorum reddidit, idq; Macrotichos, hoc eſt longos muros appellauit. Intra quos ad Melanē ſinum Cardiaſpolis fuit ciuitas in ſinu eiuſdem nominis poſita, à loci forma denominata, id eſt, ciuitas cordis, nam in mari aſtantibus cor uidebatur. Contra quam ad Helleſpontū Pactyea, quę nunc Calipolis dicitur à C. Calicula qui eam condidit: quibus urbibus iſthmus non ſolum illuſtratur, ſed uniuerſa Cherſoneſus firmiſs. redditur. Neq; à Cardia longè in mediterraneo fuit ſepulchrū Helles Athamantis filiæ. Poſt autem Cardiam uerſus meridiem Scæleos portus, quem Plinius Panormū uocat, excidio Laconicæ claſsis famoſus. Poſt Maſtuſia promontorium, ubi Ægos fluuius, naufragio claſsis Atticæ memorabilis: in quem ſaxum de ſole cecidiſſe fama eſt, quod Anaxagoras futurum prædixerat: Plinius illud tēpore ſuo monſtrari ait magnitudine uehiculi, & colore aduſto. Inde in extrema Cherſoneſi fronte quę uocatur Æleum, Æleus oppidum eſt Critea nunc dicitur anguſtæ habitationis in cuius conſpectu circiter decē mil. paſſ. interuallo, altero uè tāto à Samothracia, Imbrus inſula in mari iacet 30. mil. paſſ. ambitu, longa à ſeptentrione in auſtrū eodem nunc nomine cum oppido quod Pelaſgi condiderunt in radice montium ſitum, cui ad occaſum campus Illiſo amne riguus ſubeſt, reliquum inſulæ montuoſum eſt. Poſt promontoriū Echonienū, Strabo Achęorum, & turris cum delubro Protheſilai. Statim Seſtos parua urbs Leandri amore inſignis, cęterarū huius loci optima ac bene tū munita Abydū cōtra, nūc diſiecta, locus Malido à nautis dicitur. Inde ab urbib. paululū Pontis locus dicit, ſed q apud Seſtū eſt Apobathra nominabat, id eſt, deſcenſus: Quibus in locis hoc eſt in utraq; Helleſponti ripa Turci caſtella duo firmiſs. temporib. noſtris ædificarūt, q̄ munimine trāſitus ille hoſtib. clauderet, nā & bombardas plurimas immodicę magnitudinis iuxta ſolū foraminib. appoſitas locauerunt, qua mobrē, ne nauicula quidē ingrediendi (illis inuitis) facultas eſt: hæc ad mare. Intus oppidū eſt Abgora, id eſt, forum. Eſt Helleſpōtus mare quē Calipolis ſtrictū modo nautæ dicūt anguſtū adeò ut 7. tantum ſtadiorū interuallo exiſtat qua ad Aſiæ urbē Priapū, Alexander Macedo tranſcendit. Quare aūt Helleſpōtus uocitet: ſcriptores in hunc modū prodiderūt. Frixū nouercæ inſidias declinantē unà cum ſorore Helle in Græciam fugiſſe dicunt, qui quū ex Europa in Aſiam ſuper ariete aureo tranſfretarēt, uirginem in mare dilapſam, mari dediſſe nomen: unde Ouidius:

Vtq;

Vtq; fugam capiant aries nitidissimus auro
Traditur, ille uehit per freta longa duos
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina quum de se nomina fecit aquæ.

Et hoc est mare illud: & Hellespontus ille quem Xerxes Persarum rex ponte nauibus facto iunxit, quo ex Asia in Europam exercitum traduxit, sicut in historijs legimus.

GEOGRAPHIAE Commentarius XI. Europæ, in quo

Macedonia, Epirus, Achaia, Peloponesus, Creta insula, Euboea insula, cum cæteris sibi adiacentibus continentur.

Regionis Macedoniæ situs.

MAcedonia prouincia sicuti Diodoro placet à Macedone rege Osiris F. nomẽ accepit. Ille enim quũ in Europã per Hellespontũ transiret in hanc deueniẽs terrã filiũ regem eius cõstituit. Solinus nõ ab Osiris F. sed ab nepote Deucalionis, qui quũ solus ex omni familia morti publicæ superfuisset, uertit regionis uocabulũ, & à suo Macedoniã dixit, angustis primũ circũscripta finib. deinde uirtute regũ ampliatis, trãstulit in se Thessaliã & alias nõnullas regiunculas ex q̃ quæ prior dicta est Macedonia deinde libera cognominata fuit: Dalmatię contermina, nunc uerò Albania. Habet igitur Macedonia limites à septentrione Dalmatiæ partẽ: & Mysiæ superioris, & Thraciæ. Ab occasu Ioniũ pelagus à Dyrrhachio ad Elydnũ usq; amnẽ. Inde à meridie Epirũ, Achaiamq; per Oetã montem: Ab oriente Ægeũ mare, atq; Thraciæ partem litoralem ad Nesti fluuij ostium 152, ut scribit Plinus populorũ inclyta, terrarumq; imperio potita quondã: Hæc Asiam, Armeniã, Iberiam. Albaniã, Cappadociam, Syriã, Ægyptum, Taurũ, Caucasum transgressa: Hæc in Bactris, Medis, Persis dominata toto oriente possesso: Hæc etiã Indię uictrix per uestigia Liberi P. atq; Herculis uagata: Hæc eadem est Macedonia cuius uno die Paulus Æmilius imp. 72. urbes direptas uendidit. Hęc terrarũ pars claris locorum nominibus insignis, quæ nihil penè ignobile fert: namq; auri & argenti metallis benigna est, loco præcipuè Scaptensula à fodiendo dicto ut Festus ait. Nã & Aristot. in Pieria, q̃ pars huius prouinciæ est, incognitum quoddã auri genus inuentũ quod antea à superiorib. regib. effodi cõsueuerat quum extarent hiatus tum 4. ex quorũ uno multum auri rutilare conspiciebatur, In Macedonia iuxta Ionium mare, quæ ora omnis plana ac nemo-

ac nemorosa est Taullãtini siue Taullantij populi maiori ex parte sunt ab Taullantio Illyrij F. denominati Appianus scribit: quorũ terra nũc Musachia dicitur. In ea gente statim post Drylonem amnẽ Emathij aperiuntur campi quos Emathius fluuius præsentis temporis appellatione secat, mox Dyrrhachium ualidissimum tum oppidum & opulẽtissimum est, Epidannum antea uocitatum à Corcyreis Anco Martio regnante conditum: quidam à Corinthijs dicũt, quare Ephyram à poëtis nonnunquam uocitatam inuenimus, Corynthus enim Ephyra prius dicebatur. Romani nomen mutauere, quibus uelut in damnum ituri, nomen inuisum erat, quod asserit Plinius. Item Festus: Vt in Epidanno quod nuncupatur Dyrrhachium, ne infelici nomine appellaretur. Similiter Eusebius: Appianus non Romanos, sed Corcyreos mutasse nomẽ oppido inquit, cuius uerba hæc sunt. Rex barbarorum Epidannus urbem supra mare condidit quæ ab ipso nomen assumpsit, huius ex filia nepos Dyrrhachius ex Neptuno genitus, portum urbi adiecit, qui Dyrrhachium ab eo appellatur, Corcyrei posthac urbem incolentes, appellationem (ut infaustam) permutantes urbem quæ desuper portui imminet Dyrrhachium uocauere. Strabo ab Cherroneso ubi sita est nacta uocabulum inquit, uulgari nunc sermone Drazium dicitur: aliquando à terræ motu euersa: quæ quum aërem insalubrem habeat, propter adiacentes paludes, raræ habitationis est: cuius positionem Lucanus describens, ait:

Sed munimen habet nullo quassabile ferro
Naturam sedemq; loci: nam clausa profundo
Vndiq; præcipiti scopulis reuomentibus æquor
Exiguo debet quod non est insula collo.

Inde non longè Panyassus breuis amnis in mare uadit, hinc promontoriũ est in quo castellũ Petra olim, nũc Lachi dicit̃. Postea Apsus amnis à quibusdã Thapsus in mare uadit incolæ modo Vreũ dicunt, ex Olibo monte per abruptã & asperam uallem quoad planitiem descendat præceps ruit. Inde Apollonia urbs est clariss. quondã optimis (ut Strabo ait) instituta legibus, stadijs decẽ à Lao amne distãs, & à mari 60. Aug. Cæs. studio qui illic Græcas didicit literas memorabilis: in quo nunc loco castellũ est quod illi Piergum à fluuio dicunt: Laum enim sic uocãt. Lai postea fluminis ostium quod Aons à nõnullis, & à quibusdã Æas uocatur: è Lachino mõte erumpẽs inter mõtes quorũ alterũ Meropum, alterũ Asnaũ indigenę uocant angusta ualle fluit, iter exiguũ in prouinciã præbẽs. Est illinc in Apolloniatarũ finibus celebris locus Nymphæus nomine, ubi ex uenusis terræ Asphaltũ eruitur: etiã picem ex scatentib. fontib. ebulire propeq; in tumulo fossilẽ locum esse q̃d excisum tẽporis spatio denuo replet̃, quũq; tellus intra fossas aggesta sit in bitumen transformatur, cuius rei Posidonius testis est: Plin. in Nymphæo è petra flãmam exire dicit, quæ pluuijs accenditur.

accendit. hoc in loco Plutarchus tradit somno præssum Satyrũ fuisse captũ, qualẽ poëtæ ac pictores effingũt, is perductus ad Syllã cõplures per interpretes, quisnã esset interrogatus, nihil q̃d posset intelligi uix uociferatus est, ac uocẽ asperã, equi p̃sertim hinnitu et hyrci balatu permixtã edẽs, quũ Syllã obstupefecisset, datis comitib. à ualle cui adiacet denominata dimissus est. Postea sinus admodũ ingens spatiosum in se recipit mare, in q̃ primũ Aulõ ciuitas naualis est, q̃ nũc Valona dicit̃, cuius arx in colle sita, reliquũ sine mœnib. in supercilio stagni Bromisci haud modici reciprocatione ã mari habẽtis posita est, quã ciuitatẽ Strabo p̃terijt, quã post Apoloniã, Bellicã siue Bullã statim ponit: inter quas Ptol. illã, hoc est, Aulonẽ locat, mox Genusus fluuius, siue Atrax à quibusdã quũ ex eiusdẽ uocabuli gẽte ripis impeditis clabit̃, hic in mare it, in q̃ Taullantini terminant̃. Interius à mari Arnissa urbs Panyasso fluuio adiacet. Inde sub Atrace amnẽ ad meridiem Elydniotorũ gens est, cui ad Ioniũ mare Bullis ciuitas fuit à Mirmidonib. qui Neoptolemũ sequuti sunt cõdita, Belliaca tum dicta, in portu q̃ modo Raguseus dicit̃. Et post eã Amãtia intra terrã. Statimq̃ Elydnus amnis in mare cadit: cui retro à mari eodem nomine oppidũ in solo plano adiacet: in cui9 ostij cõspectu Sasonis insula exigua est, Sasno modo à nautis, à cõtinenti haud multo, Piratica ratione nota: quã Luc. meminit:

Spumoso Calaber perfunditur æquore Sason.

Hæc Macedoniæ sunt in Ionio mari. In Ægeo uerò quæ seqũtur: sed pau ca prius de pelago, ac præcipuè de eius nomine: deinde reliqua dicemus. Varo Ægeum dictum ab insulis quod in eo mari scopuli uocantur à similitudine caprarum: Plinius à solo scopulo inter Tenum & Chium iacente, capræ speciem præferente, qui ita à Græcis appellatur, repentè è medio mari exiliens: eumq̃ cernere à dextera parte Andrum nauigantes ab Achaia, dirum ac pestiferum, Atandrum à quibusdam. Siue, ut alij, quod in eo Æge Amazonum regina perierit: uel quod in eo pater Thesei se præcipitauerit. Strabo à loco Ægę Euboicæ dictus, ubi ædes celebres, ubi Neptunũ equos posuisse à quibusdã ferũ & Ægeũ pelagus nomẽ assequitur, siue ab Æga monte antequam Cana diceretur in Ætolia Asiæ. Quidã Græcum mare dicunt & in ijs Thucydides. Romani uerò homines qua parte Macedoniæ Thraciæq̃ adiacet Macedonicum, qua autem Græciæ Græciense: addunt nonnulli & Ionium quod Ioniæ Asiaticæ oram abluit, ut in Adriatico meminimus: Iuniores Archipelagus uocant: mare aquilonari uento tempestuosum, crebritateq̃ scopulorum periculosum admodum de quo Dionysius

Post hæc arctoas ad partes aspice rursus
Ægeum, superat qui fluctibus æquora cuncta
Dispersas uasto qui gurgite Cycladas ambit.

Post itaq; Nesti fluuij ostium Ædonidis litus incipit (tota siquidem huius

Macedoniæ partis ora & uniuersæ similiter Thraciæ Græcis gētibus (sicut etiam nunc incolebatur. In quo primū Neapolis ciuitecula Christopoli modo in sinu est, cui exigua obiacet insula. Mox Oesyma, siue Oxyma Tasiorum colonia nunc Lesteropoli Ioni fluuio proxima qui in Strymōna ingreditur. Post fluuius memorandus Strymon mare intrat, eodē nūc nomine licet corruptè proferatur, Stramona enim dicūt, quē Plinius Macedoniæ terminum posuit, nos uerò Nestum Ptolemęo authore, quem ab Æmi montis uertice tenui fonte defluere testis est Herodotus, Tucydides uerò è Combro siue Scomio ut superius, sed alienis subinde aquis fit amplior. In quib. fluuius est Angites, & ubi non longè à mari lacum fecit (in septem em̄ lacus effunditur priusquā dirigat cursum) grandiori quā uenerat alueo erumpit, quo Xerxes quum ad Nouemuias Ardonidorum oppidum uenisset, iuxta quod Strymonem pontibus iunctum inuenit, audiens eum locum Nouemuias appellari, totidem illic pueros ac uirgines indigenarum filios uiuos defodit, quod scribit Herodotus. Iuxta hoc flumē Pygmeorum gentem terrā incoluisse proditur, quos Gatizos barbari nominant, creduntq; à gruibus fugatos esse, nam aues illæ per æstum maximè (quia in hyeme fluuius plurimo gelu stringitur) ubi illi sedes habuerūt morantur. In ostijs Strymonis Eion oppidum fuit, Amphipolis emporium quatuor mil. pass. inter se distantes. Eion modò unà cum fluuio Stramona dicitur. Sursum autem à mari in Ædonidis, & Hodomasticis, nam Hodomasticæ magis ad septentrionem sunt, regionem simul unam inhabitantes, urbes habentur, Scotusa non procul ab Eniaco sinu: iuxta quam locus est, quem Cynoscephalas, id est, canis capita uocant, ubi Romani ac Ætoli duce T. Q. Flaminio ingenti prælio Philippum Demetrij filium & Macedoniæ regem uicerunt. Item Berga in montis cacumine sita. Gasarus in colle similter posita, & Amphipolis in pulcherrima regione ad flumen Strymona oppidum ante Nouemuias apellatum, Amphipolim ideo appellauit Agnon qui Atheniensium coloniā in eam duxit quod præterfluente utrinq; hoc est Amphipolim & Eionem oppida Strymōne, ducto muro cingeretur. Cui parum supra stagnum est ex qua Strymonis deriuatum. Mox Philippi ciuitas quæ adhuc sic nominatur, Datos quondam, initio uerò Crenida in prærupto quodam colle condita, circa quem fontes plurimi uberibus aquis scaturiunt, eumq; locum Philippus ut accōmodum metaus super Thraces, uallo sepsit & à se Philippos nuncupauit, priori iam ædificio uetustate collapso. Habet à septētrione saltus & nemora, à meridie palus adiacet, & non longè mare, ab oriente Sapeorum & Terpyllorum uisuntur angustię, ex occidente campus amplifs. ad Moryllum usque & Dramiscum, & Strymona fluuium per quadraginta quatuor mille pass. protenditur, gramine uberrimus & amœnus: in hoc campo aurifodinæ complures erant, ex quibus scrobes erutas augeri paulatim, ac

latim, ac denuo aurum parere. Vbi & centifolia rosa plurima, quas Theophrastus, incolæ ex Pangæo transferentes serũt, inquit. Vltra autem Strymonis ostium iuxta mare Amphaxitidum litus est, insinuatum admodũ, & in eo Arethusa urbs Nichalida modo cũ fluuio, satis tum celebris, quã quondam Argilum appellatam fuisse, cui supra regio Bisaltia dicebatur. Post quam huic sinui campus Sileus adiacet. Item Stantira oppidum, nũc Stelar: alij Stagyra Aristotelis patria, quæ quum destructa iaceret Philippus exædificauit, ciuesq; quùm dissipatos, tùm seruos restituit, quib. scholam ac gymnasium assignauit, ut Plutarchus meminit, ubi in nostram usque ætatem, multa uetustatis illius opera (disrupta tamen) uisuntur. Amphaxitides in mediterraneo nihil habent. Post quos Chalcidicæ gentis ora sequitur, in qua primum turris Calamea est: & Panormus portus, id est commoda cunctis statio, ubi & eiusdem nominis ciuitas, quæ tum Orrei emporium fuit. Deinde est Athos mons, qui hodie mons sanctus dicitur, ingens famosusq; ac tantæ altitudinis, ut eius cacumina uenti non ascendant. Quod Aristoteles ait, dicẽs: super excelsis s. montes spiritus nulli excitantur, ut super Athon, indiciũ quod quæ reliquerint, qui anno superiori sacrificarunt, posteriori incorrupta comperiri affirmant, quo nec imbres cadunt: speciem habens Chersonesi mille quingent. pass. Isthmo solo plano annexo septuaginta quinq; mil. pass. ambitu, quem dum classis Persica triennio superiori præparata circumit, aquilonari tempestate exorta ad trecẽtas naues in eum propulsas perisse: reliquum classis quum in statione ad Eleuntẽ haberet, omnes illinc copię sub uerberibus cœperunt montem ad Senam urbem effodere (est enim Sena Andriorum colonia in Isthmo ubi Athos finitur sita) tãtæq; latitudinis fossa edita est, ut duæ triremes pariter isthac agitari possent, appellataq; est fossa regia: quod Herodotus, & Plinius & alij scriptores tradunt: nam & Lucanus:

Non eurum Zephyrumq; timens quum uela ratesq;
In medium defferret Athon. Et Iuuenalis:
Velificatus Athos creditur olim.

Ex Atho, promontorium prosilit Athosa appellatum: in quo eiusdem nominis quondam ciuitas fuit, quam Acroathon, id est, Athosam montanã uocabant: in qua homines (quoniam longissimè uiuebant) Macrobij appellabãtur. Aliæ quoq; paruæ Pelasgorum coloniæ ad ima montis erant: Dion, Olophixus, Ethyrssus, & Cleone. Legimus apud Victruuium, & Plutarchum, Dinochratem architectum Athosam montem in speciem hominis exculpere uoluisse Alexandro magno iubente, cuius leua urbem Miriandron id est, quindena hominum millia capacem amplecteretur, de xtra uerò labẽtis ad mare fluuij abundatissimos libaret latices. Quod permisisset Alexãder, si campi propè, quibus illa ali posset extitissent. Postq; illud, aliud est Nymphæum uocitatum. Huius exaduerso in Ægeo penè

medio Lemnos insula est, nunc Stalimene à recentioribus dicta 100. mil. pass. ampla atque plana fermè tota sinibus ac portubus patēs, Ophiusa prius à serpentum multitudine, quos omnes (ut fabulæ ferunt) Phorbas eò tempestate delatus interfecit: unde fama est ibi Vulcani antistites (insula eñ Vulcano deo sacrata erat) incolere solitos et mederi aduersum uenena serpentis: deinde Carres inhabitasse, Athenienses inde expulisse. In hac labyrintum fuisse, ait Plinius tertiū ab Ægyptio, Cretico similem: ubi etiam rubrica terra inuenta est. In hac insula, certa mensura præfinita ait Plinius, quam singuli enecatarum locustarum ad magistratus referant: graculos quoque ob id colere, aduerso uolatu occurrentes earū exitio. In ea fuere ciuitates Myrina ad mare, in cuius forum solstitio Athos̨ iaculatur umbra, distant enim ab inuicem octoginta septem mil. pass. Ac præter Myrinam, Euenum oppidum iuxta mare, quod Iasonem constituisse fama est: quorum nunc alterum Paleocastrum: alterum Cocinum, ambo terræ motu quassata, at Cocinus funditus corruit, ubi Ægeon promontorium: Interius à mari Hephæstia metropolis in accliue tum colle sita, qui postea locus ubi urbs ædificata erat, Hephæstius est appellatus, quo se occultauit Minerua quum Vulcano peteretnr connubio: Flaccus, Vulcanū in hanc è cœlo ruisse, & alternos cunctantem poplite gressus inquit. Cui ad meridiem 20. mil. pass. interuallo abest insula quam nostra ætas Sanstrati uocat 15. mil. pass. in circuitu, castellum in septentrionali parte ad mare habens in alto colle positum sinui imminens. Et ad aquilonem inter ipsam & Hellespontū ut scribit Plinius Nea insula in mari enata, ubi nulla modo extat. Post autem Nymphæum promontorium, in continente in Singitico sinu cui exigua opponitur insula Stratonica ciuitas est. Mox Acanthus haud obscura, loco tamen sterili ac dumoso sita, significat enim nomen illud apud nos propriè spinam, quasi spinis aspera. Item Singus oppidum in petra extructum à quo sinus nomen accipit, quousque Chalcidensium ora pertinet. In quaretro à mari Augea oppidū propè quod amnis est quem incolę Psychorum uocāt, ex quo oues si imbiberint colore flauo reddi credūtur. Sequitur Paraxiorum litus, in sinu Maliaco flexū, cui olim Malies populi (in quibus Maliaca urbs) nomen dedit. Quem sinum ab altero Singitico Ampelus promontorium (aliud ab eo quod in Thracia scripsimus) in mari longè prominens dirimit. Inde aliud in sinu Derris nomine præruptum admodum, ad quod Niscela urbs posita fuit. Deinde Olynthos edito in loco ab Atheniensib. euersa. Et in sinus intima, Turone urbs Chalcidica ad collem posita, murū habens ad mare uergentem, arcē uerò altiss. à qua sinus Turonicus etiam appellatur. Isti modo urbem ipsam (in exiguam enim habitationē redacta est) castellū Rainerum uocant circa quod echini candidi nascunt spina parua. Post illud Galepsum oppidū interijt, & aliud Sermyle, & Mecyberna à quibusdā Macyberna ciuitas in sinu tū

sui nominis

ſui nominis poſita. Herodotus orã huius ſinus ætate ſua Sithoniã uocari inquit. Hinc in mari longè auguſta Cherſoneſus procurrit Turonẽ ſinum à meridie claudẽs Pallenes, ſiue Pathalene appellata, prius Phlegra, Cuius in extremo promontoriũ Canaſtræũ eſt, nomẽ adhuc retinens: quæ muro aliquãdo ab reliqua Macedonia excludebat tam fertilis ut 7. urbium olim ſedes atq; ager fuit, nũc ſyluis obſita ſqualLet: erat in ea Potidea, unde Cherſoneſus nõnunquã ſic dicta eſt. Quæ urbs propinqua iſthmo erat, Corinthiorũ, ſiue ut alij Eretriorũ colonia, Caſsãdrea deinde ſic et nũc uocitatã. Vbi uerò terra in litus ſe aperit Mẽdus uicus, ab Achiuis capto Ilio remeãtibus poſitus: Eretriorũ deinde colonia. Item Amphitia, Neapolis, Æga, Therambũ, Scionaq;, Prothei pãtria Canaſtrǽo proxima. fuit quoq; Ænea urbs, quã Troiani poſt alterã in Thracia conditã huc enauigãtes erexerũt, habebãt Cruſſæi barbari tunc Pallenẽ: q̃d Herodotus ac Dionyſius Halic. ſcribũt, erat enim Cruſſæa regio Mydoniæ contermina. Poſt Pallenẽ, Thermaicus ſeu Thermopõtus pãditur ſinus, qui modo à nautis Colpus Salonichi dicit: In eum poſt Iſthmũ Carius amnis fertur, radicẽ Ægonis promontorij lãbẽs, ex quo Græci Ægoſpotamũ uocant. Sinus uerò intima Theſſalonica Amphaxitidum ciuitas inſidet, prius Therma dictã, à qua ſinui nomen inditum fuit, quæ nunc Salonichi dicitur, quæ ſupra cæteras Macedonũ urbes Aug. tempore eximiè floruit, condita ex euerſione Æneæ urbis Thraciæ. Eius ciues noctu quum Philippus urbi appropinquaſſet, ſtatuas ultra numero duo milia frangũt, ignẽ tectis imponũt, pręcioſa quæq; auferunt atq; abeunt. A qua parum Echedorus fluuius in mare it, quem modo Graneã dicunt, in Creſtonæis fontes habens, per terram Mygdoniam, & paludẽ quæ eſt ſuper Axium, fluens, non aũt in Axium ut quidam. In Paraxiorum mediterraneo oppida ſunt, Chetæ, & Moryllus ambo miro modo à natura munita. Item Antigona Pſaphara cognomine quarum nunc ager à paſtoribus uicatim habitatur: quos Morias ſiue Flaccos appellant. Et poſt amnem Echidorum uerſus auſtrum Pieridũ populi ſunt, quorũ litus in altera parte ſinus Thermaici ſic deſcribit. Axius fluuius nunc Vardari in mare, ubi quondã Chaleſtra urbs fuit non longè ab Echidoro editur, gentis ſuæ terrã ad mare arctãs, à mõte Scardo ſpatioſus profluens, cuius clariſs. ac dulciſs. aqua eſt, totam irrigans Peoniã. In quem Erigonius amnis multis acceptis fluminib. ab Illyricis montib. exortus per Peoniam fluens in Axium exit. ex Axio pecora ſi biberint nigritia induentur. Inde amnis Euſon unà cum Lydius in mare, prope Pieriam ciuitatẽ infunditur, quam nonnulli Pydnã uocant, quæ urbs quum in poteſtatem Archelai ceſſiſſet à mari procul circiter 3. mil. paſſ. trãſædificari ſtatuit quã modo iuniores Veriã appellant. Mox Aliacmõ fluuius à Canaulijs montibus oritur qui Macedoniã à Theſſalia diuidit cuius ripę difficiles ſunt, cui ad oſtiũ Dion colonia fuit, ad quem ſiquis pecora candida uoluerit

da uoluerit potui ducat. Postea Pharius amnis, alio nomine Anauros, quasi absq; aura: ut apud Lucanum:

Quiq; nec humentes nebulas, nec rore madentem
Aëra, nec tenues uentos suspirat Anauros.

Inde Catanæū uicus sub Pelio monte locatus. Mox Hipnunte locus asper nec procul inde Penæus è Pindo monte exortus præterit, qui omnem fermè radicē montis occupans, præcipitem angustamq; relinquit in ripa semitā, ex Oceano ac Tethide fabulatur ortos esse filios plures à quib. flumina cognominata sunt, interq; eos Penæus extitit, qui in Thessalia sedem eligens fluuio nomen ex suo indidit: qui & aliquando Araxes uocatus est, eo quod Ossam abrumpit ab Olympo ac etiam Tempe: unde Plinius, inter Ossam & Olympum nemorosa conualle ante cunctos claritate defluens mil. pass. 60. dimidio eius spatio nauigabilis, in eo cursu Tempe uocātur à Græcis, à latinis terra uoluptaria 5. mil. pass. longitudine, & fermè sex pass. latitudine: ultra uisum hominis attollentib. se dextra leuaq; leniter cōuexis iugis, intus sua luce uiridante allabitur Penæus uiridis, calculo amœnus, circa ripas gramine, canorus auium concentu: In cursu autem accipit Horcon amnem, quem Græcus poëta Cytaresum uocat. Nam quum locum ubi Peræbeos habitasse scriberet, inquit:

Dodonam ibi circumsedes posuereniualem
Aruaq; iucundi Cytaresi pulchra colebant.

Qui è monte Cytaro à quo denominat̃ Olympi uicino labens in Pengum effluit. Nec recipit eum Pengus, sed olei modo supernatantem (ut dictum est ab Homero) breui spatio portatū abdicat pœnales aquas dirisq; genitas argenteis suis misceri recusat, nam Homerus ab inferna stygе manare ait: quod Lucanus etiam illum describens asserit: Herodotus 4. præter cæteros ait Penæus conflatus amnibus Apidano, Horcono, Enypeo, & Pamiso, qui è montib. Thessaliam cingentib. in eam planitiem confluentes, & item minoribus alijs, per unum anfractum & eum arctum in mare euadunt in unā omnes aquam redacti ex quo Penæus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Est Apidanus fluuius è Pharsalo mōte delabēs ex 5. principalibus Thessaliæ unus qui tarde fluere dicitur quousq; illi cōmiscetur Enypeus: dicente Lucano. It gurgite rapto

Apidanus, nunquamq; celer nisi mixtus Enypeus
Accipis Asopos cursus: Phenixq; Melasq;.

Quos etiam Vibius in Apidanum fluere scribit. Enypeus quē Ouidius, pulchrum & inrequietum scribit, ab Othry mōte defluit, iuxta quod horrendum illud prælium fuit inter Cæs. & Pomp. dicente ipso Pompeio apud Lucanum:

Sanguine Romano quam turbidus ibit Enypeus.

Post autem Penæi ostia 10. mil. pass. nauigatione asperum fit mare curuæ

scopulo-

ſcopuloſæq; oræ adiacens, quo interuallo Oſſa, ac Peleus montes ab inuicem diſceſſere, qua Penæus in mare it: Hic Xerxis claſses quum ſtarent in ancoris ingenti flante Euro ſupra 300. naues perdidit. In hoc ſinu ciuitas Melibœa fuit. Pieria terra (diximus eius maritima) à Pieria nemore appellat̃ quę muſarũ parens ac domus dicit̃, nam in dicto nemore fons eſt eodẽ nomine à quo muſę Pierides dictę Feſtus author eſt, propter liquoris eius unicã ſubtilitatem) Præter cætera, Arachnem urbem habet quã Penæus abluit. Fuit etiam Amydon ciuitas tempore Troiani belli potens, nõ procul ab Axio amne ſita. In mari uerò contra Thermiacũ ſinũ inſulæ 5. ſunt, magnitudine fermè pares, modicis inter ſe fretis diſtinctæ, ad Vulturnũ Aphricumq; uentos expoſitæ. Quarum quæ ad Vulturnum magis eſt Peparnethos olim, nunc Limene dicitur cæteris aliquanto maior 40. enim mil. paſſ. ambitur, in qua eiuſdẽ tum nominis ciuitas à Philippo rege Macedonum uaſtata, ubi caſtellum in monte adhuc eſt in medio penè inſulæ, qua parte anguſtior eſt ſitum. Ouidius:

Nitidæq; ferax Peparnethos oliuæ.

Sub qua alia eſt inſula Dromos nunc dicta ſatis fertilis, oppidũ ad ſeptentrionem uerſum in colle habens. Cui ad orientem inſula quædã eſt, nautę Seraquinum uocant, caſtellum habẽs in petra haud à mari procul inter orientem & meridiem ſitum. Reliquæ aũt duæ, una Scopelos quę ſic adhuc appellatur: altera Scyathos, modo Schiati dicitur, quę minus 10. mil. paſſ. interuallo à Magneſia promontorio diſtat, ambo caſtellum in petris habent. Relictis inſulis in continente ſub Pierijs. Pelaſgiotorum maritima ora ſequitur, quos alij Pelaſgos uocant, qui longam occaſum uerſus regionem habitant, campis optimis exiſtentem, quos alij ab Athenienſibus alij à Lacedęmonijs: alij à Theſſalis dicunt originem ducere: Dionyſius uerò Halicarnaſſeus, genus Græcũ ex Peloponeſo antiquitus, fortunaq; uſus aduerſa quũ alijs in rebus plurimis, tum maximè quia nullo in loco ſtabilem habitationem aut certã habuit. Eſt aũt in Pelaſgiotoris primũ ad mare promontorium nomine Magneſia olim inſula quam terrę motus continenti iunxit, ſinum Pelaſgicum efficiens, à quo uſq; Sperchium flumen, hoc eſt uſq; Achaiam, tractus omnis Magneſia à quibuſdam ſcriptoribus denominatur, nam & incolæ Magneſij ſiue Magnetes dicunt̃: apud quos eiuſdẽ nominis lapis nigri ruſiq; coloris reperitur. Hinc aliud eſt promontorium Sepias nomine: Et aliud Æantium in quo Eantæum uicus & Æanteus amnis. Inde Iolchos ciuitas fuit in eximijs montib. Quo ex loco ut inquit Strabo Pelias Iaſonem ac nauem Argo foras emiſit: Pindarus ex oppido Demetria dixit, diſtant enim inter ſe ad 7. ſtadia, hoc per multos annos & nauale & regia Macedonũ regibus fuit, exaduerſo Magneſij litoris quædã paruæ iacent inſulæ, in ijs Icus, & Aloneſus. Interius uerò à mari urbes ſunt ad Erigonem amnem Dolicha, Azorium Tripolitanum co

gnomine: Pytheum, Gonus, Athax siue Atrax iuxta quam Penæus amnis defertur, Hilogium, Scotyssa in qua fonticulum quendam nasci Aristoteles scribit, in quo quicquid concisum aut cōfractum fuerit (nondum tamen in partes separatum) iniectum sanari statim. Post Rhaga urbs fuit super Pænæum amnem sita. A qua decem mil. pass. fermè Larissa urbs est in plano tota præter arcem quā quidam Cremastem uocant, quæ Pensilis aut obliqua cognominabatur, non procul à Nessonide lacu sita qui lacus quandoque in æstate arescit, penes quam Penæus labitur, quo stagnāte circumiectus ager inundatur, quæ modo Larssa, siue Laisso dicitur. Est & Holosson ciuitas quæ & Leucà uocitabatur, id est, Alba quum in alba cōsisteret argilla. Item Elona, quę in Limonem nomen permutauit, hodie diruta iacet, ambo sub Olympo monte sitæ non procul ab Horco amne. Mox Pheræ urbs tum admodum nobilis, cui Bœbis lacus uicinus est, eam Strabo Pelasgicorū camporum terminū ad Magnesiam esse inquit, qui campi usq; Pelium triginta mil. pass. ferè porriguuntur, Quam urbē in sublimi quandoque fastigio collocatam, tyranni funditus extinxerunt, lacus uerò ad extrema Pelij, & Magnesiæ est, cui Bœbe locus adiacet. Hinc ad meridiem Pthiotidis siue Ptiomachis terra est Doridi contermina, à peregrinationis duce Pthio cognominati, qui mutato postea uocabulo aliquādiu Hellenes appellati sunt ab Hellene Deucalionis F. id est Græci, quibus in Pelasgico sinu hæc sunt, Pegasæ ciuitas unde Minyæ Colchida petentes Argo nauem soluere: quare Lucanus:

Prima fretum scindens Pegaseo litore pinus
Terrenum ignotas hominum proiecit in undas.

Quæ urbs emporium Pherarū fuit, ab eis circiter nouem mil. pass. distās Pegasas ideo dictam esse, quia eo in loco nauem Argo pegerit, uel propter uicinos fontes, id est, Pagas, qui frequentes aquarum ubertatem effundunt, neque longè ab ea Aphetæ ciuitas interijt, id est, emissa, quia hinc emissi fuerint Argonautæ quod ait Strabo: Sinū Pelasgicum in quo urbes modo dictæ iacent, alij Pegaseum: alij Demetriacum: alij Maliacum à Malica quondam ciuitate iuxta eum uocant. Igitur post Aphetas, uicus Ormenium est sub monte Pelio (quæ huc usque radices diffundit) prope Bœbeidem lacum, quem Erphij filius Æolo prognatus ædificasse dicitur. Sequitur Demetrias urbs, quā supra nominauimus distans ab Ormenio trib. mil. & quingentis pass. à qua sinum denominari diximus, quam Demetrius Poliorceta, id est, urbium obsessor, sui nominis monumento construxit, ualida & ad omnia oportuna, ante Pyrasus dicta, optimo munita portu. iuxta quam Naurus amnis in mare uadit. inde est Posidiū, id est, Neptunus promontorium à quibusdam Zelasis nuncupatum, à quo parum Larisa altera à iam dicta, urbs nobilis Achillis patria campestri iuncta solo, ubi nunc nouum oppidum in eius loco est Larmiro nomine

mine: quem sinum Ouidius describens, ait:

Est sinus Hemoniæ curuos falcatus in arcus
Bracchia procurrunt, ubi si fortè altior unda
Portus erat, summis indutum est æquor harenis,
Et reliqua.

Inde est Echinus oppidum in faucibus Sperchij fluminis Plinius posuit, & Antron ciuitas. Contra quod litus Myonesus exilis iacet insula. Postea Sperchia ciuitas fuit quam uocant Comen. Et mox nemus Phthelcon qui locus adhuc Phitellco dicitur, & in sinu Thebæ urbs Phthiotidis cognomine ad ostium fluminis Sperchij sita, Thessalis emporium quæstuosum & frugiferum, Philippos nonnunquam dicta Polybius author est: Thebas inquit, Philippus capiens loca Thessaliæ ac Magnesiæ tuta reddidit, eiectisque urbe antiquis cultoribus mutato nomine, pro Thebis Philippos appellauit, quæ sub Crocio cãpo sita est, campum Pharsali Phthiotidésque tenuere supra Pyrasum ad tria mil. passuum ad orientalem partem Othrys montis ubi aurifodinæ erant, quibus adamas repertus est cucumis feminepar. Per Crocium campum amnis Amphrysus labitur, iuxta quem armenta regis Admeti, alij Athamantis Apollo pauisse dicitur: quod cõmemorat Lucanus: cuius regis domiciliũ Halus in campi supercilio positum in ripa dicti amnis fuit. Sperchium ex Pindo monte, alij ex Ænienfibus quidam à Tinphresco Dryopico monte fluere, ac uelocis. aiunt cursu: nam & Lucanus:

Ferit amne citato Maliacas Sperchius aquas.

Tantum enim Maliacus sinus durat, qui antequam in mare cadat Antyciram urbem præterlabitur. In regione uerò supra mare hæ ciuitates sunt. Erineum, Narthotiũ, Coronæa, & Melitara, siue Melitea, Pyrrha anna uocitata cuius ad septentrionem solitudines iacẽt. est & Conni oppidum in faucibus saltus Tempe situm, cui iugum montium imminet triginta mil. passuum à Larissa pensili: dein Eretriæ quam urbem Enypeus amnis præterfluit. Hanc Persæ ingressi, postquam templa spoliauere incenderũt, in ultionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. A qua haud procul Omphalium oppidũ est. Postea Lamia & Acheloo amni propinqua, quam circa Termopylas esse Liuius dicit, urbs in tumulo aspero posita ex quo multum regionis cernitur, à qua Sperchius circiter quatuor mil. passuum fluit. Inde Thaumãtia urbs loco alto sita, ipsis angustijs imminẽs quas Cœle uocãt, loca cõfragosa, implicatasque ualliũ flexib. uias ijs qui in Thessaliam à Lamia proficiscũtur. Quod ubi uentũ ad hanc urbem est repentè uelut maris uasti, sic uniuersa panditur planities, ut subiectos cãpos terminare oculis haud facilè sit. q ab eo miraculo Thaumantij appellati, nec altitudine solũ tuta urbs, sed q̃d saxo undique abscisso rupib. imposita est, circa quẽ montẽ

item Achates gemma reperitur. Postea Heraclea Pthiotidis cognomine ad radices Oethæ montis in campo ante fauces termopylarũ sita, distans à Launa 15. mil. pass. Cui arx imminet loco excelso & ab omni parte præcipiti. Vrbem Assarus flumen preterit, & ad orientẽ paruus alter Melenã uocant, cuius ager totus paluster est, & proceris arboribus frequẽs. In hac parte Nymphæus attollit̃ mõs quondã teste Plinio topiario naturæ opere spectabilis. Est & Athamas, & Stephane atq; alij, nam Plinius 4. & 30. enumerat, nobiliores tamen quos meminimus. Nunc ad eos populos deueniendum est qui in media Macedonia siti sunt, nihil ad mare habentes, quorum ad septentrionem sub montibus hanc à Mysia diuidentib. Albani primi habentur in quibus Albanus est urbs, Dalmatiæ Scardo interiecto monte propinqui, à quibus in Dalmatiam quos ætas nostra Albanenses uocat, descendisse uerisimile est isti adhuc Albani dicũtur, regionemq; quam inhabitant Albanam uocant, longe orientem uersus ac prius extensam, quibus ad solis ortum Almopores & in ijs Orma oppidum in petra situm, & Europus ad Axiũ amnẽ, & Apsalus iuxta fluuiũ Apsum in conuallibus situm. Inde Orbelij Garescũ Thasiorum oppidũ coloniam inhabitãtes loco tuto positam. sub quibus Iores, quibus Iorum, & Alorus oppida sunt. Cui regioni ad orientem Sinticæ gentes adiacent, ubi Tristolus urbs: & alia Parœcopolis olim insignis, & Heraclea cognomento Sintica quæ est subiecta Candauiæ oræ. Iterum sub Albanis Taullantinis contermini Eordaiorum gens est, apud quam, Schampeis, Diboma, & Daulia oppida montana sunt per quam terram Ospagus flumẽ defertur in Erigonium cadens. Et sub ijs Orestidis regiuncula, sic denominata ab Oreste qui quandoq; illam occupauit, quum cæsa matre exul profugeret, ubi urbem quem Argos orestícũ ędificauit, à qua Argeatę Macedones dicti, ubi passim per agros auri uenas, & argenti populi scrutantur. In ea Amantia urbs est munimento ualida. Hinc autem ad Eeordaiorum orientem sub Almoporib. Estrerij terram incolunt, oppida duo habentes, Estreum: & Deborum. Quibus ad austrum Desareti sunt ubi oppidũ Euia: & Lychnidus in angustijs isthmi positum, ad quod lacus ac paludes extãt ubi copiosa piscium salsamẽtaria habentur. Sub quib. Parthyæorum ciuitas Eribœa. Cui ad meridiem Stymphaliæ gentes oppidũ Gyrtonam habent à Gyrtone fratre Phlegyæ dictum. Rursus ad orientem istorum populorũ sub Ioribus Lyncestidis regio, in qua Heraclea ciuitas: cui adiacent Pelagonij, in quibus Andaristus ualidum oppidum, & Pelagonia quam nunc etiam uocant: in angustijs montium sita: & aliud Stobi ciuium Romanorum quod quũ Philippus conderet Perseida appellari iussit, ut is filio maiori haberetur honos: Lyncestum & Pelagoniorum quondam loca quũ libera essent Eleutheria omnis ea regio cognominabat̃. Postea Bisaltiæ q locum incolũt cui Acthæ nomen est, qui à septentrione Sinticæ pro parte & pro

& pro parte Hodomasticæ ad Strymona amnem ad orientem Amphaxitidi, ad occasum Pelagoniæ, & ad meridiem Mygdoniæ, Bræticis mõtibus interiacentibus conterminant, regio quinque urbib. insignita: erãt aũt Arrolus non longè ab ostijs Strymonis uersus occasum: Euporia: Calliteræ urbs super Axium flumẽ sita: Ossa, & Berta, sub qua Mygdonia est ad sinum Thermaicum Amphaxiti iuncta (duobus enim locis iuxta mare Amphaxitides posuimus) axio fluuio à Pelagonia atque Emathia discreta, in ea ciuitates sunt Antigonia ad fauces Bræticorum mõtiũ posita quas Græci Stenta uocant: est & Calindoea: & Bærus in planitie sedẽs: & Physcæ, de qua Statius:

An uiros tellus dare militares
—Aptior Physcæ?

Est & Terpyllus ciuitas mõtana: Carrabia, Xylopolis, Assorus, & Apollonia Mygdoniæ appellata, nũc Seres dicitur. Iuxta quam Louius amnis præterfluit qui & Melas à quibusdã scribitur. Deinde Leta urbs Bacchõ fluuio propinqua. Est in Mygdonia uersus meridiem lacus nomine Salsus 40. mil. pass. in circuitu, cui ad eandem plagam castellũ adiacet Ognichum modo dictũ, sub quo lacu 25. mil. pass. alter est 15. ambitu. Migdoniæ regiuncula connectitur ad meridiẽ Crestona nomine, & in ea Creston ciuitas Celetrum postea Castoriam modo incolæ nuncupant, in colle sita quem magnus præcingit lacus præter angustũ & humile collum qua iter ad oppidũ est montibus iunctum, qui ad occasum lacus attolluntur 30. mil. pass. à minori Mygdoniæ lacu distans. Emathia regio sequitur in media penè Macedonia cõstituta ad Lyncestum & Pelagoniorum meridiem. Et pro parte Mygdoniæ Axio interlabẽte flumine. A rege Emathe Mẽnonis fratre, Auroræ & Tithonis F. ut ait Plinius uocitata: similiter Trogus: Pæonia prius dicta teste Liuio ad Pangæum tum montem pertingens quem Thraciæ esse diximus, & ut ferũt ab herba Pæonia quæ in illa abundè nascit: Pausanias author est à Pæone Epei fratre Endymionis filio dicta. At Herodotus Pæones Teucrorũ gentem huc à Troia fuisse appulsos. Quorum colonia ad flumen Strymona sita erat, circa quam si quando frequentiores imbres deciderint, ferunt tellurem illam genus quoddam auri producere quod appellatur Apyron: similiter in monte ipso fodinas argenti & auri esse ex quo Emathia Beata cognominatur. In hoc membro ciuitates sunt Europus, ad Axium amnem, Tyrissa, Scydra, Myrea iuxta quam fluuius sui nominis labitur, grauis quidem uisu ob uelocitatem eius cursus, ac transire conantibus asper, & omnino insuperabilis. Inde Tera urbs magna quondam, quam deinde Antipatriam uocauerunt in angustis faucibus sita, eam Romani puberibus interfectis incenderunt. Mox Cyrius oppidum montanum, & Idomena, & Gordynia, & Edessa, quam dein Ægas siue Ægæ, populum Ægedas ad memoriam muneris

Caranus

Caranus, ut ait Trogus, uocauit, quũ responsum ab oraculo de condenda sede ducib. capris imperiũ quęrere, accepisset. Huc ueniens Edessam urbẽ nõ sentientibus oppidanis propter imbriũ & nebulę magnitudinẽ, capra rum gregẽ imbrẽ fugientiũ, cum multitudine Graecorũ sequutus occupa uit: Solinus. Vbi caprarũ pecus resedisse respõsum sibi esse inquit, in qua urbe sepeliri reges mos erat, ubi & aquę calidæ scatẽt. Post quã Beroëa op pidũ est. Inde Argeæ ciuitas humilis, dicta ab Æga nympha Oleni Vulca ni filij nata, quæ una ex nutricib. Iouis fuit. Hinc nõ longè à mari Pella co lonia Zuchria modo dicta exigua ut olim, quod probat Lucanus:

Exiguæ secura fuit prouincia Pellæ.

Quæ nunc excisa iacet: quam maximam & illustrem alumni effecere Phi lippus Græciæ domitor, & Alexander Asiæ: in qua ut Monimus scribit, hominem achiuum, Pelleo & Chironi singulis annis immolatum fuisse. Sub Emathia Pelasgiotorum terra est, sed lõgè in orientem occidentemq́ diducta, quæ inter se Citario monte discernuntur, cuius radices Aliacmõ fluuius lambit, quam regionem unà cum maritima eius ora supra descripsi mus. Cui ad meridiem Estiotorum siue Istieorum regio adiacet interiectis Bromio (à quo Bacchi cognomen) & Cercetesio montibus per hanc ter ram Curalius amnis fluẽs in Pæneum defertur, haud longè à Tharycado ne urbe ad sinistram Pænei sita. In hac Phæstus oppidum est inter Gom phos, & angustas fauces quæ Thessaliam ab Athamania dirimũt. Postea Gomphi parua urbs propè ortum Pęnei fluminis sita, à quo haud procul Atinium est oppidum. Post Athamania regiuncula quæ aliter Melotis di citur Gomphis imminens, nemorosa admodum de quo Lucanus:

Tunc qui Dardaniam tenet Horicon, & uagus altis.
Dispersus syluis Athamas.

In ea Tetraphilia siue Triphilia ciuitas est altis ac præruptis locis sita, in cu ius agro est locus qui castra Pyrhi dicitur, cui ad orientem mons erigitur Lincus nomine ad meridiem uersus Epirum declinans, totus syluosus, & in eius iugo patentes campi & aquę perennes sunt & Lincon oppidũ pro pè flumẽ Boëtum. Dein Theudoria, Teium, & Argithea Athamaniæ ca put. rursus in Estiotoris castellũ est Tricca nomine proxima litorib. ac re ducto admodũ sinui apud Pharsalic campos in quib. Cranõ ciuitas fuit. Postea Ctimene urbs quã alij Ithomẽ alij Thamas uocãt locus munitus, et ualidus inter 4. castella sita: Triccã, Metropolim, Pellineũ, & Gomphos, Tricca & Pellineũ ad Pænei leuã: uerũ Ithome addicta Metropoli est, quã Philippus incẽdit. Postea Chiretię oppidũ à Ro. incẽsum. Et inter Triccã et Paludẽ Metapa urbs, distatq́ à Therma (altera ab ea à qua Thermaicus di citur sinus) circiter 8. mil. pass. qua Philippus usus est, ueluti receptaculo in adeũdis atq́ egrediẽdis angustijs, est enim omnis locus circa paludẽ mõtuo sus atq́ difficilis, & densis. syluis undiq́ circũdatus: palus spatiũ 4. mil.

pass.

pass. fermè habet. Hinc ad austrũ Thessalica terra est Macedoniæ primis uiris & opimis cãpis, quæ priori sęculo Strabone teste Pyrrræa ab Deucalionis uxore Pyrra nominabatur, & Hæmonia ab Hæmone, à cuius filio Thessalo Thessalia uocata est, quod asserit Dionysius Halicar. Diodorus uerò à Thessalo Medeæ Iasonisq́ F. Eusebius autem à Thessalo Gręci F. qui ibi regnauit: Legimus Driopem etiam uocitatã: Ideoq́ Plinius hæc terra sępe mutatis nominib. à regibus cognominata est: Ibi genitus rex nomine Græcus à quo Græcia: Ibi Hellinus Pyrræ & Deucalionis F. à quo Hellines, & ut scribit Diodorus in antiquitatib. Boëtus Arnes ac Neptuni F. in Hellinem migrans; quæ nunc Thessalia dicitur, eos qui secum accesserant Boëtos uocauit: Homerus autem Thessalos tribus nominib. appellauit, Myrmidonas, Hellenas, & Achæos. Quæ regio undiq́ montib. redimita est, ita tamen deuexa ut quamuis paludes ex ea apertis montib. in flumina manarẽt, residit tamẽ lacus Nesonius, & quidẽ ingens, & minor illis Boëbeis litori propinquior, à q̃ litus etiã denominatũ. Et ut scribit Solinus, durãt adhuc uestigia, hos locos superstites undosæ tempestati fuisse, nam in concauitatib. & anfractib. rupium ueluti maris purgamẽta uisunt passim conchiliorum putamina, ita ut (licet mediterranea sint) speciem tamen litoralẽ intuentib. appareant. Montes aũt regionem hanc cingentes (quãuis olim ampliori multo circuitu pateret, nam et circũiectas regiones intra suũ nomen cõtinebat) Olympus, Ossa, Peleus uel Pelion, Pindus, et Othrys. Quorũ altiss. Pelion, nam 250. mil. pass. ratione perpendiculi, uti Dicearchus uir imprimis eruditus regũ cura permensus est. Dictus Peliõ Lactãtius grãmaticus ait, quia Peliõ Neptuni F. illius summa obtinebat, frondosus omnis, summitatẽ cuius pineta maxima tenẽt, reliquã uerò partem quercus occupat, cuius in antro Chironẽ senẽ habitasse Ouidius tradit, quo etiam conuiuiũ Tethidis & Pelei fuisse: & Centauros ibi à nymphis nutritos quidam scribunt: Ossæ monti aliquando iunctus, terrę motu uerò facto, alterũ ab altero discessisse, q̃d scribit Herodotus, cui Ptol. consensisse uidetur, quũ Pæneum inter eos mõtes in mare emittere dicat. Strabo uerò inter Olympum & Ossam. Est Ossa secundæ magnitudinis mons niuosus syluosusq́ pini præcipuè arboris, cuius tantã inesse copiã, quod in flexione, atq́ reflexione ramorũ tonitruũ præsentetur, ut ait Lucanus: in quo Centaurorũ fuisse stabulũ scriptores attestantur. Ab hoc monte Anagrus fluuius descendit, in cuius aqua quũ Centauri ab Hercule uulnerati se lauissent impotabilẽ reddiderũt, quod Ouidius meminit. Olympus mõs sanè magnus est & qui supra 10. stadia altitudine attollitur, ex q̃ accolæ summa eius cœlũ uocant, in eo buxus plurima atq́ cæteris gracilior, similiter laurus, etsi illi frigus inimicũ sit animaliũ frequens caret lupo: cuius montis radices iuxta litus locum natura inuium reddunt. Ara fuit in cacumine Ioui dicata, sine uento, sine pluuia, sine niue, sine nubibus,

sed

sed serena semper & conspicua ubi dij immortales perpetuo oblectantur, uti Homero placet: quare Lucanus:

Nubes excessit Olympus lege deum. Et Claudianus:
Celsior exurget pluuijs, auditque ruentes
Sub pedibus nimbos & rauca tonitrua calcat.

Pindus praeterea mons est ex cuius radicibus Peneum flumen prosilire diximus, insignis quoque origine Laphitarum, & Partu Acheloi, altus admodum niuibusque obnoxius. Cui ad occasum Peraebi populi metanastes, id est, migratores: ad meridiem Dolopes adiacent: & in monte ipso Talares natio Molossorum habitant. Othrys similiter nemorosus mons est, ac Laphitarum sedes, quemadmodum Pindus, quod notat Virgilius: à quibus Centauros originē traxisse poëtae dicunt quos pugnā ex equo ferunt inuenisse. Homines praeter alios immanitate efferati, & qui ita humanū sitire sanguinem dicuntur, ut quum hostium copia non detur, ipsi inter epulas post cibi satietatem, & potum, suis uelut alienis corporib. imprimunt ferrum: In ijs gentibus hoc est in Thessalia oppidum Pelectronium fuit à nomine cuiusdam uiri appellatum, qui primus domandorum equorum usum reperit: unde Maro:

Frena Pelectronij Laphithae girosque dedere.

In hoc mōte uermiculos quosdam Aristoteles gigni ait Sepas appellatos, haud unius quidem coloris, quum à loco ubi uictitant colorē nanciscantur, nam alij quidem terrestribus Cochleis assimilantur: alij toto peruirēt tergore: nonnulli etiam qui inter harenas uersantur ab eis quoque colorem contrahunt, si quem uerò momorderint, eum statim siti discruciant: Intra autem hos montes Thessalia continetur, ubi lacus fuisse narratur, utpotē regio conclusa undique praealtis montibus. Nam quod Thessaliae ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus praecludunt: quod ad uentū aquilonē olympus, quod ad occasum Pindus, quod ad meridiē Othrys, q omnes gigantum fabulis belloque cōmemorati sunt, quos aiunt aliquando cohaesisse, tremore autē terrae ab inuicem exilisse. Ex quo apertis uijs lacus exsiccatus est, obductus in se q̄ sine exitu stagnauerant aquis, quum etiam litus altiora cāpis haberet loca, ut apud scriptores legimus. Ait enim Diodorus in antiquitatib. Herculi huius beneficij gratiam tribuit, qui excauata fossa, aquam deduxit circa Peneum fluuium, quo campos fertiles reddidit, nam Thessalia regio fertilis s. est, excepta quā flumen abluit & inundat, quoniam Peneus per mediam labens compluribus assumptis amnibus saepius effunditur, non tamen ociosa, uerum in pascendis equis accōmoda: nec maleficijs minus. Eo enim loco artis magicae natiua cantamina totius orbis consono ore celebrantur, & quod ibi tellus in montibus praecipuē nocentes plurimas gignat herbas, quibus Medea usa est, quò naturae uim faceret: quae omnia Lucanus meminit. necnon

malefici generis serpentes plurimos nutrit: ex quo honos Ciconijs auibus eorum exitio tantus, ut capitale fuerit occidisse, eadem legibus pœna que in homicidijs. In hac regione inter alia oppida, Phalagatia, & Phaleria est prima urbs Thessaliæ à Rom. incensa, & Paleopharsacum apud quod oppidũ Cæs. & Pomp. dimicati sunt, q̃d incensum post fuit, unde Enipeus fluuius currit nunc Phersalia dicit̃, est & Argissa & Hypata cuius arx inexpugnabilis est, Sosthenis, Homyle & Cypera, fuit et Phlegya ciuitas à Phlegya Iasonis patre cognominata: locus antea gigantũ prçliorumq́ immanium temeritate famosus, qui solus etiam diluuio mundi asseritur non opertus, quod utique præstitit montium celsitudo: idq́ Solinus meminit, sunt qui submersum fuisse dicãt, fuit etiam Arna urbs quam Boëtus ędificasse dicitur, matrisq́ nomẽ imposuisse, quæ nulla nunc est, in cuius agro, uuis ubere templum Palladis Ioniæ iuxta Cuarium amnem situm fuerat, Item Arachne ciuitas quã Peneus fluuius abluit, & altera quæ Bodoni dicebatur apud Peræbos ab Heroë Bodone condita.

Epyri prouinciæ regionis situs.

EPirus prouincia hinc ad austrum terræ Macedoniæ iungitur: protendit namq́ ab Elydno amne occasum uersus ad solis ortũ in Acheloo fluuio ducenta mil. pass. præter nauigatione: qua occidentẽ spectat Ionio: qua meridiẽ Adriatico mari, seu Maliaco ut Herodoto placet, uel Siculo usq́ ad sinum Ambracium secundum Strabonem abluitur, Diciturq́ Epirus quod apud nos solidam terrã designat. Quæ præcipuè in partes duas, sicut et nunc diuiditur, in Chaoniam quod Epirus propriè dicebatur & in Acarnaniam: Acarnania modo Ducatus siue Dispotatus seu Græcia parua appellatur, Chaonia ad occidentem uergit, quæ continuo sé in Ceraunios attollitur mõtes, quam partem iuniores etiam in Albaniam ponũt, Acarnania in ortum solis in decliuum tendens usq́ ad Acheloum amnem: Ferunt itaq́ tempore Deucalionis & Pirræ hãc diluuio inundasse, illam uerò tanquam sublimiorem non ascendisse, inde Epirũ, id est, continentem homines tunc appellauerunt. Paulatim postea ambo & Chaonia, & Acarnania Epiri nomen subierũt: cui nec uetus Græcia nomen defuit, Acarnaniæ maximè, ac circa loca ad Acheloum iacentia, ubi Selij prius, & post Græcorum nomẽ Hellines agrum tenuere. Regio multis in locis nemorosa, amplioribus olim finibus contenta, ut apud Pliniũ legimus qui eam subcinctam uallatamq́ Rhodopes ac Æmi excelsitate fuisse dicit, alias nunc terras & montes habet illam diffiniẽtes, ut in superioribus ostendimus: Neq; adeò ut antiqui scriptores in suis reliquerunt scriptis egregiè populosam, nam hoc tempore magna ex parte solitudo eam tenet, habitatur autem per pagos ut plurimum ac urbiu reliquias, septuaginta in hac prouincia urbes à paulo Æmilio funditus euersas fuisse historiæ attestantur. Terra Epirus quadrupedes magnas gignit excepto asino,

 sed

sed præcipuè boues, & canes magnitudine egregia atque etiam oues quas Pyrrhicas à Pyrrho rege cognominatas dicunt. Huius regionis occidētalia Chaonij gens celeberr. haibuit, inuios habitans montes, Molossorum antea regnum, quod Helenus à fratre Chaone quem in uenatu per ignorātiam dicitur occidisse Chaoniam nominauit, quasi ad solatium fratris extincti, uti quibusdam placet. Quod Virgilius dixisse uidetur:

Morte Neaptolemi regnorum reddita cessit
Pars Heleno qui Chaonios cognomine campos
Chaoniamq; omnem Troiano à Chaone dixit.

At Plinius, Chaones sunt primi montes Epiri à quibus Chaonia dicta est. Hoc loco Thucydides Thesprotos ponit. Ptolemæus uerò post Chaones orientē uersus. Sed Thesproti et Cassiopenses q in Thesprotis sunt, simul cum Chaonib. habitasse ferunt: sunt qui post Chaones terrā cessisse Molossis dicāt, qui totius postea Epiri regnū tenuere, nā propter regū cognationē magis ac magis amplificati fuerāt, ut scribit Theopōpus, nā ex Æcidarū sanguine prognati sunt. Vbi & canes quos diximus præcipua fortitudine nascuntur, qui à loco Molossi dicuntur: de quibus poëta:

Nec tibi cura canum fuerit postrema, sed una
Velocis Sparthæ catulos, acremq; Molossum
Pasce sero pingui. Item & Horatius.

Fuit in Chaonia primū iuxta Ionium mare Horicum siue Orethum oppidum Orchū modo in plano sitū à Colchis conditū, quod postea Dardani habuerunt in insula tum quam dein terræ motus continenti iunxit: cui iugum Cerauniorum montium sic denominatorum à crebris fulminibus propter altitudinem imminet, proprio tamen uocabulo Chaones dicebātur: nautis maximè formidolosi, quod ait Horatius:

—Qui uidit mare turgidum, Et
Infames scopulos Acroceraunia. Et Lucanus:
Scopulosa Ceraunia nautæ summa timent.

Nam quotiescunq; nubeculæ inde eleuant, tempestates in mari exoriunt, in quo monte castellū est Chimera nomine ex quo monti uocabulū inditū est, nam Cimerā indigenę illū uocant, sub qua statio est Onchesmus tum nomine. Postea portus cui Panormus id est, cōmoda cunctis statio nomē est, in quem torrens è montib. ruit. Supra quem in montib. Olpæ urbs in colle erat ualido muro cincta, nunc oppidulū, Sopoto ibi est. Item portus alius tum Cassiope, cuius uocabuli emporiū aderat Cassiopeorū, qui modo locus S 40. dicitur & est in dextra Isthmi Thesprotorum Chersonesi, Nam hinc Thesprotorū litus extendit, à Thespite uiro nobile Atheniense Ericthei F. qui imperauit ei regiunculæ, quæ ab se denominata est, nunc aūt Vaielitia appellat, inter quos & amnē Acherontē (quem paulo post dicemus) Seriphios, & Siphnios, & Melios habitare author est Herodotus, à

quibus

quibus coloniæ deducti sunt in ĳsdē nominib. insulis in Ægeo mari. Igit in Thesprotis post Cassiopē portū Posidium promontoriū est. Mox Bu throtū colonia in Chersoneso ipsa est sita 7. pass. sinu uel lacu eiusdē nomi nis, ita à cōditore denominata, frequēs tum Rom. accolis, quæ modo Bu tintro dicitur, influit em̄ mare sursum circiter 2. mil. pass. per locum angu stum, lacus in occasum uergēs intra nemorosos montes clausus, urbs ipsa prope fauces introrsus ad lacū, ingredientib. ad sinistrā posita: In ore uerò portus est q & Chaonius, & ab effectu Pelodes, id est, Cenosus dicit, in q̄ magna mugilū captura fit: de qua urbe ac portu Virgil. mentionem facit. Post aūt dictū os, Thymiamis promontoriū incultū atq; asperū Nisia mo do à nautis, ad cuius radices ad occasum eiusdē nominis fluuius Calama- nūc in mare uadit, in quo Cassiopensiū oram quidā inchoare, Ptolem. Al mæniū siue Alcmæoniū dicit, quā Argiam nōnulli uocauerūt, Thucydi- des aūt Thymiamis Thesprotidē Cestrinemq; disterminat inquit. Postea est sinus uadosus penè omnis, quē iuniores Gomenizā dicūt. Deinde Sy- bote portus haud magnarū nauiū capax, cui Sybota obiacet insula nūc Si uita dicta, in qua tropheū de Corcyrensib. Corinthĳ statuerunt. Post To- rona oppidū, Parga modo. Inde Acherō amnis nauigabilis quē iuniores Velichin uocāt, ab arcto ex Molosside in Acherusia stagna, uel paludem profluēs, infra quā mare uersus, ponte mille pedū mirabili opere tum iun- gebat, plura suscipiēs in se flumina, quibus sinus in quē defert dulcis red- ditur. Inde paulo in reducto sinu statio quedā est inter saxa quę appellaba tur Pharsalia: nam hinc ad oppidū Triccā in Macedonia iter est, cui Phar- salici diffundunt campi. Dicto iam litori Corcyra insula opponit à Cor- cyra ex filiabus Asopi denominata, quā Neptunus rapuit & in hanc detu lit, ut scribit Diodorus ex qua natus est Phæacus, à q̄ dein Phæacia, quæ prius Scherya uocitabat: Callimachus Drepane, nostra uerò ætas Corfu uocat 10. mil. pass. interuallo à cōtinente ubi propius, ubi uerò lōgius 20. ab occasu in ortum producta 100. mil. in circuitu: fœcunda quidē Home- ro teste: & ubi felices uiri procreabantur, rerum maritimarū maximè stu- diosi, ait em̄ Phæacibus nullā est sagittādi cura: sed in malis, remis, nauib. occupati, alacres spumosum pelagus sulcant: Et in alio loco: ut aūt Phæa ces in nauigando cęteros uiros pręstant, ita in texendo mulieres, hoc enim muneris illis Minerua largita est, ut & scitè manib. operarent, & bonam mentē tenerent. Insula qua parte septentrionē spectat plana qua uerò meri diem alpestris ac importuosa est, habet tamen hæc pars aliqualē sinū à cau tib. liberum et à uento tutū, quo in loco ex fonte fluuius mare innadit Hic Phœaces quondā amplā Hyperion incolentes à finitimis Cyclopibus ut potè & superbis & fortiorib. uexabant: habitabāt illa ætate eas petras Cy clopes, q̄d ait Homerus: hac gratia Nausithous Alcinoi pater, ĳs relictis locum apud Scheryen humanioribus uiris propinquior condidit, ibi mu

ro circumdedit urbẽ, quæ Corcyropolis appellata fuit, locus nũc Palopolis dicit̃ ubi promontoriũ est Amphipygus. Fuit quoq; Ptychia in ripa ad mare ex aduerso Thesprotiæ, id est, iuxta Pygum cuius nunc rudera (Palopolim illi appellãt) extant eñ ingentium saxorũ fundamẽta, inter quã & oppidũ quod nunc insula habet, lacus circuitu circiter 2. mil. pass. in mari exonerat̃ in quẽ fluuiolus ingredit̃, & oppidum quod Corfu dicũt in peninsula in alta petra duas habens arces Thesprotorũ terram prospectans, in portũ occasum uersum deuexa. Hæc aliquando Corinthorũ, aliquando Samiorũ colonia fuit: In occidentali parte Casiopolim oppidũ habuit, ubi & promontorium & templũ Casij Iouis fuit, locũ nũc Cassopum uocant, quo uestigia murorũ latè patent: Et in Aphrico uento promontoriũ aliud peninsula Phalacrũ nomine, id est, caluũ ad nauis effigiem in q̃d transfiguratam Vlyxis nauem fabulę tradiderunt: Post ad auroram Leucimma promontoria, in quorum altero Corcyrenses tropheum deuictis in mari Corinthijs statuerunt: circa Corcyram quædam insulæ paruæ sunt, ad occasum duodecim mil. pass. Coronos, siue Thoronos, nũc Phanu, à continenti 30. mil. pass. Propè quã Ericusa breuis, Marathę, Elaphusa, Maltacæ. Thrachiæ, Pytionia, Pithichia, Taracia. Et ad ortum Leucadiam uersus, Paxoæ duæ modo Paxu altera quæ maior est, nam 10. mil. pass. ambit̃ forma quadrata, cuius orientalis pars petrosa est, uicus in campo, ubi & portus tutiss. occidentalis uerò plana, uitib. & alijs domesticis arborib. frequens. Hæc insula quondã pars Corcyræ fuisse dicitur, æstu maris abscissa 10. mil. pass. ferè interuallo, à litore 15. cui ad auroram altera minor angusto discreta freto. In continenti uerò post Acherontem flumẽ Eleę portus est. Mox Rhinasa castellũ cui subiacet portus Comarus nomine, isthmũ 7. mil. pass. efficiẽs ad lacũ Myrtuntiũ salsum in latere Ambracij sinus ad Comarũ uergẽs portũ. Item portus alter amplior propè sinus ostium distãs à Nicopoli 12. stadijs. Intus uerò ad leuã, sed antequã ingrediatur sinũ, altero brachio castellũ in plano est Peruexa ab incolis modo, urbs egregia quondã incolarumq; multitudine abundans Nicopolis nomine, ex multis circa sinũ urbibus præsertim diutini belli exhaustis collapsisq; ab Aug. extructa, eiq; uocabulũ Nicopolim, id est, uictoriæ ciuitatẽ indidit: Ibi namq; ante sinus illius fauces M. Antoniũ simul & Ægypti reginam Cleopatrã nauali prælio superauit. Hinc Rhogus pręsentis temporis nomine amnis ex montib. circiter 4. mil. pass. à lacu descendens, nomẽ à castello iuxta q̃d orit̃ habens in lacũ uadit. Post orientẽ uersus Aratthus amnis nauigabilis in intima sinus defertur, ortũ habẽs in radice Stymphæ montis nũc Spagmagniurisi dicitur, in q̃ amne Chaones: Thesproti, et alij minores populi inter illos consistentes terminant, qui præter montana, felice quoq; ubertate agro fruebantur: quorum in mediterraneo hæc sunt: In Chaonib. Antigonia urbs nũc Argirocastrũ, cuius in agro Aornos lacus

ex quo

ex quo pestifera auib. exhalatio. Item Phœnica, et Hecatompedum intra montes posita, Omphalium haud ignobile oppidum campum ad meridiem habens, Elæus inde munitiss. in colle unde fluuius in mare cadit, & non procul sub Acherontis fluuij fontib. Acherusia palus ingens, circiter enim 50. mil. pass. in circuitu, est piscib. abundãs, in cuius penè medio oppidum incolę nunc Ialina uocant, in peninsula positum, cuius Isthmũ murus claudit: Præterea quædã sparsæ per paludẽ insulæ haud magnæ. Thesprotis autem in quibus Dodoneũ oraculum nil interius à mari est, uerum illud uetus ac nobile priori sęculo fuit, à Pelasgis constructum in loco quẽ Hellopiam uocabant, quoniam paludes circumstabãt susceptis aquis ex Tomaro monte siue Tmoro, nam circa eius radices 100. scaturiunt fontes, in quo Dodona oppidũ fuit, ac propè nemus & in eo templũ Iouis sacratũ, q̃d Ætoli Polybio teste incendio euerterũt: ex quo nemore (querneũ quippe erat) homines glandib. alebantur: Ideò apud Maronem legimus:

Prima Ceres ferro mortales uertere terram
Instituit, quum iam glandes atq; arbuta sacræ
Deficerent syluæ, & uictum Dodona negaret.

Fuitq; in Dodona Iouis fons quemadmodum scribit Plinius, quũ sit gelidus & immersas faces extinguat, si extinctæ admoueantur accendit, idem meridie semper deficit, mox increscens ad medium noctis exuberat, ab eo rursus sensim deficit: q̃d alij etiã tradũt: inter quos Lucretius. Supra uerò Chaones iuxta mõtes, Cassiopẽses sunt, in quib. Cassiopia ciuitas Epirotarũ colonia, quã recẽtiores Cognizã uocant in saxo posita: ad cuius radices austrũ uersus Apsus fluuius præterit, q in Ioniũ mare uadit. Supra aũt Cassiopenses, Dolopes siue Deuriopes sunt, Thessaliæ & Ætoliæ contermini, q rupes & asperũ habent agrũ. Postq; iam dictas gentes Acarnanum terra est ab Acarnane Amphyarai F. ibi regnante nomen accipiẽs, ut scribit Thucydides, Archemachus uerò euboicus à Curetib. ex Pleurone istuc trãsgressis, nam quũ ab occipite capillati & à fronte detonsi existerẽt, in hac terra quoq; intonsa seruassent capita Acarnanas uocari cœpti sunt, & à quibusdã Curetes, quũ prioribus sæculis à Taphijs et Telebois locus habitaret: regio ad orientẽ Aratthi amnis cui Ambracia caput gentis, & Epiri quandoq; regia apposita est, quæ urbs nũc à flumine corrupto uocabulo Larta uulgo dicit, 10. mil. pass. à litore distans, à qua etiã sinus denominat, nam simul cũ urbe mutauit nomẽ, sed antequã Ambracius appellaretur, Tolgus est dictus ab eadẽ ciuitate sic nominata quondã eximijs tum fortunis enitente, cuius mœnia Cypselus struxit, nomenq; Tolgus imposuit, cui Pyrrhũ maximũ tulisse ornamentũ cõstat, quũ eo loco pro regali sede uteret. Ea tẽpore Rom. belli unà cũ alijs plurimis corruit: Dicta Ambracia ab Ambraco q̃d est curuũ, quia ciuitas imposita est supra litore curuo, q̃d nomen à Phœbo inditũ poetæ ferũt, quũ aliquando certatũ fuisse

inter eum & Neptunum de nomine urbis conditæ: quare Ouidius:

Prætereunt uicti certatam lite deorum
Ambraciam.

Quæ urbs naturali situ posita est, tumulo enim aspero subiacet, Pyrrhantem incolæ uocãt, in quo arx orientẽ spectans ipsa in campos ad flumẽ occasum uersus descẽdit. Ante portas duas æneas statuas dei magni habuit, marem, et fœminam cœlum uidelicet ac terram: circum eam paludosa planities est, ita ut unum duntaxat à terra aditum habeat, eumq́ arctissimum ac manufactum, à portu similiter decem mil pass. interuallo tumuli exinuectu amnis septa, siquidem sinus omnis cœnosus est, & minimæ altitudinis, non enim duos excedit passus ubi profundissimus est, quũ maiori ex parte unius constet, spatiosum tamen æquor angusto ore accipit, nec amplius quingentorũ pass. in circuitu uerò octoginta mil. optimas habẽs stationes, piscib. refertus. In quo quædã sunt insulæ, plano margine, præter quã quod inter Rhogum Aratthumq́ amnes, mõs eminet ad cuius ima iuxta mare sal efficitur. Post igitur Aratthi amnis ostium Anactorium urbs fuit: inde 5. mil. pass. Actium colonia & promontorium primus Acarnanũ locus ubi Actij Apollinis templũ nobile faucib. sinus imminens, quod quũ uetus esset, ampliauit Aug. uictoriæq́ suæ memoria ibi quinquenale ludorum certamen constituit, cui subest campus: de quo loco Virgilius:

Mox & Leucadij nimbosa cacumina montis
Et formidatus nautis aperitur Apollo.

Inde paulo sinus ostio egressis orientẽ uersus in litore castellum in tumulo occurrit quod illi Bonditiũ uocant nouũ opus. In mari circa Actium margaritæ inueniuntur meliores quàm quæ apud Acarnanos sunt, sed paruæ ut scribit Plinius nam ibi quæ gignunt enormes sunt, coloris ferrei, ac marmorei, uocariq́; pinneas, mox Leucates promontoriũ: deinde sinus quem Leuadia insula efficit, huic litori apposita, quæ Leucata nunc & à quibusdam Ducatus dicit, Cherronesus olim Nerito unà cum urbe uocitata 50. mil. pass. in circuitu freto & Euripo à continente neq́ profundo mari triginta in longitudine, septentrionem meridiemq́ spectans, circa fretũ campis sternitur, ad austrum uerò montibus eminet, ibi in solo plano ad litus oppidum quod iuniores S. Maurã dicunt freto imminens qua pons in aggerem manufactũ demittitur, quo in continentẽ proficiscitur erat oppidũ prius in radice mõtis quod Nerito appellaretur: In media insula fertilis. campus intra mõtes aquis riguus, bonus pecori, ubi coeuntibus riuis flumẽ efficitur quod in mare ad orientẽ uadit. Item amnis alter in fretũ, huic portus duo sunt, unus ad auroram alter ad septentrionem præstantior illo: de qua insula fertur Laertem dixisse:

Munitam solus ui cepi Neriton urbem
Litus erat terræ. Et Ouidius:

Leucada

Leucada continuam ueteres habuere coloni
Nunc freta circumeunt. Quod alij tempestatum ui: alij excisione manufa cta siue accolarum opere, siue Corinthiorũ ut quidam perhibent (eorum enim colonia fuit) à continenti euulsam, qui Corinthij mutato nomine in sulæ, pro Nerito Leucadẽ appellauerunt: Strabo ratus est uocabulum inditum à petra ibi in pelago albicanti Leucadi adiacente, in qua Apollinis Leucatæ phanũ. At Ephorus à Leucadio altero natorum Icarij nõ insulã sed urbs denominata. In petra locum esse Strabo scribit unde fit saltus qui ad sedandos amores ualere creditur, quo in loco Sappho prima dicitur su perbe ab excelsa se deiecisse petra, stimulante cupidine. Antiquissimi ue rò scriptores, non Sappho, sed Cephalum prius saltasse tradunt, Pterolæ amoribus captum: & quædam alia. In continente uerò post dictum huius loci fretum sinuosum redditur litus stagnante mari, cui Palerus ciuitas fu it. dein Alyzea duob. mil. pass. à mari ab Alyzeo Icarij F. & Leucadij fra tre condita qui cum patre Acarnaniæ regnum tenuerunt, cuius urbis por tus Herculi dicatus erat, ubi lucus & in eo phanũ ex quo Lysippi opera, dei uidelicet labores Romam translati sunt. Inde promontorium Crithota, quo superato Astacenus sinus aperitur, nunc Dragamestus. Postea Oeniadum ora, quam Paracheleam quidam uocant, tanquam iuxta Acheloum qua Acheloi amnis ostia mari miscentur, superiori tempore Thoas, & Calydon dictus, nunc uerò ab accolis Catochi, quo in amne Achelous quum in tauri formam mutatus (ut fabulæ ferunt) & ab Hercule fra cto cornu ad terram collisus esset, pudibũdus se oculuit, à quo postea mu tato nomine Achelous appellatus est, in quem Horatous ex Acarnania profluens cadit: Achelous è Pindo monte fluit, qui intra puluerulentas ri pas deuolutus per Dolopiam, perq; Acarnanicum campum transiens, Acarnaniam ab Ætolia dirimit, quare & Acarnanus nonnunquam cognominatus est, licet alueum persæpe mutet quum terram leuem & fragilem serpat: qui quum præter alia eius claritatis, quod Græciæ quidem inter pri mos sit, fert in ripis lucidum lapidem Galactitem uocant, qui si terratur reddit succum album ad lactis saporem: fœminis nutrientib. illigatus fœcundat ubera. Gignit etiam pisces in quibus Aper, Erica, & cuculus est, al ter enim quodammodo stridet, alter perinde ut cuculus auis obstrepit un de nomen accipit, ut Aristoteles scribit: Qui antequam mare ingrediatur insulam facit octodecim mil. pass. à mari, habitaturq; quam ipsi à fluminis nomine Catochi uocant In Acarnania præter iam dicta loca, in mediterraneo ad Aracynthum montem, oppidum omnium in ea maximum, Acarnas est, mons ipse ad Euenum usq; Ætoliæ flumen pertingit Mineruæ sacer. Astacus etiam magna urbs à qua amnis Anapus decem mille pass. abest, in Astacenum sinum cadens, qui sinus ab urbe denominatur. Inde Stratus ciuitas in ripa Acheloi posita à mari supra 25. mil. pass. nauigatio

nem habēs. Onea deinde Acheloo uicina urbs antiqua, Derta nunc, æquè ac Stratus à mari distās; Et super Ambraciæ sinū Cychirus Ephyris antè dicta portum sub se habēs: Remota enim urbs aliquanto à pelago est, quā Thesproti in loco palustri condiderūt, iuxta quā Acherusia palus in mare exit Nacte cognomine, à fluuio Acherōte q̄d per Thesprotidē lapsum in eam infunditur: à qua haud longè Buchetion ciuitas pusilla Cassiopensiū opus. est & Elatria parum à Buchetione. Postea Pandosia urbs, nō multo à Cichyro distās, ubi & Pandosia lacus, quę Curetis ante dicebatur. Mox Batię oppidum paulò supra mare in petra situm. Supra autem Acarnanes Amphilochij Cassiopensib. ad occasum contermini sunt, ad orientem Athamantib. in ijs Argos amphilochiū oppidum est, 12. mil. pass. interuallo ad Ambraciā, q̄d Alcmæon Amphilochij frater ad similitudinē urbis Peloponesiacæ condidit, & à fratris nomine Amphilochium appellauit, amnemq; per ipsius agrū fluentē Inachum uocauit, qui ex Lachino mōte (unde cōtraria in parte Æas Macedonicus) profluens in sinum Ambracium euadit. Quidā dicūt Amphilochium à Troia redeuntē exosum Argi, domiciliū hic condidisse. Quæ urbs potentiss. postea multis ætatibus in omni Ambracia fuit, adeò ut regio circumcirca à Thymiame promontorio usq; ad Ambraciū sinū Argia uocaretur, alijs Alcmæonia, ut superius meminimus. Verum in mari (ut de reliquis huic prouinciæ adiacentibus insulis situm dicamus) inter Leucadiā & Achaiam pleræq; iacent insulæ. Quarum Echinades è regione Acheloi amnis, neq; ab eius ostijs longè, circiter enim duob. mil. pass. absunt, quæ uerò propius, stadijs 5. assiduo harenarū inuectu aggestæ. Et quæ nocantur Acutæ, id est, oxeæ, siue Thoæ, nunc Cuzulares dicuntur, asperæ, & incultæ, paruæq; sunt, in quibus Arthemita, Agællia, & Megalea, quas Ouidius carminib. celebrauit, uerum Arhemitā continentem factam scribit Strabo. Sunt & aliæ ut Chotonis, Thyatira, Gæorus, Dionysia, Cyrmis, Chalcis, Pynaria & iuxta Leucadiam Theleboides, eædemq; Thaphiæ appellabantur. Item Dulichium quæ dein Dolicha & Lothoa apud antiquorum quosdam uocitatur, fæcunda & herbida. Supra quam Scopulus, item Arnoia, Princxa, & Prosclidis equorum altrix, exiles omnes, præter Ithacam, Cephalleniam, & Zacynthum: quæ insulæ magnæ sunt, ac in pelago magis. Ithaca à iuniorib. modo Valle Compagno dicitur quadraginta mil. pass. circuitu, longa magis quam lata, sinuosa admodum, crebrisq; anfractibus aspera, portuosa satis, campum in medio habēs quo habitatur, ubi olim ciuitas sui nominis fuit, Vlyxis patria, Alalcomene prius dicta, nam quū Antylca Laerti in matrimonium data esset, & ad eum duceretur, apud Alalcomeneum in Boëtia Vlyxē peperit, ob quam rem ille quasi maternæ urbis nomen, eam quæ in agro Ithacēsi fuerat urbem eodem nomine appellari uoluit: ad austrum insulæ Neritus mōs est nemorosus & altus, quem poëta meminit,

is eo in

is in eo loco illustris, sub quo portus montis uocabulo: quæ insula & mōs à uiris Ithaco & Nerito appellata fuit: ubi antrū & nympharū domiciliū poëta scribit illatos lepores mori author est Theophrastus. Cephallenia ad meridiem Ithacæ iacet 5. mil. pass. freto distincte, nam & Ithaca tantundem ab Leucade distat, quæ insula adhuc sic nominatur, nam Cephalonia nautæ eam uocāt centum mil. pass. ambitu: aliquando Melena dicta, montibus ac syluis aspera, aquarum indiga, fago, pinuq́ referta: quatuor quondam in ea urbes, ideo à quibusdam tetrapolis appellata est, ex ijs una fuit Same, quod etiam nomen commune fuit insulæ: ait enim Homerus: circa Ithacoq́ Samiq́ fretum sub rupibus aspris. Samo scilicet: nam asperam ille Samum alibi dixit. & Ouidius:

Etiam Dulichios portus: Ithacam: Samumq́

Nariciasq́ domus regnum fallacis Vlyxis.

Fuerūt enim omnes eæ insulæ sub Vlyxis imperio: & quum Amphytrio ad uersus insulas huius maris exercitū duceret, assumpto socio Deionei F. Cephalo, illeq́ insula potiret, Cephalo tradidit à quo illā nomē sumpsisse ferunt, oppida aūt à nominib. filiorum uocitasse. Samea uerò urbs ad fretum deuexa oportuno loco sita fuit occidentē spectans, ubi ipsius uestigia cernūntur, à Romanis diruta ac deleta prorsus, cuius incolas sub corona uenierunt, ubi portus qui nunc Guiscardus dicitur. Reliqua similiter, quę apud Crainos & Palenses tum populos erant, uetustate consumpta sunt. Ad austrū sinus ingens planitie undiq́ circumiectus cui in radice montiū castellum nunc Vardani adiacet. In hac (mirabile dictu) quū omnia ubiq́ pecora haustu aquæ sitim depellant, hic maiore parte anni auras ore aperto exhaurire, eoq́ modo sedare sitim Aristoteles et Valerius authores sunt. Item cicadarum copia citra alterum amnis latus est, ultra alterum nullæ, excurrit enim per orientalem partem insulæ in mare. Ante hanc ad meridiem Letoa insula modica, nunc Trapano. Inter Cephalleniam, Ithacamque Asteria parua insula iacet, cui portus utroq́ ex latere ad locanda nauigia priscis temporibus fuerant, nunc autem nec ad ancoræ quidem iactū prorsus idonea: in ea oppidulum fuit, quod Apollodorus Alalcomenas uocat: Homerus de insula:

Saxea nunc media supereminet insula ponto

Asteris haud ingens, portus dans pupibus aptos

Quos subeant hinc atq́ hinc.

Post autem Cephalleniam, Zacynthos ad eurum uentum duodecim mil. passuum interuallo est, à Peloponeso ubi Ichthis promontorium, circiter 20. ipsa 60. patet, quæ Thyrrea nonnunquam dicta fuit. Vrbem unicam eiusdem nominis ad septentrionem in petra sitam mari imminentem habet, sæpius terræ motu uexatam, & aliquando deletam: aer in ea saluberr. licet syluis obsita sit, ut Virgilius scribit.

Iam

Iam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos.

Et quæ tota in campis frumentarijs laxatur, præter quæ ad mare sunt: pascuis quoque latiss. quare frequentes circumcirca planitiē in montiū radicibus pagi: Iuxta uerò oriētale latus fons est liquidę picis: ubi & æris metalla: Hanc Plinius oppido magnificam & fertilitate præcipuam dicit: à Zacyntho conditore dictā, apud quam diu durasse ludicrum certamē, quod Ænea huc appulsus à Troia ueniens cōstituit, uncaricque Æneæ & Veneris cursum atque amborum statuæ iu eius deæ templo tum extitissent. Contra Zacynthum ad austrū 30. mil. pass. & à Peloponesiacis litoribus 50. Strophades insulæ duæ sunt paruæ: Cyparissiorum à quibusdam dictæ, & à nonnullis Plotæ, quæ nunc uulgo Striualli dicuntur Strophi græcè latinè conuersio interpretatur: nam quum in eas Arpyiæ & Arcadia ab Zetho & Calain Boreæ & Orythiæ filijs alatis pueris fugatæ peruenissent, atque ulterius uellēt eas persequi, prohibiti sunt, & ut suos uolatus conuerterēt admoniti: unde Virgilius:

Seruatum ex undis Strophadum me litora primum
Excipiunt: Strophades graio stant nomine dictæ
Insulæ in magno Ionio quas dira Celeno
Arpyiæque colunt.

Achaiæ regionis situs.

Achaia regio post Epyrū initium capit, dicta ut nonnulli existimāt à crebra aquarū inundatione: quidā ab uno trium ducum Pelasgorum Achaio Larissę & Neptuni F. qui ibi cū Pelasga manu multo ęuo degit: prius Daona uocitata ac deinde Gręcia, q̄d nomē adhuc retinet à rege Græco dicto Cecropis successore qui Atticæ tantū regioni imperauit, ut quidā uolunt: quā olim modicā fuisse his uerbis probat Cicero, qui quum tria Græcorū genera esse meminisset subiunxit: atque hæc cūcta Græcia quæ fama, quæ gloria, quæ doctrina, quę plurimis artibus quæ etiā imperio & bellica laude floruit, paruum quendam locum (ut scitis) Europæ tenet, semperque tenuit, hic ille postea fines suos adeò ampliauit, ut & hæc, & Peloponesus, & partes Macedoniæ quæ ad auroram uergunt ab Axio amne usque ad Thesprotas, & omnes Ægei maris insulæ, quemadmodum & nunc Græcia nuncupata est. Igitur Achaia his limitibus continebatur: à septentrione Thessalia iuxta Callidromum montem: ab occasu Epiro, ad amnem Acheloum: ab ortu solis parte Ægei pelagi usque Sunium promontorium: à meridie sinu Corinthiaco, Isthmóque Peloponesiaco, & Ægeo iterum usque dictum promontorium. Sed qunm de Callidromi mōtis, uel secundum quosdam Calliari iugo mentionem fecimus, antequam ad reliqua prouinciæ deueniamus, ipse dicēdus est, sæpe enim in locorum designatione occurrit separátque hanc à Macedonia siue Thessalia, de qua magis sit dubitatur: is est Oetha siue Oethus saltus, is Thermopylæ, licet

licet Oetha in parte orientali dicatur, is quoq; est quem posteriores Græci Caribdin uocāt, qui mediam Græciam, sicut Apœninus Italiam dirimit, cuius pars quæ altiss. est Callidromon appellant. Morte Herculis famosum, & eius sepulchro, & qui fertilis Ellebori albi est, quem Philippus ascendit Herculiq; sacrificium in eo loco fecit, quem locum Pyrram appellant, quod ibi mortale corpus eius dei sit crematum: Thermopylæ, quia ibi Therma, id est: calida lauacra, & Pylæ, id est portæ, & angustiæ, ad hos ingressus Phocenses Thessalorum metu muros ædificarūt præsidio imposito, aquamq; calidā ingressui induxere, ut esset lacunosus locus, exurgit Callidromus ex Ambracio sinū ab Leucade in orientē tēdit, quoad mari excipiat. Initio propriē Callidromus dicit, ad 4. & 20. mil. pass. in lōgitudine, asperitatis & celsitudinis inaccessus est, atq; quantomagis ad Oetham apropinquatur excelsissimo cacumine attollitur, & in rupes acutas, ac præcipites finitur. Paruum & angustū uiatorib. à litore Locros petentibus & ex Thessalia relinquit transitū, adeò ut non modo exercitus, sed ne expediti quidem facile ullas ad exitū calles inueniāt, quas Pylas diximus: Ex Thessalia uerò alter transitus per uallem ad Maliacum sinum uergentē iter est, nō latius quam 40. pass. hæc sola uia qua traduci exercitus possit. Verum has uias & alias difficiliores fluuiorū abundātia facit, qui per fauces uallium delabuntur. Nam præter Sperchium amnem à quo circiter 3. mil. pass. & Olyras alter amnis abest, quem fama est emersisse ad ferendā ardenti Herculi opem: Alius etiam Mella nomine à Parnaso eodem interuallo fluit, qui à Trachine 5. stadijs prēterit, Mineruę sacer, ut à poëtis scribitur, quia ripæ eius oliuis sint refertæ: Asopus etiam per uallem quandā ad Trachinis meridiem circa radices montes fluit. Cui monti & uiæ Anapea nomen est, quæ uia per dorsum montis extēta, desinit iuxta Apenum urbem: Ad austrum etiam dicti montis alius amnis non magnus prælabitur Phœnix ab Herois nomine uocitatus cuius monumentum iuxta ostenditur, ab ijs montib. congrediens in Asopū defluit: hæc de interiecto montium iugo ab Achaia atq; Macedonia segregata sunt. Post itaq; Acheloi amnis ostia Ætolorum gens regionē tenent ab Ætolo rege Martis F. denominatam ferunt, ad arctū planam ac fructuosam; ad austrū asperam sane ac steril.: Habitarūt hanc terrā quandoq; Locri & Curetes, & Leleges, dein Carres (ut quidam uolunt) qui rapinis & piratica uiuentes, nulla omnino iuræ amicitiæ, aut societatē habentes, sed omnia hostilia putantes, ex quo Liuius Ætoli gens uaniss. & ingratiss. inquit, cæterum grandis & bellicosa: de qua Dionysius Alex. quum Dodonæ nemoris meminisset:

Ad cuius notias partes sub rupe Aracynthi
Ætolæ gentes sunt belli laude potentes
Campi quos medios Acheloïda persecat unda.

Vltra eīm flumē in Epiro q̄ppiā agri obtinebāt: quare Plin. populos q̄sdā Epiri

Epiri inter Ætololos ponit qui uicos(ut scribit Thucydides) muris carentes, et eos inter se ualde distantes habitabant, quorũ maxima pars Apodotos, Ophioneos, Eurytanes, & Argæos,& quemadmodum dicuntur Homophagi, hoc est cruda carne uescentes: Istis ad mare hæc sunt. Chersonesus, Promontorium iuxta quod lacus sunt Melita ad Oeniadas quatuor mil. pass. ferè longitudine patens, latitudine tribus, & alter Cynia duplo maior: tertius Vria nomine, alijs lõgè minor: Cynia mare ingreditur, relqui supra mare paulo, nec illi admiscentur. Inde Euenus fluuius quem priores Lycormam uocitabant Lafidari nunc dicitur in Callidromo mõte ortus, per Bonienses, & Ophienses, id est, Serpentarios tantum deuolutus, nam ad reliquos interiores populos nõ peruenit. Versus enim ad orientem Chalcidem prius: dein Calydonem terrã secans ad campestria Pleuronis antiquæ deflectit cursum, unde in occasum retortus eruptiones in mare ad austrum facit, cui Calydon oppidum tria mil. & quingenta pass. supra mare fuit in præcipiti saxo, Diomedis, Thideicꝫ progeneratione notissimum totiusꝗ Græciæ fortunatissimũ. & arx fuit Oenei patris Meleagri regia, ubi templum Martis tantæ altitudinis erat, ut Echinadas insulas ex eo despiciebãt. Propè autem urbem templum aliud fuit Laphrei Apollinis, & lacus magnus atꝗ profundus admodum. Necꝗ longè à Taphossso siue Taphiasso colle: in Eueno Nessum portitorem fuisse occisum ab Hercule uulgatur, quum inter traiciendum Deianiram uiolare conaretur: de qua re Lucanus:

Et Meleagream maculatus sanguine Nessi
Euenos Calydona secat.

Interius autem à mari Ætolorum sunt Pleurona urbs noua ad septentrionem magis iuxta Aracynthum montem omissa uetere. Sub qua Chalcis oppidum quod & Hypochalcis in Chalce excelso monte positum fuit, quem Arthemidorus Chalian appellat. Cui collis proximus est Taphossus nomine uastus admodum in quo Mactynia oppidulum: & Nessi, & aliorum Centaurorum tumulus locatus cernitur, è quorum tabo teterrimus odor sub mõtis radice profunditur, & humor grossiorib. guttis manat. Mox Arachthus oppidum in loco plano sitũ. inde Olenos urbs uersus meridiem ad Euenum amnẽ, quam Olenus Vulcani F. cõdidit, cuius uestigia sub Aracyntho mõte, antiquæ Pleuroni propinqua apparẽt. Inde iuxta Calydonem Pleuron antiqua fuit urbs Marti cõsecrata ad Cureum montẽ in cãpo frugifero sita qui mõs urbi imminet, à quo Pleuronij Curretes ut quibusdã placet nominati fuere, urbs tutamen quondam Græciæ, quæ quum ad humilem fortunam deducta est demum interijt. Fuit quoque Lysimachia urbs non longè à Pleurone, humi nũc prostrata ad lacum iam dictum, quæ Hydra ante uocabatur. Item Arsinoë(media enim Lysimachia inter hanc atꝗ Pleuronem erat) quam Asinoë soror & coniunx se

cundi

tundi Ptolomæi condidit Conopa ante appellata, ad Acheloi transitũ uetustate deleta, inde Phylene ciuitas fuit, quæ quum locum permutasset, ita & nomen, nam Proschium uocauere priores. Vltra Euenum fluuium Locri cognomento Ozelæ sunt, id est, odoris mali, nam sub Taphiasso monte degunt, sunt qui à Phithone cognominatos uelint, quod ad Locrensiũ litus eiectus in eorum agro putruerit. Alij eos fuisse inter greges & ouilia obuersantes, & ob eam rem appellatos putant: Alij contra, quod ager floribus abundet, & propter odoris bonitatẽ nomen inditũ arbitrant. Verũ Locrorũ nomẽ à Locro Pythij Amphyctionis F. emanasse Plutarchus author est, in quib. ad mare Antirhinũ promontoriũ est, q̃d nunc accolę Galata uocant, in cuius radice Molycria oppidulũ fuit, cui Rhiũ promontorium, alterum est in Peloponeso 7. mil. pass. interuallo freti, ex quo Antirrhiũ, quare Rhio aduersum est, ubi Crissæi sinus os, à quo usq; Isthmum, ad sinistram, quidam mare Alcyonium uocant. Post Antirrhium Naupactus ciuitas est, quæ Palmyria prius dicebatur, sed à pangendis, id est, construendis nauib. ut ait Strabo nomẽ accepit, siue illic Heraclidę classem cõpegerunt, siue Locri prius compararunt, quæ nomẽ illud adhuc retinet, nam iuniores Nepantũ dicunt, arcem in monte habens, ipsa ad portum sedet, qui murorũ amplexatur brachijs. Et ab ea duob. mil. pass. ad septentrionẽ Amphissus amnis in mare uadit, planitiẽ urbi ab ea parte subiacentem rigans. Postea Euanthia oppidũ siue Oeanthe sub quo Apollinis portus, & aliud Chalcos nomine in præruptis saxis ambo. Interius uerò Amphissa urbs ab Amphisa Macaris & Apollinis filia nomẽ habens ad extrema Crissæi campi posita, quam fluuius eiusdem nominis præterit: nũc uicus ibi est qui Lambino ab indigenis dicitur. Altera dein urbs Halope nomine à filia Cercyonis uocitata, quidam Haliuntẽ uocant. Mox locus Peripolionis oppidi ad Haleceu flumen, ubi fuit, quod in Amphissum exit. Supra uerò hos ad septentrionem Myones finitimi sunt, qua parte Locris inaccessa est, maxime Corace interiacente monte: est enim Corax mons id est coruus, Oethæ proximus altiss. ac præceps. Verum ad septentrionem magis. Ac sub Oetheo saltu Dorienses regionem inhabitant, quib. nomẽ est ut inquit Plato propter Doricum à quo exules restituti fuerũt: quidam à Dorio Neptuni F. dicunt. Inter quos ac Myones Callidromus mõs excurrit. In ea gente Erineus ciuitas interijt. Inde in mõte Pindus urbs, Acyphantis à quibusdam, iuxta quam fluuius eodem nomine præterit in Cephissum cadens, neq; à Lilæa procul. Inde orientem uersus Cyteineũ oppidum & Lilęa urbs quondam clariss. è qua Cephissus fluuius originem trahit: quod inquit poëta:

Quiq; Lilæam habet Cephissi in fontibus almi.

Similter Statius: è Trinemijs Strabo, Ptolemæus è Callidromo mõte, magna ex parte torrentis instar, æstiuo penitus diminutus tempore, atque ut

serpens contortus, labitur per plana Gephyria, & per Elatiam Phocensiũ urbem, & alias haud plane magnas, & per Parapotamios, & Phanoteos: dehinc in Cheroniam progreditur, postea Panopidem, Glechonemq́ & per Orchomenium, & Coroniacum solum in Copiadem exit lacum. Post aũt Locros, Ozelos, Phocenses sunt, quos Dryopes quidã esse uolũt sic à rege cognominati, quod asserit Vibius: In quib. paulo supra mare Cirrha urbs est sub rupe Cirphin nomine in radice Parnasi, cui campi adiacẽt fertilitate felices, ipsa uetustate diruta. In qua incipit ad Delphos ascensio ad decem mil. pass. è regione Sicyonis posita. diruerunt eam Amphyctiones, & alij circumstantes populi accepto ab Apolline responso, portumq́ impleuerunt, idq́ ob illorum latrocinia atque auaritiam. Templum enim Delphicum spoliabant, & hospites, ex quo diu postea & ager & portus eorum nephastus & execratus uocitatus est. Vbi nũc uicus qui ab incolis Solona dicitur, unde frumenti magna adhuc uis exportatur. Est autem ad septentrionem Isthmi Corinthiaci Parnasus mons undiq́ uestitur syluis, biceps celsis uerticibus niualib. omni tempore, in theatri similitudine, ubi sua altitudine Deucalion & Pyrra quum inundasset terram diluuium, reseruati sunt. Quod Ouidius tradit. Item Lucanus:

Hoc solum fluctu terras mergente cacumen
Emicuit, pontoq́ fuit discrimen & astris.

Cui Crissæus sinus subest. Est enim Crissæus sinus, quem Phocis, & Boetia terraq́ Megara, & Sicyonia, & Corinthia complectuntur: Ipse mõs in aquilonem ad Oethæas Ætolicasq́ ac Dorienses in unum coëuntes rupes peruenit, uniuersus dijs consecratus præsertim in eo nympharum antra, è quibus celeberrimũ & formosissimum Corytium extat, quod & Ciliciũ nuncupatur, ad similitudinem alterius quod in Cilicia est: Et in eius montis radicibus fons Castalius musis sacer, nomen à uirgine habens, cui quũ per montem uaganti Apollo uim inferre pararet, ipsaq́ fugiens à monte caderet, in sui nominis fontem conuersa fuit: In mõtis uerò cacumine templum Apollinis Pithij sacrũ surgit, neq́ huic solum deo in hoc monte, sed etiã Baccho res diuina agebatur ut Macrobius attestatur. Item Eusebius: ait enim sepulchrum Liberi P. apud Delphos conspicitur iuxta Apollinẽ aureum. Vnde Lucanus:

Mons Phœbo Bromioq́ sacer cui nomine mixto
Delphica Thebanæ referunt triaterica Bacchæ.

Quod etiam Varo: & alij scribunt: ubi & Satyrorũ frequens cernit̃ cœtus & plerunq́ uoces propriè exaudiuntur. Itemq́ cymbalorũ crepitus ad aures hominũ sępe perueniunt, in eo Achates lapis nascitur. Sunt qui Parnasum in medio terræ situm & mundi umbilicũ esse dicant, cuius uertices, si uè in monte colles, alter Helicon, alter Cithęron à quibusdam appellatur. Quod neq́ Ptolemæo, neq́ ueritati consonũ est, quum Cithęron hinc oriẽtem uer-

tem uersus, & ab hoc diuisus sit, ut suo loco dicemus, sed Parnasum & Heliconē pro uno posuit, duob. scopulis sese attollens, q æmuli & altitudine, & circuitu sunt: Strabo mõtes duos esse: quorum pro Helicone Cirrham poëtæ quandoq ponunt: esseq in eo Libetridum nympharum ædem, & speluncam (quas Plinius in Magnesia Macedoniæ locauit) in summo Musæus fons ungula expressus Pegasi, quem alij Aganippē, hoc est ab equo formatum, alij Hippocrenem uocant, quod idem est ac equi fons. Quem Aratus in carminib. cœlestis sphæræ, & Ouidius describunt. In hoc monte, & Helleborus, & aliæ herbæ medicamētis accõmodæ nascũtur. Hinc amnes Permissus et Holmius effluunt, in unumq permixti in Copaidem lacum penes Aliartum incurrũt, canorus ille quia per saxa deuoluitur, hic flexuosus quia montes nonnullos circumit. Post Cirrham in Crissæo sinu uel Boëtio, Mynieo ante uocitato, qui modo à nautis Ripadostria dicitur, Crissa urbs dicta à filio Phoci Criso qui eam condidit. Alcyonidis cognomine ab Amphyctionibus solo complanata iacet quæ aliquando secundis rebus floruit, propter Siculorum Italorumq uectigalia ut scribit Strabo. Isti enim campum dijs consecratum, ut in Cirrha diximus denuo arrare & serere cœperint, deo annuente Amphyctiones eos sustulerunt. Mox Anticyra ciuitas fuit in Locide promontorio angusto collo continēti annexo, ideo quidam insulā ponunt, portum amplũ habens: in qua helleborũ nascitur ac optimē ibi tum præparabatur, atq tutissimē sumebatur, quo circa frequētes isthuc aduenæ cõfluere purgationis & curationis causa solebant, ut scribit Strabo. Item Ouidius in carminibus his:

I bibe dixissem purgantes pectora succos
    Quicquid & in tota nascitur Anticyra.

Inde Marathus est parua urbs, et Mychõ port⁹. Et à mari paulo inter alias urbes Pythia. Statim Delphi ciuitas sub Parnaso monte sita 7. mil. pass. à portu maris, haud tantæ quantæ postea amplitudinis, sed quum in Græciam Xerxes irrumperet, ciues ea relicta, in excisum castellum quod in cacumine montis erat confugerunt, ibiq eo reædificatò unà cum Apollinis templo salutem sibi cõpararunt. Ciuitatem dein hominũ frequentia fecit 2. mil. pass. in circuitu, quam non murus, sed præcipitia, non manufacta, sed naturalia præsidia defendunt. Prioribus quidē sæculis propter Apollinis Pithij templum clariss. ubi donaria plurima atq totius rei mundi excellentiora, supra enim tria millia signa auro uel argēto conflata, prçter pecunias dicata erant, quæ omnia Galli isthuc ab occidentalib. partib. proficiscentes, rapuerũt asportaueruntq, nam templũ spoliauerunt. Præter autem Delphos in eodem monte ad septentrionē magis Lycorea urbs, & occasum uersus Daulis oppidulũ in tumulo excelso sitũ, quod nec scalis, nec operib. capi potest, ubi Tereũ Thracē potentatũ habuisse quidã scribũt. Et quę de Philomena & Progne fabulis uulgata sunt eo in loco patrata me

morant Alĳ uerò in quibus Thucydides ad Megara hęc facta scribunt: alĳ in Thracia ut ibi annotauimus: loco nomē à densitate arbustorum inditum est, quum Daulos densos appellent. Inde Elatia urbs est, inter Phocenses amplifs. atq; cunctarū eo in tractu ciuitatū clarifs. per quā Cephissus amnis labitur, ad septentrionem Parnasi montis oportuniss. in loco sita, ĳs imminēs angustĳs, ut qui ea potius sit, in agrū Phocensem atq; Boëtium incursiones commodè faciat, rupes adstant Oethęæ primū, dein Locrenses, & Phocenses angustos à Thessalia ingressus habentes. Sub ea aūt ciuitas Egosthenia est, & alia Bulia à cōditoris nomine dicta. Et Nicæa castellum paululum supra mare intra Termopylarum angustias positū, similiter & Rhoduntia & Thycunta nomina cacuminib. castellæ Thermopylis imminentia, & Trachin isthic à Lacedæmonĳs ædificata, ut in sequētibus dicemus, quæ mutato nomine pro Trachin Heracleam uocari placuit. A Thermopylis tractu ferè sex mil. pass. dimidio à mari distans. Supra quod oppidū, hoc est ultra Thermopylas, Phricius mons eminet, prope quem Tichius oppidum est, inde Anthela uicus inter Phœnicem amnē & Thermopylas (distant enim inter se duobus mil. pass.) quem Asopus præterfluens in mare cadit. Hinc Boëtiorum terra est, quæ & aliquando Ogygia ab Ogyge ibi regnante: & aliquando Aonia ab Aone similiter rege dicta Neptuni F. & in ea fons Aonis musis consecratus: necnon Theumesia ab Theumeso campo qui est iuxta Thebas, sed antequam Boëtia appellaretur, Cadmea uocitata est teste Thucydide. Licet quidam Boëtiam Cadmum nominasse dicat, sequutum ibi in agurio bouem, ut fabulæ narrāt: Nam & Ouidius: quum Cadmus à patre Agenore ad perquirendam Europā filiam missus esset & pœnam si non inuenerit exiliumq; addidisset, nō inuenta, admonitus ab oraculo, ubi bos in aruis sedisset mœnia conderet, Boetiamq; illam uocauit. Homines firmitati corporis quàm ingenĳ acumini inseruientes: terra agri uirtute ac pulchritudine longè alĳs circa se regionbus præstans, Attica maximè, namq; ad Orchomeniorum urbem planitie longè ac latè diffunditur, arbustis usq; ad paludes uacua, pecorib. opima, in quibus paludibus Mela fluuius absumitur, sub Orchomœniorum urbe emergēs. Magnus quidem & solus è Græciæ fluminib. à fonte nauigiorū patiens, & æstiuum circa solstitiū ut inquit, Plutarchus instar Nili incrementa suscipit, sed non longè excurrit, maxima ex parte in occultos continuo lacus aut syluas extinguitur, magnam etiam partem Cephisso cōmiscet. Quo in loco præcipuè lacus, ut uidetur, commodam conficiendis tibĳs producit arundinem: Plinius ex eodem fonte Melam et Cephissum profluere: itē & Seneca, diuersa facturos, ille oues potata aqua nigras, iste nigras dealbat: rursus infuscat penitus. Situ similiter ipsa Boëtia præstat, ut ex diuersis terrarum partibus cōmodum capiat, quum plurib. abundet portubus cui ad mare, post Phocēses in Crissæo sinu Sciphæ oppidum

oppidum fuit. Mox in eiusdem sinus intima Creusa siue Cresa quæ modo Liuadia dicitur Thespiensium emporium. Et hinc sinus intima ubi Corinthiacus Isthmus: Vltra uerò hūc locū in Ægeo mari oriētali litore Boetiæ relquum sic se habet. Initio Tanagreorū castellum est in colle positum quod Græca quidam uocāt, Oropo uicinū, ubi & Apollinis Delium templum mari imminet 5. mil. pass. à Tanagra. Postea promōtorium Teumesia, de quo se Ino cum Palemone F. pręcipitē in mare dedit: alij ex Scironis petris dicunt: à quo regio circum Teumesia denominatur. Hinc sinus parīditur petrosus undequaq; cui Aulis ciuitas propè in conspectu Chalcis euboicæ consistens, nunc Torreta imminet: de qua poēta.

Quiq; colunt Hyrrian, lapidosamq; Aulida.

Vbi portus qui profundus siue Boētus dicit, ante Hiamas, nobilis quingentas naues capiens, quo in loco Grecorum classes in Troianos cōuenere, ut hinc soluentes oras nauigarent. In eo sinu Ismenus amnis exoneratur qui à Calidromo monte exoriens tacitus, celer tamē intra uiridantes ripas præterit: nomen ab Ismeno Asopi F. trahens qui iuxta eum habitauit. Inde locus est sublimis cognomento Salganeus ab Salganeo ibi sepulto, is homo fuit origine Boëtius, qui sese nauigantibus è Malea hoc mare Persis ducem præstitit, à præ. classis Metabatæ occisus, suspicabatur ille in insidias à Græco homine coniectus quum eò appulisset, angustum mare inter Euboeam insulam & cōtinentem haud peruium credēs, quod quum intelligeret pœnitētia ductus honore sepulturæ decorauit. Inde est Anthedon urbs portu prædita Boëtij litoris in Euboeam spectantis extrema, unde Glaucus fuit qui gustatu herbę deus maris factus est: de qua re Statius. Postea phoce ciuitas à Phoco Eaci F. nūcupata, ubi Mesapius mons à duce Mesapo nominatus (alterum in Thracia diximus) qui hinc ad Iapygiam soluens à se regionē Mesapiam appellauit. Postea Isos urbs fuit non procul ab Anthedone, locus hodie est, q urbis quoq; uestigia retinet, Isum uocāt: Isos etiam altera in terra Megara fuit. Hæc in Boëtia iuxta mare. Interius uerò occasum uersus Thysbæ locus habitatus Thespiensibus finitimus: à mari paululum distans, emporium in saxoso litore habens columbis abundans: ex quo à poëta dicitur:

Cum multis Thysba columbis. Et in alio loco:

Frequens fert Thysba columbas. Et Statius:

Dionei sq; auibus circumsona Thysbæ.

Inde Thespię oppidum à Xerxe incensum Heliconi proximum Crissæo imminens sinui, signō Cupidinis dei Praxitelis opere nobilitatum, uisitatumq; hac sola de causa, quū alioquin locus ipse spectatu foret indignus, quæ hodie sola è Boëtijs urbibus & Tanagra consistit. Cæterarum nomina tantum & rudera manent, quod ait Strabo. Dein fuit Ascra oppidum quod à Thespia quinq; mil. pass. ferè interuallo est, Hesiodi poëtę patria

ad Heliconis partem dextram pertinens excelso in loco, ac aspero iacens quod & ipse redarguens improbauit patris causa quod in cyma Æolica maneret, ut:

Ascram rus miserum penes hic Helicona colebat
Hyberno dirum, triste æstu, optabile nunquam.

Similiter & Ouidius. Postea est Orchomenus ad septentrionem magis, ciuitas tum amplis. Diadæ prius dicta, Eusebius, Cecrops in Boëtia Diadas cōdidit, quam Boëtij Orchomenō appellauerūt: poëta uerò Minyion à Minyarum natione uocauit, unde colonos quosdā in Iolcū Macedoniæ oppidum deductos fuisse, ex quo Argonautas Minyas dictos esse cōstat, ciuitas locupletis. quondam & opum quidem potentis. uti Homerus scribit, dinumeratis enim quibusdam locis ait, opulentissimum:

Nec quanta in Orchomenon Ægyptiásue Thebas aggeritur gaza. Fuit in ea Gratiarū templum: & Acidalius fons in quo se Gratiæ lauare dicūtur: eam Hercules euertit, ut Thebas à seruitute liberaret: nam Thebani Orchomenijs tributa soluebāt. Erat urbs in cāpestri regione tum sita, stagnātibus inde aquis, ad Acontium montem denuo ædificata, latius enim patet ad septem mil. pass. Nam & ruptam apud urbem terram, per hiatū Melanem fluuium qui deinde Orchomenus est dictus hausisse. Is per plagam Haliartiam labitur in qua palus efficitur: in cuius agro carbūculum lapidē inueniri Theophrastus author est. Mox Tegyræ urbs quæ undiq; desertos prębet transitus, sunt loca difficilia arctaq;, nam medius per uniuersam uallē Melas fluuius propè ex fōtibus in lacus stagnaq; nauigabile fluens transeundi efficit difficultatem. Vnde paulo longius templum erat Apollinis Tegyreæ, quod usque ad bellum Medorum uaticinijs floruit. Mons qui propè est (ad cuius radices fluuij franguntur) Delos cognominatur. Post templum duo mirabiles suauitate fontes copia, frigiditate, fluxuq; scatēt, quo alterum Palmam, alterū Oliuam dicebant accolæ, quod memorat Plutarchus. Postea ad austrum Orchomeniorū Coronia urbs est, à Coro nomen Centauri tractum, in colle iuxta Heliconem sita, propè quem torrentem esse Arimam ueteres, dein Somantum nuncuparunt. Vrbi campus adiacet, in quo Palladis Ioniæ templum, Boëtij expugnata Coronia ædificauerūt, quo nomine alterū in Thessalia est, nam Boëtij ab Arna Thessalica huc post bellum Troianum descenderūt, atq; eo nomine quod flumen illud pręterlabit, eodemq; uocabulo huic indiderūt, quē alij Cuariū, alij Coraliū uocant: Statius hanc urbē scribens, à frumēti feracitate laudat: In huius agro teste Aristotele, nullas prorsus talpas inueniri potest, & si qua fortè illuc fuerit delata statim interire, quū reliqua Boëtia plures undiq; & generet, & alat. Erat & Aliartos urbs penes quam Philarus fluuius deferebatur, nunc deleta, in bello aduersus Persem solo ęquata est, angusto sita loco inter uicinū montē lacumq; Copaidē, cui fertilis. aderat

campus: quare Homerus herbosam Aliartō uocat. Postea ciuitas fuit Oechalia siue Ocalea ab Hercule euersa Aliarti & Alalcomeni media 4. mil. pass. ferè ab utraque absccs. Iuxta fluit amnis à quo ciuitas ipsa nomē assumpsit, item & regiūcula circumadiacēs Oechalia nominatur. Sequitur Alalcomene ciuitas haud ampla nec loco satis uallato septa; sed in plano iacet, in qua incolæ Mineruā natam fuisse aiunt. Cui urbi atque Aliarto Tilphosa fons proxima est, sub Tilphosiū montem labēs, ad quā Tiresiæ sepulchrū positum fuit ubi profugus diē suum obijt. Circa quod Solinus lapis quē peanitem uocant plurimus inuenit. Hunc eundem & cōcipere & parere, & parturiētibus opitulari fama prodiga est: Ibidem & templū Apollinis Tilphosij existit. est & Onestus oppidum in Aliartia ora ad Mycaleū mōtem, & lacum Copaidem, solumque Tenericum, quod Neptuni F. cōdidit qui ex suo nomine uocabulū loco dedit. Iuxta quod eiusdem nominis petra est in cuius medio uertice Neptuni phanū fuit. Neque ab Aliarto longè Cope urbs sita erat à qua lacus Copaidis dictus, penes quē terræ Hiatu facto Cephissi alueū sub terra ad 4. mil. pass. fermè referauit, quo receptus est fluuius, inde in superficie prorumpit ad Larymnam agri Locrensis. Est Larymna urbs exilis mari uicina, locus ipse Anchoe uocatur: est & eiusdem nominis lacus: hinc Cephissus excurrit in mare. Item Edylia urbs deleta, nomen à monte cui adiacebat inditum, cuius arx (restat adhuc) Cephisso fluuio circumfundit, in prærupto ac saxeo tumulo ab Edylio monte disiuncto quantum flumen Assum continet. Qui dein sub radice montis Cephisso commixtus simulque uiolentior factus munitiorem reddit tumulum: Assus enim qui etiam Medus à quibusdam dicitur, inter Acontium & Edylium montes fluit. Sed ad lacum Copaicum Arnen & Midiam urbes absorptas esse, quas poëta meminit: ipse lacus permagnus est quinquaginta mil. pass. ferè circuitum habēs, eius eruptiones nunquam patet, præter excipiens Cephissum, Casma atque paludes interiacentia latè prata Triphia & Copias. Inter autem Copias urbem & mare Lebadia ciuitas iacet Apollini sacra: apud quam Trophonij Iouis constructum oraculum fuit, quod à barbaris Archelao duce unà cum urbe depeculatum est. Cui urbi ad occasum, Hyampolis sita fuit, quam condidere Hyantes populi urbs in saxo sedens, nam Statius:

Et ualles Lebadia tuas & Hyampolim acri

Subnixā scopulo. Inde supra orā Orchomeniā Panopeus ciuitas est Phocensib. imminens in uici formā redacta Phanotei nomine (diruerūt enim eam barbari) ad Lycorcam amnem iacentis, Epæi patria qui equum ligneum apud Troiam fabricauit: Hyampolis Lebadiæque locis uicini. Postea ad septentrionē magis Plateæ ciuitas est sub Citherone monte, inter illum ac Thebas iuxta Asopum amnem hoc est ad eius dextram à Xerxe incēsa. Quam à latitudine remorū appellatam fuisse Strabo scribit, remigationis

enim quæstu uictitabant. Cæterum hodie procul à lacu habitant, nam ut legimus apud Thucydidem illam Thebani ad solum à fundamētis totam euerterunt, ac inde prope Iunonis templum ab Androcrate conditum extruxerunt diuersoriū quoquo uersus ducentorū pedum circumdatum domicilijs, sumptis laquearib. ac ianuis Plateensiū: In cuius urbis agro fons est Gargaphius Dianæ sacer. Est & ante oppidum decem stadijs absens insula ab Asopi aquis circumdata, superne enim in campum delabens diuortia facit, rursusq; intercapedine trium fermè stadiorum sua fluēta commiscet. Huic insulæ nomen est Orete, quam Asopi filiam esse indigenæ ferunt. Dein Acræphium oppidum ad quod Ptous mons triuertex campo Tenerico, lacuiq; Copaidi incumbit, nam in eiusdem montis colle Acræphium situm est: Tenericus campus à Tenero nomen accipit Apollinis F. Post etiam Orchomenium ad orientem Chæronia ciuitas est ab Chærone dicta, cuius mater Thurium ædificauit. Cui haud longè à transitu Euripi Michalleus magnū oppidum fuit, à Thracibus euersum. item propè Chęroniam in Cephissi amnis ripa Thurium oppidum fuit in aspera admodū petra sitū, eam Græci Orthopagiū uocant, cognomen ut ferunt à Thuria Chæronis matre accipiens. Quidā asserunt (ut est etiam apud Plutarchum) bouem quam Pythius Cadmo ducem exhibuit eo in loco primum comparuisse & ab ea locum appellatum Thurnam, sic Phœnices uaccam nuncupant: Trachin uerò quam sæpe meminimus exigua sané urbs erat, iuxta Lebadiam supra sinus maris cui campester locus circumiectus est, & ipsi campo circumiecti montes editi atque inaccessi Meliadem cingentes regionem, quæ petræ Trachinię nominantur, à quibus ciuitas nomen sumpsit: Vastata autē à Lacedæmonijs: iterumq; ab eisdem, stadijs circiter sex ab antiqua ante fauces Thermopylarum condita ut ibi diximus. Item Aspledona siue Spledō urbs quæ dein Eudielum appellata est, id est, bono prædita crepusculo, quum in hyeme locus quo sita est, nō tristis frigore, sed apricus sit. Distat ab Orchomeno duob. mil. & quingentis pass. inter quas fluuius Mela labitur. Postea est Tanagra urbs, quæ in uicum redacta est, cuius castellum, hoc est, emporium ad mare meminimus, quæ etiam Hdeon ab Heleo, id est, palude denominata est quoniam paludibus finitima erat, quas Asopus efficit, iuxta enim illam fluuius exit. Et nō longé ab eo loco Thebæ urbs Tyriorū Syriæ colonia, ex Phœnicia enim Cadmus eius conditor fuit, qui quū regnū suis posteris nepotibusq; relinqueret, illi arci Cadmeæ Thebas muro cōiunxerunt. Quā alij ab Ogygio: alij ab Echinoe qui fuit pater Pēthei gener Cadmi: alij à Theba uxore Ogygij regis conditā ferūt. Vnde Thebana mœnia, & Ogygia, et Echionia apud poëtas cognominata legimus: Ciuitas nobiliss. quondā, claritateq; Athenis nō cedēs, quæ nunc Stiues à recentiorib. dicitur 18. mil. pass. à Chalcide euboica distās ante quam Ismenus & Asopus per plana fluunt. Vbi & fons

fons Dirce, à quo Dirceæ & Asopiæ Thebæ nonnunquam cognominaтᷓ: Eam urbem Alex. Macedo euertit ciuib. sub corona uenditis, postmodũ à Thebanis iterum mœnib. cincta est: ac reb. deinde in peiora sublapsis, nẽ mediocris quidẽ pagus ad Aug. imperiũ permansit: nam et L. Manlius eã diruit: ex quo hyrundines aues eius tecta subire negant, quoniã urbs illa sẽpius capta sit. Iuxta quam mons est Esson nomine & fluuius Schœnus q̃ Thebanã orã in uia qua Anthedonẽ itur excurrit, à Thebis ad 6. mil. pass. Iuxta quem ciuitas eodẽ nomine corruit, à Schœneo patre Atlãtis cognominata, ut author est Aristarchus, fuit etiã ab ea non longẽ Potnia urbs à Glauco Sisyphi & Meropes F. ædificata, q̃ habuit equas quas assueuerat humana carne alere, quo cupidius & penitiosius in hostem irruerent. Fuit item Hysias ciuitas Asopo uicina sub Cithærone monte penes Erythras, q̃ Hyrriei coloniã deduxerũt, eam Antiope pater Nycteus posuit, quã fluuius eodem nomine abluit, Cephissum ingrediens. Est etiã sub Cithęrone monte Scolus pagus in ora Asopia, sedes iniucunda & aspera. Cithæron mons altus est & difficilis, buxo arbore abundans quod ait poeta.

Et iuuat undantem buxo spectare Cithæron.

In quo ut scribit Plutarchus responsa dabanт: ubi & nymphis antrũ consecratum esse: & Iunonis opacum thalamũ, qui ex eo denominatus fertur. Sacra Liberi P. primus Orpheus induxit in Græcia, primusq́ celebrauit in monte isto, ubi Liber natus est, qui quũ frequenter Citharę cantu personaret Cithæron appellatus est: licet alij aliter sentiãt, in quib. Lysimachus: Ait enim Cithæronem, & Heliconẽ fratres fuisse, qui singulari inter se certamine dimicarunt, & quibus in locis pugnatum est à suis nominib. montibus ijs duobus nomina dederunt. Hic mons paulũm supra Crissæum mare initium habet, montibus Megaricis & Atticis cõtiguus inde in campos flectitur propeq́ Thebas finitur. Penes hunc montem Asopus currit inferiora eius abluens. Est similiter ab Helicone haud longẽ mons alter propẽ Thebas Actæonaracynthus nomine amœnus ac pulcher, dictus quod ibi Actæon à canibus sit laceratus. Ad cuius radices Garga fons exoritur. Alius quoque est mons huic uicinus ad auroram Panetolium uocant, maximus quippe atque præceps. Post autem hos montes inter Thebas et Megaram Eleuthere urbs interijt. Est Megaris regiuncula supra Corinthiacum Isthmum quæ sic adhuc appellatur, quam Iones tenuerũt, antequam Megara urbs ædificaretur à qua deinde uocitata fuit. Cuius ager asper est, minimẽque ferax, & eius partem ampliorem continent montes quos Oneos, id est, Asinarios uocant, dorsum quoddam à petris Scyronijs longẽ in Boetiam ad Heliconem protensum: in Megaride iuxta mare in Saronico sinu post Cenchreas, Oenoa erat Corinthiorũ castellũ. Et Pegæ oppidũ Megarensium in loco eminenti positum fuit in sinu quẽ Holimæ promontoriũ efficit. Supra quẽ paulo Schœnum oppidum Cẽchreis proximum

proximum erat, quod supra meminimus. Mox Minoa rupes peninsula in pelagus prorupit Nisseæ portum faciēs nemorosus locus ubi Minoa emporium Megarensium amplius duorum mil. pass. ab urbe distans, duob. utrinq; cruribus ad ipsam applicatum Alcathoë quandoque uocitatum: unde Ouidius:

Interea Minos Lelegea litora uastat,
Prætentantq; sui uires Mauortis in urbe.

Alcathoë. Diodorus armamentum Megarensium dicit, quod Athenienses muro circūcluserunt. Vbi Selinus fluuius Hyblę uicinior per Ægeorū agrum, & Eleam oram excurrens in mare quod Nissæum ab emporio appellatur per loca paludosa subit: qua ponte Minoa cōtinenti iungebatur. Item Megaris urbs à qua regioni nomen est. Quæ & Nissæa à Nisso Pandionis F. qui in ea regnauit, siue ut alij à Nisso monte prope eam in quo ille sepultus fuit denominata, quæ & Alexandropolis quum à Philippo caperetur, in quam nouos colonos expulsis ueteribus induxit, prius tamē ab Heraclidensibus possessa. qui profugi, patrio solo amisso, in hanc terram consederunt, Megaramq; mœnib. cinxerunt. In cuius foro ut attestatur Plinius oleaster diu stetit cui uiri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultauerat, fuitq; arbor illa fatalis excidio urbis monita oraculo. Quum arbor arma peperisset, quod succisæ accidit, ocreis, galeisq; intus repertis. Et iuxta Atticam sub Cenchreis in Cromyone agro Cromyon oppidum propè quod maximus lacus fuit quem Theseus exsiccasse dicitur: de quo Ouidius:

Quodq; suam securus arat Cromyona colonus
Munus opusq; tuum est.

Loquēs de Theseo, ubi Cromyonam uersatā fuisse in porcam refertur in fabulis. In Megarico sinu insulæ quatuor paruę Meturides nomine iacēt. Verum ad septentrionē Boëtiæ iuxta Euboicū mare. In intima sinus Oetei siue Opuntij 5. mil pass. amplitudine, cui alter contiguus est Maliacus nomine, Locrorum Epicnemidū & Opuntiorū regiunculæ iacent, Boagrio torrente discretæ, quem Manē incolæ aliquando dixere. Is interdum ne tinctis quidē pedib. pertransitur, quandoq; uerò, ad bina latè funditur iugera. Epicnemides ad occasum terrā tenent à Cnemide mōte dicti quib. in litore circa Boagri ostium Scarphea urbs terræ motib. nonnunquā ab imis radicib. deiecta 700. ac mille non minus corporib. oppressis, quod Strabo scribit stadijs 10. à mari distans in excelso sita à qua 2. mil. & 500. pass. ager est frugib. ferax, & arborib. consitus, unde à frequentia & densitate arborū urbis nomē assumpsit. Postea Narycia oppidū piceis septū. Inde Halope colonia eius quam supra diximus, & ultimo loco Daphnus urbs diruta, diuidens Epicnemides à Phocensibus. Ibidem & portus, ubi fretū ad Eubœam 2. mil. & 500. pass. interuallo, spectat Daphnus ad Ce-

neum

neum Eubœæ promontoriũ. Hoc in tractu, inter alias, tres sunt insulæ Lichades à Licha heroe nomẽ deducẽtes. In Epicnemidum uero mediterraneo Throniũ oppidum est terræ motu uexatũ, quod torrẽs Boagrius præterit. Opuntij ad orientẽ solem positi sunt, in ijs ad mare Cynus promontorium est Opuntiũ terminans sinum, portum efficiẽs in quo Cynus Locrorum emporium, ubi fama est Deucalionẽ habitasse, penes quem locũ Pyrræ tumulus ostendit. Inter Cynũ & Opuntiũ planities fertilis iacet ad Elepsum Eubœę uergens, ubi Herculis balnea sunt. Opuns inde urbs gentis metropolis, circiter 2. mil. pass. à mari, unde sinus Opuntius. Sequit ad meridiẽ Boëtię Attica regio, inter quas mõtana multis insignita nominib. iacet, ut Brilesus, Lycabetusq́ oliuetis cõspicuus, & mõtes alij, mari utrinque cõplexa, ideo apud ueteres pro Attica Atta, id est, litus appellata est: Vel ut alij Actica ab Actæone. Postea Atthidis & Attica, ab Atthide Cranai filia, à qua & inquilini Cranai uocabant. Itẽ Mopsopia à Mopsopo: & Ionia ab Ione Xuthi F. etiam Posidonia siue Neptunia sed ante omnia Cecropia dicta, à Cecrope uiro Ægyptio ibi regnante, q primus bouẽ immolans, Iouem appellauit. Regio inæqualis tenuisq́ ex quo sterilis atq; aspera est, ob quam sterilitatẽ longo æuo nullis afflicta populationib. quum neq; equitabilis sit: quare ab externis nationibus semper pacata fuit. Quam ob causam Aborigines existimatos loci incolas esse, quum eandẽ omni tempore terram possiderent, à nullo prorsus eiecti, & eius uendicandæ cupiditate nemo teneretur, idq́ indicant coloniæ ijs quas dimisit, nullamq́ in ijs aduectã fuisse. In hac metalla esse argẽti præcipuè non tamẽ sine multa impensa erui posse, Smaragdos quoq; haud nitidos. Quæ describitur ad hunc modũ: Ad meridiem iuxta mare in Salaminico litore (sic enim illud uocabatur à propinqua insula Salamina) post Megaridem Schœnus est portus & flumen in eo dictum à iuncis & Scyronides petræ, in quib. duo pręcipui sunt colles, quos cornua uocant, Attici soli & Megarici confinia sæuo quondam Scyronis hospitio etiam nunc infames, quem Theseus deleuit, à quo petræ nomen habent, hic uiatores ui cogens, ut seipsos præcipiti iactarent loco, deductos supra scopulum abruptum, calce in mare iuxta Chelonen, id est, testudinẽ (sic enim uocabatur ad mare spelunca) proijciebat: unde poëta

Præterit abruptas Scyrois protinus arces
Infestumq́ suis diræ testudinis exit
Spelæum, multoq́ cruentas hospite cautes.

Strabo uerò non à Scyrone, sed à Cauro uẽto ait, quẽ Scyronem Athenienses uocãt, ab hisce enim locis extremis flantem, procellasq́ cientẽ sæuum, & hic petris nomen datum, iuxta mare transitum nõ relinquentes. Super eas uia est in Atticam atq; Megaram ab Isthmo ducens. Post has petras in sinu Eleusis urbs Cereri consecrata fuit, qui nunc locus Salinæ dicitur, quam

quam ficut & alias plurimas in Attica tefte Eufebio Ogygius cōdidit, fub quo diluuium factū eft, ubi fluuius in mare fertur Bocalia nomine, prius Bocarus appellatus. In quem non longè ab urbe ipfa Morcentus amnis influit: Iuxta quem locus eft qui dicitur Agriopius ubi fitum fuit templum Cereris Eleufinæ. Dehinc Thriafius campus patet, in quo tres Nymphæ Iouis filiæ, quum tres lapillos inueniffent diuinatorios, tradiderunt Palladi quæ illos incufata uelut alienam à ferem & Apollini cōuenientem proiecit in campū, qui fic à Thrijs uocatus eft, nam Thriæ, id eft, tres: Sed nō folum cāpus eo nomine appellatus eft, fed & populus in eo atq; circa eum exiftens. poft campum (ad mare quippe defcendit) Amphiala promontorium eft, ubi latomiæ uifuntur, id eft, loca excidendorū lapidum pulcherrimorū, qui lapis Hymettius dicitur, ut apud Horatium: Et Plinius, L. Craffus orator primus peregrini marmoris columnas habuit Hymettias inquit. Paulò autem fupra Amphiala eft Hymettus mons, gleba felix, & qui omnium græcorum montium obtinet principatū, & floribus femper ueftitur, quod ait Ouidius:

Vertice de fummo femper florentis Hymetti.

Vbi & mel optimū gignitur: nam & Alexander Aphrodifeus fcribit melli montis huius, laudem præcipuam dari propter florum fingularem prǫftantiā: Iuxta quem fons quidam facer eft, uifui delectabilis uiridi ripa, fyluis dein circumcirca cinctus Latomiæ autem Hymettiæ Salaminæ freto fupereminēt ad ftadia duo q̄d quū Xerxes iniecta terra exaggerare conaretur, prǫoccupante nauali prǫlio, fugam cum Perfis capefcere coactus fuit. Ante q̄d litus exiguæ quædā fparfæ funt infulǫ: Præcipua uerò Salamis à Salamina Afopi filia dicta, à Neptuno rapta & in hāc deducta infulā, quā modo iuniores Culuri dicunt decem mil. paff. in longum porrecta, urbem tum habens eodem quo ipfa nomine. Et alteram in finu ad Atticam, deleta penitus. Habuit quoq; caftellum Budorum nomine à Lacedæmonijs diffipatum. Sed præter nomen Salamis è quorundam etiam uocabulis Heroum, & Scyras, & Cychria dicebatur: & Pityufa ab arbore Pitya, qua ipfa abundat: Eufebius Coroneam dicit antiquis temporibus uocitam fuiffe: In ea fpelunca eft tetra & horrida in qua Euripides tragœdias fcriptitauit. Propè hanc infulam ad auroram infulǫ duæ Pharmacuffǫ nomine paruæ funt è quibus maior fepulchrum Circes oftentat. In litoris uerò tractu poft Hymettum montem, alius mons eft Corydalum uocant. A quo paulo Furum portus, ubi locus eft Decelia dictus fitu ac manu admodum munitus, ubi Athenienfes caftellum quod effet fibi præfidio conftituerunt, ex quo bellum inter eos atq; Lacedæmonios ortum. Deceliacū inde à fcriptoribus eft appellatum. Et in mari ante portum Pfyttalia iacet infula modica deferta & faxofa, ubi collato marte barbaros Ariftides uicit: cui uicina alia eft Athalanta. Sequitur Piræus Athenienfium portus

qua-

quadringentarũ tum nauiũ capax:non enim pauciores ab Atheniensibus emittebantnr,quem nautæ modo portum Leonem uocant à Leone quodam marmoreo ibi in litore iacente, quem duo ex urbe protracti muri amplexabantur, ĳ fuere quinq; mil. passſ. longi, disiecti modo, in quem Ilissus fluuius uadit, æstatis tempore languidus, ita uocitatus à Græcis, nam à flexibus quibus fertur nomen trahit, è locis superioribus ex occidentali urbis Athenarum parte currit. Ex altera Cephissus amnis alter à Phocensi quem sæpius paulo antè meminimus, Phalareũ ingediens pelagus. Hinc usque ad Sunium promontorium populi sunt litorales Phalerei: Halimuſĳ ubi Monychiæ portus: quidam hoc nomẽ Athenarum portui fuisse dicunt, quod illi à Theseo Monychum interfectum obuenisse. Ouidius:

Hinc se sustulerat paribus caducifer alis
Monychiosq; uolans agros, grataq; Mineruæ
Despiciebat humum.

Vbi tumulus cauernosus, tum natura tum arte, angusto collo continenti annexus, cinctus quondã muro habitabatur. Inde sunt Æxonĳ ante quos in mari Hydrussa est insula. Postea Longum promontorium Zoster cognomine. Contra quod Fabia iacet insula. Deinlitus Halienses, id est, piscatores habent, apud quos Hyphormus est portus. Anagyrasĳ quoque ac Thorei et Lampyrei ubi Astypala promontorium cuius exaduerso Eleussa est insula. Haud longè à continente quæ nunc Gaderonixo ab incolis dicitur. A qua decem mil. passſ. alia exigua uersus austrum, non multo semota Albora nomine Psytaliæ similis. Et ultimo loco in litore Azenenses: & Sunĳ ubi Sunium erigitur promontorium, & in eo Neptuni templum in regione illa celebratissima egregiaq; domicilia Sunĳ populi dignitate præstantis, nam emporium ibi rerum uenalium fuit quod ad hanc nostram ætatem multa antiquitatũ uestigia ibi cernũtur, & multæ in unum Columnæ stantes, quæ effigiem templi ostentãt, igitur promontorium illud recentiores Caput de columnis uocant. Post autem Sunios in ora Ægei maris, Thorici & Parapotamĳ sunt in quibus Panormus portus. Inde Prassia, Stiria, et Bauron oppida: promõtoriumq; Cynosura uitibus tum consitum: in quo ciuitas fuit, alĳ Cynosurã, alĳ Hystoas nominant, ab Cynosura una de Iouis nutricibus ex Idæis nymphis denominata à Nicostrato & sodalibus eius constituta, & portum qui ibi est, & agri maiorem partem eodem nomine appellabãt: Circa huius promõtorĳ radices Asopus amnis in mare exit. Inde Chersonesus promõtorium. Vltra quod portus Sacer est, quem Delphinium uocant, ad quem antiqua iacet Eretria, in Eũboëa nauigationem octo mil. passſ habens. Mox Græa urbs quam nõnulli Larissam uocant, in qua Amphiarai sacellum, & Phidiæ signum Dianę & Narcissi Eretrici monumentum quod taciturnum uocabant, quando prætereuntes silentia tenebant. Post Eretria est, casu prioris condita, cuius

Dd partem

partem quandã terrę motibus restagnauit mare. Dein Oropus urbs, sępe in controuersiã certamenq́ueniens, in confinibus ne terrę Atticæ, an Boetiæ sita fuerit, quam Athenienses euertere, eam deinde Oropij qui seditionis causa ciuitate expulsi sunt, Thebanorum ope reducti mille passibus ferè à mari ædificauere, Inde montana quę Boëtiam disiungit ab Attica. Ante uerò hoc litus ad Thurium iam dictum & Sunium, insula Helena iacet, procul ab australi Eubœæ promontorio ubi litus album dicitur quadraginta mille pass. ferè nauigatione, aspera quidem & solitaria sex mille pass. & amplius longa, angusta enim est, quam Cranam poëta uocat, quoniam in ea Alexander Helenam miscuit dein dicta est Helena: in qua scribit Plinius Helenum florem è lachrymis Helenę natum: lepores quoque bina habentes iecinora qui si trãsfretantur elanguescit alterum. Quæ postea Macra uocitata est, nunc uerò ab incolis Macronixum dicitur. Verum in mediterraneo Atticæ, Athenæ ciuitas clarissima regionis caput est, quæ nũc Sitines uulgo dicitur duobus mil. passibus à mari, cui Pireus portus subiacet: Eam Theseum post mortem patris ex incolis sparsim uarios inhabitantibus pagos condidisse, Athenásque nuncupasse quidam uolunt, siquidem Cecrops multitudinem ut Strabo in ciuitates duodecim inhabitandas digessit, quarum nomina fuerunt: Cecropia quam à se ipso appellauit, quæ deinde arx fuit Athenis, Tetrapolis, Epatria, Decelia, Eleusis, Aphidna, Thoricus, Bauron, Cithærus, Sphettus, Cephesia, Phalerus: Illein hanc unam, & in populum unum coaptauit, quum Cares quidem à mari Boëtij uero è terra populationibus regionem uastarent: quidam Amphycionidem ciuitati nomen dedisse, Mineruæq́ eam sacrasse: quod Eusebius asserere uidetur: Cicero autem ab Alabando conditã fuisse inquit, Plato Amasim regem Ægyptium ædificasse dicit eamq́ uocabulo Ægyptio cognominasse quod Græcè Athenam sonat. Ab Atheniensibus uerò ipsis Astu, quòd qui uersati assiduè in ea sint cauti atque acuti esse uideantur, unde eius ciues Astoæ dicti. hic enim tenui fertur esse cœlo ex quo Attici putantur: Vrbs ipsa saxum est in plano quaqua uersum habitato. Quo in saxo uetustum Mineruæ Poliadis templum surgit, in quo Asbestus, id est, lucis extinctæ lichnus erat, ubi Palladium ex Ebore perfectum opus Phidiæ: quod templum in hunc diem loco arcis extat, reliquum urbis penè extinctum iacet. Eam namq; Xerxes primo superatam diripuit incendítq; præter arcem. Deinde Mardonius ipsius regis præfectus desertam cepit, decimo mense quàm fuerat ante capta, etsi quid aut murorum, aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, omnia complanauit. Tertio à Lacedæmonijs euersa est: Conon uerò quæ incensa fuerant prædarum sumptu restituit. Imp. namq; ex Persarum exercitu Lacedæmoniorumq; uictor spolijs ac manubijs refertus Athenas redijt: Sed eam ultimo loco Philippus funditus delere conatus est, quum neq; mortuorum sepulchris circa

circa urbem existentib. neq; deorum templis passim per pagos ædificatis parceret, quę omnia dirui atq; incēdi iussit, marmoraq; & simulacra quib. ingens erat copia frangi, nequid integrum superesset: Verum Hadrianus ut ibi in marmoreo arcu legitur, ciuitatē iam dilapsam restituit, est enim epigramma Græcis litteris insculptum, quod sic latine interpretatur.

HAEC AVTEM SVNT ATHENAE THESEI PRIMVM CIVITAS.
HAEC SVNT HADRIANI ET NON THESEI CIVITAS.

Iuxta quam Calliroe fons surgit, nouem capitibus insignis, & à poëtis celebratus. Longè autem ab Athenis duodecim mil passuum occasum uersus Phylen castrum munitissimum est: undeillud. scopulosa Phylene. Deinde ad septentrionem Oenoë siue Omone urbs muris tum prędita in Atticæ & Boëticæ finibus posita, qua Athenienses quoties bellum inciderat pro munimento utebantur, propè ad Eleutheras iacēs. Eleutheræ uerò ad Marathonem est. Inde Psaphis uel Tanis ciuitas parua Oropiorum, illustris tamen, quod in ea phanum fuit Amphiarai & eius oraculum uenerabile. Item Bauronia urbs olim, nunc tantum nomen, ubi Bauroniæ Dianæ sacellum fuit ad montē sui nominis sita. Mox Rhamnis uel Therame ne ciuitas exilis, sed Phidiaca Nemesis celebris. Postea Tricorinthus oppidum propè Marathonem, est Marathon ciuitas ad auroram magis nunc Marasona uicus, magnarum ac multarum uirtutū testis, à Maratho uiro Arcade strenuo milite, ut author est Dicearchus denominata, iam inde à Theseo, Persica maximè clade pernota. A qua circiter decem mil. passuū Marathonius est campus, id est, Fœnicularius à nascentibus in eo latè fœniculis denominatus, non autem à uiro Arcade memorabilis prælio cruentissimo. in eo enim Athenienses Milciade duce non amplius decem millium armatorum Persarum peditum centum equitum decem millia profligarunt, quæ & pugna Marathonia appellata est. Et uersus Athenas neque à mari longè Anaphyslus oppidum fuit: ubi & Panis templum, & aliud Veneris Coliadis, quem ad locum naufragia enatasse spolia ferunt è classe ultima Persarum, qui ad Salaminem nauali prælio decertarūt, quod Apollinis oraculum edidisse constat ut. Coliades mulieres remigijs horrebunt. Hactenus de Achaia. Nunc uerò de insulis sibi adiacentibus. Quarum maxima nobilissimaq; in Ægeo mari Euboëa est, quæ modo à iunioribus Nicropons dicitur. Atticæ Boëtiæq; litoribus ea in parte prætenta, angusto discreta freto quā antiquitas ob gracilem eius formā, Macrin nominauit: In Eurū Cerciumq; uentos, qua longissima est 150. mil. pass. nusquam latitudinem ultra uiginti extendens: tota uerò circuitu tricies centenis patet: Quæ etiam Abātis, siue Aba & à poëta, & ab Aristotele dicitur, Nam quoties Euboënses commemorare poëta uult, Abantes dicit: Sunt qui ab Heroe nominari dicāt, ut à Matrona Euboëa, uel ut alij ab Ione muliere, peperisse enim Epaphum aiūt in antro quodam iuxta litus in Ægeū

uergens qui aula bouis uocitabatur. Præter quæ, Ocha eodem quo mons nomine, qui in ea existens, reliquos magnitudine superans. Nec non Hellopia ab Ionis filio Hellope. Et Chalcida: Quæ ut fama est cõtinenti quandoque iuncta fuit, uerum terræ motu teste Plinio auulsa atque insula facta: nam ut ferunt tremoribus terræ sæpe concutitur, & ea præsertim in parte quæ Euripo uicina est, ora petrosa & hiatibus patẽs: tamq; modico interfluente Euripo, ut ponte iungatur, dubitaturq; an inter insulas connumerari debeat, quod fretum alij Euboicum, alij Euripon uocant, aliquando Persicus portus dictus est, quod in eo steterit classis Persica: Velocis ac uarij cursus mare, ubi septies die ac nocte reciprocant æstus, atque adeò immodicè, ut uentos etiam ac plena uentis nauigia frustretur: de qua re Lucanus:

Arctatus rapido feruet qua gurgite pontus
Euripusq; trahit cursum mutantibus undis.

At alij, ut Liuius, nõn signatim septies, sed temerè in modum uenti nunc huc nunc illuc uerso mari uelut monte præcipiti deuolutus torrens rapitur: Plinius triduo in mense ait cõsistere septem, octo, nouemq; luna. Circumscribitur insula sic: post Cenæum promontorium uastum sanè cuius magna pars terræ motus demersa quondam est, ostia Sperchij amnis prospectans, Canaia nunc dicitur, cui scopuli aliquot obiacent. Athalantis nexum: unde promontorium, terræ motu auulsum ad Euboeam nauigantibus trãsitus ob scissuram in eo factã patuit: disrupto enim nexu quo continenti iungebatur, in insulam redactum est quæ penes continentem iacet, uocatur modo Thalandi. Mox Ægæ oppidum in freto (..tum interuallo quindecim mil. pass. cui Anthedon in Boetio litore contra est. Prope quod Orybæ siue Orobyæ oppidum aliud fuit. Inde ad Euripum Edepsus oppidum in colle, & hoc interijt. Et iuxta Euripum Chalcis metropolis, nunc ab incolis unà cum insula Nicropons dicitur, in plano sita, ubi arctatur in angustias mare. Quo in loco præter aquarum cursus uarijs inuicem fluctibus uenti quoque ab utriusque terræ præaltis montibus subitiac procellosi deiiciuntur, quare nec dies, nec noctes hic quies nauibus datur. Hæc ante Troianum casum ampla admodum fortunataq; extitit, ut eius coloniæ indicant, quarum pleræq; aliæ in Italiam, aliæ in Siciliam, & in Macedoniam misit: quæ uerò in Mecedonia fuere Philippus diruit. Dicta Chalcis ab ære, ibi teste Plinio primum reperto: Quæ urbs à Rom. Lucio Manlio Cos. direpta ac incensa aliquandiu iacuit, ea uerò tempestate qua Alexander traiecit in Asiam reædificata est, ponte cõtinenti iuncta, & in medio ponte castellum saxo impositum medio in Euripo nato: Adiacet urbi Lelantus campus, in quo aderat admirabile æris ac ferri commune metallum, quale nusquam prouenire memoriæ proditur utrumq; tandem euanuit: Etiam pecora quæ ibi pascuntur felle carere asseuerant:

In eo-

In eodemq́ȝ supradicto terræ motu, aperto telluris hiatu, igniti cœni fluuius euomuit, ut Strabo scribit: Chalcis à Turcis paulo antè terra mariq́ȝ ingēti apparatu capitur, diripiturq́ȝ, ac barbarorum more in ciuium sanguine, sine ætatis uel sexus discrimine sæuitur, cui casui tota insula cessit. Post Chalcidem Eretria ciuitas paululū à mari sita fuit, quam amplissimis mœnibus sicut & Chalcidem deiectis uetustioribus Athenienses cinxere, quæ & in Pallenam, & in montem Athon colonias posuit, eam prius & Melaneidem, & Arotriam uocitatam fuisse constat à Persis disiectam. In cuius loco posterius alia superædificata est non ea tamen amplitudine, qua antiqua fuit, ut notatur fundamentis: in cuius agro Tamyne urbs fuit, non procul ab Euripo Apollini consecrata. Item in dicto agro Amarynthus uicus, in quo Eritrenses columnam erexerant testimonio suæ potentiæ epigramma hoc modo incisum habentem.

TRIB. ARMATORVM MILLIB. SEXCENTIS EQVITIB. LX. CVRRIB. POMPAM FACTITARVNT. ANDRIOS. TENIOS. CIOS. INSVLASQVE ALIAS SVAE DITIONI SVBIECTAS HABVERE. Sequitur Leon promontorium à quo ad Carystum sinum, litus Bonum tūm dicebatur: in cuius conspectu insula parua Myroodatus siue Myrheodatus atque scopuli nonnulli sunt, qui omnes nunc Spetalei appellantur. A qua insula Ægei partem quæ inter ipsam & Sunium promontorium ad angustias usq́ȝ Euripi iacet, Myroodatum mare ueteres uocabant. In sinu uerò urbs Carystus, priscum adhuc nomen retinens, sub monte in saxosa atq́ȝ eminēte existit ripa, à Carysto Chironis F. ædificata, responso oraculi Apollinis, ut quidam uolūt: Alij Driopes domo ab Hercule pulsi eorum rege Phyllanto interempto, quidam ex ijs diuertentes ad hunc locum ciuitatem condidere. Huic sinui latomia, id est, excisio imminet, unde columnæ Carystiæ: nam Plinius notior marmore Carystos: & Seneca, an ferax uarij lapidis Carystos: ubi & Apollinis Marmorini templum fuit: Quò & lapis nascitur Strabone teste, quem pectunt, nēt, texūt, inde mantilia conficiuntur egregiè contexta, ea ubi sordescunt in flammā proiecta non secus emundantur quam si maculas elueris: sunt & aquæ calentes quas Hellopias uocant: & Carystias aues quæ flammas impunè inuolant. Inde Gerestus portus nobilis, & in eo pagus eiusdem nominis à conditore dictus. Hinc litus insinuatur uocaturq́ȝ Caua Euboeæ. Post Caphareus promontorium est, nunc nautæ Figera uocant, altissimus orientem spectans, naufragijs Græcorum notus, quod fabulę Mineruæ ira alij Arcturi sydere grauis accidit. Quidā Nauplius Palamedis pater classem ibi collisit, fertur enim ille dolens in insidijs à suis interemptum filium, quum exorta tempestate Græcos à Troia redeuntes iactari fluctibus uideret, ostenta in nocte è monte facula, signum dedit uicini portus, quare decepti Græci, inter asperos scopulos naufragium pertulerunt: Vnde Propertius:

Saxa triumphales fregere Cepharca puppes
Naufraga quum uasto Græcia tracta salo est.
Item Virgilius.

Inde promontorium Chersonesus, nunc caput Aureũ. Postea Corinthus exile oppidum penes quod Budorus amnis in mare uadit. Mox oppidulum aliud Periadis nomine. Dehinc Arthemisiũ est litus in quo Arthemidis, id est, Dianæ templum, ubi Athenienses Persarũ classes ut Plutarchus refert dissiparunt, extareq; ibi cinereum ac nigrantem puluerem quasi incendiorum uestigia, ubi effractæ naues & cadauera concremata sunt. Inde Oreus uel Soreus amplissima olim urbs quã Hellopenses condiderũt, Istiæa prius sub Tethrio monte iuxta Calantem fluuium excelsa in petra posita, duas habens arces, unam imminentem mari quæ adhuc restat, dici turq; Loreo, alteram in medio sui ex qua in alteram cuniculo euadebatur. Cui urbi Clingum promontoriũ proximum est super quod Dion ciuitas fuit, à qua promontoriũ Dion quandoq; uocitatũ. Vnde haud longè Electrus mons herbosus est, mox Ægæ ciuitas erat (altera à iam dicta) in qua ædes celebres Ægei Neptuni, templũ uidelicet excelso in monte situm, ubi Neptunum equos posuisse fabulæ ferunt, à quibus Ægeum pelagus quidam denominatum uolunt. Alij aliter, ut in Æolia Phrygiæ dicemus. Legimus in hac insula nullum pecori fel, & apud Herodotum Euboeæ incolas insulam terræ Boëtiæ diducto aggere connectere uoluisse, ne Athenienses iam maris domini illos expugnarẽt. Idq; cum Boëtijs pacti, in Euboea ex Chalcide cœptus agger duci, in Boëtia uerò ex loco Aulidi proximo, ubi angustissimus maris trãsitus erat. Igitur diductis aggeribus quoad carina satis ad internauigandum pateret aditus, in utrisque extremis mollibus turres excelsas extruxere, quarum media interstitia ligneis pontibus iunxerant. fuitq; hoc ubi hodie à recentioribus Ponte basse dicuntur. Adiacet Euboeæ ad auroram triginta mil. pass. longè Scyros insula quæ adhuc sic nominat, Phœnice prius octuaginta ambitu, à septentrione in meridiẽ proiecta portubus insignis, montib. uerò ac syluis frequẽs, Homeri sepulchro (ut quidam) uenerãda. Quam prioribus sæculis Dolopes habuerũt, uiri agrorum cultus parum studiosi, sed ad Piratica intenti, etiam in ijs qui apud eos hospitalitatis gratia uersarẽtur: quos Cymon quum insulam Atheniẽsium imperio subegisset, ex ea expulit. In ea castella duo sunt, unum ad orientem, alterum ad meridiẽ, ciuitatem quondam sui nominis, quam ut Homerus scribit Achilles euertit, quia Troianis auxilia miserat: In hac uarij lapidis effossio est, ex qua ingentes columnæ atq; tabulæ Romæ spectabantur. Est & insula parua Scandole nautæ uocant ad Corum uentum sita, à Scyro triginta mil. pass. interuallo, altero q; tãto ab Euboea. Inde sub Scyro Andros insula uigintiquinq; mil. pass. ab Euboea è regione Carysti oppidi iacet, haud spernenda sanè, quæ nunc etiam nomen illud retinet, ab

Andreo

Andreo Rhadamanti F. denominata. Alij filium fuisse Anij regis Phœbi sacerdotis, qui Anchisæ interroganti ita respondit:

Pene uides orbum, quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.

Præter quod, alia quoque ei fuisse nomina Myrsillus tradit: ut Cauron, Antandron, Lassiam, Nonagriam: Hydrusam: Et Epagium nonaginta millia passuum in circuitu, oppidum ad mare habens orientem spectans, ex quo in arcem impositam scopulo mari circundato per pontem itur. Est & castellum ad occidentem in montibus, fuit in ea templum Liberi P. in quo fontem (ut fertur) nonis Ianuarijs semper uini saporem fluere: cæterum insula aquis irrigua & quicquid humanæ naturæ accommodum est abũde præbet. A qua supra uigintiquinque mil. pass. ad Boream uentũ, Athalanta insula alia ab ea quæ est apud Atticam pari pene magnitudine quam iuniores nũc Caloierum appellant. Item ad Andron ad Aphricum uentum alia exigua insula est Cythnos olim nunc Caura dicitur: ubi ait Plinius fructex Cythisus inuentus, inde translatus in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, casei magno prouentu: ab Antiocho Atheniẽse miris laudibus prædicatus pabulo ouium. Post Andron decem millia passuum ad Eurum uentum Tenos insula iacet, corrupto nunc uocabulo Tini uocatur, ubi in saxo oppidum sub quo ad septentrionem campus laxatur: et ad meridiem alterum iuxta mare excisum, incolæ Paleocastrum dicunt, cui propinquum erat ingẽs Neptuni Phanum in luco spectatu dignum, hanc propter aquarum abundatiam Hydrusam Aristoteles appellat: Ophiusam Demosthenes quadraginta mille passibus ampla. Huic eadem pene distantia & ad eundem uentum Mycone adiacet insula, Mycole nunc triginta millia pass. colligẽs, montibus celsa, eo præcipue qui Dimastus appellatur, in qua homines carentes capillo, id est, calui gignuntur, sub qua gigantes ab Hercule mactatos iacere fabulæ ponunt. In ea ciuitas ad meridiem in altero cornu sinus posita, ubi duo sunt promontoria Phobria nomine & Myconi propinqua Gyarus insula est, haud magna circũcincta acutis petris, ubi Romani noxios uiros damnabãt, ex qua Theophrastus author est incolas fugatos à muribus fuisse, Stopodia nũc à transeũtibus. Post Myconẽ ad Boream decem mil. pass. Delos insula est cycladum media, atque earũ omnium clarissima quæ & Ortygia à coturnicibus in ea primum uisis dicta, quas Græci Ortygias uocant, Delon quum primum à radijs solis illuminatam fuisse diluuij tempore sub Ogige nouem & amplius mensibus nox una super terram, quæ quoniam repente reddita foret uisibus enatam dixerunt: eadem est Asteria (præter alteram quam inter Ithacam & Cephalenicam esse diximus) à cultu Apollinis: Lagiáque à uenatibus. Item Cerha, Mydia, Cynethum, & Pyrpile ab igne ibi pri-

mum reperto: ac etiam Cynthia à Cynthio monte in ea eminente appellata: Hæc insula parua est, nec amplius quinque mil. pass. ambitu. Fuit in ea urbs ad mare occidentem spectãs in plano sita, ut fundamenta indicãt, cui Cynthius mons sublimis & asper incumbit, in quo lapis candidissimus nascitur Ligdius nomine. Amnis per insulam non sanè magnus labitur Oenopus: Plinius, fons est, eodem quo Nilus modo ac pariter cum eo decrescit augeturue. A qua urbe Apollinis & Mineruæ templum aliquanto distabat cuius adhuc fundamenta supersunt, quod Erisiton Cicropis F. extruxit. Cui authoritas religionis tanta fuit, ut ne Persæ quidẽ Græciæ dijs & hominibus infesti, ex eo quicquam attigere: Fertur insulam diu fluctuasse, obfirmatamq; Latonæ partu, edidit enim quũ isthuc grauida peruenisset Apollinem ac Dianam. Vbi ex Cycladibus & uirginei cœtus, & frequentissimi cõuentus aggregabantur, quo & sacra P. mittebantur. Vocabantur insulæ circa Delon sitæ Cyclades, quoniã in orbe astabant, quæ duodecim sunt, uidelicet. Cæa, Sythius, Serriphus, Melos, Syphnus, Cimolus, Oliaros, Naxos, Syrus, Myconus, Tenos, Andros, Delon. Reliquas uerò post Cycladas, Sporadas dicũt, id est, sparsas: Delon quum Athenienses tenerẽt, monumenta omnia iusserunt sustuli, edixerunt ne quis in insula neq; moreretur, neq; nasceretur, sed morituri iam, ac parituræ in Rheniam transportarentur insulam, Ita parum à Delo distantem, ut Policrates Samiorum tyrannus, quum aliquando à classe polleret, & alijs insulis imperaret, captam Rheniam cathena annecteret Delo, Delioq; Apollini consecraret, ut scribit Thucydides: Plutarchus non Policratem, sed Niciam iunxisse insulas ait: Maro ne fluctuaret inquit, ut in his metris quum de ea loqueretur.

Quam pius arcitenens oras & litora circum
Errantem, Mycone celsa, Gyaroq; reuinxit
Immotamq; coli dedit, & contemnere uentos.

Delon Mithridatici duces inuadentes cuncta in ea uastarunt, quam Romani recuperarunt: oportuna negotiatoribus, quo multitudinem commigrasse legimus: iacet enim nauigantibus ex Italia, & è Græcia in Asiam commodissimè: canes etiam in Delo alere nephas tum fuerat. Rhenia quã Anthidides Celadusam uocat: & Arthemitem Helladius, unà cum Delo in præsenti Sdile dicuntur, ab ea non nisi quatuor stadijs interuallo, ubi optimus portus, ipsa tenuis quidem & destituta est, nam & castella duo solo æquata in ea uidentur, quorum alterũ Amyclæ dicebatur. Mox ad Cercium uentum neque procul à Delo Syra insula est, quæ adhuc ita nominatur. Occurrit dein Cæa quæ hodie insula Zia dicitur, à Sunio Atticæ promontorio quadraginta mil. pass. in eurum tendẽs, quinquaginta in circuitu, licet excauata ad occasum uehementer sit, in lunæ specie concurrentibus cornibus Coos ante à Coo gigante, Titani & Terræ F. denominata,

qui eam

quieam prius incoluit, à Græcis Hydrusa, auulsa Eubœæ, quæ & Tetra-
polis dicta à quatuor in ea existētibus ciuitatibus scilicet: Caressus, uel Co
ryssia, Iulis, Carthea, & Poëssa, ex qua insula Plinius scribit amplius trecē
torum millium pass. abrupta subito hiatu cum pluribus mortalib. mare ra
puit, Poëssa & Coryssia terræ motu dirutis: quæ montuosa admodū est,
prǽter campum, quem habet ad septentrionem, cui oppidum imminet, in
radice montium situm, Iulis olim, à mari circiter tria mil. passuum distās,
cuius emporium locus est in quo Coryssia posita fuerat, iuxta quam Heli-
xus amnis fluit: Iuliensibus fuisse legem fertur. Qui rectè uiuere nequeant,
turpiter ne uiuunto: Quiq; annos sexaginta excessissent, aconito uitam fi-
nirent, ut reliquis cibaria sufficerent: quod & Valerius tradit. Hanc quon
dam insulam celeberrimam Corinthijs fuisse nymphis poetæ canūt. Sub
Cæa Sythius est quæ amna Oenos nunc insula Fermenia à iunioribus no-
minatur, haud ambitu minor Cæa. Postea Serriphus quam Serfenam mo
do incolæ uocant, oppidum habens cum campo qui ad austrum uergit us
que mare: In hac insula Perseum educatum ferunt, qui quum Gorgonis ca
put alatū Serriphijs ostendisset, uniuersos mutasset in lapides, fabula ab
effectu nata, quum lapidosa maximé insula sit ubi ranæ silent, eædem alio
allatæ canunt, & sub ea paulo Syphus, uel Siphnus Meropia & Acis ante
appellata: nunc uerò Sifano: uisui spectabilis: ac tū locuplex, nam & aura-
ria & argentaria metalla illi erāt, tantumq; pecuniæ, ut ex decima eius par-
te reponerentur apud Delphos, quod Herodotus tradit. Post quam Præ-
pesinthus alia insula iacet, recētiores Arzentarā dicunt: Cui modico freto
ad solis ortum Olearus parua adest insula, quam Quiminium incolæ nūc
uocant: Quæ omnes ad austrum uergūt, æquo pene inter se spatio, æquā-
que magnitudine sunt, circiter enim triginta millia passuum singulę con-
stant. Hinc ad auroram angusto mari Paros insula cernitur, antiquo nūc
etiam uocabulo insignita, licet ante Platea, ac deinde Minoida à Minoë di-
cereturquinquaginta mil. passuum ampla, tota ab oriente in occidentem
plana. Oppidum ad occasum habens iuxta sinum maris positum, penes
quod Asopus amnis ex montibus qui mari australi imminent, per plani-
tiem fluēs in mare cadit, uetus autem urbs in ripa ad meridiem fuerat, quę
nunc solo deiecta conspicitur, clara olim: huius insulæ septentrionale ac
meridionale latus montes muniunt, inter quos unus est qui Marpesia ap-
pellatur: unde illud:

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Ad septentrionem castellum est in Sunio promontorio, quod illi nūc Ce-
phalū uocāt, à quo non longé portus est Bonus nomine: meridionales mō
tes omnes candidiss. lapide sunt, à quorū candore, insula Paros niuea co-
gnominatur, marmor sculpturæ aptissimum, nam Plinius omnes inquit
sculptores, candido tunc marmore usi sunt è Pario insula: quod re ipsa
ubiq;

ubiq; in antiquis ædibus statuis, atq; operibus alijs manifestatur: quem lapidem Lychnitem appellare cœptum esse quum ad Lucernas in cuniculis cederetur. Est & parua insula ad occidentem huic angusto interluēte freto quæ Antiparium dicitur, atq; ad auroram eius minus quinq; mil. pass. Naxos insula obiacet haud spernenda, Nicosia modo dicta octuaginta circuitum implens, Homeri maximè sepulchro nobilis, etsi alij alibi illud fuisse scribant, quam quidam Veneris, insulam appellant, alij Dian, Dionysiadaq; à uinearum fertilitate, nec non Siciliam minorem, aut Calipolim uocauerunt: Naxus uerò Polemonis Carris imperans, quum insulam cepisset pro Dia à se cognominauit Naxon, pulchra quidem uisu, & bona multis olim pecunijs, & seruitijs prædita, campum in medio feracem habens, cui duo in montib. castella imminēt, ciuitas uerò ad occidentale mare est Strongyle tum nomine, à qua sepius insula denominata est: Hāc Persæ adepti incenderunt, iuxta quam scopulus in mari est cum ædificio eruto, ad quod saxoso aggere manufacto uia erat, dissipato nunc, ipsi uerò urbi harenosa planities adiacet orientem uersus diffusa, uineis consita, quemadmodum & priscis temporibus fuerat, nam præcipua habuisse uina apud Diodorum legimus, ex quo Baccho à maioribus fuisse consecratam, nam Ouidius:

Naxon ait Liber cursus auertite uestros
Illa mihi domus est, uobis erit hospita tellus.

In hac Theseus Ariadnam dormientem reliquit. Reperitur hic marmor Lacedęmonium, à quibusdam Thebanum, quod Ophites Gręci appellant, ideo quia serpenti simile, uiride enim est, maculis liuidioribus aspersum, quare à poëta: uiridis Dionysa dicitur, latini Serpentinum uocant: gignitur non in lapidicinis, sed sub terra ex quo Plinius ait columnæ ubi paruæ admodum inueniuntur. Naxo autem ad orientem Tenosa est insula, idem nunc etiam nomen seruans. Sub Paro uerò ad austrum in Cretensi pelago, eæ sunt insulæ, primo occasum uersus Melos (enata ut refert Plinius) quę adhuc priscum retinet nomen octuaginta mille passuum circuitu, forma orbiculata, unde nomen illi obuenit oppidum habens in montium radicibus situm, quod ingentem ante se campum usq; mare habet, in quo sulphureæ aquæ medicamentis accommodæ scaturiuut, ubi patentissimus portus aperitur ad plagam septentrionalem expositus. Hanc Aristides Mymblidam appellat: Aristoteles Zephyridā: Callimachus Memalidam, Heraclites Siphin & Actiam: sed ut ait Festus, ultimo loco à Melo qui ex Phœnice ad hanc fuerat profectus nomē accepit: Cuius incolas Atheniēses quondā immisso exercitu usq; ad puberes uniuersos fermè trucidarūt, quod asserit Thucydides: Cæterū huius insulæ terram feraciss. esse Theophrastus author est, atq; adeo ut sata intra triginta, aut 40. dies posset meti, non tamen coctu facilia, nec multa fieri, uerum frumenta oleasq;

ingenuè

ingenue ferre, uites autem modice: Quod etsi in aliqua eius parte fuerit effossa insula, tellurem ibi statim renasci, foueasq́ illas sine ulla prorsus humana opere repleri: prætereа scribit Plinius hic effodi marmor colore atrum maculis uarijs iniectis, nomen à L. Lucullo, qui eo admodum delectatus est, appellatum, primusq́ Romam inuexit. Etiam colorem ibi mellinum, candidum optimum, sulphurq́ nobilissimum atque optimum, similiter & bitumen gigni & sulphur nobilissimum. Opponitur dictæ insulæ alia parua Polygeo nomine, Falconaria modo, quæ deserta iacet Post autem ad orientem Cinolus est insula, quæ Cinusa etiam uel Echinusa dicebatur, in qua ciuitas eodem nomine fuit, nunc à nautis Polino appellatur. Mox Phelocandrus, quam corrupto uocabulo recentiores Policandrum nominant, asperam sane insulam, ut ait Aratus: tuq́ ô Latona in ferrea permanes Phelocandro miseranda utique. Sequitur Lagusa siue Agasa, quam iuniores Christianam dicunt. Alia Sicenus quæ & Sycinus dicitur: prius Oenos, nunc Sicandrus uocatur: Eadem omnes fere magnitudine, pariq́ discretę freto. Quib. ad meridiē Therasia fragmentū (à Thera enim auulsa fertur licet altera Thera ad austrū Cretę insulæ sit) uocatur nunc Thera Saturnini, prioribus tamen sæculis Callista, id est, pulcherrima: in qua quum ciuitas Thera ædificaretur mutauit nomen: quare Callimachus.

Nomine Callisto primum sed postmodum Thera
Dicta fuit tellus urbis origo meæ.

Cui Therasia ad septentrionem opponitur, mari ortæ inter quas ut scribit Plinius, post annos centum & triginta earum ortus, Hiera quæ & Automate. Et ab ea duobus stadijs, post annos centum & decem in nostro ęuo M. Iunio Syllano, M. Celio Balbo Coss. ad Octauū Iulij Thia, ubi primus flammæ in mare diu uisæ, deinde sequuta super æquora saxa sunt per totam insulam saxa ueluti igne adusta nigricant, prioris incendij uestigia cōmonstrantia, in ea ciuitas eiusdē nominis fuit, & Eleusis, & Hoea, deletæ omnes. Propè dictam insulam ad orientem Anaphiæ insula in medio quoque Pelago enata iacet, quæ modo Namfio dicitur, oppidum habēs in petra cui subiectus est amnis per planitiem delabens, ubi Ægleti Apollinis templum fuit. ad occasum Theræ. Ius insula modica est, nunc Palma nomine in qua oppidum olim, sepultúmque Homerum fuisse nonnulli contendunt. Hactenus de insulis Ægei maris ad Europam pertinentibus.

Peloponesi peninsulæ situs.

PEloponesus inter duo maria Ægeum Ioniúmque siue Adriaticum peninsula est, angustis Isthmi faucibus Achaiæ continenti adhærens, platani folio cōsimilis: excauatur enim introrsus quibusdam magnis sinibus longissimis promontorijs intercurrentibus angulosa notabiliter efficitur: Ægialea prius. Dein Apia, postea Peloponesus: quod

quod nomē in nostrum usq; tempus durauit, licet uulgus Moream appellet: Eusebius enim Ægialeus primus Sicyonijs imperauit à quo Ægialea nūcupata: Plinius uerò ubi de Achaia Ægialos dicta inquit, propter urbes in litore per ordinem dispositas, nam Ægialea latine dici potest litus: Apis item Sicyonijs quartus à quo Apia: Postea Pelops homo barbarus apud Argos regnauit à quo Peloponesus uocata est: ait enim Thucydides, Pelopem primum ui pecuniarum quam portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentiam uenit, etsi peregrinus erat, tamen cognomen regionis obtinuisse, similiter Herodotus, Diodorusq; attestantur. Gentes in ea fuere: Arcades, Cymerij, Doriēses, Ætoli, Driopes, Lēnij, & quædā aliæ. Quarum primæ duæ loci indigenæ, reliquæ omnes aduētitiæ sunt, Arcades nunquā sedes quas in initio habuere cōmutasse feruntur: Cymerij è loco pristino egressi alienū incoluere: In Achaiam quippe sese transtulerūt, qui dein pro Cymerijs Pelasgi Ægialees, id est litorales uocitati sunt: post aūt aduentū Danai & Xanthi huc ab Ione Xanthi F. Iones sunt appellati. terra totius Græciæ arx, quod & Strabo, & Liuius perhibēt: Nam & Plinius, Peloponesus Pelasgia peninsula haud ulli terræ nobilitate præferenda, regnum profecto ab Heroicis usq; temporibus rerum gestarum gloria nobilissimum, & rebus omnibus quæ uel ad uictum uberiorem, uel ad elegantiorem uitæ cultum spectant sua fœcunditate affluentiaq; insigne. Angustiæ unde proceditur, isthmos appellantur quatuor mil. pass. patēs: ipsa longo & ancipiti nauium ambitu, septingentis enim mille passib. constat. Quam ob causam perfodere nauigabili alueo angustias tentauere: Demetrius rex dictator Cæs. C. Caligula, Domitius Nero: Nam Plutarchus medio expeditionis tempore Corinthiacum fodere Isthmum enitebatur Cæsar: Tranquillus Isthmum in Achaia perfodere destinauit Caligula miseratq; iam ad dimetiendum opus primipilarem, sed morte intercedente nil actum est: Et in Neronis uita, in Achaia isthmum perfodere aggressus prætorianos pro concione ad incohandum opus cohortatus est, tubaq; signo dato, primus rastello humum effodit, & corbullæ congestam humeris extulit, ad quod opus Egisippo teste sex millia iuuenum ualidorum in Isthmum Neroni Vespasianus misit, Iudæam namq; ingressus, spectata ętate, uel genere omnium robore quos sibi statui pręceperat, elegit. Quod ij omnes quos enumerauimus proculdubio fecisse dicuntur (præter eos quos necessitas impediuit) ni per geometras didicissent, si ita fieret, futurum ut quædam eius nobilissimi regni ualles, per corruentem fluxum pelagi obruerētur: Nam ut apud Philostratum legimus, Nero à Lehæo Corinthiorū portu incœpta stadia fermè quatuor cōtinenter processit: Strabo Demetrium destitisse, quia prohibitū ab Architectis, dixerant enim illi, ipsum nauigationis haud utile fore meatum, ob eam rationem, quum euripi omnes fluxiles sint: At Plinius, infausto omniū exitu patuit incœpto.

pto. Nũc autem ob incolarum diſcordiam, uaſtatis iam multis in ea locis, (Græci quippe Albanenſibus mixti, illi urbes ac munita loca, iſti planities montanaq́ reliqua obtinebant, ex quo ſæpius incurſiones populationesq́ hinc inde fiebant) deſertam penè, præter pauca admodum quæ ad mare ſunt, Turci ætate noſtra, ſicut & reliquam Græciam inuaſerunt, nulla q́ commiſſa inter ſe pugna obtinuerunt. Situs uero eius ad hunc modũ ſe habet: à ſeptẽtrione iſthmum qui Eximile uulgo dicitur, duosq́ hinc atque hinc ſinus, alterum Corinthiacum, alterum Saronicum: Ab occaſu atque meridie Adriaticum pelagus, quod ut diximus Siculum alij, alij Ionium uocãt. Ab ortu ſolis mare Creticum. In ſinu autem Corinthiaco, poſt Iſthmum, ac in eius radice Acrum promontorium eſt Iunoni Corinthiæ ſacrũ, quam & Acreã uocãt. Mox Lechæum naualeuicus & portus: quo curſum tenebant ab Italia uenientes nouem mil. paſſ. ab Corintho, modo locus tantum. Dein Olirus fuit Palleneorum caſtellũ: & Aſopus fluuius oritur è Celoſſa monte, præter agrum fluens Sicyonium, & Aſopiam regionem efficiens, quæ Sicyoniæ pars una eſt: Sicyoniæ enim terræ nomen Sicyon rex indidit, qui populi Ægialei prius ab Ægialeo ibi imperante appellabantur. Quam Syos fluuius terminat hic in mare cadens, unde regio quę propriè Achaia uocitatur incipit, ſaltuoſa quidem, ubi flumina in mare decurſus non habent, ſed hiatu terræ abſorbuntur: Cuius etiam naturæ Arcadia eſt, non enim conualles qua unda delabatur habent. Achaiæ prima urbs eſt Ægyra in colle aſpero atq́ difficili poſita, amplius mille paſſ. ſupra mare, nũc diruta iacet, Parnaſum exaduerſo ſpectans, Xilocaſtrum ipſi modo uocant. Amnis Selinus propter collem in quo urbs ſita eſt defluit. Inde Ægion urbs quã iuniores nunc Voſtizam dicunt, à Turcis exciſa inter quam & Ægiram, Ægę fuere. Inde eſt Erineus portus, iuxta quẽ ad occaſum Rhium eminet promontorium quod & Molycrium uocatur quinque mil. paſſ. à patris abſens, in falcis figuram interius curuatum, unde & nunc etiam Drepanũ, id eſt, falcem appellant, & in eo Neptuni tunc templum, ex quo fretum quod Naupactum inter & Patras fluit Rhiõ ſcriptores uocant. Sequitur Patræ urbs inſignis, à Patre urbe quondam Leuchadiæ, cuius colonia hæc fuit dum Aroë prius uocaretur quidam à Patræo mœnibus ampliatis nomen accepit quod nunc habet: Cui Panachaïus mons ad ſeptentrionem imminet: in qua Roman. populus poſt Actiacam uictoriam, nobiliorem militum partem locauit. Ante quam ſinus eſt Panormus nomine, mediocris nauium ſtatio. Mox Olenos erat urbs præter quam Melas magnus amnis labitur. In cuius nũc urbis loco caſtellum in petra eſt, incolæ Chaminizam nuncupant: ubi Eſculapij templum inſigne fuit. Item Dyme urbs Cauconia à pleriſq́ quum in agro Dymeo inter Dymam & Tritiam fluat amnis quem antiquorum quidam Cauconem, quidã Lariſſum alij Buphragum uocant, ab Elea per Bupraſſium deſcen

Ee dentem,

dentem qui in Scollin monte exorit̃, breui cursu labens, nam Scollin quæ & Olenia rupes dicebat̃, Dymeis, et Tricieis, & Eleis cõmunis est, in quã populi conterminabant̃: qu.dam totum Elidis tractũ à Dyma urbe usque Messenium appellauere Cauconã. Dyma sine portu est, Stratos ante, nũc uerò Clarenza dicitur, in colle sinui imminente excisa sedens. Postea Teuthoas urbs exigua, amne eiusdem nominis infusa, ubi castrũ est quod hodie Clarusmons nuncupatur. Inde Araxus est promontorium Tornese nunc. Et paulo post aliud Eleum nomine, unde terra Elidis aperitur, grandi exposita sinui. Quo in loco Cyllene nauale olim fuit Eliensium emporium iuniores Antrauidam dicunt locus tum insignis, à quo sinus Cyllenis denominabat̃. Item Hormina siue Hyrmina promontoriũ, in quo eiusdem nominis urbs fuit exilis, cuius uestigia modo nõ extant, est Hormina mons in mare protensus prope Cyllenã, iuxta quẽ fluuius eodẽ nomine in pelagus cadit, cygnis frequens. Neq; hinc procul Peneus fluuius in mare it, qui nunc Igliachus uulgo dicitur, fontes in Pholoë monte habens: Item Selleis amnis è Pholoë similiter mõte exortus, haud procul à Peneo in mare editur. Hinc promontorium Chelonatas cui scopuli præiacent. Quo loco sinus panditur promontorij nomẽ habens, sic à testudinibus appellatus, in quo magna est copia. Mox promõtorium aliud sequitur, in Chersonesi modum, ingens sanè quod Pheas dicebatur in quo oppidulũ sui nominis uel Ichthicusa fuit: Aliud q̃d in mare exilit Ichthis ad fluenta Iardani nomine, id est, abundãs piscib. Et inde Alpheus fluuius nauigabilis, Minyus ante, postea corrupto uocabulo pro Minyo, Minterius appellabat̃, dein Aniger dictus, ultimo autem loco Alpheus, nunc ab accolis Orphea à nautis uerò Italis præsertim Carbon, ex ĳsdẽ locis quib. & Eurotas fluit, hoc est ex Arcadia. Inter quos duos uicinos fontes quib. amnes effluũt pagus est Asia nomine: Alpheus ut ait Strabo, Celadonte assumpto, & Erymãto, & Amarintho qui Arcadiã terminat, & alĳs ignobilib. inter quos Tryus est (aiunt enim incolę 100. & 40. in eum amnes cadere) per Phrixeum & Piscum & Triphylium delatus agrum, prætereq; ipsam Olimpiam delabens pelagus inter Phean & Pitanem inuadit. Est enim Pitanas mons Triphylię, Macistã à Piseo separans agro, ad cuius ostium Dianæ Alphioniæ lucus & templũ erat, in quo Cleantis & Aregontis picturæ opera, laude plurima celebrata uisebantur. Sunt nonnulli authores qui Alpheũ longum post cursum demergi dicant, & à terra absorptũ, atq; subter mare defluentem ex hoc loco in fontẽ Arethusam apud Syracusam in Sicilia se attolli, & inde in mare Siculum cadere. Ex quo Virgilius:

—Alpheum fama est huc Elidis amnem
Ocultas egisse uias subter mare, qui nunc
Ore Arethusa tuo Siculis confunditur undis.

Similiter Lucanus: & Statius. Qui plurimam aquarum partem, ut scribit Strabo

Strabo ex paludibus à fonte nympharũ Anigriadũ, à quibus Aniger dictus prouenientib. excipit, profundus quidẽ, ſecꝙ adeò ſuppinãs ut longẽ ſtagnet, Locus aũt quũ Harenoſus ſit, ex duob. et amplius mil. paſſ. profundum litus exhibet, piſces ad ueſcendũ ineptos gignit. Qui quum albas maculas, & impetiginẽ ſanet, Alpheum adeptus eſt nomẽ. Nam Alphes maculas curare ſonat: Minyus aũt dictus, quia Minyæ gentes ex Orchomeno Minyo huc habitatum uenerint. Vltra hunc ad aurorani Meſſenia regio eſt, in qua primo oppida Aulon (alterum à Macedonico) & Brepium in litore erant, promontoriumꝙ platanodes locus ſcilicet conſitus platanis. Mox Cipariſſia urbs in Cherſoneſo ſita ad mare Triphyliacum, portum habens ſui nominis quam incolę modo Philatram ſiue S. Heliam uocãt, à qua tum Cypariſſius ſinus. Poſtea Pyrgæ uel Pteleum oppidum, ab ijs qui ex Theſſalico Pteleo habitaturi hunc locum uenerunt ædificatũ eſt, quod quum ulmi nemora circum habeat Pteleum uirens cognominatur, ideo minus habitatum, uocaturꝙ Ptelcaſimum, id eſt ulmarium. Poſt illud Nedia fluuius præterit, è Lyceo Arcadiæ monte delatus, cuius fontem Rhea quũ Iouem eſſet enixa rupiſſe fertur, ut unde lauaretur haberet. Mox Acidonis fluuij oſtium eſt, quod ſequitur promontorium Cypariſſium nomine: iuxta quod Sela fluuius intrat mare, quẽ Chalcen Strabo uocat, itẽ pagus Chalcis ipſo amni appoſitus: cui Cruone fons proximus eſt. Inde Samicum acris locus, ubi ciuitas Samos appellatã propter altitudinẽ fuit, nam inter montem ex quo Iardanus effluit, & Anigrum amnem, ubi pratum & in eo ſepulchrum inſigne, Achęæ petræ montis, rupes abſciſſę ſuper quibus Samos ciuitas condita fuerat oſtenduntur, loco cuius urbis, licet mutato ſitu, oppidum nũc eſt, quod Arcadia dicitur. Deinde Pylos urbs fuit ubi nunc nihil præter nudum nomen: etſi duę aliæ fuerint una ad Scollium montem, altera ad Alpheũ amnem: quæ uerò ad montem, fuit munitiſs. uſqueadeò ut plerumꝙ loci, ſuopte ſitu muro nõ indigebat, quæ & Amathœſia, & Triphylica, & Arcadica dicta eſt, etiam Neſtorea quia regnata à Neſtore Nelei F. unde Ouidius:

Nos Pylon antiqui Neleia Neſtoris arua
Miſimus.

Nam ut Diodorus ſcribit, Neleus cum ſuorum manu in Meſſenem tranſiens accolarum uoluntate ciuitatem condidit: Triphylica ideo quia tria illam phila, id eſt, nationes alia poſt aliam condiderunt. Apeorum, Minyarum, Eleorum, Polybius uerò à Triphylo Arcade nomen habere dicit. Amathœſia ab amne Amatho, id eſt, harenoſo, qui Pamiſus etiã dictus, urbem pręteriẽs qui è ſuperioribus locis per ualles ſerpit, Pylos uerò illa quę ad mare erat monti Ægialeo hærebat ubi Athenienſes eam reædificauerunt, nam antiqua ſub monte erat, Meſſeniorum nauale. Cui non longe in mari inſula obiacet Prota olim, nũc Pruodo à nautis dicitur. Hanc Strabo

Sphagiam uocat, quam Ptolemæus in cōſpectu Methonēſis urbis ponit, ſyluestris tota portum habens. Inde 50. mil. paſſ. Coryphaſium promontorium eſt arduum ſanè iuniores C. Zunchi uocant, ubi Erena urbs, quā nonnulli Arenam prius dicunt uocitatam, ut poëta atteſtatur.

Qui coluere Pylon, & amœnæ mœnia Arenæ.

Quæ dein Thryō ſiue Thryoëſſa appellata fuit, quia tota Thryo, id eſt, iūcis aut uluis paſſim referta ſit, quod nomē ad noſtra uſq; tempora manſit, nam uulgo Zunchio dicitur: etiam nonnunquā Epitalium, & Æpy, quoniā in altiſs. montis cacumine ſita ſit, ex q̄ Homerus: bene munita urbs inquit: Cui piſculētus lacus ad ſeptentrionalē partē ſubiacet, tenui prohibitus litore, qua orientē ſpectat, quare quū pelagus uentis exaſperatur undę ſuperato litore in lacum tranſiliunt, licet paruæ duæ inſulæ obiectæ ſinui ſint, quę portum efficiunt Sphagiæ unà cum ſuperiori tum uocitatę. Inde planū penè litus excurrit, in cuius extrema Methone urbs eſt inſignis quōdam, quæ Pedaſus appellabatur inter uineta poſita, quam iuniores corrupto uocabulo Modon dicunt: (altera Methone in Laconica fuit: tertia in Thracia ut ſcribit Plutarchus) In conſpectu uerò urbis duob. mil. paſſ. à continente Sphagia ſiue Sphateria inſula eſt, Sapientia modo dicta portū habens. ac inde orientem uerſus, modico freto, altera eſt, eadem fermè magnitudine Teganuſa quondam, nunc Caurea: Contra quam in litore poſt Methonē in humili colle caſtellum eſt uulgo Griſum, Colone olim. Mox Acrite promontorium nautæ caput Galli nunc uocāt, longè in mare prominēs. Cui exigua obiacet inſula ſcopulis cincta Oenuſta tunc, Venetico modo. Statim mari litus cedit, ſinusq; magnus efficitur, qui & Meſſenius & Aſineus dicitur, in quo oppidulum fuit quod Aſine uocitabatur à quo ſinus nomē accepit: ubi caſtellum nunc eſt, Anchora nomine, circa quem locum Threſtirides paruæ ſunt inſulæ. Item in eodē Corone urbs in Cherroneſo ſita, ſic adhuc appellata, Pedaſus à poëta, quo etiā nomine Methonem diximus uocitaſſe, à qua Coroneus ſinus etiā dictus eſt, abluit Coronem Platoniſtus amnis. Sequitur Meſſena urbs ab Hercule condita à qua ſinus pręcipuè denominatur, ipſa Corintho perquam ſimilis extiterat, habens in præruptо ac præcipiti ſaxo arcem Ithone nomine, quam Lacedæmonij deſtruxerunt: Poſtea Thebani: dein Philippus Amyntæ F. reſtaurāuit, ante quam Pamiſus amnis præfluebat, qui Stomio nunc ab incolis dicitur, qui inter omnes huius loci fluuios magnitudine præcellit, tametſi non amplius tredecim mil. paſſ. à fonte profluit, abundantes per Meſſenium campum oramq; Macariam, id eſt, felicem trahens aquas, urbem modo Niſim ipſi nuncupant, quæ in parte occidentali amnis eſt, reliquum in altera amnis parte uetuſtas aboleuit. Sunt & alia caſtella poſt Coronē uſq; ad hunc amnē, uidelicet, Caſtellum francum, Coſmena: Petalidi, quibus poſterioris ætatis uocabula ſunt. Poſtea ultra Pamiſum urbs Phere quinque ſtadijs

que ſtadijs à mari diſtans, ubi Thuriæ, Gerenisq́ finitima, Lacedæmoniorum colonia, quæ nunc ab incolis Calamata dicitur, præter quam Nedon amnis qui per Laconicum labitur agrum, fluit, Triphylæ ac Meſſeniæ terminus. Inde Abea quæ poſtea Thuria eſt dicta, quidam Antheam fuiſſe Thuriam à qua Thuriates ſinus, in quo Rhium ciuitas interijcē regione Tænari. Ac deinde Mantinea in excelſa rupe, unde Æpea id eſt, celſa nomen ſortia eſt, nunc Mantegna. Hinc Laconię oræ, Leuctrum parua urbs initio eſt, quo à Boetijs Leuctris deducta colonia, in Cherroneſo ſita, quā hæc ætas Maina uocat, neq́ oppidum ſolum, ſed etiam imminentem regionem, quæ quum montuoſa atque aſpera uehementer ſit, incolis tutiſsimū ad inhabitandum locum præſtat: circa quod oppidum per ualles Pamiſus alter fluit, qui & Amathon, & Creſphon dicebatur. Inde Thyriades, id eſt, feneſtræ, ſic enim uulgo tum dicebatur, confragoſus & præceps locus, per quem ingens labitur aqua latē ſtagnans, Cinædio ac Tænaro proxima, nam eorum locorum terminus eſt. Mox Tænaria promontorium nunc à nautis caput Matapam dicitur, in quo fuit Neptuni templum: & in propinquo loco ſpecus, per quem Cerberum ab inferis ſuperius adductum ab Hercule fabulæ canunt: unde Virgilius:

Tænarias etiam fauces alta oſtia Ditis.

Et Horatius:

Inuiſi horrida Tænari ſedes.

Per quæ Orpheus exiſtimatur deſcendiſſe. A quo promontorio Laconicus ſinus incohat. Vbi primum oppidum eſt Tænaron uetuſtate nobile, ubi in litoris flexu, hoc eſt ubi nunc portus de Qualeis dicitur, Metymnei Arionis phanum fuit, quem Delphino aduectum eò narrant hiſtoriæ: In quo ſimulacra duo ænea uiſebantur, delphinus uehens, & homo inſidens. Poſtea fuit urbs Cæne ubi Camares nunc, cuius incolæ, ut eſt apud Polybium, propter cupiditatem ambitionemq́ omnibus inuiſi erant. Mox Theutrō oppidum fuit, Scopia modo. Et aliud Las nomine, iuniores Vathi nominant. Inde Gythium emporium Spartanorum inſigne, habet enim nauium ſtationem manu effoſſam quam Trinaſum uocabant, cuius meminit Liuius, oppidum omnium maritimarum rerum Lacedæmonijs receptaculum dicens: Valida olim urbs, & multitudine ciuiū incolarumq́ inſtructa. Quam modo Græci (licet in breue redacta ſpatium ſit) Paleopolim uocant, cui ad orientale latus fluuius ex propinquo paruoq́ lacu emanans in mare uadit, imminebatq́ Gythio Pleias caſtellum. Neque ab eo longē Eurota qui amnis per Laconum fines deuoluitur, in Menalio exortus monte haud procul ab Alphei fonte, qui propter Lacedæmonem fluit & longum per campum diſcurrens paludem efficit, cuius ripæ lauro abundant. Hinc paluſtris ora eſt, & uicus Helos nomine; id eſt, palus qui priſcum adhuc uocabulum ſeruat, quę prioribus annis ciuitas extitit,

quam Helius Persei F. condidisse perhibetur à quo nomen accepisse, non autẽ à palude ut quidam uolũt. Inde Acra siue Acria, aut Acta oppidum. Item Biandyna nunc Prignicos. Post Asopus à quibusdam Cyparissia, cum portu in Cherroneso sita, quod castellum à recentioribus modo & Asopum & Rampanum appellatur. Quod Onugnatos uel Zarix promontorum sequitur Xili modo, Zaricis mõtis extrema, quidam & Cinethium uocãt. Quod Dionysius Halicar. à quodam ex amicis Æneæ appellatũ dicit, qui non longè inde defunctus, in eius montis uertice sepultus est & ab eo montem Cinethium denominauit. E cuius promontorij regione ad austrum circiter quinque mil. passuum interuallo insula Cythera iacet, sexaginta in circuitu, quæ antea teste Plinio Porphyris appellabatur, nũc apud iuniores Cirigo dicitur, commodis instructa portubus & eiusdem nominis oppido, Maleam spectante. A qua Venus dicta est Cytherea, quum in eam primum dum in mari esset concepta deuecta est. Licet aliter Hesiodus, nam Cytheream ciuitatem Cypri esse dicit in qua enutrita Venus, unde Cytherea cognominatur. In qua insula Phryges duce Ænea quum peruenissent, templum Veneri construxerunt, & urbem ad mare Scandeam nomine portui imminentem. Cui ad meridiem parua est insula Epla olim, & à quibusdam Limera, modo nautæ Louo dicunt. Quæ quum commodissima portu sit, ut scribit Apollodorus Limeram, quasi Limeneram, id est, portuosam appellatam esse, nomine permutato. Inter autem Cytheram Cretamq́ insula est Æglia quam iuniores Cicirigum uocant, Phalaarna Cretæ oppidum contra. In continente autem post dictum promontorium Boë siue Boia urbs fuit, in cuius hodie loco Vatica castellum est, Cui in mari insula obiacet Teganussa quondam, modo Ceruorũ dicitur scopulosúsque prope Cothon. Hinc Malea promontorium attollitur, haud acutum, abscisum undique & in profundum præceps, à quo Maleacus sinus qui & Laconiæ dicitur, illud caput Malium uulgo nominatur: longè intus nauigationem habens asperam, tamen stationes & portus in ea sunt: Supra Maleam ut ait Strabo non est tuta nauigatio propter aduersos uentorum flatus, ideo à nauigantibus ob periculum longè a conspectu circumitur. unde illud:

Dubijs Malea uitata carinis. Et Statius:

Et raucæ circumsonat ira Maleæ

Cui monti nomen Maletus Tuscus rex (qui præter opinionem Silij Italici tubam primus inuenisse dicitur) indidit: Is enim quum piraticam exerceret montem hunc ad habitandum elegit, ubi Apollinis templum extruxit appellauitq́ Maleoticum Apollinem. Post montem in Argolico sinu Phalerea urbs quondam fuit, frequẽs olim propter egregium portum tutasq́ stationes. Mox Minoa portus & castellũ. Et alius inde Iouis saluatoris appellatus, ubi Epidaurus oppidum Limera cognomine in Chersoneso angustissi-

ftiſsimo collo continenti annexo poſitum, meridiem ſpectãs, hodie Malvaſia dicitur, ut inquit Plinius, inſulam eſſe deſijt, nam è mari eam terræ motus abſtulit continentique iunxit. Cui ad auroram in pelago Pythiuſa inſula eſt, haud magna, item Irine ephyræq́ ſcopuli. Poſtea eſt Cyphanis uel Cyphanta portus nobilis, qui nunc Lebote dicitur, quem Cyphanta oppidum Eriches modo deſpicit. Poſtea caſtella quædam ſunt: ut Caraca Zarex olim: Cypariſſium, Agiolinidum huius ætatis uocabula, Et Praſia parua urbs, in cuius nunc loco, Tiros caſtrum eſt: unde Thyrea amnis, Lacones ab Argiuis diſterminans: Igitur in Argię ora primum oppidum eſt Aſtrum, in rotundi montis uertice ſitum, qui mons in Cherſoneſi forma, circumdatus pene à mari eſt, à quo uadoſus flectitur ſinus. Et in eo poſt Aſtrum ſiue Stellam, ut iuniores modo uocant, fluuius haud magnus ex propinqua palude effluit, Ciueri nunc dictus, non Inachus, quamuis circa hunc locum, ut ſcribit Ptolemæus in mare feratur, quum non propter Argos urbem decurrat, quomodo maiores tradunt, ſed medio in curſu abſorbeatur à terra, ſiue aluei repletione diſperſus. Nam ea in parte qua Ptolemæus fontem eius notat, per profundiſsimum uallem circiter quatuor millia paſſuum amnis inter ſaxa elabitur, qui quum ad planitiē propinquatur qua Argos inſidet euaneſcit, renatus fortè è palude quam diximus, non tamen ſignata humo, eius decurſus cernitur unde legimus: Inachi apud Argos ne alueus quidem relictus eſt: Inachus ut eſt apud Solinū, rex Argiuorum fuit præclariſsimus qui quoniam in flumen decidit, nomen illi obuenit: Alij non in flumen eum cecidiſſe, uerum à ſe flumen nominaſſe dicunt. Poſt autem Inachi oſtium Nauplia Argiuorum tum nauale eſt, ſic propriè dicta quod eò naues nauigent, nunc Neapolis dicitur, urbs in promontorio ſita antiqua ſanè, ut admirandæ uetuſtatis mœnia, & alia uonnulla oſtendunt: Sunt qui à Nauplio Palamedis patre qui eam condidit appellatam dicant, nam & mons eſt ibi imminens qui adhuc filij nomine Palamedis ab incolis uocitatur. Hic mons à parte aquilonari urbis excellit, arctam inter ſe & mare uiam relinquens, qua progredientibus ex urbe iter ad Argos per ingentem ſtatim planitiem præbet. Hinc Hermionicus expanditur ſinus in quem poſt Nauplium locus ſpeluncis frequens in labyrinthi modum ædificatus, Cyclopeas tum illi uocabant: ubi Tirynthis ciuitas fuit, cuius mœnia condidiſſe Cyclopes quidam ſcriptores Græci aſſerunt, in qua genitus Hercules fuit, unde Tirynthius appellatur. Mox caſtellum Phliu quod quum ad quatuor mill. p aſſuum ſupra mare eſſet ad Celoſſam montem ſitum, dictúmque Phliaſium, incolæ inde emigrantes illud ad mare ædificarunt, à Phliunte ut aiunt Æginæ nymphæ patre denominatum. Hinc longam poſt ac præcipitem oram, Hermione urbs eſt haud ignobilis quondam mœnibus præcipuè inſignibus cincta. A qua nomen ſinui eſt, in reducto litore

 ſita,

sita, nunc Castri dicta, eam Driopes condiderūt, è proprio solo ab Hercule pulsi, Rumor in uulgum est, apud Hermionenses compendiosum esse inferorum descensum, quocirca nullum ibidem mortuis naulum imponunt, quod ait Strabo. Contra hoc litus insulæ sunt: Tiparenus: Epiropia Colonisq; & Aristera. Post dictam urbem Scylleum est promontorium quod nonnulli Salaminiacum uocant. Nautæ uero nostri temporis caput Schilum, quousque Hermionicus extendebatur ager. Ex quo promontorium in Hermione, quidam dicunt, nomen à Scylla Nisi F. habens, quæ Mynois cupidine capta, quum ei Nissæam proditione tradidisset, ab eo in profundum deiecta est, & fluctibus horsum agitata, sepulturam obtinuit. Cui promontorio adiacet Æno insula, quam nostra ætas Sydram uocat. Hinc Saronicus sinus aperitur, qui quum querno olim nemore esset redimitus, uocabulum inde accepit, ita Græcia antiqua appellāte quercum: à quibusdam uerò Salaminiacus, & eius pars intima, Isthmiacus, qui sinus excelsis quaqua uersum montibus includitur. Est inde Troezene urbs insignis, cui Troezen unus ex Pelopis filius nomen dedit, nunc Damala dicitur, quæ sacra Neptuno erat, à quo etiam Posidonia uocitabatur, item & Coriphassium, ubi omnes uitia pedum sentiunt. Distat urbs à mari duobus mille passibus, cui Calauria insula obiacet stadijs quatuor interfuso mari, à continenti delapsa, portum efficiens, in qua Neptuni asylum dicatum fuit: Nostris uerò temporibus incolæ relicta urbe in insula oppidum constituerunt, ac dein omissum illud in continente apud montes asperrimos habitacula posuerūt, cōtra quam Belbina, Lisia Baucidasq; paruæ insulę sunt. Postea Cherronesus Methana, & ciuitas quondam eiusdē nominis locus natura munitus, nunc aūt Fanari dicitur. Mox Epidaurus urbs, Epitaurus ante Pigiada modo, sed longius à litore quam antiqua erat, clarissima tunc Esculapij templo, in quo uaria morborum genera curabantur. Olim terræ motu quum insula esset continens facta. Nam apud Suetonium in Claudij uita legimus: quum quidam, ægra & effecta mancipia in insula Esculapij tedio medendi exponerent, liberos esse sanxit. Nec minus optimorum & generosorum equorum fertilitate gratissima: unde illud. Domitrix Epidaurus equorum. sita urbs est in ipso Saronici sinus recessu penè intimo frequentem uinetis campum habens. Cui retro à mari Sicyon alta & eminens est. Hinc litori circiter sex mil. passuum in mari insulæ obiacēt: Cetiphalos, Sytionesosq;. Inde Spiræū promontorium quod spectant insulæ: Eleusa, Dendros, Graugiæ duæ, & Cetiæ duæ & Secalosa. Et sub eo portus quem Ptolemæus Atheniensium uocat. Et alter inde Bucephalus. Postea Cenchreæ Corinthiorū nauale & emporiū ubi uicus & portus penè sub ipsa urbe qui sic adhuc uocat̃. Ad quē applicāt qui ex Asia nauigāt. Neq; longe inde Cenerīū oppidū in eo spatio interiȷt, ubi Isthmo Ægeū mare ab Ionio prohibet̃. Postea circiter 6. mil. pass.

pass. Schœnuntis portus est, ubi angusto tramite nauigia transuectantur, ibiq; Neptuni Isthmij phanū extiterat, & quinquenalis ludus, Pityarum arborum luco redimitū. est in Saronico sinu pene medio Ægina insula sic adhuc appellata ab Ægina Nympha ex Phliunte orta, dicta, ut paulo ante diximus, quod scribit Diodorus: alij Asopi regis Boëtię, à Ioue in speciei ignis grauidata, cui nomen antea Enopia fuit, Herodoto teste. Et item Ouidius: Strabo uerò à loco Epidauriæ terræ exaduerso insulæ ita appellato: quæ imperium quandoque maris tenuisse memoriæ proditum est, contraq; Atheniensem populum in nauali ad Salaminam prælio, de principatu contendere non dubitasse, qua tempestate Persæ Græciam inuaserant, nam ut est in historijs, persæpe maritimis certaminibus re strenuè gesta superbè turgebat, pollens opibus magnamq; triremiū multitudinem paratam habebat, quibus rebus confisa per æmulationem semper quacunque in re ab Atheniensibus dissentiebat: Cuius ambitus uigintiquatuor mil. pass. Constat duodecim fermè ab Atticæ Peloponesiq; litoribus absens: suæ appellationis oppidum ad meridiem habēs: Ager in superficie lapidosus, interius autem terræus, cuius cultura non nisi ordei ferax, ex quo incolæ Myrmidonas appellatos ferunt, non ut in fabulis, sed quum uelut formicæ terram effodiant, lapides asportent, quo culturæ aptior fit atque fossis inhabitent. Non enim lateritijs utebantur casis: Huic insulæ ut scribit Plinius secunda fingendi laus fuit, ex cuius officinis bos ille æreus qui Romæ in foro boario existebat conflatus est: Similiter & candelabrorum superficies isthic elaborata asseritur. Cæterum Æginenses ad Cydoniam Cretæ urbem colonos demisere: Nec minus in Vmbriam, cui paruulæ quædam circumiacent insulæ in continentem uersæ. Post autem maritimam Peloponesi descriptionem, mediterranea sequitur. Et primo dicemus montes, quorum medius penè Stymphalus est, Poglizi modo ad septentrionem, magis Achaiæ imminens. E quo Eralinus nascitur fluuius, & per lacum quem Stymphalidem appellant transiens. Vnde aues uocatas Stymphalidas ab Hercule sagittis & tympanis fugatas poëtæ finxerunt. Ipsum autem fluuium in terram submersum perq; uigintiquinque mil. pass. ocultum in Argiuo dehinc agro emergere: & campū irriguum reddere Ouidius ait:

Sic ubi terreno Lycus est èpotus hiatu
Existit procul hinc, alioq; renascitur orbe:
Sic modo combibitur, modo recto gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in aruis.

Quem Arsinum quidam uocant: cuius nominis & alij sunt, ut in suis locis dicentur. Est mons alius Taygeta in Laconia Portes nunc ad austrum longè excurrens in Tænario promontorio desinens, ubi uenabantur uirgines, Libero & Apollini sacer, non grandis admodum, cæterum excellus

uersum mare, & rectus, ad aquilonem Arcadiæ radices contingens, adeò ut in medio uallis relinquatur, qua Laconiæ Messenia coniungitur. Sic quoque dictus à Taygeta filia Agenoris regis Phœnicum: mons est niualis ac frigidus uehementer. In quo lapidicinæ sunt lapidum Tænariorum: in eóque Smaragdi inueniuntur plurimum uiriditatis nec non imaginum maculas habentes. Inde ad orientem mons est Cronius recentiores Greuenos. Est & Zarix qui tractum omnem orientalem obsidet uocatúrque nunc ab incolis plaga illa Zachonia, in Maleámque terminans. Stymphalo autem occidentalior mons est Pholoë, Xiria nunc altus ac syluosus totus in quo oppidum sui nominis fuit. Cui monti teste Diodoro Pholus centaurus nomen dedit: ait enim quum Pholus Herculem hospitio recepisset, illi'q; defossum uini dolium obtulisset, cuius odor ad propinquos delatus centauros ebrios reddidit. domum igitur Pholi aggressos, Hercules occidit: uerum quum Pholus centauros sepeliret, euulsa à quodam eorum sagitta uulneratur, quo uulnere obijt, hunc Hercules magnifice tumulauit sub monte à quo mons dein cognominatus est. Alius etiam attollitur mons Mynthe siue Menta, sic eum Strabo uocat, Olonos incolæ modo uocant ad meridiem prope Pylos, quam Mentam Plutonis Pellicem extitisse fabulæ tradunt, eam quum Proserpina dolo circumuenisset in Hortensem mentam transformauit. In eo enim menta herba abundat: Iuxta quem Plutonis templum erat: & super campum Pyliacum, lucus Cereris, egregia fertilitate conspicuum. Duo inde fluunt amnes Dalion et Acherō qui in Alpheum uadunt. Item mons Neris in Argiuis: unde illud:

Quæq; pauet longa spumantem ualle Charadon
Neris.

Est Chardus amnis per eam uallem effluens, saxa natantia euoluens. Similiter & Nonacris Arcadiæ mons circa quem aqua mortifera manat nec odore notabilis, nec sapore Styx ab incolis appellata aduenas fallens, quia non facie, non odore suspecta est, quæ non aliter, ac gipsum constringit, & alligat uiscera. Brabasthenes quoque mons est à Lacedæmonia decem millia passuum distans uersus mare. Item Cyllene mons maximus, à Cyllene nympha denominatus, cius ad perpendiculum altitudo (ut quidam aiūt) duorum millium & quingentorum passuum. In quo Mercurius natus est, unde Cyllenius appellatur, qui in Ichthin promontorium perducitur, ad cuius radicem auroram uersus Alpheus in mare præterit, in quo primum Mercurius Lyram fecit. Quidam Maiam ibi eum esse enixam: circa quem teste Plinio, nec usquam alicubi merulæ candidæ nascuntur. Præterea mons est Lycæus in Arcadia, uarijs uestitus arboribus unde dictum est:

—Et opaci rura Lycæi. Et rursus:
Consitaq; arboribus Lycæa relinquerat arua.

In quo

In quo Lycæi Iouis templnm locatum fuit. Lactantius autem grammaticus in Lycæo Panos templum fuisse ait. Menalus deinde mons amœnissimus est, propinquus Argo sylvis undecunque redimitus: quod Maro notat:

Menalus argutumq́ nemus pinosq́ loquentes
Semper habet, semper pastorum ille audit amores.

Nam regio circũ ad ouium pascua bona admodum est: In Menalo oppidum Melæneæ fuit, quod & Menalus à montis uocabulo dictum, inter Heræam & Megalopolim situm. Postea Herimantus à quo eiusdem nominis fluuius in Alpheum defluit, ex aquis in nemoroso iugo scatentibus deriuatus. Cuius etiam nominis cupresso arbore densissima sylua iuxta montem pullulat, Arcadiæ finibus contermina, in qua Hercules aprũ agros uastantem cepit: Aliqui uolunt Erimanton locum esse iuxta Parthenios agros, ubi Hercules de apro, & de auibus triũphauit. Mons quoq́ Arthemesius est in Arcadia, ab Arthemisia herba in eo nascente quam Chiron ibi primum reperit, denominatus. Est & Parthenius à uirginibus dictus, quæ ilhic uenari consueuerant: de quo Virgilius:

Aut apros uenabor acres, non me ulla uetabunt
Frigora Parthenios canibus circundare saltus.

Ac præter iam dictos mons est Aphesantus nomine in regione Argia: de quo Statius:

Mons erat audaci seductus in æthera dorso
Nomine Lernei memorant Aphesanta coloni
Gentibus Argolicis olim sacer.

In quem Adrastus Argiuorum rex quum expeditionem in Thebanos acturus esset unà cum Melampo uate ascendit uisurus quid ex bello Argiuis eventurum esset. Post autem montes ciuitates sunt, & eæ primum quæ proprie in Achaia habentur. Phere cuius nominis alteram ad mare posuimus nũc Sanctus Georgius, Elice inde, quam urbem Eusebius terræ motu absorptam dicit: & Strabo à fluctibus deletã, nam quum terræ motus in sublime pelagus extulisset ipsam diluuij instar absorpsit simul & Neptuni templum Eliconij, cuius urbis calamitatem noctu incidisse Heraclides cõmemorat, ipsamq́ licet stadijs duodecim distaret à mari, toto cum loco fuisse obrutam, duxisseq́ nomen teste Igino ab Elice nympha Oleni Vulcani filij gnata, quæ una cum sorore Ægan Iouis nutrix fuit, quod scribit Homerus. A qua 5. mil. pass. Bura urbs mari incumbit, quæ dicta est à Bura filia Ionis filij Xuthi & Elices, quam ex frequenti terræ motu absorberi contigit, ut Ouidius attestatur:

Si queras Elicen & Burin Achaidas urbes
Inuenies sub aquis, & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent, cum mœnibus oppida mersis.

In Bura Sybaris erat fons à quo flumen in Italia denominatum est. In hoc litore Erasinus fluuius labit, ut paulo ante meminimus. Postea Pellena est castellum sanè ualidum olim quod nūc Zaracha dicitur, cui Taygetā uersus ampla & fructifera uallis adiacet, Pellena Diacoptum nunc ab incolis dicitur: est & uicus Pellene: sunt Pellenenses ex Cephallenia teste Herodoto. Fuit & Pellena aliud ab hoc oppidum in Laconica situm iuxta Megalopolitanum agrum. Est & Caradron ciuitas iuxta montem Neritem penes eiusdem nominis flumen, ut anteostendimus. Hinc Sicyoniæ terræ in qua Phlios urbs quam Statius pecorosam cognominat. Inde Sicyon urbs quæ ante Mecona post Ægialum nomen appellabat nunc Vasilica. Quæ quum tribus millib. passibus à mari in edito tumulo Cereri dicato reædificaretur Demetrij persuasu (ut Plutarchus scribit) suo de nomine Demetriadem appellari iussit, uetus ædificium quum ad mare esset à Phoroneo Argiuorum rege, ut quidam uolūt positum, emporium cum portu. Sicyoniæ terræ atque Corinthiæ terminus est Nemæa fluuius cuius nomine etiam sylua est. Verum Statius:

Qui Drepani scopulos, & oliuiferæ Sicyoniæ
Culta ferunt, quos pigra uado Langia tacenti
Lambit.

Videtur Langiā fluuium esse (ut hic Statius) quem Strabo Nemæam uocat: nam & Langia fons est, ut infra dicemus: Plinius hæc urbs diu officinarum omniū metallorum patria fuit, quę deorum simulacra nobilissime expresserat. Fuit Sicyoni propinquus Selleis fluuius, alter ab eo superius dicto, & ei uicinus pagus Ephyra. Super Sicyoniū campum Orneæ oppidum, cui nomen pręterlabēs fluuius dedit, incolarum tum copia frequēs. Hinc est Corinthus urbs à Sisypho latrone Æoli F. cōdita ut Eusebius tradit: Ephyra prius dicta teste Plinio, quæ euersa, à Corintho Orestis F. restaurata, Corinthus denominata fuit, cognomine superciliosa ob eius oppositionem. Sunt qui dicant Cercyram quoqꝫ uocitatam quandoque sub qua Orneus amnis elabitur. Vrbs quondam Achaiæ caput, totiusqꝫ Græciæ (ut inquit Cicero) lumen in duo maria Ionium & Ægeum quasi spectaculo exposita: quare Statius:

Iam pronis Gradiuus equis Phyrea præmebat
Litora, qua summas arce Corinthus in auras caput
Extollit, & alterna geminum mare protegit umbra.

Imminet enim Isthmo ad meridiem, arcem in summo monte munitissimam habens quę sola hodie restat, ascensus ad tria mil. & quingenta pass. reliquum uerò urbis in campo ad utrumque mare diminutum est. Erat enim sub arce in radice montis ad aquilonem uersa: quam eodem nunc nomine, licet corruptè iuniores appellant. Romani eam funditus euertere L. Manlio Cos. ex S.C. quia ibi legati Roman. uiolati erant: sed direptam pri

mum

mum, ut ait Florus, dein tuba prǣcinente deletam ac incensam. Quare cō-fusa statuarum metalla, auri, argenti, ærisq; sunt, ex quo æs Corinthiū pretiosius cæteris habebatur, quod scribit Plinius: cuius urbis circuitus undecim mil. pass. complebatur. In montis uertice ædicula Veneris sacra erat, infra uerticem Pyrene fons perspicuas ad imum habens aquas, potui suauissimas. Vrbem diutius post casum suum desertam Diuus Cæs. restituit, propter bonum terræ illius ingenium ut ait Strabo, missis eo colonis frequentibus generis Libertinorum. Inde castellum Sollygia fuit in colle sui nominis situm iuxta litus Crissei maris. Hinc Elidis terra quæ Epiē antea uocabatur: Locus ut ait Polybius incolarum multitudine, & rerum omnium copia inter cæteras Peloponesi regiones refertissima. Quippe magna pars habitantium, ita agriculturæ deditisunt, ut omnem suam ætatē ruri agant, nunquam ciuitatem ingrediantur, amœna omnis. Nam templorum uarijs dijs, sicut & Elaphiæ, ac Daphniæ, id est, Ceruariæ atq; laureę, Dianę, Veneri ac nymphis dicatorū plenissima est, frequētesq; intereundum Mercurij ædes adsunt & luci, & florida uireta propter abundantes aquarū fontes. In qua mediterraneæ sunt urbes: Elis oppidū speciosis uiris, tum fœminis prǣditū: in cuius nunc loco castellū est Chalaurita, Homeri ætate muris nondum cincta, quam Strabo curuā Elicem uocat, quia ei sic obtigit: fertilitate præstans ubi tubera nobilissima nascuntur. Quod quum Persæ bellum Græciæ inferrent, multi in unum populi conuenerunt, & eam quæ hoc tempore cernitur ciuitatem condiderunt, quod scribit Diodorus: Per huius atque Pysæ terminum Elissus siue Elisa flumen labitur, per ipsam uerò Elidem Alpheus fluit. Mox Buprasium oppidum fuit, non sanè ignobile, ut scriptores tradunt, nunc loco tantum uocabulum restat, & est in uia qua ex Elide Dymā proficiscitur. Sequitur olympia Pysa urbs ubi nunc Stauri oppidum à iunioribus, quod uallibus undique cingitur, cui Ortonius mons imminet, numini olympij Iouis tum dicata, ubi eius delubrum erat ludis atq; tot oblatis ex uniuersa Græcia muneribus clarum: In quo eiusdem dei simulacrum Phidiæ opus, per quā Alpheus amnis labitur. Sunt qui Pysam à fonte Pysa appellatam dicant, qui fons dein Besa uocitatus est: alij à regione quæ Pysa nominabatur in qua etiam regione Salmone urbs est, fonti sui nominis uicina, de quo fluit Enipeus Alpheum ingrediens, qui dein Barnichius est dictus: Diodorus Salmoneus ait ex Æolo Deucalionis F. natus, ex Æolide cum magna suorum manu profectus cōstitit in Elea apud fluuium Alpheum, ubi ciuitatem à suo nomine Salmoneam condidit. Fuit etiam ciuitas Ies in monte sui nominis posita sex mil. pass. à mari, quem montem Alpheus præterfluit. Item Alesium quod postea Alesiæum oppidum uocatum est. Mox Heraclea urbs nō longè à Salmonea, distat ab Olympia locus (sustulit enim eam antiquitas) quinq; mil. pass. ferè, ad Cytherium flumen posita. ubi Goniades nym-

phæ facellum habent, de quibus opinio est, ut aquis earum morbos sanitati restituant. Et nō longè ab olympia Epina urbs interijt per quam Parthenius excurrit amnis. Inde est Coryne, à quibusdam Corena siue Corone urbs Antilodum modo. Dein nō multo Hypania quæ nūc Acumba dicitur, sub qua Acheron & Dalion exigui amnes in Alpheū cadūt. Est quoq; Leprium ciuitas quę ad mare quondam fuit, ubi nunc Chaiapa castellum, ad Pylum in 5. mil. pass. ferè. Circa Leprium montes sunt qui ad mare usq; perueniunt, iuxta Neptuni Samiacū sacellum. Sub his duo sunt ad litus antra, unum nympharum Anigriadum, ut superius meminimus. In altero monstrantur facta de Atlantidibus & Dardani procreatione. circa Leprium bina iecinora leporib. translatis aliò interijt alterum: sicut in Crana reperire insula indicauimus: & in Cheroneso ad propontidem fama est. Sequitur Chaan urbs quondam Leprio uicina quam Acidō amnis præterfluebat, ubi Æphasius campus aperitur. Inde oppidulū Tympania à quibusdam Typaneæ à Typæo monte fluuio Acidoni appositū quod incolæ Strouizi modo uocant. Post autem Eliden Arcadia regio est, quam Amarinthus fluuius in Alpheum irrumpens ab agro Pyseo diuidit, ab Arcade Iouis F. denominata, dicente Eusebio, Arcas filius Iouis & Castillonis Pelasgis in ditionem redactis, regionem ipsorū Arcadiam nominauit. Plutarchus, Ferunt Arcadas primum Græcis in Peloponeso fuisse cognitos, quum ea regio Apia etiam diceretur, unde Apij Arcades mutato nomine appellati sunt: Quæ quondā Lycaonia dicta est Dionysio Halicar. teste. Item & Parrhasia quandoq; appellata: alij nemus in ea, ut Statius Parrhasiumq; nemus, ubi Callisto à Ioue compressa est, sylua postea Helice nomē accepit: Quidam à ciuitate tum idem nomen gerens, quam meminit Homerus. Strabo Arcadicæ gētes Græcam nationē uetustate præstare credūtur: At enim propter omnimodam regionis uastationē haud sanè longior de illis fit oratio, oppida namque bellorū assiduitate deleta sunt funditus, quę superiorib. sęculis fama nobilitauerat, ex quib. temporibus agrorum cultores defecerūt: Fertilia pecori fuere pascua præsertim equis atq; asinis, equarū suppositorib. hæc ille. Cuius uerba libenter ex hoc retuli, ne si cum priscis locorum nominib. præsentia comparauero, pręter paucis, minime mirandum sit, licet castellis plurimis refertus locus, omnia tamen ab antiquis uel transposita, uel denuo ædificata sunt. Pauca locum priscum, quēadmodum & nomen tenent. Quod etiam Thucydides probat (ut ad gentis primordium redeam) uetustiss. Arcadas esse, quum dicat hūc morem Gręcię fuisse, ut coacti in alienā ire terrā quas fertiles esse cognouerāt, easdem uastabāt ueterib. incolis pulsis, sed Arcades ob sterilitatem agrorum commoti non sunt, & ideo nobiles existimantur. de qua re Ouidius:

Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, & luna gens prior illa fuit.

Regio frigida & nebulis obnoxia, cur autem id illi contingat Aristoteles in problematibus probat. In Arcadia scribit Plinius uinum fieri quod fœcunditatem fœminis importet, uiris rabiem, & alio loco. In Arcadia taxi arboris baccas nasci, tam præstantis ueneni, ut si qui dormiant sub ea cibumue capiant moriantur. cuius in montibus Asbestus lapis nascitur coloris ferrei. Est in regione hac inter alias, ciuitas Hira, siue Hæra, Hereum à quibusdam, in monte iuxta Megalopolim quam herbosam cognominauit poëta quinque millia passuum ab Argo distans, à Mycenis decem, condita ab Heræo Lycaonis F. quæ Sologorgos ante dicta est. Inde est Phialia uel Phigalia urbs in montibus sita nunc Dauia quam Acidon fluuius præterfluit, qui inter Megalopolim & Elidem medius est, quem teste Seneca terræ motus effudit: quidam Ladonem ipsum appellant, amnem placidum è paludibus profluẽtem, circumiectámq; ciuitati regionem Phialam incolæ nuncupabant, pecorosam cognomento, quod egregio abundet pecore. Est inde Lãpa ciuitas à candore pruinarũ dicta, Lampo enim Græce splendidũ dicitur, in niuosis montibus constituta. Sequitur Tegea quę Muchli modo nuncupatẽ ciuitas amplifs. agrum habens felicẽ, Strabonis tempore mediocri statu permansisse, ac præter Aleæ Palladis, ut ipse scribit, reliqua omnia assiduis bellis consumpta: Alea à conditore Aleo in syluis. Inde Mantinea urbs altera ab ea q̃ in maritimis est cuius interitu Goriza modo dicta renata est: eam olim Epaminũdas superatis secũda pugna Lacedæmonijs illustrã reddidit, in qua & ipse diẽ suũ obijt, eam urbẽ ait Plutarchus Argiuis Antigonis concessit quum illi ab intregro reficere decreuissent, ipse imp. quum esset eius instructioni opecis præpositus, ex decreto ne deinceps Mantinea ciuitas, sed Antigonia mutato urbis uocabulo in adulationem Anthigonij eius qui Philippi Persæ, procurator regni fuit. Adrianus quoq; princeps ex Anthigonia rursus ut Mantinea diceretẽ imperauit: atq; ita post obtinuit, urbs in amœno loco sita: ideo Ptolemæus Anthigonia quę & Mantinea. Cynosura inde locus, à quo minor ursa Cynosura dicitur. Psophis urbs quæ Psophris à nõnullis, antiquifs. Arcadũ est, q̃d scribit Polybius, et in medio Peloponesi sita, circa quem locum nũc oppidum est, incolæ Dimizanam uocant: Cuius ab occasu iuxta mœnia uelocifs. torrens defluit, qui quũ magna hyemis parte intrãsfretabilis sit, aditum ad urbem ex eo latere prohibet. Ab oriente Erymanthũ habet magnum ac præcipitẽ fluuium in quem torrens ipsẽ cadit. Tertium à meridie latus tutiss. reddit, quartũ aũt quod ad septẽtrionem uergit collis superat asper ac difficilis. Postea Lysie siue Hysie urbs nunc Crepa. Dein Stymphalus oppidũ Lõganico modo apud sui nominis mõtẽ; cuius uestigia penẽ supersunt, ubi Terentiũ comicũ interisse fama est, quidã Leucadiæ Stymphali sinu. Sequitẽ Clitor oppidum excisum modo Gardichi ab illis nũc hominib. cũ fluuio sui nominis, & fons sub ipso: de quo ait Ouidius:

Clitorio quicunq; sitim de fonte leuauit.
Vina fugit, gaudetq; meris abstemius undis.

Est non longè inde Lilæa ciuitas diruta. Postea Megalopolis, nunc Lunadari, olim cunctarum urbium Arcadicarum amplissima, in quam habitatum plurimæ ciuitates post deleta frequentia præliorum oppida confluxerunt, ex quo nihilo Sparta minor, aut uiribus inferior fuit, nulliusq; imperio subdita, in libertate degebat: Eam Cleon, siue ut quidam Cleomenes cepit, spoliauitq; ac funditus euertit, ut nulla iu posterũ spes ipsius denuo ædificandę relinqueretur. In eius agro ignis noctu flagrat, nõ acer sed iucundus, nam frondem densi supra se nemoris non adurit. Mox Palatiũ oppidum, à quo Romæ Palatium. Item Nonacris urbs fuit montibus septa in qua teste Herodoto Stygis aqua è petra manat, seu distillat potius, quam in uase quodam colligebant ad iusiurandum, hoc est per aquã Stygis: ea Plinius, nec odore differens nec colore, e pota ilico necat. Vnde paulo Phœneum urbs sita erat, circa quam ut refert Erathostenes Nauian fluuium per campum urbi uicinum stagnare, & subter quædam ingredi foramina: apud etiam hanc urbem Stygis aqua fuerat: In cuius agro lacus est urbis nomine, aquæ natura mirabilis, quem describens Ouidius ait:

Est lacus Arcadiæ, Phœnon dixere priores
Ambiguis suspectus aquis, quas nocte timeto
Nocte nocent potæ, sine noxa luce bibuntur.

Postea oppidulum est Ardania sub Megalopoli situm, uersus Messenem, Oechalia Euryti prius dicta. Dehinc Argiæ mediterranea in quibus primo regio Nemæa & urbs fuit, qui locus Tristena nũc dicitur, cui Nemęa sylua proxima erat, quæ & Molorcha dicta est à Molorcho pastore: Qui Herculem uenientem ad occidendum Nemæum leonem suscepit hospitio, quæ sylua inter Cleonas & Phliuntem surgit circa montem quem Tritonem uocabant, huius in radicibus aderat spelunca ad quam diuertebat belua haud lõgè à Mycenis: ibi de Nemęo leone gesta fabulis prodita sunt. unde Virgilius:

Et uastum Nemææ sub rupe leonem. Item Lucanus:

In Nemæa sylua duo labuntur flumina Erasinus, & Asterion è Stymphalo ut diximus monte exorientia, inter se contraria, nam illud magno sono & arborũ populatione præterit quum alienis aquis intumuerit, istud mitè incedit, quorum meminit Statius dicens:

Et nunquam in ripis audax Erasinus: Et in alio loco:
Driopumq; trahens Erasinus aristas.
De Asterione uerò:
Celer Asterion, & fluctibus æquus.

Est etiam in Nemæa sylua fons Langia nomine à nympha sic appellatus, qui postea dictus est Archemorus ab Archemoro Licurgi F. qui puer iuxta fon-

xta fontem serpentis ictu concidit, ubi annuus agon iuxta illum in eius honorem exercebatur, cuius meminit Statius. Hinc est Cleone mediocre oppidum alioquin pulchrum in uia quæ ex Argo Corinthum ducit, in eorũ cõfinio positum quindecim mil. pass. ab Argo, à Corintho decem: In quo nunc loco Sanuasili oppidulum est. Post autem Temeniũ est, in media planitie qua itur ab Argo Nauplium, Quo in loco Temenus herous iacet, moles est ingentibus erecta saxis, tria mil. pass. à litore Argolici sinus distans, iuxta quam Lerna fluuius, eodẽ quo palus nomine imbriferis aquis fluit, ideo in æstate arescit. Inde Argos Hippium cognomine ciuitas ferè antiquiss. Græciæ priscum nomen adhuc seruans, à qua regioni nomen est, inter alias nobiliss. Nam Liuius, Argos & Lacedæmones duas clarissimas urbes, lumina quondam Græciæ. Quam Danaũ, ut apud Diodorũ legimus, ex Ægypto profectum cõdidisse ferũt. Quapropter & apud has nationes antiquo more circumcidebantur pueri ab Ægypto ea consuetudine traducta, à quo qui antea Pelasgi nominabantur Danai postea uocitarentur: Alij à Phoroneo rege ante conditam uolunt: quæ floruit ea tempestate qua Phœnices Io Inachi regis filiam eripuerunt: duabus prædita arcibus quarũ altera quæ adhuc restat, quum reliqua omnia urbis funditus euersa ac deleta sint, colle eminẽte sita est, Larissea à collis nomine tum uocitata: unde Larisseus apex, Collis ipse ea parte qua mare spectat acliuus est, lenem ascensum præbens, reliqua autem latera præcipuè quod in aquilonem uergit, recta atq; ardua rubentib. petris in profundam uallem desinunt, qua Inachus inter saxa labebatur, ex Lyrcio colle penes Cynosuram montem Arcadiæ ortus, uiolẽtus tum ac spumeus: Inde perpetuum iugum montis Parthenij ad interiora prouehuntur: Hinc ad austrum usq; mare planities, quæ curuatur in magnum sinum uadosum totum, cuius extrema alterũ Nauplia, alterum Astrum tenet: urbi subiectus ager, ut Aristot. tradit, q per Troiana tẽpora propter paludes, paucos alere poterat, exsiccatis postea locis, solidus commodusq; successit, qui abundantia frugum Libycus ager cognominatus est. Alij quod ex Libya primo huc illata sint semina, quod ait Festus: quam ob causam & Ceres ab Argis Libyssa uocata est: Nec frugum modo sed equorum quoq; regio fertilis, ut Homerus testatur: quare Argos nonnulli cognomento equestrem dicunt, uel equorum alumnum, licet Pelasgicum, & Iasidum à principibus & Inachum ab Inacho fluuio nuncupatum legimus. Mox Prosymna ciuitas Argiuorum fuit & alia Thyrintia. Inde Mycene urbs egregia quondam, quæ Charia modo dicitur sex mil. passuum ab Argo absens, à Perseo condita, cognominata autem (ut quidam uolunt) à nympha eius nominis. Quam urbem Argiui inuadẽtes radicitus euertere agrumq; ipsi & Cleonei ac Tegeatæ inter se dispartiuere: olim enim Mycenæ solo præstabãt, ex quo malum illis accidit: unde Virgilius Iunoni Samos, & Mycenæ dites. Neque

longè ab ea urbs Asine, est, Hermionica cognomēto Vulcanos nūc dicta, Strabo Argiuę terræ pagus dicit, & Driopum domiciliū, quam Driopes ipsi condiderunt ut Diodorus author est: pulsi enim ab Hercule domo eorum rege interempto alij in Euboeā, alij in Cyprū concesserunt, reliqui Euristei Herculis hostis præsidio freti tris urbes in Peloponeso cōdidere: Asinem, Hermionē, Eionem. Messeniorum hinc terra est, quā fructuosam esse Euripides scribit, aquisq́ irriguā, pastoribus copiosam, nō hybernis flatib. neq́ æstatis feruidis solibus molestā. in ea lapis Achates reperitur. Huius regionis Olura ciuitas fuit in ualle sita, quam quidam Dorion uocant, cuius in agro, musæ Thamirim Thracē cantandi usu priuauerūt. Neq́ ab ea procul Oechalia urbs exilis Andania deinde dicta. fuit quoq́ Oechalia altera in Thessalia. Et alia Amphygenia cuius urbis Homerus meminit, etiam Statius. Hinc Aliartus urbs apud quā Lysander à Thebanis occidit: ubi Niocastrū modo. Mox Ithome oppidū nūc Grebegni dictū, & est illa arx in rupe sita quā fuisse Messenię urbis ad mare diximꝰ, cuius cętera collapsa quæ iuxta mare erant, sola arx ipsa remāsit, quæ in mediterraneo uergebat, Ideo Ptolemæus hic à mari procul, quemadmodū & Acrocorinthos, id est, Corinthi arcē posuit. Dein Troezen ciuitas, nunc Tresina quā Thesciā cognominat Statius (altera ab ea quæ in maritimis sedet) q̄d Theseus huic urbi iter obsessum à latronibus liberū præstitisset, cuius in agro carbunculus gēma reperitur, uilis tamē. Laconiæ quæ & Lacedæmoniæ deinceps regionis descriptio sequitur, quæ Oebalia quandoq́ dicta est ab Oebalo Heroē, unde Ouidius loquens de Castore et Polluce qui fuerāt ex Amycla ciuitate Laconiæ inquit:

Et fugere Oebalidæ cursu potuere potentes. Et Statius:

Soluerat Oebalio classem de litore pastor.

Dardanius hæc regio ut scribit Strabo centenis urbib quondā fuit: & ob id Hecatompilon uocitatā: deinde quemadmodū & Arcadia tota desolata est: adeò ut præter Spartam, exilia quædā numero circiter 30. restare oppidula. Latum arandi campū Laconia habet, cęterum cultu difficilem, inter mōtes enim curua, circumeuntib. collib. dura atq́ aspera, hostibus ad incursandū minimè patens. Hic marmor uiride nascitur, quod Græci Ophites, nos serpentinū uocamus, ut in Dionysa insula scripsimus, quod etiam Lacedæmoniū dicitur. Erat in regione inter huius atq́ Argiæ montana Thyreæ ciuitas, quam amœnā fuisse Homerus ait & Sellas oppidum super Eurotā fluuiū. Erat et Cardamyla urbs in petra ualido munimine olim, propè mare sita castellū modo Sapicū. Hinc Lacedæmō urbs magna quondam in cauo & in æquali cāpo qui stagnari solitus, ideo lacus uocabatur dein aridus factus, sita, Iunoniq́ sacrata, nunc uerò sublata uetustate urbe eius arx in petra ascensu difficili restat, quā Misitra hæc ætas uocat. Sub qua ad Eurotā amnē magnæ urbis fragmēta apparēt, ubi sub ipsis prope

mœnibus

mœnib. fluebat, quæ urbs regioni teste Homero nomen dedit, à Lacedæmone Semelæ F. ait Eusebius cōndita, Quæ & Sparta aliquãdo dicta fuit, à Sparto Phoronei regis F. qui eodem authore teste urbem ampliauit: Aliter Trogus atq; alia de causa Spartã dici uult: siquidem quũ Lacedæmonij ab uxorib. domũ reuocarent (decẽ quippe annos in obsidione urbis Messeniorũ consumpserãt) illi obstinatione quadã, iuuenes eligunt qui domũ reuertant, suisq; cũ uxorib. permisceant, ex quib. geniti ob notam materni pudoris, Spartani uocati sunt: Fuit quoq; & urbi & regioni cognomen Cetoessa, ut apud scriptores quosdà reperit: Strabo siue à Cetis, id est, balenis, siue quoniã magna est à magnitudine dicatur: subinde Cæetessa quia herba Calamintho, id est, nepita uehemẽter est abundans: alij ad rimas appellari quas terræ motus efficiunt, qui cæeti uocantur, Laconicã uerò frequẽtibus terrę motib. agitari: legimus enim apud Plinium Anaximandrũ milesiũ Physicũ Lacedæmonijs prædixisse, ut urbem ac tecta custodirẽt, instare enim motũ terræ, & tum urbs tota eorũ corruit, et Taygeti montis magna pars ad formam puppis eminens abrupta clade eam insuper & ruina pręssit. A qua urbe haud procul uersus orientem defluit Eurotas flumẽ quod modo Iris ab incolis dicitur, ex maiore parte anni propter profunditatem intransfretabile, & quia in margine laurus pullulat poetæ sacrarunt illud Apollini, dicente Virgilio:

Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audijt Eurotas, iussitq; ediscere lauros.

Colles uerò qui ad occasum uergũt, asperi atq; difficiles sunt, & pręter modum alti, imminentq; urbi. Iuxta quorũ radices flumen ipsum labitur, qui colles Menali montis sunt: In cuius urbis laudibus moratur Cicero, & qui soli toto orbe terrarum 700. inter annos amplius, unis morib. & nũquam mutatis legibus uiuunt inquit. Post autem parum à dicta urbẽ Amyclæ ciuitas fuit in agro amœno sita, in cuius nũc uestigijs Vordonia oppidũ est, Apollini tum sacra, ubi dei templũ inter cætera regionis illius opera, diuitijsq; præcipuum. Vrbis uerò ager omni arborũ ac frugũ genere feracissquæ etiam Melano monti subijciebat. Inde quoq; haud procul Brysea oppidum interijt, in quo Bacchus præcipuẽ colebatur, unde Bryseus est dictus. Item Lerna regiũcula sic à Lerno rege cognominata, in qua eiusdem nominis ciuitas olim, nũc ab incolis Petrina dicitur, quam Achilles apud Ouidium deleuisse inquit: ut,

Nam certè ualuit, uel quum Lernæsia primum
Mœnia deieci. Et in alio loco.
Procubuisse solo Lernæsia mœnia dextra.

Iacet hinc locus inter hanc, Argiuosq; ac Mycenæos per quem Lernæus fluuius per eiusdem nominis paludem fluit, postea in campis disperditur, in qua palude Hydra ab Hercule interfecta est: Iuxta autem Ler-

nam urbem fons ostenditur Amymone sic denominatus à filia Danai quã fabulæ in eodem loco Iouem compræssisse tradunt, ex qua Nauplius Palamedis pater natus fuit. Sequitur Thurium oppidum in cacumine aspero positũ Bardugna modo. Inde fuit urbs Blemina loco decliuo sita. Post quam Thalama nunc Vasilopotamum. Et Gerenia urbs Pasaua modo, ex quo loco Nestorem Gerenium uocitari dicũt, quoniã ibi salutem comparauit. Ostenditur in Gerenio agro sacellum Esculapij Tricæum cognomine, quia uenientes è Thessalica Tricca mortales, illud condidere. Item Oenoë, quam alij Boënam ciuitas super Selã flumen posita, & Bityla urbs natura munita, quæ sic etiam nunc dicitur.

Cretæ insulæ situs.

CReta insula est, quæ uulgo Candia dicitur, in ortũ occasumq; proiecta, longa 250. mil. pass. nusquam latitudine sexaginta excedẽs: tota uerò quingentis patet. Ab occasu mari Adriatico: A septentrione Cretẽsi: A meridie Punico: Ab oriẽte Carpathio pulsatur, quod ait Ptolemæus: Dionysius uerò: ab occasu Cretẽsi: à septentrione Ægeo: à me die Punico: ab oriente Eoo abluitur. Centum quondã urbibus clara, quare poëta Hecatompolim cognominat. Ephorus nonaginta quum decem, prius ab Idomenei inimicis euersas fuisse memoriæ proditur. unde Maro:

Creta Iouis magni medio iacet insula ponto.
Mons Idæus ubi, & gentis cunabula nostræ
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.

Item Lucanus, & Ouidius: Cui nomen inditum teste Dosyade à Creta nympha Hesperidis filia, Diodorus ait à Creta eius insulæ regis filia uxore Hammonis nominatam, quum prius Idæa ab Idæa coniuge Iouis Celi fratris dicta & à Curetibus et Corybãtibus regnata fuisset: Anaximander uerò à Crete rege Curetum inquit, qui primus in ea regnauit: Philistides Molos, Ecathes Æriam primum dictam, quod Gelius asserit: dein Curetam, & Macaron à cœli temperie appellatam fuisse: & à quibusdam Macroneson, hoc est longam insulam. Hanc initio antiquissimã Idæi dactyli appellati habitauerunt, qui circa Idam montem loca tenuere: Ephorus, ex Ida quæ est in Phrygia Idæos dactylos diuinandi arte peritos cum Mydgono huc peruenisse ait, ex quibus nonnulli Curetes genitos uolunt. Alij quidem ex Ioue Celi fratre, qui quum in insula regnaret, decem genuit filios qui Curetes sunt appellati: licet Strabo scribat Curetes Iouis educatores atq; custodes è Phrygia huc transmissos, cui assentit Eusebius. Creta quamuis montibus frequens, ualles tamen fertiles & pingues habet, quum insula aquarum copia abundet, larga uitis, mira solis indulgentia, quare affluẽter uinum optimum facit, quod eius loci homines uernacula lingua Maluasiam dicunt, cuius iam bonitate ac nobilitate omnes Europæ incolæ capti uinum Creticum magna quisque impensa

in suas

in ſuas prouincias conuchũt, nec lactis minus, ac mellis. Ingentes ibi arbo
res Cupreſſi præſertim ad naues fabricandas naſcuntur: Et quod mirabi-
lius atq; beatius eſt, nullum hic infeſtum homini animal producitur, non
urſus, non lupus, non ſerpens, neq; aliud quid ſimile reperitur: quod bene
ficium Herculi attribuitur, nam eius opera, hæc omnia ab inſula climina-
ta eſſe feruntur, Idq; Iouis feciſſe gratia quandoquidem Iuppiter ibi natus
alitusq; ſit: præter Phalangium, ſed nec nocentem hic. Eſt & ſylueſtrium
ceprearum magna frequentia, quibus ſi in Ida duntaxat monte herbam
carpere cõtigerit, dentium ſuperficies uelut inaurata reſplẽdet, ubi etiam
Ditanum herbam Plinius creſcere dicit ueneno contrariam, Quod pro-
bat Valerius dicens, capreæ Cretæ quum uenenatis ſagittis confixæ fue-
rint ad ſalutare auxilium herbæ Ditani confugiunt. Ceruos præterquàm
in Cydoneatarum regione nõ eſſe: item apros & Attagenas Herinaceóſ-
que. Cæterum huius inſulæ ſitus, ut Ariſtoteles refert, prȩclare adeò poſi-
tus, ut uideatur eam ad principatum Græciæ quum mari cuncto immine
at natam eſſe, nam & Græci ferè omnes circum mare poſiti ſunt, florebant
enim Cretenſes tum nauigatione: Poſtea dum in tyrannorum poteſtate
fuiſſent, qui maria omnia latrocinijs aggrediebant, deuaſtati à Cilicibus
ſunt: Dein Romani eos debellauerunt: nam Pompei conſulatu Cretà poſt
Cilices fons ſecundus Piratarum erat, Strabo author eſt: homines præ a-
lijs ad inſidias, furta, rapinas, nocturnos inſultus, & omnia doli genera
promptiſſimi. In prælio uerò diſpoſitis cohortib. ſegnes, timidi, ac pror
ſus inutiles, qui teſte Homero ex uarijs nationibus atque diſsimili ſermo-
ne extitere, Fuerũt namque Achiui Cretenſes, Comati, Dores, Pelaſgi, &
Cydones qui latus occidentale inſulæ incoluerũt. Vbi primo Corycis pro
montorium eſt, & ciuitas eiuſdem nominis fuit, cuius nũc promontorij
nomen Cambruſſa. Cui non in mari procul inſulæ duæ paruæ ſunt Coſi-
cæ appellatæ olim, totidẽmque Mylȩ Cambruſſæ nunc. Inde Pholaarna
locus tunc habitatus, mòdo deſertus, quem conſtituit Minos, dein Laco-
nes & Achæi muro ualidiſsimo cinxere, effecereq; ut in meridiem ſpecta-
ret. Mox Ramnis portus. Inachorium oppidum deletum penitus, &
ultimo loco promontorium quod Græci Criumetopon, id eſt, arietis
frons, nunc S. Iani, cui ſcopuli tres Acuſagores nominè obiacent: Auſtra-
le uerò latus Eteocretes tenent, qui horum locorum aborigines putantur,
reliquos autem præter hos atque Cydones, aliunde conuenas: In hac ita-
que maris ora poſt iam dictum promontorium, Liſſus oppidum interijt,
ſupra ſui nominis portum erat, qui portus Phioniſſi nunc ab incolis dici-
tur. Poſtea fuit oppidum Tarba, & aliud Poecilaſium olim, iuniores mo-
do Selinum dicunt in ſinu poſitum, E regione cuius licet in mari procul
Thera inſula in qua eodem nomine ciuitas fuit, hodie Gozi dicta. Sequi-
tur Hermea promontorium à quo ſcopuloſa ripa uſque Phœnicem por-
tum ex-

tum excurrit, ad quem Phœnix ciuitas posita erat, ubi nunc Castrum S. Niquetæ situm est. Inde Massalia flumen longè à septentrionali plaga è medio penè insulę duobus auctum amnibus in mare excurrit. Mox sinus aperitur planitiem ingentem terminans incolę nunc Messeream illam uocãt. In cuius medio ad mare Psychi oppidum olim nunc Priotisa dicitur. Cuius ad orientalem partem Electra amnis quem Potereum Victruuius uocat in mare exit, qui mediam planitiem secat, inter Gortynam Cnosonq́; ciuitates, multas secum aquas trahens: In ea planitie pecora quæ proximè Cnoson pascuntur spleneticа esse, quæ uerò proximè Gortynam non habent apparentem splenem, quia in hac tantum fluminis parte herba nascitur, quam Cretenses asplenon uocant: Ad occasum uerò dicti oppidi ad montes usque loca omnia palustria sunt. Postea in litore Matalia Gortynæ olim emporium, quod alij Matallum uocant, portum habens, sexdecim millia passuum à Gortyna absens. hinc in mare Leon promontorium uadit, ita ab indigenis denominatum, quoniam leonis formam retineat. Fabulæ autem narrãt esse unum ex leonibus qui quondam Rheæ matris iugo subditi fuerunt, à quibusdam uerò Phæstion dicitur, in Phæstia enim ora sedet: Retro quod promontorium haud lõgè à Gortyna Leuinæum templum erat, quo multi ex Aphrica religionis causa nauigabant, ubi & Olyssa oppidum interijt, iuxta quod insula parua iacet nautæ Calolimionas dicunt portum efficiens: quare Homerus imminet mari petra inquit in Gotyni finibus, unde auster magnos in asperum promontorium Phæstiõ fluctus impellit, & parua petra magnam undarum uim cohibet, huc Menelaus tempestatem fugiens se recepit. Inde fuit Lebena alterum Gortyniæ emporium ab ipsa undecim millia passuum distans, & Cataractus fluuius Anapodare nũc, magnus quidem ac procul intus ab occidentali parte, alijs quibusdam aquis plenus effluit, spatiosissimos rigans campos quos item Messaream appellant, quod nisi colles tenui discrimine interiacerent, planities hinc inde committerentur. Alius dein fluuius Ilitheus per campum circa suos fontes labens, inde collibus receptus mare infunditur iuxta cuius ostium ad auroram Ilithospolis urbs fuit, quam uetustas abstulit, eam quidam Amyssum uocãt, in qua Diomedes regnauit, habuitq́; portũ difficilem, in quo Ilithiæ antrum. Item fluuius Myrtus magnam per Planitiem serpens, & quę in alterum penè ad septentrionẽ mare pertingat. Post illum alius est illi modo Calogeros uocãt, Inde alius quem Ipotamos nuncupant, pari fermè inter se spatio à montibus ad mare defluentes. Hinc urbs est Piytina siue Pynta cognomine sacra, siue Hierapygia quæ Larissa ante Strabone teste nominabatur, in colle enim est, qui Sacer appellatur, nũc Zirapetra à iunioribus dicitur: cuius exaduerso nũc in mari longè Cleudos insula est, in qua olim ciuitas Gaideronis modo ab incolis, cui circum stãt scopuli ut Crysa, Ophiusa, Buto, Aranusq́;.

Postea

Postea Erythreum est promontorium cui aliquot obiacent scopuli: & insula Litoa olim, nunc recentiores Christianam dicunt. Postq; illud promontorium aliud Ampelas nomine in mare prosilit. Mox Itanospolis ciuitas in petra uudiq; prærupta sita fuit, cuius ne uestigium quidem apparet. Hinc litus orientem spectat, quod Dorienses tum incolebant, ubi primo Sammonium siue ut alij Salmonium promontorium attollitur. Salamon huius ætatis nautæ dicunt. Ante quod insulæ modicæ sunt: Phocæ, Plachiæ, Sirides, Naulochos, Armedon, Zephyreq;. Post autem illud Minoa portus est qui & bonus portus dicebatur. Iuxta quem Camara ciuitas, siue ut alij Thalassa fuit colli in mare descendēti adiecta. Ac paulo inde Olus oppidum antiquitas deleuit. Nec multo post Chersonesus est ubi Lycti emporium, pagus nunc, diciturq; Paleocastrum, cernuntur quippe ibi ueusti ædificij passim plura uestigia: ubi Britomartis ædes sacra erat: de qua Solinus, Cretes Dianā religiosissime uenerātur Britomartem gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat, uirginem dulcem. Inde altissimus mons pluribus collibus distinctus in Chersonesi modum, cuius extrema Zephyrium appelatur. Post autem circumflexo Zephyrio, septentrionale insulæ latus occurrit, ac initio magnus ingreditur sinus, in cuius intima Heraclium est Cnossij emporiū, quod insulani nūc Setiam dicūt. Cui adest ad auroram amnis quidam, retro campum frugiferum, sinus nomen ab oppido accipit: in cuius conspectu scopuli in alto iacent Sanisades nomine. Post illum sinū, alius magnusq; patet, in quo parum à litore, nō nulli sunt scopuli, quorum qui contra Panormum est, Colloqueta iuniores appellant, unde & sinui uocabulū est, Panormus oppidum quod modo Mirabellum dicitur, in medio pené curuati litoris situm, à quo paululū Chersonesus parua prominet. Inde terra in mare longè extenditur, unde iterum curuatur, ubi Cytæon urbs olim, quam recenti uocabulo Candiam nautæ dicunt, Venetorum colonia, à qua tota insula Candia nūc denominatur. Inde fluuius è superiorib. locis, peregrinis auctus aquis, Potamos illi, in mare cadit. Protendunt inde rectà in aquilonē montes saxosum relinquentes litus, in quo oppidū fuit Dion alio nomine Matiū, Cui obiacet insula quæ Dia tūm dicebatur Standia modo. Mox Pantomatrion aliud oppidum, quod nunc Milopotamum incolæ uocant. Hinc amnes quidam mare subeūt, quorum extremus largè effluēs aquas, cæterisq; productior est. Postea Rhithymna siue Rhytius ciuitas in Cherroneso sita, portu carens, quam posteriores Retemum nuncuparunt. Statim flectitur litus sinum efficiens Amphimalim quondam, nunc Sudam, planitie undique stratum. Vbi paulo à mari in collibus qui campos ad occasum terminant, urbs Minoa fuit, quod antiqui operis fragmēta latè intuentibus indicāt, dicitúrque nunc locus Paleocastrum ab accolis, id est, uetus castellum, Strabo emporium Amnisum prius dictum quod Minos usurpasse: Ex cu

ius urbis

ius urbis excidio renatum est ad orientē oppidum in eodem litore positū, quod insulani modo Picornam dicūt. Inter quę Pycnus amnis planitiem rigās in mare labitur. Hinc maxima, inutilis tamē efficitur Chersonesus, alpestris tota: Postquam in sinu Cydon urbium mater, ut græci dicūt am pla quondam ac illustris, portū habens haud profundum, tamen nec magnarum nauium capacem, quę urbs Cama nunc à iunioribus appellatur. A Cydone tum dicta Eusebio teste, qui ea tēpestate in Creta regnū habuit: Diodorus à Minoē ędificatā inquit, ubi primū de pecudum cornib. arcus curuati sunt: Herodotus à Samijs conditā, difusam, ꝓspectās planitiē, quā secat Iardanus fluuius ad occasum urbis mare intrās. Nam Homerus Cydones Iardani fluminis accolas dicit. Abest Cydonia pari interuallo ab Cnosso & Gortyna 10. mil. pass. Dehinc mōtes attolluntˀ in altum quib. initio promontoriū est alij Cosomon, alij Cisamon uocāt, inter q̄d & Cydonē, necꝙ ab eo procul insulę duę Leucę dictę, duęꝙ Budroę angusto dis iunctę freto. Inde urbs Ditamnū solo æquata cuius fundamenta circa ma re apparēt. Vltimo uerò loco promontoriū Pascum est, quod nautæ nūc Spatā uocāt: à q̄ insinuatˀ ora. In cuius parte intima Cisamopolis est, emporium Apteræ, q̄d castrū Chisamū hodie ab incolis nuncupatˀ, à q̄ sinui nomē est, cōtra dictū promontoriū Onisia est insula. Nūc ad interiora insulę diuertamus: sunt multi ac magni in ea mōtes, ut initio diximus, nota tamē dignis. Leuci, id est albi habentˀ, in occidētali parte insulę siti, q altiss. ac in summo dorso angustiss. sunt, in his arbores cupressi mirandę altitudinis grossicieiꝙ nascuntur, necꝙ in cōuallibus uel ipsorū montium lateribus ue rum etiam in priscis ac summis iugis, adeò ut spectabilius nihil humano ui sui sit, cuius materiei naues, aliaꝙ ad hominū usum ab Cretensib. fiūt. Præ ter hos Dictynnus erigitur mōs in Cydonia plaga, sic à Diana cognominatus, in q̄ phanū eius deę fuit, Dędali opus. Similiter Ida mons qui in me dio ubi latissimè insula patet cōsurgit, ab Ida Corybantis filia denominatus, Cretensium cunctorū celsiss. rorundus penè 80. mil. pass. in circuitu, unde niues à uerticibus nunquā absunt. q̄d etiā cæteris accidit. Ex quo Solinus, albet Creta iugis montium, qui ita excandescūt, ut eminus nauigan tes magis putent nebulam. Sed pręter cęteros Ida, qui ante solis ortus solē uidet, cuius in radicib. haud ignobilia tum oppida instar coronę sita erāt: in quo occultatum à matre ac nutritū Iouem fuisse à poëtis traditur: ubi etiam cupressi, ut in Leucis pullulant. Postmodum Dicta siue Dictęus mōs auroram uersus eminet, à Dicte nympha uocitatus, quæ in eo colebatur, in quo quidam genitū fuisse Iouem uolūt, atꝙ hinc à matre in Idam translatum absconditumꝙ ex quo Virgilius:

Addidit expediam: pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, & crepitantia æra sequutæ
Dictæo cœli regem tenuere sub antro.

Cæterum

Cæterum oppida in uniuersa insula hæc fermè habētur: Polyremnia urbs Cydoniæ contermina quam deleuit antiquitas. Aptera etiam, sic dicta Eusebio teste, à rege qui in insula regnauit, quam similiter abstulit ætas, eius per campū uestigia iacent, sita enim in solo plano montib. cincto erat, qui locus hodie Paleocastrū dicit̄, siquidē græci uulgari sermone, eo uocabulo uetustiora oppida uocant, distat Aptera à Cydonia 10. mil. pass. Phæstus inde urbs interijt, à Minoë rege ædificatā Strabo perhibet, quam Gortynios euertisse dicit, erat eñ à Gortynia non amplius 7. mil. & 500. pass. à mari uerò duob. & ab emporio Metallo 5. Inde Prassum Etreocretū cognomine pusillū oppidū inter Samoniū Cherronesumq; propinquā situ, q̄d Hierapyntanij effosso solo lapsum est oppidū, q̄d inde in prærupto colle reædificatū est, Similiter Subrita oppidū in saxo montib. undiq; septum fuit. Mox Eleutheræ ciuitas in cōualle sita, inter huius loci urbes haud ignobilis. Gortyna prætereaque ampla & illustris ciuitas fuit 16. mil. pass. pulchris ut Homerus ait muris cincta, ab Aphrico mari circiter 12. in campo sita, quē Messareā uocari diximus, amne Lenæo infusa, ex propinquis montib. exoriente, & hinc in Electrā cādente flumē. In qua teste Plinio fuisse iuxta fontem Platanū unam insignē, nusquàm folia dimittentē, quod Theophrastus in historia arborum scribit, sub quā Græci Iouem cum Europa cōcubuisse aiunt, ex quo urbs Elotis prius est dicta (sic eñ apud Crètens. Europa uocabat̄) Dein Larissa: postea Crymnia: & ultimo loco Gortyna à Gortyno Heroe appellata. Fuitq; haud procul à Gortyna locus ille apud poëtas celebratiss. quem uocāt Labyrinthū à Dædalo fabricatū ad Ægyptij exemplar ut inquit Plinius centesimā tantum portionem immitato, qui item ambages, occursusq; & recursus inexplicabiles cōtinet: Labyrinthū Philocorus apud Plutarchum carcerē fuisse affirmat, qui nihil aliud affert incōmodi nisi quod ex eo effugere qui asseruaretur nō posset, fuitq; secundus ab Ægyptio. Post urbs Pannonia erat, lateri montis uelutì pendens apposita. Inde Cnossus ciuitas clariss. in plano sita, ubi nūc præter nudū nomē aliud nihil est, quā Homerus eximie præconijs extollit, ingentē Minois regiā uocans, ipse enim urbē teste Diodoro ædificauit: Eusebius à Curetis conditā 4. mil. pass. ambitu, in Lyctiæ atq; Gortyniæ terræ medio fermè, quæ Ceratus prius dicta à Cerato fluuio illā præalabente: Ditis belli Troiani scriptoris patria: q̄ Rom. dein colonia fuit. Mox Lyctus urbs erat, quæ & ipsa unà cū reliquis interijt, famosa tum Idomeneo principe, hāc Cnossij quum Lyctij in expeditione essent, nullo domi præsidio relicto, aggrediuntur, incensam per iram, ac funditus euersam domum remearunt: Lyctij autem ad Lampeorum urbem se contulerūt, quam in Arcadia scripsimus: Fuit aliquando Lyctus Lacedæmoniorū colonia. fuerūt etiam Lycastus: & Lyctonia urbes, quas Homerus nominat.

Hæc de Creta insula: ac totius Europæ fine.

GEOGRAPHIAE Commentarius I. Aphricæ, in quo duæ Mauritaniæ Tinganica & Cæsariensis continentur.

Auritania (ut ab occasu incipiamus) Aphricæ prima est regio in extimo ad occasum angulo, è diuerso Hispaniæ procurrens: Nomen à Mauris, quos Mauresios uocant alij, præcipua in ijs locis gente deduxit, à corporis nigredine, quam Græci μαύρον uocant. Hanc Claudius Cæs. Germanici F. gentis sæuitia in duas diuisit partes, & prouinciam fecit: alterã Tingitanã ab illustri oppido Tinga, alterã à se Cæsariensem nominando, cum Tingitana priori æuo Murcsia, Cæsariẽsis aũt Massulia siue Massesila fuissent appellatæ. Bochi scilicet & Iubæ regna. Sunt qui dicaut Mauros Indos esse qui cum Hercule in hũc locum descenderunt: Alij Medos quorum nomen paulatim Libyes corrupté, barbara lingua Mauros pro Medos appellauerũt, magnum genus & opulentum, feracẽ regionem ea tempestate inhabitantes, præter quam quæ deserta ad meridiem uergit. at bellis deinde attenuata ad paucas recidisse familias Mella scribit, regionemq́ esse ignobilem & uix quidquã illustre sortitam, paruis oppidis habitari, parua flumina emittere, solo quã uiris meliorem, & segnitia gentis obscuram. In ea leones abundant, similiter pardi, & elephantes, ea præcipué parte quæ in occasum tendit, montuosa quippe est: Alit pręterea dracones, capras, bubalos & similia animalia, simiarum quoque & struthionum maximam multitudinem: Incolas, maiori ex parte syluas frequentari ac pastoraliter uiuere, leonum, et pardalũ, & ursorum pelles induere, & sibi dormientibus substernere, auro crines exornare. In mõtanis autem carbunculũ lapillum inueniri, & Charcedoniũ legimus, in maritimis quoq́ margaritas gigni, non tamen ea pulchritudine & candore atque Indicæ sunt.

Mauritaniæ Tinganicæ situs.

MAuritania Tinganica ea est quam posteriores Romani Setinensem à Setia urbe satis in ijs gentib. clara appellauere: barbari magis obstinaté Phes à Phessa urbe altera adhuc uocant: Cuius hic est situs. Latus occasum spectãs, exterius mare, quẽ oceanum occidentalẽ siue Atlanticũ uocamus irrumpit: septentrionale terminatur Herculeo freto, & Iberico mari: orientale Mauritania Cæs. in Malua fluuio, australe aũt interiori Libya iuxta Getulos. In hac plaga gentes enumerant, circa fretũ Socossij & circa Ibericũ pelagus Metagonitę sub eiusdẽ nominis promõ-

torio,

torio, ex eodicti quoniã ex angulo in agulũ migrãt, id eſt, ex loco in locũ. Sub ipſis Verues, & ſub Metagonitarũ regiũcula Maſices. Poſt Verbibæ ſunt. ſub quib. Salinſę & Cauni, poſt Bacuatę, Macanitæ, & ſub Veruib. Voli, Biliani, lãgaucacani, Nectiberes, unde Pyrrõ planities: ad cuius me ridiẽ Zegrenſij Baniubæ, & Vacuates, & Maurẽſij qui totum orientale la tus ſimul cũ Herpeditanis tenent. In ripa aũt Mauritaniæ in Atlãtico ocea no Cotes primo promontoriũ, quod iuniores nũc Spartellũ uocãt, ubi ait Plinius Loligines euolare ex aqua tãta multitudine, ut nauigia demergãt: Mox Zelia fluuius & alter ſub eo Lix ubi Heſperidum hortos germinare poetæ, aiunt etiã ſcriptores alij, licet aliter ut eſt apud Pliniũ, flexuoſo mea tu æſtuariũ è mari adeò ſinuoſis laterib. tortuoſum ut uiſentib. procul la- pſus anguineos fracta uertigine mentiat. amplexatur quoq; ibi mare in- ſulam græci Ampeluſiã uocãt, eſt locus eminẽs in quo ſpecus qui mare ad 7. ſtadia ſuſcipit, habetq; in ingreſſu arã Herculis conſecratã, prouenireq; ibi præter Oleaſtros arborem maluam altitudinis pedes uiginti craſsitu- dinis quam circũplecti nemo poſſit. Suburis deinde amnis magnificus & nauigabilis, in ſinum Emporicũ deflũes, iuxta quem ciuitas eſt Larraccia nũc dicta, olim ut inquit Strabo habitationes dũtaxat mercatorias habẽs ex palma confertas. Et in ſinu altero Sala oppidũ eiuſdem nominis fluuio appoſitũ, ſolitudinib. uicinum, & elephantorũ gregibus infeſtũ, multo ta men magis Autololũ gente, per quã iter eſt ad montẽ Atlantẽ, nunc uicus illud adhuc nomẽ retinens: Ad ſiniſtrã inſula eſt Pena nomine exilis à con tinẽti anguſto diſcreta freto. Hinc alius fluuius eſt Diuus tum appellatus, ſiue ut quidã Amulus. Poſtea Atlas mons qui minor uocatur, reſpectu ma ioris, ut ſtatim aperiemus. Item Cuſæ fluminis oſtiũ in Ruſibi ſiue Rutubi portu. Inde aliud Aſamæ portu ſpectabile & Diuris ampli fluminis os. A quo haud procul mõs eſt, qui promontoriũ Solis dicitur, quẽ Myſocaras portus ſequit: ubi nõ longè Phtuth amnis in mare it, ſiue Phuth à uiri no- mine ut ait Hieronymus nauigiorũ capax: mox Tamuſa oppidũ, & Vſſa dium promontoriũ longã retro ſe ſolitudinẽ ſpectãs. Sequitur Suriga ci- uitas ad Venæ fluuij oſtiu ſita. Poſt Anga amnis mare influit, & Sala alter qui Vior à quibuſdã dicit circa quem ueſtigia habitati extare ſoli fama eſt: nã & uinearũ & Palmetorũ reliquię ibi cernunt. Poſt Atlas maior eſt, quẽ montem accolæ modo Dyrin uocãt, à q̃ Atlanticũ omne illud appellatur mare, nam Plinius Atlas ad litora oceani, cui cognomẽ impoſuit, ab Atlã te ipſe Heſperis fratre denominatus: alij ab Atlante rege Libyæ F. mõs ro tundus arduus, inciſis undiq; rupibus pręceps ac inuius, q medijs ex hare nis ſeſe in cœlũ attollit, adeò ut uerticẽ nubib. ſemper tectum habeat, opa- cus, nemoroſus, ſcatebris fontiũ riguus, ſqualidus qua parte oceanum ſpe ctat, qua uerò Aphricã frugiferas arbores producere ſpõte aſſeuerãt: in eo Egipanũ, Satyrorumq; laſciuia noctu impleri, tibiarũ ac fiſtulæ cãtu, tym

Gg 2 panorũq;

panorúmque ac cymbalorum sonitu strepere, quod Polybius, scriptoresq; alij tradunt. A quo mons alter humili prius initio exoriens usq; supra magnam Syrtim per mediam harenā perpetuo excurrit iugo, ex quo quidam Atlantem, quidam Cotes, ab eo quem paulo ante meminimus, appellatū uolunt, iuniores uerò Charenā uocant: ad Atlātis radices in mari Erythrea insula est, & portus qui deorum dicit. Septentrionale uerò latus, & q̃ in Herculeo primo freto sunt, ut Tingis olim ciuitas in sinu, nunc oppidulum est, quod barbari Tanger uocant, illud Anteum ædificasse scriptores quidā uolūt, fama tamen est apud gentē illam, ex Tinga uxore Antei post mortē uiri ab Hercule cognita, Syphacem genitū, qui postea illis in locis regnans urbem de matris nomine condidisse. Traductā deinde Iuliam, siue TingaCæsaream, quoniā eam Claudius Cæs. coloniā fecisset: quod oppidum quū Sertorius expugnasset, & ibi Anteū sepultum esse ab incolis audisset, eiusq; monumētū propter magnitudinē nō crederet asserentib. barbaris perfodit, repertoq; ibi corpore 70. cubitorū obstupuit, restauratoq; tumulo famā eius honoremq; adauxit: quidā dicunt monumentū eius uiri collē modicū, supini hominis imagine iacētis extitisse: de qua re Lucanus:

Hinc æui ueteris custos famosa uetustas
Miratrixq; sui signauit nomine terras

Inde Vallon amnis in mare uadit. Postea in sinu Marsamusia uicus. Mox Exillissa ciuitas, siue ut alij Elissos colonia, Seta modo siue Seuta uel Setia, à qua nūc prouincia denominari diximus. Cui proximus est Heptadelphi mons freto imminens altus sanè, sic denominatus, quia septē in eo eminēt colles, quasi de industria in ordinē expositi, obq; similitudinē fratres, qui elephantib. ac litorib. frequentiss sunt. Hinc Abilys mōs ad Ibericū mare, & est altera Herculis colūna, præaltus quidem, Heptadelphis iunctus, ex aduerso Calpis ferè. Inde Phœbi est promontoriū & Iaghathum oppidū & Thamuda fluuius magnus nauigabilisq; quondā & oppidum. Inde alius Lauth nauigiorū capax. Deinde Oleastrū promontoriū. A quo paulo Acrathū est oppidū in petra situm. Item ciuitas Tænio longa olim, nūc oppidulū quoddam. Sunt & promōtoria duo Sestiaria nomine prærupta admodū: iuxta quæ Rissadirū oppidum in sinu hinc inde asperrimis petris munito. Post metagonites promontoriū in mare prosilit, sub quo diximus in mediterraneo eiusdē uocabuli gentē habitare quo usq; Numidia quondā fuit, à quo nō longe Molochthus siue Mulucha fluuius in mare cadit. Inde Malua q̃d & Muthul, flumē nauigabile in pelagus influit, in quo diximus Mauritanias terminari quod barbari hodie Munzemar uocant. Sunt in hoc membro nōnulli montes, ut Dierus ab oriente in occidentē dimissus, arduus multis in locis. Similiter mōs Phocra qui ab Atlante minori excurrit usq; promontoria iuxta Rissadirū. Ciuitates uerò quæ interius à mari sunt, eæ insigniores habētur: Zelis quæ & Zugil à Rom. Iulia Ioza appellata

appellata nam Augusti colonia fuit nunc Arzilla parum à mari distans in alteram ripā fluminis eiusdem nominis trāslata. Ideo Plinius Traductam Iuliā uocat. Lix quoque colonia à Claudio Cæs. deducta prope Hesperidū hortos. Post Ospinum oppidū est in planitie situm in insula Zeliæ amnis, quod Rhabath modo barbari uocāt. Item aliud Subur in ripa fluminis eodem nomine positū. Inde Bonasa colonia quæ postea Valentia cognominata est, præter quam Subur defluit. Post Tamusida ciuitas nunc Phessa insignis, Phes à barbaris, & eorum regia, Salæ amni superiore infusa. Inde Silda in harenis sedens. Similiter & Gontiana. Post quam Baba, quæ deinde Iulia campestris appellata est Rom. colonia. Præter quas, Ptitiana, Vobrix, Volubilisque oppida sunt. Postea Erpis in mōtanis locis sita Molochtho fluuio imminēs Item Tocolosida, Trisidis, Molochath ad eiusdē nominis fluuiū, ac Benta ciuitas in patentib. campis. Inde Galapha exilis in amnis Maluæ ripa, & oppida alia, ut Oecath, Dorhat sub qua ad meridiē Pyrron planities ingens iacet. Bochamū cognomento Hoemerū, nūc Marocchum dicitur ad Saffum amnem. Postea Valla oppidum.

Mauritaniæ Cæsariensis situs.

MAuritania Cæsariensis, quę Massilia quondā deinde Phuthensis nūcupata est, à uiri potētis nomine: à barbaris modo Trimisē dicitū, ab urbe in ea regia quæ olim prouincia Numidiæ pars una fuit. Huic ad occasum Mauritania Tinganica in Malua amne occurrit: ab ortu Ampsaga flumen: à meridie Getulia: à septentrione Sardum pelagus. Hanc terram uariæ incolunt gentes, quarum prę̄ter alias ab occasu primū Herpeditani sunt, alij tamē ab ijs q in Mauritania altera sunt, sub montib. Chalcorycijs appellatis degentes. Sub quib. Taladusij. postea Soræi. Sub quib. magis meridionales sunt Massulij, magnū genus in quib. leones gignūtur. Vbi magnus lacus est, ex quo fluuius erumpit quem quidam Nilum esse putāt, hoc est, hinc fluere, ut in Libya interiori dicemus: Infra aūt Massulos Drytæ habitant, & post Durdum montē Helulij. & Tolotæ. et Nacmusij usque montes Garaphos. Taladusijs aūt magis oriētales Machusij sunt usque ad ostia Chinalaph amnis, Sub quibus Zalacus mons est. Et post hunc Mazices, postea Banturari. Et sub Garaphis montib. Acuensij, & Macenæ, & Macuræ. Et sub monte Cinnaba Enabasi qui magis orientales sunt quàm Zalacus mōs. Supra aūt mare sunt Macchurebi, sub quibus Tulensij. Post Baniuri, Salasij, & Malchubij, & Zabyzi. Apud quas gentes quum mercatores applicant, sua quæ commutari cupiūt exponūt, illi pro ijs auri ramenta ex fluminib. assumpta iuxta ponunt, discedūtque neque extra conspectum, quod si dignum mercibus uidetur, eo assumpto relictis mercibus abeunt, si minus ad naues iterum contendunt, illi uerò accedentes plus auri ad id quod seposuerant addūt, donec persuadeant. Iis finitimi sunt Zizantes ubi magnam uim mellis apes in solitudinib. conficiūt,

ipsiq; minio facies illiniũt: uescunturq; simijs, quarum apud eos in monti bus ingens modus. Iterum magis oriẽtales Tulensijs sunt Mucuni: & Chi tuæ usq; ad Ampsacam fluuium. sub quibus Cidamusij, post apud fontes Ampsacæ Todulucæ. Huius igitur prouinciæ maritima ora ad hunc mo dum describitur. Post ostium Maluæ, Acra magnum promontorium at tollitur. Gypsaria portus aperitur. Sigapolis colonia sita inde fuit, nam di ruta nunc iacet, regia Scyphacis, portum habens Sigensem dictum in quẽ Siga amnis influit. nam & hanc terram quandoq; Scyphax occupauit. In de portus Magnus à spatio appellatus cum oppido ciuiũ Rom. ubi Assa rath fluuij ostium: Cui insula Iulia Cęsarea appellata opponitur 40. millia pass. ferè interuallo, in qua ciuitas eiusdem nominis quondam fuit, nũc de serta, Albora à nautis dicitur. Item flumẽ aliud excurrit Chylimath uocãt. Mox Cuiza colonia iuxta quam deorum portus est, cuius appellationis al terum in Tinganica esse diximus. Inde Arsenaria colonia, & Cartenus flu uius & Carenæ, Carepula, Carcoma, Lagnutumq; oppida: Vbi promon torium Apollinis uaste proiectum in altum. Canuccis inde castellum. Chi nalaph amnis, à quo haud procul Cæsarea ciuitas Iol ante, nunc One, opu lenta quondã ac celeberrima quã quum Iuba Ptolemęi pater muniret, mu tato nomine Cæsareã uocauit, à diuo Claudio coloniæ iure donata, portũ habens, & ante se insulam modicam. Sequitur Typasa ciuitas à Vespasia no Imp. eodem quo Iol coloniæ iure prędita. Postea Via ciuitas, duoq; in de amnes in mare profluentes Ancris: & Nabar. Item Icosium colonia Au gusti, barbari modo Oram dicũt, à comitib. Herculis antea condita: Her cule enim sicuti Solino placet hac transeunte uiginti qui à comitatu eius de sciuerant, locum deligunt, iaciunt mœnia, & ne quis imposito à se nomine priuatim gloriaretur, de condentium numero urbi nomẽ id datum est, cu ius Saua amnis latus abluit. Huius ad meridiem longè à litore scribit Me la, spinas piscium, muricum, ostrearumq; fragmẽta, infixas cautibus anco ras, aliaq; eiusmodi signa atq; uestigia, effusi olim usq; ad ea loca plagi, in cã pis nihil alentibus esse. Inde post Icosium Rustonium castellum in saxo, et Ruscibar urbs parua & Modunga, ubi Serbetis amnis ex mõte Byrin ex ortus in mare uadit. Postea Cissa: Adimaq; castella, & Rusoccorum colo nia. & Iomnium municipium. & Salde colonia Aug. Buzia nunc regni se des ad ostium Nasauab fluuij in portu qui dicit magnus sita. Nec procul inde Cobath municipium. Sisarus fluuius à Garas monte decurrens: Cui oppidum adiacet Harsath nomine in radice Audi promontorij situm: un de litus excauatur, Numidicum efficiens sinum, in quo primum Hysilgi lauicus. Post quem Mudus fluuius in mare exit: Iassath oppidum ubi Gu lu amnis effluit. ac Tucca oppidũ ostio Ampsagę impositũ: est Ampsaga magnus fluuius quem barbari Collo nunc uocant. Excurrunt prouinciã montes inter quos Durdus est, memoria dignus in orientem ac occidentẽ

perdu-

perductus. Cui coniungitur Pho-ra mons alius ex Mauritania altera proueniens. Dein Zalacus: & Haraphi montes præalti, & Madethubadus in gens sane ad austrum uergens acutis eminens scopulis: Cui ad auroram Cinnaba planitie circumuentus extollitur. Byrin quoque saxeus ac præruptus mons, haud à mari procul. item Phrurẹsus latam undique occupans terram & Garas, & Valua siue Valuus herbidus aquosusque. et quia pecori bonus in eo familiæ aliquot cum mapalibus pecoribusque suis uiuūt. Item Vuzaræ occidentale cornu ex Aphrica huc percurrens. Post autem montes, ciuitates quæ in mediterraneo nominantur, hæ ferè sunt. Vasbaria. Calema in ripa Sigæ amnis posita. Vrbara, Lanigara, Malue fluuio imminēs. Villacomia, Atoe quæ ad flumen Chylimath iacet. Item Mniara, Timici, Astacilis, Garra, Arina, Aripa in medijs cāpis. Victoria, Bunobara, Giglis Cartino amni appositæ. Vage, Manliana, Garaphis montibus proxima. Ampsarum, Oppidoneon, id est, nouum oppidum colonia. Burca nō longè à fonte Chinalaph amnis, Tarrum postea ad meridiem. Zuchabbar colonia Aug. Irathque. in orientali ripa Chinalaph. Dein Tenissa, ubi nūc Trimisse urbs regia in occidentali ripa Saue amnis posita. Estque Lamida, Vassana, Binsutta, Casmara ad Phalmium flumē ubi Sauam influit. Postea Pigaua, Nigilgia, Laudiaque ad idem flumen: Tisizima uerò inter Sauam & Phalmium iacet loco sterili ac arido, habēs ad meridiem montem Phruresum. Mox Cozala, Aquæcalidæ colonia uersus mare, Phloria, Ospidiūque ad Serbetin amnem, Badea municipium in radice Byrin mōtis Gasmara, Symactha, Bida colonia, Thibinis Izeutha, Auximis in harenosis campis & iuxta Phalmij fluuij fontes Suburbia municipium. Dein Thudaca, Tigis colonia, Turaphilum à mari haud procul, Sudaua, Tusiatath, Vssara, Vazagada, Auzigiaque, Nasauab amni proximæ: estque Tubusiptus in occidentali ripa Audi, & Robonda, & Zaratha, & ad flumen Sisarim Ansum uel Ansa municipium, & Nababurum. Postea sub his, ultraque Garas montem Thamaritha, & ad septentrionem rursus Vitaca, Thubuna, siue Thabena haud à mari procul Augala, Suptusque, siue Suthul oppidum ad amnem Gulum quod meminit Salustius in prerupti montis extremo positū. Mox Hippa, Vsincagia, Sitici colonia siue Sitiphin in exusta caloribus harena situm Ferato mōti contiguum. similiter Tummara, Germiana, Pepia, Vescethraque. Egea autem & Taruda ad Ampsagam flumen neque longè ab eius fontibus.

GEOGRAPHIAE Commentarius II. Aphricæ, in quo

Numidia & Aphrica cum adiacentibus insulis continentur.

Vmidia Mauritaniæ ad ortũ occurrit, quæ ab incolis modo Buzia dicitur, nomen à Buzia urbe regia Mauritaniæ trahẽs, quo usq; posteriorib. temporib. fines suos extẽdit: licet simul cum Aphrica, etiam omnẽ illam tertiã mundi partẽ ab Ægypto ad Herculeũ usq; fretum Barbariã iuniores appellent: Huius itaq; prouinciæ situs sic se habet: latus occidentale iuxta Mauritaniam Ampsaga fluuio: orientale Bagrada fluuio altero, Plinius Tusca, quem ante Bagradã ponit: meridionale Desertis interioris Libyę: septentrionale pelago Aphrico terminatur. Numidia quæ & Metagonitis terra (quod idem est) à Gręcis appellatur, nomen ab effectu sumpsit: non enim diu gentes eam inhabitantes, eodem in loco permanere sed frequentius sedes commutare dicuntur: unde illud. Numidæq; uagi. Nam quod illi nomi, nos pabulum interpretamur: unde nomades, id est, pastores. Plinius Numidię nomades à permutãdis pabulis, mapalia sua, hoc est domus plaustris circumferentes. Et Festus Numidas dicimus quos Græci nomades, siue quod id genus hominum pecoribus negocietur, siue quod herbis ut pecora alũtur, nam plerumq; radices edere dicuntur, alios carne, & lacte, & caseo nutriri. Hanc terram feliciorem esse quam quæ Mauritaniæ proxima est Massæsyliorum. Videlicet ista florentior & melius composita, quanquã propter res Carthaginensium ualde labefactata: Vnde Salustius quę pars Numidiæ Mauritaniam attingit agro uirisq; opulentior Iugurthæ tradit, illam alterã specie quã usu potiorem, quę portuosior & ædificijs magis exornata erat Adherbal possedit, Similiter et Mella scribit, ac Plutarchus. Numidia nãq; in duas olim partes diuidebat, altera occidẽtalis quę Mauritania Cęsariẽsis deinde dicta est, altera oriẽtalis ad Bagradã flumẽ pertinẽs, uel ad Tuscã, amnes: Ampsaga inter labente fluuio. Quæ uerò in Mauritaniã cessit, ea, uicta Carthagine Massinissę reddit. eiectus eñ paterno regno, hoc est, Massulia erat: hãc uerò quę Carthaginẽsib. affinis est Syphace expulso captoq; dono acceperat, quandoquidẽ eo bello multa & pręclara facinora ꝑ populo Rom. fecerat: Quare Adherbal oratione in senatu à se acta inquit. Verũ ego ijs finibus eiectus sum q̃s maiorib. meis Pop. Rom. dedit, unde pater & auus meus unà uobiscũ expulsere Syphacẽ & Carthaginẽses: At eñ regionẽ illã quæ inter Tyscã & Bagradã est, Massinissa, bello atq; ui dum pax inter duos populos esset à Carthaginensib. eripuit, Numidięq; adiecit ex quo Ptolemęus Numidiam

midiā nouam partē illam appellat in Bagradamq́ terminat, Tyscam quū illi posſiderāt 50. urbiū terra. Cæterum Numidas infidos, & ad omnem motū leues eſſe, neq́ beneficio, neq́ metu cohercendos legimus: quorū Cirtenſij: & Mabathræ ad mare uſq́ noſtrum iuxta Mauritaniā ſiti ſunt: poſt quos uerſus ſolis ortū Iontij ad Rubricatū uſq́ amnē pertingunt: poſt Mideni qui iuxta Carthaginē ſunt: ſub Cirtēſijs uero ad auſtrū ſub Audo mōte Miſulami, gens præ cæteris Numidarū inediæ patiens, & quibuſcunq́ herbis pro panē ueſcitur: ſub quib. Natabutæ. Poſt Niſibes: & ſub Miſulamis Ma'di, ſub quib. Mauſumi. Poſtea ſub Othamnæ mōte qui interius ad auſtrū eſt Sabubures, ſub quib. Aliardi, & Sittaphius campus. Hæc regio præter marmoris Numidici, ferarumq́ prouentū, paucis exceptis oppidis. & fluminibus nihil aliud inſigne habere ſcribit Plinius, ſed Maſſiniſſæ nomine clara: nam qua parte ſylueſtris eſt, feras educit, qua iugis arídua eſt equos alit, & urſos qui cæteris præſtant rabie duntaxat, & uillis profundioribus quare Lucanus:

Et ſolitus uacuis errare mapalibus apher
Venator ferriq́ ſimul fiducia non eſt
Veſtibus iratos laxis operire leones.

Vnde Numidæ antiquitus ob multitudinē ferarū agrum colere nequiuiſſe fama eſt. Huius regionis litus ab intima ſinus parte, quē Numidicū appellari diximus, incohat: ubi primū tumulus eſt qui quū ob altitudinem lōgè in mari proſpectū habeat Collops magnus à Græcis appellatur, cui ſubiectū flumen cū caſtello nomen Collo adhuc eſt. Vnde ad orientē Triton promontoriū eſt: cui Hydra inſula exilis adiacet. Mox Ruſicada urbs & Olcachites ſinus, in quo Tacatia urbs puſilla, poſtea Collops alter qui dicitur paruus, ubi Siur portus. Inde Hippi promontoriū: à quo aliud modico interuallo Stoborum nomine, iuxta quod Aphrodiſium colonia interijt: quo in loco nunc Stora oppidulum urbis Conſtantinæ olim Cyrtæ emporium. Et paulo poſt Hippon urbs nunc Bona à Phœnicibus in Rubricati amnis oſtio prius condita, quæ breui aucta originib. ſuis præſidio decoriq́ fuit. Dein teſte Appiano, ab equitib. Græcis Agathocle Syracuſanorū tyranno duce inſtructa, mœnib. arce, & portu nec nō naualibus inſignis reddita eſt: quæ etiā Hippargeta Diarrichumq́ à Græcis, propter aquarū irrigua uocitaē, adiacet eī ſtagno quod nauigabile eſt, mariſq́ æſtu demergiē. In q̄ mira de puero à delphino amato Plin. & Gellius ſcribunt. Rubricatus fluuius eſt, quem nouæ ac ueteris Numidiæ limitem diximus: Poſt cuius amnis oſtium Thabacra colonia ſita eſt, quam nunc corrupto uocabulo Thabarcā dicunt, urbs quondā nobilis. Inter quā & Hipponē in mari neq́ longè Coraliū uirgultus lapideus retib. carpitur: cui loco procul in pelago (trigintamil. paſſ. interuallo eſt) inſula iacet Galatha nomine quæ ſic adhuc appellatur, cuius terra ſcorpionem, dirum Aphricæ animal

necat,

necat. Postq́ dictã coloniam sunt saltus in quibus Simiæ abundant: cui uicinum est promontoriũ Apollinis sacrũ, quod à quibusdã Candidũ, & à quibusdã Pulchri dicit̃, uastè proiectũ in altum, grandes patefaciẽs sinus. In quo ad idẽ promontoriũ Vtica urbs inclyta oportuniss. loco sita fuit, q̃ nũc locus à barbaris Mazachares nuncupat̃, deleuit quippe illã uetustas: Vbi portus accommodus ad cõtinendas rates, quã ex Phœnicia profecti homines cõdidere, Tyriorum enim colonia fuit, Catonis fato insignis, cuius pars mari abluebatur, retro imminebat tumulus, inde ad meridiem magni campi, Romani eam diruere, magnitudine authoritateq́ secunda post Carthaginem, atq; ante condita, ut Silius in carminibus:

Proxima Sidonijs Vtica est effusa maniplis
Prisca situ, ueterisq́ ante arces condita Byrsæ.

Postea aræ Neptuni erant, & Hippon, siue ut alij equorum citatio promõtorium in mare se porrigẽs ab Hippone Diarricho denominatũ. Est dein Thirmida oppidũ, & Apollinis promontoriũ alterũ: ubi Cornelij castramentatio: locus peridoneus ponendis castris, est aũt iugum directũ in mare eminens, utraq; ex parte prẽruptũ atq; asperum ab Vtica paulo amplius passuũ mille, quo itinere lacus dictus iacet, quem siquis uitare uoluerit sex mil. pass. circuitu in oppidũ peruenit. Huic promontorio Dracontius insula haud magna adiacet, quã Chelbi nunc barbari uocãt. Neq; longe hinc in eodẽ sinu Bagrada amnis amplo ostio eff undit̃, Bisertinũc ab incolis uocitatus. Hactenus q̃ ad mare sunt. In mediterraneo uerò mõtes nominant̃, Buzara cuius occidentalẽ partem in Mauritania Cæsariensi meminimus, iugum enim longè in ortum occasumq́ laxat̃, difficile trãsitu, excisum atq; arduũ est. Inde mons Audus ex patenti circumquaq; harena surgẽs: cui ad septentrionẽ uersus mare Iouis mons iacet, altus ac rotundus, frondosus satis, ea præcipuè parte qua aquilonẽ spectat. Et ad orientẽ magis Cirna à quo mõte effluũt aquæ, quib. Sisara primo, deinde Hipponetes paludes contiguæ inuicẽ efficiuntur, neq; à mari procul desinentes. Est & Othammes longissimè hinc inde proiectus in cornua à q̃ Rubricatus fluuius exoritur, ingens quidẽ ac præceps hyemis prẽsertim tempore, nam æstate intra ripas leni labitur cursu. Post aũt montes sunt oppida, quorum Cirtensium Cirta est, non longè à mari, inter nobiles Numidiæ urbes olim eminẽs, ac regni Syphacis caput, quæ Cõstantina nunc appellat̃, in qua multa collapsa sint quæ Rom. Imper. eminebãt uidetur, nam complura illorum temporũ passim iacentia, & sepulchra præsertim latinis insculpta literis, cuius per agrũ torrens excurrit, quẽ transeunt qui ex Carthagine istuc proficiscuntur. Postea Mireum oppidum in radice Audi montis. Item urbs Thala ampla et opulenta quondam, solo modo complanata, à qua ad flumen proximum 50. mil. pass. loca arida sunt, quamuis à mœnibus haud longè fontes quidam scaturiãt. Mox uacca ciuitas magna ac diues à Rom.
deleta

deleta, non longè à flumine Muthul, quod cōmittatur mons 20. mil. pass. ferè tractu pari, ex quo collis trāsuerso itinere porrigitur uestitus arbustis, planities uerò quę media, est deserta. Vaceę finitimū oppidum Zetta fuit: Lares ad meridiē Iouis mōtis. Apari postea ultra Audū montem, & Azama Zama apud Salustiū magna tum, à Rom. excisa, in campo sita prope Buzaram montem, opere, nō natura munita. Iuxta quam teste Plinio fons est, ex quo bibentes canoras reddūt uoces. Postea est Caluca colonia. Thunudromum colonia, Aspuccera, Simisthi, Thuburnica, Tucca, Thieba colonia, Vcibi, Gausaphna: & in mōtium radice, Lambæsa, Thuburgis seu Subutis: quę oppida penè omnia in apertis. campis iacent, est et Saleca 15. mil. pass. ab Vtica: Itē Bulbaria, Sicca cognomine Veneria, Assurus, Narangara, Thebesta'q; ad amnem Rubricatum positę. In Numidia uerò noua hæc habentur, Thunusda, Nadurus, Ammedara, Thanatuda, Gazacupada, Geduaq;, unde ad Bagradā usq; fluuiū alię sunt, uidelicet: Canopsei, Mentida, Vzanum, Thisica, circa Hipponetes paludem ad occasum: & ultra paludem ad orientē Theudalis immune oppidum Hipponensi agro finitimum. Auitta, Tobros, & in ripa Bagradæ Cipipa, Eulica, Parada, Tucca altera, Bendenaq; & sub Cirna mōte, Dabia, Vazua. Postea Nensa. Aquæcalidę, Zigira, Thasia, Thunuba, Musta, quæ circa radices Campsa ri montis iacent. Inde Themiscua, Zamacizon, Timica, & Tuscubis.

Aphricæ regionis situs.

APhrica ad orientem Numidiæ iacet, nomen à tertia orbis parte accipiens, quæ & Zeugitana regio apud Plinium & alios quosdam nominatur: in duas diuisa prouincias, ueterem ac nouam discretas fossa, Thenas usq; producta: Regio usq; ad columnas felix, nullam producēs herbam, nisi ex iacto semine: quæ uerò ad austrum tendit, inculta, atq; harenis obducta ferarumq; immaniū, sicut et mediterranea omnis referta est, quod scriptores omnes, ac præsertim Salustius scribit, ager frugū fertilis, bonus pecori, arboribus fœcundus, cœlo terraq; penuria aquarū. Genus hominum salubri corpore, uelox, patiens laborum, plerosque senectus dissoluit, nisi qui ferro aut bestijs interiere, nam morbus haud sæpe quenquā superat: ad hoc malefici generis plurima animalia sunt: in qua nec apros, nec ceruos, nec capreas, nec ursos esse Plinius scribit. Sed hoc loco antequam ad reliquas deueniamus gentes, haud incongruè poni ea uidenī quę in recētioribus historijs de Zinganorum gente legimus (sic ætas nostra illos uocat) quum nostros sæpe homines admiratio teneat, unde hæc natio & quare turmatim uagi & errātes semper sint: ex Ægypto quos fuisse tradunt, qui quodam rege duce ex Aphrica Zeugitana ad oras Græciæ occupandas nauigauerunt, ubi à Græcis incensis nauibus mortis metu in uictorum potestatē ac fidem concessere: utque barbarorum mos est, cum uxoribus ac liberis transfretarunt: quos libertati donatos (quandoquidem

Christianos

Christianos fieri spoponderint, patrium morem, uagationémque pristinam retinere dicunt: qui corrupto uocabulo Zinganos pro Zeugitanos uocamus. Sunt qui à Ceneo mago dici ac descendere gentem illam uelint, quum putentur magicas tenere artes, pollicentur enim (modo stipem accipiant) unicuiq; præterita suæ uitæ ac futura prædicere. Cuius Cenei Strabo meminit: fuisse Boërebistam Getarum præfectum uirum strenuum, & qui ob multa eius in circumstãtes populos fortiter facta Romanis terrorem incussisset: hic ad nationis ipsius commoditatem adiutorem habuit Cencũ uirum magicis deditum, diu Ægypti oras peruagatum, augiriorum peritum, per quem deorũ responsa nunciabat, & alia. hactenus de Zinganis seu Cenganis: hinc dicemus de nationibus alijs. Omnes huius tractus gentes quæ introrsus à mari solitudines incolunt, bestiarũ non hominum ritu uitam ducunt, alij ferarum pellibus tecti: alij nudi omnino incedentes, noctu uel sub dio, uel iunceas casas subeuntes, quum nulla eis oppida ad inhabitanda sint: carne ac lacte, neq; omnes uiuunt, quidam syluestribus fructibus & melle, cuius copia in hac terra est, aut herbis passim nascentibus famem pellunt, esse inter has gentes, familias efascinantium, quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Sed qui hanc prouinciã Aphricam tenent, qui ad maritimã oram propinqui magis sunt Libophœnices uocitabãtur, isti ad hanc regionẽ cum Didone ex Phœnica Syria in coloniã uenere, ex quo illis mixtũ nomẽ obtigit, quũ Libyæ incolę facti sunt. Isti ad montana usq; Getuliæ terrã fertilitatis eximiæ habitant, cuius pars quæ ad mare uergit Plinius Byzantinã regionem appellat 250. mil. pass. in circuitu, ut iacta ibi semina cum incremento centesimæ frugis renascentur. Post illos usq; paruã Syrtim Machini & Cinthij qui magis ad ortum uergunt: & usq; Cinyphum flumen Nigitimi: & circa flumen ipsum Lotophagi, id est, loto uescẽtes quorum terra insignem arborem loton ut ait Plinius gignit, & est præcipuè circa Syrtes, atq; Nasamonas, tam dulcis cibo ut nomen etiam genti terręq; dederit nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ: uinum quoque exprimunt illi simile: exercitus, quin etiam pastus eo, accepimus ultro citroq; commeantes per Aphricam: quod Herodotus etiam tradit meminitq; Homerus scilicet, loti uesci florib. illos dicit, nullo indigẽtes potu: ad quod litus Vlyxem tempestate maris iactatum fuisse, arasq; ibi erexisse: & Dionysius Alexandrinus carminibus cecinit:

Ast inter Syrtis urbs est quam nomine dicunt
Esse Neapolim, hanc supra iustissima fertur
Hospitijs gaudens gens degere Lotophagorum.

Post hos apud magnam Syrtim Samamycij: & deinde Nyctij: quib. subiacẽt Eleones: à meridionali autem Libophœnicum est Bazacites regio sub qua Zoëtæ. Post Corophæi, & Campsari supra eiusdem nominis montẽ.

Sub

Sub monte aūt sunt Matuturij. Et sub Machinis sunt Machryes, Gephei, post quos Minaces, & sub Vasalætū montem Vzarę & principiū Libyæ desertæ. Similiter autem sub Cinthijs Sigiplosij sunt. Mox Achæmones, Muthurgures, sub quibus Muchruuij siue Muchthusij, sub Nigitimis autem sunt Astacures. Sub Lotophagis Eropæi, Dolopesq́ sub quibus Erebidę, sub Samamycijs Damensij, Nygheni, sub quib. Nycpij, quibus ad austrum Macęi Syrtytæ cognominati, quoniā circa Syrtes (licet interius) habitant, qui multitudine hominū præstare dicuntur, soli inter cęteros Libycos agros uberes fructu colentes: iumentorumq́ ex quibus nutriuntur, diligentem curam habentes. Hi regibus parent, uitam non omnino agrestem exercentes, neq́ ab aliquali humanitate, alienam agentes Herodotus author est: Cōtra quē Silius: eos squalidos esse ac asperos, & qui cibo feruentib. harenis torrido uictitent asserit. Huius igiī prouinciæ atq́ totius Aphricę caput Carthago urbs magna fuit à Phœnicib. condita, unde Pœni, quasi Phœni Hieronymo teste corrupto sermone appellantur. Ipsa uerò eorum lingua noua ciuitas dicitur: siue à Cartha oppido unde fuit Dido, inter Tyrum & Berytum sito: quidam à Carchedone Tyrio uolūt: alij à Didone conditam esse. Hieronyms enim Carchedon, id est, Carthago: similiter Appianus, Carthaginem in Libya Phœnices condidere Xorus & Carchedon: Sed ut Romani, & ipsi Carthaginenses existimant, Dido mulier ē Tyro profecta huc enauigās eo loci ubi nunc Carthago sita est consedit, ab incolisq́ tantum soli quantum taurino corio circundare posset, impetrauit, Phœnices coriū per minuta secātes circūposuere loco ubi Carthaginis arx resedit, quæ ob id Byrsa appellata est: quod scribit Virgilius, ubi inducit Venerem Æneæ alloquentem:

Deuenere locos ubi nunc ingentia cernes
Mœnia surgentem nouæ Carthaginis arcem
Mercatiq́ solum facti de nomine Byrsam
Taurino quantum possent circundare tergo.

Quare Cicero quum tres iam Hercules nominasset: quartus inquit fuit Iouis F. & Asteries sororis Latonæ, qui Carthaginem filiā genuit, à qua Byrsa quam Dido condidit Carthago dicta est, uasto imminens stagno in mare amplo existente ore. Ea post Troianum bellum annis 143. & 73. antequam Roma construeretur, ut scribit Trogus, cōstructa est: Appianus uerò Alexandrinus annis 50. ante Ilij captiuitatem dicit: Procedente deinde tempore urbem extra Byrsam extenderunt uigintitria millia passuum, muro amplexam in aspero admodum dorso, ac montuosis saltibus ad reliquam Aphricam coniungitur, ad quam difficiles ac manufactæ uiæ erāt: cui loco insurgebat murus triginta pedum latus, in altitudine cubitorum, quadraginta. urbs quidem inclyta, Romani imperij 120. annis ęmula, quę duobus subacta prælijs, tertio Scipione Æmiliano duce, euersa est: Quæ

quāta fuerit, ut reliqua omittamus, uel ignium mora, quemadmodum scribit Florus probari potest, quippe per cōtinuos septemdecim dies, uix potuit incendium extingui, quod domib. ac templis suis sponte hostes immiserant, ut quatenus urbs eripi Romanis non poterat, triumphus arderet. Hæc initio belli 300. ait Strabo urbes in Libya habuit, in ciuitate hominū millia septingenta, marisq; adeo potēs fuit, ut omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Quæ quum post excidium diu iaceret, demum præter spem à diuo Cæs. restituta est, eodē ferè tempore quo & Corinthus, ex proprijs colonis, & ex militibus nōnullis, priore tamē angustiorem effecere, ueluti oportunum in Libya locum, Nunc aūt præter nomē, & uilli subi ea fuit, nil aliud est, quamuis & aquæ ductus & alia quædam antiquitatis uestigia passim uideantur. Fuit quandoq; Carthaginensibus consuetudo pueros in altaribus dijs suis sacrificare: quod Silius inter alios tradit inquiens:

Mos fuit in populis quos condidit aduena Dido
Poscere cæde deos uenias, ac flagrantibus aris
Infandum dictu, paruos imponere natos.

Post itaq; Carthaginem statim Catada amnis in mare uadit: ad quē Maxula colonia erat, in uestigijs magnæ urbis sedēs, ex euersione alterius Maxulæ, ut infra notabimus, renata. Inde Thunis ciuitas regia est priscū nomen licet corruptū adhuc retinens, in humili sita tumulo, magna & quæ nunc totius Aphricæ metropolis est, quā Appianus Thunicem, Liuius Thunetа, & Ptolemæus Thimisam uocant 15. mil. pass. à Carthagine orientē uersus iuxta paludem quā incolæ Golletam modo dicunt, marina aqua infusam, ore adeò angusto ut ponte trāsmittatur, loco tuto tum operibus tum suapte natura posita, olim unà cum Carthagine à Rom. diruta. Sub ea adortum solis campus iacet quem Machera fluuius secat altis quidem ripis & prærapido gurgite in subiectum mare uadit, uno tantum ponte transmeabilis, urbsq; dicta ab eo, Machera supra amnem posita pontem mœnibus complectitur. Hinc oppidum est Carpis in petra situm. Nisura aliud oppidum munitum satis. & locus qui Aquilaria appellatur nō incommodam æstate stationem habēs, duobus eminentibus promontorijs contentus, mox iuxta Cophiticum promontoriū siue Mercurij tumulus est Clupea uocatus in quo Clupea urbs sita, prope quam patētes cāpi sunt. Huic loco ad occasum non procul Cosyra est insula ex aduerso Clupeæ medio enim spatio inter Lilibei Siciliæ promontorij & Clupeæ iacet, Zemolus nunc à nautis dicta. item exiles duæ, quarum una Egimurus uocitabatur, sunt enim scopuli potius quam insulæ Carthaginensi imminentes sinui. Promontoriū inde Hermea, id est, Mercurij asperum, multū in mare procurrens Caput bonum adnauigantes nunc appellant. Cui ab orientali parte ciuitas Hermea proxima erat, quā Rom. uastarūt. Opponit̄ dicto pro-

montorio

montorio ad aurorã 40. mil. paſſ. ferè intercapedine Miningis ſiue Lotophagites inſula clariſs. quam nũc Pantalariã appellãt, in qua ciuitates duę fuerunt Girapolis & Minix cui arbor lotos in ea multa nomẽ dedit. Poſtea in continẽte (unde ad paruã uſq; Syrtin tota regio emporia dicebat agri uberis) Aſpis ciuitas fuit quod nomen clypeum ſonat, in colletum quodã ſita Taphitis promontorij, cui colli Aſpis nomen eſt ad ſimilitudinem appellatus quẽ Agathocles Siciliæ tyrannus habitari fecit: quam ſimul cũ urbibus alijs Rom. deſtruxere. Poſtea Curobis uicus loco oportuniſs. ſitus: A quo non longè Neapolis colonia erat, quę & ipſa interijt. Poſtea Siagul oppidulũ. Inde aliud Aphrodiſium Maometa nunc, quod condidere Siculi, quo Veneris Ericinæ religionẽ tranſtulerunt: inde in intima ſinus amnis in mare uadit. Item Adrumentũ colonia bene munita, in rupe enim ſita eſt, difficilẽ habens aſcenſum Suſſa modo dicta in qua erãt naualia, à Phœnicibus condita, quæ non multo poſt in nobiliſs. urbẽ euaſit. Inde propè litus Lauineſiæ inſulæ duæ paruæ ſunt, quæ & Tarchiæ à quibuſdã dicuntur aſperæ admodũ, Conigliare nunc appellatę. In litore Ruſpinę portus, nam urbs ipſa duob. mil. paſſ. à mari abeſt, à Romanis propſtrata: cui ad ſiniſtram partem campi ſunt prope mare 15. mil. paſſ. in longitudine, hanc planitiem iugum ingens à mari exortũ uelut theatri ſpeciem claudit. Fuit inde Leptis parua quæ nunc à nautis Aphrica dicitur in promõtorio ſita. Poſt quã Thapſus urbs tum inſignis ſupra ſtagnum ſalinorũ poſita, inter quod & mare mille & quingentis paſſ. litus extat. eam deleuere Romani. Item Brachodis promontorium humile ubi dicta regiũcula terminatur. Huic ad orientẽ nõ longè in mari Cercinna inſula eſt: nam põte Cercinnitis, hoc eſt, ſuis gentibus qui in continenti ſunt litore iungitur, quã Cercenni (licet quidam Gamelaram) barbari adhuc uocant, oblonga, ſaxoſaq;. in qua olim ciuitas ſui nominis fuit, haud ignobilis, ubi portus non ſolũ mercatorib. ſed etiam longis nauibus accõmodati ſunt. Cui ad ſeptentrionem 60. millia paſſ. ferè Lepaduſa alia eſt inſula à patellis dicta Oſtreorum genere quæ cui ſemper fuit nomen, habens ad occaſum exilem inſulam, quæ & Miſinus & Demoneſus olim dicebatur, à Demoneſo quondã condita, in qua metalli genus prouenit quod Græci Chryſocola, nos auri pigmentum dicimus. Et ad ſeptentrionẽ alia eſt Gaudos tũ, nunc Limoſa quã Callimachus Calypſonis inſulã fuiſſe dicit: q̃d Straboni nõ placet. ab hac circiter 90. mil. paſſ. Melita inſula eſt, longè à Pachyno Siciliæ promontorio eſt, 60. periculoſo freto diſiũcta, ab his aũt litorib. ubi proximior 180. ab ipſa 130. ambitu colligit, quæ nunc corrupto uocabulo Malta dicitur, & in ea ciuitas eiuſdẽ nominis in ſinu poſita, in duo ad aquilonem promõtoria prominẽs quorũ alterum Iunoni, alterum Herculi ſacratum erat, in quib. celeberrima deorum templa fuere, quæ non ab incolis tantum ſed ab exteris quoq; etiã hoſtib. maxima in obſeruatione habita ſunt: quæ & optimos

mos portus habet, ex quo opibus aucta. Similiter quia uarijs artibus erat præcipuè in componendis ex lino tellis, potens per id tempus fuit. Huic ad occasum angusto freto Glauconis insula est, & in ea castellū, quæ à nautis Gozo dicitur: quam Ouidius Cosyram nominauit. Et ad orientem altera exilis Gea nomine ipsa palmis abundat, nec nō arboribus alijs fructiferis, fertilis admodū est. A promontorio autem Brachodis in continente nō longè V silla uel Acilla ciuitas fuit. Taphrura indè grandis uicus: à quo Syrtis parua insinuare se incipit 300. mil. pass. à Carthagine distans 200. in reductione, quæ aliquāto magna, clemētior est: ab tractu denominatæ, quod omnia ad se trahāt, & appropinquātia uadoso mari hęreāt. Nam et Strabo ibi difficultates esse ait, ꝑpter fundū multis in locis cœnosum ex q̄ cōtingit ut multi in breuia incidentes inhæreſcant. Sinus quidem sunt importuosi, atq; atroces infestiq; ob alternos motus pelagi affluentis, ingruentibus in eas uentis, quum litora circum decliuia sint, ex quo austrinis flatibus mare ibi maxime fremit, deuoluentibus in illud harenas & saxa, quę ilhinc reuomit, quo fit ut inæqualitas fundi magna sit, alio quidē loco mare profundiss. alio uadosum est, & sæuienti æstu, quæ modo eminebāt, in imo resīdant, quæ uerò in imo iacebant supra undas extollantur, ex quo omnis locorum facies simul cum uentis mutantur. Igitur post Taphruram Theænæ siue Theron colonia est: item Macomada municipium. Triton fluuius, in medio Syrtis mare ingreditur, cui Tacapa colonia adiacet, emporium quondam ingens, Capes nunc dicitur. In fertili solo ac irriguo sita, ubi palmæ prægrandes, ficus, uites q; sub quibus frumentū seritur, sub palmis olea. Inde iuxta finem Syrtis Hedaphtha ciuitas in colle sita, Cui insula adiacet Zerbi ab incolis nunc dicitur. Mox in litore lacus expanditur Zuthis nomine 50. mil. pass. in circuitu, ingessum habens angustum in quo urbs est eodem nomine, ubi purpurificium, & piscium uariæ cōditurae solebant fieri. Dein Zitha promontorium, & Sabathra colonia cui portus est Posidon nomine. Item Eoa oppidum, à quibusdam Oza, nunc locus tantum, ubi Garapha portus, inde Neapolis quæ & Leptis magna dicitur, nunc Tripolis uetus à iunioribus uocitatur, paruum oppidum in medium harenis à Sidonijs positum, igitur à poëtis nonnunquam Sarrana cognominatū est. Fuit enim Tyrus etiā Sarra appellata, cuius regio emporia uocabatur, agri uberis, quæ singula in diem talenta uectigal Carthaginensibus dedit, Liuius author est, adiacet ostio Cinyphi amnis iuxta quem regio est, eam Ciny phem uocant, tantæ bonitatis, eiusdem amnis aqua, ut cuiuis telluri par est prouentu fructus cerealis cæteræ Aphricæ, nā scatentibus ubiq; fontibus occulte sub terra ab amne manantibus humectata est, quare siccitate aëris minus læditur, in eo etiam tractu pluit: cuius loci urbertatem Ouidius meminit ubi ait:

Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas

Quam

Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum.

Post autem fluuij ostium, sequitur præcipitium quoddam ingens, horrentidumq;, cuius ripas pons iungit: ubi Barathrum oppidum pusillũ, nomen à profunditate illa trahens. & aliud Cisternæ. & Tricorum promontoriũ quod & Borion dicitur, & à quibusdam Cephalas, altum syluosumq; magnæ Syrtis initium, quæ & nomine & ingenio par priori est, cęterum multo maior, namq; ambitum 400. & 30. mil. passuum complet: cuius in margine Macomacha primum uicus est. Inde Aspis locus in alto à mari positus, iuxta quem portus optimus. Sacamaza pagus. Pyrgis Euphrantá, Pharaxa uicus, quem alij Charaxam dixerunt, locus quo Carthaginenses emporio utebantur aduehentes uinum. Et alius Isporis dictus. Mox Hippi promontoriũ, quod à quibusdam Siccurra, circum se importuosum litus habẽs Iotophagorum ora. Et paulo post Philleni uicus, ab aris Phillenorum ibi positis appellatus: Veteres pro confinijs columnas ponere in loco solebant, ut hic, licet quidam harenarum cumulos tradant. Finis Carthaginensium cum Cyreneis, nihil enim uel montiũ, uel fluuiorum interiacebat, sed harenæ spatiosis. ubiq; campos tenentes: missis itaq; duobus iuuenibus ex utraq; parte, eadem hora, ut quo in loco essent obuij, ibi communis duorũ populorum terminus esset. Carthaginenses quum ante tempus ab urbe discederent, longius in Cyrenensium terram processerunt, cognita re, si illi ibi uiui sepeliri uelint, suorum finis esset, quod quum annuerent, Carthaginenses iuuenibus ubi humati fuerant aras consecrauere. Verum in interioribus partibus regionis montes nominãtur, Campsarus in septentrionem austrumq; ferè lõgo discurrit iugo, asper sanè, ac nudus, colore fuscus, & qui igni quãdoq; exustus fuisse uideatur, à Bagrada magno flumine sectus. Vsaletusq; mons alter, magnus admodum, acutis undiq; scopulis munitus, sole quodãmodo ambustis, in quo exoritur amnis Triton per uastas paludes fluens, Tritonam scilicet ac Libyam, quas Callimachus Pallanteas uocat, In Tritona, Mineruadicitur nata, unde Græci Mineruam Tritogeniam dicunt: quod etiam Silius ait. At Lucanus nõ quod ibi dea genita, sed à Tritone deo quum pedibus aquam tetigisset, & in ea se uidisset, statim adamata esset ait enim: statimq; quieta

Vultus uidit aqua, posuitq; in margine plantas
Et se dilecta Tritonida dixit abunda.

Hic amnis insulam efficit antequam paludes intret in qua teste Diodoro surgit collis præceps atq; undiq; abruptus, in quo urbem Nyseam fuisse, unumq; ad eam aditũ, quas portas Nysias dici. Estq; alius in regione mõs Silius nomine circa quẽ terra omnis calore exusta iacet (in media penè regione exurgit.) Inde Thizibius nõ ꝓcul à Magna Syrte in solitudinib. & alius Zuchabbarus in extrema parte regionis, quẽ nonnulli Charitonem uocant, in orientẽ occidentemq; tendens, harenis quaquauersus profundissimis

dissimis obductus, excisis undique petris prominens, quem Ciny phus amnis à meridie ueniens pertransit. In locis uerò supra magnā Syrtē Fons est Arabe nomine ingens sanè insipidæ tamē aquæ, ab alijs Achabe dicitur, solitudinib. propinquus, Cyrenem uersus: ubi iter agentes opus est sidera obseruare, aliter cursus minimè illis pateretur: solet enim in illis locis tempestas nō secus atque in mari ut scribit Salustius homines retinere, nam ubi per loca æqualia & nuda arborū gignentiū uentus Corus harenā humo excitauit ea agitata magna ui ora oculosque implere solet, neque hoc solū, uerum etiam peruersis locorū sitibus nulla inditia agnitioni quo semitæ dirigant reliquunt, dum modo quæ fuerant tumulis ardua in ualles demissa, modo uallib. præssa coniectu pulueris aggerant. In desertis locis testudines ut ait Plinius eximiæ magnitudinis sunt, quia parte maxime sitientib. harenis squalent, roscido ut credit humore uiuētes, namque eo in tractu maior pars ferarum æstate nō bibit inopia imbriū, neque ubi testudines uiuunt aliud animal ꝓuenit. Ciuitates in hac prouincia mediterraneæ sunt, in Bagradę fluminis ripa, Vol non longè à mari, sub qua Vthina, Abdira, Bullamensa, Nuroli, Ticenia ultima ad austrum quæ omnes ad idem flumen sitæ sunt. Postea uersus mare Maxula uetus deserta, Vticna, Creusa. sub qua Cuina colonia, Orbita, Vzita quæ est ad meridiē Adrumenti ad infimas iugi radices, quod iugū campos Ruspinæ urbis circuire diximus. Postea Vsdrus & Agar 16. mil. pass. à Thapso & Vzetia sunt. Interius uerò Turza, Gisira, Zalapa, Zurmentum: & iuxta Syrtim Caraga, Murusique sunt. & Mediccara, Vlizibirra, Lasica, et ad meridiē magis Tiburba, Augustū, Barbarus Bizacina, Thabba, Auidus, Carbica, Leę, Targarū et nō ꝓcul ab ostio Tritonis amnis Zugar. Sub quib. Cilma est cui ꝓximus est collis statuendis castris idoneus, nam pabulatū aquatumque mittendi haud longè est. Cætera uerò regio circum circa arida & aquarum indiga iacet. dein Safura, Buntum, & Vbata sunt: quib. oriētalior est Capsa oppidum magnum atque ualens ab Hercule ut fama est inter ingentes solitudines conditum anguibus harenisque uallatum: quare circumadiacentia omnia uasta inculta & egētia aquæ sunt, à Rom. incensum, cuius pars quę nūc habitat Capsa etiam nuncupat. Postea in calce prouinciæ uersus austrum, Vepillium, Tisurus uel Tisdra Putea, Tichesa, & Nesenta uel Vscēta oppidum loco difficil. situm. sunt & ultra paludes Tritonas ad orientē, oppida, Siddenis penes Zitam promontorium neque procul inde Pisinda, sub quibus Chuzis, Sumucis, Sabrata, & iuxta Ciny phum amnem Ammonis ciuitas regia quæ Chabes nunc dicitur, & ad austrū magis in amnis margine Musta pagus, Butta, Tegaque siue Tegea, ac Burga Zuchabaro mōti proxima. trans autem Ciny phum ac in eius ripa Amuncla, Vddata, iuxta uerò Syrtim magnam Azius, Gerisa, Iscina, Sycapha, Galyba. & ultimo loco Tagulis.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius III. Aphricæ, in quo Cyrenaica, & Ægyptus, cum insulis sibi adiacentibus continentur.

Yrenes nũc situs: est enim Cyrenaica prouincia, quæ modo Barcha uocatur, ab occasu Aphricam habet iuxta desertas harenas, quas supra Syrtem magnam iacentes paulo ante meminimus, uti procellosum ac profundũ mare limen, ab ortu solis Marmaricam interiacentib. desertis harenarũ campis haud minus septingentorum mil. pass. laxitate, à meridie deserta Libyæ, à septentrione Libycũ pelagus hoc est, Punicũ quadringent. mil. & quingentorũ pass. præternauigatione. Hanc dictam ferunt à uirgine Cyrene Penei Arcadiæ regis filia, quam (ut poetæ narrant) Apollo è monte Peleo Thessaliæ rapuit, & in hanc ab eodem deductam terram: Alij sunt qui à Cyrene urbe nomen prouinciæ inditũ uolunt. A nonnullis etiam Pentapolis appellata, quod quinq; urbibus maxime fulgeat: Berenice, Arsinoë, Ptolemaide, Appollonia, & ipsa Cyrene. Cuius regionis quæ septentrionalia sunt læta admodũ, atq; laudatissimis semper uernans floribus eosq; odoratiss. esse, ex quibus unguentum pulcherrimum fit. Quare Theophrastus, ea quæ apud Cyrenam proueniũt, non nisi ratione siccitatis odorata consistere, tum cætera, tum uel maxime rosa, & crocũ: quod in frugibus quoq; eadem fit ubertas, ut ait Herodotus: sed præcipuè in uineis, Aristoteles scribit: circa Libyã uitem quandã nasci, ex qua uuæ quæ oriuntur partim iam maturæ colligi possunt, partim ut maturescant expectandæ sunt, quum acerbissimæ sint, partim etiam continuè pullulant ac nascuntur, nec id euenire multo interiecto temporis spatio, quod ne à bestiolis consumentur, locustis maxime (frequens enim ibi malum) lex est ter anno diuellendi morsu erodentes, primo oua deterendo, deinde fœtum, postremo adultas, desertoris pœnam in eum qui cessauerit Plinius scribit. Item ranas huius regionis mutas ac sine ulla prorsus uoce uictitare, murumq; plura genera, alij lata frõte, alij acuta, alij Herinaceorum genere pungentibus pilis. At meridionalia steriles harenæ flante maximè austro circumuolantes uelut turbo occupant. Igitur iuxta mare in litore magnæ Syrtis post Philenorum aras lacus est qui hodie Salinæ dicitur quatuor & triginta mille pass. in longitudine, in latitudine uero 12. fermè, per quem amnis ex superioribus locis in mare emittitur. Et ante os, siue amnis ostium quo lacus crescit decrescitq; maris æstu parua insula iacet, qua nauium statio fit. & in intima sinus Automala est præsi-

dium ubi nunc castellum, quod nautæ Zanaram uocant. Postea promontorium Drepanũ. & locus inde Hyphalæormus nomine, id est, petrosus. Mox portus Diarroea. & Heraclea turris. Vnde haud multo præsidiũ aliud Dicheris. Et in fine Syrtis orientem uersus Boreum promontorium paruum est à quo extenditur litus quod Bryon dicitur, usq; ad Berenicem. Hinc pars est regionis quæ propriè Pentapolis dicitur, ubi initio urbs est Berenice, Hesperidum quondam, locus tum sacer, ubi Hortos fuisse traduntur, in promontorio quod Pseudopenias olim, id est, falsus Aphricus nunc Teiones appellatur, posita in extremo Syrtis cornu, Bernicho modo dicta, & in sinu reædificata paulo ab antiqua quæ cõminuta iacet, eam Berenice muniuit, quæ Ptolomæo tertia nupta fuit, à qua nomen accepit, cuius orientale latus amnis Lethes abluit, infernali ut putant exundatione prorumpens, & apud pristinos uates latice memoratus obliuionis: sicut Lucanus quum in eius mentionem incideret:

Quam iuxta Lethes tacitus præterlabitur amnis
Inferni (ut fama) trahens obliuia uenis.

Quem quidam insciteLathonem uocãt. Post Arsino urbs est Theuchira ante dicta, nunc ab incolis Tachora: cui Mirmex parua insula in mari obiacet. Item Ptolemais ciuitas quam Thereus condidit qui cum Bato huic oræ appulit, iuniores modo Ptolemetã dicunt. Inde Auxida uicus grandis. & Aptuchi sacrum, sic eminentiam quandam appellãt. Et Phycis promontorium Raxasen modo à barbaris: ab Italicis uerò nautis caput Carenæ dicitur, humile quidem sed ualde in mare expositum quo iuga montium ab Atlante usque procurrentia (ut iam diximus) finiunt in quo fuit oppidum eiusdẽ nominis. Postea urbs Apollonia nomine nunc uicus, penes quem Lanea flumen in mare it, ipsa campo edito in ruderibus. Iacet, portus ibi præclarus Nausthathmos nomine, quod nauiũ statio latine dicitur, quo Cyrenensium naues applicant. Ante se Leam Veneris paruam insulam habens. Post quem usque ad Libyam Ægypti prænauigatio non satis apta est, propter portuum & stationum, & aquarum inopiam. Inde est Erythron locus. Zephyrium promontorium famosum quod stationem habet, in qua Dardanis ciuitas posita est, quam simul cum promontorio Bonandream recentiores uocant: ubi hæc prouincia in Ægypti pe determinat. Sunt in hac montes, ex quibus harenarum cumuli nominantur, Herculi tum sacrati, in conspectu magnæ Syrtis iacentes, iuxta quos Paliurus palus est in qua conchilium gignitur, supra quam solitudines sunt in quibus elephantes nutriuntur. & alij qui Velpæ dicuntur Syrti propinqui. Et qui Bæcolicus appellatur, à nostris Ater ex re ipsa, quod solis repercussu adustus uidetur, in orientem occidentémque diductus asper atque incultus, in solitudine ad austrum situs ubi rupes hiat, austro sacrata, in quam si quid deiectum fuerit, statim

uentorum

uentorum turbine harenas cõuolui. A quo nõ longè palus est Limnotha-lassas, id est, palus marina à flumine Lathone decurrẽs. Tenent prouinciã populi quorum qui ad occasum solis sunt Barcitæ siue Barcæi qui corrupto sermone Bariciani ab Aphris uocãtur: quidam à Barca oppido partẽ quam diximus harenosam incolentes: unde Virgilius:

Hinc deserta siti regio, lateq́ꝫ furentes
Barcæi Et Silius:
Distituit Barcæ sitientibus arida uenis.

Ad orientalẽ uerò plagã supra harenarũ cumulos Horti Hesperidũ sunt, alij ab ijs quos in Mauritania diximus: Hesperides hoc loco bonũ colere solum dicunt, q̃d uagante urbertate centuplũ reddit. Orientaliores autem quam Hesperides Arauceles sunt Et qui magis ulterius degũt Asbytæ dicunt inter alios pugnacissimi, mõtes incolẽtes, in quib. Asbytæũ oppidũ inexpugnabile propter uastitatẽ saltus, ac palustris soli, est Et sub Velpis montib. Macatutæ gẽtes. Dein Laganicorũ specus est: habitant em̃ Laganici loca saxis impedita, ac uelut ex industria concauis, in quibus sicuti bestiæ noctu se recipiũt. Et ad orientẽ magis Psylli sunt, quib. gentib. ut Agatharchides scribit, à Psyllo rege nomen inditũ, quibus à natura uis inest (ut scribit Plinius) quo serpentib. terrori sint, tactuq́ꝫ ipso leniant percussos: q̃d etiã Plutarchus tradit, quũ Cato esset in Aphrica dicẽs. Multos homines secum duxit qui Psylli nominant, qui morsib. serpentũ medentur: ore trahens uenenũ, & ipsos serpentes cantib. mitigãtes, taceo scriptores alios qd hæc rescripsere: gens à Nasamonib. ut ferũt, sublata, præter paucos admodũ, nam qui illorũ terram nũc tenent, ex ijs sunt qui profugerãt, aut quum pugnatũ est afsuerant, hodieq́ꝫ in paucis remanet. Post aũt Psyllos Silphiophora regio est, nomẽ à Silphio herba, ut Grçci uocant deducens, Latini uerò Lasarpiciũ appellãt, cuius succus est lasar, magnificus in usu, medicamẽtisq́ꝫ, & ad pondus argẽti denarij pensum ut inquit Plinius, Solinus, gignit odoratis radicib. uirgulto herbido magis quã arbusto, cuius ex culmo exsudat æstatis tẽpore pingue rosidũ, idq́ꝫ pascentiũ hircorũ inhæret barbulis, ubi quũ arefactum inoleuit, guttis styriacis legit, ad usum mẽsarũ, uel medelæ magis. Dictũ est primũ lac sirpinciũ, quoniã manat in modũ lacteum, deinde usu deriuante lasar nominatũ, quod quidã masticẽ esse dicũt: Quæ germina in initio barbaricæ incursionis, uastatis agris postea ob intollerandã uectigalis nimietatẽ, fermè penitus ipsi accolç eruerẽt: Plinius natũ in Bereniceo agro repẽtè madefacta tellure erga Hesperidum hortos. Hinc autem loca deserta & infructuosa sunt, ferarum plena, utpotè aquis carentia, eo uarijs ac magnis serpentibus fertilia ijs præsertim quos Cerastas uocant, quorum morsus letales habentur. Ciuitates mediterraneæ in hoc membro, haud procul à mari: Chereda Asinoç uicina. Neapolis propè Ptolemaidem in ualle sita. sub qua est Artamis uicus &

cus & Erhaga & in folitudine Barce oppidum cui uocabulum Barcā regi
nam dedisse antiquitas perhibet. Supra uerò Zymithus oppidum in colle
aspero situm. Est & Cyrene urbs antiqua, quā Batus Lacedæmonius Cyr
ni regis F. condidit, & ex oraculo sibi ab Apolline dato, à matris nomine,
in eo colle quo uirginem ab Apolline deductam fuisse diximus, loci amœ
nitate, & fontis ubere copia captus. Nam regio urbi proxima campestris
est, quæ oleo, uino, ac cæteris frugibus abundat, nec nō pascuis pinguissi-
mis: fluuiorū aquis riguis: Quæ uerò ad nōtū uergit, aridis campis obdu-
citur: ex quo illam plurimum creuisse fama est: neq; solum fructuum uber
tate bonitateq; sed etiam equorum nobilitate: quod ait Dionysius:

Nec non Cyrenæ clarorum mater equorum.

Tantæ quondam potentiæ, ut imminentib. barbaris resistere potuit: cui
finitima est regio Silphiophora. Post illam ad orientem Archilla oppidū
est, Sub quo Celida urbs, et quę ad meridiē magis uergūt, Marabena haud
procul à Syrte, Alybbaca, Thantis, Cenopolis, Hydra, Phalacra, Acabis
& Auretina. In radice autem Velpæ montis iuxta Syrtem, Agad unum ui
cus, & propè deserta Echinus, Arimantis, Philonisq; uici sunt.

Aegyptij regionis situs.

AEgyptus dehinc est quā Nilus mediā percurrēs cum sit regio maxi
ma in tris diuidit̄ partes. Quarū q̄ ad orientē spectat Ægyptus The
bais nunc Seid. quæ ad occasum Ægyptus Aphricæ: quæ ad septē
trionem interamnis diuisionē amplectitur, Ægyptus inferior appellabat̄:
ex quo pars una Ægypti in Aphrica, altera Asia deputat̄, et hoc secundum
eos qui in Nili sectionē terminos Asię atq; Aphricę ponunt: secundū uerò
Ptolemæū nequaquā, qui nō in fluminis alueū, sed in angustiā illam deser-
ti, quæ inter mare nostrū & Arabicū sinum iacet, quemadmodū in diuisio
ne orbis terræ diximus. Hæc Cham eorū lingua dicitur. Æria quondā: de-
inde ab Ægyptio ibi regnante nomē q̄d adhuc seruat, accepit, ut Eusebius
perhibet: siue ille (ut quidam uolunt) frater Danai fuit: Marcellinus aūt à
fluminibus maximis Ægyptū appelatā Homero teste dicit: Verum Mar
marica, Libya, Mareotica regiunculæ Ægypto interserunt̄, quæ omnes in
mare nostrū portentunt̄ p̄ter Thebais (ea quippe in Arabicū sinū uergit)
ut paulo post designabimus. Ægyptus naturaliter difficillimis cōclusa li-
mitib. maxime tuta reddit̄: nā ab occasu Cyrenaicā et partē interioris Li-
byę habet, q̄ in loco aridę ac desertę harenę terrā occupāt, nō minus dierū
15. trāsitu: neq; aquarū solum inopia, sterilitateq; rerū, aditu difficili, sed e-
tiam periculoso ac uehemēter: A meridie Æthiopiā qua in parte Nili Cata
ractæ nauibus inuię sunt, licet scaphis eis q̄ raro ob terrorē, meatus sit. Mō
tes quoq; Libyes, & Arabici eis cōtigui, quibus latus illud omne penè cin
gitur, ex quo neq; adiri terrestri itinere potest: cui etiam parti desertum 12.
dierum adiacet: Ab oriēte, latissimos atq; harenosos campos Barathra ap
pellatos.

pellatos, Iuxta Palæstinam, & Petream usque ad Arabicum sinum, & eiusdem sinus partem, qui tractus inuius, & aqua carens, itinere dierum octo, uiro expedito patet: A septentrione uerò Ægyptiacum Pelagus quo abluitur, difficilis sanè accessus oram, quę portuum incommoditate importuosa est. Ex quibus rebus in initio Ægyptus ualde tranquilla fuisse perhibetur, tum propter regionis ubertatem, tum propterea quod non facile externis gentibus pateret: nam à septentrione maritima ora circiter decies centenis millibus passib. difficilis ad nauigandum est: ex quo Plinius, nec alia terrarum pars pauciores recipit sinus. Quod asserit Herodotus: ac Iosephus: similiter Diodorus, qui in Ioppem usque Syriæ ciuitatem, nullum nauigantibus excepto Pharo tutum esse portum dicit: locaque esse per uniuersum litus stagnantia atque ignota nautis, quo accidit ut maris se fugere pericula existimātes tanquam in tutum ad litus directis nauibus de improuiso in stagnis hæreant omni euadendi spe sublata. Quidam quū prævidere continentem nequeant (regio quippe omnis plana est) in uadosum ac palustre litus deferūtur. Attamē ab aliquibus pars quæ Alexandriam uersus extenditur, loca egregia habere dicitur, atque omnis illa ora ad tuendas ancoras accommoda esse: idque Ptolemęus in geographia ostendit, ubi portus nonnullos ponit, uti paulo post dicemus. Tellus insueta imbribus teste Platone, nec tamen pluuiarum indiga, cui Nili irrigua spontaneos imbres ministrent: utrumque ei Nilus est, cœli ubertas, terræ fœcunditas, auram temperat, solum opimat, nautis & agricolis iuxta usum, iis nauigant, illi serunt: unde Lucanus:

Terra suis contenta bonis non indiga mercis
Aut Iouis in solo tanta est fiducia Nilo.

Quare Trogus Ægypti solum ita fœcundū inquit, ut alimentorum nulla terra feracior sit in usus hominum: igit Plinius Percrebuerat antiquitus urbem nostram nisi opibus Ægyptiali sustineri, que non posse: superbiebat uentosa & insolens natio, quod uictorem quidem populum pasceret, quodque in suo flumine, in suis manib. uel abundantia nostra, uel fames esset. Sed neque solum miræ fertilitatis, quod in frugibus est laudat, Verū enim hominum aliorumque animaliū perfœcunda generatrix: nam & in anno oues atque capræ bis pariunt: unde Columella innumerosam natura progenerandi sobolem dedit Ægyptijs. Et Diodorus, olim numero hominum omnes ferè orbis gentes superauit Ægyptus: neque nunc quoque nationib. alijs multitudine cedit. Ciuitatesque priscis temporib. ultra 10. & 8. mil: fuisse in Ægypto libri sacri cōtinent: Ptolemæi Lagij tempore amplius tria milia, hominū septies decies centena milium: nūc haud pauciores esse, terdecies centenis milibus tradunt. Regio enim temperata est, nam neque hiberna frigora, nec ęstiui soles incolas prēmūt. Quę quāuis spatiosa ac suppina omnis: nō tamen ab austro, quemadmodū cætera Aphrica peruagat, ucto equidē magno

magno accenso calore, quandoquidem torridam perradit zonam: terram Ægypti cauam esse Aristoteles perhibet, partes medias inferiores habet, superiores remotiores'que eminentiores sunt, hinc autem auster ut caua intacta supergradi, sic excipi ab eminentiorib. potest. Neque unquam uix tremuisse ferunt, sed si quando tremuit, parum sensit. Cæterum Ægyptios ut Herodotus ac Diodorus attestantur primos dijs, & aras, & simulacra, & delubra statuisse, quin etiam animalia in saxis insculpisse: primos'que omniũ cœlum scrutasse ac mensos esse ausos, postquam perpetuæ apud se serenitatis obsequio cœlum semper suspectu libero intuentes deprehenderunt: ex quo Manlius de hac gente loquens ait:

Hi tantum mouere decus primi'que per artem
Sideribus uidere uagis pendentia fata
Singula nam proprio signarunt tempora casu.

Quæ tamen scientia à Caldæis plantata in Ægypto noscitur: unde postea ad Græcos peruenisse scriptores tradidere. Similiter & medicinę artis inuentores fuisse Clemens ait, quã Esculapium postea ampliasse: Vnde Homerus in Ægypto inquit plurima alma terra, & bona & mala generantur medicamenta, & uiros præ cæteris medicinæ peritos, utpote Peonis gene re ortos, Quare Helenam Menelai coniugem, medicamentũ quod ab Ægyptis didicit, uino miscuisse in cœna, qua Telemachus Vlyxis F. interat, ne mentio patris à Menelao facta ulterius in lachrymas eos proroga ret, nam mœrorem omnem, et malorum obliuionem bibentibus faciebat, ne tota die etiam si ambo interissent parẽtes, aut si fratrem, uel carissimũ filium ferro interfectum uiderent, lachrymarentur. Ægyptios apud authores legimus gentẽ desidiosam esse, delicatã, superstitiosam, mobilem, legũ insciam, magistratuum ignaram, laborum impatientem, imbellem, & nouandis quam gerendis rebus aptiorem: uentosam, furibundam, iactantẽ, iniuriosam, quorum uerba inania nihil'que ueritatis habentia sunt: quod notauit Martialis dicens:

Niliacis primum puer hic nascatur in oris
Nequitias tellus scit dare nulla magis. Et Propertius:
Noxia Alexandria dolis aptissima tellus.

Præterea fœminæ hic negociantur, cauponantur'que & institoris operis uacant: uiri autem intra domos texunt: Onera uiri capitibus fœminæ humeris baiulant: Fœminæ stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrem exonerant, exterius in uijs commedunt, In funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamẽ tondent: Lutum manibus tractare, massam uerò ex qua panis fit pedibus. Apud cæteros mortales uictus à ferarũ secretus est consortio, Ægyptij cum feris uescũtur, quibus uniuersis aut linea, aut stirpe quodam iunceis uel palmaceis similia sunt uestimenta, rubra ut plurimum, semper recens abluta. Huic præcipuè uacãtes: uirilia circumcidunt immundiciæ

immundiciæ gratia, pluris facientes se mundos esse quam decoros, quæ scribit Herodotus: Strabo uerò illos & circũcidere, & fœminas excidere, quod Iudæi ex lege habẽt, qui ab antiquo sunt Ægyptij: Sacerdotes tc tum corpus eradunt, uestem tantum modo lineam, calceos papyraceos gestãt, qui filios erudiunt. & literis, quæ appellantur sacræ, & alijs quæ ad communem spectant doctrinam, præsertim geometriæ arithmeticæq; studio intenti ob inundationem fluminis quæ uarias agrorum singulis annis formas superinducit: Gens omnium ut ipsi predicant uetustissima, neq; alijs quàm cum Scythis de antiquitate certant. Qui & primi per figuras animalium, sensum mẽtis effingebant, ut antiquiss. monumẽta memoriæ humanæ impressa saxis cernuntur. Ætate superiorũ regũ (ut inquit Diodorus) nulli externi ilhuc nauigabant, quum partim occiderentur, partim addicerentur in seruitutem: Pseminthicus autem primus cæteras nationes ad importanda quæ apud se erant allexit securitate singulis adeuntibus præbita. Quibus antiquus uiuendi mos fuit, ut in tria hominum genera instituerentur, pastorum, agricolarum, artificum, qui quidem cõtinuo, & qui ab eis nascebãtur eadem sunt persequuti. Ex quo artes apud eos admodum exculptas esse, & ad summum perductas: Colebant tum Ægyptij animantia quædam præter modum, non solum uiua sed etiam mortua, sicut felẽ, Ichnemonas, canes, accipitres, Ibides, lupos, crocodilos, et huiusmodi plura, quod scribit Lucanus:

Multas uolucresq; ferasq; Ægyptij posuere deos. Item Iuuenalis:
Quis nescit Volusci Bithynicæ qualia demens
Ægyptus portenta colat: crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam serpentibus Ibim:
Effigies sacri nitet aurea Cercophytheci
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone cordæ.
Et reliqua.

Quę cibo delicate ac sollicite nutriebantur: & quum morerentur honorifice ac magno sumptu, maximo omnium luctu sepeliebantur, quæ interimere capitale erat, Legimus apud Strabonem Ægyptij præsens uitæ tempus omnino paruifaciendum esse putant, sed æternã existimant, ideo defunctorum sepulchra sempiternas domos, quoniam apud inferos infinitum sit tempus uocãt, circa quorum magnificentiam summum studium operamq; impendunt: domus autem ædificandæ curam contemnũt. Terra hæc frequens bestiarum est, ita utilia etiam quæ apud illos nõ sunt, hęc sola nutriat, uirtute atq; malicia, & aspectu solito differentia, quorum sunt aliqua etiam uolatilia, ut quũ de terra nocere nequeant, superuolando non prouidentes occidant. Quare iter agentibus terra sæua atq; periculosa est: Generat etiam diuersas aues, longeq; ab ijs quæ alibi sunt dissimilimas, Similiter in cæteris gignentibus diuersitas accidit: nascitur enim hic faba

quæ Ægyptia appellatur, longè ab alijs & magnitudine & colore existēs. Item biblus, quę solum hic est & in India. Persicus uerò hic & in Æthiopia solum arbor magna, fructu dulci & grandi. Item morus quæ fructum fert qui Sicomorum dicitur, nam ficui persimilis est gustu, non malus. Nascitur & corsiū fructus piperi similis aliquanto tamen maior: sed oleo caret, prǽter quam quod in Heracleotica præfectura fit. at uini non parum fert, frumentum quoq;, legumina & alia semina abundanter. Cæterum terrarum omnium accommodatissima est ungentis, quamuis teste Plinio minime odorati in ea flores, quia nebulosus & rosidus aër est à Nilo flumine. Metalla quoq; hic erui dicuntur, & in ijs pręcipuè partibus quę ad Æthiopiam uergūt: Vnde Diodorus antiquitus ait reges, crimine damnatos omnes, ac ex hostibus captos, insuper ob aliquam falsam calumniam, aut regum iram in carcerem detrusos magnam quidem copiam auro effodiendo deputabant. Hic & lapis Amethistus reperitur, & alij nonnulli: item squalidis locis detractis harenis massa inuenitur salis, præcipuè in deserto medium inter mare nostrum & Arabicum sinum. Verum à Copto urbe superius arbos nulla in terra prouenit præter spinam quę dipsas uocatur, & hęc rara propter feruores, & aquę penuriā, quippe nō nisi quarto quinto q; anno pluit, & tunc impetuose & breui tempore, quod si aquæ plures incesserint, fungi pręsertim uersus Arabicum mare erumpunt, qui sole tacti in lapidem cōmutantur. Sed ut regionis membra distinguamus: Marmarica ab occasu Cyrenaicam habet, Cuius septentrionalia tenent gentes Libyarchæ & Amiritę: & Basciſitę. Quibus à meridie Basciſij montes imminent. Sub quibus Apotomitæ: Postea qui etiam his Australiores sunt Ægylæ: Post Nasamones quos ante Mesamones Græci appellauere, ab argumento loci, hoc est, medios inter harenas sitos: gens ut ait Curtius nutrita nauigiorū spolijs, quæstuosa quippe obsidet litora, & æstu destituta nauigia notis sibi uadis occupant, quod scribit etiam Herodotus, Si quæ naues, dicens, infeliciter actæ uenerint syrtibus inuolutæ eas spoliant, & sic per rapinam cum alijs habent commertia: de quibus Silius:

Hinc coit æquoreus Nasamon inuadere fluctu
Audax naufragia & prædas auellere ponto.

Similiter Lucanus. Namq;(ut author est Diodorus) omnes hæ dictæ gentes neq; ullis subeunt legib. neq; ullā (latrocinijs semper intenti) iusticiā norūt, rapientes eī quæ primo ex deserto casu occurrāt, confestim ad sua loca redeūt. Qua de causa Rom. eos antequā cæteras gētes eius litoris deleuerunt: Apud hos arbor Loton insignis gignit, sicut & in Aphrica, unde & Nasamones à quibusdā lotophagi uocantur, eo enim uiuunt, Ex quo etiā uinū conficiunt, quū regio uinum nō ferat, nā Marmarica omnis, cęramo recepto, mari mixto uinum fingit, quod Libycū appellāt, ut in Antiphrauico paulo post dicemus. Deinde in his montib. Grannaticē nasci, ut incolæ

tolę putant imbre diuino, quam cognatā carbunculo uocat Plinius, inuenitur ad repercussum lunę maxime plenæ, quem lapillum Nasamonitem Solinus nominat. Est & ibi Cleartis palus haud immodica ubi Androgynas degere Nasamonibus confines, utriusq; naturæ inter se uicibus coēuntes: Calliphanes tradit: Aristoteles adijcit: dextram mā mam ijs uirilē, læuam muliebrem esse. Post itaq; Nasamones & Ægylas ad orientem Bacatæ sunt & Anachisæ, & Topazitæ, qui gemmis nomē dederūt. Post quos Sentites, & Obylæ, & Æzari: Et in ultima ad austrum terra Diammos regio, in qua non pluit, prouenire tamen ibi magnas palmas atq; optimas aiunt. Libyæ autem nomos siue pagos qui supra mare sunt colūt Zyngitę: & Chattani, & Zyges: Australia uerò Buzes & Ogdæmi: Mox Adyrmachidæ. Postea Ammoniaca regio, id est, harenosa. Hermipus enim ubi expeditionē Liberi P. in Aphricā scriberet, Ipse cum exercitu (ait) in eum locum deuenit, qui propter multitudinē pulueris, Ammonides est appellatus, ubi campi ueluti mare, harenarum motib. quicquid in se reperitur, obruit, necatq;. Quos aperuit Curtius dicēs, terra cœloq; aquarū penuria est, steriles harenę iacēt, quas ubi uapor solis accendit feruido solo & urente uestigia intolerabilis æstus existit, luctandumq; est nō solū cum ardore & siccitate regionis, sed etiā cum tenacissimo sabulo, quod prȩaltū & uestigio cedens, ægre moliunī pedes. In qua planitie ad austrū palus ingens est Lacci nomine. Vltra quam in regionis extrema penè parte ad meridiē Abrachos regio est feris inhabitata gentib. Post itaq; Ammoniacos, Anagombri sunt apud mōtes sui nominis. Post Lobacchi: & Ruaditę. Mareotidis itē nomi sequunī, cuius pars quę mari imminet Tęnia dicit. Sunt nomi loca pascua, uel regiōes uillis refertæ, quas nomades, id est, pecuarij inhabitāt, q omnes maiori ex parte à sui metropolis denominant: Interiora tenent Goniatæ: & Prosoditæ. Post quos Scyathica regio est in qua Scyathis uicus. Et postea Mastitæ: Et ad austrum magis Nitriatæ incolunt: & Oasitæ, & Libyægyptij sunt: Omnia uerò litora Arabico exposita sinui Arabes ægyptij Ichthiophagi: & pastores Troglodytæ habēt, gentes errātes per litus, supraq; petras solis calore ferueētes assant pisces, et hoc solo alimēto uictitāt, qui nō secus ac marinæ beluæ nando in mari ualēt. Similiter & omnes iam supradictæ gentes præter eas quæ maritima incolūt loca pauperrimæ sunt: quib. uita Diodoro teste syluestris est, nā ferarū more cœlum pro tectū contenti, nihil domesticū edunt, nullis uestibus præter quam caprarū pellib. tegunt corpora: potentiores inter eos nullas habent ciuitates, sed turres aquis proximas, in quib. quæ usui supersunt condunt. Quorū arma, tris hastas uiritim manu gestātes, ac lapides quos in uasis ex corio factis deferunt. Marmaricæ aūt maritima sic se habent: primo in litore post Cyrenaicā Azylis seu Azyristū uicus est, amœnis. collib. utrinq; cōclusus, & utrinq; flumine prælabente, aliquot annis à Thereis quondā

Bati socijs inhabitatus,quũ prius Plateã insulã è cõspectu ædificato oppi do biennio incoluissent. Dein Cherronesus magna promontorium ubi Phthia portus. Et paulo post Paliurus uicus. Mox Batrachus portus à qui busdam Menelaus dictus. Cui alius proximus est Petrę paruæ nomine. Si militer & Antipyrgos, & Scythranius portus, & Catgonium promonto riũ, cui Andonis obiacet insula. Postea Ardanis alij Anaxes extrema, pro montoriũ humile est: Vbi statio Petræ magnæ uocitata, In mediterraneo pagi sunt Leucoe, Bochyris, Menelaus, Gephara, Albi camini: Musuchis & Tacaphoris, quos Libyarchæ & Aniritę inhabitãt. Itẽ in Bacisijs, Ma sadalis, & Albæ ualles uici sunt. Præterea in Apotomitis, Dioscorũ, Alo, Migo, & Saragina. Similiter Ægylæ Ægylã uicum habẽt. Et apud Nasa mones præter alia locus præcipuus est Margi nomine, Topazitę, Maza cilã Billamq; incolunt. Hinc Libyæ litus, in quo primum Panormus, siue ut alij Plynus portus. Iuxta quẽ Tetrapyrgia oppidũ. Inde Catabathynõ magnus, siue Cataracta, uallis repentè deuexa, est enim descensus siue pro fundũ, nam Salustius decliuem latitudinẽ quem locum Catabathynõ in colę appellãt inquit, longè ab interiori regione ad mare usq; protendit In de est Ænesiphira portus quẽ parua facit insula, in quo Zygris uilla: & alte ra Chettæa, cui Tindarij scopuli 4. portũ continentes praiacẽt. Postea Se linis portus ubi Ænisippa insula exilis: & Trisarchi uicus: & Aspis turris, Cuius exaduerso Phocusæ insulæ duæ sunt, ab animantib. quæ in eis uer sanẽ dictæ, tanta enim harum bestiarũ copia in ijs locis superest, ut mirũ ui deaẽ aspicientib. Postea Paratoniũ ciuitas, portũ insignẽ habẽs 5. cm̃ mil. pass. in circuitu patet: hanc nõnulli Ammoniã uocant, quam Alexandrũ condidisse testaẽ Eusebius, nunc Raxa diciẽ: Cui Pythis promontoriũ ab orientali parte assurgit, ubi & portus Greasgoni nomine. Et inde Leuco gium promontoriũ alterũ Caliũ apud Ptolemæũ: cui Zigis portus sub est. Hinc Albũ litus excurrit, nunc Ripæ albæ etiam dicuntur, nomen à re inditũ, sunt enim ibi tumuli quidã albi omnes, quo etiã in loco sepulchra multa passim iacent, perfracta omnia. Cui litori insula à parte occidentali oppoñiẽ quæ plana est portum habens. Postea Hermea promontoriũ. & Phœnicus portus. Mox Pirigeus uicus, in cuius conspectu Pedonia est in sula, quæ portũ habet. Postea Antiphra uicus, unde Cerami plurimũ car punẽ, ex quo & aqua salsa uinũ fingũt, quo Marmaricę etiam gentes utun tur. Iuxta quẽ Derris est promontoriũ, collo persimile, portum sui nomi nis habens. Cui Zephyrius locus propinquus est. Inde Leucaspis portus, cui Glaucũ promontoriũ ab orientali parte imminet. Sursum uerò à mari nomi sunt: Tachorsa, Azicis, Nemesiũ, Thisarchi, Sophanis, Laodoman tinũ. & inde Catabathynos paruus, hoc est profunditas altera, sed mino ris spatij. Postea Pedonia, sub quib. Menesium, Philonis, Bibliaphorium, Scopa iuxta Asiphũ montẽ. Et ad meridiẽ magis Tuccitora. Et in radice

Asiphi

Asiphi mōtis climax. Pednopumq̧ cui Aspis mōs imminet. & inde Thanauthis uicus: quę uerò magis ad austrum uergit, Siropū Mareotisq̧ sunt & Ammoniaca regio, & in ea Alexandri statio: & Ammon ciuitas, ubi Iouis Ammonis nobile templum inter uastas solitudines iacet, superiorib. annis (ut fama fert) mari propinquū quū mare longius Aegyptū inundaret, quod ob effluentiā in mediterraneo modo extat: nā passim per Aegyptū sub arena salsa refertæ conchylijs foueæ reperiuntur: perinde ac agrò maris aquis inundato, syluis ut ait Curtius circundata, quas aquæ passim manantes alunt: In quibus Metropon arbor à quo gummi quoddam seu lachryma emanat Ammoniacus nomine: in hac densitate incolę dispersis tugurijs habitant. ut scribit Iginus, Liber P. quum in Aphrica ut diximus bellum gereret, ac in maximum periculum aquę penuria deuenisset, & beneficio arietis, fontem aquæ large manantē inuenisset, ubi Ammonis postea templo constituto, Iuppiter est appellatus, quo corporibus recuperatis, Liber Iouis Ammonis templum cum Arietinis cornibus simulacro facto constituit, Quod templum Lucanus describēs, in Garamantibus gentibus posuit: In medio autem nemoris Solis fons dulcis est, quod Soli sit Sacer, cuius aqua sub lucis ortum tepida manat, medio die quū uehementiss. est calor frigida eadem fluit, inclinato in uesperam calescit, media nocte feruida exæstuat, hæc Curtius: Item & Plinius sed in Troglodytis eum esse ait. quod Lucretius quoq̧ canit:

Est apud Ammonis phanum fons luce diurna
Frigidus, & calidus nocturno tempore fertur. Similiter Ouidius:
Medio tua corniger Ammon
Vnda die gelida est, ortuq̧ obituq̧ calescit.

Verum post Libyam ad orientē Mareoticæ litus est, In quo China pagus & alter Plinthina nomine: quē Cherronesus parua sequit̄, portū habēs, Supra quē turris est: cuius interius à mari, Monocaminū. Habnyræ, Taposiris, Cobij, Hierax, Phamothis. & Palęmaria uici sunt. Hinc terra quę propriē Ægyptus dicitur. Initio cuius Alexandria urbs insignis ac totius prouincię metropolis à cōditore Alexandro rege Macedonū appellata, Noò ante ut ait Hieronymus dicta. Namq̧ ut scribit Victruuius, ab Ammonis oraculo rediēs, quū animaduertisset portū naturaliter tutum, emporium egregiū, campos circa totā Aegyptum frumentarios, immanis fluminis Nili magnas utilitates, iussit Dinocratē architectum suo nomine ciuitatē Alexandriam constituere: similiter & Plutarchus scribit, Cuius formā dicit pro illius loci similitudine designari iussit: oblōga enim est in occasum atq̧ ortum porrecta: & ut ait Plinius 15. mil. pass. laxitate immensa ad effigiem Macedonicæ clamidis orbe gyrato laciniosæ, dextra læuaq̧ angulo so procursu, Sita ab ostio fluminis Nili Canopico 50. mil. pass. Retro ad meridiē lacum habens Mariam magnum ualde ut adeo dicat Strabo, duo

maria locum undique abluunt, alterum à septentrione, alterum à meridie, quod Mariæ lacus, siue Mareotis appellatur: ex quo munitiss. undiq; urbs redditur, uel etiam incōmeabili solitudine, fluminibusq; ac syluosis paludibus ipsa aëris temperiē bonam habet, quæ idcirco contigit, quod ea utrunq; abluitur, tum etesiæ à borealibus partibus è pelago flantes. Quare Alexandrini optime æstatē agunt: cuius nunc ea pars tantum quæ ad mare uergit habitatur: quæ uero meridiem respicit, deserta atq; excisa iacet: in qua adhuc multa antiquitatis uestigia passim prostrata cernūtur, quæ magnam olim atq; nobilem fuisse urbem designant. Erat enim tota suffossa, specusq; habebat ad Nilum pertingentes, quibus aqua priuatim per domos inducebatur. Quæ quū diuitijs alijs præstaret urbibus præter tributorum pecuniam quatuor mensium Romanæ plebi annonā ministrabat, q̄d scribit Iosephus: Et ut alios omittamus, Hadrianus Rom. Imp. in quadam epistola ad Seruianū ita scribit. Alexandria ciuitas opulēta, diues, fœcunda, in qua nemo uiuit ociosus: alij uitrū conflāt: alij chartā conficiunt: omnes certè lanificiones cuiuscunq; artis & uidentur & habēt: podagrosi q̄d agant habent, cæsi q̄d agant habēt: cæci quod faciāt: ne chiragrici quidem apud eos ociosi uiuūt: unus illis deus nullus est, hunc Christiani, hūc Iudæi, hunc omnes uenerant, & gentes: Et utinam melius esset morata ciuitas, digna profecto quæ pro sui fœcunditate, quæ pro sui magnitudine totius Ægypti teneat principatum: In qua præter deorum ornatissima templa, atque regum magnificentissmas domos, bibliotheca illa nobilissima erat septingenta uoluminum millia à Ptolemæo Philadelpho composita, quæ bello Alexandrino, dum diripitur ciuitas, sub dictatore Cæs. conflagrasse dicitur. Dein ut ait Plinius, admiranda in ea, signa extabant, inter quæ obeliscus cubitorum triginta quem Ptolemæus Philadelphus fecit, qui fuit cōditus à rege munus amoris in coniuge, eademq; sorore Arsinoë. Item ait Dinochrates architectus de magnete lapide Arsinoës templum cōcamerare incohauerat, ut in eo simulacrum ferreum è medio pendere in aëre uideretur, intercessit mors, & ipsius & Ptolemæi regis qui id sorori suæ iusserat fieri. Similiter alij duo obelisci ad portum erant in Cæsaris templo, quos excidit Mestires rex quadragenum binum cubitorū. Obijcitur Alexandriæ ad occidentem insula oblonga ortum occasumq; aspiciens quæ Pharos dicitur, ante Rhacotis appellata, ponte continenti iuncta quæ olim erat in pelago, quod ex inundatione Nili limo subinde uehentis effectum esse traditur: Quod etiam Plinius scribit. Et Lucanus dicens:

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon insula quondam
In medio stetit illa mari, sub tempore uatis
Protheos, at nunc est Pelleis proxima muris.

In ea urbem olim fuisse Mariā, author est Thucydides, Colonia dein Cæs. dictato-

dictatoris: Sed Strabo uicũ dicit, oppidi tamen magnitudine, à regib: tum in custodiã datũ, uicoq; ꝓxima bubulcis tradita, ut externos ab Ægypto arcerent, namq; à nauigantib. impetebãt, præsertim à Græcis, ij enim prædatores erant, & alieni appetentes propter soli tenuitatem. Quem locum Alexander in formam urbis ædificare uolens. Dein considerato loco quia futuræ urbis minime erat capax reliquit, ac Alexandriã in conspectu condidit: Iacet insula inter duo promontoria sinum efficientia, utrique insulæ cornu prominentia, ex quo hinc inde portus constituuntur. Alterum promontoriorũ ortum uersus Acrolochias dicitur, id est, locus in insidijs, ubi portus ab eo efficitur ore optimo, Huic insulæ petra est mari circumluta turrim habens multis tunc tabulatis excelsam, & albo lapide mirifice structam, quæ ignes per noctem ad quadraginta mil. pass. ferè lucentes nauigantibus ostenderet: In qua epigramma Græcis literis, architecti declarans nomen affixum erat, cuius interpraetatio est.

SOSTRATVS GNIDVS DEXIPHANIS F. DIIS SERVATORIBVS PRO NAVIGANTIBVS.

Fuit Sostratus regum amicus qui turrim struxit, quam octingentis talentis constitisse tradunt magno animo Ptolemæi regis, quę inter spectacula mundi connumerabatur, super enim quatuor cancris uitreis locata erat: Nam quum ora ex utraq; parte impottuosa, & humilis esset, & cautes, & breuia haberet, signum aliquod necessarium fuit altum & clarum, quod nauigantes ad portus ingressum duceret: Circum autem insulam opere instructo ingentes muri erant, quibus afflictum pelagus, & aduersis obicibus fractum asperiorem faciebat meatum, eoq; periculo super angustiam additam, intus tamẽ portus ipse tutissimus quatuor mil. pass. in circuitu: Alter uerò portus qui occasum respicit, nõ ita magnus est, neq; ingressum ualde tutum habet, is hodie uetus appellatur. Maria siue Mareotis lacus quem ad meridiem Alexandriæ iacere diximus Herapotes antea dicebabatur, campus aliquando, nunc ueluti mare ab aquis uagatur uiginti mil. pass. latitudinem, longitudinẽ citra quadraginta habet, ambitu uerò 150. altior quam ad nauigandum magnis onustisq; nauibus satis est. In quem à mari per flumen septem diebus nauigatur octo in se habens insulas, Hunc Nilus multis fossis, tum è superioribus partibus tum etiam à turrib. adauget, per quas multo plura Alexandriam importantur, quàm è mari, quare portus qui in lacu est ditior est maritimo: Iuxta quem uinum optimum nascitur, quod eius uocabulo Mareoticum appellatur ad uetustatem perdurans. Legimus apud Herodotum, ideo Ægyptum multis fossis intercisam esse, quoniam Sesostris rex ut ciuitates quæ non accolerent flumen sed in medio regionis essent refluo flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, ac ea suppeditaret è puteis, multiplices fossas fieri fecit loca uniuersa occupantes. Vt aũt ad maritimam redeamus oram: Ab Alexã

dria ad quatuor mil. paſſ. orientem uerſus locus & ſuburbium eſt nomine Necropolis, in quo horti plurimi ſunt, & ſepulturæ, & manſiones condiendis mortuis idoneæ, nec eſt minor habitatio urbe. Deinde Canobos parua inſula in Canopico oſtio à Menelai gubernatore ibi ſepulto dicta, ut etiam Ditis Cretenſis aſſerit, ubi de Græcorū reditu à Troia mētionem facit, quem ſerpentium morſu interiſſe ait, ibiq́ à Menelao extructum magnificum monumentū, Quæ deinde mutata litera Canopos uocitata eſt: quam poſtea Alexander ampliauit, ac inſtar ciuitatis ſuæ, quæ Pella dicebatur condidit: unde Virgilius:

Nam qua Pellei gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum.

Fortunatam dixit propter agri fertilitatē. Alij uerò Canobos à culicib. ut uocant Græci cognominant, & quia in ea maxime Aegypti parte multi ſunt culices, habitacula quę ſibi faciunt Aegyptij ad arcendam culicū moleſtiam, canobea appellātur: Vbi & Serapidis dei templum magnifice extructū fuit, quo reſponſa, inſomniaq́ captabantur, curationesq́ fiebāt: ad cuius ſolemnia turba ingens Nilo terraq́ noctu præcipuè laſciuiens proficiſcebat̄, quod Iuuenalis meminit, item Virgilius: et Ouidius: Circa quam urbem: ait Plinius, in collibus & cautib. Smaragdi effodiuntur locum tertium habētes: alacriter uirides, ſed non facile puri & concolores. Hinc Nilus 7. uel 10. ut alij aiunt, oſtijs mare irrumpit, licet alia alijs tenuiora permulta, Ariſtoteles cuncta, præter unum Heracleoticum, manu facta, nec fluminis eſſe ait, quare licet oſtia cętera ingreſſus habeant, nō tamen apta magnis nauigijs, ſed ſcaphis propterea quod breuia ac paludes loca obtineant, igitur hoc oſtio præcipuè tum utebantur. Eſt itaq́ Heracleoticum ſecundum à Canopico occidentem uerſus Nili oſtium ſic dictū, quia Herculis templum habuit, nunc Roſſetum dicūt à caſtelli nomine, quòd in eius ripa occidentali eſt, ſurſum à mari. Tertium oſtium eſt quod Bolbiticum uocant, iuxta quod harenoſum quoddam ac depreſſum promontorium ualde expoſitum eſt: quod agni cornu appellatur: Vltra quod Perſei ſpecula eſt. Quartū oſtium Sebēnyticum, modo Sturionios à iunioribus cognominatur 5. mil. paſſ. latitudine, Lacus faciens iuxta mare, quorū alter Buticus à Buto urbe denominatus 30. mil. paſſ. in circuitu. Quintum Pineptimi, q̄d quum paludoſum ac incertū pene ingreſſum habeat à nōnullis inter Nili oſtia non computatur, quamobrē Græci pſeudoſtomū, id eſt, falſum os uocāt. Sextum Diolcos, ſimile quarto, ex quo iſtud quoq́ Pſeudoſtomum appellant. Septimum Pathmiticum dicitur. Octauū Mēdeſicū, hodie uerò Damiatæ. Nonum Taniticū, quod aliqui Saiticum uocant, nunc Tanes. Decimū Peluſiacū à Peluſio ciuitate, ei uicina cognominatū: Iuniores uerò quatuor tantum oſtia eſſe uolunt, ex quibus duo principaliora dicunt Roſſeti, & Damiatæ; Inter Peluſiacum Taniticúmque

paludes

paludes sunt, quæ lacum maximum paulo à mari constituunt, in quib. paludibus crebri sunt uici, & præcipue in insula quæ Tanis uocatur. Est aūt Pelusium ciuitas à Peleo Achillis patre cōdita, quam Belbais barbari nūc uocāt, circum circa paludes habens, quę Barathra à quibusdam nominantur, incolæ Bayrena, Inter quam & mare circiter tria mil. passuū loca sunt cœnosa quæ uicatim habitātur, ubi lens optima nasci dicitur. Ex hac parte Ægyptus difficilem ingressum habet. Per quæ loca, hoc est ab hac ciuitate usq; ad ciuitatē Solis, ut author est Diodorus, per desertum Sesostris rex murum duxit longum 200. mil. pass. ferè, ut ab ea parte Ægyptus quę oriētem uersus ad Syriam & Arabiam spectat tutaretur. Postea Pelusium mons est Gerreus nomine. Hinc terra est Casiotidis in qua ad mare oppidum est quod Chabriæ uallum dicitur. Dein aliud Casium, & Ecregma Sirbonidi stagno, quod nunc Stagnonū nautę uocant, appositum. Est Sirbonidis marinæ aquæ plenus, quā angusto ore admittit, nōn aūt Asphaltidis, ut Strabo dicit. diuersis. enim & situ & natura Asphaltis & Sirbonis lacus sunt. Circa quem lacum, ac secundum Astapum flumē Syrbotæ gens habitant, qui octona cubita excedere dicūtur. Postea Ostracina mansio ad idem stagnū, aquę inops, ob quam causam aduentitia utuntur indigenæ. Postea Casius mōs acuminatus, in promontorij modū aquis carēs, Iouis Casij tēplo inclytus: & Pompei magi tumulo, circa quē regio plana & sterilis est. In quo arbor sui nominis prouenit, cotoneo malo similis, in quam circa Canis ortum aduolāt pennati uermiculi erodentes, ob id in scrobe sordescit. Post quem montem haud procul à Nili ostio, Rhinocura urbs est, Pharamica nunc in fine huius Palæstiniq; litoris ad torrentem sui nominis posita, muris tum septa, quæ quū à serpentib. occuparet, deserta relinquitur. Dicta Rhinocura, quia ab hominib. excisis nasis cōdita. Nam quū Attisanes Æthiopū rex latrocinia nouo more compescere uellet, ut scribit Diodorus, reos omnes in unū cogens, miti sententia damnauit. amputatis enim narib. in ultima deserti ire cōpulit, ubi sita est, quæ omnib. uitæ cōmodis caret, nā omnis uicina regio salsa est, Intra urbis mœnia unicus est puteus, et is inutilis, utpotè aqua amara gustu, Hos aūt eo in loco posuit, ne suis morib. uicinas gentes inficerent, neue eorum erga reliquos iniurię essent occultę, sed ut tanquā in oram desertā relegati, omni re egentes cogēte necessitate sibi uictū exquirerent. Itaq; scissis calamis quos ex uicinis agris collegerāt longa sibi retia fecere, quibus iuxta litus per plura stadia dispositis, ex coturnicib. captis (nam magnus earum numerus in litore capiendo pisces uersantur) uictus sibi compararunt. Cui urbi retro Sirbonidis, quem diximus, lacus appropinquat, in quē paludes superiacentes exonerant, inter Syriam & Ægyptū situs, Herodotus Casio monti apposuit. In eo biblus nascitur, & Ægyptia faba, eius uirgæ altitudine ferè æquales sunt & decempedis: Biblus nuda uirga est, lanuginem quandā in sum-

in summo habens, ex quo nauigia texunt, & de libro uela: unde Lucanus:
Conseritur bibula Memphytis cymba papyro.
Paludes uerò quæ in hunc aquas euomunt, insperata pericula inscijs afferũt, quibus harenę cumuli circumstãt, quæ uentis agitatę in aquam deffe runtur adeò densę ut immixtę aqua, continens uideantur, neq; facile terra sit an aqua discerni queat, quo fit ut uadum tentantes absorbeant. Vbi inter cætera palus est modica quã Thiphonis respirationes Ægyptij appellãt, quousq;, id est, à Pelusis paludib. Ægyptũ priscis temporib. maris inundationib. opertã fuisse legimus. Post aũt dictas paludes Anthedon est ciuitas, quę Larissa nunc à iuniorib. dicit in stagnanti sinu, iuxta eiusdem nominis amnem haud magnum posita, qui amnis à Nilo excisus circa Heliopolim, ad ciuitatem Pelusium primo tendit & inde per desertũ intrat in mare, & appellatur in sacris literis, Riuus Ægypti: ipsa olim nobilis, & antiquum Ægypti emporium, & Memnonis regia quę & Oxyris phano exculta fuit. Hęc in septẽtrionali habent litore. In oriẽtali uerò hoc est, in Arabici sinus litore, quę sequent, nam de ipso primum freto dicendum. Procurrit hic sinus, ex eo quod Rubrum uocat, Ægyptiaco Arabicoq; per strictus litorib. Arabicus ab Arabia dictus, qui & Sabęus ab eadem in qua Saba urbs: & à nonnullis mare Rubrum appellat, præcipuè in sacris libris, ubi etiam mare Tarsis legimus nuncupatum, ut in Aurea Chersoneso dicemus: non aũt à Tarso Cilicię: Intrat autem terram per angustiss. fauces, neque amplius 40. mil. pass. aperturæ, licet quidam 7. mil. & 500. dicãt: unde statim laxat in amplum mare, dextra Cassanitorum sinum, lęua Auliticum cõplens, ubi haud minus 400. mil. pass. latitudine fit, unde ad septentrionẽ productum coarctat, idq; magis quoad intima sinus se condat, ubi Arabię desertum inter mare nostrum atq; sinum ipsum mille stadiorum, Strabo centũ & quindecim mil. pass. latitudine, Plinius iacet longitudine tanta, ut quinquies decies centenis millib. passib. emittat, mare multis difficultatibus ac periculis nauigandum: quippe utroq; litore gẽtes uagæ ferocissimæq; ueluti effrenatæ bestiæ habitant, multis in locis in insidijs, ut noceant, latitantes: cæcisq; sub undis acutissimis saxis passim stratum, ita ut expertum tali re, in altitudine stare c pus est, & inde qua nauis perducenda sit, prædicet. Itẽ innumeris peruagatur insulis, ac scopulis cautibus asperrimis pręcinctis, quorum paucissimũ domesticum ferunt fructum: in quibus aues uariæ aspectuq; mirabiles nutriuntur. Verum in litore promontorium Zephyrium est Veneris Arsinoës sacellum tum habens. Sub quo ad meridiẽ sinus inflectit, Æant Arabes uocãt: hoc in loco dicũt quondam urbem Thonã fuisse, eodẽ nomine quo rex qui Menelaũ & Helenã hospitatus est: Propè cuius promõtorij radices Arsinoë ciuitas quã Cleopatridam nonnulli uocant, antiquæ Nili fossę proxima, condita sororis nomine in sinu Charanda à Ptolemæo Philadelpho: Hic primus Troglo
dyticem

dyticem excussit amnem, qui Arsinoem præterfluebat, & Ptolemæum appellauit. Ad hanc urbem uiæ quæ per deserta ad mare Arabicū ducunt conueniunt, quas Plinius tres esse inquit, Vnam à Pelusio per harenas in qua nisi calami defixi regant, uia non reperitur, subinde aura uestigia operiente, Alteram uerò duobus millib. passibus ultra Casium montem, quæ in 45. mil. pass. redit in uiam Pelusiacam, accolunt Arabes Attei: Tertiam à Gerro quod incolæ Agipsum uocant per eosdem Arabes 60. propius, 50. asperam montib. et aquarum inopem. Fuit quoq; in eodē sinu Charanda oppidum Cambyso, in quo ægri Cambysis exercitus deducti sunt. De antiqua aūt Nili fossa tradunt scriptores, ubi ad mare Daneon est portus deriuasse, ex quo nauigabile alueū produceret in Nilum, paulo supra Bubastem urbem, iuxta Phaciusam uicum, cui continuus est Philonis uicus, decurrit 62. mil. pass. interuallo quod inter flumen & Rubrum mare iter est: primus omnium Sesostris rex excogitauit, quod Aristoteles meminit; Herodotus uerò ac Diodorus, Necum regē hoc opus primū aggressum esse testantur: Alij eam à Psammithico puero, morte intercipiente, incohatam putant: mox Darium Persarum eam deduxisse latitudine P. 100. siue ut Strabo ait cubitorū 100. altitudine P. triginta hoc est profundum quātum nauigio satis sit decē millia ferenti usq; ad fontes amaros. Lacus enim quosdam & fossas extra deletā esse, qui uocabātur amari quia prius amari erant, sed facta fossa & admixto flumine sunt immutati, & aquatilibus uolucribus, pleni, Vltra uerò hos lacus non processit, admonitus quod si immitteret mare aquam Nili corrumperet, quæ sola potum præbet. Sunt qui deterruisse eum inundationis metus dicant, excelsiore tribus cubitis Rubro mari comperto, quam terra Ægypti, quod falsum erat, nam eam postmodum Ptolemæus secundus perfecit oportuniori loco summa arte efficiens, hanc quum nauigare cuperet aperiebat, rursus quum usus esset claudens: Flumen quod in fossam defluit à nomine authoris uocabāt, In exitu Arsinoē ciuitas quam diximus sita erat. Vlterius uerò ad austrū Clysma præsidium est. dein promontorium nomine Drepanum, curuat enim se in modum cubiti. Myis ormus uicus. Philoteras portus, à Philoteræ ædificio in eo sito denominatus, quod Ænum prius uocitabatur, à soro re secundi Ptolemæi appellatum, Fuitq; Satyri opus qui ad Troglodyticam & elephantum uenationem perscrutandā missus est. Per quæ loca uarijs in locis ex petris iuxta desertum in mare emanant aquæ salsedine amaræ, similiter calidarū, quæ & ipsæ amaræ ac salsæ sunt ab excelso quodam saxo, quod Aias siue Æas uocāt in mare excurrūt. habitāt petras Azarei ex Troglodytarū conubijs homines feri. Et paulo post portus cognomine Albus, q̄d ex cādore circumstantiū montiū illi obouenit. Iuxta quē Sydonia insula est q̄ portū habet. Nō procul à portu mōs est Acabe nomine rubrica plenus, in cāpo situs. Inde Smaragdus mōs latis ac uiridib. imminēs

campis

campis, in quo sunt Smaragdi unde illi nomen est, & alij quidam preciosi lapides ubi Arabes profundos quosdam meatus effodiunt. A quo montes alij insuper sunt usq; ad Sotherum portum contigui: In montis uerò radicibus stagnum ingẽs est, siue portus, ut quidam, difficile ad nauigandũ nomine Aphrodites, mare angusto ore atq; admodum flexuoso, recipiẽs. cui litori opponunt in mari insulę: Saspirena: Aphroditę, id est, Venereę, duæ enim sunt, & Agathonis: & Adymos deserta. Quarũ duæ oliuas ac ficus abũdè ferũt: Reliquæ Meleagrides aues multas habẽt. Postea Lepta promontoriũ gracile isthmo enim continenti annexũ est. Deinceps sinus qui immundus dicitur, Immundus idcirco, quia occultis cautibus & dorsis exasperatur: In cuius penitiori parte Berenice urbs posita est, nomen à Philadelphi matre accipiens, Hylana ante uocitata à barbaris modò Alchaser dicitur: Cui Sabanitis mons imminet, portus Rubri maris teste Iosepho: Strabo uerò quanquam eam sine portu esse, apta tamen diuersoria habet. Dicunt Philadelphicum primo hanc uiam exercitu aperuisse quũ sicca esset, ac mansiones constituisse, tam peditibus iter agentibus quam camelis, idq; effecisse quod rubrum mare difficulter nauigatur, præsertim ex Arabico recessu: unde ad Coptũ iter est. Hinc paulo Muris statio, quæ nauale habet, olimq; excelluit, ea em̃ omnes utebantur. Mox Pentadactylus mons, nomen à forma trahens, quinq; enim scopulis eminet quinq; digitis procul apparentibus. Inde Bazium promontorium Ægypti atq; Æthiopiæ limes. Hactenus maritima prouinciæ, mediterranea nunc subsequuntur: Diximus regionem hanc nobilissimam flumine Nilo secari, qui longissimos terræ tractus, huc ex cataractis siue catadupis decidẽs, uenit: Est enim cataracta, ut scribit Strabo, petrosum quoddam supercilium, in superiore parte planum, ut flumen recipere possit, desinens uerò in præcipitium, & aqua præcipitatur, Vtrinq; secus terrã alueus est, qui facile annauigari potest, hac itaq; annauigantes defluunt in caractem, & cum scapha in præcipitium detruduntur, & ipsi & scaphæ illesi. Huic amni uaria indita sunt nomina, & eorum uarię nominum opiniones: nam alij Aquilam. alij Oceanum: alij Ægyptum, alij Nileum appellauerunt, cui dein sub tracta litera Nilus est dictus: Cui nomẽ uetus Oceanus fuit, tempestate uidelicet Osiridis. Aquila propter uelocitatem cursus circa cataractas. Ægyptus uerò à rege Ægypto, q & prouinciã suo de nomine appellari uoluit. demũ à Nileo rege Nilus nuncupatus est: Nam quũ rex ipse plures fossas oportunis fecisset locis, & flumẽ utile admodũ colonis reddidit, causam nominis præbuit. Sũt qui Nilum, quia nouũ semper deuehat limum, quo terra fœcundatur dici uelint. Festus, Nilum, Melum alio nomine uocari dicit. Sacræ uerò literę, Seor qui interpretatur turbidus, & alibi Geon nominant. Similiter de eius ortu diuersè scribitur. Nam (ut est apud Diodorum) ad tempora usque Ptolemæi Philadelphi, nulli Græcorum, ne dum

Æthopiam

Æthiopiam, sed ne Ægypti quidem montes (ita difficiles aditus sunt) trā scenderunt, ex quo Nili origo incerta manebat, siquidem nōnulli sæpe ex periri uolentes, per deserta & arentia duntaxat immenso longitudinis spatio ambularent, neq; exortus illius quum inuenirēt, spe frustrati unus post alium redierunt. Postremo Iuba rex fontes fluminis magno studio ac diligentia exquirere aggressus est. Similiter & à Cæs. missi milites, qui Nili caput inquirerent, ut narrat Seneca. quibus omnibus cassus labor fuit, nihil ex eo qua de causa profecti sunt, reportantes: Aiebant enim se peruenisse ad immensas paludes, quarum exitum nec incolæ nouerant, nec superare quisquam potest, ita implicitæ aquis herbæ sunt, & aqua nec pediti eluctabilis, nec nauigio, quod nisi paruū & unius capax limosa & opposita palus fert, & alia quædā. Quod etiam poëtę occultos habuisse fontes cecinere. Iuba uerò rex, non ex meridionali plaga, sed occidentali ab Atlante ut ipse ait monte emissus, his confisus indicijs, quod pisces & herbæ, & beluę similes per eas paludes gignūtur quemádmodum in Nilo, Æthiopiæ aūt partes prętermeās ubi absorptus à terra Nilus nominū diuersitate decursa, quę & orbem peragranti nationes indidere complures, & inde inundatione ad cataractas uenit: Quare fuerunt nonnulli qui Astapon flumē, hoc est, ortam ex tenebris aquā pro Nilo acceperunt, dixeruntq; ita Nilum ab locorū inscitia cognominatū, non aduertentes Astapon in flumen Nilum influentem, ut paulo post assignabimus. At enim Ptolemæus liquatis niuibus in extremis Æthiopiæ finibus ex Lunæ altissimis montibus quorum cacumina semper nebulis oplentur duos effici fontes ait, ex quibus Nilum paululum prius à fontibus in terram mersum, statimq; erumpentem duobus longè procurrentibus amnibus & in se postea coniungentibus fluere. In quem nullus neq; fluuius, neq; fons ingredit̄ præter Astabora flumen barbari nunc Taccui, quod ad orientalē eius partem ex Colona palude profluens, quod quū à Meroe insula inciditur, dispensantis aquis, pars quæ ad dextram præterit, natiuum retinet nomen, quæ ad sinistram Astapodis ab accolis Abauy dicitur, ambo in Nilū cadētes. Præter quos (contra maiorum assertiones) ex iunioribus sunt, qui dicant ab Æthiopibus quibusdam audisse, Nilum mille fluuiorum aquis ab utroq; latere decurrentium augeri: Qui quum maximus omnium sit per uarias, pluresq; regiones fertur, magnis retortus flexibus. nam antequam Meroën pertingat, modo ad orientem, modo ad occidentem, nunc in meridiem contrario delatus cursu, in boream per mediam Æthiopiam demum labitur: beluarum generatrix, syluarum opifex, & qui plures complectitur insulas, nam circiter septingentas ferunt. Harum quasdā ab Æthiopibus non minus decem millib. incoli, milliumq; in eis feri: Quasdam serpentib. ac Cynocephalis uarijsq; feris syluestribus foetas, ac propterea difficiles accessu esse: quasdamq; tam uastę magnitudinis (quāuis rapida celeritate) ut die-

rum 5. cursu uix nauicula transuolet: sed earū maximā clarissimamq; Meroen. Quam quū perstrinxerit, collectus in unū, uires omnes acquirit: & nunc uagus aliquandiu & extra ripas effluēs campos stagnat: rursus multifidas undas unum in alueū resumit, unde per saxa excurrēs præcipitem se in cataractas emittit: Ægyptum aūt ingressus, mōtes ab utraq; parte protensi flumen excipiunt, qua conuallib. & angustijs interiectis dispersum, magnos lapsus usq; Deltam fermē efficit, nam quantum ij extendūtur, & inter se distant, tantum diffunditur flumen, & contrahitur, & regionē habitabilem diuerso modo figurat: rursus tanquā inde repulsus per campos funditur, naturalē recipiens cursum. Tam insignis fluuius, solus omnium absq; fluctib. quietus est ac tranquillus, præter quam quū fertur inter cataractas, ubi atrox ac ueluti sagitta uelox cursu uideatur, magnitudineq; sonus præcipitantiū aquarum, Gens ea quę locū accolit sensu auditus caret: quousq; multę Æthiopum naues conueniūt: & licet cataractę plures sint, maxima tamen hæc quæ in Æthiopiæ atq; Ægypti finibus sita est. Nilus itaq; per Ægyptum fluens antequā in mare se proripiat scinditur, insulam extremis brachijs cōtinens, quæ à latinis Ægyptus inferior à Græcis Delta appellatur, nomen à similitudine græcæ literę, licet resupinæ iacentis, accepit. Vnde Plinius, Inter insulas quidam Ægyptum retulere, ita se fundente Nilo, ut triquetram terræ figuram efficiat, ideoq; multi græcæ literæ uocabulo Deltam appellauere Ægyptum: Ptolemæus uerò communi uocabulo, quod Deltam dicimus, regionem inferiorē dici ait. Hanc autē insulā in 7. aut 10. ut in ostijs meminimus, diuisam esse fluminib. constat: à quibus partes quædam præruptę, ac in uniuersam dispartitæ, multos riuulos, insulasq; fecerūt, ut tota sit nauigabilis, fossis in fossas alias excisis, quæ tanta facilitate nauigatur, ut nonnulli testaceas scaphas habeant. Fluuij uerò qui à scissione exeunt, hoc ordine atq; nominibus sese habent: Nilus in duo fluenta præcipua diuisus ad uerticem ipsum magni Deltæ, alteri quidem occiduo, nomen est apud Gręcos Agathos dęmon, hoc est, bonus genius, per ostium Heracleoticum in mare defluens: alterum orientale, appellatur Bubasticum fluens in amnem Busyriticum qui excurrit per Pathmiticum ostium, uocaturq; paruum Delta insula, hac scissione compræhensa: Sciditurq; iterum Bubasticus in amnem Athribaticum ac per ciuitatem sui nominis delabentem per Pineptini ostium mare ingreditur. Alius quoq; fluuius qui phermuthiacus uocat ab Agatho dæmone effluens per ostium Sebeniticum in mare it. Dein amnis Tanis qui exit per ostium Bolbitinum. Ab his autem dictis fluminibus alij quidem ad mare per fluctus paludesq; reliquis ex ostijs feruntur. Aegyptiæ itaque regionis & Aethiopiæ partes quas Nilus dum crescit adit, terramq; inundationibus tegit, omnes habitabiles ac fructiferæ efficiuntur: accliues autem, & ab aqua sublimiores, undique propter siccitatem squallentes desertæq; iacent:

certo enim anni tempore Nilus leniter fluens terram innatat, ac præcipuè insulam, siue Delta quæ tota undis obruitur, preter habitationes, eę namque in naturalibus quibusdam cumulis uel aggeribus sitæ, quæ speciem insularum procul intuētibus præbent, & quum multam uariamq́ terram secum ferat, in locis humilibus stagnās regionem opimam fertilemq́ reddit: quod non ignorasse Maronem dicentem:

—aut pingui flumine Nilus
Quum refluit campis, etiam secondidit alueo.
Similiter & Statius.

Eius uerò incrementi causæ multæ ac uariæ apud scriptores sunt. Solus inter reliqua flumina æstate crescit, quum decrescant cætera, hyeme minuitur, quum reliqua augeantur, auctus autem teste Plinio per puteos mensuræ notis depræhendebantur: quum aliter hodie fiant: Columna siquidem marmorea in insula quędam, medio in flumine posita est, contra Cairi partem quę Babylonia uocitatur, in qua crescentis ac decrescentis aquę, notæ sequentis uel copiæ uel inopiæ sectæ sunt, iustum incrementnm est cubitorum sexdecim minores aquæ non omnia irrigant; ampliores detinent, tardius recedendo, hæ serendi tempora absumunt solum, ademptæ illæ non dant, sitiente utrumque reputat prouincia: in duodecim cubitis famem sentit, in tredecim etiam non esurit, quatuordecim cubita hilaritatem afferunt quindecim securitatem, sexdecim delitias. Aqua ultra quadragesimum diem supra terrā permanet, postea paulatim decrescit quemadmodum creuit: in diebus sexaginta omnino campus denudatur atque exsiccatur. Ex quo citius exsiccatur, eo citius & aratur & seritur. Bestias Nilus quamplures nutrit, forma dissimili ac natura, sed duo præcipuè quæ maximè inter se differunt, Crocodilum, & equum, horum Crocodilus ex minimo in immensum animal euadit. Nam quum oua eius anserinis similia existant, ex ijs genitus pullus ad sexdecim cubitornm magnitudinem excrescit, noctu in flumine, die in ripis, atque insulis prostrati in sole dormiūt, quibus magni sunt dentes, robusti ungues, cutis corticosa, cōtra omnem ictum inuicta, uisus in aqua ebes, extra accerimus. Equi uerò ècōtra ipse die quidem in imis aquis latet, noctu in terram egressus tum frumēta depascitur tum fœnum, destruens passim propinquas agrorum messes: eius magnitudo haud minor asino, ungulam more bouis fissam, aures uocemq́ equis similem, caudam apri, tergoris crassitudinem tantā ut sagittis traijci non possit. Præter has beluas uarium ac multiplex piscium genus affatim præbet, qui propriam quandam & suam formam habent, sed maximè noti sunt Oxyrinthus: & Lepidotus: & Latus, & Alabes, & Coracinus, & Porcus, & Phagorius, quem etiam Phragrum uocant, Item Silurus, & Chitarus, & Alosa, & mugil: ex testaceis Dilichnus, Physa, bos: Item cochleæ ingentes: qui uocem ululatui similem edunt, hęc

Strabo. Nũc reliqua mediterranea, & ea primo quæ ad occasum sita sunt: igiturr sub regione Scyathica ad meridiem circa Moeridem lacum, Bacchis, & Dionysia uici ingentes sunt, Moeridis siue Muridis: aut Myrios lacus propè Memphin est 450. mil. pass. circuitu colligens, admirabilis, pelagi magnitudine, & marino colore, unde & litora uidere est maris lotib. persimilia longo situ, aquilonem uersus austrumq; qui in Nili quoq; incrementis aquam recipit, conseruaturq; ad irrigationes agrorum, duas enim habet fossas, alteram ex Nilo, alteram in sata, & habitationes dispersam, utrisq; ostijs, claustra imposita sunt, quibus architecti influentem & effluẽtem aquam conseruãt, cuius altitudo quibusdam in locis 50. ulnis est, manufactus à rege q fecerat appellatus, quod scribit Herodotus: In cuius medio sepulchrum sibi ædificauit & coniugi, supra quod stant duæ pyramides 50. pass. ab aqua extantes, altero tanti ædificij aquis tectum, super quarum utraq; lapideus colossus in solio sedẽs, alter sibi alter uxori: Vectigal piscium qui in stagno capiebantur rex uxori concessit tum ad unguentorum usum, tum ad reliquum corporis cultum, Id talenti argentum singulis diebus pendit. Paulo supra hunc lacum uersus urbem quæ dicitur Cródcodilorum, in planitie uicus est ubi labyrinthus fabricatus, nullo addito ligno, quem Moeridis rex, uir minime bello aptus cõstruxit, ut locus sepulchri sibi esset, non autem, ut quidam uolunt in lacu: rem mirandam Diodorus scribit, nõ tantum operis magnitudine, quantum arte ad immitandũ difficili: Nam ingredientib. haud facile regressus datur, nisi duce itineris experto, quẽ Plinius memorat, similiter Herodotus, ac Strabo, qui longa eum descriptione persequuntur, in eo fuisse legimus colossum Serapis e Smaragdo nouem cubitorum. Est quoq; in fine dicti ædificij, quod plus stadio occupat, sepultura quædam Pyramis quadrata, cuius quodlibet latus quadrijugerum est. Ad meridiem dein lacus in Oasitis duo nomi sunt, unus ad septentrionem qui Oasis parua dicitur, alter ad meridiem Oassis magna propinqua Thinodi, id est, harenoso mõti. Cuius ad austrũ procul ac in ultima prouinciæ parte, palus est ingens Lycomedẽ uocant, feruidis harenis circũ quaq; obductã. Ciuitates uerò quæ ab occasu Nili sunt à mari incipientes: Primo penes Deltã, Mercurij ciuitas parua est, ex eo dicta, quod quũ Mercurius à quo Argus occisus est, huc ob eam causam profugisset, Ægyptijsq; nõnulla rei pub. accõmoda tradidisset, illi uolẽtes Mercurio gratias reddere oppidũ sui nominis condiderunt, ac insuper primo mense sui anni, id est Septembri, idem imposuerũt nomen. Mox Andron, hoc est uirorũ ciuitas. Dein latone ciuitas, quæ aliquãto à flumine abest, ita nominata quia eius incolæ Latum piscẽ, qui in Nilo est adorant: singulæ enim penè in hac parte ciuitates, singulas bestias & monstra uenerãtur, & quodcunq; uoluerint, hoc inuiolabile & sacrũ putant: unde & urbes quoque apud eos ex animalium uocabulis nuncupantur. item ad occasum flu

minis

minis Metelis oppidum. Inter uerò Nilum & Pharmutiacum amnẽ ciuitates sunt, Pthenuti nomus, in quo metropolis Butos, in qua teste Herodoto est Latonę oraculũ, grande id, & porticũ habẽs 10. pass. sublimem, eximio factum lapide. Dein Cabasitę sunt in quib. Cabasa. Item Saitæ & in ĳs Sais ciuitas tum magna, quę à flumine quindecim mil. pass. distat. In hac uenerabatur Pallas, in cuius templo Sammithici sepultura erat, Cuius templi uestibulum Amasis rex fecit, opus admirandum, tum sublimitate tum magnitudine, tanta erat uastitas lapidum atq; substructionum: Quin etiam ingẽtes colossos, & immanes androspingas ibidẽ posuit: alia quoq; saxa prægrandia in apparatum comportauit: attulit etiam ædificium ex solido saxo ab urbe Elephantina quæ à Sai distat uiginti dierum nauigatione, in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum uirorum, qui omnes erãt gubernatores. Et paulo supra hanc urbem Osiridis est asylum, in quo Osirim iacere arbitrantur. Hinc Eleitica habitatio quæ Alexãdriæ & Nicropoli proxima est, Canopicę fossæ imposita, pręfectura à fratre primi Ptolemęi appellata. Hinc Schœdia habitatio urbi similis triginta millia passuũ ab Alexandria distans, quæ nauale habet thalamiferorum nauigiorum quibus principes in superiorẽ nauigant regionem, Hic & rerum carum uectigal exigitur quæ à superiori Alexandriæ parte importantur & exportantur, cuius gratia & ratis in flumine iuncta est, unde Schœdiæ nomen loco inditum est, nam Schœnis funis dicitur. Ex hac Memphim nauigãti ad dextram sunt uici plurimi usque ad lacum Mariam, è quibus est is qui Chabriæ uicus appellatur, regio colliculis quibusdam molliter & clementer erecta philosophiæ magis quam frugibus oportuna, supra lacum præsertim. Rursus ad Nilum Naucra ciuitas, siue ut quidam Mylesiorum murus, eam enim Mylesĳ cõdiderunt, nam ut inquit Strabo, ipsi per Cyaxaris tempora qui Medorum rex fuit triginta nauibus Bolbiticum tenuerunt, post in Saiticam præfecturam nauigantes Inarís nauali prælio superatis Naucratim urbem supra Schœdiam posuerunt, Circa quam atque Memphim tantum, nitriariæ egregię esse solebãt, sed circa hanc meliores. Postea ab ortu solis iuxta Nilum nomus est Prosopitæ & eius metropolis Nicĳ. Et inter Pharmutiacum & Athribiticum amnes Sbeniteris inferior, metropolis Pachneumunis nomine. Similiter & Xoëti quorũ metropolis Xois. Inde Phthẽphuth nomus cuius Tauca ciuitas est. Et inter Athrabiticũ & Busiriticũ amnes Onuphitæ, & Onuphis, Athribitæ, & Athribis per quam ut diximus amnis sui nominis excurrit, Athribitæ murem araneum colunt. Hinc Thuauis castellum est ubi homo colitur, qui quæ sibi ad sacrificium præparantur commedit. Postea Menedesiæ, ubi metropolis Thmuis. Hinc supra, Sebennites & ciuitas Sebennitus, olim non procul à mari, quæ destructa decem millia pass. introrsus reædificata est in modum uici, secundum amnem ager frumen-

to ac cæteris fructibus abundans arbusculo quoque myrræ: Busyritides quoq; in quib. ciuitas Busyris ubi Pan colebatur & Hircus: & ut Pindarus ait in hoc loco Hirci cum mulierib. coëunt. Dehinc Busyris ciuitas in medio Deltæ sita, quæ aduersus Romanos rebellans ad solum usq; subuersa est, in qua maximum templum erat Isidis, id est Cereris, & quo die festum agunt, post sacrificium cuncti de more uerberantur, multa sane hominum millia. Sequitur Leonton cuius urbis incolæ leonem colunt. Inter autem Busiriticum & Bubasticum amnes Neutis est nomus, & metropolis Panephysis. Extra uerò Delta (nam quæ adhuc diximus deltæ uel apposita, uel in ipso posita sunt.) ad occasum Nili, inferioris regionis Heptanomi, id est septem nomi dicũtur, quorum primus Memphites cuius Metropolis Memphis ciuitas omnium præclarissima antiquissimaq; uiginti millia passuum ambitu, totius quondam Ægypti arx, Quæ sic à quærela uocata est, nam ut fabulæ tradũt iuxta eam in palude Osiridem siue Menelaum uirum suum Isis à Typhone fratre laniatum inuenit: Hanc Mineus rex sicuti Iosepho placet ædificauit, item Herodotus, qui primus apud Æpyptum regnauit, iunxisseq; pontibus Nilum ad Memphin: Aristippus uerò Apin Argiuorum regem condidisse ait, quod Eusebius etiam tradit: Diodorus autem Ogdoum regẽ ex Busyridis regis progenie, à cuius filia quidam urbem denominatam uolunt, quam magicis artibus fuisse deditam Hieronymus meminit. Sita urbs est in oportuniori totius eius partis loco, ab occidentali parte ex flumine effossum habet stagnũ, ab aurora ipse Nilus, ad austrũ uerò aggeres ingentes opponuntur: In ea templum Vulcani magnum fuit à Mineo extructum, Vbi Sesostris rex monumentum sui reliquit, ante ædem lapideas statuas, duas quidem, tricenum, unam suam, alteram uxoris quatuor autem uicenum cubitorum totidem foliorum, In quam ob egregium eius situm relictis Thebis cæteri reges habitationes ędificarunt, propter quod deinceps diminuta est Thebarum magnificentia: quæ & ipsa Memphis ex ædificatione Alexandriæ subsedit, nunc tantum urbis uestigia restant: quę natiuum adhuc (licet corruptũ) nomen retinent. Erat tum populosa mixtis hominibus referta, qui eo diuersis regionibus commigrarunt: Circa hanc nitrariæ (licet non egregiæ) erant, nam & lapidescit ibi in aceruis ut Plinius refert, qua de causa multi ibi sunt tumuli saxei faciunt ex ijs uasa: Vnde & nitriotica præfectura dicitur: A qua sex millia passuum palus est Acherusia circum prata amœna habens ipsa loto & calamis plena, quæ modo nitron, id est uitria dicitur. Supra quam ad austrum montanum quoddam est supercilium, quod Aphricum olim, nunc Nitron sicut & paludem barbari uocant, in quo stant multæ pyramides, & regum sepulturæ: Sunt autem hæ pyramides turres fastigiatæ, ultra excelsitatem omnem quæ fieri manu possit, itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, quæ ut ait Plinius sunt regum pe-

cuniæ ociosa ac stulta ostentatio, Quippe quum faciendi eas causa à plerisque tradatur, ne pecuniam successoribus aut æmulis insidiantibus præberent, aut ne plebs esset ociosa: Quarum tres eximiæ sunt, ut scribit Strabo, sed duæ inter septem spectacula enumerantur, singulæ altitudine stadij figura quadrata, altitudinem habentes paulo maiorem quolibet latere, & paulo alta: altera maior, in media ferè laterum altitudine ingẽs lapis extat in quo Cochlius est obliquus usque ad sepulturam, atque hæ inter se proximæ sunt in eodem plano, hoc est iuxta Memphin urbem, Maiorem Cheopen rex ædificari fecit, ad cuius opus trecenta & sexaginta hominum millia deputata sunt, quod uiginti fermè annis absoluerunt: Minorem Chebreus Cheopi frater, ac post eum rex ædificauit. Vlterius in maiore montis altitudine altera est multo primis duabus minor, maiore tamen impensa structa, Nam ab ipsis ferè fundamentis usque ad medium constat ex nigro lapide ab extremis Aethiopiæ montibus delato, qui quũ & durus sit, & operatu difficilis reddit opus sumptuosum, Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus effecta, quam Doricham alij, alij Rhodopen nominaut. Micerinus quoque rex Cheopi F. Pyramidem à se inceptam minimè perfecit præuentus morte, erant singula latera in basi iugerum trium, murus usque ad decimumquintũ cubitum ex lapide nigro Thebaido simili, reliqua pars ex eo lapide, quo & reliquæ pyramidæ constructa est, opus sanetum artificio, tum magnitudine tum uerò lapidum sumptu cæteris pyramidibus non inferius, Scriptum erat in latere ad boream uersus nomen authoris. MICERINVS. Est & pyramis lateritia quã Aschin rex superiores antecedendi cupidus memoriam sui reliquit, incisis in lapide literis, in hæc uerba:

NE ME LAPIDEIS CVM PYRAMIDIBVS CONGREGES. QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPPITER CAETERIS DIIS.

Sunt & aliæ tres pyramides quarum singula latera ad duo iugera protenduntur, uniuersum opus structura præter magnitudinem superioribus simili, has dicunt à tribus regibus suis uxoribus ædificatas, hæ inter Memphin urbem & Delta Nilotenus quatuor millia passuum, à Memphi septem positæ. Præter quas etiam uestigia plurium incohatarum extant. Vtautem Herodotus scribit, nullus ex ijs qui eas sibi pyramides in sepulchra condidere rex in illis sepultus est: nam partim nimij laboris in operibus absumpti partim crudelitas regum & insolentia iram populorum compulere, ut eorum aut dissiparent corpora, aut eijcerent ex monumentis, qua ex re domesticis mandauerunt quidam ut sua corpora in loco uili obscuróque conderent, quo effugerent sæuitiam plebis. Hæc de Pyramidibus. Post itaque Memphin

ut ad ceteras reuertamur urbes) Acanthus est, ubi neque à ciuitate procul Acanthi lucus. Item prope Memphim, Ptolemais statio, cui ad occasum nomus est Oxyrynchites & metropolis Oxyrynthos, hic Oxyrynthus piscis colebať, ex quo denominati sunt. sub qua est Arsinoë quæ prius ciuitas crocodilorum dicebatur, quia in ea maximè animal illud adorabatur, In qua pyramis una est. Postea ubi Nilus insulā quinquaginta mil. pass. longā facit, in qua Herculis ciuitas magna est, in qua Ichneumō animal in Deum habebant, quia Crocodilis & aspidibus pernitiem inferunt. Quæ insula sola inter alias oleis & fructiferis arboribus consita est, ac si quis bene excolat, etiam oleum optimum gignit, id enim illi negligentes, et si multum odorem tamen malum habet. Sub qua in eadem insula ciuitas Cynos, id est canis, nam in ea Anubis uenerabatur, & honor, & sacer quidam cibus canibus est constitutus. Postea ubi Nilus in insulam scinditur, ciuitas est Heracleopolis quæ parua est cui occasum uersus in radicibus Æthiopicorum montium Hermopolis, id est Mercurij ciuitas magna, cuius incolæ Cynocephalo sacrificant: Cui proximæ custodię Hermopolitanę sunt, ubi uectigal exigitur earum rerum quæ ex Thebaide deferuntur. sub inde ad Nilū Lycon ciuitas retro à flumine à Lyco, id est, lupo appellata, quia ibi animal illud colebatur: aiunt enim agros Ægyptiorū incursantes Æthiopes, à lupis facta acie, usq; id ciuitatē Elephantinam repulsos esse ex qua re loco nomen ob id inditū, & eis beluis honos à posteris habitus. Inde Hypselites & oppidum Hypsele. Postea Aphroditæ ciuitas ab amne remota. & alia haud procul Crocodilorum in ripa fluminis sita. Mox Thimites in quibus metropolis Ptolemais Hermi cognomine, ciuitas omniū maxima, & Memphi non minor. Item Abydus longè à flumine, quæ maxima olim fuit ac secunda post Thebas ut nonnulli afferunt, nunc in paruam habitionē reiecta est, in ea Memnonis regia mirifice structa fuit: Item fons in quem fossa ex Nilo deriuatur, Circa quam est Ægyptiarum Acantharū lucus Apollini sacer. Inde Diopolites in quibus Iouis ciuitas parua. Hinc Tentyra itinere dierum septem seorsum à flumine: Tentyritę naturalem uim contra Crocodilos, quemadmodū Psylli contra serpentes habere dicunť, ut nihil ab eis patiantur, quū aquam natent, alio nemine audente, Et ut scribit Strabo, quū Romam crocodili allati essent ut uiderenť Tentyritæ eos sequebanť. Hinc fossa est quæ Coptū defert siue ut alij Tachepsum, et est in insula Nili sic appellata inter Æthiopiam & Ægyptum, Post Tentyrā uicus est Pāpanis nomine remotus à flumine. Postea Memnonites & in ijs pagus Tathyris à flumine distans, ubi regum Memnoniū sepulturæ in speluncis in lapidem excisæ, circiter quadraginta, mirum in modum structæ, quæ aspectum quendam pulcherrimum prębeant. Inde Hermonthis in qua Apollo & Iuppiter colebantur: hic & bos alebatur.

Mox

Mox Laton ciuitas, & alia Apollinis magna ubi homo accipitris habens faciem lancea Typhona interficiens, pro deo erat. Item Phontis uicus procul à flumine. Et inde paulo Elephantina insula Nili aquis præcincta: Ad hanc usq; nauib. Nilus ascendit, namq; ulterius progredi cataractę non sinūt, In qua insula, benigna adeo natura soli est, ut nulli arbori folia decidāt ne uitib. quidem, Vbi eodem nomine urbs, in qua simulacrū cerulei coloris, uiri corpus, caput arietis habens, & caprina cornua loco dei honorabatur. Hæc in Ægypto inferiori sunt. In Thebaide uerò, hoc est ad orientalē fluminis partē quæ sequentur: Igitur uersus mare nostrū Tanis ciuitas est, maxima tum quæ Tanes ab incolis dicit, supra lacum siue paludes in quibus Tanis insula est, ut in superiorib. diximus, piscib. & aquatilib. auibus maxime abundantes: urbs maiori modo ex parte diruta iacet: nam & paucis habitatur colonis, qui propter pascua (magnos quippe circa se cāpos habet Taneos appellatos) in ipsis ruinis degunt. Dein Pharbętus metropolis. Et ab orientali parte Bubastici fluuij Sethrois. Item Arabicę nomus & metropolis est cui nomen Phacusa. Mox Bubastus urbs Isidi condita quemadmodū in eis epigrāmate legit. Est & nomus Heliopolitæ ubi ciuitas On siue Oniæ q̃ & Heliopolis dicit id est, ciuitas Solis. Quā Pontifex Onias ut Iosephus tradit ex Hyerosolimis fugiens accepto à Ptolemęo in Heliopolitana regione solo cōdidit, Hyerosolimis similem, in qua & templum fabricauit, non dissimile quidem ab eo quod est Hyerosolimis, Turrim autem similem instruxit ingentibus saxis 60. cubitis erectā: ciuitas autem dimicātibus aduersum Romanos Iudæis ad solum usq; deleta est, ubi eius adhuc uestigia, in loco depræsso restant uocaturq; Solis oculus. & in Arabicæ finibus & Aphroditopolis, Babylon castellum, prius Litus dictū, ut refert idem Iosephus, erat enim Litus ciuitas deserta dum Cambises Ægyptum deuastasset, in cuius loco Babylon postea fabricatum est, natura munitum à Babylonijs quibusdam ut ait Strabo conditum, qui huc secedentes, hoc in loco habitationē à regib. impetrarūt: ubi Cepū pro deo adorabāt, Cepus faciē habet satyro similē, cætera inter canē atq; ursum, in Æthiopia nascit, Babylō nūc ab incolis Cairus dicit, gētis uniuersę caput, quam in partes tris diuidūt, ac si tot urbes, in una habitatione contineant, Quarū quę media est Cairus dicit, ubi arx munita in humili petra est: Quę uerò ad eius dextram Bubacū uocāt, Quæ aūt ad læuam Babylonē adhuc nuncupāt, in ripa flminis, ac in ipso insulā occupans obiacentē ubi amœniss. horti: Ampliauerūt quippe illā posteriores reges, quos lingua patria Soldanos uocāt, siquidē magna est, atq; omniū totius regionis ciuitatū maxime populosa, muris circūdata, nā præter hāc & Alexandriā, cætera omnia muris caret 200. mil. pass. inter se distātes Nili nauigatione: à qua mille pass. hortus est balsami. Hinc orientē uersus Herou ciuitas est, haud procul à mari, quæ Troia dicebatur, antiqua Troianorum habitatio, eorū scilicet,

licet qui captiui Menelaum sunt sequuti, & ibi remãserint. Per hanc & Babylonem amnis Troicus, circa radices montis eiusdem nominis fluens, et in Arabicum sinum, ubi situs est uicus defertur. Ex his locis lapides effossi dicuntur quibus pyramides extructæ sunt, nam sub hoc præsertim monte speluncæ ingentes aperiuntur: sinus uico subiacet qui etiam Herous cognominatur, ad quem descendunt Ægyptij. de quo oppido seu uico Iosephus ait, fuisse quo Ioseph in occursum patris in Ægyptum uenientis processit, quem locũ sacræ literæ Iessen uocant. Hic in mari, laurus est & olea: & Thymum, quod scribit Theophrastus, Verum non uirida, sed lapidis specie parte à mari eminente, similia tamen uiridibus tam folijs quam germinibus longitudo arbusculorum cubitorũ ternorum dicens. Postea 35. mil. pass. à Babylone circa insulam Aphroditopolitæ sunt oppidum sui nominis habentes, in quo bos alba sacra alebatur. Inde Nilo uicina Heliopolis ciuitas ab Helio pertinace conditore tunc dicta: nunc Damiata quæ diruta iacet: triplici olim muro cincta, cuius parte riuus ex Nilo deductus intercipit, in qua turris ut loci (à piratis pręsertim) custodia esset, stationes enim multæ ibi in suburbano mercium repositorię erant: in qua templum deo Soli magnifice structũ fuit, nam Heliopolitani teste Herodoto ferunt Ægyptiorũ esse solertiss. Huic templo Pheronnes rex Sesostris F. ab oculorũ cęcitate liberatus, quũ alia alijs tẽplis donaria posuisset omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac spectaculo digna dedit, nam duos unius lapidis obeliscos latitudinis 8. altitudinis cubitorũ 100. In qua urbe (Manethus author est) homines immolebant, quæ nũc in uici formã redacta est, neq; inter cæteros eius loci obscurus eã Cambyses rex incẽdit, ante Heliopolim specula quędã ostendit, quæ Euxdoxi appellat, unde ille cœlestium motus adnotabat: ad quã speculam Cercesura ciuitas sita fuit. Itẽ ad insulam Ancyron ciuitas, post quam conueniũt fluuij qui insulam efficiunt. Et ad insulę propè finem Acoris siue Auaris ciuitas est quã Themosis rex euertit, locus quem Hebræi in urbis modum antequã de Ægypto exirent munierunt. Hinc autem ad orientem magis Alabastrorum est ciuitas proxima mõti eiusdem nominis, in quo Alabastrus lapis intercinctus aureis guttis gignitur. Et sub Acoris in ripa fluminis Antinoites regionẽ tenent, & in ijs Antinoë ciuitas insignis ab Hadriani amasio sic denominata, Vnde Eusebius, Antinous puer regius eximiæ pulchritudinis in Ægypto morit, quem Hadrianus uehemẽter deperiens (nam in delitijs habuerat) in deos refert, ex cuius nomine ait etiam urbs appellata est. Mox Antei metropolis seorsum à flumine. Ac dein Panon, hoc est antiqua hominum habitatio, qui linum, & lapides operantur. Item Lepidoton, & alia Chenoboscia ciuitas quondam magna, in qua templum Persei Daneæ F. quadratum fuit, quod Palmæ circumdabant, ingenti sanè è saxis uestibulo. Cui ad auroram Porphyritici montes sunt, nam Plinius, rubet Porphy-

Porphyrites lapis in Aegypto, eodem interuenientis candidis punctis. Inde ciuitas Noua, nec à Chenobofcia procul. Poftea Coptus ciuitas Aegyptiorum Arabumq́ communis, à flumine diftās, cui (ut fuperius) Muris ftatio ad mare Arabicum eft, ex quo totum Indicum & Arabicū tributū, & Aethiopicum, quod Arabico finu aduehitur Coptum defertur, quæ eiufmodi mercium emporium eft, circa quod Smaragdus lapis eruitur in collibus et cautibus, inuenitur q́ Balanítæ lapis fubuiridis. Inde Apollinis ciuitas parua retro à flumine. Poftea Thebarum nomus & metropolis, ab Aegyptijs Diofpolis dicta, hoc eft Iouis uel Solis ciuitas, à Græcis uerò à noftro mari paulo minus ftad. quinq; milibus diftant Thebæ, quam quidam Ofyrim condidiffe, alij Herculem uolunt, qui quum tranfiffet (ut aiunt) loca arida Libyæ, inuento ubere folo, urbem condidit, magnam famæ in aggere ingenti pofitam. A qua ut diximus plaga illa Aegypti cognominata eft, nunc uerò diruta iacet, quæ longitudine, ut ex eius captatur ueftigijs nouem millia paffuum conftat fuiffe, ambitu uerò octodecim, in qua templa quamplurima quæ magna ex parte à Cambyfe uaftata funt. Nunc autem uicatim habitatur, centum aularum olim: quidam portarum, fama nobilis, totidem fcilicet principum domus erant, folitæ fingulæ (ubi negocium exegerat) dena armatorum millia effundere: quod aiūt Homeri carmina:

His C. portæ, portarum quamq; ducenti
Sublimes in equis homines, & curribus errant. Item Dionyfius:
Hanc habitant homines multi, pariterq; opulenti
Qui ueteris claræq; colunt fub mœnia Thebes
Quam perhibent C. portas habuiffe priores
Filius Auroræ Memnon qua regna tenebat.

Circa Thebas Grannatis gemma nafcitur, fragilis uenofa, morienti carboni fimilis, nafcitur & Achates. Poft autem Thebas, Thuphium oppidum eft. & aliud Chnibifi nomine. Item Ilithyia, id eft, Lucinæ ciuitas in qua eius templum erat: Cui ad orientem mōs obiacet Nigri lapidis, prope quē ad occafum Toi ciuitas fita eft. Sub qua in ripa fluminis Ombi oppidum. Poftea Syenæ ciuitas eft quam nunc barbari Chinam dicunt in infula fluminis, quæ ciuitatis nomē habet femiftadij: In hac puteum quendam effe ferūt ad hoc effoffum, ut æftium indicet folftitium, quoniam hæc loca circulo tropico funt fubiecta: ubi die medio nullam umbram iaci puteumq; totum illuminari, ex quo fol illi loco fit fupra uerticem: quod Lucanus fignificare uolens ait:

Vmbras nufquam flectente Syene. Et fubiungit:
Nam quis ad exuftam Cancro torrente Syenem ibit.
Et alio loco:
Cancroq; fuam torrente Syenem.

Aqua

A qua urbe aduerso amne usq; ad locum quē modo Chus incolæ uocant, ubi onerantur nauigia ex mercimonijs delatis de Aden ducenta & quinquaginta millia passuū computantur. Post autem Syenem locus est Dodecaschœnum uocant Græci, id est, regio duodecim Schœnis amplexa: Schœnus sexagenis stadijs constat: Nam qui modicum terræ possident metiuntur illam passibus, qui minus inopes terræ sunt metiuntur stadijs, qui multum possident parassangis, qui plurimum sanè Schœnis. Constat autem Parassanga una tricenis stadijs. Hinc orientem uersus Arabes Adei sunt, in quorum montibus Onichinus nascitur lapis: quibus ad Nilum post Cataractam Hierasycaminon oppidum, id est, ad sacram arborem, hoc est ficum Ægyptiā. Dein Philæ, id est, amicæ quæ Ægyptiorum & Æthiopium cōmunis habitatio est. Aiunt aūt Philas dici quoniam ibi Isis regina Ægyptijs quibus antea irascebatur ob necem Osyridis mariti, non inuenti, placita est reddita, ubi inuenit eius membra, quę in insula uicinæ paludis Abotos nomine quod inaccessibile interpratatur, sepelisse dicitur, paludemq; Merorem uocari iussit. Ad quam insulam neminē accedere, nisi determinata die statuit, limosa enim est & papyris referta. Inter Philas & Syenem campus magnus est ualde planus, supra duodecim millia passuum spatio, Qui campus multis in locis refertus est rotundis ac politis petris propè modum sphericis, nigri ac duri lapidis, super maiore petra alteram positam, ac rursum super ea aliam, nonnullæ per sese iacent, earum maxima est non minore duodecim pedum diametro, atque omnes maiores quam harum mediæ. Hinc est Metacompso locus ita à re quie dictus quia in fine sit positus: Contra quem locum ad occasum fluminis Psellicis Æthiopica urbs est. Item Præmna ciuitas natura quidem munita: à qua non longe harenæ cumuli sunt, in quibus Cambysis exercitus obrutus est uēto incidente: quemadmodum aliàs iuxta Ammonis templum eidem accidit. Inde Napata urbs Candaci regia quæ Æthiopibus imperauit, uirilis sanè mulier, sed altero oculo capta.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius IIII. Aphricæ, in quo Libya interior & Æthiopia quæ sub Ægypto est continentur.

Libya interior nunc dicetur, uasta admodum & immensa terra: cuius situs sic se habet. A septentrione terminatur duabus Mauritanijs, & Aphrica: & Cyrenaica iuxta magnũ iugum Atlantis, ut supra meminimus, quẽ isti hodie Chărenam uocant: Ab ortu solis Æthiopia quæ sub Ægypto est: A meridie interiori Æthiopia quæ Agisimba cognominatur: Hæc duo latera desertis tantum locis terminãtur, nil aliud enim quam spatiosissimæ ac infinitæ pene harenæ interiacent. Ab occasu uero occidentalem habet oceanum qui Atlãticus appellatur. Hanc à Libya uxore Epaphi Iouis F. uocitari nonnulli uolunt: Regio maxima ex parte deserta tùm propter æstus torridæ zonæ, tùm propter innumeras feras: ubi pauci fontes, languidæ sine arbore, sine cultore harenæ iacent: nulli enim ibi, uel rari imbres cadunt, sparsiꝗ statim combibũtur à terra: paruis atque paucis habitationibus distincta: qui ut plurimum pastores sunt, duram uitam agentes, Nam ubi dies deficit, ibi noctem ducunt, Viuúntque ex milio, & ordeo ex quibus etiam potum conficiunt, butyrum & adipem pro oleo habent. Poma non habent, præter palmulas atque eas perpaucas in hortis regijs: nonnulli herba uescuntur, & ramis tenellis, & loto, & calami radice, carnibus & lacte & caseo utuntur. Quorum pecora sunt, ut oues, capræ, boues, canesꝗ pusilli, asperi tamen ac pugnaces: quæ omnia Virgilius meminit dicens:

Quid tibi pastores Libyæ? quid pascua uersu
Persequar: & raris habitata mapalia tectis?
Sæpe diem, & noctem, & totum ex ordine mensem
Pascitur: itꝗ pecus longa in deserta sine ullis
Hospitijs tantum & campi iacent: omnia secum
Armentarius Apher agit, tectumꝗ laremꝗ
Armaꝗ Amycleum canem, cresamꝗ pharetram.

Igitur sub Mauritania in oceani ripa, post deorum portũ, quem superius iuxta Atlantem montem posuimus, Sobus uel Sububa fluuius in mare uadit à Sagapola mõte demissus: Reliquimus in litore aliqua loca exigua obscuraꝗ. non enim commemorari à nobis omnia uel minima huius oræ decet, quum indigna tùm propter se, tùm propter iuniorum quorundam nefanda uocabula corrupta quidem barbara hispanis sunt: nam hæc ora ab

ijs gentibus hac præsertim tempestate ad Prasum usq; promontorium ac inde ad Indos frequentatur, qui nauigationem suis adaptarunt moribus, nomina locis denuo pro uoluntate, non autem re aliqua, uel effectu impo nentes. Contra autem hoc litus quod Autolalæ tenent, quædam sunt insu læ neque magnæ in quibus Getulicam purpuram tingunt, ex quo purpu rariæ appellantur in quibus Merna est. Inde post Sabum, fluuius alius est Salathus nomine, Cuius ad ostium in meridionali ripa ciuitas eiusdem no minis est, ipse fontem habet in Mandro monte iuxta quod litus insula Au tolala iacet: Item Chusaris siue Cosenus qui ex Mandro etiam oritur. Et in de Gannaria promontorium: & Ophiadis fluminis ostium, quod à Man dro similiter profluit. Inde ex est Bagaza ciuitas. Post quā Nuius amnis in mare it, qui à dicto quoque monte exoritur. Est & Solentia promonto rium. aliudq; quod caput modo Album recētiores dicunt. Alterum in se ptentrionem, alterum in austrum respicientes: ambo sinus in cubiti mo dum deducentia. Inde Massath flumen ab eodem monte cum iam dictis excurrit. Mox Iarzitha ciuitas. & ostium Darathdis amnis è Capha mōte prolapsi in quo Crocodilos gigni aiunt. Hinc portus est qui magnus ap pellatur: cui oræ nonnulli scopuli sunt. Postea Babila ciuitas in tumulo posita. Inde Arsinarium promontorium, & aliud non procul ab eo Rysa dium nomine quod nunc à nautis caput Viride dicitur, frondosum enim est. Sed antequam ad promontorium deueniatur, Hispani oram percur rentes duos magnos notāt fluuios, non longe inter se ostia in mare haben tes, neq; à promontorio distantia multo, septentrionaliorem riuum Cene gam, australiorem, Calanū uocant, inter quorum ostia insula est quæ por tum habet: uerum Rysadium longe ex interiori regione huc procurrit, à quo Stachirus flumen exortus pari tractu cum monte atque ad eius radi ces labens in sinum maris exit, siquidem Hesperius magnus sinus à pro montorio curuare incipit: Stachirus in medio cursu paludem Cloniam fa cit. Post autem portus est Perphasius, & promontoriū Catharum, & On niæ fluminis os, quod ab Onnia monte fluit unde Hespericeras attollitur promontorium. Iuxta quod campi noctu stellarum modo nitere dicun tur, immínereq; mari montem excelsum meridiem uersus qui æternis igni bus ardet Theonochema dictus à Græcis quod interpretatᷓ deorū mons seu uehiculū. Postea Masothilus fluuius in mare uadit, cuius fōtes in Theo nochema monte scaturiunt, Quo in tractu quatridui nauigatione ab He spérichera, modici colles amœna opacitate uestiti Egipanū Satyrorumq; sunt, ubi Hypodromus à græcis locus appellatur, id est, subcursus. Hinc aliquanto spacio Æthiopia regio ad meridiem Libyæ occurrit. Vnde geo graphi ulterius non se immittunt, terram hic cognitam determinantes.
Rursum Libycæ oræ insularum greges duo sunt, alter Mauritaniæ, alter magis ad austrum Rysadio monti obiacet, licet à conspectu longè earum,

quæ ad meridiem uergunt secundum Ptolemæi situm Fortunatæ appellantur, secundum uerò Strabonem, quæ Mauritaniæ opponũtur, quod ita est, nam & nomina earum quædam adhuc seruant: & apud Plinium legimus nouemq; esse numero: haud magnitudine inter se differentes: præter exiles quasdam ac scopulos magis quã insulas, in pelago circaq; eas sparsos, quarum quæ ad septentrionem magis est Aprositus uocatur, à quibusdam Ombrion nũc portus sanctus dicitur, in qua nullum habitationis uestigium, neque quod unquam ibi ædificium fuisse reperitur, in montibus magnum iacet stagnum auibus frequẽs: & arbor similis ferulæ, è quibus aqua exprimitur, ex nigris amara, ex candidis potui iucunda. Altera Iunonia dicitur Madera nũc in qua ædiculam fuisse tantum, lapide extructam, ignobiliter ad culmen fastigiatam scriptores tradunt. Ab ea in uicino eodẽ nomine paruæ duæ desertæ, Tertia quæ litorib. uicinior est Pluitania, siue Pluuialia quondam, modo recentiores Lanciloto dicunt: ubi nuda ac deserta omnia sunt, neq; in ea esse aquam nisi ex imbribus si quando pluit, Quarta Casperia, à quibusdam Capraria forte uentura nunc lacertis grandibus referta, Quinta Canaria sic adhuc appellata à multitudine canum ingẽtis magnitudinis, ex quibus duo ad Iubam deducti sunt: ubi etiam ædificiorum fundamenta apparent: Quæ & omnium pomorum copia, & auium omnis generis abundat, nec non palmetis cariotas ferentibus ac nuce pinea, & mellis quantitate non modica. Sexta Pintuaria à quibusdam Ningaria, siue Niuaria dicitur, nomen à perpetua ibi niue, nebulosa enim frequenter est: iuniores modo Tenerife uocant. In quarum insularum fluminibus papyrus gignitur: infestarique eas marinis beluis Siluris maximè, quæ nisi expellantur assiduè putrescunt. Quæ quum nouem sint, tres alias omiserunt maiores, quæ ad occasum magis sunt pari tamen interuallo cum sex dictis, quarũ una Gomera, altera Ferrum, tertia Palma nominatur. Has insulas nonnulli Helysios esse campos, & animarum piarum sedes credidere, in quibus Homerus, & Horatius: Ferunt enim imbres ibi raros mediocresq; & uẽtos plurimum suaues ac roriferos esse: solum pingue nec arari modo plantariúe facile, sed etiam ex se absq; ullo humano studio fructum producere dulcẽ quidem, ociosamq; multitudinem nutrire sufficentem: aër sincerus ac temperatus, & mediocri mutatione cõtentus: Ad quas insulas quum Tyrrheni tum mari potentes coloniam mittere uolentes, fama earum bonitate ducti, à Carthaginensibus sunt prohibiti, ne eius loci felicitate allecti ciues eorũ, ad eas se conferrẽt, Et simul si qua forsan aduersa urbi fortuna incidisset, uolebant ignotum ad quem facile confugerent locum esse, ut scribit Herodotus: Aristoteles uerò Quidam ait mercatores Carthaginenses cum unam insularũ earum inuenissent, à nullis ante id temporis habitatam, præter quam à feris, & propterea syluestrem ad modum, multis tum arboribus tum fluminibus confertam, ac

ibi capti loci amœnitate sedem fixissent, commotos ob id Carthaginenses, capitis pœnam decreuissent, ne quis posthac ilhuc nauigare auderet, et qui iam inerant iussisse statim interfici, ne ipsius insulæ fama perueniret ad alias nationes, submitteretur & alicui fortiori imperio ac fieret quasi oppugnaculum quoddam aduersus eorum libertatem. Quas autem Rysadium prospectare promõtorium diximus, eas esse duodecim, nec minus ducentorũ mil. pass. ab eo distare, neque eo situ, quo Ptolemæus loci angustia coactus (ut in primo nostri operis loco de Thyle & aliis ostendimus) iacere fecit: unã enim post aliam penes extremũ meridianũ ad occasum figuram Chlamydis includentem, sex numero depinxit, quum exterius ad modum expositæ sint, neque una post aliam, scilicet in Gyro potius, quarum nomina quia latinis nominibus nõ sunt expressa, ponere omisimus. Quæ igitur ad mare huius regionis sunt, hactenus diximus. Nunc ea quæ in mediterraneo habentur: Ac montes primo, in quibus Mandrus est, magnus quidem atque latè patens. Et Sagapola mirandæ altitudinis mons. Et Rysadius similiter præceps ab omni parte atque adustus. Item mons Theonochema à Græcis dictus, id est deorũ currus, arduus sane, mari occurrẽs, quẽ paulo ante æternis ardere ignib. diximus. Est & Caphas mõs, & Onnias, hi omnes ad occasum regionis extolluntur, aridiss. obducti harenis: Interius autem orientem uersus, Vsargala à quo Bagrada ingẽs amnis fluit qui per desertas terras, ad auroram prius, deinde ad occasum, postea recto cursu per prouinciam Aphricam in mare iuxta Carthaginem urbem exit: quem Silius describens ait:

Turbidus arrentis lento pede sulcat harenas
Bagrada, non ullo Libycis in finibus amne
Victus, limosas extendere latius undas
Et stagnante uado patulos incolere campos.

Est etiam mons Girgirus in quo gemmas nasci aiunt, unde Cinyps fluuius duobus ex fontibus longè inter se distantibus manat, quare duobus fluminibus diu diuersis uagis & ac demum confluentibus unus atque magnus excurrit, à nonnullis Garamanticus cognominatus quum Garamantum natio supra eius fontes ad meridiem terram inhabitet, Qui post longum tractum in Puniceum mare irrumpit, ut in Aphrico litore designauimus. Præterea mons est alius qui Thala uocatur, unde est Garamantica illa præceps & ingẽs uallis. Item Arualitis mõs: & Aruanga, ambo meridiem uersus: Per hanc terram raræ sunt aquæ: at uerò fluuii mediterranea excurrentes maximi sunt, uidelicet Geras siue Gir, uel Gis, ab Vsargala monte ad Garamantum uallem usque permeans, à quo amnis diuertitur, qui paludes facit Chelonidas, quiûe in iis deficit, & ut aiunt terra absorptus alium educit fluuium qui contra solis ortum labitur, ubi paludem Nubam immergitur: nam Claudianus:

—& Gis

— & Gis notissimus amnis
Æthiopum, simili mentitus gurgite Nilum:

Sed maximus omnium Nigir nomen à gente deducens ex Atlante monte ut ait Victruuius, demissus, longe iam dictos & procursu, & latitudine superans, quo quidam Aphrica ab Æthiopia dirimi putant. Hunc nõnulli Nilum esse, seu Nilum efficere arbitrati sunt, ut Mella, & apud Plinium Iuba rex, qui eum nasci in mõnte inferioris Mauritaniæ ait non procul oceano ex stagnante lacu quem uocant Iulidem siue Hiliden, in quo eosdẽ pisces, crocodilumq́ sicut in Nilo nutriuntur, præterea niues imbresq́ue, quum in Mauritania liquescerent Nilum increscere. Ex hoc lacu rursus in terram cõditus aliquot dierum itinere, relicta harenosa & squallida, mox alio lacu maiori Heptagono in Cæsariensis Mauritaniæ gente Massylum erumpit: & mutato nomine dicit Nigir, quo usq; ab exortu Clinis ab indigenis nominatur: Iterum harenis receptus conditur: rursus uiginti dierum in desertis locis prosilit fonte apud Mandrũ montem, ac inde in Nigiritem paludem descendit, unde exiens, duos amnes à septentrionali plaga, alterum è Sargapola, alterum è Vsargala montibus procurrentes, similiter ab aurora tertium amnem recipit, ex locis supra paludem quam Libyam uocant exortum: alium quoque à meridie lapsum supra Daradorum gentem duobus fontibus. Ipse uerò Nigir ad usque Thalam montem excursus, ipsum subit, unde in Nilum subterraneis meatibus emergere dicitur, sed neque hoc nomine Nilus appellari, nisi quum Ægyptios campos è Cataractis demissus percurrit. Post itaque montes ac flumina gentes in hac parte manifestandæ sunt, Quarũ Getuli in occidentali plaga sub Mauritaniis primo occurrunt, quibus contermini sunt ad oceanum usque Atlanticum pertingentes, magnam quippe terræ portionem habent mõtuosam tamen, atque maiori ex parte uersus maxime austrum desertam, Vbi fons amplus bituminis, & ærariæ sunt, ipsi partim in tuguriis partim sub dio degere, uagareq́ per incultos campos. Quorum mulieres agros colũt, ædes ædificant, & huiusmodi cætera faciunt opera. Et quibuscunq; uelint commiscentur, ac præcipuè aduenis: quibus tum odores tum tinctæ coloribus uestes aspernantur, nudis omnes pedibus. Contra autem uiri his omnibus utuntur, nec id mollitie faciunt: genus enim hominum natura ferum, & bellicosum præter cæteras huius regionis gentes: nam Virgilius:

— Genus insuperabile bello. Et Lucanus
— Semperq́ paratus
Inculto Getulus equo.

In hac parte leones sunt, lõgè uiribus præstantiores quam cæteri. Post autem Getuliam, ad orientem sub Numidia Aphrica, Cyrenaicáque usque ad Ægyptum, deserta omnia iacent, quæ Libyæ cognominantur, steriles

enim harenæ sunt atque inuiæ, qua si quis transire uult, opus est noctu peruagare, non æstu minus, quam siderum obseruatione, ac si mare nauigandum esset: præter quæ iter est per serpentes ac saltus ferarum multitudine refertos, & introrsus elephātorum uastas solitudines: Vltra quæ ad meridiem Garamantum gens magna sanè, terram à Bagradæ fluuij fontibus usque ad paludem Nubam incolunt: quos meminit Lucanus dicens:

Non super arrentem Meroën cancrique sub axe
Qua nudi Garamantes arant.

Sæui & à consortio humanitatis remoti, aspectum hominis & loquelam diffugientes, aquasque ne externis gentibus usui sint, quoque iter difficilius fiat, harenis operiunt, fodiuntque non alte puteos: nulli certa uxor, quare ex se natos, non nisi formæ similitudine agnoscunt, quos pro suis colunt: Apud has gentes armenta esse quę obliqua ceruice pascuntur, nam prona in humum cornua officiūt: Fontem etiam repletum aquis à medio die ad mediam noctem feruentib. totidem horis ad mediam diem rigentibus quod Mella, Dionysiusque Alex. tradunt: Illum tamen esse puto quem in Ammoniaca regione notauimus, quum quidam Ammonis templū in Garamantibus ponant, atque id propter locorum uicinitatem euenit. Reperiunturque hic passim carbunculi: Istis gentibus Thelgæ oppidum esse apud scriptores nec plura legimus. Sunt dein Melanogetuli, id est nigrigetuli, magis enim ad æquinoctialem uergunt, ex quo uehementiori calore nigrescūt magis qui tenent quęcunque interiacent Sagapolam & Vsargalam mōtes. Prę terea Pirreorum Æthiopumque genus, qui magis ad austrum tendūt quam Geir fluuius, sunt quoque Nigirtorum Æthiopum populi, qui septētrionalem ripam Nigiris fluuij habitant. A quibus malabatrū mittitur, nascitur in stagnis lentis modo odoratius croco. Daradorum similiter populi qui tenent quæ supra mare Atlanticum sunt ab eodem fluuij nomine appellati, laxatur post hos ad Nigirin flumen uasta solitudo nigris pulueris, eminentibus cautibus ueluti igne exustis. Inde & Pyrorsorum genus qui procul à mari magis orientales sunt quam mons qui Deorum currus nominatur. & Odrangidorum Æthiopum qui terram inter Capham & Thalam mōtes possident. & Mimaces qui sub ipso Thala sunt. & Nubæ qui tenēt occidentalia uallis dicti mōtis, alij populi ab ijs qui in Æthiopia sunt. Derbicorum gens qui magis ad occasum uergunt quam Aranga mons. Minores deinde gentes quæ supra mare sunt incolunt: Nam post Getuliam Autololæ multo ualidiss. habentur, quos describens Silius ait:

Nec non Autolales leuibus gens ignea plantis
Cui sonipes cursu, cui cessit incitus amnis
Tanta fuga est, certant pennæ, campumque uolatu
Quum rapuere, pedum frustra uestigia quæras:

Spectati

Spectati castris, quos succo nobilis arbor
Et dulci pascit lotos minus hospita bacca.
Sunt postea Syrangæ: & Mausoli usq; ad Mandrum montem, quæ gētes certo tempore locustas terrestres legūt, duratasq; salsugine, in præsidium uitæ solas habent, sed ex illis quadragesimū æui annū nullus supergreditur, fœminæ septimo ætatis anno pariunt. Sunt quoque Atlantes inter solitudines degentes qui neque ulla inter se nomina habent, & soli imprecantur, quod eos cum messibus semper amburat, hi nunquam somniare uidentur, quod ait Plinius. Postea uersus Mandrum montem, & Babij per quos Babotus amnis excurrit crocodilis et Hippopotamis refertus: unde ad Theonochema perpetui subcedūt montes: & Malciæ, & Mādori usq; quo Daradorum genti concurrāt. Post quos Sophucæi. & sub Rysadio monte Leucæthiopes, Inter quos & pyrorsos, Pyrrus laxatur campus. Postea Phorsij populi q ad septentrionem Sagapolæ montis degūt. Similiter & Natembres qui septentrionaliores Vsargala monte sunt: & Girgiri monte Lyxamathæ: & Samamycij. & inter Mandrum montem & Sagapolam Salthij: & Daphnitæ: & Zamazij, apud quos regio est harenosa ubi in mōte emathides magnes saguinei coloris reperitur. Aliusq; nō procul est mōs, in quo lapis gignitur Theamedis, qui ferrum omne abigit respuitq;. Sunt deinde gentes Aroccæ: Cetiani usque Nigirites, & sub Vsargala monte Suburpores. & Girgiri monte ueluti supra Garamantas Maccoi: & Dauxitæ: & Caleitæ usque Nubam paludem. Postea Daradis orientaliores sunt Machureti. & sub Sophuceis Solœntij sunt: quibus orientaliores Anaticoli: & Phraurusij Gymnetes cognomine: et Churitę: & Stachiræ usque ad Capham montem: inter quem & deorum currum Ophrei loca tenent: sub quibus Tarualtæ, & Maltitæ, & Aphricerones magnum genus. Et rursus Odrangigis australiores sunt Achemæ, & Mimacibus Gongalæ qui nudi sunt, armorúmque omnium ignari, nec uitare sciunt tela, nec iacere, ideoq; obuios fugiunt, nec aliorum quam quibus idem ingenij, aut congressus aut colloquia patiuntur. Post quos Canubi. postea Nabathræ usque ad Arualitem montem. Inter autem Libyam paludem & Thalam montem sunt Alitambi: & Maurali: Et inter hos & Nubos, Armiæ: & Thalæ, ac Dolopes, & Astacuri usque ad uallem montis. Et magis orientaliores quam Aranga mons sunt Assaracæ, inter Derbicos autem & Arualitem montem sunt Dermenij. & sub Aphriceronibus quasi ad austrum sunt Ganginæ Æthiopes. Quibus orientaliores sunt sub ipso Arualite mōte usq; ad Arangam Xyllinces Æthiopes. Post quos Achalcei Æthiopes. Sunt item Augilæ, qui tumulos mortuorum incumbunt quum responsa captare uellent, & ea quæ noctu somniant pro responsis ferunt, putant manes tantum deos esse: fœminæ uerò nocte qua

uirum adeunt, omnibus munera afferentibus stupro patent, quibus magna gloria est si cum pluribus iacuerint, in reliqua autem uita pudicitiam seruare dicuntur. Harum quas diximus gentium, nonnulli lacertis uiridibus uesci solent, ac locustis, ut paulo ante meminimus, per ea enim deserta locustarum globi ueluti nubes feruntur, idcirco pamphagos quidam uocant, quum illis esca sit quicquid mandi potest, ut omnia fortuito gignentia. Ciuitates in regione uersus occidentale litus primo sunt, quarum Autolale in gente sui nominis sita, inter Sobum & Salathum flumina, & altera Thuilath in Salathi ripa, & Tagana ad meridiem Mandri montis posita. Et inter Massam Darademque fluuios Magura in Daradorum gente: & Vbris, & Arzitha Daradi appositæ, in Leucis populis sitæ. Hinc autem ad septentrionem Nigiris fluuij sub Mauritanijs Talubath ciuitas est, in margine Sobi amnis non longè à Sagapola monte: & sub eodem Byntha: & Malachath ciuitates sunt ad amnem ex monte nascentem in Nigiritem influentem: Item Tucaba dicto amni apposita, & Pesside: Thiga, Cupha: Nigira metropolis magna sanè in illis solitudinibus, etiam Vellegira, Tagama, & Panagra apud Nigiritem flumen sitæ: Et in eius ripa Thycimath, Geua, Badiath, Ischeri, Turchumuda, Thussa, Arthagira, Rubuna, & Liaxana: In meridiana uerò Thamondocana, Thuspri, Punsa, Saluca, Dudum, & altera Nigira. Similiter ad amnẽ ex Capha monte prorumpentem in Nigiritemque exeuntem Angygath ciuitas posita est. Sunt quoque circa Bagradam flumen ciuitates, Salica, Buthuris, Siccenthorium, Thabudis, & iuxta eius fontes Capse. Præterea circa ortus Cinyphis fluuij ciuitates hæ sunt Gelanus, Vanius, Sabe, Bouta, Bedirum, Garrami metropolis, Thumelithaque.

Aethiopiæ regionis situs.

AEthiopia dictis regionibus iungitur, quam sub Ægypto iacere superius diximus, Ætheria primo appellata, dein Atlantia ut Plinius ait, mox Æthiopia à Vulcani F. qui regioni præfuit nomine Æthiopus: Alij quod uerius fortasse, à uerbo Græco deriuari, quod apud nos, Cremo sonat, iacet enim sub torrida zona, ex quo adustione solis nigri fiunt. Eusebius ab Indo fluuio Æthopes ex Asia cõsurgentes huc consedisse inquit. Strabo pantheræ similis distincta domibus ut punctis compræhensis arida, & deserta terra, uocant autem huiusmodi habitationes Ægyptij Auases, quod eis nomen ad hanc nostram ætatem perdurauit, nam uocatur regio Abas, siue Aabassia, ipsique Aethiopes Abassini, faciem more gentis nota ignis inustam habentes, circumcisique sunt: neque tamen omnes, uersus enim austrum aliæ quamplurimæ nationes sunt, hos minime ritus sequentes: quamobrem non omnis Æthiopia, sed quæ ad arctum uergit, Aegyptóque contermina Abas ad hanc usque ætatem appellatur.

Regionis

Regionis aūt terminos esse à scriptoribus Ptolemæo præsertim traditos, Ægyptum ad septentrionem: ad occasum interiorem Libyam: ad meridiem Æthiopiam Agisimbam: ad ortum solis reliquam Arabici sinus Rubri maris partem, ac Barbaricum pelagus, quod usq; Rhaptum promontorium pertingit. In hac, gentes quas non irrigat Nilus (mediam enim Æthiopiam secat) pastoralem ac inopem uitam degunt, quod illis propter soli tenuitatem ac aëris intemperiem obuenit. Est hæc regio ad modū populosa, maxime ad utrasq; Nili ripas, etiā in eius fluuij insulis habitationes frequētes sunt, Gens effera, facie simi, uoce acuta, nudi per omnē uitam, quia solis ardoribus afflantur, quos ad euitandos, paludes remedia sunt, miranda enim atque magnę, à ripis fluminis manantes, nam in ijs uersantur, immerguntur q; frequenter: & herbas quæ circa stagnantia atque in ijs sponte nascuntur, mandunt. Quidam arborum pro maiori parte syluestrium fructibus uiuunt: Alij sunt qui sisamum, & lotum serunt: & qui teneras harundinum radices edunt: plures arcu exercitati, auibus occisis famem pellunt. Magna pars, pecorū carnibus lacte & caseo uitam ducūt. Hi pariter, cum matribus & auis, cum filiabus & nepotibus copulantur. Circa uerò mortuorum funera diuersos mores habent: ab alijs copora in flumen proijciuntur, existimantibus id optimum sepulchrum esse: ab alijs uitro circundantur, domiq; seruantur: ab alijs in urnis fictilibus condiuntur ac circa templa humantur. Reperiuntur apud has gentes hyacinthus & chrysolitus aureo fulgore translucent. In his itaq; ad mare post Bazium promontoriū Ægypti, Colobi populi sunt qui latine manci, uel simi dicuntur, ubi Prionotus mons, id est, ad notum uergens: cui Astarta obijcitur insula. Sub quo Cherronesus, locus quidē asper. Item promontoriū Apemium quod & sacrum dicitur: nam iuxta se regionem habet thuriferam, contra quod insula est quæ Ara palladis dicit. Postea mons Isius mari proximus arduus sanè ac præruptus à quo haud multo portus est, q̃ Profundus appellatur: Iuxta quē alter pāditur portus Castoris & Pollucis cognomine. Ac ad meridiē Tabeini litus habent, gēs inculta, In quib. Cereris promontorium attollit alio nomine Demetrij speculæ: cui ad orientē longè in mari Gipsitis insula est. Mox in pelagus ex litore saxa procurrūt, uocanturq; Aspis extrema, ubi Cononnis Aræ. Post Melinus portus. Diogenis promontorium. Satyrorum mons, quem duæ in pelago prospiciunt insulæ Gomodeorum appellatæ. Sunt item populi sub iam dictis nomine Syrtibes qui octonū cubitorum esse dicunt, in quorum litore Monodactylus mōs, id est, unus digitus, nam speciē digiti procul intuentib. pręfert: Et alius post illū Gaurus: ubi Theonsoterū portus, q̃ nomē hoc à Græcis primū eo nauigantib. accepit, q̃d deorū salutariū interpretatur: siue ut alij sospite deo portus, Quē principes qdā è maximis periculis seruati, ab euentu rei sic nominauerunt. In huius litoris fronte Myronis insula est: & aliæ

tres

tres sub ea, quarum una testdinum: alia phocarũ: alia accipitrum dicitur, quas Chelenophagi, id est, testudinea carne uiuentes habitant. Quibus ad auroram Tristides duę quoque insulę sunt. Apiri dehinc populi in litore, ubi ad mare montes duo Tauri nomine sunt, sic cognominati quoniã formam taurorum ostentare uidentur. Postea est alius mons qui Isidis templum habuit Sesostris opus: ubi portus Euangelus, id est, bonus nuncius, qui & Isidis à monte dicitur, in eum Troglodytis myrrha confertur: Pro pe quem insulæ duę Pseudopylæ, id est, falsæ portæ uocantur, altera oleis consita est: in altera sunt scriptæ stellæ lapideę literis incognitis ut Plinius tradit. Retro autem montem in campis arbor myrrha & thurifera nascitur. Sequuntur, ad meridiem magis Babylenij quibus Ptolemais Cherronesus est, feris abundè scatens, ubi & Ptolemais castellum, & portus Eumenis, quo in loco elephantum uenationem Eumenis condidit, quum ad id à Philadelpho missus esset, qui clam Cherroneso & fossa, & muro circumdata, & culta pro sua obtinuit: Circa quem locum emittit pars quædam abrupta à flumine Astapora, cuius maiorem partem in Nilum influe re superius diximus: Quo usq; à Gauro uidelicet monte sinus panditur in quem nonnulla flumina à montibus decurrunt qui Psebei appellantur. In conspectu Ptolemais sunt insulæ sex Latomiæ nuncupatæ quas Ichthiophagi incolũt. Reliquum autem litoris usq; ad Auxumitarum gentem Rizophagi accolunt, qui etiam Elij uocantur, propterea quod ex adiacente palude euulsis radicibus massulas conficiunt & ad solem coctis uescũtur. Vbi leones sunt, qui sub canis exortum à maximis culicibus inde expelluntur: istorum litus Aræratum habet promontorium penes quod Antiphilis portus quasi amici nautis est: & Sabaiticũ os, cui Stratonis obiacet insula: Et post os Magnum litus appellatur, quod terminat Colobon promontorium, id est mancum: Ad quod post Theonsotheron maxima est & oræ & sinus mutatio, nam præternauigatio non amplius aspera est, ubi pelagus humile est, duorum ferè passuum, & summa eius facies herbida musco & alga pellucẽs: Exaduerso huius orę Magorũ insula est: & alia sub ea Daphnina: cui ad meridiẽ Acanthina: & Mecaria, id est beata: Neq; ab ea procul orientem uersus Orneæ dux, sic à Grecis dictę quoniam auibus refertę sunt, ortigijs pręcipuè, quas benigne nutrit. & alię in pelago multę in quib. testudo plurima. Et post ad austrũ alię Bachię & Antibacchię nomine sunt. Similiter in Adulitico sinu (curuatur enim litus à dicto iam promõtorio ad alterũ Palindromos, id est, recursus propè Arabiam exeuntẽ, ubi mare angustiss. fit, & quodãmodo hinc atq; hinc duab. terris è diuerso cõcurrentib. iungiĩ.) Et in mari lõgè insulę exiguę passim iacẽt ubi maris ꝓfunditas nõ amplius 3. pass. herbacea materia plurimũ abundãs, Etiã arbuscula sub aqua nascunĩ, quare colore admodũ uiridi aqua ibi translucet, nõ aũt natura ut qdã putauere, mare ad nauigandũ facile, nulli

subditum

subd. tũ tempestati, multis abundans piscib. marinis præsertim canib. Cu ius sinus nõ collibus neq; petris munitũ supercilium est, sed unà cum inte riori regione planum, palmetis totum oliuetisq; ac lauretis perspicuũ, neque modo quæ intra angustias, sed etiam ora quæ extra est magna ex parte. In quo sinu post Auximitarum gentem, Adulitæ sunt, nomẽ sinui dantes. In quibus ad mare post Colobon supra Antiphili portum, Curtorum lucus uiret, tenent enim ea loca Creophagi, id est, carnes cõmedentes Glari descurtii appellati, quorũ mulieres Iudæorum more excisæ sunt. Post Berenice Troglodytarũ urbs q̃ Panchrysos cognominata est, & alia Sabe maxima, & in conspectu Berenicis 60. mil. pass. in mari insula est in qua Iris lapis effoditur, cætera sui parte cristallus. Postea montuosa Cherronesus ubi elephantum similiter uenatio ab Eumene quemadmodum & altera paulo ante dicta, quę Eumenis lucus uocitatur: Contra quam Philippi insula est, eam quidam Ophiodes uocant decem mille pass. longitudine, olim deserta cultoribus ob serpentium multitudinem unde & nomen sumpsit, in qua Topazius lapis inuenitur, nascitur in petris nocte in umbra lucet procul ostendens quo sit in loco. Dein Adulia oppidum quod serui à dominis ex Ægypto profugi cõdidere, maximum in his locis emporium Troglodytarũ Æthiopumq; abest à Ptolemaide quinq; dierũ nauigatione, quo deferũt plurimum ebur, Rhinocerotum cornua, Hippopotamorum coria, celsium testudinũ spingia, mancipiaq;. Mox Saturni promontorium est: cui Panis insula opponitur. Et procul inde ad auroram Diodori, Isidis'q; insulæ duæ, circa quas fruticem in alto esse, uocari Isidosploma cos coralio similem sine folijs, præcisum mutato colore, in nigrum durescere, quum cadit frangitur. & item aliæ insulæ desertæ. Et in recessu litoris locus qui Antiochi aquæductus uocatur, ubi urbs Databá, à quibusdam Dire. & elephantum uenatio quæ ad puteum dicitur, eam elephantophagi inhabitant, ubi sylua iuxta lacum Monoleum. Inde Mandach, & Arsinoę pagi. Et in angustijs Berenice ciuitas alia à prædictis Epidires cognomento, id est supra Dires, insignis loco. in extremo enim monte, hoc est in ceruice longè procurrente in promõtorio Palindromo sita, in cuius radice fons est Cutius nomine, nauigantibus expetitus. Quo in loco Sesostris columna est insculpta literis quæ transitum eius in Asiam indicant. ubi exaduerso in mari insula est Cithis nomine in qua priusquã in Philippi insula altera topazion gemma inuenta est, nam prædones Troglodytę, (ut est apud Plinium) quũ diutius fame & tempestate præssi in insula detinerentur, herbas radicesq; effoderent, eruerũt Topazium. Postea in Rubro mari sinus laxatur: in quo Analitarũ gẽs & in ijs Analites emporium à quibus nomen est sinui. Dehinc Malas emporium aliud. & item aliud Mondi nomine. Contra quod est insula eodem uocabulo: Ex quo loco usque ad Pytholai promontoria sunt duo ingentes lacus, alter aquæ salsæ
quod

q̃d mare dicunt, alter dulcis qui Hippopotamos alit, et Crocodilos, & cir cum labra uerò papyrum. Postea promontorium & portus Mosylon, q̃d sacrum populetum habet, in cuius radice eodem nomine emporiũ est Mosylon ideo dictum quoniam omnis ibi domus ex lignis compositæ sunt; Cui Ammonium promontorium in Arabia contra attollitur: ubi rursus litora contrahuntur fitq; transitus quinquaginta mil. pass. interuallo, Quo sex continuatæ iacent insulæ transitum impedientes, relinquunt enim ual de angustas nauigationes: per quas ultro citroq; ratib. merces transuectan tur, uocanturq; ibi angustiæ. Inde Leonis uicus. Pythangeli portus, supra quem est regio in qua Pseudocasiam, & thus colligitur, flumenq; quod hanc dirimit Phlœum multum gignit, id est, Icticula amara, quod alio nomine Malabathrum dicitur. Inde flumen & Daphnus portus, cui Cobe emporium imminet, ubi retro à mari locus est qui thus habet & myrrhã, cinamomumq;. Hinc Elephas mons: & Psygrium portus ingens in quo Acanne emporium est: & Cynocephalorum aquatio: Et extremum huius oræ promontorium & emporium simul Aromata nomine, quo cinamomum deuehitur. Huc usq; Sesostris exercitum duxisse fertur. In barbarico autem sinu, cuius litus incognitum Strabo & Plinius dicunt, Pano uicus primum est: & Opone emporium, & Zingis promontorium post illud, & Phalangis mons ita dictus ab araneis, tribus insignis capitibus. Et Apocopa locus, id est abscissio, & Noticornu promontorium: Quibus litoribus in mari longe admodum obiacent insulæ duæ quæ Menæ appellantur. Et ad meridiem magis Myrsica. Et alia Anici: præter eas quas nominare scriptores nesciuerunt: plurimæ enim esse traduntur. Post autem dictum promontoriũ litus curuatur in sinum quẽ cõparatione sequentis, paruum uocant: Magnum deinde in quo Essina emporium est, quod paulo ab æquinoctiali linea abest: ubi Neptuni ara fuit, ex quo Neptunium litus appellatur, ad eam Ariston, à Ptolemæo ad peruestigandam Arabiam usq; ad oceanum (quidam hoc pelagus oceanum esse putauerunt) missus deo dicauit: Quæ maritima regio propter utilitatem admodum celebris est, & à palmis quas plurimas fert Phœnicea denominatur. Post autem Essinam Serapionis promontoriũ est & statio nautica, ultra æquinoctialem uersus austrum. Item Tonica emporium post illud. Hinc sinus trium dierum transitu aperitur: statimq; post illum Rhapta metropolis Barbaricæ gentis, parum à mari distans, cui Rhaptus amnis ad læuam in mare uadit. Et inde Rhaptum promontorium: ubi Arabes dicũt Nili ramum mare influere: q̃ Æthiopiæ altera ab altera ea in parte dissiliunt. Introrsus aũt à mari hæc habẽtur: ad occidentalẽ partem Nili, sub iam dictis Cataractis, ad Aphricum uentum, antequam Meroën insulam faciat, ingenti flexione curuat, pagi sunt, Tasicia: Boorum: Autola, Phthur, Pistra, Ptemithi, Albuncithi, Cambysis Æraria cognomine: Erchoa: Satactha: Morus, Na

cis: Tathi.

cis, Tathi. Ad orientalem partem Pnupis, Berethis, Gerbo, Patæta, Pontyris: Primis parua, Arbis, Nangata, Sacolæ, Sandaca, Orbadarũ, & Primis magna: Sub qua statim Meroë insula iacet, eam Nilus ab occasu, Astabora ad ortum solis, Astapoda ad meridiẽ (ut paulo ante diximus) circũfluunt, Magnitudine cæteras Nili insulas præstat, longitudine fermè 500. mil. pass. latitudine 130. forma clypeo persimilis. Abest à Syene sexcẽtis, et 40. cui ad occasum plurimi ac magni harenæ cumuli, ad meridiem & ad orientem præcipitia montium imminent: effodiuntur in ea aurum in quo adamas, argentũ, æs, ferrum, hebenum insuper fert, Licet alijs quoque locis huius regionis, ad meridiem maximè syluæ sint: Fert etiam preciosorũ lapidum multiplex genus, sales quoque fossiles, quemadmodũ & in quibusdã locis Arabiæ sunt: montuosa nemorosaque admodum, gentibus uarijs inhabitata, ex quib. partim pastores, partim uenatores, partim agricolæ sunt, protensiorem uitam dimidio quàm nos habentes, quorũ fœminis mãmæ grandiores sunt, & æquales infantib. ut ait Iuuenalis: Quib. ciuitates quædam sunt præstantiores uerò Meroë, Sacolcha, & Esor siue Esar Ægyptiorum oppidum, quo Sammeticum quum fugerẽt, in eo produntur annis 300. habitasse: quod nomen aduenas significat: quod & Sapem quidã uocãt. item oppidum Daron siue Dyaron: sed nobilior Meroë, gentisque Æthiopum caput, unde insulæ nomẽ, Ipsa à Meroë sorore uxoreue Cambysi sibi mortua appellata est, quæ prius Saba uocitabatur, Cambyses enim Ægypto occupata, cum Ægyptijs usque in Meroën progressus, ut Strabo refert: Eusebius uerò Pamphilus à Merida Chenephris Ægyptiorum regis matre, In septẽtrionali insulæ angulo tutissimo sanè loco sita 70. mil. pass. ab amnib. æquè distãs, circa quam syluas ingẽtes cæterisque uiridiores esse, in quib. Rhinocerotes, elephantes, leones, et pardales sunt, draconesque qui cum elephantibus pugnãt Indicis pares uicenum cubitorum: Narraturque in maritimis eorum quaternos quinosque quosque inter se errantium modo implexos erectis capitibus uelificantes ad meliora pabula Arabiæ uehi fluctibus, Item multas alias feras quæ à tostis & aridis locis ad palustria & aquosa confugiũt in eis esse, sol enim supra illorum uerticem bis in anno fit quum sub zodiaco iaceãt: Sita insula est inter æquinoctialem, & solstitium Canchri: quare Lucanus eam describens ait:

> Ambitur nigris Meroë fœcunda colonis
> Læta comis hebeni, quæ quamuis arbore multa
> Frondeat, æstatem nulla sibi mitigat umbra
> Linea tam rectum mundi, ferit illa Leonem.

Vltra Meroën iuxta Psebeos montes, Psebea lacus ingens est, qui insulam habet satis habitatam: sunt Psebei mõtes qui ab occasu Troglodyticarum excurrũt, Intra quos regio est latissimis ad solis ortum campis in quib. Hibiscus, Cardamomus, ac mirræ magnitudinis palmæ gignuntur, fructus

insuper omnis generis, & gustu & specie nobis ignoti. Post Meroen non longe ad modū ad austrū alia insula in Nilo est, quā Ægyptiorū exules habent, qui à Sammiethico ob eius sæuitiā desciuerūt, ijdem ad uenę nominantur, quemadmodū, & pars altera, quam paulo ante diximus. Nam turba hæc hominū in duas diuisa partes, una in Esor oppido remāsit, altera huc peruenit, Qui reginā habent quæ regi Meroës paret, in qua ædificia oppidi pauca: simili modo ut reliquū Æthiopię, pręter quā Auxuma ciuitas regia, Auxumitarū gentiū metropolis, inter Astaporā flumen & mare sita, è regione urbis Aduliæ. & alia Colona quæ prope è orientalem Nili fontē ad occasum est: ac tertia Masta nomine, cui ad meridiē Masta mōs imminet: Inter quas à Colona haud procul altera Nili pars antequā confluāt pręterit. Item Garbata magnus sanè mons Colonæ paludi à parte meridionali proximus: cui ad occasum iuxta flumē ad septentrionē Mastę, mōtes sunt qui Pylgi uocitant. Appellatur aūt uniuersaliter totum litus Arabicum & Analitem sinū regio Troglodytica, id est, eorū qui in cauernis uiuunt: quā Elephas mōs à meridionali plaga claudit, neq; alia regio fertilior est auro, Cuius extrema in maritimis diximus, nam specus excauāt, ac subeūt, hæc illis domus, uictus serpentium carnes, sed maior pars ex pecoribus uiuūt, Nam in his Candei populi sunt, quos præcipuè Ophiophagos uocāt, serpentib. assucti uesci, ex quo nec capiti, nec uestib. eorum, noxia coporis inesse animalia. stridunt, non loquunt, Feras cursu prętereūtes, uelociores q; equis sunt: æstu solis deficientib. pascuis ad loca declinant palustria, utunt potu idiotæ palustri succo, potentiores ex quodā flore expresso: corpora præter uirilia, quę pellibus tegunt, nuda. Pudenda Troglodytę omnis uelut Ægyptij circumcidunt, mulieres & liberos cōmunes habētes: qui mortuorū corpora palustris uiminib. ligant ceruicē crurib. applicātes, deinde cadauer in loco editori positū lapidib. ridentes obruūt. Has gentes meminit Dionysius Alex. quū Erembos, id est Arabes prius nominasset: dicens:

Trans istam, Zephyri sub partes degit Erembum
Speluncis, genus infelix, & rebus egenis
Qui solis radijs nigrescunt corpus adusti
Dispersiq; dolent lustrantes more ferarum.

Apud hos quemadmodū et in Arabię locis piper (licet degener) nascitur, parua herba, Myrræ quoq; arbusculus prouenit. Inuenitur q; lapis Balanite, qui media secat flāmea uena. esse q; apud has gentes ut scribit Plinius lacum insanū Maleficaui appellatū, ter die fieri amarum salsumq; ac deinde dulcem, toties & noctu. Post itaq; dictos populos Memnones sunt, inter quos & Troglodytas, Rizophagi cāpos habitāt: sub illis uerò Sapgi: quorum omniū meridionales sunt sub Colobis Coratrij, quorū regio maximā Indicarū harundinū multitudinē fert, Sub quib. Spermophagi qui deficientib. seminib. pomis nutriunt. Postea Soboridæ atri coloris gēs indiga, tota

tota corpora rubrica illininẽs. Iuxta quos Ilophagi ſunt qui cum filiȷ̃s uxoribusq́ ad loca campeſtria accedentes arbores aſcendũt ac teneros ramos carpunt, quib. dente exeſis uentrẽ farciunt, Iſti ſemper incedunt nudo corpore, cõmunesq́ uxores ac liberos habentes, moriuntur ut plurimũ fame. Poſtea Molibæ, & contra Meroën Megabazi, quos aliqui Adiabaras nominauere, qui oppidum habent Apollinis, quorũ pars nomades ſunt, qui elephantorũ carne ueſcuntur. Sunt & Nubæ qui magis occidentales ſunt Analitis, magna huius loci gens, et adhuc regio illa Arabice Nobe uocat. Interius uerò Eudera gymnetarũ hominũ habitatio, qui arcu & harundineis ſagittis præuſtis utunt, hi frequẽtius feras ab arboribus ſagittãt, nonnunquã etiam à terra, Maxima eſt apud eos ſylueſtriũ ferarũ boum præcipuè multiudo, ex quibus & aliȷ̃s uitam trahunt: quum uerò nihil capiunt, ſicca coria prunis aſſantes iȷ̃s pro cibo utunt, Mos eſt apud eos ſagittandi certandi certamẽ aduleſcentulis proponere ex quo Niſichatæ appellant, quod ſignificat ternum & quaternũ oculorũ uiros, præcipua in ſagittãdo cõtemplatione qua utunt. Et ſupra Creophagos quos in maritimis notauimus, comati, & barbati ſunt, hi canes maximos alunt, quib. Indicos boues uenant è uicina regione uenientes, ſiue à feris pulſos paſcuorũ inopia, eorum aduentus eſt ab æſtiuo ſolſtitio uſq́ ad mediã hyemem. Et ſupra Elephãtophagos quos Darabã urbem inhabitare diximus itinere dierum 5. à mari Aſachæ ſunt, qui montes continui rubentes ardentib. ſimiles incolunt, hi omnes captos uenatibus elephantos deuorãt. Vltra hos ad auſtrũ Struthophagi ſunt gẽs nõ admodũ magna, Apud quos aues dicũtur eſſe ceruorũ magnitudine quæ uolare nõ poſſunt, ſed celeriter currũt quemadmodũ Struthocameli. Sunt & Silli qui cum Struthophagis bellũ gerunt, Orygum cornib. pro armis utẽtes. His finitimi ſunt, qui cæteris & nigriores ſunt, & minores, & uitæ breuiores, raro enim 40. tranſeũt annum, eorum carne iam inferina uerſa, uiuũt ex locuſtis quas uenti Libes et Zephyri uehemẽtius flantes in ea loca compellũt. Vltra hos eſt regio deſerta quæ paſcua larga habet, ob ſcorpionũ multitudinem derelicta, & aranearum quæ quadrimalæ appellantur, Hæc animalia adeo aliquando effluxerũt, ut homines ex toto fugã facerent. Iterum aũt ſub Molibas, Blemyes, ſub quibus Didacæ. & inter Aſtapodũ amnem, & Garbatum montem Pechini qui orientaliores Struthophagis ſunt: Auſtraliores aũt ſunt Cathadræ mõtes, ſub quib. ad paludẽ uſq́ Colonã Myrrifera regio eſt uidelicet myrram ferens. Poſt quam Maſtitæ, uſq́ ad Nili paludes, urbem ac montes ſui nominis inhabitantes. Et ante paludes ut quidam prodiderunt Pygmeorum gentem degere, In quibus eſt Ariſtoteles, qui dicit grues ex Scythicis campis, ad paludes Aegypto ſuperiores, unde Nilus profluit, ueniũt, quo in loco pugnare cum Pygmeis dicuntur: quod Oppianus poëta etiam in carminibus his meminit:

Et uelut Æthiopum ueniunt Niliq; fluentis
Turmatim Palamedis aues, celsæq; per altum
Aëra labentes fugiunt Atlanta niuosum
Pygmeos imbelle genus paruumq; fatigant.

Neq; id fabulosum esse scriptores dicũt, sed certè genus tum hominũ, tum etiam equorũ pusillum est, uiuereq; in cauernis. Interius aũt ab Aromata promontorio regio est Aromatifera, quæ & myrrã fert, eam Ichthiophagi tenent. gignit etiam Persicũ, & Ægyptiacam morum. Vltra quã Licha elephantorũ uenatio est, ubi multis in locis pluuialium aquarum lacunæ sunt, quib. arefactis elephantes proboscide ac dentib. puteos effodiunt & aquam inueniũt. In secundo sinu Barbarici litoris Azania regio est, à qua Azanium dictum est mare sibi adiacens, in ea plurimi elephantes sunt atq; leones qui formicæ uocantur, genitalia sursum uersa habentes, Strabo tradit, colorem aureũ, nudiores arabicis. Fert etiam Pardales fortissimas, & Rhinocerotes, & Camelopardales nullam cum pardali similitudinem habẽtes. In ijs etiam locis ut Arthemidorus scribit, spinges, & cynocephali nascuntur, bestiæ ex simiarum genere in omnibus præterquã in capite q̃d caninum habent, quorum lacte Medimni nomades uiuũt. Item Cepi qui faciem leonis, reliquũ corpus pantheræ magnitudinem damæ habẽt: Vri quoq; qui carnem edũt, nostros & magnitudine & celeritate longe exuperantes, colore aũt fului. Alteram uerò regionis partem quæ ab occasu fluuij est, post magnam Cataractã diuersę gentes habitãt: Et ij primo qui Macrobij, id est longæui, regionem quam Triacõtaschœnum, id est 30. schœnis patentem, hoc est pass. mil. 86. incolentes, inter mõtes Æthiopum & Nilum fluuiũ, Terra auri & hebeni fertilis: nã tertio quoq; anno ut apud Herodotum legimus, binos semodios auri rudis, & ducenas fasces hebeni munera Persis præter cætera dabãt: Hi omnes subterraneis utuntur domibus apud quos fons est, in quo loti efficiũtur perinde atq; oleo inuncti, uiolam olentes, eam aquã adeò inualidam aiunt ut in ea nihil innatare posset, sed omnia pessum ire in profundũ: Est & apud hos omnium rarissimũ ac preciosiss. æs. Fuisse quoq; Macrobios alios teste Diodoro, in Felici Arabia. Post aũt illos uersus austrum Euonymitæ sunt, domos & hi in concauis petris excauatas habentes, nomades omnes ferè. Postea locus est qui media Æthiopia dicitur quem Seberidæ, id est aduenæ, fugerunt enim ex locis quibus prius habitauerãt, incolunt unà cum Euonymitis, oppidum eorum Nilo impositũ Thenupsi siue Tenessis nomine: Apud quos quadrupedes omnes sine aurib. etiam elephantes sunt. Quibus gentib. Gapachi subiacẽt & Ptoemphanes. Sub quib. Maduppi. Post quos Elephantophagi. Sub quib. Posẽderę. Et supra paludes regio est Cinamomifera. Vltra quam ad austrũ negãt quemquam hactenus profectum in qua olim fiebat uenatio elephãtum: nascitur enĩ hic Cinnamomũ: nascitur & Cassia

iuxta Cinnami campos, sed in montibus crassiori sarmento, tenui cute ue-rius quam cortice: Ex quibus locis mercatores regionibus illis finitimi: Troglodytę maxime cinnamomum uehunt per uasta maria ratibus quas neq; gubernacula regant, neq; remi trahant, uel impellant, non uela, non ratio ulla adiuuat, quod scribit Plinius, Delati tandem in Cassanitarum portum, qui Ocelis uocatur in Arabia Felici iuxta fauces Rubri maris, nauigationem perficiũt: ex quo etiam loco Arabes cinnamomũ petũt, iuxta quinto anno reuerti, & multos interire. Reliqua uerò regionis quæ occidentali ora sunt, & iuxta Ægyptum sub Diammo & Abracho regionibus iacẽt, montibus exasperantur, ea Phazachæ, & Bacalitæ habẽt, postea Scenetæ in tentorijs habitantes. & Trallitæ nomades. post quos Rypæi uenatores: & Onygbennitæ sunt.

Aethiopiæ interioris situs.

AEthiopia interior, quæ omnib. alijs australior est, ultimo totius Aphricę loco ponitur (licet Æthiopia alia quę Agisimba appellatur, post hanc ad alterum Tropicum hymalem ab Hispanis esse dicat) Interiorẽ illam Arabes Zenz modo nominãt, quę Æthiopię sub Ægypto, totiq; Libyæ ad meridiẽ iacet: ad occasum Hydatico oceano: ad Auroram Barbarico pelago intra Rhaptũ Prassumq; promõtoria terminat, cui à cõspectu lõgè in mari est insula nomine Menuthias: ad austrum terræ nuper inuẽtæ: & quamuis Ptolemæus maritimã orã terræ ab hac parte cognitæ (sicut in Libya interiori diximus) supra æquinoctialẽ lineã circiter grad. 5. descriptioni suæ terminum præfixisset, ac reliquum terræ litus incognitum esse dixisset, nos tamẽ ultra id ad gradum usq; 12. illam Antarcticum uersus describendam esse duximus, uti in principio nostri operis polliciti sumus: cuius orę extrema pars Æthiopiæ Agisimbę esset: Quare post Hypodromum nouissimũ Ptolemæi locum: ingens terræ hiatus est, quo mare sursum admodũ in mediterranea infundit, cuius ingressum recẽtiores riuum Fancassam uocant, in quo litore Hesperij Æthiopes quondã nunc Farsanguli appellati terminant. quod nõnulli amnes irrumpunt, ac in mare uadunt: mare ipsum quum litus aliquanto penetrat angustum redditur, ubi inæqualis fundus: unde ad interiora loca trãsgreditur. Nam ut quidã asserunt ad medium nostri maris, orientem uersus diffusum esse, nauigatumq; quondã à triremibus Ligurum aduersum flatib. illuc impulsis, nõ quod mare illud acer ac uehemens sit, sed quod ab aquilone prohibiti Herculeum subire fretum errantes ad hæc litora peruenerunt. Igitur altero cornu dicti ingressus ad meridiẽ, quo Theonochema mons terminatur, insulæ quædam opponunt, propinquę adeò, atq; cõtinenti uicinę, ut unà cum eo esse uidentur: ab altero uerò quousq; cõtinens cognoscebat bidui nauigatione distantes, Quarũ duę in occasum uersæ magnę sunt Gorgades ab antiquis uocitatæ, Gorgonis quõdam domus, in eas teste Plinio penetra-

uit Hanopœnorum Imp. prodidit hirta fœminarum corpora pernicitate uiros euasisse: Gorgadum duarum cutes argumenti, & miraculi gratia in Iunonis templo posuit, spectatas usq ad Carthaginem captã. Hinc litus multis portubus multis fluuiorum ostijs, multisq promontorijs refertum habitationibus uarijs cui nonnullæ paruæ adiacent insulæ, paulatim ad Aphricum subit uentum quoad promontorium longè in mari eminentem deuenit. Nautæ caput S. Annæ nominant (reliqua ignominiosa prætermisimus nomina: Vnde demissum subducit magis, minus semper locis frequens usq ad promontorium aliud S. Clemẽtis, quo austrum uersus retortum, circa metã quam posuimus terminatur. in fine totius Aphricæ ingens attollitur promontoriũ quod nautæ Hispani Caput bonę Spei uocant, cui promõtorio è regione procul in oceano ad occidentem est insula quam hodie Comorbiniã Hispani nautæ appellant. Quæ uerò in mediterraneo huius nouæ partis terræ sint, adhuc ignotum nobis est prætterquam gentium oris informitates feritatesq ad litora quandoq ex locis superioribus uisis nostris sese profundentes, ubi primo ueluti stupidi, deinde appropinquantibus ad litus scaphis refugerunt, neq à monstris quæ scriptores de remotiss. illis partib. tradunt omnino differre. Vt autem ad Æthiopiam reuertamur: terra auri multum, & uastos elephantes albos omnes fert: nec non aliarum bestiarum ingentem modum: in quibus Camelopardales, & Rhazes forma tauris persimiles, & Tigres, & Rhinocerotes unius in nare cornu: magnósque esse dracones adeo ut herba super eis innascatur. Tenent aũt hanc plagam gentes quædã inter quas Antropophagi sunt, Barbaricũ sinum qui sinũ à Rhaptis ad Prasum usq promontorium orientem uersus occupant: hic sinus breue mare dicitur, nam licet maximus sit non tamen uastę altitudinis est: Ad cuius occidentalem partem Lunæ montes eminent à quibus Nili paludes liquefactas niues suscipere diximus. Supra autem ipsos Rhepsij habitant. Magnum uerò sinũ qui apud occidentalem oceanum est Ichthiophagi obsident quos Hesperij appellari paulo ante meminimus: Quibus ad auroram Antachæ sunt: Neq in hac regione quicquam præter quæ diximus, & montes quidẽ expectantur: non enim ex omni parte cognoscitur: montes autem sunt, Dauchis: & Ius ad occasum: Zipha & Barditus ad solis ortum: & prope Lunę monti Selinus, Ptolemęus, Habet autem regio inquit, alia multa & magna usq ad incognitam terram, quæ ad notitiam peruenere hęc (superius uidelicet dicta) sunt. Finis interioris Æthiopię ac totius terrę Aphricę.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius I. Asiæ, in quo Pontus & Bithynia, & regio quę proprie Asia dicitur. ac Lycia, Galatia, Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minor, Cilicia, cum adiacentibus insulis continentur.

Sia dupliciter dicitur, maior uidelicet, ac minor, illa terrarum pars tertia est, ista uerò minor & in ea cõtinetur, quæ proprie Asia nuncupatur, ut in descriptione eius aperiemus: Scriptores tamen quidã ampliori usi uocabulo, quã Geographi, omnẽ illam terram, quam nõnulli magnam Chersonesum uocant quæ intra meridionale Euxini Ponti latus, & Ægei pelagi orientalia, & septentrionalem partem nostri maris atq; occidentalem Euphratis amnis ripam complectuntur, pro minori Asia in historijs utuntur: Recipit autem in se: Bytiniam, Pontum & minorẽ Asiam, Lyciam, Galatiam, Paphlagoniã: Pamphyliam, Cappadociam, Armeniam minorem, ac Ciliciã, quas omnes unico uocabulo (uti uulgo apud græcos) ætas nostra Anatoliam uocat, id est, orientalem plagam, unde apud barbaros pars illa in qua Asia Bithynia Galatia & Cappadocia, prima Rom. id est, Romana siue Romea appellatur, & qui eam inhabitant, Rœni, id est, Romani uel Romei dicunt. Pars uerò quę ad astrũ est: in qua Lycia Pamphylia Cilicia sunt Cottomani dia, id est familiæ Ottomani quibus illa successit, quondã dicebat, Turcis barbarię nationi sublata terra, cui nulla urbium quondã & multitudine & claritate cõparanda fuit: nulla clementia cœli: bonitate fœlicitateúe soli præponenda. Quod non tacuit Cicero dicens: Cæterarum prouinciarum uectigalia quirites tanta sunt, ut ijs ad ipsas prouincias tutandas uix contenti esse possumus, Asia uerò tam opima est, & fertilis ut & ubertate agrorũ, & uarietate fructuũ, & magnitudine pastionis, & multitudine earũ rerũ quæ exportent, facile omnibus terris antecellat: Hoc tamẽ unum in ea malũ, nusquã in orbe toto tam assiduos terræ motus, & tam crebras urbium diuersiones esse dicatur: quemadmodum Tiberij Cæs. principatu extitisse memoria proditur, quo 12. in ea urbes una nocte prostratæ sunt, quæ quum talis tum regio esset modo assiduis exusta ac bellis deuastata passim iacet. Hæc de Asia in genere: nunc ad singula. Duæ olim prouinciæ Bithynia, & Pontus extiterant, una ad occasum, altera ad ortum solis Sangaro amne interfluente, quæ postea in prouinciã unam redactæ sunt, Pontus & Bithynia dicta: prioribus uerò sæculis Bebrytia à Bithynia gente, quæ in Thracia erat, alij

iuxta Stymona, alij iuxta Bithyn fluuium huc fame pulsa ac transeūte pro Bebrycia à fluuij nomine ad quem incoluissent Bithyniam denominatam ferunt: quidam à Bithynio rege Iouis Thracisq; F. dicant, ex quo utrique terræ nomen inditum: quæ & Mydonia nonnunquam uocitata est. termi natur prouincia ab occasu ore Pontici maris & Thracio bosphoro, & par te Propontidis: A meridie regione quæ propriè Asia dicitur iuxta Rhyn dacum amnem: Ab ortu solis Galatia Paphlagoniaq;: A septentrione par te Ponti Euxini: Terra opulenta ac diues, quod authores insinuant, nam Valerius Flaccus:

Proxima Bebryaci panduntur litora regni
Pingue solum, & duris regio non inuida tauris. Et Lucanus:
Pinguis Bebrycio discessit uomere sulcus.

Cuius terræ incolæ uermes albos & obesos qui nigello capite sunt, & na scunt in lignorū carie, pro magnis redditib. paterfamilias exigit, & quo modo apud nos atagē, & ficedula, mulus & Scaurus in delitijs computã tur, ita apud illos Xilophaton commedisse luxuria est, quod ait Hierony mus: aupud quos auripigmentū foditur, quod Arsenicon græcè dicitur, feræ namq; gentes sunt, Quod idem poëta meminit:

Non muri cinxere domos, non fœdera legum
Vlla colunt Placidas aut iura tenentia mentes
Quales Ætneis rapidi Cyclopes in antris.

In litore Bithyniæ in ore Ponti templum fuit quod Iuppiter Iasus à condi tore Iaso dicebatur, prope eiusdem nominis amnem: quod Ouidius Pano peum cognominasse uidetur, Iuxta quod promontorium Dianæ sacrum est, olim insula, ex terræ motu continenti iuncta. inde Briazon & Platane sus amnes in mare uadunt, Postea Chalcedon Megarensium colonia, Pro cerastis antea dicta in ore Ponti existens septemdecim annis ante Byzan tium urbem condita, quod quum Megabyzus dux exercitus Darij audis set, Chalcedoneos inquit eo tempore cęcos fuisse, qui quum pulchrior ad esset locus ad urbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent, unde primo quadriremem exijt, quam Vesporus architectus fecit: quæ urbs in terius reædificata Cacelina à iunioribus dicitur: in cuius agro in metallis æris quæ iam defecerunt, Smaragdi reperiebantur qui uilissimi semper fu ere minimiq; Plinius scribit: Acrite mox promontoriū in quo Chrysopo lis fuit, quam Megarenses condidere, cum Chrysoroa amne, Gendo pri us. Inde oppidum est Nicopolis à quo nomen sinus habuit nunc Calipo lis parua dicitur, & Naulocium, & Chalcedoniū phanum ubi Atheniēses castellum erexerunt Azni portus. Hinc paulo à mari fons est nomine A zaritius qui paruos Crocodilos nutrit. Et oppidum Pariū, & Olbia siue Olibia in promontorio sita. Nicæa deinde in quo & Neptuni phanum. Inde curuatur litus quod Astazenus sinus appellatur 6o. millia passuum, in longi-

in longitudine, angustus satis. In quo primũ urbs Astacus fuit in promon torio, quam Megarenses & Athenienses condiderc, ubi Astaces fluuius in marc labitur irrigãs prius campos, in quibus pascuntur oues nigro lacte, quo locum iucolentes aluntur. Fuit & Dædalus ciuitas, à qua sinus quondam denominatus fuit, à Lysimacho diruta, habitatores eius Nicomediam translati nũc Verlia locus, Postea in intima dicti sinus Nicomedia prę clara olim ciuitas iuxta radicem Posidij montis, in ingenti palude sita: cuius cadauer nomen adhuc seruans, ante Contum dicta, nam Capitolinus, Scythæ Bithyniam inuaserant, ciuitatesq́ deleuerunt, denique Contum quæ Nicomedia postea dicta est, incensam grauiter uastauerũt, Quæ aliquando terræ motu funditus euersa, uicinis urbibus ex parte uexatis, dicta Nicomedia à nomine regis cuiusdã Bithyniæ qui eam cõdidit, Multæ eodem nomine uocatæ fuerunt propter prioris claritatem: Est contra Nicomediam circa Chalcedonem Dæmonesos insula parua, id est beata, alij à Dæmoneso uocata, ibi metalla cerulei & Crysocolle, itemq́ auri ferũtur inueniri. Hic Posidium promontorium mari imminet in quo Milesium oraculum Apollini didymeo sacrum à Xerxe incensum, quemadmodum cætera omnia templa, quod Milesij deinde omnium maximum construxerunt, quod propter magnitudinem remansit sine tecto. Est & Ascania palus siue lacus, per quem Ascanitis uel Ascanius amnis, in mare uadit, Londar modo ab accolis uocitatus. De Ascanio amne ait Virgilius:

Illas ducit amor trans Gargara, transq́ sonantem.
Ascanium.

Et in alio sinu oppidum cum fluuio fuit stationem habens, qui locus nunc Chius dicitur à quodam Herculis socio qui quum è Colchis rediret ibi remansit, & urbem de suo nomine cõdidit: quam Demetrius euertit, Prusias zela Bithyniorum rex deinde restaurauit, à quo Prusias quæ & Zelia dicta est. Olympum montem à tergo habens. Hoc loco Hylam Hercules perdidit, Finguntenim fabulæ, quum ipse aquatum egrederetur, à Nymphis captum esse, ex quo casu Hylas amnis est appellatus. Vnde Dionysius.

Bebrycij post hos, & mysia montibus alta
Qua Cius egregia decurrens murmurat unda
Qua nymphas comitem perhibent rapuisse potentis
Alcydæ puerum tristissima fata gementis.

Inde Dascylium ciuitas, quæ corrupto uocabulo Diaschilo nunc dicitur, iuxta Dascyliticum lacum à se denominatum. A qua haud longè Aperamia colonia est Myrlea à Myrleo colophoniorum duce, alij Prusij regis filio prius dicta, à Demetrio excisa, quam Prusias Zela quum à ruinis excitasset, ab uxoris nomine Apamiam nominauit. Huic litori olympus mõs imminet qui & Mysius dicitur, ubi expositos Mysos fuisse ferunt, arbore

fago

fago redimitus, quam Siſſimam Lydi uocãt, cui à meridiana plaga terreni, & placide accliui colles ſunt, ſeptentrionali uerò arduæ erectæ prope rupes. Hinc Rhyndacus fluuius eſt, qui Lycus ante appellabatur, nũc Lartachus, Iuxta Besbicum Cyzicenorũ inſulã octodecim mil. paſſ. circuitu in mare ferẽ ſub terra prius immerſus, rurſusq; rediẽs, ex Azanitide colle iuxta Miletopolim ex ſtagno Artinia ortus, per Miletopolitanũ & Apolloniaticum agrum decurrẽs alios ſecum amnes trahẽs, inter quos Aceſtem, circa cuius ripas angues naſcuntur immanes, qui ſuperuolãtes quamuis alte perniciterq; alites, hauſtu raptas obſorbeãt, quod ait Metrodorus. Beſbicũ inſulã Caloimo incolę modo uocãt, parum à litore diſtat, in qua mõs arboribus plenus nomine Artaca: E regione in cõtinenti promontorium eſt Nigri cognomine. Hæc in propontide quæ tum populi Chalcedonij tenebãt, circiter 120. mil. paſſ. nauigatione: In qua præter iam dictas inſulas, aliç quoq; ſunt exiguç: Elea, Rhodiaſiç duç Crebinthos, Megale, Calcitis, et Pythiodes cõtra Herçandũ promontoriũ ſita. Similiter. Et in Ponto ſupra 300. mil. paſſ. quã orã Thycini tenẽt, Quo in litore poſt Iaſi templũ ad ſeptentrionẽ locus eſt, quẽ Bithyniæ extrema uocãt, ubi Spitepolis oppidum interijt. Mox Artace portus & oppidum quondam Hyllis, inde fluuius Achadamõ & alius poſt illum Calpas olim cum oppido Carpi nunc Aca parum, inde Sangarius ſiue Sangaris Zagarii iuniores amnis inclytus ex Adoreo monte ubi Sagia uicus à Peſimunte 19. mil. paſſuũ per Phrygiam fluens, miſcetur uaſtis amnibus præcipuè Timbri, inde maior iam geminatis aquis rapax per Bithyniam fertur, quod quum ab urbe Nicomedia paſſibus circiter triginta octo mil. abeſt, Gallum amnem (à quo Galli dicuntur, miniſtri matri deorum) accipit, qui & Sagiarius, & à pleriſque Coralius dicitur, initium habẽs ex Modris Phrygiæ montibus, Plinius Eum qui de eius aqua potauerit inſanum reddi: quod Ouidius aſſerit, Nec tamen tam magnitudine mirabilis quam quod piſcium accolis magnam copiam præbet, in cuius oſtio ad occaſum mons imminet Scoroba nomine, qui in Bithyniæ Pontiq; finibus eſt. Hinc Hyppius amnis alter in mare properat. & Elata ſimiliter à quo parum Dioſpolis in petra eminet Cio nunc. Cui modico interuallo inſula obiacet Thynnia olim, nunc Farnaſia tribus mille paſſibus in circuitu, quæ urbem tum habuit, quam quia Bithynij incolebant, Bithynida appellabatur, Apollonia ante cognomine Thynnias. Poſtea Heraclea cognomento Pontica, nunc ab incolis Pendarachia in Maryandino ſinu poſita, ab Argiuo (ut fertur) Heracle condita: ſunt qui à Mileſijs dicant, Per cuius agrum Calecis fluuius it, atque eo aduerſo urbs petitur, Lyco Plinius, qui antea dixit, amnis Rhyndacus prius Lycus uocatus: Creſcit imbribus uehementer, atque ita ut uiolento defluxu raptus ruentibus undis omnia ſecum trahat, naues nequaquam uim ſufferre ualens, influit in portum qui optimus dicitur: ciuitas

uitas alioquin memoratu digna quæ colonias emisit, nam Cherronesus eius colonia est, & Calapis: & quum sub Rromanis esset regem habuit: deinde Romana colonia, ante uerò Megarensium: in cuius agro nascitur Aconitum, nam & mella ab ijsdem apibus facta, perniciosissima quibusdam annis existunt: Paulus Ægenita ait, mel illud qui commedit eis accidere quemadmodum qui Aconitum sumpserint: Est etiam hic portus Acone ab noxia illa herba denominatus, & specus Acherusia. Tenent Maryandini post Chalcedones reliquum litoris (possederant enim omnem maritimam oram Chalcedones usque Heracleam) ad orientem populi ē Thracia huc profecti, à quibusdam dicuntur: Theopompus uerò à Maryandino quodam barbaro Paphlagoniæ portionem tenente, qui facto impetu Bebrycum regionem occupauit, eique de suo nomine uocabulum indidisse. Portui autem Aconi proximus est Acherusius specus, quem foraminis cæci profundum ad usque inferna aiūt patere, qua famam esse, Herculem ex infernis Cerberū extraxisse. Postea portus est Amici, Bebryce rege ibi interfecto clarus, ubi eius tumulus: cui Psyllium oppidum imminet. Mox Tyos oppidum, Milesiorum colonia quod sic etiam nunc uocatur, alij Tium dixere: id quum Aurelio portas clauderet, iratus dixit, canē in eo haud relinquam, quod quum cepisset, illique miles dictum meminisset, canem inquit, negaui in hac urbe me relicturum, canes omnes occidite. Dein Parthenius amnis per florida rura huc in mare defertur, unde & nomen assequutus est, ortum habens in Paphlagonia, priscum adhuc nomen retinēs. Postea Amastris urbs de conditoris nomine appellata, Samastro à iunioribus. Fuit Amastris uxor Dionysij Heracliæ tyranni, quæ è trium urbiū incolis unā fecit ciuitatem, Sesamo, Cytoro, et Cromia, ea in peninsula posita portus habet ex utraque Isthmi parte, cuius arx Sesamus dicitur, Plinius totam urbem Sesamon olim appellatam, cui Erythini duo scopuli obiacent, Erythri dein à colore uocitati. Inde uigintiquinque millia passuum Cromia siue Cromna, quæ & Thessalis, & Malianda, & Strymonis deinde fuit appellata Cromena nunc in uici modo, quam Cauconas habitasse dicunt, unde ut Plinius habet, Nepos Cornelius, Venetos in Italiam transisse putat, & licet Eneti clarissima Paphlagonū natio dicatur, ex qua Pylæmon fuit, cum quo plurimi ex illis militarūt, non tamen absurde illi Cromiam urbem inhabitasse dicuntur, quum in limine penè Ponti iuxta Paphlagoniam sita sit, & ea fortasse tempestate in Paphlagonia extiterat, nam facile regionū confinia mutantur, ex qua à Cauconibus expulsi, cum duce Antenore in Italiā nauigasse quidam uolunt. Alij amisso Pylæmone post captam Troiam in Thraciam traiecisse, errantesque in eam regionē deuenisse, quæ nūc Henetia appellatur. Post Cromiā Cytorum oppidū est, Sinopensium olim emporiū, à Cytoro Phrixi F. positū, Ephorus author est, modo in eius situ Castelle locus appellaē: quod etiam Enetos habitasse

ferunt,

ferunt, Circa quod plurima atq; optima buxus nascitur, in monte præsertim Cytorio urbi imminente, qui buxo uestitus est, immitarię; undarum æstus mota uẽto, qui mõs in Paphlagoniã circiter sexaginta tria mil. pass. porrigitur. Postea Bilis siue Pilis flumẽ in mare uadit: Cauconas circa Parthenium flumen & urbem Tion regionem habuisse fama est, interius usq; Orminium montem, quos alij Scythas Halizonas, alij Macedonas, alij Pelasgos putãt. Præter autem dictas gentes sub Chalcedonijs Semonites regionem eiusdẽ nominis tenẽt: & sub his Bogdomani: quibus ad auroram Zygiani sunt. Ciuitates in his quæ à mari absunt, hæ habentur Dedacana ad occasum Orminij montis: ad orientem Flauiopolis quæ & Cratia dicitur. Sub ea Clitæ: & Latania: Et ad montis meridiem, Bithynia urbs clara quondã quæ prius Maryandina dicebatur à uiro Phœnice condita. Dein Nicomedia altera, quæ postea à Claudio Cæs. Claudiopolis dicta est, Nicomedes enim rex urbem ampliãs ex se nuncupauit, modo ab incolis Chastamena dicitur, Vrbs diuitijs nunc etiam potens ubi æris fodinæ nobilissimę patent: Cui proxima est regio Salonis pascendis bobus idonea, in qua Timæa oppidũ. Et nõ longè à Nicomedia Gallica uicus Psyllidi fluuio adiacens. & subinde Lybissa oppidum in finibus Nicomediensium, cui campus eodẽ nomine adiacet per quẽ Lybissus labitur amnis: nunc locus Hãnibalis tantũ tumulo famosus. Vbi & Eribœa. & in radice Olympij montis Prusas urbs Olympena cognomine, ea prius Prusas cõdidit, à quo dicta est, deinde Hannibal, quę nunc Bursa dicitur in colle nemoroso sita, ligneis casis frequens cui arx imminet, quo mercatoribus ex longinquis orientalibus partibus conueniunt, est enim Turcorum emporiũ nobile. Hinc ad plagam septentrionalem Nicęa urbs modo corrupto uocabulo Nichia dicitur, eam primo Antigonus Philippi F. condidit, quã uocauit Antigonã: postea Lysimacus Nicęam ab uxoris nomine, Bithyniæ aliquando metropolis, quę sæpe ante terrę motu cõcussa & quandoque funditus euersa. Sita est in plano propè mõtes & nemora ad lacũ Ascaniũ magnum sanè, qui muros urbis ab occidentali parte abluit, ex quo ducta aqua reliquum murorum circumcingitur, cui & campus ingens & ualde felix circumstat. æstate non admodum salubris. Vrbi portæ quatuor ad rectos angulos quę ex uno lapide in medio gymnasij posito omnes cernuni: de Ascanio uerò lacu, & de quibusdã fontib. circa Chalcedonẽ existẽtibus summas aquas dulces esse, potarię; ferũt, interiores nitrosas. Paulo ultra à lacu oppidum est Otrœa ad occidentales Bithyniæ fines, quam ab Otreo dictam putant. Item Pythopolis, & à quibusdam Patauium amni Solœnti adiacẽs quam Theseũ ædificasse author est Menecretes: Theseus enim quum per hęc loca unà cum Antiopa bellandi gratia tempus tereret, Soloën amore mulieris captus, quumq; ea potiri diffideret, in flumẽ se pręcipitauit, Theseus ægre ferens, cõsulto Pythio, iubet ibi urbem condere, &

dere, et ibi ex socijs ducib. quosdã dimittere, eamq́ꝫ à dei nomine, proximũ flumen honoris gratia adulescentis nũcupauit. Inde Prothomacra, & Dablis, & Prusas alera ad Hyppium fluuium posita, & ad orientẽ magis Dadastana, item Helgas oppidum, quod Germanopolis & alio nomine Bosccete. Prusiæ Agrilium oppidum prope est. & sub ea ripa Rhyndaci amnis Cæsarea quondam Smyrdiana, & item oppida alia.

Asiæ minoris regionis situs.

ASia regio cui nomen à magna Asia contigit hinc particulatim commemoranda à nobis est: sic eam Romani quum prouinciã facerent à continentis nomine uocauere, postquam illis hereditario munere ab Attalo Philomatore cognominato, relicta est. Terra & plãtis, et animãtibus cunctis, homini præcipuè, large benigna, Inclyta enim illis ingenia, uel ad rempublicam gubernandã, uel ad sapientiam meditandam, uel ad alias artes colendas tribuit: frugales, sanctiq́ꝫ sunt, & à cæterorum luxuria, & leuitate longè remoti: ipsa frugiferis campis, copiosis pascuis, auratisq́ꝫ amnibus abunde diues: Præterea quicquid ad bene beateq́ꝫ uiuendum desiderari potest minime indiga, aliena nõ cupit, suis satis contenta est. Quę his finibus circumscribitur: ad septentrionem Bithynia & Ponto: Ad occasum reliqua Propontidis parte, & Hellesponto, et Ægeo pelago Icario, Myrthooq́ꝫ: Ad meridiem Rhodiẽsi haud minus sexcentis mil. pass. præternauigationis ora: Ad ortum solis Lycia, Galatia, & Paphlagonia: Constat hæc Asia ex regiũculis, Mysia minore, & Phrygia quæ Troas cognominatur, Propontidi, & Hellespõto adiacentibus (& deinceps reliquis ut in sequentibus) quas Ida siue Olympus mons altissimus ab occasu excipit. Terra tota regnãte Priamo sub Troianis Scamãdro amne diuisa, pars altera ad aquilonem Mysia, altera ad meridiem Phrygia, illa à Mysis qui trans Istrum sunt Artheminoro teste hæc Dardanica prius à rege Dardano, deinde Tros à Tros Calliroæ & Scamandri F. ut Dionysio placet cognominata, à quo Troiani nuncupati sunt, qui et Bryges dicebantur, quũ accolæ Macedonum fuissent, unde transgressi in Asiam unà cum loco nomen mutauere in Phryges, quod Herodotus scribit. Nunc ad alia: In litore Propontidis minoris Mysiæ quæ Hellesponto imminet. Cizicus ciuitas clarissima Milesiorum initio est, in insula eiusdem nominis sita, cui nomen Cyzicus uir Æmonius dedit, quem à Minijs imprudentibus, quum Colchos peterent, fusum acie, cæsumq́ꝫ ferunt, Eam duobus pontibus iunctam continenti, quam Alexander litori iunxit, feracissima quidem sexaginta quinque millia passuum ferè ambitu, Ea iuxta pontes urbem habuit, ex monte in planitiem descendentẽ, cui monti alter imminet Dindyma nomine unicum habens uerticem, In quo Dindymenæ matris deum Argonautæ, delubrum ædificauerunt: Quæ arce, mœnibus, turribus, mar-

bus, marmoribus, Asiaticæ plagę litora dicit illustrasse, duos habuit portus clausos, & naualia supra 200. naues continentia hanc Iouem Palladi filiæ attribuisse antiquitas refert, dotalemq́ urbē dici, nā & Cyziceni summo honore illam præ cæteris uenerabantur dijs: cui bouem nigram sacrificare mos erat, nunc diruta iacet, & adhuc id nomen loco sonat, nam iuniores Cisico uocant: contra quam Proconessus insula est quæ & Mecuris dicebatur 30. mil. pass. in circuitu, in qua ciuitas olim, nunc castellū est, montuosa tota, eam nunc incolæ Marmora appellant, ex qua marmor album est quod Cyzicenū dicitur apprime laudatū, larga adeo uena ut circumstantia ex eo lapide pulcherrime fabricata & ornata sint: Item paruæ aliæ insulæ, ut Ophiusa, Cantus, Phœbe, Copellos, Halone cum oppido: Polydora, & reliquæ petræ. Postea in continente locus Harpagia in cōfinio Cyziceni & Priapeni agri, Vnde aiunt captum Ganymedem, licet alij circa Dardanium promontorium dicant, ubi Æsapus fluuius in mare uadit, qui diuersis originibus auctus ex Cotylo Idæ colle nascitur: Est Cotylus ultra Scepsim in mediterraneo ad quindecim millia passuum. Vltra uerò eius ostia ad mare cumulus quidam est in quo Memnonis sepulchrum ostenditur, qui Thitonis F. fuit: Ei proximus est Memnonis uicus, A quo paulo Athenienses urbem condidere Letanum nomine, quæ cito perijt. Post autem Grannicus fluuius, nūc Lassara, ex pluribus fontibus factus in mare exit, ut Straboni placet inter Æsapum Priapumq́ non autem inter Parium Lampsa cumq́ ut quidam, è Cotylo Idæ colle & ipse profluens, Cui nomē inditum ab Grannico Archelai F. iuniore qui eo usq́ cum Peloponesiacis colonis profectus est, Qui magna ex parte per Adrastiæ campos fluit, profundus sanè, undosus impetuosusq́, ubi Alexander Darij satrapas prælio superauit. Ad Grannici ostia urbs fuit nomine Sidina quæ regionem multam eodem nomine habuit, nūc deleta, hinc est Priapus graia urbs & portus, quæ nunc Laspi dicitur, locus dirutus in colle qua Alexander in Asiam trascendit: Hanc alij à Milesijs conditam, alij à Cyzicenis uolunt, & nomen habere à Priapo qui ibi colebatur, Hæc regio uineis abundat, quæ consuetudine quadam Adrastia uocabatur, & Adrastiæ campus, ab Adrasto rege qui primus Nemesis, id est, fortunæ templum ædificauit, Adrastiam uocitatam: Fuit & Adrastia urbs quam deleuit antiquitas. Pitya dein cui Pityus mons imminebat. Postea Parium Paradisus modo à iunioribus in monte sita, quam Paris Iasonis F. ædificauit: Milesij deinde & Erithrei & Parij eam condiderunt, portum habens, circa hoc oppidum genus hominum fuisse memorię proditum est, qui Ophyogenes uocabantur, serpentiū ictus contactu leuare solitos & manu imposita uenena extrahere corpori, paucosq́ ibi Varo tradit, quorū saliuæ cōtra serpentiū ictus medentur. Hinc Pæsus urbs fuit, & flumē eodem nomine Milesiorum colonia, qua diruta Pesini Lampsacum migrauere, ut poëta:

Diues

Diues opum uariarum habitabat mœnia Pæsi.

Postea Lampsacus Græca urbs Pariorum colonia, cuius locus (sublata enim à uetustate est) Aspico dicitur, in conspectu Calipolis Europæ urbis nec amplius quam quinque millia passuum freto inter se distant, insignis tùm quæ portum optimum habet: ea prius Pityusa uocabatur quamq; Adrastiam Homerus appellauit, migrarunt enim in eam Adrasti Pityiq; ua statis bello patrijs ad habitandum: Lampsacus Mella ait Phoceis appellationibus nomen ex eo traxit, quod consulentibus in quas nam terras potissimum tenderent, responsum erat, ubi primum fulsisset, ibi sedem capescere: In huius agro uineæ fructus abunde præbent quare dicitur Xerxem Lampsacum Themistocli in donum dedisse, nascunturque tubera saporis optimi. Prope hanc Gergithia ciuitas fuit, à Gergithis dicta, quæ in Cumano agro erat propè ortum Caici fluminis, nũc locus tantum eodem nomine uineis consitus. Mox Percote oppidum ac locus qui Zelia propontis appellatur. Hinc Propontis in Hellespontum arctatur, ubi angustijs septem stadiorum, qua Xerxes ponte Europam iunxit Asiæ: ubi Abydus urbs Milesiorum colonia, & ab ipsis cõdita Gyge Lydorum rege permittente, magni quondam amoris commertio insignis, nunc Aueo à nautis dicitur, æquali spatio Lampsaco atq; Ilio distans, hoc est uiginti mille passibus. Quam Philippus Macedonum rex complanauit, Et ab ea non procul Pidius amnis: de qua urbe Lucanus:

—Cæsar tendit in undas
Thraciasq; legit fauces, & amore notatum
Æquor: & Heroas lachrymoso litore turres
Qua pelago nomen Nepheleias abstulit Helle,
Non Asiam breuioris aquæ disterminat usquam
Fluctus ab Europa.

Scribit Herodotus Xerxes quum audisset pontem mari iniectum, tempestate dirutum esse atque dissolutum, indigne ferens, iussit trecenta Hellesponto uerbera infligi, & in eius pelagus par compedũ demitti, cum quibus etiam misit qui stigmata illi inurerent, mandauitq; ut Colaphos incuterẽt dicẽtes, ô aqua amara dominus hanc tibi irrogat pœnam q̃d eum lesisti qui de te nihil male meritus erat: te tamẽ rex Xerxes uelis nolis transmittet: meritóque nemo hominum tibi sacrificat, ut doloso pariter & amaro flumini. Post autem Abydum in Hellesponto Simoentis fluuij ostium in Achæorum portu est, Is ab Idæo monte dimittitur, in quem Xanthus influit, fama quam natura maior, In campo currẽs multum lutum deuehit, unde maritima ora exaggerans, os obstruit, & maria stagnantia & loca palustria efficit. Qui Troiæ cognomen dedit, nam Troia Simœntia dicta est. Dehinc Rhodius amnis in mare ferebatur, licet quidam Æsapo com-

misceri dicant, à Celeandria & Gorgo fluens. Vltra aute flumen promontorium Trapeze: quod alij Gygas à Gyge Lydorum rege appellatũ, qui loca hæc in ditionem habuit. Iuxta quod Dardanum oppidum paruum, à Dardano Iouis & Electræ F. conditum, qui Dardanus ex Peloponeso huc nauigauit, dante ei Teucro rege agros et filiam in uxorem, à quo regio Teucria dicebatur, quo mortuo Dardanus successit in regnũ, & gentem de suo nomine Dardanam dixit: quare poëta:

Nubigena primum satus ab Ioue Dardanus ipsam
Dardaniam posuit, quoniam nondum Ilion esset
In campo, sed adhuc Idæ montana tenerent.

Nam ad scaturientis fontibus montis radices habitabant, nunc uerò ne ue stigium quidem antiquæ urbis apparet, nomẽ tantum illudq; corruptum retinet, id est Dardanelum, ubi ætate nostra Turci ualidissimum præsidium erexere: & item alterum è regione, ne ex mari nostro ad urbem suam Constantinopolim, classis ingrediatur. Postea extra sinum Rhetium siue Rhetæum promontorium, alij Rhytium est, & in eo quondam eiusdem nominis urbs: similiter & litus Rhetæum dicitur: & in eo Achilleum oppidum iuxta Aiacis tumulum à Mytilenæis conditum, deinde ab Atheniensibus ubi ipse Achilles classem habuit. Sequitur Scamander breuis amnis, circiter enim sexaginta tria millia passuum ab ortu, nauigabilis tamen, ab Idæo decurrens monte, hoc est, à Cotylo colle, ex quo Granicum & Æsapum fluere diximus, fontes inter se duorum mille & quingentorũ passuum interuallo: Scamandrum fluuium Hesiodus diuinum appellat: Homerus Xanthum cum cognominat, quoniam rufas aues potata ex eo aqua facit Simœonteq; miscere uult, duobus olim fontibus dissimilis naturæ aquis emanantem, dicente poëta:

Dicendi causam mirandus præstat aquarum
Fluxus ubi geminis Scamander fontibus exit.
Alter enim tepidis fumosus labitur undis:
Alter at in medio tam fertur frigidus æstu
Quam nix & grando.

Nunc uerò, nec calidæ ibi aquæ sunt, nec fontes duo, sed unus ex quo profluit, Qui per campos deuolutus, sicut & Simœntis lutum secum plurimum trahit, quo exaggerato ostio, loca circum se inundat, atque paludosa reddit, Palæscamandria uocitata, Os à quibusdã, exoneratur in Achæorum portum: ubi & Scamandria ciuitas parua: In Scamandrum Andirus influit, ex montana Carisenæ demissus, fuit hinc in Sigæo litore Aiacis tumulus, & templum & Statua in statione classis suæ. Inde Sigæum urbs est quam Archeanatam Mityleneum ex lapidibus dirutæ antiquę Troię construxisse ferunt, eam Ilienses, quum minus obtemperarent euerterunt,

cui

cui naualeerat: Iuxta quam Sigæum attollitur promontorium & oppidum cui nomen impoſuit, & Eantion oppidum à Rhodijs conditum, in Cherroneſi forma, Sigæum ab Herculis ſilentio dictum, qui quum inde à Troianis expulſus eſſet, neq; hoſpitio receptus, quamdiu cõtra illos redijſſet tacuit, nunc caput Ianizani à nautis dicitur: Fuit in eius montis radice turris Protheſilai delubro clara: Fuiſſe quoq; poſt turrim Archelaum oppidum, quod Athenienſes Mitylemneiq; ad tumulum ducis fecerunt. Et Achęum promontorium pòſt illud: unde Tenediorum ora, Cõtra quam Tenedos inſula eſt à continenti quinque mille paſſibus abſens, ambitu decem mille paſſuum, duos habẽs portus ad ſolis ortum, Inter quos urbs clara tum fuit, nunc caſtellum in petra, belli Troiani tempore ab Achille deleta, quæ iterum reuixit: iterum proſtrata iacet, nam caſtellum ab antiquæ urbis ſitu ſeorſum eſt. Hãc inſulam alij Calydnã, alij Leucophrym, id eſt, candidum ſupercilium dixerunt: à Tene ut ait Cicero denominata qui apud Tenedios ſanctiſsimus deus habetur, qui urbem dicitur condidiſſe, Circumdant inſulam humiles montes, in medio planities, deſerta modo, quam ſcribens Virgilius ait:

Eſt in conſpectu Tenedos notiſsima fama
Inſula diues opum Priami dum regna manebant
Nunc tantum ſinus, & ſtatio maleſida carinis.

Circa autem Tenedos inſulæ paruæ ſunt Sigæum uerſus Cylidnæ tum nõmine Maureæ modo, à Caribus poſſeſſę, melle fœcundę. Poſt igitur Helleſpontum in Ægeo pelago Phrygiæ minoris, quæ Troas à quibuſdam, et à quibuſdam Helleſpontia cognominatur, Alexandria Troas ab Alexo Macedone condita, quæ deinde Antigonia dum habitaretur ab Antigono denominata fuit, & quum è Cebrina urbe incolas ad hanc inhabitandam duxiſſet, Cebrina aliquandiu appellata eſt: Iacet enim ultra Zeliam Cebrina in regiuncula magna ex parte campeſtre eodem quo urbs denominata uocabulo. Circa Alexandriam Plinio teſte magnes lapis reperitur niger, hinc fuit Palamedium oppidum: Et promontorium Lectum à quibuſdam Leontum ex Ida prominens qui totius eius orę munitiſsimus locus eſt. Poſt cuius deflexum ingens ſinus diffunditur, quem Ida efficit, hunc alij Idæum, alij Adramyttium uocant. In quo poſt Lectum Polimedia ciuitas, & Chryſa, portum ad mare habẽs, in loco excelſo & petroſo à Teucris ex Creta huc enauigantibus poſita, Nunc locus deſertus, muribus abundans, quos tum ſacros uocabant, Quare in oppido fuiſſe Apollinis Sminthij delubrum ob id cognominati, cuius ſtatuæ murem quendam pedi ſubieciſſe traditur, alij pedibus præmere: Quæ urbs tranſlata fuit in agrum Adramyttinum iuxta Amaxitum. Eſt enim Amaxitum locus paululum interius à mari iuxta Lectum promontoriũ, ubi Agamem

nonaram duodecim deorum construxit, Retro uerò in mediterraneis Halysius campus, ubi sales, quos tragefeos uocāt incolæ sponte Ethesijs uentis flantibus nascuntur. Item Amaxito propinqua Larissa oppidum fuit, uigintiquinque mille passibus ab Ilio distans. Post autem dictas aras, Gargarum summum Idæ cacumen erigitur, à quo Gargara ciuitas dicta, quam in eo Assij condidere (erat antea in montis radice, à Gargaro Iouis F. condita) agro fertili prædita. A qua haud procul in ijsdem montis radicibus Mæsia ciuitas interijt. Item Assum urbs memorabilis, arte & natura munita, ea à mari & portu longum & erectum ascensum habuit, portus aggere ingenti constructus, quæ nunc excisa iacent, quam alij Mitylenneos, alij Æolios condidisse uolunt. Circa eam lapidem nasci, ait Plinius, quo corpora omnia consumuntur, uocatúrque Sarcophagos, fissiliuena, in quo corpora defunctorum cōdita, intra quadragesimum diem assumi cōstat, exceptis dentibus. Item Sardam gemmam ibidem reperiri. Fuitque sub Assio Practius urbs cum fluuio. Sed ante Troada præter iam dictas insulas, aliæ quoque perexiguæ sunt, uelut, Ascaniæ duæ: Plateæ tres, Lamiæ, Plitaniæ duæ, Scopelos, Gethone, Arthedon, Celæ, Lagusæ didymæ, & quædam aliæ. Huius itaque Mysiæ, & Phrygiæ mediterranea Ida mons nonnihil occupat, quum multipes sit, quorum alij cum campis adæquantur ad meridianam regionem præsertim, alij in promontoria iam dicta eriguntur. Verum ad septentrionem ꝑrdue ereptas propè rupes atq; omnibus fermè locis inuias habet in quo monte Teucri ex Creta quum sedissent, huic ab Ida qui in Creta est nomen dedisse Strabo ait: quod Virgilius non negat: Dionysius uerò Halicar. ab Idæo Dardani & Chrysis F. montem denominatum fuisse inquit: qui Idæus ex Peloponeso in eam quæ nunc Phrygia uocatur, nauigans sedes locauit: Sed propriè Ida Multifons dicitur propter fluminum multitudinem ex eo profluentium præsertim ubi Dardania ei regio subiacet, Mons fraxino arbore uestitus, qui in tantum cedro similis est, ut emētes fallat, cortice albo: Vbi & pix liquida abundat: & magnes lapis, Sideritim alio nomine, quidam Heracleon ab inuentore uocant qui nunc passim inuenitur, deterrimus candidus, neq; attrahens ferrum. In Mysia in Æsapi amnis cōualle ad læuam ciuitas Scepsis est, ex eius cadauere, quam Palæscepsim in litoralibus diximus, hic renata eam Scamandrium Hectoris F. condidisse fama est. circa quam lapis quidam inuenitur, qui ambustus ferrum fit, deinde cum terra quadam in fornace excoctus, Pseudargyrum exsudat, Quæ terra si æs acceperit, fit mixtura, quam quidam Oricalchum uocant, quod ait Strabo. Loca ista Leleges dicuntur tenuisse. Dein post Scepsim, Alizonium oppidum: & Caresus ciuitas quæ deserta est, in collibus sedēt: cui regioni ac Dardanię, proxima est Carisena mōtana regio pluris habitata urbibus

& opti-

& optimè culta à Careso fluminne dicta, illud per ingentē uallē à Maluna the loco demissum, qui locus inter Scepsim et Achaiū est, in Æsapū cadit. postaūt Carisenam uallē, Zeliæ campi aperiunt, collib. inæquales, culti nihilominus, in quib. Zelia urbs, circa quā amnis Tarsius, qui à mari usq; uiam 20. locis transitur. Post aūt in extrema Mysiæ parte ad meridiē ciuitas Sacra Germa sita est. Hinc Phrygia in qua Iliō diuersę nationis ciuitas pulcherr. ac famosiss. fuit, à portu maris mille te 500. pass. distās ab Ilio, in Ermeone spatioso & aspero campo ædificata: quod poëta canit: & Ouid.

Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus
    Ilus adhuc Asiæ diues habebat opes.

Quæ & Troia à regionis nomine uocitata est: Homerus, omnium quæ sub sole, ac stellifero cœlo sunt urbium, quidem insignis est Troia Neptunia cognomine, Ex quo illud. Mœnia diuum fabricata manu ut fabulantur: Quæ ad solum, Græcorum insidijs complanata est, neque ibi quicquam præter locus in quo fuit Troia nominatur. Quæ & si multa mutasset loca ex oraculo, non tamen in eo loco fuit, Quæ deinde Ilienses nouam iuxta scilicet Idæ iugum ex uetustæ lapidibus instaurarunt, sed quatuor millia passuum ferè, Strabone teste, ultra Idam ad orientem, & Dardaniam uersus, iuxta eum qui nunc Iliensium uicus dicitur, quem incolæ Ilion fuisse dicebāt, Vbi Palladis templum erat, idq; paruum ac tenue quod Alexander macedo donis exornasse, atq; urbem ampliasse, & liberam & immunem censuisse dicitur: Post eius obitum Lysimachus urbis cura suscepta, delubrum construxit, & murum circumduxit, & uicinas & antiquas urbes in eam habitatum reduxit, quę iam erant labefactatę: hanc Fimbria Tribunus Roman. Mithridatico bello ingressus incendit ac disiecit, omnisq; sibi obuios occidit, adeoq; interijt, ut nullum domicilium relictis, nullum templum, ac ne statua quidem mansit. Ea postmodum Rom. coloniam accepit, & inter claras tunc perutabatur, magnaq; Cæsaris cura circa urbem fuit, tum ut Alexandrum æmularetur, tum ut cognationem innouaret, regionem itaq; eis tribuit libertate & immunitate seruata: de qua urbe hoc est uetusta Lucanus ait: Cæsar

Circuit exustæ nomen memorabile Troiæ
Magnaq; Phœbei quęrit uestigia muri:
Iam syluę steriles, & putres robore trunci
Assaraci præssere domos, & templa deorum
Iam lapsa radice tenent, ac tota teguntur
Pergama dumetis, etiam periere ruinę.

In Troiano agro mōs Thymbreus est, item Thymbra campus Callicolonę proximus, à Thymbra herba quā nos sancturciā dicimus unà cū mōte denominatus qua abundāt, in quo monte quum templum esset Apollini

dicatũ Thymbreus cognominatus est: quin & Thymbreus amnis q per eum fluens in Scamandrũ emittit. Callicolona est collis quidam ultra Iliensium uicum, iuxta quem collem Simois labitur. Rhesus fluuius siue ut quidam Rhebas apud Troiam fluebat, in Granoicum cadẽs, septies recta eunte pertransitur, ex quo septemuadus dictus est. quorum fluuiorum Rhesus, Eptaphorus, Caresus: Rhodiusq; ab Homero celebrati uestigia nunc non habent, quod Plinius asserit. est & Ophrunium oppidum non procul à Dardano, & apud eum Hectoris lucus in loco conspicuo, & Pteleus lacus, est & Ceruenia oppidũ qđ Cumei condiderũt iuxta Idam in cuius agro ferri uenæ reperiuntur. Post autem regionem Troiam, sequitur ad meridiem Mysiã maior Olympina cognomento à Mysis trans Istrum, quemadmodum minor inhabitata, Bithyniæ à tergo, Idæ montis contermina: cuius populi & Merones: & Meones, & Mennes dicuntur apud Strabonem: Ptolemæum uerò regionis septentrionalia Olympini, occidentalia Trimenothurithæ, id est, Thuritæ trimes tres meridionalia Pentadimitæ quinque tribus ut nomen indicio est tenent: inter quos Mysomacedones habitant quorum regiuncula Teutrania dicebatur: gens ampla per se, In qua ad mare hæc habentur: Larianum oppidum à Grais conditũ petræ adhærens ex Cimo monte qui urbi ad aurorã imminet euulsæ, Inde Palæscepsis urbs nunc excisa. Et Antandrus Edonis prius uocitata, ab ijs condita ut quidam uolũt qui ex Andro insula seditione expulsi sunt, Antandrus quasi pro Andro: alij quasi pro uiro accipi uolunt. Ferunt enim Græcos hanc urbem habuisse pro reddendi Polydori corporis precio: cui magna erat oportunitas faciendarum nauium ob materiem ex Ida suprapofita, Imminet etiam ei mons qui Alexander appellatur, ubi deas à Paride iudicatas dicunt. In Antandro agro, ut ait Aristoteles duo sunt fluuij, quorum alter candorem alter nigritiam pecoribus si ex ipsis biberint facit. Postea Cimerissos urbs quæ & Apollonia quandoque uocitata est. & Astyria uicus, oppidum ante, auri metalla habens: In proximo est Adramyttium urbs memorabilis, ante Pedasus dicta à Lydis condita Athenienfium colonia in intima sinus sui nominis posita, corrupto nunc uocabulo Landermiti uocant, quæ & portum & nauale habuit, & agrum opulentum, quem uocant Thebes, carmine Homeri nobilitatum, neque ullo alio loco Asiæ, maior Mithridatis militibus parta præda est. Hinc Pyrra promontorium in quo Aphrodisium oppidum fuit quo usque Adramyttius pertinet sinus, in quem flumina, Astron, Cormalos, Crianos, Alabastros, Hyerosq; ex Ida cadunt. Postea locus est, ubi Proseclena urbs erat. Item Coryphantis, Heraclea, Attea, Arneúsque oppida, & Pitana urbs terræ motu euersa, quæ duos portus habuit, & flumen Euenum qui eam præterfluebat. à qua circiter quatuor mille passibus Caicus

fluuius

fluuius in sinum Elaiticum uadit, uocaturq; nunc ab accolis Castri, cuius fontes longe in campo uisuntur, non à Pindaso monte sicut Plinius persu sus, si Straboni credimus, Terminatur hic campus Tegno mõte, & eo qui Apiæ dicitur, in mediterranea Thebanis campus imminens: è Tegno amnis Mysius fluit, in Caicum sub eius fontibus cadens: unde illud:

— Mysusq; Caicus. Et illud:

Io Caice Mysiæ lymphæ. Videtur Caicus aliam quandoque isse uiam, ut ostendit Ouidius:

Emissum capitisq; sui ripæq; prioris
Pœnituisse ferunt alia nunc ire Caicum.

Qui amnis liquescentibus niuibus crescere & stagnare campos dicitur. In mediterraneo uerò inter alias urbes Apollonia penes Rhyndacum amnẽ est, cui lacus Apolloniaticus proximus est: ex qua Colossus triginta cubitorum Romæ in capitolio Apollo trãslatus à L. Lucullo fuit. Inde Traianopolis quam urbem Trimenothuritæ habẽt. Mox Allyba oppidum est à quo regio circum se denominatur, habens ad septentrionem Tymnum montem, ubi argentifodinæ exercebantur. Hinc oppidum Præpenissus. Vltra quod Pergamus ciuitas in colle sita est, longè clarissima Asiæ tum, cuius uestigia nunc uix apparent, licet locus adhuc sic appelletur, quę diu sub Attalicis regibus fuit fortunata. Namque Attalus à quo cæteri cognominati sunt, urbem primo diligentissime muniuit, & lucum seruit, templo quoque dona, et biblyothecas curauit, urbem Silenus amnis intermeabat, Caicus præterfluebat, in quem ipse cadit, inde per campum qui Caicus appellatur regionem ualde opulentam totius ferè Mysiæ optimamq; percurrit, quæ modo propter fertilitatem frequentib. habitatur uicis: Cui ad meridiem mons imminet, Turbineus nomine in acutum apicem desinens, ubi arx in qua regiæ pecuniæ custodiebantur: Alter item mons ei uicinus est Aspormos (quum sit asper & sterilis) & templũ quod ibi est, matris deum Aspormæ dicitur: uerum ut ad urbem redeã, Ibi prima inuentio earum chartarum fuit, quæ ab urbe ipsa Pergamenæ dicuntur. Hic lapidicinæ sunt in quibus terrore belli quum multi occultarentur, casuque saxum ante ostium lapsum esset fame intus enecti omnes sunt, multis deinde annis post, quum lapidicinæ operandi causa aperirentur, in lapidem illos omnes conuersos repererunt. Hinc autem regionis Aeolidis Mysiæ quondam appellatæ sequũtur urbes, litorales tantum: nõ enim retro à mari in mediterraneo Æolia se extendit, Quarum primo Eleapolis est mille et quingẽtis passibus ab eruptionibus Caici fluminis in mare, & à Gryneo quinq; à qua Eleiticus denominatur sinus, in quo eam Pelops statuit uicto Oenomao, quam Zime Amazonum dux pulsis qui habitarant, Zimon suo de nomine appellari uoluit: quæ portum & naualeregum Attalorum Mnestheiopus habuit 15; mil. pass. à Pergamo. Inde Cana attollitur promontorium

montorium & oppidum, quod Myrina Amazona nomini cuiusdam sui ducis condidit: superiori uerò tempore antequam mons Cana uocaretur, Arginusas nonnulli uocabant: aliqui Ægam, eodem nomine quo animal, unde Ægeum pelagus quidam traxisse uocabulum dicunt, Cui ad orientem Caicus campus subiacet, qua Ceteus fluuiolus torrenti persimilis, is in alium incidit, deinde in alium qui in Caicum deuoluitur: prope cuius ortum Gergetha est uicus, & Titanus amnis & eiusdē nominis ciuitas. item Gryneum Smyrneorum oppidum quod Pharnabazus Persa Alcibiadi dono dedit, patria eiecto: ubi Apollinis lucus quod Maro meminit:

His tibi Grynei nemoris dicatur origo
Ne quis sit lucus quo plus se iactet Apollo.

Vbi & Apollinis phanum candido lapide sumptuosum: nunc tantū portus cui obiacet Solis insula. Lesbos insula quę & Mitylene, quo etiam nūc nomine appellatur, his litoribus aduersa à cōtinenti septem mille & quingentis pass. abest, à Lecto usq; Canas extensa centum & triginta mil. pass. in circuitu, æqualiter à Tenedo, Lemno, & Chio distās fermè: Antissa prius uocitata: Postea uariante fortuna Pelasgia, quoniam eam Pelasgi Xantho Triopi F. duce ea tempestate occupauissent, deserta deinde ob diluuium sub Deuchalione factū, Macareus Cirnaci Iouis F. (ut poëtæ tradūt) insulæ pulchritudine captus in ea remansit, cuius quum uirtutem ac iustiam circumstantes populi admirarentur sese ac sua illi in ditionem dant, à quo Macaream denominarunt. Post hæc tempora Lesbus Laphithi F. in hanc insulam nauigans Metymnam Macarei filiam in uxorem accipit, quare ex se insulam Lesbum cognominauit, quidam puellam illam Lesbum appellatam, & ab eius nomine deinceps insulam Lesbum dictam fuisse. Præterea Emerthem, Ethalasiam, Aegyram, alio atque alio tempore appellatam scribit Plinius. Sunt qui Lesbum ab Ida abruptam esse credūt. Insula quidem memoratu digna nouem tum oppidis inclyta: quæ & ubertate & fructuum bonitate, atque aëris salubritate beata dicitur. In ea montes sunt Lepetis siue Lepethymnus Mimordis, uel Ordimus, Macystus, Creonis, Olympúsque ex quibus marmor euehitur Pario liuidius, & Achates gemma nascitur.. Nemora quoque inter quæ, quod Pyrrheum appellatur, ubi larix inquit Plinius: Theophrastus Pyrrheum dicit montem arbore picea uestitum, unde multa materies ad classes conficiendas idonea. Præterea Euonymum nasci in monte Orcynio magnitudine punicæ arboris, fructus siliquæ sassamiæ proximus in cibo pecus necat: cupressum etiam hic prouenire. Huic insulæ ab occasu promontorium Sitrium est, quæ pars mōtuosa est. Inde aquilonem uersus, Metymna urbs fuit à Metymna Macarei filia dicta, cuius uestigia (euersa enī est) adhuc in mōtis radicibus inter fructecta apparent, eius ager (quem Arysbæ olim ciuitatis fuisse ferunt, terræ motu disiectæ) preciosiss. etiam nunc uinum

habet,

habet, quod Erasistratus maximus medicus commendat. & Virgilius:

Non eadem arboribus pendet uindemia nostris
Quam Metymneo carpit de palmite Lesbos.

Mox Argenum promontoriũ, quod Strabo Sirgiũ uocat, in quo ciuitas eiusdem nominis fuit, portum habens. ulterius Mitylene ciuitas maxima quam Macareus à nomine alterius filię nominauit: Diodorus uero Myrinam Amazonam cõdidisse, eamq́ꝫ sororis quæ cum ea militabat nomine appellasse, urbs ædificiorum pulchritudine imprimis, tum nobilis, agri iucundi & fertilis adoptata, natura uero ac situ egregiè munita, in peninsula enim est, maiori nunc ex parte collapsa. Nam præter arcem, cætera comminuta sunt, cui ad isthmum duo portus hinc inde sunt, alter australis qui clausus est: borealis uero magnus ac profundus, quę urbs quamuis ad minorem formam redacta sit, principatũ tamen ad hoc tempus totius insulę tenet, ac eodem nomine quo prius appellatur: Hinc sinus diffunditur longè interius excurrẽs, in cuius intima uicus Egyrus agri Metymnei olim, nunc Germia dicitur, ubi insula fit angustior: os sinus duobus mille & quingentis passibus tantum patet: in cuius altero cornu quod Pyrrheum appellabatur, Pyrrha ciuitas interijt, mari hausta Plinius, Strabo euersa inquit, cuius suburbanum adhuc habitatur, portum habens à quo Mitylenem usque traiectus decem mille passuum. Postea Mania extrema, unde ad meridiem in sinu, in quo amnis quidam per campos excurrens cadit, Eressus ciuitas in colle sita est ad mare descendens, qui locus nunc etiam habitatur, uocatúrque Cidonia, habétque ante se paruam insulam priscis temporibus Cidoniam appellatam, in qua fons calidus est, qui uere tantum fluere dicitur. Fuit etiam Cilleus uicus à Cilla quæ in Antandri agro est nominatus. Item & oppidum Lesbos, loci quandoque metropolis, quod Xanthus condidit in insula Antissa quondã, ideo dicta quod contra Issam esset: eam terræ motus Lesbo insulæ iunxit. In freto autem quod interiacet inter hanc & continentem paruæ insulæ sunt, alij uiginti, alij quadraginta dicunt, Hecatonesi nuncupatæ: quemadmodum Peloponesus quasi Apollinis nesi, id est Apollinis insulæ, nam Hecatos Apollo dicitur: Ea enim tempestate, ut ait Strabo per totam hanc oram Apollo colebatur, interdum Sminthius: uel Cinneus: uel Gryneus, uel aliquo alio nomine uocitatus: in ijs Pordoselena, siue Ponselena cum ciuitate: Maiorea cum ciuitate: Scandalion, Leucæ quatuor ex ijs Cydonea cum fonte calido. Argenusæ 2 Ægę quatuor Phelusa: Pedna & alij scopuli. In continente uero post iam dictũ portũ Pergamenorũ, Myrina est cognomẽto uolucris, quã urbẽ Myrina Amazona ob uelocitatẽ uolucris appellata cõdidit: q̃ & Sebastopolis deinde uocitata est, nũc deleta. Inde Larissa Phricionis urbs paulo post rem Troianã in Caistrino cãpo propè fluuiũ Caistrũ condita, à Locrensi monte Phricio appellata, unde Locri huc habitatum profecti sunt

fecti sunt. Postea Ascanius portus. Hinc circiter quatuor millia passuum locus fuit munitissimus Polychna dictus, id est, multarum lucernarum, sursum paulo à mari, In qno tum Neotichus, id est, nouus murus, ubi argentariæ larga uena erat. Mox Cuma Phricionis (ab ijsdem enim populis condita est) cui nomen ab Amazone quadam inditum, una tum ex Æolidarum urbium maxima & optima inter quam & Larissam Hermus amnis pertransit: de urbe Homerus ait:

Qui colitis celsæ florentia mœnia Cumæ
Cumæ Sardenes positæ in radicibus altæ:

Est enim Sardene mons qui urbi & Hermo fluuio, & Nouo muro imminet: ubi tum Cuma, nunc uicus est qui Foia noua appellatur: Hæ urbes secus montanam regionem iacēt, quæ Cumano, & Phocensi, & Smyrneo agro superest, iuxta quam Hermus labitur. Hinc Hydre extrema siue promontorium. Item aliud Hermatūte: ubi in reductione litoris Leucas promontorium, & oppidulum iuxta illud. Cōtra quod Myrmeces scopuli emergūt. Inde Phocæa ciuitas quæ nunc Foia uetus dicitur, nam ea euersa, habitatores ubi Cuma fuit egressi loco nomē dedere, id est, Phocæa noua, quod corrupto uoabulo iuniores utrumque pro Phocæa Foiam nomināt: quam Athenienses duce Philogene condiderūt, posita in sinu maris intimo, in Cherroneso, duos in utramque partē portus tutissimos habēs, Qui in meridiem uergit Nausthatmos ab re appellant quia ingentem uim nauium capit: alter prope ipsam Lamptera est: Ferunt Phocænses exiguitate ac macie terræ coactos, studiosius mare quam terras exercuisse, piscando, mercandoque etiam latrocinio maris, uitam tollerasse: Ante urbem Bacchium insula iacet, olim egregiè templis signisque exornata. Ad meridiem autem urbis Hermus fluuius aurifer in mare uadit, campos faciēs & nomini suo adoptat, licet Smyrneos quidam uocēt. Oritur iuxta Dorylęum Phrygiæ ciuitatem è monte matris Dei Dindymenę sacro, per magnumque campum ante Sardensem urbem iacentem fluens palude interrumpitur, unde multos fluuios colligit, inter quos Hyllum qui postea Phrygius appellatus est: & Pactolum, & alios ignobiles: Pactolus ex lacu iuxta Tmolum montem elabitur, qui similiter auri ramēta euoluere dicitur. Ex quo Varo Pactolus aureas undas agens dicit: Et Lucanus:

Passaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon qua culta secat non uilior Hermus. Et Iuuenalis:
Sed cuius uotis modo non suffecerit aurum
Quod Tagus & rutila uoluit Pactolus harena.

Ex quo Chrysorhoa etiam uocitabatur, quod aureus sonat. Ionię terræ ora post Æolidam sequitur, quæ & Panionia quia regio omnibus Ionibus sacra, appellata est, Hermi fluuij ostio diuisa, nam litorales tantum ambæ regiones sunt: Huc ex Peloponeso transfretantes, namque responso Apollinis Del-

nis Delphici decreuerunt Athenienses uno tempore colonias tredecim in Asiam deducere, summamq́ eius imperij Ioni Xanthi F. dederūt: qui quū Cariæ fines occupasset, ciuitates amplissimas constituit, Caribus & Lelegibus eiectis, Quam regionē à duce suo Ione appellauerunt Ioniam: ipsiq́ dein ex mediterraneis, eorū arrogantia similiter deiecti sunt, & ea loca regi Attalo attributa. Ioniæ primus sinus Basilicus est, in quo Smyrna ciuitas nomen adhuc uetus retinēs, Homero notiss. diuitijs polens quondam ac nunc quoq; opulenta satis est, longe ab antiqua duobus mil. & quingentis pass. ubi præcipitium est Chytriū, quam Smyrnei à Milesijs descendentes eiectis Lelegibus condidere ipsiq́ ab Æolibus pulsi unà cum Colophonijs cōtra eos exeuntes ubi nunc est urbē fundauerunt, ut est apud Strabonem: alij uerò Cumei in secessu sinus urbem quum ædificarent, Theseus Thessalus superueniens urbem in monumentum uxoris suæ quæ Smyrna uocabatur construxit, Quam interfluit Melas amnis, non procul inde ortus, Lydi eam euerterūt quæ per 400. circiter annos in modum uici habitata mansit. Postmodum Antigonus eam suscitauit: mox pulcherrima à Lysimacho, cuius pars in monte sita, pars maxima in campo, cui nauale inclytum ac portus fuit, quæ aliquando terræ motu ruit, ad cuius instaurationem decem nalis tributorum immunitas à Roman. data est: Cui urbi à tergo Masthusia & Thermetis montes sunt, hic Olympi radicibus iungitur, & in alia pate Masthusia in Dracone monte desinit, Draco in Tmolo, Tmolus in Cadmo, ille in Tauro. Fuit post Smyrnam oppidum Tenos ac in sinus intima Cesseopolis. Iuxta Smyrnam insulæ paruæ sunt, Peristerides, Canteria, Alopece, Eleusa, Bathina, Pystira, Comynesos, Magalæq́. Post autem dictā urbem, amnis labitur Alcon. Hinc in altum Chersonesus protrahitur, cuius Isthmi septentrionalia Calzomenij tenebant, ubi Calzomene urbs fuit in intima Smyrnei sinus quam Paralus condidit nomenq́ urbi ab insulæ nomine in qua iacet indidit, nunc quodammodo continens Cherronesus est. nam Alexander continenti eam iunxit, quemadmodum Partheniam, Hypocothon, & Phora quum insulæ essent duobus stadijs remotæ à litore: In agro Clazomenio optimum uinum fit, remanserūt enim loci cultores ciuitate sublata: Quo in loco esse nemus Gryneum ex posterioribus quidam ubi Apollo colebatur aiunt, Strabo uerò ubi nos posuimus: In fronte urbis Calzomenę octo insulę sunt, exiguæ omnes in quibus Marathus, Pela, Drimisaq́ nominantur. Post dictam urbem Chalcides Chersonesus (quam diximus) diffunditur, In cuius altero cornu promontorium est Numantis nomine, quod recentiores caput Stillari uocant: Postea è regione Chiæ urbis, Atarnea locus admodum naturę munitione defensus: In altero uerò cornu, quod ad regionem australem uergit, Argenū promōtorium in mare prosilit, quod nautæ modo caput Album appellāt: Hæc Chersonesus paruas urbes habuit, quarum clariss.

Ciſtena fuit ubi portus. Vltra quam interius à mari, æris uena eſt. In interiori parte campus eſt Thebas nomine. Cherſoneſo Chios inſula obiacet, freto circiter decem millia paſſuum intermiſſo, nonnullis ſcopulis referto, in qua eiuſdem nominis ciuitas, quam funditus euertit ac deleuit Philippus Macedoniç rex. inſulam Egertius quidam Mileſius mixtam multitudinem ducens condidit: priſco nomine Metalliam ſiue Ethaliam: Chian à Chione nympha: quidam Macrin, & Pytiuſam appellatã dicunt: Nunc à iunioribus corrupte pro Chio, Scio uocitatur, circumnauigationem habens centum & uiginti mille paſſuum. Hæc Homeri (ut ferunt) ſepulchro cæteras ægei maris inſulas antecedere dicitur: Hic marmoris & aliæ uerſicoloris lapidicinç ſunt: uinum habet grçcanicorum optimum, ſed prçcipuum quod in Aruiſio monte naſcitur, à quo cognomentum accipit, nam Plinius. Transmarinum uinum in ſumma gloria fuit Chiũ quod Aruiſium uocant. Et Virgilius:

Vina nouum fundam calathis Aruiſia nectar.

Nec minus cçterarum frugum copioſa: ex quo horreum populi Rom. dici meruit, nam quum in Aſia bellum gereret, eò omnes miſſç ex Italia onerariç dirigebant curſum, quod ſcribit Liuius. Item maſtix laudatiſsima, appellaturq; Chia, candida ex ſpina, ex quo nomen inſulç etiam contigit, Chius enim Syra lingua maſticem deſignat, quãuis India mittat, & Aſia, Grçciaq; nec non & in Ponto bitumini ſimilior. Prçterea carchedonium lapidem Theophraſto authore ibi reperiri, ſed nigriorem è quibus fiũt uaſcula: Inſula tota penè montuoſa eſt, ad occaſum prçcipuè ſeptentrionẽq;. Ad orientem autem promontorium Phanea habet, ſic quoq; dictus à Phaneo rege, ſub quo portus profundus eodem nomine ore anguſto, cuius medio altiſsimo è mari ſaxeum caput exeritur. In intima portus Delphinium oppidum fuit cum fluuio, à quo quidam portum Delphinium uocauere, quod Athenienſes muro clauſerunt, ubi Apollinis templum & palmarũ lucus: Inde Chia urbs in ſeptentrionali parte optimi portus ſita ad Cherſoneſum Chalcidem uerſa, nauale habẽs nauium octuaginta, nam Chij claſſem habuerunt, & maris imperium, & libertatem ſibi uendicauerũt: Poſt urbem ad auſtrum litus eſt, ſtationes habens: & Melæna promontorium, ubi Poſidium oppidum fuit, Contra quod Iſyra inſula excelſa eſt longe in mari ſeptem mil. paſſ. Quç urbem habuit eiuſdem nominis, ipſa ambitu 5. mil. paſſ. Poſtea Aruiſia (ut paulo ante) locus aſper & importuoſus, triginta octo ferè mil. paſſ. In medio uerò inſulæ in petra oppidi cuiuſdã fragmenta modo cernunẽ, incolæ Coronam locum uocant: Ad aquilonẽ Palmeus ſiue Polineus mons, omnium qui in hac inſula ſunt altiſsimus, ex quo marmor Chium. Æolidi ac Ioniæ terrç, Lydia regio à tergo, nihil habens ad mare, occurrit, Meonia prius dicta: quç quũ breuitate regni, Tyrrhenum atque Lydum fratres non caperet, ille fortè diſcedens in Italiam

uenit:

uenit: Lydus domi remanens, Meoniam à se Lydiam uocari iussit, quam amnis Abaris à Caria dirimit, quæ perfunditur flexuosi Mæandri amnis recursibus alijsq; aquis aurum euoluentibus ex quo ferax multorum bonorum est: Bacchus apud Erathostenem:

Aurifera adiui & culta Lydorum loca.

Quare Herodotus Lydia auri ramenta habent è Tmolo monte prouenientia qui primi duntaxat eorum hominum quos scimus, nūmum aureum argenteumq; ad utendum percusserunt: neque auri tantum uerum argenti feracissima regio est: Cuius homines quum plurimum in bello ualerent ac Cyro cui suberant rebellarēt, uicti iterum, ut effrenatos animos atque corporis robora emolliret, iussi sunt cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere, ac sic effœminati uirtutem pristinam perdiderūt. Horum igitur fuerūt Peperina uicus, Theba ciuitas, quam poëta cinctam syluis Idæ proxima, neque ab Astyris, & Antyris procul quæ oppida sunt deserta: Fuit & Lyrnessus in ripa Eueeni amnis, locus natura munitus, non procul ab Adramyttio, qui prorsus corruit. Item in Adramyttino agro, Chrysa, & Cilla, illa enim quum ad mare esse desijt, seorsum iuxta Amaxitum unà cum delubro redintegrata est: Cilla uerò propè Thebam, in quo Cillei Apollinis templum, circa quod Cilli monumentum est ingens quidam tumulus, hunc Pelopis aurigam fuisse: est & Cilleus mons, hunc locum Cilleus amnis præterlabitur ex Ida delatus. Post autem Peperinam: Mostana oppidum. Inde Hierocæsarea quæ terræ motu quandoque concidit. Nacrasa urbs. Thyatiraq; metropolis quę nunc La Tyra dicitur spoliata mœnibus Macedonum nonnunquam habitatio, Circa quam Hyrcanus campus sternitur, sed Phrygius amnis intermedius est. Huius à dextris ciuitas Apollinis est à Pergamo quatuor millia passuum ferè, et totidem à Sardis. Item Magnesia urbs penes Sipylum montem, ad Lechœum amnem sita. In cuius agro Magnesia lapis inuenitur: Et ad eundem montem Sipylum oppidum motibus terræ deuoratum, ubi prius clarissima urbs fuit, quæ Tantalis uocabatur, eodem casu extincta, erat tum Meoniæ caput, stagnū nunc ibi Salocobite est: cui Tharceopolis deinde apposita est. Interierunt quoque ibi Daphnus & Hermesia oppida. Mox Gordiu Come, hoc est Gordij uicus qui Mydæ regis pater fuit, quam postea quum auxisset, cognominauit Iuliopolim urbs inter maiorem Phrygiam, & minorem posita. Item Ægææ oppidum. & Hippæa ciuitas inter Tmolum montem & Caistrum campum sita, cui ad orientē Mesotes mons est: Inde Sardis urbs magna ac maximè crebris Lydorum quandoque caput, & Crœsi regia, quam Tarnam Lydamq; Mydæ quidam ante uocitatam fuisse dicunt, terræ motu concisa, Tiberius eam quemadmodum & alias multas ciuitates suo beneficio reparauit, in latere Tmoli sita per cuius medium forum Pactolus amnis interfluit, pluribus uicibus capta, & à Græcis præsertim in-

censa, Cui planities subiacet, in qua primum Sarda gemma uulgaris reperta est, continuantur huic planitiei & Cori, & Hermi, & Caistri campi omnium optimi: lacus ab urbe quinque mille passibus distat Gygæus antea nomine, postea Colus dictus est, ubi Colonæ Dianæ templum est quod in religione maxima habebatur: Circa lacum antiqua sunt regum monumẽta, apud Sardis præsertim Alyatis ingens tumulus super crepidine excelsa, sunt qui tradunt lacum manufactum esse ad excipiendas eas inundationes quæ ex fluminibus auctis fiunt: Tmolus autem mons Tymolus ante dictus fuit, ambitu mediocris, feracitate sua clarus, nam uitibus cõsitus est, & croco florens: De quo Virgilius:

—Nonne uides croceos ut Tmolus odores?

Et Ouidius:

Deseruere sui nymphæ uineta Tymoli.

Circa quem Pseudargyrum gignitur: In uertice quam uocant Tempsim gerẽs speculam albi lapidis à Persidis conditam, ex qua circumstantes spectantur campi, præsertim Caistrinus ubi centum & quinquaginta annis homines uiuere aiunt. Sequitur Philadelphia urbs in radice Tmoli, Cogamo flumini apposita, nonnunquam terræ motu concussa, neque quotidie cessare parietes rimas ducere, quapropter in ea paucos, in agris maximam partem degere, agriculturam exercẽtes, terram enim fertilem habet. Hinc regiuncula est quæ Exusta dicitur, inter Meoniam Mysiamq; iacẽs, quam Hermus amnis secat, cui nomen est ab effectu, nam ut scribit Strabo, tota arboribus caret, præter uitem quæ exustum uinum fert, ita elegans ut nulli cedat, summa camporum facies cinerulenta est, montana petrosa & nigra tanquam ex adustione quadam, Quidam putant hoc, ex crebro fulminum ac fulgurum ictu contingere, sed potius propter ignem subterraneũ, cuius ortus nunc defecerunt. Post autem Philadelphiam, Iouis phanum oppidum est. Item Metropolis urbs quæ substituta Sypilo est, in cuius agro subterranei ignis spiritus quandoque ad superiora emanare. Mox Carura uicus in Phrygiæ Cariæq; confinio situs, diuersoria habens, & feruentes aquas alias in Mæandrum exeũtes, alias ultra fluminis ripam, nam tota fere regio circa Mæandrum terræ motibus quatitur, & aquis & ignis ductibus pererratur. Post autem promontorium Argenum quod in ora reliquimus, secundũ Icarium pelagus fluuius est Corinon. Et post ipsum, promõtorium Cyreneum nomine, inde Mimantis promontorium aliud à quo mons Mimas in campos uiginti millia passuum excurrit, ubi neque à Colophone procul residet altissimus feris & arborib. plenus, cuius uertices de nubibus superuolantibus futuras tempestates significant: quo in loco magnus Alexãder intercidi planitiem eam iussit septem mil. & quingent. pass. longitudine ut duos sinus iungeret, Erytheasq; cum Mimante circũfunderet. iuxta eos sinus interierunt oppida Pteleõ, Helos, Doryon,

Aleon

Alcon reſtat Deinde uicus Cybelia et promontorium Melęna(ut eſt alte- rum in Chio) ubi molæ effodiuntur. Hinc Erytheæ colonia, cuius locus nunc Colira à nautis dicitur, nam urbs interijt, in locis aſperis & montuo ſis ſita, ab Erythcis Atticæ penes Cithęronem montem deducta, Quam poſtea Cnoſus Codri F. nothus condidit, quæ portum habet: in cuius con ſpectu Hippi inſulæ quatuor exiguæ in mari ſunt: & aliæ in quibus Telu- ſa: quam alij Daphnuſam ſcribunt, et Oenus, & Elaphites, & Eurianaſſa. Mox in litore oppidulum Gerre cum portu. Vnde paulo poſt Tios, Atha mas prius dicta, quam Philotas gente ex Thebis deducta in peninſula con didit olim inſula, quam poſtea Nauclus Codri F. alter auxit, portum à ter go habens, Gerreſticum nomine, adeò arcto ingreſſu concurrentibus pro montorijs, ut uix duæ ſimul inde naues poſſint exire, alter eſt ante urbem qui quum Perſarum contumeliam ferre nō poſſent, Abderam Thracum urbem migrauerunt: ex quo illud. Abdera optima Teiorum colonia, ſub qua complures portus ſunt, in quibus Ciſſuntis, & Caſyſtes, qui ſub Co- ryco excelſo monte iacet, Propè quem inſula Dianæ iacet Macrin uocant, in quam ceruas parituras tranare crediderūt: Et alia Halonefus eidē mon- ti propinqua & nonnullæ aliæ à Teio uſque huc, hoc eſt, Arceſena quę & Aſpis: & Arconeſus, portum habens. Vlterius uerò Lebedus ciuitas eſt quam Andropordus quidā condidit, in loco quodam Acta nomine, ſunt qui à Manto Thireſiæ uatis Thebani filia, unà cum Apollinis Clarij pha- no conſtructa dicant quam prius Tei habitaſſe ferūt: Huc Mycale mons ex mediterraneis Celenis mōtibus arbuſtis ueſtitus procurrit, cuius in ma re caput, Myoneſus promontorium nominatur inter Teium Samumq́; in acutum cacumen faſtigiatus, à cōtinenti arctæ ſemitę aditum habet adeò ut ſeptem ſtadium Iſthmum faciat, à mari rupes exeſæ. Cui proxima Colo phon ciuitas nobiliſs. fuit, modo oppidulum quod iuniores Belueder di- cunt, Apollinis Clarij oraculo tum celebrata, quam alij Andræmonē py- lium, alij Mopſum Mantos F. ſtatuiſſe ferunt: Feſtus, quū aliquid finitum ſignificaret Colophon dixerunt, Hanc Aleſus fluuius abluit, cui Galleſius mōs imminet. Plinius, Colophone in Apollinis Clarij ſpecu lacuna eſt, cu ius potu mira redduntur oracula, bibentium breuiore uita. Et paulo poſt Notium oppidulum Colophoniorum ubi Pronius mōs attollitur ad cu- ius radices Cayſter amnis mare influit, in Calbianis iugis ortus, qui mul- tos amnes ſecum defert, & ſtagnum Pegaſæū quod Pyrrhites amnis ex- pellit, & præter Aſiam paludem habens medijsq́; in campis limo amnib. exuberantibus Syriſen inſulam complexa: de qua palude Maro ait:

Iam uarias pelagi uolucres, & quæ Aſia circum
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

Poſt cuius amnis oſtia Selinuſius lacus pateſcit, ex pelagi refluxu: & item alter qui in eum confluit, ambo Selinuntes dicti & Dianæ ſacri inter quos

eius deæ templum fuit, quod Amazones Asia potitæ, deæ consecrasse tra duntur: in huius agro gleba effoditur quæ ex plagis ferramentorum cre bras emittit lachrymas argenti uiui, eas fossores statim colligunt glebas in fornacem conijciunt, ex quibus minius color fit: erat etiam lucus Ortygia omnis generis materiæ pulcherrimus, præsertim cyparisso, per eum Cen thrius amnis fluit, in quo dicũt Latonã ex partu lotam: mõs luco imminet nomine Salonissus supra uerò Templũ Ephesus ciuitas erat, in Prionijmõ tis colle: nũc 3. mil. pass. à mari, uocaturq; Altus locus, in quo post excidiũ antiquæ urbis, Lysimachus hanc condidit, & eam de uxoris nomine Arsi noëm appellauit: Asiæ tum optima atq; nobiliss. Amazon opus: cõdidis se postea eam Androclum quendam Codri F. & Ionũ regia ibi constituis se: Plinius ait, ante multis expetita nominib. Alopes quum pugnatũ apud Troiam est, mox Ortygia, & Morges uocata, & Smyrna cognomine Tra chea, & Hemonium, & Ptele. quam Cayster fluuius præteribat. Inde Phi geta siue Pygella oppidum à fugitiuis conditũ, nam quidam Pygellici no minati calamitatibus defamati ibi remanserũt, qui locus adhuc Phygella nũcupatur. Item Marathesum oppidum, postea Neapolis oppidum fuit in ardua petra sitũ ad cuius radices Ægæsus amnis mare influit. Hinc Pan gilium à quibusdam Torgilium promontoriũ à Mycale monte huc pro currẽs. A quo usq; Samum 5. mil. pass. fretum intercidit. ipsi Mycali alius mons adiacet, qui Ephesij agri est nomine Pactyas. Huic oræ Samo insula quod nomen illi adhuc est, obiacet, quam Thymbrionem quendã condi disse fama est: ac dein Patrocles: quæ Parthenias prius dicebatur dum eam Cares inhabitarent, quod ibi Iuno aduleuerit, ibiq; Ioui nupserit: postea Driusa, & Anthemusa, & Melamphylas, & Cyparissa, & Stephana, & ul timo loco ab altitudine Samus appellata est, quoniam montuosa, siue ut quidam putant à quodã Heroë indigena, colonis ex Ithaca et Cephallenia deductis: Sami forma in ortum occasumq; porrecta, circumnauigatione octuaginta mil. pass. uino infelix, quum cæteræ circumuicinæ uino opti mo abundent, in reliquis uerò feracissimus est, ut Strabo ait: Apuleius, a ger frumẽto piger, aratur irritus, fœcundior oliueto. Cæterũ & incolis fre quẽs, & hospitibus celebrata, florebat enim tunc in ea Samia ciuitas ad au strum spectans, portum habens & nauale, & aggerem circa portum in ma ri ad 20. pass. altitudinis, duobus amplius stadijs longitudinis, maxima pars urbis in plano, & mari abluitur (apparent enim uestigia) pars immi nentem montẽ ascendebat, Ad sinistrã Imbrasus amnis excurrebat & al ter Chesius tertiusq; Ibethes fontes uerò Eucartho, & Leucothea. Post ur bem, Ampelus promontoriũ, alij Cantharum, in extrema parte insulæ oc casum uersus ad Icariæ insulæ Drepanum spectans, Immo totus mons qui totam insulam montanã efficit eodem nomine appellatur, Plinius montẽ in ea Gergetiũ esse inquit: Deinde Posidiũ promontoriũ ad urbis dextrã
Mycali

Mycali aduersum, Ante q̃d insula parua iacet Narthecis nomine: Fuit prę terea Iunonis phanū nobilis. & antiquis. secūdo litore, uia 2. mil. & 500. pass. ab oppido. In quo simulachrum in habitu nubentis figuratum erat, deq; donarium perquam opulentū, & lucus in quo pauones agrestes trans marini fuisse dicuntur: In hac & labyrinthi fabrica: & uasa quæ Samia di cuntur in esculentis laudatissima conficiebantur, quæ & hic prius reperta sunt, dictæ insulæ ad septentrionem exiguæ quędam iacent in quibus Rhi para, Nymphea, & Achillea. Post Samum occasum uersus uiginti millia pass. fermè Icaria insula est, quæ nomen pelago dedit, in quo & ipsa con tinetur, nec ipsa solum sed etiam Samus, & Cos, & Corassiæ, & Patmos, & Lerus: Ea modo Nicharea ab incolis dicitur, ab Icaro Dædali F. dicta ibi sepulto, cecidisse enim iuxta eam in mare dum è Creta unà cum parte fictis alis aufugeret antiquitas fabulatur: Nam ut ait Ouidius quum pater infelix filium nusquam (à se iam deuiatum) uideret, uocéque eum requi reret, in undis aspexit pennas.

Deuouitq; suas artes, corpusq; sepulchro
Condidit, & tellus à nomine dicta sepulti.
Et alio loco:
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icarias nomina fecit aquas. Et item alij.

Vocabatur enim prius Doliche, & Muris, & Ichthicusa: ambitu triginta septem mil. pass. procurrētibus saxis inhospita, importuosaq; neq; adeū da ni stationes quasdam haberet, in quibus optima quæ Hisci appellatur: Insula egregia habet pascua, cuius promontorium est ad Zephyrum por rectum, in quo Dianæ templum fuerat quod Tauropolium uocabatur, et oppidulum Onoë: Item aliud de nomine Drepanī promontorij in quo si tum est, & stationē habet, & opponiť promontorio Samiorū quod Can tharū uocitať, qui tractus breuior inter insulas est. Aliud quoq; habuit op pidum quod terrę motu corruit. est in ea mons celeber nomine Cerceteus. Interiacent Icariā Samumq; ad notū uentum scopuli 5. asperrimi quib. no men nūc Furni est, olim Melanthij dicebātur. Post autem dictas insulas in continente Mæander fluuius nauigabilis Prienensiū litus, siue ut nonnul li Mycaleum aperiens in sinu Icarij maris inter Prienem & Myletum egre ditur, è lacu ortus in mōte Aulocrene ut scribit Plinius: Liuius ex arce sum ma Celenorum montiū decurrēs inquit: & Strabo, incipit Mæander à Ce lenis qui collis quidam est, in quo urbs fuit eiusdem nominis qui in subur banum Apamiæ delatus Marsiam & Orgam amnes accipit, ut meminit etiam Lucanus: Curtius de Marsia amne ait: media, illa tempestate, mœ nia interfluebat Marsus amnis, fons eius ex summo montis cacumine ex currens in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit, inde diffu sus circumiectos rigat campos, liquidus & suas duntaxat undas trahens.

Itaque color eius placido mari similis, cæterum quamdiu intra muros fluit nomen suum retinet, at quum extra munimenta se reuoluit, maiore ui ac mole agentem undas, Lycum appellant, Liuius Marsyas haud procul à Mæandri fontibus oriens in Meandrum cadit. Ptolemæus uerò Lycum totum amnem nominat, Marsiam non nominat: Mæander per Phrygiam decurrens, Carriam Lydiamq́; & Ioniam disterminat, crebris adeo sinuosus flexibus ut sæpe credatur reuerti, quod scribit Ouidius: Festus, Mæandrum genus picturæ dictum ait, ad similitudinē flexus anguis, qui appellatur Mæandrus: & Strabo, obliquitates omnes Mæandri appellantur, is fertilißs. & amœnißs. campos qui Mæandri dicuntur serpit: quos quum Dionysius describere uellet ait:

Nam florent Asiæ per campos plurima prata
Sed magis ad fluuium Mæandri gurgite miti.

Pergens idem Strabo: Ille currēs per terram solutam & putrem & salsugine plenam, alueus multas recipit mutationes, & multum limum deducēs, modo huic, modo illi ripæ adijcit, nàm pelagus fluctuum ui illum extrudit, ubi Priena de qua non multo post dicemus Palathia nunc quæ prius ad mare erat limi aggestione, mediterranea facta. Cariæ dehinc ora iuxta Myrtorum pelagus à Cara rege denominata, qui auguria ex auibus primus comperit: Cares quum prius Leleges, & insulares essent, continentis facti sunt fauentibus Cretensibus qui sub Minoē fuerunt: Dúmque multum maritimæ oræ, & mediterraneæ occupassent, rursum ijs græci partem abstulerunt, Iones uidelicet ac Dores: licet Mella Cariam dicat incertæ habitari originis: alij indigenas, sunt qui Pelasgos: quidā Cretes existimant, Gens usque eò quondam armorum pugnęq́; amans, ut aliena etiam bella mercedibus agerent, in quibus præcipui Erizeli fuere Meoniæ, Mysiæ, Lydiæ atque Phrygiæ finitimi. Ab hac regione ac Lycia Taurus mōs incipit, ubi nec latitudinem mentione dignam ostendit, nec altitudinem, montana perpetua sunt eáque humiliora nec Tauri putantur. Post autem Mæandri ostia ad austrum sex millia passuum Pyrrha urbs fuit diuitijs cunctis Troiano tempore referta, quod spatium stagnis ac paludibus omne impeditum est, quæ uetustate sublata. Item Myrus una ex duodecim Ionum urbibus fuit, quam Cydrelus Codri F. spurius condidit, quæ postea propter incolarum paucitatem à Milesijs inhabitatur, hæc Temistocli, dicitur à Xerxe in obsonium data, sicut in uinum Lampsacus, piscium enim copia pręstans est. Hinc paulo Thymbra uicus quem supra meminimus, cui prope est Auernus specus quod Charonij dicitur, pestiferas exhalationes habens. Mox Heraclea oppidulum Hippin ante dictum: & Latmus in Latmico sinu positum, cui Latmus mōs, Latymnus à quibusdam imminet, stationes habens, Endymionis à Luna (ut poëtæ) adamati fabula nobilis, cuius sepulchrum in quadam eiusdem nominis spelunca ostenditur.

ostenditur, quem Latmum Hecatęus montem esse putat, Pediculorum à poëta appellatum, quidam eum Grium dicunt. Dein Miletus ciuitas illustris olim ac nobilis, loci metropolis, qui nunc locus Melazo dicitur, quē Mæander ad decimum stadium præterit: Cui Camelidæ insulæ duæ paruæ uicinæ sunt. Eam primum Cretenses duce Sarpedone ex Mileto quæ in Creta est condidere, Vnde Ouidius quum ex Creta illos profugos dixisset, subiunxit.

Sponte fugis Milete tua celeriq́ carina
Ægeas metiris aquas & in Asia terra
Mœnia constituis positoris habentia nomen.

A Lelegis antea Pythiusa, & Anactoria nominata, supra nonaginta urbium per cũcta maria genitrix, ut Ephorus scribit, nam totus Euxinus pontus ab ijs est habitatus, item Propontis, & alia complura loca, ipsa quatuor portus habens, quorum unus classis est capax, Retro uerò à mari Milesopolitanus lacus: Nascitur in his locis alabastris qui ad purpuram magis declinat, tingebanturq́ue ibi lanæ optime. Ante Miletum in proximo Lada parua insula est quę prius Late uocabatur, Iuxta quam aliæ Trageæ Pyratarum statiunculas habentes & Camelidæ duæ. Non longe à Mileto Nuanta ciuitas fuit una ex Ioniorum colonijs, quæ olim ab aqua deuorata est: Inde Posidium seu Panormum promontorium: & oppidum, oraculum Branchydarum appellatum nunc Petruni locus dicitur, terra inde cedens mari, longe in orientem sinus efficit, & in quo Iassus ciuitas in insu'a fuit, quæ continenti adiacet portum habens, ex mari uictum captantes; quum regionem sterilem haberēt, piscosum tamen mare: quod quum quandoq́ à militibus dirriperetur, magna ad modum pecuniæ uis asportata est, erat enim oppidũ iam inde à priscis temporibus locuplex. In quo etiam sinu Bargylia oppidum prope quod templum Dianę Cindyadis: & Caryanda lacus aquam ex mari accipiens, & in eo insula sui nominis quam Caryandenses inhabitant. Dein Myndus ciuitas quæ portum habet, Cui terræ motus Ethusam insulam è mari iunxit, ubi promontorium eiusdem insulę nomine est, quoq́ ibi locus Palęmyndus, & Nariandos, et Aruandę ciuitates post promontorium. Sequitur Dorica à Doriensibus Gręcię huc deducta, Est enim Chersonesus cuius collũ minus ducentorũ pass. latitudine patet, in qua olim ciuitates quinq́ fuere, à quinq́ curetib. è Creta huc appulsis cum classe positę, In ea primũ Scope extrema, quod & Thermerium & Zephyrium promontoriũ appellatur, quod terrę motum è medio abstulisse mari continentiq́ adiecisse fama est: campi circa illud fertilis, uinetis oliuetisq́ et alijs pomiferis arborib. consiti. Hinc Halicarnasus ciuitas inter duos sinus Ceraunicũ, & Iassicũ, in peninsula cõ sitaerat, q̃ nunc Castellũ S. Petri à iunioribus. dicit, principũ Carię quondam regia, Zephyra prius dicta, deinde Thuriũ, eò q̃d particeps fuisse colonię

in Thurios missæ, quam Strabone teste Anthes ex Troezenis condidit, Fuitque interiectis temporibus Argiuorum colonia, Quo in loco cantatiss. illud Mausoli regis sepulchrum fuit, unum de miraculis septem quod illi Arthemesia uxor construxit: Item Salmacis fons ubi semiruta adhuc antiquissima urbis ædificia cernuntur, theatri maxime ac ingentia hinc inde saxa iacentia. hinc haud procul in mari insula Pidosus est postea Bargassa unum ex quinque Cretensium oppidum, Coorum insulæ è regione situm. Et Ceramus siue ut alij Cyramus à duce classis Argiuorū denominatum, quum Inachus rex ad inquirendam filiam Cyramū ducem cum haud contemnenda classe misisset, ea non reperta, contempta patria locum hunc petiuit, ubi ciuitatē sui nominis condidit, quod scribit Diodorus: Et in Ceramico sinu insulæ, Priaponesus: alibi Archonesus, Archonesus insula præiacet Halicarnasso, Hipponesos: Plerima, Lampsa, Emyndus, Passalia, Crussa, Phyre, Sepiusa, Melanonque. Et paulo à continenti quæ uocata est Cynedopolis, probrosis ibi relictis à rege Alexandro. Postea Cnidus promontorium in extrema Chersonesi parte prominens, quod & Criopon uocauit antiquitas, & nunc quoque ab incolis Crio dicitur, à Criopa tum uiro quodam, eodem authore teste, qui ad hæc loca nauigans illud tenuit: Iuxta quod Cnidos una ex quinque ciuitatib. cuius maior pars in insula septē stadijs ambitus terræ iuncta habitat, duos à lateribus portus habēs, quorum alter clausus est triremib. aptus, Item nauale nauium uiginti habuit, Habuitque Veneris ædiculam in qua eius deæ marmoreum simulacrū Praxitelis opus, quam ut uiderent multi nauigauerunt illuc: Plinius, Voluit eam rex Nicomedes mercari à Cnidijs, totū æs ciuitatis (quod erat ingēs) dissoluturum repromittens, omnia perpeti maluere: Quę ciuitas nunc diruta iacet, cuius ager à pastoribus habitatur, in mari Cnidos insulam paruam prospicit quæ Porphyris antea deinde Syrus est dicta. Huic orę post Icariam aliæ sunt expositæ per ordinem insulæ usque ad iam dictam Chersonesum, quę Myrtoum pelagus ab occasu claudunt, Quod à Myrto Veneris frutice, quo eius oræ litus abundat: alij à Myrtilo dicūt Pelopis auriga uocitatum, quem quū depræhendisset quod axes suos amiserat in Ipodamiæ certamine, in pelagus eum præcipitauit, ex cuius supplicio mare nomen accepit: quod ait Ouidius:

Proditor ut sæui perijtque auriga tyranni
Qui noua Myrtoæ nomina fecit aquæ.

Insula igitur prima post Icariā, Rhogialis appellatur, et à quibusdā Lebinthus, nunc à iunioribus Palmosa. Secunda Lerus, nunc Lerto, montuosa 18. mil pass. ad litus in qua tria fuere castella quæ nunc excisa iacēt. Apud quam ad auroram Patmos insula exigua est, quæ sic adhuc dicitur, castellum ad meridiem habēs. Tertia Calamos nūc, olim Claros uocabatur, sinuosa admodum 40. mil. pass. ambitu, altiss. in ea montes, ex quorū summitate

mitate Ephesus urbs circiter 80. mille pass. interuallo prospicitur. In qua Igino teste quum lepus nullus fuisset, & adulescens quidam leporem fœminam prægnantem attulisset, tanta inde eorum animalium multitudo exorta ut semina omnia commederent, qua calamitate incolæ affecti, quũ fame opprimerentur, communi consilio totius ciuitatis, uix denique eos abegisse ex insula dicuntur: Quod & malum Baleares expertos esse ibi notauimus. Verum ab occasu Icariæ iacẽt insulæ, hoc est Amorgus quod nomen nũc etiam retinet septuaginta mille pass. patens, cuius ad austrum ripæ cautibus asperæ uehementer sunt, nauigijsq; omnino uitandæ, tribus inhabitata castellis. Inde Corassiæ insulæ, Crusiæ modo ab occasu Icariæ, ac propius existentes, desertæ non altæ montibus in quarum una castellum dirutum est. Nea quoque Mineruæ sacra, Nio incolæ nunc appellãt, quam in mari natam Plinius refert, quadraginta mil. pass. circuitu oppidum in arduo habens monte. Postea Coa siue Cous insula quæ nunc Lango dicitur in septentrionem & meridiem protensa septuaginta millia passuum ferè complens: Hanc nonnulli, ut est apud Iginum Meropen uocauerunt, quod Merops quidam insulæ regnum initio tenuit, à quo denominata fuit: Post ab eius filia Coon dicta est Coa, tota fermè præter orientale latus plana à quibus montibus amnes quidam delabentes subiectos campos rigant, in mareq; inde uadunt, ex quo fertilis redditur, uino præcipuè atq; optimo: unde Festus Hippocoum uinum ex hac insula dictum ab agro generoso cui nomen est Hippo: nascuntur in ea cupressi, terebynthi, fraxini, & quercus florem imbribus decussum, terræ halitu animante, fieriq; prima papiliones, ac deinde inuolui nido uolubili, ut apud Seras bõbices, ex ea textura, quæ trahitur lanugo in fila tenuari, tellasq; subtilissimas facere, ut Plinius longiori sermone narrat. Promontorium huic est in australi parte Laceter nomine in quo est locus Halisarna, hoc promontorium 4. mil. & 500. pass. circũnauigatione constat: Ad occidentem aliud nomine Drepanum ubi uicus est quem Stomalinam incolæ uocant, Et paludem quandã malũ in æstate aërem incolis exhalantẽ quæ sese in occidentale mare exonerat: Item Coa urbs (nomen enim insulæ habuit) etsi Astypalæam prius uocabant, quæ in alio loco insulæ tum sita erat, Dein ad mare propter seditionem inde migrantes urbem posuerunt, est enim ad aquilonem iuxta lacum è mari refluum sita, aspectu iucundissima ijs qui eò nauigant, cuius in suburbano Esculapij templum erat, quem uaria morborum genera curasse opinati sunt homines: Et post eam promontoriũ Candaria, quod à continente quinque mil. pass. intercipitur: ubi Thermerium promontorium alterum ex Asia prominet: Coa ut Varo refert subtilioris uestis amicula, arte lanifica, prima in ornatu fœminarum dedit, item Plinius prima bõbices ait retorqueri, rursusq; texere inuenit in Coo mulier Pamphila Plateæ F. Intra iam dictas insulas ad Cabriæ litus 20. minutæ,

sunt

sunt quæ Argiæ uocantur, quarum primæ Ethicusa, Lepsia, Nymphea, altera à supra dicta, & Carianda cum oppido. Post Coam ad meridiē, Nisyrus insula est Porphyrus antea dicta, ab eius promōtorio Lacetero septē mil. & 500. pass. longè à quo abrupta putatur circulari penè forma octodecim mil. pass. Circa mare, celsa montibus quorum unus quandoq; flammam eructat: ubi sulphurariæ, & aquarum calidarum scaturigines erumpūt: exciduntur q; ex ijs pistrinariæ molæ: oppidum habens sui nominis, & portum, insulam nōnulli circumdāt scopuli, quæ (ut fama est) fragmentum Coæ fuerūt, & ut fabulātur à Nisyro gigante sibi subiecto Neptuni opera, uocitata, quæ priscū etiam modo nomē seruat. Hinc procul ad Aphricum uentum Astipulæa insula alia est cum oppido, nūc à nautis corrupto uocabulo Stampalia dicit, haud minus 90. mil. pass. colligēs, quam meminit Ouidius:

Cinctaq; piscosis Astypalæa uadis.

Vbi & cochlearum genus laudatissimum: portuosa & bona pecori. Cui ad eandem regionem Namphius insula est, Serpēs nūc dicta, & ad earum læuam, aliæ quędam paruę. Et inter Nisyrum & Chalciam Telos iacet Agathus à Callimacho appellata, quam recētiores hodie Piscopiam uocāt, Longa in orientem occidentemq; & angusta, petris aspera, & eminēs 35. mil. pass. ambitu, quam Plinius nobilem unguēto scribit. Chalcia uerò insula à Telo decem mil. pass. auroram uersus abest, ea est quę modo nautæ Charci dicunt, eodem uocabulo uicum oppidum olim habēs & portum ubi delubrum Apollinis erat, In ea locum quēdam præcoquem fertilemq; adeo esse, ut ordeum satum in eo, quum cæteris sereretur in locis, metere, iterumq; serere, atq; cum reliquis unà frugibus rursus metere possint. Hinc procul ad austrum Carpathos insula est Carpathio emersa mari, Icario ex parte aquilonari iunctō, australi Ægyptio, ab occasu Cretico & Aphrico, quæ nūc Scarpāto ab incolis dicitur sexaginta mil. pass. in circuitu, ardua sublimisq; mōtibus. In qua Proteus relicta Pallene ciuitate quondā Thessaliæ regnauit, quę tum quaternis urbibus prædita fuit, inter quas Posidiū et Nisyros (huc enim habitatū Nisyri uenerāt,) ad septentrionem promōtorium habet Thoantium nomine, alterumq; ad meridiem Ephialtium, in Carpathio mari scaurus piscis maxime frequēs est. Post insula alia est Casos nomine, q̄ & Astragale & Calydna dicta ut quidā perhibent, licet hoc nomine altera etiam superius dicta insula uocitaretur, nam ut ait Strabo, poëta Sporadas Calydnas uocat: quæ 9. mil. pass. à Carpatho ad Aphricum est uentum, unde ad Samonium Cretæ promontorium triginta distat, ipsa ambitu est, nouem. Quæ Casio nūc appellatur, In qua ciuitas fuit: circa quam complures paruæ insulæ sunt Casiorum cognomine: In ea mel quod oritur reliquum antecellit, quamuis omne insulare mel ut plurimum urbanū & iucundum sit, & æmulū Attico. Post omnes iam dictas

insulas,

insulas, ad orientē magis Rhodos nobilis. ac pulcherrima Rhodiaco circundata mari eminet, à continente circiter uiginti mil. pass. absens, ipsa 4. & 50. supra centum ambitur: Quæ si scriptoribus credimus, in mari nata est, Ophiusa antè, Asteria, Ætna trinacriæ, Combira, Peteoëssa, Atabiria à rege: dein Macaria, & Colossa à famosiss. Iouis Colosso, siue Solis, unū ex septem spectaculis septuaginta cubitorum altitudinis dicta, qui terræ motu fractis genibus collapsus est, quidam Constantio imperante Ægyptij ab Alexandria in insulam transfretantes, inter alia Colossum hunc demoliti sunt, ex cuius ære nongentos camelos fuisse oneratos dicūt. Postea Telchinis eo quod Telchines insulam incolerent, quos nonnulli fascinatores & maleficos dicunt, qui primi ferrum & æs operati sunt: ac dehinc Rhodos à Rhodia Telchinium sorore (sex enim fratres Telchini Heroes fuerant) quam Neptunus uir iam factus, adamauit, nominata: post Telchines dicunt Heliades insulam inhabitasse, è quorum uno Cereapho scilicet à Cydippe filij creati sunt qui urbes de suis nominib. condidere: Lyndon, Ielyson, & Tamiron: Quidam Tlepolemum putant eas condidisse, nomina uerò nōnullis earum de nominibus filiarū Danai imposita fuisse quod scribit Strabo: Insula quidem diues opum, atq; naualis rei gloria inter cæteras maris insulas palmam priscis temporib. obtinuit, Vnde & usq; Hispaniam profectos ibi Rhodum condidisse fama est: & apud Opicos Parthenopem, & apud Daunios cum Cois Elpias: & ut scribit Liuius Lycia & Caria Rhodijs data, & usq; ad Mæandrum amnem prætermissum à Romano Cos. qua de re poëta inquit:

Cara Ioui tellus hominum regi atq; deorum
Qui & opes illi multas effudit & amplas.

Ex quo nata est fabula, aurum in insula pluisse, quum Pallas è Iouis capite orta est: ubi cœlum nō ita nubilum unquam est quin sol splendeat, nam & deo Soli insula consecrata est, & illi quotannis quadrigas consecratas Rhodij in mare iaciebāt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundū. Nam Virgilius:

Tutela Rhodos est beata Solis.

Ex insulæ ciuitatibus Ielysos ad occasum sita tum iuxta mare erat, nunc æquata solo, qui uicus nunc est Vxilica. Supra quem arx est incolæ Ochyroniá uocant. postea locus quidam nomine Ixia, & Mnasyrium, & ibi Atabyris mōs omniū qui in insula sunt altissimus Ioui Atabyrio sacer: Item Camiros siue Tamiros quæ urbs opulenta fuit, in ora sub Atabyrio monte cōstituta. Et inde Panis promontorium in Eurum uentum procurrēs. Postea in orientali litore penè medio Lyndus ciuitas in monte sita in campum iuxta sinum deflectens, nunc munitio quædam in altissimo saxo uix humanis expugnāda uiribus quæ eodem adhuc appellatur nomine. Post quam Rhodos urbs orientem spectans cui ab insula nomen inditum, dicē

te Diodoro, ex urbib. quas diuersi habitabāt cuncti in unum cōmigrauere locū, urbemq; super orientali promōtorio condidere quā nunc Rhodū appellant: Portum nobiliss. ac tutiss. in gremio habēs, potens adhuc atq; diues, muris turrib. & alijs propugnaculis munita exornataq; admodum est: etsi longè magis priorib. sęculis apud scriptores fuisset legimus: Nam Gellius, ciuitas Rhodiensis, & insulę oportunitate, & operū nobilitate, et nauigandi solertia, naualibusq; uictorijs celebrata est: Itē Strabo, Rhodiorum urbs, & portubus & uijs, & mœnib. & cętera fabrica tantū alia excedit, ut nullam ei æqualem nedum præstantiorē proferre ualeamus. Quam quū rex Demetrius expugnator cognominatus incēdere statuisset (obsidebat enim) ne tabulā tamen Protogenis pictoris eximij perderet, à parte ea muri locatā, urbi uictoriæq; pepercit suæ. Cōmemoratis itaq; Asię insulis, in continente reliquū maritimę Cariæ oræ quod in meridiē secundum Rhodiense Pelagus uergit dicendum est: In ea Onugnathos siue Onugathos extrema, uel ut alij dicūt, Collis Pandion, in mare ex Chersoneso supradicta prosilit: Indeora aspera, ubi Cynoscema locus, id est canis sepulchrum. Mox Loryma urbs nūc Maxi in sinu Tissanussa ubi portus eiusdem nominis à Tissanussa urbe (in eo olim) cognominatus, qui portus etiam Cresso dicit̄, cui Triopia insula opponitur, sic enim prius dicebatur quū à Triopo teneret̄: postea quū esset cultorib. deserta propter siccitatem aduecti aduenæ habitarūt, horum duces fuere Cithonius Neptuni F. ac Symes à quo insula deinde nominata est Sime quod nomē adhuc retinet. Et in ea Cosi ciuitas quæ prius Ægle, à Syma Ialysi filia, sunt & aliæ haud magnæ insulæ, ut Cyclops, Tegamon, Cordilus, & circa Rhodum, Himos, Seudusa, Nartecusa, Dymastos, Progne. Versus autē Gnidum, Cisrusa, Therion, Archia, Galigne, Monouistro, Medeteros, & Macronesos, his tribus fuere oppida. Postea in litore Phœnix oppidum iuxta quod eiusdē nominis mons, cæteris in ea regione altior, in cuius summitate castellum fuit montis similiter nomine, cui in fronte insula Eleusa 500. pass. in mari milleq; ambitu iacet, à Rhodo 15. Inde Glaucus sinus portu carēs. Inde Arthemium promontoriū, & templū. Physca oppidum postea illud adhuc nomē locus retinet nam illud penè deletū est, portū habens, & Latonę lucum, & agrum uillis frequentē. Mox Pisilis urbs naualia habens, & portū clausum, urbi castellū in altum imminet nomine Imbrus, cuius regio (licet ualde felix sit) æstate & autumno, propter æstus & pomorū copiā, aërem tamē minus salubrem habet. Dein Caunus alij Gonus oppidū, cui similiter malus est aër, ad Calbin amnē situm, profundū sanè, per quem res inuehūtur. Cui proxima est Rhodusa insula haud magna, hunc amnē Plinius Indum uocat, in Cabyratarumq; iugis oriri, 60. perennes fluuios: torrētes uerò amplius 100. recipere dicit. In mediterraneo aūt Tripolis ciuitas est, aquis in immensum calentib. uaporata, quæ quū missa in formulas diuersas obri-

ſas obriguerit, formatur in uuarũ, pomorũ aliorúmue figuras. Eſt & Laodicia urbs maxima ac celeberr. quõdam, ſuper Lyco ingenti flumine poſita, à quo ut ait Strabo ipſa denominatẽ, prius Dioſopolis appellata, dein Thoas, cuius latera Aſopus & Caper amnes abluunt, quæ imperante Nerone terræ motu prolapſa eſt, Cui mõs imminet Cadmus nomine ex quo Lycus fluit, & alter eodem nomine cũ monte appellatus, hic hiatũ terræ ſubiens occulitẽ, dein fermẽ 5. ſtadijs erumpens in Mæandrum unà cum Lyco & Capro et Aſopo influit: Loca Laodicæ proxima oues optimas ferũt nõ modo in mollitie lanæ qua Mileſias præſtãt, ſed in colore. Inter quam & Apamiã lacus eſt magnus pelago ſimilis qui cœnoſam & ſubter erran-tem exhalationẽ emittit in cuius medio attollitur petra & in ea caſtellum, q̃d Acriotiri incolæ modo uocãt. Poſtea eſt Antiochia urbs mediocris inter Mæandrũ & Moſsinũ amnes poſita Phrygiã uerſus, Ea ponte iuncta eſt, & regionẽ multam habet ex utraq; fluminis parte, totam fertilem, caricam immodice ferentẽ quæ Antiochia uocatur, eandẽ Triphyllon uocãt, hic locus facile cõcutitur, ubi Cranaos oppidũ interijt Mæandropolisq;, Mox Itoana ciuitas eſt, quæ abluitur Lyco, Pelopæa aliquãdo, & Heulyppia uel Euthypia cognominata. Inde Trapezopolis: & Nyſa urbes, hæc maxima ex parte monti accumbit, & quaſi biurbs eſt, nam torrens quidã per uallẽ ſerpens urbem diuidit, campus ad auſtrũ illi ſubiacet. Hanc ferũt habitatã ex imminutione trium urbiũ antiquiſs. Athymbrę: Athymbradæ, & Hydrelæ, quas eiſdẽ nominibus fratres è Lacedæmone profectos condidiſſe: Circũſtant Nyſam habitationes memoratu dignæ, trans Mæandrum quidẽ Coſcura: & Orthoſia circa quã naſcitur myrina, ſed uiliſs. finitimiſq; montib. carbunculi quos Alabandios uocant. Inueniriq; maxime ſolis repercuſſu grannatis quoq; gẽma. Citra uerò, Bœula, Maſtauraq; & ultra urbem in monte, Aroma unde uinum Aromenſe ex mediterraneis optimũ. Hinc Trallis ciuitas ſuper Męandrũ, Plinius abluitur Eudonea-mne, perfunditẽ Thebaide, ambo enim in Mæandrum cadunt, terrę motu quaſata, nam & gymnaſiũ & aliæ urbis partes corruerunt, quæ Euantia, Seleucia, Antiochiaq; uarijs temporib. dicta eſt, ſita in uertice quodã plano, cui ad meridiem campus ingens procumbit, ea optime & ab hominibus opulentis habitaẽ, ut nulli Aſiaticarum urbiũ cedat. Inter hanc & Nyſam uicus eſt Acharaca ubi Plutoniũ eſt, luco ſumptuoſo circumdatũ. Et alter Lariſſa 4. mil. paſſ. à Trallis ad Caiſtri campũ, aquarum bonitate & uinetorũ ſpecie præſtãs. Eſt & Magneſia ciuitas inſignis ſuper Mæandrũ à qua haud procul Letheus amnis excurrit qui in Mæandrũ fluit, ortũ habens à Pactyo Epheſiorũ mõte. Diſtat enim Magneſia ab Epheſo 15. mil. paſſ. à Theſſalica Magneſia orta, Cretenſiũ poſtmodum colonia, et Æoliorum. Theſſaloce & Androlicia ante nominata, haud procul à litore, in cãpo, omni munitione carens, quam quũ Tiſaphernes Perſarũ dux cepiſſet

 ædificauit

ædificauit in proximũ montem qui Thorax appellat: Hanc Treres olim funditus deleuerũt, quæ gens Cimmerica erat. Postea Milesij eum locũ occupauere: Magnesiã Xerxes Themistocli dono dedit, omniũ Asiæ totius urbium lõgè frumẽto feracissimã, quo sibi panẽ conficeret, nam tres eius ditioni subdidisse urbes legimus, quæ ad necessitates uitæ subministrandas habebantur idoneæ, reliquas duas in superiorib. diximus, circa hanc magnes lapis reperitur. Postea Apollonia urbs penes Labanũ amnẽ in loco edito posita, ad austrũ montanũ iugum habet. Vltra quod Sardis euntiá sinistris est urbs Thyatira Item Heraclea oppidum apud Olbam mõtem. Sequit Priene Thebanorũ colonia quã Ægyptus Nelei F. condidit, alij Philotas dicũt qui è Boẽtia uenit, ex quo à quibusdã Cadme Priene appellat, distat à mari circiter 5. stadijs terra ex aggeratione limi amnis Mæandri, quum in litore maris antea existeret ut in Mæandro diximus. Hinc Harpasa ciuitas fluuio Harpaso in Mæandrũ influenti apposita. Fuit & nõ longè ab ea Neapolis: & Bargoza uicus: & Amyzon castellum: & Alabanda urbs memoratu digna à conditore dicta: ait enim Cicero, Alabandenses quidẽ sanctius Alabandũ colunt à q̃ est urbs illa cõdita, quam olim insulã fuisse Ioniæ Plinius refert à terræ motu cõtinenti addita, Quæ nũc 25. mil. pass. abesse à mari, duob. subiecta montib. ita dispositis ut cistarũ inuersarũ aspectũ exhibeãt: terra scorpionib. abundans, Vbi myrina, carbunculus, Zephyrusq; inueniť, quos Alabandicos uocãt, cæteris tamẽ nigriores, scabrosioresq; & circumplectos. Nascit Zephyrus in terra coloris eiusdem Postea Stratonice urbs celebris Macedonũ tum habitatio, ea sumptuosis fabricis ac regijs fuit exornata, In cuius agro Pedasus ciuitas quæ fluuio Satnicenti iungebat, ut poẽta, quidã illũ Saphnicenta uocãt, q̃ torrens magnus est, ad quẽ nunc urbis locus desertus ostendit, deleuerũt, enim eam Leleges, quæ adhuc regio Pedasensis appellat. Est dein oppidũ Alinda, & Adessus, & Mylasa urbs memoratu digna, cui campus adiacet ualde fertilis. Eí mons imminet (nam erecto & alicui præcipitio subest) in quo albus lapis eff oditur ex quo urbis & priuata & P. ædificia pulchritudine splẽdẽt, tum & regionis tẽpla, & alia opera: In cuius agro sicut & in Alabando, ac tota intermeẽtia montana scorpionũ uis ingẽs est. Post quã Hydissa ciuitas sub Tmolo interijt. Et alia Idemus, circa quã è solo (ut fertur) exiliuit unda, referta piscib. de quib. quicunq; ederũt, quos ignoto ante eam diem cœlo, nouus amnis ostendit, perierũt, q̃d facile fieri potest inquit Seneca, qnũ in subterraneis locis magnã uim aquarũ oculi fertilẽ fœdo situ pisciũ quæ si quando erumpit, affert secũ immensam animaliũ turbam aspectu horridã ac turpẽ, gustuq; noxiã. Sequit Thera oppidũ et Pytus ciuitas sub Hippo mõte sita. Item oppida in Erizellis Mæonijs. Septę: Daclis, & Cadi in montib. sita. Dehinc est Phrygia cognomento magna quã dictæ iam regiones sub Ponto & Bithynia existentes, ab oriente excipiunt,

piunt, plurib. uicis quàm urbib. frequens, à flumine Phryge ut inquit Plinius, denominata, Qui eam à Caria disterminat & in Hermū immittit: cuius regionis incolæ, quemadmodū in minori diximus Bryges tamdiu uocati sunt quādiu Europei fuerūt: gēs campestrib. locis ut plurimū habitās propter inopiā syluarū, carentes materia ut Victruuius scribit, ideo tumulos naturales eligūt, quib. perfossis dilatāt spacia in quantū natura loci patitur, quæ harundinib. & sarmētis tegentes exaggerant supra habitiones è terra maximos grumos, ita hyemes calidissimas æstates frigidiss. sic efficiunt tectorū rationes: Nonnulli ex ulua palustri cōponunt tuguria tecta: Phryges auguria inuenisse credunt, ut apud scriptores fama est quando quidē auiū uolatus primi obseruauerūt: Nec non fistullā, ex eo q̄d Olympus & Marsias Phryges erant, qui fistullā ac tricordiū inuenerunt: & alia. Quarū gentiū qui ad septentrionē apud Bithyniā sunt, Moccadini & Cydisses appellant: Qui uerò ad meridiē iuxta Lyciā, Lycaones, & Themisonij dicunt in quib. & in Phrygia onagri præcipui sunt. Mediamq; inter istos regionē Pelteni, Moxiani, & Phylacensij habitāt. In ijs itaq; qui ad septentrionē sunt, hæc habent: Dorylęum primo uicus, & Midaiū urbs nobilis Mydæ regia, quæ & Ergadiū urbs quæ dein Gordiū est appellata à Gordio Midæ patre haud magna, emporiū celebre & frequēs: iacet enim pari fermè distantia inter tria maria ad Hellespontū: ad Sinopem, & ad Cilicum. A quo nō procul Pessimunte castellū, matri deum sacrū quod Berecyntiū etiā dicit à nomine montis in quo situ est, Iacet inter Sangarū amnē & dictam urbē 5. mil. pass. à Lampsaco distans: Berecynthus mōs qui & Dindymus uocitat hinc in Paphlagoniā longè extendit. Dein Tricomia & Ancyra oppida, ubi stagnū ex quo sal conficitur. Postea Nacolia oppidum. Sunt & uici magnitudine & populorū frequentia memorandi: Trisbanta, Dioclia, Amurium, Abrostoda, Cotiaium, Azani, Conna, Lysias, Cercopia, Eucarpia, Prymnesia, Dimicæū alij Docimia, ubi Sinnadici lapidis effossio, sic Romani appellabāt, indigenæ Docimitē, ex quo columnæ ingentes extrahebantur Romamq; per mare deferebantur, est enim uarius ac admirabilis, & Alabastro persimilis. Vnde haud procul Sinnada urbs non magna ante quā campus iacet oleis consitus 7. mil. & 500. pass. à qua urbe Romani, indigenæ à uico lapidem denominarunt, nam monti ambo adiacent, ubi lapidicinæ sunt. Item Gāmausa: & Melitara uici: Et ad orientem magis Iuliopolis, una ex duodecim ciuitatibus quę è cinerib. immensæ urbis Athussæ caput erexit: Sub quibus in media regione Acmonia pagus, et Eumenia ciuitas Dudro fluuio apposita, quam Eumenus regis Attali frater condidit, & suo de nomine uocauit. Mox Druzum oppidum, Tiberiopolisq;, Bleandrus, Stectorium, Silbium, Philomelium, Peltæ, Dinæ, & Metropolis ciuitas insignis. Sub qua Aporidos pagus, Cui ad austrum fontes sunt incolæ modo Rhotinos uocant. Inde ad meridiem

ridiem Apamia quæ dein Cibotus est dicta, Phrygiarum urbium maxima, non procul à Celenis renata qua propinquitate Plinius dixit: Apameam ante appellatam Celenas: quæ urbs caput quondam Phrygiæ fuit, Apamiæ uerò nomen inditum ab Apamia sorore Seleuci regis, nam Strabo, Antiochus homines è Celenis, Apamiā trasferens, eam de nomine matris Apamiæ Artabazi F. appellauit, quæ Seleuco Nicatori nupta fuerat: Quæ quoniam ferociss. gentes domuisset, initio Dameam uocatam Plinius scribit: insigne tum Asiæ emporium, commune Italicorum & Græcorum hospitiū, in radice montis Signiæ, Marsiæq; ostijs sita, Qui amnis urbem mediā perlabitur, ortum apud Celenas habens, uehementi ac prono decursu in suburbanū delatus, unde per planitiem æqualem leniter ac placide immittit in Mæandrum: Celene urbs à Celeno Neptuni F. & collis in quo sita erat appellabantur. Post autem Hierapolis urbs diuitijs cunctis referta quondam, Troiani maxime belli tempore fuit, quæ terræ motu concidit, In hoc loco inquit Strabo aquæ calidæ scaturiunt, duranturq; in tophum faciliter, adeo ut integra septa ex ea conficiant: Plutonium quoq; os in paruo quodam imminentis montis supercilio mira profunditate, caliginosam nebulam exhalans: Item in eodem campo aqua quædā est in tantum ad tingendas lanas idonea, ut ex radicibus tincta illis cedere uideatur, exuberareq; adeo, ut regio balneis sponte nascentibus plena inueniat. hinc est Cybyra urbs in iugis asperis posita, & alia Diocæsarea, Sanis, Themisonium, Pylacæum, Salaq; uici. & Gazena oppidum.

Lyciæ regionis situs.

Lycia sequitur, quam denominatam ferunt à Lycone Pandionis F. Atheniensi, quum prius Myniæ populi illi uocarent: deinde Termilas uocauit Sarpedon illos ex Creta huc in coloniā deducēs ac prius Solymos appellatos extitisse qui excelsos Tauri uertices in Pisidiā usq; tenuerunt. Obnixa olim Chimeræ ignib. Nam Chimera mons in ea est, qui ignem in modum Ætnæ atq; cæterorum ardentiū montiū euomit: Regio aspera sanè ac difficilis propter nascentē in ea Taurum montem, frugifera tamen ubi se in campis aperit, quod ait Virgilius:

Lyciæ flauentibus aruis. Et Ouidius:

Lycia fertilis agris: nec inhospita portubus. Et Seneca:

Tutamq; crebris portubus Lyciam uidit.

Sunt in hac regione saxa, etiā in oriente, quæ uiuentib. quoq; alligata è contrario sarcophagi lapidis, erodūt corpora. Hæc ab occasu & septentrione Cariæ contermina est: Ab oriēte Pamphyliæ secundū Masicytum montē ad mare usque pertingentē: A meridie uerò mari Lycio à se cognominato 200. ferè mil. pass. enauigatione: Sex olim maximis urbibus clara, Patara, Olympus, Pinara, Xanthus, Myrra, & Lymira siue Loryma. Reliqua uerò oppida ad 70. fuere 6. & 30. Vespesiani principis æuo. Cuius litus ad hunc modū describit. Post flumen Calbin, ad aurorā, Calinda quæ & Ca-

lydna

lydna haud ꝓcul à Cauno & Chydæ ſunt, Aſon flumē, Cyria, fugitiuorū oppidū. Dędala: deinde in ſinu Rhodiorū colonia, quę nūc ab incolis Machri dicitᷣ paulo ſurſum à mari in ardua petra ſita, media penè in ꝓfundiſs. exurgens ualle, quę ad mare deſcendentib. montibus aperiᷣ: retro feliciſs. habēs campos quos Lorymus amnis ſecat. Cui in mari 8. mil. paſſ. inſulæ Cypron nomine: & aliæ tres quæ Strongylæ dicebantᷣ. Inde Telmeſus ciuitas iuxta eiuſdē nominis promontoriū, portū habēs à qua ſinui nomen eſt, ubi excelluit auruſpicū diſciplina, qui & ſomniorū interpræationem inuenerūt, agros uberrimos maximeq́ fertiles incolentes. Sub qua Xanthus fluuius in mare uadit, q Sirbis antea dicebatᷣ, quod quia alter in Troia eiuſdē nominis (ut meminimus) eſt, Xanthus uterq́ Statius dixit. Huius oſtio exiles opponuntᷣ inſulę, ut Lacuſa, Macris, Didyme, Helbos, Cope, Aſpis, & Celandria oppidū quondā habēs: Hinc terra in altū ſe lōge porrigit, cuius extrema, huius ætatis nautæ Septē capita uocāt, Taurini enim eminētia ſunt: In cuius cōſpectu quædā iacent inſulæ, in quib. eſt Megiſta cuius ciuitas interijt: & altera Chelidonia ab auib. Chelidonijs à græcis, hirūdinib. à noſtris dicta, eo q̄d ex cōtinenti Syria, ueris principio ad nos uolā tes, in eam ingens copia trāſeat: à qua reliquæ circū ſe inſulæ Chelidoniæ etiā à iuniorib. uocitantur, aſperæ ſanè omnes, Ideo Plinius, peſtiferæ nauigantib. magnitudine æquales, Verūm quæ media eſt, maior cæteris, ſtationē habens, diciturq́ hodie Caſtellū Ruzū: inter ſe ad 5. ſtadia diſtantes, à continente aūt 6. mil. paſſ. Aliæ uerò ſunt ut Leucola cū oppido, Pactia, Elyſia, Nymphalis, Meris multæq́ aliæ ignobiles ac paruæ omnes, circa quas frequens anthias piſcis enatat. Poſtea in litoris receſſu Pyrama urbs interijt, Patara urbs in ſinu q̄ prius Pataros Patari opus, ſic adhuc dicta, aſpero in loco ſita, hoc eſt, ad collē Sydimā, ubi exaſperatᷣ uentis mare. Cui portus eſt Phœnix nomine, circiter 2. mil. paſſ. ab ea, parumq́ tutus, imminētibus rupib. ex Tauro mōte prominentib. nam hic mons in altum ſe uehemēter extollit: Hanc urbē quū Ptolemæus Philadelphus auxiſſet Lyciacā Arſinoē nominauit, uicit tamen antiquitas, nobilis tum delubro Apollinis cui conſecrata erat, ubi reſponſa dabantur: Ante cuius ſinum in mari tres paruæ ac ſteriles inſulæ iacent, ut Leboſa, Telendos, & Antiphelos, id eſt, contra Phelos quæ ſimul modo Cacabus à nautis uocitantur, ſunt enim penes litus, in quibus ad Euripum habitationes plurimæ excelſæ ſunt quarū ad orientē magna Dionyſia quę & Carenda Gironda nūc. Poſt aūt Pataram Andriaca uicus. Mox in ſinu Limyrus fluuius ſiue Lorymus in mare uadit. In quē Aricādus amnis intrat. Supra quē fertiliſs. cāpi iacēt, dicto amne irrigui, uicis plurimis inhabitati. Iuxta quē Apirę Mylenorū colonia quondā, ubi nūc Finica eſt caſtellū, unde Hiera, id eſt, ſacra extrema. ubi promontorium altum in Piſidicis montibus Pamphylię imminentib. deſcendit, ex quo nōnulli ſunt qui putent Taurum initium hinc capere, ſed uerius in Caria Rhodiorum trāſmarina, uti ibi diximus.

Post promontoriũ illud, Olympus ciuitas interijt iuxta montẽ sui nominis sita, quę et Phœnicus appellať ubi croci secunda nobilitas, quæ inter alias clara fuit, euerterunt eam Romani, erat in iugis, quæ sæpius flagrant. Hinc litus Corycus: & Phaselis ciuitas insignis tum à Mopso cõdita, quæ modo nõ extat portus tris habens, & lacũ, Imminet ei loco mons nomine Solyma, in quo Solymorũ gens pugnaciss. habitauit, à Bellerophõte inde disiecta, Sub qua ad mare angustiæ sunt, ipsa in altũ penitus prominebat, conspiciebaturq́ procul. Iuxta quã Anticragus mõs erigitur, cuius in cõualle Carmylessus locus est: contra quẽ in mari Cisthene insula iacet in qua eiusdẽ nominis oppidum fuit. Post hunc Cragus mons est, qui promontoria ex se 8. facit, & urbẽ eiusdẽ uocabuli habet: Hic fabulas de Chimærę montib. poetæ confingũt, nam Plinius flagrat in Phaselitis mõs Chimera & quidẽ immortali dieb. ac noctib. flãma, ignem eius accendi aqua, extingui uerò terra, Quin & Ephestius & ciuitas Ephestia appellať: cuius exaduerso insulę sunt, Dolichistę: Chirogylon. Grambis, Aroge, & Enagora. Sub Chimæra ad orientẽ uallis est mõtis nomine à litore in mediterranea porrecta. Hinc attolliť Climax mons Masicyti caput, Pamphylio pelago adiacẽs. Iuxta quẽ, Taurus amnis in mare uadit: In quo monte Masicya ciuitas fuit iuxta quem tranquillo mari iter facientibus transitus est, tumescenti uerò flatibus inundatur. Hæc ad mare sunt: In mediterraneo uerò ac circa montẽ Cragantẽ ciuitates sunt: Cydna, Simbra, Octapolis, Comba, Sidymaq́: Itẽ Pinara oppidũ monti subiectũ: & Xanthus ciuitas insignis ad eiusdem nominis amnẽ 9. mil. pass. à mari, cuius incolæ quũ obsidione prgmerẽtur, ne alicui domino subijcerẽtur, ultro semetipsos iugulauerũt: Primo duce Arpalo Cyri præfecto, qui quũ tale facinus eos perpetrasse animaduertisset, neglecta urbe sepulchrũ illis præstitit. Secundo Alexãdri Philippi F. metu, talem cladẽ pertulerũt: Tertio Brutus unà eos cũ urbe deleuit, q nuncios illis mittẽs, ut à cęde cessarẽt, libertatemq́ illis donaret, reiectis nũcijs occidionẽ iam cœptã ad unum perficere student, ipse urbe capta Xanthios qui superfuerãt interemit, urbemq́ incendio cõsumpsit. Fuit nõ procul hinc Therapnas ciuitas Apollini sacra. & Araxa. Apud autem Masicytẽ montẽ Corydalla urbs: & Sagalassus in agro omni genere frugũ fertili sita: Item Rhodiopolis ubi fontes calidi. Inde uicus quẽ Aporidescomen uocant. Sequiť Metropolitanus campus & Trebendæ uicus. & Phellos oppidum cui obiacet insula eiusdẽ nominis ad mare. Ibi est & Myra ciuitas magna quondã & opulentiss. media in cõualle in excelsa petra sita parum à mari distans. Mox Lymira urbs fluuio sui nominis apposita. Et in agro Myliadi Podalæa iuxta Chomam amnem: & Nisa uicus. Item Choma ciuitas amne sui nominis infusa. Vbi tum Apollinis phanum & oraculum, sorte uersibus haud inconditis dare uates dicuntur. Fuit & Condyba urbs ubi Oenium insigne nemus uigebat. Et in Cabalia

uel

uel Castabalia, quã regiunculam quidam Solymam uocãt: à qua prouinciam aiunt quondam nomẽ traxisse (pertendit Cabalia longè in Pamphyliam) Bubon, Oeneanda Sindanna à quibusdam, Et Balbura magni uici, & opulent. Cabalienses quemadmodum & Colophonij, ut ait Plinius, cohortes canum habuere, hæ primæ dimicabant, aciem nunquam detrectantes, hæc erant fidelissima auxilia.

Galatiæ siue Gallogræciæ, regionis situs.

GAlatia siue Gallogræcia, cuius pars altera quæ in Euxinum pontũ uergit Paphlagonia & à quibusdam Pylæmonia dicitur, ad orientem Bithyniæ ac Phrygiæ iacet, Cui ex Gallis Græcisq́ adulteratũ nomen obuenit: nam Galli per eam tempestatẽ Breno duce multis Europæ prouincijs deuastatis, è Græcia in Asiam à Bithyniæ rege inuocati, (In tanta enim authoritate ac terrore gallicum nomẽ peruenit, ut nullum tum bellum sine mercenario Gallorum exercitu administrabatur) mixto Gallorum Græcorumq́ exercitu traiecerunt, rex uictor, regnum cum Gallis diuidit, qui regionẽ ex duarum gentium nomine Gallogræciam uocauerũt ac deinde ut Appianus ait Galatiã corrupto sermone dictam esse. Sunt qui locorum bonitate allectos potius quam regis inuocatione trãsfretasse dicant: qui ueluti frugum semina mutato solo degenerant, sic illa gemina feritas eorum, asiatica amœnitate mollita est, Nam inuitati deinde loci blãdis moribus cœliq́ lenitate afflati uirilem animum in muliebrem conuersum, deposita arma nunquam resumpserunt: Fuerũt gentes tres duæ Trogmi & Tolistobogi à ducibus nominatæ, Tertia à gente quæ Celtica est Tectosages: Terra frugum omnis generis ferax, quæ & Amethistum lapidẽ inter alia parit. Terminatur hæc prouincia ab occasu dictis iam: A meridie Pãphylia. Ab oriẽte Cappadocia: A septẽtrione parte Euxini Ponti, Galaticià se cognominati. Igitur ad mare ultra flumen Bilim (haud minus 200. & 50. mil. pass. nauium cursu extenditur litus) Climax, Scala oppidum: quod & Pisinus dicitur, emporium eorum qui in regione sunt, Cui mons Dindyma imminet, hoc est ea pars montis. quę huc ex Phrygia protendit. Item Teuthrania ciuitas à Teuthrane Cilicum & Mysorum rege qui ibi imperauit denominata. Mox Ægialum oppidũ loco arduo positũ. Vnde est promontoriũ uel extrema Carambis nomine, in quo eiusdẽ nominis oppidum fuit. Sunt qui dicant Ænetos ciuitatem apud hoc promõtorium extitisse, à quib. in Italia Venetos ortos esse: unde Solinus: Paphlagonia insignis loco Æneto insignis quoq; mulorũ agrestium genere. Post Zephyrium est promontoriũ. & Callistratia oppidũ. & Aboni oppidũ, quod Abonus quidã condidit, & Cimolus, & Anticimolus, & Armena, uel Armine Sinopensium uicus portũ habẽs, & Stephana uicus alter. Huc usq; supercilium montis mari imminet, optimã ad naues ædificandas materiem & ductu facilem habens: Dein Sinope urbium quæ in hac regione

sunt

sunt clarifs. priscum adhuc nomen retinens, ab una filiarum Asopi Sinope uocitata, quæ ab Apolline rapta in hunc locum delata est. unde Flaccus Valerius:

Axenon complexa sinus stat opima Sinope
Nympha prius.

Condidisse deinde eam (ut fama est) Antholium & Demoleontē, qui in expeditione cōtra Amazones cum Hercule cōmilitarunt, huc aūt appulsi eiectis Syris à Chersoneso, urbem muro cinxerunt: Postea Milesiorū colonia fuit, cuius magna apud finitimos populos habebat authoritatis, Eupator quippe eximiē illā coluit, et regni metropolim fecit: Mithridates etiā primam sibi regiam cōstituit, Vrbs in Chersoneso sita, cuius collum duobus tantum stadijs constat, quo continenti annectitur, ipsa in eum ē monte descendit utroq; Isthmi latere portus amplectens, pars reliqua Chersonesi plana præter ripas, quæ inaccessis petris circumcirca muniūtur, aditus habentes quampaucissimos, illosq; difficillimos, In superiori uerò parte urbis optimū solum est, & agrestib. hortis ornatum, præsertim suburbana. Inde Varecus amnis: & Catizira oppidū Cytapsia à nonnullis, ubi Zaliscus fluuius in mare exit Bilæus à quibusdā ultra quē gens est Paphlagonū. A quo haud procul Halys fluuius Lali modo corrupto uocabulo litus aperit, sic à salibus fossilib. quos in Ximina campo præterfluit denominatus, ex radicibus Tauri mōtis Armeno colle exortus, Qui per Cataoniā minoris Armeniæ, Cappadociamq; iuxta Cambysenā multus flexuosusq; ac non nisi 200. mil. pass. ab Issico Ciciliæ sinu longe per mediterranea ad occidentē defertur, postea cōuersus ad septentrionē per Galatas & Paphlagonas quos terminat, & Leucosyros uadit (tortuosus enim est) A quo usq; Aramenā Gadmolitica interiacet regio, felix quidē ac tota cāpestris: ubi oues mollis pellis & lanę, q̄d in tota Cappadocia atq; Ponto perparum est: Item Damæ quarū alibi paucitas, habetq; Paphlagonia in ijs locis ubi nullæ restagnent aquæ fossiles pisces, gratissimos cibis terrenos altis scrobib. ut Plinius ait. sed Gadmolitica, quum opulenta sit sæpius causa ut inuaderetur fuit: Hinc autem reliquum litus ad orientem Calybes populi tenent, in quibus post Halym Amisus ciuitas insignis est, quæ nūc Simiso dicitur, Hanc prius Milesij, dein Cappadoces condiderunt, post Athenienfiū colonia fuit dū mari illi imperarēt & Piræa nominata: hanc Eupator quemadmodū & Sinopē P. ædificijs ornauit: at Callimachus, quū in ea à Lucullo obsideretur, immisso igne totam penè incendit, Lucullus uerò reparandæ urbis desiderio accensus, plurima eorum quæ ceciderant deintegro præsens ædificauit, Cui optimus est ager aquis multis irriguus. Interius uerò à mari, oppida ac uici sunt: Zagira, Plegra, Pteria locus munitissimus apud Sinopem ubi Crœsus primum cum Cyro pugnauit, alij Pteria munitissima ad mare urbs fuit à Crœso capta dirutáque. Item

Sacora,

Sacora, Heluia, Tobata, Germanopolis, Gelaca, Xoana, Dacasya: & ad meridiem magis ac iuxta Galatiã, Mosium Aricanda nunc: Sacorsa: Pompeiopolisq; Eupatoria ante Amiso finitima in radice Olgasis mõtis à Mithridate condita, cuius regia appellabat̃ quo uicto nomẽ mutauit: Est Olgasis mons altiss. ac aditu difficillimus in quo plurima Paphlagonũ templa fuerunt: circumstant Blæna & Domanetica regiones satis feraces, per hanc Amnias flumen illabitur, Zaliscus à quibusdam. Hinc haud longè Pimolisum castellum regium est, nunc autem dirutum, à quo regio ex utraque parte fluminis Pimolitica appellabatur: Prope quod Sandaracurgium mons est, totus penè concauus propter metallorum effossionem, Hunc operatores maximis cuniculis subeunt, ubi ex letifero metallorum odore laborantium corpora cito moriuntur. Inde Ciscena regiuncula in qua Cimata castellum munitissimum Olgasi monti subiectum quod Mithridates condidit. Mox Conica: Andrapa quæ & noua Claudiopolis ad Olgasum montem sita. & Sabanis: & Titurus siue Titua, & omnibus his orientalior Eusena. Sub Paphlagonibus autem in Galatia ad occidentem magis Tolistobogi sunt, ad orientem Trogmi: mediam uerò ac uberrimã regionis partem Tectosagæ occupauerũt: In Tolistobogis ciuitates sunt; Germa colonia: Pessinuns, Vindia, Anarus, Tolistochoria gentis caput, iuxta Dindyma montẽ, & Veteſtum. In Trogmis, Taxiũ, Lascoria, Androsia, Claudiopolis, Carissa: Phubatine, Dudusa, Saralus, Vcena, & Rastia. In Tectosagis ciuitatũ prima Ancyra metropolis ast ab anchoris nauium captarum à Mithridate, quas Ptolemæus Ægypti rex suppetias Galogræcis miserat quç Anguri nunc à barbaris appellabatur, magna atq; opulenta, haud procul ab Haly fluuio: Olenus, Corbiuntus, Agrizama, Vinzela Orosologia, Sarmalia, Dictis, Carima, Landosiaq;. Sub dictis autem gentibus ad meridiem Proserlimenitæ populi sunt ipsis coniuncti: subq; ipsis Bizeni, & pars Lycaoniæ transit enim Lycaoniæ nomen in Cappadociã usq;, in quibus ciuitates sunt, Petenessus oppidum altiss. & munitiss. loco situm, cuius incolæ ne regib. quidem unquã paruerant: Item Cedaumana, Siuata, Ardistama, Ciæna, Congustus, Tetradiũ, Laoditia combusta appellata, Vasada, & Perta. Et post has gẽtes usq; Pamphyliã regiones sunt. Ab occidẽtali plaga Pisidia: Ab oriẽtali Isauria, quib. interiecti sunt Orindici: Sed lõge optimi eius regionis bello Pisidię, quũ eam rẽ animus facit, tũ agri fœcũditas, & multitudo hominũ, & situs, q̃d in editis positi locis adiri nequeũt: Fuit quoq; Isauria q̃ nomẽ adhuc seruat ante hanc nimium potens, dein subuersa est, ex quo pristinæ claritudinis pauca admodum uestigia monstrat, regio & hæc munitiss. natura est. In Pisidia Apollonia ciuitas fuit: & Antiochia, quæ à Roman. Pisidica, à Græcis Mygdonica cognominatur, barbari eam Sibin modo appellant, opibus tum atque hominum multitudine clara, in campo partim, partim in colle quodam

sita, quæ Rom. coloniam habuit: Hanc Magnetes habitauerunt qui iuxta Mæandrum sunt cui regio circumadiacens Mygdonia uocitatur feracissima atque aprica. Hinc est Amblada uicus in montanis locis situs, unde & Ambladense uinum effertur ad medicas curationes accommodatũ. Item Albasum oppidum in Tolistobogorum fine à quo haud lõge fons est qui Alexandri dicitur: sub quo in regionis penè finibus Antibura ciuitas est: & Epossognatum oppidum. hinc Alabrus amnis per Axylon terram in Cattaratam flumen uadit: quæ terra ab re nomen habet, non ligni modo quicquã sed ne spinas quidẽ, aut ullũ aliud alimentum fert ignis, fimo bubulo pro ligno utuntur: Vbi castellum est Cubalum nomine, Ad septentrionem montes attollunt̃ alter Troginus, alter Magaua appellatur, quorum radices gelidissimæ sunt, ad Taurum usque regionem editissimam recedẽtes. Vltimo deinde ad austrum loco Neapolis habitatio est, apud Phazemonem uicum constituta à Pompeio ita appellata: Est Phazemonetica regio quam Megaloim Pompeius nominauit: cuius septentrionale latus Gazilotus, & Amisinus ager claudit, occidentale Halys, orientale Phanarea. In Isauria Saurata ciuitas est, nunc Souraseri ab incolis dicitur: et altera quæ Listra appellatur: Isaura præterea qui uicus uetus dicebatur, bene munitus quẽ Amyntas diruit, eodem loco nouum opus ædificans quod perficere nequiuit. In Orindicis, Misthium, & Paspa oppida sunt: cætera castella ad quadraginta quatuor, inter asperas conualles latentia, aditu difficillimo.

Pamphyliæ prouinciæ situs.

Pamphylia prouincia Messopia antea appellata superioribus iungitur, castella habens edita, siue in profundis conuallibus siue in arduis montibus sita sint, quib. quę in concauitatibus iacent præcipitia prærupta que iuga imminẽt: quare latrocinijs dediti, finitimos pace frui nunquam sinũt. Fuisse Pamphylios ut Herodoto placet ex socijs Amphilochi & Calchantis mixtis sanè hominibus qui eos ex Troia sunt sequuti, ex quibus alios hic remãsisse, alios in alia loca dispersos fuisse. Hæc regio temporibus nostris in duas partes diuiditur, altera quæ ad septentrionem Pisidiæ Isauriæque & Cappadociæ iungitur, Caramam appellatur, quę & partem Cappadociæ includit, in qua Iconium: Laranda, & alia: Altera uerò, quæ ad mare uergit, Ciliciam que ad orientẽ excipit Scanderorum uocatur. Pamphylia ab occasu terminatur Lycia: à septentrione & oriente iam dictis: à meridie pelago à se Pamphylio uocitato, quod sæuum semper ac procellosum est, cuius profundo Heliopen piscem, nec alio pasci loco: circiter 150. mil. pas. præternauigatione. In hoc litore primum Sardemissus mons eminet: cui exaduerso scopuli nonnulli ignobiles sunt: Et ad auroram Crambusa insula cui antiquum remansit nomen, à quo monte incuruatur litus, magno que recessu pelago cedit, In quo, prope litus, altera insula

parua

parua est, quæ Apelbusa olim dicebatur. Et in ipsius litoris intima Olbia urbs, ingens tum sane munitio, nunc deleta. Dein Sattalia noua urbs ex diminutione antiquę Attaliæ exorta, quæ ad orientem Cattarati fluuŋ ostio apposita erat. Is à quibusdam Cobulatus dicitur, multus & torrentis more impetuosus ab alta petra descedit, adeò ut longissime strepitus exaudiatur, & quia se præcipitat ita dictus. Ipsa inter maritimas eius regionis urbes maxima ac munita est, portũ habens, q̃ emporiũ uniuersi tractus illius egregiũ fit. Inde Magidis oppidum fuit. Mox Eurymedon flumẽ in mare fertur, quod quidã Lysim uocãt: ubi magna Cimonis Atheniensiũ ducis, aduersus Phœnices & Persas naualis pugna atq; uictoria fuit. Inde Alæa urbs cũ fluuio, et lacus ingẽs aquis marinis repletus nomine Capria à quibusdã palus Caularitis dicit̃ ab influente amne. In quẽ Cestrus amnis deuoluitur, alio nomine Caularis, nobiliss. ad nauigandũ facilis. Vltra quẽ ad eundem lacum Sida Comanorũ colonia est portum habens quem Tauri promontorium claudit: apud hanc ciuitatem uendendæ prædæ forum Piratis quos magnus deleuit Pompeius exibebatur. Item Melas amnis id est niger, altus & uerticosus, In quo Plinius hanc, à Cilicia terminat. Post illum Ptolemais urbs interŋt: unde Ciliciæ Tracheæ, id est, asperæ initium est, Quod ad Pamphyliam pertinet, quæ Taurii iugo comprehenditur, nullum uel raro locum planum habens, tota difficilis ac præceps est: in ea Coracesium castellum quod hæc ætas Scandelorum uocat, à quo prouinciæ nũc partem appellari diximus, in petra prærupta situm. Item Arsinoẽ urbs uetustate absumpta, & Sysdra ciuitas quæ in Imbaro monte sita erat, hactenus maritima. Conterminæ uerò Phrygię Pisidiæq; in mediterraneo hęc sunt: Seleutia cognomento Pisidia, nunc Charazasar decẽ mil. & 500. pass. ambitu, quam Alexander magnus amœnitate regionis circumadiacentis delectatus cõdidit, suumq; nomen indidit, quæ excisa ab Antiocho Seleuci F. reparata est, & eam patrio nomine appellauit, Cuius ager omni eo tractu solus uitibus felix, montibus inclusus centũ & octuaginta mille passibus in circuitu, ad quem difficilis solitudinibus harenosis aditus est centum & uiginti mil. pass. undiq; adiacentibus. Mox Antiochia quæ & Cæsarea dicitur Pisidarum uel Solymorum colonia, nunc euersa. & Beudos oppidum antiquum, & aliud Baris, & Comana quæ appellabatur Silenis. ac Darsa urbs illi proxima ultra quã palus est. Et uici quidam, in ŋs Lisinia siue Lyrsenus iuxta Cattaratum flumen. Item Cormasa, Alactus, Tiscouentus, Plitendus, Eposognatusq; mõtani omnes. Et sub ŋs in Carbalia regione Critopolis, Pogla, Menedimium, Vranopolis, & Pisinda ciuitas in uertice Solymi montis posita. Et Ariassus, & Corbasa oppida, & Mylias ciuitas quam meminit Ptolemæus, Plinius, Myliæ Thracum soboles quorum Caricanda oppidum ea prius Solyma appellata est, in Solymi enim mõtis petra colle sita erat, q includit̃ inter Taurũ Termessumq;

ad aquilonem uersus Apameorum regionem. Et iuxta Lyciam Termessus ciuitas in ijsdem montibus sita, angustijs adiacēs, quas Alexander aperuit, per quas amnis Taurus deuoluitur, qui in mare ad Masicytū montē cadit. Hinc in ea Pisidiæ parte, quæ in hac prouincia cōputatur oppida ui cinq; sunt, Prostama, Adada, Olbasa, Dyrzela, Orbanassa, Talbonda, & Cremna Rom. colonia. Sunt & Omonadū loca in rupib. præruptis Tauri magna ex parte inaccessibilib. cōstituta, in medio est planities concaua & ferax, in multas conualles distincta usq; Omona oppidum. Inde Commacum uicus, & Pletenisus oppidum in colle sedens. & Vnzela, & Selga urbs quam modo incolę, Philadelphā nominant, à Chalcāte primo, dein à Lacedomonijs condita: ex qua re Dionysius:

—Nec non clarissima Selge
Gentis Amyclææ pulcherrima mœnia quondam.

Quæ quū in summis Tauri partib. iaceat, non tamen locū sterilem circa se habet, sed adeò frugiferū ut multa hominū millia possit enutrire, nā & in ipsa urbe aliquando 20. uirorū millia fuerūt, Vbi pleraq; loca oleis & uitibus cōsita esse, & pecorū pascuis uirere: cirumq; syluas pullulare uaria materie frequentes, storace præcipue, Est enim storax arbor magna & recta: ubi & lilium optimū ad unguenta reperitur: hæc montana pręcipitijs munita sunt, paucisq; & angustis aditib. penè inuia, Quę quū cætera flumina efficiunt, tum etiā Eurymedontē & Cestrū, quib propter loca ardua pontes passim uijs impositi sunt: hæc de Selgicis montib. Verū mediterraneæ eius partis quę proprie Pamphylia appellaī, hæ sunt: Perga, & Siluum, & Aspendus ciuitas in monte ab Argiuis condita iuxta Eurymedontem amnem, ubi largius coquitur sal, & usq; ad mediū lacum (est enim lacus) in quo tantundē noctu subuenit, quantū die auferas, Postea ad orientē in Cilicię Tracheæ mediterraneo: Laertum castellū est in tumulo quodā situm qui mamillæ speciē præbet, sub se stationē habens, nō enim à mari procul est. Itē Cassæ, Lyrba, Colobrassus oppida in petris posita, & Eritia urbs. Et in extrema regionis parte ad aurorā Cybira urbs ualida q̄ olim ut refert Strabo 30. peditum millia, equitū duo mittebat: quod asserit Liuius, Feroces hæc regio ad bellū habet uiros, qui quatuor linguis utebantur, Pisidarum, Solymorū, Gręcorum, ac Lydorū, à Lydis enim profecti dicuntur qui Cabalensem agrū tenuerūt: quibus proprium est ferrū facile extornari. Mox Ion uel Tabusion castellū est, flumini Indo imminens, cui fecerat nomen Indus ab elephanto deiectus, in Cestrum amnem exiens. Fueruntq; Muleum, & Alimna urbes.

Cappadociæ prouinciæ situs.

CAppadocia prouincia hinc dicenda est, quæ ad orientē Paphlagoniæ Galatiæq; iacet, nomē à flumine trahens q̄ eam percurrit, Leucosyria priorib. sæculis à Syro Sinopis & Apollinis F. dicta, Iose

phus

phus Moschin quæ deinde à græcis Cappadocia appellata est: cuius antiquæ appellationis signũ ostendit, nam ciuitas in ea quæ hactenus Moza dicit, Persæ quũ prouinciã obtinuissent in duas diuiserũt satrapias: Dein Macedones expulsis Persis, ex Satrapis regna cõstituerũt, & partẽ q̃ Taurum uersus ad meridiẽ est, propriẽ Cappadociã nominauerunt, alterã aũt ad septentrionẽ Pontũ cognomento Polemoniacũ, ab urbe in ea tum celebre uocauerũt. A qua & Euxinũ appellari Pontum quidã uolunt, eo enim mari abluit. Temporib. uerò nostris Turchia noua appellat. Rom à barbaris, id est Romana ut in Asia diximus. Terra argenti, Æris, ferri, aluminisq; et cęterorũ metallorũ fertilis, necnon frugũ omniũ ac uini exuberãs est: ubi sal croceus effoditur translucidus & odoratiss. Nascit & rubrica q̃ Sinopica dicit omniũ optima: Cristalli quoq; & Onychiti lapidis crustæ, ea regione præsertim quæ Gallatiæ finitima est: Nec nõ lapis quidam candidus colore ebori persimilis. Præterea ante alias equorũ altrix, & prouentui equino accõmodatissima, ubi fons est quo poto, equis (nec ulli alio animali) spargit albor cutis. Cappadocia terminatur ab occasu Paphlagonia, Gallatia, & parte Pamphylię: A meridie parte Cilicię propter Taurũ montẽ: Ab oriẽte Antitauro iuxta Armeniã minorem, & Moschio mõte, & Euphratis parte: A septentrione Ponte Euxino, supra 400. & 50. mil. pass. excursu. Igitur post Amisum, litus Leucosyrorũ protenditur in quo primũ Scadisia oppidũ cũ fluuio & Lycastũ ubi modo Docastelli. Mox Iris flumen eodẽ ferè nunc nomine, Liriũ enim dicũt, prægrãdis ac tortuosus à Scordisco mõte fluens, ad occidentẽ primo per Diaximoniticã felicẽ campũ fertur. Dein ad orientẽ conuersus, Scylace flumine, & alijs assumptis uertitur ad septentrionẽ per Phanaræã, ubi in ualle quadã accepto Lyco amne, alio nomine Cappadoce qui initia ex Armenia minori trahens, planitiẽ Themyscyrã irrigans mare intrat: Est Themyscyra campus Amazonũ quem Phanagoriã Ptolemæus appellat mari proximus, nomẽ ab urbe deducẽs Amazonũ regia quondã, quæ initio in ostijs Thermodoontis fluminis posita fuit à Themiscyra feminarũ regina condita. Nunc uerò occidentalior facta Lirio ab incolis uocitat 2. mil. pass. supra mare, ad flumẽ sui nominis. Itẽ promontoriũ Herculis quousq; Leucosciri litus habebãt: Intus uerò partẽ alterã Phanareæ regionis, nam alterã penes Halym in Paphlagonia diximus: terrã optimã quæ & oleis & uitib. consita est, nec non rebus cæteris excellit: dictiq; Leucosciri ad Syrorum differentiam, qui extra Taurum sunt colore adusto: in quib. ciuitates ac uici: Bœnasa: Sebastapolis parua, Tebenda, & Amasia urbs quæ sic etiam nunc appellatur, in profunda ualle sita, in cõcursu amnis Lyci cum Iride, Per quam Orgis flumen fertur, arcẽ in prærupta petra habẽs quæ amni atq; urbi imminet, habitationes ab arce dirimens ponte tantũ iungit, ac inde in Halym cadit, dilata ualle (arctat enim ad urbẽ) campi aperiũtur, feraces quidẽ usq; ad Ha-

Qq 2 lym:

lym: Vrbi uerò adiacēs regio, licet magna ex parte nuda ac deserta sit, non tamen inutilis pecori est, reliquū uerò frumenti fœcunda: In his castellum Sygyliū in erecto & excelso, & in acuto tendente monte sitū, aquas abundantissimè habēs, cui ad occasum agri Amasieni. Stiphana lacus magnus est, piscib. refertus: Ad quē Eizana castellū interijt munitiss. dum exiaret: & ad eundē ab occasu Phamizoniū siue Phazemoniū à quo nomē regioni fuit, Neapolis post uocatū, cuius planities omni tēpore herbida est, bona pecori, panici & milij ac cæterorū fructuū ferax, uuæ, prunorū, malorū, nucumq́ ex q̃ ferarū omnis generis copia ibi est. Prętereа Cologi uicus, et Etomia, Pialę, Pleuramis, Pidæ, Sermugaq́, & Comana ciuitas q̃ Pontica cognominat̃ Bellonæ deæ sacra, quā Iris fluuius (Plinius Salius) præterlabitur, cuius ager uitibus floret, Ipsa populo frequens molli ac delicato est, insigne Armeniorū emporium. Itē in radice montis Amazoni seu Armenij (nam utroq; nomine uocitat̃) oppidū fuit Thermodon ad fontes eiusdem fluuij nominis sitū quod Pharmachiā deinde dictum fuit. Est Thermodoon fluuius qui posterioribus sæculis mutato nomine Hermonius dictus est Plutarcho authore, nunc uerò ab accolis Pormon dicitur, qui ex mōtanis nemorosis locis, confluentib. riuis auctus, pari aliquandiu tractu cum Iride campum sui nominis percurrēs mare infunditur: Quem Valerius Flaccus describens ait:

Sæuaq́ Thermodon medio Sale murmura uoluens
Gradiuo sacer, & spolijs altiss. amnis

Amazonū uaria est historia, alij eas apud Cariam Lydiamq́ collocarunt: alij Mygdonū campum illis attribuerunt: alij in Hellesponto sedes dedere: alij ultra Borysthenem in Scythia eas habitasse dixerunt: Sed uulgatior opinio Themiscyram illarū fuisse patriā censet, originem tamē Scythicā, nam & in Sarmatia Asiatica ultra Caucasum montē quam nonnulli scriptores Scythiam uocāt, Ptolemęus Amazones ponit. Circa Thermodoōtem fluuium ait Plinius duo genera esse apum, & quæ in arboribus mellificant, & q̃ sub terra, triplici cerarū ordine uberrimi prou tus, etiam Hyaspis gēma inuenitur, & Alabastris uilissimus sine ullo nitore, in cuius amnis dextra Polemonium ciuitas fuit haud obscura quæ & nomē præiacenti ponto dedit, Polemoniacum enim ab Herculis promōtorio ad Isthopolim usq; uocabat̃. Nūc in dicti amnis læua posita, Vatiza ab incolis dicit̃. Inde Iasoniū promontoriū & flumē: aliudq́ Melanthus haud multò post in mare fert̃. Mox Cyteorus oppidū, & Hermonassa mediocris statio in recōdito sinu. Huius orę mediterranea licet nō ualde ferax, rigua tamē est, in qua sunt oppida, Gazelenæ siue Gazelō prope Halym amnē statuitur, Eudiphus, Caruanis, Barbanissa, Ablata: Itē Neocęsarea urbs terræ motu euersa, quam Lycus fluuius abluit, atq; à minori Armenia eam distermi nat, Quæ renata denuo Thocatum barbari uocant, Dein Saurania oppidum,

dum, Cui ad austrum Scordiscus mõs eminet. & in media planitie Megalula urbs in ripa Iridis amnis posita Eupatoria primum à fundatore nominata, quã quum nondũ absolutã Romani euertissent Pompeius denuo erexit, additaq; illi regione sales fossiles habẽte, unà cũ colonis Megalopolim appellauit. Fuitq; circa eum locũ urbs regia Goziura, antiqua sanè regia, nunc deserta quam flumẽ Iris prælabitur ubi se ab occasu flectere in aquilonẽ incipit. quam aboleuit uetustas penes Iridem amnẽ, ubi se ad occasum cõuertit: Item Zela urbs cognominata Sacca quam Nicomedis filius Zielas nomine, condidit in campo loco satis munito sita, tumulus est quasi de industria factus, undiq; in excelsiori fastigio murũ excipit, quẽ multi magniq; in coronæ modum ambiunt colles, quorũ editiss. unus est, 3. mil. pass. ab urbe, uictoria Mithridatis & Rom. infelicitate nobilitatus admodũ: ac dein uictoria C. Cæs. expiatus. Fundarunt Zelam Persæ, qui quũ petrã in campo sitam animaduertissent, eam terra in mõtis figurã exaggerantes muro circumdederunt, Strabo super aggerẽ Semiramidis conditam dicit, In quam Pompeius colonos deduxit, quæ una ex claris postmodum illorum locorum ciuitatibus fuit. Mox Sebastia quæ urbs adhuc ita dicitur haud magna ad Lycum amnẽ. & Mesoroma, & Sebalia, & Megalassus oppida sunt. Rursus iuxta Pontum Cappadocum Isthopolis humi prostrata. & Cerassus maxime tum illustris Sinopeorũ colonia, in sinu sui nominis posita, q̃ excisa, nũc à barbaris Omidie dicit, Vnde in Italiam à L. Lucullo Cerassus arbor uectus est, qui de patria nomen accepit. Inde in mare flumina Lassonius & Melantius uadunt. Mox Pharnatia oppidum est, quod ex Cyteoro quandoq; habitatum est: Contra quod in mari Carcheritis insula iacet, à Græcis Aria, Marti deo dicata, Pharnatæ ex pelamydum delphinumq; piscatione uiuunt: ex terra uerò quæ illis angusta est metalla eruunt, nunc ferri, prius etiam argenti, Imminent eis mõtes metallis pleni, ac syluis operti quæ non ualde coluntur: quos Halyzonos, id est mari circumdatos poëtam appellasse Strabo putat: qui & Chalybes dicunt. Sũt qui Halyzonos Amazonas esse dicãt. Postea Sida urbs, Chirisonda nunc, quam Sidinus flumen abluit, planitiesq; per quam labitur Sidina appellatur. Mox Tripolis castellum cum fluuio & Phylocalia, & Liuiopolis oppida, & Hyssi portus, Cui Trapezos urbs adiacet, quæ à iunioribus Trabesonda modo dicitur, maxime illustris à Græcis in calce regionis condita, quæ Sinopeorum coloniã habuit, uasto mõte retro clausa. Hinc Cissiorum quondam, nũc Lassiorum litus ad orientem excurrit, & in eo Pitiusa pagus, Rhizus portus, Cui Athenarum imminet promontorium inde Cordyba oppidum, Morthula castellum, et Arcadus fluuius in mare editur. Item Xylina urbs ad Cissi amnis ostium sita, qui ex monte eiusdẽ nominis oritur, à quibusdã Pixis appellatus. Et Asporrus castellũ in acuto ac præcipiti saxo positum cum fluuio qui modo fluuius Zoroch

Qq 3 dicitur,

dicitur, Is nascitur in extrema Moschorum montiũ parte ad austrũ, quorum radices lambit, quousq; in mare uadit: Plinius ex Paryardis mõtibus effusus, coniunguntur enim ad inuicem, nisi quantum fractura Euphratis disiunguntur. Moschi enim montes ab Euphratis occidentali ripa, ubi ad austrum flectitᷓ, desiliũt, qui perpetuo inde iugo ad septentrionẽ iuxta Colchos supra Pontum Euxinũ inferuntur, quibus hæc regio à maiori Armenia ea in parte dirimitur. Et post Asporrũ Sebastopolis est in eorum montium colle sita. Retro aũt à mari in Pharmacia regiuncula iam dicta oppida sunt Zephyriũ, Aza, Colacia, Cordula, Trapezusæ, Asiba, Mardara, Camuresarbũ. Sub qua regio alia est Paryadra nomine, satis felix, ferũtq; in ea 55. castella quondam fuisse, quę Mithridatem locis munitiss. constituisse uolunt, ex quib. Hydra, Bosgodariza, & Synoria quę clariss. habentur. Locus omnis montanus arduis præcipitijs defensus, qui aquis ac syluis abundat, Nam & Lycus amnis ab Armenia per huius conuallem egreditur: Obtenditᷓ enim Paryadra à locis Sidinæ & Themiscyriæ proximis usq; ad montanã minoris Armeniæ, quo in loco Ponti latus orientale constituit, Nam diximus paulo antè regiones quasdam Ponticas cognominatas esse. In hac quoq; Cibira urbs Mithridatis sedes sub ipsis Paryadrę radicib. fuit. Dein ad austrum Magnopolis quam quũ Pompeius cepisset, & in urbis modum struxisset Diopolim nominauit, quę dein Augusta est dicta. Vnde paulo uicus fuit urbis amplitudine Cameria nomine in quo Phanum Mẽsis Pharnacis appellatum erat, multis sacris seruis ornatum, & regione sacra diues. Item Nouus locus mirifice structus, circũdat enim uerticem cuiusdã munitæ ac prærruptę pertræ, habentis in summitate fontem aquæ uberrimũ, ad radicem flumen ac uallem profundã, circumcirca syluosa & montana, & sicca adeo ut intra 15. mil. pass. castra nõ patiatur, in ea erant preciosissimi Mithridatis thesauri. A Paryardris autem montibus Cissa emittitur & Moschicis iuxta Euphratem iungitur, à quo Cissa gens nominata est (subiacet enim monti) qui mons à quibusdam Cydissa uocitatur, asper sanè, cuius summa Heptacometæ, id est, septipagi obtinent qui Gurelli uocantur homines agrestes atq; feri, notis signantes corpora, quorum super arboribus alij: alij in turribus ligneis habitant ex quo uocabantur ab antiquis scriptorib. Mosynœcos, id est, turricolæ, turres enim mosyni uocantur: de quibus Dionysius:

Mosyniq; domos præbent quis lignea tecta
Turribus arboreis habitantes unde uocantur.

Hi ferina carne, & arborum fructibus uiuunt: atq; ex ijs desilientes peregrinos adoriuntur iter agentes: Sunt & in his Byzares: & Macrones populi, quos Flaccus meminit. Heptacometas legiones tres Pompeij intere misse historiæ tradunt, nam quum per eius montana proficiscerentur, admixto in crateris furente melle quod rami arborum ferunt potos & mente captos

te captos adorti facile interemerunt. Hinc ad Euphratem Acilesina regiũcula est, in qua mons est Dastira nomine aquis abundans prope quem Euphrates fluit, qui ab Armenia minore Acilesinam disterminat, quousque pars ea Cappadociæ quam Pontum uocari diximus pertinet, Ac deinceps quæ proprie dicitur Cappadocia, cuius prima regio est Chamannea ad occasum Iridis amnis sub Phanarea, Vbi Zama oppidum cum fluuio, mox Andraca oppidum celeberrimum. Gadasena uicus & Saruena in modum urbis ædificatus & est regionis metropolis. Post dictam regionem alia est auroram uersus Sargaurasena uel Sargausina inter Argæum montem & flumen Iridem constituta. In qua Phiara uicus: & oppidum quondam Herpa nomine apud Carmalem fluuium qui transmisso Tauro monte per Cilicos campos delapsus Pyramo iungitur. Item oppida Sadagena: & Gauræna sunt: Et Sagalassus ciuitas quam Seglesũmque uocant, & Ariarathyra, & Maroga. Item alia regio dictæ subiacet Gardaucrita siue Garsaura, ad occasum Argæi montis sita Antitaurum ad meridiem habens: in ea Phreata, id est, Putei uicus. Archelais colonia à Claudio Cæsare deducta quam perfluit Halys. Mox Nannessus uicus. & Diocæsarea urbs & Tiara, & Castallia, & Salambriæ, & Tetrapygia. Est & regio Gabadania nomine à quibusdam Eusebia & à quibusdam Ephestia dicta intra Argæum Antitaurúmque montes & flumen Melam iacẽs, magna ex parte plana frigidáque, ex quo perraro sicubi fructuosam gignit arborem frumento tamen abundat, & pecore omnis generis: In qua Moza nobilissima ciuitas ac gentis caput quæ & Mozacha, Eam Cæsaream Tiberius appellari iussit, nunc Tisaria à barbaris, sub Argæo monte sita, loco sane difficili, ad habitandúmque incommodo, nam licet ante urbem campestris extendetur planities, collibus undique arduis & asperrimis circumsepta, tota sterilis est ac sicca, nec non harenosa petrosáque. Quod quum paulum ab urbe processeris, campi undique igne exusti sese offerũt, quare inculta omnia, & squallida iacent, secat tamen etiam quinque millia passuum ab urbe fluuius Melas, id est Niger quem Magnum Ptolemæus appellat, Qui quum ex humillimo loco propè urbem in Argæi radicib exoriatur, statim in lacus ac paludes effunditur, ex quo in hac parte inutilis est, ac urbis aërem in æstate corrumpit, etiam lapidicinas quæ ibi sunt ociosas reddit, Quibus autem rebus quæ urbi necessaria sunt è longinquo afferri opus est, præter ligna, quibus Cappadocia penè omnis caret, In radicibus enim Argæi sylua, unde lignari facile, etsi lignatoribus periculum sit, subiecta quippe loca syluæ, subterraneos ignes nec non gelidas habere aquas dicuntur, unde herbidum solum sit, & locis quibusdam palustre, ex quibus in nocte flammæ consurgunt, qui nisi cautè rem peragant, sæpe (quemadmodum pecori obtigit) in obscuras ignis fossas trahuntur, Quos tamen ignes innoxios esse fe-

runt, & languida refulgentes flãma nihilq̃ comburẽtes: Est Argæus mõs omnium huius loci altiss. quod notatur ex ijs qui eum ascendũt, quanquã pauci, sereno cœlo utrumq̃ æquor aspici, Issicum ac Persicum, cuius cacumina æstate pariter ac hyeme niuosa sunt. Post autem Mozã Cyristra oppidum est ad montem Antitaurũ, & Ebagena, & Archalla, & Sobara castella. Sequitur Lycaonię pars oriẽtalis (partem enim occidentalẽ in Galatia reliquimus) quæ sic etiã appellatur. In hac regione Adopissus uicus est, & Canna à quo haud longè Iconium olim urbs celeberrima, nunc Cognum ad amnem Ceranum in Melam exeuntem sita: felicem circũ se campum habens, Nam Lycaoniæ pars quæ collibus tenetur, nuda est ac frigida, onagris tantũ pascendis apta, Vbi multa aquę penuria quæ sicubi sunt profundiss. puteos habent. Prope urbem lacus duo sunt alter maior qui Coralis dicitur, alter minor qui Trogetis appellatur. Deinde oppida sunt Paralais, Corna, Chasbia, et Barattha: Et sub ea ubi à Tauro Antitaurus dissilit, regiuncula est quæ Antiochana dicitur, Est in ea Laranda oppidum nobile priscum retinens nomen Cerano apposita qui in Antitauro fontes habet, planitiem ante se habens. Item Derba uicus, oppidum quondam Antipatris. Est & Musbanda, & Olbasa, cui ad auroram iuxta Antitaurum, qua Melas flumen montem secat. ultima Cappadocię regiuncula iacet Tyanis nomine, quę fertilis est, Cuius metropolis Tyana, Apud quã fons est Asbamæus, cuius aquam græci Periuri Iouis appellant, indigenę autem inextinguibilem: Est enim fons frigidus, non secus atq̃ igne calefactus ebuliens, hęc puris & iuramenti fidem seruantibus aspectu placida & gustu dulcis est, periuris uerò & infidis palã aduersari Philostratus author est, sunt & oppida Dratæ, Bazis, Sialaq̃ & alia nonnulla.

Armeniæ minoris regionis situs.

ARmenia minor ad orientem Cappadociæ sita est, cuius quondam pars fuit, namque procedentibus temporibus crebris in eam incursionibus ab hominib. Armenis factis, quæ inter Antitaurũ ac Taurum montem compræhenduntur, Armeniæ minoris nomen à gentibus ibi cõsidentibus sumpsit: ut quibusdã placet: Verum Appianus concessisse Pompeiũ Tigranis maioris Armenię regis filio, Sophenes & Gordyenæ regnum inquit, quę nũc Armenia minor appellatur: quum Sophenam & Gordyenam regiones Ptolemæus in Maiori Armenia ponat: interfluatq̃ inter utramq̃ Euphrates: Sed ut ad prouinciã redeamus, Haud reliqua Cappadociæ terra inferior aut incultior est, uerũ nobilior, atq̃ frequẽtior: ea enim inter excelsiss ac præruptos & syluestres mõtes claudit, inclytis rigat amnib. munitisq̃ oppidis illustrat: cui ad nostra usq̃ tẽpora minor Armenia nomẽ remãsit. Huiꝰ regiõis homines, cultu armaturisq̃ (bella gerũt) Phrygijs similes incedunt, licet eorũ magna pars pecuariam exerceãt: Apud hos Amethistus lapis præter alia inuenitur. Continetur

hæc

hæc prouincia his claustris, Ab occasu Antitauro monte, qui à Tauro supra Ciliciam abruptus, inter hanc & Cappadociam, in boream uentum procurrēs Euphrati fluuio procumbit: A meridie Cilicia secundum Taurum montem, ac parte Syriæ iuxta Amanum montem: Ab ortu solis Euphrate fluuio: A septentrione uerò Angulo ipso finit, qui contractu duorum laterum efficitur, Antitauri uidelicet ac Euphratis, in quo regiuncula situatā Orbalessena nomine: sub qua Ætulana, post Ærętica, & sub hac Orsena, & quæ magis ad austrum est Orbisena: In prima itaque ad Euphratem Sinibra oppidum est: Dein alterum Aziris celeberrimum, nūc ab incolis dicitur Arzicham. Item Chadana uicus in modum urbis instructus cui montes imminent, fuitq; nonnunquam regia à cuius situ haud longè nunc est Camuca in altera fluminis ripa, & Sismara, & Zimara castella in rupib. & Dascuta: Retro uerò à flumine iuxta montana, Satala, Domana, & Tapura castella sunt in tumulis sita: Iuxta quæ Nicopolis urbs in loco plano quam Pompeius uictoriæ suæ de Mitridate ibi effuso quo monumētum posteris esset condidit, cuius à duobus lateribus montes excelsi sunt, remoti ab ea, Quorum qui ad septentrionem est Dastira dicitur. Et alia castella ac uici, ut Corsabia, Charax, Dagona, Seleobetia, Caltiorissa, Analibla, Pisingara, Godasa, Eudixata, Carapa, Maxora, Oromādus, Ispa, Phuphena, & Arana ciuitas. Deinde in sinistra Melæ fluuij Phuphatena: Mardara, Varsapa, Orsa uel Oncha oppidum, ubi primum Darius se recepit, quum fuso fugatoq; in Cilicia ab Alexandri exercitu profugisset. Hinc ad Euphratem regiuncula est quæ Melitene olim, nunc Suar appellatur, totá domesticis arboribus cōsita quę & oleum fert, uinumq; optimum Moña riticum dictum, quod aiunt certare cum Græco, Ciuitatem nullam tum habuit: castella autem in mōtibus postea ciuitates quasdam recepit, Nam iuxta flumen, Dagusa: sub qua Sinis colonia uel Sinorggia & Melitena siue Melita urbs eximia ad confluenta Melæ fluminis cum Euphrate sita, Quam Semiramidem condidisse fama est, quæ nunc Malatia dicitur, ad quam Euphrates ponte transitur. Nam Melas paludibus lacubusq; expeditus collectis rursus aquis in unum se alucum immissus per mediam Cappadociam Armeniamq; transmisso Antitauro huc decurrit: ab Euphrate uerò uici sunt iuxta Melam, Zoparistus, Titarissus, Cranica, Phusipara, Eusimara, Iassus, Ciacis, Leuggsa, Carmala, Semisus, & Ladeneris. Sub Mela autem, Murauna regio est, in qua Sindica oppidū Murauna cognomine in petra situm: Cotæna, Zoropassus, & Nisa, & Arasaza urbs, Item Carmalis, Garnaq; oppida. Et post eam ad orientem Lauiansena, In qua castella, & uici sunt, Maparcelis, Zizoatra, Pasarna, Cizara olim castellū munitissimum. Item Sabagena, Nosalena, & Lautasa. Et ad Euphratem oppida Corna, Metita, Claudia. Iuxta quam ad idem flumen Arauena regiuncula, & in ea Iuliopolis: & Barzalo oppida. Sub qua ab Euphrate Serastc-

Serastera, Lacrissus, Entelia, & Adatha uici sunt. Est et ad meridiē Murau næ Cataonia regio ampla sanè & saltuosa, media tamē depręssa ac plana, & omnia fert pręterea quæ semper uirent, Cui circumstant mōtes in quibus Amanus à parte australi, In campis ciuitas nulla, in montibus uerò cā stella optimè munita sunt: quorum est Cabassus uel Thebassa in Tauro & Tynna aggeri Semiramidis subiacētia. Item Tirallis, Tauro monti propinquum & Cybistra quæ Armiguacha nunc appellatur. Mox Claudiopolis, Dalisandus, Padyandus, & Comana urbs clarissima quondā Cappadocum cognomine, barbari nunc Tabachasam uocant, in pronis & angustis Antitauri conuallib. posita quam Sarus amnis interfluit, In hanc ferē Iphigenia ex Taurica sacra huiusmodi 500. attulisse, ut sacrorū seruorum multitudo ingens Bellonæ deæ ministraret, hicq; lubricam deposuisse comam, ex qua re urbi nomen datum est. Hinc Mopsi fons, Tanadaris quoq; & Leandis castella.

Ciliciæ prouinciæ situs.

Cilicia prouincia minori Armeniæ ad austrum subdita est, quam à Cilo Pelopis auriga & locorum principe denominari quidam putant, in quibus est Strabo, Herodotus uerò à Cilice Phœnice Agenoris F. ait, quum prius Cilices Hipachei appellati sint: & Mopsitenæ, & Mopsistræ, quum in ea Mopsus regnasset, Eusebius scribit: quæ etiā Tarsis à quodam haud rectè putatur. Hæc in Trachiniam & campestrem Ciliciam diuiditur, illa ad occasum, ista ad ortum uergit, Campestris uastior est. Sic dicta quia plurima iacet in campo, crebris ac profundis distincta fluminibus diues ac bonis omnibus affluēs, uberi palmite, multisq; frugibus uirens, ubi equi, ac mulli pulchriores & ualidiores proueniunt. Homines quemadmodum Arabes & Phryges auium cantu futura interpręttantur, Pastu enim pecudum maxime utuntur, campos & montes hyeme & æstate peragrantes, propterea facilius cantus auium & uolatus notauerunt: Carne lacteq; uictitantes, qui uerò urbes inhabitant locis montanis maxime uaria artificia mercimoniaq; exercēt: quos Pompeius postquā in mari uicit, longè à litoribus, euersis eorum urbibus remouit & in mediterraneis agris quasi obligauit, ne illecti iterum prædandi dulcedine Piratæ fierent, Qui sic ea tempestate maria omnia bello præcluserant, ut nullam in partem nauigare tuto fuit. Quæ prouincia temporibus istis Turchomania siue Finicha à uico quodam magno nuncupatur: his finib. contenta: Ab occasu Pamphylia: A septentrione perpetuo Tauri montis iugo: Ab oriente Amano monte: A meridie mari ab se Cilico denominato, haud minus trecentorū mille passuū pręternauigatione. Post itaque Pamphiliam siue alteram Trachiniæ partem, quam ibi uti Ptolemæo placet annotauimus. Altera pars sequitur, quę Leontidis cognominatur, ubi initio litoris Iotapa castellum in colle positum est iuniores modo Lombardum uocant:

dum uocãt. A quo paulo Selenis fluuij prælti ostium, nauium stationem habens, Nam Lucanus:

Quo portu mittit rates, recipitq́ Selenis.

In cuius orientali ripa Cragus petra prærupta ad mare ubi Antiochia oppidum est, eodem adhuc nomine appellata nam Antiocheta dicitur, ad ostium amnis exigui, Mox Nephelis uicus. & Caradrus munitio cum statione. Item Andriclus mons, & aspera quædam preternauigatio, nomine Plataniſtus. Hinc Lalasis fluuius in mare uadit Calendus à barbaris, Anemurium postea promontoriũ, Stalemura nunc, exaduerso Cromyũ promontorium Cypri ubi 60. mil. pass. fretum: uocaturq́ Aulona Cilicium. Hinc litus Cetidis regiunculę ubi ad Orimagdi fluminis os Sequinus modo Agidus ciuitas interijt, & Arsinoë uicus ubi statio & Melas amnis Crionerus nũc antiquus Ciliciæ finis. Vlterius Axamia habitatio in colle sita, quæ stationem habet, quam Cleopatræ Antonius dedit, q̃d erat fabricandis nauibus idonea, abundat enim hæc regio huiusmodi arboribus ac magna ex parte cedris. Dein Celenderis ora, ubi eiusdem nominis ciuitas quæ portũ habet Samiorũ colonia, Palopoli nunc dicitur. Aphrodisia promõtorium. Holmus uel Holmiæ ciuitas quondam, nunc desertus locus. Sarpedon extrema: & Calidrus seu Calycadnus amnis mare irrumpit, & appellatur nunc Salesus. Vltra eum petra est Picœla nomine in modum scalæ ui excisa, qua Seleutiam itur. Post eam Zephyrium promontorium:

Vnde illa sequitur quæ propriè campestris Cilicia appellatur, quam Taurus mons à mari iuxta Tracheam surgens, curuatusq́ ad septentrionem, altero cornu in diuersum litus flexo claudit: cuius maritima sic se habent. Post Zephyrium, Corycum est promontorium & ciuitas, quæ à duabus partibus mari abluitur, tertia angusto solo continenti annectitur quæ à iunioribus modo Curcum profertur, Portum ad occasum habens: In mari, 300. pass. interuallo exigua est insula Eleusa tum nomine, hanc Archelaus habitauit in qua regiam fecit, & adhuc uestigia restant: Ea nunc quemadmodum & promõtorium Curcũ dicitur, Item ab urbe haud longè Corycium specus iuxta mare aperitur, altis circundatũ petris, quod nemus eiusdem appellationis circumplectitur, intus descensus inæqualis, fructuosis arborib. ac domesticis & quę semper uirẽt, frequens, ubi & optimum crocum gignitur. Ex quo specu in alium peruenitur, ubi fons largus puræ ac nitentis aquæ scatet, in fluminis modum exiens, quod mox à terra absorptum, occulte delatum in mare it aquamq́ amaram illi uocant: ubi & Iouis phanum, & in imo recessu cubile Typhonis gigantis fuisse traditur. Dein Sebasta oppidum in prærupto colle situm. Sub quo Latinus fluuius in mare uadit, ortus in excelsis Tauri partibus. Mox Nympheum locus, & Pompeiopolis, Sole uel ut alij Palesole dicta. Nam Põpeius quũ in eam Piratarum partem quæ superfuerat collocasset, urbem mutato

priori nomine, de suo appellauit, Disiectam modo, insignem quidem Achiuorum opus & Rhodiorum qui ex Lyndo uenerunt: Laertius à Solone ex septem sapientibus conditam, quum à Cræso huc profectus esset, à quo denominatam fuisse. Postea Zephyrium promontoriũ ad quod Cydnus fluuius, Tarsu ab incolis modo dictus in mare cadit, medium percurrens lacum, qui sub Tarso urbe, paulo supra mare ipsi Rhegmam uocant, quod antiqua naualia habuit, Cydnus fontes in Tauro monte habet unde in campos præcipitatur, cui ex limpiditate aquæ nomen inditum est, quicquid enim candidum est Cydnum gentili lingua Syri dicunt, Qui non aquarum spacio, sed liquore memorabilis, tumentior uere quum niues soluuntur, reliqua parte anni tenuis est, & quietus: quod Tibullus indicat dicens:

At te Cydne canam tacitis qui circiter undis
Ceruleus placidis per uada serpis aquis.

De quo etiam Curtius, Leni tractu è fontibus labens puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alueum turbent, Itaq; incorruptus idemq; frigidissimus quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubiq; fontib. suis similis: Cuius aquam Plinius podagricis mederi dicit, sicut & in epistula Cassij Parmensis ad M. Antonium cõtra aquarum culpam legimus: Strabo, rapidissima aqua ac frigida, quapropter hominibus ac bestijs auxiliatur, quę neruos crassiores habent: Sunt qui Cydnum ex bonitate aquæ deriuari, ex alueo Coaspis fluuij dicãt, quum ille per Medorum terram in Tigrim fluat. Post autem dicti amnis ostium Haminodes promontorium, id est harenosum, iuxta quod ad orientem Sarus fluuius qui nũc Adenã ab accolis dicitur, ex minori Armenia ubi Comanam urbem interfluit per Tauri conualles deuolutus campos rigans in mare irrumpit. Mox Pyramus alius amnis, nauigabilis in mare descendit Malmistra nunc à barbaris dictus longe ultra Taurum. In Cataonia è media planitie exortus nauigabilis delabitur. Nec à fontibus procul ingreditur fossam per quam aqua purissima magno spacio sub terram fertur, deinde in summum erumpit, tanta ui, ut immergi superna uix hasta possit, Vnde late patenti alueo per superiora Armeniæ usq; Taurum fluit, ubi uerò se Tauro iungit, mirum in modum contrahitur, & per montis (ut uidetur) cæsuram (nam adeò ex una atq; altera montium parte dispositæ petræ sunt, quod si concurrerent simul concauitates eminentijs & eminentiæ concauitatibus inter se conuenirẽt, unumq; ex duabus medietatibus quemadmodum prius fortasse fuerat, montem constituerent) emissus, profunda quidem & angusta ruptura, adeo ut canis ac lepus saliat: solũ tamen quod inter montes iacet duorũ triúmue iugerũ spacio est inæquale totum ac saxeum, amnis alueus ad labrum usq; plenus est. Is propter obliquã inter saxa uertiginem sonum tonitrui persimilem edidit, ita ut de longinquo ue-

nientibus

mentibus exaudiatur, Montes uerò egressus, tantum limum in mare dedu cit, partim ex Cataonia, partim ex Ciliciæ campis, ut huiusmodi oraculū editum feratur:

Tempus erit rapidis olim quum Pyramus undis
In sacram ueniet congesto litore Cyprum.

Cui amni Mallus urbs proxima, ubi castrum eodem nūc nomine, in edito quodā loco sita fuit, Mopsi & Amphilochi opus quum à Troia redirent, cuius meminit Dionysius:

Hinc Asiæ Cilicum sunt celsis mœnibus urbes
Lyrnesus, Mallosq; simul uicina profundo.

Quarum Lyrnesi nudum tantum nomen sicuti magirsi est nam & ipsa ue tustas deleuit. De cætero usque Issicum saltuosa ora est, quibus in locis Ser ropolis in uicum redacta. Et Egeæ oppidum cum statione: ubi & naua lia fuerant: locus etiam philosophantibus idoneus: & studia adulescenti bus apta, modo à nautis portus palli dicitur, nam ad portū sita fuit. Item Issus oppidum stationem habens, tum ingēs urbs, & emporium celebre, qua ex re sinus Issicus appellatus fuit. Sita enim erat in sinus margine, qui hodie colpus de Laiaza dicitur ab oppidi nomine quod iuniores Aiazum uocāt: Et licet à iunioribus dixerim, uocabulum nihilominus ab antiqua origine trahi uidetur, una detracta litera quum Strabo dicat, prope Olba sam (de qua statim dicemus) templum Iouis esse Adiacis fratris Teucri o pus, huius sacerdos etiam Tracheæ dominatus est: Et paucis post, nostra inquit, ætate Teucri principatum & sacerdotiū uocāt, & maxima ex par te sacerdotes Teucri uel Adiaces dicuntur. Hic amnis Pindus uel Daph nes (ut quidam uocant) in mare influit, ubi Crocodilus promontoriū A manis montis pars, quem accolæ Caibum modo dicūt in quo oppidum Bomite, ubi & galbanum nascitur. Nunc de ijs oppidis quæ interius à ma ri sunt: In Trachea Leontidis, Caystrus, Domitiopolis, Philadelphia q̄ an tiquū nomē retinet adhuc, Seleucia Tracheotis, id est aspera cognomine, à re ipsa Seleucij regis opus, supra amnē Calycadmum posita marmoreo ibi ponte iunctum. Per quem à mari in urbem quinq; mil. pass. nauigatur, ampla tum ac bene habitata, nam quū conderetur, ex Holmo ad eam com plures migrauerunt, quæ nunc Salefica dicitur ubi miræ uetustatis ædifi cia semiruta uisunt: namq; ex pristina urbe non nisi arx integra mansit, q̄ habitatur nunc, ualida quidē ac in prærupta petra sedens, uenerandā præ se antiquitatē ferēs. Sub qua ad occidentalem partem fluminis lacus est 3. mil. pass. à mari in quo piscis optimus: inter quem ac litus Sichinū castel lum in arduo monte situm. Postea Diocæsarea siue Claudiopolis urbs in quam deduxit coloniam Claudius Cæs. Item in Cetide regiuncula quam iuxta mare esse diximus, Olbasa ciuitas in montanis locis, in quibus gen tes sunt, Dalassitidi, ubi Ninica urbs, & Characini apud quos Flauiopo

Rr lis, Et

lis, Et Lamotides Lamum ciuitatem inhabitātes. & Lachanides Irinopolim urbem habentes. & Brichices in quibus Augusta ciuitas fuit. In eo uerò quæ Cilicia proprie dicitur Tarsos urbs ampla & opu'enta totiusq; regionis nobilis. est, in campo sita, quam Cydnus amnis mediam pertrāsit, hanc teste Plinio Perseus Danes nobilis. proles locauit, unde Lucanus:

Deseritur: Taurique nemus: Perseaq; Tarsus.

Eusebius Sardanapalum ultimum Assyriorum regem eam cōdidisse ait: Strabo Triptolemū, qui quum ad inquirendam Ion missus, & in hanc terram uenisset, facta inter Argiuos, qui cum eo erāt, discessione, ibi Tarsum condidisse, Ideo Argiuorum opus dicitur 5. mil. pass. à mari, modo diruta præter arcem in excelso monte loco difficili sitam quæ Tarso adhuc nomen tenet, Huic mons propinquus est Aphesanta nomine, unde Perseum se emisisse ad uolandum, quum ad extinguendam Gorgonem Libyam peteret: ubi & lapis Amethistus reperitur, sed uiliss. ac sordidiss. Mox paulo supra mare ad auroram Anchiala locus est ubi ciuitas fuit Sardanapali etiam opus, fuisseq; ibi eius monumentum ac statuam, & ut quidam dicunt epigramma Assyrijs literis huiusmodi insculptum. Sardanapalus Anacyndarixis F. Anchialem & Tarsum una die condidit, ede, bibe, lude. Et sub inscriptione uersus sequebantur:

Quum te mortalem noris præsentibus exple
Delitijs animum, post mortem nulla uoluptas.
Namq; ego sum puluis, qui nuper tanta tenebam,
Hæc habeo quæ edi, quæq; exaturata libido
Hausit: at illa manent, multa & præclara relicta:
Hoc sapiens uitæ mortalibus est documentum.

Item Adana oppidum est, quod sic etiam nunc uocitatur, in fontibus amnis cuiusdam positum qui in Cydnū influit: inter quod ac Tarsum campi qui sunt, Ælei appellabantur, est & Pinara. Deinde Cæsarea urbs Anazarbeum ante dicta penes Anazarbeum montē sita. Mopsiestia etiam oppidum Pyramo amni impositum. Et aliud Castabala iuxta Taurum montem, ubi fuisse Dianæ Parasiæ, id est, translatitiæ phanum, & sacras mulieres illesas nudis pedibus super prunas ingredi. Est & uicus nomine Latinus in excelsis collibus Tauri ibi Latinus amnis exoritur. Sub quo Nicopolis, & Epiphania quæ ciuitas Eniandos ante dicta fuit. Hinc Amanidæ portæ quæ & Cilices dicuntur, Fauces iugi sunt, quæ Pylæ à Græcis appellantur: quas Cicero meminit dicens, Duo sunt aditus in Ciliciam ex Syria quorum uterque paruis præsidijs propter angustias intercludi potest, nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius: iter enim est, qua aditus angustissimis faucibus cohibetur uocaturq; à iunioribus pass. Portellæ, hac ingredientes, trames arctissimus accipit, uix quaternos armatos patiēs sub rupto præcipitio ad duo mil. & 500. pass. porrectus, quem uastæ hinc

stę hinc atq; hinc prę ruptis rupes saxis collesq; mirę altitudinis imminēt uię, crebris oberrantib. riuis, qui ex radicibus montiū manāt. Sed quum Amanus mons pars Tauri sit ipsumq; Taurum ex Lycia ubi modicis ac dispersis collibus originem cepisse & per Pamphyliā grandem iam, Cappadociamq; & minorem Armeniam à Cilicia dirimētem huc peruenisse in superioribus mentionem fecimus, Haud incongruum uidetur, hoc in loco reliquum eiusdem montis carptim exponi, quum deinceps latius suis ubicunq; opus fuerit locis, regiones illi adiacentes describemus, sæpius enim commemorandus est, quandoquidem magnæ Asiæ diuersarum nationum terminus sit, Licet multinominis ex plurimis eius uel flexibus uel auulsionibus ac uarijs in eo siue circa eum gentibus uocitetur. Taurus autem (ut Dionysio placet) ad similitudinem animalis cornibus imminentibus, id est ob erectos in cœlum scopulos appellatus: in extremi usq; Eoi litoris septētrionem inter ac meridiem protensus, Asiam quodammodo in duo diuidit, sinistram interiorem, dextram exteriorem Græci uocant: Qua meridiem spectat solis afflatu uaporat: qua septentrionem aquilonaribus uentis pruinisq; aspersus uehementer riget, immensus, præruptus, prœcepsq; modo ad boreas, modo ad austrum flexus, in multos ueluti ramos resilit, ac discinditur, Qui longè ac latè dilapsi, alij uel Mæotide, uel Caspio, uel Persico, aut Indico pelago intercipiuntur: alij alijs montibus consociantur, alij in medijs campus disperduntur: nonuullis quoq; locis aut interfectus fluminib. aut natura dirutus uallium hiatu patescit, Quas quidem profunditates nunc Caspias portas, nunc Armenias, nunc Cilicas, aliasq; facit, uix tamen latissimas, iter paluſtro meabiles, lateribus in altitudinem utrumq; defectis, quæ pro gentium uarietate, diuersis nominibus appellātur: Idq; beneficio naturę esse factum, ne Asiæ partiū interiecto iugo gentibus cōmertia tollerentur. In his autem montium tot anfractibus ac infinitis penè cōuersionibus gentes innumeræ compræhenduntur: quarum quæ in ipsius conuallibus ac eminenti dorso uita degunt, obscuriores sunt ac minus notæ, multis quippe locis mons latitudine trecentis & octuaginta mille passibus, ferè constare dicitur, quæ uerò post eum loca hinc atq; hinc incolentes manifestæ sunt sicut in sequentibus clarè patebit.

GEOGRAPHIAE Commentarius II. Asiæ, in quo Sarmatia Prouincia continetur.

Armatia Asiatica, quam alteri in Europa ad flumen Tanaim occurrere diximus, superius, cõtraiam dictas prouincias septentrionem uersus, Euxino interiecto Ponto obiacet: magna sané regio, & quæ innumeras nationes complectitur: Medorum ut scriptores ferunt soboles: à nonnullis inter Scythas connumerati: nunc patrio uocabulo Sargatia dicta: Cui limites sunt ad septentrionẽ terra incognita: Ad occasum glacialis oceani intima & latus alterius Sarmatię ad Chersinum amnem, Tanaisq; ripam ad usq; eius ostia in Mæotida paludem, ripa quoque orientalis Mæotis usque Cimmerium Bosphorum: Ad meridiem flexo Bosphoro pars septentrionalis Ponti Euxini usque in ostium Coracis fluuij, unde relictis à parte dextra Colchis, Iberis, Albanisq; in litus Hyrcani siue Caspij maris peruenit, ipsum litus usq; ad ostia Rha fluminis: Ad orientem Scythia iuxta flumen Rha, quousque ad occasum flectitur, nam inde recta ad incognitam terram finit, Locus uidelicet desertus ac per hoc indiscreta terræ facies, & aquarum penuria derelictus. Colũt hanc regionem iuxta terrã incognitam Hyperborei Sarmatæ, id est ultra boreã constituti, humanæ uitæ modum excedentes, uiuunt enim ultra centesimum annum, Quam gentem Plinius felicem appellat, regionem inhabitantes apricam felici temperie, omni flatu noxio carentẽ, quibus domus nemora sunt, nulla apud eos discordia, nulla ægritudo, mors non nisi satietate uitæ, senio namque confecti é summa rupe in mare salientes, cuius mortis genus beatissimum putant: Qui Delon quoque frugum primitias Apollini per uirgines singulis annis, quousque uiolata est fides mittere consueuerunt. Sub quib. ad usq; Ryphęos montes Ryphęi populi habitant, hoc est ubi Ryphęi deficiunt: qui Basilici, id est regij cognominantur, ab Hercule & Echydna generis principia trahentes, homines iusti ut Homerus cecinit, quos Iupiter ab Idæis montibus cõtuetur, amant enim quietem, neminem ledunt, quibus rebus ne à ferocissimis quidem molestantur, tanquam sacri: Etiam quicumque periculum à suis metuũt apud hos, ac si ad asylum confugerent, tuti sunt: Quibus (quemadmodum Hyperboreis) nemora sedes sunt, alimenta baccæ: capillus iuxta fœminis uirisq; in probro habetur, uterque sexus comas tondet, Per quos Cronius & Bisula amnes fluunt iuxta has gentes ad auroram Modocę sunt, & hippophagi, id est, equinam carnem cõmedentes. Et sub his Zacatæ, & Suardeni, & Basxi,

Basci: Et iuxta Tanaim fluuium ubi ad orientem se conuertit Perierbidi magnū genus, ubi in ripa Tanais Cæsar. & Alexandri aræ sitę sunt, ibiq; eas Ptolemæus posuit: Amianus uero in ripa Borysthenis locis nemorosis locauit, errore fortasse ductus. Sub quib. post flexum amnis ad austrum Iaxamatarum gens est, Quos Iaxios alij uocāt, regionem itineris dierum quindecim inhabitantes, arboribus tam agrestibus quam domesticis uacuam. Sub Suarduenis autem Chænides siue Chæanitæ. Post quos Troglodytæ sunt qui propter frigora habitant in cauernis, quibus Polyphagi iuncti sunt, interiacentibus campis. Et ab orientali parte Rha fluuij Phthirophagi, quibus nomen à sordibus ac fame datum est. Sunt quoque iuxta hos Materi: & regio quæ Nesiotis dicitur. Postea sub Iaxamatis Siraci qui in radicibus Caucasi montis iuxta campos Achardæum flumen accolunt è Caucaso deiectum, qui ex opulentia aurum gestant uiginti millia equitum in bello habent, quorum modo regio Syroæn dicitur. Inter autem Mæotida paludem & Hyppicos montes, post Siracos Paxani uel Pessij, & Nabiani nomades sunt. Sub quibus Rhombitæ, ad flumen sui nominis sedes habentes, qui aluntur pulte, & cruda ac ferina carne, & equino lacte, sanguine crurisuenis admixto. Dein Thæmeotæ. Sub quibus Tyrambæ: & Asturicani: sunt enim Hippici montes qui retro à palude Mæotide protracto iugo supra Colchos in septentrionē tendunt. Post autem Asturicanos usq; Coracem mōtem Arichi, & Zynchi regionem tenent: Mons Corax est in quo finiuntur montes qui supra Colchidem Iberiam, Albaniamq; prouehuntur Caucasi nomine, qui montium omnium altisimi esse dicuntur, in quibus crystallum congelatur, quorum cacumina perpetuam hyemem sentiunt, ideo inaccessibilia, licet æstate ascendi, non tamē nisi bubalinis corijs muniti pedes propter glaciem & niues possint. Monstraturq; in eodem locus, rupes stadiorum decē circuitu, in altitudine quatuor ubi fabulæ Promethea uinculis ferreis à loue uinctum fuisse tradunt. Quare Flaccus quum litora & gentes Sarmatas scriberet inquit:

Vltimus inde sinus, sæuumq; cubile Promethei
Cernitur in gelidas consurgens Caucasus arctos.

Is mons utrique pelago imminet & Pontico & Caspio, Isthmum qui intereaduo maria est muniēs, ad septentrionem Sarmatios relinquens campos, arboribus & omnigena materie plenos, ea præcipuè quæ fabricandis nauibus est idonea, A quo nonnulli procurrunt montes quasi cubiti qui Iberiam complectētes, Moschicis, quos in Cappadocia meminimus, & Armenijs montibus coniunguntur: Item monti Cydissæ, & Paryadræ, ij omnes Tauri partes sunt, qui australe Armeniæ latus efficit, & ab eo quodammodo abrupti septentrionem uersus usque ad Caucasum, ex

quo complures ac magni fluuij produntur, Quare magnas ibi esse paludes, quorũ in Mæotida alij, alij in Caspium feruntur mare, & eorum plures auriferi harenę minitissimę, quod aurum finitimi iniectis in profluentes pellibus colligunt. In hoc mõte duobus locis Pylæ sunt transitus pręsbentes quarum quæ ad ortum magis uergunt Albaniæ appellantur (ipsi enim prouinciæ imminent) Alteræ uerò occidentem uersus, Sarmatiæ dicũtur. Sunt angustiæ in ipsis montium pręcipitijs ab Alexandro magno clausæ ferreis trabibus. Et ut alios omittã, Hieronymus, Caucasis montibus feras gẽtes Alexandri claustra cohibẽt. Subter quas amnis Dyriodoris fluit, citraq; in rupe castellum Cumania nunc est ad arcendas transitu gẽtes, priscis ędificatum temporibus. Habet Caucasus qui modo à gentibus Albzor dicitur multas & uarias gentes, Quarum alij cacumina, alij medias, alij inferiores partes habitant, ferina carne, lacteq; & agrestib. fructibus uiuentes. Supra autem prędictas gentes ad septentrionẽ magis Conapseni, & Metibi, & Agoritę sunt. Et inter flumẽ Rha & Hippicos mõtes sub Siracis, regio est Mithridatis nomine à Mithridate rege dicta, quò à Romanis cõfugerat: Vbi Alexandri columnæ: fuisse enim moris antiqui eiusmodi confinia uictorię ponere, quemadmodum & in India fecit: Et ut scribit Diodorus, multis in locis à Sesostri Ægyptiorũ rege deuictis gentibus columnas erectas esse, in quib. Ægyptijs (quas sacras illi dicũt) literis scriptum extitit. Hanc prouinciam subegit armis rex regum, princeps principum Sesostris, columnã insuper statuit, In bellicosis quidem à se superatis, hominis pudenda, in ijs uerò qui essent imbelles ac timidi muliebria insculpta habentem. Et sub dicta regione Melanchlani populi sagittis potentes habitant: unde illud:

Atq; Melanchlanum populus metuendus in arcu.

Quibus omnibus indumenta nigra sunt, unde & cognomentum habent qui soli ex ijs humana carne uescuntur, institutis Scythicis utentes. Supra quos paludes sunt, & deserta regio. Post quam gentẽ Sapothreni loca tenent. Sub quibus Symnitæ: Et iuxta Caucasum Amazones, licet nonnulli in montibus supra Albaniam habitare dicant, Inter Albanos & Alazonios, inter quos et Amazonas Mermandalim flumen labi: alij autem quibus Strabo assentit, illas septentrionẽ uersus Gargarẽsibus finitimas sub Caucasis qui Ceraunij uocantur, ubi Ptolemæus etiam posuit: Quod uocabulum, sine mamma sonat, adurebãt enim mammã ut habilius expeditiusúe iacula emittere, & arcus conflare possent: Ex quo loco tanquam ex natiua earum terra, in Pontum quemadmodum ibi mentionem fecimus egressas esse, bellatrices omnes: Virgilius:

Et pictis bellantur Amazones armis.

Neq; commiscebantur uiris, nisi ueris tempore, prolis gratia: Quod tetigit Sene-

git Seneca, Quæ si mares peperissent, uiris cum quibus cõcubuere tradebant, si fœminas apud se retinebant, quas in militaribus armis, adusta ut diximus mamma, exercebant. De quibus Dionysius:

Sauromatæq́ truces gens aspera Martis in armis
Sanguis Amazonidum fortis, quos protulit olim
Sauromatis mixtæ.

Quidam uero scriptores dicũt, uiros ad texturam muliebriaq́ deputatos opera, armaq́ ipsis ex lege interdicta, insuper quum nascerentur crura ac brachia debilitata, quo inutiles bello forent. Post autem Amazonas Gargarenses regionem habent, ad quos illę ueniunt coëundi gratia, disiungũtur enim inter se monte quodam, Fertur Gargarenses huc cum Amazonibus ex Themiscyra deuenisse, à quibus discessione facta aliquamdiu armis inter se certatum est, deniq́ conueniũt ut seorsum habitarent, & in filiorum prole cõmunicarent. Inter autẽ Amazonas, & montes Hippicos & Ceraunios (nam Ceraunij Hippicis orientaliores sunt) Surani & Sicani populi habitant. Et post Ceraunios intra flumen Rha, Orinei, & Valit & Serij gẽtes obscuræ sunt. Rursus inter Ceraunios, & Caucasum Tusci, & Diduri, & iuxta mare Caspium, Vualæ, & Olundæ, & Isondę, & Gerri degunt: Sub dorsis aũt montium in Bosphorum protendentium Bosphorani, qui utramq́ Cimmerij partẽ tenent à quib. Cimmerius Bosphorus appellatus est ubi & ciuitas Bosphoros fuit. Iuxta aũt Pontũ Achæi, & Cercetides quos quidam Gorgopios uocant: & Zigi qui difficilẽ atq́ asperam regionem tenent: & Eniochi multis nominibus truce genus, ex Græcis orti, qui ex Laconia huc Rheca & Amphistrato ducib. Castoris & Pollucis aurigis deuenissent: Nam Dionysius:

Post hos Eniochi genuit quos Græcia tellus,
Et Zigij iuxta uiuunt regione sub una.

Ac dein Soanocolchi Phthirophagis proximiq́ Salciæ cognominant alij à supradictis, per quos Carienus fluuius labit Caucasi extrema obtinẽtes quæ Dioscuriadi urbi in Colchis imminẽt, uiri bellicosi & quicircũuicinis gentib. dominantib. regem habẽt, qui 200. hominũ millia in exercitu cogit, licet multitudo inordinata, uenenatis sagittis in bello utẽtes, cuius ueneni etiã qui saucij nõ sunt odor offendit: Apud hos torrẽtes sunt in quibus est Cobus à Caucaso, q̃ dicunt auri squamas deferre, unde aurati uelleris fabula cõficta est. Ad orientẽ uerò supra Albaniã Sanarei populi sũt, spatiosam terrã incolẽtes maiori tamẽ ex parte desertã. Huius itaq́ regionis maritima, & ea q̃ ad occasum in intima Glacialis sinus exposita sunt, Massagetes quondã tenuere, de quib. ampla apud scriptores mẽtio, nunc latior terra facta aliud assumpsit nomẽ, Ruscia eñ Alba uocitat, tota ferme palustrib. aquis immersa, gens pecuarijs intẽta, insignitur tamẽ recen

tiori urbe siue urbis uocabulo Nouogardia quæ maxima est ac totius regionis emporium cuius situs apud ueteres scriptores non habetur: Iacet in margine ingentis lacus nec minus trecentis mille passibus in circuitu, quem latæ undique paludes complectuntur, qui in Narba fluuio contra Raualiam noui nominis oppidum in oceanum exoneratur, Quo mercatores undique conueniunt, in urbem per aggerem angustum manufactũ iter est: Vnde argenti magna uis preciosæq; pelles minutorum atque delicatorum animalium exportantur: è contra pisces sole uentóque durati: & uinum, & ferrum importantur: Apud hos ponderato argento nõ signato utuntur. Post autem in ostio Narbæ (ita à barbaris appellatæ) in septentrionali ripa Narba ciuitas, uel ut quidam Neruæ dicũt huius ætatis nomine est. Supra quas gentes ad incognitam terram Antropophagi sunt desertam peruagantes plagam, ossibus humanorum capitum biben tes, & pro monilibus ante pectora dentes cum capillo gerunt. Dehinc au tem Sub Rhyphæis mõtibus supra Mæotidam paludem Mæotæ gentes terram incolunt, qui hoc tempore in Tartaros nomen uerterunt, In quibus post orientale ostium Tanais Paniardis uicus est ad mare. Mox Marubius fluuius, cui propinquus est Patarua pagus, & Rhombites amnis cognomine, magnus sané in paludem exiens, ubi piscatio multa, & conditurę apta, qui amni accolunt Rhombitani uocantur, cui litori nonnullæ paruæ adiacent insulæ. Deinde Theophanius flumẽ alio nomine Mermandas à barbaris appellatus è montibus descendens, per Amazonum terram & Suraniam, & loca intermedia deserta in cuius ostio Azara ciuitas est. Mox Rhombites promontorium & amnis alter paruus appellatus non adeò pisculentus, ueluti magnus centum mille passib. à Rhombite altero absens: Qui hanc oram incolunt operarij, id est, agricultores sunt. Vnde Axabitis uicus est cognomine tenia: & alius Cimbricus ex quo soluunt qui paludem nauigant. Postea Tyramba oppidum cum fluuio. Dein amnis Anticœtus siue Antacites quem nonnulli Hypanin uocant, sicut alterum Borystheni proximũ. Et Gerusa ciuitas. & Psathius fluuius. & Mapeta uicus, & Vardanus amnis, & Achardæus è Caucaso fluens, & Cimmerium promontorium quod & Carambis dicitur uasto excursu porrectum in litoribus pené medijs, altus sané mons adeò ut Flaccus dicat:

Quid te nubifera surgentem rupe Carambi
Memorem.

Iuxta cuius radices Appaturgus uicus est, ubi Venus gigantum libidinem fugiens, quibusdã in latebris delituit, ut fabulæ tradunt, ex quo nõnullis in locis eius deæ templa Appaturgiæ cognominantur. Dein Achilleus pagus in quo Achillis templum fuit, unde nomẽ sumpsit, Cui opponitur

nitur in ulteriore regione Myrmetium promontorium. Fit enim hic concurrentibus Europæ Asiæq; promontorijs breuissimum fretum ad duo mil. & 500. pass. uel paulo plus Mæotidis ingressus. Post aût locus est q Satyri monumêtum dicitur in promontorium quoddam positum, nam in ijsdem locis clariss. ille ac potentiss. fuit: cui Patreus ingens uicus proximus est. In Bosphoro uerò Phanagoria ciuitas nobilis in insula sita, nã in Cherroneso est, cuius Isthmus fossa & aggere munitus à côtinente excluditur loci metropolis, & emporium, earum rerum quæ ex Mæotide, & ulteriore barbarorum regione importantur. Dein Stratoclea mons & Corocondamis uicus in peninsula. Supra quem lacus iacet uici nomine, à quo decem stadijs in mare emittit, Anticœti pars abrupta & in lacũ influens. Mox finis Bosphori, ab ore Mæotidis, id est Achillei & Myrmetij angustijs, & aduersi uici Acræ Panticapensi agro nouem mill. pass. freto, utrĩq; ripæ portuosæ, quousq; Mẹotica glacies pertendit, adeò concreta frigore ut pedibus permeetur. Verum in Euxino ponto gentes in ora sunt, quas supra memorauimus, quorum prope Bosphorum Achẹi et Cercetides sunt qui modo Cerchasi dicuntur, In quibus Hermonasa ciuitas est, nunc gentili lingua Matriga, quondã memoratu digna. Isti quondam cẹdes hominũ perpetrabant in insidijs positi, ut eorum carnibus uescerent: quemadmodũ & Eniochi faciebant: & alij quidã Ponti litora incolentes, ex quo mare illud Axenon uocitari ab antiquis in superioribus diximus. Inde Cepe oppidulum Milesiorum opus, & Carusa flumen, Sindcis portus, & Sinda uicus, Plinius ciuitas in Crunea promontorio sita, quod supercilium arduum est ab ipsis terrarum cultorib. condita in regia Deinde in sinu Cycnum oppidum fuit à Græcis mercatorib. constitutũ, & ex eo nomen inditum, quod quum cæca tempestate agitarentur ignari qua in parte propius terra esset, cycni uox notam dederat, Cycnumq; appellasse dicuntur. Item Bata uel Bathea pagus cum portu, recipit enim terra angusto ore pelagus, quod illi lacum Maurũ modo nuncupant Corasmiorũ quondã locus, Cuius ex aduerso in Ponto 300. ferè à côtinenti stadijs immensam altitudinem maris tradunt, uadis nunquam repertis, quẹ Ponti profunda nominantur. Vbi opinio est, mare terram subingredi & iterũ se in Caspium mare emergat. Et post dictum pagum Psychirus fluuius in Pontum influit, ultra quem Zigiorũ & Eniochorũ litus extenditur, 55. mil. pass. totum importuosum, & petris asperũ, Radices enim Caucasi montis huc funduntur, quæ gentes latrocinijs maritimis etiã, quemadmodũ olim, nunc uiuunt, hyeme sæuitia maris lembos sublatos humeris interius in syluis locant, exiles eñ ac leues fabricant uigintiquinq; uel triginta hominum capaces, quibus facta classe, nô uerentur onerarias interdum naues aggredi: In ijs Achẹa uicus quem tradunt Phthiotas Achæos ex Iasonis exercitu habitasse, In quorum sinum flumen Zigium gẽtis nomine

mine cadere, cuius in ripa altera paulo à mari in Caucasi rupe Phytis oppidum tum opulentissimũ. Et ad mare Tazos ciuitas, & promõtorium Toretica, & Ampsalis ciuitas. & Burca flumẽ quo Zigioruw ora terminatur, incipitq́ Soanocolchorum, & Moschiorum, centum uigintiquinque millia passuum ad mare, quos simul nunc iuniores Auogasios dicũt, usq́ ad Colchos pertingẽtes, In quibus Oenanthia oppidũ, ad q̃d Thessirisamnis in mare uadit, Inde Forcia mœnia oppidum, & Corax fluuius in quo Sarmatia in hac parte terminatur. Ac in ea ciuitates mediterraneæ, nã supra paludẽ in laxamatis, Exapolis. Et altera Nauaris in cãpis haud procul à Tanai flumine. Mox Tanais urbs, quæ nunc etiam Tana è iunioribus appellat̃ ab incolis uerò Azac, à qua & regio circumadiacens Azac dicitur, iuxta Mẽotidam paludẽ quondam Tanai flumini apposita Græcorum ædificium, qui tum Bosphorum habitabant cõmune nomadum Asiæ atq́ Europæ emporium: sex millia passuum modo à palude ubi fluuius in ramos scinditur. Præterea in orientali paludis ripa Azabara oppidum minori Rhombiti appositum. Et iuxta Psathium flumen Auchis ciuitas. Apud autem Vardanum, Scopelus. Suruba, Chorusia, Ebriapa, & Seraca oppida sunt. Et in ripa Burcæ Cucunda. Iuxta autem Thessirim Bathrachæ. Et ad Coracem Naana quæ ciuitas nunc Æniana dicitur, ubi Græca arma ostendebãtur, & ænea uasa, & sepulchra, ciuitas enim grẽca fuit. Est & Nabraca in qua oraculum eorum erat, qui ex insomnĳs respondebant. In Caucasorum uerò montium dorsis, Albunis, & Nasumia, & Almia oppida sunt. Item ad Rha flumen, Vluserai, & Serai haud spernendarũ ciuitatũ barbara nomina. In ora aũt Caspĳ maris qua hæc regionẽ diffundi initio diximus, Soana flumẽ eorum lingua Terchin in magnum ac paludosum maris sinum infunditur. Alons deinde, Vdónque à Caucaso defluentes mõte. Vltra quẽ, magnus ille Rha, siue Hedil aut Volga ut barbari modo nuncupant, cuius paulo ante meminimus, in Hyperboreis montibus exoritur, Mox ingentem paludem ad sinistram sub ipsis montium radicibus ingreditur quam accolæ mare album appellant, unde emissus auctus ab altero ex ĳsdem montibus delapso quem Tyrum illi dicũt occasum uersus iuxta Tanais flexum deuolutus, ad Eurum uentum retortus antequam in Caspium Mare pluribus ostĳs irrumpat, Qui Rha adeò hyeme solida congelatur glacie, ut maiori anni parte, ueluti continuatum solum iter transeuntib. præbeat, tanta præcipuè circa ostia latitudine ut pelagi speciẽ potius quã fluuĳ intuentibus appareat, ægre quippe uisus in alteram traĳcitur ripam, Cuius in occidentaliori ostio Cotobauicus magnus est. Sed quum ad mare uentum est, quod quidã Hyrcanũ, quidã Caspiũ, alĳ Scythicũ appellant, eius in hoc loco descriptionẽ subĳci cõmodisśimè uidetur, nõ multo enim post circũadicentes ei prouinciẹ designandẹ sunt, Cui alterũ nomen ab Hyrcania prouincia illi contermina: Alte-

na: Alterum à Caspia gente, ei similiter adiacent: Tertium à Scythia regione, cuius pars in eius litus incumbit, esse inditum. Nostra uerò ætas mare de Bachu, uel de Salla, ex duobus iuxta illud ciuitatum nominibus nuncupat. Quod per sese est, nec ullo alio commiscetur, quo manifeste uideatur, ab omni parte circumuentum à terra: Nonnulli tamen sunt, qui ex oceano septentrionali, quod Saturnius dicitur, huc profundi credant, Quemadmodum apud Dionysium, & Mellam legimus, qui oceanum angusto & longo freto primum terras quasi fluuium irrumpere aiunt: Alij uerisimilius è Mæotica palude, seu Ponto (uti paulo ante in Corasmis diximus) influere, Quod Plutarchus & Curtius tradunt, & ideò dulcius quàm cætera maria, At Plinius non eam dulcedinem ex Mæotide uel Ponto trahi, sed magnitudine haud dubia influentium fluuiorum uicto sale: Alij stagnum esse, ut Aristoteles, & Polycletus: quum dulce sit, & serpentes nutriat: Præterea non desunt qui dicant illud non ex Mæotide, sed ex India per uallem perpetuam submitti: Mare sanè magnum, & quod ab ortu in occasum quindecim dierum cursu nauis quæ remis utatur: à septentrione uerò in meridiem ubi spatiosiss. est octo pateat: Qua ad uesperũ uergit, Caucaso prætentum monte uastitatis maximæ: Qua ad auroram planities excipit immensæ prospectu magnitudinis: Atrox, sæuum, carens portubus crebris agitatum procellis, septentrionalibus maxime, qua parte depressum solum magnis litorum anfractibns stagnat: Ideo minus habitationibus frequens: neque toto anni tempore nauigatur, sed maiori ex parte ociosum est: longe enim fluctus agit, quum exæstuat, In quo pisces ingentis magnitudinis nutriuntur, longè diuersi ab alijs tum colore tum forma: Quo etiam non multæ insulæ sunt, neque magnæ, Quarum una uulgata maxime Tuzaga: reliquæ suis locis dicentur, non omnes tamen, quum ex ijs quędam non nisi à barbaris proferendæ sint.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius III. Asiæ, in quo Colchis, Iberia, Albania, & Maior Armenia continentur.

Olchis prouincia est haud magna, à barbaro quodam ita appellata Flaccus perhibet quæ Arimana prius est dicta Appiano teste, licet alij alibi Arimos ponāt, ut apud Strabonem: Dionysius uerò à Colchis colonis Ægyptijs, qui cum Sesostri Ægypti rege in hæc loca dicuntur peruenisse: idq; esse argumentū, quod apud has gentes, pueri Ægyptiorum ritu circumciduntur. Iuniores in duas modo partes prouinciam diuidūt, In Laxiam, quæ interius habitatur: quæ uerò ad mare est Mengrelorum terram uocāt. Hæc à septentrione Sarmatiam supradictam: Ab oriente Iberiam: A meridie Cappadociæ partem iuxta Euxinum pontum & partem maioris Armeniæ: Ab occasu ipsum Pontum Euxinum. litorea Zalæ populi quondam habuerūt, supra quos Manralli qui hodie corrupto uocabulo unà cum Zalis Mengrelli appellantur. Regio ualde amoena, & fructibus abundans, mel tamen frequentius amarum est. Sed præcipuè Linum, Canabem, Cæram, & picem gignit: & ea etiam quibus naues fabricantur: nam syluarum hic multitudo perpetuis arboribus pullulat: Reperitur etiam apud hos in rupe quadam inaccessa minium. In ora maritima in Caucasi montis primo radice Rhiochares amnis exortus in mare' cadit unde reliquū litus est arenosum & depressum ac molle. postea Dioscurias urbs in sinu posita iuxta Antemunta flumen ubi extrema Ponti nauigatio est, & initiū Isthmi qui inter hoc & Caspium mare iacet, quo nūc in loco Prezunda oppidum est, ab Amphistrato & Rheca Castoris & Pollucis aurigis condita, qui Pontum cum Iasone ingressi sunt, Emporium quondam nobilissimum in qua triginta nationes quę dissimilibus linguis uterentur descendere Thimostenes author est: Postea à Romanis centum & triginta interpretibus negocia ibi gesta Plinius scribit: Strabo commune ait forum propinquarum gentium, & earum præsertim quas meridionale montis latus aspicit, quæ salis gratia huc proficiscuntur, Ex ijs enim magna ex parte ferina carne & lacte, & agrestibus fructibus uiuunt. Deinde Hippus: Cyaneusq; amnes à superioribus montibus in sinum maris influunt: in Cyanei ostio Siganeum oppidum, ubi nunc Sauastopolis. Item Neapolis, & Matium oppidum alterum & promontorum Heracleum in quo oppidum cum fluuio eodem nomine. Et Æapolis urbs quondā, exigua nūc habitatio cuius latus Chariustus amnis radit, nunc Tamasa appel-

sa appellatus. Inde Phasis flumẽ eodem adhuc nomine Phaso enim dicũt, ingens & Moschis imminentib. Armeniæ montib. exortus, quamuis Aristoteles ex Caucaso dicat, qui multis fontibus torrentibusq́ conuallium, multo imbre adauctis plenus in campos descendit, ubi flumina magnitune numeroq́ mirabili, inter q̃ è diuerso Glaucus & pars altera Hippi (scinditur enim) è uicinis montibus cadentes in eum confluunt, auctus uerò ac nauigabilis factus exit in Pontum, Nauigatur enim quamlibet magnis nauigijs trigintaquinque mille & quingentis passibus usq; Sarapanos, Inde minoribus longo spatio: per hunc Argonautæ cum Iasone penetrauerũt in Colchos, unde aureum uellus ipsos asportasse fabulæ tradunt: Nam de hac re, & Lucanus, & Ouidius, & alij mentionem fecerunt: Ipseq́; à Nympha denominatus in se conuersa Flaccus Valerius his carminibus ait:

Barbarus in patrijs sectatur montibus Euan
Phasis amore furens, pauida iacet illa Pharetras
Virgineo turbata metu, discursibus & iam
Deficit, ac uolucri uitam deus alligat unda.

Ad quem ciuitas eiusdem nominis maxime inclaruit Colchorum emporium quod ex alia parte amne percingitur, ex alia lacu, ex alia mari, quibus insula efficitur nemorosa tota eodem uocabulo nominata, in qua ciuitas ipsa est. In mediterraneo uerò circa Phasim fluuium Oeta urbs fuit: quæ olim prouinciç imperium tenuisse creditur, nomen adhuc seruans. Fuerunt quoq; in eius amnis ripa, alia quamplura & celeberrima oppida, ut Tyndarida, Ceum, Cytæumq́; ciuitas, tum clara atq; potẽs, à qua nõnunquam apud poëtas tota regio denominatur: unde Flaccus quum Iasonem apud Colchos existere dixisset, ita persequitur:

Admonet hic socios nebulamq́; erumpit Iason
Sideris ora ferens, noua lux effusa Cytæis. Et alio loco:
Talia certatum Miniæ sparsiq́; Cytæi
Funera miscebant campis, Scythiamq́; primebant.

Inde est Mechlessus uicus: & alter nomine Madia, & Sibaris urbs regia quondam & Saraca urbs in montibus propinqua Surio ad Phasidis ripas, in quibus montibus per angustias Phasis elabens centum ac uiginti pontibus peruius fit, asper ac uiolentus propter crebras flexiones. Postea Surium oppidum à quibusdã Sarapana ad Phasis ripam iuxta quod flumen Tragelaphus animal neq; alibi nascitur cerui specie, barba tantum ac armorũ uillo distãs. iuxta quod fluuius eiusdem nominis in Phasim cadit, in quo lignum deiectum in lapidem durat. A quo haud procul Zadris est pagus ingens.

Iberiæ prouinciæ situs.

IBeria prouincia Colchide minor, hoc tempore Zeorzania nominatur, locum in medio Isthmi uendicans: uocant enim scriptores Isthmum,

omne illud terræ spatium, quod ad septentrionẽ Caucaso, ad meridiẽ Armenia, ad auroram & uesperum duob. maribus, Euxino & Hyrcano præcingitur. Eius medium tenent Iberi huc (opinione quorundam) ab Ibero fluuio, qui Taraconensem Hispaniam percurrit profecti, alij loci esse indigenas uolẽt, & quod ab amne Ibero ex Caucaso profluẽte, qui hanc ab Albania dirimit appellati sint: Regio felix ualde & facilis ad culturam, inuadendi uero ab hostibus difficilis propter inuios, & insuperabiles montes equis præsertim, quo munita admodum est. Quare maxima ex parte urbibus atq; populis referta est, præter quam cubitorum quorundam excursibus qui steriles sunt, ex Caucasis montibus auulsi, prouinciam pererrantes, ad Armeniam Colchidemq; extensi. Sed præsertim qui ad Colchidem uergunt Perthedori nomine, asperr. sunt: ultra quos Colchorum solitudines iacent. In medio planities est fluminib. rigua, in quib. Cyrus aquis exuberans, campos agricolæ habitãt, & homines ad pacem intenti: Montanã uero regionem bellicosi tenent, Scytharum more uiuẽtes, quorum cognati sunt, & contermini pulchri alioquin: & qui in lanificij opere, nec non serici auroq; intertexti, plurimum ualent. Obtulerunt se contra Pompeium in acie apud Abantem fluuium ad 60. millia peditum, equitum 12. Tenent occidentalia regionis post Neoris flumẽ ad Parthedoros usq; mõtes Thasiæ & Triaræ gentes: Orientalia iuxta Albaniam, per tota eorum montiũ supercilia Lupeni, qui ueluti feræ in densis. syluis commorãtur: Et ad Ceraunios mõtes Armenocalybes sunt: Et infra Lupenos, Fucascani, & Macherones ad flumen Absarcũ: Postea Diduri, & Sodi, Iberia quatuor tantum aditibus aditur, ex Cholcide huiusmodi est, Petris, munitionibus, fluminibus, & conuallib. clausus: Ex Sarmatia difficilis ingressus trium dierum itinere, dehinc angusta Aragonis fluminis regio, dierum quatuor uiæ finem murus inexpugnabilis munit: Ex Albania primo per petram excisam, dein per stagnum quod amnis efficit, cadẽs ex Caucaso: Et ex Armenia, angustiæ quæ secus Cyrum sunt atq; Aragum, qui prius quam inuicẽ concurrant urbes natura munitas habent, quæ saxis impositæ duob. mil. pass. inter se absunt: Nam propter Cyrum Armozica cuius exaduerso Pylæ Caucaseæ sunt, propterq; Aragum Seusamora. Præter autem has urbes aliæ sunt, in quibus Polichnium quæ nũc Idessa dicitur, loco optimẽ munito posita: Est & Lubium pagus. Item Aginna, Vaseda, & oppidũ Pharnassus iuxta flumen Neoris difficili loco situm, mox Varica, Sura, Artanissa, Metleta, Zalissa, & Armatica.

Albaniæ prouinciæ situs.

Albania prouincia sequitur, ea nunc ab incolis Zitracha, & Garzena à quibusdam uocatur, eo quod aruspicinæ arti omnis penẽ intenti sint: nam quos nos aruspices Hebræi Garazenos uocãt. Gentes qui se posteros Iasonis credi uolũt, ut scribit Solinus, nomẽq; ab albo crine

(cano

(cano enim capite nasci dicuntur) impositum, Trogus ab Albano Italiæ monte: qui Herculē Gerione extincto isthuc sequuti sunt: quiq; memores Italicæ originis exercitum CN. Pompei bello Mithridatico fratres saluta uissent. Non minus quā Iberi felicē regionem incolentes: quorum magna pars uitā agūt pastoralē, ex quo non admodū bellicosi sunt. Huius regionis australe latus Armeniæ contiguū, partim campestre, partim montanū est: hæc loca Cyrus amnis & alij eum augentes fœcundiorē exhibent, quo terra fructū omnem etiam domesticū affert, & ea quæ semper uirent, Qui quū minimam etiam culturam habeant, tamen bona omnia sine satione et inarata gignit, multisq; in locis semel sata, bis terq; fructū facit, Ac primo quidē modios quinquagenos, idq; minimè renouata nec ferro proscissa, sed ligneo aratro. Adest illis præcipua aëris temperies: Vineę manent inæffossæ, quinquennijs putantur, in binatu nouellæ fructum ferunt, adultæ tantum reddunt ut pars maxima in palmitibus relinquatur. Pecora tum mitia tum agrestia fœtus edunt pulcherrimos: Homines sunt magnitudine ac forma excellentes, simplices, nummi usum maxima ex parte nō habent. Numerum ultra centenarium non norunt. Cōmertia inter se mercibus faciunt in cæteris quæ ad uitam pertinent inertes, Exquisitorū ponderum ac mensurarum ignari, ciuilitatis, belli & agriculturæ prorsus imperiti, Venatores ipsi ac sui canes optimi sunt: de quibus quū Dionysius Alex. mentionem facit, inquit:

Vnde canes nati superant genus omne ferarum.

A quibus tauros ac leones premi dicunt, crescunt ad amplifs. formam terrificis latratib. ultra rugitus insonantes: Terra serpentia quædam lætifera progignit, Item scorpiones & araneas, quarū quædā cogunt ridendo mori, quędam flendo desiderio suorum: Albanis mortuorum curam habere, aut meminisse nefas est, nam cū mortuis pecunias defodiunt, idcirco pauperes uiuunt quum patrimoniū nullum habeant. Terminatur hæc prouincia à septentrione parte Sarmatię iuxta Caucasum montem: Ab occasu Iberia secundum Iberum amnem: A meridie parte Armenię in Cyro amne: Ab ortu solis parte Hyrcani maris quæ extendebatur olim ab ostio huius fluuij Cyri usq; Soanam fluuium alterum, nunc uerò ad Rha fluuiū peruenit. Quæ pars, hoc est, mare quod huic regioni præiacet Albanum nominatur, Soana è Caucaso per uallem demissus, in qua eodem nomine indomitæ gentes habitant, quæ auri tantum metalla effodiunt. Post itaq; Soanæ ostiū in mare, Telæba ciuitas. Inde Gerrus fluuius in mare. Mox in sinu Gelida ciuitas à qua haud procul Cæsius amnis mare infert. Albana ciuitas cum fluuio è Caucaso mōte, promontoriū Prealla. Prope q̄d duæ adiacent insulę quas Helades antiquitas nominauit, Iuniores prmontorij nomen indiderunt, ad habitandum idoneæ quæ auriferam terram habere dicuntur. Dein Cambyses amnis, & hic ex Caucaso ortus. Post Gætara

 ciuitas,

ciuitas, quã nunc Bacchu incolę uocant, à qua mare uniuersum temporib. his nomẽ accepisse superius diximus, Inde Cyrus fluuius nauigabilis qui Corax olim uocabaẽ, & quandoq; Medus, nũc uerò Cur à barbaris dicit: Per ora 12. mare illatus, confusa tamen, quorum alia cæca, alia omnino fallentia, limũ enim plurimum uehit, quo exitus obstruuntur, & adiacentes insulæ continenti exaggerat, lateq; stagnat inæquali fundo, à quibus caueri difficile est, Hanc inæqualitatẽ affluxuum refractiones exaugẽt, ex qua re aggerosum litus 7. mil. pass. inaccessibile fit, intus uerò ad sex limosa omnia sunt, ortum ex Armenia trahẽs, licet Plutarchus ex Iberorũ montibus cadere dicat, & Plinius in Coraxicis à monte cui nomen Corax mox planitiem intrat, atq; Aragũ amnem à Caucaso defluentem, & alios torrẽtes recipiens, per angustã regionẽ in hanc terrã peruenit, Inter quã & Armeniã multus illatus per uberes cãpos cõplura in se recipit flumina, è quibus est Alazonius, & Sandobanes, & Rhitaces, & Chanes, quem Plinius Achazanem uocat, à Caucasis montibus defluẽs. In mediterraneo uerò, et primo inter Iberũ fluuiũ & Chanẽ ciuitates & pagi sunt, Tagoda, Baccia, Sanua, Degana, Niga, Inter aũt Chanem & Albanum, Mosiga, Samunis; quæ ciuitas nunc Samachi appellatur opulenta ac populosa à qua uniuersa prouincia illustratur. Vbi artificia diuersorum operum fiunt, sed arma præcipuè quæ antiquis s. ut in sculpturis uidimus assimilantur. Item Iobula, Iuna, Embolæa oppida, & uicus Adiaba, Abliana, Mamechia, Osica, Sioda, Baruca q;. Et inter Albanũ Cęsiũ ubi Hyspiratis regio in qua præter alia metalla auri sunt, ad locũ Cambala dictũ: oppidum ualidis s. item Cobota, Boziata, Misia, Cadacha, & Alamus uicus. Inter autem Cæsium & Gerrũ, Thiauna, Thabilaca q; oppida, interq; Gerrum & Soanã, Thelbis ciuitas est: Est & alia ciuitas, illi Zitracham uocant, emporium paulo ante nobile ac diues: ex quo prouincia uocabulum sortita est: quo Indicæ merces septem post dieb. in Bactros ad Ochum flumẽ quod in Oxam influit ex quo in Hyrcanum mare deferebantur: inde maiorib. nauigijs huc: unde rursus aduerso flumine usq; quo Tanais cum hoc uidetur committere, ubi collis humilis sedet Achasous eorum lingua, ac eo traiecto in Tanaim delatæ in Mæotidam paludem in Pontumq; atq; in Italiam usq; nauigabantur. Plinius per Caspium in Cyrum subuehi, & quinq; nõ amplius diebus terreno itinere ad Phasim in Pontum.

Armeniæ maioris regionis situs.

ARmenia maior, dictis iam prouincijs subditur: Quæ sic ab Armenio ex Armena Thessaliæ urbe, Iasonis comite ad uellum nauigantis aureum denominata est: Tradũt enim scriptores, Iasonem quũ in Colchos nauigasset, usq; in Iberiam, Albaniamq; processisse, & Armeniæ ac Mediæ multa peragrasse in, Albanisq; diem suũ obijsse, Armenius uerò recollecta multitudine quæ amisso rege passim uagabaẽ, Armeniam condidit.

condidit. Quare Armeni & uestitu & equitatu Thessalis persimiles sunt. Quæ regio ad hanc usque diē illud seruauit nomē: terra omniū pene rerū fertilis amœnaque, sed eximie pascendis equis apta: multi in ea mōtes, multique colles sunt in quibus non facile uitis nascitur. Inter quos conualles multæ iacent, quarū aliæ modicæ, aliæ opulentæ, quemadmodū campus Araxinus per quem Araxes fluit: Cadunt isthic in hyeme multæ ac profundæ niues, adeò ut à cāpis greges emigrare compelluntur. Est in ea ad septentrionem iuxta Iberiam fons cuiusdam liquoris oleo similis, in quo quandoque in tantum exuberat, ut extra fontis labra emanet, onerantur ex eo naues & in diuersa exportatur, non usui tamen uitæ accommodatum, sed ardendi tantum. Inunguntetiam cum eo camelos, scabiei enim optimum est medicamentum qua bestia illa frequentius abundare solet. Ferūt Armenios Babyloniā usque secundo amne nauigasse, quibus orbiculata atque coriacea nauigia sunt, quę pecuarij ex cæsis salicibus faciunt, insternuntque pellib. neque puppe discreta neque prora acuminata, hoc nauigiū duob. uiris dirigitur, cum totidem pallis, asinum intus habens. Maius etiam plures, magna admodum & minora fiunt, in quos illi postquam nauigantes Babylonem peruenerunt, onusque distraxerunt, lignaque nauigij atque omnia stramēta addixerunt, pelles congerunt, & in patriā terrestri itinere proficiscūtur, nam aduerso flumine nauigari præ illius rapiditate nullo modo potest: qua ex causa non ex lignis sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem ubi asinos agitando in propriam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparāt. Discernitur hæc prouincia his finibus uidelicet: A septentrione parte Colchidis & Iberia & Albania iuxta Cyri fluuij excursum: Ab occasu parte Cappadociæ propter Moschios montes, reliquum Euphrate flumine: A meridie parte Mesopotamię secundum Taurum montem Euphrati atque Tigri iunctum, præterea Assyria iuxta Niphatem montem: Ab ortu autem solis parte Hyrcani maris ab ostijs Cyri usque ad Araxis ostia prope radices Caspij montis in mare exeuntia, reliquumque Caspij usque Niphatem. Separat enim Caspius mōs hanc à media licet Appianus Araxes fluuius dicat. Montes autem qui hanc terram percurrunt à quibus flumina exoriuntur, quæ eam in partes secant, quibus regiunculæ in ea ueluti circumscriptis finibus ambiūtur, insigniores hi sunt. Statim ultra Euphratem Antitaurus mons exilijt magnus & excelsus (interumpitur autem flumine) qui in diuersa auidis excursibus Armeniam uniuersam complectitur, quorum alij alijs nominibus appellātur, iugūturque ad septentrionem cum ijs qui quasi cubiti ex Caucasis per Isthmum descendunt: Item ad aurorā Caspio mari imminentes, ac inde in meridiem torquentes, Quorum pars quæ trans Euphratem peruenit, protinus Polyrrene dicitur, quumque ad flexionem amnis protenditur, iterum sciinditur, Ac inde eiectus quo Armeniā à Cappadocia ea in parte secludat, mutato uocabulo Moschij dicuntur. Item

mons alius est qui Paryardes uocitatur, ex quo Euphrates, & Araxes septem mil. pass. interuallo fluunt, licet ex Abo monte quidam dicāt, quoniam ad eum se flectit, alij ex Copote, Pixirates initio, Ille occasum uersus, iste ortum, sub quorum fontibus ex eodem monte Tigris egressus rectà in austrum mediam regionem secat, Ambo nobilissima totius Asiæ post Nilum & Gāgem flumina, nam alter in agros sparsus, fertiles eos reddit, siquidem Euphrates apud nos fœcunditatē atq; abundantiā fructuum significat, accolæ patrio uocabulo Fora modo uocāt, antiquiores uerò indigenæ Cobar: Tigris, id est uelòx, nam lingua Medica, Armenica, Persicaq; Tigris sagitta notatur, hoc est, citus uelut sagitta emissa: Curtius nihilominus Tigrim fluuium Phasim incolas uocare ait, nescio an errore inductus quemadmodum de Tanai fecit, ut in Sogdianis aperiemus: Oritur Euphrates fonte incerto, uastè enim è monte decidit, nec secat continuos agros, latè diffusus in stagna, diu sedentibus aquis piger, & sine alueo patulis, ubi autem sese inter ripas stringit, celer & fremens Cappadociam recto cursu petit, quo, nisi reiectus Antitauro, Euxinum in Pontum caderet, neque ab eo ultra sexaginta millia passuum diuertitur, Flexus itaque ad austrum, inter duas elapsus Armenias, Taurū infertur, qui quanquam duodecim mille passuum latitudine existat (Amanum uocat) irrumpens, mox perfregit, hinc Euphratem appellari Plinius uelle uidetur, Inde saxosus & uiolentus aliquandiu iuxta orientale Syriæ latus progressus, ad orientem cōuersus, dextra Arabiam desertam, lęua Mesopotamiæ partem relinquit, quam inundans Ægyptij amnis instar opimat, ijsdem fermè temporibus quibus Nilus exit in campos ut Lucanus ait: Inde inclinatus ad meridiem, inter Babyloniam & reliquum Mesopotamiæ delabens, Tigrim congreditur, Indéque simul fluētes, Euphratis amisso nomine, Tigris in Persicum mare defertur. Sunt qui dicere uidētur, Euphratem Tigri non iungi, Arabas enim ingressus, non perduret in pelagus, uerum ingens modo & nauigabilis, inde tenuis riuis dispersus emoriatur, & nusquam manifesto exitu effluat, ut alij amnes, sed deficiat: Trogus eum in paludes diffundi, & à Tigri per eas recipi, Herodotus non solum Gyndem fluuium Cyrum disperdisse in plures alueos, sed etiam Euphratem longè ualidissimum per loca uaria deriuasse: Plinius longo tempore Euphratem perclusere Orcheni, & accolæ agros rigantes, nec nisi per Tigrim defertur in mare: Alij uerò aliter, qui amnes ex uno monte atque ex uno penè fonte oriri dicunt, Strabo ad stadia duo millia & quingenta, hoc est trecenta ac duodecim millia passuum fontes inter se distare, quod etiam ex descriptione Ptolemæi uerum esse accipimus: idqúe fortasse, quod (ut ait Plinius) non statim ab ortu quum tardior fluat Tigris appellatur, uerum Diglito, Herodotus, sine nomine unde concitatur à celeritate Tigris incipit uocari: uel quia absorptus à terra (ut statim designemus)

mus) iterum eo in spatio exortus, ibi habere fontes uolunt: Tigris itaque modicis primo incremẽtis nascitur in montibus Vxiorum ut Curtius tradit: Plinius fonte conspicuo in planitie, loco nomen Elogosme: & per duos ac sexaginta mille passus syluestris ripis præceps inter saxa deuoluitur, multorum torrentium non aquas solum sed etiam saxa secum trahens, in lacum Arsissam primo influit, In quem omnia illata pondera enatant, cuius aqua nitrosa est, unde uestes dilacerat ac rumpit, nec patitur amnis aquam secum cõmisceri, nam illa cursu & colore dissimilis per eum fertur: Interiecto dein aliquanto spatio in cõuallibus Tauri rursus in specu mergitur, supterq; lapsus à latere altero eius montis erumpit in lacum qui Zoroanda uocatur, & esse eundem, quod demersa perfert: Tertium deinde per lacum salsum transit, qui Thopestis siue Thospita dicitur, piscibus carens, in alteram ripam, non permixta aqua piscibus plena peruenit, quod scribit Dionysius Alex. Mox in uoraginem quandam multo cum sonitu incidens, terram subijt, atque ita post quinque & uiginti mil. pass. grande iam flumen in regione Sophina non procul à Gordyæa exoritur iuxta Chalonetim, Indead Semiramidis murum defertur: Mons igitur Tigri intercisus, altera pars quæ ad occasum relinquitur, Taurus proprie dicitur, altera quæ ad ortum uergit Niphates mons appellatur, protenditq; usque ad Caspios montes, quibus iungitur: Iuxta quidem Niphatem à montana regione, Tigrim ruere inquit Strabo, ubi uelle uidetur flumen exortum habere, Nam & alio loco, Masius ait mons qui magis magisque elatus Niphates appellatur, hoc in loco sunt Tigris fontes ad australe montanæ regionis latus: Post autem murum fluens, accipiunt eum ad dextram Mesopotamiæ campi, ad sinistram Assyriæ, quos clementiore alueo præteriens, citra Seleuciam & Babyloniam uigintiquinque mille passibus diuiditur in duos alueos, prout Plinius scribit, altero meridiem ac Seleuciam petit Messenem perfundens oppidum, altero ad septentrionem flexus eiusdem gentis tergo campos Caucas secat, ubi remeauere aquæ, Pasitigris appellatur: Postea recipit ex Media Coaspem flumen atque inter Seleuciam & Cthesiphontem uectus, in lacus Caldaicos se fundit, eósque sexagintaquinque mille passuum amplitudine implet, mox uasto alueo profusus ad quinque & septuaginta nauium patiẽs mollioris soli infertur in mare Persicum duobus ostijs. Verum Araxes amnis quem supra meminimus nomen adhuc retinens, ex uno monte cum Euphrate fluit, medijs in campis diuisus, pars una ad occasum sep tẽtrionemq; deflexa multorum aquis torrentium ac Musis amnis præcipuè auctus in Cyrum fluuium emittit, Altera ad meridiem ortumq; per Araxinum campum in Caspium mare effundit, Nam quemadmodũ olim loca Thessaliæ aquis occupabant, abruptoq; ab Olympo Ossa, ex qua scissura, emisso Peneo, defluxissent aquæ, unde Peneus cognominatus est, Araxes, Ita hunc è

montibus delapsum, & subiecta planitie tum diluta, quum exitum nō haberet, dilatatū prodidere quidā, Iasonē tempe immitatū uiam fecisse, per quam nūc aqua in mare decurrit, unde Araxinus campus nudatus est, per quem amnis defertur in Cataractam. Sed quū aliquandiu à fontibus placidus silēsq; per campos delabitur, in loca aspera incidit, ac medijs iniectus rupib. pressusq; fit pernix, ac sese in obiecta frangēs saxa, magno murmure ac sonitu deuoluitur, tantoq; impetu, ut aliquib. locis non flexuosas contorquetur ripas, uerum transgressas in semet iterū præcipitat, plusq; iugeris spatio, sine alueo fertur, Exceptus inde in campos fit trāquillus, tacitus & uix fluens: Hunc Aug. Ponte iunxisse legimus: ut illud. Et pontē dignatur Araxes: Quod quum alterū antea Alexander illi imposuisset, auctis aquis perfregit: In quo frequentes esse insulas Herodotus scribit, & homines qui illas incolunt, æstate uesci radicib. quas passim euellunt, fructus uero arborū conseruare in hyemē, In quibus quosdam esse, quod si in ignem proiectus fuerit, circumstantes eo suffitu, modo ebrij gestiuntur. Post aūt longam fluuiorum descriptionem ad mōtes diuertamus: Echinus mons, uel Baris siue Beas, à barbaris nunc Ararat uocitatur sub Colchis iacet, ex cuius cacumine Pontus Euxinus prospicitur, ingētis enim altitudinis est ad quem multos in diluuio confugisse fama est ibiq; Saluatos esse: Inferius uero supra Thospitam paludem haud à Tauro procul ubi à Tigri scindit Gordyæi montes: Cardueni à quibusdā, A quo Centricis fluuius delabēs in Euphratem cadit, In quibus montibus arcam diluuij restitisse Iosephus in antiquitatib. tradit: eosq; qui barbaras scripsisse historias id ipsum memorare, q̄d ad multas ætates eius ligna ascendentib. uisa sunt, unde à barbaris Gibelnoe modo appellatur: Hoc loco ad radices Tauri montis Ararath regio est campestris per quam Araxes fluit incredibilis ubertatis. Vltra quem occasum uersus montana regio est in qua multi & opulenti sunt uici, bonis omnibus abundantes: Et ad septentrionem horū montium fluuius fertur Pagus nomine in Euphratem exiēs, cuius uadum mille & quingentis pass. patet Postea ad orientem Tigris, Abus mons quē Herodotus Matienum uocat, Cui proximus est lacus eodem nomine, quod Ceruleus interpretatur, ingens sanē, cuius aqua insipida est, Progreditur mons in Atropaniam usque secus uiam quæ in Mediam ducit, Ex quo Gyndes secundæ post Euphratem magnitudinis fluuius per Assyriam in Persicum sinum influebat, nunc tenuis uixq; fluuius nominādus in Tigrim manat. Nam quum Cyri impetum uenientis contra Babylonios interciperet & quidam ex militibus summe dilectus regi in eius transitu absorptus esset, rex iratus iurans ut qui nunc præclarus equitem uorauisset mox uix tingeret genua mulieris, quem anno integro cum totis copijs in trecentos ac sexaginta diduxit riuos, ex quo in paludes eluuiésque euolutus nomen perdere fecit. Circa quas qui habitant crudis uictitant piscibus & pro ue-

stibus

ftibus utuntur uitulorum marinorum pellibus. Ad austrum autem prope Niphatē neq; à Media procul Vdacespis mons eminet, succinctus nullis alijs applicatus. Nunc de regionib. quæ in parte ab Euphrate & Araxe ac Cyro amnibus comprehendunt: Nam penes Moscios montes Cotarzena uel Chorzena est, Cui proximæ sunt Cambysena, & Siracena, ubi ex folijs arborū mel fluit, septentrionales ac niuales ualde, Iberię & Colchidi contiguæ, Cambysena aspera est, & aquis carens ad Alizoniū usq; flu. ubi in niue animalia quædā concreari qui Apollonides uermes appellant, Horum animaliū generationē talem putant qualē culicum ex flamma & bractea metallorū: In quibus regiūculis ciuitates sunt & uici, Sataphara, Sala, Azota, Cholua: Et prope Paryardem montē Ascura, Surta, Sedala, & sub his iuxta Euphratē, Toga, Vuarutha, & Tastina nō procul à fluuij fontibus in mōtis radicib. Item iuxta Cyrū amnem regiūculæ Tosarena, & Totena, in quibus Bazara, & Lala pagi in ripa fluminis, & ad Paryardem, Cotomana, & Cozala: Et ad orientem magis Bathena, & Ptusa, & propę Araxē fluuium regio Colthena, & altera sub ea Soducena, Inter quas Lychnitis est palus aquæ salsæ, Ad Cyrum igitur amnem sunt oppida Glisma, & Choluata: Ad Araxē, Santuta, & Sacalbina: Et ad Paryardē montem Saccas.na regio maxime opima Albanis iungitur, à Saccis qui eam occupauere appęllata. Cui ad ortū Gorgarena altera quæ tota fructib. & domesticis arborib. & ijs quæ semper uirent affluit, fert etiam oleam: ibi ciuitates sunt Dizaca, Armauria, & Naxuana prope Euphratē sitæ: & in Araxis margine Arxarata iuxta finē Atropanię regiunculæ: Item Artaxiata ciuitas nobilis atq; ingēs quondā regionis metropolis, quam Hannibalem pœnum Artaxiæ regi condidisse Plutarchus scribit, apud Araxinū campum in flexu quodā Araxis qui peninsulā facit cui pro muro flumen, præter Isthmū fossa, & uallū, à Roman. incensa & solo ęquata, quia teneri sinè ualido prę́sidio ob magnitudinē eius non posse uidebat. A qua nō procul ęastella munitiss. sunt, Babyrsa: & Clana ubi regū thesauri seruabant. Sub dictis iam regiūculis citra Euphratē & Araxē, ad meridiē incipiēdo ab occasu in Euphratis ripa regiones sunt Basilisena, Hobordena, Arsia, & Staumitis: Et sub Basilisena inter Antitaurum & Masium montes Sophena in cōualle quadam regio felix, ideo à potentib. semper occupata per quā Niphatis fluuius in Euphratē uadit: Quarum ciuitates penes Euphratē sunt: Codana, Zoriga, Athua, Bressus, Chlegia, Chasira, Chorsa, Thalinaq;. Et penes Araxē Daranissa, Zogochara, & Cubina. Remotæ uerò ab amnib. Tinissa, Brizaca, Cachura, Sana, Phausya, Zaruana, Anariū, Terua, Zurzua. Sub quib. Tarina, Cholua, Phandalia, Citamū, Matustana: Et magis meridiōales Balisbiga iuxta Polyrrenē montē, & Sagauana nō lōgè à Tigri, et Azora & Sigua iuxta Abū montē: Dein orientē uersus Astacana: Et in Sophena Carcathiocerta regia Masio uicina mōti. Itē p̄dictis regionib.

alìæ

alię ad meridiẽ magis sunt, ut Gordyęna sub Gordyæis montib. Sic dicta quia Gordym Triptolemi filius ibi habitauerit, q ex Argo isthuc puenit, ad inquisitionẽ Ionis: Gordyæi in architecturæ arte excellere dicunt quos uetustiores Cardulchos appellabãt. Est et Cortęa, Entenaq̃, ac Thospitis Coriæi priscũ adhuc nomẽ retinẽt, inter altiss. habitantes mõtes, quorũ et profunda ualle ex coruatis hinc inde aquis ingẽs conflat flumen, uelocitatis mirę, in Euphratem exiens. Mox Syspiretida in qua auri metalla effodiuntur, nõ longè à Cambala regione optima pascẽdis equis, unde equi Nysei, quib. Persarũ reges utunt: Nam & Armeniæ satrapes quot annis uigena mil. pullorũ & Mithracana mittebãt. In his ciuitates habent: Sarisa, Satalca, et Pinnara munitio optima q̃ arces tres habet, quę Gordyęorũ sunt: Item Legerda, Mazara, Anzeta, Soyta, Belcania, Seltia, & Thospia regionis caput, & Arsamosata in monte Euphrati proxima, & Corra, & Halale uicus in radicib. montis Tauri, Quam coloniã M. Antonius Philosophus Romæ princeps cõstituit, quũ ibi Faustinã uxorẽ subito morbo exanimatã amisisset: sed ea postea ædes Heliogabalo dedicata est. Vltra autẽ Tigrim ad orientẽ sub Araxe amne regiunculæ sunt, Bagrandana uel Bagradauena, & sub ipsa Igordena: sub qua Mardorũ gẽs, ubi oppida sunt: Tasca, Mępa, Cholima: Et sub mõte Abo, Terebia. Postea Phora, Buana, Daudyana, Artemita, Caputa: Et ad orientẽ magis in cãpis Tigranoama ciuitas insignis totius Armeniæ metropolis Tauris nũc appellata eadem qua prius & magnitudine, & authoritate inter suos persistit sine mœnib. uti mos gentib. illis huius præsertim ætatis est, uicatim cũ habitant intercurrentib. hortis & aquarũ riuulis, quo mercatores diuersarũ gentiũ conueniũt ob multa ibi cõfluentia ex longiss. orientis ac septentrionis partib. mercimonia: lapillos maxime preciosos, pãnosq̃ Sericos, quorũ ibi mirifica textura fit. Sub quib. ad meridiẽ, Siæ, Thelbalana, Saldiua, Colsa, Pherendis, Artagigarta Tigri amni apposita ciuitas olim magna, mœnibus à Ro. spoliata, & in uici formã relicta. Mox Tigranocerta urbs ingens sub Masio mõte sita, arx uerò in excelsis, quã Tigranes Armenię rex Euphratem trãsiens elatus cõdidit, & à se nominauit nam Triganis ciuitas dici pòtest, cuius murorũ partẽ Micepharius amnis haud spernẽda latitudine ambit, quę qua regiã, & Pomaria in suburbanis perfecit ampliss. ferarũ insuper septa ad uenandi uoluptatẽ, lacusq̃ amœnitate refertos: Sed Lucullus continuo sequutus, opus q̃d adhuc erat imperfectũ facto impetu demolitus est, in pagumq̃ redegit, habitatoresq̃ in sedes suas dimisit. Erant in ea plurimi Gręci ex 12. urbib. ab se euersis, quos ad incolendã traxerat, plurimi quoq̃ barbari à proprijs & ipsi sedib. illò traducti, Adiabeni, Assyrij, Gordyęni, et Cappadoces. Hactenus Armenia. Omisimus in hoc loco ea quæ Tauro mõte subsequebantur, & ad reliquã nostri maris particulam absoluendam isthuc descendimus: postea omissa persequemur:

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius IIII. Asiæ, in quo

Cyprus insula, Syria, Iudæa, & duæ Arabiæ Petrea & Deserta, Mesopotam. & Babylonia continentur.

Yprus inter Syriam & Ciliciam ad ortũ occasumq́ porrecta præ cæteris maris insulis nobiliss. ac pulcherr. est: à Syriæ continenti Plinio teste motu terræ abscissa: Circũdatur ab occasu mari Pamphylio: A meridie Ægypto atque Syrio: A septẽtrione Cilico. Terra diuitijs olim abũdans, luxuiq́ plurimũ dedita, adeo ut Veneri prisca ætas dicatam eam esse uoluit, Cerastin, Aspelliã, Macariam, Cripton, & Coloniam uocitatam quondam legimus, etiam Athamãta Amathũtaq́ & Aërosam quod in ea multum aëris nascatur, ante appellatam, Primam enim æris inuẽtionẽ ab Agriopa Cinaraq́ eius F. hic fuisse dein alijs locis. Sed & ferrum ex metallis eius in mõtibus eruebatur: nouissimo uerò loco Cypron à rege Philocypro nuncupatã fuisse. Habet insula circumnauigationem 500. mil. pass. longa 200. ubi latior 50. Quę ut ingens ita & regnorũ nomine tum clara nouem enim in se regna habuit, urbesq́ insignes 15. quarum nonnullæ terræ motu ea tempestate labefactatæ sunt: nunc autem maiori ex parte deletę, rebusq́ cadentib. ad singulare regnũ deuenit: uino abundãs & oleo, frumẽti quoq́ satis habet ac mellis copiã, annis præsertim quib. locustas non sentit, erodentes quicquid ex terra natũ fuerat, ex continẽti Syrię huc aduolãtes, ubi quondã militari imperio authore Plinio necari eas cogebantur. Syluosa olim adeò ut ne campi quidem coli possent, quod Erathostenes prodit, ex quo parum fertilis, quæ quum excisis arboribus partim in fabricandis classibus (in re quippe maritima plurimũ ualuit) partim in excoquendis metallis purgata est & culturæ reddita, nulli insularum uirtute inferior deinceps habita, præter quam quod aërem in æstate parum salubrem habet. Martialis.

Infamem nimio calore Cypron.

Nam & multas res ad alias gentes transmittit, alienas non (nisi paucas) recipit, ex quo magna insulanis lucra redundarunt. Quare poëta:

Genitor tum Belus opimam uastabat Cypron.

Qua fama ut ait Florus, uictor gentium populus, et domare regna consuetus P. Clodio tribus duce, socij uiuiq́ regis confiscationem mãdauit, quod ille audiens ad rei famam, se interemit: quare accepta, regiæ opes Romæ importatæ ac uenundatæ sunt, pecunia enim in P. ærarium relata, neq́ illud ullus unquam triumphus magis impleuit. Hãc insulam mixtis habitatam

habitatam fuiſſe populis Herodotus author eſt, partim à Salamine & Atheniẽſib. partim ab Arcadia et Corintho, partim à Phœnice Æthioapiaque oriundi: & ex ijs familias eſſe quæ cantu ſerpentes interimere ſciant, tactuq; ipſo percuſſos leniant. Fœminæ laſciuæ admodum, nam præter alia ut atteſtatur Trogus cõſueuiſſe Cyprios uirgines ſuas priuſquam nuptui traderent exteris nautis inſulam petentibus offerre, proſtitutasq; demum uiris dare. quare merito illam Veneri dicatam extitiſſe ſcriptores tradiderunt. Claudianus.

Inſula Læta Choris blandorum & mater amorum
Nulla pudicitiæ cura placere poteſt.

Naſcitur hic herba Laudam appellãt, ex qua laudanum fit, paſtæ enim eæ capræ & hyrci, nocturno inſparſa rore, barbis genisq; uillos humor hærens Ladanum depecti. Exprimitur quoq; ex harundinibus mel dulciſſimũ quo excocto fit, quod hæc ætas Zucharũ dicit. Inſulæ circumſcriptio ad hunc modum ſe habuit. Qua parte occaſum ſpectat, Acamas primum extrema à uiro Athenienſi denominata, eſt promontoriũ ſyluoſum in forma duarum mamillarum Tracheæ Ciliciæ oppoſitum, Cui prætacent inſulæ duæ paruæ octo mil. paſſ. interfuſo mari quæ Carpaſiæ nominãtur. Indein ſinu Paphos ciuitas cognomento noua ab Agapenore condita, quæ nunc à iunioribus Baſum dicitur, portum habens, Contra quẽ Styria parua eſt inſula, In urbe uerò Phanũ celeberr. Veneri dicatum erat, ubi quotannis feſta agebantur, ad quæ uiri ſimul ac mulieres ex alijs urbibus confluebant: Quod meminit Virgilius dicens:

Ipſa Paphum ſublimis abit, ſedesq; reuiſit
Læta ſuas, ubi templum illi centumq; Sabæo
Thure calent aræ, ſertisq; recentibus alant.

Poſtea Zephyrium eſt promontorium quod ſtationẽ habet: ſub quo Marium oppidum Arſionoẽ poſtea uocatum, à Marico conditore, nam duas Arſinoës in ea inſula fuiſſe conſtat, urbs quondam fuit. Mox Paphos uetus, nam Palæpaphos Græci eam uocãt, ad decem ſtadia ſupra mare, à noua ſeptem mil. & quingentis paſſ. ſtationem habens. Apud quam in litore antiquum Veneris Paphiæ templum à Cinara ſacratum extiterat, quo primum ex mari deam egreſſam affirmant incolæ, Vetus memoria conditorem templi regem Venerianum fuiſſe tradit, ſpecioſum quidem ac celebre ædificium, cacobaſilica Valerio teſte cognominatum, Nunc unà cum ipſa urbe dirutum iacet, quod ex frequẽti terræ motu accidit: Vbi in montibus adamas lapillus medijs innatus petris inuenitur, in æreum uergẽs colorem, etiam Sarda gemma, & Achates, & Amethiſtus, etiã in cæteris inſulæ partibus. Poſtea promontorium Drepanum, quo circumflexo meridiana perlabitur ora, In qua aliud promontorium exiſtit Phrurium nomine, alij Vrios: Ex quo illud. Vriosq; apertos, unde iaciebantur qui Apollinis aram

nis aram contingebant. Fuitq; inde Curiũ siue Curias urbs cum statione, hanc Argiui condiderunt, preter quam Lycus amnis ex superiorib. montibus fluens in mare cadit, quam hodie incolæ Piscopiam uocãt. Mox Corineum oppidum quod & Palæa: Cui proximum est Curie promontoriũ peninsulare, specie rotũda, ubi Veneris Acteæ templum fuit, quod nec uidere, nec audire mulieribus licebat: Hinc pars altera Lyci amnis in mare decurrẽtis fluit, nam in duo scinditur, quum de montibus in campos peruenit. Item Amathus ciuitas ubi Venus summo honore habebatur, quam recentiores Limisso nuncupãt à qua nonnunquam tota insula Amathuntha (ut supra) appellabatur. Postea Titij fluuij ostium is ex imminentibus petris delabitur, cui in parte orientali Cetium uel Cithion ciuitas apposita fuit, portum habens clausum, cuius urbis tum nomen insulę fuisse Iosephus & Hieronymus scribunt, aiunt enim Cithin insula quę nũc Cypros dicitur, à qua hodie urbs Cithiũ nominatˀ. Vltra quã procul Dadex extrema in mare exit. Ac inde multo in sinu Theon ciuitas in peninsula fuit. Hinc terra longe in altum ad eurum uentũ accuminata protendit, Theon antiqui nautæ, iuniores nunc caput Greæ uocant, Quo emenso in orientali insulæ litore promõtorium Pedalium eminet, id est agger harenarius cui collis altus & asper imminet mensę figuram intuẽtibus præbens, Veneri sacer: Ad quod occasum uersus nemus Idalium pullulat, ubi oppidulum breue interijt, Veneri similiter sacrum. Mox efficitur sinus ualde spatiosus, præter nauigationem asperam habens, in quo Salamis quondam Constantiana deinde, nũc Famagosta dicta est portum habẽs. Cui ad sinistram Pedięus amnis priscum adhuc seruans nomen longe per mediã insulam repens in mare uadit, litus circum se paludosum reddẽs, ædificauit Salaminam Teucer., ubi ea tempestate sal optimus fiebat, dicente Plinio, marinorum salium maxime laudatur Cyprius à Salamine: Nec est ut quidam putant, Salaminã tum fuisse ubi nunc lacus quidẽ salem concoquit, & appellatur Saline, quum diuersissimus à Salaminæ situ sit. Nec est marinus ut Plinius, sed à mari procul. Contra hoc litus Hierię, & Cephia insulæ breuissimæ iacent. Dein Elea promontorium cui Eleusa propinqua est insula. Postea Clydes extrema in modum rostri longe prominẽtis contra Issicum sinum. A quo ad usq; Syriæ promontorium Irhosicum, unde fama est insulam resilijsse septuaginta mil. pass. quantũ à Ciliciæ litorib. intericcti maris: Cui extremitati insulę tres exiguæ obiacẽt Clydes quemadmodum extrema appel atæ. Superata igitur prominentia illa in septentrionali parte circa Sarpedonem promontorium Carpasia Golge ciuitas fuit cum portu Sicyoniorũ colonia à Golgo duce Pygmalionis opus fuisse dicitur. A qua litus quod Achæorum uocatur, quo primum Teucer Salaminæ conditor applicuisse dicitur. Mox Aphrodisium, id est, Venereũ promontorium, Macaria locus ubi nunc Ialines, Et Ceraunia, quod nunc

oppidum Cirines ab incolis dicitur, in sinu positum. Inde Lapathos fluuius in mare it, In cuius ostio ad occasum eiusdem nominis ciuitas interijt à Laconibus posita statione͂ habens, & naualia Praxandri opus: ubi nunc uicus qui antiquæ urbis nomine uocatur. Inde Agidus & Cromniorum promontoriu͂, iuxta quod in magno sinu Solus uel Soloe͂ ciuitas quonda͂ fuit cum portu & fluuio, quam Peleurus & Acamas Athenie͂ses Strabone teste condideru͂t: Plutarchus à Solone uno ex 7. sapientib. quod Laertius etiam meminit: condidisse etia͂ Solem urbe͂ alteram in Cilicia qu͂u à Croeso discederet. Ait enim Plutarchus, Solon ex Ægypto in Cyprum delatus à Philocypro rege honorifice͂tissime susceptus est, qui ciuitatem paruam à Demophonte Thesei F. condita͂ tenebat, loco inculto, munitam tamen, suasus à Solone, ut amœniorem in locum ciuitatem traduceret, foretq; ipse ad hoc adiutor pollicens, qua instituta quum Soloni gratiam referre uellet, urbem ante id tempus Æpenam uocitatam, ab eo Solos nuncupauit. Nam & ipse Solon huius co͂ditæ urbis mentione͂ fecit, quam Elegijs suis Philocyprum uocauit. Post au͂t longe in occasum Callynusa promontorium eminet, alterum cornu recessus eius litoris, In quo sinu parum à mari Hierocepiæ ciuitatis fragmenta iuxta amnis ostium uidentur, Cuius ex aduerso in pelago scopulus asper erigit͂, amnis in duo scissus binis ostijs in mare exit, procul in mediterraneo orientem uersus exortus. Intus uerò montes attolluntur insulæ longitudine͂ percurrentes, quibus fertilis s. uallis interiacet, angusta supra sinum, quem Callynusam promontoriu͂ curuare diximus. Dein magis magisq; ad oppidum usq; Lephcosiam aperitur: Hinc sinistrorsum montes recto iugo in Clydes extrema se condiu͂t: dextrorsum uerò medio in cursu deficiunt, unde effusa uallis ad Salamina͂ usq; atq; Tanassum in amplis. euagatur ca͂pos, est Lephcosia quæ & Nicosia dicitur, ciuitas modo regia inge͂sq; cuius nulla apud ueteres scriptores mentio fit, insulæ fermè umbilicus, in radicibus montiu͂ prope fontes Pediæi amnis sita. Est & Chyrtus siue Cyrrus ciuitas ad auror͂a magis sub ijsdem montib. posita ex Cyro rege Persaru͂ fundata. Item Thremitis oppidum oriente͂ uersus ad eorundem montium ima sedens. Et in septentrionali parte insulæ Limenia ciuitas nu͂c deleta Cromniorum promontorio proxima. Est quoq; inter Paphu͂ & Amathu͂ castellum posterioris temporis munitu͂ sanè Colossus nomine. Ite͂ non procul ab Famagosta ad austru͂ amnis Pediæi Thanassus, uel Tamassus ciuitas fuit quam Strabo Temesam uocat, Apud quam æris metalla sunt in quib. uitreolum & rubigo æris nascitur ad medicinæ usum idonea. Lacus deinde magnus supra Dadex promo͂torium iacet no͂ longe à mari in quem amnis modicus cadit ex superioribus montibus quorum iugum Olympus nu͂c sicut & olim dicitur, qui locus ad mare Saline modo uocatur, congelatur enim in salem lacus, ex quo singulis annis plures atq; magnæ naues onerantur.

Syria

Syriæ prouinciæ situs.

SYria prouincia post descriptam Cypron hoc loco nobis conuenientissime offertur, Nam dextra lęuaq; Aphricę & Europę litorib. iuncta nostri maris decursus directis oris excipit atq; claudit, Iosephus in antiquitatibus Arameos quos græci Syros appellant, Ex uocabulo cuiusdam Syri indigenæ ait Eusebius appellari. Quod nomen ad hoc usque tempus retinuit maxima terrarum quondã, nam & Mesopotamia, & Assyria, & ambæ Arabię deserta, Petreaq; ac Babylonia in ea includebãtur: Tellus ingenij uaria, qua enim ad mare uergit fructiferis & amœnis collibus respersa, urbibusq; ac cæteris habitationibus frequens est. Qua retro ad orientẽ respicit, laxis effusa campis pererratur, in quibus latrones ac feræ passim euagãtur bestiæ, steriles enim ac deserti sunt. Regio hominum leuissima genera & seruituti nata producens: namq; Syri molles & effœminati sunt, & qui in bello antequam legio densetur cedunt, ad nullam aliam rem promptiores quam ad iracundiam. Terminatur Syria à septentrione Cilicia iuxta Amanum montem: Ab oriente parte Euphratis fluuij circa Mesopotamiam, parte circa desertam Arabiam à meridie Iudæa, & parte Arabiæ Petreæ: Ab occasu Syro pelago uel phœnitio prætemauigatione 300. & quinquaginta mil. pass. ferè. Post itaque Issum, in eodem sinu Miopolis interijt: & Alexandria quondam oppidũ nunc Alexandreta in uici modũ inhabitatur iuxta ostium Arcenthi amnis. Fuit etiam non longe ab ijs Myriandrus ciuitas. Et alia Rhosus, omnes in margine Issici sinus. Extra uerò sinum, hoc est, in altera flexionis prominẽtia, Rhosicus promontorium desilit, recentiores caput Ganzir uocant. Mox colles quidã ad mare descendũt, qui à iuniorib. appellanĩ Nigri quũ Neri dici oporterent, id est, aquosi, in quorum radicibus ad septentrionẽ castellum est, barbari Soldinum uocant, urbs ante quæ Seleucia dicebatur cognomento Pieria, ac prius Aquæflumina à montium nomine, ualida tum & insignis munitio, Portum ante se habens, magnis rei pub. expensis effectum, ipsa in faucibus arctiss. uallis ad mare meridiẽ spectans, cui ad dextram mons altissimus è mari surgẽs Coripheus nomine: eam Seleucus Nicator fabricatus est, decora atq; opulenta cui ager optimus adiacet, & à se nominari uoluit. Mox ad meridiem dictorum collium Horontes flumen uno ostio in mare it, Soldinum accolæ uocant, eo quod ab ijs montibus ac non procul ab ipso castello decurrat, Quod nõnulli ex antiquis minorem Iordanem uocant, Typhon prius appellatus à Typhone hoc loco fulminatione percusso, ut fabulæ tradunt, Draconem dicunt fuisse, dumq; fugæ latebras quæreret terram fecuisse, & ut fons erumperet effecisse, atque ex hoc, flumini nomen inditum fuisse, Causa autem mutationis nominis ex eo fuit, qui eum ponte primo iunxit, inter Libanum & Antilibanum mõtes iuxta Heliopolim exoriẽs Polybius ait: sed uerius Strabo in Cœlo-

ſyria, poſtea in hiatum terræ quem Charybdin appellāt il'atus intra quintum milliarium iterum emergit, & per Apamienſiū agrum, & prope Antiochiam procedens in mare aſper defertur, Vltra uerò eius oſtium Nympheus ſpecus eſt tum ſacer. Inde Poſidium oppidulum, Et Heraclea urbs nunc deleta, Mox Laodicia urbs egregia nunc à recentioribus Laliza dicta, quam quum Seleucus condidiſſet à Laodicea matre nominauit, commode ad mare loco portuoſo ſita. Cui mons imminet uineis plenusquum ad eam rem aptiſſima atque feraciſsima ſit, Hanc Dolobella quū in eam fugeret non mediocriter labefactauit, Huic urbi diuus Seuerus ius Italicū ob ciuilis belli merita conceſſit: in qua antiquitus uirginem Palladi immolare conſueuerant. Dein Gabala caſtellum cum fluuio nunc Margad ab incolis Platos uicus, Balaneę ciuitas quę nunc Valania dicitur duobus mille paſſibus à mari in monte altiſsimo ſita, ſub qua eiuſdem nominis amnis præterit. Caranúsque Aradiorum portus: eſt Aradius inſula in conſpectu iugoſæ & importuoſæ oræ iacens, duobus mille & quingentis paſſibus à continenti, licet alij ducentis paſſibus, alij cubitis quinquaginta dicant, alto mari, in qua olim ciuitas eiuſdem nominis fuit, à profugis ex Sydone condita, Vel ut alij ab Aradio uiro duce, unde & inſula & urbs nomen ſumpſerunt: Ea quandoque ſicut & cæteræ Phœnicum ciuitates, reges habuit, multitudine hominum plena, ut domos multis tabulatis ſublimes inhabitarent, modica enim inſula eſt. Dehinc in litore amnis Eleutherus in mare uadit, in eum ſtatuto tempore teſtudines admirandæ magnitudinis multitudine effuſa è mari ſubeunt, quę ſine difficultate capiuntur: hucuſque Syriæ Comagenæ ora. Hinc Syriæ Phœniciæ uſque in Iudæam ad mare: terra adeo fertilis, ut cẽteſima fruge agricolis fœnus eſſet: ab arbore dactylorum huiuſmodi cognomen adepta, Calliſthenes ait: Alij nonnulli tradunt Phœnices olim à Græcis uocatos fuiſſe, quia initio ſua litora adnauigantes omnes interficiebant (ſic enim nomen id ſonare uidetur) Alij quia illos accolas maris Rubri fuiſſe, & huc in colonias deductos eſſe Phœnicas, id eſt, rubros uocari uolunt: Alij à Phœnice Agenoris F. uocitati, qui cum Cilice fratre ad inquirendam ſororem à patre miſſus, hic tandem ſede fixa permanſit, & à ſe Phœniciam dictam eſſe: In hoc loco ſcientiam computandi, & arithmeticam, propter mercaturam inuentam fuiſſe ſcriptores tradunt, in quibus eſt Ioſephus: ſimiliter & literarum inuentionem, & ſiderum, naualiumq́ ac bellicarum artium teſte Plinio. In his itaque gentibus iuxta mare primum Simyra oppidum fuit. Dein Orthoſia ciuitas quæ Anterade dicebatur: quaſi ante Aradium inſula in ſinu poſita, quam Dionyſius ſacram cognominat, nũc diruta uocaturq́ Tortoſa in finibus locus natura munitiſſimus eſt: quem Arabes latrones occupant, quibus caſtella ſunt in aſperrimis ſita rupibus, quorum in uallibus quæ fœcundiſſimæ & amœniſſimæ ſunt omnium fructuū magna fertilitas eſt,

litas est. Mox sinus panditur, in cum amnis elabitur in cuius ostio meridio nali ripa Tripolis urbs tota penè in mari eodē adhuc nomine sita est, quæ à re ipsa denominatur, tribus enim cōstabat oppidis, Adamos prius dicta à barbaris quondam euersa, agrum habens fertilem aquis riguum, fructiferis arboribus & pascuis uirentibus largum, iuxtaq; urbem in mari aquæ dulcissimæ ex fontibus in profundo inter undas abundè emergunt, Fuit & Theiprosopon, id est, dei facies culta & amœna ora Tripoli contigua, à qua Libanus mons desinit circiter sex mille pass. ubi Magoras amnis in mare cadit. Est autem Magoras fons cum impetu è radice Libani fluens, statimq; intra ripas se immittens fitq; magnus, planitiem rigans, dulcis ac frigidus haustu, qui tribus alijs fluminibus iunctus in mare cadit. Supra quod mille pass. Archis oppidulum est pass. mille à litore nunc destructa. Inde aliud Botris quib. locis mōtana Libano monti pertingentia Marona, id est Maronitarum regio dicitur: ubi nascuntur uineæ: quæ bis in anno uindemiantur. Et Byblus urbecula supra mare antiquitus Euea ab eius fundatore Zibelletus sicut altera iam dicta appellatur, Cui Adonis fluuius Canis modo sub mœnibus in mare uadit, siquidem in excelso quodam loco sita est supra sinum quendam, in qua Cymiræ regia fuit, & Adonis templum. Inde montes attolluntur uocanturq; Climax, id est, gradatio siue ascensio, iuniores passus canis appellāt, ubi antiqua Byblus fuit, asperi sanè, & prærupti, Penes quos Lycus amnis nauigabilis in mare prorumpit, qui quum iter facientibus iuxta mare aditum negarent, Antonius difficultatē hanc tollere cupiens, montes incidi iussit, quod epigramma in ea excisione, hoc modo insculptum indicat.

IMPER. CAES. ANTONIVS PIVS FELIX. SEMPER AVG. BRIT. MAX. PARTH. MAX. GERMAN. MAX. PONT. MAX. MONTIBVS IMMINENTIBVS LYCO FLVMINI CAESIS, VIAM DELATAVIT PER ANTONIANAM SVAM.

Ferūt quidam Byblos antiquissimos, omnium fuisse Saturni opus à Bybla Milleti F. denominata: alij ab Iside quæ ibi quum deploraret Osiridē diademma suum reliquisse ex Byblo, id est, arboris cortice contextum, unde urbi nomen. Deinde amnis Leon in cuius ostio ad mare Leontes oppidum interijt. Et parum à mari apud eundem flumen Marathos castellum. Postea Berytus colonia est sic adhuc appellata, felix tum Iulia cognominata cuius ager omniū Asię amœnissimus feracissimusq; est, à Diodoto qui Triphō cognominabatur diruta, à Romanis restaurata: deinde ab Hierosolymorum rege Agrippa theatro & amphitheatro copiosa impensa constructis, sed & balneis simul & porticu, cęlsis operibus decorata est, multum quoq; regionis Massyææ adiectum, usq; ad Horontis exortum, & Viridariū & Ægyptiū murū Apamensi agro proximū quę omnia barbari posteriori ætate incēdio ruinisq; demoliti sunt. Mox ut diximus Magoras fluuius in mare it. Postea Sidon urbs uetustate famaq; conditorū incly

ta, quæ magna fuit, nam collapsa modo in ruderib iacet: in cāpo sub Antilibano ab austro in aquilonē sita marc prospiciēs, ex qua urbecula exorta est, quam Saitum hæc ætas uocat, cuius pars mari cingitur, ubi in rupe arx eminet aquilonē uersus, similiter in austrū castellum in colle habet, munita enim satis: cui campus fertilis adiacet. Prope quā Bostrenus amnis in mare labit̄, cui scopulus obiacet. A qua urbe summa nauigandi potestate mare Sidoniorū priori tempore dictū est, qui primo triremem inuenerūt. Hanc Tyrij condiderunt, diruta terræ motu patria: Habitarūnt illi ante Assyrium stagnum, dein mari proximum litus incoluerūt erecta ibi urbe quam, ut Trogus ait, à piscium ubertate Sidon appellauerunt, nam pisces Phœnices Sidon uocant. Eam Ochus quidā Persa euertit, opulentata, maritimarumq; urbium maxima, in qua artes & carū artium inuētores uigebant plurimū, in uitriaria præcipuè, Vnde Hieronymus, Sidon insignis artifex uitri: Et Plinius, Sidon quondā uitriarijs officinis nobilis, siquidē etiam specula excogitauerat, additq; Thebarum Boëtiarumq; parens, Huius quandoq; urbis partē maximā terrę motu corruisse fertur, & oppidū super eam situm absorptū: circa quā terra bitumen, cuius uicina est natura sulphuri, Emergit inde Auium promontorium in cuius radice (nam deserta nunc iacet) oppidū Sarepta fuit Sara nunc locus dicitur, haud procul à mari. Inde fluuius quē quidam Eleutherū esse contendunt: uocariq; etiā nūc Eleutherū neq; ibi esse ubi Ptolem. posuit. Nam fluuius hic magnus in mare editur ex Libano, quo loco Ptolemęus nullum ponit, & ubi ipse Eleutherum posuit, nullus est mentione dignus. Et post illum fluuium Tyrus ciuitas antiquitate originis & crebra fortunæ mutatione insignis quōdam Sarra dicta, ex quo Ennius: Pœnos Sarra oriundos inquit, à Sarra conchylio quod ibi in mari abundat, cuius sanguine sericū in purpura tingebatur: Vnde poëta:

Vt gemma bibat & Sarrano dormiat ostro. Et item Iuuenalis.

Nunc urbs ipsa Suro ab incolis dicitur, in peninsula à Tyro quodam uiro Hebręo ędificata: sunt qui dicant à Tyrijs qui Sidonem condideruut, hoc est, qui cum Agenore peregrinarunt, ante annum Troianæ cladis ędificata 4. mil. passuū ambitu: Hæc tum in insula fuit præalto mari 700. pass. à continente diuisa decem & nouem mil. in circuitu, Nunc uerò Alexandri oppugnantibus operibus litori aggere iungitur quod ipse in obsidione congessit: Idq; Ouidius meminit, dicens:

Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharosq;
Et Phœnisa Tyros, quarum nunc insula nulla est.

Ea portus duos habet alterum clausum alterū apertum quem Ægyptium uocant. Vrbem (licet procul) montes ad aurorā circumdant, nam 7. mil. & 500. pass. distāt ad Galilęā pertingentes, ad meridiē similiter promōtoriū altiss. quē scalā Tyriorū uocabant, nūc caput Albū, abest 12. mil pass.

ab ea.

ab ea. A qua emissę in diuersas terræ partes coloniæ sunt, uidelicet, Leptis Vtica & illa Roman. imperij ęmula, terrarumq; orbis auida Carthago, & Gades extra orbem condita: Primaq; nauē compegit: ac ut in omni re fortuna dominatur, septimo mense quam oppugnari ab Alexandro cœpta est, capitur incenditurq; demum se ipsam nauigando instruxit, Romanorumq; colonia ac splendidiss. facta, ius Italicum à diuo Seuero habuit, ob egregiā in rempub. imperiumq; Rom. singularē fidē datū: In qua domos altiores quàm Romę fuisse: deorumq; nobilissima templa Herculis præcipuè, qui ibi maxima ueneratione colebatur, quod Herodotus opulentè exornatum fuisse dicit, quum alijs multis donarijs, tum uerò duobus sciphis altero ex auro excocto, altero ex lapide Smaragdo maiorem in modum splendente per noctem, Cuius templi magnificentiā meminit quoq; Dion Phœnicus historicus apud Iosephum. Item Menander Ephesius, q Irhonium Abibali primi Tyriorum regis filium, regnum post patrē obtinentem Herculi templum ædificasse dicit. Ab hac urbe 4. mil. pass. ferè fuit antiqua Tyrus qui locus Palætyron uocatur. Post autem dictam urbem Edipsa ca tellum fuit, Scandalium nautæ uocant dirutum, ab Alexādro ædificatum quum Tyrum obsideret, in radice Saronæ montis, caput nunc Album quinq; mil. pass. à Tyro. Deinde Ptolemais quæ & Accon, antea uerò Abyron à Ptolemæo Ægypti rege, fratreq; Accone cōdita quę nunc Accre dicitur, magna tum in quam Claudius Cæs. coloniam deduxit quę nunc deserta ac disrupta iacet, cuius à tergo usq; Gazam omnis regio penè arenosa est. Et ab ea duobus stadijs in fin Belus fluuius labitur hucriuus, nam exiguus est, Pagida à nonnullis, è palude Candebera centum ferè cubitorum spacio iuxta radices Carmeli profluēs, circa cuius os conlectæ harenæ admixto nitro in uitrum excoquuntur, modicum id litus, & egerentibus inexhaustum: ad quem amnem sepulchrū fuisse Memnonis Plinius tradit, Hinc Magedo extenduntur campi: Et mons Carmelus in litus procurrit promōtoriumq; efficit, Sicaminum antiquis, Caput Carmelū iunioribus. Iuxta quod in septentrionali radice ad mare castellū Cayphas, Porphiria quondam postea Scaphatium à nautis appellatū 4. mil. pass. ab Accon. Deinde Dora fuit urbs tum potens, Aysur quōdam. Postea Chorseus torrens in mare euoluitur, nascitur ex lacu quodam in radice mōtis Tabor ad partem orientalem: ex quo etiam alter, quem Cyson uocāt in oppositam partem per mediam planitiem fluens in lacum Tiberiadim uadit, Terminat autem Phœniciā oram Chorseus. In mediterraneo autem prouinciæ supra Antiochiam uersus ortum solis mons Piera uel Pieria est Amano continuus cuius ima Horontes fluuius lābit: ex quo monte Singas amnis effunditur, Marsiæ altero amni iungitur, Qui Marsyas, à Samosatis per Apamenam regiunculam serpens in Euphratem influit. In hoc membro regiones Comagena & Pieria concluduntur, illa ad

occidentem, hęc ad meridiem, sed maior Comagena, ab angustijs enim su pra Issicum incipit, Amano & Singa & parte Euphratis terminatur: Pieria reliquum habet usque montem sui nominis, & partem Horontis quo ad mare infundatur: Sunt qui Pieriam in Comagena ponãt nec solum Pieriam, sed eam trans Horontem usque amnem qui sub Gabala fluit. Comagena nunc Euphratensis, à barbaris uerò Azar dicitur, unde qui eam inhabitant Azarię dicũtur, Pithagoræ assentientes, animas humanas in corpora bestiarum post mortem migrare: easq; in illis alloquuntur, regio foecunda sed perparua, in qua ad septentrionem Pargę locus munitissimus iuxta Amani transcensum, cui Antiochenus campus subiacet, quo laudatissimum lilium nascitur, Per quem Arcenthus amnis labitur. Sub quo Trapezon collis à similitudine appellatus, nam uidetur à procul stantibus mensa, Labotæ, Oenoparęq; amnibus præterfluentibus imminens: Est enim transcensus fractura mõtis, qua è Syria in Ciliciam, & è Cilicia in Syriam proficiscitur, appellaturq; Syriæ pylæ, ut in Cilicia diximus. Mox Araca oppidum, & Antiochia ciuitas insignis, haud procul ab Amano monte quæ hodie Alepus dicitur, nobili arce uetusti operis munita ab Alepo dictis duab. Vrunchala, id est castellum grecũ lingua prima in insula Euphratis. Dein Singa ciuitas apud amnem sui nominis. Item Germanicia, Catamana, Dolichia, Bida, Chaonia. Et apud Euphratẽ Coldamara, & Samosata ciuitas maxima ac ualidissima regni tum caput fertiliss. circumcincta campis, In hac urbe stagnum est emittens limum, Maltham uocant, flagrantem, quo muros oppidani defendere oppugnante Lucullo, qui aquis accenditur, nec nisi terra extinguitur, sicut & in Chimera Lyciæ mõte. Pieriæ autem ciuitates sunt, Pinaria, Cinidarus, Patre Roman. colonia. Ad orientem uerò harum regionum interlabẽte Singa amne Cyrretica siue Cyrristica regio est in qua urbes memorãtur: Ariseria, Regia, Buba, Heraclea, Niara, Hierapolis ab Herode quodã nominata, ciuitas capacissima iuxta Euphratem quæ alio nomine Bombis dicitur, & a quibusdam Calinicis Syris uerò Magog: & penes Euphratem Zeugma urbs Marsyra amne diuisa eam Seleucus condidit, ubi flumen ponte transitur, & ex eo nobilis. Item Europus oppidum Tapsum quondam, Postea Amphipolis. Deinde Cybros, & Berroria à Seleuco condita, & Bena, & Paphora quæ & Amanum, ut in T. C. uita, eius tum gentis caput, nõn tamen ea est, quæ nũc Aman dicitur, ut statim aperiemus. Inter autem dictam regionem, & Horonten amnem sub Piera monte regiuncula est Seleucis nomine in qua Gephyra urbs Sirmin nũc ut puto magna quondam. Et alia Gynidarus totius regionis arx, & aptum latronibus receptaculũ, & Imma. Ab occasuq; Horontis regio altera Cassiotis angusta quidẽ iuxta fluminis ripã distenta, ubi Antiochia ciuitas est Epiphanes cognomine Rheblata antiquitus super Horontem fluuium, priscum quę adhuc nomẽ retinens, olim ac

diupo-

diu potens, quã Seleucus Nicanor extruxit & ab eius patre Antiocho denominauit, & uicinos urbi ad orientalem plagam campos Apollini dedicauit. Fama enim est Laodicem eius matrem ab Apolline in somno compressam Seleucum peperisse, magnitudine ut ait Iosephus simul aliáque felicitate, sine dubio tertium inter omnes quæ in Romano orbe sunt locum obtinens, Apud quam aurum argentúmque signabatur, in ualle fertilissima multis fontib. irrigua sita, cuius meridionalis pars erecta in collibus est ubi arx munitissima eminet, qui colles Horontes uocantur, ad septentrionem ipsum Horontem fluuium habens quo in loco ponte iungitur, montium radices ab ea parte præterriens, quos Neros appellari diximus, ad ortum uerò solis lacus urbi adiacet piscibus scatens, Ex quo riuus aquæ Farfar nomine emittitur urbem intersecãs in Horontem decidens. Hæc licet adhuc murorum magno ambitu, magnisq; ædificijs constet, rara tamen ac maiori ex parte collapsa ad solum iacet, pauci in ea ciues, ac non nisi in quadam urbis parte, reliquum in solitudinem redijt. Post itaq; dictam urbem quinque mil. pass. Daphna habitatio est haud grandis, apud quam Ladonis fluuius præterit, Nam & Assyrij Daphnem Ladonis filiam hic natam asserũt, licet Philostratus apud Antiochiam quæ magna cognominatur dicat, ubi lucus ingens & opacus, fontanis aquis irriguus Daphnes nomine, in cuius medio phanum assylum, et Apollinis ac Dianæ delubrum fuit, quod dijs ipsis Pompeium consecrasse Eusebius author est, Luci ambitus decem mil: pass. Dehinc Lyda oppidum Diospolim quondam dictum à Romanis incensa, & Seleucis urbs Belum uocitata. Belo enim fluuio inhæret, neque ab ea procul Semecolis lacus est, septem mille & quingentis passibus longus, latus quatuor ferè. A qua nõ longe ciuitas Larissa, Geth deinde dicta, in colle edito sita interijt, ex cuius lapidibus Ibelin præsidium ædificatum est. Mox Epiphania Syriæ (ita appellabatur) urbs egregia, sic à Macedonibus dicta ab uno priscorum suorum heroum, quæ prius Emath dicebatur, quod nomẽ post deletum Macedonum imperium, quamuis corrupte, urbi redditũ est, quippe barbari modo Amã dicunt, in orientali Horõtis amnis ripa existens, celebris quidẽ ad hoc tempus, ac inter alias Syriæ nõ infima. Inde Rephaneæ ciuitas, & Antaradus, & Marathus antiqua Phœnicum, nũc maxima ex parte diruta, nec ex ea nisi septem stadiorum tantum ambitus incolitur, Circa quem locum storax gignitur, inter quam & Rhephaneas medius elabitur amnis (mirabile quidem dictu) septimo quoq; die exorit plurimusq; fluit ac uelociter, interpositis uerò sex diebus à fonte deficit, quem ordinẽ semper obseruare affirmat Iosephus, Vnde à Iudæis Sabbaticus appellatur à septimo eorum sacro die. Postea est oppidum Mariama, & aliud Maruga. Vltra autem Horontem ad auroram regiunculæ sequuntur;

Apamena

Apamena, Chalcidica à Græcis alio nomine Massyras, & Chabyloris quæ magis orientalis est, ac Euphrati contigua, habens ad meridiem montes qui Palmyrei appellantur, Cuius regionis ciuitates nominantur, Thema, Acoraba, Derrima, Chalybon, Speleuniáque. Et ad Eupratem Barbarissus, & Athis, Chalcidicæ uerò quæ fertilissimæ Syriæ est, ciuitates sunt, Chalcis ad Belum cognomine quoniam sub ea amnis Belus præterit, in medio montiũ ueluti arx posita, montana, omnia circumspiciẽs, Item Asaphidama, Tolmidessa, Maronia uicus grecus non magnus, Cui ad occidentem Heremus Chalcidos iacet. Mox Coara oppidum. In Apamena autem quæ magis ad occasum uergit orientali Horontis ripæ exposita, ciuitates numerantur Nazama à flumine longè distans ad auroram, Reliquæ penes ipsum, ut Thelbenissus, Apamia quam Seleucus condidit ciuitas nobilis ab eius sorore Apamia denominata Pella prius dicta Strabo ait, Ptolemæus Apamiam & Pellam duas esse, quas diuersis locauit locis, ut paulo pòst designabimus, in Cherroneso quodammodo sita, est enim in colle quem curuus campus circumstat, Iuxta petram Horontes labitur & ingẽs quidam lacus emergit qui effusus latè stagnat, paludesq; facit, ex quo parum liberi campi relinquit qua ciuitatem itur, reliquum uerò in prata ac planities diffunditur, loca equis & bobus pascendis optima. Postea Emisa ciuitas est tum clara Samareorum habitaculum quæ hodie Camela dicitur. Sub Apamena ad orientem regiũcula Phylarchorum Arabum est qui loca munita habent, quæ Propotamia dicitur, id est, iuxta flumen. Et ad occasum Apamenæ Horonte interlabente Laodicea regio est, quæ Libanica cognominatur, iungitur enim ad meridiem Libano: In qua ciuitates, Scabisa, Paradissus, & Iabruda. Hactenus quæ Comagenæ sunt. Quæ uerò in Phœnicia supra mare, hoc est in mediterraneo, nominantur. Areca, Palæobiblus, id est antiqua Biblus, quam in Climate fuisse monte diximus. Et Gabala urbs usque ad solum diruta, in cuius agro storax colligitur. & Cęsarea Paniæ, nam Pania anteappellabatur à proximo fonte circa Iordanis exortum, iuxta Libanum, sed antequam Apania diceretur Dan illi nomẽ fuit, initio uerò Lesen unde à quibusdam Lesedan uocabatur quam quum Philippus tetrarcha cõstruxisset ampliassétque Cæsaream Philippi, in honorem Tiberij Cæsaris ac in memoriam sui nominis nuncupauit. Et ut Iosephus in antiquitatibus tradit, Agrippas Philippi eam amplius fabricatam ad honorem Neronis Neroniadam deinceps appellari iussit, nunc uerò à iunioribus incolis Bellinas uocatur, ad radices Libani sita non procul à Damasco: cui adiacet sylua Paneas quondam nomine, nunc Saltus Libani. Ab hac urbe usque Ioppem ager est pascendis gregibus bonus, quæ regio Sarona dicitur, inter montem Tabor uel Saronem, & stagnum Tiberiadis: Vbi uersus mare locus est Trieris nomine,

mine qui & angulus concauus dicitur, quem montes Libanus & Antilibanus constituũt. Dein regio altera Cœlosyria, id est, curua, quã nonnulli Decapolitanam à numero oppidorũ uocant, quæ à septentrione sub Casio monte ad Ægyptũ Arabiamq; recedit, licet propriè Iudæam usq; trans Antilibanum terminetur: Est hic Casius mons, alter ab eo qui in mentione Ægypti dictus est, altitudinis excelsæ, ex quo quatuor uigilia orientem per tenebras solem aspici Plinius tradit, à gigante, ut in fabulis, ibi inhabitante nominatus. Libanus, & Antilibanus montes paulo supra mare incipientes, Libanus circa Theiprosopon: Antilibanus supra Sidonem, desinuntq; ad Arabiæ montes qui ultra Damascum attollũtur, usq; ad Palmyrenam regionem centum triginta duo mil. pass. longitudine, omnium qui in hac terra sunt præcipui Qui ab homine uastissimi corporis in Libano degente quemadmodum & Casius cognominati sunt, quondam teste Plinio muro coniuncti, In quorum summitatibus (ac præcipuè Cesareæ Philippi imminentibus, nam ibi se altiorẽ Libanus tollit) quamuis calida insideant regione niues continuo albicant. Fit quoque in eis coagulum quodda m dulcissimum ex cœlesti rore, quod sacchar accolæ uocãt, proximum salis glebulis candidum fragile, quod Alexander Aphrodiseus in problematibus tradit. A Libano præter cætera flumina Chrysoroas labitur, ab urbe Damascenorum incipiens, qui totus in deriuationes cõsumitur, multa enim loca & reposita irrigat, nomen ab effectu Chrysoroas, id est, aureus, nam quæcuncunque inundat opimat. Antilibanus, id est contra Libanum, Iordanem fluuium fundit è Paneade fonte ait Plinius: alij ex Phiala, ut Iosephus & Egysippus ad labrum usque pleno qui à rotunditate ita appellatur, distans à Paneade quindecim mille passibus ambo iuxta radices montis: Est enim Panea locus cui Hermon mons altitudinis excelsæ, quo æstate niues deferuntur, imminet, In eo antrum aperitur, per quod grauiolentis odor exhalat, intus aquarum congregatio immota, foris autem circa ipsius antri radices fons scaturit qui & Paneas dicitur, Quod quum dubitaretur, an ex hoc uel illo fluuius originem duceret, à tetrarcha Traconitidis Philippo depræhensum est: is namque missis in Phialam palleis inuenit eas in Paneade, unde antea fluuius nasci credebatur. Igitur Iordanis exordium ex Phiala esse qui subterraneis deriuatus meatibus iterum in Paneadem fontem emergit: At Hieronymus ex duobus fontibus in radice Libani oriri, altero Ior, altero Dan, quibus in campo iunctis amnis efficitur ex utroque nomine Iordanis dictus, propria fortasse fontium nomina, quum ut diximus, Paneas à Panea loco, Phiala à rotunda specie appellentur. E Paneade itaque egressus (ante enim portam Paneadis urbis Ior, ac Dan conuenientes iunguntur: unde Iordanem flumen efficiunt) Aulonem uallem ingreditur, ubi stagnat, præsertim quum niues de Libano resoluuntur, & uocantur aquæ Maron. sexdecim millia passuum

terram

terram occupantes, quarum maxima pars æstiuo tempore exiccatur, locus arbustis plenus, inter q̃, Leones, Vrsi, Pardi, & huiusmodi bestiæ uiuunt, unde effusus, oppidũ Iuliadam petit: indeq; contra orientem post, postea in austrum Genesar siue Genesaret lacum tranat, in eadem ualle existentem. Grandis enim atq; campestris uallis est, in immensam longitudinem producta, montibus hinc inde munita, à Libano incipientib. ad usq; desertum Pharam peruenientibus lacu autẽ emissus meridiem uersus centum mil. pass. per ingentes solitudines in Asphaltidem lacum exit, ubi nomen aquamq; amittit: Amnis quidem amœnus, accolentibus utilis admodum, nam bibendi rigandiq; hortos optimam fert aquam, piscesq; non uiles nutrit, & arundinum copiam haud immodicam gignit, quibus mapalia tecta circumfusæ gentes conficiunt: nauigaturq; cum mercibus. Igitur post Libanos, Seyr mons attollitur qui terminatur sub Galaad monte, altiore cæteris fertilioreq;, is eñ bonus homini pecoriq; est, ubi resina, & aromata complura carpunt, est etiã Seyr alter in Arabia, est Galaad mõs collib. Libani iunctus & extenditur per deserta loca trans Iordanẽ: in q̃ simili nomine ciuitas fuit. Sunt omnes isti unus mõs, sed in diuersis cacuminib. diuersis uocatis nominibus. Deinde mons Fagor in quo erat statua Papis, quem Iudæi baal uocabant. Ad alteram uerò Libani partem quæ septentrionẽ spectat usq; Theiprosopon, & usq; Casiũ montẽ supra mare Massyas regio dicitur quæ tota montana est alio nomine Assor à ciuitate quæ nunc in ruderibus iacet: Quam regionem Iturei & Arabes habent, malefici omnes, Qui uerò campos habitabant (subijciuntur quippe immensissimi campi, Macra olim, Marzi nunc planities uocatur) agriculturam exercent, à montanis frequenter læsi, quum receptacula illi munitiss. in montibus habeãt, ut Borama, Simian, & alia castella: Inferius uerò Bostra, & Gigartum, & speluncas ad mare, & castellum in Deifacie situm, quæ omnia Pompeius euertit. Et contra Tripolim Arethas oppidũ ab Aretheo quondam conditum in radicibus Libani montis situm. à quo haud procul ciuitas fuit nomine Sini, bello euersa cui loco nomẽ adhuc restat, Syriæ autem Curuæ interiores à mari ciuitates sunt, Heliopolis quondã quæ nũc Marbech dicitur, Abilaq; cognomine Lysanium, & Damascus urbs antiquissima nobilissimaq; in uallc intra Libanos montes sita à Damasco rege teste Hieronymo condita nuncupataq; quod assentit Trogus: Quæ primatum olim sicut & nunc in omni Syria tenuit: est autem minoris Syriæ quæ Phœnicis Libanica appellatur metropolis, cuius ager laudatissimus qui quandoq; Ahausitidis est appellatus, suapte natura sterilis, uerum conductis ex propinquo aquis, irrigatur totus, ex quo fertiliss. redditur: Hinc ad Arabiã montes asperi sunt Hermõ et Sanir, altis speluncis insignes, quarũ una quatuor hominũ millia recepit, Penè urbem ad auroram lacus est uiginti mil. pass. in circuitu in quem riuuli duo labũtur, alter nomine Aman

qui ex montibus latus meridionale urbis abluitur, alter Pharphar, propin quis locis ortus, eam interfecat, Damascū Metellus, item Lolius funditus euerterunt: nascitur circa eam Alabastritis cæteris candidor. Inde oppida Samulis, Abida, Hippus, Capitoliaq́ʒ, Et iuxta Hippum, Apheca castellū super Iordanē, urbs olim terminus gentis Amorreorū. Mox Gadara urbs natura loci inexpugnabilis, quā Hieronis fluuius alio nomine Hippodi on præfluit, in monte sita ad cuius radices aquæ calidæ erumpunt, Neque lōge eodem in agro lacus est cuius aquam pecora si degustauerint, pillos, ungues, & cornua amittunt. Hanc urbem unà cum uicis omnibus circa se Vespasianus incendit, ac penitus desolauit. Item Adra. & in Aulone ualle Scythopolis quæ nunc Bethsan dicitur Nysa ante à Libero P. denomi nata, qui urbem cōdidit, mortua ibi nutrice ac sepulta, cui urbi quū incolę deessent, è comitibus suis, ut Solinus tradit, Scythas ibi ad inhabitandū delegit, unde urbi nomen inditū, Egisippus, Dianæ Scythicæ consecratā conditamq́ʒ à Scythis ait, ut loci ingeniū facile demōstrat, inter eū mōtē Gelboe & Iordanis fluenta in campestrib. iacet loco difficili, & qui in hyeme ęstateq́ʒ incommoda patiatur situm, media enim squallentibus campis iacet, nullo perfusa amne, Quæ quū post eius ruinam diu deserta iacuisset, Gabinius reædificauit. A qua sex mil. pass. occasum uersus Gelboë mons est, in quo nūc uicus magnus Gelbus nomine. Item Gerassa ciuitas quam Alexander diruit trās Iordanem. Est & Pella urbs ubi nūc uicus pergrandis eodem nomine à Seleuco condita, ab Alexandro Iudæorum principe euersa, Quę nomen à Pella Macedonum metropoli assumpsit, maxima enim urbis pars à Macedonibus qui in Asia militauerant inhabitabatur, aquis irrigua diuersis emanantib. locis, Cui regio fertilis adiacet ex q̄ multa in ea castella sunt. Hinc oppidum Dium, & Gadora, & non procul inde Arbela ciuitas in Arabel pagum modo redacta. In finibus Pellę locus uine tis consitus, quem uastum undiq́ʒ harenis æquor includit, Arabibus tum et Parthis finitima, ad utrosq́ʒ accōmoda in qua negociatores plurimi, res quippe Indorum, Persarum, & Arabum huc conuenientes. Postea Philadelphia urbs nobilis, agro ubere prædita, quę prius Amon dicebatur: per quam & Gerassam in quatuor eius lapide, Iaboc fluuius excurrit, qui inde Iordani admiscetur. Et Canatha oppidum. Ad ortum uerò solis sub Apamena, Chalcidica, & Chabylonitida usq́ʒ ad Euphratē, Palmyrena quoq́ʒ regio est, quam eiusdem nominis anmis secat à superioribus montib. qui Palmyrei appellantur exortus, in Euphratem decidit: In ea ciuitates, Rhesapha, Cholla, Oriza, Tutea, & Adada, quam Simeon Hierosolymorum rex ædificauit. Fuit etiam Palmyra urbs nobilis sic dicta à Græcis, à Salomone uerò rege Dauid F. Thamor, qui eam in solitudine prope externas gentes nō longe ab Euphrate collocauit, ab Aureliano disiecta, cuius agro uastæ solitudines adiacent læto & amœno aquis. Mox Adacha, Danaba,

Goaria, Auctria, Cesama, Ogdamana, & Atera oppida. Et penes Euphratem Alalis, & Sura quã urbem Salomõ rex extruxit. & Alamatha uicus, ubi calidæ aquæ scaturiunt, Vlterius uerò Palmyrena solitudo est, quæ ad usq; Petram Arabiæ urbem pertinet: quo in tractu Selendena regiũcula iacet. Postea regio est Batanea cuius pars quæ ad ortũ uergit Saccæa dicitur, in qua Alsadamus mons, sub quo Thraconitæ Arabes habitant: Est enim Thraconitidis terra iuxta desertũ Arabiæ quod Bosdræ iũgitur (Iturea regio quæ significat campestris & Thraconitidis conterminæ inter se sunt) Thraconis dicta quoniã fontib. & riuis penitus caret, habitatores aquas pluuiales per Thracones, id est, per meatus subterraneos colligunt in lacunis, unde regio illa propter hoc Thraconis appellatur, nam & gentes illæ in speluncis habitãt, & in Thraconibus, id est concauitatib. domicilia habent: In qua regione oppida sunt, Gerra, & Gaullon uicus egregius, ex cuius nomine etiam regio appellatur. Item Elera, Nelaxa, Adrama oppida sunt. Et in angulo Bataneæ terræ Carnain ciuitas, nunc pergrandis uicus trans Iordanem fluuium. Præterea Astaroth ciuitas antiquissima, Og regis in qua fama est habitasse gigantes, sex mille passibus, ab Adra urbe Arabiæ.

Palestinæ Syriæ terræ situs.

PAlæstina Syriæ, quæ Iudæa Syria appellatur, Cœlosyriç ad astrum mox iungitur: Philistin prius inde corrupte Palæstina et Cananæa à uiro Canaan qui terram possederant uocitabatur, quibus eiectis, Iudæi uictores inhabitarunt de qua quidem gente: deq; moribus legibusue, atque sacrorum ritu, scriptores plura dicere pro eorum opinionibus conati sunt. Ex quo illorum uariç ac dissimiles sententiæ, à nobis hoc loco referre uerbosum quippe & superuacaneum putaui fore: Nam siue illi oriẽ tales ignobiles & ignoti populi fuerint: Siue pastores Arabes, Vel Æthiopes terras suas præ multitudine exonerãtes extiterint: Aut Assyrij conuenæ quos uelut expurgamenta & agrorum indignum populum Ægyptij expulerint: Aut plebs elephantia siue innata scabie similibusq; casibus morbida: Vel Cretenses profugi quo tempore Saturnus ilhinc eiectus est: uel Solymi quos Homerus carminibus celebrat: Populus tamen iustus, sanctus, immortaliq; Deo deditus ac deuotus in initio sese præstitit: & à principe Iuda, non ab Ida monte in Creta ut quidam putant Idæi dein Iudæi dicti, etsi prius Hebræi appellarentur, Nam quum in deserta quadam parte Syriæ, ut ait Lactantius consedissent amiserunt uetus nomen, & quoniam princeps multitudinis Iudas erat Iudæi uocitati sunt. Apud quos tres hominum sectas tum fuisse Iosephus scribit: Pharisæos, Sadducæos, Esseos, quorũ Esseos miris effert laudibus quod & uxorib. & uino & carnibus se continuo abstinuerint, & quotidianũ ieiunium uerterint in naturam: De quorum uita Phylo uir doctissimus proprium uo

lumen

lumen ædidit. Quos etiam quũ nominaret Plinius: gens sola ait, & in toto orbe præter cæteras, æterna in qua nemo nascitur, tamẽ fœcunda est. Terra corpora hominum salubria, & ferentia laborũ parẽs, rari in ea imbres; uber tamen solum, exuberant ibi fruges nostrum ad morem, balsamũ, palmæ, rosæ odoratiss. aprũ altrix, sed magis ceruis & onagris frequentatur: aquis quoq; illustris, sed natura non eadem. Continetur hæc prouincia his quidem finibus: à septentrione Syria ab ostio Chorsei fluuij usq; ad lacum Genesar: etsi quidam Antilibano claudãt: Ab oriente atq; meridie Arabia Petrea: Ab occasu mari nostro, cui supra quadraginta mil. pass. præterna uigatio est. Igitur post Chorsei ostium: prope litus in insula parua castellũ est quod hæc ætas Peregrinorum uocat. Inde Cæsarea Palęstinę cognomine urbs, quod adhuc ei nomẽ est, prius Stratonis pyrgus uocabatur initio uerò Anaxarbeum Philistinorũ metropolis. Quæ quum bellis iam superioribus temporibus excisa ac deserta iacuisset, locusq; ad urbem condendam idoneus esset, Herodes rex instaurauit, quã quum mœnib. cinxisset, ædificijsq; albo lapide magnificis exornasset, tutumq; ei portum in altum dimissis lapidibus adiecisset opus 12. anno absolutum, urbem Cæsaream & portum Sebastum in honorem Aug. Cæsar. nũcupauit, Maxima tum, in plano sita, aprica per hyemem, iu æstate uerò caloribus æstuosa: ubi colonia prima Flauia ab Vespasiano imp. deducta est. De qua urbe Iosephus plura atq; magnifica in antiquitatibus & in Iudaico bello scribit, similiter Egesippus. Mox Apollonia fuit. Inde Ioppe oppidum Arzufo nũc à barbaris, Cuius situs in colle prærupto undiq; ostẽditur, ab aquilone tantum in defectu montis unum accessum, atq; arduum habens, ante diluuiũ conditum fama est, Quod & Plinius uult antiquior terrarum inundatione dicens: cui asperum & importuosum litus subsidet: In ea Cepheum Andromedæ patrem regnasse legimus. In litore saxa monstrantur, in quibus Andromedam religatam, ceto expositam, Persei quondam fertur liberatam fuisse præsidio cuius bcluæ ossa Romæ apportata, longitudine pedum quadraginta altitudine costarũ Indicos elephantos excedente spinæ crassitudine sesquipedali: Romani Ioppem Cestio duce ingressi, cunctis interfectis, urbem incenderunt: Rursus quum plurimi diuersis ex locis ad eam se contulissent, latrocinia q; mari ac terra exercuissent, capta iterum excisa à fundamentis est: Prospiciebatur ex ea Hierosolyma, cuius portu Iudæi utebantur ad mare descendentes: Ante quam breuis insula iacet Paria nomine: ubi amnis quidam tenuis in mare uadit, nõ longè à Nicopoli fluens, ac inde per uallem Raphain, Rhamataq; præteriens. Mox Azotus emporiũ olim insigne & portus, Asdod prius à barbaris uocitatum ubi nũc castellũ est, iuniores Beroaldũ dicũt, Quam multo tempore semirutã ciuibusq; uacuã Gabinius restaurauit, habitatoresq; induxit: Hieronymus unam de 5. satrapijs Allophilorum dixit. Dein Ascalon 10. mil. pass. ab

Anthedone oppidum sane nō magnū, cui perdurat nomē, nam Scalona modo dicitur in monte arcuato sita, cuius sinus occasum aspicit, quumq; hanc Allophili haberent, tum amplā extitisse urbem legimus, cuius ager præcipuè bulbos fert: Apud Ascalonitas columbarum usus erat prohibitus, ex quo ibi ingens earum auiū copia fuit, Inde Maionia castellum nunc Gazara Gazę quondā emporiū. Iuxta quod in mare paruus amnis effluit à Bethura oppido ueniēs diciturq; adhuc portus Betto, cui in tractu fons iungit quo aquis uberior aliquantulū descendit. Et supra urbem stagnum est Derceta nomine, piscib. plenum, Penes quod templū deæ eodē nomine fuit, cui ut scribit Diodorus facies erat hominis, reliqua pars corporis piscis, ac ex ijs nephas erat capi, uel cōmedi, deę quippe stagnū consecratū erat. Deinde Anthedō urbs à Gaza stadijs 4. ab Ascalon 10. mil. pass. dist. quę postea Agrippiada à rege Herode in honorem Agrippæ denominata est, nunc præsidiū quod Daron dicunt. Hæc illustris quondā ab Alexandro Iudæorū principe euersa, quā Gabinius refecit & est in cōfinio huius atq; Idumeæ 5. stadijs distans à mari in tumulo cui subest Gazenon seu Gazæorum portus in quo Rhinocura torrens editur Palęstinæ terminus. Hinc in mediterraneo, Galilæa regio est, partib. superioribus Syriæ continua, quæ in superiorem, & in inferiorē discernitur, Superior Galilęa gentiū uocatur, uicina finibus Tyriorū ubi & Salomon rex uigintiquinq; ciuitates donauit Chyran regi Tyri, Inferior Galilæa Tiberiadis dicit ultra Iordanē fluuium usq; Arabiam & Selbonitidē siue Sabanitidē regiunculam: Ambo optimę ac fertiliss. omniumq; generū arborib. cōsitę, ut etiam minime agricolendi studiosos ubertate sui prouocēt. Irrigantur enim abunde mōtanis torrent. b. & à fontibus aquarū perennium, deniq; excultæ sunt ab incolis totæ, nec pars ulla est earū ociosa: Quin & ciuitates ibi crebræ sunt, & ubiq; multitudo uicorū propter opulentiam populosa, ut qui sit breuiss. supra 15. mil. colonorū habeat, homines ab infantia pugnaces: Est in medio campo Galilęæ quæ ad occasum uergit Thabor mōs qui & Thabirus mira rotunditate sublimis inter campum magnum & Scythopolim situs, cuius septentrionalis pars inaccessa est, altitudine 4. mil. pass. campestri uertice, 3. mil. quondā muro circumdata fuit. Iuxta quē Nazareth nūc uiculus, quondā oppidum in fine Galilęæ ad occasum. Est & ad radicē eius in campestrib. contra Cæsaream pagus ubi Acsaph ciuitas interijt. Item Zabulon orientē uersus ciuitas diuitijs olim, & publicorū operum pulchritudine clara, quam Cestius Rom. dux incendit. Mox ad occasum Sapphura uel Sepphoris ciuitas nobiliss. prope aquas Maron, quam quū Herodes muro circumdasset Cratoridā appellauit, id est imperialē, Inhabitant enim eam homines pecuniosi & ad bellum prompti, Vnde illud Iosephi, nō enim inquit, minimū esse Vespasiano uidebat futuri belli periculū auferri ciuitatē Sepphorim Galilęę maximā, & in loco tutiss.

conditam,

conditam, toti'q; genti futurũ præsidio, Quod nunc castrum Sapphet dicitur, inter Accon ciuitatẽ & lacum Tiberiadis, non longe à montib. Gelboë in colle sitũ, undiq; prruptis montib. ac præcipitijs uallata, agrũ habẽs fertiliss. Prope quã uersus Nazareth fons est Sepphoritanus nomine exuberans sanè ac perspicuus, ubi aquarũ & herbarũ copia Hierosolymitani reges exercitũ cogere solebãt. Mox Gaulon ciuitas fuit. Nec non Geralitidis cãpus ad septentrionẽ Moabitarũ. Est & Caparcotia urbs ad orientẽ magis. Hinc est lacus Tiberiadis, q̃d & stagnũ Genesaret, & Galilææ mareuocitat, nunc uerò Tabariæ ab accolis appellat. Tiberiadis em̃ dictus à proxima ciuitate in honorẽ T. Cæs. ab Herode Tiberiade nuncupata, q̃ in occidẽtali ripa laci sub colle sita est Cheuerth prius à barbaris, quod etiam nomen mari indidit uocitabatur. Porrò Genesar à laci ipsius natura, quæ crispantibus aquis de se ipso sibi excitare aurã perhibetur græco uocabulo, quasi generãs sibi aurã dicitur: Galilææ uerò ab adiacẽte regione: & multis alijs pro diuersitate cicumsedentiũ locorũ uocabulis nominatur, nam circumdatus est oppidis plurimis ac celeberr. Cui syluę nõnullis locis, ad aurorã pręsertim finitimæ sunt: ex quibus rates Vespasianus fieri iussit & in hunc lacum dimitti, Vnde sequuta est illa cruentiss. ac fœdiss. Iudæorũ strages quam in 3. Iosephi belli Iudaici legimus: Ipse aũt uelut quoddã marepatẽs 20. mil. pass. ambitu est, inter septentrionẽ meridiemq; porrectus per 16. mil. pass. latitudine sex. Aquæ dulcis atq; potabilis, undiq; in litora & harenas purus desinens, uariaq; in se piscium genera habẽs, Quem ut supra diximus Iordanis permeat, Ad cuius irruptionẽ in oriẽtali parte ciuitas Iulias fuit, quã Herodes ut scribit Hieronym9 in honorẽ Aug. Iuliadẽ cognominauit, nam prius Bethara dicebat: Iosephus nõ in Aug. honorẽ, sed Iuliæ uxoris eius, quũ urbem muro cinxisset. Et in eadẽ ripa Hippus oppidũ. Et ad emissoriũ meridiem uersus aliud Tharichea nomine, à quo quidã lacum appellant, sub monte positũ, muro ualidiss. tum cinctũ. Cuius ex aduerso Gamala ciuitas in alto iugo sita est. Et in parte occidẽtali oppidum Capharnaum, quod Genesar quoq; ab eiusdem laci nomine dicitur, nũc cætera excisa, paucis habitatur casis piscatorum, naturæ dote, speciéq; pulchritudinis admirandum quum omnigene tum copia, tum bonitate larga illi sit: Vbi & Capharnaum fons est, à quo oppidũ nomen traxit, quẽ Nili fluminis uenam esse nonnulli putant, quũ non solũ irriguus arua opimat, uerum etiã quia huiusmodi generat piscem. Item ad meridionalem ripã lacus, Bethsaida urbs est, penes quam ad australe latus, amnis quem Iosephus paruũ Iordanem uocat, cui alia coniuncta est aqua, in lacũ influit: A quo nõ procul alter irrũpit ex duobus exortus fontib. iuxta Dothamoppidũ. Mox Magdalum castellum in eodem litore fuit ad ostiũ cuiusdam fluuioli ex Betuliæ montib. emanãtis: Et paulo infra Cison torrẽs quem ante meminimus, in lacum nonnullis alijs commitatus aquis cadit,

 Quarum

Quarum aliæ de Ephran mõte, aliæ de Samaritanorum locis, & aliæ quæ per Esdrelon magnum campũ emanant. Post aũt lacum uersus austrum in occidentali Iordanis ripa aqua labitur ex fonte Ieszraël, Statimq́; torrens, quod illi gentili lingua Carith uocant: Vnde Samaria regio sequitur, sub Galilæa iacens, à Samaro quodã denominata: Græci in Sebastiã uerterũt, à Sebasta regali urbe, ut ait Iosephus: Eusebius uerò aliter. Quo quum Senacherib rex Chaldæorum ad custodiendam regionem Iudæorũ accolas misisset Assyrios, qui æmulatores Iudææ legis facti, Samaritæ nuncupati sunt, quod in latinam linguã exprimitur custodes. Terra quidem montib. partim aspera, partim campestris, amœna, opimaq́; ac fertilis, dulcibus aquis emanans. In hac regione urbes memorantũ: Nea polis quę Sichen quõdam dicebatur nam in Neapolis suburbanis ruinę Sichen uidentur: quam Hieroboã instaurauit: prius Mamorta dicta, loci metropolis, iuxta montem Garizin sita in saxo in quo Antiochus, Iouis Peregrini delubrum ædificauit: quam quũ Abimelech cepisset, præter paucos qui aufugerant, omnes interemit, ciuitatemq́; usq; ad fundamenta euertens, super ruinas eius sal iussit seminari: Qui uerò per prouinciam dilapsi fuerant, in quandã munitiss. petram quum sedissent, locumq́; muris circumdare conãtes, superueniẽs Abimelech, locũ arborib. ex propinquis syluis excisis circumdatũ, ignem subijcit, cuius urgente flãma, nullus ex eo saxo diffugijt, sed unà cũ uxoribus & filijs sunt extincti, Altera quoq; Sichen in Ephraim monte altiss. extiterat, quæ ciuitas fugitiuorũ est appellata: mons ipse, herbis & arboribus fructiferis abundat: & aquis pluribus locis irriguus: excisę ambę nunc ac desertæ. Post Neapolim Thena oppidum est, & ad orientem Neapolis, Sebasta urbs interijt, quam Herodes condidit, & in honorem Aug. sicut & urbes alias appellari iussit, Samer prius à monte in quo sederat uocitata, eam Zambrias rex constituerat empto monte duob. talentis argenti à Samaro quodam in eo habitante à quo mõs ipse uocabulum deduxit, duobus ea mil. & 500. pass. ambitu, In quam Herodes 6. mil. colonos posuit, terrãq; fœcuudiss. illi attribuit, ubi & maximũ inter cætera ædificia templum collocauit, Cęsari dedicatum. Et iuxta Garizin montẽ, alter exsurgit, qui Gebal appellatur cui proxima fuit Iericuns uel Iericho ciuitas in Aulone ualle sita 19. mil. pass. ab Hierusalem & ab Iordane 8. ab Rom. propter ciuium perfidiã capta, destructa, & incensa est. Ex quo, tertio ædificatur loco, quæ usq; hodie permanet, non ut illa magnifica opulentissimaq́; ostenduntur aliarum duarum uestigia. Garizin mons nudus ac sterilis est, longè lateq́; discurrens, à septentrionali quidẽ regione usq; ad Scythopolitanos agros, & contra meridiẽ usq; ad Sodomiticã terram, & Asphaltidem lacũ extensus, habitatusq́; quũ nihil ex se gignat: Huic circa Iordanẽ, alter mons iungitur prope Iuliadem, in meridiem usq; Bostra Arabiæ promissus, A quo diuertit mons qui Ferreus appellatur, ad Moabitidem usq;

dem usque. Postea in Aulone ualle regiuncula est quæ Magnus campus uocatur à lacu Tiberiadis, ad Asphaltidem usque 30. mil. pass. patens, in latitudine 6. quam mediam Iordanis secat, Planities æstatis tempore ardore solis incensa, ex quo incolis egritudines inferuntur, omnia ibi squallida sunt atque arida, prçter ea quę Iordani adiacent, Nam palmæ quæ in eius ripis sunt (sunt enim multæ) lætiores ac fertiliores existunt, minus uerò quæ ab eo longius distant: Ad ipsam autem Iericho largiss. fons est, & rigandis aruis uberrimus iuxta ueterem scaturiens ciuitatem, aqua olim insalubris, nõ plantis solum, uerum etiam partui perniciosa quam ab Heliseo uate in optimam côuersam fuisse naturam, sacræ literæ attestantur, Qui fons in campum Hyrcanum nomine diffunditur 9. mil. pass. in longitudine, duorum ac semis in latitudine, intra montes conclusum habitationib. frequentem, in quo palmarum genera tam sapore quam nominib. uaria, quarum pinguissimæ calcib. pressæ plurimum mellis emittunt, Quamuis & melle locus abundet, ac balsamo tum, Nunc aũt relicta Iudæa tanquam terra adoptiua, in Ægypto patrio solo apud Babylonem nascitur, Horto haud magno, quem barbari Mathaream modo uocant: Refert enim Iosephus in antiquitatib. reginam Ægypti & Æthiopiæ Nicaulam præter alia, radicem balsami, Salomoni regi dono dedisse. Post itaque dictum campum ad septentrionem 8. mil. pass. ferè Achor oppidum est in ualle sui nominis, sic dicta quoniam ibi occisus sit Achor: Non procul etiam ab Iericho orientem uersus, Iordanis per uallem Illustrem (sic enim appellatur) quæ continuabatur cum ualle Salinarum, uel Salsa, uel Salissa, nam omnib. his modis scriptum inuenitur in lacum demum Asphaltidem côuersa in quem deuolutus eadit, alios amnes secum trahens. In quib. illud est quod hæc ætas uadum Iacob appellat ab orientali plana ex Arabiæ desertæ montibus flexuosum proueniens. Et Arnon torrens terminus terræ Moab ex monte Phagor iuxta Esebon oppidum: & Bethphagor urbem quæ in montib. est, profusus, sub Iazer oppido Iordani admiscet: Fuit Iazer una ex Amorræorum ciuitatib. à Philadelphia 10. mil pass. distans trans Iordanem ad ortum solis posita. Item Carmelus mõs, excelsus asperque alter ab eo quem in ora maritima esse diximus, trans enim Iordanem iuxta desertum solitudinis iacet. Est aũt Asphaltis palus siue lacus, qui & Salis & mortuum mare dicitur, immenso quidem ambitu, ita ut speciem maris intuentibus præ se ferat: Sodomitarum quondam gentium locus haud obscurus 5. enim reges illi præerant, in ualle ut diximus iacens in qua fuerunt ante putei bituminis quo tota aquarum superficies contegitur: glutinosa adeo materia ut à sese nequeat separari, enimuero si abrumpere partem uelis, uniuersitas sequetur, seinde non potest, quoniam in quantum ducitur, extenditur, sed cruorem fugere, uestemque infectam sanguine quo fœminæ per menses exoluunt. Quod bitumen certo anni tempore è medio fundo cum bullis quasi feruentis aquæ efflat, idque in usum uicinæ gentes legunt: Cæterum aqua sapore corrupto, quæ grauitate

 odoris

odoris pestifera accolis est, quã neq; piscis neq; auis ulla natat, nihilq; mergi in eam potest: nã si casu taurus, camelus, aut homo in eam ceciderit, etiã ligatis manib. pedibusúe fluitare ferũt, Quod si submergeret, q̃d Vespasianus experiri uoluit, subito tanquã à spiritu quodã in superiora expellitur. Huius longitudinẽ 70. mil. pass. implẽt, latitudinem 19. & extẽditur usq; ad Zoaros Arabiæ. & Cadesbarne, & ad desertũ quod incolæ Pharã dicunt: nam Indæã ab Arabia diuidit: Cui adiacet deserta Sodomitarũ terra, olim quidẽ tam fructuũ ubertate ac uarietate, quã fortunatiss. urbibus clara, 13. enim ibi populosissimę habitabanť, Quarũ metropolis Sodoma erat, cuius ambitus 7. mil. & 500. pass. extabat. Nunc uniuersa terræ facies exusta, Quã quidam fulminib. conflagrasse incolarũ impietate: Pars ignea regionis natura id obtigisse illi uolũt, quod quum multa, tũ exaspera tæ igni petræ ubiq; iacentes conspiciunť, præsertim circa Moasada ciuitatem Arabiæ, nec nõ ex ĳs piceis guttis manantib. campi operti cinerib. & labẽtia flumina odore malo ac fœtido efferuẽtia, Et q̃d mirabilius est, species adhuc arborũ, pomorum, uuarumq; ac reliquorũ fructuum permanere, quod si carpas fatiscunt ac resoluunť in cinerem, fumumq; ex se mittũt: In lacũ ad aurorã duo excurrunt amnes, alter paulo supra Iordanis ostiũ; alter in extrema eius parte uersus meridiẽ, ex imminentibus Arabiæ montibus prodeuntes: Hoc in loco Cades urbs magna sita fuit, quæ & Pharan dicebatur, quam quidam Cadesbarneà propinquo ei deserto appellant, quod extenditur usq; ad urbem Petram, diuitĳs dum uiguit inclyta, nunc diruta iacet, Ex qua renatum est oppidum quod Cydissus nominatur supra montem Neptalim: Etiam Gerara ciuitas ex cuius uocabulo Gerari tica dicitur ora, inter Cades & Sur posita, hoc est, inter duas solitudines, quarum una Ægypto iungitur ad quam Iudaicus populus trans fretum Rubri maris peruenit, altera Cades usque ad Saracenorum eremum protenditur, id est, usque super urbem Petram, in quo quidem eremo Cedar regiuncula est. Fuit quoq; Arath ciuitas Amoreorũ uicina deserto Cades, nũc uicus ab oppido Malathis quatuor mil. pass. ab Achebrõ uiginti abest. Fuit et Asiongaber, ubi classis Iosaphat ui tempestatis attrita est: fertur autem ipsam nunc esse Essiam haud procul ab Hailath in litore Rubri maris & in deserto ubi Iudæa diuiditur ab Ægypto: In deserto uerò Sur, solitudo Euilath est in qua Ismahel habitasse scriptum est, contra Ægyptum. Verum ad occasum Asphaltidis torrens Cedron ex Hierosolymitanis collibus adiuncta sibi aqua ex monte Engadi per uallem sui nominis haud longe à Iordane in lacum infunditur: Ad meridiem uerò aquas calidas medicæ salubritatis ex Callirhoë fonte prorumpens recipit: Scatent enim uarĳs in locis Sodomiticæ terræ & ignis afflatus, & aquæ calidæ, bituminosæ aliæ, aliæ sulphureæ, quæ omnes in lacum emanant. Est iuxta fontem Callirhoëm ciuitas eiusdem nominis quæ Lecæ ante dicebatur.

Attolluntur

Attollunt ad occidentalē partem lacus, altiss. & prærupti undiq; montes qui Engadi nominant, depressiss. intra se ualles cōprehendentes: Hactenus de ea Iudææ parte quę contra deserta iacet: Nunc quæ proprie Iudæa nuncupatur, ea post Samariam ad occasum Iordanis fluminis posita est: In qua ciuitates nominātur, ut Rhama in loco campestri sita nobilis quondā ac populosa, muroq; ualido cincta, quę excisa diu deserta mansit, postmodum Gabinius erexit, & gentē induxit, Iterumq; destructa ad hanc diem in uia qua à mari Hierosolymam itur iacet: Neq; ab ea longè occidentem uersus Gabaō uicus amplus, unde Gabaonitæ, ciuitas olim metropolis, & regalis Æuęorum Mox Bethel ciuitas quondā modo pagus 12. mil. pass. ab Hierusalē. Itē Gaza urbs ampliss. dū floruit, tota pene in sabulo; nam & in eam partem quæ occidentem spectat multā harenam uicinū mare euomit: Gaza Persę ærariū uocant, & inde est urbi nomen, quod Cambyses quū Ægyptum armis peteret, huc belli opes, & pecuniam intulerat: alij Aza dicta uolunt, ab Azone Herculis F. qui eam condidit: & aliquando Minoa uocitata, quia ibi Minos quum peruenisset eam à se congnominauit: sed illa potius fuit, quæ uetus Gaza dicitur iuxta Ægyptum diceba turq; Æuęorum, Cānanæorū terminus ad solū usq; destructa, in cuius obsidione Alexandrum Macedonē uulnera duo accepisse legimus gentium 5. metropolis, quæ tum terram ad Ægyptū usq; possederant: nobis ut Hieronymus scribit ignotę, quare bello Æthiopico subuersæ usq; ad obliuionem præteritorum nominum peruenere. Sed ea Gaza quæ nunc cernitur alio loco pro illa quæ corruit ædificata est, & in uicum modo redacta quę sic adhuc nominatur. à qua meridiē uersus Nicopolis 8. mil. pass. ab Hierosolyma, Emaus antedicta, insignis tum ciuitas, à Ro. incensa, Quę post deuictam Iudæā sub M. Aurelio Antonino restaurata est, appellaturq; Nicópolis ubi mōtes incipiunt cōsurgere, qui huic & Hierosolymæ urbi interiacent. Et non procul à Gaza Iamnia urbs interijt cuius portum in maritimis diximus: neq; longe hinc Lydda quæ & Diospolis à Rom. incēsa A qua Scythopolim uersus, Thebes urbs olim, nunc uicus eiusdem nominis. Et paulo supra mare Antipatris urbs, Apharsaba prius inter Ioppen & Cæsaream sita magna ea tempestate, quam Herodes post Cæsareæ urbis dedicationem in campo qui Capharsala uocatur, loco aquoso & terra optima arboribus & fluuio circumdata ædificauit, & eam nomine patris sui Antipatridam nuncupauit, Nunc autem oppidulum est semiruptum nomine Assur. Item iuxta Gazā, Medamana urbs olim, & iuxta Diospolim ad auroram Betonnaba uicus pergrandis. Deinde Drusias oppidum non longe ab Antipatrida. Et Sebasta quæ in Samaria est in excelso monte Gamalia sita, à quo urbs ante Gamala nominabatur, nomē à dorso mōtis in Gameli formam erecto eduxit, Eam Demetrius uastauit prius. Deinde Hyrcanus Pontifex qui post obsidionem, captam solo æquauit: post

post etiã ab eius filijs, Aristobolo & Antigono iterum capit, ciuesq́ℨ seruitio dati sunt: Herodes uerò à fundamẽtis eam suscitauit, dupliciq́ℨ muro et eo firmissimo 10. mil. pass. ambitu cinxit, nũc uerò complanata solo iacet, in quã diuus Seuerus coloniam deduxit & in honorẽ Aug. græco sermone Augusta est nominata. Inde est Bætogabara oppidũ prævalidũ à Salomone rege cõdita prope Tabiriũ montẽ. Est & Sebus: & Emmaunta ambo oppida magna. Mox Guphna ciuitas circa paludẽ Asphaltidem iuxta campũ in q̃ opobalsamũ gignit 38. mil. pass. ab Hierosolyma, prope quã Coara ciuitas eidẽ paludi imminens, Postea Archelais urbs, in cuius agro Cariota laudatiss. prouenit. Itẽ Phaselis urbs quã Herodes à fratre suo denominauit, ubi liliũ medicamẽto conuenientiss. nascitur. Et Cyprũ castellum naturali munimine tutũ, & pulchritudine præcipuum, iuxta Iericuntem, quod Herodes matris nomini ædificauit. Hinc Hierosolyma ciuitas est lõge clariss. urbium orientis Iudææ metropolis, Iebus antedicta, à Iebuseis, primo in ea habitantibus postea Salem: tertio Hierusalem Hieronymus in epistolis: Iosephus uerò primũ eius conditorem Cananeorum potentissimum fuisse dicit, qui patria lingua iustus appellatus est rex, sacerdotium enim Dei primus exhibuit, & phano primus ædificato Hierosolymam ciuitatẽ uocauit quum ante Solyma uocaretur: Similiter Tacitus, Iudæorum ait initia Solymosereditã urbem Hierosolymã nomine suo fecisse: posteriorib. autem temporibus Ælia ab Ælio Hadriano qui eam de ruinis & cineribus latiore, et in hoc quo nunc etiam est situ restaurauit denominata est, Capitolia à quibusdam sex mille passuum olim ambitu, supra centum & uiginti millia hominum habitatio, in monte eminenti posita undique abruptis uallibus circum septa, aquis nihilominus abundans, & circa se frumẽtarijs inter saxa campis, et amœnissimis hortis. Vbi fons est Syloë, non tamen plenus semper, sub Syon monte fluens, qui in Iosaphat ualle disperditur. Circumstantem uerò regionem sterilem ac siccam habet, & intra septem & quinquaginta millia passuũ petrosam: nõ tamen hoc loco imprudenter posita, Platonis sententia fuit (nam Eusebius priscos inquit Iudæos metropolim suam, diuino consilio longè à mari in mõtibus condidisse) qui ait, ô amice per decem millia passuum à mari aberit hæc ciuitas (ubi de condenda ciuitate tradit, & Hierosolymam in medium adducit) portũmque habebit quam optimum. & agros regionémque fœcundissimam: cauebitur enim ne alia ciuitas prope nimium sit: Maritimam enim condere non debemus, ne alienis moribus uarijs usibusq́ℨ facilius corrumpatur, Quum autem per decem mil. pass. distet à mari, portuosaq́ℨ optime sit, nec utilitate iucunditateq́ℨ maris omnino priuatur, nec ita facile moribus alienis repleta perfidiam fouebit: quod de Carthagine M. Tullius dixit: Hæc præclariss. & antiquiss. ciuitas, ultimo cæterarum Iudaicarũ loco à Rom. duce Tito capitur, destruitur, incẽditurq́ℨ anno ex

quo

quo cōdita est 1360. mensib. septem dieb. sex. Quinquies antea simile excidiū passa: à Babylonijs primo: Secundo ab Ageo Cyri regis duce. Tertio ab Ægyptiorū rege Asobæo, Quarto ab Antiocho, Quinto à Pōpeio. Post aūt Hierusalem, ad orientē Bethleem ciuitas quondā, nūc locus in regiuncula Ephrata, nam & aliquando ciuitas ipsa dicta est Ephrata. Item Thamna uicus grandis sanè, à quo non longe fons est Æna nomine ab oppido denominatus olim ibi existente, nūc desertus locus: Hic Arabin siue Abarin mons excelsus è diuerso positus, ciuitati Iericho in quo mortuus est Mayses. Et alter Nabau cōtra Iericho in terra Moab supra Iordanē, in supercilio Phasga, ostenditurq; à proficiscentib. è Libyade in Esebū iuxta montē Phagor, A quo circa dictū montē regio est quę nūc usq; Phasga appellatur. Mox Engadda oppidū diminutū nūc in solitudine, Asasonthamar ante uocitatū, solū circa se fertile habens, Palmetorūq; nemora. Nam Asasonthamar in lingua nostra resonat urbs Palmarū Thamar qppe palma dicit, Neq; eius arboris solū fertilis uerumetiā balsami: est enim iuxta lacū Asphaltidem occidentē uersus nō longe ab Iericho, unde et oppobalsamū uenit, quas uineas Engaddi Salomō nūcupare solitus est: In hac Amorei quondā habitauerunt, est adhuc prope mare mortuū ad occidentē uicus pergrandis Engadi nomine. Dein Bersabeæ oppidū in Gargaris: quæ & terra austri dicitur, & Palæstina salutaris, inter montes & Ascalonē sita à qua 10. mil. pass. distat, ab Achebron 20. mil. pass. uergens ad austrū. Item Macherunta ciuitas ualidiss. in Aulone ualle à qua & ipsa nonnunquā Aulon uocitata est 7. mil. pass. ab Asphaltide lacu, in loco depressototoq; prgruptis petris impedito sita, Erat prius castellū in saxo nemini adeundū illis inuitis, quam Herodes magno murorū ambitu circūplexus est, ut esset ab ea parte regionis arx cōtra uicinos Arabes: Quo in loco radix non utiq; admiratione ac descriptione indigna nascit, quā Iosephus fidelis s. historicus in sexto belli Iudaici memorat, cuius hęc sunt uerba. Radix gignitur circa urbē in ualle ad septentrionē, loco qui Babras appellatur, quo nomine etiam radix dicitur, quæ similis est colore flammæ, ac circa uesperam ueluti iubar effulgurans, nec euelli facilis, tamdiu enim accedentib. refugit, nec prius manet, quā si quis urinā muliebrē, uel menstruū sanguinē super eam fuderit, quin etiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem, ferat de manu pendentem, Alij alligato ab ea cane, circumfossa prius radici terra, fugiente itaque, qui alligauit, canéque sequi fugientem cupienti, celeri cursu euellitur, sicque continuò canis moritur, tolli postea sine periculo potest. Namq; uocantur dæmonia pessimorum hominum spiritus, uiuis immersa, cosq; necantia quibus subuentum non fuerit hæc cito, etiam si tantū modo offeratur egrotantibus abigit: hæc ille. In his locis calidæ scaturiunt aquæ, aliæ salsæ, aliæ dulces. Sed ex uno præcipuè saxo duobus foraminibus altera calidiss. altera

frigidiss.

frigidiss. prosiliunt, quæ mixtæ lauacrum suauiss. præbent, multis morbis acuicija salutare, maxime uerò neruorum curationi conueniens: Habetq́ idem locus metalla sulphuris & aluminis. Ex quo nonnulli Amathuntam eam ciuitatē appellant, quod aquæ calidæ interpretantur, quam Theodorus Zenonis F. funditus euertit. Dein Bedora urbs à Salomone rege condita. Et Thamara castellum, ubi deinde Romanum præsidiū impositum est. Et ab orientali Iordanis parte, Cosmos oppidum, & Libyas urbs quam Herodes ex nomine filiæ suæ extruxit. Mox Gazorus urbs à Salomone ædificata, quam Ægyptus rex succēdit igni. Item Epicæros oppidum. Et sub Samaritanorum terra ad occasum Iordanis Idumęa regio est, quæ Bosra ante: Nabathea deinde, à profugis in discessione quadam è Nabath, id est, Petra ciuitate Arabiæ (sic enim prius appellabatur) qui hanc terram ingressi, Iudæis inhærentes, & in eisdem legibus communicantes, loco nomen dederunt: Eusebius Edon ait à quo Idumæorū gens. Item Iosephus, Edon Hebræi rubeum uocant, & ideo regionem à regnante ibi appellauerunt, quam Gręci honestius Idumæam nominauerunt inquit. Terra pinguissima quæ præter palmarum ingentem copiam, etiam balsamum nutriat: ex quo illud Dionysij:

Felices opibus Nabathei nomine dicti.

Inexpugnabilis præterea ab externo milite propter loca deserta, & aquis deficientia. Sunt tamen fontes plurimi, sed absconditi ac solis incolis noti, Ob hanc causam Arabes ea loca (contermina enim Arabiæ ad meridiē est) incolentes, quū bello expugnari nequeant liberi uiuunt, neq́ unquam externo regi non Assyrio, nō Medo, nō Perso paruisse legimus: Ipsi quoque Macedonum reges nunquā eos subegere quamuis copijs præualuere. Natio incondita, turbarum cupiens, semperq́ ad motus facilis atq́ suspensa, & rerum mutationibus læta. In hac parte oppida sunt, Berzamma: Caparorsa in altissimis montibus posita. Gemmaruris uicus non incelebris. Elusa ciuitas Mapsa quoque castellum in petra situm. & Arbeæ urbs sita in ualle Ebron ex quo à quibusdam Cebron urbs nomen sortita: & à nonnullis Achebron est dicta Proda quondam Iudeæ arx, metropolis Philistinorum, gigantum habitaculum regnumq́ postea Dauid, Memphi Ægyptia (ut fama est) antiquior, in montanis sita ubi Abrahā, Isaac, Iacob, conditi sunt, & ipse princeps humani generis Adam ideo Arbeæ dicta, hoc est, quatuor quā Romani igne substulerunt. Item Carmellus ei quondam fuit: nunc uilla Carmella nomine: ubi præsidium.

Arabiæ Petreæ prouinciæ situs.

Arabia Petrea prouincia, à Petra eius metropolis denominatur, et qui eam incolunt Petrodes dicuntur, homines agricultores, quam & Syriam Sobal in sacris uoluminibus appellatam fuisse comperimus,

mus, recentiores autem secundam, uel superiorem Arabiam dicũt: Cuius pars, quæ ad Palæstinam uergit Nabathea appellatur ubi Alabastris lapis candoris eximij, gignitur, Vnde egressi sunt quos Idumęã habitasse paulo ante diximus. Sunt qui omnem hanc Arabiam Nabatheam uocẽt, nomenq; à Nabaioth Hismahelis F. accepisse, quod adhuc etiam, ut Hieronymus attestatur, & familiæ, & oppida, & uici, ac munita castella eorum appellatione celebrant: nãq; ab unq; ex ijs, Cedar regio in deserto in qua & urbs Cedar in monte Sanir siue Seyr interijt, & altera Duma; Theman ad austrum est & usq; hodie uilla Theman distãs ab urbe Patra 5. mil. ubi Romanorum militum præsidium sedit. Et ad sinum Arabicum Pharnaritæ. Et ad montana felicis Arabię Rhathemni siue Rhætani quorũ caput Singara oppidum est: & Cedema alia regio ad auroram: Viget quoq; in hæc tempora apud has gentes Hismahelitarum, & Agarenorũ nomen, Quorum Agareni in Saracenos conuersi sunt: qui solitudinem habitãt, in quibus Assor regnum ac metropolis est, etsi multitudo in tentorijs maneat, quos armenta multa, & pecora, camelorumq; greges sequũtur. Similimodo Hismahelitæ, quorum adhuc nomen apud illos permanet, latini Arabes latrones uocant: nam & deserta ad prædandum continuo percurrunt sublimes in equis camelisq; uisu horridi, crinitis uittatisq; capitibus, ac seminudo corpore pallia & latas caligas trahentes, Pendent ex humero pharetræ, & laxi arcus, uibrantes hastilia longa: Quibus semicrudæ carnes cibus, & camelorũ lac potus est. Terminatur hæc prouincia ab occasu Ægypto in medio deserti, inter mare nostrum & Arabicum sinum iacentis: A septẽtrione partim Palæstina, partim Syria: Ab ortu solis deserta Arabia: A meridie parte Arabici sinus: reliquum meridionalis lateris montana felicis Arabiæ: Cuius ad Ægyptium, penes mare emporium est Hermopolis qnondam, nunc Tor dicitur, quo ea omnia quæ à mercatoribus ex Indicis partibus deferuntur paruis scaphis importantur, Non enim usque ad emporium maiora nauigia penetrare possunt uadoso mari: ex quo postea loco in diuersa conuehuntur: Mox Pharna uicus à quo protenduntur montes maximi qui Melanes, id est nigri appellantur fere ad Iudæam Arabico mari imminentes qui simul nunc Phasga dicũtur, li terram olim Moabitarum & Amonitarum diuidebant. Sunt & alij terrę Edon altiss: quidem atq; adeo, ut cœlum uertice tangere uideantur, cauernosi et concaui, quibus foraminibus æstate ob nimium calorem incolę regionis inhabitant. Vltra Pharnam est Elana pagus, Aila à quibusdam urbs quondam in sinu Elanitico qui unà cũ castello Tour à barbaris dicitur, in radice Syna montis positus, in sacris uerò literis tota regio in qua Elana est Elam dicitur, & incolæ Elamytæ. Interius uerò à mari, Eboda, & Maliatha oppida. Inde mõs Syna in litus Arabici sinus procumbens in regione Madiam, qui alio nomine Coreb dicitur, Cuius exaduerso insula Phocarum in

mari iacet, à multitudine earum beluarum dicta: Mons aũt extēditur usq; ad Petram per desertum cui Syn nomen est, Regio uehementer deserta & necessarijs alimentis egena: sunt qui dicant Coreb non Synam esse, sed alter apud Synam, Ipse omniũ qui in regione sunt excelsiss. ad pasturã egregius, optimas quippe herbas habet, Hic propter opinionem de deo primitus nemo ex pastorib. pascebat: Iuxta quem olim, in desertum, Hebræorũ gens, Moyse duce, Ægyptios insequentes euasit, namq; illi coacti sunt hoc mare ingredi, quod uestigijs eorum cedens, hinc inde ueluti altiss. parietes dum sicco pede in alteram egrederentur ripam stetit, in se deinde rediens, Ægyptios omnes q maritima itinera obsidebant ne ad cãpestria transirēt obruit: In hac solitudine ros descēdit ex aëre melle spissior dulciorq;, semini coriandro persimilis Hebræi manna uocant, quod in terris calidis consuetum fieri Auicēna dicit, non tamen in hoc loco descendisse unquam ante huius gentis aduentum manifestatur. Post autem oppida sunt, Calguia, Lysa, Gubba, Gipsaria, Gesaraq; ciuitas insignis trans Iordanem iuncta monti Galaad, est & Petra regni sedes Ar, siue Arachen quondam dicta à nomine constituentis, qui unus ex quinq; Madianitarum regibus fuit: in diuinis uerò literis, & Nabath & Arnon, & lectahel, & Petra deserti urbs ipsa legitur, In confinio Moabitarum & Amoreorum, ad quam accedere regionum asperitas prohibet: Est enim in conualle prærupta ac demersa, quæ usq; nũc Arnonas appellatur, in ea saxum natura sanè munitum, unico angustoq; accessu euntibus patens, in quo oppidum sedet montib. circumdatum inaccessis, Quæ uallis extenditur ad aquilonem, hoc est ad mare Asphaltidis per quam Arnon amnis elabitur, cui Moabitarũ mons imminet hinc procurrens, qui propter uehemes præcipitiũ excisus uocatur, Haud procul ab Arnone est & in eadem ualle super ripam torrentis Arnonis oppidum Aroer Moabitarum, possessum quondã à gente omniũ uetertima, postea à Moabitis quum priores accolas subuertissent, & ostenditur usq; hodie in cacumine mōtis. Est itē mons cōtra Petrã qui Or dicitur altus ac præceps, prope quē Charac cognomine Moba ciuitas olim, nunc castellũ à Petra diei itinere. Extra uerò territoriũ urbis Petræ, regio magna ex parte arida est, præsertim Iudæã uersus, ubi Ametisti lapidis copia reperit per quã Arnō amnis ex propinquis mōtibus ortus, per totumq; desertum locis abruptis fluens in Asphaltidem erumpit, à quo Moabitidis & Arnoritidis terra diuiditur: hæc autem fructifera est, & bonis omnib. copiosa. Hinc locus est Amoreorum inter tria flumina ueluti in insula constitutus, à meridie Arnonem à septētrione laboc in Iordanem exeuntem, ab occidente Iordanem ipsum habens: Est quoque Idumææ regiuncula quę Alba dicebatur Seir quoq;, & in ea mons Seir, id est, pilosus, propter conuersationem Esau in ijs locis qui uir pilosus fuit Seir enim Hebraice pilosus dicitur, nunc uerò unà cum reliqua Idumæa Gebalenca dicitur in qua

uicus

uicus albus nomine, maximū Nabatheorum emporium uicinū Petræ urbi, ex quo Rhinocoluram apud Ægyptū merces comportantur. Post Album uicum, terra est Aretæ: & Aratena magna ex parte deserta, & Negrinorum urbs in fertili regione sita. Transq́ urbem Petram uersus Hailam Amalechites regio est in deserto. Est et uicus Ælim loco ubi Moyses de mari Rubro exiens castra primo habuit. Item Pharam oppidū in deserto sui nominis cuius in Palæstina mentionē fecimus, tendit enim desertū ad austrū usq́ ad montanā felicis Arabiæ, iunctū Saracenis q in solitudine Aiagi errāt. In qua Madianean regiūcula est uersus orientē maris Rubri trans Arabiam in deserto Saracenorū: & in ea urbs Madiā eiusdem appellationis fuit loci caput. Est & aliud uicus grādis Mabsar nomine in regione Alba ad urbem Petram pertinens, Et circa eandem regionē Masaraca ciuitas regni Edon. sunt & Auara, & Zanaatha & Adros pagi. Mox Zoara oppidum: inter quod & Petram, Pheno ciuitas in deserto sita terræ motu corruit, Quo in loco nūc uiculus est ubi æris metalla damnatorū supplicijs effodiuntur, in quibus montibus (Phenarum dicūtur) etiam uis magna auri antea eruebatur. dein Thana ciuitas altera à supra dicta. Itē oppida, Mōca, Cletharo, Necla, & Esbuta urbs insignis in montibus similiter Ziza, Maguza, et Medina siue Medaba urbs, Iuxta quā Coraiatha uel Cariathin ciuitas interijt, longe à Barne decē mil. pass. Post Lydia oppidum est. Et Rhabmathō ut barbari dicūt, urbs in collib. sita, quæ Rhabbath moab, id est grandis Moab in sermonib. sacris legitur, nam Moab ante uocabatur, quæ & regioni circumadiacenti nomen dedit, deinde Areopolis dicta est cuius nunc ruinæ tantūmodo demonstrantur. A qua non longe Anitha, Surrattha oppidum quondam clarum à Semiramide conditum, & aliud Besamis in solitudinē ambo redacta. Item Bostra urbs maxima in campo trans Iordanē ad orientalē partem Iericho posita, quæ uulgo modo Bussērech dicitur. Et Mesada castellum ualidiss. ad reponendas opes ad momēta belli, tutandaq́ corpora, quod Ionathas pontifex cōdidit, in altiss. saxo undiq́ abrupto 4. mil. pass. ab Asphaltide lacu, ad quod uia propter crebras flexuositates, coluber appellatur, altera ab occidente, nō nisi adeundi uias duas habet perangustas, atq́ difficiles, quod Herodes oportunitate loci in urbem ampliauit, Est quippe saxum in cacumine planum sex mil. & quingentorū passuum ambitu culturæ accommodatum: hanc Romi. quemadmodum & alias Iudæorum urbes euerterunt. Est & Adra ciuitas insignis olim Edrai dicta ubi interfectus est Og rex Basan gigas potentissimus, omnisq́ illius cæsus exercitus à Iudæis. Et in extrema prouinciæ parte ciuitas Niniue, corrupte modo Neneue à barbaris uocitata, altera à famosa illa, quam in Assyria deinceps dicemus. Asemona 101. in deserto ad meridiē Iudææ diuidens eam ab Ægypto.

Mesopotamiæ prouinciæ situs.

MEsopotamia prouincia hinc depingenda est, quæ ab euentu rei sic appellanda fuit, iacet enim inter duos fluuios, Euphratem & Tigrim, qui eam undiq; circumdantes regioni nomen dederũt, Mesos enim græce, latine medium, & potamos fluuius dicitur: Nam & latinorum alij eam Interamnem, & quidam Medamnem dixerunt, quod etiam gentili uoce, Insula interpretatur. Terra pro cœli qualitate, natura uaria, namq; locis quibusdã tam uberi & pingui solo est, ut à pastu repelli pecora dicãtur, ne satietas perimat, Fertilitatis causam esse humorem qui ex utroq; amne manat, toto ferè solo propter uenas aquarũ resudante: Quod apud Ciceronem legimus, sed id Euphratem tantũ efficere dicit, in quam quotannis quasi nouos agros limum inuehit: cuius fœcunditas in pascendis maximè bobus idonea est: Fert quę semper uirẽt: & inter cætera aromata amomum: etiam naphtham gignit, id est, bitumen liquidum: Cæterum sæuienti æstui subdita, adeò ut pleraq; animalia quæ in nudo solo deprehenduntur extingui, tantus est uapor solis, & cœli, quo cuncta uelut igne torrentur: & rari aquarum fontes, qui etiam incolarũ fraude celantur. At hyeme (iter præsertim agentib.) dira regio propter luti profunditatem, quo pedes uix extrahi possunt: prætereà loca multa in se aspera & inhabitabilia cõtinet, ut patentes campi, & uastæ solitudines, & profundiss. harenæ sunt, herbarũ arborumq; carẽtes, quarũ nullus unquã terminus aspicitur, ut non solũ itineris labore ac siti conficiuntur, uerũ intuitu ipso miserabili deficient, quũ nullus unquã tumulus, nullus pene fluuius, nõ deniq; ullum suffugiũ apparet: Insuper latrones ibidem cõmorantur, quos euadere nõ esset facile, nisi prouidentia uiatorib. adhiberetur. Et hoc maxime in meridianis prouinciæ partib. & à montib. remotis, quas Arabes Scenetæ incolũt pastoralia exercentes, pascua quippe omnis generis pecorũ, camelorum pręsertim optima habẽt, agriculturã aut parũ, aut nihil exercẽt nam facile in loca alia demigrant, quum præda & pascua eis deficiunt. Alit hæc plaga leones, & complures alias feras inter harundineta fluminũ, & fructeta. Regionem mixtã tribus gentibus esse Posidonius author est, quod Armeniorum, Syriorum, & Arabum, natio magnam præ se fert generis coniunctionem seu linguam, seu uiuendi ritus, seu corporum liniamenta consideres, quũ maxime finitimi sint: inditio est, prouincia ex hisce tribus constituta gentib. Namq; terminatur à septentrione maiori Armenia iuxta Taurum montem: Ab occasu parte Syriæ, interlabente Euphrate: Ab oriente Assyria prope Tigrim: à meridie deserta Arabia. Hanc prouinciam duo maximi præter cæteros excurrũt montes, Casius qui & Masius à quibusdam: & Singaris, ille ad septentrionẽ magis, hic uerò ad meridiem Tigrim uersus declinant, ambo fertiles, ambo fructibus copiosi, Casius modo Lison, Singaris Simar uoce indigena appellantur: Ex Casio duo

ßo duo magni fluuij exoriuntur, alter occasum uersus Chaboras nomine in Euphratem prope Syriæ & Arabię fines influit: Alter Aschoras per saxosas Singaridis ualles euolutus Euphrati ipse quoq; iuxta Arabiæ Babyloniæq; decursus iungitur. Pręterea regiones in prouincia sunt Anthemusia inter Casium & Taurum montes ad Armeniam Et sub Casio Calcitis inter duorum fluuiorũ fontes. Sub qua Gauzanitis per quam Zerbis fluuius in Tigrim cadit. Et penes Tigrim intra Singaridem montem Acabena. Sub Gauzanitide autem Ingena, & iuxta Euphratem Ancobaritis: In quibus licet ciuitates & castella sint, maxima ex parte tamẽ pagis incoluntur: nam quũ regio tota ab Assyrijs teneretur, uicatim habitabatur, pręter Babylonẽ & Ninum, Macedones ut attestatur Plinius eam in urbes congregauere propter ubertatem soli. Igitur in Euphratis ripa Porsica: Mox Aniana, Barsampsa, & Thapsum quondam: item Bathne municipium in Anthemusia, Macedonum ædificium ab Euphrate breui spacio situm refertum olim mercatoribus ubi annuæ nundinæ fiebant, ad quas diuersarum nationum multitudo cõueniebat, ad ea quæ Indi & Seres, terra mariq; uehebant commercanda: hæc nunc Damasco Syriæ translata sunt: Etiam Sarnica, Bersima, Bithias Bir nũc ab incolis et à nonnullis Perazuch, oppidũ in ardua Petra situm, cuius radices Euphrates abluit. sunt & Naube: Et oppidum Nicephorium Zeugma ante quod Alexander Macedo ampliari iussit ob uictoriæ suæ memoriã, ut uocabulum sonat ad amnis ripam exaduerso Aperamiæ Syriæ qua transitus illis est qui orientẽ petunt: Deinde Maguda, Chabora, Thelda, Aphadana, Banaba, Cerchusumq; castellum munitissimum quod ampliauit Dioclitianus aquis fluminis circundatum, similiter Zaitha castellum, quod olea arbor interpretatur, & Betauna. Rhesipha, Agamna, Eudrapa, Addęa, Pacoria, Teridata, alio nomine Tiluta castellũ in insula fluminis in saxi immenso uertice positum, et aliud Achaichala in alia insula sublime admodum, & Naarda. Sipphara. Et ultimo loco Masicis uicus, olim oppidum maximum Agaram, quod diruerunt Persæ: Scinditur hoc loco Euphrates neq; longe à Zeugmate & parte lęua per Seleuciam, circaq; eam profluenti infusus Tigri, dexterio re autem alueo Babylonem petit, mediamq; permeat, Inde in paludes distrahitur, quas Mochin uocant incolæ, ita ut ad mare non perueniat, quũ dicat Plinius, locus ubi Euphratis ostium fuit, flumen salsum, Nam in paludes dispersus exiccato alueo eius pristinum cursum uetustas aboleuit, præter in litore ubi mare per eius ostium aliquanto sursum euehitur; idq; flumen salsum uocant, Ex quo aiunt in mare non uadit: sunt qui asserant ipsum quum sub terra diutius fluxerit, rursus in Ægypto apparere, & Nilo commisceri: Media autem fluuio Tigri similiter iungitur, ubi Ctesiphonta prætermeat, tripartitus enim Euphrates est, q medius Basilius, id est, regius fluuius appellatur, siue ut ait Strabo Maarsaris, siue Maarmath,

 ut barbari

ut barbari uocant, quod significat regium: Similiter Marcellinus, qui cum Iuliano in ijs locis exercitum contra Persas ducente meruit, inquit, Hinc uentum est ad profossile flumen Maarmalch nomine, nūc aridum, id antehac Traianus & postea Seuerus egesto solo fodere in modum canalis ampliss. studio curauerat summo, ut aquis illuc ab Euphrate transfusis naues ad Tigridem cōmigrarent, durissimumq́ ad unū uisum est eadē loco purgari, quę quondā talia Persę timentes, mole saxorum multorū obruerunt, Hacq́ ualle purgata auulsis cataractis undarū magnitudine classis sequuta stadijs triginta dementi:s, in alueum deiecta est Tigridis, & contextis illico pontib. cōgressus exercitus, item Choctem uersus promouit, hæc ille. Ptolemęus uero scissionē hanc, non ut Plinius et alij scriptores in paludes uagari, neq; Euphratis esse, uerū enim illi admisceri, uocariq́ Marsag: Sunt qui dicāt Euphratē Cobaris præfecti opere deductum, id est, scissum in Regiū amnem siue Cobarē ab eo, ne præcipiti cursu Babylonē infestaret. Iuxta autem Tigrim ciuitates sunt, Dorbeta prope Taurū montem, quę nunc Mosel dicitur, magna sanè. Item Amida cladibus suis inclyta, namq; à Persis excisa est dum eam Romani tenerent, in arduo colle sita in proximo ubi Tigris emergit, eāq́ abluit, unoq́ ascensu, ac perangusto, ubi annuatim finitimorū gentes in suburbanis ad nundinas cōgregabantur, Olim perquā breuis, sed eam Constantinus Cæs. dilatauit, ut accolis confugiū ab incursionib. hostiū esset, suoq́ de nomine Constantiā appellari uoluit, quum & aliud oppidū ijsdem in locis Antonius ædificans Antoniopolim nūcupasset: A qua haud procul Nympheus amnis ex Tauro monte labitur: Cui ad occasum uicus est Abarne nomine, sospitaliū aquarum lauacris calentibus notus. Postea Sappha, Deba, Singara, Betoum, Lambana, Birtha, Carthara, Manchana. Deinde Seleucia quæ uocatur ad Tigrim quam modo meminimus, à Seleuco rege dicta, Chalāne ante, quā quū cōdere uellet (ut Appianus tradit) magos acciuit, qui diē & ex die horam qua fundamenta urbis iaceret eligerent, illi quum ueluti iugum ipsis imponi futuram formidarent, horam ementiti sunt: magna quondam ac eo tempore Babylone maior ubi Medorum reges, quum imperium latius tenerent hyemem agebant, loco enim aprico sita est, æstate uero in Ecbatana, ut suo loco dicemus: At enim Seleucia uoluentibus annis, fortunam simul cum situ mutauit, fuit quippe tum in occidentali Tigris ripa, quā Euphratis scissio influebat, quo in loco nūc diruta iacet, in cuius uestigijs pastores diuersoria sibi constituerunt, urbemq́ ipsam in orientali fluminis ē regione antiquæ ædificauerunt barbari, Bachdadq́ appellauerunt, iungit tamen utranq; pons iniectus Tigri: Legimus apud eundem Marcellinum Seleuciam à Rom. militibus direptam ac incensam fuisse Veri Cæs. imperio, unde Comei Apollinis simulacrum Romam uectum esse, In cuius dei phano, quum milites quoddam foramen angustum reserassent, thesaurū

ibi

ibi absconditum rati (erat locus ab Chaldæorum arcanis conclusus) tantam insanabilium morborum uim exiluisse, quo hinc usq; ad Rhenum & Gallias cuncta contagijs polluerentur, ac mortibus inuoluerētur. Post autem Seleuciam in insula, hoc est in angulo quem fluuiorum cōgressiones efficiunt, oppida sunt Scapha, & Apamia munitum apprime, & quondā septem mil. & 500. pass. amplitudine fuit, & Satraparū regio appellata, quo tributa conferebantur, nūc in arcem redactum durat, Ætate Pompeij magni, terminus Rom. Imperij, cui nomē Antiochus Apamiæ matris suę imposuit, sicut et alteri in Phrygia, Tigri circūfusa, Archoo amne diuisa: Plinius sitam esse, ubi restagnatio Euphratis cum Tigri confluat, itaq; mo lientes incursionem Parthos operib. abiectis inundatione arceri. Prętereà in media prouincia ciuitates sunt. Edessa non longe ab Euphrate in humili colle ad ripam & cuiusdam parui fluminis sita, quæ & sacra urbs, prius Bambyca uocitata, in sacris autem libris Rhages dicebatur, ac tēpore quo ædificaretur Hieronymo teste Arach, nunc uerò barbari Rhoasse nominant, quidam Rhoa. Mox Ombrea urbs, & Ammæa Amit nunc ad occidentalem ripam Morat fluminis, ut nunc appellāt incolæ, in tumulo sita, quam Aurelianus Imper. cepit, uxoremq; Odorani Palmyrenis regionis principis, defuncto marito urbem in ditione tenentem, Romam triumphans ante currum duxit. Inde Sesama apud quam urbem Gordianus Romanorum dux uicit Persas. Item Rhisina, Olibera, Sarrana, Et Is urbs, cuius dextrū latus eiusdē nominis amnis abluit, qui permultos Asphalti grumos deuehit, in Euphratem exiens. Dein Saccana, Arxama in editiss. saxo posita. Gizama, Sinna, Mambuta, & Nisibis urbs quondam clariss. nomen adhuc retinens, Antiochia Nygdonia quandoq; appellata sub * Casio monte, aquis indiga, cunctis circum arentibus locis, licet haud procul ad Euphratis fluenta à præfecto prouinciæ Nicatore cōdita. Quæ quum ædificaretur, incolæ eam Achad nominauerunt, quam Lucullus postea Sopor Persarum rex cepit, trucidatisq; incolis & muris in parte nudata, postea restituit, Huic ingēs planities præiacet, ubi nec arbores, nec fruteta, præter humiles herbas exoriri, Verū in extrema parte iuxta Zalam montem nemus arboribus frequens diffunditur, necnō campi uineis & pomiferis arboribus consiti Maiacharia nomine, cui fons uocabulum dedit. Postea Bithiga, Bazala, Auladis, Ballatha oppida sunt. Mox Carrhę siue Carrhas oppidū ab amne Carra, quod Caliroe ante: Sinacha dicebatur ab imminentibus montib. qui Sinachæ uocantur, Nunc Heren, clade Crassi nobile, nam ibi Romanus est cæsus exercitus, ciuitas inualidis cōplexa muris, nam teste Plinio muros domosq; massis salis faciūt, aqua ferruminantes: Vnde non longe altæ paludes sunt, ex quibus Belias & à quibusdam Balissus riuus emanans in Euphratem uadit: Est, ubi ex paludib. abit Dauana oppidum. Inde ad orientem Calinisum munimentum ualidum & commer-

* alijs Masio unde Masei.

commercandi optime institutũ, et Diacyra ciuitas 7. mil. pass. ab Euphrate, Post eam fons est bitumen scatens, et Ozogardana oppidum, & alia, ut Tiritha, Thengubis, Orthaga, Hetra in media solitudine positum, à quo 70. mil. pass. circumcirca aqua nõ reperitur præter salsam & corruptam in regionibus aridis, in quibus nil aliud nisi abrotanum et abscinthium, et traconteum, & alia huiusmodi herbarum genera nascuntur. Præterea Zama, Sinna, Gorbatha, Dabausa, Bariana, Acraba, Aphadana, Rhæsena, Peliala, Aluanis, Bimatra, Darem maqꝫ.

Arabiæ regionis situs.

ARabia deserta regio, huic dictæ subcedit, à posteriorib. Arabia inferior, seu prima uel Bariç appellatur, quod idem est ac sterilis: Apud aũt barbaros Arabia Sæm, id est, Syriæ uocatur: deserta enim ab re ipsa cognominatur, Nam tota penè harenosa est, sed ea præcipuè pars quę ad occasum uergit, Per quã iter qui faciunt, quemadmodũ in mari nautæ Arcturi signa quo tendere uolũt duces habent. Has itaqꝫ solitudines pastores colunt in tabernaculis uitã agentes, ex quo Arabia nomadũ etiã à quibusdam dicitur: Reliqua autem pars prouinciæ ad meridiẽ circa Euphratem, & montanam felicis Arabiæ, multifariam agrorum cultorib. mercatoribusqꝫ frequens est. Huius termini sunt: A septentrione Mesopotamia Euphrate interlabẽte: Ab occasu Syria: A meridie mõtana felicis Arabiæ, Ab ortu solis Babylonia iuxta mõtes ab Euphrate in Persicum usqꝫ sinum protendentes. Incolunt penes Euphratem Cauchabeni: Et ad Syriam Bathæi: Et prope felicem Arabiam Augubeni: Post quos Rhaabeni: & apud Persicum sinum Orcheni: Propter autem Babylon. ã sub Cauchabenis Æsitæ: & supra Rhaabenos Masani, à quibusdã Maser: Interqꝫ has gentes Argæi circa Bathanos: & contigui Babyloniæ Maceni, quibus ad occasum lati ac deserti campi iacent: Ad aurorã Chaldæorum paludes quas Euphrates effusus facit: Quæ terra licet grauẽ et nebulosum aërem habeat simulque pluuiosa sit & æstuosa, fructus tamen optimos, ubi colitur producit, uites in paludibus nascuntur, terra in harundinibus cratibus imposita quantũ stirps recipiat, ut sæpe etiam ab aqua deferatur. Huic ad Persicũ mare in Mæsaniti sinu oppida sunt, Ammęa, Idicara, Iuchara. Sursum uerò à mari ac prope Euphratẽ Thapsacus oppidũ pontem supra flumen habens, itẽ Birtha, Gadirtha, Auzara uicus ingens. Audatta castellũ, Dadara, Balagæa, Pharga, Colarina ciuitas olim nũc pagus, Belgynæaqꝫ. Itẽ quæ magis ad Mesopotamiã expositæ sunt: Barathena castellum in colle. Saucha ciuitas quæ usqꝫ hodie sic uocat. Cocha, Gabara, Aurana in monte triuertice sita, et Rhegãna. Alata, Erupa, Thẽma oppidũ munitiss. Luma, Thauba, Scuia, omnes uici, et Dapha, & Sora, & Odagana olim ciuitas. Tediũ, Zagamadis, Arrada, Obęra, Arthemita ciuitas insignis, Banacha, Dume-

Dumetha. Et ad Pala contam flumen Bera urbs terræ motu euersa. Calathua pagus, & Salma castellum.

Babyloniæ prouinciæ situs.

Babylonia prouincia sequitur: hanc olim terrã aquis contectã fuisse Abydenus historicus scribit, quam Belus rex exsiccauit nomẽ à Babylone urbe deducẽs, regio plana, Ex quo uaporibus uehementer obnoxia est, ita ut posita sæpe humi hordea in sublime prosilire dicãt. Nam & Plinius inquit, Maximus interdiu cãpus Babyloniæ qui Senaar appellatur flagrat: Incolæ quoq; propter æstus immensos, super pleniis aqua utribus somnos capiũt: Ferax alioquin præsertim hordei, siue ut quidam frumenti, idq; fert quantum nulla alia regio, nam modius 300. affert: Ratio serendi, ut in Ægypto, sed felicitas maior, superinundante aqua Euphratis, Quare bis in anno segetes Babylonij secant, Terra in fossas quẽadmodum Ægyptiaca distincta: non sic autem in ferendis arboribus milij uerò ac sesami proceritatem instar arborum: Oleo neutiquam utuntur, nisi quod ex sesamis faciunt, cuius arboris cætera loca penuriam habent. Suntq; eis passim per omnẽ regionem palmę sua sponte nascentes pleręq; fructiferæ, ex quibus teste Strabone, & panem, & mel, & uinum, & acetum conficiunt, Nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, Qui etiam in aqua macerati bobus & ouibus in pabulũ dantur: Etiam bitumen multum apud has gentes nasci, ex cuius glebis casas ædificãt, nec solum ædificant, sed eo arefacto pro lignis populus (licet innumerabilis) utitur, tanta illius materiæ copia est, Propeque fontẽ (ex fonte enim Asphaltidis illud emanat) Hiatus terræ est haud magnus, odorem sulphureum grauemq; ejiciens, qui transeuntes animantes, præsertim per aëra aues interficit, est & alius lacus qui æstate rubras habet colore aquas dierũ spatio undecim. Naphtha quoq; hic scaturit, quod si igni corripiatur, aqua nullo pacto extingui potest, sed magis ardet, nisi ualde multam superinfunderis, cœno & aceto & alumine, & uisco oppressum extinguitur, Et ut ait Plutarchus, tantæ igni cognationis est, ut priusquam flammam attingat, per ipsum luminis splendorem, medium per sese aërem incendat: Sarda item gemma laudatissima saxorũ uenis hic reperitur. Sunt etiam pauones plurimi colore uario. Cæterum Babylonio mari magna piscium uis atque adeo ut incolis nunquam eorum desit copia, claudunt eos pluribus locis in litore, calamis frequentibus infixis, quidámque circa ea loca habitantes, fossas à mari usque ad suos pagos pluribus stadijs ducunt, per quas pisces ad eos usque deferuntur. Babylonijs coma parua est, calciamentum non sanè magnum, unguntur Sesamo: lugent mortuos, ut Ægyptij & alij permulti, sepeliunt in melle, cera cadauer obliniunt. Regiones in prouincia sunt, Auchanitis Euphrati adicens: ad cuius partem occidentalem Phylarchorum gens est ex utraque parte huius fluminis

accolen-

accolentes, qui terrã non ualde feracem habent: Item Chaldæa quam Arabes aliter uocant, sonatq; idiomate nostro, harenæ Arabũ, uel deserta Arabum circa enim desertã Arabiam iacet, iugo quodam montiũ intercedente quo nomine Chaldæa, scilicet quidã uniuersam prouinciã uocãt, fuitq; quando Chaldæa Achemenia dicta à rege quodã ibi dominante. Qui diutina obseruatione siderũ, sciẽtiam putant effecisse, ut prædici posset quid cuiq; euenturũ, & quo quisq; fato natus esset: Quam artem innumerabilibus penè sæculis post ad Ægyptios peruenisse scribit Cicero: Itẽ Iosephus à Chaldęis astrologiã plantatam nosciturin Ægypto inquit. Introrsus uero ac circa paludes Mardocęa, sub qua gentes sunt, quę Strophades appellantur. Hæc prouincia his finibus tenetur: A septentrione Mesopotamia iuxta Euphratẽ: Ab occasu Arabia deserta: Ab oriente Susiana secundum Tigrim usq; ad eius ostia: A meridie parte Persici sinus: Quo in litore nil aliud memorabile (quũ maiori ex parte cœnosum paludosũmue sit) pręter Tigris fluminis magna ostia, Ante quæ in insulis arbores thus redolentes nasci: item in eodem flumine, post quã se cum Euphrate iunxit, Insulę aliç sunt cultura amœnæ: quædã incultæ. Iuxta aũt Tigrim sub Apamia primum Bibla oppidũ est. Dein Opis uicus circumstantiũ locorũ emporiũ, Didigua, Punda, Bathrachartaq; oppida, Thala, & Althapagi, & Barbitace oppidũ Tigris alueo, Plin. ibi mortaliũ soli aurũ in odio contrahũt, idq; defodiunt, nequo cui sit in usu. Et post scissionẽ amnis in ostia, in parte sinistra supra mare Teredon urbs quã Nabuchdonosorus rex cõdidit, nũc Balssara à barbaris appellaĩ, emporiũ ætate etiã hac nobile. Itẽ ad Euphratis partem in ripa fluminis, Idicara & in campo Dura, quod interpretatur conclusum locũ, Duraba, Thacona, & Thelben cana oppida sunt. Mox Babylon urbs opulentiss. uetustissimaq; à loco Babylonis nomine in q̃ iacet dicta, quod Hebræi propter linguarũ ibi confusionẽ Babel uocant: unde Strabo, Babylonios dicimus non ab urbe sed à regione: In qua magnã illam turrim ædificatã priorib. sęculis fuisse in sacris uoluminib. in cãpo Senaar legimus quo in loco nunc Babylon dicitur: Ait enim Polemõ in ijs q̃ de Iudæis scripsit, ciuitatẽ ab ijs conditã primũ fuisse qui à diluuio euaserunt, quos omnes gigantes fuisse cõstat sparsos per uniuersam terrã, postquã turris quam ædificabant diuinitus cõcussa decidit: Idq; Abydenus et Alexãder historici, & in antiquitatib. Iosephus et ante illos Sybillã cecinisse: licet Firmicus & alij nõnulli aliter de linguarũ desonantijs sentiãt: Verũ de urbe ipsa multa atq; ad mirãda à rerũ scriptorib. passim reperiunĩ: eamq; prius Belũ condidisse (non enim cum Iudæis nostri cõueniunt, quũ non adeo à primordio æui, ut ipsi historiæ nostræ initium captãt) Cuius regiã Curtius temporib. suis ostendi ait, qui sideralis scientiæ inuẽtor fuisse perhibei: sed quũ mœnia eius aquarũ illuuione deleta essẽt Nabuchdonosorũ restituisse, q̃ ad Macedonũ usq; tẽpora perdurarunt,

Opus

Opus diebus 15. absolutum, qui nō simplici muro, sed triplici comuniuit, regiamq; & templa, & porticus, & alia magnifica struens, urbem illustrauit, Plures tamen à Semiramide Nini regis uxore conditam ferunt: nam Trogus (ut alios omittā) Semiramis Babyloniam condidit, murumq; urbis cocto latere circumdedit, harenæ uice, bitumine interstrato, quæ materia in illis locis passim è terra exæstuat. Similiter Lucanus:

Vt dicitur alram

Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem:

Chaldæorum quondam caput, diuq; summam claritatem inter urbes obtinuit in toto orbe, adeò ut & Assyria & Mesopotamia in Babyloniæ nomen transirent: Ipsa in ingenti planitie sita, forma quadrata quinquaginta mil. pass. complexa, non tamen tota habitata, sed intra decem mil. passuū locum mediç urbis tectis occupauerūt, nec continuatis, cætera enim inter habitationes murosq; urbis serunt coluntq; ne ab externa ui obsideri possent: Ac inter reliqua urbis admirabilia murorum crassitudo altitudoq; ac turrium dispositio fuit, Item in mōte arx, horti pensiles, tēpla, & sepultura Beli quā Xerxes (ut aiunt) dirui fecit, pyramis erat stadij altitudine, lateri aūt cuiq; stadiū, Pons lapideus insuper urbē iungēs (diuidit enim eam Euphrates sunt qui nō Euphrates, sed eius ramus esse uolūt) stadiorū 5. longitudine, ubi angustior fluuius est, magnificus adeò ut inter mirabilia oriētis opera, merito annumeraret: Quæ partim Persæ diruerūt, partim Macedonum negligētia defecerūt, cętera tempus cōsumpsit, Præsertim quū Seleucus Nicator Seleuciā ad Tigrim condidit 38. mil. pass. ferè à Babylone distās, qua uicinitate (caput enim regni eam esse uoluit) exhausta languit, namq; quæ nunc habitat pars est antiquæ urbis 14. mil. pass. circuitu, neque incolarū frequentia (uicatim enim habitant) qui ex Babylone in Baldach siue Baldachiā nomen conuerterunt, quidam Babel dicunt. Duos uerò supradictos amnes, qui ab Euphrate scindebant Nabuchdonosorū obstruxisse fertur, qui sese & in lacus & in paludes longe lateq; disperdiderūt, in quib. plures sepulturæ Babyloniorū regum iacēt. Sunt qui dicāt, nō ob id paludes constitisse, uerū quia rex ipse effodit 20. pass. altitudinis, portasq; in palude fecisse, quas Riuotenētes appellabāt, quibus apertis Babyloniæ cāpos irrigabāt. Post aūt dictam urbē penes Euphratē siue Maarsag, Volgæsia ciuitas est, alio nomine Pyrgauolgū, Quā Volgæsus Parthorū rex in uicinio circa Babylonē cōdidit, Nam quū ædificato Ctesiphōte 3. à Babylone lapide, ut illā exinaniret, nec proficeret, nuper Volgæsiam erexit, ampla quidē & populosa, duplo muro cincta, arcē habens in aspero mōte sitam Euphrati imminētem, qua parte pręceps petra cautibus exasperat, altera aūt parte ciuitas in campū qui ei obijcitur descēdit, unde fossa deducta aquis Euphratis circumdat. Dein Marsita siue Marsimalcha urbs magna, & ualidis mœnib. septa, nā muris duplicibus munit, pręterea undiq;

rupes

rupes inaccessæ, nisi qua parte Euphrati fluuio procliua est, in insula amnis iacens, à Rom. capta direptaq; Iuliano duce: Quibus in locis ad mare uergentibus agri sunt uineis consiti, uariorumq; pomorum genere, palmisq; amplissimis instar ingentium nemorum. De cætero oppida iuxta paludes ad Arabiam desertã posita sunt: Beana, Chuduca, Chumana, Cæsa in rupibus. Item Beranda uicus, & Orchoa, & Bethana ciuitas in loco amœno sita in flumẽ deuexa, Thelma, Sorthida, Iamba urbs nõ obscura, Et Rhagia quæ adhuc sic appellatur. Mox Ciripha, & Reblatta à qua & regio circumiecta Reblatta appellabatur: deinde Antiochia dicta est, & Scenas urbs posita super fossam quandam in fine prouinciæ iuxta Arabiam. Hic sunt Camelitæ qui uillas prope aquarum fontes inhabitant, cum Scenetis pacem habentes, & pendendorum uectigalium mediocritatẽ eis prębent, cuius gratia illi per deserta fugientes proximam fluuij regionem prętereunt, relicto à dextris flumine trium ferè dierum itinere.

GEOGRAPHIAE Commentarius V. Asiæ, in quo

Assyria, Susiana, Media, Persis, Parthia, & Carmania deserta continentur.

Ssyria prouincia est, quæ sic à Latinis, licet à quibusdam Syria: à Græcis Adiabena: nunc uerò ab indigenis Adrinsa uocatur: Terra multiformi feracitate ditissima: nam tota fermè plaga & aquosa & plana est, non quod frequenter pluuijs uegetetur, sed flumine. Irrigatur enim seges, & frumentum prouenit, non quemadmodum in Ægypto, flumine sua sponte in rura ascendẽte, sed magis riuis, atq; scrobib. inundatur. Illi ex planitie, cœlestem scientiam adepti, quæ tanta est, quod cœlum ex omni parte pateat atq; apertum intueatur, ex quo traiectiones, motusq; stellarum facile obseruari ab ijs potuerunt: Vetusta sane gens, atq; in fabulosa reiecta tempora, nam quum indigetes prioribus sęculis in Asia regnarent, eorum gesta nomenq; uetustas edax aboleuit: Verum primus rex scriptores nactus est Ninus. qui eius facta literis mandauerunt. Assyrij in cæteris Persarum similes sunt: quibus mos est uirgines maritis per præcones iungere: qui in hęc uocabula designantur: Ad septentrionem iuxta Armeniam Arrapachites: & Niphates in eiusdem nominis monte: Ad meridiem prope Susianam inter Callonitidem & Messenem Sittacena ab oppido Sittace, qui dein Apolloniates appellati sunt, latrones omnes, regionem multam possidentes, rupibus ac mõtibus asperam, qua iter est ex Babylone

bylone Susam euntibus qui plurimũ ab ijs infestantur: Sunt & Choathræ populi in monte sui nominis, syluas inhabitantes. Inter quos Garamæi. Partem uerò quæ inter Arrapachites & Garamæos iacet Adiabeni tenẽt, qui & Sacopodes nominantur, quorũ regio est Adiabena, à qua toti quondam prouinciæ (ut diximus à Græcis) nomẽ fuit, Hac de re quod inter Oznam & Tigrim nauigabiles amnes sita, adiri uadó nõ potest, Græce enim Adiabena transire sonat, opus est ponte qui eam regionem trãsire uult. Inter uerò Garamæos & Apolloniates Sambatæ. Et supra Adiabenos Calaceni, Garamæis autem Arbelitis & Atturia regiones imminent, Lycoamne discretæ: Macedones Arbelitidem Mygdoniam à loci similitudine appellauerũt: In ea lapis balanites nascitur, nucis iuglandis magnitudine, uitrea specie coloris uiridis, media secante flammea uena. Postea Oroba altẽra regiuncula est. Terminatur Assyria ad septentrionem Armenia maiore secundum Niphatem montem: Ad occasum Mesopotamia, Tigri interlabente: Ad meridiem Susiana, loco interiacente aspero ac deserto: Ad orientem parte mediæ, iuxta Choathram montem quem Cosæum nonnulli uocant. Ciuitates & castella in hoc membro sunt, ac primo iuxta amnem Tigrim, Marda, Sauara, Bessara, & Belciana. Mox Ninus uel Niniue urbs uetustissima nobilissimaq; Tigri apposita occasum spectãs, magna quondã ac Babylone maior. sexaginta enim millia pass. eius amplitudo erat ut Diodorus author est, Quam Ninus Beli F. secundus Assyriorũ rex in Atturiæ campo cõdidit, & à se denominauit: Hieronymus Assur, qui quum egrederet̃ de terra Senaar ędificauit inquit: Quã Medi Cyaxaro duce, post mortem Nini, euerterũt, Erat in ea ultra amnem (iungebatur enim ibi ponte Tigris) sepultura Nini, ingens molis altitudine nouem stadiorum, latitudine ut Ethesias scribit decem, quę longe uelut arx quędam conspiciebatur, quæ hodie lingua indigena Mussula & à quibusdam Mosse uocatur, in cuius loco (nam diminuta erat) diutinũ post tempus ædificata est urbs sepulturę nomen habẽs. Item Sacada, & Oroba in regione sui nominis. & Thelda urbs q̃ nũc Bachdad à barbaris dicit̃, Cuius exaduerso pene rudera urbis Seleucię sunt. Et paulo post Ctesiphõ ciuitas insignis, inexpugnabilis fermè situ, quam Carus tum Imp. cepit, Assur quandoque dicta, eam Vãdanus instituit, postea Pacorus rex ampliauit: Strabo uicum maximũ dicit in quo Parthorũ reges hyemare propter aëris temperiem soliti erant, tantæ quidem potentiæ, ac magnitudinis ut Parthorum multitudinem, & apparatum omnem recipiat, ac uenalia & necessaria illis suppeditet.
Longe uerò à flumine in media regione, Bithaba, & Dartha uici. Et in Arrapachitibus Arrapa metropolis. Item oppida Darna, Zigira, Obana, Thesara, Corchura, & Oroba, Degia: Inter quam & Orobam oppidum Gorgus amnis exoritur, & in Tigrim sub Seleucia parum cadit. Et Comopolis, & Dosa pagus nec ab eo longe Gausomela siue Gaumela uicus

in Atturia, insignis uictoria Alexandri contra Darium, ubi uictus amisit imperium, ut Plutarcho ac Straboni placet: Curtius apud Arbelam uicū dicit, Quod uocabulum cameli domum significat, Quem olim rex quidā quum hostium manus Dromedario effugisset camelo, ibi eum reliquisse, & ad eius curam ac impensam quorundam uicorum prouētus destinassē Plutarchus scribit: At Strabo, ita locum Darium nominasse, quū possessionem hanc camelo defessæ in alimentum daret: Situs enim est in uia qua per deserta in Scythiam cum onerib. itur. Post Sarbina uicus est pergrandis: Et alius Arbela, nomen regioni imponens, ab Arbelo Athmonei F. cōdita (ciuitas tum fuit) media inter Caprum & Lycum amnes: Est enim Lycus ex Niphate Armeniæ monte demissus qui Tigri supra Orbam miscetur: Caprus uerò quem Bumelum Curtius appellat ex ijsdem montib. ad orientem magis exortus, iuxta Theldam in Tigrim neque à Lyco procul influit. Dein urbs Demetria haud longe ab Arbela, Circa quam ad austrum fons est Nephtha effluens. Mox Gomara, Phusiana, Isoana, Sura, Catracharta oppida sunt: Et in Apolloniatibus Apollonia metropolis, & Thebura, & Cinna, & Arthemita ciuitas insignis, & Sittace oppidum Græcorum, ultimoq́ loco Garamum oppidum Garamæorum gentis caput, terra amomi fertilis.

Mediæ prouinciæ situs.

MEdia prouincia dehinc se aperit, quam in sacris literis illi ita & nunc recentiores Medenam uocant, Nomen à Medo Medeæ & Ægei F. inditum scriptores uolunt, nam Trogus post mortem Iasonis, Medus æmulus uirtutum eius, in honorē matris Mediam urbem condidit, regnumq́ē nomine suo Medorum constituit: Item Varo, & Herodotus, qui Medos quondam Arios ab omnibus uocatos ait: sed ubi ad eos concessit ex Athenis Medea immutauerūt et ipsi nomen: Iosephus in antiquitatibus à Madaico inquit. Regio sanè multa, & alta, magna enim ex parte montuosa atq́ frigida est, præsertim in parte quę ad septentrionē uergit, ut Bacchus in carminibus his:

Aurifera adiui & culta Lydorum loca:
Bactraq́ rigentemq́ hyeme Medorum terram.

Quamobrem tenuis ibi est, cuius incolæ ex arborum fructibus nutriuntur, Nam ex malis siccis ac tritis massas conficiūt, ex amygdalis tostis panes, ex radicibus quibusdam uinum exprimūt: ferinis carnibus utuntur: mitia pecora non alunt. Cætera uerò pars ad austrū uersa, populis frequēs & pecoris abundans est, ac frumentarijs agris, & uinarijs pingui fœcunditate lætissimis affluit: Qua opulentior nulla, atque tum potēs, toti enim Asiæ dominata est: pugnatrix natio, & formidanda post Parthos; Ii oleum conficiunt quod medicum nuncupatur, quo illitū telum emissumq́ cui hæserit cremat, neq́ aqua extingui potest, Quę in partes duas diuidit, quarum

quarum alterã maiorem uocant, cuius metropolis est Acbatana: Alteram Atropanam ab Atropate Satrape. Incolunt Mediam multæ ac uariæ gentes, quarum quę occidentalia tenet penes Armeniam pręsertim; Caspij nominantur, Gens nũc quidem obscura, & ad Caspium mare pertinet, quibus mos est parentes inclusos fame necare; quum iam 70. annum excessẽrint quod Scythicũ est: Quib: Matiana subest regio iuxta totum latus Assyriæ, apricitatis inclyta, sola in eo tractu uitifera, ubi in arboribus mellificatur, ex folijs mel fluẽs, undiq; inclusa montibus, In locis uerò mõtanis, supra Cadusij regionem asperam incolunt, & Geli, & Drybites, qui omnes feroces ac bellicosi sunt, regionem difficilem, saxisq; impeditã habentes, frugum infœcundam, pyris & malis, alijsq; eiusmodi pomis felicem. Post quos interius usq; ad medium prouinciæ, Amaricæ siue Amiri pertinent & Mardi confines Hyrcaniæ Persidisq; ex quo quidam inter Persas eos ponũt, Inter quos & Amiros Mardus amnis deuoluitur. Iuxta autem Cadusiorum regionem Corduci sunt, qui quondam sic appellabant, nũc uerò Cordueni qui Adiabenis connectuntur, medio elabente Tigri. Et Marundæ usque lacum Matianum. Interiora quidem Gelornm, Magarsi uel Margasi tenẽt. Post istos Propatena est regio, quæ ad Amariacos usq; pertinet. Post autem meridiem uersus, Zagrus mons est, in quo Saraparæ Thraces quidam sic appellati, id est decapitatores, habitãt, homines profecto immanes indocilesq; decori tamen sunt, indumenta gestantes uersicoloria caligasq; genuum tenus extentas, arma habent arcus, lanceasq; mẽdicas. Cadit ex Zagro monte Coaspes fluuius qui quum ad Aphricum uentum per abruptas petras inter fines Assyriorum Susianorumq; profusus, obiectis Vxiorum mõtibus in duo diuiditur, Vna pars quæ ad occidentem uadit nomen ab exortu retinet, Trigriq; iungitur, Altera Enelæus in austrum per Susianam mari Persico excipitur, Ex quo nonnulli decepti, alij Coaspes ab Vxiorum iugis præter Susam urbem effluere, alij Enẽlæum in Zagro exortum habere dicunt: Qui Coaspes dulcem adeo aquã ac saluberrimam uehit, ut non ex alia Persarum reges bibere consuetos esse fama est, etiam in longinqua quũ iter agant secum portare: In Coaspem Copratas amnis ex Vxia fluens incidit: Zagri orientalia, Sagartij gens pẽcuaria occupant. Postea extenditur usq; Parthiam ubi Coromithrena regio est quę habet ad septentrionem Elymaidem regiunculam, ad ortũ Tapuri tenẽt, ad meridiem sunt Thesidices, & Sigriana, & Gariana siue Rhagiana: Et supra hos super Iasoniũ montem Vadissi: & Daritis regio: Et iuxta totam Persidem Syromedia regio, quã Iasonius mõs ad occasum claudit à Parchoatra euulsus iugo. Sunt & Hispratitæ qui tenent Caspias portas: quib. ab altero latere deserta Parthiæ iungunẽ, & Cythenis iugã. Mos est Medis plures habere uxores, nec pauciores septẽ reges uerò multas, & omnes pariter cum matribus & auis, cum filiabus & nepotibus copulan-

 tur, Qui

tur, Qui & canes non parua alunt cura, quibus morientes homines adhuc spirantes projiciunt. Includunt Mediam ab occasu Armenia maior & Assyria, illa Caspio, hæc Choatra interiectis montibus. A meridie Persis, Parchoathra iugo: Ab oriente Hyrcania & Parthia, Corono. A septentrione uerò Caspium mare, iuxta descriptionem hanc. Post Caspij montis promõtorium ubi Armeniam terminauimus, ad orientem Sannina uicus est pergrandis. Mox Cambysis fluuius in mare è radicibus Choathræ montis exortus, lacum prius quendam medio in cursu tranans influit. Inde Tazina urbs, Sabeæ aræ in colle sitæ. Cyri fluuij os cui nomen rex ipse, uetere abolito indidit, quum exercitum in Scythas duceret eum trajciẽs, Qui & in radicibus Choathræ fontes habet, neq; à Cambyse longius, diuersus tamen diu ac multum distanti alueo ab eo per desertas harenas excurrens in mare uadit: falso ideo dicũt ambo hæc flumina uno lacu recepta, ex quo dein uno ostio in mare prouenian, quum & urbs & arę inter eorum ostia positæ sint. Statim Cadusiorum uallum est, receptaculum munitissimum in prærupto saxo. Item Cyropolis à Cyro condita ab Alexandro diruta. unde Mardus amnis in mare Matianam secans paludem infunditur, est enim palus secundum mare, Ipse ex Choathris montibus deuolutus longo tractu per saxa camposq; deuenit. Item Ariadus amnis, & Amana ciuitas in sinuoso litore posita, & Acada oppidum, Heraclea quondam ab Alexãdro conditum, quod subuersum ac restitutum Antiochus Acada appellauit. Deinde Strato flumen hic in mare influit quod ex montibus quibusdam supra Acbatana existentibus nascitur. Vlterius urbs est Mandagarsis, quæ nunc ab incolis Masandram dicitur, clara satis, Ad quam Charinda amnis in mare it, in Coronis montibus fontes habens. Vnde paulo salsuosa loca, & asperitate inuia terminus prouincię ad Hyrcaniã est. Verum in mediterraneo multæ & ciuitates & uici sunt: nam in Corducis, Scabina, Gabala, Vca. Et in Cambysis amnis margine Varna castellũ supra uiam situm qua Parthiam itur. Et ultrã amnem ad auroram in eadem ripa Morunda ciuitas. Mox Tigrana, Tonzarma, Sazoa, & Cãdis urbs opibus et magnitudine conspicua quæ nunc Cremani dicitur in qua gladij & enses omnisq; generis armaturæ eximiæ pulchritudinis fiunt. Sub quibus Azaga Pharambara ciuitas, Gabris oppidum et aliud Phazaba Cyro amni apositum. In Propatena, Gauzania siue Gaza regia ęstiualis in campo sita. Et Nanda in scopulis Choathræ montis. In Marundis, Tachasara. Et in Mardi fluuij ripa Zalaca ciuitas, paulo supra Matianum lacum sita. Item Phararspa. Et ad austrum magis Zazaca, Saraca siue Seras ciuitas magna, Arsisacaq; ambæ ad Mardi fluenta. Dein Nazada uicus, & Alinza oppidum in monte sui nominis. Ad austrum autem huius regionis solum planum est, opulentumq; omnia præter oleam ferens, equisq; pascendis bonum, quod meminit Strabo, Ex quo pratum Hippoboton uocatur: per

quod

quod iter faciunt qui ex Babylone & Persia in Caspias portas proficiscuntur. Fert quoque hæc terra sylphium à quo Medicus succus appellatur. Hinc Zagriæ portæ aperiuntur, est enim iugum à Choathra plurimum extensum Zagrum montē efficiens, licet Strabo à Niphate dicat, qui Medos Babyloniosq; disterminat, quod minime Ptolemæo placet, quum inter Medos ac Babylonios Assyria includantur, iunguntur tamen hi montes in diuersa, omnes quippe Tauri partes sunt qui circa hæc loca multifidus est, Quæ portæ à Semiramide patefactæ ac directæ sunt, multis enim stadijs per plura præcipitia ac conualles illi aditus erant, cupiens breuiorem facere uiam, abscissis amphractibus locisq; concauis ad planum deductis, iter breuius reddidit, Quod usq; ad hoc tempus Semiramis appellatur. Post hæc autem in Magarsis oppida sunt Curna, Phanaspaq; amni Mardo apposita, et Gabris, et Mãdagara. Et in Coromithrena, Alisdaca; Darianta. Et ad Stratonis amnis fontes Sincar. Et in ripa Batena oppidū, ad quorum meridiem Bithia prope Zagras portas. Item Alinza altera in monte sita, nomen adhuc retinens. Et in Elymaidis Aganzana, & Galla pagus in orientali ripa Stratonis fluuij. Mox Oracana, & sub his Vespasa Niguza. In Tapuris, Sanais, & Phanaca ciuitas ad Charindam flumen, & altera Alicadra sub ipsa. Et Rhazinda nunc Rhemen ciuitas magna ac populosa, agrum habens fertilitate insignem, sub qua pagus Veneca. In Thesidicibus Orontas mons est asper accessuq; difficilis tria millia passuum in cacumine porrectus: A quo mille & qningentis passibus ad austrū in campo, Acbatana, id est, ciuitas noua lingua patria, sita est, magna sanè quam Arphasath rex postquam circumiectas deuicisset gentes ędificauit nomēq; indidit, Mausoleumq; ualde præclarum cōstruxit mira arte politum, quod quacunq; cernitur, eadem constructū putatur, ubi usq; hodiè reges Persarum atq; Medorum sepeliūtur, barbari modo Achatanam Esbahan nuncupant Medici imperij caput, ubi reges æstatem agere consueuerant. Diximus enim mediam regionem esse frigidam: Hanc Plinius à Seleuco conditam: Eusebius à Deocle quinto Medorū rege: à Dario post modum ad montes ubi nunc est translata uigīnti millia passum à portis Caspijs, prius ad regionis medium sita, Quam quum Semiramis accessisset, multa ei tum necessitati, tum ornatui adiecit, Inter quæ, fluuium è magno lacu, qui ex altera montis parte est, effosso à radice monte, in urbem induxit, erat fossæ latitudo pedum quindecim altitudo quadragintaquinque. Is lacus lingua indigena Spaca uocitatur, qui salem coquit pruritum doloremq; efficiens, quibus Medentur oleo: In huius urbis agro, teste Plutarcho, telluris hiatu ignis aliquando tanquā ex fonte scaturit: Et non procul inde Naphtha magno inundat fluxu, Cuius ad occasum oppida sunt Gabena, & Larasa. Ad auroram Choastra & Niphauandea. sub quibus Thebarga, Zaranis, & Carina ciuitas, eodem ferè nunc nomine, nam Che

rima dicitur, quæ magna est, ex qua iter est in Persiam: In cuius montibus lapilli quos hæc ætas Turcheses uocat, nascũtur: in quib. etiã metalla ferri sunt. Postea Caberasa uicus, & alius inde Parachana nomine, & Guriauana. Et ad meridiem apud Vadussios Heraclea ciuitas grçca Arsacia à Parthis uocitata, Rhages prius quoniã ibi terræ motu fracta sit tellus, quo & urbes plurimę et uici duo millia, ut scribit Possidonius, subuersi sunt. Flumina quoq; cursus mutauere. Cui rupturæ Alexander Macedo portas apposuit, interiorib. gentib. iter intercludens, quam quũ Nicator restaurasset Acopũ uocauit, in mõte sita nõ longe ab Acbatana. Prçter autem dicta sunt Gauna, & Zania oppida. Itẽ sub ijs in Daritidib. Cigbena, Dotha, Geresa. Et prope Iasoniũ montẽ Rhapsa oppidũ, et aliud Andriaca. In Syromedia aũt Trauaxa, Auradis, et Choana ciuitas, ad meridiẽ Bagistani mõtis sita. Itẽ Phraata urbs inclyta, & Europus ciuitas, Opus Seleuci Nicatoris, Zarama, Tautica, Abacæna, Cãnatha, Agarãdaca, Cluaca, & Aradipha oppida sunt.

Susianæ prouinciæ situs.

SVsiana prouincia sequitur, quam quidam in partem Persidis ponũt nomen à Susa urbe claris s. deducens, nunc à barbaris patria lingua Chus dicitur: Opulẽta regio quamuis torridum & æstuosum aẽrẽ habeat, cuius rei causa mõtes prætalti sunt, qui ad septentrionẽ illi maxime imminent, boreales excipiẽtes flatus: Frumẽti hordeiq; adeò ferax ut centuplũ quandoq; etiam ducentuplũ in campis prouenire dicatur, Vbi quũ uites non nascerentur, Macedones Alexandri milites conseruerunt. Lino quoque abundat in ora præcipuè maritima loco cœnoso. Infestatur à serpentibus quos flumina apportant. Susianæ partem septentrionalem Cosæi tenent, regiuncula haud fertilis, tota enim montuosa est per quam Cosæus amnis transit. homines sagittarij qui latrocinia exercẽt. Occidẽtalis pars ac ea præsertim quæ ad meridiem uergit, maxime inuia inter Eulæũ atq; Tigrim amnes uocaturq; Caracena regio, aspera & latronibus referta, Ad orientem oxijs & alijs similiter uias obsidentibus iungitur, qui populi quadraginta sunt liberæ feritatis. Supra quam Melitena quoque regio est, & Cabandena circa orientalem plagam, quæ montibus cludiẽ spatiosior alijs quæ uaria est natura: Quæcunque enim ferax est incolas agricultores habet, montana uerò milites nutrit: Regem habent cuius potentia Parthorum regi obtemperare non patitur. Huic Vxiorum regio finitima est, in Persidem decurrens, prærupta sanè quæ angustias habet, difficulter peruias, quas illi Susidas portas uocãt, syluestres calles sunt, uix singulis adeundæ satis saxis & cotibus impeditæ quæ omnia ab ijs de industria frondibus contegunt, homines prædatores qui mercedem à regibus exigunt. Sub Cabandena autem Cissia regio iacet, & alia Chaltapitis, Inter quam & Cissiam campus est Dera nomine: Cissiam Eritrei, quondam ex Eubœa, incolunt à Dario in hæc loca deducti, ut est apud Philostratũ,

regionem

regionem ciuitate carentem, pagis duntaxat cõsperſam, In ea paſtores plerique qui paruis equis greges paſcendo circumuehuntur, Eritrei in media regione collocati aquis in foſſas ex flumine deriuatis circumdantur, quas ipſi ſibi ueluti mœnia circumduxerunt ad barbarorum impetus propulſandos, Terra bitumine ſcatens, propterea non facile in ipſa plantæ coaleſcunt, ubi & hominum breuis eſt uita, nam aquę bitumine infectę in inteſtinis plerumque reſidentes, morbos gignunt. Sub his autem omnibus ad meridiem iuxta mare Elimaidis regio altera ab ea quæ in Media eſt à qua Elymęi, quos hęc ætas Azamios uocat in ſacris uerò literis Elamitę dicuntur & Elam regio. hodie uerò Perſæ omnes ac Parthi Azamij, & mare Azamium appellatur. Ducunt Suſiani uxores complures, & multas pellices alunt, propagandæ ſobolis gratia: Reges quotannis præmia prępo nũt ijs qui plures filios ediderint. hęc & alia multa de his Strabo. Veſcuntur fructibus ſyluestribus & aquam bibunt. Quorum domus propter æſtum ad duo cubita terram tectis imponũt, longę & anguſtę ſunt, quum longis trabibus careant. Habet prouincia circum ſe ad ſeptentrionem, primo Aſſyriam: Ad occaſum Babyloniam iuxta Tigrim fluuium: Ad orientem, partẽ Perſidis terra deſerta, Reliquam partem Oroatide amne uſque mare. Ad meridiem Perſicum ſinum, quę ora paluſtris eſt & importuoſa, Syrtium uice inacceſſa. In hoc litore poſt orientale Tigris oſtium locus eſt qui uallum Paxionis appellatur, ubi in initio Charax oppidum inter Tigrim & Enelęum amnes in colle manufacto fuit: Diridotin aliquando dictum in Euphratis ore uicum quo thus & odores alios conferre ſolerẽt Arabes, & Plinius. His inquit cõmercijs Arabes Characem oppidum aperuere quod eſt illis nundinariũ, quod deinde ab Alexandro Macedone conditum, Alexandriã appellari iuſſit. Et pagum qui iuxta eum eſt Pelleneum à prima ſua: quod oppidũ ut ait Plinius flumina expurgauere. Poſtea Antiochus reſtituit, & ſuo nomine appellauit. Iterum infeſtatum Paxiones Sogdonaci F. rex finitimorum Arabum oppoſitis molibus rędificauit nomẽq; ſuum dedit: primo fuit à litore maris ſtadijs decem deinde 50. poſtea uerò 120. idq; terra fluminib. inuecta. Poſtea in cœnoſum ſinũ Enelęus ingrediť amnis, cuius oſtio in mari procul Taxiana obiacet inſula. Is poſt Vxiorũ mõtes (ut in Media diximus) molliſſ. tractu per campũ fluens modico ſpatio cuniculo conditur, ac rurſus exortus per Cabandenã lapſus circuit Suſarum arcem, & Azara Dianę templũ, ſic ab ijs gentibus dictũ, in lacum quendã ingreditur, Inde flumẽ Silum à montib. Perſarum uenientẽ recipit, poſt in mare emittit. Iuxta autem lacum emporiũ eſt ubi mercatores conueniunt, indeq; pedeſtri itinere proficiſcunť, non enim ſurſum nauigari flumina poſsũt propter cataractas de induſtria factas. Poſtea in litore locus eſt quẽ Tenagros dicũt, id eſt harenoſum. Et Oroatidis amnis ex Media penè ſeptẽtriõis parte Perſidis à Parchoathra mõte diffu

fus hic in mare cadit, onerariæ nauis capax. In mediterraneo uerò præter cætera oppida quę sub aris Herculeis iuxta Tigrim sunt procul Susa urbs est egregia, quæ Chus modo ab incolis uocitatur, sæpe domicilium regũ à Tithono Memnonis fatre, ut quidam uolunt, supra Enelæum amnem condita: alij Susin à quo urbis nomẽ fuisse dicunt cuius arx Memnonium uocabatur: Memnonij mater Cissia fuit, ex quo Susij etiam Cissij sunt appellati, & regio circumcirca Cissia: Plinius à Dario Hystaspis F. conditã dicit, ambitu, quindecim millia passuum, figura oblonga: cuius mœnia et tẽpla & regiæ structuræ erãt Babylonicis similia ex coctili lapide, & bitumine: Licet Polycletus dicat eam sine mœnibus fuisse uigintiquinque millia passuũ circuitu. In Susiano agro Naphtha ebulit, æstuose sanè, & præsertim circa urbem, adeò ut lacertæ & serpentes per æstatem dum sol est in meridie urbis uias transire non possint, sed in medijs interceptæ concrementur, unde haud longè apud turrim Albam ignis è solo euaporatur: Dicitur Alba à cãdore marmoris quo extructa est, excelsa admodum mirę pulchritudinis: in qua regum Persarum atque Medorum conduntur reliquiæ: est & Dera apud campum sui nominis, & Azara siue Elymaidis ut alij iuxta quam Dianæ templum in Elymæis erat, in quo præciosa donaria: illud Antiochus spoliauit, qui statim amisso exercitu in infamiã uersus morbo perijt. Mox Abina, Tariana, ciuitas, etiam Sela ciuitas. Post autem oppida uici sunt, ut Gaarã, & Anuchtha, & Vrzam nam præter ea quæ diximus cætera tenuia sunt & obscura.

Persidis prouinciæ situs.

PErsis prouincia priusquã hoc nomine uocitaretur Panchaia dicta est, à rege Pancheo. Mox Cephena à Græcis, & incolæ Cephene: à se autem ipsis atque ab accolis Artei: Verum postea quam Perseus Danes ex Græcia in Asiam trãsuectus est, ibiq; barbaras gentes, graui diutinoq; bello domuerit, nouissime uictor, nomen subiectæ genti dedit: siquidem à Perseo Persæ sunt uocati, quod nomen adhuc retinent, Licet communi cum Elamitis uocabulo Azamini appellentur. Persis magna quidem regio est, ac natura uaria: septentrionalis siquidem plaga quæ inter Parthos & Arianos excurrit, Paræctacanæ ab oppido Medorum Parætaca uocatur: montana omnis frigidaq;, ac in gerendis fructibus modica ubi gemmæ quædam reperiuntur, nam gignuntur Smaragdi, nõ tamẽ translucidi. Cuius orientalia Mardi populi habent, ubi maiori ex parte camelorum pastores sunt: Mardi ex Media huc perueniunt, gens ut ait Curtius bellicosa, & qui multũ à cæteris Persis cultu uitæ abhorreãt, asperi eñ sunt, & latrocinijs assueti, iuga montium prealtis uestita syluis inhabitantes: specus enim in rupes inuias quas densissimarũ arborum ramis sepiũt excauant, in quos se cum coniugibus ac liberis condunt, Pecorum aut ferarum

rarum carneuescentes: Fœminis comæ permanent hirsutæ uestisque super genua est: funda uinciunt frontem, hoc & ornamentum capitis & telum est: Apud hos summa quorundam fluminum densantur in sale, in amne reliquo ueluti sub gelu fluente, quæ salis flumina appellantur. Sub Paracætacanis autem media in regione quæ campestris & omnium ferax est, fluminibus & lacubus referta Mesabatæ sunt: & Rapsij, & Misdij, & Dai, & Saratij, & Derusiæi, & Grinanij, & Panthialei, & Patischores, & Cyrcij, & Maramphij: Quorum alij prædatores sunt, alij agricultores, alij pastores: Item Achemenidæ, & Magi Brachmanes appellati qui honestum quoddam uiuendi genus sectantur uxoribus utentes communibus: Sunt Siginni equis utentes pusillis & hispidis, Qui uerò equitem uehere non possunt quadrigas iungunt, quarum mulieres aurigæ à pueritia exercitatæ, quibus cura est ut capite longissimo & fronte exporrecta uideantur adeo ut mẽto emineat. Sub quibus ad mare Mardyeni, & Taozeni, & Hippophagi, & Suzæi: Et sub Mardyenis Mætores: Supra autem Suzæos, Gabæi. Hi omnes regionẽ æstuosam, & uentosam, ex quo in maritima ora nihil insigne habetur habitant, nam & fructibus inops prçterquã palmis, palustris penè tota & importuosa est, In cuius præternauigatione miras cancbrorum atque echinorum magnitudines esse Erathostenes author est, quod in toto exteriore mari commune est, miræque uarietatis, colorúmque pulchritudinis speciem præbẽtes: Vidisse etiam Cetum mari eiectum centum & quinquaginta cubitorum. Persas ex omnibus barbaris clarissimos effici apud Græcos contigit, quod nulli Grçcis imperauerint qui Asiam tenuere præter eos: Quibus mores quemadmodum Susianis sunt: uino magnopere temperant, eisdem nec uomere coram alio, nec urinam facere licet: tamen cuiuscunque generis uoluptatibus quas audierint frui student; Sepeliũt corpora cera obliniẽtes: magos insepultos auibus edendos dimittũt. Distinguitur hæc prouincia his finibus a septẽtrione Media iuxta Parchaothram montem qui inter has duas prouincias extenditur: Ab occasu Susiana perpetuo montium iugo undique prçruptorum ducentis mil. pass. in longitudinem uiginti in latitudinem protendente. Ab ortu solis duabus Carmanijs secundum Bagradam flumen qui alio nomine Medus dicit: A meridie sinu Persico, qui à prouincia denominatur 600. mil. passuũ uelificatione, Circa cuius litus ca præcipuè in parte qua Carmaniæ iungitur arbores in profundo maris ingentes nasci Portulacæ similes tam forma quàm folijs, fructum plurimum ferẽtes, amygdalis similem, quod tradit Theophrastus. item & corallium. In quo litore post Oroatidis amnis ostium ad mare, Taoce promontorium est, siue extrema: Cui insula Tabiana obiacet, neque magno interuallo: Et altera ad auroram Sophtha nomine. Inde Rhogomanis fluuius in mare infunditur ex Parchoathris montibus lapsus, Aliusque Hisperus nomine capax nauium, medio penè litorein

tore in mare uadit. Mox Cherronesus quædam, exaduerso in mari insulã habens Alexandriam quæ & Araria prius appellabatur: in hac & in duabus dictis clari ac perlucidi lapilli gignuntur. Inde in litore Ionica ciuitas, & Sithiogadus amnis, & Brisoana in præfatis iugis fontem habens, ambo in mare prorumpentes. Postea Ausinza uicus. Et Medi fluminis ostia: Et Medus ex Media delatus unde nomen deducit, in quem Araxes non Armenus sed alter eiusdem appellationis ex Paretacinis collibus descendens influit, licet quidam Medus in Araxem exire dicãt: ij per conuallem rerum omnium feracem Carmaniæ iunctam deferuntur, Araxes per campos multorum aquas torrentium secum euoluens, gignendæ herbæ non alius aptior, quicquid abluit floribus uestiens, Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut procul uisentibus continuata uideantur montibus nemora, Cui & colles imminent læti, radices eorum humore subeunte. Superius uerò à mari Oza oppidum est. Tanagra, Marrasiumq́ in collibus sita. Item Aspadana in planum descendẽs, Axima, & Pronospana, & Corduba ciuitas, Cordistan modo à barbaris dicta gẽtis hodie caput, in regionis penè medio. Mox Persepolis caput quondam regni multis annis illustris, refertáque orbis terrarum spolijs, quam Alexander Macedo mero incalens, iussione Thaidis meretriculæ uino temulentæ incendit, nam ipse met instabili uestigio urbi primum facem subijcit: Cuius excidium describens Curtius inquit: Hunc exitũ habuit regia totius orientis: unde tot gentes antea iura petebant: patria tot regum, unicus quondam Græciæ terror, molitam decem mil. nauium classem, & exercitus quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus perfossisq́ mõtib. in quorum specus, fretum immissum est, Cuius urbis uestigia non inuenirentur, nisi Araxes amnis ostenderet, haud enim procul mœnibus fluxerat, inde ipsam fuisse duobus mille & quingentis passibus distantem credunt magis quam sciunt incolæ. Post eam Niserga, Syctáque Syras nunc octodecim millia passuum ambitu, haud populo frequens. Item Arbua ciuitas, Cotamba, Poticara, Ardia quoque urbs insignis, Cauphiaca, Batthinaq́ magorum oppidum translatum à Dario rege ad montes. Item Cinna, Parodana, Tepa, Tragonica etiam ciuitas, Mætona Chorodna, & Corra uicus, Gabra, & Orobatis ciuitas, Taoca, & Parta, Mammida, Vzia, Gabe, & Pasarracha, uel Pasargada castellum, urbs quondã ubi antiqua regum sedes, quam Cyrum cõdidisse atq́ in honore habuisse ferunt, quod ibi Hastyagem Medum ultimo prælio superauit, & Asiæ imperium in se transtulit. Neque solum uictoriæ suæ monimento eam ornauit, uerum pro Pasargada à Cyro amne deinceps Cyram nuncupari uoluit: ad Iaxartum amnem posita ad extremam Persidis, quam Alexander euertit. Huius Cyri sepulturam hoc in loco Alexander in hortis uidit, turrim non sanè magnam, arborum densitate occultam, Quem quidam

quidam simplici apparatu, quidam regio ac sumptuoso conditum ferũt. In cuius sepultura, ait Aristobolus, huiusmodi epigramma insculptum fuisse. O homo ego Cyrus sum Asiæ rex qui Persarum imperium constitui, ne igitur mihi sepulturã inuideas. Onexicritus aliud recitat dicẽs. Cyrus ego regum rex olim, conditus hic sum. Post aũt dictum castellũ in extremis finibus Laodicea urbs ab Antiocho condita est. Et quoniam Persicus sinus à prouincia ipsa appellatus ut paulo ante diximus: Irrũpit litus Rubrum mare, idq́ in sinum laxatũ, longe refugientes occupat terras forma penè quadrilatera ab occasu in ortum oblonga, Licet Plinius situm eius humani capitis effigie dicat: similiter Mella: ipse circuitu colligit nõ minus quinquies uicies centena millia passuum cuius ostium Azamium mare prisci uocauerunt quinque millia passuum latitudine, quidam quatuor mil. pass. Ptolemæus uerò multo amplius: Quod non solum fretum, uerũ etiam totum sinum accolæ nunc Azamium appellãt, quemadmodum & Prouinciam Azamiam à iunioribus nominari diximus. In hoc sinu corallium gignitur, sed nigrius: etiam margaritæ non obscuræ, præcipuè circa Arabiæ & Carmaniæ oram.

Parthiæ prouinciæ situs.

Parthia prouincia ex hoc dicta: quod Scythæ exules eam occupantes, de suo nomine Parthiam uocauere. Quibus sermo ex Scythico & Medico commixtus est: Qui ut ait Trogus domesticis seditionibus Scythia pulsi, solitudines hoc loco diuersis nationibus conterminas furtim occupauere, Non multa tum, nemorosa & montaua atque inops: postea uerò aucta est: nã Camesena, atq́ Chorina & tota ferè regio usq́ ad Caspias portas, & Aragos & Tapyros, quæ prius Medorum erant, Parthorum sunt. Verum Parthiam temporibus nostris Charasen, à metropoli in ea Charas, barbari dicunt: quo nomine, in generali appellatione Zagathea includitur: siquidem Zagathea gens ex Scythia in hanc plagã profusa multa ui, longè lateq́ obtinuerunt: dominatur enim hoc nomen Parthiæ margine Bactanæ, Sogdianæ, Saccarũq́ regionibus ad orientẽ. Parthia altissimis undiq́ mont um iugis uallatur, quare aditus uix peditibus accessibiles præbentur: Sed iter à Medis latum magis atq́ equitibus maxime peruium. Terra (licet campos æstus infestet) omnia fert, & magnas arbores gignit præter quam oleam: Est & fluminibus irrigua Niphate præsertim quod Choadres à quibusdã dicitur. Gens ignobilis prius, dein caput omnium qui post Euphratem & Tigrim amnes, Rubro mari terminantur, extitere, ac uelut cum Romanis diuisione orbis facta orientis imperium occupauerunt: bellicosi. enim sunt. Pugnant procurrentib. equis aut terga dantibus sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores aduersum uulnera insequentes habeant: unde Maro:

Fidentemq́ fuga Parthum uersisq́ sagittis. Et Lucanus:

Et missa

Et missa Parthi post terga sagitta.

Et item alij.

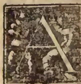
Sed plerumque in ipso ardore certaminis prælia deserunt: carne non nisi uenatibus quæsita uescuntur, etiam locustæ in cibo gratæ sunt, maxima enim earũ apud eos per æstatẽ nebula spargitur, quib. propter indiscretos cibos ora fœtent. Equis omni tempore uectãtur, illis bella, illis conuiuia, illis P, ac priuata officia obeunt, supra illos ire, consistere, mercari, colloqui, hoc denique discrimen inter seruos ac liberos est, quod serui pedibus liberi non nisi equis incedunt, apud quos nulla delicta adulterio grauius uindicantur, Sepultura uulgo aut auium, aut canum laniatus est, nuda demum ossa terra obruũt: hæc Trogus. Terminatur Parthia his finibus. A septentrione Hyrcania in Coroni montis tractu cuius à meridiano latere non pluit, ideo syluigeri ab aquilonis tantum sunt parte. Ab occasu orientalibus Medorum cautibus. Ab ortu solis Aria propter Masdoranũ montem: A meridie deserta Carmania iuxta Parchoathrã montem: Cuius septentrionalia regio Camasena occupat. & sub ea Parthyæna, ab incolis nũc Thaparstan, quam initio barbari (quum isthuc proficiscerentur) occupauerunt, Vbi pomorum ingens modus nascitur, & uberrimum gignendis uuis solum uinum tamen ex palmis ut plurimum exprimũt. frequensque arbor faciem quercus gerens, cuius folia multo melle tinguntur, sed si solis ortum ipsi non præuenerunt, uel modico tempore succus extinguitur. Via ex hac regione in Hyrcaniam uallis est, duobus mil. & quingentis passibus natura difficilis: reliquum autem uallis (perpetua enim est) ad mare usque Caspium patet, In ea nemus præaltis densisque arboribus quod Rhobetis amnis ex ipsis montium radicibus corriuatus perfundit, tria primo stadia iii longitudinem uniuersum fluere, ut Curtius scribit, qui deinde saxo repercussus, duo itinera uelut dispensatis aquis aperit, inde ut torrens, & saxorum per quæ incurrit asperitate uiolentior, terra præceps subijt, per triginta octo ferè conditus labitur: rursusque uelut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intendit, priore sui parte speciosior, Quippe in latitudinem miliarij unius ac semis effunditur, rursusque uelut angustiorib. cohercitus ripis iter cogit, tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidagno nomen est. Postea Chorina regio est amœniss. ad orientem prouinciæ, quæ hodie Balacsan uel Balassia ab incolis dicitur, in qua Balach ciuitas est, unde illi est nomen, appellatur etiam à barbaris ipsis Zagathea: ex hac parte Carbunculus lapillus colore tenui, quem isti balasium uocãt, deffertur. Est et Parthayticena. Post quam iuxta Carmaniam Tabiena: Penes quam Sobidæ gentes sunt. Ad occasum uerò Choara florentiss. terra, in qua urbes Cauliope, & alia Issatis in rupe Medorum quondam: reliquæ autem ciuitates sunt, Oenunia: Caripraca, Suphtha, Ambrodax, Rhoara, Caraciana, & Hecatompylon, id est, centum portarũ urbs in monte Aparortheno

theno condita, Deinde ab Arsace Parthorum rege nomen ei Charas impositum, loco ut neq; munitius quicquam esse, neque amœnius posset, Ita enim & præruptis rupibus undiq; cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circumadiacentis tanta ubertas, ut proprijs opibus expleatur, fontium ac syluarum ea copia est, ut & aquarum abundantia irrigetur, Ex quo ea tempestate regia clarissima apud eas gētes habita est, quę adhuc uiget, Charasq; nominatur. Post quam Dordomana, Parbara, & Mysia oppidum loco difficili situm. Mox Sindaga, & Charax, id est, uallum oppidum pusillum in colle situm. A quo paulo Semina, & Maricha pagi sunt habitationibus frequentes. Item Tastacha, Harmiana, & Aspa urbs, loco mœnibus fossisq; munita, nisi quod mœnia non saxo, sed cratibus iunctis ac modica humo, aduersum irrumpentes inualida. Dein Apamia urbs. Postea Simpsimida, Choana, Appha, Pasacartia, Rhudaq;. Dein Artaca siue Artachana oppidum, & aliud Rhagga. Præterea multi uici sunt, sed ignobiles.

Carmaniæ desertæ situs.

CArmania deserta est, quæ sic ad hoc tempus apud barbaras gentes appellatur, nam illi Charman dicunt. Deserta quia in ea oppida nulla sunt, pagatim enim habitāt, idq; raro, soli malignitate, & aëris intemperie, æstuosa uehementer est quippe plana tota: Qui eam colunt pecuarij omnes sunt, carne lacteq; uitam ducētes, inopes, & qui passim cum fœminis nullo matrimonij uinculo astricti concumbant, Liberi neque patres, neque ipsi liberos recognoscentes, nudi ferè maiori anni parte incedentes: quorum pars maior in syluis ac nemoribus uiuunt, quæ ut plurimum amœna sunt, animātisq; copiosa: quibus hoc unum est malum quod à serpentibus (quorum magna uis, diuersaq; genera sunt) infestantur. In hac ad orientalem partem regio est quæ Medomastica appellatur, in qua mastix lachryma abundāt, unde loci nomen. Terminatur à septentrione Parthia iuxta Parchoathram montem: Ab occasu Persidis parte secundum Medum amnem: Ab ortu solis Aria ad saltus inuios: A meridie Carmania altera penes montana ac ingentia quædam nemora. Quæ de regione habentur, hæc sunt.

GEOGRAPHIAE Commentarius VI. Asiæ, in quo Arabia Felix continetur, & Carmania altera cum adiacentibus insulis.

Rabia felix regio, priscum adhuc nomen retinet, nam Arab illi dicunt. Quam in duas partes diuiditur: quarum altera Sabea dicitur à Saba ciuitate, quæ & regio austri nuncupatur: altera Hagees in qua Giddelndicarũ mercium portus. Sabea uerò odorũ fertilitate cãtatissima, ex quo illi cognomentũ est, nam Græci eudemonem dicũt, id est, felicẽ. Plinius quũ de Cardamomo scriberet, cinnamomo gentilitas proxima erat inquit, ubi prius Arabiæ diuitias indicari conueniret causasq́, quæ cognomẽ illi felicis ac beatæ dedere, siquidẽ thus myrram principaliter (præter reliqua fragrãtia quæ creat plurima) fert: Lapides quoq; colore uario, tum splendore admodũ lucido crystallo similes, non quod à frigore quemadmodum illud congelatur sed intensi caloris ui: similiter lapillos alios prgeclarissimos. Nec minus mare quo cingitur Arabico Persicoq; atque Rubro, inter quæ ipsa in peninsulæ modum iacet. Ex illo namque margaritæ piscantur: Quibus gentiumq; copia, & amplitudine, regionibus ceteris nequaquam postponẽda est. qua felicitate minime priori æuo usos fuisse legimus, nam quum Arebes meminisset Strabo, postquã illos mendaciss. appellasset, ait Arabia quę hac tempestate felix appellatur illis temporibus minime locuples erat, quando & ipsa admodũ erat egena, cuius ciuitas fuit hominum in tentorijs degentium, Scenitarũ scilicet pars ipsius rara ferens aromata: unde regio uocabulũ cõsecuta est, quare talium penes nos rerum pondus & rarũ, & preciosum est. Hac quidem ætate ubertatẽ habet, et ditescunt, quũ frequẽs & copiosa mercatura facta sit. Sed ea pars, quæ ad Æthiopiam spectat fertilis magis, pluribusq; uicis ac urbibus nobilitatur, quarũ nonnullæ regiæ sunt & opulentæ: quæ uero ad humanũ usum minus aptior uidetur, bona pecori est, ubi nationes plurimæ pastoralem uitam agunt: Quod ut ait Homerus:

Ter pecudum fœtus largum funduntur in annum.

Prætereà feras uarias producit, ea prgesertim parte quæ alijs duab. Arabijs iuncta est, nam & leones, & pardos, & tigres nutrit, etiam elephantorum greges & camelorũ: Sed & boum ouium latissimas pinguesq; caudas habentium: quamuis toto oriente huiusmodi boues atq; oues pascãtur. Per hanc terrã flumina decurrunt, quorũ alia lacus efficiunt, alia cãpos rigãt, etiam æstiuis imbribus tactos, quo fertiliores redduntur, bis eos serũt, sicut &

cut & India, ubi præcipue lini magna copia. Arabes omnes communi uocabulo poëta Erembos uocat: ut,

Æthiopasq; redij: tum Sidonios, & Erembos.

Id est Arabes. Qui & moribus uiuunt & cultibus plurimis mitrati, intonso crine, barba abraditur præter quam in superiori labro: alijs & hæc intonsa. In uniuersum gentes ditissimæ: apud quas maxime opes Rom. Parthorumq; subsident, uendentes, quæ è mari, aut sylvis capiunt, nihilq; inuicem redimentes: omnes lacte & ferina carne camelorum præsertim uescentes. Hæc regio præter septentrionale latus, quod duabus Arabijs Petreæ, Desertæq; iungitur, undecunq; circundatur mari: haud minus tricies centenis ac quingentis mil. passibus præternauigatione: Ab occasu (ut paulo ante) Arabico: Ab ortu Persico: A meridie Rubro. In Arabico itaque mari hoc est in eius intima post Petream, Elaniticus panditur sinus, in quo Elanitæ qui nomen ei dedere, Quorum modico supra mare Hagra regia Elanitica, uel ut alij Leanitica (nam & ipsum sinum Leanitem nonnulli scribunt) quidam Alaniticum, Lemniticumq;. Et in locis ubi Hagra, Homerus Nysam urbem in excelso mõte ac florido sitam uidetur uelle. In fronte huius sinus insulę quædam paruæ sunt, quas qui inhabitant eos qui ex Ægypto nauigant prædari solent. Post Elanitas, ad mare Thamyditæ habitant, in quibus Posidium oppidum est, cui continuũ esse palmetũ quodda͂ aquis abunda͂s, & in magno honore apud eos haberi, propterea quod tota circumstans regio æstiuosa sit & arida, & umbrarum expers, Vbi custodes propter ferarum multitudinem in tugurijs factis super arboribus dormiunt, qui ex palmulis uictum ducunt. Dein Onna, & Modiana oppida: contra quæ insula Dia est. Item Hippos mõs longe ex mediterraneo procurrens, Cui haud in mari procul insulę tres obiacent Æni uocitatę, desertæ, oleis Æthiopicis abundantes nostris dissimilibus, quarum lachryma medicam uim habet, Mox Sidini homines uenatores, apud quos Hippos uicus in sinu angusti oris positus est: locus ab equis dictus, eò quòd ibi pulchriores nascũtur. Dein Darræ sunt in quibus Phœnicum pagus, quorum litus omne lapidosum præterit, nauigatu difficile centum & triginta mil. passuum ferè, portuum & iaciendarum anchorarum inopia, mons enim altus & præceps oræ imminet, cuius ima speluncis crebris excauata usque ad mare, quæ ad euitandam tempestatem nonnunquam perutiles sunt. Postea Thanubari, qui Rhaunati uicum habent, Chersonesusq; Post eam sinus est asperis quibusdam scopulis implicitus. Contra autem Chersonesum insula quæ Timagenis dicitur. Protinus in litore sunt cumuli harenæ nigerrimę tres ualde excelsi: Post ex altero Chersonesi latere Charmotas portus duodecim mil. pass. ferè ambitu, ingressu modico scaphæ etiam periculoso, in quem flumen emittit, in cuius medio insula iacet arboribus plena & cultui apta: Item Arsæ populi in quibus Lambia uicus: Cui

Zigæna opponitur insula. Vltra has gentes Cinędocolpitarum regio, ab impudẽtia canina dicta circa Colpum eiusdem nominis posita, qui etiam Debæ uocantur, quorum alij nomades sunt, alij agricultores, uictum omnes ferè ex camelis ducẽtes nam eorũ carne & lacte nutriuntur. pręter eos, qui loca iuxta mare habitant, quib. sunt Zabra regia in sinu sita. Mox Copar uicus, cui Dæmonũ insula obiacet, Ad cuius meridiẽ scopuli sunt Polybij nomine, id est, multæ uitæ, nam ibi homines tardè moriuntur. Et ad orientem iuxta litus (illa enim magis in pelagus est) alia quæ Hieracum appellatur ab accipitrũ copia, ex quib. illi sacrificium dijs peragunt. In continenti uerò Arga, & Celtos pagi, & ciuitas Thebæ. Inde Bætius amnis in mare exit procul orientẽ uersus è mõte qui Zames appellatur exortus per ingentes harenas ac uarias nationes huc deuoluitur, auri strigilẽ deferens. Vltra hunc Cassanitorũ regio est, cuius ad mare Bedeo oppidũ regium, et Amba ciuitas, & Mamala uicus, & alter post eum Adędum nomine, nũc Addem inclyto impositus portui: Cæterũ Cassanitæ homines mitis ingenij sunt, temperatã terram habentes, quibus aqua & imbres affatim suppeditant, apud quos glebulæ quædã auri effodiuntur. Dehinc Elesara regiũcula est, in qua apud mare Pudini ciuitas: Cuius è regione Socratis insula est, & altera ad austrũ Cardámina, Cui proxima Ara scopulus potius quã insula. Sub quib. Combusta ab effectu dicta, nã æstuosa est, magna satis. Rursus in litore Ælu pagus, & alius Napesis, & Sacatia ciuitas, & Muza, seu Muzira thuris odorumq́ Arabicorũ emporiũ. Vbi & portus eodem nomine, quem Indica nauigatio nõ petit, propterea quod longe à terra nauium statio abest: Nam contra hoc litus quædã insulæ sunt, in quib. pecora omnia alba, ad has mercatores appellũt (habitationib. enim frequentes sunt) qui ultro citroq́ scaphis ad emporiũ feruntur. Postea Hydrias locus quẽ piratæ obtinent. Hinc est Sosipti portus, quẽ Bachare Plinius uocat, utilis ad Indicã nauigationem, idcirco à Græcis Neachridon quasi reductio nauium sub promontorio: Cui nõ procul in mari duæ obiacent insulę haud magnę portus nomine, in quarũ altera myrrha nascit̃. Et intus oppidũ Modusal. Item Pseudocelis locus, id est falsa Ocelis, nam similitudinẽ ad Ocelẽ sequentẽ urbẽ habet. Est Ocelis emporiũ & Arabiæ portus, nunc Zidem ab incolis, unde Indiã petentib. egredi tutissimũ est: non ita è Muzira propter uicinos piratas. Sunt enim in conspectu insulæ duę Malichi nomine, quib. ad austrũ similiter alię duæ neq́ procul Adem dictę latronum domicilia. Postmodũ in litore Palindromos promontoriũ, id est, recursus quod Acilam quidam uocant, Ex aduerso Derę Æthiopicũ promontorium, ubi mare angustis s. fit, portaq́ qua Rubrum mare in Arabicum sinum se profundit: A qua haud procul promontorium aliud est Posidium nomine, mari Rubro statim post dictum fretum imminens. Inde nauiganti Sanina ciuitas occurrit, & Cabubathra mons altissimus longo

ex interiori tractu huc prodiens. Postea Homeritorum, id est, cæcutientium qui nisi prope oculos uident, regio magna sane, totam quippe australem Arabiæ oram occupat, Quæ fertiles habet agros, in quibus palmarũ copia ingens ac pecorum greges: Ciuitates uerò sunt Madocà, & Mardacha, & Lees uicus: Item Amomnium, id est harenosum. Et Arabia emporium, cui duæ sunt insulæ Agathoclei nomine, id est, prꝗstantis gloriꝗ: Inter quas ac Dioscoridem, tres aliæ angusto discretæ freto quæ Cocconati appellantur: item Topazium insulam à continente, circiter quadraginta millia passuum abesse, nebulosam, & ideo quæsitam sꝗpe à nauigantibus, topazium enim trogloditarum lingua significationem habere quærendi ait Plinius. In qua primum Topazium à Troglodytis inuentam esse quidam uolunt unde nomen gemmæ, Non autem in Cithis insula Æthiopiꝗ, ut alij perhibẽt, licet in ea deinde repertus sit. Iuxta Topaziũ insulam alià est in qua myrrhina lapis nascitur. In mari uerò corallium gignitur, sed nigrius. Verum in continente post emporium, Agmanipha pagus. Et Melas mons ab effectu quum niger sit, qui uasto iugo per harenas spatiosissimas hic sistit. Dein Abisama ciuitas. Et post eam Magnũ litus, nam multis mil. pass. desertum riparum asperitate est: & in extrema eius parte Mada uicus. & Eristha ciuitas in sinu, ac inde Paruum litus uocitatum. Canà emporium ad eiusdem nominis promontoriũ situm. Trulla portus, Macthath pagus pergrandis & Prionotus mons, id est secans notum, nam eò flatu uehementer incutitur, adeò ut hinc atq; hinc diuisus uentus in mediterranea prorumpẽs pro duob. ab incolis putatur, excelsissimus enim est, multum ex agris comprehendens in cunei formã ad mare procumbens: Penes quem Prionis amnis in mare it. Mox Embolum uicus. Tretos portus. Saudata uel Saborta Aschamitæ gentis metropolis in sinu nonaginta quatuor mil. pass. ambitu odoriferis referto insulis: Cui Dioscoridis insula, quæ Sicuthera nunc dicitur, obiecta est centum mil. pass. à continenti: longa circiter centum et octoginta, circuitu uerò millibus sexcẽtis: In ea qua parte ad austrum uergit ciuitas eiusdem nominis est in radice promõtorij Treta nomine, iuxta mare sita, in qua Aloës Secutherinum. Ad cuius meridiẽ duæ iacent insulæ, haud amplius quinq; mil pass. interuallo: quarum alteram uiri, alteram mulieres inhabitant, inuicem nunc uiri ad mulieres, nunc illæ ad uiros commeantes. Post in continente Thialemath uicus populosissimus. Inde Moscha portus, & Syagri montis extrema: Hactenus Homeritorum maritima: Interius uerò Saba regia, & uici Deua, Socchor, Maccala, Bana, Dela, Sachla, Cuaq;. Et post Syagrum montem contra orientem solem spaciosus aperitur sinus Sychalitis nomine à regione. In quo Sychalitæ Colymbeses cognomine, id est natatores, super utribus nauigant piraticam exercentes. In quibus penes mare Metaccũ pagus est, & Ausara ciuitas, & Anga, Astoa pagi, & Neogilla nauale, ubi Hormanus flu-

nus fluuius in mare uadit: Hinc statim montes attolluntur Didymi: Contra quos in mari septem insulæ sunt, Cenobij nomine, penè contiguæ, ita appellatæ, quia earum incolæ in commune uiuunt. Et alia Girgis siue Ogyris in qua ingens tumulus syluestribus palmis consitus, quod Erythræ regis monumentum esse incolæ ferunt, quo magis quàm aliæ clara habetur. Mox Coseuda ciuitas, & locus qui Vaticimum Dianæ dicitur: Contra in mari procul Organa insula. Inde Abissaga ciuitas. A qua paulo Cynos, id est, canis fluuius. Et Corodamum promontorium in mare prominet, sinus alterum cornu: Hinc angustiæ Persici sinus patent: Quibus è regione in mari procul admodum Serapidis insula est, in qua eiusdē dei phanū: Quæ angustiæ ad læuam cautib. ac syluis maxime exasperantur, ubi Cryptos portus, & Melanes mōtes, id est nigri, Asaborum dicti. habitantur enim ab Asabis hominibus quorum promontorium in faucibus Persici maris exilit: Cuius exaduerso Arathos insula, à quibusdam Aradus, ex qua similiter profecti qui Arados insulam in litorib. Syriæ condiderūt, in qua præaltus mons Neptuno sacer. Post igitur mōtes litus extenditur, septentrionē spectans, q̄d initio Ichthiophagi tenent, ex piscib. uiuentes, ut uocabulum indicat, Quibus deformes ac uilissimæ casæ sunt: Contra istorum litus insula est Tylus à nonnullis Tyrus, ea est unde Phœnices colonias in Syriam duxisse meminimus, ex quo celeberrima est cum populo eiusdem nominis: Nascitur in ea palma, olea, uitis, ficus, & aliorum pomorum arbores, & quæ fructus ingustabiles ferunt: lanigeræ quoque & quæ folia nunquam decidant, Idq; fieri aqua ex fontibus qua omnia rigantur, magisq; quàm cœlestē prodesse, nam & imbrem insula recipit: Circa quā in mari plurimę margaritę, atq; arborum tanta multitudo, ut ampliss. nemoribus comprehensa, mare intuentibus appareat. Post autem Ichthiophagorum litus, reliquū Macæ, Auariti, Ægæi, Gerræi, Thæmi, Læaniti, & Abusei habitant: in Macis Rhegama ciuitas. Et post eam promontoria Soli sacra. Mox flumen Lar in mare exit, longe in montibus exortus. Vltra autem flumen ad occasum insula est Tharo uel Baros haud à litore multum. In Anaritis Capsina ciuitas in sinu eiusdem nominis quem accolunt Gaulopes & Chatci. Dein Cannana deserta, Istis in locis uoraginosum litus est. Et in Ægæis, Sarcoa, & Carada siue Caraca ciuitates, & Atta uicus. In Gerræis uerò Magindanapa, & Gerra in interiore sinu Gerranicus nomine, ipsa amplitudinis est quinq; mil. pass. quā Chaldęi à Babylonia profugi tenent, tota penè ex salis molibus extructa, quare opus est crebro parietes aqua aspergere, ne ardore solis excisi corruant, Solum enim quo iacet salsum est, eam Ptolemæus hic ad mare ponit, Strabo uerò à litore uiginti quinque millia passuum in mediterraneo locauit, ad quam pedestri itinere Arabum merces et aromata deferuntur, ac inde in Babyloniam ratibus ac per Euphratem ad usque Thapsum: unde in diuersa conuehuntur. Contra

Gerranicum

Gerranicum sinum longè in mari insula est Ichara nomine in qua Apollinis templum, & Tauropolæ Dianę oraculum quondam extiterat. Quod ait Dionysius:

Persius inde sinus penetratur & Icharon offert
Insula quæ fertur nimium placare Dianam.

Post autem Gerram, ciuitas Bilbana est. In Thæmis, in sinu Magorum Ithar & Istriana ciuitates. Et in Læantinis, Malada iuxta promontorium Chersonesum, unde Læanitis curuatur sinus, & in eo Itamos portus à quo paulo Adari oppidũ est, ultimo uerò loco in Abuceis Coramanis ciuitas in sinu qui sacer appellatur Mesaniti Arabiæ desertæ proximus, ubi in mari Apphana insula iacet. Hæc de litoralib. regionis huius. Introrsus uerò à mari gentes inter cęteras quatuor maximę sunt Aminei, Sabęi, Cattabanenses, & Chatramonitæ, Earũ quæq; sub suo principe est, & felices sunt, Quas omnes suo ordine si à septentrionalibus incipiemus, austrum uersus descendentes cognoscemus: Loca itaq; iuxta montana quæ ad arcti cum uergunt ferè in totum Scenetæ sunt (sunt & in Æthiopia, ut ibi meminimus) nomen ex eo ducentes quod in tentorijs cilicinis habitãt, textis scilicet ex caprarum pilis, neque habitacula alia habent, in locis harenosis sterilibusq; degentes, ubi palmæ, etsi non multæ sunt, & aquæ fossiles, terra enim aquarum indiga est, qui agriculturam aut parum, aut nihil exercent, Pascua omnis generis pecorum, præsertim camelorum optima habent: sub quibus apud Elanitas uici sunt Aramaba, Macna, Mãdiama, Ancala, Ostama. Post ad ortum magis usque mare Persicum sub eadem montana Oaditæ sunt, in quibus uici Aina, Lugana, Gesa. Sub quibus omnibus Saraceni & Thamydeni, in Saracenis uerò ab occasu nõ procul à mari Gariudi habitant (est enim Saracenorum numerosum genus, & in quibus populi alij diuersorum uocabulorum comprehendũtur) Vbi Maranitæ prius, quos ad unum dolo illi interemerunt, qui uicos habent Achrona, Obraca, Thapana, Satula: Pharatha, Rhadi, & Gea ciuitas: Apud hos campus est aquis & arboribus abundans, nec non animantibus diuersis, ut camelis, ceruis, damis, mulisq; syluestribus ac leonibus, pardis & lupis. Et usq; Zametam montem ab occasu Nepetæi, & Athritæ frugum pauperes neq; nisi myrrha noti. In quib. pagi Laba ac Thæma sunt, & apud ipsum montem Mæsamones, id est, in medijs harenis & Vdeni. Apud quos Soata, Badais, Ausaraq; cuius in agro myrrha nascitur & Negran oppidum, quod Ælius Gallus diruit qui solus in hanc terram arma intulit. Ab oriente uerò Læceni, & Asapeni, & sub Nepetęis Manitę. Inde ad aurorã Allapeni, in his uici Salina, Ara, Digima, Saphtha, Phigiaq;. Et iuxta Cinædocolpitas, Malichæ. Et sub Manitis, Smyrnophoros quorũ ager myrrhã fert, unde illis nomen, & ciuitates Alata, & Mochura, quæ nũc Meccha ab

incolis dicitur, ubi Macchometi, dei gentium earum celeberrimum fanū, ad cuius solemnia singulis annis uirorum mulierumq́; maxima multitudo (supra enim quinquaginta millia agmen complet, quod illi Caroanam uocant) ex uniuersa pene Aphrica, magnáque Asię parte. Alij uota ut soluant, alij mercaturæ gratia contendunt: Præter quippe sacra forum ibi rerum uenalium sumptuosis. ac nobilissimum, Indicis; præsertim mercib. celebratur. Hinc ad Amineos ex quatuor maximis gentibus unam descēdimus, qui à rege Cretę dicti sunt, quod ait Plinius: quorū maxima ciuitas Carna: Item uici Thumna, Aluara ad montem quendam, Salma, Ibari, Palbinum, Latrippa, Biabannaq́;. Post quos uersus minores gentes ad ortum (Aminei enim ad occasum uergunt neque ut Plinius maris accolæ, si Ptolemæo credimus) Doreni, & Macritæ sunt usque ad sinum Persicum: In quibus Gorda pagus apud Zametam montem, & Ibirtha, & Marata, oppidum nō spernendum. Et sub Amineis, Sabæi quorum regio Thurifera Sabæa appellatur, hoc significare Græci mysterium dicunt, in quibus Saba pagus & Sabotha metropolis supra excelsum montem sita, Apud quos gignitur thus, myrrha, Cassia, Cinnamomum, & balsamum, & aliæ quædam herbæ ualde odoratæ: Item palmas habet, & calamum, & nardum: Vnde Plinius Sabæos ditissimos syluarum fertilitate odorifera. Similiter & Manlius in carminibus suis quum de hac regione scriberet:

Nec procul in molles Arabas, terramq́; ferentem
Delitias, uariaq́; nouos radicis odores.
Item & alij.

Neque ordores tantum ferens, sed & metalla auri, & mel, & ceram, & alias frugres producit: thuris & myrrhæ arbores in monte & radice montis exeunt, Mons ita altus ut niues accipat, ex eo & amnes manant, quibus aquis agri irrigantur: Præterea sales quod Posidonius tradit odoratissimi sunt, Smaragdum quoq; & beryllum in auri uena apud hos gigni: sed tantis naturæ donis fortuna quædam immiscuit mala, nam apud odoriferas syluas, serpentū infesta multitudo uersatur, colore rubicundo, ut Diodorus scribit, longitudine palmi qui prosilientes, homines letali morsu occidunt. Præter autem Sabam, Machorabam, & uicos alios habent. sub quib. gentibus Achitæ usq; montem Climacam sunt, magnum sanè. Sub quo ad meridiē fons est, quæ Stygis aqua dicitur, ab inferis usq; penetrare propter immēsam altitdinē putatur, etiā insipiditate atq; ordore graui: in quibus Marasdum, Mechala, Saba, Mibáque pagi sunt. Item Malangitæ qui iuxta Tamarithros montes ad plagam septentronalem habitāt, iacet mons in parte Persici maris, apud quos isti habentur uici Giratha, Catara, Olaphia, Thumata, Inapha. Item & Dacaremæzæ, sed orientaliores

Malangitis, qui Macocosmos metropolim habent iuxta Tamarethros montes, Item uicos Irala, & Laberis. Ad quorum montium partem meridionalem Bliulæi, & Omanitæ sunt, quibus Carman oppidum regium est, & alterum Batrasa iuxta litus scopulosum, quod non nauigatur. Quibus orientaliores sunt Cattabanenses usque Asaborum monttes, hoc est, ad Azanium fretum, quibus Tamna regia est, Tomanis à quibusdā, contra celebrem Carmaniæ portum, in quibus etiam thus gignitur, montes adustis similes, qui mercaturæ gratia ad angustias Arabici sinus descendunt, in quibus præter Tamnam pagi sunt Latha, Hieracum, & in ripa Laris amnis, Atia, & Tiagar, & Appa longe à flumine ad orientem. Sub quibus Libanophoros ubi Libanus arbor prouenit, ex quo genti nomē. Et iuxta Sychalitas Iobaritæ & in ijs Ioba oppidum. Et à tergo Gerreorum Alumeotæ apud quos Masthala, Domana, & Stata uici sunt. Postea Sophanitæ deceptores interpretati qui Maram metropolim à Romanis duce Gallo dirutam sex millia passuum circuitu, & Amaram pagum iuxta fontem Laris amnis habent. Et Cithebanitę quibus Nagara metropolis est, & Medina, Sileum, Mariamaq; uici. Et usque ad Climacam montē Arabanitæ, istis Merambis regia est, & Tabuba: Quorū ad occasum Chatramonitæ sunt, à Climace usque Sabæos, qui armis præstare inter illas gentes dicuntur. In quibus Cabatanum urbs, quæ regio præter cætera aromata myrrhā quoq; fert, nauigant ad eos mercatores qui ex Elanis Meneam ueniunt in diebus septuaginta. Præterea in ijs Omanum emporium & Agdamū, Albana, Laththa, & Chargatha pagi. A meridiana uerò parte Climaci Maxouitę, id est uiuentes in curribus in quorum terra non nisi Saraca pagus est. Postea Tasaritæ sunt, apud quos Draga oppidum in q̄ Phœnix aurea pro deo colitur: Turris quoque Lachera, Hela, & Thabua uici. Et iuxta Homeritas, Sappharitæ, & Rhatinæ in quib. Næpha metropolis apud Prionē flumē, quā Gallus euertit: & Ara regia, & Saruū, Madasara, Gorda, Rhedaq; uici. Supra quos Maphoritæ, & Ascitæ iuxta mare Sychalitis contermini usque ad Syagrum montē, In quibus Sapphar metropolis, & Bænum oppidum in collibus Prionoti montis situm: Item Marimatha uicus quinque millia passuum in circuitu, & Thabana: & ad septentrionem magis iuxta montes Rhabana regia.

Carmaniæ prouinciæ situs.

CArmania prouincia sic adhuc appellatur, nam Charman dicitur, & cognominatur maior, ad differentiam alterius desertæ, de qua paulo ante diximus: licet huius quoque pars quæ ad mare uergit arboribus deserta sit, quæ uerò interius iacet, læta satis ac fructifera, nec uitibus caret, quæ sæpe bicubitalem racemum faciunt. In ea quæ deserta est, quibusdam locis palma, achantus, & myrica nascitur.

Sunt

Sunt etiam in regione metalla argenti, æris, ferriq́, & ut scribit Plinius montes duos esse, alterum arsenici, alterum salis. Nascitur & hic Alabastrus cæterorũ approbatissimus: & Myrhina, quod quum pluribus locis oriens mittat, pręcipuam tamẽ Carmania, nec non Alabastrũ synceriorẽ præstantioremq́ Thebaide Ægyptio, utrobique in rupibus inuijs & gelidis. item grãnatis gemma, quæ etiam locis uicinis nascitur. & Asteria quę Indicæ pręfertur. Huius regionis pars quæ Parthiæ Paretacenęq́ coniungitur deserta est. Quarum gentium mores ac sermonem maxima ex parte Persarum esse, ac Medorum: qui propter equorum inopiam, asinis in bello plurimum utuntur. Tenet uniuersam prouinciam genus plane mansuetum: Quorum septentrionalia Camelobosci, id est, pascentes camelos Sozotæ appellati: & Oritę apud quos letiferis uenenis sagittas perustas illiniri dicunt, Isti regionẽ pergrandem incolunt ubi ænea harena, æneæ petræ sunt, æris & frusta deferre flumina, quapropter terram auratam, ob æris generositatem uocant. Sub quibus Rhudiana gens, & Agdenitis: Postea Paræpaphitis: Subinde Aræ uel Arenici sunt agriculturam exercentes, & Caradræ. Mox Cabadena, & Canthenna regiones: Et supra mare Pasargadæ, qui cæteris præstantiores habentur. & Chelonophagi, id est, testudinum commestores, non enim alio cibo quàm testudinum carne uiuunt, & earum superficie casas tegunt, Promontorium habitantes ad ostium Arabis amnis in extrema regionis parte ad aurorã, quamuis circa mare omnes penè Ichthiophagi sint. Huic litori plures obiacent insulæ, sed paruæ humilesq́ nullo neque domestico, neq́ agresti fructu, & quoniam continuæ penè sunt, ac iuxta ripas, tranquillum inter eas mare fit, ubi magnus testudinum numerus commoratur, maris tempestatem fugientes, magnitudine præcipua inter marinas conchas, nauiculis piscatorijs inuersis aspectu similes, quas nando barbari comprehendunt, ubi omnia interiora paruo tempore ad solem adusta commedunt: De quibus atque Ichthiophagis plura à scriptoribus Diodoro præsertim traduntur: Nam horum quidam nudi per omnem uitam, uxores ac filios communes habentes, bestijs similes, hyrsuta omnia facie tenus, q̃ sola lenis est, corijs pisciũ uestiti habitacula habentes ad mare iuxta promontoria, Vbi non solum profundæ cauernæ, sed conualles immensæ existunt. Ea ex ossib. magnorum piscium cetorum præcipuè, ac ostreorum conchis faciunt, quorum carnes assatæ sole conterunt in modum farinæ, ex qua panem conficiunt, tostosq́ sole supra petras, partim quod frequentius fit crudos edunt, fluuiales aquas ac fossiles potantes. Habet hæc regio ad septentrionem Carmaniam desertam iuxta Semiramidis mõtes: Ad orientem Gedrosiam in Persicis montibus: Ad occasum partem Persidis in ripa Medi amnis, inde partem Persici sinus qui Carmanicus uocatur: Ad meridiẽ mare Indicũ, circiter 800. ac septuaginta mil. passuũ circumnauigatione. Quæ autem

post

post ostium Medi sunt, in litore maris Persici, hęc habentur: Insula primo haud procul Sigdana: Flumen Dara è Semiramidib. montibus decurrens in mare it. Mox aliud Cathrapus nomine ex medio penè regionis in montibus exortus. Sunt enim montes longè in septentrionem ac meridiem fugientes, à quibus & alij labuntur fluuij: nam post Cathrapum, Corius auri strigilem deferēs in mare uadit. Item Achiandana. Et Andanis, non parui quidem. Dein Saganus, à quo ad Andanium uineæ coluntur & arua. Postea Achemenides, ferrum, æs, arsenicum, miniumq́ effodiētes, in quibus Armuza ciuitas: Cui promontorium eodem nomine propinquum est ad meridiem, E regione cuius insula parua est à continente duodecim millibus passibus distans quam Vorochtham antiquitas appellauit, quæ nunc ab ijs incolitur qui olim ex Armuza in continente ab hostibus capta fugati sunt, uocaturq́ amissæ urbis nomine, Hormuz à barbaris piscatione margaritarum inclyta, circa quam pulcherrimæ ac præcipuæ laudis gignuntur, quibus Indicisq́ mercibus in emporium clarissimū euasit. Mox promontorium aliud ad austrum magis Carpella nomine, Quę promontoria contra Asaborum Arabiæ montes procurrentia fauces Persici sinus artant: Circumflexo autem Carpella orientem uersus, australis prouinciæ ora Indico mari affusa, Paragonte protinus sinu excipitur, qui hodie Colpus de Gugirath à barbaris nauticis dicitur. In quo sinu Canthatis ciuitas posita est, quam recētiores Collecatiam alij, alij Collechut uocant, emporium insigne, Contra quod sed admodum in mari insula Polla: & altera Cascandrus deserta in mari quingentis mille passibus. Item ad auroram Carmanna quam Carrandum scriptores quidam nominant, insula cultoribus carens. Et iuxta eam mille passibus ad orientem alia est quæ Scordis dicitur, quæstuosa margaritis. Sunt etiam ante Paragōtem sinum intimo loco insulæ quatuor, paruo inter se discrimine, circa quas marini hidri uicenum cubitorum pascuntur. Et in eodem litore Agris, Combana, Rhoganáque ciuitates sunt, Ad quam ultimo loco Salarus flumen in mare cadit, unde Masin, & Samidaca uici sunt & Samidacus amnis in mare. Item Tisa urbs à quibusdam Stouira dicta, Cui Candriacis fluuius propinquus in mare fertur. Vnde Bagia promontorium exurgit: A quo non longe Cyiza portus, ab altero habens latere Alambatorum promontorium ingens sanè, quo Paragontis terminatur sinus. Et paulo post Derana pagus apud Cophanta portum. Mox Zoromba fluuius in mare, ostio difficilis nisi peritis, nauigabilis quippe est. Postea Badara, & Musarana uici. Introrsus uerò à mari in septentrionali parte, haud procul à sinu Persico, Portospana ciuitas Daræ amni apposita est. Dein Carmana gentis caput, magna satis ad radicem montis sita, cui arx ex alta petra imminet. Est & Thaspis oppidum ad Corium amnem sub iugo asperi montis situm. Nipista quoque ciuitas ad eundem montem, Achindana amne

infusa.

infusa. Et magis uersus austrum dicto monti Sabis oppidum adiacet, ad quod Andanis fluuius fontes habet. Cui uersus mare Taruana ciuitas apposita est. A qua ad Azanium fretum Strongylus mons, id est, rotundus eminentissimus exurgit. Et ad Salarum flumen Alexandria urbs ab Alexandro Macedone in his terris condita ex India redeunte. Mox Troasca oppidum. Et ad septentrionem Chodda Samadacho amni iuncta in colle sedens. Ora etiam ciuitas Candriaci fluuio. Et Cophanta cuius portum ad mare diximus.

GEOGRAPHIAE Commentarius VII. Asiæ, in quo

Hyrcania, Margiana, Bactriana, Sogdiana, Sacces, Scythiaque intra Imaum montem continentur.

Yrcania prouincia est, quæ modo à barbaris quibusdam Girgia uel Corcā dicitur, à quadā ciuitate in ea, sed à parte qua Austriad, id est, Straua, & Serrit ciuitates sunt, Mezandram eam barbari uocāt: terra ualde opulēta, magna ex parte plana, præclarisque urbibus ornata, opulētia præcipuè lanugine plurima ex qua serici panni efficiūtur: nec non in frugibus uino, fico, frumentoque, non quod in eo excolendo diligentiam ponant, sed quod cadit ex culmo propter abundantiam fructificat, inque arboribus melificatur: Arbores enim in montium conuallibus sunt ficubus similes, quæ Ochi uocantur, ex quorum folijs, horis matutinis duabus mel defluit: præterea fici multo nostris dulciores fertilioresque utque modios 270. singulæ arbores ferant Onesicritus tradit. In septentrionali uerò plaga maxime syluosa est, quercu, pinu, & abiecte frequēs: immanibus feris copiosa, tigribus, pantheris, pardisque. Hyrcani Scythici populi esse uidentur ut sciptores attestantur, quorū mores probant, uolucribus enim & carnibus semiuiuos suos proijciunt. Colunt quæ supra mare sunt Maxeræ, & Astaueni populi Astriadi modo dicti in quib. Straua urbs & sub eis Chrindi. Post quos Arsiti regio est Corono mōti proxima. Et sub Astauenis, regio est Siracena in Astauenis quos Plinius in Parthia esse (nam cōfines sunt) naphtha profluens bituminis liquidi modo. Terminatur Hyrcania Ab occasu Media: Ab oriente Margiana: A meridie Parthia, Corono interiacente monte: A septentrione Hyrcano mari: cuius litus herbidū esse ac floridum aquarum dulcium humore Eudoxus tradit, Nam quum humile sit, cauernosisque subiectum ripis, flumina ex superioribus rupibus magna

magna ui decurrētia è supercilio iaculatis in mare aquis, litus aspergine intactum relinquunt, ut etiam exercitui unda tecto peruium sit, eo tamen humore madens uiriditate uestitur: In quo primum post Mediam, Saramana ciuitas præclara est. Et Maxera fluuius huc per eiusdē nominis gentē delapsus in mare uadit: Cōtra cuius ostium Talca uel Tazaga insula iacet, sine cultu (ut aiūt) fertilis, & licet multę alię sint, illis omnib. hęc uulgatior est. Mox Socanda urbs, cuius ad orientale latus amnis eodem nomine in mare labitur. Item Oxa flumen litus irrumpit, in quo Hyrcania penes mare terminatur: Quod unà cum oppido, ei circa ostium apposito, nunc barbari Deistan uocant, sunt qui Gyhon etiam dicant, auri ramenta deuoluens, In quod Oxia lacus à septentrionali parte intra mōtes collectus exoneratur: grande sanè flumen, quod alia in cursu recipit, quodq́ regiones nonnullas eo in tractu disterminat, fontes supra Indiā in Caucasis montibus habens, è quibus præceps in septentrionem per abruptas ualles longo tenore serpit, unde ad occasum flexus recto in mare aluco, pleno gurgite prorumpit. Nunc in mediterraneo: In parte prope Mediam, Sarta urbs est, cui ad orientem Amarna oppidum: Et in ulteriore ripa Maxeræ amnis Abarbina, & Asmurna oppida introrsus admodum. Item uersus mare Baranga, Adrapsa. Et ad fontem Socandæ fluminis Sorba ciuitas. Cui ad austrum Hyrcana metropolis à nomine regionis appellata sub qua (in petra enim munitissima à natura iacet) amnis eiusdem nominis præfluens in Maxeram inter dicta oppida quæ in eius ripa sunt, influit. Huic ad orientem Casapa, & sub his Masaca, & Sinica oppida locis difficillimis posita sunt.

Margianæ prouinciæ situs.

MArgiana prouincia sequitur, quam hęc ætas Tartaram Zagatheam uocat. Ampla satis terra, uerū magna ex parte deserta iacet, præter quæ fluuijs uicina sunt, Ario scilicet atque Margo, reliquum harenis spaciosissimis squallet: Sed quæ habitatur amœna sunt apricitatis inclytæ: quarū alia montana, alia campestria esse, Montana Scenetæ incolunt, sine mœnibus in tentorijs ut uocabulum sonat degentes: in campis reliqua plebs. Iuxta autem Oxam fluuium (claudit enim prouinciam à parte septentrionali) Derbitæ regionē occupant, quib. mos est eos iugulare, qui septuagesimū annum excesserint, qui genere proximi sunt eius carnes absumunt, anus autem strangulatur, dein sepeliunt. Sub quibus Masagetæ, & Aracoti qui Bactrijs occidentem uersus ad Oxiam adiacēt, Masagetarum alij montes, alij campos, alij paludes, hoc est insulas, quas efficiunt flumina incolunt, gens magna ac robusta, originem à Scythis trahens, Nam & in Sarmatia quam in Scythiæ uocabulo scriptores quidam includunt, Masagetæ etiam ponuntur, quibus omnibus fœminę communes sunt: Qui montes habitant, agrestibus fructibus aluntur, paucas oues

habentes, quas minime occidunt, lactis ac lanæ gratia: Qui uerò campos ex ouibus ac piscibus more Scytharum nomadum uiuunt, non enim aratores sunt. Qui autem insulas, quum cæteris careant pisces herbarumq; radices edunt, ac fructus quos terra sponte producit: Quibus uestis est arborum cortex, & phocarum coria è mari prodeuntium, paludes quippe non longè à mari sunt, nam & in eas facile uentis impellit. Genus autē sepulturæ idem cū Derbitis, Mores quoq; & uniuersa uita par Scythis. Post itaq; Masgetas, Parni uel Sparni sunt Hyrcanis & eorū mari adiacentes: Et Dacæ crudelitate ab immanissimis nihil discrepantes, bellicosissima enim natio est. Sub quibus eorum deserta sunt. Ortum uersus Tapuri incolunt. Margiana ab occasu Hyrcaniam habet: Ab ortu solis Bactrianam: A septentrione Oxam fluuium: A meridie partem Ariæ, ad Sariphios montes dictis amnibus irrigua, Quorum Margus ingens sanè, à quo regio nomen habet è Sariphijs decurrens, qui recepto in se Ario, in Oxam cadit, uti Ptolemæus uelle uidetur, quidam in Hyrcanum sinum proprijs aquis euaderedicunt. In prouincia ciuitates sunt, Ariaca quæ ad orientalem Margiripam sita est: Etalia in occidentali Sena nomine. Dein Aratha penes eundē ad dextram: Et Argadena urbs campestris Hyrcaniam uersus: Cui ad austrum Rhea oppidum ualidissimum in saxo. Item Iasonium eidem fluuio apposita ad leuam ubi amnes cōgrediūtur. Et iuxta fontes Margi Nigæo oppidum in radicibus Sariphiorum montium, loco asperrimo situm. Et ad septentrionem magis Guriana ciuitas. Et Antiochia quæ Margiana cognominatur in campo sita qui Margianus appellatur, Alexādria prius ab Alexandro Macedone regionis huius amœnitate ad condendam eam inuitato. Quam dirutam à barbaris, Antiochus Seleuci F. eodem loco restituit, à quo Seleucia ut ait Plinius, Is tamen maluerat illam Antiochiam appellari nouem millia passuum in circuitu quam Margus interfluit: Margianus campus centum ac nonaginta millia passuum ambitu est, quem Antiochus Soter muro circumdedit, est enim locus uites optimas habēs, quarum nonnullos truncos duo uiri uix complecti queunt, racemū duorū cubitorum, benignitum cœli, tum soli natura, adeo ut in toto illo tractu, uitibus sola gaudeat: Quodquè mirabilius est, centum & sexaginta millia passuum, undiq; uersum harenis desertis circumfusus est, in faciem theatralem montibus clauditur, ex quo accessus ad eum difficiles fiunt: Circa quem campum Alexander sex oppida in æditis collibus ædificauit, Duo ad meridiem: quatuor spectantia orientem, modicis inter se stadijs, ut mutuum auxilium præsto haberent ad inuicem.

Bactrianæ prouinciæ situs.

BActriana prouincia ex ijs una est, quæ hodie in Tartaria Zagathea uulgo connumeratur, Multa quidem & multiplex, nam diuersa natura est, alibi culta, alibi deserta. Quæ culturæ cedit, præter oleam, cæteras arbores ac uites fert: Similiter frumenti magnā copiam, & armentis pabulum præbet, largis ubiq; fontibus irrigua. Quæ autem cultura uacat spaciosiss. ac nudo sabulo longe ac latè sternitur, neque aliter quàm uastum æquor sideribus obseruatis noctu prætereunt, interdiu enim laxitate camporum, quo iter dirigatur, nulla est uia, idq; crebris harenarum montibus, flantibus præsertim ab occidentiali plaga uentis, quo cuncta mutantur, sæpéque ab ijs inuoluti transeuntes necantur: In quibus Cophanti montis uertex noctibus flagrat. In hac homines horridi, hirta ora, intonsiq́ue sunt, raptúque uiuere assueti, Quorum mulieres auro lapidibusq́ue preciosis ornatæ incedunt, minus castè uiuentes, tam seruis quam conuenis permiscentes. Apud hos Smaragdis in commissuris saxorum inueniuntur, proximam laudem Scythis habentes, multo tamen minores, tesijs flantibus tersa tellure nitent, quod ijs uentis harenæ maxime mouentur: nascuntur etiam hiacynthus & chrysolitus. Fertur Alexandrum in hac regone urbes quasdam condidisse, nonnullas etiam euertisse, è quibus fuit Cariata. Septentrionale huius latus iuxta Oxam fluuium tenent gentes nomine Salateræ, & Zariaspæ penes amnem sui nominis degentes. Horum ad meridiem sub Salateris Chomani sunt, sub quibus Chomi. Postea Acinacæ, & Tambizi. Et sub Zariaspis Thochari nomades magnum genus. sub quibus Marycæi siue Mamacæi ualida gens, & Scordæ, & Varni. Et sub his etiam Sabadrj, & Orititi uel Orsipi, & Anares. Ac regiuncula Bazaria in qua homines uenationibus dediti, syluas et speciosa ad hoc nemora eligentes crebris perēnium aquarum fontibus amœna, quæ muris cingunt, turresq; habent uenantium receptacula, Quibus inclusi nobilium ferarum greges loco opulentiæ illis sunt, qui uerò plures habent opulentiores habentur, quod scribit Curcius. Terminatur hæc prouincia ab occasu Margiana iuxta montana: A septentrione atque ortu solis Sogdiana secundum Oxam fluuium: A meridie Aria Paropaniso iniecto monte, quem Dionysius Parpessum uocat. Regionem hanc magni quidam percurrunt fluuij, Oxæ se coniugentes, In quibus primus ab occasu Ochus est, quem Aristobolus dicit, maximum omnium fluuiorum esse quos ipse in Asia uiderit præter Indicos, esseq; nauigabilem, per quem multas Indicas merces in Oxam, ac in Hyrcanum mare deuehi ut in Sarmatia meminimus: Cuius Ochi natura est turbidum semper esse, qui & insalubris est potui, adeo pinguem aquam uehens, ut qui in eo loti fuerint corpus inungant, aiuntq; propè eum effodientes olei fontem inuenire. In

Paropaniso mõte exortus, quũ se aliquandiu in campos profuderit, Dargamanem magnum fluuium ex Paropanisade regione prolapsum unà cum Sinde amne ab orientalẽ parte in se recipit (infunditur enim Sindis in Dargamanẽ haud longe à cõmixtione Dargamanis cum Ocho) quo magis auctus Ochus, in septentrionẽ conuersus, occidentalẽ huius regionis plagam secãs, in Oxam influit. Alius autem fluuius Zariaspis nomine in eodem monte fontes habens, Quum in mediam & is planitiem descendit immiscetur ei Artames amnis uerticosus, Haud ab eo longe nascens, simulq; per saxa modo, modo per apertam regionem deuoluti prouinciam mediam diuidentes in Oxam sedemittunt. Tertius Dargidus est præceps fluuius, ex eodem iugo emissus, qui & Oxæ iungitur. Quartus Bactrius omnibus his orientalior, à dicto iam mõte effusus, in Oxam rectà influit. à quo fluuio regionem habere nomen Curcius author est: Præterea duos uastos lacus esse, alterum septentrionem, alterum meridiem uersus. Ciuitates autem insignes in hac terra plures habentur. In quibus Characharta in margine Oxę, & Zariaspa ad confluentem sui nominis cum Oxa. Item Choana quæ in ripa Oxæ sita est, ab Alexandro diruta. Postea Suragana eidem fluuio apposita, & quæ Pharatrua uocatur eundẽ situm habens. Iuxta autem Ochum post eius fontes Estobara oppidum est. Inde Eburmi regia, ambo in occidẽtali ripa. mox Curiãdra in oriẽtali. Chomaria uerò, & Alicodra longe ab eo ad occasum. Iuxta uerò Dargamanẽ Maracãda, A qua haud procul Sisimithre petra munitissima est, altitudine passuum duorũ mil. ambitu decem in superiori parte, plana & ferax, ut uiros quingentos alere posset: In ea ut scribit Strabo Alexander & hospitio sumptuose acceptus est, & Rhoxanam Oxiartis filiam uxorem duxit. Zariaspi item fluuio Menapa oppidum adiacet in dextra, in sinistra Astacana, & occasum uersus Cauaris ciuitas. Et circa Paropanisum iugum prope Zariaspem ad orientem Eucrathida urbs ab imperante cognominata. Dargido uerò ciuitas est Maracodra. dein Bactra regia ab amne eiusdem nominis appellata, per eam enim Bactrius defluit nũc Bochara dicitur, regionis ut olim caput, Præstantior enim cæteris est, tum magnitudine, tum munitione in arce præcipuè, quæ in loco petroso asperóque extructa est, ubi medicorum doctissimus Auicenna, & Zoroaster nati fama fert, nam & ibi priscis temporibus bonarum artium studia floruisse legimus.

Sogdianæ prouinciæ situs.

SOgdiana prouincia Chorasmia quandoque dicta, modo cum prædictis in Zagathea reputatur: magna sanè, sed maiori ex parte deserta iacet, Neque solum quia uastæ solitudines, camporúmque immensitates

mensitates, ingentia regionis spatia complent, sed aquarum penuria, & æstiui solis uapor, qui harenas accendit, inhabitabilem penè ac uiduatam reddit. Qui eam incolunt, quum Scythis propinqui sint, haud ab eorum moribus discrepant: ingenio immiti, ac facie terribili, humanitatisq́ expertes sunt, in armis semper (quum sint ad bella promptissimi) uersantur. Quorum Pasicæ sunt qui plagam occidentalem iuxta Oxios montes tenent. Septentrionalem Iatij, & Tachori propter Iaxartum amnem, sub quibus Augali. Postea Drancæ, & Drybactæ, & Pandari qui ad montes usque Sogdios altissimos quidem habitant, qui media penè regione attolluntur. Sub montibus autem ad meridiē Mardyeni alij ab ijs quos in Perside diximus, & Oxiani, & Chorasmij ualida gens à quibus prouincia quondam denominata fuit: Quibus orientaliores Drepsiani sunt, ambos fluuios iungentes, id est, ab Iaxarte ad Oxam regionem incolentes, & magis etiam ad orientem prope Iaxartem Ameses. Sub quibus Cirrodees ita uocitati quoniam capillos promissos ferunt, & ad eorum meridiem regio Vandabanda est. Terminatur Sogdiana ab occasu parte Scythiæ iuxta Sogdios montes: Ab oriente Saccis penes Comedorum montana, & partem Iaxartis fluminis quousque ad occasum flectitur: A septentrione similiter Scythia in Iaxartis ripa: A meridie Oxa amne, & Caucaso monte parti Indiæ imminente. Est etiam in his locis Caucasus mons, quemadmodum apud Sarmatas, quomodo ibi designauimus, ita in istis terris à Macedonibus uocitatus, quidam Graucasum à Scythis appellatum, hoc est niue candidum, quum eius cacumina semper niue cooperta sint. Verum Iaxartis ingens amnis est, atque à suo fonte grandis, quem hodie accolæ Organz dicunt, qui in Comedorum montanis exortus, in septentrione primo, in occasum deinde per deserta Scythiæ ac Sogdianæ aliquandiu excurrens, ubi ad Oxios peruenit montes, flectitur ad meridiem, & in Scythicum, id est, Hyrcanum mare exit. Hūc Trogus & Curtius in rebus gestis Alexandri Macedonis, Tanaim esse falso crediderunt, quum in Sogdianis illū rem armis gerentem scriberēt, unde circiter uicies centenis mille passibus Tanais ad occasum abest: Quod notauit Plinius dicens: Vltra Sogdiani oppidum Panda, & in ultimis eorum finibus Alexandria ab Alexandro magno conditum oppidum, aræ ibi sunt ab Hercule, & à Libero P. constitutæ, item Cyro & Semiramide atque Alexandro, finis omnium eorum, ductus ab illa parte terrarum includente flumine Iaxarte, quod Scythæ Silin uocant, Alexander militesq́ eius Tanaim putauerunt esse. In Iaxartem fluuij nonnulli à Sogdijs montibus exeunt, in quibus duo præ cæteris grandiores, per eorum ualles in campestrem planitiem decurrunt, quorum alter ingentem effecit lacum, qui Oxia uel Oaxus ut quibusdam placet appellatur, barbari Chorasmum dicunt, ambo in Oxam amnem mox cadentes: Item à Comedorum montana, quorum alter Demus, alter

Bascatis dicitur: Et iuxta Iaxartis fontes lacus ingens est, insulis modicis refertus, quem uoce indigena Ischal modo dicitur, in quo conchæ multæ gigni dicuntur. Ciuitates autem in Sogdiana sunt, ad Iaxartem Cyreschata à quibusdam Cyra in montibus à Cyro condita, eius ultimum opus, imperij sui terminus, quod Alexander propter continuas rebellationes euertit. Dein Parachanda oppidulum Branchidarum fuit, quod Alexander ab imis fundamentis moliri iussit, ne quod eius uestigium extaret, oppidanósque ad unum cædere, quoniam huc sponte sequuti ex Mileto sunt Xerxem. Procul autem à flumine Margianam uersus, in Oxianis Oxiana urbs, nomē à lacu cui adiacet. Item Marucha seu Marupēta nouem millia passuum, muro cincta. Mox Cholbisina, Tribactra, & Alexandria cognomine Oxiana. Et oppidum Indocomordana appellatum. Drepsáq; eius nominis gentis metropolis. Panda quoq; oppidum. Et Alexandria altera siue ultima Iaxarti apposita, in finibus prouinciæ, ab Alexandro extructa, qua sui itineris finem ostenderet. Intra uigesimum septimum diem absoluta, muro sex mil. pass. complexa, in quam trāstulit populos earum ciuitatum quas Cyrus condiderat.

Saccarum regionis situs.

SAccarum regio est, quam barbari nunc Sas dicunt, & est ultima Zagathei nominis: Qui eam incolunt nomades omnes sunt, nemora et speluncas inhabitantes: Terra frugibus maligna, neq; nisi sola pecori fructuosa, ideo urbibus reliquisq; muratis locis destituta: Scythæ sunt, Saccæ enim Scythæ, lingua Persica dicuntur: natio fera ac bellicosa, neque uiri solum, sed etiam mulieres pugnatrices acerrimæ, & quæ sæpe belli gloria uiros aggrediantur: Indiciū quippe est Bactrianā, & optimā Armeniæ regionem ab ijs armis domitas nonnunquam esse, & usq; ad Cappadocas processisse: sed quū ex spolijs festa celebrabarentur Persę eos noctu adorti funditus deleuere. Huius terræ fines sunt: Ab occasu Sogdiana: Ab oriente Scythia iuxta Imaum montem: A septentrione similiter Scythia, partim iuxta montē, qui Ascatancas dicitur, ab Imao euulsus, partim iuxta desertas quasdam illorum locorum petras: A meridie pars Indiæ propter Imaum montem: Est enim Imaus mons, id est, niuosus incolarum lingua propriè Tabin dicitur, Tauri pars, à Caucaso quem ad meridiem Sogdianorum locatum esse ante diximus usq; quo trans Gangis fontes ad ortum solis sese supra utramq; Indiam extendit: Nec desunt qui huc usq; totū montem Caucasum appellent: Vnde ad septentrionem rectā conuersus, ad ignotam usq; terrā, duas dirimens Scythias caput condat: Pręter cuius montis radices, hoc est, eo loco unde Ascatancas ingum ab eo exilit, Circa desectus & crepidines montium, oppidū est, quod Lithinopyrgus dicitur, id est, Turris lapidea, mercatoribus peruiū, ad Seras subinde cōmeantibus.

Nam

Nam quum ubiq; ingentes solitudines iaceant, ferarũ, maleficorumq; hominum scaturientes, pauci essent, quibus iter ac inter angustias præcipuè securum foret, nisi munimen illud talibus immineret, Opus quippe est illac proficisci, quum alius ad eas gentes transitus nequaquam sit, ob asperitatem summorum montium, pro salute itaq; uiatorum & auxilij gratia, positum ibi præsidium illud est. Sunt quoq; iuxta Sogdianos mõtana Comedorum, ubi ingens ac profunda uallis, qua qui Seras tendunt è Sogdianis permeare dicuntur. Inde in medijs campis mons est subcinctus, omni ex parte præcisus, arduus admodũ qui obuius fit illis, qui ad Lithinopyrgum uadunt. Ex quo quidã hunc etiam lapideam turrim uocãt, quum ad similitudinem cuiusdam bellicæ machinæ erectus sit. Circa hæc loca Grinæi Scythiæ, & Tooruæ habitant, sub quibus iuxta Imaum montem Biltæ, & iuxta Ascatancam Masagetæ.

Scythiæ uulgo Tartariæ situs

SCythia cuius uniuersos populos uetustas Aramios appellauit, uulgo nunc Tartaria dicitur: ipsi uerò sua lingua Dist, id est, desertum uocant, Hieronymus aũt & Iosephus Magog: Quę in regiones duas diuiditur, in occidentalem et orientalem Imao discretas monte. Ex quo una intra Imaum, altera extra Imaum cognominatur. Magna terrarũ portio septentrioni apposita, iniuria sideris rigẽs, multum in longitudinem ac latitudinem patens: uastas solitudines, & præruptos ac inaccessos mõtes, immensa nemora, & amplissimas syluas habens. Informis terra, frugum egens, niuibus obsessa, nullisq; agnoscenda limitib. Homines inter se nullos fines habentes communiter uiuunt. Vltra quam ad arctos nulli habitant. In hac urbes nullę, nec uillæ nec pagi sunt, domos secum ferunt singuli, nam pro domibus plaustra habent, corijs imbrium hyemisq; causa tecta, in quibus cum uxoribus liberisq; per incultas solitudines errant, noua semper loca quærentes: armenta suaq; pascentes pecora: Nullum scelus apud eos furto grauius: aurum & agentum minime appetẽtes: lacte, & mel leuescuntur: Lanæ eis usus ac uestium ignotus, & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tantum ferinis ac murinis utuntur: Qui tum natura, tum de industria horridi atque informes sunt, aër enim ut ait Hippocrates, crassos illos, mutilatos, ac uentricosos facit, illos præsertim qui magis ad arcticum uergunt, ubi maiore parte diei caliginosus fit. Item pueros quemadmodum Aegyptij pannis non inuoluunt, sed in equos fixis teneris natis sublimes ferunt, Idqúe faciunt ut aptiores postea ad equitandum sint, nam uel in curribus uel equis uitam continuè agunt: Ipsi penitus incultis atque intonsis crinibus utuntur, quo aspectu maiorem uidentibus terrorem incutiant: sagittarij omnes, Quibus mos est in bello ut quem primum uirum ceperit eius sanguinem potat, & quoscunque

in prælio interemerit, eorũ capita regi offert, nam capite allato fit prædæ quamcunq; ceperit particeps, alioquin expers. Sunt multi, teste Herodoto, qui coria humana tanquam brutorũ consuant, quib. pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorũ hostium manus dextras cum unguibus excoriant eisq; opercula faretrarum integũt. Gens bellicosa admodum, aspera, ac laboris patiens, uires corporum immensæ: Ter Asiæ imperiũ quæsiuisse author est Trogus: ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti mansere. Darium regem Persarũ à terra sua submouere fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri Macedonis ducem pari ratione cum copijs uniuersis deleuerunt: Romanorum audiuere, non sensere arma: Mox Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderũt: Nihil denique parauere quod amittere timeant, nihil uictores præter gloriam concupiscunt. Quare de ijs Lucanus:

Omnis in arctois populus quicunq; pruinis
Nascitur, indomitus bellis, & Martis amator.

Scythæ eos qui à defunctis amati sunt, uiuos infodiunt cum ossibus mortuorum. Hi sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione uolunt. Est illis præter cætera animal Charandus nomine ut Plinius attestatur, qui colores mutat, nec aliud ex ijs quæ pilo uestiuntur, magnitudo bouis est, caput maius ceruino, nec absimile, cornua ramosa, ungula bifida, uellus magnitudine ursorum, sed quũ libuit sui coloris esse, asini similis, tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant, colorem omnium arborum, fructicum, florum, locorumq; reddit metuens in quibus latet, ideoq; raro capitur. Nascuntur etiam in his locis inter metalla ærea smaragdi, Quod quum eorum genera duodecim sint, nobilissimi Scythici ab ea gente in qua reperiuntur appellati: unde Martialis:

Indos Sardonices: Schytas Smaragdos.

Nascitur etiam beryllus, Hæc de uniuersa Scythia, nunc alteram partem quæ ad occidentem uergit, ac deinceps alteram dicemus.

Scythiæ intra Imaum montem situs.

Scythia intra Imaum montem ea est, quæ patrio uocabulo Gassaria hoc tempore dicitur: Ab occasu Sarmatia Asiatica: Ab oriẽte Imao monte: A septẽtrione terra incognita: A meridie Saccis, Sogdianis, Margianis usq; ostia Oxæ amnis in Hyrcanum mare exeuntis, & parte ipsius maris hinc usq; ad Rha fluminis ostia terminatur. Post itaq; Rha flumen, Rhymmus amnis in mare it longè interius fontes in Rhãmicis montibus habens. Inde Daix in sinu maris exit à Noroso monte demissus qui campos nonnullis locis stagnat, Cui amnes alij ab eodem monte, & Rhymmicis defluentes partim cõmittuntur, partim ad Rha fluuium delabũtur. Post Daicẽ, Treltargũ uicus pergrãdis in uadoso sinu est. Item alij in eodem litore ut Mansilla, Cochinace, & reliqui appellationis barbaræ.

Mox

Mox Iaxartis ampla ostia, lateque patentia, quousque Sogdianam Curcius attigisse uoluit. Inde Iastus amnis mare influit, A quo haud procul ad auroram urbs est apud has gentes nō obscura Corassam nomine sic enim nunc uocant. Postea Nimarda pagus, & Polytmethus fluuius, id est, in multa secatus, quod Græce id nomen sonat, Aiunt enim deductis ex eo riuis agros circa serigare, Cui in orientale ostij ripa ad mare oppidum haud uetustum Amo nomine appositum est, Quo etiam uocabulo amnem hūc accolæ uocant, ipse per multam regionem fertur ripis adeo altis, ut ne torrens quidem insurgit, quod quum longe à fonte delapsus est, in desertam & harenosam terram euadit, ibique in cauernam acceptus, atque aliquandiu sub terra decurrens, cuius sonus inditium est, iterum emergit, unde in mare uadit. Postea Aspabotis ciuitas haud procul ab Oxæ fluuij ostio. Sursum uero à mari Dabana ciuitas quæ magis orientalis est, neque longe multo, in Rhibiorum gente sita. Reliqua mediterranea gentes habent, quæ ut diximus sine urbibus atque tectis alijs sunt: ut Alani (cuius etiam nominis populum in Sarmatia Europæ posuimus) & Alanorsi, & Suobenos, quibus ad meridiem Alani montes imminent, illos ad incognitam præcludentes terram. Inde ad Imaum montem Sætiani, Massæi, & Tectosaces. Et sub Alanis Aspesij montes eminent, unde amnes quidam in Iaxartem defluunt, Quorum montium occidentalia Aspesij tenent, Orientalia Galactophagi nomades qui ex lacte uiuunt, unde illis est nomen. Item orientem uersus Tapuri montes à quibus nonnulli etiam fluuij in Iaxartem perueniunt, Quibus montibus ad orientem Tapuræi habitant. Supra quos ad septentrionem magis Syabi excurrunt montes, Intra quos eiusdem nominis gens. Sunt & Anaræi ad aurorā Imao iuncti circa quos Anaræorum gens loca tenet, & Ascataneæ qui sui nominis montes superius dictos incolūt. Præterea occasum uersus iuxta oriētaliores Rha fluuij fontes Rhobosci. Sub quib. Aomani. Postea Paniardi. Sub quib. apud fluuium Canodipsæ. Et sub ipsis Coraxi. Post ad aurorā magis Orgaxi, Organzi modo in quib. & ciuitas & amnis eodem nomine. Sub Coraxis autem usq; ad Caspium mare Herymmici, sui nominis mōtes inhabitantes. Item ad ortum solis Asiotæ, Agyllæi, Aorsi, & Iaxartę magnum genus, ad eiusdē nominis amnem, Tapurosq; montes loca tenētes, uocantur autem nunc Iaxartarū sedes Turchia uetus, barbari uero Turchestan, id est Turc regio, unde pernitiosiss. pestis illa Turchorum, quæ ætate nostra orientalem iam Europæ plagā subegit, originē traxit: At quidam nostri temporis eruditi uiri (quū hoc fortasse non accepissent) uolūt Turchos esse, qui apud Mellam Thiracæ uel ut ipsi fingūt Turcę uocantur, Thyssagetibus proximi, quū in aperto sit Turchorū nationē non ex Europa in Asiā, sed ex Asia in Europā non multo ante traiecisse. Rursum sub Sætianis Mologeni. Aparytæ sub quib. usq; ad Rhymmicos mōtes sunt Samnitę. Et sub

Massæis

Massgis & Alanis mõtibus Zaratę, & Sasones: Et qui oriẽtaliores Rhymmicis montibus sunt Tybiacæ. Post quos sub Zaretis, Tibareni, Isti quos diligunt senes, suspendũt in patibulo, nam egrotatione miserrimum mortis genus putant. Deinde Iastæ gentes sunt eodem nomine fluuij accolæ. Habitant & Gandarij, & Machætegi iuxta Norosum montem. Sub quibus Cachagræ penes Iaxartas. Et inter Iaxartem fluuium & Oxios montes qui Gedrosiam ab hac Scythia ea in parte disiungunt Ariacæ tenent, et sub eis Namastæ, postea Saccaraucæ.

GEOGRAPHIAE
Commentarius VIII. Asiæ, in quo
Scythia extra Imaum montem & Seres continentur.

Cythia extra Imaum montem sequitur, alterius ad auroram, quæ nũc à barbaris Moghal, & à iuniorib. quibusdam Tartaria antiqua dicitur: Regio multa, ac multum deserta, nõ in ea oppida, nisi admodum pauca: Habitant enim eã gentes quemadmodũ & in altera Scythia scripsimus, uagæ sine sedibus ac tectis: in quib. Lactiphagi Abij, id est, duri uictus, nam equarum lacte aluntur, nomades omnes, septẽtrionalia regionis tenentes, cunctos æquitate superantes: quos Homerus mortalium iustissimos esse qui terrã tueantur dicit. Sunt qui Abios Agaunios uocẽt. Sub quibus Hippophagi sunt, id est equorum carnes mandentes. Et post eos Auzacitis regio, & in ea Auzacia ciuitas quæ nunc Saczio ab incolis nominatur, Cui ad septentrionem montes eodem nomine imminent, In quorum radicibus fons est Oechardi fluuij, qui nunc Tatar ab indigenis appellatur, unde nomen genti uniuersæ ac terræ datum uolunt, Qui hinc per Seras fluit, ut ibi ostendemus. Sub quibus autem locis iuxta oppidũ illud quod præsidio esse diximus, illis qui ad Seras proficiscunt, regio Casia est, quæ circa montes qui nomen illi dederunt protenditur, Et in ea Sota oppidum. Cui ad meridiem Chatæ populi, Chateini hodie ut creditur, à quibus Chataium regionem hoc est, Sricam nomen accepisse. Et Achasa regio, & sub ea iuxta Emodos mõtes, qui Moghali nunc dicuntur Cauranæi sunt in qubus Caurana ciuitas. est & ciuitas alia quæ Issedorum Scythica appellatur ad Emodos montes sita: Sunt autem Emodi montes extrema pars Tauri ad Eoum, qui ita (post Imaos montes) appellantur, claudũtq; hanc Scythiam à parte meridionali: Nam ab occasu Scythia interiori, & Saccis iuxta totam Imai montis diuersionem: Ab oriente

Seris

Seris per continuas ac immensas harenarum solitudines: A septentrione terra incognita. Hactenus de Scytharum gentibus.

Sericæ regionis situs.

SErica regio ultra Scytharum deserta in extremũ orientem iacet, quæ posteriori tempore nomen in Chataium mutauit, ut paulo supra in Scythia, uel Chatarum propinquitate nobilitateúe: uel quod Chatæ forte quandoque regioni dominati sunt, etsi alij sint qui ad Sinas Chataium esse dicant: Serica uerò terra sicut magna ac immensa est, ita cultorib. maxima ex parte uacua, Ex qua re urbes, in ea raræ sunt, attamen magnæ ac opulentæ, ut fama fert. Seres latine syluarum nobiles dicuntur: In quibus uermes bombices in arboribus nidum uolubilem circum se tenuissimo filo in aranearum morem texũt, in ijs oua spargunt, moriunturq́ quibus depectis efficitur sericum: quod scriptores tradunt. Genus quidem hominum mite, ac iusticia insigne: cæterorum mortalium congressum fugientes: nam commertio utuntur, quod hoc peragunt modo: Siquidem quamprimum post deserta ad eorum cultam regionem peruenitur, transitoq́ amne istha c fluente, offendunt mercatores expositas incolarum in ripis merces, nullo interprete, sed rerum depositarum precia oculis æstimãtibus sua tradunt, aliena non emunt. Quibus lex est Eusebio teste: Non occidere, non fornicari, nõ furari, non incendere thura statuis, unde nullum apud eos templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida. Gens longæua temperie ac iucunda cœli salubritate, & aëris múnda serenitate, leniumq́ uentorum flatu amœnitate. Huius itaque terræ septentrionalia quæ ad incognitam partem pertinent, Anthropophagorum gens insidet, cuius quidem sæuitia, plaga undique circum inculta ac deserta iacet, uastæ enim solitudines sunt, neq́ ab illorũ hominũ ingenijs abhorrentes, qui pecuariam exercent, propriam linguã habentes, hominumq́ corporibus uescentes, unde nomen illis est natum. Sub quibus ad meridiem Anniborum primo gens est sui nominis montibus adiacens. Inter quos & Auzatios (percurrit quippe Auzatiorũ montium pars ex Scythia huc) Sizyges sunt. Sub quibus Dapnæ, & Pilæ usq́ Oechardum fluuium cuius fontem in Scythia in Auzatiorum montium radicibus esse meminimus, Qui quum diutius perq́ inuia loca fluat, procul à locorũ cognitione progreditur: cui gentes accolunt, quæ & ipsæ Oechardæ dicuntur. Item orientalia Casiorũ montium prædictorum multam isthinc regionem pererrat, ab ijs Bautisus amnis exoritur, Qui quemadmodum Oechardus per implicitas saxorum ualles, atque ignota quædam loca transuectus, eius xitus ignoratur. Similiter apud Ottorocorram montem flumen aliud exit, de quo non aliter ac de iam dictis ostia humanis oculis absconduntur. Iterum ad orientalia Anniborum Garinæi

populi

populi sunt, & Rabannæi. Sub ipsis Asminæa regio est, Asminæis munita montib. æditis ac prgruptis, atq; adeò ut sint q dicãt ultra eos neminem unquam transisse, In qua Asminæa ciuitas est. Sub quibus ad eius radices incolunt homines qui ab ipso natali calui esse dicũtur, mares pariter ac fœminæ, simijs quoq; naribus & ingenti mẽto ex arboribus uictitantes, non enim multum est eis pecorum utpote non studiosis rei pecuariæ, sub arbore quisq; cubat, Post quos ad ortum sub Asminæis montibus usq; ad montes Casios Essedones sunt numerosum genus, qui in parentum morte lætantur: Quorum funera conuocatis ex familia uiris atque mulieribus gaudijs conuiuijsq; celebrant, laniant eorum corpora simul immixta cum pecorũ uisceribus cęsis epulando consumunt: capita purgant atq; expoliũt, auro circumornata pro poculis utuntur. Hæc sunt apud eos pietatis ultima officia: quod authores omnes, qui de gentium morib. scripsere, hoc de Essedonib. asseuerant, In quibus eodẽ uocabulo ciuitas est. Ad quorũ orientem Throani sunt, Throana oppidum inhabitãtes, cui ad orientem Sera metropolis quę nunc à barbaris Cambelech dicitur, magna sanè & opibus abundans iuxta ingentem amnem sita. Et sub ĳs Thaguri circa montem sui nominis degentes ubi Thagura oppidum, & ad eorum meridiem Aspacaræ in quibus eiusdem nominis ciuitas. Item Bætæ. Et maxime australes prope Emodos montes qui & Serici appellãtur Ottorocorræ cum urbe. Sunt Emodi montes qui hanc regionem ad meridionales partes claudunt: Siquidem ab occasu uastis solitudinibus Scythiæ: Ab oriente, ac septẽtriõne terra incognita. In hac parte prgter iam dictas ciuitates, aliç sunt ad occasum Damna, ad Bausitũ amnem Piada, item Orosana, Bragana, Solana, Daxata, & sub ĳs Paliana, & Drosacha.

GEOGRAPHIAE
Commentarius IX. Asiæ, in quo
Aria, Paropanisis, Drangiana, Aracosia, & Gedrosia continentur,

ARia regio est magna quę nunc similiter appellatur, ambusta seruoribus, desertis circundata, syluis ac montibus obsessa, ab hominib. omnino barbaris male ob tristitiã suã habitata, quibus autem locis laxatur in campos, quędam fructifera est, Idq; obiectu montiũ fit, quo solis uapor nõ toretur, atque ad habitandum minus incommoda se præbet. Vbi præter cæteras fruges uinum optimum fert, quod ad tres hominis ætates, id est, nonagesimũ annum perdurat. Item spina lachrymarum

præciosa

preciosa myrrhæ similis nascitur, accessu propter aculeos anxio quod scribit Plinius: Item frutex pestilens raphani folio, lauri odore, quo inuitati equi pene equitatu orbarūt Alexandrum primo introitu. ubi & Saphirus nigri flauiq; coloris in saxorum uenis cæditur. Hæc terra præter alios amnes, tribus magnis irrigatur, Ario, Toncleto, & Arapene: circa quos frequenter cultores cōgregantur: Arius à quo regioni nomen, quem quidam Argaum uocāt, Fontes habet in Paropanisadis montibus, ex quibus missus in occasum fertur, ac pene media regione, Ariam ingentem lacum siue paludem à se denominatam infunditur, Qua egressus, rursum in septentrionem cōuersus regionem multam pertransit, quò quū in harenosam ac desertam terram incidit, absorbitur, Vnde paulo iterum exortus, inter Saphiorum montium petras multas in partes diuisus, ac inde expeditus, quasi uictor in alienam terrā intrat, unde in Margum amnē influit, quidā in Hycanum pelagus euadere, nauibus uehendis sufficiens. Comprehenditur Aria. A septentrione Margiana, & parte Bactrianæ: Ab occasu Parthia, & Carmania deserta: A meridie Drangiana per iugum longissimi montis Bogoi: Ab oriente Paropanisade in aluco Sindis fluuij per loca ue hementer arida delabentis. Cuius regionis septentrionalia sub Saraphijs montibus Nysæi & Artaueni populi habitant, Sed per Nysæos Arius non Ochus fluit, quemadmodum Strabo uult, si Ptolemæo attendimus, nam diuersissimi, non solum fontibus uerum etiam lapsu prætereunt: & qua Arius Sariphios perfringit montes, ea in parte Nysæos ipse ponit, Artaueni regiuncula, uitis, lauri, buxi, pomorumq; omnium fertilis est. Quę autem sunt iuxta Parthiam & Carmaniā desertam Masdorani tenēt. Quę ad Margianam Cæsirotæ. quę uerò ad Paropanisadas Paurati. Sub quib. Obares. Quæ autem interiacent tenent Drachemæ. Sub quibus Etymandri. Postea Borgi. Et ultimo ad meridiem loco Scorpiophera regio, ob id dicta, quoniam uim magnam scorpionū fert. In Aria ciuitates, & uici sunt ad septentrionem, Dista, Nabarisq;. ad Arium amnem, Taua, Augara, & Bitaxa urbs, Siphara, Samargana quæ nunc Samarganth dicitur, ciuitas regia atq; ingens in sinistra Arij amnis sita. Item Rhaugara, Zamuchana, Ambrodaxq;. sub quib. in media regione Bogadia, Varpua, Orthianaq;. in Arij lęua, Chatricha, Chaurina, Babarsana, Capotana: Et penes Arium Phoraua, & Godana, & Artacauna urbs à cōditore dicta, ab Antiocho iterum munita sex mil. pass. ambitu. Mox Alexandria oppidum à Leonato conditum iussu Alexandri in finibus gentis quatuor mil. pass. in circuitu, quod Arius præfluit, neq; procul ab Aria lacu. Inde Astanda, Taucia na apud Arium. sub quo Sasca, Sotira oppidum, Orbitana, & Nisibis ciuitas in Arapenis fluuij ripa in parte orientali. Ad meridiem uerò Aria ciuitas Ario amne infusa. Mox Paracanaca, Sariga, Cotaca, Darcama, Zimyra, Astasama, Tribazinaq; ad Tontletum amnem.

Paropanisidis regionis situs.

PAropanisis regio ita uocitata quoniã insulæ speciem præbeat, nam magna ex parte aquis fluuiorum præcingitur, à quibusdã nunc Dacha dicitur, ignobilis indigenarũ uilitate, inculti, sordidi, inhumaniq; quã irrigare Dargamanẽ fluuiũ ante designauimus, in media penè regione exortũ, Cui antequã ex hac terra exeat Gograuaamnis miscetur in Pauræis natus mõtibus. Sed uegetatur regio præcipuè Paropanisade magno flumine à quo loci nomen est, in eiusdem nominis mõte exorto in Coamq; circa Indiam influẽte. Terminatur regio ad septentrionem parte Bactrianæ in Paropanisadis montibus: Ab occasu Aria: A meridie Aracosia secundũ Pauræos montes: Ab oriente parte Indiæ. Gentes in hac sunt septentrionem uersus Bolitæ agrestibus fructibus uiuentes, pauperrimi quippe sunt. ad occidentẽ Aristophyli: ad orientem Ambautæ nomades: ad meridiẽ Paræetæ iuxta eiusdẽ nominis montes: quib. planities subiacet fertilitatis inclytæ: Media aũt terra Parsij. Ciuitates pagiq; in ea sunt. Parsiana ad Arctum magis & in ripa Dargamanis Artoarta. Mox ad aurorã Barzaura, Catisa, Baborana, Drastoca. Sub qua Gazaca ciuitas. Et iuxta Dargamanis fontes Naulibis gentis metropolis. Inde Cabura quæ & Ortospana ciuitas. Et ad Gograuam amnem Parsia oppidũ. Item Doroachana, Tharbacana, Bagarda, Lacharna, & Arguda.

Drangianæ regionis situs.

DRangiana regio, ab incolis nunc Segesten dicitur, Homines Persarum more uiuentes: uini copiam non habent: apud quos plumbum nigrum nascitur. Habet ad septentrionem & occasum Ariam sub monte Bagoo: Ad meridiem Gedrosiæ partem per montes Bætios: Ad orientem Aracosiam. Cuius regionis latus quod apud Ariam est Darandæ populi tenent: quod apud Aracosiam Bætij. Pars autem quæ interiacet Taracena appellatur. Diuidit hanc regionem Drangius amnis à quo ipsa denominabatur, oritur ad septentrionem in Bagoo monte in austrum fluens, Arabe altero recipitur, Cuius ad fontem Prophthasia ciuitas est, clara inter suos ac diues. Item ad occasum Rhuda. Et sub dicta ciuitate, ad flumen, Inna, & Aricada. Rursus ad occasum sub ijs Asta, Xarxiara, & Nostana fluuio apposita. Vltra quem Pharazana, & Bigis, & Ariaspa oppidum celebre, penes flumen. Mox Arana.

Aracosiæ regionis situs.

Aracosia regio, cui ciuitas tum florens, & fluuius eiusdem appellationis nomen dedit, nunc uerò simul cum dicta Drangiana (nam pro una modo à barbaris habentur) Segesten uocatur. Montana pene tota urbibus rara, sed frequens uicis, qui rerum omnium copiosi sunt præter oleum quo carent, nascitur in ea finitimisq; montibus Myrrhina lapis, non Indicæ præferenda. Huius fines sunt à septentrione Paropanisadum terra: Ab occasu Drangianorum: A meridie Gedrosiorum iuxta Bætiū montē. Ab oriente pars Indię. Oritur in hac circa septentrionalia regionis Erimanthus amnis, paludem efficiēs quam Aracostenam appellant, qui ad auroram conuersus Indo committitur. Vocantur autem qui ad septentrionem loca tenent Pargyetę, & Cantazes magi. Et qui sub ipsis sunt Sydri. Post quos Rhoplutæ, & Eritæ: In quib. inter alia oppida, Azola est non longè ab Erimanthi fontibus. Inde ad orientem Phoclis. Sub qua Arbaca oppidum, & Aracotus siue Aracosia ciuitas, quam regioni nomen dedisse fama est Cyra ante uocitata à Semiramide condita penes Erimanthum amnem. Item ad eundem Alexandria ciuitas à conditore nominata, Sindracha ante, quæ in pristinum paulo post nomen rediit. Mox Rizana, & Coaspa ciuitas insignis. Sub quibus retro ab amne Sigara, Asia, Dammana, & Gammaica. Mox Maliana Erimantho apposita.

Gedrosiæ regionis situs.

Gedrosia regio, à barbaris hodie Charman dicitur, sonat enim eorum lingua id uocabulum deserta, nam parum differt à uicina Ichthiophagorum terra in Carmania: quum sępe sterilitate opprimatur, quapropter anni fructus in plures annos recondunt. Per quam Alexander iter faciens penuria laborauit: Terra aquarum inops, licet æstate imbres habeat: solis ardoribus obnoxia: & harenarum profunditate difficilis, quæ uelut mare à uentis in cumulis agitantur: In iis herba quędam nascitur in qua serpentes occultantur à quibus icti illico moriunt. Fertur quandoque Gedrosia ex tempestiua pluuia deserta, multitudinem aranearum scorpionumq; ferente, tantam enim bestiarum copiam excreuisse ut morsibus pestiferis incolæ patriam deserere & ad alia loca confugere cōpellerentur. Arborem quoque lauro similem terra hæc habet, qua gustata iumenta omnia, ut scribit Curtius, cum spuma in morem cōmicialis morbi mortē incurrunt, Item spina quædā fructibus in terram fusis quemadmodum cucumeres succo plena, cuius aspergines in quodcunque animal incidissent id oculis capiebat. Fert quoq; & aromata præcipuè nardum, & myrrham. Tenent regionem nonnulli populi in quibus Arabiti sunt pagos iuxta mare inhabitantes. Dein circa Carmaniam Parsiræ. Et quæ

uersus Aracosiam Musaranæi colunt. Medium autem regionis Paradena uocatur, & quæ sub ipsa est Parisena. Post quæ ad Indum amnem sunt tenent Ramnæ, Quorum qui ad mare degunt & qui præcipuè Arabim amnem accolunt casas ex magnorum piscium ossibus fabricant, Exeunt è mari pecori similes beluæ in terram, atq; ibi radices fruticum pastæ remeant, inter quas equorum quædam asinorũ & taurorum capitibus sunt quæ depascuntur sata. Qui uerò interius atq; à mari longè habitant tuguria struunt fastigiato cacumine, foramine uno ad lumen relicto. Protenduntur mõtes per medium regionis qui appellantur Arbeti à quibus Indo admiscẽtur profluentes quidam. similiter à Bætrijs montibus. Hæc regio terminatur A septẽtrione Drangiana & Aracosia: Ab occasu Carmania: Ab oriente parte Indię: A meridie Indico pelago. Post itaque Carmaniæ orientalẽ finẽ Arabis siue Artabis flumẽ in mare exit, quod Berbarũ accolæ uocant, Magnus quidem ac lõgè à superioribus locis defluit, nam ex aquilonaribus partibus originem trahit, qui medio incursu Drangiumalium fluuium in se recipit. Post autem Arabis ostium Rhagiana ciuitas est. Mox mulierũ portus, & Cosamba, & Rizana pagi: Cui litori obiacent insulæ Asthea, & altera Bibla, ubi in mari maxima conchilia, muricesq; eximiæ magnitudinis nascuntur: Capiturq; in alba testa lapis margarita, quæ in ostreis locum cordis dicitur obtinere: tertia est Codana ingens insula Plinius peninsulam dicit, magna ex parte deserta, marinis beluis noctu insurgentibus. Huius obiectu uastus recessus efficitur terrę Indiæ, quo Canthicolpus, id est flexuosus sinus, & Barigazenus alter excauantur, qui pro uno habentur duodecim dierum & noctium remigio nauigatus Ptolemæo regi: quando nullius aurę recipit afflatum, huius loci quiete præcipua ad immobilem magnitudinem beluæ adulescunt. In mediterraneo uerò atque longissimè à mari (habitatur enim raro) prope Arabis fontes Cuni ciuitas est. Dein Badara ad extremum Arbetorum montium septentrionem uersus. & Musarna eius gentis caput. Item ad orientem magis Soxtra, & Cottobara. Sub quibus in radice montiũ Omiza, ac inde procul uersus Indiam Parsis, & hęc gentis suę metropolis, ad amnem ex Arbetis collibus in Indum defluentem sita: Mox ciuitas Arabis nec longè à Praside est.

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE Commentarius X. Asiæ, in quo India intra Gangem fluuium cum insulis sibi adiacentibus continetur.

Ndia terrarum maxima, in duas regiones, Gange flumine interluente dirimitur: quarum altera, quæ occidentalis est intra Gangem dicitur: altera ad orientē magis, extra Gangem cognominatur. In sacris autem uoluminibus illam Euilat: hanc Seriam uocitatas legimus: nunc uerò ab incolis, quæ occidētalis ac intra Gangem est Hynd id est, India appellatur. Illi uerò qui ad eam ex Ægypto nauigant in partes tris diuidunt, hoc est, in inferiorem, in mediam, & in superiorem: Prima India siue inferior, Caiserat nuncupatur, à fluuio Indo usque Barum amnem, nomen adhuc retinentem. Media, Minibar, ad alium Chaberitem nomine, nunc Maber, superior Maabar, inde ad Canc, id est, Gangē emissa: quæ nomina ad extremas regionis partes non tamen perueniunt, ob terræ uastitatem. Quæ ad septentrionem uergit, ignoratur enim quibus nunc nominibus partes illæ appellentur nisi India. Orientalis autem India quam Seriam uocitari diximus, nunc Macyn siue Magín ab ijs qui eam incolunt denominatur. In hoc terrarūm tractu ex fluminū excrescentia campos inundari quemadmodum in Ægypto contingit: plura enim flumina ingentiaq; nauigijs apta ex fontibus montium ad septentrionem uergentium in campestria decurrunt: Ex qua re nonnullæ urbes in aggeribus constitutæ sunt, atque adeò ex hoc fœcunda humo quod bis fructum in anno ferat: ob quam causam nunquam India famem sentit, aut raro inopia premitur. Fructus insuper arboreos multos gignit, uariæ enim arbores & omnis generis atque ingentes ibi nascuntur, adeò ut quinque stadiorum umbram nonnullæ faciant: Et quam ficum uocant, sub qua homines morari solēt, quippe magnitudine uehementer excellit, folium pelta non minus habet, fructum admodum paruum magnitudine ciceris ficui similem, ac in quibusdam earum lanam prouenire, ex qua sindones texuntur: Vnum tamen peculiarius, uidelicet Hebenum, nusquam alibi nasci, licet Herodotus etiam in Æthiopia, ut ibi retulimus. Duo genera eius, rarum id quod melius, alterum fruticosum tota India dispersum: Passim etiam quæ piper gignunt iuniperis nostris similes, quanquam in fronte Caucasi, his locis imminentis, solibus opposita gigni eas tantum aliqui tradidere. Non est huius arboris radix, ut aliqui existimauere, gingiber, quanquā sapore simile, quod syluestre gētibus suis est. Est et

gariophilon, nam & in India gigni tradunt & myrrhæ arbusculum, hoc solum cæteris regionibus peius fert. Et in præruptis petris arbores ex quibus thus exudat: Et item aromatum species aliæ multæ, nec non magnæ arundines, quæ mel sine apibus gignunt candidũ in cuiusdam gũmi modo, dentibus fragile, amplissimum nucis auellanæ magnitudine, quarum radices dulces sunt, sicut & in reliquis ubicumque ad meridiem palustribus quibus dulcedo præcipua inest quæ magnam copiam uictui hominum præbent. Vites etiam hic prouenire, sed admodum paucæ, ac locis paucis, quo fit ut ex palmis uinum exprimant. Multa præterea medicamenta, tum herbarum, tum radicum, alia salutaria, alia noxia. Neque minus uarijs ac multiplicibus metallorum generibus fœcunda, quam fructibus atque animantibus est. Nascitur enim in ea ingens auri & argenti uis: non parum quoque æris ferriq; & Oricalchi, ut author est Diodorus: Quamuis Plinius neq; æs neque plumbum habere dicat, gemmisq; suis ac margaritis hoc permutare: quas mare litoribus infundit: Nam Propertius:

Arma deus Cæsar dites meditatur ad Indos
Et freta gemmiferi findere classe maris.

Similiter & alij.

Habere quoq; Indiam in partib. maxime australib. cinnamomũ, nardũ, & alia aromata, quemadmodum Arabia, & Æthiopia, quum ijs sole persimilis sit. Animalia tamẽ tam terrestria quã aquatilia apud Indos, quàm apud cæteros maiora sunt, ut elephantes, cameli, leones, canes, & alia uarij generis. Sed & animalia quæ apud nos mitia sunt, apud illos magna ex parte syluestria, equos ibi unicornos esse, ceruinis (ut aiũt) capitib. & boues unicornes solidis ungulis, bicornes tricornesq;, simiæq; cãdentes: Cameleon, figura & magnitudo quasi lacertæ, solus animaliũ nec cibo, nec potu alitur, nec alio quã æris alimento, alioquin & coloris natura mirabilior, cuicumq; enim adhæret, præter rubro candidoúe in eum mutatur. Item multitudo Cercophythecorum, & formicarum quæ auriferæ dicuntur, aliæ pardi pelli persimiles, aliæ rubeæ uulpibus non minores mira celeritate. Similiter & multitudinem & malitiam serpentium esse, qui ex campis in cauernas fluuiorum inundationibus feruntur, ubi aquis extinguntur quod nisi contingeret, regio deserta esset, quorum prauitatem periculosam esse magis. Sunt enim quidã longitudine palmari, nihil horum tam infestum homini, inueniuntur in uasis, in tabernaculis, & in sepibus occulti: Sunt & alij nimia magnitudine, adeo ut Nearchus dicat, se uiperam ibi uidisse 16. cubitorũ: Item scorpios pennatos magnitudine admirabili, & alia huiuscemodi multa ut apud Plinium, & scriptores alios legimus. Aues præterea uariarum specierum, & inuisæ cæteris nationibus in quibus aliquæ sunt (omissis psitacis) ad imitandũ humanæ uocis

sonum

sonum dociles. Item multa ac miranda & penè incredibilia de syluestrib. hominibus à Græcis maxime authoribus narrata, quæ quum fabulosa ac fide caritura uideantur, apud scriptores ipsos relinquere potius, scire cupientibus quam scriptis nostris inserere maluimus. Præterea lapides præciosos non solum mare expuere, sed etiam regionem mediterraneam parere, sicut in suis locis manifestabimus, ut adamanta, carbunculum, Saphirum, ametystum, Beryllum, Carchedoniumq́, & Achatem qui nunc nemorũ, nunc animalium facies ostendit. Flumina quoq; auri micas deferre, quæ stagnantia sparsum per campos aurum relinquant. Indorum complures sunt gentes lingua inter se dissonę quibus omnib. color Æthiopico proximus, Quarum aliæ alijs moribus ac institutis uiuunt: alijsq; ornamentis ac dissimilibus utuntur. Sunt quippe circa corporis habitum non parum curiosi uarijs uestiti coloribus ornatus gratia: pedes soleis, & capita linteis muniti iniuria magis caloris quam frigoris, lapilli ex auribus pendent: non comam sed barbam nutriunt: Cæteris in rebus frugales sunt: legibus utuntur non scriptis, literas enim non norunt, sed memoriter omnia administrant: Sponsus & sponsa se mutuo eligunt, neq; una uir contentus est, sed plures singulis solent esse nuptæ, Quarum ea quam plurimum ille dilexerat, mortuo uiro unà cum eo comburitur: Quibus omnibus præter Gymnosophistas, nõ solum cum uxoribus uerum etiam cum matribus & auis, cum filiabus & nepotibus atque in propatulo copulare consuetudo est, etiam quibusdam cum feris coire: quorum mixtos & semiferos esse partus, horum plurimi inde harenis aut montibus per deserta ueluti in mari insulæ circumdantur. Hæc in summa de uniuersali India: hinc ad particularia deueniemus.

India intra Gangem situs.

INdia intra Gangem spatiosa admodum regio est, cuius pars quæ ad septentrionem uergit, sub montibus qui ibi imminent, tota deserta iacet: uastis syluis, inuijsq; nemoribus impedita. Vbi serpentium aliarumq; ferarum ingens modus. Quæ ad meridiem spectat, multos montes ac magnos continet, quorum magna pars arboribus & ijs quæ uirent spoliata est: Quæ uerò media satis plana atque campestris excurrit, multis inclytisq; amnibus irrigua multis ac pulcherrimis arboribus consita, quæ placidum per campos iter agentibus præbent. Terminatur hæc India à septentrione Imao monte iuxta Sogdianos & Saccas: Ab occasu Paropanisadum regione, & Aracosia, & Gedrosia: Ab oriente Gange fluuio: A meridie Indico pelago, haud minus decies centena millia passuum præternauigatione: Quod litus palustre ferè totum est, prę sertim circa fluuiorum ostia propter limũ quem uehunt, nam quum marini fluctus præualent, licet non impetuosi uehementer sint, retorquentur cursus eorum, quo fit

quo fit ut in litore stagnent. Quæ ora ad hunc modum se habet. Post Gedrosiæ ultimum ad orientem terminum, Syrastrena prima Indiæ regiuncula in sinu Canthicolpo extenditur, ubi locus Naustathmus, id est, nauium statio patet. Mox Indi ingentis fluminis ostia in mare erumpunt, quorum extrema duo (sunt enim septem numero) Patale, nam insulam faciũt Ægyptio deltæ persimilem, quod ait Strabo, Plinius uerò amplissimam insulam Prasianam, & aliam minorem Patalenam: Quorũ ostiorum primum ad occasum Sagata appellatur, secundum Sinthum, tertium Aureum, quartum Cariphi, quintum Sapara, sextum Sabalessa, septimum ac ultimum ad auroram Lombare. Contra Sagatam haud procul in mari iacet insula quæ Patalis similiter uocitatur quam Alexander cõdidit, locum nauibus recipiendis aptum celeberrimo portu. Post quam duæ aliæ angusto freto discretæ ad orientem sub ijsdem ostijs sunt, Quarum occidentalior Chrysa, id est, aurea: Orientalior Argyra, id est, argentea, idq; à re ipsa, nam metallis fertiles esse dicuntur, auro præcipuè. In continente ciuitas Bardaxima Lombare ostio imposita. Hinc terra longè ad austrum se laxat, cuius litus occidentem spectat: In eo primo Syrastra uicus, nomen à regione in qua est habens. Deinde in sinu Menoglossum emporium, nunc Mangalor à barbaris uocitatum, cui Mophis amnis in mare uadit. Ad orientem autem ultra Mophidem secundum mare Larica est, In ea Pacidara uicus: & Nomadus longissimus fluuius, nunc Amadauhena uium capax ex Vindio dimissus monte ꝗquo penè tractu cum Indo, qui medio in cursu Sardonico obiecto monte scinditur, quod dextrum fit Mophis appellatur, pariter in mare neq; inter se longè cadẽtes. Cui Baraca opponitur insula. Item Baleon promontorium longè admodum in mare occasum uersus prominẽs, Quo circumflexo in sinu Barygazeno Camanes ciuitas est cum fluuio modo Combayth ab incolis dicitur, emporium nobile, cui optimus subest portus. dein Nusaripa, Pulipulaq;. Et à mari paulo in occidentali Namadis ripa. Barygaza emporium à quo sinui nomen inditum, nũc Amadauhe ab amnis nomine cui adiacet, ab incolis nuncupatur, magna ac diues in fertili solo sita, portum habens ad res Indicas accommodatissimum. Deinde in Ariaca Sandanorum regione iuxta mare Suppara oppidum, Gaoris amnis, Dunga oppidum, Binda fluuius, & Simylla promontorium alterum cornu dicti sinus, in cuius radice emporium est sui nominis Tymulla ab indigenis uocatur. Hinc iterum litus meridiem respicit, in quo Balepatna uicus, & Hippocura ciuitas regia. Contra quod litus in mari procul admodum Milizigiris insula est. Dein uirorum piratarum sinus panditur, ex quibus qui oram maris incolunt, æstatem totam in mari cum coniugibus ac liberis agunt (naues supra centum habere dicuntur) mercatores obseruantes, quos quum interceperint præter sua quæ ui auferunt illis nihil mali inferunt, illæsosq; dimittunt, In ijs ci

uitates

uitates ad mare sunt, Mandagora, Cui in mari procul insulæ sunt, Pepe-rina: Trinesaq́ ad orientem magis. Item Bizantium, & Chersonesus. Cui ad orientem Nanagunna fluuius in mare it, originem à Vindio deducẽs monte, ingens ualde, Qui etiam non multo cursum suum ab iam dictis ua riat, sed antequam in mare prorumpat in duos dissilit amnes Gaorum & Bindam dictos. Vltra uerò Nanagunnæ ostium Harmagara, & Nitra hoc emporium est, unde Limyrica inchoat regio, cuius oræ Tyndis ciui-tas. Bramagaraq́. Cui Calæcaria promontoriũ imminet, & Muziris em-porium Pseudostomo, id est, falso ori adiacẽs: est enim Pseudostomus a-mnis à Bettio monte defluens: Item Podoperura, Semna, Cereura, Baca-resq́ oppida. Et Barius flumen à dicto monte fluens in mare hic decidẽs, Limyricam ab Aiorum regione, quæ deinceps sequitur dirimens, Cui o-stio Melcynda oppidum magnum imminet. A quo parum Elaccon em-porium est: Cottiara metropolis, & Balbala, & ultimo loco Commaria promontoria, & eorũ nominis ciuitas, Vnde insinuatur Colchorũ litus, nam & hic nomen Colchicum quemadmodum apud Pontum sonat, quod appellatur ab emporio Colchi in eo octo millia passuum ambitu in signe ualde: Hinc ad occasum Soficurei oppidum: Et ad orientem Sole-nis fluuij ostia habens, ex Bettio delabens: habitant sinum natio Careo-rum Colymbesis pinici appellati, quoniam natatores accerrimi sunt. Trans autem Solenem Cori promontorium quod & Calligicum dicitur in altum protendit, quo Agaricus inflectitur sinus, Nomen ab urbe Aga ri nunc Oriza habens, haud procul à monte: Cui orientem uersus Salur emporium est: quæ ora, Pandionis, id est, uniuersalis regionis est. Postea Batorum est litus, in quo Nigammus metropolis, Thelchyr, & Curula ciuitas: ubi piscatio margaritarum: In eius agro arbores absque fructu proueniunt folijs cubitorum sex longitudinis totidemq́ fermé latitudi-nis adeò tenuibus ut complicata pugno contineantur, quibus pro char-tis in scribendo utuntur, proq́ capitis aduersus imbres tegumento. Hinc Paralia est regio in qua Soreti populi circa litus, & in ijs Chaberis ciuitas cum fluuio, unde Aloës lignum educitur, Fluuius non exiguus ab Adisa-tro decurrens monte, ostio portuoso. Postea Sobura emporium. Deinde quæ Aruanorum sunt, ut Podyca emporium, Podephetan modo à bar-baris. Et aliud Melanga nomine prope Tynam flumen ad ostium. Indeq́ Thenasseris urbs cuius circumstans regio Elephantos nutrit. Cottis, & Maliarpha emporium deinde. Postea Mæsolorum à Mæsolio amne co-gnominati eos ab Aruanis seperans, cui ad ostium Cantacossyla empo-rium est, Coduraq́ & Alosinga emporium famosissimum siquidem pe-nes se portum habet Apheterium olim, nunc Zeython ab incolis, Vnde quibus Auream Chersonesum, & alias Eoi maris insulas percurrere in a-nimo est, soluunt: pauci tamen sunt, ex ijs præcipuè qui ab Æthiopicis,

uel Arabicis litoribus illhuc nauigent, quamuis complures naues ad Taprobanem usq; perueniant. Hoc loco rupes in coelum attolluntur magnā partem litoris insidentes. Quibus superatis Gangeticus spatiosiss. sinus aperitur: in cuius medio quinq; latiss. ostijs Ganges in mare influit à quo nomen sinus accipit: In quo post æreas rupes Palura ciuitas est. Mox Nanigæna, Catticardamma, Cannagara. Et post eas Menada fluuius in mare exit, ex Aureis montibus descendens, Cui ad ostium Cottobara, & Sippara oppida, Tyndisq; fluuius nobilis, fontes in Vxento monte habens. Et ab eo haud procul à litore Mapura ciuitas, Managaraq;. Et paulo post Dosaronis fluuij ostium huc ab Vxento emissus. Item Cocala pagus, & Adamas fluuius quem Vxentus mons emittit, in quo in aurarijs metallis Adamas reperitur, & Cosamba oppidum. Inde Gangis ostia, quorū occidentalius Cambisum: Alterum Magnū: Tertium Camberichum, iuxta quod Tilogrammū ciuitas est: Quartum Pseudostomū: Quintum quod ad aurorā est Antibola uocat: licet septimū esse Mella dicat: Nec desunt qui unum tantū ostium habere uelint, quanquā omnium Indicorū fluminum maximum sit. Hactenus Indiæ maritima ora. Nunc ea quæ in mediterraneo habentur. Sub Imao itaq; siue Caucaso monte regionem à septentrione terminante, occidentaliores sunt Lambatæ gentes nomades penè omnes, & qui nihil memoriç dignum apud se habeant præter quietam uitam: Est in ijs Cardusa oppidū, quod Alexander ad Caucasum montē constituit: Horū montana ad usq; Comedorū montes protendunt (sunt enim Comedç gens immixta Saccis ut ibi ostendimus) Supra quos Lambatas, hoc est in Imao monte Coa clariss. fluuius fontes habet, quē nōnulli Coaspem ut Curtius, alij Cophen ut Mella, ac Dionysius: splendenti gurgite Cophes. loquens de hoc flumine in Indum exeunte: Nos autem legimus in Hebraicis quæstionib. Indum fluuium, de quo statim dicemus, ab Hebræis Cophenen uocitatū, uolentes fortasse Cophen siue Coā ab eius fontibus usq; in mare nomē continuare suū: Nam postquā longiss. interuallo per abrupta loca & aspera diu deuoluitur, aliaq; nauigabilia flumina secū ex Paropanisadis trahens, ut Saddarum, Parospum, & Sodinū in Indum se mittit. Vltra aūt Coam uersus auroram usq; Suastum amnem Suasteni, quos quidam Astacenos appellāt, loca tenent, in quib. Astaco ciuitas gentis caput: Et altera Beira opulenta satis. Oritur Suastus supra has gentes in rupib. Imai montis, qui Coç antequam in Indum influat committitur. Inde post Suastū ad Indum usq; Daradræ siue ut alij Derdæ mōtani sunt, armentorū curatores, Quorū terra auri, & argenti fertiliss. est: nam ut scribit Megasthenes colles quidam in ijs sunt 300. & 70. mil. pass. ambitu, in quib. aurifodinas esse quas formicæ effodiant: Quod Propertius tradit:

India cauis aurum mittit formica metallis.

à quib. hyberno tempore erutum aurū Indi furantur, æstiuo feruore conditis

ditis propter uaporē in cuniculos formicis, q̄ tamen odore sollicitæ pro- uolāt, crebroq́ lacerāt, quāuis præuelocib. camelis fugientes, tanta perni- citas feritasq́ est cū amore auri, magnas quippe in hac terrarū plaga esse paulo ante meminimus. Inueniī etiā in daradris Chrysocola lapis auro si- milis, nam & in aurarijs metallis, & argentarijs inuenitur, etiam in plum- barijs, laudabilior tamē prima, ad pumicis duriciē. Apud hos Nora urbs est, & Mazaga quæ situ & opere munita redditur, amnē torrentem ad ori entem habēs qui præruptis utrinq́ ripis aditū ad ipsam impedit, similiter ad occasum & meridiē rupes præaltas, quàq́ desinit fossa obiacet 4. mil. & 500. pass. murus urbē cōplectitur. Supra quos in eodē monte, quo reli qui amnes Indus quoq́ fontes habet, licet Mella ex Paropaniso fluere di- cat, mutauit tantū nomen, non autem montē nam eodem iugo continua- tur, quem Plinius sequutus est, Inter quos fontes & Mazagā urbem Aor- nis petra est in campo iacens, aliquando ab Hercule frustra obsessa, Quā Alexandrū apud Curtiū cepisse legimus, arasq́ in ea Mineruæ ac Victo- riæ locasse, p̄ceps undiq́ & abrupta, cuius summa in acutū cacumē exur gūt, eius radices Indus subit, præaltis ripis atq́ asperis, cuius ab altera par te uoragines eluuiesq́ immensæ sunt. Indus Sindus quondā, nūc Hynd ab accolis appellatur, à quo dein ad orientem omni fermè terrę tractui no men inditum esse constat, Fluuiorum omniū qui ad hanc plagam labunt maximus, Nam & Gangem penè magnitudine exæquat, statimq́ ortus, maior principio fluit, quā eorum ullus sit, qui in Asia nascitur, Procedens uerò 5. mil. pass. latitudine fit, concipit enim pluribus alueis undam, lon- gissimoq́ spatio trahit, Nam teste Strabone 15. flumina memoratu digna in se recipit, Plinius uiginti, alij plures, ex quibus omnib. ubi auctus est ad sex mil. pass. dilatatur, quidā duodecim. Circa quē multæ gētes, multæq́ urbes, atq́ habitationes reliquæ sunt, qui ubi sæpe aliquot magnis flexib. saxis impeditus quibus crebro rejicitur, ad occasum modo, modo ad or- tum se euoluerit, rectus dein solidusq́ descendit, donec ad lęuā dextramq́ se deducens per regionem qua non pluit longe in mare exit, Qui gelidior, quàm cætera Indiæ flumina sunt, aquas uehens colore maris haud multū abhorrētes. Non solum agros quum se superfuderit lætificat, & mitigat, sed eos etiam conserit, mangnā enim uim seminum secum frumenti simi lium dicitur deportare. In hoc ait Aristobolus crocodilos (licet non mul- tos) inueniri, nec hominibus infestos, Cætera uerò animalia (quę plurima sunt) eadē in eo gigni, quę in Nilo, præter Hippopotamū, Onesichritus, & eum in Indo nasci affirmat, cui assentit Philostratus, ac tales in Indo es- se flores quales in illo sunt, Post itaq́ Indum Hydaspis, & Sandabalis & Tuadris amnes, omnes à præfato descendunt iugo, qua in parte Caspiria uel Capisęna regio extendiī, uerum Sandabalis in Tuadrū Tuadris in Hy daspem exit, Hydaspis uerò haud longè ab Indo in Zariadrū alio nominē

Acesinem influit, licet Dionysius, Acesinē in Hydaspem fluere dicat. Denominatus ut ait Luctantius grāmaticus ab Hydaspe antiquiss. Medorū rege, qui aurū uehere dicitur, asper sanè & hybernis tumens imbrib. ita ut magna parte ruptis aggerib. sibi uiam efficiat, 4. in latitudinē stadijs diffusus profundo alueo, & nusquā uada aperiente, speciem maris affert, nec pro spacio aquarum late stagnantium impetum coercet, sed qua in arctū coeuntib. ripis, torrens & elisus fertur, occultaq; saxa in se ostendens plu ribus locis, unde repercussæ ripæ terribilior facies est, In cuius amnis medio insulæ crebræ sunt, sed una amplior cæteris syluestris, in quam crocodili interdiu ad solem exeunt, nam & in hoc bestiæ illæ uiuunt. Inter quem & Acesinem erat Porri Indorum regis terra, multa sanè & opulenta 300. ciuitatum, quē Alexander bello uicit. Zaradrus autem uel Acesines magnum & ipsum flumen est, atq; Hydaspe multo maius longe per cōualles & fragosa loca ex eodem delapsum mōte, quo cætera flumina, Vbi in Indum cadit magno motu amnis uterq; colliditur, quippe Indus asperū es influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedūt, Circa Acesinem harundines proueniunt folio non longo sed salici simile, magnitudine præstantes atq; robustæ ita ut uicē hastarum præbeant, Item & ficus, exilia poma semper ferens, ut paulo antè, nam huiusce generis arbos maxime circa hunc amnem gignit, bina stadia umbra celsitudine iacitur. In montib. uerò ubi oritur, magnitudinis inusitatæ serpentes sunt, & Rhinocerotes rarū alibi animal. Post aūt Caspiriam regionem, alia ad orientem magis est Cylindrina nomine, siue eam Catheā dicamus ut quidā uolunt, Sopithis cognomine, quæ sub Zariadri & Hyarotis & Hypasis & Diamunæ & Gangis fontibus iacet, ubi syluæ propè in immēsum spatium diffusæ sunt, procerisq; & in eximiā altitudinem editis arborib. umbrosæ. Hic quoq; serpentium magna uis squamis fulgorē auri reddentib. uirus haud ullum magis noxium. Vbi & in monte quodā natiui sales effodiuntur, qui toti Indiæ sufficiant, in quo lapidicinarū modo ceditur renascens, maiusq; regium uectigal ex eo esse quam ex auro atq; margaritis, ut ait Plinius. Item auri & argenti metalla, Et in eadē etiam canes esse ad uenandū nobiles, leonib. maxime infesti, hinc per desertū Hyarotis fluuius labitur, Veneri dicatus, cuius fontes in agro scatent. estq; à principio statim nauigabilis, paululū uerò procedēs, nauibus inuius est, petræ namq; superiori ex parte acute atq; inter se densæ sub aqua latentes ab alueo prominent, quib. innauigabilis redditur, in eius ripis arbores nascuntur à quibus unguentū distillat, quo in nuptijs Indi perungi consuescūt. Cui & nemus iungitur oppacū arborib. alibi inusitatis agrestiumq; pauonū multitudine frequēs. Et in fluuio pisces quos pauones appellant colorib. uarij, aquæ uerò fluuij in paludes dispergunt, Philostratus in mare unico ostio deferūtur, pernicioso admodū ijs qui nauigādo nimiū adhæserint. Hypanis deinde fluuius Veneri et

hic quoq;

hic quoq; dicatus, transitu difficilis, nō spacio solum aquarū sed etiam saxorū congerie, quib. conuoluitur, A quo ad Gangē 10. dierū per campestres & uastas solitudines etiā Indis ipsis ignotas, iter est, bestijs fœtas, dites tamen terra, & opib. abundans, Hypasis tandē Soæ fluuio ex Vindio monte profluenti iungit, simulq; in Gangē labuntur. ultra quē cauit Alexander progredi, unde Solinus Hypasis fluuius nobilis, qui Alexandri magni iter terminauit, sicuti aræ in ripa eius positæ probāt, quas 12. fuisse Curcius scribit, ex quadrato saxo monimentū expeditionis suæ. Post Hypasim Dyardenes effunditur, minus celeber auditu, quia per extrema atq; inuia propē regionis currit, cæterū non crocodilos modo uti Nilus, sed & delphines, & ignotas peregrinis beluas alit, quē Ethimāthis post eum crebris flexib. subinde curuatus excipit, unde ab accolis ad irrigandos cāpos carpit, ea causa est quur tenues reliquas iam sine nomine in mare emittat aquas. Diamuna ex montib. aquilonaribus cadēs in Gangē influit, inde ex ijsdem montib. Ganges originē ex pluribus fontib. trahit, licet quidā incertis ut Nilū exoriri dicāt, Arthemidorus ex Emodis montib. Post Diamunā ad orientem magis Sarabus fluuius excurrit, qui etiam in Gangem ab ea parte irrumpit in cuius alueo Indiam de qua nūc scribimus terminari Ptolemæus author est. Hoc aūt loco Gangem depingere non erit indecens, quando ad eius fontes deuenimus. Is maximus omniū fluuiorū prædicatur, quem sacræ literæ Phison uocant, in quo maximā fertilitatē esse, terra ea inundata, apparet, in eum triginta amnes influere scribit Plinius, ex his nauigabiles, præter iam dictos, Grenacā, Rhramnum, Bouā, Casphagā, Somin, Alicum, Oedanem, magno statim ex suis fontib. fragore erūpere, deiectumq; per scopulos et abrupta ad meridianā regionē, ubi primum molles planities contingat, in quodā lacu hospitari, Inde in eum obiectæ rupes inclināt ad orientē lenemq; fluere usq; Palimbothram ciuitatē atq; inde ad meridiē conuerti, ubi minimū 8. mil. pass. latitudine quidā 10. ubi maximū supra 12. sunt qui dicāt 20. Altitudine nusquā minore pedum 20. nutririq; in eo Crocodilos, & delphines, Plinius platanistas ab ijs uocari, rostro & cauda delphini, magnitudine autem 15 cubitorum, anguillæ quoq; tricenos pedes, Esseq; in eodem Sebosus uermes brachijs binis 60. cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerūt, ijs tantas esse uires ut elephantos ad potum uenientes mordicus comprehensa manu eorum abstrahāt, Cetas quoq; inesse. Scinditur Ganges sursum à mari haud modico interuallo in 5. flumina ut in descriptione ostiorum eius in litoralib. meminimus: Verū extrema duo longissime inter se distant. Sed quoniā ab incœpto ordine aliquantū discessimus ad Cylindrinā remeandū est, eam Gymnosophistæ, id est, sapiētes nudi habitāt, Isti philosophi huius tractus mundi sunt, tantæ continentiæ, ut uel pomis arborum, uel alia simplici re alantur, hyemem æstatemq; nuditate agere, & qui quum

CC 3 ad flam-

ad flammã se applicuerint, siue gemitu adurant, quos etiam ab exortu ad occasum perstare contuentes solẽ immobilibus oculis, feruentib. harenis toto die alternis pedibus insistere ait Plinius, qui arborem pomo suauitate præcellentem apud eos nasci, folium alas auium imitantem longitudine trium cubitorum latitudine duum, fructũ è cortice emittere admirabilem succi dulcedine, ut uno quaterni satientur. Supra aũt Cylindrinã ad septentrionẽ Detichæ gẽtes sunt & in ĳs ciuitates Conta, Margara, & Batancæsarea. Rursus ad occasum regionis sub Lambatis regiũcula est Goryæa, quam Dædalã Curcius uocat, in qua ciuitates sunt Carnasa, Barborana, Goryaq́ꝫ ab Goryade rege extructa dum aduersus Dionysium pugnaret, à quo etiam denominata est regio, præter quam Coa amnis fluit. Item Nysa quæ & Dionysiopolis appellatur, inter cæteras Indorum urbes clarifs. & maxima à Libero P. condita scriptores alĳ, Diodorus ab Osiri, qui quum ad extremos Indos peruenisset ubi & plures constituit urbes ex ĳs unã Nysam nominauit in eius memoriam in qua est nutritus, & ea est in Arabia, hęc urbs in occidentali ripa Coæ sita est ad radices mõtis quem Meron incolæ appellant, Ioui sacrum in quo ut ait Plinius lacertæ uiginti quatuor in longitudine pedum colore fuluei, aut punicei, aut cerulei sunt. Trogus Femur uocat, quo Liberum P. ortum fabulæ aiunt. Post quam Darachora urbs est, & Acadira. Inter autẽ Coam & Suastum sub Suastenis, gens Sãdanorum est, in quibus Sandanesus lapillus reperitur, eorum ciuitates una Poclais Indo apposita qua Alexander facto ponte traiecit exercitũ, altera Naulibi, fossis palustribus munita in quib. Crocodilorum magna uis, neq́ꝫ nisi ponte ad eam itur. Sub Caspirea autem ad orientem Indi ripam Varsa regio est frequens & ualde ferax, et in ea iuxta flumen ciuitas Ithagurus, & Taxilla magna ac celebris. Ad orientem uerò circa Hydaspem Pandauorũ quos alĳ Oxydracas uocãt regio est, quę à fœminis regitur cui reginam primam fuisse dicunt Herculis filiã, ubi in conuallib. quibusdam gens est quæ annos 200. uiuũt, in iuuenta candido capillo, qui senectute nigrescunt, in quibus ciuitates Labaca, Sagala quæ & Euthimedia dicitur, Iomusaq́ꝫ & præter alias nobilifs. Buzephala, hęc urbs in Hydaspis fluminis ripa ab Alexandro condita est ubi Porrum regem superauit, eamq́ꝫ nominauit ab equo qui eo in prælio cecidit, alĳ super equo mortuo conditã dicũt, Is Buzephalas à latitudine frontis dictus est, quo semper Alexander in certaminib. utebatur. Curtius duas dicit urbes Alexandrum in utraq́ꝫ ripa fluminis cõdidisse, nam altera Nicæa fuit è regione Bucephalæ sita, quam à uictoria sic appellauit. Et sub Pandauis ubi Acesines Indo iungitur Saborũ gens est, urbẽ habẽs sui nominis, quã Indus ad septentrionẽ abluit, Ad meridiẽ Acesines ubi Hydaspi cõfunditur, qui ultra etiã Acesinẽ uersus austrum possidẽt, nam sub cõmixtione Acesinis cũ Indo, in ĳs ciuitates sunt Passala, Orziaq́ꝫ Gangi apposita.

Quorum

Quorm ad meridiem Nanichæ populi sunt, quibus oppida Pasacra, Sannaba, & Toana urbs. Iacet sub istis Prasiaca regio ubi Prasius gemma reperta nomen accepit. Nascitur etiam in litoribus Nili à quo ibi Nilonab amne uocatur, cuius gens ualidissima est, in quibus ciuitates Sambolaca, Adisdara, Canagora, Cindia, Sagala: Et penes Indum Aninacha, & Concha. Sub quibus Sandrabati & in ijs ciuitates Empelathra, Nadubantha gar, Tamasis, & Curaporina. Postautem has quas diximus gentes sub infusione Acesinis cum Indo ad auroram sub Pandauis Caspirei sunt, alteri atque meridionaliores quam Caspirea regio iam dicta, Et in ijs urbes Salagisa, Astrassus, Labocla, Batanagra, Arispara, Paracáue, urbs magna sané, cui mons imminet simijs refertus, Vnde ad Imaum usque montem planities protēditur dierum quindecim secus Gangem, frugum omnium feracissima: Item Amacatis, Ostobalassara, Caspiraq; cui regio nomen dedit, quam diruit Cyrus, Pasicana, Dædala, altera ab ea quam supra diximus, apud quam montes inuij sunt ac syluestres, mox Ardona, Indabara, Liganira, Chonnamagara, & Medura quæ deorum dicitur, Gagasmira, Herarassa metropolis, Comādaq;. Caspireos Vindius mōs ab austro coercet, à quo monte fluuius delabens per prædictā gentem in Indū uadit. Rursus circa occidētalem Indi partem sub Goryæa regione, ea omnis communi uocabulo Indoscythia appellatur: Cæterum ea parte qua ad mare uegit Syrastrenam regiūculam esse in maritimis diximus, Supra quam Abyra regio est. Hocloco Indus in septem flumina scinditur, inter quæ terræ pars altera ad ortum solis, Cariphi, & Lombareal is ueis circum fusa Patalena insula appellatur, à Patala urbe in ea, aliquanto supra mare ad Sapara flumen posita, In cuius agro Costum nascitur, maximo precio eius radix, gustu feruens, odore eximio, frutice alias inutili. Pars autem altera ad occasum intra Sagapa atque Cariphum insula Parasia nominatur in qua iuxta diuortium magni fluminis ciuitas nomine Barauara sita est, In hac insula in montibus sursum paulo à mari Pygmęos habitare Plinius tradit, quorum qui longissimi sunt, non longiores esse quam pedes duos & quadrantem, salubri cœlo semperque uernante frui, quorum mulieres quinto anno pariunt, & octauo senescunt, quos à gruibus infestari apud scriptores feré omnes legimus: In quibus Iuuenalis:

Ad subitas Thracum uolucres nubemq; sonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis.
Mox impar hosti, raptusq; per aërea curuis
Vnguibus, à sæua fertur grue.

Fama est ipsos insidentes arietum caprarúmque dorsis armatos sagittis ueris tempore uniuerso agmine ad mare descendere, & oua pulósque earum alitum consumere, ternis expeditionem eam mensibus confici, aliter

futuris

futuris gregibus nõ resisti: casasq̃ luto penni sq̃, & ouorum putaminib. cõstruere. Aristoteles in cauernis eos uiuere ait, quos ante Nili paludes po suit, ut ibi mentionem fecimus. Vt autẽ ad Indoscythiam reuertamur, sunt in ijs post Gorygnos ciuitates hę, Artoatra, Andrapana, Sabana, Banaga ra, Codranaq́. Et penes Indum ab occasu Embolyma, Pentagramma, Asigramma, & Tiusa. Post fluuius est ex Aracosia in Indum cadens: ultra quem Aristobatra urbs est: & alia Azica nomine, est & Pardabathra sub qua amnis ex Arbetis Gedrosię montibus lapsus Indo admiscetur. Dein Pisca, Pasipeda, Susicana, Bonis, Colacaq́. Sub Sandrabatis autem ad ori entalem Indi plagam qua Apocopi montes excurrũt, Pulindæ agriopha gi, id est, radicibus herbarum uiuentes sunt: Quibus Cathriæi simul regio nem habitant, nõnihil ad occasum fluminis obtinentes, habent enim ciui tates Nigranigamma, Antachara, Sudagãna, Syrnisica, Patistama, Tisa patingaq́. Postea sub ijs Ona regio in qua ciuitates Tiastanum, Minagara, Tiatura, Nasica. Item Sudracena regio in qua pomũ alijs magnitudine suauitateq̃ præcelentius, quo sapientes Indorum uiuunt, folium longi tudine trium cubitorum, latitudine duorum, fructu & cortice mittit admirabilem succi dulcedinem, ut uno quaternos faciet, quæ alijs etiam per Indiam locis nascuntur: sunt in ea ciuitates Sudraca, Sarbana, Axoamis, Aufinda, Orbadarum, Theophila, Astacapara: Et in fluuij Indi ripa Panasa, Budæa, Naagramma, Camigara, Binagara, Parabadi, Sydrus, Epitausa, Xoanaq́. Et ad Sudracenorũ meridiem Sabarcæ populi sunt, feroces admodum, qui multos in amnis ripa uicos habent: & oppidũ quod Alexandrũ cõdidisse ferunt ac suo de nomine Alexandriã uocitasse. Post eos Musiani terram apud eundẽ fluuium tenent, isti 100. & 30. uiuunt annos, Quorum regio rerum penè omnium copiam fert, auri & argẽti usus apud eos non est, quanquam ijs abundent: Item nullas artes exquisitè discere pręter medicinam. Postq̃ Musianos usq̃ mare Larica regio extenditur, cuius mediterraneæ ciuitates in oriẽtali margine Namadis fluuij (maritima enim scripsimus) eæ sunt, Arinagara, Siripalla, Bãmogura, Salautium, & Zerogeri. Rursus inter Sardonicum & Bittigum montes (est enim Bittigus ad auroram magis) Tibasi magorum gens, regionẽ habens. Quæ autem supra hos sunt usq̃ Vindium montem, iuxta quidem Nama dem fluuium à parte orientali tenent Parapiotæ, in quibus sunt Rhamnæ ciuitates habentes Cognabanda, Ozoabis, Ostha, & Cosa in qua mercatur Adamas lapis: Et circa Nanagunã Phillitæ, & Bittigi populi terram tenent, in quibus Gondani sunt apud Phillitas penes fluuium. Ambastæ autem iuxta Bittigos & montem ipsum: quarum omnium Ambastæ ualidissima gens est plurimis uicis triginta oppidis, quæ muris turribusq̃ muniuntur, regi præbent peditum centum millia: Elephantos mille, quibus oppidis hæc digniora sunt Agara, Adisathra, Soara, Nygdosora, An

dara

dara ciuitas nobilis s. à qua Ambastæ quoq; Andaræ nominati sunt. Inter autem Bittium & Adisathrum montes Soræ nomades hábitant, in quibus lacus est, cuius aqua summa cum uoluptate bibitur, dulciss. enim est, ubi Sangamarta ciuitas, & alia Sora Arcati regia. Etiam ab orientali parte Vindij montis tenent Biolongæ in quibus ciuitates sunt Stagabaza, & Bardaotis. Postea Asangi populi apud quos tigres feræ sunt, regionemq; sub ijs Poruari hábitãt, ubi ciuitates Bridama, Tholobana, Malæus inde mons est, iuxta quem umbræ æstate in austrum, in hyeme ad septentrionem iaciuntur. sub quo monte urbs est Malæca. A quibus Vxentum usq; montem Adisathri, & in ijs ciuitates Maliba, Aspathis, Panassa, Sageda metropolis, & Balantipyrgum, Quibus omnibus oriẽtaliores usq; Gangem Mandalæ sunt, quorũ regi quingenti elephanti, peditum & equitum numerus incertus est, in quib. ciuitates Asthagura, & apud ipsum fluuiũ Sambalaca, Sigalla, & Palimbothra regia in ripa Gangis sita, unde quidã eam gentẽ Palimbothros uocãt atq; tractũ uniuersum à Gange quę nunc Vothara apud eas gẽtes nominatur, maxima & ampliss. uti semper fuit, nam decem mil. pass. longitudinis, latitudinis duorum est, in figura quadrata cinctu ligneo, ab Hercule condita per quam Iomanes amnis currit, ab Vxento monte demissus, quo loco in Gangem intrat. Post quam urbem Tamalites, & Oreophanta oppida sunt Gangi imposita. Et sub mõte Bittigo, hoc est ad latus eius australe Brachmanæ magi loca possident, in quibus Brachma urbs: ubi multa hominũ millia esse traduntur, Indorum Sapiẽtes nihil animati cõmedentes, uinũ aut ceruisiam nunquã degustãtes: Apud quos in Gangis insula quemadmodũ in Patalena Indicostum nascitur, sed ibi nigrũ quod melius est, hic uerò albũ. Hinc ad mare inter Gangẽ & Iphasin descendentib. itinere dierũ decẽ struthiones multi occurrũt multi etiam boues, & asini agrestes, leones quoq; et Pantherę, tigres præterea, & simiarũ quoddam genus longe diuersum ab ijs quæ alibi inueniuntur, sunt quippe hæ nigræ, uillosæ, paruis hominibus similes. Post autem Brachmanas sub Adisathro usq; Aureos montes Badiamæi, & in ijs Tathilba ciuitas: Et sub Vxento Drilophilitę habitant, quorum ciuitates Sibrium, Opotura, Ozoanaq;. Et ad orientem usq; Gangẽ Coccomagæ tenent, ubi Dosara ciuitas: Et penes Gangem Cartinaga et Cartasina ciuitas insignis ac opulẽta. Supra autem Mesolos Salaceni sunt iuxta montes Aureos, & in ijs ciuitates Benagurum, Castra & Magaris. Et prope Gangem Sabaræ qui adamãtes lapillos cæterorum optimos in montibus quibus adiacent intra petras scrutantur, ij de exercitu Herculis fuisse dicuntur, ibi ægri relicti, In quibus ciuitates Tasopium, et Caricardama. Quæ autem circa ostia Gangis sunt Gangaridæ tenẽt, homines inculti ac truces. Quorum ciuitas est Gange regia Camberícho fluuio apposita, & altera Palura iuxta Cambisium, Cuius gẽtis rex equites mille, Ele-

DD phantos

phantos 700. peditum 60. millia in apparatu belli habet. Reliqua autem regionis hinc absoluenda sunt, Nam quæ subiacent Sardonico atque Betti go montibus restabant. Igitur ad meridiem Sardonici montis (est enim Sardonix mons ab Indio ostijs haud procul ad orientem à Sardonicc lapide nomen deducens, qui in eo prælucidus cæteris abundat) Ariacæ Sandanorum sunt, quorũ penes mare oram designauimus. Hoc ideo cognomine uocitati quia Sandanesus lapis cognata carbunculo in ijs nascitur quam quidam Granaticem uocant, In ijs ciuitates ab occasu Bindę fluuij sunt Manipalla, Sarisabis, Tagara, Bæthana regia Syri Ptolemęi, Derpal li, Gamaliba, & Omenogara. Et inter Bindam & Pseudostomum Nagaruris, Tabasso, Inda, & Tiripangalida, Item Hippocura regia. Balercurum, Subuttũ, Sirimalaga, Calligeris, Modogulla, Petirgala, Banauasaque. Vltra uerò hos, Virorum Piratarum mediterranea sunt, in quibus Musopallis metropolis, & Olichœra urbes. Postea Limyricæ regionis, ab occi dentali parte Pseudostomi Narulla, Cuba, Palura. Et post Pseudostomũ usque Barim fluuium, Pagasa, Nastanur, Curellura, Puntãna in cuius agro Beryllus lapis nascitur, & aliæ urbes, Haloa, Carura, et Cerobotihrum regia, Arembur, Berderis, Pantipolis, Adarima, Coreurque. Et in Aioris Mo runda. Et in Careoris Mendela, Selur Tittua, Mantticur ubi simias candẽ tes toto corpore ueniant. Et in Pandionib. Tænur, Perincari, Corindiur, Tangala. item Mondula gens in qua Pandionis regia et Acur, ultra quam ad orientem insula in Gange est amplissima eam Modogalici tenent. Et in Bataris, oppida Calindora, Bata, Tallara. Et in Sorctis non procul à litore ubi Maleus mons, oppidum Caliur, Tennagora, Icur, Orthura regia Sornatis, Bera urbs diues, Abur, Carmara, Magurue Aruanorum autem Cerauga, Phuriuni seu Præsidium, Cariga, Poleur, Picendaca, Iatur, Scopolura, Icarta, Malanga regia Basanoragis, Pandipina, Mesolorũ quoque Caliga, Bardamana, Corun:ala, Pharytra, & Pithrinda metropolis.

Taprobanis insulæ situs.

TAprobanes insula, huius regionis litorib. Cori promontorio aduersa iacet, Diu ante Simondi, postea Salica appellata est, magna adeò ut nulla ei alia in toto comparanda sit orbe: Cuius pars meri dionalis ultra æquinoctialis ad austrũ lineam extenditur, specie fermè circulari, haud minus sexdecies centenis mil. pass. ambitu patens, à cõtinente circiter 70. nõ crebris litorum excauata recessibus. Hanc antequã mortales maria exquirerent orbem terrarũ alterum esse diu existimatum est, Antichthonũ appellatione. Quã nobis primo Onexichritus Alexandri classis præfectus, ac deinde in Claudij principatu Annius Plocanius quę stor Rom. aperuit, qui quum Arabiam peteret, uentis præter initum cursum raptus huc appulsus est, quatridui nauigatione, Qua parte Indię pro ximior est, medio in cursu Solis insula est, alio nomine Cori, quia eiusdem

nominis

nominis promontorio in continenti opponit, Mare colore peruiridi, fruticosis arboribus in fundo natis translucens, eorum comæ, aquę summo adeò appropinquantes, ut nauium sæpe gubernacula ab ijs detineantur, uadosum enim est, senis non amplius pass. altitudinis, sed certis canalib. adeò profundũ, ut nullæ ancoræ fidant, nec plus ternis mensibus in anno nauigatur. Nascitur in ea oriza, mel, gingiber, piper reliquo maior, camphora, margaritæ, & gemmæ aliæ multæ, & uniuersorum metallorũ genere, auro, argentoq; abundat, ex quo incolis maiores ac preciosiores esse opes quàm nobis. Homines q magnitudine alios excedunt rutilis comis, cęruleis oculis, orisono truci, muliebrib. uillis, tellisq; sericis genutenus omnes ferè tecti, crudeles ac morib. asperi, aures habẽtes permagnas in quibus aureas armillas pariter uiri ac fœminæ gestant ornatas gemmis, uxores plures ducũt. Quibus domus depręssę sunt ad euitandũ solis æstum, nulli cõmercio linguæ, quod scribit Plinius, Cætera eadem quę nostri negociatores, fluminis ulteriore ripa merces positas iuxta uenalia, tolli ab ijs si placeat permutatio, Annonã apud hos nunquã augeri, non fora, litésue esse, agros diligenter coli, uitis usum non esse, pomis affluere, esse & in piscatu uoluptatem, testudinum maxime, quarum superficie familias habitantium cõtegi, tanta reperiri magnitudine, quarum atq; eboris multum & reliqua huiusmodi ad Indorũ nundinas subuehi. Vitam hominũ 100. annis modicam, nam & author est Arthemidorus isthic longissimã uitã esse sine ullo corporis langore traduci. In Taprobane 500. esse oppida dicunt, sed quę ad notitiam nostram peruenere, hæc sunt, atq; ea primo quę in insulæ circumscriptione habentur. Siquidem ad septentrionem iuxta mare Modoti emporium est. Ad sinistr. Phasis amnis ostium. Et in occidentali eius ripa Talacoris emporiũ aliud, Quo inde ad interiora insulæ nauigãt, ad Galibos penè montes in quib. amnis ipse fontes habet. Postea Boreum promontoriũ est quod Cori promontorio altero è regione in cõtinente procumbit. Quæ ad occasum spectant primo Galiba promontorium uel extrema est, ab eiusdẽ nominis montib. qui interius sunt procurrens. Mox ciuitas Margana, Ioganaq; in sinu. Inde Anarismundi promõtorium cui Palesimunda urbs adiacet in portu omnium ibi clariss. posita, In quem eodem nomine amnis influit. item Soana flumen è Malęa monte demissus. Et Sindocanda ciuitas. Et Priapidis portus. Dein Anubingara, Prasodis sinus, & Iouis extrema. Postea Nubartha ciuitas quæ sub linea æquinoctiali sita est. unde Azanus flu. in mare uadit, in radicib. Malææ montis exortus. Mox Hodoca ciuitas, Orneorum extrema, Dagana oppida in promontorio quod sacra luna dicitur. Hinc recta penè ora meridionale insulæ latus excurrit, in quo Corcobara ciuitas, & alia Dionysij, & Cetæum promontorium, Cui Alaba insula obiacet, hæc omnia ultra æquinoctialem ad meridiem sita sunt. Rursus post longiss. deserti lito

DD 2 ris tra-

ris tractum, flectit se insula ad orientem. Fluit inde in mare Baracus amnis, quousque fermè insulæ pars ad meridiem retro ab æquatore posita est, qui amnis ex Malææ iugis labitur. Dein Bocana ciuitas. Mordule portus. Abarattha oppidum Enacra cognomine, Solis portus. Post quem litus aperitur, quod Magnum dicitur, inter duos ramos Palesimūdi fluminis contentum. Item Procuri Enacra ciuitas in tertio Palesimūdi ostio sita. Mox Rhizala portus. Oxia promontorium. Ganges fluuius in mare ex stagno fluens. Inde Spatana portus, cui Nagadiba ciuitas imminet. Hinc Panti expanditur sinus in quo Anubingara urbs est. hęc ad mare. In mediterraneo aūt inter alia penes Gangem Maagramum metropolis est, Cui ad septentrionem montes Galibi attolluntur, In quorum radicibus stagnum est trecenta & septuaginta quinque mil. pass. ambitu Masisba nomine, nōnullas complectens insulas fertiles tantum pabuli, ex quo Ganges, & Palesimundus amnes prodeunt. Quibus in montibus quæ ad aquilonē uergunt gens eodem nomine habitat. Et quæ ad Modoti emporium uergūt; similiter sui nominis populi tenēt. Est & Anurogramum ciuitas regia occasum uersus cui gens eiusdem appellationis longe circum regionem possidet, dictis cohęrēs. Postea Adisamum oppidum in Palesimundi ripa situm. Item Poduca ciuitas iuxta Soanam fluuium qui per gentem suinominis labitur. Et ad meridiem Malææ montis neque à mari procul Vlispada urbs. Sub hoc monte usque mare sunt Elephantum pascua, hic maiores bellicosioresque quam in India gignuntur, In quorum montium radicibus propè Baraci amnis fontem Nacaduna ciuitas est, circum quam Nacadunæ populi sunt. Quibus Senni contermināt, Quorum ad occasum Sadocandæ sunt. Et sub ipsis usque Malęam montem Bumasani, Tarachi autem regionem uersus solis ortū colunt. Quib. subiacent Bochani, & Morduli, & qui maxime australiores sunt Rhogandani, & Nanigiri. Circa Taprobanem multæ aliæ magnæ atque paruæ iacent insulæ, nam ut scribit Ptolemæus mille trecentæ & septuaginta octo numero sunt, quarū præter paucas, cæteras omnes relinquit. Sunt illæ ad occasum Vangana, Canathra. Sub quibus Orneon, Egidion, Monacha, Ammina. & ultra eas Carcus, Philecus, Irena. Ad meridiem Calandadrua, Arana, Bassa, Balaca, Alaba. Ad auroram Gumara non procul à Taprobane, Zaba, Zabala, Nagadima. Et ad septentrionē magis propè Indię litora Susuara. Sunt quidam ex iunioribus qui dicant aliam insulam nobiliss. esse in sinu aduersum Curulam urbem, hoc est eodem situ quo Taprobanē fermè, Sailanam nomine, colligereque circuitu tricies centum mil. pass. in qua Carbunculum, Saphyrum, Sandanesumque & quem hæc ætas Oculumcatæ uocat inueniri, cinnamomumque producere. Et in ea lacum in cuius medio ciuitatem regiam contineri tribus mil. pass. ambitu. Quam insulam pro Taprobane illos posuisse puto, namque ex Salica in Sailanam conuersum esse nomen facile

fieri

fieri posset. Nam si altera à Taprobane esset quum adeò excellens ac natu ræ bonis sortita sit, eam Ptolemæus utique nominasset, quando minores quidem multas, obscurioresq́, ac desertas quasdã in dictis iam inseruisset. Hactenus de India altera, cui statim altera adhærebit.

GEOGRAPHIAE Commentarius XI. Asiæ, in quo India extra Gangem, Sinarum regio, & Indicum pelagus cum insulis in eo iacentibus continentur.

INdia extra Gangem, id est, Macyn, ad orientem alterius quam terram Ieriam diuina scriptura (ut in superioribus diximus) appellat, sunt qui Tarsis dici putent, ut notat Hieronymus, & ita etiã mare ipsum. Quę regio multa atque preciosa fert, pręter cætera puriss. aurum preciosiss. gemmę, carbunculus, smaragdusq́, & margaritę candidiss. beryllus etiam, & lapis onychinus ex terra atq́ petris eruuntur. Item & linum teste Plinio quod ignib. non absumitur, Vrium uocãt, nascitur in desertis adustisq́ sole locis, ubi non cadunt imbres inter diras serpẽtes. Cæterum in ea gentes esse, varias habẽtes formas, ritusq́ inter se diuersos authores multi sunt, nosq́ de eorũ quibusdam suis in locis, quę ab ijs accepimus referemus, Omissis inter alios, qui aduersis plantis, capitibus canis, singulisq́ sunt crurib. etiam sine ceruicib. oculos in humeris habẽt, sine quoq́ ore olfactu tantũ uiuũt, quorum historias uolentib. legere, apud authores ipsos copia dabitur. Hæc regio terminatã septentrione Scythis ac Seris iugo Emodorũ montiũ interiecto, Ab occasu Gange fluuio, Ab oriente Sinarũ regione iuxta magnũ desertum, A meridie Indico pelago. In Gangetico itaq́ sinu post Gangis ultimum ostium ad orientem Pentapolis urbs est, Cui in mari Chaline obiacet insula. Dein Catabeda amnis, Gange maior, ut quidã perhibẽt, in mare influit à Mærandro flexuoso exortus monte, longiss. tractu, ę quo penè spacio cum maritima ora extẽto. Mox Bracũ emporiũ. Tocosana flumen ab eodem lapsum monte, à quo argentea regio inchoat, In quã primo ad mare Samba ciuitas. Sadus fluuius ex dicto monte emissus, Cui ad ostium Sada ciuitas adiacet, Et in mari procul ad Aphricũ uentum Bazagata insula quam quidam Bibagam uocant ostreis, conchisq́ in quib. uniones referta, qui hanc incolunt nudi cõtinue degere ferunt, ex eoq́ Gymnetas uocari. Rursus in litore Berabonna emporiũ. Temala flumen unà cũ ciuitate, quod in Mærandro fonte ha-

bet, Vnde promontoriũ in mare prosilit, Quo Sabaricus curuaт sinus Besyngitorũ anthropophagorũ qui homines uenãtes atq; sacrificãtes deuorant. In eo Sabara ciuitas à qua nomen littori est. Postea Besynga fluuius à mõtibus supra Aureã sitis defluens, quo gentes nomẽ habent, Cui penes ostium Besynga emporiũ sedet. Mox Berobe ciuitas, Vltra quã promontorium ingens, Quo circumflexo collum auraeæ Chersonesi nauigationẽ intercipit, Quo traiecto Lestorum sinus aperitur, In cuius margine Samarada ciuitas est. Dein Pangrasa, & Sobanus fluuius in mare à dorsis Chersoneso superiacentibus delabitur. Et post eum Thipinobasti emporium, Acadra uicus, & Zabe ciuitas auro abundans, Hinc magnum iugum ex mediterranea regione emissum nomen ab effectu deducẽs, arduum sanè est & præruptum, Quo relicto, mare in Magnum sinum (proprio etiam uocabulo) effusum, longe ad septentrionem refugientes occupat terras, Qui quum in ultimo penè oriente conditus sit, obscura de eo habetur descriptio, nam ut Herodotus tradit Asiæ ilhinc auroram uersus deserta loca sunt, nec qualia sint dicere quisquam potest, In eo tamen post magnum iugum Thagora est uicus. Balonga metropolis, Throana ciuitas. Mox Doana ingens flumen in mare, ex duob. diuersis. fontibus atq; introrsus admodum lapsum, quorũ alter in Dabascis, alter in Bepiro montib. coniungentes se flumina in medijs campis. Est Bepirus mons excelsus longe iugo facto porrectus, haud diuerso tractu ab excursu Gangis, licet procul multo, Dabasci uerò mõtes magis ad orientem sunt in septentrionem austrumq; deducti. Item post Doanæ ostium Carthatha metropolis est, & Sinda ciuitas. Mox Dosius amnis in sinum exit à Dabascis montibus ortus. Dein Aganagara ciuitas. Et post eã Serus fluuius in mare uadit duobus originibus in Semanthinorum montium radicibus quam supradicti ad septentrionem magis exortus, Semanthinus mons cæteris septentrionalior est, ad solis ortum situs, maximam terræ partem exasperans petris in diuersa promissis. Hæc de maritimis huius Indiȩ. De mediterraneis uerò hæc habentur. Gentes sunt septentrionẽ uersus iuxta Imaum montem ab orientali Gangis latere qui Gãganæ dicunt. Per quos Sarabus fluuius excurrit, & in ijs ciuitates, Sapolus, Storna, Heorta, Rhappha q;. Sub q;b. Marugæ habitãt usq; Gangaridas quos superius meminimus, quos Ethimantis amnis in Gangem fluẽs diuidit. In quib. ciuitates sunt apud Gangem Boræta, Corigaza, Condota, Celydra, Aganagora, Talarga q;. Inter autem montem Imaum & Bepirum ad orientem Ganganarum Tacoræi sunt, quibus ad austrum Cornacali, Passalæ, & usque Mæandrum montem Tilædæ, Vocãt autem sic Besadas, sunt enim mutilati, crassi, & fronte latiores, colore albi. Supra hos Cirradia regio est in qua homines centenis quadragenis uiuunt annis, ubi in paludibus optimum Malabathrum gignitur licet in Syria & in Ægypto nascatur. Iuxta quidem Mæandrum

Tamirȩ

Tamiræ anthropophagi loca ocupant. Quibus ad meridiem propinqua est Argentea regio in qua multa dicuntur metalla imperfecta esse sita. Est & Aurea regio Besyngitis proxima, & hæc metalla auri quamplura habet, unde illi nomen obtigit, Indi enim & metallorũ, & fusilium imperiti sunt, idcirco rem simplicius tractant. De quib. locis Hieronymus loquẽs ait: mõtes sunt aurei, quos adire propter dracones, & griphas, & imnensorum corporum monstra, hominibus impossibile est, Sunt & isti colore similiter albi, & crassi, & mutilati, atq; simi. Rursus inter Bepirum montem & montes Dabascos Aminachæ tenent, & Indaprathæ, & Ibithingæ, & Dabascæ, & usq; Mæandrum montem Nagalotæ, quod significat regionem illam nudorum mundũ dici, Iterum post Dabascos Sinas uersus ad septentrionem Cacobæ sunt, & sub ijs Basanare, & Chalcitis regio in qua plura æris metalla esse, unde ad Magnum usq; sinum Cudutæ, & Baræ, & Sindi. Post quos montana sunt regioni Lestorum iuncta, tigres & elephantes habentia, hanc Lestorum regionem qui colunt syluestres sunt, in specubus habitantes, cutem similẽ Hippopotamis habentes quæ sagittis traijci non potest. Ciuitates in his omnibus gentibus præter iam dictas, hæ habentur. Silampura in radice Bepuri montis penes fontes Ethimãtis amnis sita. Item Cassida ad læuam, Canogiza ad dextram eiusdẽ amnis sunt, & in orientali montis parte Eldana. Et apud Dabascos montes ad occasum Asanamara, & Archinara. Postea Vthatenę Sero amni apposita nõ longẽ ab eius fontibus. Et sub Cassida Suanagura est. Post Anthina, Salatha ?. Et in orientali ripa Seri Rhandamarcotta. Sub qua ad eũdem Cinara, & Sipiberis. In dextra aũt Dyardenis fluuij At! enagurum oppidum. Oritur Dyardenes in Bepiro monte in Gangem cadẽs. Hinc ad austrum Mamœna, & Tosale metropolis, & Alosanga sunt. Item Parisara, & Tugma nobiliss. omniũ regionis illius 15. mil. passuũ circuitu, ad radices Mæandri montis iuxta fontes Catabedæ amnis sita. Mox ad occidentalem Daonæ fluuij partem Arisabium oppidũ. Cuius ẽ regione ad orientẽ Adisaga, ulterius uerò ad aliũ fluuiũ Posinara. Postea Pandassa, rursus inter Mæandrũ montem, & mare Trigliphon regia uel Trilingum, in qua galli gallinacei barbati esse dicuntur, & corui, & Psitaci albi. Post ad orientem magis penes Doanam Lariagara, & sub ea uersus mare ad eundem Doana oppidum. Item Rhingiberi. Et ultra Serum Agimœtha, & Tomara, Et quæ ad austrum magis uergũt, Marcura metropolis auri & argẽti diues, ubi gemmarũ, margaritarumq; magna uis. Postea La syppa Besyngæ fluuio adiacens, & Bardaora sub dorsis Auræ imminẽtibus sita Diximus Auream Chesonesum litoribus huius regionis collo applicatã esse in merdiẽ porrectam supra 750. mil. pass. quam per transuersum æquinoctialis secat, latã circiter 330. in mucronis speciẽ terminãtem. Quę regio in sacris uoluminibus modo Saphira, modo Tarsis deno

minatur, quod (ut alios omittamus) Iosephus in Antiquitatibus probat quum dicat, Salomonem regem multas naues fecisse in sinu Ægyptiaco maris Rubri, in loco non procul à ciuitate Hylana, adiutus à uiris in rebus maritimis edoctis, missis à Tyriorum rege, quos nauigare iussit ad locum, qui olim quidem Sophyra, nunc autem terra Aurea nuncupatur. (est autem in India) ut aurum deferrent, & colligētes quatuor centa & uiginti talenta ad regem denuo sunt reuersi, non enim terram auream in hoc mari usquam esse legimus præter Chersonesum, de qua nunc agimus, supra cuius Isthmum attolluntur montes quibus contra septentrionem regiones adhærent, auro & argento exuperantes, qui montes facile Sophyr appellabant, quum dicat Hieronymus, Sophyr mons orientis pertinens ad Indiæ regionem & à quibus Chersonesus denominaret. Non enim argentum & aurum uendebatur, uel emebatur, sed multæ fuere naues quas rex in mare Tarsis constituerat ut interiora gentium penetrarent, & omnia compararent, & comparatum aurum argentumq; regi deferrent. Nec non & elephātes, & Æthiopas simias, præter quæ Sithina etiam ligna nō modica, & gēmas preciosas, nauigationem euntes & redeuntes trib. annis implebāt, et reliqua, ex quo colligi potest primū Chersonesi nomē fuisse Tarsis, appellatiuū, uerò Sophyra, ab imminētibus illi mōtibus, nam & Hieronymus, Tarsis Indiæ regio appellat, & ita etiā ipsum mare, licet alij sint ut diximus qui Indiā ita uocitari dicāt. Chersonesus Aurea sic circumscribit, qua occasum spectat, Tacola emporiū primo in Isthmo est. ultra q̄d promontoriū excelsum ꝑminet, & Chrysoana in mare fluuius, nomē ab auro deducēs. Mox Sabana emporiū post æquinoctialem ad austrū, & Palāda amnis. Dein Malcicolō promontoriū extremū ad austrū. Rursus qua orientem aspicit Taba flumen in mare prorumpit. Inde Colipolis æquinoctialem super se habēs. Item Perimula promontoriū ubi emporium eodem nomine, illius regionis celeberrimū, Vnde litus mare in sinum recipit margaritarū fertiliss. Mediterranea uerò rigant amnes præcipuè Chrysona à montib. Saphyr uidelicet supra Isthmū demissus, qui infra Isthmū in duo scindit, Quod aūt ad læuā it, Taba appellatur. In ea ciuitates, Baloncha, Cocconagara, Tharra, Malandaq;. Hæ duæ trans æquidistantē lineam ad meridiē positæ sunt, Ibadiū insula, quę nūc Iaua ab incolis nuncupatur, inter Aureā & incognitam ad meridiē terram ultra æquinoctialē iacet, longa in ortū occasumq; 378. mil. pass. fermè. Recētiores duas esse Iauas affirmant. Sonat Iabadium, ordei insula, ea enim ferasissima dicitur, & quæ multū auri scateat. In occidentali insulæ extrema, metropolis Argentea nomine est, habitatur insula hominibus immanis. omnium crudelissimisq; qui mures, canes, & spurtioa quælibet animalia edūt, Quibus hominem occidere pro ludo est. Sunt & aliæ insulæ contra hanc partem Indæ sitæ, longe inter se atq; ab cōtinente longissime distantes, in

tes, in quibus tres Sindæ appellatæ. Item Barussæ quinque numero. Similiter Sabadicæ tres, ultra æquinoctialē omnes quas incolę anthropophagi tenēt. Est & quæ bonæ fortunæ dicitur æquinoctiali proxima. Sunt præterea insulæ sub ipso æquinoctiali numero decem Maniolæ uocitatæ, in unum collectæ, è magnete lapide omnes, Ex quo nauigia ligneis clauis compingi opus est, ne si ferrei fuerint à petris detinerentur, ab anthropophagis itidem possessæ.

Sinarum regionis situs.

Sinarum regio post Indiam, in extremo orienti posita, modo Syn à barbaris nuncupata ditissima ut fama est terra, frumēto & alijs fructibus præter uinum uberrima, uites enim isthuc non producunt. In ea urbes mœnia non habent, nec quicquam memoratu dignum, quod referatur. Cuius descriptio est, A septentrione Seres ad Emodos montes, Ab occasu Indiam, Ab ortu Solis terram incognitam, A meridie partem magni sinus habet, cuius litus occasum aspicit, q̄d continuatur ad austrū cum terra incognita circa mare Prasodum. In litore itaque post Indiæ extremum limitem Aspithara fluuius in mare it ex Semanthinis montibus per gentem sui nominis serpens, Quibus paulo supra mare ad eundem amnem eiusdem appellationis ciuitas est. Dein Bramma, & Ambastus amnis syluestri loco natus. Mox ciuitas Rhabana, Sænus flumen ab incognitis eois partibus fluens. Notium promontorium, Theriodis sinus, Satyrorumúe promontorium æquinoctiali subsidens lineę, ab ipsis Satyris in eo habitātibus uocitatum, Animal perniciosissimum nam propter uelocitatem, nisi senes aut ęgri non capiuntur. Inde Sinarum sinus est. Hos duos sinus promontorium dictum efficit, quod quum in altum se porrigat, dextra lęuaque mare introrsus admittit, Quorum alterum, totumque ad meridiē litus usque Cattigaram Ichthiophagi Æthiopes habēt, in eo Cottiaris fluuius longo excursu labitͬ, Sino amne in se prius assumpto. Postea Cattigara statio ultimus Sinarum atque totius habitabilis nostræ ab ea parte, locus, quæ omnia ab Satyrorum promontorio post æquinoctialem ad meridiem sita sunt, à qua statione Cattigara posteriori tempore nonnullorū opinio est nomen regioni, hoc est Catthaium corruptè inditū esse, in quo etiam Seras cōprehensos esse, quod facile credi potest, sed ut in Serica diximus ibi propriè hodie Chattaiū dicitͬ. Huic postremo litori neque procul Satyrorū insulę tres obiacēt, quarū incolę Satyri (qua noscitͬ forma) sunt, Qui præter figurā nihil moris humani habent, nam hominū tantū facies in superiori parte illis est, In earū una, nux quā muscatā nos dicimus, Et in altera Cariophilon nascitur, & Psitaci uersicolores, & albi. Tertia deserta penè est. In mediterraneo uerò regionis, quæ maxime ad arctos uergunt, tenēt Semanthini circa eiusdē nominis montes. Sub quibus montib. Acathræ gentes habitant, in quib. eodē nomine ciuitas est. Post apud Magnū

sinum

sinum Ambasti ad eundem amnem siti, Cotiagaram ciuitatem in occidentali sitam ripa inhabitantes, & in orientali Sarata, & non multo post ad idem flumen Sine metropolis.

Indici pelagi descriptio.

Descriptis circa Indicum pelagus regionib. Sinibus, Insulisq; passim in eo iacentibus uniuersum dehinc mare, quandoquidem cæterorum maximum est, quod uel mõstra præ alijs insueta, cognituq; dignis, alat, subijcere haud ab instituto diuertemus. Vastissimum id quidem & quod ab oriente in occidentem partibus centũ & quinq; ex ijs quas omnem nostram habitabilem centũ et octuaginta constare initio diximus, Latitudine uerò tribus & triginta cuius mediam longitudinem ab eois partibus in occasum linea æquinoctialis pertransit, Quod authores nonnulli Oceanum esse contendunt, in quibus Cornelius est, cuius in ætate Endoxius quidam Arabico sinu egressus Gades usq; peruectus. Itẽ Cæsare August. F. res in Arabico sinu gerente, signa nauium ex Hispaniensibus naufragijs feruntur agnita. Et Iuba apud Plinium à Mosylonide promontorio Æthiopiæ in mari Rubro, Atlanticum mare incipere uult, Gadis usq; nauigandum euro uẽto. Item in septentrionalem oceanum ex Indico Idẽ nepos tradit, Quinto Metello celeri Affranij in consulatu collegæ, sed tum Galliæ proconsuli, Indos à rege Sueuorum dono datos qui ex India commercij causa nauigãtes tempestatibus acti essent in Germaniam arrepti. Ptolemæus uerò ambitum ex omni parte à terra uult, & in modum lacus in terram concludi. Multi nominis mare, siquidem Hieronymus in quadam epistola ad Marcellam, quum dixisset, Tarsis lapis apud Hebræos, Chrysolitus est, aut Hyacinthus, ut diuersi interpretes uolunt, subdit, Indiæ regio Tarsis à quibusdam appellatur, & ita etiã ipsum mare, quod cęruleum sit, & sæpe solis radijs percussum colorem supradictorum lapidum tractat, & à colore nomen acceperit. Græci ab Erythra rege Erithreum, quod nostra lingua Rubrum significat, neq; solum maris partem, ut quidam putãt, sed totum unà cum finibus sibi iunctis, eodem amplecti uocabulo. Nam & Tigrim, & Euphratem per Babyloniam, in Rubrum mare prorumpere, & Hebraicum populum, mare Rubrum sicco uestigio traiecisse dicant. Similiter Curtius, mare inquit quod abluitur India nec colore quidem abhorrens à cæteris, ab Erythra rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Hoc enim dixit, quum alij solis repercussu (ut paulo ante) talem reddi colorem, alij ab harenis, uel à montibus prope iacentibus qui ex adustione rubere dicuntur, existimãt. Quidam tali aquæ natura factum, à quibus opinionibus Mela nõ dissentit omnino. Item & Varo, Ethesia ait, in litore fontem esse qui aquam rubicundam ac minio plenam in mare emittat. Ptolemæus uerò parti duntaxat, quæ Arabico sinui ad angustias, atq; Hippado iungitur pelago,

pelago, Rubri nomen tribuit, Arabiæ felicis meridionalem oram abluēs, quæ pars minima est. Opinione fortasse inductus Ethesiæ, quod ibi fons ille exoneretur in mare, quum parua aqua infinito quasi pelago nomen da rehaud decenter posset. Etiam Indicum denominatum à duabus Indijs quibus adiacet. Hippadum inter hoc atq; Rubrum (secundum Ptolemęi designationem) nulla ex parte terris ad missum. Sic dictum quod marini in eo quandoq; equi appareant, ut in Nilo esse diximus. Eoum autē quod Sinarum regioni unde sol oritur condatur. Æthiopicū ab Æthiopia, atq; Prasodum uocari, id est, Viride, ea scilicet in parte, quæ meridiem à Catigara Sinarum statione ad Prasum usq; promontorium spectat, eo insigni to uocabulo, quod ex arborib. in profundo natis uiriditate reluceat, Quamuis Strabone teste non eo tractu solum, sed in tota huius maris ora nascantur, lauro & oleæ persimiles, Nam & Plinius Alexandri milites q Indos nauigauere, frondem marinarum arborum tradidere in aqua uiridem fuisse, exceptam sole protinus in sale arescente. Item iuncos lapideos apud mare prouenire, quos nemo uisu à ueris discerni possit. Mare quam cætera immanibus uarijsq; beluis exuberans, inter quæ Pistrix, & balena maximæ sunt, & quæ magnarum nauium carinis æquari possent, Plinius quaternorum iugerum, & pisces 200. cubitorum, & locustæ quaterna cubita impleant tradit: Quod etiam meminit Dionysius, ubi ait:

Litoribus cuius saliunt densissima cetæ
Quæ pascit uastum mare Rubrum montibus æque
Tenditur horribilis, quorum per terga, per armos
Spina ferens cladem, fatumq; sub ore feroci.

Et quod mirabilius est, animalia hominis speciem præ se ferentia nutrit, de quo dicere, paulo altius referre, haud inconueniens, rei quibusdam fortasse nouitate, erit. Diximus supra in Gangeticum sinum Tyndim amnē influere, quem hodie accolæ Cochin uocant. In eo quidam nostri temporis mare illud enauigans tradit pisces esse formam humanā habentes, qui noctu aqua exeuntes, collectis in litore aridis stipulis atque igne ex lapidū collisione excusso flammam excitare, ac pisces qui plurimi ad splendorem ignis enatāt, captos edere, Interdiu uerò in aqua latitare. Hos aliquā do ab incolis exceptos, nihil à forma hominis differre, mares ac fœminas dicunt. Præterea in Ægypto apud ciuitatem Cairum à mercatoribus Venetis, uiris fide dignissimis audiuimus, eos captum uidisse piscem, à similitudine pueri nihil nisi uoce distare, hispidoq; squamis dorso, intercurrē te spina, neque notabili satis, reliquum totum humana absolutum effigie, quem arbitrio ementis in frusta secatum (esui enim optimum asserebant) inspectis intestinis, nequaquam à specie et partibus humani uentris dista re inuenerunt. Quidam à dicta ciuitate Venetias rediens ex supradictis pi scibus unum secum detulit, ulnis duabus magnitudine, sole duratum co-

lore fusco eadē imagine, qua præfatos fuisse iam dixi, præter caput, quod non humanum omnino, sed cuiusdam piscis, triangulare quodam modo: Cuiusmodi pisces interdum Ægyptij ad se ex Indico pelago natare dicunt, nam & alterum penes piscatorem sacerdos remansisse narrabat maioris staturæ, audisseq; nõnunquam ad iustam hominis dimensionem captos esse, ac paulo antè fœminam ætate plenam. Quare illud quoq; procul à fide esse haud credimus quod in Gaditano oceano Tiberij principatu, uisum Tritonem in quodam specu cõcha canentem. Et diui Aug. tempore, complures in litore exanimes Nereidas. Et marinum hominē ascendere nauigia nocturnis temporibus apud Plinium legimus. Vtq; ad mare redeamus, nauigantibus mite, tempestatibus minime obnoxium, nauigatī magnis nauigijs atq; à nostris diuersis multo, quinis malis, totidemq; palmaceis uelis, nauticorũ ducentorũ quodlibet capax: quibus in cursu, nulla siderum obseruatio est, Naues abiegnæ omnes, ligneis compactæ clauis, propter magnetem lapidem frequentibus locis eo in mari dispersum in scopulos. Huic pelago, omissis finibus regiones adiacere supra indicauimus: ad occasum Æthiopiam Agisimbã, & alteram sub Ægypto: Inde ad septentrionem, Arabiam felicem, Carmaniam, Gedrosiam, & utramq; Indiam, Sinarumq; regionem quæ ad ortum uergit.

FINIS.

GEOGRAPHIA ostendens omnes regiones terræ habitabiles, diuersa hominum genera, diuersis moribus & conditionib. uiuentes, annumerans diuersa animalia in diuersis prouinciis, insulas, maria, flumina & montes, & plurima scitu dignissima.

LAVRENTIO CORVINO NOVOFORENSE AVTHORE.

PROOEMIVM.

VM Geographia istiusmodi telluris notio, quę à nobis mortalibus, deorum munere incolitur, nedum diuinos musarum alumnos, rerumq́ꝫ gestarũ scriptores uetustatis memores, cognitu faciliores efficit, uerumetiã sacræ legis obscuritates ambiguas creberrime reserat, sagacisq́ue naturæ uim in diuerso rerum genere latitantem, necnon uarios siderum influxus, effectum mira uarietate in dubio comprobat. Ne igitur illius expertes in errorem, in quem proni ruimus, eo licẽtius præcipitemur, neúe plurimi geographorum codices, multum temporis, adolescentũ florentiori eripiant ætati, oportunũ fore censui, ut ea quæ diffuse & uelut in amplissimo cãpo, à disertissimis & fide dignis notata sunt uiris, de uario orbis tractu, paucis ederem. Et quanquã plurimos fore non dubitem, qui hoc opusculum improbaturi sunt, in medium ducentes sui liuoris probamentum, me nondum totius Germaniæ & Sarmatiæ oras perlustrasse, & tam repentino impetu, in peregrinarum gentium errans assurrexisse, quæ iam maturos æui & disertissimos decetuiros, non natu minorem, qui nec dum facundos eloquij potaui latices, faucesq́ꝫ scabrę rubiginis plenas, nondum cauernoso tersi pumice. Eorum tamẽ aculeo misso, facto eo iustificabo, dum quæ nõ sensu lustrauerim, uerum quę ab excellẽtissimis uiris styli officio apud nos relicta sunt, scripturus sum, eadem uarijs poëtarum sententijs comprobando. In promptu etiam est neminem totam terram uisurum, ob uitæ cito interituræ angustiã, terrarumq́ꝫ discrimina, ex gentium discordi conditione imminentia, nisi longæui

EE

gæui illius Nestoris superaret sæculum, alatique Pegasi insidēs tergo, auras traijciat, omnem telluris situm exploraturus. Sat itaque fore reor, dum nostros labores, ingenui adolescentes in disciplinarum palestra, in dies magis ac magis exercitandi, sibi ducēt commodaturos, quorum perpulchra indole stimulati, uotisque morem gerere anhelantes, propositū, cœlesti adiuti numine, exequemur. Priusquā uerò habitabilis terrę regiones, gentiūm mores, fluuios, montes, nemora, sinus, æquora, & quicquid monstri tellus aut æquora fouent, unde, uelut practica usi disciplina, ordiamur, libet parumper theoricæ indulgere, quæ Ptolemæum interpretura, parallelorum meridianorumque rationem edocebit, Regionum distantias secundum longitudinis & latitudinis mensuram. Eleuationem poli, Noctium & dierum uarietatem, secundum diuersos terrarum tractus. Milliarium diuersam computationem, Septemgeminorū climatum discretionem. Modum denique quo quæuis regio aut oppidum facile sit inuentu, sub quo cœlo situm fuerit. Addita postremo discordi uentorū qualitate, quæ omnia nō extranea, imò maiorem in modū profutura quis ambigit, dum uno sensu ea penetrarit. Gemina itaque parte tota intentionis nostræ materies, partita est, Theorica uidelicet & praxi. Primum itaque libamen gustandum fore reor, quæ telluris plaga, habitationis sita patiens, & quæ nō quatenus innotescat, non tamen terrę globum, in circumfuso pendentem aëre, nobis fore subiectum.

De telluris in quinque Zonas diuisione. Cap. I.

Tellus, in primordiali ignaui chaos resolutione, suo subsidēs pondere quinis præcipuè digesta est parallelis, à diuerso solis meatu (ut paulo post dicetur) receptis, quos nimietate caloris, frigoris & salubri temperie utriusque distinctos, Graij zonas perhibēt. E quorum numero quæ plaustro & geminæ subiacent ursæ, austrique prima persentiscit spiramina, obducta inhorrescunt glacie, & perpetuis obriguere pruinis, adeò ut utraque regio habitationis minime patiēs sit, assiduis quoniam est obsessa niuibus. Sola ueris, æstatis et autumni non nouit uicissitudinē nihil namque eorum quæ à cœlo in terras deciduntaccipit, quàm hyemem sempiternam, & glacialem torporem, qui nec ulli animātium generi, nec frugibus uitam ministrat, cum illa calore & humore foueri nemó nesciat. Illic tellus rastro intacta, nec ullo saucia uomere herbarū minime amicitur uiriditate, uerum rigido adoperta gelu, nunquam propinquiore adeò incaluit Phœbo, ut exoluta niue, procreādis niuibus sese uberē redderet, Lucanus:

> Quæ pruina rigens ac nescia uere remittit,
> Astringit Scythicum glaciali frigore pontum.

Non pecus ullum nemorosis errat in uallibus. Nulla denique uolucris frondosis insidens ramis, hanc rigentem demulcet auram, quoniam omne genus

nus alitum et pecudum aprico gaudet sole. Damnata igitur mundi pars haec relinquitur, & à rerum natura in nubem aeternae caliginis mersa, Tibullus:

Illic & densa tellus absconditur umbra,
Et nulla incepto perlabitur unda liquore.
Sed durata riget densam in glaciemque niuemque,
Quippe ibi non unquam titan superingerit orbis.

Medius parallelus & maximus aeterno afflatu cōtinui caloris ustus ob feruoris nimietatem, inhabitabile facit spacium uicturis. In parte tamen perustę quae tēperatae uicina est mortales degunt, authore Macrobio, & Pto. Nam Syenae ciuitas, quae prouincię Thebaidos post montiū deserta principium est, sub ipso aestiuo constituta circulo, & in meridie umbilicos facit sine umbra, ubi primum (ut inquit Strabo) in meridiem procedentibus sol supra uerticem fit, dum certam cācri partem ingreditur, hora diei sexta, teste Lucano:

Vmbras nunquam flectente Syene.

Sub cancro itaque habitari demonstrat Pto. Et Virgilius in Bucc.

Aethiopum uersemus oues sub sidere cancri.

Et Meroë tribus millibus octingentis stadijs, in perustam à Syene introrsum recedit, & ab illa usque ad terram cinnamomi feracem, sunt stadia octingenta. Vltra uero iam inaccessum est, propter nimium solis ardorem, Lucanus:

Quaque dies medius flagrantibus aestuat oris. Et Tibullus:
At media est Phoebi semper subiecta calori,
Seu proprio terris aestiuum fertur in orbem:
Seu celer hybernas properet reducere noctes.
Nulla nec exustas habitant animalia terras.

Scribit tamen Petrus de Apono: Quod si sub tropicis habitatur sub ęquinoctiali, qui est in medio tropicorum, habitationē quoque esse posse, quandoquidem ut affirmat omnium philosophorū princeps. Medium sapit naturam extremorū. Duplex autem ratio inuenitur cur sub tropicis difficilis sit habitatio? Cum propter longam solis moram supra caput Aethiopum: & propter directam incidentiam solis supra capita ipsorū. In aequinoctiali licet sol directus supra capita habitantium sit, non diutius moratur, cum ibi aequinoctium semper sit, raroque duodecim horas excedat dies, ut demonstrabitur, Et sic quod lux calefacit, tenebrae refrigerāt. Quapropter aërem in ea plaga credunt temperatiorem, quàm in alijs zonis. Credit & idē Petrus fruges, reliquosque terrae fructus bis in anno maturescere, quoniā quatuor anni tempora, bis in singulis annis, apud illos sunt. Pto item Taprobanem insulam habitabilem ponit, quae dimidia sua parte per aequinoctialem uergit. Inter extremos uerò & medium, duo, maio-

res ultimis, medio minores, ex utriusque uicinitatis intemperie tẽperantur, ubi tantum uitali aura, mortale uescitur genus, Iuxta illud Virgilij:

Duæ mortalib. ęgris munere cõcessę diuũ. Hic (ut inqt Tibullus.)
Placidus nobis per tempora uertitur annus,
Hic & colla iugo didicit submittere thaurus,
Et lenta excelsos uitis conscendere ramos,
Tondeturque seges maturos annua partus,
Et ferro tellus, pontus conscinditur ære.

Quin etiam structis exurgũt oppida muris. Non tamẽ ambę hę zonę hominib. nostri generis indultæ sunt, Sed sola hæc, quæ est à tropico æstiuo usque ad arcton ab huiusmodi, qualenos scire possimus hominũ genere habitatur, ut sunt Sarmatę, Pãnones, Itali, Græci, & Barbari, cuiuscunque nationis sint. Illa uerò à tropico hyberno, uersus antarticum polum, sola ratione percipitur, quòd propter similem temperiẽ, similiter incoletur. Sed à quibus, non licuit unquam, nec licebit cognoscere. Interiecta enim torrida, utrique hominũ generi, cõmertium ad se denegat cõmeandi. Eadẽ ratione, inquit Macrobius, nos nõ permittit ambigere, quin per illã quoque terræ superficiẽ, quæ ad nos habetur inferior, integer zonarũ ambitus habeatur. Aut dicat quisquis huic fidei obuiare mauult, quid sit quod ab hac eum distinctione deterreat. Nam si nobis in hac terrarũ parte quã colimus, uiuendi facultas est, quia calcãtes humũ, cœlũ suspicimus supra uerticẽ, & erectos uultus ad sidera tollimus, quia sol nobis oritur & occidit, quia circũfuso fruimur aëre, cuius spiramus haustu. Cur non illic aliquos uiuere credamus, ubi eadẽ semper in promptu sunt. Hoc idem Strabo uult in principio dicẽs: Antipodes inter se quodãmodo esse, nescij non sumus, nam qui ibi dicunt morari, eandẽ credendi sunt spirare aurã, quia eadẽ est in eiusdẽ zonalis ambitus cõtinuatione tẽperies, idem Phœbus illis & obire dicitur nostro ortu, & orietur cum nobis occidit. Calcabunt æque ut nos terram, & supra uerticẽ cœlũ semper uidebũt. Nec metus erit ne de terra in cœlũ decidãt, cũ nihil usquã poterit ruere sursum. Si enim nobis (quod asserere ioci est) deorsum uidetur, ubi est tellus, & sursum ubi cœlũ, illis quoque sursum erit, quod de inferiore suspicient, nec aliquo modo in superna casuri sunt. Affirmari quoque, et apud illos minus rerum peritos, hęc existimare de nobis, nec credere posse, nos in quo sumus loco, degere, uerum opinari, si quis sub pedibus tentaret stare casurũ, nusquam tamen apud nos quispiam timuit, ne caderet in cœlum, ergo nec apud illos quispiam in superiora casurus est. Nemo etiam, si diuinæ philosophiæ profundus saltem extiterit alũnus, negare ausus est, quin in illa terræ superficie, imbrium casus glebas irrigat, producendæ frugis & pabuli gratia. Quod illic animantium genus per uirentia prata imbrium, æque ut apud nos, alit. Nam si aër terreni frigoris exhalatione densatus in nubem cogitur, & ita

abrum-

abrumpitur in imbrem. aër autem uniuersam terram circumfusus ambit, proculdubio ex omni aëris parte, præterustā perpetuo sidere, liquor pluuialis emanat, qui undiq; in terrā in quā nutu suo fertur, pondere defluit, quod si quis respuit, superest ut æstimet extra hanc superperficiem quam incolimus, quicquid niuiū grandinū'q; cadit, totū in cœlos de aëre defluere, quod nemo nisi totus uecors & rationis expers dicturus est, de his itaq; qui diuersa nobis figunt uestigia, quos sacra nostra uetat fore religio, non locuturi sumus, Nec de his qui aliam nostræ superficiei temperiem hauriūt, sermo futurus est. Ignotarum enim rerum rationi, nemo styli officio aut quouis modo dare potest. Verum cognita duntaxat mortalium regio & habitationis patiens nostri laboris fiet materies.

Compendiosa Zonarum descriptio. Cap. 2.

TErra cum quinis redimita zonis,
Semper algenti tegitur pruina
Qua procellosis oritur tepescēs,
Nubibus auster.
Quaq; torpentem glacialis ursæ,
Ensifer currum sequitur Boëtes,
Gnosiam tentans retinere, curua
Falce puellam.
Hinc Ceres terræ negat alma fruges,
Nec suum Bacchus placidus racemum
Inserit dulci sibi plena fundens
Pocula musto
Ignis æterni dator & minister,
Tertiam Phœbus nimio calore
Inficit, nullumq; animal perusta
Errat in ora.
Inter has, ingens calor atq; frigus
Temperant binas medium tenentes,
In quibus iussit deus æquus, omnes
Viuere gentes.

De Parallelis. Cap. 3.

VT autem præfata ad primum ducantur originem, ad siderū lationem, & ad parallelos, sermo flectendus est, præcipuè tamen ad solis meatum, qui in obliquo uolutus circulo, hanc regionum diuersitatem explicat. Si enim sol (ut ueteribus placuit) inquit Macrobius primo Saturnaliū, dux & moderator est reliquorū luminū, & solus cursum stellis præbet errantib. ipsarum uerò stellarū cursus ordinem rerū humanarum disponunt, necesse est, ut solem qui moderat planetas nostra moderantes, omniū quę circa nos geruntur, fateamur authorē. Constat autem

ipſum neq; ſurſum ultra cancrũ, neq; ultra capricornũ deorſum meare, ue rum cum ad tropicorũ uenerit cõfinia, mox reuerti, unde & ſolſtitia uocã tur. Æſtiuus aũt tropicus temperatæ noſtræ terminus eſt, imò cum ſol ad ipſum finẽ uenerit, nobis æſtiuos facit calores, et auſtrali generi hyemem, quoniã tunc ab illis, omni uię ſuæ ſpacio, recedit. Rurſus cũ capricornum attigerit, nobis receſſu ſuo bruinã facit glacialẽ, & illis uicinitatis gratia, reficit æſtatẽ. In promptu aũt eſt ſolem nunquã egredi fines peruſtę, quoniam de tropico in tropicũ zodiacus eſt. Nemini igit̃ prgterit, cur hęc zõna flãmis ſemper ſit obnoxia, quã ſol, totius flãmæ & fons & adminiſtrator, nunquã relinquit. Ambęq; partes ultimę arctoa uidelicet & auſtralis, ad quas nunquã ſolis calor accedit, neceſſario æternis rigeſcũt pruinis. Duas uerò alias tẽperat, hinc atq; hinc caloris atq; frigoris uicinia. Deniq; cum in zona quã inhabitamus, & temperatã dicimus, partes quæ peruſtę uicinæ ſunt, cæteris calidiores ſint, neceſſe eſt ut Æthiopia, Arabia, Ægyptus, & Libya, in quib. calor ita circumfuſi aëris, corpus extenuat, ut aut nunquam aut raro cogatur in nubes, & nullus pene apud Ægyptios imbrium caſus eſt, authore Tibullo:

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,

Arida nec pluuio ſupplicat herba Ioui. Rurſus regiones quas præterfluit Tanais et Hiſter, omniaq; ſupra Scythiã loca tãto premuni gelu, ut non facile explicari queat, quãta ſit illic nimiæ frigiditatis iniuria. Loca uerò media, quoniã ab utraq; nimietate longe recedunt, uerã tenent ſalutaremq; temperiẽ. Omnem itaq; regionũ diuerſitatẽ à ſolis meatu gigni nemo dubitat. Hinc ſeptemgeniorũ climatum & parallelorum origo & diuerſitas, quorũ numerus (ne longis utamur ambagibus) nũc dicendus uenit. Duæ enim lineolæ rectę æqualiter à ſe inuicẽ diſtãtes, & nõ concurrẽtes, paralleli dicunt̃ à παραλλήλω q̃d ſonat cõparo aut æquo, his eñ cõparamus & metimur terrarũ tractus q̃ad longitudinẽ. Sol itaq; à primo cãcri pũcto p librã motus, uſq; ad primã capricorni partẽ deſcribit 180. & 82. parallelos. Aſcenſurus iterũ à tropico hyberno per arietẽ, ad primũ tropici æſtiui punctũ, totidẽ notat parallelos, quos ſimiliter conglomeratos, ſi duplicauerimus, compertũ habemus gradus totius zodiaci 300. & 60. Nec omnes noſtro inſeruiũt propoſito uerũ de his dũtaxat ſermo noſter erit, quos Ptol. in Vniuerſali geographiæ ſuæ figura memorat. Deſcribit aũt Ptol. 21. parallelos, ab æquinoctiali uerſus arcton cõputatos, & ſeptẽ eundo ab æquatore uerſus auſtrũ, quoniã ulterius ſi quiſpiam greſſum tulerit, terrã ab eo incognitã reperit. E quorum parallelorũ numero, aliqui ſunt initia climatũ, quidã nõ, ut ex tabulis Ptol. ſufficiẽter patet, quæ docẽt exceſſus graduũ unius paralleli ſupra aliũ, dierũ quantitatẽ, & graduũ eleuationis poli, cum partibus ſuis, habito reſpectu ad æquinoctialẽ, miliaria deniq; gradibus parallelorum correſpondentia.

HVius itaq; tabellæ si ad occiduũ solem respexeris, dierũ excrescẽtia ultra horas duodecim æquinoctialis circuli, sese primũ offert. Sub æquinoctiali enim degentibus (si ullum illic mortaliũ aut pecudum errat genus) dies cum noctib. æquari necesse est, ob illius gẽtis horizontẽ, utrosq; polos secantẽ, adeò ut quouis anni curriculo tantũ hemisperij supra horizonten in die sit quantũ it sub terras tẽpore nocturno, q̃ fit ut illi hominũ generi, semper noctes & dies æquo secant spacio, quodcũq; cœli sidus, sol occupauerit, Quoniam terræ tumor in geminas æquè sescindit partes, nec mirum si istic signa opposita æquales habeant ascensus & occasus, ut inquit Lucanus in nono Pharsaliæ suæ:

Hic quoq; nil obstat Phœbo cum cardine summo,
Stat librata dies truncum uix protegit arbos,
Tam breuis in medium radijs compellitur umbra.
Deprensum est, hunc esse locum qua circulus alti
Solsticij medium signorum percutit orbem.
Non obliqua meant, nec thauro scorpius exit,
Rectior aut aries donat sua tempora libræ,
Aut astræa iubet lentos descendere pisces,
Par geminis Chiron & idem quod carcinos ardens,
Humidus egóceros, nec plus leo tollit urna.

Quamprimũ aũt sol, æquinoctiali relicto, à terræ tumore flectit, septẽtriones adiuturus (quoniam terræ tumor minorat) diẽ elongiari necesse est, cuilibet iacẽti sub parallelo aliquo ab æquinoctiali uersus arctoũ axem descripto, Quę ut re ipsa probentur, accipiamus quempiam parallelorũ uersus arcton, Primus ultra duodecim horas æquinoctialis circuli, excrescit quarta parte unius horæ. Humanum itaq; genus sub eo parallelo repositum, habet diem longissimum duodecim horarum, & quarta parte horæ. Quanto itaq; magis ac magis à terræ tumore sol digressum tulerit, eò diutius terras superiores, sua lustrat lãpade. In Thile enim insula, in arctoo sita mari, & ultimo parallelo subiecta, authore Solino & Plinio, nox pene nulla est. Sole in cãcri sidere transitum faciente (Viginti enim horarũ dies est) Eadem ratio nos non sinit dubitare, aliquos mortalium quorum zenith articum suspicit circulum, uigintiquatuor horarum habere lucem, dum prima cancri pars æstiuo torretur sole, quoniam eorum zenith, polo iungitur zodiaci quem & pro horizõtali habent linea. In promptu autem est cœlum assidua rapi uertigine, arcus igitur horizõtalis, zodiaci arcũ æquè secabit sine ullo temporis interuallo, quamobrem una zodiaci medietas eisdem orietur, altera sub horizõte mersa, nocturni quoq; temporis modica, aut fe rẽ nulla erit discretio. Et diei in 24. horas dilatio. Similiter noctis in totidem horas, dum sol capricorni tetigerit confinia.

De eleuatione Poli. Cap. 4.

INnotescit deinceps tibi, ad extremum orientem præfatæ tabellæ itu ro, gradus eleuationis polaris, Pro cuius intelligẽtia perspicatiori breuibus animaduertendũ, sub æquinoctiali parallelo uiuẽtibus, utrunque in horizonte fore, hinc rursus ad septentrionẽ eũtibus, eò magis subleuari polum articum, quantoplus à tumore terræ digressum fecerint. Quæ poli eleuatio, regionũ & locorum habitabilium distantiam, ab æquinoctiali liquido monstrat. Tantus enim semper est tractus oppidi aut regionis, cuius anhelas nosse mensuram ab æquinoctiali quanta est eleuatio poli ab horizonte eiusdẽ, Facilis inde cognitu fiet milliariorũ numerus, maxime, dum eundem multiplicauerimus per numerum eleuationis poli. Id tamẽ magis in modum obseruandum, secundum Ptolemæi sententiam, milliaria ab æquinoctiali circulo uersus arcton nõ ubique gentium fore æqualia, uerum uariari secundum maiorem aut minorem terræ tractum. A primo enim gradu æquinoctialis circuli usque ad duodecimum gradum, unus sexaginta milliaria continet, Itala tamen ut figura edocet subsequens.

	Gradus		Gradus	Milliaria	
	12.		25.	59.	
	25.		30.	54.	
	30.		37.	50.	Non secus mil
A gradu.	37.	In gradu.	41.	37.	liaria ab æqui
	41.		51.	40.	noctiali uersus
	51.		57.	32.	austri efflatus
	57.		63.	28.	uariantur.

QVæ milliaria Itala, si diuides per quatuor, quindecim duntaxat euenient milliaria nostra, quoniam Italorum quatuor unicum milliare nostrum mensurant, ut uulgo perhibent. Quo fit, ut uni gradui in cœlis, correspondeant sub æquinoctiali quindecim milliaria nostra in terris. Secus nunquam gentium ueritatem habet, ut patet calculanti. Quanto enim magis relicto æquatore ad arctos gressum dirigis, eò magis numerum milliariorum diminui Ptolemæum compertum habebis, secundum parallelorum, & tractuum terræ diminutionem. Nescius itaque distantiæ aliquarum regionum secundum latitudinem, duce parallelo, cui regio subiecta est, perge ad gradũ, in fine eiusdẽ paralleli inscripti, quo reperto, unà cum gradu & parallelo alterius regionis, sagaciter tene gradus medios inter signatos utriusque paralleli gradus, dehinc ex præfata tabella numerum accipe milliariorum medijs gradibus correspondentem. Postremo numerum milliariorũ multiplica per numerum graduum mediorum, quo facto distantia regionum secundum latitudinem in promptu erit, secundum Italorum mensuras. Si autem ad nostra

reducere

reducere uelis milliaria, diuide duntaxat numerorū milliarium, per quatuor, & optato potiere.

De meridianis. *Cap. 5.*

VErum quamprimum ad decliuiorem præfatæ tabellę situm oculorum aciem direxeris, unde auster spiraturus est, lineolas uersus axem arctoum semper subleuatas conspicies, quas meridianos memorant, Quoniam ubi sol aliquam illorum sectionem tetigerit, huic hominum generi, quod sibi subiectum est medium secat diem. Inde nulli dubium, diuersis terrarum alumnis, diuersos fore meridianos, cum sol non una temporis morula, omnes illorum intersectiones complectitur. Quorum origo prima à gradibus longitudinis sumitur, quæ ab Herculeis columnis ad extremum usq; Orientem metitur. Geminorum etiam distantia meridianorum quinq; duntaxat graduum extat, & trium quindecim, qui unius horæ quantitatē obtinent, Quo fit ut regio quindecim gradibus, aut tribus meridianis ab alia digesta, dū orientalior est, integra hora citius meridiem, & diem habet, reliqua ad occiduum solem uergente. Metiturus itaq; oppidorum aut regionum distantiam, secundum longitudinis tractum, ab utriusq; regiónis meridiano, ad gradus longitudinis titulo insignitos descende, & medios utriusq; meridiani gradus tenaciter obseruato, unà cum numero milliarium, quem ubi multiplicaueris, per graduum repertorum numerum, distantia longitudinis patebit. Vbi uerò ad axem suspicics, gradus reperies correspondentes gradibus & regione notatis.

De Climatibus. *Cap. 6.*

NEc climata cum parallelis in occasu notata, nobis prætereunda sunt, quorum unumquodq; unius integræ horæ differentia ab æquinoctiali distat. Inde nihil difficile est, cur septennarium nō excedant numerum, Cum Ptolemæus quem nullus istarum rerum error inuoluit, terram hospitalem inuenit septem duntaxat horarum spacio, ab æquinoctialibus horis. Primum Diameroës, quod est per Meroēn insulā Æthiopum Metropolim ductum. Secundum Diasyenes, Dialexandros, Diarhodos, Diaromos, Diaboristenes, Diaripheos, Quorum unumquodq; quia diuersa siderū uirtute moderatur, diuersos ac uarios gignat fœtus oportet, authore Virgilio:

Hic segetes, illic ueniunt fœlicius uuæ,
Arborei fœtus alibi, atq; iniussa uirescunt
Gramina, nonne uides Croceos ut Tmolus odores,
India mittit ebur, mittunt sua tura Sabæi,
At Calybes nudi ferrum, uirosaq; pontus
Castorea, Eliadum palmas, epiros equarum.

Modus inueniendi unamquamq; regionem. Cap. 7.

IGnarus locorum gentium aut oppidorum, Ingredere primum Ptolemęi tabulas, illorũ nomine inscriptas, quib. repertis gradus longitudinis latitudinis ibidẽ acceptare non pigeat. Deinde ad pictas Pto. tabellas perge, exploraturus longitudinis & latitudinis gradus, alterutris igiť in una extremitate repertis, Duc ſtamen aut neruũ ad gradũ è regione inscriptum sibi tamen coæquum. Nec secus age cum latitudinis gradibus. Vbicunq; itaq; nerui sese intersecantes tetigerint, regionem aut oppidum huic sectioni suppositum reperies.

De uentis & Discordi eorum conditione. Cap. 8.

NE promissi simus immemores, neúe quippiam in Ptolemęi tabula, intactum post habeamus, à qua cœli plaga quiuis uentorum spiraturus, uarias terras suis afflat cursibus, iam enarrare libet. Et ueluti in diuersis surgunt terrarum oris, ita uarias gerunt conditiones. Nemini enim (si saltem præfata tenaci oseruauimus memoria) dubium est, solem ipsum nõ in uno parallelo semper occiduas petere undas, & renouare ortus, uerum alium ipsius esse ortum & occasum in æquinoctiali, qua Arietem & Libram occupat, Et quamprimum æstiuum tetigerit tropicum, cum Cancri sidere oriri, & geminis fratribus delabi. In hyberno rursus solstitio sese cum Capricorno tollere, & Chirone sagittario mergere. Ventus itaq; ab æquinoctiali spirans ortu, Subsolanus perhibetur, Ab hyberno ortu Eurus, quem & Vulturanum dicimus. Ab ęstiui autem circuli finibus ἐτησίας Græco sermone uocitatus, Hi non parum habent caloris phœbeis radijs immersum. Lucanus:

Tertia iam grauido pluuialis cynthia cornu,
Et madidis Euri resolutæ flatibus alpes.

Salubriorem q; secum is uentus defert auram, cum à sole & purior & subtilior alijs efficitur, nec quippiam ueneni mortalium infert corporibus. Occiduus autem æquinoctialis plagæ finis salutarem illum mittit Fauonium, mutato etiam uocabulo Zephyrum dictum. Is quoniã & caloris et humoris habet temperiem, omnes montium pruinas, hyemali tempore ac frigido axe delapsas resoluit. Horatius:

Soluitur acris hyems gratia uice ueris. Et Fauon.

Quæq; aspero gelu induruerant dissipat, relaxat, & aperit. Virgil.

Liquitur & Zephyro putris se gleba resoluit.

Herbarum quoq; & florum origo est. Ouidius:

Ver erat æternum, placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri, natos sine semine flores.

Omne arboreum genus suo pullulat flammine. Ouidius:

Arboribus redeunt detonsę frigore frondes,
Vuidaq; in tenero palmite gemma tumet.

Omne

Omne denique alitum, pecudum, & quod plus est, mortale genus luxuriat occultam reuocans uenerem producendæ sobolis gratia. Rursus à tropici æstiui occasu Chorus efflat, paruum secum ducens rigorem, quoniam ad arcton respicit, Virgilius:

Flatibus hyberni, condunt ubi sidera chori.

Ab hyemalis uero solsticij finibus Africus ad meridiem paulisper tendit, quo fit ut nonnunquam tempestatis est præsagus. Virglius:

Creberque procellis Africus.

Ab axe septentrionali summo rigidus ille spirat Aquilo, dictus eo quod suo rigore aquas ligat & constringit. Virgilius:

Et glacialis hyems aquilonibus asperat undas.

Hic quoniã ab hyperboreis uolat montibus Boreas perhibetur. Illic quoties eius frigus inoleuerit, ut scribit Antonius Veronensis, toties interire præ oculis aut equi conspiciuntur, aut muli, aut armenta, gelu ipso contrahi. Et errantes passim per syluas pecudes, supremum uale decantare. Nec mortales quoque tuto intra tecta, & obstructa domicilia consistere posse. Nam una cum armentis prorsus interirẽt, nisi obseruata tempestate, cum curribus ad mitiores regiones, aprico soli expositas, effugerẽt, & suos penates rigidos, furente Borea relinquerent. Istius rigoris nonnescius Naso inquit:

Quid Roma melius, Scythico quid frigore peius?

Is niuium & gradinum sator, nil ab suis antris fert, quam perpetuum rigorem. Seneca tragicus:

Si quis Tagycti conspicuas niues
Qua cum Sarmaticus tempore frigido
In summis Boreas composuit iugis.

Hic etiã quia recto spirat tramite, pluuiosi aëris aquosas disipat nubes, nec eas glomerari patitur, & rigiditate sua terrarum stringit penetralia, ne imbrium materiem, uapores & nebulas exalarent, quo fit ut eius flamina serenum reddunt ethera, sidereosque ignes, rursus mortalibus ostendunt uisibus. Ouidius:

Protinns Æolijs aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes. Virgilius:
Ac uelut Ædoni Boreæ cum spiritus alto
Insonat Ægeo, sequiturque ad litora fluctus.
Qua uenti incubuere, fugam dant nubila cœlo.

Alter illius ore spiritus septẽtrio, à Ptolemæo fertur, quod sub plaustri septem geminis stellis (quarum quæ ante eunt Triones, hoc est boues aratorij compellatæ) originem ducẽs uicinas afflat terras. Tertius Trachias à Graijs dictus, latini est expers nominis, à pluriniis tamẽ Circius memoratur. Axis autem meridianus Euronothũ mittit, hinc nothus Auster lati

nos fer-

no sermone dictus, sinuosum & flexuosum nimis habet efflatum, quo nebulas in aëre repertas instar retis arcet, comprimit, & conglomerat, uaporesq; subteraneos specus tepenti flamine laxat, adeò ut eius spiramina creberrimè, tempestatum, procellarum, imbrium sint præsaga, Ouid.

—Madidis Nothus euolat alis,
Terribilem picea tectus caligine uultum.
Barba grauis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ rorant pennæq; sinusq;.

Nonnunquam pestifer ipsius est spiritus, maxime dum per Cyrenaicam regionem uolat, quæ serpentibus authore Solino fœcundissima est. Basiliscum creans, malum in terris singulare, ueluti suo dicetur loco. Hic itaq; ubi uirus contraxerit, suo calido spiramine, animantium corpora aperta clandestinè subit, tabidam luem simul inspirando. Tertius huius plagæ uentus Libonothus fertur. Hæc breuiuscula pro liquidiori Ptolemæi intelligētia in primis notanda censui. Iam iamq; diffusius nobis æquor arandum restat. Longiorq; rerum dicendarum series panditur.

Adsitis diui, tuq; ô sator alme deorum,
Naufraga præcipiti dirige uela Notho.

De diuisione terræ in partes cum distinctione earundem. Cap. 9.

OMnis terra, quamuis ab oceano tanquam ingens quædam insula circumuallatur, habitabilis tamen, non undiq; globea est, cum utrinq; ad solis semitam altius erecta caliginosæ cuiusdam nubeculæ (ut inquit Anthonius Veronensis) speciem præstet. Clamidisq; formam præ se fert, inquit Strabo in tertio, quoniam duas fibulas uersus arcton habere conspicitur, quæ si coirēt, clamidis figurarent speciem, Hęc etsi unica sit, in tres tamen partes scindetur, quarum quidem unam uoluerunt Libyam dici, à Libe rege Mauritaniæ, olim perdomitam, Seu ab eo quòd frigoris rigiditate careat Africam. Eam namq; esse arenosam, aridam & sabulosam, Strabo inquit. Alterā à muliere deperdita, Europam perhibent, quæ filia Agenoris regis existens, dum Tyrijs comitata uirginibus, in litore marino, puellari studio luserat, & canistra floribus stiparat. A Ioue in niueum taurū uerso rapta, illiusq; insidens tergo, per æquora ponti, in Cretam delata, terræ è regione iacenti, nomen dedit. Tertiam, quæ cæteras magnitudine & opibus uincit, Asiam quidā dictam putant, ab Asia eius regina. Libya ab Europa secernitur, ab uno quidem latere, litore Gaditano, quod à Gadibus dictum est. Ab alio autem latere septem Nili ostijs, ea potissimum in parte, unde Borealis sinus Ægypti porrigitur. Europam uerò ab Asia, Tanais fluuius disiungens, atq; ambarum fines utrinque perlambens, in Boream uersus, per Sauromatas in Scythiam usq;, atq; in Meotidis paludem protenditur. Ad austrum autem, uersus Hellespontum primum extenditur termini signum (ut inquit Anthonius)

nius) Ac deinde ostium Nili, quòd magis etiam quàm Hellespontus ipse conspicitur ad austrum. Alij (ut etiam placet Dionysio) dicunt terrã quadram esse, quæ cum ita gemino inundatur freto, Caspio scilicet & Euxino, Græci illã, ut cætera, quæ sunt huiusmodi Isthmum appellauere, eamq; esse quæ utriusque fine ac termino illiditur. Fuerunt & qui dicerent alium Isthmium, qui in australem & ipse distentus plagam, & Arabiæ & Ægypti perscindens sinum, esse qui ab Asia Libyam ipsam seiungat. His itaq; limitibus cum uniuersa sit tripartita tellus, nulli dubitandum erit, quin & ipse ab Oceano circumualletur.

De Oceani meatu eiusq; nominibus. Cap. 16.

Qui quidem Oceanus licet ipse unicus sit, quemadmodum & tellus, multis tamen dicitur nominibus, & tanquam uallum quoddam, & distractũ per partes corporis distinguitur. prope enim loca extrema, unde Zephyrus spirat, & mons ille Atlas uerticę pulsans cœlum, erigitur, haud amplius Oceanus dicitur, sed ab Hesperijs ulterioribus ad quas illidit Hesperum mare, aut ab ipso monte Atlante Atlanticũ uocatur, ubi (ut inquit Solinus) Oceanus, quẽ Græci sic nominant à celeritate. ab occasu solis irrumpens, læuo latere Europam radit, Africam dextro, scissisq; Calpe & Abyla montibus, quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros fundit & Hispaniam. Ac freto isti, cuius quindecim millia passuum efficit longitudo, Latitudo uix septem, quodam ostio aperit, limen interni æquoris, mixtus mediterraneis finibus, quos adusq; Orientem propellit. At superius ad Boream, ubi ferocissimæ Arimasporum gentes quæ cum gryphibus martem conferunt, degunt. Cum sol ibi tardè tepideq; illuceat, ob ipsius à cursu solis distantiam & uallatam altissimis montibus regionẽ, ex quibus caliginosis semper obtegitur nubibus, & ob durã inhorrescit glaciẽ. Quicquid ea loca circumfluit Oceani, à concretis undis, Glacialem pontum appellãt. Aut ab eo quòd ibi fluctus interijsse uideãtur, Mortuum mare. Tum etiam quòd sine motu perpetue conquiescat, Saturniũ (ut Dionysio Thessalonicensi placet.) Vnde autem sol oritur Eoum, illud autem Indicum uocant. Ex quo quidem statim illud ad austrum uersus effunditur, quod Rubrum siue Æthiopicũ appellant, ex ea parte maximè qua uasta quædam solitudo, & inhabitabilis terræ plaga conspicitur, ardentib. semper exusta caloribus. Verum ex hoc Oceano, multi quoq; ex omni parte sinus erumpunt. Ex his igitur fit ille primus quem Hesperium uocant, quod ab extremis Hesperiæ ac Libyæ defluens, ad Pamphiliã usq; porrigitur. Alter uerò qui licet sit minor superat tamen utilitate, effluit eñ ex eo mari quod glaciale diximus, ea potissimũ ex parte, qua Caspia est, et turbulentus efflat Boreas, atq; illud efficit fretum quod dicitũ Hyrcanum. Alij uerò qui reliqui sunt, ambo ab austro dilabentes, qui superior, in Persidem usq; aduersus Caspium inuehitur, ac

tur, ac Persicum efficit sinum. Alter autem Arabicum, qui quidem paulatim ibi irrumpens contra Euxinũ contrahitur. Sunt alij tamen quamplures sinus, sed quoniam obscuri sunt, ideo prætercundi. Verum his ita partitis redeundum esse ad eos censeo, quos supra quatuor existere commemoraui, ut quales ipsi sint, quamúe obseruant semitam & quas inundent regiones lucidius declaretur. Hesperius igitur sinus, ut ab Oceano incipiam, qui omnes amplitudine ac longiori uincit cursu, cum multas gentes & ciuitates illidat & oppida, multasq; circumfluat insulas, & altissimos colles, omnia tamen multarum rerum commeatu & uarietate replet, spargitq; ubique mirabilem ubertatem. Ipse enim est in cuius frõte columnas illas ingentes ferunt, ab Hercule, uulgatissima quondam fama, confixas, extitisse ad Atlantis uerticem. Inter quas (authore Anthonio Veronensi) una adhuc inspicitur, quæ tota ærhea est, ad tantamq; porrecta altitudinẽ, ut transcendere nubes uideatur, atq; ipsum (quod mirabile dictu est) cœlum pulsare. Hinc maris Hesperij principiũ oritur, & propterea ad metam illam, tanquã ad caput, insudasse Hercules dicitur, qui omniũ illarũ uictor euaserat. Tum uerò cum in longum descendat mare, perfundatq; Galliæ litora, tandem ad Massiliam usque, sinuosis fluctibus inflectitur, ac pristino deinde amisso nomine, Gallicum appellatur. Postea uerò per Liguriã dilabens (unde Italia iam incipit oriri, & Ausoniæ gentes) ciuitates illius multas illidit, quæ maxime ad Boream spectant. Atque inde etiam Ligusticum à Liguria ipsa, quam lambit, uocitatur: Prorumpitque inde statim ad Leucopetram usque, quæ è regione posita Siculo abluitur freto. Tum uerò ad Cyrnum, quæ Corsica est. Atque inde ad Sardiniam influctuans, ab ea statim Sardinium appellatur. Deinde uerò ad Austrum uersus, Tyrrheniam radens, Tyrrhenum uocatur. Sed cum postea incuruetur ad Orientem solem, & Siciliam circumferat iniectã freto, Siculum. Transfusúmque deinde Pachinnum montem, atque Cretam usque prorumpens, quæ amplissimo iam maris spacio inuoluitur, confestim sacram illam, & religione & uetustate uenerabilem, Gotthinem urbem ostendit, neque minus ipsam Pheston, etsi magis intra continentem sit sita. Quæ quidem cum accliuis sit & retorta, ad cuiusdam capitis arietini similitudinem, arietis illam caput incolæ appellauere. Tum uerò cum iam usque ad Iapigiam se reclinet, atque inde ad Boream uersus dilatet sese Adriatici confestim nomen adoritur. At rursus ad Hesperiam citeriorem conflexus, Ionium conficit mare. Ex quo geminæ, è conspectu regiones positæ, statim aperiuntur, quarum altera quæ ingredientibus à dextra est sita, Illiria dicitur. altera uerò quæ ad sinistram respicit, ipsa est Ausonia, Quæ quidem cum & ipsa sit tanquam ingens quidam Isthmos extensa, per continentem triplici occluditur mari, Tyrrheno scilicet, & Siculo, atque hoc quod nuper diximus Adriatico, quorum unumquodque, à

que, à suo uento deposcit motum, ut qui ad alienas mercantur regiones, tuto possint è portu euadere. Nam Tyrrhenum Zephyrum deposcit. Siculum uerò agitatur Notho. Et Adriaticum Euro. Sed à Sicilia, quod Siculum est, in Libyam uersus irrumpit, meridianásque inundat Syrtes, alterum statim incurrens mare, & si amplius sit illud & latius, totum tamen illud euertere funditus uidetur. Verum quod interius est cum imbecillem habeat aditum, alterius à longe irrumpentis accipiens fluctus, tanto plerumque cum impetu inuoluitur, ut ex montibus Siculis fluctus qui ad Cretam prorumpunt, rursus ad Orientem uersus, atque * Salmonidos usque uerticem, relidantur, quem dicunt summum ipsius Cretæ caput orientale. Sed cum hæc duo maria maxime fremere, & concertare inter se uidentur, cum impelluntur ab Ismarico Borea, qui eruere è conspectu consueuit. Horum primum naturæ Pharium uocant, quod quidem usque in extremum Casij montis angulum contrahitur. Sidonium uerò alterum quod ubi tractum per Boream, in interiora descenderit terræ, atque Ysicam regionem illidens, Ysicum statim appellatur, nec inde longius multo, apud Ciliciam conuersum conquiescit. Tum uerò obliquis in Boream reiectum fluctibus, tanquam serpens quidam inflectens se atque in plures contorquens sinus, Pamphyliam lambit. Sed cum Chelidonoirum usque peruenit insulas, Zephyri siguum capit. Summitatem * Pathareidos uerticis detegens à longe. Ac rursus ad Boreā uersus Ægeum efficit mare. Cuius confracti exitus, sparsis insulis fluctus adeo & ipsi plerumque strident, & fremunt, ut nullum aliud mare esse credatur, quod maiores efferat motus, neque periculosiores, neque quod magis ab alto immurmuret. Tum uerò ad Tenedum usque progrediens, tanquam ipsi postremum infigat pedem, & tantæ tædeat amplitudinis, obliuiscatúrque eius ferocitatis, in angustum delapsum alueum, noua paulatim induitur forma, & aliud sibi hac forma nomen acquirit. Nam neque Ægeum amplius dicitur, neque Pamphilium, neque Cilicum, sed Augustum mare, usquequo ad ostium Thracis Bosphori peruenerit, qua ferunt Io mœcham cum in bouem fuisset mutata, illius consilijs enatasse. Vnde & Bosphoron mare est appellatum, à bouis meatu. Ac ubi primum in Augustum illum alueum ingeritur, distractum paulatim ad Boream, demum intra uniuersam usque Propontidem irrumpit, circa quam prope, ex Asia gentes colunt. Verum cum ad ipsum applicuerit Bosphoron, in angustiorem longe se contrahens formam, angustissimum omnium illud efficit fretum, in quo etiam mirabile quoddam conspici traditur. Impudentes quasdam petras per medios fluctus errare atque intra se, cum sonitu & murmure coniungi copularique. Tum uerò

* Samonium legendū puto quam quā Salmonium Dionysius legat.

* Pataricum promōtorium Dionysio.

inde paulatim diffusum ad Orientem solem, paulo post in amplissimum distenditur æquor, nonnullę ipsius etiam semitæ conspiciuntur, quæ partim ad orientem uersæ, partim ad Boream inflectuntur, quæ inter duo eminent promontoria, ex una utraque parte porrecta, quorum alterum ad austrum urget quod Carambum appellāt. Alterum uerò quod ad Boreā flectitur, Europam uersus, à frōte hirta & retorta, Arietis frons ipsum appellāt. Hæc etenim promontoria, licet ad inuicem è regione posita sint, atque tantum inter se distant quantum possit in tribus diebus nauis percurrere, tamen à longè uidentur coherere, authore Dionysio. Tum uerò inde conscindi hoc mare uidetur, efficiťq; persimile emicicło cuidam, atque unà quidem in pontum delabi. altera uerò in Meotim distendi, quod autem medium est, id certe Carambidis est, cuius ad dextram recta in pontum poficiscentibus aperitur uia. à lęua autem frons illa arietis, quæ ab ea parte erigitur, & signum in Meotidem extollit, quæ cum in bicornem flectatur formam, haud prorsus dissimilem arcuū cornibus, nec perperā id nominis est cōsecuta, neq; frustra, uiam etenim in Meothim ostendit paludem, postquam illius undis undatur cōtinue. Hęc est palus illa, quam circum incolūt Scythe, de quorum moribus loco suo dicetur, Quamúe ponti matrem appellant, ob id maxime, quòd multa in eum inde effluat aqua, distracta potissimum per Cimmerium bosphorum, atq; ex multis aliunde locis, quæ adeo ex omni parte paludem replet, ut non possit intra sua labra contineri.

De fluxu & reflexu maris. *Cap. II.*

DE illius itaq; fluxu & refluxu maris, minime prætereundum censeo. Scribit enim Solinus, quòd Oceani accessus incrementa, circa litora Indiæ uehementissime proruunt, maximosq; ibi exitus faciunt. Siue quòd suspensus altius, eleuatur in caloris, siue quòd in ea parte orbis, & fontium & fluminum copia sit diffusior. Item & Herculeum mare, sole occiduo tanto subleuatur æstu, ut illius, Adriaticus sinus non sit expers. Videndum igitur est, quibus ex causis intumescat Oceanus, uel quare cum superfluus sibi fuerit, rursus in se residea? Nec in obscuro est plura pro ingenijs differētium, potius quam pro ueritatis fide expressa. Sed ommissa ancipiti concurrentium quæstione has opiniones probatissimas inuenimus. Physici autummant mundum esse animal, eumq; ex uarijs elementorum corporibus cōglobatum, Moueri spiritum, regi mēte, quæ utraque diffussa per membra omnia, æternæ molis uigorem exerceant.

ceant. Sicut ergo in corporibus nostris (inquit Solinus) commertia sunt spiritualia, ita in profundis Oceani, nares quasdam mundi constitutas, per quas emissi anhelitus, uel reducti, modo inflent maria, modo reuocent. At hi qui siderum sequuntur disciplinam, contendunt meatus istos moueri lunæ cursibus, adeò ut aquarum plenitudo & defectus, respiciant ad auctus eius, uel defectiones in cornibus. Idem facit sol cum crescit aut decrescit, nam feruescente sole, unda maris & feruet, sed si longius abscedit, in suum alueum redit. Alij autem dicunt hoc fieri impetu uentorũ, qui cum uehementius spirauerint, maris undas euertunt, quæ inflatæ terram inundant, Quas causas & Lucanus ipse in primo Pharsaliæ suæ perbellè tetigit dicens:

Ventus ab extremo pelagus sic axe uolutet,
Destituatq́ ferens, an sidere mota secundo,
Thetios unda uagæ lunaribus æstuet horis,
Flammifer an titan, ut alentes hauriat undas,
Erigat Oceanum, fluctusq́ ad sidera tollat.
Quærite quos agitat mundi labor, at mihi semper,
Tu quæcunq; moues tam crebros causa meatus,
Vt superi uoluere.

De situ Libyæ. Cap. 12.

Postquam tripartita tellure, ac de Oceani ipsius sinu et ambitu, tum etiam de illius finibus, ac nominatim uarietate & fluxu dixerim. Nunc de terræ situ ac forma dicendum deinceps arbitror. Et primo à Libya incipiendum. Libya igitur ad austrum uersa, & ad Orientem solem, mensæ persimilis, à Gadibus ubi summitas Oceani altior conspicitur, initium capitur, atque in Arabicum usque protenditur mare, eamq́ue regionem attingit. Quæ cum ad Asiæ extrema posita sit, Æthiopes partim quidem, partim & Erembos parit. Hæc enim cum homines gignat, uario colore maculatos ut pardi, magna siquidem ex sui parte siticulosa est admodum, & aspera regio, nigrisq́ue passim, quasi quibusdam obtecta squamis. Et inaccessibilis in auiæ solitudinis secretum accessit. Diris uultibus incolæ, solis ortum excipiunt, ustiq́ue undique torrentis plagæ sidere, oderunt deum lucis, penitúsque ab animalibus abstinent, sicut Troglodytæ. Specus excauant, illis teguntur de quibus latior sermo futurus est. At reliquus ipsius Libyæ tractus qui usque ad Herculis extenditur columnas, lõge humanior & lætior est ubertate, Vbi sinuoso meatu æstuarium è mari fertur, adeò flexuosis lateribus tortuosum, ut

uisentibus procul lapsus angucos, facta uertigine (ut inquit Solinus) mentiatur. Itaque quod hortos appellauere circumdat. Vnde pomorum custodem interpretantes, struxerunt iter ad fabulam. Vbi insula sinuata finibus aluei recurrentis, in quibusdam æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes, & aram sacram Herculi, nil præfert, quod propaget uetustatis memoriam. Verum hinc Atlas mons è media arenarum consurgit uastitate, & eductus, in uiciniam lunaris circuli, ultra nubila caput condit. Qua ad Oceanum extenditur (cui à se nomen dedit) manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus asperatur, squallet ieiunio, humo nuda, nec herbida. Qua Africam spectat est opimus, nascentibus sponte frugibus, arboribus proceris opacissimus, quarum odor grauis, comæ cupressis similes. Vestiuntur lanugine, fericis uelleribus nihilo uiliore. In eo latere, et herba Euforbia copiosa, cuius succus ad multiplex proficit præsidium sanitatis, ad oculariámque præcipuè claritatē. Nec mediocriter propellit uim uenenorum. Vertex semper niualis, rigidisque horret pruinis. Cuius rei non nescius erat ille diuinus Maro, cum inquit:

Atlantis duri Æolum qui uertice fulcit.
Atlantis cinctum assidue, cui nubibus atris,
Piniferum caput, & uento pulsatur & imbri,
Nix humeros infusa tegit, tum flumina mento,
Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.

Saltus eius quadrupedes, ac serpentes, feræ, & cum his elephanti occupauere. Silet per diem uniuersus, nec sine horrore secretus est. Lucet nocturnis ignibus, choris Satyrorum, Ægypanumque bacchantium undique personatur. Audiuntur & cantus tibiarum, & tinnitus cymbalorum, per oram maritimam. Atque (ut ait Pomponius mela) pro constanti habitum est, illos Faunos esse bicornes ac Satyros. Hæc de Atlante, quem Mauri Adderim nominant, qui (ut Strabo in decimoseptimo memorat) quamuis uberem regionem inhabitent, tamen ad hoc usque tempus magna ex parte pastoraliter uiuunt. Cicinnis exornantur & barba, & auro, & tersura dentium, & unguium cultu. Pugnant frequentius ab equo hastati. Equis nudis utentes, & iunceis frenis, gerunt etiam gladios. At pedites elephantum pellibus pro clypeis se protegūt, leonum & ursorum pelles induunt, & dormientibus substernūt. Et sequentes Massælij, unius sunt cultus, paruis equis utentes & celeribus, & obtemperantibus adeo ut sola uirgula gubernentur. Equi collaria ex ligno habent, aut pilo confecta, Equibus habena dependet. Mauritania tamē Tingitana (authore Solino) quę solstitiali plagæ obuia est, quaque ad internum porrigitur mare, exurgit montibus septem, qui à similitudine fratres appellati, freto imminēt. Hi

montes elephantibus frequentissimi sunt. Perhibent hoc animantium genus discrete & iuxta sensum humanũ intelectũ habere. Memoria pollent elephanti syderum seruãt disciplinam, Luna nitescente, gregatim amnes petũt gelidos, mox aspersi liquore, motibus quibus possunt solis exortũ salutant, deinde in saltus reuertuntur. Duo eorũ genera sunt, Nobiliores indicat magnitudo minores nothos dicunt. Candore dentiũ intelligitur iuuenta, quorũ alter semper in ministerio est, alteri parcitur, ne hebetatus assiduo repercussu, minus uigeat, si fuerit dimicandũ. Cum uenatu premunt, pariter confringũt utrosq;, ut Ebore dãnato, non requirant. Hanc enim causam sibi periculi sentiunt. Aberrant agminatim, natu maximus ducet agmẽ, ætate proximus, cogit sequentes. Flumen petituri minimos antemittũt, ne maiorum ingressu, alueũ atterant, & profundos depressis uadis gurgites faciãt. Venerẽ ante annos decem fœminę, ante quinq;, mares nesciunt, biennio coëunt quinis nec amplius in anno dieb. non prius ad gregariũ numerum reuersuri, quàm uiuis abluantur aquis. Propter fœminas nunquã dimicant, nulla enim nouerũt adulteria, Inest illis clementiæ bonum, quippe si per deserta uagabundũ hominem forte uiderint, ductus usq; ad notas uias præbẽt, Vel si confertis pecoribus occursitãt, itinera sibi blanda & placida, manufaciũt, ne quod obuium animal interimãt. At conflictu fortuito, si quãdo pugnãt, non mediocrẽ habent curam sauciorũ, nam fessos uulneratosq; in medium receptant. Cum captiuitate uenerint in manus hominũ mansuescunt haustu hordei succo. Maria transmeaturi, naues nõ prius subeunt, quàm de reditu illis sacramentũ luatur. Indicos elephantes Mauritani timent, & quasi paruitatis suæ cõscij, aspernantur ab his uideri. Non annis decem, ut uulgus, sed biennio ut Aristoteles definit grauescunt, nec amplius quàm semel gignunt, nec plures quam singulos, uiuunt in annos trecentos. Impatientissimi frigoris, Truncos edunt, Lapides hauriunt, gratissimas in cibatu palmas habent. Odorem muris, maximè fugiunt. Durissimum de dorso tergus est, uentre mollius, setarum hirsuciæ nullæ, sed de his hactenus. Mauritaniæ propinqui sunt Numidæ, qui quamdiu errant pabulationibus uagabundis Nomades dicti sunt. Numidici ursi forma cæteris præstant, inquit Solinus, Insidiantur alphearib. apum, maxime fauos appetunt, nec auidius aliud, quã mella captant. Cum gustauere mandragore mala, moriuntur sed eunt obuiam, ne malum in perniciem conualescat, & formicas deuorant, ad recuperandam sanitatem. Si quando tauros adoriuntur, sciunt quibus potissimum partibus immorentur, nec aliud quam cornua, aut nares petunt. Cornua quidem ut pondere defatigentur, nares ut acrior dolor sit. Omnis hæc regio, finibus, in Zeugitanum limitem definit, qua parte

ſylueſtris eſt, feras educat, qua iugis ardua, equos alit. Eximio autem marmore prædicatur, hęc Solinus. Deinde Maſſiliorum gentes, agreſte quidem hominū genus, quibus nulla prorſus eſſe cognitionem colendi agri dicitur nec ullus aratri uſus, ſed per denſiſsimos ſaltus errantes, ferarum more, glandibus ueterum more & uenationeueſci. Verum his proximi ſunt Charthaginenſes, quorum ciuitatem ferunt olim à Didone, cum ex Phœnicia, Pigmalionem Germanum uerita, qui Sicchęum eius maritum ad aras trucidarat, diſceſſiſſet, ad menſuram pellis bouinæ conditam extitiſſe, quam, inquit Strabo in decimo ſeptimo, in ambitu habuiſſe, ſtadiorum trecenta & ſexaginta, muro cinctam, cuius ſexaginta ſtadiorum longitudinem iugum occupat. In media uerò urbe arx fuit, quam Byrſam uocarunt. Huc pius ille Æneas in Italiam ſoluturus, procellarum tempeſtate iactatus, reginæ tot amoris præbuit flammas, ut nedum pudicitiam, uerum & dulcem lucem, ex ſuo digreſſu, habebat exoſam. His deinde adiacent inhoſpitales Syrtes, duo ſinus Africani maris diſpari magnitudine, ſed pari periculo, Dictæ ἀπὸ τοῦ συρέω, id eſt traho. Vento enim trahuntur arenæ, unde & idem locus multo uadoſus fit, accedente arenarum cumulo, ubi etiam æſtuante Tyrrheno mari, cum cedere iam incipit, tanta plerumque conflata congeries (inquit Anthonius) conſpicitur, ut ingentes quædam moles illuc allatæ à fluctibus uideantur. Solinus ait eas inacceſſas, uadoſum ac reciprocū mare efficit. Cuius ſali defectus uel incrementa, haud promptum eſt deprehendere. Ita incertis motibus nunc in breuia reſcinditur dorſuoſa, nunc æſtibus inundatur inquietis, Varro author eſt. Perflabilem ibi terram, uentis penetrantibus, ſubitam uim ſpiritus citiſsimi aut remouere, aut reſorbere maria. Eſt autem & maior Syrtis, & minor. Minor, locum cibum ſuauem producit, & illarum inter prope medium, ciuitas una condita eſt, quam olim Græci Meapolim dixere, ſed à Lothophagis habitatam, quam quidem gentem ferunt, hoſpitibus perbenignam, ac clementem extitiſſe. eámque olim errantem Vlyſſem, perhumane ac comiter excepiſſe. Siccam regionem, authore Strabone in decimoſeptimo, incolunt. Lothon edunt herbam quandã & radicem, qua comeſta nihil potu indigent, Lothos arbor multa eſt apud eos fructu ſuauiſſimo, circa quorum regionem, habitacula quædam prope deſerta conſpiciuntur, perditis prorſus Naſamonibus ab Auſono Iouis filio, qui antea ea loca coluere. His Asbyſtæ adiacẽt, qui authore Solino, Laſere uiuunt. hoc aluntur, hoc illis dulce eſt, Hic illud uulgatiſsimū Libyci dei cornigeri, Ammonis templum, liberi patris munere, eſt inſtitutum. Qui dum per aridam Libyam exercitum duceret, hiulcáque laboraret ſiti, opémque à Ioue patre petijſſet, ferunt in medijs

arenis

arenis arietem apparuisse, terram cornibus effodientem, inde gelidum emanasse fontem, cuius undas Liber, cum exercitu depositurus sitim, dum potaret, Ioui delubrum cōdidit, quem Ammonem uocarunt, id est, arenarum, nam ἄμμος arena Græce dicitur. Post Syrtim maiorem sequitur Cyrenaica regio, quæ & Pentapolitana est, Ammonis oraculo celebrata. Ibi 5. ciuitates egregiæ, Beronice, Arsinoë, Ptholomaida, Apollonia, & Cyrene. Hæc Martianus capella. Tum Cyrene ciuitas, bonorum quidem equorum parens, authore Dionysio. De qua inquit Strabo in septemdecim Cyrenæ urbs maxima, octoginta stadiorū, in campo iacet adeò edito, ut ex mari eam uideremus. Eam à Batto ferunt conditam. Fructus fert optimos. Ea uiros claros quamplurimos habuit, qui imminentibus barbaris, optime resistere potuere. Aristippus Socraticus Cyrenaicam instituit philosophiam. Calymachus quoque Cyreneus fuit et Eratostenes, ambo ab Ægypti regibus in honore habiti. Alter poëta, simul & grāmaticæ studiosus. Alter in his et in mathematicis præstantissimus. In terra Cyrenaicæ regionis, inquit Solinus plurimæ quidē bestiæ sunt, sed principatum leones tenent. Eadem Africa onagros habet, serpentibusq; fœcundissima est. Basiliscum creat malum in terris singulare, nec hominum tantum uel aliorum animantiū exitijs datus, sed terræ quoq; ipsius quā polluit & exurit. Extinguit herbas, necat arbores, corrūpit auras ita ut in aëra nulla auium impune trāsuolet, infecta spiritu pestilēti. Cum mouetur, media corporis parte serpit, media arduus est & excelsus, sibilum eius etiam perhorrescunt serpentes, Qui plurimi, perhibentur à uatibus, esse nati de cruentis guttis Gorgonei capitis, quod Perseus uictor super Libycas pēdebat arenas. Vulgus simiarum hic est, quas passim uidemus non sine ingenio æmulandi, quo facilius in manus ueniūt. Exultant noua luna, tristes sunt cornuto & cauo sidere, Iuxta Cyrenaicā regionem Marmaridæ degunt, ad Ægyptum respiciētes & Getuli asperi & inculti, quibus (ut inquit Salustius) caro ferina est cibus, atque humi pabulum uelu ti pecoribus, Quorum lateri adhærent Nigretes. Post hos Pharusij, Qui ut scribit Strabo Æthiopib. uicini Hesperijs, sagittāt Æthiopū more falcatis quoq; utuntur curribus. Miscentur nonnunquam mauris Pharusij, per deserta aquarum utres equis portant, & plurimi Troglodytarū more, sub terrę specubus degunt. Æstiuis imbrib. abundāt. Hyeme siccitate laborāt. Nonnulli ex his barbaris, serpentū ac pisciū corijs, pro indumentis, & stramentis utunt̄. Nec longè à Pharusijs Garamantes, quorū locus authore Strabone, Oricam fert, & Silphiū. Solinus, Garamantū oppidū est Debris fonte miro, q̃ alternis uicib. die frigeat, nocte ferueat. Incredibili memoratu, ut tam breui tēporis curriculo, natura tam dissonā sui faciat uarietatem.

uarietatem. Idq́ qui percontari uelit, tenebris inesse fluori illi perpetuam facem credat. Qui rimetur die brunales scatebras, nunquam aliud existimet, quàm perpetuo rigore. Vnde non immerito per gentes, Debris inclyta est, cuius aquæ ex cœlesti uertigine mutant qualitatem, quamuis cõtrouersa siderum disciplina, Nam cum mundum à calore uesper tem peret, ab occasu ita incipit calescere, ut ni tactu abstineas, noxium sit tetigisse. Rursus cum ortus solis incanduerit, & radijs feruefacta sint omnia, sic glaciales euomit scaturigines, ut hauriri etiam à sitientibus nequeat. Quis ergo non stupeat fontem, qui frigore calet, calore friget? Armenta gentis huius, obliquis ceruicibus pabulantur, Nam si recta ad pastum ora dirigant, officiunt prona in humum cornua. Garamantici, priuatim matrimonia nesciunt, sed omnibus uulgo in Venerem licet. Inde est quòd filij tantū matres recognoscunt, nam paterni nominis nulla reuerentia est, & ideo degeneres inter omnes populos habentur. Postremi uerò omnium Æthiopes ad ipsum Oceanum cõiecti, qui feruentis sideris uicinitate perusti, candentem præ nigredine gerunt cutem, sanguine ad extima reuocato, æstiui solis gratia, hi inauiæ solitudinis secretum recesserunt, Diris uultibus solis ortus excipiunt, ustiq́ undique torrentis plagę sidere, oderunt deum lucis. Vltimæ Libyæ oram tenentes, penitus ab animantibus abstinent, specus excauant, illis teguntur, nullus ibi habendi amor, à diuitijs paupertate se abdicarunt uoluntaria, carnibus aliqui uiuunt serpentum, ignariq́ sermonis, strident potius quā loquuntur. Fœminas suas primis nuptiarum adulterijs cogunt patrare, mox ad perpetuā pudicitiam legibus stringunt. Eos qui uicina Rubro mari incolūt, aiunt trunca nasci, parte qua caput est, os tamen et oculos habere in pectore. Strabo austrum uersus, Troglodite, Blemies & Nubæ & Magabari sunt, supra Syenem Æthiopes. Hi magna ex parte nudi incendētes, pastoralem ac duram uitam degunt, Virgilio teste.

Æthiopum uersemus oues sub sidere Cancri.

Et eorum pecora parua sunt, ut aues, capræ boues, canesq́ pusilli, asperi tamen & pugnaces, & fortasse ad horum paruitatem pigmęi conficti sunt. Viuūt ex milio & ordeo, ex quibus potum efficiunt, butyrum & adipem ipsi pro oleo habent: Poma non habent præter palmulas, atq́ eas perpaucas in hortulis regijs, Nōnulli herba alunt, & ramis tenellis, & Lotho, & calami radice. Reges colūtut deos. Regni caput est Meroē ciuitas, eodē nomine quo & insula, ea montes frequentes habet: Et nemora quę inhabitāt partim pastores, partim uenatores, partim agricolæ. Venātur elepāhtes, leones, & pardales. Dracones habent, qui cum elephantis pugnāt, & plurimarum ferarū genera, quæ à tostis & aridis locis ad palustria & aquosa

confugiunt,

confugiũt, temperei gratia. Vltra Meroën supra exortum solis Æthiopes sunt quorum dimidia eorum protensior est, quàm nostra uita. Hi iusticiam colunt, amant æquitatem. Plurimum ualent robore, ornantur ære, auro uincula faciunt. Est ibi lacus, quo perfusa corpora nitescunt. Ex hoc lacu potus saluberrimus, sanè adeò liquidus, ut ne caducas quidem ue hat frondes, sed illico folia lapsa ad fundum demittat, laticis tenuitate. Vltra hos desertæ inhumanæque solitudines, adusque Arabicos sinus. Deinde in ultimis Orientis, monstruosæ gentium facies. Aliæ sine naribus, æquali totius oris planitie, informes habent uultus. Alijs concreta ora sunt, modicóque tantum foramine, calamis auenarum cibum hauriunt. Nonnullæ linguis carent, uice sermonis utentes nutibus. A meridiana parte, mons editus mari imminet, igne per æternum feruidus, & inquietus ignis æstuat. Hic draconum magna copia. Porro ueris draconibus ora parua sunt, & ad morsus non dehiscentia, sed arctæ fistulæ per quas & trahunt spiritus, & linguas exerunt. Quippe non in dentibus uim sed in caudis habent, & uerbere potius quam rictu nocent. Exciditur è cerebris, lapis Dracontias, sed lapis non est, nisi detrahatur uiuentibus, nam si obeat prius serpens, cum anima simul euanescit durities soluta. Æthiopes arcubus quadricubitaribus ligneis ac perustis utuntur. Armantur etiam muleres, quarum pleræque oris labium æneo circulo traiectum habent. Deos putant, alterum immortalem, alterm mortalem. Immortalem quidem eum qui rerum omnium causa est. Mortalis uerò apud eos incertus est, & nomine caret. Sed frequentius eos à quibus beneficium acceperunt & reges pro dijs habent. Mortuos alij in flumen præcipitant, alij circumfuso uitro domi seruant, alij in fictibilibus alueolis, eos circum templa defodiunt. Verum è regione ubi Blemij colunt, rupes quædam exurgit, ex qua delabitur Nilus, qui cum ad Æthiopes Orientem uersus fluat ab eis, Syrus est appellatus. Cum uerò ad Syenem ciuitatem usque peruenerit, ab illius incolis, Nilus inceptus statim est uocari. Inde uerò in Boream uersus, multasq; tandem per partes diuisus, ostijs septem in mare deuehitur, uniuersum irrigans Ægyptum mirabili ubertate, Tibullus:

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Nec profecto quispiam est fluuius in orbis parte, qui aut magnitudine, aut aquarum copia, uel utilitate possit cum illo conferri. Is (authore Plinio in libro septimo) Incertis ortus fontibus, per deserta & ardentia, & immensum longitudinis spacium ambulans, fama quæ tantum & inermi quæsitu cognitus, siue bellis quæ cæteras omnes terras fere inuenere, Lucanus:

Arcanum natura caput non prodidit ulli.

Hoc

Hoc & Solinus asserit. Incerto pene decurrit fonte, uarias incremēti eius annectendo causas. Ignari siderū uel locorum (inquit) uarias de excessib. eius dedere causas. Alij affirmāt Ethesias nubium densitatem illo cogere, unde amnis hic auspicatur, ipsumq́ fontem superno humore sublatum, tantam inundationis habere substantiam, quantam pabuli ad liquorem nubila subministrarint. Ferunt alij quod uentorum flatibus repercussus, cum fluorem solitæ uelocitatis, non queat promouere, aquis in arcto luctantibus, intumescat. Et quanto intensius controuersi spiritus repugnauerint, tanto excelsius sublimari in altitudinis uertices, rspercussam celeritatem. Nonnulli affirmāt fontem eius qui Phiala uocatur, siderum motibus excitari, extractumq́ radijs candentibus cœlesti igne suspendi. Verum omnem excessus originē de sole fieri, primamq́ exultantiam tumoris concipi, cum per Cancrum sol uehatur. Postmodum triginta eius partibus euolutis, ubi ingressus Leonem, ortus Syrios excitauerit, propulso omni fluore, tantam uim amnis erumpere, Quod tempus sacerdotes natalem mundi iudicarunt. Deinde reuocari exitus uniuersos, cum in Virginem transeat, penitusq́ intra suum alueum capere, cum Libræ pondera contigerit. Inquit tamen Strabo: quòd antiqui coniectura, posteri etiam uisu ipso cognouerunt Nilum ipsum ab æstiuis imbribus augeri, cum superior Æthiopia, in ultimis montibus dilueretur. Imbribus autem cessantibus paulatim inundationem cessare, quæ res his maxime patuit, qui in Arabicum sinum nauigarunt, usq́ in Cinnamomi regionem. Tradunt etiam Eratosthenem dicere, æstiuos imbres causam esse. Idq́ ab Aristoteli sumpsisse. Aristotelem uerò à Trasialco, qui unns ex antiquis erat Philosophis. Trasialcum uerò ab alio, atq́ illum ab Homero, qui Nilū διιπετέα cœlestem dixit, hoc carmine:

ἂψ δ᾽ ἐς αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο. id est,
Rursus ad Ægypti cœlestem nauigat amnem.

Is fluuius cæteris fertilior fœcundiorq́, ut idē Strabo asserit, magna producit animalia. Nec mirum dum profundo sensu philosophię sequemur præcepta, latentesq́ naturæ causas percontabimur. Recens namq́ tellus, fluuialibus irrigua lymphis, feruentiq́ solis calefacta radio, in futuræ prolis generationem prona est, ob aquatici humoris & caloris temperiē, non mediocrem, quæ gignendis præest rebus. Nemo igitur diuinæ philosophię alumnus inficiabitur, animalium diuersorum illic fore generationē. Aiunt enim terrarum cultores, dum glebas uomere proscindunt, plurima animalia, imperfecta licet, in auras, unà cum uersis agrorum glebis, subleuare. Ouidius:

Plurima cultores uersis animalia glebis
Inueniunt, & in his quædam modo cepta per ipsum
Nascendi spacium, quædam imperfecta, suisq́

Trunca

Trunca uidentur humeris, & eodem corpore sæpe,
Altera pars uiuit, rudis est pars altera tellus.

Phytonemq́ anguem diram mortalium luem hinc procreatum, & apolloneis telis deniq́ confixum, Ouidius:

Phytia perdomitę serpentis nomine dictos.

Crocodilum (ut inquit Solinus) Nilus fouet, qui linguã non habet. morsus eius horribili tenacitate conueniunt, stipante se dentium serie pectinatim plerunq́ ad uiginti ulnas magnitudinis eualescit. Æqualia anseris edit oua, rimatur locum pro nido, naturali prouidentia. Nec alibi fœtus premit, quàm quo crescentis Nili aquæ non possunt peruenire. Armatus etiam est unguiũ immanitate, noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit, Circundatur maxime cutis firmitate, in tantum ut ictus quouis tormento adactos tergore, repercutiat. A superstitiosa illa gentilitate, plurimo cultu ueneratus, Iuuenalis:

Ægyptus portenta colit, Crocodilos adorat

Est & delphinum genus in Nilo, quorũ dorsa serratas habẽt cristas. Præterea habitant in insula Nili, homines forma exigui, sed audacia magni, ut Crocodilis sese offerant obuios. Nam hæc monstra fugientes insequuntur, formidant resistentes. Ergo capiuntur, perdomiti metu ita obsequuntur, ut immemores atrocitatis, uictores suos in dorso uehant. In aqua obtusius uident in terra acutissime. Hyeme nullum cibum capiunt. In ripa Nili, est puteus quidam, ex integro structus lapide, in quo & maxima & minima & mediocria Nili incrementa adnotantur. nam putei aqua cum Nilo pariter crescit & decrescit, suntq́ in putei pariete, notæ quædam incrementorum omnium mensuræ. Hęc itaq́ obseruantes cum alijs notãt, ut incrementa noscant. Nam ex his signis, ac diebus multis ante futuram Nili excrescentiam cognoscunt. Idq́ omnibus prædicunt, quæ res profecto agricolis, ad aquarum conseruationes, & aggerum, & canaliũ effossionem utilissima est. Maiora enim incrementa maiores denunciant prouentus. In arboribus, quas sola fert Ægyptus, pręcipua est ficus Ægyptia folijs Moro comparanda, uno anno septies fructum efficit, qui Sicomorum dicitur, ut inquit Strabo. Vt ad ea redeamus unde diuertimus. Ipse Nilus est qui Libyam seiungit ab Asia, ad Aphricam quidem, seu ad austrum, Libyã relinquens, & ad Orientem Asiam. Ipsa enim est Ægyptus, quæ semper summos uiros ingenij acrimonia produxit. Ægyptios enim primos fuisse tradunt, qui uiuendi formam, morumq́ disciplinam, præstiterunt, primosq́ omnium aratrum inuenisse, terramq́ sulcasse, ac semine iniecisse. Opus enim fuit (inquit Strabo) tam diligenti ac subtili locorum diuisione, propter continuas finium, quas Nilus auctus efficit, nunc addendo, nunc adimendo, nunc immutando figuras, & signa quędam releuando, quibus proprium discernitur ab alieno. Vnde iterum atq́ iterũ

mensurari oportebat. Ab his Geometriam ortum habuisse ferunt, credúntque, quemadmodum computandi scientiam, et Arithmeticā à Phoenicibus, propter mercaturas. Ferunt etiam eos primos, qui coelum radio fuerint dimensi, & solis ipsius labores, aliorúmque siderum uagam uertiginem excogitarunt. Quoniam nullus ubi uapor in nubem cogitur, uerum æstu, partium patitur dissolutionem. Quapropter & astra semper eis sunt serena & aperta, quorum mirabili meatu suspensi, siderum disciplinam primi nobis tradiderunt. Non enim ex irrito & uano, philosophi nostri prodit dictum, Sacerdotes in Ægypto, propter admirari cœperūt philosophari. Inquit enim Solinus, Ægyptum incolunt populi, qui momentum, quo reparari mundū ad motus ferūt annuos, hoc studio deprehendunt. Eligitur sacer lucus, in quo consēptāt diuersi generis animalia, ea, ubi ad statutam lineam cœlestis uertigo profecta est, sensus suos significationibus produnt, quibus possunt. Alia ululant, alia mugiunt, quædam strident, quædam rudiunt. Hoc argumentum illis est magisterium ad iudicium temporis dēprehēdendi. Ex quibus omnibus ipsa regio (inquit Anthonius) haud mediocrem laudem consecuta est. Neq; præterea ulla alia est, quæ illā, rerum omniū ubertate superet, neq; quæ ad pabulandum sit fertilior, neque quæ uincat illam, excellentia ædificiorum & magnitudine. Cuius forma extremis constat lateribus. Ampla quidem ad Arcton, sed ad Orientem angustior, Porrigitur usque ad Syenem, in qua puteus (Strabone authore) quidam, æstiuum indicat solstitium, quoniam hæc loca circulo Tropico sunt subiecta, & in meridie, umbilicum faciunt sine umbra. Græcis in meridiem euntibus hic primum sol supra uerticem fit. Lucanus in nono:

Hic quoq; nil obstat phœbo cum cardine summo,
Stata librata dies, truncum uix protegit arbos,
Tam breuis in medium radijs impellitur umbra.

Vallata insuper Ægyptus undiq; binis montibus, quorum per medium defluit Nilus, Ipsa est quæ olim plures clarissimos ac præpotentes peperit uiros, ac tot principes extulit, & potissimum quot uetustissima illa Thebe, centum per portas digesta, in gloriosissimam lucem protulit. Vbi olim ferunt Memnonem illum regem perspicacissimum, suam ex Oriente auroram salutasse. Versus tamē paludem Sarbonida, ad Zephyrum sita est ciuitas illa, quæ olim ab Alexandro Macedonum rege, condita perhibetur. Vbi etiam templū extat mirabile illud Iouis Sinopitæ, famosissimum quidem ac preciosissimum, uarijs metallorū generibus elaboratum. Quo ferunt nullū unquam in terris uisum maioris excellentiæ, neq; maiori admiratione dignum, nec ullam ditiorem ciuitatem, neq; omnibus in rebus fortunatiorem. Vnde à longe quoque uenientibus, speculæ illæ uulgatissimæ conspiciuntur speciosæ Paledinis. Tum uerò ad orientem uersus, iuxta Ca-

xta Casiotidis rupem, Pelei oppidum erigitur, cuius incolas ferunt adeò nauigandi peritos, ut à cæteris Libycis, non humani sed diuini iudicentur. Nam inquit Strabo de seipso: Traiecimus in insulam super Pactone delati. Pacton enim est scaphę genus, ex uirgis ita compositū, ut textile quoddam uideatur. Stantes itaq; in aqua, uel in asseribus sedentes, facile transmisimus, nihil omnino metuētes, sunt enī sine periculo, nisi scapha nimis impleatur. Et hi ad ostia septemplicis Nili positi sunt. Alij prę terea passim populi & gētes quamplurimæ, quarum quędā ad Oceani litora sunt deiectæ, permultę etiam, circa Tritonidos lacus ripas colunt, qui per medium quoq; Libyæ delabens, in pontum usq; perfunditur.

De situ Europæ. Cap. 13.

NVnc ad Europæ situm sermo noster flectēdus est, cuius quidem forma nō multum differt, nisi quod ad septentrionem uersa, rursus ad Orientem eodē modo reflectitur, & finem attingit australis Libyæ, atq; ambæ in Asiam æque se habent. Hæc quidem extremum ad Boream uestigium tenens, Illa uerò ad austrum. Verum ut de eius apertiori forma dicamus, ipsa eiusmodi situs est, ut in eius frontibus quasi cuiusdam coni figuram facere uideatur. Cum ad occidentem solem excauatur quam maximè, ad Orientem uersus amplissime dilatatur, Ideoq; ipsius fines quales sunt, & quorsum progrediantur, quasúe ipsa gentes & nationes intra cōtineat, facilius aperietur. Itaque à supremo ipsius latere incipiam quoad Herculis protenditur columnas. Iberi primi ea loca tenēt, genus quippe hominum clatissimum & ditissimum, de quorum regione inquit Solinus: Plaga comparāda optimus, nullis posthabenda, frugum copiā, siue soli ubertatem, siue uinearum prouentus, siue arborum respicere uelis, Omnium materia affluit, quæcunq; aut precio cara, aut usu necessaria, Miri marmoris, gēmarumq; muneribus conspicua. Argentum uel aurum si requiras habet. Nihil in ea ociosum, nil sterile, non coquunt ibi sales, sed effodiunt. Ibi Tagum fluuium ob arenas auriferas cęteris amnibus prætulerunt. Ouidius:

Cedant carminibus reges, regumq; triumphi,
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.

Strabo libro tertio. Hispaniæ maxima ex parte incultus est ager. Nam rupes & saltus, & loca syluestria, campiq; tenuissimæ telluris, neq; huius plagę irrigua, pars magna est. Quæ spectant in Aquilonem prorsus frigida, nimiæ insuper asperitatis & Oceano semper obnoxia. Quæ uerò in austrum uergit, uniuersa fere felix eximie, præsertim quæ extra columnas porrigitur. Aurum, argentum, ferrum, nullibi terrarum, neq; tantum neque tam probatum, generari hactenus compertum est. Aurum enim non solum ex metallis effoditur, uerumetiam fluit. Flumina namq; & torren-

GG 2 tes, flu-

tes, pluuialibus aucti undis, auream deferunt harenam. Puteos quoque effodientes, & alia per solertiam tractantes artificia, lauandis harenis, aurum excerperunt. Pluresq; hac ętate sunt qui aurum eruant quam qui effodiant. Tum uerò ad Boream uersus, Britanni occupant. Solinus. Finis erat orbis, ora gallici littoris, nisi Britannia insula qualibet amplitudine, nomen pene orbis alterius mereretur. Octingentis enim & amplius, milibus passuum lōga porrigitur. Hibernia ei proxima magnitudine, inhumana est ritu incolarū aspero, aliàs ita pabulosa, ut pecuaria nisi interdū in æstate à pastoribus arceantur, in periculum agat satietas. Illic nullus anguis, auis rara, gens inhospita & bellicosa, Sanguine interemptorum hausto prius, uictores uultus suos inquinant. Fas atque nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit, primos cibos gladio imponit mariti, inq; os paruuli summo mucrone, auspicium alimentorum leniter infert. Mare quod inter hanc & Britanniam interfluit, undosum inquietumq; toto in anno, nō nisi æstiuis pauculis dieb. est nauigabile. Nauigāt autem uimineis alueis, quos circumdant ambitione tergorum bubulorum. Britanniæ circuitus quadragies octies septuagintaquinque millia passuum est, In quo spacio magna ibi & multa flumina sunt. Fontes calidi, quibus præsul est Mineruæ numen. In cuius æde perpetui ignes nunquam uertunt in fauillas, sed ubi cinis tabuit, uertit in globos saxeos. Pręterea ut taceam metallorum largam uariámque copiam, qua Britanniæ solum undique pollet, uenis locupletibus. Gagates hic plurimus optimúsque lapis, si colorem requiras niger gemmeus, si qualitatem, nullius ferè ponderis, si naturam, aqua ardet, oleo restringitur, si potestatem, attritu calefactus applicita detinet, æque ut succinum. Dein Germani quorum corpora cum & sint candida & pulchra (ut inquit Anthonius & Dionysius) bellicosi etiam sunt à natura. Et (authore Solino) Germania diues uirorum, terra frequens populis numerosis & immanibus. Extenditur inter Hercineum saltum & rupes Sarmatarum Hercineum nemus (aliàs Horcineum) sunt nōnulli qui hoc nemus uelint esse syluam Bohœmalem, sicut Æneas Syluius, & plures asserunt. Ex dictis autem Cæsaris & Claudiani poetę & plurimorum testimonio, intelligo esse nigram syluam, iam dictā, in Sueuia, ubi incipit Danubio, ubi definit Rheno perfunditur. Saltus Hercineus aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis obtenta nox densat tenebras, unde homines loci istius plerumq; nocturnos excursus sic destināt, ut illis utanī ad præsidiū itineris dirigendi. Præiactisq; per opaca uallium pennis, quæ rationem uiæ moderantur, indicio plumarum refulgentium. In hac rupe Sarmatarum sanè, & in omni septentrionis plaga, Bisontes frequentissimi sunt, qui boues feris similes, setosi colla iubis, horridi, ultra tauros pernicitate uigentes, capti assuescere manu nequeunt. Germani insuper (ut

inquit

inquit Strabo in septimo) regionem trans Rhhenum ad ortum uergentem colunt, nationem Gallicam paulisper imitantes & proceritate corporum, & colore flauo, & reliquis rebus & forma, & optimis moribus & uiuendi ritibus pares existunt, Romani hoc illis nomen iure indidisse uidentur, perinde ac eos fratres legittimos Gallis eloqui uoluerint. Legittimi namque fratres Romano sermone, intelliguntur Germani. Quoniam geographię scriptores parum de Sarmatica tetigere, quam Poloniam perhibent, indignum igitur fore censui, si peregrinæ telluris regiones notarem, & nihil de ea in præsentiarum ederem, ipsiusque Slesiæ, natalis soli, essem immemor.

ODE SAPPHICA ENDECASYLLABA DICOLOS, TEtrastrophos Peonice de Polonia & Cracouia.

Terra diffusis spaciosa campis,
Tenditur longe geminam sub arcton
Mille quam duris renouat feracem
Sarmata bobus.
Hanc licet multi latices amœno
Alluunt riuo, tamen inter amnes,
Pulchrior multas uitreus peragrat
Histula gentes.
Cæruleum tollens caput à niuosa
Rupe torrenti similis rapaci
Deinde congeste patulos fluore
Fertur in agros,
Regiæ cælsos sinuosæ urbis
Præterit muros, ubi Graccus horum
Author, agresti statuisse fertur
Iura colono.
Hic sibi pulchram Ioue nata sedem
Pallas elegit, teneremque uirgo
Imbuit summi patris erudita
Dote Iuuentam
Edocet formis uarijs solutum,
Lite discordi chaos, & latentis
Primo naturæ peritura nullis
Semina sæclis.
Ande us nubes ue tenent aquosæ
Aëris spissi trifidum ut iacentes
Flumen in terras iaculatur ictu
Sæpe fragoso.

Vnde brumales ueniunt pruinæ
Et uapor largo resolutus imbri
Flabra uentorum, refluęque magni
Tethios æstus.
Cur situs chari è regione fratris
Rosidus lunæ globus it per umbram.
Sæpe mortales piceam tuentes
Lampada terrens.
Aureus crispo ueniens ab Indo
Phœbus, astrorumque sui meatus.
Hic uiros lustrat nimium profunda
Mente capaces.
Pegasi sanctæ laticis puellæ
Hic sonant plectro modulos canoro
Colle cirrheo, & sapiens relicto
Ludit Apollo.
Educat pulchras Venus hic puellas,
In Iouis summi thalamos ituras.
Poma quæ solæ teneant Atlantis
Aurea dignæ.
Aut odoratis sedeant in herbis
Qua nemus myrrha redolet Sabæum.
Fundit & rubri pelagi niuales
Concha lapillos.
Pulchrior uirtus latet in uenusto
Corpore, à nullo interitura fato.
Dotibus cuius ueniunt per æuum
Omne canendæ.
Nec procul multa specus excauatus
Arte, sub fauces Herebi profundas
Tendit, & Ditis tenebrosa nigri
Tartara pulsat.
Intus obscurę posuere noctes
Turbidis sedem tenebris opacam
Etheris picti iubar expolitum,
Vsque perosæ.
Nam nec auroræ radijs nec ullo
Sole lustratur superum per axem.
Siue sub terras ruit ad sepulti
Orbis alumnos.
Huius è cæcis latebris amaræ

Exeunt

Exeunt rupes salis, & sub auras
Turbinis magni superas citata
Mole trahuntur.
Sudat occultis specus hic cauernis
Fontis æterni laticem, is rigorem
Contrahit puri salis, ut calenti
Æstuat igni.
Ista Saturni senioris astro
Liuido & pigro remeantis orbe,
Terra fœcundis nimium dehiscit
Fœta metallis.
Mille nec longe rapidis equorum
Cursibus fertur globus inquietus,
Siue sol lucem uehit aut opacas
Luna tenebras.
Inde conuexum subitura cœlum
Æra inexhaustis latebrosa uenis.
Et simul surgit rudis impoliti
Lamina plumbi.
Nec uiros tellus alit alma uasta
Mole proceros, Viadi fluenta
Histulæ, aut quales nemorosa radunt
Flumina quercus.
Martij crebro proceres capessant
Arma hostiles ruitura turnas.
Et ferunt pulchris spolijs onusti
Sæpe trophæum.
Quæ tuis summe pater incola arcis
Fixa delubris tibi consecrarunt,
Rursus ut dextro patrias reuisant
Marte penates.

SLESIAE DESCRIPTIO COMPENDIOSA.

HVius ac occiduum procurrens Slesia phœbum
Viuis humet aquis, fluuijsq; rigatur imis.
Odera, quos inter gelido de monte fragosus
Præcipitans sese nemorum per opaca recuruo
Amne ruit, uolucrumq; in Abesis carmina ripis
Audit, Olerini uelut alta fluenta Caistri.
Alluit, Ætneis hinc prata simillima campis,
Vnde ablata nigro fuerat Proserpina Diti
Filia frugiferæ Cereris, quæ nil minus istam

Prosequitur passim cumulatus frugibus oram.
Spicea serta gerens, qui plurima rustica pubes
Prouincias diuæ pingui de rure receptas
Contulerat, curuis quod mille exercet aratris.
Sidere sub ueruo glacies dum gleba solutas
Haurit, & admoti sentiscens lampada phœbi,
Euocat agricolas iterum ad iuga panda iuuencos.
Læta suos multa quod inesse foueret alumnos.
Cultores cane fidei, qui rursus ab alto
Erigonem cœlo terræ ad conuexa uocarunt.
Hospitibus gens grata nouis, cœleste ueretur
Numen, & ad sonitum cœli concussa tremiscit.
Quamprimum horrifico uehitur per inania curru,
Iupiter, aut missa altitonans face territat urbes
Aerias, triplici quas Vratislauia muro
Odere, & alueolis munita bicornibus, omnes
Cellit, & excelsi pendentia nubila cœli.
Mœnibus exuperat fugitiua sub astra leuatis,
Noctiuagæ phœbes, chorili quantum anteit amaras,
Querna arbor frondes apice aut supereminet alto
Pinas atlanteo, sublata cacumine, densam
Arbuteæ segetem syluæ, in conualle uirentis,
Religionis honos es Vratislauia nostræ
Diues opum, indigetum hoc testãtur templa deorum
Quanta sub orbe suo uix Titan spectat anhelos:
Oceano seu mergit equos, seu tollit ab Indo
Quadrupedes ponto tenues, aut contrahit umbras.
Hic diues statuit ciuilia iura senatus
Cui dederat pulchros maiestas regia fasces
Ipse suis alias ut legibus arceat urbes
Imperioq; premat, quod longum crescat in æuum;
Efficite ô superi, hoc crescente augẽntur honores
Vestri, & marmoreis ciues delubra columnis
Constituent, uestras cadet hostia maior ad aras.

PINDARICVM ANAPESTICVM IN NATAle solum quod Nouumforum perhibetur.

NEc procul arcta in sede penates
Habitat patriæ mœnia terræ.
Cuius alumnis pia falciferi
Sæcula seruans senis, infausti
Fœnoris expers hominumq; doli.

Et pro-

Et procul omni à fraude remotus,
Opibus uiuit diues modicis,
Quas irriguus sudore labor
Tulit, aut curui uomer aratri.
Graui & lenta à uite racemi
Quærit opes, quas iucunde pater
Bacche, uirenti compte corimbo
Seris, O placidum numen agresti
Felix patrio contentus agro.
Pelagi refluam aspernatur aquam.
Non pigra seruat plaustra Bootis
Gelidi, aut Hyadum sidus aquosum,
Nec uaga picti sidera mundi
Notat, ut tollens sæuus Orion
Ensem pluuio rore madentem,
Vetat hybernis credere choris,
Pinus olim montium alumnas
Nec hyperboreus sua uela aquilo
Rapida Ægei per uada ponti
Ad Sydonias sustulit urbes.
Nec eum phrygius raptus Abida
Puer imbrifera territat urna,
Nil sæua sua Scylla latratus
Timet, aut Syrtis magna uadosæ
Murmura, ubi urget uentus harenas,
Bibulasq; iterum absorbet, & imos
Manes, haustis perfundit aquis.
Sollicitarum at contemptor opum,
Sub lare paruo sua lætus agit
Fata elysium uisurus agrum.

NEc longè à saltu Hercinio Boya emergit, regio lata & diffusa, à bouinæ pellis similitudine, sic appellata. Deinde ad Pyreneos montes uersi, usq; ad Eridam fluenta Celtæ colunt, Vbi ferũt Heliades sorores dolore afflictas Phaetontis fratris interitum, tandiu deplorasse, ut mortuæ omnes in alnos tandem arbores, lachrymãtes adhuc uertentur. Earumq; lachrymas à Celtis, qui ea circumhabitant loca, sæpenumero emungi, cum in aureum uertantur electrum, & tanquam lapides durescant. Solinus. Succinum rude primum nascitur, deinde incoctum adipe lactentis suis, expolitur, ad quem uidemus nitorem, de similitudine mellis est. In aperto est quòd rapiat folia, quod trahat paleas. Et India habet succinum, & Gallia felix præpinguibus glebis, ac prouentibus fructuarijs

fructuarijs fœtu beatissima, Aquitanos tamen & Celtas eos appellant (ut inquit Strabo in tertio) Quos Pyrenæ monti adiacentes Cēmenus mons disterminat. Hęc plaga omni ex parte fluuijs spargitur, cū alij ex alpibus, alij ex Cēmeno & Pyreneis deuehātur. Nonnulli etiam in Oceanū, aliqui in nostrum pelagus erumpunt. Loca uerò per quę defluunt ut plurimum campestria sunt, tumulisq; prædita. Quare si proficiscaris ad arctos mōtemq; Cemmenū, oliueta ficiq; deficient. Vlterius uerò progrediens, non facile uitem uuas ad maturitatē conficere prospicies, Alia uniuersa frumēta, miliū, glandem, ubertim gignit, & omnis generis pecora, nulla ipsius pars inculta iacet. Excepto duntaxat, si quæ paludes ac syluę colli inhibeant. Etenim mulieres quidē, fœcunditate & educandi studio optimę, uiri autem bellorum magis quam agri colendi studiosi, hac autem ætate terrarum cultionem, depositis armis coguntur amplecti. Deinde uerò sequitur Tyrrhenia, ubi ad orientem alpes extolli incipiūt, ex quibus nimirum Rhenus amnis latissimus exoritur. Virgilius:

Alpinas ah dura niues & frigora Rheni. Et Lucanus:

Fregit ab arctoo spumanti uertice Rhenum.

Sed priusquā ad Tyrrheniā transuehar, primū mihi dicendum est de Rheno, & quorsum protēdat, eo uersus ipsius Europę fines. Rhenus igitur cū ex alpibus illis erumpat, Germanos primo à Celtis intersecās, in Borcam usq; ad Oceanum amplissimo decurrit alueo. Sed priusquam mare attingat, ex eius fontibus, intra Sueuos procreans Histrum, uniuersam regionem illam mercatoribus nauigabilē reddit, Hic enim Hister ortus ab extremis germanię partibus, ab occasu propè sinum Adriaticum sexaginta in se excipiēs (ut inquit Solinus) amnes, cum ad Orientem multis infusis fluminibus conualescit, spumosus tandem & obtectus caligine (authore Anthonio) propè Peucē per quinq; ingentes alueos, in Euxinū mare proripitur, ubi plurimus Fiber degit, Qua se ad Boreā reflectit, multas ac uarias nationes irrigat, quousq; ad Meotidis peruenerit ostium, nam Germanos primū perlambēs, bellaces Sarmatas deinde secat, tum Getas, & Bastarnas inundat. Quorū conditiones Strabo in decimoseptimo pulchre memorat. Getas Græci Thraces opinati sunt, qui quidē utrunq; Histri latus incolebāt, sicut & Misi, quos Possidonius scribit, religioni indulgentes, ab animantibus abstinere, & eam ob causam pecus omne uitare, melle uerò lacte & caseo uesci. Verum quæ de Getis Menāder memorat inspice, non quidem fingens, ut decorum est, uerum ex ipsa memorans historia: Thraces uniuersi nos præsertim Getæ (quorum indigenam me esse glorior) non omnium continentiam nimis agimus. E nobis uxorem ducit nemo, nec ut pleriq; undecim duodecimq; & amplius, quod si quaternas quinasq; uxores duxisse cōtigerit, subuersio quædam est, isq; hymenei prorsus expers, infelix inter cōciues uulgatur. Cuncti namq; fœminas

superstí-

superstitionis duces, & authores esse existimāt. Hę etenim sunt quę uiros ad deorum cultus, ad dies festos, ad uenerationes, ad præces inuitent, Vt incepta prosequamur, redeamus ad id unde diuertimus. Hister Dacibus facultatem adauget, neque minus ad Alanos & Tauros præterfluens, omnibus nauigandi per cōtinentem facultatem præstat, qui quidem & Tauri immensum illum Achillis cursum inhabitantes, angustum sane terræ spacium, licet oblongum, ad paludis usq; ripas pertingunt, quibus conterminí sunt ipsi, quos diximus, Alani quorum regio, equorum multitudine exuperat. Sed his admoti sunt Menlanchleni populi, & Hippomolgi, tandem etiam Neuri, & Hippopodes, ac deinde Geloni & Agathirsi. Geloni (ut memorat Solinus) de hostium cutibus, sibi indumenta faciūt, & equis suis tegmina. Agathyrsi uerò cęruleo picti colore, fucatis in cęrulcum crinibus, nec hoc sine differentia est, nam quāto quis altero præstat, tanto propensiore nota tingitur, ut sit indicium humilitatis minus pingi. Apud Neuros nascitur Boristhenes, dilabens è conspectu arietis frontis, directeq; aduersus Cyaneas, in Euxinum demergitur. In quo pisces ęgregij saporis, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quàm cartilagines tenerrimæ. Verum Neuri, ut accepimus, æstiuo sole in lupos transfigurantur. deinde exacto spacio, quod huic sorti attributum est, in pristinā faciem reuertunt, populis istis deus Mars est, pro simulachris enses colunt. Homines uictimas habent, ossibus adolent ignes focorum. Inde & Aldestus & Panthicapes (inquit Anthonius) ex Ripheis delapsi montibus, immurmurant, quorum fluēta, cum Glaciali appropinquauerint Oceano (nam eo uersus deferuntur) splendidissimum quoq; deducunt electrum, quod haudquaquam dissimile rutilanti lunæ uidetur, cum primum incipit oriri, pariunt et Adamantem lapidem, sed cum Agathyrsi os lambunt, nam ex omnib. magis sunt obnoxij Boreæ. Cæterū ad austrum Getæ tenēt, de qbus supra. Et Noritij quorū ager frigidus, authore Solino, et partius fructuosus. Tum etiam Pānonij, quorum ora uiro forti & solo plano (ut scribit Solinus) lęta atq; inclytis amnibus circumflua. Tum Misi et Thraces, uerū Misi, ut perhibet Anthonius, magis quam Thraces ad Boream uerguntur, qui quidem Thraces latè per amplifs. regionem diffusi, partim latus propontidis maris colunt, partim ad Hellespontū coniecti, partim etiam ad Ægiū tenent, ubi circa excelsa mellifluæ Pallenæ, Asterius lapis gignitur, haud dissimilis flagranti stellæ, aut exurenti flāmæ. Feruntamen (inquit Solinus) Thracibus Barbaris, inesse cōtemptum uitæ, & ex quadā naturalis sapiētię disciplina, concordāt omnes ad interitū uoluntariū, dū nōnulli eorū putāt obeuntiū animas reuerti, alij nō extingui sed beatōs magis fieri. Apud plurimos luctuosa sunt puerperia deniq; recentē natū parēs fletu excipit, & lęta sunt funera adeò ut defūctos gaudio, psequant, uxorū numerose uiri iactitāt, et honoris loco ducūt, multiplex coniugiū,

quæ

quæ fœminæ tenaces sunt pudicitiæ, defunctorum insiliunt rogos, & quod maxime insigne ducunt castitatis, præcipites in flammas eunt. Nu pturæ, non parentum arbitratu transeunt ad maritos, sed quæ præ cæteris specie ualent, subhastari uolunt, & licentia taxationis admissa, nō moribus nubunt, sed præmijs, quas formæ premit dedecus, dotibus emunt quibus coniugant. Thraciæ montes celebrati à poëtis Hismarus, Sithon, Rhodope, Virgilius:

Hismarus aut Rhodope aut extremi Garamantes, Alibi.
Sithoniasq; niues hyems subeamus aquosæ,
—Gelidis Hebri irrigatur undis. Virgilius:
Nec si frigoribus medijs, Hebrumq; bibamus.

Qui cum admiscecur tumulum habet, Polydori Priami filij à Thracio rege mille telis confixi, ob auri pondus quod secum tulerat. In parte tamen Misiæ quæ pontica est (Scribit Solinus & Dionysius) apparet herba ex qua conficitur oleum quod uocant medicum, hoc ad incendium excitatum, si obruere aqua gestias, ardet magis, nec sopitur quam pulueris iactu. Sunt & aliæ quamplures gentes sub hac cœli parte constitutæ, quæ omnes inhabitant & circumhabitant Histrum, ex quo non mediocrem nauigandi commoditatem aucupantur, quorum nomina enarrare longa mora esset, & superfluum. Reliquum est ut nunc de alia Europæ parte dicamus, quæ tribus extensa marginibus, usq; in orientem progreditur. Eam enim partē Iberi tenent, partim Græci, partim Itali. Verum ultimus Iberiæ terminus, Oceanum lambit, ubi potissimum una ex columnis conspicitur à Libe, quam infra Tartessus mons erigit, & cuius regio copiosa est admodum & fertilis, Hinc Celtæ adhærentes ad Pyrenei usq; radices montis. Hinc uerò sequitur Italia, quam quidem mons elatus ad modum, & extēsus ut statera, per medium secās, illū ab omni latere circumsepiēs, miro quodam ornamento, & insuperabili prope munimine uallauit, nullus unquam architectus cum uiderit (scribit Antonius) poterit negare, quòd Mineruæ extiterit opus regionis illius decus & monumentum, quo quasi corona præcingitur, Illum incolæ Apennium uocāt. Italia namque uniuersa cōsurgit à iugis alpium (Solinus inquit) porrecta ad Rheginum uerticem, & litora Brutiorum quo in mare meridiem uersus protenditur. Inde procedens paulatim se Apennini montis attollit iugo, extensa inter Tuscum & Hadriaticum, Similis querno folio, scilicet longitudine amplior, quàm latitudine. Quæ tanta cura ab omnibus dicta, ut iam inueniri non possit, quod non ueterum præsumpsit diligētia, largiter in laudem excellentis terræ materia suppetente, dum scriptores præstantissimi reputant locorum salubritatem, cœli temperiem, ubertatem soli, aprica collium, opaca nemorū, innoxios saltus, uitium, olearumq; prouētus, Ouilia pecuaria, tot amnes, lacus tantos. Inquit enim Strabo in quinto: Italiæ

maior campi pars, marinis aquis plena stagnat. Fossisq; & aggeribus sicut Æygyptus inferior, diductis irrigatur riuis, ac partim exiccatur, & rusticorũ cultu fructuosa est, partim nauigationibus cõmoda. Vrbium uerò pleræq; insularũ modo cinguntur, aliæ quadam ex parte alluũtur, quę supra stagna mediterraneæ iacent, mirificã ex fluuijs nauigandi cõmoditatem sursum habent, Ex quib. in primis Padus est, maximus enim sæpenumero imbrib. crescit, ac niuib. Is multas diffusus in partes eruptionib. occultũ efficit ostiũ, haud ingressu facilis. Hac uerò tempestate eximię dignitatis trans Padum ciuitas est, quodãmodo alpibus finitima & propinqua, Verona, amplissima ciuitas & Catulli patria. Ouidius.

Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo.

His inferiores Brixia, Ac Mantua excellẽtissimi ac diuini illius Maronis alumna. Multæ Italiam incolũt gentes, ac multi populi quorum nomina haud facile possent explicari à nobis. Verum primi sunt Tyrrheni, ex ea maxime ipsius parte, quæ intra Boream & Zephyrum est sita. Eos Romani Ethruscos appellant, atque Thuscos Græci uerò (authore Strabone) hoc eos compellant nomine, A Tyrrheno Athis filio, qui ex Lydia colonos hanc in regionem dimisit. Tusci campos usq; ad amnem Tyberim possident, quos ad solis ortus maxime fluuius alluit, donec pelagus intret. Parte autem altera Tyrrheno ac Sardonico mari sunt confines. Tyrrhenis, gentes quædam Pelasgę iunguntur, quas, quæ ex Cyllene in Italiam traijcientes, cum ipsis Tyrrhenis illic ferunt consedisse. Ait enim Hesiodus (ut scribit Strabo) hãc gentem ex Arcadia originem duxisse, & diuino è Lycaone generatos extitisse, quę olim Pelasgus procrearat. Rerũ quoque scriptores Atticarum, de Pelasgis tradidere. Athenis fuisse Pelasgos, qui cum instar auium, quo fors uocaret huc atque illuc errabundi commearent, pro Pelasgis Pelargi, id est, Ciconiæ uocarentur ab Atheniensibus. Proximi his sunt Latini gloriosum hominum genus (authore Anthonio) soliq; ubertate ac ingeniorum excellentia fœcundi. Huius plagæ tractus (ut inquit Strabo) Inter Ostię litus & Sinuessam urbem et Sabiniam iacet. Est autem Ostia urbis Romanæ nauale, quo Tyberis erumpit. Extenditur autem in longum usq; in Campanum agrum, & Samnitum montes. Sabiniã uerò regionem irrigat, à propinquo tandem mari placidissimo sinu, apud Ostiam excipitur. Strabo Apenninis montibus Tyberis effluit, pluribusq; augetur amnibus, partimq; per ipsam excurrit Ethuriam. Deinde autem ipsam disterminans, primo quidem ab ea diuidit Vmbriam. Postea uerò Sabinos & Latinos. Romæ ad litus usque finitimos. Fluuius is, cæterorum omnium olim princeps & imperator, clarissimam illam Romuleam prępotentem sedem, intersecat. Pontificis nostri domicilium, atque omnium aliarum regionum caput. Huic uerò proxima est Campania regio læta, atque omnium copiosissima, in cuius cir-

cuitu (ut inquit Strabo) iacent Tumuli, mirifica fructuum ubertate conspicui. Hisce locis incumbit mons Vesuuius, amœnissimis habitatus agris, excepto cacumine, id magna ex parte planitiem habet, fructum omnino nullum ferentem. Cauernosaq́ monstrat antra, combustis ex petris, quas ignis abroserit. Ibi Cumæ (ut inquit Solinus) ab Euboensibus conditæ, Sibyllæ sacellum, cuius librū, ad Cornelium usque Syllam, pontifices nostri consulebant. Tunc enim unà cum capitolio igne absumptus est. Nam priores duos, Tarquinio Superbo partius precium offerente, quàm postulabatur, ipsa exusserat. Cuius sepulchrum in Sicilia adhuc manet. Si à Cumis (scribit Strabo) incipias, usque in Siciliam ignotus est tractus, et profundas quasdam, in unum coëuntes, habet cauernas, Ad Austrum autem uersus, sub Syrenio colle, flumen conspicitur Picentini Sylari, quod iuxta Lucani & Brucij tenent, usque ad Leucopetram pertingentes. Inde uerò ad Boream, ubi primum Zephyri summitas eminet, Locri positi, Qui cum olim in Italiam ex Attica concessissent, ferunt eos loci amœnitate captos, cum indigenis hominibus amicitiam & societatem coniunxisse, ciuitatemq́ ibi conditam suo nomine appellasse, quorum adhuc extat genus prope Halecis fluminis decursum. Tum uerò Metapontini adiacent, Nec longè ab eis circa Asarum flumen Crotone florentissimum conspicitur oppidum, ubi gloriosum illud Laciniæ Iunonis templum conditum extat, atque infelix Sibaris deplorasse dicitur, ob iratum Iouem aduersus illius ciues, quòd fuissent admodum debacchati in Alphei sacris, quoniam honores hominū, cœlestibus præposuere dijs. At Samnitæ deinde positi, inter magis continentem atque Marsi quibus Alba finitima in excelso locata saxo, propè Fucinus est lacus, longitudine par pelago. His Marsis & uicinis maxime usui fit. Memoriæ proditum est, illum nonnunquam usque ad montana crescere, interdum autem decrescere, ut mersa prius lacu loca deficcentur, & agricolationē rusticis exhibeant, quæ subterranei humoris transitione, occulta quadam ratione, sparsim efficiuntur. Marsi tamen ad uelocitatem pedum, plurimū cur su præstant. Tarentini uerò ad litus reiecti, ibi oppidum tenent, Amycleorum olim interitu conditū. Quibus propinqui Calabrij Iapygumq́ gēs, quæ quidem usq́ ad Hyriū protendēs, quod mari adiacet, unde Hadriaticum fretum, iam incipit ad Aquileiam atq́ Tergestinorum oppidum contrahi, quod ad extremum ipsius positum est. Sed ad Orientem cum se inflectat, inde Liburnorum primo litus lambit, ac deinde uniuersam illorum regionem illidit, uastis oppressam tenebris, quantacunq́ est, quę adiacet Isthmo, Bulineorum quoq́ perfricās margines, per immensum statim diffusum alueum extenditur, ac Illyricos primum irrumpit, quorum regio (ut inquit Strabo in septimo) aprica, similiter frugifera, bonisq́ feracissima fructibus, Oliuetis, uinetisq́ speciosa, nisi sicubi rara & aspera

omnino

omnino rupes iacere. Super hanc, sita regio tota montana, frigida & niualis est, Amplius quæ in Aquilonem spectat adeò ut raro uitem ferat. In altioribus uerò & amplioribus locis, montanæ sunt planities, quas Pannonij tenent. Illyria tamē ad Ceraunias usq; altiss. mōtes inuertitur, quibus in locis monumenta quædam in spiras contractas uisuntur, quæ feruntur Cadmi & Harmoniæ uxoris eius extitisse, qui cum ambo iam decrepiti essent, ac longo admodū confecti senio ab Ismeno illuc concessissent, ibi in serpentes fuisse mutatos. Vbi etiam aliud cōspicitur mirabile, nam duę utrinqne confixæ sunt columnæ, quæ quotiens aliquid imminet aduersi uicinis hominibus, ambę statim inter se colliduntur, ut confligtari uidentur. Ad Austrum uerò uersus, sub ipsa prope Thracia, supraq; Criciam Græciæ tellurem, pars illa, quam Helladem uocant, initium capit, ascensu quidem difficili ac duplici pelago periculosa, Ægeo uidelicet & Siculo freto. Duobus præterea agitatur uentis, quorum alterum appellant Hesperium siue Siculum, qui & Zepyrus est, alterum Eurum, qui efflat ab Ægeo. Deinde sequitur Pelopis insula, quæ & Peloponesus dicitur, Cuius quidem forma haud longe distat à Platani folio. Nam lata est ab initio & in acutum protenditur limitem. A summo enim Boream uersus, angusti cuiusdam, quasi Isthmi, uidetur figuram præseferre, atq; cum Hellade, mutuo firmari ac coniungi uestigio. Vallatur tamen ex omni reliqua parte, maritimis fluctib. Inter Peloponesi ciuitates, Inquit Strabo in sexto, Argos & Sparta gloria præcellent. In hanc etiam ætatē, iuxta Argon surgit sylua Nemea, in qua Argi sacra celebrare consuere, ibi quoque quæ de Nemeo leone gesta fabulis prodita sunt. Lucanus in decimo:

Si sæuum radijs Nemæum Phœbe leonem.

Nunc tremens toto fluerent incendia mundo.

Lerna, & Mycenei, & Argiui agri lacus est, in quo Hidram constituisse scriptores tradunt. Virgilius:

Et centum geminus Briaræus belua Lernæ.

Argiuorum enim urbs magna ex parte planis in locis & aridis sita est. Et ideo aiunt ibi esse puteorum copiam, quos Danaidum ascribant solertię, uti is uersus diuulgat:

Argos aquis uacuum Danai, struxere redundans.

Argiuorum quidem arcem Danaus inhabitasse dicitur. Is adeò pręcedentes loci illius reges excelluisse fertur, ut qui antea Pelasgi nominabantur, imposita per Græciam lege, Danai uocitarent. Sanè Corinthum Peloponesi urbem (inquit Strabo) locupletissimā aiunt, cum Isthmo immineat Emporium, locus negociatoribus frequētatus, & duorum dominus portuum existat, quorum alter quidem Asiæ, alter autem Italiæ propinquus est, utroq; ex loco faciles inuicem mercium commutationes facientes. Ibi mons est excelsus, quem Acrochorinthū nomināt. Cuius quidem pars in

Aquilonem uersa, maxime in arduum recta cousurgit, Vertex autem Veneris sacram habet ædiculam. Infra uerticem Pyrenē fontem adesse contingit, haud affluentes aquas habentem. Cæterum perspicuas admodum potuiq́ suauiss. Vulgo aūt memorat, cum ex subterraneis quibusdam uenulis expressum. Fama est equū Pegasū cum potaret, hoc in loco à Bellerophonte deprehensum fuisse, alatum inquam caballum è Medusæ ceruice, & de Gorgonis excēto gutture prosilientem. At Ægium eius regionis ciuitas, satis incolarum habet (ut memorat Strabo) In isto loco Iouem à capra lactis alimenta suscepisse scribunt, sicut Aratus prodit:

Diuaq́ capra Ioui ut fama est, hic præbuit uber.
Oleniamq́ Iouis uates dixere capellam.

Locum ostendēs, quia proxima est Olenæ. Ad Zephyrū uerò Triphylidos tellus sita, iucūdissimis Alphei undis alluitur, qui per Pissam & Triphilæam (authore Strabone in octauo) labitur, & cum intercidatur fluento Messenij Eurotę, ambo non ex mari aliquo uidētur effluere sed ex imis nasci terræ ipsius uisceribus. Verum Alpheus Eleorum terram secat. Eurotas autem per Amyclæos dilabitur. At circa insulæ medium, inter conuallem sub Erimanthi scopulo, Arcades tenent, unde & Melas amnis & Cratis & Iaon fluunt, & antiquus ille Ladon. Arcadiæ montes Cyllene Mercurij parens, Lycæus & Mænalus, qui totus nemorosus est, In cuius saltib. pastores olim suos de antabant amores, imitantes Pana illius montis incolam. Virgilius:

Menalus argutumq́ nemus pinosq́ loquentes
Semper habet, semper pastorum ille audit amores.
Panaq́ qui primus calamos non passus inertes.

Etiam dijs alumnis inclaruerunt. Inter quos nec Erymanthus in obscuro est. Flumē Erymāthus, Erymantho monte, demissus est, Et quod Ladon dicitur. Varro perhibet in Arcadia fontem esse cuius haustus interimat. Merula cū in alijs locis fulua sit, circa Cyllenē quod non indignum relatu est, candidiss. est. Nec lapidē spreuerimus, quē Archadia mittit cui Albesto nomen est, ferrei coloris. Hic accensus semel, extingui nō potest. Proximi uerò ijs Argiui, et Lacones, quorū regiones altera quidem ad Orientem spectat, altera ad Austrum. Huius aūt Isthmi latera, gemino cōstat pelago collidi, uno quidem ad occidentē uersus, altero ad auroram. Quod usq́ ad ea loca contrahitur, quæ Saronica uocant. Verum è conspectu ipsius Isthmi, quem Peloponesum diximus, ad eam partem uersus, quæ ad Orientem spectat posita est Attica regio, clarissimorum hominum & excellentissimorum ingeniorum parens & nutrix, quam diuinus ille Ilisus amnis perlabitur. Vnde dicunt olim Boream suam Orithyam rapuisse, Vbi Bœotes siti, & Locri. Bœotia (ut inquit Solinus) Tebis eminet, quas condidit Amphion, non quòd lyra saxa duxerit (neque enim par est id ita

ita geſtum uideri)ſed quod affatus ſuauitate homines, rupium incolas & incultis moribus rudes, ad obſequij ciuilis pepulit diſciplinã. Apud Thebas Helicon lucus eſt, Cytheron ſaltus, amnis Iſmenus, fontes Arethuſa, Oedipodia, Dirce, Aganippe & Hyppocrene, quos Cadmus, literarum primus repertor, quoniam equeſtri exploratione, primus deprehendiſſet dum rimatur, quænam adijſſet loca, incenſa eſt licentia poëtarum, ut pariter utrumq; uulgarent, ſcilicet quòd eorum alter, alitis equi ungulcula ſolicitatus foret, alter potatus facundia, animas irrigaret, & quòd aperta foret alitis equi ungula, & quod potu inſpiratione facerent literarum Virg.

Nam neq; Parnaſſi uobis iuga, nam neq; Pindi,
Vlla moram fecere, neq; Aoniæ Aganippe.

Et Ouidius in quinto Faſtorum:

Dicite quæ fontes Aganippidos Hyppocrenes.
Grata Meduſæi ſigni tenetis equi.

Ea tamen quæ à Strabone in nono deſcribuntur, digna ſcitu ſunt, Muſarum præcipuè alumnis. Hic Cephiſus è Libea urbe Phocenſi ortum accipit, ut ab Homero dictum eſt. Quiq; Libeam habent Cephiſi in fontibus almi. Helicon Phocidi eſt affinis, ex Aquilonis partibus, non procul à Parnaſſo diſtans, cui æmulus eſt & altitudine & circuitu. Vterq; enim niuibus pulſatur, & rupes amborum ſaxea eſt. Hoc autem in loco eſt conſecrata muſis ædes, fonsq; Caballinus, de quo Perſius:

Nec fonte labra prolui caballino.

Et Libethridum ſpelunca nympharum. Virgil. in ſeptima ægloga.

Nymphæ (noſter amor) Libethrides aut mihi carmen,
Quale meo Codro concedite.

Cuius fontis gelidos latices, priſci uates guſtaſſe perbibentur, illiusq; fœcundo rore irrigui, facultatem ad carminum ſumpſere ſtructuram. Nec arbitretur quiſpiam ineruditus, hoc fabuloſum figmentum in irrito duntaxat ac uano ſitum, aut nihil ueritatis contineri. Vatem namq; cœleſti repletum numine, ab omni tumultuariæ rei ſtrepitu, eſſe ſemotum oportet, ne ingruente tumultu, in profundo eius turbetur ſenſus, quo ſine, nulli mortalium conceſſum eſt uerſus condere. Quamobrem Græci uates uerſum condituri, aprica montiũ, opacum ſyluarum, frigus et placidum fontium & riuulorũ murmur, ex lapillorum & aquarum colliſione genitũ, petebant, quæ omnia uitales ſpiritus ab ignauo torpore ſubleuare, ingenij uires, & prouocare & augere in promptu eſt. Inde ſubtiliſſimè inuentum in iſtorum montiũ ſpecubus, ſyluarum latebris, & in fontium aquis, diuum aliquod reſidere numẽ, quod à poëtis iure inuocandum uenit. Vniuerſus præterea Parnaſſus (inquit Strabo in nono) conſecratus exiſtit, & antra & alia loca, honore & ſanctitate digna, continens. E quibus celeberrimum & formoſiſsimum extat Corycium Nympharum antrum:

Eodem quo & Cilicium nomine appellatum. Is mons gemino colle in astra tollitur. Ouidius:

Mons ibi uerticibus petit arduus astra duobus
Nomine Parnassus. Quorum alterum Cyrrheum compellatum Apollini, alterum Nyseum baccho patri dicatum est. Lucanus:

Accipiam, Cyrrhea uelim secreta mouentem,
Sollicitare deum, Bacchumq; auertere Nysa.

In Phocide item duæ præclarissimæ ciuitates eminēt. Delphi & Elathea, Delphi quidem propter templum Apollinis, Pythij & oraculum uetustate insignæ. Australe latus Parnassi, Delphi occupat, locus sanè petrosus, unde Delphicus à uatibus perhibetur. In eius cacumine templum surgit, & oppidum, in circuitu, stadia sedecim complectens, hoc tempore, circa ipsum affines Castalij fontis, sua locarunt domicilia. Huius fontis aquæ musarum sunt sedes, Ouidius:

Vilia miretur uulgus, mihi flauus Apollo,
Pocula castalia plena ministret aqua.

Authores memorāt, diuinum ipsum domicilium Apollinis, profundam & curuam esse speluncam, non admodum lato ore patentem, unde aura quædam referri solet, sacro flante numine. Excelsum autem ostio immine re Tripodem, quem cum Pythia uates ascenderit, hausto diuinationis spiritu, dei respōsa referre, & carmine & oratione soluta. Oraculum hac tempestate neglectui datur, superioribus annis excellentissimo in honore habitū, Documēto sunt thesauri, quos populi potentesq; principes ibidem construxerunt, ad quas consecratas obtulere pecunias, nec minus artificum præstantissimorum opera. Tum uerò Thessalia (ut scribit Solinus) multa ibi oppida & flumina, inter quę Penæus q pręter Ossan Olympūque decurrit, nemorosis in conuallibus. Thessaliæ sunt Pharsalici campi, in quibus ciuilium insonuerunt procellæ. Ibi Olympus excellenti uertice tantus extollitur, ut tegmen eius cœlum accolę uocent. In cuius cacumine est ara Ioui dicata, cuius altaribus si qua de extis inferuntur, non difflantur uentosis spiritibus, nec pluuijs diluuntur. Sed uoluente altero anno cu iusmodi relicta fuerint eiusmodi reperiuntur, & omnibus tempestatibus, & corruptela aurarum uindicatur. Literæ in cinere scriptæ, usque ad alteram cærimonia manni permanent. Thessaliæ adiacet Macedonia tellus (ut inquit Solinus) Quæ olim Pyerium solum, uel Emathium nunc uniformi uocabulo Macedonia est. Inter ipsam & Thraciam, Strimon amnis facit terminū, qui ex Hemi iugis irrigat. Admonet Phlegra, ubi antequam oppidum fieret, rumor est, militiam mundi dimicatam, cum gigantibus, dum Ioueē ab æthereo axe, congestis montibus fugare conabantur. Illic si quando (ut accidit) niuibus torrentes, aut pluuialibus excitatur undis, Et aucta aquarum pondera ruptis obicibus, ualentius in campos ruunt

tuūt apertos, eluuione ossa etiam nūc feruntur detegi, quę ad instar corporis sunt humani, sed modo grandiori, quę ob enormē magnitudinē, monstrosi exercitus iactitant extitisse, idq́ adiuuatur, argumento saxorum immaniū, quibus oppugnare cœlum moliebant. In Thessalia enim & Æmonia sunt erectoria iuga, quàm usq́ proceritas mōtana attolli ualet. Nec est in terris omnibus, quod merito ad istas eminentias comparetur, Quippe quas solas diluuialis irruptio cum uniuersa obduceret humido, inaccessas reliquit. Durāt uestigia nō languidæ fidei, quib apparet hos locos superstites fuisse, undosę tempestatis, Nam in latebrosis rupium cauaminibus. conchyliorum tecta reperiuntur. Hic Philippus magnum procreat Alexandrum, cuius mater se coitu draconis grauidam affirmarat. Ita tantum ipse egit, ut deo genitus crederetur. Peragrauit orbem rectoribus Aristotele, Calistene, Subegit Asiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurum, Caucasumq́ transgressus est, Bactros domuit, Mædis & Persis imperauit. Cepit Indiam, emensus omnia, quæ Liber & Hercules accesserant. Eum fuisse hominem aiunt ceruice cęlsa, lętis oculis, & illustribus malis ad gratiā lucētibus, reliquis corporis membris non sine maiestate quadam decorus, Victor omnium, uino & ira uictus, sic ut morbo uinolētiæ apud Babylonē, humiliore quàm uixerat fortuna exemptus est. Macedonia insuper lapidem gignit, quem Peantidem uocant. Hunc eundem concipientibus & parientibus, opitulari fama prodiga est. Hinc cernitur Æmus sex milibus passuū arduus, niuosum & obdura concretum glacie tollens cacumen, sub cuius rupibus Orphæū tam concinne, auras demulsisse fama est, ut eius carmine nedum mortalium, uerum ferarum, & humi crescentium oblectabat sensus. Verum è regione Macedoniæ ad Zephyrum, Epirus Dodonia, ab urbe Epirotica Dodona, in ollarum structura doctissima. Virgilius:

Ingens argentum Dodoneosq́ lebetes.

Late admodū longeq́ distenditur. Hæc regio prisca tempestate urbibus populisq́ erat frequentissima Sed deinde sub Romano imperio, propter crebras defectiōnes ad solitudinē redacta est. Paulus nāq́ Emilius subacta Macedonia, superato Perse, septuaginta Epirotarū urbes euertit, & centū & quinquaginta hominum millia in seruitutem redegit. Hæc olim Molossa dicta, à Molosso filio Pyrrhi, & Hermiones filiæ Manelai & Helenæ. Chaonia uerò à Chaone Heleni fratre. Virgilius:

Pars Heleno, qui Chaonios cognomine campos.
Chaoniamq́ omnem Troiano à Chaone dixit.

In Epiro circa promontoriū Leucaten, quod & Actium ferunt, Augustus nauali bello, Anthonium & Cleopatram Ægyptiam, quam spreta Augusti sorore, sibi iunxerat, separauit. Virgilius in octauo:

Feruere Leucaten, auroq́ effulgere fluctus.

Ad austrum eius Ætolia, cuius per mediũ Achelous amnis ubi Bacchus uitem inseruit, fluens in Trinacriæ usq; fluctum, argenteis harenis dilabit, insulas illas secans, quas Echinadas uocant, quibus proxima sunt Cephalenorum oppida, ferũtq; in eas fuisse mutatas Nymphas ab Acheloo amne, dum eum sacrificio negligerent. Ouidius in octauo Metham.

Cumq; loco nymphas, memores tum deniq; nostri
In freta peruolui, fluctus nosterq; marisq;.
Continuam diduxit humum, pariterq; refellit.
In totidem medijs, quas cernis Echinadas undis.

Sed ad Orientem uersus Phocis est sita, atq; in Boream uersa, usq; ad Thermopÿlarum ostia, sub niuoso potissimũ Parnassi uertice, protẽditur. Cuius per medium Cephisus, de quo supra, è rupe defluens, propinqua arua perpetuis irrigat fontibus. Tum Phitonis sequitur tellus, miris quibusdã & inconsuetis odoribus flagrans, Vbi Draco ille delphicus ad Tripodes intra parietes templi prostratus iacet, adhuc multis horrendus squamis, ubi aiũt Apollinem, quoties ex Mileto aut Claro insulis proficiscebatur, plerunq; insidere cõsueuisse, atq; eius illic deauratæ pharetræ, uincula dissoluisse. Tantum de Europæ regionibus dictum iri duximus.

De insulis Europæ. Cap. 14.

NVnc ad insulas stylus uertendus est, priusquã de alia telluris parte quippiam describamus, quæ & magnitudine & opum ubertate cæteris anteit. Vt itaq; inde incipiam, unde etiam Europa primum extulit caput, & colũnæ illę Herculeæ infixę, eam à Libya, reliquoque iniecta Oceano, seiungunt. Gedira, prima nobis occurrit. Ea enim cũ à Phœnicibus olim extitisset qui habitata, q̃ Herculem colebant, ab eis etiam Gadira est appellata. Antea uerò non Gadira, sed Continusa ab Hiberis dicebatur. Deinde Gymnesiæ insulę sequũtur, ex quibus quæ propinquior est Ebussus appellatur. Reliquæ uerò geminæ sunt, à Græcis Baleares appellatæ à fundarum iactu, quibus homines ibi maxime utebantur, Βαλλῶ enim Græcis est mitto siue sagitto. Inde Balista quo aliquid iaculatur. Ouidius in quarto:

Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto,
Funda potest plumbo medij transmittere cœli.

Tum uerò sequitur Sardinia, quæ (authore Solino) absque serpẽtibus est. Vbi solifuga in Sardois agris animal perexiguũ, solifuga eo quòd solẽ fugiat, dictum. In metallis argẽtarijs plurima est. Nam solum illud diues argẽto est. Hic herba de fluuijs fontaneis prouenit, quæ uescentibus neruos contrahit, rictu ora diducit, ut ueluti ridentes moriantur. Virgilius:

Ego Sardonijs uideor tibi amarior herbis.

Ibi fontes sanè calidi & salubres aliquot locis efferuescunt, qui medelas afferunt, aut solidant ossa fracta, aut molliunt, aut etiã ocularias dissipant

ægritudines, & coarguendis ualēt furib. Nam quisquis sacramēto raptū negat, lumina aquis attrectat, ubi periuriū nō est, cernit clarius, si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captus oculis admissum, tenebris fatetur. Sardiniæ uicina Cyrnus Ambæ propè è regione ad Ostiam sitę. Ex quibus altera quæ Corsica est, quam reliqua, aditu superior, cùm præruptis admodum collibus, & densissima uallatur sylua. Sed ambæ soli ubertate & nascentium copia spectatissimę. Ager tamē Corsicanus solus hoc unum habet quod lapidem edit, quem Catochiten dicunt, fatu dignissimum. Maior enim cæteris est, qui ad ornatum destinãtur. Impositas manus detinet ita seiunctis corporibus annectens, ut cum illis hæreat, à quibus tãgitur. Sed ei inest uelut de glutino lentiore aliquid parum atq; gummi. Accepimus Democritum ostentatione scrupuli huius, frequenter usum, ad probandam occultam naturæ pontentiam. Deinde apparent insulæ aliæ, in gyrum positæ, quæ cum olim, ab accola Hippota, Æoli patre benignissimo rege inhabitatæ extitissent, ab eo Æolides etiam sunt uocatæ. Ouidius:

Clauserat Hippotates æterno carcere uentos.

Ferunt eundem regem, ob ipsius animi uirtutem, qua constat pium & clementem fuisse, id à diis ipsis consecutum, ut non solū illarum insularū rex fuisse traditur, uerumetiam uentorum principatum & imperium accepisse. Hę insulæ in freto Siculo uigintiquinq; milia passuū, ab Italia absunt. Vulcaniæ ab Italis uocatæ, Numero sunt septem. Liparæ nomē dedit Liparis, qui ante Æolum eam regebat. Alteram Hieram uocant, ea prçcipuè Vulcano sacra, plurimum colle eminentissimo nocte ardet. Strabo in sexto. Insula Vulcano sacra saxosa tota, et deserta, et ignita. Trifariãq;, quasi ternis ex crateribus efflat. E quorum sanè maximo, laminas flammę eructuat. E longa uerò creditum est obseruatione, flammas ipsas flatibus concitari, tum hic tum in Ætna, quib. cessantibus, cessant & flammæ. Nec id ratione caret. Venti enim, è marinis exhalationibus captantes originem, & generantur, & nutriūtur, adeò ut de cognata materia, accidentiq;, ignis incensus, spectatores ipsos mirari non sinit alio quodammodo talia fieri. Inde haud inaniter effictum est Vulcanum ob difformitatem in hunc specum ab æthereo axe dilapsum, fulmina Ioui fabricare. Virgilius:

Insula Sicanium iuxta latus Æoliamq;
Erigitur Liparem, fumantibus ardua saxis.
Quam subter specus Cyclopum exesa caminis.
Antra Ætnæa tonant, ualidiq; incudibus ictus
Auditi referunt gemitum, striduntq; cauernis.
Stricturæ Chalybum, & fornacibus ignis anhelat.
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Hoc tunc ignipotens cœlo descendit, ab alto.

Ferrum

Ferrum exercebāt uasto cyclopes in antro
Brontesq́ꝫ Steropesq́ꝫ & nudus membra Piragmon.

Hoc efficit quod ex eius fumo potissimum incolæ præsentiscūt, qninam flatus in triduo sunt futuri. Si enim spiraturus est auster nebulosam circum insulam effundit caliginem (inquit Strabo allegans Empedoclem) ut longe Sicilia cerni nequeat. Flante uerò Borea puras flammas emitti & altius extolli ac maiores emitti strepitus. Zephyrum autem medium quendam ordinem tenere. Strongyla tertia est, In qua uates Æoli domicilium fore perhibent.

Rex Æolus antro luctantes uentos tempestatesq́ꝫ sonoras,
Imperio premit.

Quarta est quam à forma quoq́ꝫ Dydimā, Id est gemellam uocarunt. Ecęteris Ericusam & Phenicusam ab arbustis uocauere. Ad pascua enim prorsus omissæ fuere. Septima in mare magis exposita est. Euonima, id est sinistra uocata, quoniā è Lypara in Siciliam nauigātibus, sinistra maximè offertur. His insulis nulla uicinior q̄ꝫ Sicilia, è conspectu Italię posita, à diffusis tribus famatissimis promontorijs, quibus munita est, Trinacria appellata, quorum unum Pachinum dicitur, qui mons ad Orientem solem, in Peloponensium plagam spectat. Et gloriosam illā Syracusanorem ciuitatem sub pedib. tenet. Maximum olim tyrannorū domiciliū, in qua (ut inquit Solinus) cum hyberna condunt serena, nullo non die sol est. Et Arethusa fons in hac urbe est, cuius Nympham inuocat Maro. Theoricum Syracusanum imitatus carmine in Buccol.

Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem.

Alterum montē Pelorum uocant, qui ad Boreā uersus Italiā respiciens, soli præstat temperiē, quod neq́ꝫ humido in lutū diluitur, neq́ꝫ fatiscat siccitate in puluerē, ui introrsum recedit, & in latitudinē panditur. Tres lacus obtinet, quorū unus pisciū copiosus est, quē non admirandū duxerim, sed quòd ei proximans condensis arbustis inter uirgultorum opaca feras nutriat. Præbet itaq́ꝫ piscandi uenandiq́ꝫ facultatem. Tertium ara sacrum approbat, quæ in medio sita, breui a diuidit à profundis. Qua ad eam pergitur, crurotenus peruenit aqua, quod ultra est nec explorari licet nec attingi. Et si sit qui id ausus est, malo plectitur, quantámque sui partem ingurgitauerit, tantum it perditum. Verum ex Peloro quod ad Italiam conspicit, nauigatio illic perniciosissima efficitur, cum angustus sit admodum limes & sinuosus, nec sine uehementi impetu intercluditur mare, Ibi enim uastis absorptum speluncis (quas ab Ionio Neptunóque incisas ferunt) horrendis plerumque mugitibus fremit, ob asperas undique cautes, quas hinc atque hinc marini fatigant fluctus. Seneca. Scylla pulsatis resonat cauernis. Nam credit antiquitas Siciliam iunctam fuisse Italię, & Pelorum Sicilię, partem esse Apennini, sed cum ea parte ue

hementer

hemēter depressa esset Italia, terræ motu uel mole undarū cum locus scin deretur, mare irrupisse, & Siciliam à continenti diuisisse. Virgilius:

Dissiluisse ferunt cum protinus utraq; tellus,
Vna foret medio ui pontus & undis.
Hesperium Siculo latus abscidit, aruaq; & urbes
Litore diductas angusto, interluit æstu.

In quod mare Scylla Phorcisilia præcipitata est, dum inguina sua latrantibus catulis, deformia conspexerat, in undis per herbipontem Cyrcen ueneno turbatis, ob Glaucum quem utraque, non sine magno alterius liuore adamabat. Eius latratum horrendum, nautæ circa Pelorum soluturi adhuc persentiscunt, nec sine tremore pectoris prætercunt. Lęuum Pelori latus Charybdis occupat, periculum uasta uoragine uniuersa absorbens. Seneca. At mare totum timuere nautæ, Quod raptas hausit, reuomit Charybdis. Pristinæ illius naturæ, ac rapinæ non immemor Pystrix dum boues Herculi sublatos, nō indigua mercede, Iouis ira tenebat, Qui postquam in illam fulmen eiaculatus erát, in hunc cæcum gurgitem præcipitem dedit. Tertium Siciliæ promontorium Lilybæum, aduersus Zephyri erumpentis impetum, uidetur prorsus insurgere, cui ciuitas adhæret eiusdem nominis, Sibyllæ sepulchro clarissima. Intra insulam est Aethna, in qua sacra Cereris ædes est, ea montanas amplectitur planities, totas arabiles. Loca eius superiora tum nuda, tum cinerosa sunt, & per hyemem niuibus referta. Cæterum inferiora syluis & uarijs arborum consitionibus partita sunt, adeò ut campus ille Athenienfis, in floribus semper sit, & omni uernans die, Ouidius:

Sylua coronat aquis cingens latus omne suis
Frondibus, ut uelo Phœbeos summouet ignes.
Perpetuum uer est.

Quem prope est demersum foramen, quo Ditem patrem, ad raptus Proserpinæ Cereris filiæ, libere egressum extulisse ferunt. Ipsa uerò montis cacumina, multas suspiciunt mutationes, uescentibus incendijs, nunc igniti emittuntur riui nunc flammæ fumo sæue caligines, adeò quòd mirabile dictu est, quod nec calor frigore mitigatur, nec frigus calore dissoluitur. Seneca tragicus:

Nec superfusis uioletur undis.
Æternis ignis resonans caminis,
Nunc ardentes exhalat lapides. Virgilius
Ipse, sed horrificis iuxta sonat Æthna ruinis.
Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem,
Turbine fumantem Piceo, & candente fauilla.
Interdum scopulos, auulsaq; uiscera montis,
Erigit eructans, liquefactaq; saxa sub auras,

Cum

Cum gemitu glomerat, fundoq; exæstuat imo.

Causa est. Qnoniam insula tota cauernosa est sub terra, fluuijs & igne plenissima. Calidarum aquarum scaturigines multis in locis habet. Sub mõte sepultus est immanis illegigas Enceladus, in quem eiaculatus erat fulmina Iupiter, dum ipsum ab sua sede pellere conaretur, alijs adiutus fratribus. Seneca. Et ferus cyclops metuit parentem, Rupe feruentis residens in Æthnæ. Hæc insula Achatem (scribit Solinus) lapidem primum edidit in Achatis fluminis ripis repertum, non uilem cum ibi tantum inueniretur. Quippe interscribẽtes eum pene naturalibus sic notãt formis, ut cum optimus est, uarias præseferat rerum imagines. Vnde annulus Pyrrhi regis qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famę fuit, eius gemma Achates erat, in quo nouem musæ, cum insignibus suis singulę, & Apollo tenens cytharam uidebantur, non impressis figuris, sed ingenitis, nunc diuersis locis apparet. Dat Creta, quem populi, Coralochatem uocant Coralio similem, sed illitum guttis auro micantibus, & scorpionum ictibus resistentẽ. Dat India, reddentẽ nunc nemorum nũc animalium facies, Ne tamẽ Corallij simus immemores. Refer Solinus, Ligusticum mare frutices procreat, qui quantisper fuerint in aquarum profundis, fluxi sunt tactu, deinde ubi in supra attolluntur, naturalibus saxis derogati, lapides fiunt. Nec solum qualitas illis, sed color uertitur, nam puniceo protinus erubescunt. Hæ uirgæ primum indurere à capite Medusę, cui erant suppositę à Perseo, dum marinam beluam, Andromedę puellę obiectam interfecerat. Ouidius in fine quarti.

Anguiferumq; caput dura ue lædat harena,
Mollit humum folijs natasq; sub æquore uirgas.
Sternit, & imponit phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens bibulaq; etiam nunc uiua medulla,
Vim rapuit monstri, tactuq; induruit huius.
Nunc quoq; coralijs eadem natura ramansit.

Verum ex Sicilia ad austrum uersus transitus est in Libyã, ad alterius Syrtis initium, altera autem facile conspicitur, si quis retorserit se ad Italiæ litora. Huius uerò è conspectu geminæ insulæ uisuntur, quarum una Menix dicitur, altera Gorthyna, quæ portum in Libyam præstanț. Verum ad sinistram Adriatici sinus, atq; ad Iapagiam uersus, puta Apuliam, cui Iapix Dedali filius nomen dedit (authore Virgilio in undecimo.)

Victor Gargani condebat Iapigis agris.

Insula emergitur, quæ olim à Diomede condita, ab eo est etiam Diomedea appellata, ut refert Anthonius, Aristoteles tamẽ in libro de auditu mirabilium ait, Diomedem ab Ænea occisum, & loca in quibus imperauerat occupata, interfecto illo, honores diuini, in insula ab eo Diomedea appellata, et templum constitutum est. Eius autem socij in aues conuersi, in-

sulam

ſulam illam incolunt. Diomedeæq; à Latinis, à Græcis Herodij uocatæ, quibus(ut ſcribit Solinus) color eſt candidus, ignei oculi, ora dentata, cõgregatim uolitant, cum fœtificum tempus adeſt, roſtro ſcrobes excauãt, Græcis illic adnauigantibus læte applaudũt, Cæteros homines infeſtãt. Virgilius in undecimo:

Nunc etiam horribili uiſu portenta ſequuntur.
Et ſocij amiſſi petierunt æthera pennis.

Deinde ad orientem uerſus longe ille tractus inſularum aperitur ab Syrti, quo quondam homines, ex Colcho perfectos, irrupiſſe dicitur, dum fugientem Medeã proſequerentur. Ac deinde Liburnides ſitæ. Ad Auſtrũ autem uerſus, poſt Ceraunij montis prærupta promontoria, Epiri à crebro fulminum iactu propter altitudinem nominata. Virgilius:

Prouehimur pelago uicina Ceraunia iuxta.

Inſulę quędam obijciuntur, quas Ambracias uocant. Tum etiam & Corcyra conſpicitur, inſula fertilis & copioſa, ac ueteris illius Alcinoi clariſſima quondam & ſpectatiſſima regio. Cui maxime adiacet Neritia Ithacę tellus optatiſsima, & ipſa olim Vlyſſis patria. Hic Dulichium, Sameſiue Cephaleniæ, Zacinthos, Neritos, omnes ſub Græcorum ditione potentes inſulæ. Virgilius:

Iam medio apparet fluctu nemoroſa Zacinthos,
Dulichiumq;, Sameq;, & Neritos ardua ſaxis.
Effugimus ſcopulos Ithacæ, Laertia regna,
Et terram altricem ſæui execramur Vlyſſis.

Multæ quoq; aliæ inſulę ſunt ad Boream, quarum una Echila, & Cythera altera, & Calauria reliqua. Atq; ad aliam cõuerſa partem, quæ reſpicit occidentem Carpatos. Nec longe ab his ſita eſt Creta inſula, perpulchra & fœcunda frugum ubertate, & paſcuis copioſiſsima, meraciſſimoq; inundans uino. Hæc ſummi Iouis nutrix perhibetur. Cum enim Saturnus, à Themide fatidica dea accepiſſet, ſe à filio pulſum iri regno, uorabat omnes filios, quod cum idẽ Rhea uxor de Ioue timeret, nati pulchritudine delectata, clam illum ſuſtulit, & nymphis in monte Dictæo alendũ tradidit, ubi ab apibus nutritus, adhibiti ſunt Curetes & Choribãtes, qui ęris tinnitu, prohiberent audiri pueri uagitum. Virgil.

Creta Iouis magni, media iacet inſula ponto.
Mons Idæus ubi, & gentis cunabula noſtræ.
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.

Nam in medio ubi latiſſima panditur (ut ſcribit Strabo in decimo) mõs Idæus ſurgit. Ibi ſylua exoritur referta fragratiſſimis cupreſſis. Ciuitates habet plures, quib. olim ille ſenex Minos imperitabat, cum eius coniunx (quod fœdum relatu) illecebroſo uexata pruritu, ſub tauri complexus uenerat, Et Minotaurum enixa eſt. Virgilius:

Ah uirgo infelix, quæ te dementia cepit?
Proetydes implerunt falsis mugitibus agros.
At non tam turpes pecudum, tamen ulla secuta est
Concubitus.

Scribit Solinus quod ager Creticus syluestrium caprarũ copiosus est. Ceruo eget, lupos, uulpes, aliaq́ quadrupedũ noxia, nusquam educat, serpẽs nulla, larga uitis, mira solis indulgentia. Arborarij prouentus abundantes. Nam in huius tantũ insulæ parte repullulant cesæ çupressi. Herba ibi est, quæ Alimos dicitur, ea admorsa, diurnã famẽ prohibet. Auẽ noctuã Creta non habet & si inuehatur, morit. Hinc deinde obiectã est Rhodos insula, ubi raro phœbeos ignes, uapor in nubẽ coactus, fugat. Et ipsa ab Ægyptijs quondã cõdita, & Iasiliorum pulcherrima colonia. Verum ad Orientẽ Chelidoniæ sitæ sunt tres numero, atq; Pathareidos obiectæ uertici. Tum uerò pręclara illa Cyprus, intra Pamphylię sinũ sita, gratissima Veneris Dionęæ regio. Hic enim Cythera ciuitas, ubi nutrita est, inde Cythereia perhibetur. Et est insula etiã ultima ex Cycladibus uel Laconię, in neutro duntaxat genere, cum plurali inflexione dicitur. Virgilius:

Hunc ego sopitum somno super alta Cythera.
At super Idalium sacrata sede recondam.

Hęc insula abundat herba, quã Thusci Persam appellãt. Latini Amaracũ siue Sansucũ. Vulgus Maioranã. In quã puer regius, dũ casu lapsus ferret unguenta, maioremq́ effusione odorem creauit, mutatus dicitur. Virgil.

Idaliæ lucos ubi mollis amaracus illum,
Floribus & dulci aspirans complectitur umbra.

Nec lõgè à Phœnicia posita est Aradus, intra ipsius amplis. spaciũ, ac in cõspectu Suniados collis supra Abantes populos Salamina conspicit, & Æginæ, ubi mirabilis quædã Ægei maris apparet altitudo. Tametsi innumerabiles penè in eo insulæ coniectæ sunt, quę miro quodam inter se ordine ita disponuntur, ut arte potius quàm natura structæ uideantur, Protendunt enim usq; ad Hellespontum. In quo quidem à læua potissimum, ubi Europa terminatur Sestos est sita, & Abydos à dextra illi prorsus è regione posita, quarum distantiam creberrime metitus erat, Abydæus ille Leander, dum per Hellesponti undas, ad lunæ radios ad puellam Hexus, alterius ciuitatis alumnam nataret. Ouidius:

Vel tua me Sestos, uel te mea sumat Abydos.
Tam tua terra mihi, quàm tibi nostra placet.

Verum ad Europã uersus Macris erigit, ab Abantib. olim condita. Tum etiã maxime, quæ uentis infringit, Scyrus ac Peparetos. Nec longe ab his Lemnos, in quã Vulcanus, ob deformitatẽ, ab Ætherea sede fracta poplitis iunctura præcipitatus fertur. Nec procul antiqua illa Thasos, Cereris cultrix. Tum etiã & Imbros, Vnde Threicia illa & prouulgata emicat Sa

mos

mos, uetus olim Corybantum colonia. Virgilius in septimo:

Threiciamq; Samum quæ nunc Samothracia fertur.

Quæ uerò primã Asiæ frontẽ tenent, & circumsistunt Delon ab ea circuitione, Cyclades à Græcis sunt appellatę, authore Solino inquiente. Cycla des autumãt dictas, quia licet spacijs lõgioribus, à Delo proiectæ, in orbẽ tamẽ circa Delon sitæ sunt. Orbem aũt κύκλον Græci dicũt. Ias Homeri tumulo cæteras antecedit. Meminisse tamen hoc loco par est post primum diluuiũ, Ogygij temporibus notatũ, cum nouem & amplius mẽsibus diẽ continua nox inumbrasset, Delon aũt, omnes terras, radijs solis illuminã ta, sortitamq; ex eo nomen, quòd primũ reddita foret uisibus. Hæc secundum Pliniũ clariss. Cycladũ media, & templo Apollinis, & mercatura celebrata, quæ diu fluctuata (ut prodiẽ) sola motum terræ nõ sensit. Virgil.

Quam pius Arcitenens oras, & litora circum
Errantem Micone cęlsa Gyaroq; reuinxit.
Immotamq; coli dedit, & contemnere uentos.

Hæc primum excepit Latonã cœlesti Iouis semine grauidã, dum dudum per maria & terras, iniquæ Iunonis munere errasset. Hic enixa est gemellos, Phœbũ & Dianam. Latone templo (ut inquit Strabo in decimoquarto) Cynthus mõs sublimis & asper, totiq; Apollinis urbi succumbit. Cycladib. propinqui sunt, Ionides, & Cauni. Samos quoq; gratissima Iunonis pelasgidos sedes (quoniam in ea adoleuit & Ioui nupsit) antiquissimũ habet templum, & simulachrum habitu nubentis figuratum, & sacra eius anniuersaria, nuptiarum ritu celebrantur. Virgilius:

Posthabita coluisse Samo, hic illius arma.

Huic (authore Strabone in decimoquarto) adiacet Icaria, à qua Icariũ pelagus nominatur. Ea nomen habet ab Icaro Dędali filio, quem aiũt paternæ fugæ comitem, cum ambo à Creta aufugissent, de inextricabili Labyrintho, in has undas cecidisse, dum se altius quàm genitor edixerat, in auras subleuasset ubi ad solis radios, feruefacta cæra, pennæ effluxerunt. Ouidius in octauo Methaın.

Altius egit iter rapidi uicinia solis,
Mollit odoratas pennarum uincula cæras.
Tepuerant cæræ, nudos quatit ille lacertos.
Oraq; cærulea patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.

Tum etiã Chios sub excelsi Pelinei montis radicib. posita. Deinde Æolidum insularũ rupes, Lesbos scilicet & Tenedos Argiuorũ quondam dolosa statio, ẽ medijs erigunĩ fluctibus. Ex quibus Melas et Colphis amnes in Hellespontũ dilabunĩ. Inde uerò Boreã uersus, Propontidis maris fluctus undiq; aperiunĩ & dilatanĩ usq; ad aditũ Euxini maris. Ad sinistram uerò uersus, alia quædã conspiciĩ insula, famatiss. quidẽ olim sede maxi-

morum heroum. Nam ferunt ibi Achillis animã, ac cæterorũ fortiſs. hominum, inter montiũ illius prærupta uerſari. Huiuſmodiq́ gratiã tales uiros à dijs dono, ob eorum uirtutẽ, conſecutos, ut immortales efficerẽtur. Cum ipſa uirtus immortalis ſit, et immortalẽ gloriam cõſequi neceſſe eſt. Eam em̃, ob id φ pecora omnia cãdido uellere pariat, Græci Leucã appellauerunt. Nec multo ab ea longè alia quædã erigitur, ampla quidẽ, & magno quodã dimenſa tractu, quæ in Cimmeriũ Bophorũ, recta nauigantibus uia, prę cęteris occurrit, è regione Meotidis paludis ad dextrã ſita. Ea enim eſt in qua conditæ ſunt, Phenagora & Hermonaſſa ciuitates quas et condiderunt & incolũt Ionij. Hæ ſunt omnes inſulæ, quæ intra hæc mediterranea maria, fama & celebritate aliqua, potuerunt ad cognitionẽ noſtram peruenire. Veruntamen quæ in ampliſſimo coartantur Oceano, cũ ſint quamplures neq́ magnitudine, neq́ fama noſtris inferiores, eas prætereundas eſſe ſilentio, non oportunum fore duxi.

De inſulis in extremo mari iacentibus. Cap. 19.

PRimum igitur de illa dicã quæ in medio Atlãtico ſita, à Græcis eſt Erythrea uocitata. Hæc tanta aëris benignitate prædita (authore Anthonio) ut homines pariat continentiſſimæ, ac penè immortalis uitæ, cum diutiſſimè uiuant. Eſt & armentorũ copia refertiſſima. Eam uicini Æthiopes quondam incoluere, quos ferunt illuc conceſſiſſe, interempto ab Hercule Gerione, cui boues abſtulerat. Ouidius:

Ecce boues illuc Erythreidas applicat heros,
Emenſus longi clauiger orbis iter.

Verum ad ſummũ Europę uerticem, quem ſacrũ incolæ uocant, famatiſſ. illę Heſperidũ inſulę conſpiciũtur, ubi (ut inquit Solinus) ſinuoſo meatu, æſtuarium è mari fertur, adeò flexuoſis laterib. tortuoſum, ut uiſentib. procul, lapſus angueos facta uertigine mentiat̃. Itaq́ φ hortos appellauere circumdat. Vnde pomorũ cuſtodem interpretantes, iter ad fabuloſum figmentũ ſtruxerunt. Nam plurimo auro ditiſſimæ ſunt, atq́ omnia prope metallorum genera pariunt. Hæc inſula frutices aureos, & metalla fert frondentia. Ouidius:

Arboreæ frondes auro radiente nitentes.
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.

Nec longè ab his admodũ, ſed magis ad Boream uerſus, Britannorũ inſulę uiſunt, contra potiſſimũ Rheni oſtia. De quibus licet antea dixerimus, nũc tamen minime prætereundæ ſunt, quoniã non tantũ extolli queunt, quin plus laudis egeant. Ampliſſimæ enim ſunt, & cæteras omnes magnitudine ſuperãt. Neq́ quauis alia diuitiarũ copia, aut armentorũ multitudine, & uarietate, aut hominnũ genere inferiores, Ibi enim ſtanni, et plumbi, & multiformis æris materia, ex terræ uiſceribus φ facillimè eruit̃. Auro etiã & argento plurimũ pollent. Inter cætera quæ pariũt armẽta, pecudes habẽt, tam molliſs. indutas uellere, ut ad telę aranearũ ſimiliudinẽ te-

nuitatemq́

nuitatemq́, facile cõtrahi posset. Equos producũt quàmplurimos, haud ineptos ad laborẽ. Sed quæ magis ad occidentẽ uertitur, cum primã eius frontẽ ad Hyberiã cõuertat, ab Hyberis & ipsis olim habitata, Hybernia uocitetur. Ea longè copiosiores equos parit, atq; eos huiusmodi, ut non ui deãtur nisi quodam suauissimo incessu deambulare, à natura didicisse, ac cum quadam quasi modulatione progredi, more regio. Gentes habet fero cissimas & aptissimas bello, quæ cũ pulchro sunt corpore & elato, Mem bris quoq; robustissimis, ac colore candido. Ingenio quoq; et facilitate lin guæ, plurimum præstant. Extant & aliæ non longè ab his insulæ sitæ, cul trices quãmaxime Bacchi, in quibus Amnitarũ mulieres olim clarissimo-rum uirorum coronatæ hedera, pendentibusq; comis intra se, quasi com-motæ furore quodam concitabantur, atq; ingenti clamore Bacchum uoci ferantes, noctu ipsi deo sacra ex ritu perficiũt. Nec multo etiam ab his lon ge erigitur, quæ ultima dicitur Thyle, ubi ęstiuo solstitio (scribit Solinus & Plinius) sole de Cancri sidere faciẽte transitum, nox penè nulla. Bruma li solstitio, dies perinde nulla. Hęc insula tempore Maronis ultima fuit, de qua haberetur cognitio. Virgilius:

Numina sola colant, tibi seruiat ultima Thyle.

Inde incipiũt Ebrides, quinq; insulæ numero, quarum incolę nesciunt fru ges. Piscibus tantum & lacte uiuunt. Secundam à continenti stationẽ eun tibus Orcades præbent, numero tres. Vacant homine, nõ habent syluas, tantum iunceis herbis inhorrescunt. Cætera earum nudæ harenę & rupes tenẽt. Inde si quis ad Scythiam soluturus ad solis ortum nauem inflexerit, Chrisia, quæ altera Oceani insula, se offert, in qua sol quoq; purissime emi cat. Cum uerò ad meridiẽ ẽ regione cursus uerterit, statim occurrit Tapro bana pergrandis quidem insula, Multis uariarũ rerum diuitijs referta. Ho mines in Taprobana corpore granidores ultra omnium mensuram, rutu lis comis, cęruleis oculis, trucioris soni, nullo linguæ commertio genti al-teri sociãtur: Ætas illis ultra humanam fragilitatem prolixa, ut maturè pe reat qui centenarius moritur. Dedicata est potissimum Veneri, atq; illi sua persoluunt uota. Et super illius caput Cancer, ardentissimum sidus, conti nue per gyrum circumuertitur eamq; propè regionem adurit. Eius pars, (authore Solino) bestijs & elephantibus repleta est maioribus, multo q̃ quos fert India. Partem homines tenent, margaritis & gemmis omnibus scatentem. Ibi mare adeò altum, adeo depressum, ut nullæ unquam anchò ræ ad profunda illius ima potuerunt peruenire. Nulla in nauigatione, side rum obseruatio, utpote ubi septentriones nunquam inspiciuntur. Lunam ab octaua in sextamdecimam tantum supra terram uident. Verum uehũt alites, quarum meatus terram petentium regendi cursus magistros habẽt. Mirantur ibi aurũ, & ad gratiam poculorũ, omnium gemmarũ, adhibent apparatũ. Secant marmora testudinea uarietate. Margaritas legunt pluri

mas, maximasq́. Conchæ sunt in quib. hoc genus lapidũ reperitur. Quæ certo anni tempore, luxuriante conceptu, sitiunt rorem, uelut maritũ. Cuius desiderio hiant, & cum maxime lunares liquantur aspergines, hauriũt humorem cupitum, sic concipiũt, grauidæq́ fiunt. Et si purũ fuerit, quod conceperint, candicant orbiculi lapillorum. Si turbidum, pallore languescunt. Conchis ipsis inest sensus, partus suos maculari timent. Cumq́ flagrãtionibus radijs excanduerit dies, ne fuscẽtur lapides solis ardore, subsidunt, ac se profundis ingurgitant, ut ab æstu uindicentur. Cetas habent passim per litora uagantes, quę in mari primum rubro depastę, illuc se ingerunt, animalia sanè mõstrosa, & tantæ magnitudinis, ut colles quidam litoribus aduecti uideãtur, quorum dorsum longo spinarum tractu exasperatur, Infestissimę admodum pueris si quis deambulando per litus occurrerit, neq́ quispiam alius, si uisus fuerit, potuerit facile ex eorum faucibus effugere, cum adeò deformes esse hiatus ferant, ut cũ hominibus ipsis nauem sæpenumero deglutierint. Extat prętereà alia insula, Ogyris ab incolis appellata. Vetus quoddam Erithræi regis monumentum, è regione Carmanides promontorij sita. A qua si quis ad Boream diuerterit, et ad Persicum mare, Icarium statim offendet, ubi Tauropolitæ Dianę templũ cõspicitur, mirabile quidem ob uetustatem, sed mirabilius singulari quadam rei nouitate. Nam inde semper quidam exhalat fumus, sine ullo prorsus adhibito igne, putridus quidem ac infestus admodum, accedentibus. Hæ quidem sunt insulæ, quæ fama aliqua intra Oceanum occluduntur, quamuis non inficior, passim etiam quamplures sitas esse. Quarum quædam intra Libycum sinum po[illegible]tæ, quædam intra Asiaticum, & circa Europæ decliuum, ac intra oceanũ ipsum, quarum licet nõnullæ habitabiles sunt, & gratissimũ plerunq́ nauigantibus portũ præstãt, tamẽ quia ignobiles perstiterunt, nec satis à nobis perspectæ, non solũ mihi difficile fuit, sed etiam superfluum uisum est earum nomina & situs aperire.

De Asia tertia mundi parte. Cap. 16.

Asiæ formam cum aliã alij esse dixerint, illud tamẽ certissime constat (ut Anthonius refert) eam sibi cuiusdã coni imaginẽ duxisse, Nam cum ab amplitudine, tanquam à latissima quadam basi eius aditum incipiat, deducitur tamen paulatim, et ad extrema usq́ protendit, ubi Dionysij columnæ conspiciuntur sitę, ubi & Indi, qui extrema illa occupant, intra montes sunt positi. Vbi & Ganges, candidis undis per latissimum alueum, in Niseum usq́ litus deuoluitur. Ea enim cum à monte Tauro diuidatur, quæ citerior est, neq́ illi superiori par esse magnitudine dicitur, neq́ etiam forma consimilis. Ipsa enim est quæ influentem pontũ habet, atq́ in ea ipse principatum tenet. Altera uerò quæ amplior est, multum interfunditur Oceano. Verum mons ipse Taurus, qui uniuersam (ut diximus) per medium diffũgit, à Pamphylia incipiẽs, ad Indos usq́ protenditur.

tenditur. Qui quidem, cum nonnunquam altius erigatur, ac eius capita re curuet, quasi quædam reflexa boum cornua, qui ad saltum eriguntur, ab ea similitudine Taurus est appellatus. Ex eo infiniti penè fontes & flumina exoriũtur, quorum quædam uersus Boream dilabuntur, quædam meridiem petunt, quædã etiam ad Eurum & ad Zephyrũ conuersa, cum ob regiones quas interluunt, uaria etiã sint nomina cõsecuta, haud facile omnium nomina apparere. Id enim curæ sit eorũ maxime, qui illa circũhabitant loca. Solum illud dicendũ à nobis erit, quæ flumina, quæúe gẽtes sint illæ, quæ fama aliqua poterũt ad cognitionis lucem peruenire. Mæote igitur & Sauromatæ cum superiorem Asiæ partem occupant, quę ad Boreã con spicit, primi etiã occurrũt, ut eos cæteris in hoc ordine præferamus. Mæote (ut scribit Strabo in undecimo) Minorem Rombiten incolũt, homines operarij & agricultores, non minus quàm Nomades, bellicosi, quorũ qui Tanaim accolũt, agrestiores sunt. Sauromatæ uerò (ut inquit Anthonius) sunt, qui Meotidẽ paludẽ circumhabitant, ex Amazonũ quondam semine (ut dicitur) procreati. Nam ferũt, cum illæ à patria profugissent, atque ẽ cõspectu Thermodoõtis fluminis, castra metitæ fuissent, cum Sauromatis ipsis secõmiscuisse, ut qui ex eis progeniti fuissent, forent uiri, & bellicosi euaderent. Nec mirum, proles enim sæpissimè parentum uigorem præsefert & mores, Scribit enim Strabo in undecimo de Amazonib. Hæ Amazones dicuntur habitare sub radicibus montium Caucaseorũ, qui Ceraunia uocantur. Et earum alias operari, quæ ad rationẽ insitionemque pertinẽt, sed præcipuã pascendorũ equorum curã habere. Robustiores uerò in equis, uenationes & bella exercere, omnes ab infamia dextrã mamillã exustã habent, ut habilius liberiusque ad omnẽ usum bracchio uti possint. Sed in primis ad iaculationẽ, uti arcu, securi, et pelta, è ferarum pellibus conficere galeas, subligacula, & alia operimenta. Virgilius in undecimo:

Quales Threiciæ cum flumina Thermodoontis
Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis.
Seu circum Hippoliten, seu cum se maria curru.
Penthesilea refert, magnoque ullulante tumultu.
Fœminea exultant lunatis agmina peltis.

Easdem (refert Strabo) menses duos ueris eximios habere, quibus montem proximum conscendunt, qui eas disiungit à Gargarensibus, quo & illi more quodam peruetusto conscendentes sacrificant, & prolis gratia cum mulieribus coëunt, idque obscurè in tenebras in quacunque inciderint, quas postquam pregnantes fecerint, remittunt illas, Si fœminam pepererint, secum retinent, si mares illos tollendos reddunt. Sed redeundum nunc ad Sauromatas, unde diuertimus parumper. Hi uastam quandam et pergrandem syluam inhabitant, densissimis passim arboribus infertam, cuius per medium tractus Tanais intra propinquã paludẽ dilabit.

Ipse est fluuius ille, qui ab Asia Europã disiungit, cum ad occidentem Europã relinquat, & ad ortũ Asiam. Ex ea fontes quamplures & riui scatent qui per Caucasum dilabentes, intra saxa & coualles immurmurãt. Verũ qui amplior est, per Scythiã diffusus, multoq; inflatus Borea, immensam illuc conuehit glaciem, infelices illos facit, qui uicina incolunt loca. Nam quoties spirante Borea (inquit Veronensis) frigus inoleuerit, toties interire præ oculis, aut equi conspiciuntur, aut muli, aut ipsa armenta gelu contrahi, & errantes passim per syluas pecudes, supremũ uale decantare. Nec homines quoq; tuto intra tecta & obstrusa domicilia consistere posse, & ipsi unà cum armentis eorum prorsus interirent, nisi obseruata tempestate cum occlusis curribus ad mitiores regiones effugerent. Nam in currib. degunt (authore Strabone in undecimo). Scytharum etiam interius habitantium (authore Solino) asperior ritus est, specus incolũt, pocula non ut Essedones de proximorum ossibus auro incinctis, sed de inimicorum capitibus moliuntur. Amant prælia, interemptorum cruorem ex uulnerib. ipsis bibunt, numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est. Verum qui Sauromatis propriora tenent loca Sindi uocãtur. Tum etiã & Cymerij qui Euxino adhærent ponto, Cercerij quoq; & Oretę, & quos ferunt quondã à Xanto, & Idęo Simeonte post debellatam Troiã, illuc una cum eorum duce, aduersis uẽtis uenisse, depulsis Acheis. Quorum ora (ut scribit Strabo) magna ex parte mõtosa & impetuosa, cum Caucasi pars sit. Ex maritimis latrocinijs uiuunt, lembos habent exiles arctos & leues uigintiquinq; hominum capaces, ex quibus classem comparantes, & interdum ad naues onerarias, interdum ad regionem uel urbem aliquam nauigantes mari dominantur. Hi cum domum repetunt, & ultra nauigare non possunt lembos humeris impositos in syluam referunt, In quibus habitantes tenue solum arant, rursus cum nauigandi tempus adest, in mare referunt, eorundẽ morum sunt Zygi & Heniochi proximi illis. Deinde uerò ad extremũ ponti Tindaridæ, quem pontũ (inquit Strabo in septimo) priori tempestate nulli patuisse nauigationi, & proinde, Axenon, id est, inhospitalẽ pontũ appellari solitũ, propter tempestuosa & per hyemes interclusa loca, & accolarũ immanitatem, maxime Scytharum hospites immolare solitorum, & uescentiũ humanis carnibus, & pro pateris caluarias usurpantiũ, nouissime autem, cum Iones in litore urbes condidissent, Euxinũ, id est benignum hospitalemq;, uocari cœptum est, Per uniuersum pontum fiber plurimus est quẽ alio uocabulo castorẽ dicunt. Et prouentu malorũ graminũ, adeò celebris, ut inter alias noxias herbas, Aconita quoq; generet. Post Tindaridas Colchi, q Caucaso adhæret, olim ex Ægypto profecti, ubi ipse quoq; Caucasus (ut inqt Strabo) utriq; pelago imminet, & Põtico et Caspio, muniẽs Isthmũ, q ea dirimit. Is austrũ uers9 Albaniã, Hyberiãq; disterminat. Septent. uersus Sarmaticos

campos,

campos arboribus et omnigena sylua plenos, altissimis extollit collibus. Ex quibus quidē Phasis fluuius dilabēs, in Euxinum deflectitur. exoritur tamē ab initio ex monte Armeno, qui inter Orientem et Boream tractus, isthmū quendā facit, qui Caspio & Euxino mari occluditur, quem iam pridem Iberes illi occuparunt qui quondam à Pyreneis montibus profecti in eam Orientis partem irrupuerūt. Homines profecto bellicosissimi, et uicinis Hyrcanis infestissimi. Hi enim ob maris diluuiū, quod quondā eorum oram inundabat Italiam petiere, à Romanis agros postulātes, qui cum recusarent se daturos, per Mediterraneū mare Iberis atrocissimis bellis persequutis in Asiam usq; per Scythiā, & aliam minoris Asiæ regionē peruenerunt. Diues tamen Colchorum regio nobis non prætereunda est, quæ (authore Strabone in undecimo) magna ex parte ad mare protendit. Hanc Phasis illabitī ingēs flumē, quod ortum ex Armenia ducens, Glaucum in se recipit, atq; Hyppum è uicinis cadentes mōtibus. Hęc litora, & fluminis ostia amœnissima sunt, regio fructibus, & omnib. quę ad fabricandas naues pertinent, oportuna. Mel tamē frequentius amarum est, sed cærā aut picem præcipuè gignit. Secus hæc flumina in Colchica regione est Leucoteæ phanum, quod Phryxus condidit, atq; illius oraculū, ubi aries non mactat, id diues olim erat. Atq; hi Caucasi extrema tenent. Torrentes aurum dicūtur deferre, quod Barbari perforatis tabulis, ac lanosis pellibus excipiūt, unde aurati uelleris fabula conficta, q̄d Iason petiuerat, Medeæ magicis instructus artib. Tum & Camaritæ positi, qui olim Bacchū ab Indica uictoria redeuntem, non solū exceperant hospitio, sed etiam solennia illi sacra constituerāt, agitantes choreas circa torcularia, quoad spumarēt musto. Accingebantī enim cingulis ex corio, indutiq; Dammarum pelles, Ohe Bacche quasi Nysam ꝓclamabant. His uerò de prope Caspiū allidit mare, quod spero facile descripturū (inquit Anthonius) si modo id deus concesserit, non ut qui procul illius semitas cōspicio, nec unquā illuc me traieccerim, aut uisertim illius sitū aut formā, aut ut plerisq; consuere, qui nullam aliam felicitatem existimant, quàm plurimas circumeundo diuitias accumulare, quo sibi aurum aggregēt pelluceantq; undique margaritis, ac preciosis eorum atria lapidibus exornent, cum non ea à parentibus mihi relicta sit disciplina. Sed ut ille, quē usque ab ineunte adolescentia, literarū studia erudierunt, quibus euenit, ut quę etiā remotissima sunt, tanquam præsentia intuear, atque optima mente & cogitatione, sine ullo prorsus errore possim facile metiri. Caspij igitur maris forma (inquit Anthonius) huiusmodi est, ut maxime in gyrum, & circularem ambitum flectatur. Ab Oceano enim qui Scythicum litus ad Boream illidat, exbriri certissimum est. Vnde per occulta ab initio, & deserta diffusum loca, in Austrum per longas angustias extenditur, donec dilatatum paulatim, & in amplissima contractum spacia, Caucasi montis radicibus adhæserit,

hæserit. Est enim illius usus nauigabilis, ac perutilis admodum omnibus temporibus anni, preterquam in mensibus tribus, quibus efflante Borea, tractus oceani, uehementiss. aduersus impetu insurgit. Parit enim multa precio & admiratione digna. Nam ex eo præ cęteris, quæ inde asportant Crystallus quoque, & Iaspis lapis preciosus. Qui cum cærulei sit coloris, inimicari quammaximè dicitur uanis imaginibus, erroribus nocturnis. Gentes circumhabitant innumerabilis penè multitudinis. Sed ut ab eo latere incipiam quod ad Boream tendit, primi eminent Scythæ, & illi potissimum qui ad Saturnium mare inueniuntur prope Caspij maris ostium. De quibus Solinus, Scytharum inquit, interius habitantiũ asperior ritus est, specus incolunt, pocula non ut Essedones de propinquorum ossibus auro incinctis, sed de inimicorum capitibus moliuntur. Amãt prælia, interemptorum cruorem ex uulneribus ipsis bibunt, numero cædium honor crescit, quarum expertem apud eos probro est. Essedonum (inquit idem) in Asiatica parte mos est, parentũ funera cantibus prosequi, & proximorum cadauera dentibus laniare. Pecudum quoque carnibus mixta dapes facere. Capitum etiam ossa auro incincta, in poculorum tradere ministerium. Nec posthabeamus dictum Strabonis in septimo: Scythæ hospites immolãt, & corporibus uescuntur, & capitũ ossibus paterarum uice utuntur. Addit etiam quosdam fore equarum mulsores et lactiphagos. Tum uerò & demum Caspij ipsi & Albani qui (ut inquit Strabo) pastorales sunt, & Nomadum generi proximi. Ipsi & eorum canes excellentes uenatores sunt, studio magis quã arte, Deos colunt, Solem, & Iouem, ac Lunam, & pręcipuè senectutem uenerantur, non parentum modo, sed etiam cæterorum, Mortuorũ curam habere, aut meminisse, nefas est. Nam cum mortuis pecunias defodiunt. Solinus: Albani, albo crine nascuntur. Canitiem habent auspicium capillorum, capitis itaq; color genti nomen dedit. Glauca oculis inest pupilla, ideo nocte prius quàm die cernunt. apud hos populos, nati canes feris omnibus anteponuntur, Frangunt tauros, Leones perimunt, Detinent quicquid obiectum est. Hoc genus canum ad formam crescit amplissimam, terrificis latratibus ultra leonum rugitus insonans. Cadusij uerò intra asperos montes positi uicinos habent Mardos, & deinde Hyrcanos & Apyros. Refert Strabo, Hyrcaniam ualde opulentam, & multa & magna ex parte planitie, & præclaris urbibus adornatam. Ibi frumentum, ex fructu nascitur, qui cadit ex culmo, in arboribus mellificatur, ex folijs mel fluit, quod etiam in Maciana, Medie & in Sagagena Armeniæ, & in Araxena fit. Aristobulus Hyrcaniam inquit, syluosam quercum, & pinum, abietem gignere, & (authore Solino) gens est syluis aspera, copiosa immanibus feris fœtáque Tigribus. Quod bestiarum genus insigne maculis est, pedum motus nescio uelocitas, an peruicatia magis adiuuet, nihil tam longum est, quod non breui

penetrent

penetrent, nihil adeò antecedit, quod non illico assequanť. Ac maximè ea-rum potentia probatur, cum maternis curis incitantur, cum catulorũ insi stunt raptorib. succedunt sibi equites licet, & astu quantalibet fuga, amo-ueri prædã uelint, nisi in præsidio maria fuerint, frustra est ausum omne. Notanť frequentissime, si quando latrones, suis asportatis catulis renaui-gantes uident, in litore irrita rabie se dare præcipites uelut propriam tar-ditatem uoluntaria castigantes ruina, quanquam de fœtu uniuerso uix u-nus queat subtrahi, qui semper numerosus est (authore Plinio) & quan-quam ab insidiante uenatore rapitur, & in equo uelocissimo subito dedu-citur, fera spoliata catulis, uacuum cubile reperiens, præceps fertur, odore ferentem catulos inuestigãs, uenator percepto fremitu, unum insequenti, abijcit catulum, quem illa tollẽs, ad suas ducit latebras, rursus illa redeun te, raptor cum residuis nauem scandit. Qui uerò omnes catulos auferre co natur, specula magna in itinere relinquit, quæ mater insequens, dum intue tur suam imaginem, fœtum ibi fore credit. Vt ad priora redeamus. Hircæ nos & Apyros Nardus fluuius (ut inqt Dionysius) inundans, ac placidis discurrens fluctib. Dercebios quoq; & Bactros irrigat, Qui pro maximis etiam delictis neminẽ interficiunt, sed in exilium cum filijs mittũt, inquit Strabo. Derbices è contra nam pro minimis quibusq; delictis iugulant, tellurem uenerantur, fœmineum nullum sacrificant, nec edunt. Iugulant eos qui septuagesimum annum excesserint, qui genere proximi sunt, eorũ carnes absumunt. Anus aũt strangulant, deinde sepeliunt. Eos qui citra se ptuagesimum annum obierint nõ edunt, sed sepulturæ mandant. De Ba-ctris scribit Solinus hæc Bactri fortissimos camelos mittũt, licet Arabia plurimos gignat, habenť in duplex ministeriũ. Sunt alij oneri ferendo ac-cõmodati, Alij ad pernicitatem leues. Sed nec illi ultra iustum põdera re-cipiunt nec isti amplius quã solita spatia uolunt egredi. Sitim etiã in qua-driduum tollerant, uerum cum occasio bibendi data est tantũ implentur quantum & satiat desideria præterita. Turbulentas aquas captant, puras refugiũt. Deniq; nisi fœca nosior liquor fuerit, ipsa assidua proculatione li-mũ excitant, ut turbeť. Durant in annos centũ. Post Dercebios ad Orien tem uersus, trans Araxẽ Massagetæ positi, quorũ (ut inquit Anthonius) studium est ut cõtinuo sagittandi casu cõterantur, infestissimi admodum hospitibus. Neq; cum uicinis populis ullam seruare diutius amicitiã neq; fidẽ possunt. Frumenti ac uini usum prorsus ignorãt, bibunt lac cũ equo-rum sanguine mixtũ. Ex his (inquit Strabo) alij mõtes inhabitãt, alij cam pos, alij paludes, quas flumina efficiũt, alij insulas, Qui in paludibus sunt, utũtur uxorib. aliorũ. Idq; haud occulte. Genus mortis apud eos optimũ iudicať, ut senio cõfecti, in frusta cædanť, & cum ouillis carnibus promi-scuè edanť. Eos qui morbo moriunť, ut impios abijciũt, & dignos qd à fe ris deuorenť. Equites ac pedites optimi sunt, utunť arcu, gladio, thorace ac

securi

fecuri ærea, aureas zonas habēt, & diademata in gladijs. Aurea equorum frena, & aurea pectoralia. Argentum apud eos non est, ferri parum, ære atque auro abundant. Qui insulas habitant, cum semine careant, herbarum radices edūt, & agrestibus utuntur fructibus. Vestis est eis arborum cortex, pecudes enim non habent, ex presso arborum fructu bibunt. Qui paludes habitāt, piscibus uescuntur. Montani agrestib. fructib. utuntur. Oues habent, quas tamen minime occidunt, lactis ac lanæ gratia parcentes. Tantummodo solem deum putant, atq; illi equum mactant. Singuli singulas ducunt uxores. Tum uerò magis ad Boream uersus Chorabinij tenent. Quibus statim Sugdia succedit tellus, cuius per medium Oxus dilabens Emodo monte relicto, in Caspium decurrit. Saccæ deinde tenent potissimum, circa ripas Iaxartæ fluminis, potiti populi, & ipsi arte sagittandi peritissimi, & adeò continuo usu eruditi, ut non uideantur posse à quouis alio uinci, neque adæquari. Turpe enim admodum iudicarunt, si quis ex eis sagittam in cassum emitteret, neq; feriret signum. Hinc deinde Tochari admoti sunt, Tum Phrurij, & Seres, gentes prorsus barbaræ, nec ullius rei doctæ disciplinæ (inquit Anthonius) nec ullius rei studio, aut cultui deditæ, sed tantum per deserta uagantes, flores quosdam legere dicunt, quibus uestes sibi uarijs coloribus intingunt. Easq; sibijpsis mira contexunt arte, atq; in ea referūt eas araneas superare. De quibus Solinus: Qua ab Scytico oceano, & mari Caspio, in Oceanum Eoum cursus inflectitur, ab exordio huiusmodi plagæ profundæ niues, mox longa deserta. Post Antropophagi gens asperrima, sic in tractu eius oræ, quæ spectat æstiuum orientem, ultra inhumanos situs, primos hominum Seres cognoscimus, qui aquarum aspergine inundatis frondibus, uellera arborum adminiculo depectunt liquoris, & lanuginis teneram subtilitatem, humore domant ad obsequium. Hoc illud est sericum, in publicū usum damno seueritatis admissum, & quo ostētare potius corpora quā uestire, primo fœminis, nūc etiam uiris, persuasit luxuriæ libido. Sunt etiā & alij ex Scytharum genere quàmplures populi, quorū nomina & mores prorsus incognita præstitere, cum ad eos difficillimū aditum fecerint, asperitates locorum, & aëris illius inclementia, atq; asperrimi rigores, quibus regiones in extrema coniectæ, continuis propè torporibus infestantur. Hæ sunt igitur gentes illæ, quas dixi circa Caspium ad Boream occupasse. Dicam modo de his quæ ad occidentē uersæ, & Colchidi, & Phasidi, usq; ad maris Euxini litora insedere. Byceres igitur primi erunt, atq; his proximi Bechirij, & Macrones. Sunt autē hi omnes (ut inquit Strabo in duodecimo) agrestes homines. Horum nōnulli super arboribus ac turribus habitant, Vnde antiqui Mosineos appellauere. Turres enim Mosini uocanī. Hi ex ferina carne, & fructibus uiuunt, atq; ex lignis desilientes, peregrinos adoriuntur iter agentes Quidam ex his Babaris Bisares uocantur. Ac deinde

sunt

sunt Phillires, qui ciuitates & casas ligneas, quas olim sibi condiderant, adhuc tenent. His adiacent Tibareni præstantissimi ouium cultores. Tum etiam his assident Chalybes, hominum genus durissimum, quoniam eam regionem sunt consecuti, qui nulli prorsus, ob ariditatem apta cultui, in eā quam didicerunt arte mirifice profecerūt. Nunquam enim in laborando ferro, parandisq; ad bella armis à malleis & incudibus uacant. Totaq; illa regio fumo contecta, ardere igne uidetur, & ferramentorum structuris ictibusq; inhorrere. Hi olim Chaldęi dicti secundum Strabonem. In quorum terra sunt metalla nunc ferri, prius etiam argenti, Imminēt continuo montes metallis pleni ac syluis. Restat ergo, ut metallorum operatores ex metallis uiuant. Tum uerò Assyria sequitur, quam Termodon amnis, à monte dilapsus Armeno, perlabitur, atque inde usque ad Amazones, celeri statim proripitur cursu. Circa fluminis ripas Crystallum cęditur, cādidissimum quidem, & purissimum, quasi glacies. Ibiq; inuenitur & Iaspis lapis. Nec longè admodum Iris quoq; & Halis dilabantes in uniuersam illam regionem, irriguam & amœnam reddunt. Verum uterque à monte Armeno, unde oriuntur, ad Boream uersi Carambidos prope collem lambunt. His proximi sunt Paphlagones, adiecti maxime litoribus. Tum etiam sacra illa Mariandinorum regio, ubi dicūt, rabidum illum quondam, tricipitemq; canem, ab inferno Dite raptum quem magnanimi Herculis manus deuicit, spumosum quoddam uirus euomuisse, quod uniuersam illam regionē infecit. Verum his proxima est Bithynia, læta quidem regio, atq; omni referta ubertate. Quam Rhebas amnis amœnissimus, profundit gratissimis aquis, donec in pontum ceciderit, nec ullus cęteris in terris amnis iocundior, neque qui magis ad uoluptatem delectationemq; conspicitur. De qua Bithynia Solinus, opulenta inquit ac diues, ante Bebrycia dicta. In ea Hylas lacus, in quem cecidisse credūt delicias Herculis Hylam puerum, nymphis rapinam. In cuius memoria usque adhuc solemni in tripudiatione lacum populus circuit, & Hylam uoce clamitat. Virgilius.

His adiungit Hylan nautæ quo fonte relictum,
Clamassent ut litus Hyla Hyla omne sonaret.

Hæ sunt gentes & populi, qui ut dixi occidentalem partem inhabitant: illæ uerò aliæ, de quibus ante dixerim Scythicæ sunt ad Boream conie ctę. Nunc uerò dicendum est de tertia Asiæ parte, quæ & Maritima est, & Austrum conspicit, atq; in Hellespontum proficiscētibus, iter ostendit. Meridionalem in primis ad Ægeum mare aperit cursum usque in Syriam ac Arabiam protenditur. Chalcedones igitur primi se ad ostium offerunt, è regione ad Byzantium intuentes, quibus propinqui Bebrices, & montes Misiæ. Ex quibus amnis Cius iucundissimas aquas effundit. Inde uerò magnus quidam minoris Phrygiæ tractus, in Hellespontum usque distenditur.

ditur. Altera autē interius sita est longè amplior, prope Sangariū flumen. Hæc enim quæ amplior ad Orientem uersa, ferax admodū pabulo est, & equorum gregibus copiosa. Altera uerò quæ ad occidentem spectat, sub gloriosissimę Idæ pedibus conspicitur quæ Corybantū olim matris deorum Cybelis, resonabat tinnitibus. Virgilius:

Hinc mater cultrix Cybele Corybantiaq; æra,
Idæumq; nemus, hinc fida silentia sacris.

Habet insuper illud latus illam uentosam, & sæpius decantatam Ilion ciuitatem, olim amplissimam, & maximorū heroum procreatricem, quam ferunt à Neptuno & Apolline originem prætendere. Dehinc Argolicis flammis erutam, adeò ut nostra tempestate parua eius monumenta, semiruti uidelicet muri in æquoreis fluctibus adhuc subleuantur. Quam Troiam ferūt sitam prope Xanti & Idei Simeontis undas, qui ex Ida fluit, sub Ilio currens, & prope mare Xantho mixtus, facta palude, apud Sicheum promontorium, in mare cadit. Vnus ex fluminibus qui (teste Herodoto) defecerunt, potante Xersis exercitu. Apud quem ex Anchise Venus Æneam concepit, Anchise lanigeras pecudes custodiente. Huic uerò adiacet Æolia supra Hellespontum, ad Ægei maris latera, in qua & Iones positi, et Mæander amnis illustris, per medium, mollibus dilabens undis, cuius regio tota (inquiente Strabone in 13.) à terræ motib. quatiť, & aqua & ignis ductibus peragratur. Terra hęc putris est, & salsugine plena, et facile igni corrumpitur. Propterea fortassè Mæander flexuosus est, quoniam alueus multas recipit mutationes, & multum limum deducēs, modo huic, modo illi ripæ adijcit. Seneca:

Vbi Mæander super æquales
Labitur agros piger, & sterilis
Amne maligno radit harenas.

Vnde Miletum & Prienem ciuitatem quæ prius ad mare erat, facta limi aggestione, mediterraneam fecit. Quodq; magis ad Boream uergit, totum Ephesus maritima tenet, ciuitas quondam Dianæ dedicata. Vbi ferunt Amazones olim, super ulmi cuiusdam trunco, templum mirabilis artificij condidisse, peperisseq; ob id admirationē et stuporem, cunctis gentib. & sæculis. Et Xerses cum Asiatica templa igni deleret, huic uni pepercit. Verum his proxima est Meonia, ad Orientem sita, sub altissimi Timoli rupe, ex qua Pactolus amnis fluēs, harenis aureis, splendidiorem patriam reddit. Ouidius:

Deseruere suas nymphæ Pactolides undas.

In cuius ripis cum uer aduenerit, tanta continue cum modulatione cygni decantantes audiuntur, qui passim per undas errantes, in ripis pascuntur, ut nihil iucundius possit audiri cum circa ripas illius quotidie magis pabulamenta concrescunt. Ibi etiam emanat Cayster iucundissimis undis.

Mulieres

Mulieres quoque perpulchras parit, quæ nonnunquam de more succinctę, deauratam ad lumbos coronã, inter se circum exultãt, mirabiles in gyrum choreas ducentes, cum potissimum choros, & stationes Dionysio facere singulis annis consueuere. Vbi admixtæ florentis ætatis puellæ, tanquam lasciuientes capreoli, inter se saltitant, & colludunt. Pariuntque inter saltandum, non mediocrẽ spectantib. uoluptatẽ, cum & cõmota à uẽtis paludamenta, & saltandi ordo, uideantur sonitũ quendam, haud iniucundum efficere, qui audientiũ mentes maxime afficiebat. Sed hæc lasciuis hominib. omittamus, quorũ studium est, ut cum uoluptuosam sortiti sunt regionẽ, uoluptatib. etiam ipsis uacent, neque à patria aut natura degenerẽt. Audiamus & Strabonẽ in 13. de Mæonia. Hæc regio est, qui exusta dicitur, quingentorũ stadiorum longitudine, latitudine quadringentorũ, Siue ea Mœsia siue Mæonia nominãda sit, nam utroque modo dicitur. Ea tota arborib. caret, præter uitẽ, quæ exustũ uinum fert, ita elegãs ut nulli cedat, summa camporum facies cinerulenta est, mõtana, petrosa, & nigra tanquam exustione quadã. Quidã putãt hoc ex crebro fulminũ iactu, aut fulgurũ contingere. Nec dubitant, quæ de Typhone dicunt, hoc in loco sepulto. De Tmolo inquit Strabo. Tmolus mons felix, ac croco florentissimus, unde fluit Pactolus, qui olim multa auri ramenta deferebat. Tibullus:

Nec me regna iuuant, nec Lydius aurifer amnis.

Ac Lycij deinde & ipsi litora tenent. Vbi potissimum Xãtus perlabitur, ac Taurus mõs iam usque in Pamphyliam, declinare paulatim incipit. At eius nomẽ immutauere ut nõ amplius Taurus, sed Cragus appelletur. De qua dicit Solinus. Quæ in Campania Vesuuius, in Sicilia Æthna hæc in Lycia mons est Chymera, qui nocturnis æstibus fumidum exhalat. Vnde fabula triformis monstri in uulgum data est, quòd ibi Chymeram animal putauerunt, & quoniam ibi natura subest ignea. Vulcano urbem proximam Lycij dicarunt, Ephesiã nominantes. Tum uerò Pamphyliæ ciuitates sequũtur, Corycus & Perge, & quæ uentis maximè est subiecta, Phaselis. Hi Pamphylij (ut inquit Strabo) multum Ciliciæ nationis participes, nõ omnino abstinẽt à latrocinijs, nec finitimos sinũt in quiete uiuere, quanquã australes partes radicis Tauri habitãt. Pamphyliæ urbes tenent loca edita, oleis plena, ad orientẽ uersus Lycaones positi, uiri & ipsi promptiad bellum, & sagittandi usu paratissimi. Eorum regio (inquit Strabo) frugibus abundat, præsertim frumento, ac omnis generis pecore. Quæ cũ ponto australior sit, frigidior tamen est, Lycaonum colles pro pascendis onagris apti. His admoti sunt Pisidæ, quorũ hæ sunt præcipuè ciuitates Termessus, Lyrba & Selga urbs, quę (ut inquit Strabo) à Lacedæmonijs ab initio condita. Mira profectò est hæc locorum natura, cum in summis Tauri partibus locus sit adeò ferax, ut multa hominum millia possit enutrire. Pleraque loca ibi oleis & uitibus cõsita sunt. Et omnium pecorum

pascuis abundant. Circum imminent syluæ, uaria materia plenæ, plurimus apud eos storax nascitur. Tum uerò ad ortum Cilices uersi, quorum regio multis fluminib. irrigatur, haud in ea quidem exortis patria, sed quę à longè profecta influxerunt, quorum tres cæteris præstant, Pyramus, Pinarius, & Cydnus, qui unus mediam per Tharson dilabens ciuitatē, multis clarissimis ædificijs insignem, amœnissimis undis intersecat, ubi quondam Pegasum illum equum decantatissimum, ferunt ungulam reliquisse. Inquit Solinus Cydnum amnem, ex alueo Coaspidis deriuari, qui Coaspis ita dulcis est, ut Persici reges, quamdiu inter ripas Persidis fluat, sibi ex eo pocula uendicauerunt. Multæ deinde aliæ Ciliciæ ciuitates sparsim conspiciuntur, ex quibus & Lyrnessus & Malus, ad mare coniectæ. Circa Corycum Ciliciæ crocum plurimum optimumq́, det licet Sicilia, det & Lycia, hoc primū est, spirat fragantius, coloreq́ plus aureo est. Ibi Coricus oppidum, & specus qui montem impositum mari, à summo cauat uertice, patulus hiatu amplissimo. Nam deiectis lateribus in terræ profundum nemoroso orbe amplectitur, mediam inanitatem, uirens introrsum, lucis pendentibus. Descensus in eum per duo millia, & quingentos passus. Comagena deinde his admota est regio, et Syriæ ciuitates. Spaciosa & ampla ad maris usque litora deflexa. Sed eius tractus, qui est ad orientem uersus, ad usque montis Casij pedes protenditur. Si quis enim huius situm & formam rectè perceperit, reliquas etiam Asiæ partes facile poterit studio & diligentia percipere. Nam eius forma cum ex quatuor constat angulis, qui ad Orientem est tractus, cæteros nimirum excedit multitudine. Diximus enim uniuersam Asiam bifariam diuisam, atque usque ad Indum montem porrigi. Qui quidem mōs unicus est ipsius terminus, ex eo potissimum latere quod magis ad Boream uergitur. Et Nilus alter ex eo, quod uertitur ad occidentem. Reliquus uerò Oceanus ipse qui Indicus appellatur, ab ea quæ ad Orientem spectat parte, terminariq́ ad Austrū mari rubro. At Syria de qua dicebamus, cum intra illius propè uiscera sit iniecta, atque ad Austrum uersus, & ad Orientem mare ipsum attingat, Multas sparsim eo uersus ciuitates habet. Eam quidem partem Cœlesiue Canam cognomine uocant, quoniam humilis est, atque oppressa, duobusq́ue uallata montibus altissimis. Ab occidente quidem Casio, & ab Oriente Libano, ubi Essenij populi, de quibus Iosephus Hierosolymitanus, quos Plinius æternam gentem uocat. Casius (inquit Strabo) mons est, accumulatus in promōtorij modum, aquarum inops. In eo magni Pompeij corpus iacet, & Iouis Casij templum. Inde (authore Solino) Idumæa incipit, palmis opima, quæ & Nabathea dicitur. Hæc quidem Syria quoniam aptior uisa omnibus fuit, (inquit Anthonius) & feracior ad producendas fruges: Tum etiam longè cæteris ad nauigandum commodior, multi ex ea regione qui potentia & diuitijs pollebant, cum locum

sibi ad

sibi ad habitandum elegerũt, ciuitatesq; et oppida sibi condiderũt. Nam qui magis intra continentem loca sortiti sunt, uno uocabulo Syrij sunt appellati, qui uerò ad mare diuerterũt Phœnices. Qui quondam ab Erithreis profecti, primi fuisse dicuntur, qui mare nauibus pertentarunt, primi etiam qui repererunt hunc mercandi usum, quo homines ad cupiditatem & auaritiam excitarent. Quiùe primi cœli, stellarum cursum omnium superiorum motuum studio, & ingenij magnitudine, comprehenderẽt. Hi enim sunt, qui Ioppen, Gazam, & Elaida incolunt. Qui Tyrum illam perpulchram, & ueterem ciuitatem habitauere, ab initio quasi conditam, Authore Strabone in decimosexto. Optima purpura ac piscatio muricis, & cætera omnia, quę ad inficiendas uestes pertinent. Post hos sunt maritimã Biblon & uentosa Sidon, ad Bostreni placidissimi fluminis ripas, qui Tripolim Ortosidem & Maranthon, & quæ ad mare coniecta est, Laodicen tenent ciuitatem, olim(ut dicitur) à Neptuno conditam. Sydonij insuper (inquit Strabo) multarum atq; optimarum magistri artium perhibentur. Ad hæc optimi circa astronomiã, & arithmeticam philosophi, qui à computatione, & nocturna nauigatione initium habuere, utrunque enim mercatorum & nauale est, quemadmodum Ægyptiorum inuentum, Geometria perhibetur, ob agrorũ dimẽsionem, cum Nilus auctus terminos confundit. Hinc demum Apamæam ipsam inhabitant infra continentem. Vnde Orontes amnis ad Orientem uersus dilabitur Antiochiam quoquè per medium secat. At uniuersa Syria omni prorsus ubertate referta est, & ad alẽda pecora pascuis, & frugibus plena & copiosa, Huic Palęstina adiacet Iudæa. Iudæorum historiam Strabo in decimosexto scribit dicens. Mosses unus ex Ægyptis sacerdotibus, cum partem quandã regionis haberet, ac moleste ferret eorum instituta, hinc eò commigrauit. Discedebãt cum eo multi quibus diuina curæ erant. Docebat enim ille, quomodò Ægyptij non rectè sentirent, qui ferarũ ac pecorum imagines deo tribuerẽt, Iuxta illud Iuuenalis Satyra decima quinta:

Quis uescit Volusi Bithynice qualia demens
Ægyptus portenta colat, Crocodillos adorat
Pars hæc, illa pauet saturam serpentibus, ibi
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem uenerantur, nemo Dianam,
Porrum & cæpe nefas uiolare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in oris
Numina.

Nec inquit Mosses Græcos rectè sentire, qui deos hominum figuris insignirent, & quòd id solus deus esset, quod nos contineret, & terram ac ma

 re, quod

re, quod coelum, & mundũ, & rerum omnium naturam appellamus. Cui ius profecto imaginẽ nemo sanę mentis, nostræ similem audeat effingere. Ille hæc dicens, hominibus bonis, non sanè paucis, id persuasit, & in eum locum deduxit, ubi nunc condita est Hierosolyma, quem locum facile ob tinuit, cum minime esset inuidiosus, nec pro quo quisquam studiosus con tenderet. Est enim petrosus, aquis tamen abundans. Circumstantem uerò regionem siccam habet & sterilem. Moses pro armis sacra, & deum pro ponebat, cuius sedem quærere uellet, & eiusmodi cultum & sacrificium se se traditurũ pollicebatur, quę nec impensa, nec afflatu, nec re ulla absurda eos perturbaret. Et facile gentes omnes finitimæ, ob propositam spem, & huiusmodi consuetudinem adhæsere. Successores uerò aliquandiu in eisdem institutis permansere, cum reuera iusti essent & religiosi. Postea cum sacerdotio præessent, primum quidem superstitiosi homines, deinde etiã tyranni. Ex superstitione instituta est carnium abstinentia, quibus adhuc abstinent, circũcisiones & excisiones, & si qua huiusmodi sunt alia. In Iudæa (inquit Solinus) Iordanis amnis eximiæ suauitatis, qui (authore Strabone) aromaticum iuncum & calamum fert, Gignit etiam balsamum. Est & Ibi lacus Genesara, extensus passuum sedecim millibus, circumseptus urbibus plurimis. Sed lacus Tiberiadis his omnibus anteponitur. Salubris ingenuo æstu & ad sanitatẽ usu efficaci. Iudęæ caput fuit Hierosolyma, sed excisa est. In hac terra tantum balsamum nascitur, & luci balsama sudant. Longo ab Hierosolymis recessu, tristis sinus panditur, quem de coelo tactum, testatur humus nigra, & cinere soluta. Duo ibi oppida, Sodomum nominatum, alterum Gomorum. Ad huius regionis Austrum, extremum Arabici maris situs, est aditus, quod quidem interluit Arabiæ scilicet, & Syriæ ipsius fines. Paulatim continue se ad Orientẽ uertens pertingit Elanos, ubi preciosissimi omnium regionum Arabes uiuunt. Ipsa enim altior est, & gemino præcingitur mari, Persico scilicet & Arabico, & gemino afflatur uento, Arabicum enim Zephyrum deposcit, Persicum uerò Eurum. Sed quæ ipsius Arabiæ pars, ad Orientem & Austrum spectat, rubro quoque alluitur mari. Dicam igitur de hac regione quippiam (inquit Anthonius) cum gentes habeat, quarum potentiam & diuitias cæterę omnes admirantur, obstupescuntq; copiam & ubertatem. Nec id prætermittã, quod cum plrimum sacris oblectet, nulla est sui pars, quæ non tota fragret thimiamate, aut myrrha, aut redolentibus calamis, quæ passim ignibus iniecta aduruntur. Quis non credit, id uerissimum esse quod dicitur, Iouem scilicet patrem illum, & Dionysium eius filium, ab occluso eius matris foemore dissoluisse, & ad nascentis festiuitatem, uniuersam illam implesse regionem, huiusmodi tam suauisimis odoribus, atque tales oues, quibus nunc exuberat Arabia, huiusmodi nostram

tunc primum consecutam esse, ut tam densis, tam mollibus uelleribus interpascendum continuo uestirentur. Ac lacus ipsos tantis aquis, ac tanta piscium multitudine & uarietate replesse, totque uolucres, deserta reliquisse, atque illuc ingruisse, secum afferentes preciosi illius cinnamomi ramos quib. nunc uniuersa pene, niminia copia & ubertate diffunditur. Adde q & ipse Dionysius postquã natus, creuit ætate, capreoli pellib. indutus, ac obauctus, comas hedera implicitus & Pampinis, et ppotus abunde mero, totam circumibat regionem multasque undique perfundens opes, non elargiri diuitias uidebatur, sed seminare quo fructus pareret, nulla unquam ætate perituros. Ideoque ipsa regio tantis hucusque floruisse muneribus dicitur, ut eius montes aurum pariant, & flumina conuehant argentum, eorumque ripæ thimiamate, & fragrantibus redolent herbis. Atque qui ibi uitant, magnas possident opes. Neque induuntur nisi paludimentis aureis aut sericis q nobilissimis Authore Solino, præter odores quos mittit plurimos, sola thus mittit, Arabia appellata est, id est sacra, hoc enim significari interpretantur. Ouidius:

Nam modo thurilegos Arabes, modo despicit Indos.

Virgulta hæc non sunt publica. Nam quicunque dominatum istius tenent nemoris Arabice sacri uocantur, qui cum lucos Arabiæ uel metunt, uel incidunt, non funeribus intersunt, non congressibus mulierum polluuntur. Hanc arborẽ ferunt, in torto esse uimine ramis ad Aceris qualitatẽ, Amigdali modo succum fundere. Incidi in ortu Canis, flagrantibus solibus. In iisdem saltibus myrrha prouenit, quæ patrem suum olim fugiens, stricto sequentem ense, quod in eius amplexus, illecebrosa libidine stimulante uenerat, à Venere in arborem sui nominis mutata perhibetur. Hæc nudata pinguiori fluit lachryma, Sponte manans preciosior ex ea sudor est, elicitus corticis uulnere uilior iudicatur. Ouidius in decimo Methamorphosios:

Flet tamen & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lachrymis, stillataque cortice myrrha.
Nomen Herile tenet, nulloque tacebitur æuo.

Idem Arabes legunt Cinnamomum quod frutetum situ breui nascitur ramo, humili & represso, nunquã ultra duas ulnas altitudinis. Apud eosdem nascitur auis Phenix, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conũ plumis extantibus, cristatis faucibus, circa collum fulgore aureo, postera parte purpureus, absque cauda, in qua roseis pennis cæruleus inscribitur nitor. Probatum est quadraginta & quingentis durare annis. Rogos suos struit Cinnamis. Lactantius:

Construit inde sibi seu nidum, siue sepulchrum,
Nam perit ut uiuat, se tamen ipsa creat.
Colligit hinc succos, & odores diuite sylua,

Quos legit Assyrius, quos opulentus Arabs.
Cinnama dehinc, auraç procul spirantis Amoni
Congerit, & mixto balsama cum folio.
Non Casiæ mitis, non olentis uimen Achati,
Nec thuris lachrymæ, guttaç pinguis abest.
Protinus in strato corpus mutabile nido,
Vitaliç thoro membra quiete locat.

Verum qui primam Lybani montis frontem tenent. Ipsi sunt qui Nabathęi sunt appellati. Ouidius:

Eurus ad auroram Nabathęaç regna recessit.

Qui autem illis adhęrent Chaulasīj & Agrenses, ac deinde Chatramis tellus conspicitur ē cōspectu Persidis. Sed ad latus rubri maris Minei tenent & Sabe. Apud hos (inquit Strabo in decimosexto) thus & myrrha, & cinnamomum nascitur Virgil.

India mittit ebur, mittunt sua thura Sabæi.

In ora etiam balsamum, & alia quædam herba, ualde odorata, quanquam eius odor cito deperit. Habent pręterea palmas odoratas & calamum. Serpentes palmares, colore puniceo, usque ad ilia assilientes, quorum morsus incurabilis est. Homines propter magnam fructuum copiam ociosi segnesç uiuūt. In radibus arborum cubant. Multitudinis pars agriculturam exercet, pars aromata mercatur, & indigena & Æthiopica, nauigantes ad ea per angustias, nauigijs ex corio confectis, Et profecto tanta sunt apud eos aromata, ut pro fruticibus & cętera combustili Materia cinnamomo, casia, cæterisç utantur. Hi atç Garrei ditissimi sunt ex mercatura, supellectilem ex auro & argento multam habent. Vasa, lectos, tripodas, cratheras, cū operculis, domosç sumptuosas, Nam & portę & parietes, et tecta ex ebore, auro, argento, lapidib. incrustatis sunt distincta. Aromatiferam insuper regionem (inquit Strabo) in quatuor diducunt partes. Ex aromatibus, thus & myrrham ex arboribus esse dicunt, casiam uero ex lacubus. Sed alia quadam diuisione totam felicem regionem, in quinque regna partiuntur, quorum aliud bellatores & omnium pugnatores habet. Aliud agricultores, à quibus frumentum ad alios portatur. Aliud eos qui opificia & artes tractāt. Aliud myrrham fert, aliud thus, eadem tamen & casiam et cinnamomum & nardum ferunt. Fratres ibi, honore filios antecedunt, quòd natu grandiores sunt. Qui ex eadem gente sunt regnant, quæ possederunt omnibus consanguineis sunt communia, sed natu grandior dominus. Vna omnibus uxor est. In morem habent, ut quisç baculū gerat, qui prior ingredit̄, posito ante ianuā baculo, cū ea congredit̄, ea tamē cū grandiore pernoctat, quapropter omnes omniū sunt fratres. Coeūt etiā cū matrib. Hæ sunt gētes q̄ Arabiā colūt, quas cōmemoratione aliqua digna iudicaui. Sed tn̄ et aliç q̄plures, sed syluestres q̄dē et ignobiles, neç inter Ara

bes ali-

bes aliquo studio, aut moribus connumerandæ. Nam ad Zephyrum uersus, prope Arabiæ ipsius extrema, Erembi tenent. Robustissimum hominum quidem genus agreste, qui montana illa colentes, intra tantum specus, & prærupta saxa inhabitant, nudi prorsus, neque quippiam felicitatis humanæ possidentes, sed desiccati nimia uiuendi asperitate, nigrum colorem & adustam cutem contraxere. Et si mali aut aduersi quippiam su peruenerit, non arma capiunt, non sagittas, non tela ut alij, sed tanquam feræ per colles discurrentes, uagique ac deuij, quasi insani circumfugiunt. Haud in aliquo reliquis Arabibus similes, quos tot & tantis muneribus natura dotauit. Verum ab alio Libani latere quod ad Orientem spectat, altera pars Syriæ aperitur, quæ usque ad Synopem maritimam extenditur. In cuius medio Cappadoces siti sunt, homines sanè qui ob equorum copiam & assiduam in eis exercitationem, & continuum equitandi usum, præstantissimi in ea re iudicantur. Eorum regio (Strabone authore in duodecimo) sicca est & debilis, & principum negligentia imminuta. Loca uerò circumstantia omnino sunt sterilia & inculta, quanquam campestria sint harenosa enim sunt & petrosa. Campi sunt igne exusti, & solũ incẽsum per multa stadia, quapropter necessaria è longinquo afferũtur. Tota ferè Cappadocia lignis caret, quibusdam in locis palustre est, et per noctem ex eo flammę consurgunt. Assyrij uerò ad mare positi Termodontis ostia obseruant, ex quorum montibus, & qui potissimum ad Orientem conspiciunt, Euphrates amnis clarissimus erumpit à monte primum Armenio demissus. Sed cum ex illis Assyriæ collibus, longo decursu in Austrum conuertitur, ac deinde aduersus solem inflexus, mediam inundat Babylonem. Quæ (authore Strabone) in campo iacens, muri ambitum habet ad trecenta & octoginta stadia, crassitudinem habet triginta duo pedum, uiam super mœnibus tam latam, ut quadrigæ occurrentes, facile pertransire possint. Constituta est quædam habitatio in Babylonia, philosophis indigenis plurimum circa philosophiam uersantibus qui Chaldæi appellantur. Omnibus Babyloniorum mulieribus mos est ex causa quadam, in aliqua re Venerea cum hospite permisceri. Babylonius ac Ægyptius (ut idem Strabo in undecimo asserit) campus fluminibus atque alijs aquis irrigatur totus, quamobrem semper herbidam faciem obseruat, Iccirco uberrimus est. Adest illi præcipua aëris temperies, uineæ manent insossæ quinquennijs. Euphrates postremo ciuitatem Teredonem lambens, in Persicum mare celeri cursu dilabitur, nec multo ad Orientis oram effluit. Tigris qui neque minor est Euphrate, neque à quouis alio celeritate uincitur. Nam tanta proripitur uelocitate, ut una die tantum itineris peragat, quantum uir acer & uelox, posset per septem discurere, nec multo post cum illius discursum per planitiem quandam perlatam, offendat, quasi fessus itinere, ac tanquam qui cupere à cursu pau-

ſu paululum conquiſcere in quandam globeam & circularem lacunam contrahitur, quam Thomtim uicini uocant. Nec ibi diu conquiſcit, ſed à ſomno excitatus excitaretur, tęderetq; eius ignauiæ, repente exurgens longe adhuc ardentiore curſu proripit. Quæ aût inter Euphraten & Tigrim terra media eſt, ea Meſopotamia à Græcis eſt appellata. Strabo in undecimo, Tigris & Euphrates Meſopotamiam circumdant, & apud Babylonios inuicē cohærent. Deinde in mare Perſicum emittunt quorū Euphrates maior eſt, et plus regionis, flexuoſo alueo, percurrit. Fōtes habet in parte Tauri Boreali, fluit ad occidentem per Armeniam minorem. Deinde in Auſtrum flexus, confinijs iungitur Cappadocum, quæ ad dexteram relinquit. Ad ſiniſtram Comagenorum confinia. Tigris ab eodem monte ad Euphratem accedit, ibiq; efficit Meſopotamiam. Eorum fontes inter ſedi ſtant, ad ſtadiorum duo millia & quingenta. Meſopotamia huiuſmodi regio eſt, ut nullus unquam paſtor (Scribit Anthonius) neque qui cornipedem Pana, fiſtula decantet poſsit eam aliqua in parte criminari, quod ad paſcenda pecora lætiſsima paſcua nō ferat, nec etiam ullus tam ſolers plantator, illius naſcentis in ſyluis fructus, incuſabit, quòd & uarietate, & multitudine, & ſuauitate non præſtent, cum tanta ſit in ea rerum omnium naſcentium copia, atque in augendis herbis, ac producendis frugibus ubertas, ut eam regionem beatam & felicem, & dijs ipſis gratiſsimam ęſtimarent. Quæ uerò proxima eſt, & ad Boream uerſus, & ipſa uberrima eſt, eam Armeni tenent, è conſpectu Euphratis poſiti, uiri ipſi bellicoſi & pugnaces, militariq; diſciplina eruditi. Tum etiā opibus & diuitiarū copia, apprime pollentes. Verū ad Auſtrū eſt ſita Babylon, de qua dixi, quā dicunt Semiramim Mædorū reginā, cum bello antea regionē deuiciſſet, delectatā ſitu, & locorū amœnitate inexpugnabili muro cinxiſſe, atq; intra ciuitatis ipſius arces mirabiles & ædes ingentes ſuo Belo confeciſſe, quas undiq; auro et candidiſs. ebore & argento puriſſimo elaborabat. Regio etiam ipſa admodū inſignis eſt & ferax. Palmas parit ſuauiſs. præ cæteris ſuaues ferētes fructus. Parit & Berillū, q̄ glauci eſt coloris, ac longe precioſior auro. Verum ſupra Babyloniam ad Boream uerſus Ciſſi tenent. Tum etiam & Maſſabathę et Chalonitę. Sed ad montes Armenos, qui Orientē ſpectāt, adiacēt Mędorum Tempe. Quorum qui ad Boreā ſunt uerſi, Chalonitas appellāt. Ad auſtrū uerò, quicunq; ex ipſis Mædis præ cæteris floruerūt, tenent, q̄ ibi imperiū ſibi, & ciuitates condiderūt. Eoſq; ferūt quondā ex illuſtri progenitos genere fuiſſe, Herione mulieris illius, quæ ex Æeta integerrimo rege nata, Pandionida filiū apud Iliſij fluminis ripas ueneni interfecerat, qua quidē ex re, cū ipſa pudore ſuffunderet inde aufugiēs ad eam demū reginā peruenit, quæ eodē eſt nomine appellata, haud tamē procul à Colchis, neq; unquā auſa eſt, ob id ſcelus propriā repetere, neq; parentū cōſpicere lachrymātes oculos, cum admodū formidaret eorū iram.

Ideoq;

Ideoq; homines illi maxime adhuc magicis artibus, & diris ueneficijs utū tur. Ampliss. enim regionem incolunt, & quidē multi montes tenent. Ex quib. maxime oritur Narcissites. Alij potius planitiē colētes, irrigua pascua & læta prædia sibi delegerunt, onusta passim multifariam pecorum gregibus, donec peruenitur ad portas Caspias, quæ ad Orientem spectant, atque sub altissimis iniectæ montibus, aditum pariunt proficiscentibus in Boream, & in Austrum. Nam una quidem uia Hyrcania petitur. Altera uerò montes Persię. Medorum est (ut inquit Strabo in undecimo) reges multas uxores habere, pauciores autem quàm septem non licet. Eodem modo proditum est, mulieres pulchrum sibi existimare, ut uiros habeant quamplures. Pauciores quinque calamitatem ducere. Verum sub ipsis prope montibus, Parthi tenent, genus hominum bellicosissimum, & sagittandi usu florentissimum, de quibus pauca dicere haud importunum iudicaui. Sūt enim eiusmodi, ut nunquā effodere aut arare tellurem, aut quouis alio modo colere didicerint, neq; nauigando ad alienas urbes, aut mercando, sibi quas habent opes conquisierunt. Neque sunt qui inter eos armenta sequantur, aut greges alant. Sed cum primū per ætatem possunt, aut arcum manu contorquēt, aut sagittandi studio conteruntur, aut pedum cursu, aut equitationib. continuis exercitati, mirabilem ad id sibi artem & disciplinam efficiunt. Ouidius:

Gens fuit & campis & equis & tuta sagittis.
Et circumfusis inuia fluminibus.

Semper enim ea regio eiaculationibus, & confractis lanceis, & sagittandi ictibus stridet, semper concursus equitum, inter se concertantium passim auditur, neque ulli fas est cœnam adire, nisi prius exercitio bellico totum illius corpus, in sudorem defluxerit. Aluntur maxime uenationibus quas aut iaculando insequuntur, aut sagittando, quilicet ob eam disciplinam, & acerrimos mores, insuperabiles esse uidentur. A Romano tamen imperatore deuicti, fascibus obtemperare sunt coacti. Ouidius.

Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ,
Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?
Parte refers aquilam, uictos quoq; porrigis arcus.
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.

Dicam nunc in quot hominum genera, regio illa distincta sit, quibusúe fluminibus irrigetur, ac demum quibus intercidat montibus. Soli enim sunt qui regiam dignitatem dicuntur obtinere. Soli etiam qui cæteris dignitate & potentia præstāt. Postquā enim Meoniā & Sardiniam fuerunt depopulati, deinceps sunt aureis armis in bellousi, & phaleris, argenteisq; calcaribus sese exornarunt. Cum tantam huiuscemodi rerum copiam, ex ea uictoria conuexerint, ut effluere undique diuitijs uiderentur. Verum Persia ipsa, tota altissimis uallatur montibus, initium capiens (ut dixi) à

portis

portis Caspijs, qua iter ad austrum, atque usque ad mare protenditur, quod ab ea Persicum est appellatnm. Tribus autem potissimum partibus est habitata. Nam quidam sunt septentrionem uersi, ad extremaque coniecti, adhærentesque umbrosis montibus, Medorum quidam in medio positi, qui mediterraneam regionem occupant. Alij è regione ad Austrum, qui usque ad mare quod Persicum dixi extenduntur. Primi enim sunt Sabæ, quibus Passargadę, & Tasci, & pleriq; alij adiacēt, quorū regionem multi abluūt amnes sinuosis undique meatibus discurrentes. Ex una enim parte Chorus dilabitur, atque ex alia Choaspes, qui cum ab Indo exit flumine Susam ciuitatem irrigans Achatem lapidem inter eius harenas, cuiusdam cylindri similitudine prostratum, ac lacteum, ostendit, quem ex propinquis montibus torrens ad planitiem cōtraxerat. Fructus ibi ob temperatum aërem semper uirent. Nec nobis Persarum mores prætereundi sunt. De quibus Strabo in decimoquinto. Reges habent ex eadem stirpe, qui illis non paruerit corpore amputato & brachio proijcitur. Ducunt uxores quamplures, & multas pellices alunt, propagandæ sobolis gratia. Reges quotannis præmia proponunt his qui plures filios ediderint. Pueri ante quartum annum in patris conspectum non ueniunt. Nuptiæ in initio uerni æquinoctij celebrantur, Sponsus in thalamum procedit, comesto prius malo, uel cameli medulla. Disciplinarum magistris doctissimis utuntur, qui fabulas ad ueritatem reductas, inserunt cum cantu, & sine cantu, deorum atque clarorum uirorum facta referentes, congregant eos in unum locum æris sonitu ante lucem excitatos, tanquam ad arma, aut uenationem. Persæ insuper laute cenant, integra & multa & uaria apponentes. Lecti & poculorum ornatus splendidissimus, auro & argento refulget. De rebus maximis inter uinum consultant, qnas ipsi firmiores putant, quàm quæ in sobrietate fuerint deliberatæ. Si notis & æqualibus in uia occurrant, eos osculantur. Si humiliores sunt, adorant. At nunc de reliquo Asiæ tractu dicendum erit, qui ad Oriētem uersus, uniuersum deinceps limitem illius ac finem perficiet. Circa igitur maris Persici litora eam partem uersus, qua oritur sol Carmani insidentes, haud longè à Perside regionem bifariam sortiti sunt. Nam ex eis quidam ad maris litora contulere, quidam maritima contemnentes, intra continentem prę cæteris loca delegerunt. Scribit Strabo in quintodecimo. Onesicritus tradit, flumen esse in Carmania, quod auri strigem ferat. Item argēti fossilis & æris uenā. Hi propter equorum inopiam, asinis in bello plurimum utuntur, & asinum Marti sacrificant, quem solum ex omnibus dijs colūt, & bellicosi sunt. Nemo (ut idem scribit) uxorem ducit, nisi hostis caput amputatum ad regem protulerit. Et rex caluaria in regia collocata, linguam minutatim secās, pane permiscet. Postea degustandam ei qui attulit, & familiaribus edendam prebet atque ille præclarus est, cui multa capita sunt allata. Ex his Gedrosij ad Orientē

uersi, uicini sunt oceano, qui etiam Scythis illis adhærent, quos dixi ad austrum uersus, iuxta Indũ flumẽ habitare. Quod duplici ostio è regione in rubrũ dilabitur mare. Gedrosia (ut inquit Strabo in 15.) fructuũ & aquarum inopia laborat, nec multo melior est q̃ regio Ictiophagorũ, quorum regio secus mare est. Magna ex parte arborib. caret, raritas in ea palmarũ. Ictiophagi, quos Alexãder piscibus uesci prohibuit (dicit Martianus) uescuntur piscibus. Tum ipsi, tum eorum pecora & aquas pluuiales potant. Pecorũ carnes piscibus prębẽt. Domicilia ex ossibus cetorũ & hostreorũ conchis magna ex parte faciũt. Nam trabium & fulcrorũ usum costæ prębent, portas maxillæ. Pisces ad solem assantur, postea ex his panem conficiunt, paululum frumenti admiscentes (nam & molas habent) partim pisces crudos edunt, Capiunt eos retibus ex cortice palmarum factis. Sed ut ad Indum reuertamur, Qui antequã in mare decidat multa percurrẽs oppida & regiones, & longum quendã & inflexum limitẽ pererrat. Oritur enim ex monte Caucaso ad septentrionẽ uersus, sed in austrũ se inflectens. Patalenem insulam, gemino complectitur brachio. Ac deinde cum ad occidentem contorqueat cursum, Oritas, & Arabastas secat, & qui linea paludamẽta induuntur, Arachotas, tum etiam Atraidas ipsos perlabitur, ac eos omnes qui prope incolũt Parnasi fauces, quos omnes uno uocabulo Arianos uocant. Hi enim syluestrẽ admodũ & incultã regionem tenent, cum harenosa sit, nec ulli prorsus apta cultui. Veruntamẽ quę satis habeat ex sui natura, & excellentissimo quodam munere, et singulari Nam ubiq; Corallij lapides exoriunť & ex montium uenis, qui eam muniunt regionẽ Saphyreq; cædunť crustę, flaui quidẽ & fusci coloris. Ad Orientem sita est India regio, sané, licet omniũ extrema, iucundissima tamẽ, & in ipsis oceani labris sita, hãc sol, cum primũ incipit emergere, atq; ab oceano caput extollere, primã esse ferunt, quæ illius radijs illuminať, & propterea nigros homines & crassos à natura procreari, comas ferunt densiss. haud dissimiles iacyntho. Sed quoniã ex plerisq; aurũ eruiť locis, multi ex eis inde quæstũ aucupãt. Alij telas lineas contexũt. Alij sectos elephantũ dentes abradunt. Alij per fluminũ decursus incidẽntes perquirunt, si qua inter harenas lucesceret gemma, Berillus, aut Adamas, aut forte quispiam Iaspis, aut si qua glauceus Topazius occurreret, aut incideret forte, in purpureã quandam, sanguini similem Ametistum. Hæc sunt potissima (scribit Anthonius) eorum studia, cum uniuersa illa regio perfusa sit, perpetuis fluminibus, qui huiusmodi opibus, diuitẽ et pollentem patriam reddunt, fert etiam (authore Strbone) Cristallum, carbũculos uarios, & margaritas. Sunt & horti ibi, & arua perpulchra & lęta, quæ uniuersum per annum uirent. De quo scribit Strabo in decimoquinto. Megasthenes Indiæ fœcunditatem ex eo maxime declarat, quod eam bis fructũ ferre dicit, et bifariam nominat, quemadmodũ Eratosthenes, qui inquit, alterã hyberniam semen-

tem, alteram æstiuã, quomodo & imbrem. Nullum enim annum inuenisri dicit, utroque tempore sine pluuia, quapropter contingit annum feracem esse, cum semper terra sit fœcunda. Fructus arboreos multos gigni ait, arborũ radices, præsertim magnarũ arundinũ, & natura & decoctione dulces esse, aqua à solibus tepefacta, tam cœlesti, quàm fluuiali. India quidem multas arbores admirabiles fert, è quibus una ramos ad terramp ronos habet, frondes uerò clypeo non minores. Onesicritus qui curiosius ea prosequitur, quæ sunt in terra Indiæ australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami, cum duodenos cubitos creuerint, reliquum incrementum pronum faciunt, deflexi quousque terram contingant. Deinde terram ingressi radices agunt, ueluti propagines, demum rursus in truncum exeunt, à quo postquam aucti fuerint, inde flectuntur, & aliam propaginem efficiunt, deinde aliam, & sic deinceps, ut ab una arbore umbraculum fiat, tabernaculo multicolumnio simile. Narrat præterea miram arborum quarundã magnitudinẽ, quarum stirpẽ uix quinque homines complecti queant. Aristobulus autẽ de arboribus dicit, quæ ramos habent deflexos, & de earum magnitudine, ut sub una arbore quinquaginta equites meridiari possint: Ille uerò quadrigentos ait. India multa medicamẽta habet, multas arborum radices, tum salutares tum noxias, quemadmodum & multos colores. India australis Cinnamomum, Nardum & alia aromata gignit, quemadmodum Arabia & Æthiopia, cum quibus sole persimilis est. Ibi aer udus & fœcundus, & ualde nutritiuus. Eo modo & terra & aqua, quapropter animalia, tum terrestria, tum aquatilia, apud Indos magna sunt. Priusquam uerò de situ & forma ipsius scripturus sum, de septẽ Indorum generibus parumper tangere libet (authore Strabone in decimo quinto) inquit totam Indiam in septem genera dispertitam. Quorum primi philosophi honore antecedunt, numero uerò paucissimi sunt, utuntur eorum unoquoque, priuatim, qui mactant & sacrificant, publice uerò reges, in eo conuentu qui maximus apud eos fit, cũ nouo anno incipiẽte philosophi omnes cũ rege ad uenationem exeunt, & quicquid quisquis composuerit uel obseruauerit, eo anno, de fructibus, de animalibus, de Republica, in medium proferunt, ubi qui ter mendax deprehensus fuerit, ei per totam uitam ex lege silentium indicitur, qui uera dixerit, immunis & omni tributo exemptus censetur. Secundum genus agricolarum, qui plurimi sunt, & paucissimi, in maxima operandi licentia, & immunitate militiæ. Hi nec ciuitatem, nec publicum negocium, nec ullum aliud munus attingunt. quamobrem eodem tempore, alij pugnant, & cum hoste periclitantur, alij arant, uel fodiunt sine ullo periculo, cum illos propugnatores habeant, & cum regio tota sit regis, ipsi eam cõducti operantur, in quarta fructuum parte. Tertiũ genus est pastorum uel uenatorũ, quibus solis & uenari & pascere pecora, & uendere iumenta, & locare licet. Pro eo aũt quod

terram

terram bestijs liberant, & ab auibus quæ semina legũt, salario à rege compensantur, & uagi errabundiq; uitam in tugurijs agunt. Priuato homini equum & elephantem alere non licet. Vtrumq; enim regis possessio censetur. Elephantum enim uenatio hoc modo fit. Locum aliquem purgatũ quatuor aut quinq; stadiorũ profunda fossa circumdant, tum ingressum ponte angustissimo iungunt. Hinc tres quatuorue elephantum fœminas ex mansuetis immittunt, ipsis in tugurijs insidiant, per diẽ syluestres non accedũt, nocte autem singillatim introeunt, quibus ingressis, uenatores clam aditum occludunt. Postea nonnullos ex domesticis certatorib. fortissimos inducentes, cum illis pugnant. simul etiam fame eos macerant. Cum uerò iam defessi fuerint, aurigarum audacissimi clam descendentes quisque sui elephantis uterum subit, atque hinc subito syluestris uterum subeuntes, compedes illis conijciunt. Quo facto, domesticos exhortant, ut uictos uerberent, quousque in terram decidant. Postquam ceciderint, bouillis loris eorum colla cum domesticis alligant, & ne ascensores excutere possint, colla circumcidentes in cæsuris uincula imponũt, ut præ dolore uinculis cedant, et quiete agant. Ex captis relinquũtur quicunque uel senio uel iuuẽta inutiles sunt, reliquos in stabula ducũt, & pedibus inuicẽ uinctis, & collo ad columnam bene compactam, fame domant. deinde herba uel arundine uiridi reficiunt, dehinc obtemperare docent. Alij oratione, alij cantu, uel tympani sonitu. Rari sunt qui non facile mansuescãt. Sunt enim à natura mites & mansueti, ut ad rationale animal proxime accedant. Quidam aurigas suos qui in certamine ceciderunt, ex prælio eximunt. Quidã anterioribus pedib. utero subiectos seruarunt, adeò animal homini amicũ. Quòd si quis ex magistris curatoribus per iram interfecerint, adeò illũ desiderant, ut præ mœrore à cibo abstineant, interdũ etiam ad mortem obdurẽt. Elephantes uiuunt quantũ longæui homines, quidam ad ducentesimum annum perueniunt, morbidi sunt & incurabiles. Ægrotantibus oculis, remedium est bouillum lac infusum, complures morbos uinum atrum epotum curat. Vulneribus butyrum auxiliatur, ferrum enim extrahit. Vlcera suillis carnibus inuruntur. Nearchus ait, hic se uidisse formicarum auriferarũ pelles, pardalis pelli similes. Megasthenes de formicis ait, Apud Derdas, quæ maxima natio est Indorum montanorum, ad orientem expositorum, Collem quendam esse trium millium stadiorum ambitu, & sub eo aurifodinas, quas formicæ effodiunt, uulpibus magnitudine nõ minores, mira celeritate, uictum ex uenatione comparantes. Fodere autem terram per hyemem, & ad ostium accumulare quemadmodum talpæ, talis auri strigilis parua decoctione eget, Eam uicini iumentis clam rapiunt aperte autem non possunt prohibentibus formicis, quæ & pugnant, & fugientes insectantur, quos cum deprehenderint, cum iumentis interimunt. Nearchus hic & multitudi-

nem, & maliciam serpentum admiratur, qui ex cãpis ad eorum cauernas fugiunt. Visam etiam dicit esse uiperam fœminam sedecim cubitorum. Nos in Ægypto (inquit Strabo) uidimus eiusdem ferè magnitudinis uiperam inde allatam. Vt tamen incœpta prosequantur: Post uenatores ac pastores quartum genus ponit, eorum qui artes exercent ut sunt cauponarij, & quicunque corpore operantur, quorum alij tributa pendunt, stata munera exhibendo, alij qui arma & naues fabricant, alimenta & stipendium ab rege habent, cui & soli operantur. Nam tribunus militibus arma præbet, & classis præfectus, naues nauigantibus & mercatoribus precio locat. Quintum genus est bellatorum, qui reliquum tempus ociosi agunt, in locis ab rege constitutis, ut cum opus sit, cito exeant, nihil de suo afferentes, præter corpora. Sexti autem præsides, quorum munus est ut quæ aguntur inspiciant, & regi clam omnia renuncient. Hi in urbe urbanas meretriculas, adiutrices adhibent, in castris uerò castrenses. Hi sunt uiri optimi ac fidelissimi. Septimi sunt consiliarij & regi assidentes, à quibus & magistratus & iudicia & rerum omnium administratio fit. Omnes ferè Indi in uictu frugalles sunt, ornatu plurimo utuntur, à furtis magnopere abstinent, literas non norũt, sed memoriter omnia administrãt, & propter simplicitatem acuitæ parsimoniam, omnia eis prosperè succedunt. Vinum non nisi in sacrificijs bibunt, potum ex oriza efficiunt sicut ex ordeo. in tumulis & sepulturis faciendis perparci. Cultum uerò corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornãtur, & sindonem candidissimum induunt, & umbrellas secum portant Nam pulchritudinem excolentes, omnia faciunt, quæ ad decorandam faciem pertinent. Multas nuptas habent, quas à parentibus accipiunt pari boum emptas, alias obedientiæ gratia, alias prolis ac uoluptatis. Et nisi has castas esse cogant, fornicari licet. Si qua mulier regem occiderit, munus habet, ut cum illius successore iungatur. Cum rex in locis septis uenatur, è solio sagittat, assistunt duæ tresúe mulieres armatæ. Cum in locis non clausis uenatur, sagittat ab elephante. Ex mulieribus aliæ in curribus sedent, aliæ in equis aut elephantibus, quemadmodum & militant, omnibus armis exercitatæ, quæ profectò multum à nostris discrepant. India primum ex tribus constat lateribus, Indus fluuius, occidentalẽ ipsius interluit partẽ. Ganges uerò ad orientẽ, Caucasus aũt ad septentrionem. Multi hanc regionẽ clari & præpotentes uiri coluere, haudquaquam in uno loco coacti nec uno appellati nomine, cum quidam ex eis ad unam concesserunt partem, & ad aliam alij, prout eis natura ab initio, & uoluntas & consuetudo suppeditarit. Nam quidam ad Indum flumen se cõuertere, & ipsi quidem Dardanes sunt appellati, qui iam potissimam partem tenent, ubi Hydaspis amnis Acesinem ex scopulis fluentem, in proprios recipit sinus. Hydaspis enim fluuius est amplissimus, & ad nauigandi usum aptissimus,

eam occidentalem plagam perlambens. Cui etiam propinquum est, Cophes flumen, & eam partem candidissimis undis perfundit, ubi Sabę positi sunt, ac etiam Toxili & Scothri, & deinde Peucalensium gentes, & qui Dionysium colunt Gargaridæ, ubi Hypanis & Megarsus aurum uehũt, ditissima omnium flumina. Ea enim ex monte Emodo primum exorta atq; deinde in Gangeticam plagam uersa, tandem cum ad austrum se flectant prope Colidos insulam, quæ Oceano abluitur, in mare dilabuntur. Hæc siquidem insula adeò erecta est, ut neq; illuc aues aduolant. Ferunt etiã illam Veneri dicatam extitisse. Nec longe Ganges, ad quem Alexander usq; processit, & in quo cetæ sunt. Id flumen (ut inquit Strabo) & magnitudine, & latitudine et profunditate tãta est ut remotius sit quã iunctius ueritati. Nam quod maximum sit omnium fluminum, quæ in trib. continentibus memorantur, est quod post id Indum ponant, & tertium Histrum, & quartum Nilum. Quidam minimam eius latitudinem triginta stadiorum dicunt. Miminam uerò profunditatem uiginti passuum. Aiunt (ut inquit Strabo) adductos fuisse quosdam carentes ore, mites homines, qui circa Gangis ortam habitant, & uaporibus assatarũ carnium & fructuum ac florum odoribus enutriuntur, & pro ore spiramẽta quędam habent. De alijs etiam permultis, philosophos narrare. De Ocipodibus, qui cursu equos præuertãt. De Enotacœtis qui aures ad talos usq; dependentes habẽt, ut super eis dormiant, adeò fortes, ut arbores euellãt, & neruum frangãt. Alios esse unoculos, caninis aurib. crinib. erectis, pectore hispido, habentes oculũ in media frõte, qui naso carẽt, omnia et cruda edere, & paruo tẽpore uiuentes, ante senectutẽ extingui, & superiorem oris partem eminẽtissimam habere. Nec eiusdem regionis philosophi nobis sunt prætereundi, de quibus asserit idem Strabo, allegans Megastenem, quòd qui sunt montani, Bacchum celebrant, signa quædam ostendentes, quòd solum apud eos agrestis uitis nascatur, & hedera, & laurus, & myrtus, & buxus, & alia semper uirentia, quorum nullum sit trans Euphratem, præter pauca quædam in ortis irriguis, & multo cultu cõseruata, Bacchicum etiam est sindonẽ & mitras gestare, & ungẽtis uti, & floribus cingi. Tympana & tintinabula exeuntem regem pręcedere. Campestres uerò Herculem colunt. De philosophis quoq;, idem Megastenes (ut inquit Strabo) aliam facit diuisionem, quorum duo dicit genera. Nam alios Bragmanas nominat, alios Germanas. Sed præcipuè Bragmanas probat, quod cum gręcis in opinionib. concordent. Hi quamprimum cõcepti sunt uiros doctos curatores habent, qui & matri & cõcepto accedentes, quędã canunt in prolis felicitatẽ. Sed reuera quędã continentiæ præcepta dant, matres libenter eos audiẽtes, felices in prole existimanẽ. Postquã uerò nati sunt, alios atq; alios curatores sortiunt. Nam quo magis ætas adolescit, elegãtiores magistros habẽt. Refert & philosophos ante urbẽ in luco exerceri, in-

tra compositum quendam circuitum frugaliter uiuentes, super thoris ac pellibus, ac ab animalibus ac Venere abstinere, serijs sermonib. intentos, et cum uolentibus audire communicãtes, Auditori autem non licere, nec loqui, nec sternutare, nec excreare, uel die illa cœtu explodi, & cũ triginta & septem annos sic uixerit, in sua secedere, & laxius licentiusq́ uiuere. Sindonem induere, aurum in manibus & auribus moderate gestare, & carnibus uesci animalium, ab acribus & condimentis abstinere & uxores multas capere propagandæ prolis gratia. Nam à pluribus bona eueniunt plura. Dicit enim Bragmanos cum uxoribus non philosophari, ne si improbę sint, aliquid, q̃d efferri nefas sit, in prophanos efferãt: Si probę ne uiros relinquant. Nam qui uoluptatẽ aut dolorẽ, uitã ac mortẽ, æque contẽnit, subditus esse nõ patit. Item multa eos de morte dicere & hanc uitã esse pũtandã, quasi quendã uiuidũ hominũ cõceptum, Mortẽ uerò natiuitatẽ ad uerã illam & felicẽ uitã, his qui rectè philosophati sunt. Icciroo eos multa exercitatione uti, ad mortis præparationẽ. Partim cũ græcis sentire, ut q̃ mundus sit creatus, & corruptibilis, et sphericus. Et q̃ cõditor & administrator omniũ rerũ deus, per uniuersum uadit, uniuersarũ rerũ primordia diuersa esse. Faciendi aũt mundi initiũ, aquã, & præter quatuor elementa quinta quandam naturã esse, ex qua cœlũ astraq́ cõstent. De Bragmanis hactenus. Ex Germanis eos honoratiss. qui syluicolæ appellãtur, ex eo q̃ in syluis degũt, ex frondibus, & syluestrib. fructibus uiuẽtes. Vestes ex arborũ corticibus habentes, uini & Veneris expertes. Cũ regibus, de causis rerũ interrogãtibus, per nũcios colloqui, & per illos diuina à regib. coli, et placari. Post syluicolas, in honore medicos esse, ut qui circa hoĩẽ philosophanť, frugales quidẽ, nõ tamen rusticantes, oriza, & ordeaceis uiuẽtes, quæ nemo rogatus, illis nõ ministrat, nemo hospitio nõ libenter suscipit. Posse eos & fœcundos facere, & mariũ & fœminarũ procreationem per medicamẽta præstare. Medicinã plurimũ per cibos perfici, nõ aũt per medicamẽta. Hæc de philosophis. Verũ ad Gangẽ uersus (inq̃t Anthonius) alius quidẽ locus eminet, qui ab incolis sacer iudicať, ob admirabilẽ quandem rem, ibi olim inuentã. Nam dicunt Bacchum olim cũ fureret, illic cõsedisse, ibi teneras nebrides, quib. obtecti erant, qui sequebanť, statim in aspides conuertisse se, & insertũ tyrsos, cincturas uerò, & capreolos, in sufflantes dracones mutatos, propterea, quia homines illi eius sacra contempsissent, atq́ horrerẽt eius mores. Tum uerò timore omnes percitos, uiam illã proximã ab eo Niseã appellasse, cõstituisseq́ ut unà cũ eorũ liberis coronati hedera sacra conficerẽt. Quo facto, tum gentes illas subiecit. Ouid.

Oriens tibi uictus adusq́
Decolor extremo qua cingitur India Gange.

Montes aũt ipsum statim Hemodos cõscendisse, ad quorũ radices illidiť, qui ad Orientem spectat oceanus, ibiq́ supra eorum uerticẽ, tanquam ad

alios terræ fines, geminas infixisse columnas, imitatus Herculem. Sed hæ sunt gentes omnes ac nationes, quæ terram ipsam tenent, & potissimum quæ potuerunt aliqua sui excellentia, & dignitate (inquit Anthonius) ad nostram cognitionẽ peruenire. Etsi alias permultas esse fateor, quæ quoniã uarijs in locis constitutæ sunt, ac partim circumerrãt, nec ullum prorsus fixum habent locum, partim etiam ignobiles & obscuræ, ut etiam sine nomine permanserint. Non multi tamen faciendos esse iudicaui, quas neque qui omnium conscius est, præter immortalem deum, dicere posse existimaui. Ipse enim solus est qui nouit omnia, solus qui potest. Ipse est qui primus prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum & semitam mortalibus patefecit. Quiq; uitæ huius commoditates, diuitias, dignitates, honores præstitit, quiue sidera discernens, unicuique quam uoluit sortem tradidit. Quibusdam enim ut terram colerẽt, atque inde sibi diuitias, atque opes compararent. Alijs autem ut pelago acti, aut piscarentur sibi uictum, aut mercimonia commutarent. Alijs ut scientiæ & philosophiæ studijs se dederent, atque inde honores & laudes aucuparentur, multis etiam ut cæteris præessent, iuberent, & parerent. Ideoque non mirandum, si homines uariam inter se sunt, nõ solum fortunam sed & naturam consecuti, Cum uideamus regiones & loca, eam quoq; uarietatem adeptam, postquam una quidem lacteos homines parit, alia subalbidos, alia fuscos, alia prorsus adustos, aut multis similes floribus, quales Assyria generat. Sic enim omnium ille rerum opifex statuit, ut homines uarij quoq; ingenij, ac multiformis animi, & industriæ, quemadmodum & cætera nascerentur, atq; unusquisq; sua contentaretur sorte.

Vos igitur ô terræ omnes, & uos insulæ quæ mare colitis, ualete nunc precor. Valete quoq; uos undæ oceani, & uos ponti, sacri fluctus, fluuij, ac fontes, nemora, & uos parui montes ualete & uos quæso. Iam enim uos omnes satis percurri, qui fueratis aliquam inter mortales famam, aut nomen consecuti.

Perge liber sine metentes uenture sub auras,
Hinc ubi Sarmatico stringitur ora gelu.
Qua quoq; prærupto se tollit in aëra muro
Structa sub umbrosis regia Croca iugis.
Nec te liuor edax authore exterreat orbum,
Si quis in ignotis obuius iret agris.
Sentibus arreptum quamuis iter impleat asperis
Perge, gradus tardet nec mora perge tuos.
Tabida sæpe lues sub dumis serpit opacis
Inq; uiatores dira tonitra uouit.

 Pestis

Pestis si quando lingua ferit illa trisulca,
Hæc tibi sunt placidis tela ferenda modis.
Non tu solus abis, traiectus membra sagittis.
Innumeri his iaculis saucia corda ferunt.
Virgilium Bauius, Flaccum odit Mæuius asper.
Fert licet æthereos utraq; musa fauos.
Sollicitos adijt Nasonis liuor amores,
Atq; elegos tetigit culte Tibulle tuos.
Barbaries cultos non solum habet ipsa perosos.
Quæ sibi non tantum nouit inesse boni.
Verum uirtuti iam dudum est æmula uirtus.
Et comitem inuidiam fulgida Pallas habet.
Nil manet in terris, ista quod peste careret,
Vsq; adeò uirus fudit amara nocens.
Inuisa est Catulo syluestris dama sagaci.
Odit lanigeras & lupus asper oues.
Nictemenen odit pictarum turba uolucrum,
Odit & accipitres rauca columba uagos.
Quid genus humanum memorem pecudum altituumq;?
Liuorem ad superos nouimus isse deos.
Longæuum (ut memorat) ueri haud ignara uetustas,
Egit ab æthereo filius axe patrem.
Ista lues triplices tulit ad certamina diuas.
Inijcit, ut positis aurea mala cibis.
Frondiferæ hoc Idæ testatur aquatica uallis.
Viri ut iratas per nemus ire deas.
Causa hæc agricolis, cur obruta pergama flammis
Nunc sunt æquoreo semisepulta sinu.
Longa mora inuidiæ est omnes numerare sagittas,
Ipsa cupidineæ est æquiparanda faci.
In genus omne uagos ericine natus amores
Torquet, liuorem hæc in genus omne iacit.
Nil tibi sint igitur liuoris spicula curæ.
Sperneq; mordacis murmura scabra deæ.
Increpet ipsa licet latratus temne caninos.
Nil tibi quod prosit. nihilq; quod obsit habet.
Plus nocet ipsa sibi, dolor arduus intima siccat
Viscera, & in maciem uiuidus humor abit.
Sic sua fata petit, manesq; aditura profundos,
Sub Phlegethonteas lurida perget aquas.

Laurentij Coruini Nouoforensis Geographicarum Libri Finis.

CLARISSIMO VIRO Iacobo Truchses à Rinfeld, armatae atque togatae militiae decori, Domino suo in primis obseruando, Hieronymus Gemusæus, Doctor Medicus ac Philosophus.

VI ex ueterib. geographiã nobis tradiderũt, uidentur sanè omnes unum aliquem agnoscere debere, qui sui ordinis uelut author quispiam ac summus habeatur, quemadmodum in cęteris philosophię partibus iam olim factum fuisse cõstat, ut scilicet cuiusq; disciplinæ unus haberetur tanquam imperator, quem sequerẽtur omnes qui eius essent studiosi. Ac physiologiæ quidem totius Aristoteles: mathematicæ uerò quæ numerat, quæq; terram mensurat, philosophus ille Megarensis, quæ uerò sublimia corpora inspectat, Ptolemæus Alexandrinus. Et medicina suum habet authorem Hippocratem atq; eius interpretem Galenum, ad quem uelut regulam Lydiam, reliquorum omnium præcepta cõmentaq; examinentur. Horum authoritati in quoq; genere ita acquiescendũ auditori est, ut ubi demonstrationes probationesq; problematum per ἀνάλυσιν ad aliquam ἀρχὴν, quæ ex authoritate huius principis habeat fidem, deducta sit, ita illi acquiescamus tanquã principio ex sese fidem habenti nec ullã admittenti dubitationẽ. Ita fit ne disciplinæ in uarias contrariasq; ἀποφάνσεις distrahantur, dum quisq; propria principia confingens, ijs pro arbitrio superstruit τὰ δοκοῦντα αὐτῷ ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ. Et iuxta hũc morẽ, tum dicimus artificem cuiusq; disciplinæ perfectum esse, cum principis illius sentẽtiam probe teneat. Velut philosophus censebitur, qui Aristotelis eiusq; insigniũ interpretũ de quocunq; problemate sententiã fuerit assequutus. Hæc itaq; ob certitudinem atq; constantiã rerum maiorem ita sunt peragenda. Est & altera causa, ob quã magnopere authorum delectus sit habẽdus, ut scilicet ἀκρίβειαν atq; utilitatem spectemus maiorẽ. Nam quo quisq; pleniorẽ rerum cuiusq; disciplinæ ubertatẽ & tradendi dexteritatẽ maiorem habet, tanto habendus est præstantior. Porrò cũ inter cęteras philosophię partes uel maxime cõmendanda sit traditio, quã hoc tempore de situ orbis proponimus, siue oportunitatẽ occasionemq; spectes, quã ad cæteras illa disciplinas quæ extra se sunt adferat, siue quã peculiariter illa suis polliceat, profecto nulla fuerit cæterarũ, in qua iuuentus imò ætas adeò omnis diligẽtius sit exercenda. Id si ita habeat, profecto q̃d à primo consilio proximũ est, quo modo quaue ratione hanc q; felicissime aggrediaris, & quẽ authorem sequaris potissimũ, uel ob utranq; illarũ uel ob alterã omninò causam, diligentissime deliberandum est. Et uidetur sanè ex omnib. qui hãc attingere ausi fuerũt nulli posterior esse Strabo hic Amasæus. Nam ut Ptolemæũ anteferas, ob picturarũ certas designationes ac ueluti δείξεις τινὰς, quib. ille uir rem totã ponit ob oculos, sanè nisi accesserit uberior aliqua traditio atque in primis ἔτι τῶν χρόνων μεταβολὴ καὶ ἐκδοχὴ, magna certe pars utilitatis huius tum alia, tum ea quę uim mentis atque iudicij ἀκρίβειαν exercet, perierit prorsus. Nam solius loci inspectio sensum instruit, historia locorum breuiter atque ordine suo adiuncta prudentiam in nobis omnẽ, & ciuilem & bellicam adaugere solet. Adeoq; locorũ designatio uelut exanime quoddã est simulachrũ, historię uerò cuiusq; loci expositio, uelut spiritus quispiã atq; anima esse uidet. Ita quẽadmodũ animal totum ex anima & corpore constituitur, sic disciplinã hanc duob. hisce, locorum designatione & temporũ expositione coniunctam esse, cẽseri oportet. At hæc sanè, quãuis ex histotiarum lectione uaria cõparari possit, tamẽ si cuiq;

loco

loco adijciatͬ ſuarũ rerũ catalogus, præter quòd miram quandã ἐνέργειαν, ac iucun ditatem toti diſciplinæ adfert, incredibilẽ etiam addit memoriæ fidem. Et omnino quibus nominib. artifices illi cõmendãt diſpoſitionem, καὶ τὸ γένος διαθετικὸν πᾶν, ea uniuerſa pręſtat ſola hęc tradendi ratio, ut cuiusq; loci deſignatione pcepta, eius hiſtoriam non ex diuerſis authoribus per infinitos penè labores, magno temporis impendio in unum congeras, ſed ex hiſce cõmentarijs uelut è catalogo quodam atq; indice locupletiſſ. pulchre ſelecta ac per ſuum ordinem digeſta inſpicias. Eaq; propter magnum certę operæpretiũ faciet, qui huius authoris cõmentaria præ cæteris omnibus, tabulis ad id paratis adiunxerit, & eadẽ opera in utroq; ſeſe genere exercuerit. Hoc conſiliũ ut nos quoq; aliquo pacto iuuaremus, aggreſſi ſumus rem quampiam, ſtudioſis hominibus, ut ſpero, minime infrugiferã, & proinde nec ingratam, atq; hanc epitomen è lingua Græca in Latinum ſermonem conuertimus. Fuit hęc conſcripta ab homine ſanè, ut apparet, minime uulgari, poſtquã Gręcia calamitatem ſuam atq; nominũ mutationem accepiſſet, uelut ex locis aliquot ipſius operis licet deprehendere. Porrò aũt quod magnum adſerat momentũ diſciplinis omnib. compendiaria ſcribendi ratio, diſcere licet tum ex eo quòd ex ueterib. permagni aliquot uiri hanc ſcribendi formulam ſunt ſequuti. Nam & L. Flor. hiſtoriæ Romanæ compendium edidit. Et Paulus Aegineta prolixa Galeni & Oribaſij de re medica cõmentaria, in epitomen redegit. Et ipſe Galenus totius artis uelut epitomen ſcriripſit, τὴν μικροτέχνην. Id quod nõ ita fit, ut cætera cõmentaria non inſpiciãtur, ſed ut eiuſmodi compendijs adiuti firmiorem habeamus memoriã eorum quæ ex prolixis cõmentationum formulis didicimus. εὐμνημόνευτα γὰρ μᾶλλον δὴ τὰ ὄντα ἀδιαλείμματα. Cæterũ ut gratior eſſet apud ſtudioſos omnes & plauſibilior hic libellus, addendus uidebatur è noſtris hominibus aliquis, cui is nũcuparetur, quiq; amborum uice hic fungeretur, & patroni, inquam, quod in cæteris nuncupationibus ſpectatur ſolum, & authoris, quando hic libellus ἀνώνυμος nobis in lucem prodijt, cum dignus tamen ſit qui magni alicuius nomen ſortiretur. At quiſnã prius occurriſſet quàm tu ipſe clariſs. uir? quãdo ex noſtris hominibus neminem ego uideam, cuius & uita tota & eruditio ita reſpondeat uniuerſæ doctrinæ, quæ ex hiſce Geographicis ſperatur. Nam ut & Strabo affirmat, cõducit geographia magnopere nõ ſolum ad literarũ & philoſophiæ ſtudia, ſed et ad actiones ciuiles atq; imperatorias omnes. In hiſce omnibus tu magna cũ dexteritate in hunc uſq; diem uerſaris. Nam præter literarũ cognitionem, ac muliplicem omnis generis linguarum peritiam, ciuilem etiam prudentiam partim è iuris conſultorum libris, partim uerò è rerum uſu ac multiplici prudentia ita habes locupletiſſime, ut omnes facile poſſint aduertere, nullum eſſe genus exercitationis quod tu aggreſſus non ſis, quod quidem ad multijugam illam cognitionem cõducere poſſet. Ac proinde hanc ipſam Geographiã maiore ſtudio amplectentur adoleſcentes, ubi animaduerterint quantum tu hac olim inſtructus inter cæteros nobilitatis noſtræ uiros longe clarueris. Id adeò ignorat minime Fuccherorum familia, quæ te ad gubernacula ſuæ reipub. feliciſsimo nimirum ac prudentiſsimo conſilio accerſiuit nuper, loco ac conditione, cui tu certe tantum ornamenti ac dignitatis adferes, quantũ homini & generis nobilitas & ſingularis eruditio cum multiplici prudentia morumq; integritate admiranda quadã coniuncta, adferre poſſunt, ut certe pleriſq; haud cõſtet, quibus potiſsimum gratulari hic oporteat, tibi ne, cuius uirtutem egregiam permagnus ille heros benigne ſic amplexus: an illi ipſi cui tantum nobilitatis ornamentum cõtigerit: an uerò hominibus illis, qui ſub tua adminiſtratione æquiſsima, uiuẽt agentq; tranquilliter. Ego ſanè puto magnã partem felicitatis eorum eſſe, quibus Dominus tam clemens atq; æquum ingenium pręeſſe uoluerit. Vale uir clariſsime, atq; hoc opus exiguum unà mecum eadem felicitate frui patiare. Baſileę

Calend. Septembr. Anno M. D. XXXIX.

STRABONIS GEOgraphicorum Epitome, Hieronymo Gemusæo interprete,

LIBRI PRIMI.

Vòd Homerus primus sit ausus geographiam tractare. Quòd enim terrarũ orbis uniuersus oceano alluatur tanquam insula, ipse ait, nunc quidem,

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης
ὠκεανόν τε.

Ibo ut telluris almæ confinia spectem,
Oceanumq́. Nunc autem de orientali parte terræ,

ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας
ἐξ ἀκαλαῤῥείταο βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο,

Inde recens radijs iam sol percusserat arua,
Oceani lentas alti præfugerat undas. De occidua uerò,

ἐν δ' ἔπεσ' ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Incidit oceano lux fulgentissima solis. Et de australi,

Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας αἰθιοπῆας,
χθιζὸς ἔβη.

Iuppiter oceanum, & duram cognomine gentem
Æthiopum hesternus petijt. De septentrionali uero,

οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο.

Oceani sola est undarum atque æquoris expers. Quo loco oceanum appellat, horizontem ipsum. Quòd ἀψόῤῥοον uocat oceanum Homerus, id est refluum, ob undarum scilicet accessus atque recessus. Cuius generis est & illud,

τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ.

Terq́ die reuomit, ter sorbet deinde refluxus.

Id enim si non ter, sed bis tantum accidat, fortasse aut scripturæ error est, aut poëticus excessus sermonis. Eiusmodi est & illud, ἐξ ἀκαλαῤῥείταο, id est è tranquille fluente. nam recessus undarum lentus est, nec uniuersim fit.

Quòd cum Homerus scopulos interdum tectos interdum dicat nudatos, oceani recessus atque accessus innuit.

Quòd affectiones oceani circa undarum accessus atque recessus, consentiunt mare continuum & unum esse, quando ubique idem fit aquæ incrementum & decrementum, aut non admodum uariat, tanquam ab eadem causa proficiscatur. Quòd Homerus totius adiacentis nobis orę maritimæ situm describit, appellans Libyam, Thebas, Ægyptum, Phœnicen, Cyprum, Sidonem, Solymos, Caras, atque circumiacentes insulas.

Prҽterea autem, Phrygiam & Hellespontum et Troas, & Paphlagónas, et Æeten & Iasonem & Cymmerios, & Thracibus uicinos, Mysas, accolentes Istrum. Deinde Ciconas & Lariſſam, & quæ deinceps sita est Hellada usq; ad Hellespontum. Postmodum Italiæ extrema, Temesen, Siculos, & campum Elysium. Quòd si nonnulla quæ inter hæc iacent, omittit, id mirum esse nō debet. Ita enim solet geographia. Quòd Anaximāder Thaletis discipulus & ciuis, primus geographicam tabulam edidit, Hecatęus uerò codicem scriptum. Quòd sit impoſsibile, absq; cœlestiū rerum inspectione, geographiam tractare, quando ad longitudines urbium, solis & lunæ defectuum obseruatione opus est: ad latitudines uerò, inspiciendæ sunt climatum differentiæ. Quòd geographia coniuncta sit, ex geometria & ex rerum sublimium inspectione. Quòd cæleſtia, quamuis loco à terrenis tantum distent, quantum à terra cœlum abest, contemplatione tamē inter seiuncta sint. Quòd per eos qui apud Homerum sunt Erembi, Troglodytas Arabas intelligere oporteat, sic dictos, quòd ἔραν, id est, terram subeunt. Quòd geographia non solum ad philosophiam, uerumetiam ad prudentiam, atque actiones ciuiles & Imperatorias conducat magnopere. Quòd tum hoc, Mores hominum multorum noſſe, atq; urbes, tum illud quod de Hercule fertur, μεγάλων ἐπιϊσορα ἔργων, eam quæ ex geographica historia naſcitur, prudentiam significat. Quòd geographia, tanquam habitabilis totius historia in quanto potius uersatur, ut quæ sit magis finitima mathematicæ. At chorographia, cum sit loci cuiuspiam, uelut dum Homerus ait,

οἵ θ' ὑρίην ἐνέμοντο καὶ αὐλίδα πετρήεσσαν.

Qui colunt Hyriam lapidosamq; Aulida.

Et dum asperam uocat Eteonon, aut Thisben columbis diuitē, aut Arnem uitiferā, in qualitate regionis explicanda sese occupat, uelut an sit campestris regio, an montana, aut profunda, aut lignorum, aut metallorum ferax sit. Quòd alius attineat Indiæ chorographus, qui fortè Grҽciam ignoret, alius Ægypto, ignorans Persidis naturam & Bactrianæ. Quòd geometria & astronomia ei sit opus, qui geographiam sit tractaturus. Quodq; ex his ipsis hypotheses sint sumendæ, uelut q̄d sphæricus sit mundus. Item terræ superficies quòd sit sphærica. Præterea de corporū ad medium inclinatione, & quæcunq; huiusce generis sunt. Quòd oporteat minimè, Imperatorem adeò imperitum esse situs terræ, ut in aliquibus locis constitutus ita dicat,

ὦ φίλοι, οὐ γάρ τοι ἴδμεν ὅπη ζόφος, οὐδ' ὅπη ἠώς.

O socij, neq; enim scimus tenebræ aut ubi Eous.

Et talia. Neq; tamen de poli eleuationibus, aut ortu occasuq; syderum mediisq; cœli meatibus adeò oportet solicitum esse, & si quę hisce sunt similia. Quòd etiam sphæricam contemplationem attigiſſe oportea

eun

eum qui geographiam sit tractaturus, uelut circulos in sphæra parellelos, & rectos, & eiusmodi. Quòd, ut in colosso totius operis fabricam inspicientes, quæ sunt exigua negligimus, ita in geographia situm regionis, & habitudinem ad cœlestia totius, exponimus. An uero, aspera sit, aut mari inaccessa sit, & quicquid eiusmodi fuerit, id omittimus. Quòd neq; ignarus fuerit disciplinarum Eratosthenes, neq; tamen uere sit philosophatus, ac proinde βῆτα fuisse appellatum, ut qui secundas partes in disciplinis omnibus auferre posset. Is minime censebat, poëticen primam esse philosophiam appellandam, sed delectationem solum quandam esse perperam affirmabat. Quòd poëtica fons & initium sermonis ornati existat, & Rhetorices, adhibens orationi fastum coniunctũ uenustate. Scilicet pedestrem orationẽ dicimus eam quæ absq; metro ẽ sublimi in humilem deducta sit locum. Quòd & leges & urbes antiquę fabulas susceperint, tanquam laruas quasdam aduersus redolentes infantiam, ut Cocytos, Acherontas, Phlegetontas, Stygas, & simpliciter theologiam ueterem uniusam. Quid sit illud,

ἴσκεν ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

Pleraq; confert per figmenta simillima ueris.

Non omnia uidelicet, sed multa & fabulosa, alioqui ueris similia nõ essent. Eiusmodi autem fabulæ sunt dum ueris inuoluuntur, argento ceu si quis circunfuderit aurum. ita enim fabulæ habent. Quòd Homerus Circen appellat Ææam ab urbe Æa. Et Symplegadas in mari Byzantio, Planctas. Et Pontum Euxinum per excellentiã præ alijs sic dictum, quod tum maximus æstimaretur, ad oceanum fabulose transtulit. Et Cimmerios, à climate nebuloso, tanquã tenebris obuolutos totos, ad finitimas inferno regiones traduxit. Et fretum Siculum latronibus infestum, in Scyllam, & huius generis permulta. Quòd per mare Siculum, piscium quoddam genus est, quos appellant galeotas, & gladios, & canes, è quibus transtulit Homerus id quod ait.

δελφῖνάς τε κύνας τε καὶ εἴποθεν ἄλλο λάβῃσι κῆτος

Delphinasq́;, canesq́;, & si quandoq; adipisci
Balenam possit. Quòd illud,

τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ.

Terq; die reuomit, ter sorbet deinde refluxus.
Intelligendum sit bis tantum fieri non ter.

Quapropter aut mutationem causari oportet, aut ignorantiam, aut licentiam poëticam. Quòd poëtica, composita sit ex historia, dispositione, & fabula. Historiæ itaq; finis est ueritas, uelut in catalogo nauium, quoties, πολυτρήρωνα, regionẽ appellat, aut πετρήεσσαν. Dispositionis uerò expressio efficaciaq́;, ueluti cum introducit pugnantes. Fabulæ autem uoluptas & stupor est finis. Quod fingit is qui Gorgonas introducit, affingit qui errores Vlyssis tragice decantat. Quòd istud,

Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον
Boreas & Zephyrus qui è Thracia ſpirant.

Recte dictum ſit. Nam ſinus Niger Thraciæ, ad auſtrum uerſus, ijs qui Lemnum & Samothracen incolũt, Zephyrum è Thracia flantẽ exhibet.

Quòd qui ab ortu æſtiuo flat uentus, Cæcias ſit. Qui autem è diametro, Africus. Qui ab ortu hyberno, Eurus. Et qui è diametro, Argeſtus. Qui uerò ab æquinoctiali Apeliotes & Zephyrus. Hæc Ariſtoteles. Cęterum Homerus, uiolenter ſpirantem Zephyrum appellat, quem nos Caurum dicimus. Africũ flantem, qui à nobis Fauonius ſiue Zephyrus. Caurum uerò auſtrum, Leuconothum appellat. hic enim paucas nubes cogit, cum alter Notus, totus quodammodo ſit Eurus.

ὡς δ' ὁπότε Ζέφυρος νέφεα στυφελίξῃ,
ἀργεσταο Νότοιο βαθείῃ λαίλαπι τύπτων.
Diſsipat ut Zephyrus nubes grauibusq́ procellis
Cauri auſtri pulſant. Nunc autem uiolenter ſpirantem Zephyrum dicit, quia à Leuconotho congregata ſolet diſsipare, cum ſint debilia. Vbi ad iectiuiloco Notus dicitur Caurus. Quòd Pharum inſulam Homerus appellant πελαγίην, id eſt in alto ſitam, quæ talis nunc non eſt. Quod dictũ admiratione profecto dignum eſt. Innuit enim Ægyptum Nili donum eſſe, ut etiam Herodotus dicebat. Et cum ante decem millia annorum in medio mari ſita fuerit hæc inſula, nunc propter exaggerationem terræ Ægypto eſt uicina. Quòd hunc locum,

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.
Extremos hominum Æthiopas, bipertitosq́
Quorũ alij ad occaſum ſolis, alij ſed ad ortum. Crates quidam ita enarrat, inquiẽs, magnum Indię oceanum intra Æthiopas ſeſe medium immittentem, ex ortu in occaſum bipertitos efficere. Ariſtarchus autem, Æthiopiam ait ab ortu in occaſum eſſe continuam. quapropter alios ipſorum cognoſci, extremos ſcilicet, alios qui in medio ſint, ignorari, ſiue oceáno ambiatur uniuerſa Libya, ſiue iſthmus quiſpiam inter oceanum Atlanticum & mare rubrum interſit. Cęterum, quando Æthiopes qui in medio ſunt, à nobis ignorantur, ob id binas Æthiopias dici, quæ tamen una ſit.

Quod Homerus auſtrales mundi partes, orientales appellat & uerſus ſolem locatas, ſeptentrionales uerò, occiduas & uerſus noctem iacentes, ut hoc loco,

αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
πρὸς ζόφον, αἱ δέ τ' ἄνευθε, πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε.
Hæc humilis iacet ad tenebras, multum æquora ſupra.
Hæ ſecus auroram ſpectant, ſolisq́ nitorem.

Nam Ithaca magis uerſus boream eſt ſita q̃ reliquæ inſulæ. Et rurſus,
ἅτ' ἐπὶ δεξιὰ ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε.
ἅτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

Dexter

Dextera siue adeant, auroram & lumina solis
Siue petant læuam, tenebrasq́ sub aëris illi.
Et rursus,

ὦ φίλοι, οὐ γάρ τοι ἴδμεν ὅπῃ ζόφος, οὐδ᾽ ὅπῃ ἠώς,
οὐδ᾽ ὅπῃ ἠέλιος φαεσίμβροτος εἶσ᾽ ὑπὸ γαῖαν,
οὐδ᾽ ὅπῃ ἀννεῖται.

Me latet ô socij tenebræ locus, aut ubi Eous,
Aut ubi sol terras subeat mortalia lustrans,
Aut ubi conscendat.

Quòd Asia ab Africa rectius diuidatur sinu Arabico, qui instar meridiani, ab oceano sese usque ad isthmum porrigit, iuxta Pelusium, longitudine fermè supra stadiorum millia quindecim, latitudine, ubi ea maxima est, non multo maiore quàm mille. Atq; idem terminus utriusq; Æthiopiæ fuerit. At Nilus ipse, minime idoneus est terminus, quando non parua Asiæ portio, quæ hoc australior est, sic facta diuisione, non comprehendetur, ut nescias, utrum ea Libyæ an Asiæ sit adscribenda. Quòd prouerbia sint excessuum excessus significantia, Suberis umbra leuior, Phryge lepore timidior, Ager terram habet Laconica epistola breuiorem. Quòd Pontus olim lacus fuerit. Verum cum multæ maximæq; fluminum aquæ in ipsum sese immitterent, fortasse ingentibus etiam motibus terræ excitis rupta fuit iuxta Byzantium terra, atq; ad hunc modum aqua in Ægæum pelagus ac Myrtoum effusa, duo maria fecit continentia. Spes autem est, eundem Pontum, aliquando continentem terram fore. Nam & quæ circa Salmidessum sunt loca, & quę Pectora uocantur, Item iuxta Istrum deserta Scythica, cœno increscunt. Sed & Hammonis in Libya templum, olim fuit maritimũ. Huius rei signum est, quòd cum stadiorum circiter tria millia distet à mari, tota quæ ad eam ducit uia, harenosa est, & conchis atq; ostreorum ossibus plena, & cheramidibus & cancris. Sed & Ægyptus olim mare fuit, & Sicilia quondam contigua erat Italiæ. Mutatio autem apud Hammonem accidit, cum fretum quod prope columnas est erupisset. Quòd enim solum extra columnas esset humilius, effusa est quę Libyam occupabat aqua, et palustris esse cœpit immẽso spatio iuxta Pelusium isthmus, atq; Atlanticum interno mari continuum esse. Quòd maris fluctuum perẽnis motus, naturalis illi, ac ueluti ipsius spiratio sit, quo motu freta refluunt, & naufragia cæteraq; excrementa eÿciuntur,

ἀποπτύει δ᾽ ἁλὸς ἄχνην.

Sordentemq́ uomit spumam. Sed etsi uenti è terra contra ferantur, nihilominus fluctus è pelago, tanquam motu per electionem citato, agitatus, algam permultam in litus euomit. Quòd nihilo magis ab Italia auulsa fuerit Sicilia, quàm ob Ætnæ incendiũ è fundo reiecta. Itidem quæ iuxta Liparam sunt insulæ, atque ipsæ Pithecusæ. Quo fit, ut rationi adeò consentaneũ sit, continentes terras totas interdum ex imo emergere, quē-

admodum alias in imum demersas euanescere. Id quod Atlantis apud Platonem insula, passa fuisse dicitur, Item Bura in Græcia. Quòd ut freta fluxu & refluxu agitentur, nō una sit causa. Nam Siculum, bis, Chalcidense, septies, Byzantium, ne semel quidem refluit, sed è Ponto continenter in occasum fluit. Quòd Istria, in sinu intimo Ionij sita, ab Istro flumine nomen traxisse fertur, quià magno Istro, ut aliqui affirmant, ortum habet. Per hunc fluuium, fabulæ Iasonem è Ponto in Græcum mare educunt. Quòd inter Theram & Therasiam flammæ per dies quatuor è pelago proruperūt, ita ut mare totū æstuaret arderetq́, sensim exhalans tanquam machinis eductam, insulam, è fluitantibus terris compositam, ambitu stadiorum duodecim. Quòd terræmotu maximo quandoq́ exorto, Sidonis partes duæ fuerint euersæ, & alia quædam, huic uicina, urbs tota. Et in Eubœa Euripi, fons Arethusa occæcatus fuit, neq́ istud desijt, priusquam ingens hiatus in campo Lelanto apertus ignitum flumen euomuit. Atq́ Arethusæ fontes tum rursus erupuerunt. Quòd rursus regnante Tantalo, terræmotu in Lydia & Ionia facto, Sipylus mons fuerit submersus, & nonnullæ Ionum ciuitates. In Troia aquæ calidæ desierunt, de quibus scribit Homerus,

ἡ μὲν γὰρ θ᾽ ὕδατι λιαρῷ ῥέει.

Alter aquas calidas fert. Et è paludibus, lacus facti. Non igitur mirū est, si aliquādo fit futurū, ut isthmus Arabiæ qui Casio adiacet disruptus, aut humiliorem situm accipiens, mare Ægyptium cum rubro committat. Præterea autem, Pyræus, uelut etiam nomē indicat, ex aduerso Atticæ quandoq́ in medio pelago iacebat, tanquam insula. Et Leucas, abscisso isthmo à Lacedæmonija, insula est effecta. De hoc dicit Homerus,

ἀκτὴν ἠπείροιο κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων.

Apud Methonem, in sinu Hermonico, facta euaporatione flammea, mōs altitudine septem stadiorum eiectus est, interdiu quidem propter calorem & odorem sulphuris non accessibilis, noctu uerò odorus, à longe lucēs ac calefaciens, adeò ut ad quinq́ stadiorum interuallum maris aqua æstuaret turbulenta esset, ad stadia ferè usq́ uiginti, effractisq́ petris ad turriū magnitudinē, aggerata. A lacu Copaide, Arna & Media, quæ ab Homero in Catalogo recensentur urbes absorptæ fuerunt. Et Echinades insulæ, Acheloi aggestione in cōtinentem abierunt. Et Asteris insula iuxta Ithacam, cum prius binos portus haberet, nūc ne ad anchoræ quidem iactum locum habet idoneum. Sed & ab Olympo, Ossa fuit auulsa.

Quòd Pytheas Massiliēsis, cum uisus sit philosophus esse, in descriptione Thules ac Britanniæ, mendacissimus deprehenditur. Quòd cū nonnulli Alexandro consilium dedissent, ut diuisis hominibus in Græcos & Barbaros, illis ut amicis, his tanquam hostibus uteretur: Ipse respondere satius fore, iuxta uirtutem ac uitium diuisionē facere. Nam Indos bellicosos esse

ſos eſſe: quemadmodum Romani & Carthaginenſes, quorum reſpublicá optimatibus uiris adminiſtratæ, pulcherrime gubernarentur. non ita Athenienſes.

LIBRI SECVNDI

QVòd Bactriana regio beatiſſima & fertiliſſima ſit, atq; in Hircania uitis uini metretam ferat, ficus aũt modios ſexaginta triticum delapſo è culmis fructu renaſcatur denuo, in arboribus apes operent, & mella de frondibus fluant. Quodq; idem in Martiana Mediæ, & in Sacaſina & Araxina Armeniæ fiat, Verum quãdo hæ auſtraliores ſunt quàm ſit Hyrcania & temperatiores, minime id mirum eſt. At in Margiana, ſtipes uitis ſæpenumero tantus euadit, ut duorum uix hominum ulnis amplecti poſſit. Botrus autem duorum cubitorum longitudinem implet. Et Aria huic eſt ſimilis, uini bonitate tamen excellit, in qua affirmant uina ad tertiam uſq; generationẽ perdurare poſſe, in uaſis non picatis. Eſt autem omnium rerum ferax Bactriana, præterquam olei.

Quòd Bagadiana Cappadociæ regio, campus ingens inter Argæũ & Taurum montes, ob immenſam altitudinem ligna non ferat. Quæ uerò Sinopi adiacent arua & Amiſo & Pharnaſię quamuis ſtadiorum trib. millibus, magis ad ſeptentrionem uergãt, oliueta gignunt, & mitiores habẽt hyemes, nimirum qui humiliora ſunt & à mari miteſcunt. Quòd circa Boriſthenis oſtia & Galliam oceano adiacentem uitis aut nõ naſcitur, aut non ad maturitatem ducitur aut paucos fructus fert, per hyemem uerò terra obtegit. Quòd tantus ſit circa Mæotin frigoris exceſſus, uti q̃ in loco Mithridatis copię Barbaros uicerint, ſuper glacie prœlio equeſtri cõmiſſo, eo ipſo deinde nauali pugna congreſſi uicerunt. Quòd tantum frigus in ĳs locis ſæuiat, ut æreę hydriæ ſæuitie hyemis rumpãtur, uelut indicat epigramma in Æſculapĳ templo Panticapenſium, ſuper hydria rupta.

εἴ τις ἄῤ ἀνθρώπων μὴ πείθεται οἷα παῤ ἡμῖν
 γίνεται, εἰς τήνδε γνώτω ἰδὼν ὑδρίαν
ἣν οὐχ ὡς ἀνάθημα θεοῦ καλὸν, ἀλλ' ἐπίδειγμα
 χειμῶνος μεγάλου, θῆκ' ἱερεὺς Στράτιος.

Si quis non credat, quæ in hac regione gerantur,
 Is hanc, cognoſcens, inſpiciat hydriam,
Quam non ut ſacram Dĳs, quin hyemis monumentum
 Præduræ, flamen poſuit huc Stratius.

Quòd Hipparchus ait, circa Boriſthenem & per clima ſeptimum, totis æſtiuis noctibus, lucere ſolis radios, dum ipſe ab ortu in occaſum circumfertur. Cæterum per brumam ſolis eleuationem maximam eſſe cubitorũ prope nouem. In Britannia uerò, quatuor, ubi maximus dies horarum eſt æquinoctialium decem & nouem. Quòd apud Homerũ, quinq; orę in Achillis ſcuto, zonas quinq; totius terræ ſignificãt. Aurea quidem, amphiſciam, id eſt in utranq; partem umbras habentẽ, quę inter tropicos eſt ſita.

 At duæ

At duæ stanneæ, periscias duas, id est in circulum habentes umbram, quæ sub polis sunt. Æreæ autem, binas heteroscias, id est in alteram partem tantum uergentes umbras habentem, quarum altera nostra hæc est, quæ ad boream habitatur, altera eorum qui nobis ἀντοικοι sunt, id est ex aduerso habitant austrum uersus. Quòd Pytheas & Euemerus & Antiphanes, mendaces fuerint geographi. Quòd qui longitudinem terræ distinguunt circuli, meridiani sunt, non autem ortus & occasus. Latitudinem uerò, paralleli. Quòd Calpe, mons sit Hispaniæ, qua parte altera iacet columnarum Herculis, multo quàm sit Gadium insula orientalior. Quòd Italiæ pars, maximè australis, duos habeat uertices, quorum alter qui est occidentalior, iuxta Leucopetram promontorium, contra Taurominium Siciliæ iacet, qua magna Græcia est. At orientalior uertex, promontorium est Iapygium, ad occasum contra montes Acroceraunios & Chaones iacens. Cæterum Crotonis sinus & Tarentinus, inter hos uertices est situs. Quòd geographus dimensiones terræ à mathematicis factas, principia statuit, quemadmodũ ille, demonstrationes astronomicas. Atque hæc rursus naturalem scientiã, quę per se scientia & uirtus est, atque subiectiones non habet. Nam uirtutes carent subiectionibus, & à seipsis pendent, habentque in sese principia & fidem cæterarum omnium.

Quòd terram in quinque zonas distinxisse, geometræ sit. at non eius qui mente geometriã exercet, sed qui figuras à mente ad terrã ac cœlum transfert, quo etiam geographus, tanquam architecto & principe, utitur.

Quòd geometer, & gnomonice, & demonstratione astronomica adiu tus, circulos æquinoctiali parallelos, & meridianos metitur, eamque terræ partẽ, quæ habitabilis est, peregrinatione, reliquã uerò ex interuallorum proportione mẽsurat. Qua ratione fit, ut inuento interuallo quod est à polo usque ad æquinoctialem habeat etiam quadruplum maximi in terra circuli. Atque ad hunc modum totius terræ ambitum uenatur, partim scilicet e dimensione quam ipsemet fecerit, partim ijs qui hãc sunt metiti, fidem adhibens. Et proinde, datis duabus habitationibus, quæ sit inter ipsas distantia geometrice inuenit. Quòd non sit ulla differentia, siue quis totam habitabilem insulam appellet oceano circundatam, siue dicat de partibus ius aliquibus id ignorari, num ambiantur. Quòd minima sit terra quæ in medio sita est. Quòd si terra tota ab æquinoctiali, & qui huic uersus boream parallelus est, circulo arctico diuidatur, spondyli figuram efficiet, si diuidatur, per circulum disterminantem maxime orientalem terræ partem atque occiduam (est autem hic è meridianis circulus) euadet reliqua huius figuræ portio, spondyli dimidium. Huius superficies chlamydis formam referens, nostram efficit habitabilem, Atlantico pelago circumfusam, & aut instar insulæ undiquaque aut magna ex parte aquis clausam.

Quòd longitudo habitabilis stadiorum habet myriadas septem, lati

do t

do tres, seiũctis ijs quę prę æstu ac frigore inhabitabiles sunt partes. Quæ igitur ob ęstum habitari nequit pars terrę, latitudine habet stadiorũ milia octo & octingenta, longitudine uerò maxima, centum uiginti sex, quanta est æquinoctialis medietas. Quòd iuxta Eratosthenis sententiam terræ ambitus stadiorum habeat ducenta quinquaginta duo millia, quorum pars sexagesima sit stadiorum quatuor millium ducentorum. Quòd iuxta Strabonis sententiam, australis terminus nostræ habitabilis finitur circulo ad æquinoctialem parallelo, ducto per Blemmyas & Nubas. Is ab æquinoctiali uersus boream distat partibus decem proxime. Ab hoc parallelo ad æquinoctialem stadiorum sunt octo millia octingenta. Ad parallelum autem per Meroën, stadiorum millia quinque, totidemq; alia, ab eo qui per Syenen ducitur parallelus, usque ad parallelum qui per inferiora Ægypti. Quòd totius habitabilis interuallum, longitudine quidem stadiorum habeat decem millia, latitudine millia duo septingenta quadraginta. Quòd qui habitabilem in sphæricam superficiem sit descri pturus, sphæram non maiorem fabrefacere deceat quàm diametrum habentem pedum decem. Si in planum, nõ minorem quàm pedum septem. Quòd Strabo ipse uiderit quicquid est habitabilis, iuxta longitudinem quidem ab Armenia usq; ad Sardiniam. Iuxta latitudinem uerò à mari Euxino usque ad Æthiopiæ terminos. Quòd uisus quamuis in cæteris auditu præstet, ad scientiam tamen capessendam eo longè est inferior, scilicet permulta quæ in geographia traduntur, auditu scimus. Quòd iuxta Strabonis sententiam, latitudo habitabilis terminatur magnitudine meridiani, qui per Cinamomiferam, & per Meroën & Syenen & Alexandriam & Rhodum & Byzantium & Boristenem ducitur, ac parallelo per Hyberniam Britanniæ insulam. Porrò latitudo, magnitudine paralleli qui per columnas describitur & Siciliam & Peloponnesum & Rhodum & Cyprum & sinum Issicum et Armeniã, & per mediam Mediã, & quod deinceps est situm, dorsum montanum usq; ad mare Indicum. Est autem figura hæc chlamydis specie, habetq; latus australe latũ, septentrionale angustum, orientale uerò æquale occiduo. Quòd Artabra, lacus sit Hispaniæ è regione Cassiteridum. Quòd iuxta Strabonis sententiam, latus Mauritaniæ occiduum adiacens oceano, initium sumit à Columnis, inde tendens ad ortum & austrum, finit in meridianum qui per Carthaginem describitur, & Cinamomiferæ parallelus est. Hic secundum Ptolemæum ab occiduo termino, iuxta longitudinem partibus trigintaquatuor & quadrante distat. Quòd occidua pars Pyrenes, occiduæ parti Britanniæ uersus austrum sit opposita. Quòd Europa præ cæteris multiplicem formam habeat, Africa uerò simplicem, Asia inter utrãq; mediam. Id autem fit propter litora. Quòd fretum prope Columnas, latitudinem habeat stadiorum septuaginta, qua parte angustissimum est.

Longitudinem uerò stadiorũ centum uiginti. Quòd mare Ibericum terminos habet, ab austro quidem litus Africæ usque ad Carthaginem, à septentrione uerò ipsius Hispaniæ regionem maritimam & Galliæ, usque ad Siciliam. Porrò Siciliæ, quod Italiæ adiacet, fretum, stadiorũ est septem. Quòd autem Syrti minori, mille quingentorum. Et à Gadibus usq; ad Siciliam, per medium pelagus, quæ per Rhodum describitur & sinum Issicum lineâ stad. continet duodecim millia. Latitudo uerò huius pelagi maxima, à Massilia scilicet usq; Sisarem fluuiũ Africæ, stad. est quinq; milliũ.

Quòd Iberico mari uersus austrum adiacens pelagus partim uocatur Africum, partim Sardoum, partim Tyrrhenum. Quòd sinus Ionij longitudo stad. sit quinque millium, latitudo mille ducentorum.

Quòd à Pachino in Cretam usque & à parte occidua usque ad Tænarum Peloponnesi, interuallum sit æquale, stad. autem quatuor millium & quingentorum. Quòd Myrtoum mare medium iacet inter Cretam & Atticam et Argiam, latitudinẽ habens maximam ab Attica stadiorum quatuor millium ducentorũ, longitudinem minus quàm duplam. In hoc insulæ iacent, Cythera, Calauria, Argiua, item è Cycladibus nonnullæ. Huic cõtiguum est, partim Ægæum pelagus unà cum sinu Nigro & Hellesponto partim Icarium & Carpathiũ usq; ad Rhodum & Cretam & Cyprum. Cæterum Asiaticum pelagus, Cycladas insulas habet & Sporadas, & quæ ante Cariam & Ioniam & Æolida usque ad Troadem sitæ sunt. Item quæ ante Hellada & Macedoniam ab Eubœa usque ad Imbrum & Samothracen. Quòd freta duo alterum Gadibus adiacens, alterum Abido, septenûm stad. sunt. Et quòd iuxta Byzantium est, stadiorum quatuor. Quòd duæ sunt Corcyræ, altera Phæacum contra Buthrotum, altera Mellina, contra ostia Drillonis fluuij uersus occasum & boream. Est autem hæc in sinu Ionio. Quòd Europa tum sapientiæ, tum artis ad uitam ciuilem idoneæ plurimum teneat: uelut Græci sunt & Macedones & Romani. Habet etiam per montanas regiones, gentem pugnacem. Et in agro campestri ferax est, ac fructibus abundat. Inter cæteras itaque partes terræ, tum ob has uirtutes, tum ob metallorum copiam optima sanè est. Quòd Ligures non sint è gente Gallica, similes tamen illi genere uitæ. Incolunt alpium regionem quæ Apennino coniuncta est. Partem etiam ipsius Apennini tenent. Quòd Italiam efficiant peninsulã, partim mare Tyrrhenum initium sumens à Ligustico, partim Ausonium & Adriaticum. Quòd iuxta Hipparchi sententiam, cœli pars una, id est trecentesima sexagesima totius circuli maximi portio, stadia continet in terra septuaginta.

Quòd Hispaniæ longitudo stadiorum sit sex millium, latitudo autem maxima, quinque millium. Huius magna pars, cum primis uerò quæ ad septentrionem iacet, aspera est, & terram habet tenuem, acerbam, paucos fructus ferentem, & gelu rigidam. Cæterum australis pars, & maxime quæ extra columnas est sita, optima est, & beatam habitationem præbet. Quòd & Hispaniæ & Galliæ pars angustior iuxta Pyrenen sit. Nam in ijs locis duos sinus efficiunt, hinc oceanus, illinc quod intra terras est mare. Quòd extrema Hispaniæ uersus occasum ad Sacrum promontorium, ultra terminos Africæ procumbunt, stad. mille quingentis. Et naui simile est promontorium ipsum, circa se tres exiguas habens insulas, è quibus una naualis rostri, reliquæ auriũ eminentium effigiem præ se ferunt. Quòd Anas flumẽ & Tagus, ex orientali parte facta eruptione, egrediuntur, hic in occiduum oceanum, ille uerò ad austrum à Sacro promontorio. Cæterum quæ inter hæc duo flumina interiacet regio Sacrumq́ promontorium continet, mediocriter felix est: quæ uerò deinceps uersus interius mare sita est, si uel ad uniuersam habitabilẽ conferatur, nulla est inferior, siue eorum, quæ terra producit, bonorum felicitate, siue quæ ipsum mare. Hanc Betis flumen perlabitur, ab ortu erumpens, appellaturq́ Betica. Incolunt eam Turderani sapientissimi Hispanorum. Hi grammaticen habebant & poëtas & historicos, ut affirmabant Strabonis tempore, è sex annorum millibus. Sed & cæteri Hispani non una lingua utentes, grammaticis artibus utuntur pro suo idiomate singuli. Quòd Gades à Beticæ litore distent stad. septingentis quinquaginta. Quòd Beticam incolentes Hispani, ἀναχύσεις siue æstuaria uocare cõsueuerint conualles marinis aquis refertas, & instar fluuiorum in mediterranea nauigationem præbentes. Quòd à Sacro promontorio ad ostia Anæ fluuij milliaria sunt sexaginta. Hinc ad Betis ostium, centum. Inde ad Gades usque, septuaginta. Quòd per Beticam magnę sint urbes, Corduba, Gaditana Hispalis, Italica, Ilipa, Astina, Carmõ, Obulco, & Apetna, & Vrso, & Tucis, & Iulia, et Ægna, & Munda ubi liberi Pompeij fuerunt expugnati. Cæterum omnes illæ à Corduba non longè absunt. Quòd à Pompeij filijs, Cn. deuictus in Carteiã fugerit ibiq́ obtrũcatus est, Sextus autem è Corduba seruatus, paulo pòst in Siciliam appulit, quam ubi ad rebellandũ sollicitasset, inde in Africam fugiens nauigauit Miletum, captusq́ ab Antonianis ductoribus illic & ipse interijt. Quòd Betis magnis nauigijs, in mediterranea & usque ad Hispalim per stadia quingenta aduerso flumine nauigatur. Sunt autem circa ripas eius metalla, tum alia, tum argenti plurimum. Quòd per æstuaria uniuersa ferè Betica nauigabilis sit. Quòd circa Hispaniam ad Sardiniam usque Etesiæ in interiore mari Euri efficiuntur.

Quòd in uniuersa Hispania perniciosarum bestiarum raritas sit, præterquam terras effodientium cuniculorum, quos aliqui hiberidas appellant. Plantis enim & sementis calamitatem inferūt, radices esitantes. Idem fit usque ad Massiliam atque nonnullas circumiacentes insulas. Quòd tantæ fuerunt diuitię Hispanorum Turditaniam incolentium, ut Carthaginenses qui sub Barca militabant, dolijs ac phialis argēteis utentes deprehenderint. Quòd Lusitania felix adeò sit, atque auri ramentis abundet.

Quòd septentrionale maxime Hispaniæ promontorium, Nerium appelletur. Quòd Carthago noua Hispaniæ, super interiore mari sita, ædificium sit Asdrubalis eius qui Barcæ genitori successit. Quòd Hispania fermè tota, omnis generis, maximè uerò auri & argenti metalla habeat. Quòd stadijs uigintiquatuor à Carthagine abest insula, à scombris qui illic capiuntur Scombraria dicta, è quibus optimum garum præparatur. Quòd ex aduerso ostiorum Iberi fluuij uersus austrum, Baleares sint sitæ, non contemnendæ insulæ, à quibus mare dictum est Balearicum. Græci appellant Gymnesias. Cantabri uerò insignis est gens Hispaniæ, à qua oceanus Cantabricus est dictus. Quòd in Hispania castores multi gignuntur, sed non habet eandem uim castorium cum pontico. Quemadmodum etiam æs Cyprium solum Cadmiam lapidem fert & uitreolum & spodium. Item Celtiberorum equi cum sint subalbidi, ubi in exteriorem Hispaniam traducti fuerint, colorem mutare dicuntur.

Quòd Cantabri & qui hisce sunt finitimi, urina lauantur, quæ ad uetustatem usque in cisternis seruata sit. Eadem tum ipsi tum eorum uxores dentes abstergunt. Quòd Vettiones cum primùm castra Romanorum ingressi, quosdam Centuriones deambulationis gratia uiam deflectere cernerent, insanire homines suspicati, ac proinde ijs præcedentes uiam ad tabernacula commonstrabant, perinde ac fixos in quiete manere, aut pugnare necessarium arbitrarentur. Tam feris illi atque immansuetis moribus fuerunt. Præterea autem ipsorum mulieres ornatus gratia gestabant ferrea monilia collo circundata, coruos ferreos habētia qui ante frontem longius procumbentes, supra uerticem erant reflexi. Ad hos coruos cum uellent, attrahebant uelum, ut prætentū faciei ipsam tegeret. Et hunc putabant ornatum esse. Alias aiunt tympanulum circumiectum habere ad ceruicem, rotundum, adstringens caput ipsum usque ad auriculas, altum uerò latumque paulatim supinatum. Alias uerò priorem comā adexpliare, ut plus quàm facies pateat. Alias rursus stilo pedali imposito, atque in sublime erecto, cęsariem illi circūtexere, deinde nigricante pileo exornare. Vltra hæc, quæ sanè uera esse constat, permulta alia uisa sunt, quædam etiā afficta, de omnibus cōmuniter Hispaniæ nationibus, potiss. uerò de ijs qui uersus boream iacent, non solum de ipsorū fortitudine, sed de crudelitate & ferocie. Siquidē matres filios occiderunt prius quàm

bello caperentur. Et puer quispiã, cum parentes & germani & captiui uinculis astricti iacerẽt, nacto cultro eos omnes interfecit, id scilicet iubẽte patre. Idem fecit mulier de ijs qui secum capti fuerant. Alius intra societatem ebriorũ inuitatus, supra rogum sese coniecit. Hæc autem & Celtæ & Scythæ & Thraces faciunt. Quòd à Calpe & Betis ostio Gades distãt stad. septingẽtis quinquaginta. Est autem insula exigua latitudine stadij unius, longitudine centũ. Huius incolæ è mercatura ditissimi sunt. Quòd Polybius fontem ait esse in Gadibus, aquis idoneis potioni, cui contra ꝗ͂ mari aliquid euenit. Nam cum illud augetur, tum ipse deficit, cũ uerò refluit, completur. Causam adferunt, quod spiritus qui è fundo in superficiẽ & superiores terræ partes excurrit, dum mari scilicet accedente, terra ipsa undis operiť, prohibetur à solito egressu, atq; ad interna reuersus fontis meatus obturat, & aquæ defectũ efficit. Ea deinde iterũ nudata, directos meatus agens spiritus, fontis uenas usqueadeò liberat, ut facile & ubertim scateat. Hanc causam Strabo non approbans, aliam adfert. Quòd sit credibile, ut uenæ aliquæ fontis, ab inundatione foris humectatæ laxentur, & aquis in obliquum magis effusionem præstẽt, ꝗ͂ per pristinum aluẽu in fontem redundãt. Deinde ut ait, Athenodorus, inspirationi & expirationi perquam simile uideť quod circa aquarũ accessus & recessus accedit, ut sint fluentes aquæ per alios meatus naturalem fluxum in terræ superficiem habentes: quorum meatuum orificia appellamus fontes. Rursus per alios meatus ad maris fundum contrahuntur, ipsumq; attollentes, ut inundet (quo momẽto expiratio fit) proprium alueum relinquunt. Mox ad eundem redeunt, cum & illud abit rursus. Quòd Posidonius ait, oceani motum syderis circuitum subire. Diurnum quidem, solis ortum & occasum, menstruum uerò, lunæ uarium lumen: annuum autem, solis conuersiones. Atque in singulos quidem dies ad lunæ conscensum uariat, quòque tempore illa unius signi magnitudine horizontem excedit, mare intumescere incipit, & in terras accedere, quoad ipsa medium cæli teneat. Rursus inclinante sidere, retrocedit paulatim, donec signo uno horizontẽ occiduũ excesserit, quo momento prorsus decrescit mare. Deinde in eadem constantia manet oceanus quousque luna sub occasum demersa, rursus sub terra unius signi interuallo ab horizonte distiterit. Quando eodem modo quo prius ascendit, donec sub tellure in imo cœli sit. Inde redit, donec ea in ortũ progressa uno signo ab horizonte abfuerit. tum enim consistit donec supra horizontem signi altitudine eleuetur luna. Atque ad hunc modum singulis id diebus ab æterno peragitur. Menstruus uerò motus ita fit: Intenduntur aquarum incrementa decrementáque, quoties soli iuncta aut cum plena lumine fuerit. Remittuntur dum æqua portione fuerit secta, & crescente ea & decrescente. Annuus ita fit: Circa utramque solis circumuersionem incrementa & decrementa intenduntur, circa æquinoctium utrunq; remittuntur

tuntur maxime. Istud fit perpetuo. Rursus autem, dum luna in tropicis signis uersatur, inæqualitas apparet accessus atq; recessus, tū celeritate tum multitudine inundationum. In æquinoctialibus & æqualitas est & ordo constantior. In cæteris medio inter hæc modo.

LIBRI QVARTI.

QVòd non omnium Gallorum una sit lingua aut reipublicæ forma. Quòd alpes à Ligustico mari initio sumpto usq; ad Rheni ostia procurrunt. Quòd Cemmenus mons, Pyrene monti ad rectos angulos est situs, longitudinem habens circiter stadia duo millia & definit prope Lugdunum urbem, uersus ortum. Qui à Pyrene & monte Cemmeno uersus Boream habitāt usq; ad Oceanum, Aquitani dicti, disterminantur à Lugdunensi Gallia Ligeri flumine.

Quòd uniuersa ferè Gallia fluminibus permeatur. Sunt autem tam apposite sita ea flumina, ut onera mercium ab oceano in mediterraneū & ab hoc uicissim in oceanum trāsferri possint, paucis quibusdam exceptis locis per quæ itinere terrestri portantur. Est autem Gallia hominibus abundatissima, & rerum ferax. Circa Narbonem uerò atq; ipsius oram maritimam usq; ad Cemmenos montes oleis consita est. Quæ ad septentrionem progreditur, ea paulatim ne uites quidem alere potest. Quòd Narbonensis Gallia parallelogrammi formam habeat, cuius opposita duo latera efficiunt, & mare quod meridiem uersus iacet, & mons Cemmenus ad alpes usq; Reliqua duo, Pyrene monte atq; alpibus constituūtur. Diuiditur autem Narbonensis regio ab Italia flumine Varo, ab Hispania, templo Pyreneæ Veneris. Et est quæ inter Aphrodysium & Vari fluminis ostia interiacet regio maritima, stad. duorum millium septingentorum. Quòd Massilia urbs Græca tanta fuerit temperantia & mediocritate, ut legem haberet ne dos maxima aureos centum, uestitus quinq; excederet. Et mulierum ornatus ut totidem esset aureorū. In oratione uerò ac philosophiæ studio eousq; exercuerunt sese, ut qui Romani disciplinarum amore tenebantur non Athenas sed Massiliam proficiscerent. Hæc urbs Phocensiū est colonia. Quòd inter Narbonem & Aphrodysij promontorium è Pyrene Rhusæna flumen exeat, iuxta quē lacus est, & ager subtus aquosus, paululū supra mare, salinis refertus. Is effossiles habet Cestrias pisces. Nam ubi quis duos aut tres foderit pedes, & in limosam aquam dimiserit fuscinam, piscē eximiæ magnitudinis fixum penetratq;. limo anguillarum instar alitur. Quòd inter Massiliam & Rhodani flu. ostia iacet campus à mari distans stadijs centum. tantus etiam diameter ipsius est, cum formā circuli habeat. Is ab euentu appellatur petrorsus, lapidibus qui manus implere possint plenissimus, sub quibus gramen exoritur quod pabuli ubertatem pecoribus suppeditat. In medio salsæ scatent aquæ salisq; uis magna. Dicit igitur Aristoteles lapides eos à terræ motibus quos brastos, id

est ebullientes appellant, in plana eiectos, ad cōcaua loca prolapsos fuisse. Posidonius uerò, cum lacus esset, cōgelatum cum fluctuatione in plures lapides dispersum fuisse, sicut fluuiatilem glaream & litoreos lapillos. Necesse enim est, ita congregatos lapides non per seipsos consistere uel ex humiditate compactos ingentibus è saxis per tot fragmenta disruptis, fuisse discretos. Quòd Salies inter Rhodanum & Druentiam amnes habitant, per quingenta stadia. Quòd Galatæ qui Cappadociæ adiacent Gallorum sint coloni. Quòd in Aquitania Galliæ quam habent Tarbelli, aurifodinæ sint præstantissimæ. nam in scrobibus paululum defossis, ad manus mensuram auri crustæ reperiuntur, paruæ interdum purgationis indigentes. In reliquis autem frusta & glebulæ, quæ & ipsæ non magnum habent opificium. Interior autem & montana pars, tellurem longe præstantiorem habet. Quòd uniuersa natio eorum hominum qui Galli nunc & Galatæ appellantur, Martis studio flagrante est animo, strenuóque & celeri ad conserenda prælia, magis tamen equestri pugna nobile, adeóque optimum hi equitatum Romanis suppeditant. Alioqui mente candida est & simplici, & ab improbis moribus abhorrente. Itaque ut ad bellum coëant, facile lacessuntur, utpote laborum osores, & faciliter item domantur subiunganturq́. Sunt autem Hispanis ob magnitudinem corporum robustiores, magis tamen qui oceanum accolunt. Cæterum bella gerentes, non multo tempore resistunt. Nam aduersus Romanos post Hispaniam belligerari cœperunt, priores tamen fuere subiugati. Hispani uerò non uniuersis uiribus sicut Galli, neque uno in loco depugnabant, sed in locis multis, inquê alijs alij, atque alio tempore. quapropter difficilius subdi potuerunt. Quòd è Gallis qui Belgæ uocantur fortissimi sunt, & in quindecim nationes diuisi. Habitant autem inter Rhenum & Ligerim scilicet ad oceanum domos habentes. Hi Germanis sunt uicini, ac reliqua uiuendi norma similes. Apud eos tanta est mulierum fœcunditas ut circiter triginta millia censeretur Belgarum multitudo qui arma ferre possent. Sagis uestiuntur, ac comas nutriunt, dormiunt humi, uescuntur carnibus & potu lactis. Eorum regio sues & oues alit. Pro tunicis gestant scissos cum manicis amictus, uix pudenda natésque uelantes. Lana quidem aspera, cæterum oblongis uillis, è qua hirsuta texunt sagula. Hanc uniuersæ Italiæ per mercatus suppeditant, quemadmodum etiam suilla salsamenta. Armatura, gladius longus à dextro latere suspensus. Clypeus oblongus, hastæ ad proportionem, & Meris peltæ quoddam genus. Est etiam illis sparo similis fustis, qui non è falarica sed è manu mittitur, certiorem ictum infligens quàm telum, quo potissimum ad aucupia utuntur. Sues in agris uersantur, proceritate, robore, celeritatéque præstantes. Periculum est ab ijs insueto cuipiam accedenti, non minus quàm à lupis.

Quòd apud omnes Celtas tria hominum genera passim sint in hono-

re, Bardi scilicet qui laudationibus rebúsque poëticis student: & Vates, qui sacrificiorum causarúmque naturalium curæ sunt dediti: & Druidæ, qui præter causarum naturalium studia etiam moralem philosophiam exercent. Hi omnium iustissimi censentur. Immortales animas esse, & mundum, asserunt, superaturos aliquando aquam & ignem. Simplicitati ipsorum atque animositati multum imprudentiæ & superbiæ coniunctum est, & ornamentorum studium ingens. Etenim aurum gestant, circa collum quidem torques, manibus autem & lacertis armillas. Principibus uestes sunt auro pictæ. Victores, intolerabiles sunt, deuicti uerò, attoniti.

Quòd in oceano ex aduerso ostiorum Ligeris fluminis insula est exigua non longe in pelago sita, in qua habitant Samnitum mulieres, Bacchi numine afflatæ, Deum placantes. Virum insulam ingredi fas non est. Mulieres traijcientes ex insula uiris miscentur, inde redeunt.

Quòd Galli omnes sint contentiosi, neque turpe putatur apud eos, uigentibus annis, adolescentes non parcere. Exercentur, ne sint crassi, neque uentre promisso. Quisquis iuuenis zonæ mensuram excedit, eum multari aiunt. Quòd magna pars Britanniæ maioris campestris sit & arbustis plena. habet & montes nonnullos. Est autem frumenti ferax tellus & pecorum. Item metallorum auri, argenti, & ferri. Pelles itidem & mancipia, canésque uenationi aptissimos hæc suppeditat. His canibus Galli etiam ad bella utuntur. Sunt autem Britanni statura procera, moribus autem simplicioribus ac barbaris magis quàm Galli. Vnde fit ut nonnulli ex ipsis abundantes lacte, ob imperitiam caseum non conficiant. Colendorum insuper hortorum & ruris operum imperiti sunt. Vrbes ipsorum, nemora sunt. Latissimos enim circos deiectis obstruunt arboribus, ubi constructis tugurijs & ipsi pariter & armenta, non multo tempore stabulantur. Aër ipsis magis pluuius quàm niuosus est. Per serenitates nebula ita multum temporis occupat, ut die tota tribus tantum aut quatuor horis circa meridiem ipsum aspiciant solem. Quòd diuus Cæsar in Britanniam bis traiecerit, nulla re magnifice gesta. Naues enim male sunt afflictæ, atque interiere permultæ, quòd undarum recessus per plenam lunam magnum incrementum accepisset. Victorijs illic duabus est potitus, traiectis solum duobus militum ordinibus, ac prædam reportauit immensam. Cæterum sub Augusto prorsus tributarij Romani sunt facti.

Quòd qui Hyberniam insulam colunt Britanni syluestres sunt, & Anthropophagi, herbarúmque manducones, defunctósque parentes edunt. Atque palam hi mulieribus miscētur, tum cæteris, tum matribus etiam.

Quòd Pytheas, quanquam nonnulla de Thule exponens, sit mentitus, traditionem tamen eam quæ ad mathematicam rationem attinet bene accommodauit. Dicit autem, mansuetorum fructuum & animalium aut nō feracem esse, aut raram. Incolas milio, alijsque holeribus & fructibus radicibusque

dicibusq́ alii. Frumentum illic exiguum nascitur. Quòd ex iisdem Liguriæ locis Alpes & Apenninus initium habent. Aiunt quoque, Liguriæ montes materiæ ligneæ adeò feraces esse, ut inueniantur arbores octo pedum crassitudine habentes diametrum, Montes hi prædalti sunt & abrupti. Quòd Ligures uino utantur apud se nato, picato, austeroq́. Frequens etiam apud eos lingurium est, quòd alij electrum appellant.

Quòd inter Ligures & Massiliam Salyes habitant, gens maritima, alpesq́ mari uicinas tenens. Aiunt maximam altitudinem illiorum montiũ stadiorum esse centum, ac totidem descensum. Quòd ex alpibus fluant Rhenus, Danubius, Padus, & Rhodanus. Quòd Padus, omnium totius Europæ fluminum, uno Danubio excepto, maximus in mare erumpit. Quòd circa Alpes & occiduam Italiæ partem, præter modum difficilis & præceps uia sit, ut quis uel pusillum labatur, periculum sit ne in profundissimas deferatur ualles. Quæ loca Cæsar ingenti sumptu instruxit & quantum licuit, fecit latiora. Sed & aliud paradoxum habet hæc regio. Tabulæ crystalli maximè è summis uerticibus abruptæ, prætereuntes interimere solebant. Quòd Strabo geographus sub Nerone floruit Romano imperatore. Quòd Alpes peculiaris cuiusdam formæ gignunt beluam, habitu quidem ad cerui staturam, collo duntaxat & uillis exceptis, quibus capro perquam est similis, ac sub mento carnis globum gerit palmi magnitudine, capillosum, crassitudinem caudæ pulli equini habentem. Quòd Polybius ait iuxta Aquileiam aurifodinas fuisse inuentas natura adeò excellenti, ut cum à superficie terræ ad duos pedes solum detraxeris, fossile confestim aurum inuenias, fossam autem nõ plusquam pedum esse quindecim. Aurum ipsum partim per se purum esse, fabæ aut lupini mole, octaua tantum parte decocta, partim pluscula indigere concoctione, alioqui ualde utile.

LIBRI QVINTI.

QVòd Italia olim dicta sit ea regio, quæ continet magna nunc Græcia dicta & Iapygia & sinu Posidoniate. Postmodum ob felicitatem nominis obtinuit, ut ad Varum usq́ flumen & sinum Adriaticum atque ad Alpes Italia appelletur. Quòd inferior Alpium pars curua sit & sinuosa, concauitates in Italiã uersas habens. Ipsius sinus partes mediæ ad Salassos existunt. Extrema conuersionem habent, hinc quidem usq́ ad sinus Adriatici ultimas oras, hinc uero ad maritimam Ligurum regionem Genuam usq́ emporium Ligusticum, quâ rupes Apennini Alpibus coniunguntur. Quòd è nostro mari solius Adriatici sinus maritima ora, similem oceano affectionem sustinet, inundationibus quotidie crescens & decrescẽs. Vnde campi illius maior pars marinis aquis plena stagnat, fossisq́ & aggeribus, sicut inferior Ægyptus, inædificata est

cata eſt partimq́ exiccatur, & ruſticorũ cultu fructuoſa eſt, partim nauigationibus eſt commoda. Vrbium aliæ inſularum modo cinguntur, aliæ quadam ex parte alluuntur. Quòd qui circa Rhauennam eſt aër puriſſimus ſit ac ſaluberrimus. Huius cauſa eſt tum maris inundationes, tum ipſius Padi alluuiones, quibus uniuerſa cœnoſitas expurgatur. Item in Alexandria fit, ubi Nili aſcenſus paludis tetrum odorem qui è cœno naſcitur propulſat. Quòd Rhauennæ paludes uites efficiant fertiliſſimas, cito matureſcentes. Cæterum annis quinque uetuſtate intereunt.

Quòd Adria urbs fuerit in intimo ſinu Adriatico, à qua mare ita ſit appellatum. fuit autem celeberrima quondam. Quòd poſt Timaum, qui in intimo ſinu eſt Adriæ, Iſtrorum litus eſt Polam uſque, cuius etiam meminit Callimachus; ἄταρ κείνων γλῶσσαις ἐνόμηνε πόλας, Eſt autẽ Colchorum ædificium. Et abſyrtides inſulæ Polæ adiacent. Quòd Liguria in ipſis Apennini montibus ſit ſita, inter Galliã & Hetruriam. Eſt autem petroſa & aſpera. Quòd Hetruriæ natio, pars Italiæ, initium ſumit à Liguriæ finibus uſq; ad flumen Tyberim. Hi ſuper mari habitantes campos tenent ab Apenninis mõtibus initium trahentes Ab hac mare quod adiacet Hetruſcum uocatur. Quòd ex Apenninis montibus Tyberis effluit & pluribus amnibus augetur, & partim per Hetruriam excurrens ipſam deinceps diſterminat, primum ab ea Vmbriam diuidens, poſtea Sabinos & Latinos qui Romæ uicini ſunt, uſq; ad oram maritimam. Adiacent quodammodo flumini et Hetruſcis iuxta latitudinem, at ſibi mutuo iuxta latitudinem locati ſunt. Tendunt ad eos Apennini montes qui iuxta Adriam ſunt. Quòd Latinorum regio inter oram maritimam, quæ eſt àb Hoſtia uſque ad Sinueſſam urbem & Sabinos, eſt ſita. Cæterum Hoſtia urbis Romæ nauale eſt, qua Tyberis in mare exit. Extenditur aũt in longum uſque ad Campaniam, & Samnites. Quòd Tyrrheni (Romani uocant Hetruſcos) appellati ſunt à Tyrrheno Atyos filio, eius qui è Lydia colonos in hanc regionẽ miſit. Cum enim Mæoniã fame premeret, Atys qui tũ imperabat, ab Hercule ex Omphale oriundus, alterũ è filijs Lydum nomine apud ſe retinere coactus eſt, à quo poſtmodum natio Lydia eſt appellata: alterum Tyrrhenum, cum magna parte populi dimittere. Is profectus hanc oram eſt ingreſſus, quæ de ſuo nomine Tyrrhenia fuit appellata. Quòd Hetruſci celebres extiterint, ac permulta geſſerint inſigniter, tum alia, tum quòd Gallos qui Romam ſub Camillo ceperant, circa Sabinos occurrentes, debellarint, & quam illi à Romanis uolentibus pecuniam acceperant, eam pro redemptione captiuorum ab inuitis extorſerunt. Quòd apud Homerum Theſſalia, Argos Pelaſgicum ſit appellata, inter eruptiones Penei & Thermopylas uſque ad Pindi montanum tractum, quod ijs locis imperarint Pelaſgi. Et Iouem Dodonæum Homerus appellat,

Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε πελασγικέ.
Rex ô Iuppiter Dodonææ Pelasgice.

Pleriq; etiam Epiroticas gẽtes, Pelaſgicas appellauere, tanquam illuc uſque Pelaſgorum imperium tenderet. Et habitantibus Troadem Cilicibus finitimos Homerus Pelaſgos appellat inquiens,
ἱππόθοος δ᾽ ἄγε φῦλα πελασγῶν ἐγχεσιμώρων.
Hippothous duxit ſæuos per tela Pelaſgos.

Quòd Pelaſgi ab Athenienſibus πελαργοί, id eſt ciconiæ fuerint appellati, quòd errones eſſent atq; more auium quò ſors uocaret huc atq; illuc cõmearent. Quòd longitudo Hetruriæ maxima, ab oppido Lunæ uſque ad Hoſtiam ſtadiorum eſt duorum millium quingentorum, latitudo per montana dimidio minor. Eſt autem Luna exiguum oppidum, portumquè habet maximum & pulcherrimum. Item fodinas habet lapidis uarij, albi, ſubglauci, è quo Romæ pauimenta atque templa ornantur pulcherrime. Græci hunc portum Lunæ appellant. Quòd à Luna Piſas uſque plura ſunt quàm quadringẽta ſtadia. Cæterum Piſæ à Piſanis Peloponneſi conditæ fuerunt. Hi ſub Neſtore militantes in reditu aberrarunt, atque has Piſas coudiderunt. Quòd Strabo uiderit ferrum quod ex Æthalia portatur, inſula Cyrno uicina. Id cum in eius inſulæ fornacibus coquitur, in maſſam compingi nequit, quare à fodictibus illico in terram portatur. Illud admiratione dignũ habet inſula. Inſuper hoc habet, ut exhauſta foſſionibus loca poſt tempus iterũ plena cernantur: ſicut de Rhodi palatamonibus & de Pari inſulæ marmore eſt proditum. Item de ſalibus apud Indos. Quòd Cyrnos inſula à Romanis dicta ſit Corſica, habitatur maligne, aſpera ſcilicet, & pluribus in locis non acceſſibilis prorſus. Vnde qui eius montes tenent, ex latrocinijs uitã degentes ipſas immanitate beluas ſuperãt. Qui ex ipſis cap ti in ſeruitutem trahuntur, aut uitam nõ tolerant, aut emptoribus ſunt inutiles. Longitudo inſulæ milliaria continet centum ſexaginta, latitudo ſeptuaginta. Sardiniæ longitudo, ſtadiorum eſt ducentorum uiginti, latitudo nonaginta ſex. Cæterum Sardinia partem terræ non exiguam habet aſperam, partem tamen profundam, fructuúmque & præcipuè tritici feracem. Porrò quæ loca apud eos ſunt fertilia, ea æſtate morbida ſunt & peſtilentiæ obnoxia.

Quòd in Sardinia naſcuntur arietes qui pro lana pilum caprinum habent, Muſmonas uocant incolæ. Horum ſe pellibus thoracis modo muniunt. In pugnis pelta utuntur & pugione. Quòd è Sardinia uſq; ad id quod aduerſus Africam eſt mare milliaria ſunt trecenta. Quòd in oppido Coſſarum Thynnorum ſpecula eſt. Thynnus enim non modo glandes uerum etiam purpuras ab exteriore mari initium ſumens uſq; ad Sardiniam, prope terram perſequitur. Quòd non longe à Roma lacus ſunt, piſcib. alendis optimi, è quibus typhe, papyrus & panicula Romam

usque portatur. Quòd Æneas Anchisæ è Troia Laurentum applicãs, propè Tyberis ostia paulum supra mare, circiter quatuor & uiginti stadia scilicet, ædificauit oppidum Albam. Aduẽtante autem Latino rege Aboriginum, qui tunc loca ubi nunc Roma est incolebant, inter ipsum atque Æneam societas inita aduersus uicinos Rutulos, qui per id tempus Ardæam tenebant. Distat autem ab Ardæa Roma stadijs centum quadraginta. Victor autem Æneam in affinitatem accepit. Inde rursus pugnam conferentibus Rutulis, Latinus cecidit. Ipsi ab Ænea subiugati sunt. Atque inde Æneas eius loci imperium adeptus, suos etiam Latinos appellauit. Post hæc annis quadringẽtis, Amulij ac fratris Numitoris facta memoriæ sunt prodita. Hi ab Ænea hoc modo descendere: Vterque ab Ascanij prognatis per successionem, Albæ regnum acceperunt. Cæterum iunior Amulius, natu mariore, supplantato, regnum inuaserat solus. Et cũ Numitori filius esset ac filia, filium quidẽ interuenandũ insidijs obtruncat, filiam uerò ut spem illi prolis interciperet, Vestæ sacerdotem constituit, seruandæ uirginitatis gratia. Hanc Rheam Syluiam uocant. Corruptam posteà deprehendens, gemellis partu editis, Syluiam quidem coniecit in carcerẽ frãtri gratiam tribuens, puellos uerò ritu patrio in Tyberim exposuit. Fabulantur itaque à Marte genitos, expositos autem à lupa lactante uisos esse, ac Faustulum quendam loci illius subulcum sublatos educasse, appellasseque alterum Romulum, Remum alterum. Hos ergo cum adoleuissent in Amulium eiúsque liberos impetum fecisse. Quibus extinctis, ac regno Numitori restituto, domum reuersos Romam condidisse, in locis, non quidem arbitrio delectis & idoneis, sed necessitate oblatis. Neque enim solum munitum, neque agrum circumiacentem condendæ ciuitati satis fertilem habebant, neque mortales ad habitandum abunde conuenientes. Qui enim ea loca tenebant, seorsim habitabant, urbis ædificandæ mœnibus propinqui, neque Albanorum imperiò subditi. Erant autem Collatia, Antennæ, Fidenæ, Lauinium, aliæqúe huius generis urbes, tunc quidem oppidula, nunc autem uici & priuata quorundam ædificia, stadijs triginta aut paulo pluribus à Roma distantia. Orta autem seditione, inter ædificanda mœnia, Remum occisum fuisse tradunt. Vrbe condita, Romulus mortales conuenas aggregat, sacrum quendam locum Asylum aperiens inter collem & Capitolium, quò perfugientes finitimos ciuitate donatos designat. Quibus cum connubia adipisci nequiret, Neptuno sacrum equestre uulgat certamen, quod etiamnum conficitur. Conuenientibus permultis, maxima ex parte Sabinis, edicit ut cœlibes cuncti uirgines eò profectas rapiant. Inde T. Tatius Curium rex iniuriam hanc armis uindicaturus, in regni societatem & ciuitatis cum Romulo conuenit. Cæso autem per dolum Tatio in urbe Lauinij, solus Romulus Quiritibus ita uolentibus imperium tenuit. Post hunc regnauit Numa Pompilius

lius, subditis ita iubentibus. Quòd ab Hostia Sinuessam usque ora maritima Latium dicitur, & in mediterranea tendit usque in Campaniam & Samnites. Est autem tota beata atque omnium rerum ferax, exceptis paucis quibusdam locis quæ palustria sunt & morbida. Quòd Hostia urbs sit maritima, ac propter limum quem Tyberis multis amnibus refertus aggregat, importuosa. Cæterum onustas naues è propinquo excipiunt ministrantes scaphæ, in quas onera transferuntur. Ad hunc modum sursum nauigatur Romam usque ab Hostia distantem stadijs centum quinquaginta. Quòd ex Hetruscis latrocinia in Græcos exercentibus, captos nõnullos Romanis dono remiserint Græci, incusatione simul adiuncta, quòd inique facerent, qui cum Græcorũ essent coloni, & in foro Castoris ac Polucis ædem locassent, quos seruatores suos esse crederent omnes, aduersus tamen ipsorum patriam prædones mitterent, atque id ita facerent, qui cæterorum mortalium essent legum obseruantissimi. Romani, hoc audito nuntio, prædones coërcuerunt. Quòd in Latio mons est instar insulæ mari & paludibus clausus. Circeium uocant. Habet etiam Circes templum, & ostenditur Vlyssis quædam patera, quapropter quæ de Circe fabulis produntur, illic perhibentur gesta fuisse. Quòd uia Appia à Roma Brundusium usque sit strata. Quòd prisci Romani satius putarint esse, ut uiri mœnibus essent propugnacula, quàm contrà. Quapropter Romam non pro arbitrio electionis, sed pro necessitate in loco condidere, qui posset opppugnari facile. Quòd Augustus Romanis sanxerit, ne altius septuaginta pedibus ædificarent, præuidẽs nimirum id quod erat euenturum. Quòd cum Græci in ædificijs fabricandis acuti maxime & solertes fuisse uideantur, cum pulchritudinem & munimentum ingeniose prospicerẽt, portúsque & agri feracitatem, Romani eos superarunt, tum stratis uiarum & aqueductibus, tum cloacis subterraneis ducendis. Quòd prisci alijs rebus maioribus ac necessarijs magis occupati, urbis pulchritudinem neglexere, sed posteri magnam huc curam adhibuerunt. Quòd Ancon Italiæ urbs Syracusanorum est ædificium, qui Dionysij tyrannidem non sustinentes, fugere. Hæc portum habet.

Quòd Romani Iunonem Cypram uocant, Cronon autem Saturnum.

Quòd Marsi & Peligni & Marrhucini & Feretani, circa Apenninum habitãtes pugnacissimi sint, ac persæpe uirtutem suam ostenderint, ac primum quidem, dum sub Romanis degere recusarunt, deinde quando cum ipsis militiæ societatem inierunt, postremo, cum & libertatem & ciuitatis communionem assequi uolentes repulsam passi desciuerunt. Vnde Marsicum bellum exarsit, quod ab ijs qui primi id cœperunt habuit nomen. Quo tempore Corfinium Pelignorum metropolim maritmam, communem uniuersis Italis ciuitatem designantes, eamque translato nomine Italiã appellantes, contra pop. Roman. totius belli propugnaculum receptacu-

 lumque

lumq́ꝫ constituerunt: eoq́ꝫ in loco COSS. atque imperatores creauere. Biennio itaque bellum protractum, donec à Romanis postulata impetrassent. Quòd regio Campaniæ felicitate omnes facile superet, eaque propter Opicis & Ausonijs frequenter bellorum causa extiterit. Metropolim habet Capuam, quam tanquam caput ita appellarunt. nam capen uocant caput. Tradunt regionem hanc ter in anno seri: bis quidem zæa, deinde panico. Quædam etiam loca eius regionis quater oleribus seminari. Hic phalernum uinum nascitur quod optimum habetur.

Quòd Cumæ Italiæ in hac Campania sitæ Græca ciuitas sit, Chalcidensium & Cumanorum antiquissimum ædificium. Hi inter se pepigere. ut horum quidē haberet nomen, illorū autem diceretur colonia. Quapropter etiamnum Cumæ appellantur, Chalcidensium tamen putatur colonia. Exercitus huius ductores fuere Hippocles Cumæus, & Megasthenes Chalcidensis. Quòd post urbem Cumarum uersus austrum, Misenum est promontorium, deinde Baiæ & aquę calidę, tum ad delicias, tum ad morbos sanandos commodissimæ. Vnde Romani baiam nutricem uocant, & baiulum: ob Baias, scilicet, qui locus est uoluptati ac delicijs aptissimus. Quòd Dicæarchiam urbem, Romanorum aliqui Annibalis bello frequentes habitare incipientes, mutato nomine appellarint Puteolos. Portum habet manufactum: super urbem statim Vulcani forum imminet, campus ardentibus inclusus supercilijs, quæ uelut à fornace exhalationes magno cum fremitu passim habent. Campus autem tracto sulphure est plenus. Quòd circa Cumas, signa quædam necromantiæ ostenduntur, de qua in fabulis Odysseæ mentio fit, ueluti Styx, Acherusia lacus, Acheron, & lauacra calida loco Phlegetontis. Est etiam occulta fossa illic, committentes inter se meatus habens & oraculum: ad quod aduenæ noctu ingrediuntur & redeunt, ut non absimile sit quod de Cimmerijs apud Homerum scribitur. Eadem in Neapoli uisuntur, quæ his locis est uicina. Quòd in Neapoli calida lauacra sint & sanitati & delicijs idonea, non inferiora ijs quæ apud Baias sunt, quamuis minora, multiq́ꝫ é Romanis quietem & otium sectantes, Neapolim secedunt.

Quòd supra Neapolim mons est (Vesuuium appellant) amœnissimis agris circumhabitatus, solo excepto cacumine. Id magna ex parte habet planitiem, fructum omnino nullum ferentem. Et cineres in prospectu habet, cauernosaqúe monstrat antra, combustis ex petris ut color indicat, utpote quas ignis arroserit. Quare coniectura est, plagam istam prioribus annis ardere solitam, ignis crateras habuisse, inde cessante materia fuisse extinctam. Forte hanc fertilitatis, quæ circa locum est, causam dixeris. Sic de Catana proditum est, eiectum ab Æteneis ignibus cinerem ea parte lætam uinetis tellurem effecisse. Habet enim pingue aliquid, & quæ igne excoquitur gleba, & quæ uberes affert fructus.

Ac dum pingui abũdat, ignis idonea fit materia, quemadmodum sulphureum omne. Deinde exhausto abundante succo, extincta atque in cinerem redacta, ad frugum procreationem apta redditur. Quòd ante Picentinum agrum, & Campaniam, ac sinum quem Craterem appellant, qui duobus promontorijs finitur Miseno & Athenæo, insulæ sunt exiguæ, Pithecusæ, Capreæ, Sirenussæ & Prochita. Quòd iuxta Pindari sententiam, totus locus à Cumis in Siciliam usque ignitus sit, & profundas quasdam in unum coeũtes cauernas habeat. Quapropter & Ætna & Liparenses insulæ & quæ Dicæarchiæ & Neapoli & Baijs adiacẽt loca, & Pithecusæ, talem habent naturam. Quòd Timæus tradit, collem quempiam insularum quæ circa Neapolim sunt, per terræmotum ignem eiectasse, & quantum inter ipsum atque mare fuerit in pelagus extrusisse, quodq́ telluris in cinerem esset redactũ euolasse in sublime, mox ubi stad. tribus per mare excurrisset, redijsse, eoq́ recursu insulam inundasse, ut ignis in ea extingueretur, ex hoc fragore qui continentẽ habitabant, è littore in Campaniam fugisse. Quòd Campanis ob loci felicitatem usuenerit, ut totidem malis fruerentur ac bonis. Nam eousque deliciarum prouecti sunt, ut ad gladiatorum paria depugnantium conuiuas ad cœnam inuitarent, eorum numerum pro cœnarum dignitate definientes. Cæterum ubi Hannibal in deditionẽ eos suscepisset, exercitum eius in Hyberna acceptum adeò uoluptatum illecebris effœminarunt, ut Hannibal dixerit, Victorem se periclitari ne hostilis præda fieret, qui milites uiros dedisset, mulieres reciperet. Eos postremum Romani in potestatem redactos, permultis calamitatibus afflixerunt. Quòd post Campaniam Picentinorum sit maritima natio. Hi coloni sunt Picenorum qui Adriam colunt, à Romanis in hunc sinum Posidoniatem deducti. Nunc sinus ipse Pæstanus nuncupatur: urbs quæ Posidonia prius, Pæstus uocatur, in medio sinu locata. Est autem morbosum oppidum ob circuniacentem fluuium atque paludes. Quòd iuxta Picentinos & Lucanos aqua sit, potui apta, in quam planta iniecta illico duratur in lapidem, seruato tamẽ pristino colore & figura.

LIBRI SEXTI.

Quòd ante sinum Posidoniatem Leucosia sit insula, nomen ab una è Sirenibus sortita, quo tempore ob Vlyssem in profundum se se abiecerunt. Quòd post sinum Posidoniatem uersus austrum alius sinus sit, ubi urbs Hela est, Phocensium ędificium. Nostra ætas Eleam dicit. Ex hac Parmenides & Zeno ducunt originem, homines Pythagorici. Erat olim bonis legib. instituta. Cęterum ob sterilis soli tenuitatẽ magnam rebus maritimis operam dare, & pisciũ condimenta, atque id genus alia præparare sunt coacti. Quòd totius Lucaniæ

nauigationis tractus stad. est 650. Ad Lucaniæ finem Draconis sacellum est, qui è comitibus Vlyssis extitit. de quo illud oraculum est uulgatum,

λάϊον ἀμφὶ δράκοντα πολύν ποτε λαὸν ὀλεῖσθαι.

Aduersus hanc Græci qui in Italia erant populi ducto exercitu, re male gesta à Lucanis deleti sunt, hoc oraculo decepti. Quòd Petelia Lucanorum metropolis Philoctetæ sit ædificium, quo tempore per seditionem è Meliboea profugit. Et alia itidem eodē in loco, Crimissa dicta. Quòd à Leucopetra quæ iuxta fretum est uersus boream ora maritima interuallo milliarium ducentorū à Brutijs incolitur. Hęc primum uocabatur Oenotria, postmodum Italia propriè cœpit appellari. Limites eius sunt à mari Hetrusco, Laus fluuius, à Siculo Metapontium. Quòd sinus Hipponiates in mari Tyrrheno, & Scyllaticus sinus in Siculo, intra se isthmū amplectuntur stad. centum sexaginta. Ambitus autem nauigationis Cherronesi stadiorum est duorum millium. Quòd Lucanorum regio inter duo maria sita est, quorum alterum Hetruscum, à Lao fluuio usque ad Silarum fluuium progreditur: Siculum uerò à Thurijs Metapontum usque. Per continentem uerò, è Samnitibus usq; ad isthmum qui inter Laum est fluuium & Thurios. Huius isthmi latitudo stadiorum est trecentorū. Supra hos uersus austrum habitant Brutij usque ad isthmum, occupantes Cherronesum quæ inter Hipponiatem & Scyllaticum sinum continetur. Brutios autem uocarunt Lucani, & significat hoc nomen fugitiuum. Nam prius Lucanorum serui fuere, & ab ijs adiutante Dionysio Siciliæ Tyranno transfugerunt. Quòd propè Laum uersus austrum Temese urbs sit, quæ postmodum fuit Tempsa appellata, cuius & Homerus meminit. Apud eam fodinæ sunt æris quæ hoc tempore defecerunt. Item sacellum, Polytæ Vlyssis socio dicatum, quem Barbarorum eius loci fraude trucidatum graues iras exercuisse ferunt, ut annuum tributum ab ipsis exigeret. Vnde prouerbium fuerit ortum, Cauendum esse, ne Temessæus ingruat genius. Dicitur etiam Tamasepera. Quidam aiunt non huius Temese Homerum meminisse.

Quòd post Temesen Cosentia sit Brutiorum metropolis. Et post ipsam Pandosia ualidum propugnaculum, tres habens uertices. Circunfluit Acheron fluuius. Hoc loco Molossorum rex Alexāder trucidatus fuit, Dodonæo oraculo deceptus, Acherontem atque Pandosiam cauere iubente, cum similis appellationis loca in Thesprotio agro monstrētur. Aliud pręterea oraculum decepit uirum,

πανδοσία τρικόλωνε πολύν ποτε λαὸν ὀλέσσεις.

Pandosia perdes populum quandoq; triuertex. Vbi incertum erat utrum hostium an suorū clades ostentaretur. Quòd uirgines à Messenijs Peloponnesi ad sacra Dianæ facienda missas nonnulli è Lacedæmonijs ipsisq; adeò Messenijs in itinere uiolarint. Eas Messenij qui miserant uindicaturi,

uiolatori-

uiolatoribus ipsis bellum intulerunt, deuictiq; in fugam pulsi sunt. Missa itaq; legato ad Delphos, Apollinem atq; Dianam incusarunt, q eiusmodi mercedem reciperent, pro allato Dijs subsidio, rogitantes quónam pacto ex ea calamitate seruarentur. Quibus respondit Apollo ut unà cum Chalcidēsibus Rhegiū cōmigrarent, & sorori gratias haberet. Non enim perijsse eos sed seruatos esse, neq; unà cum patria delendos esse, quę non multo post à Lacedæmonijs in captiuitatem esset trahenda. Illi autem paruerunt atq; unà cum Chalcidensibus Rhegium in Sicilia condiderunt.

Quòd Rhegium inde nomen habuerit, quòd Sicilia magnis terræ motibus à continente fuerit auulsa. Hanc coniecturam quis facile ex ijs sumet, quæ circa Ætnam aliásque Siciliæ partes, & Liparam ac circumiacentes insulas euenerunt. Item circa Pithecusas & quæ in aduerso continente sunt loca omnia, in quibus idem euenisse uerisimile est. Nunc sanè posteaquam fuere aperta orificia per quæ ignis respirat, & igniti lapides atq; aquæ emittuntur, raro fit ut freto adiacens terra, motibus concutiatur. At quo tempore omnes qui nunc in superficiem tendunt meatus occluderentur, in subterraneis concauitatibus ardentes ignes & spiritus, uehementes terræmotus efficiebant. Agitati itaque uentorum uiolentia loci cessere, ab scissiq́ue intra sese acceperunt quod utrinque alluebat, quodq; inter alias insulas iacebat mare. Nam Prochita & Pithecusæ de terra auulsæ partes sunt. Item Capriæ & Leucosia & Syrenussæ, & Oenotriæ. Porrò nonnullæ ex ipso pelago emerserunt, sicut pluribus in locis etiā hoc tempore constat euenisse. Nam quæ in medio iacent mari, è fundo in altum fuisse elatas credibilius est. Quæ uerò ante promontoria iacent & angusto freto sunt disiunctæ, inde auulsas fuisse, rationabilius uidetur. Cæterum Leucopetra Rhegio est australior. Et adhuc magis Herculeum promontorium. Ab hoc uersus ortum, septentrionalius est Zephyrium promontorium. Item Locri Epizephyrij, Locrorum iuxta Crissæum sinum habitantium coloni. Sunt autem è Rhegio usque ad Locros stadia sexcenta. Primi uerò hi Locri legibus scriptis sunt usi, & plurimum temporis rempublicam optimis institutis rexere. At Dionysius è Syracusis eiectus flagitiosissime omnium est abusus. Nam sponsalibus ornatas puellas, cubicula & thalamos irrumpens, prius quàm nupsissent, uitiabat. Formosas uerò & maturas uirgines in unum congregans, dimissas integris alis columbas in conuiuio, nudas in circuitu quæritare & captare iubebat, nonnullásque sandalia soluta calciantes partim superne, partim inferne sectari dicebant, decoris causa. Postremo pœnas dedit. Cum enim recuperaturus imperium in Siciliam redijsset, Locri cæso præsidio in libertatem sese uendicarunt, uxorémque eius & filias duas, ac iuniorem natu filium in potestatem suam redegerūt. Cum autem Dionysius ipse, & pro eo Tarentini multis eos precibus fatigarent ut corpora redderet, redemptione, quantam

uellent,

uellent, accepta, non reddiderunt, iramq; omnem in filias euomuere. Nam constupratas strangularunt, corpora deinde concremarunt, & ossa molendo detrita in mare dissipauerunt. Quòd Alex flumen Rheginum à Locrensi agro disterminat, in cuius ripis peculiare quiddam de cicadis accidit. Quæ enim in Locrorũ ripa uersantur sonantius strident alijs uox nulla contigit. Eius rei hanc esse causam suspicantur, quòd his umbrosa regio sit, ut roscidæ, cum sint alarum pelliculas pandant minimè, illis sole feruida, ut aridas ac ueluti corneas habeant, unde apte stridor emittit. Mediterraneã inter Rheginos & Locros Brutij habitant, in quib. optima pix & copiose nascitur. Quòd post Locros Sagra flu. labit. quo loco decẽ Locrorum millia unà cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centum triginta millium, marte collato, uicerũt. E qua historia natum est aduersus incredulos prouerbiũ, Veriora ijs quæ apud Sagrã acciderũt. Adduntinsuper, eo ipso die quo certamẽ initum est, huius belli euentũ in Olympijs nunciatum esse. Quòd post Sagram Caulonia sit, deinde Scylatiũ, Mnesthei Atheniensis ædificiũ, nunc Scylatium dicltur. Ab hoc sinus Scyleticus est dictus. Sequitur inde Crotoniatarũ regio, & Iapygum tria promõtoria. Deinde Lacinium, templum Iunonis ditissimum. Est autem sinus Crotoniatarum initium, istud promontorium & fluuius Æsarus, & urbs Croton. Cum Achiui à Deo oraculum accepissent ut Crotonem ædificarent, missus fuit Myscellus ut locum inspiceret. Hunc aiunt, cum cerneret tum ædificatam fuisse Sybarim, à flumine uicino cognomen habentem, præstantiorem iudicasse, eaq; propter ad oraculum reuersum, denuo rogasse nunquid hanc pro illa cõdere liceret: ac Deum respondisse (Erat autem gibbosus Miscellus)

μύσκελλε βραχύνωτε πάρεξ σέθεν ἄλλο ματεύων
κλάσματα θηρεύεις ὄρθον δ' ὅτι δῶτις ἐπαίνει.

Terga breuis Myscelle, tuo de pectore omitte
Cætera perquirens frustra, en uenaris iniqua.
At rectum quodcunq; datur tu laude probato.

Reuersum itaq; Crotonem condidisse, auxiliante etiam Archita qui Syracusas construxit, cum forte adnauigasset quo tempore Syracusas nauigare constituerunt. Crotonem prius Iapygas habitabant. Videturq; hæc ciuitas rem bellicam & athletarum insuper artem pulcherrime exercuisse. In uno itaq; certamine Olympiaco, septem uiri qui cæteros stadio superarunt Crotoniatæ omnes fuerunt. Iure itaq; dici uisum est, Qui Crotoniatarum postremus est, is reliquorum Græcorum primus est. Sed & Milo Crotoniata, Pythagorę discipulus, in Olympijs admiranda peregit certamina. Fama est columna quandoq; in philosophorum, cum quibus degebat, contubernio laborante ipsum subeuntem seruasse uniuersos, deinde sese subtraxisse. Eodem robore fretum, aiunt, cum profundam densamq;

per syl-

per syluam iter faceret, longè à tramite deuiasse. Vbi truncum ingentem adactis cuneis hiantem inueniens, insertis manibus pariter ac pedibus in fissuram eius penitus discindere conatum esse. Tantum autem solummodo ualuisse ut exilirent cunei, ligni uerò partes statim inter se coijsse, ac derelictum ipsum in eo laqueo à feris fuisse deuoratum. Quòd deinceps à Crotone stadijs ducentis Sybaris urbs sit, inter Crathidem & Sybaridem fluuios sita. Hæc ciuitas eò excellentiæ ac felicitatis excreuit, ut gentibus uicinis quatuor, urbibus autem uigintiquinque imperaret, & contra Crotonem trecentorum millium hominum exercitum duxerit. Quinquaginta stadiorum circulum implebant super Crathide domicilia habentes. Cæterum ob delicias & intemperantem luxuriam, uniuersa hac felicitate intra dies septuaginta exuti fuere. Nam urbe potiti, inducto flumine cuncta demerserunt, qui relicti fuerant pauci, in alium locum urbem transtulerunt, ac mutato nomine, à fonte quodam uicino, Thurios appellarunt.

Quòd Sybaris flumen equos qui ex eo biberint sternutamentis agitat, Crathis uerò homines in eo lotos candida & flaua cæsarie efficit, multisq; morbis medetur. Quòd Thurij à Lucanis in seruitutem tracti fuere. Romani uerò missis in eam urbem colonis mutato nomine Copias appellarunt. Quòd post Thurios Heraclea urbs sit, ac post ipsam, stadijs circiter quadraginta, Metapontus urbs à Pylijs qui unà cum Nestore exilio nauigarunt, condita. Hi ex agricultura tantum felicitatis sunt consecuti, ut Delphis donum obtulerint auream æstatem. Quòd è tribus lateribus Siciliæ maximum, inter Pelorum & Lilybæum iacēs gibbosum est, stadiorum existēs mille septingentorū uiginti. Reliqua duo caua sunt, è quibus id quod inter Pachinum & Pelorum iacet, minimum est, stadiorum existēs mille centum & triginta. Nauigatio in circuitu stadiorum est quater millium quadringentorum. A Lilybæo autem in Africam minimum interuallum stadiorum est mille quinquaginta. Quidam prospectus acuti, cum in speculam ascendisset, naues è portu Carthaginensium egredientes numero renuntiabat. Vrbes in hac sunt, ab orientali quidem latere Messana, septētrionalis maxime, deinde Tauromirium, mox Catana, Naxus, Megara, Syracusæ. Porrò Messana prius Zancle dicebatur, propter locorum scilicet curuedinem. Et Charybdis ante Messanam ostenditur non longè in freto iacens, profundum immensum, in quod inundationes freti mirum est quàm facile nauigia detrahant, magnas per circunductiones & uortices præcipitata. Quibus absorptis, & dissolutis naufragiorum fragmenta ad Taurominitanum litus attrahuntur, quod ab huiusmodi causa Coprian id est fimum appellant. Distat Messena à Rhegino uno urbe interuallo stadiorum sexaginta, à Columella uerò, multo minus. In ea natione Mamertini tantum inualuerūt, ut uinum quod illic est optimum, non Messenium sed Mamertinum appellaretur.

OO Quòd

Quòd Amphinomus & Anapias uiri pij, sublatis in humeros parentibus, ex Ætnæ incendio cũ ad Catiniam deuolueretur, ipsos seruarint. Cæterum autem Catanensiũ agri cineribus oppleti, aliquandiu illos affligunt magnopere, ac succedente tempore uitibus alijsq; fructibus fertilissimam terram efficiunt, ut reliquarum nulla uini nobilitate eis conferri possit. Adeoq; loca ipsa cinere permixta, radices producũt, inde pecudes tanta pinguedine exuberant, ut suffocentur nisi quarto quoque die sanguis ab auribus mittatur. Idem in Erythęa fit. Cæterum fluxus ille ad soliditatem permutatus, terram ad magnam profunditatem usque saxificat, ut pristinam superficiem detegere uolentibus lapides excindere sit necesse. Liquescente enim in ipsis crateribus petra, deinde sparsa, humore monte defluens super q; uerticem diffusus in limum nigrescit, mox duritiem assumens lapis molaris efficitur, eodem seruato colore quem defluens habebat, fitq; cinis è crematis lapidibus, quemadmodũ combustis ex lignis fieri solet. Sicut igitur ex lignorum cinere ruta fouetur, sic Ætnæum cinerem quandam affinitatem cum uitibus habere, est uerisimile. Quòd Miscellum & Archiam, Delphos petentes, ut de Colonia ducenda oraculum consulerent, Deus rogarit, utrum opes an sanitatem eligerēt, Miscellum itaq; sanitatē, Archiã opes elegisse, cõcessumq; alteri ut Syracusas, alteri ut Crotonē conderent. Atq; res ita euenit. Nam Crotonis salubritatem indicant tot uictoriæ Milonis in Olympijs, Syracusanorum uerò diuitias immensas, prouerbium quo dici solet, Ne decimam quidem partem Syracusanorum opum assequantur. Quòd Syracusanis quia uiri essent uirtute præstantissimi, obuenerit, ut sub tyrannis constituti reliquos tamen suæ ditioni subiugarent, ac libertatem adepti alios Barbarorum seruitute oppressos in libertatem uendicarent. Quòd Syracusanis initio bellum intulerint Sicani Siculiq; & Morgetes, & quotquot mediterraneam ac Morgantium habebant. Quòd Rhodanus flu. per lacum nõ magnum exiens undis eius non miscetur, sed de Alphæo flumine & Arethusa figmentũ, Item de Inacho fluuio quod è Pindo & Amphilochis & Acarnanis erumpēs, atq; Acheloi aquis sese miscēs in mare Argiuũ ingrediat, & de Inopo qui in Delo est, quod ex Nili fluentis feratur, & quę eius generis sunt ea fide indigna sunt, & impossibilia. Quòd Inachus fluuius in Amphilochis idem nomē habeat cum Argiuo. Fuit aũt ab Amphilocho ita dictus, qui & Argos urbem, Amphilochicum uocauit. Quòd Sicilia bellis Africis afflicta, paucos habeat cultores. Itaq; Romani hanc coluerunt, equorum gregem & armentorũ & seruos illic alentes. Hi serui per insulã latrocinia exercuerunt, pauci primum, deinde sub Euno qui seruile bellũ excitauit multis millib. Fuit etiam Romam nuper adductus è latronibus quispiam Siculus, qui se filium Ætnæ prædicabat, Serulus nomine. Is ubi sæpe singulari certamine cõgressus fuisset, postremo cum gladiatorum spectaculũ exhiberetur, in

sublimã

sublimi ad id compacto positus ędificio perinde ac in Ætna, cum derepente dissolutum unà concidisset, ipse in solutiles beluarum caueas ad hoc ipsum præparatas est præcipitatus. Quòd Siciliam olim Romæ horreũ, Romani appellarint. Quòd tanquam duæ arces Siciliæ sitæ sint Syracusæ & Erix. Inter quas media est Enna urbs. Quòd Ætnę loca superiora nuda sint & cinerosa, per hyemẽ uerò niuibus referta, inferiora, syuis & uarijs arborũ consitionibus partita. Montis huius cacumine uarias suscipiunt mutationes, uescentibus incendijs, nunc quidem in unum craterẽ igne collabente, nũc uerò diuisim effluente. Nunc ignei emittunt riui, nũc flãmæ fumosæúe fuligines. nũc ardẽtes exhalat lapides. Necesse aũt meatus subterraneos cum his pariter accidentib. uariari, atq; ora quandoq; esse plura secundum circumstantem superficiem. Quòd nonnulli in Ætnam cõscendere ausi, campũ uiderint calidissimum, cineribus oppletum. In medio collẽ qui & ipse cinerib. fuerit obsitus, è quo fumus rectus ascendit ad pedes usq; ducentos, cũ à uentis tranquillitas est. coniectasseq; fumũ illum esse & spiritum è cratere sublatum. Et historiæ quæ de Empedocle fertur meminerũt aliqui, quod ærea eius crepida, cum se in craterem dimitteret ui ignis eiecta, inuẽta sit. Deficere autem ignem quandoq; & spiritus, quoties materia deficiat, ratione nõ caret, non usque adeò tamen ut præ tanta uiolentia homini appropinquare liceat. Per noctem itaq; lucet, atq; è cacumine splendet, interdiu fumo & caligine obsidetur. Quòd Sicilia tota cauernosa sit, fluminibus atq; igne plena, sicut & mare Tyrrhenum Cumas usq;, & calidarum aquarum scaturigines habet. Ad Agrigentum uerò lacus sunt gustum maris habẽtes, naturam uerò diuersam. Iis enim quæ natalitia esse nõ solent, nullo pacto demergi contingit, quin lignorũ in morem superne fluitant. Itali ci sanè, crateres habent quosdam qui turbulentã exhalantem eiectant aquam, rursusq; in eundem sinum recipiũt. Spelunca penes Metaurum amplissimã intus habet fistulam per quam occultus elabitur amnis, magno sanè interuallo, deinde in superficiẽ emergit, quemadmodũ in Syria Orontes hiatum inter Apamiam & Antiochiã irrumpens (Charybdim hunc appellant) intra quadraginta rursum excurrit stadia. Eodem modo Tigris in Mesopotamia, & Nilus in Africa, paulũ ante fontes. Quæ uerò apud Stimphalum est aqua, ducentis sub terra stadijs delata in Argiuo deinde agro Erasinum effundit amnem. Penesq; Albiã Arcadiæ, aqua subtus terram impulsa, tarde postmodũ Eurotam & Alphęum emittit, ita ut quod uulgo fertur fabulosum quiddã fidem assequatur. Nam si quis coronas in commune aquam proiectas, utrique dictas cõmendauerit, prout dixerit uterq; proprio in flumine suam ostendit. Quòd Lipara potens fuerit, & quandoq; imperarit, Cnidiorum existẽs colonia, appellabatur antea Meligunis, atq; Delphici Apollinis oraculum suis primicijs multoties adornauit. Terrã fertilẽ habet, & magni prouẽtus aluminis effossio-

nis effossionem. Item aquas calidas, quemadmodū Sicilia, & ignes exhalantes. Inter hanc & Siciliam ea iacet quam Vulcano sacram uocant, saxosa tota & deserta & ignita, trifariamq; tanquam è tribus crateribus efflat, è quorū maximo laminas flāmæ eructant quæ magna ex parte meatum referunt. E longa uerò creditū est obseruatione, flāmas ipsas flatibus concitari tum hic tum in Ætna. Neq; id ratione caret. Vēti enim è marinis exhalationibus originē ducentes, generantur atq; nutriuntur. Atq; adeò de cognata materia accidenteq; accensus ignis, spectatores ipsos mirari non finit alio quodāmodo talia fieri. Ex tribus craterib. illis unū partim effluxisse, aiūt, alios durare. Maximo labrum rotundum esse ad stadia quinq;, paulatimq; contrahi ad pedum 50. diametrū, à quo profunditas usq; ad mare stadij unius spacio sit, sicut in uentorū quiete intueri liceat. Igitur si spiraturus sit auster, nebulosam circa insulam caliginem effundi, adeò ut à longe Sicilia uideri non possit. Borea flante, flammas puras ex eo quem dixi cratere attolli altius ac maiores emitti strepitus. Zephyrum aūt medium quendam ordinem tenere. Reliquos crateres eiusdem generis esse, exhalationum uerò minores impetus habere. Cæterū ex fragorum differentia & loci è quo exhalationes & flammæ ac fumus inchoant, usque in tertium etiam diem annotari posse qui uentus sit spiraturus. Quare ubi uentorum fuerit tranquillitas, è Liparitanis aliquos futurum uentum prædicere, neq; falli. Qua ex re quod à poëta fabulosissimum dici uisum est, haud inaniter dictū apparet, sed occultam ueritatis insinuationem esse, cum dicat Æolum uentorum esse custodem. Quòd Æoli insulæ septem sint, Lipara, Thermessa, Strongile, Didyme, Ericusa, Phœnicusa, Euonymos, è quib. Strongile à rotunditate figuræ appellata fuit, flammarū ui minor, lumine cæteras superans. In hac Æoli domiciliū fuisse aiunt. Ericusa, & Phœnicusa ab arbustis appellatę fuere, atq; ad pascua sola seruabant. Euonymos in pelago disiita est ac deserta. Multoties sanè per maris hisce insulis propinqui superficiem, flammæ excurrere conspectæ sunt, cum è profundis concauitatibus recluso quopiam meatu ignis ad exteriora uiolenter erupisset. Posidonius ait, æstiuo solstitio aurora lucescente inter Hieram & Euonymam pelagus mirum in modum in altum cōscendere uisum esse, & aliquo tempore mansisse assiduis flatibus erectum, deinde desijsse. Quosdam uerò illuc adnauigareausos, exanimatos pisces fluctibus agitari uidisse, alios uerò uapore & odore tetro perculsos, fugam arripuisse. Pluribus dieb. post uisum fuisse cœnum mari supernatans, multisq; ex locis flammas & fumum atq; caliginem erumpentes. Postremo congelatum fuisse, & molaribus lapidibus similem glaciem extitisse. Quòd Iapygiam Græci Mesapiam uocant, Cherronesum existentem. Est autem in duas partes diuisa, quarum alteram Salentini habent, alteram Calabri. Supra hos ad boream Peucatij sunt & Apuli. Cæterum Mesapia peninsulæ formam habens, à

Brundu-

Brundusio atq; ab ortu Tarentũ usq; uersus occasum isthmum habet stadiorum trecentorum decem. Quòd bello Messonio contracto, qui è Lacedæmonijs non militauerãt, pro seruis habiti atq; Elotæ dicti fuerint. Eadem militia durante, quotquot nati fuerant pueri Parthenias uocabãt, cuius appellationis hæc fuit causa. Cum enim longo tempore bellum traheretur Lacedæmonijs Messenam obsidentibus, ab exercitu dimissi sunt qui iuuenta fuere florentissimi, iussiq; ut cuncti uirginibus cunctis miscerentur. Ex hac occasione Partheniæ nomen acceperunt. Hanc itaq; ignominiam non ferentes (erant autem permulti) popularibus insidias struxerunt, Phalantum ducem habentes, qui unus ex ipsorũ erat numero. Conuenerat autem, ut in Hyacinthiorum celebritate cum certamen conficeretur, quãdo Phalantus pileum capiti imponeret, fieret insultus. Ea res cum in ipso certamine patefacta esset, præco in mediũ procedens iussit ne Phalantus pileum imponeret. Quo facto coniurati intelligentes se deprehensos esse, partim fugiũt partim suppliciter aduentãt. Itaq; bene sperare iussi in uincucula conijciuntur. Phalantus uerò ad Apollinem de Colonia ducenda consulturus mittitur, cui Deus ita respondit,

σατύριον τοι ἔδωκα ταράντά τε πίονα δῆμον
οἰκῆσαι, καὶ πῆμ' ἰαπύγεσσι γενέσθαι.

Satyreum & pinguem populum tibi trado Tarenti
Incolere & late cædem per Iapygas ædes.

Vnà igitur cum Phalanto Partheniæ profecti Tarentum condiderunt, eamq; ab Heroë quodam ita nominarunt. Quòd Tarentini rem suam ciuilem populari potestate gerentes, amplissimi aliquando fuere. Pythagoricam quoque philosophiam amplexati, Architam philosophũ principem urbis designarũt. Is multo tempore imperauit. Inde illecebrosæ inualuere deliciæ ac pessimus reipublicæ status, adeò ut plura festa publica apud eos agerentur quàm essent reliqui dies totius anni, & hospites ac peregrinos principes uocarent in urbem, quib. ne ipsis rectè parebant: ueluti Alexandrum Epirotam contra Menapios, & Pyrrhum: & è Lacedæmonijs nonnullos. Sub Hannibale quoque Carthaginensibus se iunxerunt, quapropter à Romanis postea debellati depressi fuerunt. Quòd Iapygum regio, miris modis urbi idonea est. Cum enim in superficie aspera uideatur, ubi aratris scinditur, altioris fertilitatis glebas reperies. Et quanquam aquarum indiga sit, pascua tamen læta suppeditat, & arboribus referta spectatur. Hæc tota regio copiosa aliquando hominum multitudine floruit, ac tredecim habuit urbes. Nunc præter Tarentum & Brundusium, cætera exigua sunt oppida, adeò ipsorum uires sunt absumptæ.
Hoc in loco extat Scopulus quem ultimam Iapygiam uocant, multus in pelagus ac ortum hybernum procumbens, ac paulatim conuertens se ad Lacinium promontorium Magnæ olim Græciæ dictæ, à Pythagoræ scili

cet quæ illic erat frequentia. Aduersus hoc ab occasu se attollit, atque ad ipsum, sinus Tarētini os claudit. Ad quem modum Ceraunia ad hoc ipsum Claudunt sinum Ionium. Interuallum ab hoc sinu ad montes Ceraunios atque Lacinium stad. est septingentorum E Tarento Brundusium usque nauigationis circuitio ad Barctum oppidulum, stadiorum est sexcentorum, nunc Barin appellant. Hinc ad Leuca, stad. sunt octingenta, & hoc exiguum oppidum est, in quo fons ostenditur fœtidam aquam habens. E Leucis ad Hidruntem exiguam urbem stadia sunt centum quinquaginta. Hinc Brundusium stadia quadraginta. Totidem ad Sasonem insulam quæ interualli quod inter Ceraunia Epiri & Brundusium iacet, media sita est. Quòd è Bruđusio uia Tarentum, id est, isthmus stadiorum est ducentorum, disterminans terram quam Messapiam et Iapygiam & Calabriam & Salentinum communi appellatione uocant: ea peninsula est.

Quòd Brundusium portus commoditate excellat. Multi namque portus uno ore includūtur, qui nulla fluctuum agitatione turbantur, sinubus intro inclusis, ut forma ipsa ceruicornibus simillima fit. Vnde & nomen est inditum. Locus enim unà cum urbe, ceruino capiti maxime comparari potest. Ac lingua Messapiorum Brundusium cerui caput nominatur. Sunt autem è Roma Brundusium milliaria trecenta sexaginta.

Quòd è Brūdusio in ripam transmarinam duplex est nauigatio, alteram ad Ceraunia & Epirum: Altera Dyrrachium quę maior est quàm prior. est enim stadiorum quatuor millium octuaginta. Vtraque harum supra modum frequens est, quòd urbs ipsa cōmodè sita sit tum ad Illyricas gentes tum ad Macedones. Quòd olim Argirohippium dicta fuerit, quæ deinde Argyrippa ac postremo Harpi sit uocata, Diomedis ædificium.

Quòd in Samnio circa collem quendam ostenduntur basilicæ duę, altera quidem Calchantis in summo uertice collis, sacrificāt illi nigrum arietem oracula petituri, & pelli indormiunt. Altera Podalyrij, in ima radice montis posita, abest à mari stadijs circiter 100. Locū hunc Drion appellant. Ante sinum, ad trecenta stadia procumbens, in pelagus protenditur promontorium (Garganum appellant) cui adiacent Diomedeæ insulæ. De Diomede uariat historia. Alij aiunt à suis accersitum Argis obijsse. Alij uerò illic in Harpis eum decessisse tradunt. Nonnulli quod in una ex insulis de suo nomine appellatis, euanuerit. Veneti apud se in Deorum numerum sublatum fuisse affirmant. Quòd Italia tutam habitationem præbeat, instar insulæ mari circundata, atque uno in loco alpium ingentibus præcipitijs, tanquam ualidissimis muris circumuallata.

Quòd Strabo sub Tyberio Cæsare, eiusque liberis
Druso & Germanico floruerit.

QVòd à sinu Adriatico usq; ad Istrum stadia sunt mille. Quòd Germani à Gallica gente pusillum differant, feritatis abundantia & corporum proceritate atque flauitie. In cæteris sint similes & forma & moribus, quamobrem à Romanis Germani fuerunt appellati, quod fratrem significat legitimum. Quòd Marsi & Sicambri gentes sunt Germanicæ ad occasum sitæ. Quòd in Germaniæ tractu Hercinia sylua sit circa Sueuos nationem maximam. Quòd populi qui Germanis septentrionales magis sunt in curribus uitam degũt & pastoralem, atq; ex uno loco in alium facile migrant, quia thesauros nõ reponunt. Quòd Drusus Tyberij filius bellum gerẽs atq; re bene gesta prope Rhenum oppetijt. Quòd Rhenus ab Albi fluuio distat stadiorum tribus millibus, rectà proficiscenti. Quòd sylua Hercinia proceris arboribus frequẽs sit, & munitissimis in locis ingentem ambitum admittit. In medio sita regio est, quę pulcherrime habitari potest. Nec longe ab hac distant Istri ac Rheni fontes, & lacus inter utrunq; interiacens, & de Rheno effusæ paludes. Habetq; lacus ipse ambitũ stadiorum trecentorũ. Est aũt australior hic lacus q̃ sint uel Istri fontes uel ipsa sylua Hercinia, ut necesse è Gallia ad syluam Herciniam proficiscẽti, prius lacũ hunc traijcere, mox Istrum. Postea per faciliora loca montanasq; planities ad Herciniam sunt accessus. Quòd alia etiam in ijsdem Sueuis sylua, Gabreta nomine, ingens iaceat, ultra quã Hercinia est, quæ & ipsa ab istis tenetur. Quòd Cimbri appellantur Germani iuxta oceanũ habitantes, hi usq; ad Mæotin aliquando militiã egerũt. Ab his qui Bosphorũ incolunt Cimmerij uidentur nomen traxisse, quorũ etiã Homerus meminit, Nam Græci nõ sine soloecismo hoc nomẽ ita efferunt. Quòd Cimbrorũ uxoribus in militari societate coniunctis, consequentes nonnullę diuinationis peritæ sacerdotes adhærebant. Quibus canus capillus erat, alba uestis, lintea è carbaso subter tunicam fibulis annexa, æreis incinctę zonis, pedes nudæ, captiuis per castra strictis occurrebãt ensibus, quos humi sternentes ad æreum craterem protrahebant, uiginti amphorarũ capacẽ. Habebant & pulpitum quo agiliter cõscenso tollentes in sublime captiuũ, super lebete iugulabãt. Tum profuso in craterẽ sanguine, inde, dum stillaret uaticinium edebant. Aliæ scisso uentre intestina speculabant, suis uictoriam acclamitantes. In ipsis uerò certaminibus, extentas ad carrorũ uelamina pelles tantis ictibus pulsabãt ut ingenti cum horrore fragor efficeretur. Quòd ueteres Græci Mysos & Getas qui Istrum accolunt Thraces opinati sunt. Item colonos Mysorum Thraciæ, eos qui in Asia inter Phrygas & Lydos & Troianos habitant. Et ipsi insuper Phryges Thracum genus sunt, Briges dicti, quemadmodum & Mygdones & Bebryces & Medobithyni & Bithy-

ni & Thyni & Mariandyni. Sed hi omnes Europam deseruere prorsus, præter Mysos, quorum etiam Homerus meminit. sunt enim nonnulli è Thracibus illis & Mysis quià carnium esu & nuptijs ob religionem abstinẽt, quos appellat ipse inclytos equorũ mulsores, Lactophagos, ἀβίους, id est cælibem & absque mulieribus uitam ducentes. fit autem ut cum pauperes hi sint, iustissimam uitam agãt. Est itaque uerisimile Zamolxin posterioribus seculis persuasisse Getis, ut Pythagoricam uitam ducerent, quòd eos ad philosophiam promptos deprehendisset. Quòd Pontus qui nunc Euxinus dicitur, prius axinos, id est, inhospitalis fuerit dictus, quod populi qui tum illum accolebant feri essent, & qui Tauricam colebant, hospites mactare soliti essent. Quòd Scythæ omnia communia habere consueuerint, etiam mulieres ipsas, præter gladium solum et poculum. Cum autem sint ἄβιοι instissimi etiam sunt. Nam iniustitia ob pecuniæ possessionem & contractus fieri solet. Veteres autem Scythæ erant pauperes. Testatur idem Homerus. Item Herodotus de Scytharum rege scribens, aduersus quem Darius Persarum rex duxit exercitum, & de frugalitate ipsorum ac simplicitate. Et Dromachetes rex Getarum, cum Lysimachum Macedonum ducem, qui cum Alexandro quandoque militauerat aduersus se bellum gerentem uiuum cepisset, ubi suam gentisque suæ monstrasset inopiam, impune dimisit, illud addens: Non inferendum fuisse bellum hominibus qui talem paupertatem exercerent, sed ijs utendũ ut amicis. Quòd bifariam diuisa ea terra quæ inter Pontum Euxinũ & Germanos iacet, quæ ad ortum & pontum Euxinum sita est, eam Getæ habitãt. Ad occasum uerò Daci & Dani. Vnde etiamnum apud Athenienses seruorum nomen frequentatur. Quòd partem Istri fluuij superiorem uersus fontem & usque ad Cataractas, antiqui Danubium appellabant, quæ plurima per Dacos fertur: inferiorem uerò partem usque ad Pontum ac præter Getas uocabaut Istrum. Habent autem Daci eandem linguam cum Getis. Quòd inter mare ponticum ab Istro ad Tyram fluuium Getarum solitudo pertenditur, plana tota atque aquarum indiga. Quo in campo Darius Histaspi filius destitutus, quãdo traiecto Istro aduersus Scythas expeditionem suscepit, maximo in periculo fuit ne cum toto exercitu siti deleretur. Quòd à Peuce quæ insula est, ostijs Istri cõprehensa, usque ad Tyræ eruptionem stadia sunt septingenta. At ab ostio Istri quod Sacrum appellatur, & maxime australe est, usque ad id quod maxime septentrionale est ostium, stad. sunt trecenta. Est aũt hæc basis ipsius Peuces insulæ triangularem figuram habentis. Quòd Leuca insula à Peuce uersus ortum stad. quingentis distat, in pelagus educta, sacra Achilli.

Quòd deinde Borysthenes sit fluuius mox ad septentrionem & ortum Hypanis flu. à Tyra flumine, ante hos Borysthenes insula. Cæte-

rum

rum sursum nauiganti Borysthenem ad stadia ducenta, eiusdem nominis urbs offertur alioqui Olbia dicta, amplum sané emporium condidere Milesij. Inter Istrum fluuium & Borysthenem prima occurrit Getarum solitudo, deinde Tyragetæ, mox Iazyges Sarmatæ, & Basilæi appellati Scythæ. Quòd uniuersus aquilonaris tractus à Germania usque ad mare Caspium, campestris est regio, quę ad nostram utique cognitionem peruenit. Quòd Roxoani circa Mæotim habitantes bellum gesserint aduersus Mithridatis Eupatoris duces, imperatorem habentes Tasium.

Quòd Borysthenes fluuius ostia in intimo recessu Tamyraci sinus iaceant. Itemque Borysthenes insula. At Carcinites fluuius in secessu erumpit sinus eodem nomine dicti. Inter hos duos sinus Tauroscythia continetur, peninsulæ forma, huius pars australis rectum litus est, cursum Achillis appellant. Quòd circa Mæotin loca præ magno frigore asinos non gignant. Est enim animal istud rigoris impatiens. Boues autem alij absque cornibus nascuntur, alijs amputantur, hęc enim pars à gelu olæditur maxime. Equi pusilli apud eos nascuntur, pecudes magnæ. Traiectus autem Bosphori é Panticapæo ad Phanagoriam plaustris deambulatur, adeò ut tota uia cœnum efficiatur. Et fossiles illic sunt pisces, qui in glacie destituti ligonibus effodiuntur, præcipué Antacæi delphinis magnitudine ęquales. Vitis per hyemem defoditur. Æstus per æstatem ingens est, forte quia corpora illic insueta sunt, aut quia nullæ spirant auræ, aut quia crassitudo aëris plus caloris concipit, quemadmodum in nubibus solis agunt radij.

Quòd post Borysthenis insulam ad ortum in continente nudus locus est, quem Achillis Sacrū lucum appellant, deinde Achillis cursus, & in mare porrecta Corronesus. Est enim ad ortum fascia quædam in stadia mille producta, latitudine maxima stadiorum duûm: minima, iugerum quaternûm, distans à continente quæ utrinque ceruici huic adiacet, stadijs per mare sexaginta, harenosa, aquam tantum fossilem habens. In media hac, isthmi collum est circiter stadia quadraginta. Terminatur uerò ad promontorium quod Tamyracen appellant, & stationem habet. Post illud sinus est Carcinites, magnitudine non modica, tendens in aquilonem ad stadia circiter duo millia, usque ad ipsum sinus recessum. Hunc sinū eodem quo promontorium nomine Tamyracen appellāt. Hic isthmus ille est, qui lacūm putrem uocatum, à mari separat, stadiorum quadraginta, facitque Tauricam & Scythicam appellatam Cherronesum. Alij trecentorum sexaginta stadiorum isthmi latitudinem esse dicūt. Porrò Sapra lacus stadiorum quatuor esse dicitur. Est autem pars Mæotidis uersus occasum, magnoque illius ore clauditur, paludosa uehementer & uix nauiculis subtilibus nauigari potest. Nam uenti cœnum facile detegunt, inde rursus opplent, adeò ut paludes ipsæ maioribus cimbis non sint peruiæ, sed illic detineantur.

Quòd Cherronesus urbs in Taurica, quæ antea proprijs legib. uiuebat, à Barbaris

à Barbaris postmodum direpta eò necessitatis adducta sit, ut Eupatorem Mithridatem præsulem sibi deligeret, aduersus Barbaros qui supra isthmum usque ad Borysthenem atque Adriam loca tenent, bella gesturum, quę aduersus Romanos præludia parabantur. Ille igitur cum per has spes lubens exercitum in Cherronesum misisset, Scythis bellum intulit, eósque subiugauit, ac Bosphoro potitus est, ultrò accepta eius loci ditione à Pirisa de qui eum tunc obtinebat. Ex eo tempore Cherronesitarum ciuitas in hunc usque diem Bosphoranis regulis est subiecta. Quòd post pactorum portum in Taurica, qui uersus occasum ac boream iacet, Tauricum litus sequitur à Ponto Euxino uersus austrum, longitudinem habens stadiorum mille, asperum, montanum, & aquilonibus procellosum. Sita est urbs Theodosia in Bosphoro. Cæterum in medio huius litoris promontorium est quod arietis frontem appellant, ex aduerso Paphlagonię & Carambidos promontorij. Inter Carambin & Arietis frontem interuallum stadiorum habet duo millia quingenta. A Theodosia Panticapæum usque Bosphoritanorum metropolim regio tota agrum habet feracem, præcipuè tritici, stadia continens quingenta triginta. Vrbs Panticapæa in ore lacus Mæotidis est sita. Panticapæum autem collis est in circulum habitatus ad stadia uiginti, Milesiorum ædificium.

Quòd duo ostia Tanais inter se distant stadijs sexaginta, quo loco urbs est eodem nomine cum fluuio, Emporium Barbarorum maximum, post Panticapæum tamen. A Panticapæo uersus boream ad stadia uiginti sursum pergenti, Myrmecium est oppidum exiguum. Deinde Parthenium uicus stadijs à Myrmecio quadraginta, à Panticapæo uerò sexaginta. Iuxta Panticapæum, fretum, id est Bosphori traiectus, stadiorum est septuaginta, à Parthenio uerò, quo loco angustissimum est, stadiorum uiginti. Habet autem illic oppositum in Asia uicum, Achilleum nomine. Ex hoc loco longitudo lacus ad Tanaim urbem & insulam stadiorum est duorū millium ducentorum. Hunc numerum paulò excedit præter Asiam ad dextram partem nauigatio. Ad sinistram uerò & iuxta Europam, septem millia proxime excedit, ut totius lacus ambitus stadiorum ferè sit octo millium. Huius pars quæ in Europam uergit, deserta est, quæ ad ortum, habitatur. Cæterum Taurica Cherronesus & magnitudine & figura Peloponneso est similis. Magnam eius partem usque ad isthmum scilicet ac sinum Carciniten, Tauri colebāt, gens Scythica, appellabaturq; olim regio hæc uniuersa, & ferè quæ extra isthmum est usque ad Boristhenem, parua Scythia. Huius Tauricæ Cherronesi, præter mōtanam oram maritimam usq; ad Theodosiam, reliqua pars tota campestris est & fertilis, in primis autem frumenti. Vbicunque itaque fossore forte proscissa est, triginta reddit. Hi tributum pendebant Mithridati Eupatori. Ex his locis ad Græcos commeatus frumentarios extitisse aiunt. Et Leuconem traditum est

Athenien-

Atheniensibus misisse modiorum frumenti myriadas quindecim. Quando autem qui supra eos habitant pastores sunt omnes, hi peculiariter agricolæ nominabantur. Quòd Scythicæ & Sarmaticæ gentis peculiaris mos sit, equos castrare, ut mansuetiores ad parendum fiant. Sunt enim parui, ac celeres admodum & rebelles. Quòd in Scythia aquilæ non nascantur. Inter quadrupedia belua est quam colon appellant, magnitudine inter ceruum & arietem, copore albicāte, eximiæ supra hos leuitatis ad cursum, naribus potans ad caput trahit complures ad dies seruans, ut per currentes aquis agros facile pabulū carpat. Huius generis uniuersa extra Danubium regio est, in medio Rheni, & Tanaidis spacio iacens; quæ ab Istro fluuio incipit, & mari Pontico terminatur.

Quòd quodammodo ad Istrum fluuium paralleli sint Illyrici & Pæonici ac Thracij montes, iuxta unam lineam ferè iacentes, ab Adria ad Pontum usque porrectam. Huic lineæ ad septentrionē iacent, quę inter Istrum fluuium & montes sunt sita loca. Ad austrum uerò, Græcia & continentes Barbaræ nationes usque ad ipsos montes. Iuxta Pontum itaque, Æmus mons est, cęteros eius loci magnitudine altitudinéque superans facile, mediam diuidens Thraciam. Ad Adriaticum uerò, tota fere Ardea. Media iacet Pæonia quæ & ipsa tota edita est. Ex huius lateribus, uersus Thraciam quidem Rhodope, propinquus, & sublimis admodum mons post Æmū. Altera ex parte ad septentrionem, ora Illyrica & Angariatarum regio & Dardanica. Alpes autem usque ad Iapodas excurrunt, gentem Gallicam & Illyricam: Ocra uerò humillima est alpium pars, quæ ex Rhetica usque ad Iapodas porriguntur. Inde montes rursus attolluntur, iuxta Iapodas uocanturq́ Albia. Inter Ocram & Albia iuxta lineam rectam in Istria montes sunt Caruanga uocati. Porrrò Bebia, adhuc magis uersus ortum sunt quàm Albia, ita ut in quinto climate hi montes sint iuxta rectam ferè lineam locati, Ocra, Caruanga, Albia, Bebia. Inde montes superioris Mysiæ. Mox Æmus Thracius usque ad Pontum Euxinum. Recta itaque linea iuxta hos montes eiecta Istro ferè ex æquo adiacet. Quòd litoris Illyrici initium Istria est, Carnis & Italiæ continua. Sunt autem ab intimo sinu Adriæ usque ad Polam urbem stadia octingenta, ac totidem Anconem usq́ Italiæ urbem. Cæterum Istriæ circuitio tota usq́ ad Albios montes, stadiorum est mille trecentorū. Deinceps est Iapodum cursus, stadiorum mille. Quòd Iapodes ad Albium montem sint siti, qui ultimus est alpium & altissimus. tendunt hinc ad Pannonas usque & Istrum, hinc ad Adriam. Sunt autem Stigmatici quemadmodū Thraces & Illyrici cæteri. Quòd post Iapodum nauigationem Liburnica est circuitio, stadia habēs mille quingenta. Huic insulæ adiacēt quadraginta numero. Et ante Iapodas insula iacet, Cyrectica. Ante Istros, Absyrtides insulę sunt, q̃ loco Medeam Absyrtum fratrē necasse aiunt. Præterea Tragurium & Pharos

ante

ante Liburniam iacent, insignes insulæ. Item Iassa insula. Quòd Dalmatis peculiaris mos sit, per octenniū ab inquilinis tributa exigere, Et q̄d numismate nullo utantur, id ipsis inter eius litoris accolas rursus peculiare est, cum cæteris autem Barbaris permultis, commune. Quòd mons Adrius mediam Dalmatiā diuidit, hinc uersus mare, illinc uersus terram. Post hunc Naro fluuius est, & ante hunc Nigra insula, quæ Corcyra dicitur, Cnidiorum Colonia. Quòd multæ nationes defecerint, & indies deficiant, è Gallis quidem Boij & Scordistæ, Ex Illyrijs Autariatæ & Ardæi, & Dardanij, è Thracibus Triballi. Hoc autem tempore, ne nomen quidē Thracum aut Macedonum est. Quòd post Ardæorum & Pleræorum oram maritimam Rhizæorum sinus est, & Rhizon oppidum, deinde ad austrum Drilo fluuius, nauigationem habens aduersam, ortum uersus usq; ad Dardaniam. Propinquat Macedonicę gentibus & Pæonicis ad meridiem, deinde Dyrrachiū urbs est, eodem nomine quo Cherronesus, Corcyræorum ædificium. Inde Apsus fluuius, ab hoc urbs Apollonia à Corinthijs ædificata. Mox Laus fluuius, deinde Baliaca urbs, & montes Ceraunij & Chaones, initium sinus Ionij, & insula Saso. Est autē propria appellatio Ionij, qua parte sinus incipit. Adriatici uerò, qua interior eius sinus pars est. Hoc tempore, uniuersum eo nomine uocatur. Sunt autē è Liburnia ad Ceraunia usq; per oram maritimam, stadiorum duo millia. Via à sinu Adriatico usq; ad montes Ceraunios pedibus eunti, dierum est plus quàm quadraginta. Nauigatio per mare, dierū sex. Vniuersa hæc ora maritima frugum atq; rerum omnium ferax est, uinetis atque arboribus optime consita. Quòd quæ supra oram illam maritimam sita est, Illyria omnis montana est & frigida ac niuibus oppleta. Et quæ ad septentrionem spectat adhuc magis, ita ut raro uitem ferat Hæc loca Pannonij tenent, ad austrum quidem usq; ad Dalmatas & Ardæos, ad septentrionem uerò, usque ad Istrum fluuium. Ad ortum, Scordiscis proxima est, qua Macedonum & Thracum montes existunt. Quòd in Autariatis insigni gente Illyrica aqua est, è uase quodam uerno tempore stillans. Hanc aquā haurientibus & dies quinque reponentibus coagulabatur & sal efficiebatur.

Quòd post Scordiscorum regionem, Triballorum & Mysorum sit regio iuxta Istrum sita. Item paludes Scythiæ intra Istrum, quam minorem appellant. Quòd ab Istri ostio maxime australi, quod appellant Sacrum, uersus austrum per oram Ponti maritimam eunti ad stadia quingenta, Ister sit oppidum exiguum, Milesiorum ædificium: deinde oppidulum aliud, Tomis, ad stadia duceta quinquaginta. Inde urbs Callatis ad stadia ducenta octoginta, à Milesijs ædificata. In medio Apolloniæ & Callatidis spacio, Odessus est. Postea mons Æmus usq; ad mare progrediens, deinde Mesembria Megarensium colonia, postmodum Anchiale urbs, mox Apollonia. Ab Apollonia usq; ad Cyaneas stadia sunt mille quingenta. In

eo inter-

eo interuallo Thynias et Salmidessus est, litus desertum & lapidosum, im portuosum, ad aquilonem latè patens et apertum, longitudine stadiorum ferè septingentorũ usq; ad Cyaneas. Sunt autem Cyaneæ perexiguæ duæ insulæ iuxta os Ponti, altera Europæ, altera Asiæ contigua, freto disiunctæ quod latitudinem habet stadiorum, aut circiter, uiginti. Tantundẽ à Byzantiorum & Chalcedoniorum templo distant, quod est Bosphori Thracij & Ponti ipsius os angustissimũ. Quòd Thracum lingua urbs Bria appellatur. Vnde Mesembria, tanquã Mesios oppidum. Et Selymbria oppidum Selyos. Item Ænos olim Poltyobria uocabatur tanquam Poltyos oppidum. Quòd Megarensibus aliquando oraculum de colonia consulentibus Deus responderit, ut urbem ex aduerso cæcorum locarent, Byzantium significans, Nam Chalcedonios appellabat cæcos, qui cum ad eum locum decem & septem annis prius appulissent, non aduerterint unquam cæci, ut meliorem locum Byzantium eligerent, sed Chalcedonem ducerent quæ tenuior esset. Quòd Pelamis in paludibus lacus Mæotidis nascitur, inde ubi parum adoleuerit in Pontum descendit, atq; ad Asiaticum litus Trapezuntem usq; excurrens, ob exiguitatem non capitur, Inde ad Sinopen usque uenatio ipsius primum incipit, ubi paulatim augescens iuxta Byzantium insignẽ magnitudinem habet, et capitur maximè. Nam in cornu q̃d iuxta Byzantium est & sinuosum maris gurgitẽ ad occidentem conuersum ingrediens capiendum se præbet commodissime.

Quòd cornu iuxta Byzantium nomen acceperit, quia mare illud cornu ceruino simile est. Habet enim sinus quosdam ramis non absimiles.

Quòd quam nunc Græci regionem hebent, à Barbaris prius habitabatur, scilicet Pelops è Phrygia populum in eam partem duxit quæ ab ipso Peloponnesus nunc est dicta. Danaus uerò ex Ægypto. Dryopes, Caucones, Pelasgi, Leleges & nonnulli alij, regiones Græciæ inter se partiti sunt. Nam Atticam Thraces cum Eumolpho tenebant. Ex Phocide, Auliem Tereius. Cadmeam autem, Phœnices qui cum Cadmo uenerunt, tenuere. Bœotiam, Aones, & Tembices, & Hyantes, atq; ex aliquot uocabulis Barbaricum adhuc manifestatur, ut sunt Cecrops, Codrus, Eclus, Cothus, Drymas, Crinanus. Et nunc sanè totam continentem & Græciam ferè & Peloponnesum & Macedoniam, Scythæ Sclaui tenent. Ioniam Cares & Leleges tenebant, Quòd sub sexto climate Alpis mons iacet, & ad ortum iuxta rectam ferè lineam dorsum eius montanum porrigitur, usque ad montem Æmum qui in pontum Euxinum desinit. Nomina autem habet iuxta unamquanque gentem hæc: Alpes, Ocra, Caruanga, Albis, Bebia, & hi Illyrici montes sunt. Macedonici uerò, Bertiscus, Scardus, Orbelus, Rhodope, Æmus, è quibus duo extremi Thracij sunt. Inter hoc dorsum & Danubium hæ gentes intersunt, Rheti, Vindelici, Norici, Pannones superiores & inferiores, Scordisci, Dalmatæ, Mysi su-

periores & inferiores, qui usq; ad Peucen insulam progrediuntur. Cæterū Illyrij & Macedones & Thraces ab hoc dorso ad austrum tendunt.

Quòd ex Apollonia in Adria, quæ Taulantiorū Macedoniæ urbs est prope Dyrrhachium sita, uia Egnatia incipit uersus ortum per millia passuum dimensa, atq; lapideis colūnis notata, usq; ad Cypselum et Hebrum amnes. Est autem milliariorum quingentorum trigintaquinq;. Quòd si in singula milliaria octo stadia computentur, uenient in hanc uiam stadiorum quatuor millia ducēta octuaginta. Sin milliare, ut uolebat Polybius, octo stadia duobus iugeribus, quæ stadij tertia pars est, superet, adijciendaerit stadiorum quatuor millibus ducentis & octuaginta tertia pars, è quingentis trigintaquinque milliaribus, id est, stadia centum septuaginta octo, ut in uniuersum fiant quatuor millia quadringenta quinquaginta octo. Quòd Ptolemæus latus Macedoniæ septentrional ait esse lineam per montem Bertiscum & Scardum & Orbelum eiectam, ad ortum quidem usque ad mediam Propontidem, ad occasum uerò, usque ad ostia Drilonis fluuij, ita ut partes horum montium & lineę huius septentrionales partim sit Illyrica natio, partim Thracica. Porrò Strabo non ita definit, sed uiam Egnatiam terminū Illyriæ & Epiri statuit, ab Apollonia usque ad Lichnidium urbem exiguam, & locum quem Pylonis appellant. Cętera huius uię per Heracleā & Lyncestas & Eordos, in Edessam & Pellam usque ad Thessalonicam. Sunt autem hæc milliaria ducenta sexaginta septem. Reliqua pars usq; ad Hebrum fluuium totidem milliarium est.

Quòd ab urbe Apollonia uia Egnatia Epirum terminat, uersus austrū contentam à mari Adriatico usque ad sinum Ambracium. A sinu Ambracio uersus ortum usq; ad Ægæum, Hellas est, habēs Peloponnesum à meridie. Quòd Strimon flu. Macedoniam & Thraciam distermínat. Thracia uerò mari alluitur Ægæo & sinu Nigro & Hellesponto & Propontide & Bosphoro ac Ponto Euxino, atq; in Æmum montem finit. Septentrionale latus Thraciæ constituunt Æmus & Rhodope & Orbelus, montes, occiduum uerò, Strimon fluuius. Quòd Myrtoum pelagus cōtinetur à Sunio usq; ad Corinthum & Sarconicum sinū. Deinde latere orientali Peloponnesi usq; ad Maleam & Cythera ac Cretæ partem borealem. In hoc mari etiam Cyclades insulæ sitæ sunt. Quòd Dodona in Molossorū regione iaceat, qui Epirum tenent. Quòd à Ceraunijs montibus & Chaonibus pręter terram nauigatio stadiorum est mille trecentorum, usq; ad os Ambracij sinus, quo loco finitur Epirus. Quòd à Cassiope portu Corcyræ usq; ad Brundusiū stadia sint mille septingenta.

Quòd os ipsum Ambracij sinus stadiorū sit quatuor, ambitus aūt, trecentorū. Circumhabitant ipsum, à septentrione Amphilochi, ab ortu Acarnanes, ab occasu Cassiopæi, & Nicopolis ab Augusto cōdita. In intimo sinu hoc Ambracia urbs est, à qua sinus nomen habet, nec procul à mari abest.

riabest. Hanc Pyrrhus Epirotarũ rex, reddidit celebrẽ, regia sede illic constituta. Fuit autem à Gorge Cypseli filio ædificata Ambracia. Quòd Actij ludi sint quinquẽnales in Nicopoli. Quo loco Augustus, Antonio nauali pugna deuicto, tum ipsam urbem appellauit Nicopolim, quæ prius Actium dicebatur, iuxtaq; illam ludos Actios instituit celebrandos.

Quòd post Epigonorũ aduersus Thebas expeditionẽ, Alcmæõ à Diomede accersitus, cum eo in Ætoliam & Acarnaniam est profectus. Cæterũ cum illos ad bellum Troianum Agamemnon accerseret, Diomede proficiscente, Alcmæon in Acarnania remanens Argos condidit, appellauitq; Amphilochicum cognomẽto fratris. Inachum quoq; flu. qui per illam regionem in sinum influit, ab eo qui in Argiua terra est appellauit.

Quòd iuxta Macedoniam & Thessaliam, circa Pœum montem et Pindum Æthices sunt & Penei fontes. Dodonæũ autẽ oraculnm in Thesprotia est, & Dodonam Thesprotida cognominarũt. Iacet autem in radicib. Tomari montis, à quo mõte Iouis uates, quos poẽta uocat ἀνιπτόποδας, Tomuri uocabantur. per syncopen scilicet τομουροί, tanquam Tomari custodes dicas. Hinc illud Odysseæ quod Amphimachus ait,

εἰ μὲν κ' αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο θέμιστες. alij scribunt,
εἰ μὲν κ' αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο τομουροί

Nusquam enim Homerus oracula Themistas appellat, sed de ciuilib, et legitimis consuetudinib. id nomen usurpare solet. Is locus initio à tribus uiris tenebatur, qui uaticiniorum ministri erant, postea tres anus sunt adhibitę. Prius apud Scotussam urbem Pelasgicam istud oraculũ erat, arbore deinde à quibusdã incẽsa, translatũ fuit Apollinis oraculum Dodonam. Dabat aũt responsa nõ uerbis sed per signa quædam, quemadmodũ Ammoniacũ, fortassis peculiari quopiã modo trib. columbis uolitãtibus, sacerdotes inspicientes oraculum edebant. Aiunt insuper Molossorum & Thesprotiorũ lingua, anus appellari πελιάς, senes πελιούς. Et fortasse uolucres nõ fuere tres uulgatæ columbę, sed mulieres uetulæ tres, quę templo operam dabãt. Quòd æs Dodonęũ hinc appellationẽ sumpsit. Lebes fuit æneus in templo, supra se statuam habens tenentẽ flagellũ æreum, donum Corcyrensium. Flagellũ erat triplum, catenulis intextum, dependentes habens talos. Hi lebetẽ continenter pulsantes, quoties scilicet à uento agitabant, longũ sonum edebãt, ut metiẽtes tempus ab initio soni usq; ad finẽ, etiam ad 400. usq; peruenirẽt. Vnde prouerbiũ cœpit, Corcyrẽsium flagellum. Quòd Corcya olim felix extiterit, et copijs naualibus plurimum potuerit, sed à bellis ac Tyrannis aliquot sit deiecta. Postea à Romanis in libertatẽ restituta nullam laudẽ assecuta est, sed cõtumelioso prouerbio occasionẽ fecit, Libera est Corcyra, caca ubi uoles. Quòd Macedonia ab occasu terminatur ora maritima Adriatici, ab ortu linea meridiana huic litori parallela, per Hebrũ fluuium & urbem Cypselorũ ducta, à se-

ptentrione uerò, linea recta quæ per montem Bertiscum & Scardũ & Orbelum & Rhodopẽ atq; Æmum duci intelligitur. Hi mõtes à mari Adriatico initium sumẽtes, iuxta lineam rectam sese ad Pontum usq; Euxinum porrigunt, faciuntq; ad Notum magnam Cherronesum, Thraciam scilicet ac Macedoniam & Eporum & Achaiam. Ab austro autem finitur uia Egnatia, tendẽte ab urbe Dyrrhachio ortum uersus Thessalonicam usq;. Est autem Macedoniæ figura parallelogrãmo similis. Quòd Peneus fluuius initio sumpto è Pindo mõte, per Tempe perq; mediã Thessaliam fertur, item per Lapithas et Perrhæbos. Atq; assumpto Europo flumine, quem Homerus Titaresium uocat Macedoniã terminat ad boreã, Thessaliam uerò ad Notum. Cæterum Europi fontes è Citario monte qui Olympo continuus est, erumpunt. Est autem Olympus Macedoniæ mons. Ossa uerò & Pelios Thessaliæ. Quòd sub radicibus Olympi iuxta Peneum flu. Gyrton habetur urbs Perrhæbica, & Magnetis, in qua regnarũt Perithousq; & Ixion. Distat Gyrton à Tyrrhene urbe Crannoniorũ. aiuntq; cum poëta dixisset τὼ μὲν ἄρ' ἐκ Θρήκης, Ephyros dictos fuisse Crãnonios Phlegias autem Gyrtonios. Quòd urbs Dion non sit in litore Thermæi sinus, in radicibus Olympi, sed circiter septem stadia distat. Habet autem Dion oppidum, pagum uicinum, Pimplam, in quo Orpheus agebat. Quòd uates olim etiam musicen exercuerint. Quòd post Dion oppidum Haliacmõ fluuius est, in sinum Thermæum ingrediens. Ab hoc uersus boream ipsius sinus ripa, Pieria uocatur usq; ad Axium fluuium, in quo urbs est sita Pydna, quam nunc Citrum uocant. Deinde Methone & Alorus oppidum. Inde Erigon & Ludias fluuij. A Ludia ad urbem Pellam nauigatio est ad uersa, stadiorum centũ uiginti. Distat autem Methone à Pydna, stadijs quadraginta, ab Aloro, septuaginta. Pydna itaq; Piericum est oppidum: Alorus, Botaicum. In campo qui ante Pydnã est, Romani deuicto Persa regnũ Macedonum euerterunt. In campo ante Methonam, accidit Philippo Amyntæ ut oculo caperetur, per obsidionẽ eius urbis catapultica sagitta ictus. Quòd Pellam urbem prius exiguam Philippus in immensum auxerit, in ea educatus. Habet ante se lacum è quo Ludias fluuius exit. Lacum hũc efficit ab Axio fluuio diuulsa pars. Deinceps Axius est, qui diuisa terra Bottaria atque Amphatitide, assumptoq; fluuio Erigone inter Chalestram & Thermen in mare erumpit. Super hoc fluuio locus situs est, quem Homerus Amydonem appellat, aitq; Pæonum auxilia ad Troiam inde uenisse,

τῆλοθεν ἐξ ἀμυδῶνος ἀπ' ἀξίου εὐρυρέοντος.

Cæterum quia Axius turbidus fluit, fons aũt ex Amydone limpidissima aqua huic miscet; sequentem uersum ἀξιοῦ ὃ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται αἶαν ita mutandum esse censent, ἀξιοῦ ᾧ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται αἴης. Non enim Axij aqua pulcherrima omnium per terrã fertur, sed eius terræ aqua limpidissima Axio

ma Axio miscetur. Quòd post Axium fluuium Thessalonica urbs est prius Therme dicta, à Cassandro ædificata. Is de nomine uxoris, quæ Philippi Amyntæ erat filia, urbem hanc ita appellauit, atque circumiacentia oppidula in eam deduxit, ut Chalestram, Æneam, Cissum, & quædã alia. Ex hac Cisso quispiam existimarit Amphidamantẽ Homeri fuisse, quem auus Cisseus, ut inquit, educauit in Thracia, quę nũc Macedonia uocatur.

Quòd Berrea urbs in radicibus Bermij montis est sita. Quòd Pellene Cherronesus, in cuius isthmo iacet quę prius Potidęa nunc aũt Cassandræa dicitur olim Phlagra fuerit uocata. Eam incolebant fabulis celebrati gigantes, gens impia, & iniqua, quos Hercules sustulit. Habet urbes quatuor, Aphytim, Menden, Scionem, Sanen. Quòd Olynthi nauale sit Meciperna, in sinu Toronæo. Quòd iuxta Olynthũ locus cauus sit, ab euentu Cantharolethros appellatus. Nam scarabeus qui circa hunc locum nascitur, ubi eum attigerit illico extinguitur. Quòd ex aduerso Canastri promõtorij Pallenæ Derris est promontorium, iuxta portum Surdum, & hisce sinus Toronæus definitur. Rursus ad ortum iacet Athonis promontoriũ qui sinum Singiticũ terminat, ut deinceps sint siti in Ægeo mari hi sinus, hoc modo sesequentes, Maliacus, Pagasiticus, Thermæus, Toronæus, Singiticus, Strimonicus. Pomontoria uerò ita iacent. Posidiũ quidem inter sinum Maliacum & Pagasiticum. Deinde ad boreã Sepias. Inde in Pellena Canastrũ. Mox Derris. Ab hoc Nymphæum in Athone iuxta sinum Singiticũ. Ad sinum uerò Strimonicũ Acroatho est promontorium, inter quæ est Atho, cui ad ortum iacet Lemnos. Ad boream uerò sinum Strimonicũ Neapolis finit. Quòd Acanthus urbs est maritima in Singitico sinu iacẽs, prope fossam Xerxis. Habet aũt Atho urbes quinque, Dium, Cleonas, Thyssam, Olophyxin, Acroathon, hęc ad uerticem montis est. Cæterum Atho mons est acutissimus excellentissimusque, mamillę formã habens. Qui in eius cacumine habitãt, solem trib. horis antequã in litore appareat, orientẽ uident. Est aũt Cherronesi in circuitu nauigatio, ab Acãtho urbe usque ad Stagirã Aristotelis patriã stad. quadringẽtorum. In hac Cherroneso lacus est, Caprus, & insula exigua eodem nomine. Deinde sunt Strimonis ostia. Mox Phagras, Galepsus, Apollonia urbes. Inde sequitur os Nessi, qui Macedoniã et Thraciam separat, ut Philippus & Alexander huius filius suis temporib. definiebant. Sunt aũt circa sinum Strimonicũ aliæ etiã urbes, Myrcinus, Argilus, Drabiscus, Datum, quod regionẽ habet optimã & feracẽ, Item nauiũ officinas, aurique fodinas. Vnde prouerbiũ est natũ, Datus bonorũ, tanquam dicas ἀγαθῶν ἀγαθίδας. Quòd multa metalla auri sint in Crenidibus, quo loco nunc sunt Philippi, prope montẽ Pangæũ. Et ipse mons Pangæus aurea & argentea metalla habet, & quæ ultra ac citra Strimonẽ est regio, usque ad Pæoniam. Aiunt pręterea eos qui Pęoniæ agrũ colũt, inuenire auri frusta quę-

PP 3 dam

damexigua: Quòd Strimon flu. ab Agrianis circa Rhodopen habitantibus initium sumit. Quòd quia apud Homerum celebratur Asteropæus Pelegonis filius, ex Pæonia Macedoniæ fuisse traditur. Vnde Pelegonis filius dictus sit. nam Pæones Pelegones dicebantur. Quòd urbs Philippi, Crenides olim uocaretur. Quòd Sintingens Thracica, Lemnum insulam habitarit. Vnde Homerus Sintias eos uocat, dicens,

ἔνθα μὲν σίντιες ἄνδρες.

Quòd post Nessum fluuiū ad ortū Abdera sit ciuitas, cognomen Abderi habens quē equi Diomedis esitarūt. Deinde urbs Dicæa, cui superiacet lacus ingens, Bistoris. Inde urbs Maronea. Quòd Thraciæ fluuius nunc Riginia dictus, olim Erigon appellatus sit. Quòd Samothracen Iasion & Dardanus fratres coluerint. Cæterum cum Iasion fulmine ictus fuisset, quod aduersus Cererem peccasset, Dardanus à Samothrace ad radices Idæ montis demigrauit, urbem Dardaniam appellans. Et Troianos qui illic sunt, sacramēta docuit quæ in Samothrace habebantur. Vocabatur autem Samothrace prius Samos. Quòd Cherronesus Thraciæ, tria maria efficiat: Propontidem à Septentrione, Hellespontum ab ortu, & sinum Nigrum à meridie, in quem fluuius eodem nomine ingreditur. Quòd in isthmo Cherronesi tres urbes sint sitæ, ad sinum Nigrum, Cardia, ad Propontidē, Patia, ad mediterranea, Lysimachia. Longitudo isthmi stadiorum est quadraginta. Quòd urbs Eleus in masculino effertur genere: forte etiam Trapezus.

LIBRI OCTAVI.

QVòd Græcia uniuersa, Cherronesis finitur. E quib. prima est Peloponesus quæ isthmo quadraginta stad. clauditur. Secunda est quæ hanc ipsam cōtinet, cuius isthmus est è Pagis Megaricis usq; ad Nisæam Megarensium nauale: traiectus huius est à mari Corinthio atq; mare Saronicum stad. centum uiginti. Quartus etiam hunc continet ab intimo sinu Crissæo usque ad Thermopylas, quà linea recta intelligitur stadiorum ferè quingentorum octo, Bœotiam intra se totam comprehendens, Phocidem uerò Locrosq; Epicnemidios obliquè secās. Quarta à sinu Ambracio per Oetam & Trachiniam in Maliacum sinum tendit, isthmum habens iuxta Thermopylas stad. ferè octingentorum. Est & alius isthmus, stad. plus quàm millium quatuor, ab eodē sinu Ambracio, per Thessalos ac Macedonas usq; in Thermæū sinum porrectus.

Quòd Pylus & urbs sit, iuxta illud,

οἱ δὲ πύλον τ' ἐνέμοντο καὶ ἀρήνην ἐρατεινὴν

Qui colere Pylon formosis mœnibus urbem. Et regio etiam, uelut hic,

ὅς τ' εὐρὺ ῥέει πυλίων διὰ γαίης

Pylios latè perlabitur agros. Iuxta Pylum urbem Amathus fluuius labitur. Vnde illud est,

πύλοιο ἄναξ ἠμαθόεντος.

Pyli

Pyli rex Amathoentis.

Porrò Elis, regio est. Nam Homeri tempore, quam nunc Elin appellant, urbs nondum fuit ædificata. Quòd Triphylia regio iuxta Elin ita fuerit appellata, propter tria φῦλα, id est tres nationes. Principio Epeis regionem tenentibus. Deinde Minyis qui accolæ accesserunt. Postremo Eleis, qui uictores loci compotes extiterunt. Quòd Cyllene nauale est Eleorum, ab Elide urbe distans stadijs centum uiginti. Meminit huius Cyllenes etiam Homerus cum ait,

ὦτον κυλλήνιον ἀρχὸν ἐπειῶν.

Non enim ab Ar adico mōte Epeorū ductorē ostensurus erat. Quòd post Cyllenē ad austrū Silleis flu. est, è Pholoë per urbē Ephyram elabēs, q̄ à Tesprotica Thessalica, & Corinthia diuersa est. De hac Homerus ait,

τὴν ἄγετ' ἐξ ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ σελλήεντος,

Et Vlysses eò profectus est medicamentum mortiferum queritans. Et de hac ipsa proci dicunt,

ἢ καὶ εἰς ἐφύρην πίειραν ἄρουραν.
ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ.

Ex hac fuit Augæi filia ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. Cognita cui fuerant quot nutrit terra uenena. Cæterum ante hunc Menius est fluuius, deinde Chelonetis promontorium ad austrum, & Pylus, alia à Messeniaca, quæ Nestorem tulit. Sunt enim Pyli tres quemadmodū etiam Carmen indicat,

ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος.

Est Pylus ante Pylum, Pylus est dehinc tertia.

Nam & Messeniaca & Elidis, & quę Triphyliaca dicitur. Quòd Homerus nonnunquam partes totis adnumerare solet, ut hoc loco,

ἀν' ἑλλάδα καὶ μέσον ἄργος.

Per Græcos mediumq; Argos. Et

οἳ δ' ἐκ δουλιχίοιο ἐχινάων θ' ἱεράων.

Ex Dulichio sacris Echinadibusq;. Et

κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ αἰτωλοί. Eiusdem generis est & illud,

οἳ δ' ἄρα βουπράσιόν τε καὶ ἤλιδα δῖαν ἔναιον,

Et qui Buprasium coluere atq; Elida diuam. Nam Bruprasium pars est Elidis. Quòd fluuius quispiam est Achelous circa Dymam Elidis urbem, eodem scilicet nomine quo fluuius Acarnaniæ Achelous.

Quòd ab urbe Phæa in Elide usque ad Olympiam ascensus sit à mari stadiorum circiter uiginti, qua breuissimus est. Quòd ex eodem loco oriuntur Eurotas & Alphæus ex Asia uico Megalopolitidis, atq; sub terram per stadia aliquam multa demersi, rursus oriūtur. Et alter quidem in Laconicam, alter in Pisæam oram perducitur. Quòd Alphæus fluuius, assumpto Celadonte atque Erymantho alijsq; fluminibus, præter Olympiam delatus, in Siculum pelagus excurrit.

Quòd à Pylo Emathoente ortū uersus mōs est Mintha. Aiunt aūt Min

tham Plutonis pellicem fuisse, deceptamq; à Proserpina in plantam fuisse conuersam quam dicūt mentam. Quòd litus ante Pylum sabulosum sit & angustum. Inde Pylus ἠμαθόεσσα, id est, sabulosa fuit dicta. Quòd Lepreum urbs sit Messeniæ, à qua Pylus sabulosa dicta sit Lepreata.

Quòd, quo in loco Telemachus Nestorem deprehendit sacrificantem, templum sit Samij Neptuni. Samus autem Messeniæ est uicus. Quòd Thryoessam urbem Æpęam Colonam, & Thryum Alphæi uadum, eandem urbē appellat Homerus. Etenim illic Perasimus sit Alphęus fluuius, ita dictus, quod facultatem habeat uitiliginem persanandi. Quòd Oechalia urbs Euriti Oechaliensis, quę nunc Andana dicitur, in Arcadia sit locata, habens cognomines sibi urbes duas Thessalicā & Euboicam.

Quòd aliæ Pyli maritimæ sint, sed Nestoris Pylus, quæ Triphyliaca Arcadica & Lepreatica dicitur, plusquam triginta stadijs à mari distet, ut innuit Pisistratus & Telemachus, qui currum ab urbe deflectentes non sunt ingressi. Quòd Telemahus procorum insidias ueritus, primum boream uersus nauigauit ad Elidem, inde per insulas Echinadas usque ad sinum Ambracium, ad ortum scilicet deflectens, inde rursus ad austrū diuertit, atq; insidias declinauit. Quòd Iupiter Olympius, magnus ille inquam & eburneus, Phydiæ Charmini Atheniensis filij sit opus, admiratione sanè dignissimum, hunc Phydias, ut aiebat, ad exemplar effinxit quod apud Homerum habetur,

ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε κρονίων
ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπεῤῥώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο, μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν ὄλυμπον.
Atq; superciliјs Saturnus annuit atris
Ambrosiæ fluxere comæ de uertice regis,
Æterni, ac nutu magnum tremefecit Olympum.

Ostendit enim per hæc potestatis excellentiam, etiam coma aliquid simul patiente. De Iunone uerò, ob potestatis imminutionē ait Homerus,

ἕσσατο δ᾽ ἐν θρόνῳ, μακρὸν δ᾽ ἐλέλιξεν ὄλυμπον.
Sederat in throno & longum reuoluit Olympum.

Nam multo est maius solo nutu Olympum concussisse, quàm totam in solio commoueri, atq; idem efficere. Quòd qui cum Olyxo & Heraclidis in Peloponnesum descenderunt Ætoli, cum Epęis cohabitarunt. Idemq; Olympium Agonem primi instituerunt, atque Olympiadas unà cum Elæis quadriennio definierunt. Cæterum usque ad Olympiada uigesimā sextam ludis præfuerunt Elæi. Deinde Pisani, recuperata suorum possessione, agonem receperunt, per multos annos certamina proponentes. Inde Lacedęmonij hanc gloriam à Pisatis ablatam, Epęis restituerūt, Pyloq; Nestoris diruta, homines Lepream deduxerūt. Id Lacedæmonij fecerunt, quòd Pisatæ & Pylij Messenios aduersus sese bello adiutarent.

Quòd Salmoneus, Oenomaus, Pelops, & Pelopidæ Pisis habitarint, quæ nunc Bisa uocatur. Nunc ne nomẽ quidem Pisanorum superest, Scythis hæc omnia tenentibus. Quòd Peloponnesi fluuius Enipeus è Salmone fonte elabens Alphæum ingreditur. Est prǽter hunc alius Enipeus Thessaliæ fluuius, qui ex Othri oriẽs Apidanũ accipit ab urbe Pharsalo delabentem. Quòd Ætolus à Salmoneo è Peloponneso eiectus habitauit à se dictam Ætoliam. Ab hoc per generis successionem procreatus Oxylus, familiaritate iunctus Heraclidis qui à Temeno descendebant, ijs Pelopõnesum repetentib. dux extitit, & hostilem agrum illis partitus est. Pro quo officio hãc gratiã recepit, ut in Elæum regnum, quod illi auitum erat reduceretur. Cæterum cum Epæi Ætolis qui cum Olyxo erant armati occurrissent, delecti sunt ex Ætolis quidem Pyrachmes, ex Epæis uerò Degmenus, qui singulari certamine totum bellum finirent. Porrò cum Pyrachmes Degmenum funda occidisset, reddiderunt Epæi Ætolis solum patrium, ac templi Olympiaci ac certaminis curã, quod Iphitus instituerat. Quòd Methonæ contiguum sit Acritas promontoriũ, quod initium est sinus Messeniaci. Appellatur autem Asinæus ab Asina oppido in ipso sinu locato, quo nomine aliud etiã est Hermenicũ. Ad ortũ est promontorium eiusdem sinus, quod Fenestras uocant, Tænaro Laconico finitimum. Deinde est Cardamile, inde Phera, mox Thurea quæ apud Homerum est Æpea. Ab hac Gerenium est à quo Nestor Gerenius fuit dictus, quod bello sub Hercule gesto illic seruatus educatusq́ sit. Quòd Ithome urbs Corintho similis sit. De hac Demetrius Phalereus ad Philippum Demetrij filiũ dicebat, Has ambas urbes te capessere oportet, si Peloponneso imperare cupis. Nam ubi cornu utrunq; obtinueris, bouem tenebis. Quòd Fenestræ in Messeniaco sinu sint intra Tænarum. Inter Tænarum uerò & sinum Messeniacum Laconicus sinus est. Quòd à Tænaro usq; ad Phyunta Cyrenes promontoriũ uersus austrum, interuallum est stadiorũ trium millium. Ad Pachinũ Siciliæ quatuor milliũ sexcentorũ. Ad Maleã uersus ortum sexcentorũ quinquaginta, sinu ipso unà computato. Ad mandibulam asini, humilem Cherronesum intra Maleã, quingentorum uiginti. Quòd Homerus quemadmdũ appellat κρῖ τὸ κριθὸν, id est hordeum, & δῶμα per apocopen δῶ uocat, sic ἄλκιμον uocat ἄλκι μέδοντα, & Messenẽ Messen. Hesiodus itẽ βριαρὸν uocat βρῖ, & βριθὺ eodẽ modo. Sophocles uerò & Ion ῥᾴδιον dicũt ῥᾶ. Epicharmus pro λίαν λί dicit, & Syracusas Syraco. Empedocles uerò una syllaba effert ὄψ, p ὄψις. Et apud Antimachũ habet δήμητρός τοι ἐλευσινίης ἱερὴ ὄψ, τοῦτ' ἐστιν ὄψις, & ἄλφιτον ἄλφι. Euphoriõ aũt ἥλιον dicit ἧλι, & δωδώνην δωδὼ alius quispiã appellauit. Quòd Malea promontoriũ, inter duos sinus Laconicũ & Argolicũ est situs. Quòd apud Ho. Argos multa significat, ut Argos urbs ipsa, ἄργος τε σπάρτη. Et Argo Pelopõnesus, ut ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει. Itẽ Argos Thessal. ut νῦν αὖ τοὺς

αὐτοὺς ὅσσοι τὸ πελασγικὸν ἄργος ἔναιον. Et tota Græcia apud eum hoc pacto Argos uocatur. Argiuos enim uocat Græcos omnes, quemadmodum Danaos & Achæos. Quemadmodum Crocilia Acarnaniæ Homerus insulis adnumerat, sic Maseta Æginæ tribuit quæ tamen urbs est Argolica.

Quòd Crissæus sinus maris, Corinthius sit, à Phocide Bœotia & Megaride & isthmo, partibusq; Peloponnesi septentrionalib. atq; occiduis undiq; clausus. Cæterum Cytheron & Helicon montes à septentrione ad ipsum porriguntur: Cythernn quidē in Megaride ad ipsius isthmi initiū, Helicon uerò ad occasum. Quòd cum Tegeates quispiam oraculum in Delphis consuluisset, num satius esset Corinthum migrare, responderit Deus, felix quidem Corinthus, cæterum Tegeates esse malim.

Quòd Corinthius ager non sit fertilis, sed curuus & asper, unde pleriq; Corinthū ὀφρυόεντα, id est, superciliosam dixere. Et prouerbio dicitur, Corinthus alibi tumet, alibi caua est. Quòd Cromyonia sus mater fuerit apri Erymanthij. Quòd Ægis quæ in Peloponneso sunt, nata sit capra quæ Ioui lac præbuerit. Hanc Aratus tradit fuisse Oleniam dictam. Est autem Olenus Ægis uicina. Quòd in Delphis fons sit Castalius qui aquam propheticam habet. Quòd insignes Peloponnesi montes sint, Cyllene, Pholoe, Lycæus, Menalus, Parthenius, qui à Tegeatide ad Argiam tendit. Quòd Erasinus fluuius è Stymphalide lacu in Argiam exit: prius autem non apparebat, q; è lacu in ipsum tendentes meatus essent occulti. Et Stymphaliorū urbs super lacu prius erat, postea quàm uerò meatus ille terræmotibus fuit apertus, distare cœpit urbs à lacu stadijs quinquaginta. Quòd post Heraclidarum in Peloponnesum, reditum, eius habitatores fuerint, Corinthi quidem Aletes, Sicyonis, Phalces, Achaiæ Tisamenus, Elidis Oxylus, Messenæ Creophontes, Lacedæmonis Euristhenes & Procles, Argorum uerò, Temenus & Cissus, litorei tractus super Ægio, Deiphontes.

LIBRI NONI.

QVòd iuxta Scironidas petras gesta fuisse aiunt quæ histori js traduntur, ut de Pityocampe & Scirone Tyrannis quos interemit Theseus. Quòd decem & octo stadijs à Megaris distat iuxta Nisæam portus, quod nauale Megarensium est. Quòd Homerus cum ait,

ἔνθάδε Βοιωτοὶ καὶ ἰάονες ἑλκεχίτωνες.

Athenienses appellat Iaonas, quorū pars est etiam Megaris, quemadmodē isthmi limes in Cromyone à Theseo locatus indicat, talem inscriptionem habens: ad austrum quidem, Hæc Peloponnesus est non Ionia: ad boream, Hæc non Peloponnesus est sed Ionia. Et cum Pandionis regis quatuor filij essēt, Ægeus, Lycus, Pallas, Nisus atq; ob id Attica in partes quatuor esset diuisa, Niso Megaris sorte obuenit, Is Nisæam condidit.

Quòd

Quòd ante Sunium Atticæ insula sit aspera & deserta, Helena dicta, de qua aiunt Homerum dixisse,

νήσῳ δ' ἐν κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ.

Quòd in Attica montes sint celebres quinq;, Hymettus, Parnes, Corydallus, Brilessus, Licabettus. Quòd Bœotia tria maria habeat. alluitur enim à meridie Crissæo & Myrtoo, & Gerasto usq; ad Euripum, & Maliaco ab Euripo usq; ad Sperchiũ fluuium. Quòd prouerbium sit, Thracum cõmentum. Thraces enim factis erga Bœotios ad certos quosdã dies inducijs, noctu incursationes egerũt. Cæterũ cũm à Bœotijs fuissent propulsati, conquerentibus quod inducias fregissent, responderũt, se non, ut noctu inducias seruarent, iurasse. Quòd cum bellũ inter Bœotios & Pelasgos esset, ab utrisq; legati Dodonã missi sint. Respondente aũt sacerdote, Pelasgorũ oraculum inueniri nõ posse, Bœotiorum aũt uaticiniũ esse, q; oporteret eos impio facinore aliquo prosperum rerum successum quærere, suspicati sunt Bœotij uatem Pelasgis ob generis propinquitatẽ fuisse gratificatã. Correptam itaq; mulierem in ignẽ coniecerũt, animo reputantes, siue illa falsum reddidisset oraculũ, eam hoc pacto supplicio adfectam pœnam luiturã, esse: sin uerũ reddidisset, eos imperata hoc pacto esse executuros. Ob hoc factũ oraculo ipsis postea fuit imperatũ, ut Tripodem apud suos furto sublatũ, ad Dodonã quotannis mitterent. Quòd Penthilus ex Bœotia Æolicã Coloniam deduxit. Quòd terminus Atticæ et Bœotiæ ad mare Euboicũ sit Oropus & lacus Sacer quem Delphiniũ appellant, contra Erithreã Eubœæ, interuallo 60. stad. Deinde Deliũ Tanagræorũ oppidulũ, distãs ab Aulide stad. 30. postea portus Profundus appellatione, inde Aulis lapidosus locus, mox Euripus, postea Salganeus, locus Salganei cuiusdam, uiri Bœotij qui illic est sepultus cognomẽ habens. Interemptus fuit à Persis qui sub Megabate duce militabant, tanquã maliciose classem à sinu Maliaco per mare duxisset inuiũ & angustũ. At ubi intellexissent Persæ, iniuria occisum fuisse Salganea, magnifice illũ sepultura condiderunt. Quòd Amphiarai templũ in Tanagra Bœotiæ sit, atq; e Nopia Thebaica iussu oraculi in eum locũ sit traducta. Quòd urbs Anthedon post Salganea extrema sit totius Bœotiæ, atq; ab ipsa ad Ægas usq; Eubœæ urbẽ stad. centum uiginti sit interuallum. Item prope Ægas sunt Orobiæ. Ex hac autem Anthedone Glaucus fuit, quem aiunt in Balenam mutatum fuisse. Quòd Bœotia, ob cauernas & meatus subterraneos frequentes terræ motus cieat, unde meatus alij occæcantur, alij aperiuntur, Itidem & lacus alij oriuntur, alij desinunt. Quapropter Platea & Plateenses, iuxta lacum olim fuere, & ob remorum latitudinem ita sunt appellati. Item Helos à paludibus nomen habet. Nunc ab aquis hæc longius absunt. Quòd Cephisus fluuius e Phocicis montibus oriatur ex urbe Lilæa, & in Copaida lacum exit. Quo loco etiam Permessus & Ol-

mæus

mæus ex Helicone fluentes, in eundem lacum exeunt prope Aliarton urbem. Ambitus ipſius lacus, ſtadiorum eſt trecentorum octuaginta.

Quòd Copais lacus multa flumina excipiens exitum nullum habet, præter hiatum qui prope Cephiſum, eum excipit. Quòd Scolus ſit pagus Proſopiæ ſub Citherone locus aſper, a quo prouerbium dicitur, Ad Scolon neque ipſe uades, neque alteri comes ibis. Hoc loco Penthea diſcerptum fuiſſe aiūt. Eſt & in Heraclea Trichinia uicus Scolus, quem Aſopus fluuius præterit. Et in Sycione alius eſt Aſopus fluuius.

Quòd Theſpiæ urbs ſit iuxta Heliconem, ad auſtrum uerſa, ſuper ſinu Criſſæo locata, & ipſa ſcilicet & Helicon. In propinquo Aſcra eſt Heſiodi patria. Quòd mons Parnaſus multas ſpeluncas ſacras habet, è quibus eſt etiam Corycium, Nymphis ſacrum, eodem nomine quo Cylicū.

Quòd occiduum Parnaſi latus incolunt Ætoli & Ozolæ & Dorienſes. Ætoli, iuxta Coram Ætoliæ montem, ad ortum uerò Doriēſes & Phocenſes. Quòd Criſſæus ſinus uſq; ad Actium finit. Quòd duæ ſint inſignes urbes Phocenſium, Delphi & Elatea, altera ob antiquiſſimum oraculum Apollinis, altera uerò, quòd iuxta Cyphum montem Perrhœbicum ſit locata.

γονὺς δ' ἐκ κύφου ἦγεν. Quòd Perrhœbi occiduam partem Olympi habitarint prope Macedones. Quòd alius ſit Mopſus à quo Attica Mopſopia ſit dicta, alius cui Manto fuit mater Thyreſiæ filia, à quo Mopſoëſtia urbs Ciciliæ fuit dicta. Quòd inter Sepiada & Caſtambiam promontoria Peliæ litus deſertum ſit, ubi claſſis ipſa Xerxis ab Euro fuit deleta. Quòd Campus circa Lariſſam, Pelaſgicus fuerit ante appellatus. Pyrrhæa uerò à Pyrrha Deucalionis uxore: Aemonia ab Æmone, Theſſalia à Theſſalo Æmonis filio.

LIBRI DECIMI.

QVòd Eubœa longitudinem habet ſtadiorum mille ducentorum à Cenæo promontorio iuxta Thermopylas, ad Geraſtum, quod iuxta Sunium eſt. Latitudo autem ipſius maxima ſtadiorum eſt centum quinquaginta. Atticæ autē atq; Bœoticæ & agro Locrenſi medio Euripo reſpondet. Item Malienſibus. Cæterum ob anguſtā ipſius formam olim Macris fuit dicta, poſtea Abantis. Quæ inter Capharcum & Geraſtum continentur, caua Eubœæ appellantur. Quòd Orea Iſtiæa fuerit dicta, & Oritæ Iſtiæenſes. Quòd Dium & Axius & Cerinthus & Artemiſium & Budorus fluuius, uniuerſa hęc Eubœæ maritima loca ſint, ad Bœotiam, & inſulam Scyrum atq; Lemnum conuerſa.

Quòd Caryſtus & Styra & Eretria ad Notum ſint è regione Atticæ.

Quòd in Caryſto lapis naſcitur qui netur & texitur. Ex telis mantilia fiunt quæ ubi ſordeſcūt in flammas proiecta non ſecus mundantur quàm tela linea dum lauatur. Cæterum Geraſtus maſculino effertur genere.

Quòd

Quòd circa Lelantum campum Eubœæ æris & ferri metalla fuerunt, quæ nunc defecere, quemadmodum Athenis argenti fodinæ. Quòd Eretria urbs potentissima fuerit olim adeò ut cum pompam ducerent armatorum tria millia essent, equites autem sexcẽti, currus sexaginta. Imperauit insulis tum alijs, tum Andro & Teno. Quòd ex hastis, aliæ statariæ pugnæ idonea sunt instrumẽta, uelut gladij & oblongæ hastæ Homericorum Abantum, alij è manu iaciuntur, uelut sagitta aut iacula cuiusmodi erat Achillis Melia, aliæ utrunque usum præbent, uelut contus & sarissa & hyssus. Quòd Euboici amnes duo sint Neleus & Cereus, è quorum altero si qua pecus potauerit, alba efficitur. Ab altero uerò uellus atrũ contrahit. Quòd à sinu Ambracio uersus ortum habitant Acarnanes, deinceps Achelous est fluuius: Postea Ætoli uersus ortum. Post hos Locri Ozolæ & mons Parnassus. Inde Helicon mons, ab Hoc Cytheron iuxta isthmũ Corinthiũ. Postea Hymettus, uersus ortũ, ordine locati montes. Iacet aũt in mediterranea parte ad septentrionẽ supra Acarnanes, Amphilochi, deinde Pelopes & Pindus mõs è quo Achelous fluit ad Echinadas. Supra Ætolos Perrhœbi ad boream sunt siti, & Athamanes & Ænianorum quædam portio qui Oetam tenent. Porrò Ætolorum & Acarnanum latus australe, mare est quod iuxta sinum Crissæum iacet. Hic sinus ab ore Acheloi fluuij sumit initium. Quòd Corax Ætoliæ mons Oetæ montii iungitur. Quòd Actium promontorium est maxime occiduum sinus Ambracij. Quòd quæ nunc Leucas appellatur urbs, antea Cherronesus fuerit, à Corinthijs autem à continente abscissa sit. Homerus illam uocat ἀκτὴν ἠπείροιο, id est, litus continẽtis, Acarnaniæ nimirũ, cuius pars Neritos quoque est quam Laërtes se cepisse inquit, sed & Crocilia & Ægilips urbs in Catalogo, prope Leucada sunt, ita ut insula tota urbes habeat tres, Leucada in freto quod arte factum est, quæ prius erat Neritos, deinde Crociliam & Ægilippa. Quòd quæ nunc Cephalenia dicitur, Homerus nonnunquam Samon appellat, uelut hoc loco, οἵ τε Ζάκυνθον ἔχον ἠδ' οἳ Σάμον ἀμφενέμοντο. Nonnunquam uerò Samen, ut Δουλίχιόν τε Σάμην τε. Sed & Acarnaniam partem Cephalleniæ dicit, & continentis, ut οἵ τ' ἤπειρον ἔχον ἠδ' ἀντιπέραι' ἐνέμοντο. Et rursus, Δούλιχ' ἐν ἠπείρῳ ἀγέλαι. Eodem uerò cum insula nomine urbs quæ in ea est locata dicitur, Samos & Same. Quòd Mentæ urbs, quæ prius Taphus appellabatur nunc Taphius uocetur. Quòd Samæi Cephalenij sint à Same aut Samo. Iones uerò à Samo Ioniæ Samij sint dicti. Quòd Epæi Echinadas sub Megete habitabãt, unà cũ Phyleo ex Elide profecti. Quapropter Cyllenium Otum magnanimorũ Epæorum principẽ, Phylidæ sociũ Homerus appellat. Quòd Samos Ionica, prius Melamphyllos fuerit appellata, deinde Anthemis, mox Parthenia à fluuio qui in ea est Parthenio, q mutato nomine Imbrasus postea est dictus. Postremo Samos à montium altitudine.

tudine. Nam prisci excelsos montes Samaros uocabant. Quòd à Zacyntho insula ad Hesperidas Libyæ stad. sint tria millia trecenta. Quòd insulas Echinadũ quæ nũc dicuntur Oxeæ Homerus appellarit θοὰς. Dulichia itaque ad Alphæi ostium & ad Oeniadas iacet. Quòd Taphij & Teleboæ insulas eodem nomine habitabant propè Echinadas. Quòd qui iuxta Nicomediam, Bithyniæ sinus est, Astacenus uocatur, ab Astaco oppido quodam in eo sinu iacente. Quòd Tyndarus & Icarus ab Hippocoonte è Sparta pulsi ad Thestium Pleuroniorũ dominum sese receperunt, atque unà cum ipso multam regionem Taphiorum & Echinadum insularum occuparunt. Itaque Tyndarus accepta in uxorem Thestij filia, Leda, domum redijt. At Icarus Polycastẽ Lygæi filiam duxit, atque Acarnaniæ parti imperauit. Ex his nati fuere Penelope ac fratres ipsius.

Quòd Acarnanes cum Ætolis ad Troiam non militarunt. Qua ratione multis annis post Romanis persuaserũt, ut libertatem suam ac proprium uiuẽdi morẽ retinerẽt, quia soli cũ cæteris Græcis aduersus Troianos nõ militassent, à quibus descendissent Romani. Nam Æneas è Troianis fuit.

Quòd Curetes Ætoli non fuerint, propter hos uersus, κουρῆτές τ᾽ ἐμάχοντο καὶ αἰτωλοί. At Prothæi tres filij, Ætoli erant, ac Pleurona Calidonaque habitantes, Curetes erant. Nam Pleuronij Curetes sunt. Id enim uerius est. Et Homero mos est partes adnumerare toti, uelut,

οἳ δ᾽ εὔβοιαν ἔχον καὶ χαλκίδα. Et rursus,

τρῶες καὶ λύκιοι καὶ μυρμιδόνες καὶ ἀχαιοί. Eiusdem generis erat & illud,

κουρῆτες καὶ αἰτωλοί. Aiunt itaque, cum Curetes nunc Ætoliam dictam habitarent, Ætolas cum aliquibus Epeis ex Elide profectus regioni quæ eius nomine Ætolia fuit appellata, imperauit. Curetes autem in Acarnaniam migrarunt. Post decem itaque secula Oxylus cum Heraclidis in Elida tanquam paternam possessionem descendit, uduti etiam epigramma ad Ætoli statuam indicat,

χώρης οἰκιστῆρα, παρ᾽ ἀλφειοῦ ποτὲ δίναις
τραφθέντα, σταδιῶν γείτον᾽ ὀλυμπιάδος
ἐνδυμίωνος παῖδ᾽ αἰτωλοί, τόνδ᾽ ἀνέθηκαν
αἰτωλὸν σφετέρας μνῆμ᾽ ἀρετῆς ἐσορᾶν.

Alterum ad Oxyli statuam sic habet,

αἰτωλός ποτε τόνδε λιπὼν αὐτόχθονα δῆμον,
κτήσατο κουρῆτιν γῆν, δορὶ πολλὰ καμών
τῆς δ᾽ αὐτῆς γενεᾶς δεκατόσπορος αἵμονος υἱὸς
ὄξυλος ἀρχαίην κτίσατο τήνδε πόλιν.

Hanc olim Ætolus linquens ab origine gentem
Curetum terras hastę sudore parauit.
Idem annis decimus stirpis satus Eumone forti
Oxylus hanc ueterem construxit mœnibus urbem.

Quòd Chalcidenses Eubœæ cum sæpe uincerentur dum bellũ contra Eretrienses gererent in Balantæo campo, quod hostes anteriorẽ cæsariem

riem captantes eos diſtraherẽt, cœperũt eam capitis partem tondere. Eaq; propter ab Homero ὄπιθεν κομόωντες, id eſt à poſteriore parte comã geſtantes, appellati fuerunt. Hi poſtea in Ætoliam migrarunt & deuictis qui ipſam incolebant, ultra Acheloum fluuiũ eos ſunt perſecuti. Quare illi quidem Eubœenſes Curetes à tondendo ſunt appellati. Eiecti autem, Acarnanes, tanquam nõ detonſi. Quòd Theſtius ſocer fuerit Tyndari & Oenei, pater Ledæ & Altheæ. Cæterum cum bellum haberent Theſtiades et Curetes aduerſus Oenea & Ætolos ac Maleagrũ, aut de agrorũ finib aut, ut fabulatur Homerus, de ſuis capite ac ſpolio, Meleager fratres Altheæ interemit, quamobrem Althea, πολλὰ κατηρᾶτο, συγγρὰς δ' ἐπικέκλετ' ἐριννῦς.

Quòd quadrifariam Curetes Ætolici poſſint deriuari. aut enim à tonſura occipitis, ut dictum fuit, aut à Curio monte Ætoliç, aut quod molles eſſent tãquam puellæ, quemadmodum Iaones ἑλκεχιτῶνες, id eſt longiſtolæ dicuntur. Aut à Curetibus dæmonibus armiferam ſaltationem ducentibus, ut dicat quiſpiã fortiſſimos & in armis ſaltare doctos, Nam & Homerus Æneam inducit dicentem,

μηριόνη τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα.

Quòd Græcis & Barbaris commune ſit, cum feſtiua ſaltatione ſacrificia peragere, alia quidem cum numinis afflatione, (ἐνθουσιασμὸν appellant) alia ſine tali inſpiratione. Et alia cũ muſica, alia abſq; ea Item alia in abdito, in publico alia. Muſica enim philoſophia eſt quædã, & ad morum emendationem magnopere conducit, ut inquit Plato. Quòd Græci Baccho & Apollini & Hecate & Murſis & Cereri attribuũt, cęremoniale negotium omne, quòd Orgia uocant & Bacchanalia & Choricum & Myſticum. Quòd Curetes dæmonum ſit genus quoddam apud Iouem uerſans, ita appellatum quòd infantẽ eum aluerit. Bacchi uerò ſectatores dæmones ſunt, Satyri & Sileni & Bacchæ & Lenæ & Thyræ, & Mamillones & Naiades & Nymphæ & Tityri. Quòd Berecynthes Phrygium quoddam genus & cæteri Phryges omnes Rhæam coluntq; illiq; ſacrificãt, Deorum matrem, & Ageſtin & Deam Phrygiam magnã appellantes. A locis autem Idæam & Dindymenam & Pylenam & Peſſimuntiam & Cybelem. Græci autem eius miniſtros Curetes dicunt, eodem nomine quo Iouis miniſtros. Eoſdem & Corybantes nominant.

Quòd apud Thraces ſint ἐνθουσιασμοί, Cottytia & Bendidia, apud quos etiam Orphica originem habuerunt. Quòd Olympus mons eſt iuxta Idam Troiæ, alius in Myſiam, in Macedonia alius, & rurſus qui apud Homerum ὑπερουράνιος, id eſt ultra cælum tendens appellatur. Quòd Talthybius poſt tempora Troiana coloniam in Cretam duxit.

Quòd Trichai es appellati ſint Dorienſes in Creta, aut qui ſint bellicoſi, ut κορυθάϊκες, aut à tribus galeę conis aut qui ſaltatores. Eteocretes aũt dicuntur Aborigines. Quòd Cnoſſus urbs, prius Ceratus fuerit di

cta, à fluuio ſcilicet uicino. Quòd Dicta mons ſtadijs mille orientali- or ſit quàm Ida Cretæ, cæterum Ida nunc Chryſomallos uocatur.

Quòd Creta Homeri ætate centum urbes habuerit. Eſt autem hæc poſterior quàm bellum Troianũ. Nam per illud tempus nonaginta urbes tantum Creta habebat. Nam in Catalogo non alium introducens, ſed in ſua perſona loquens, ἑκατόμπολιν appellat. Quòd quæ in armis fit ſaltatio à Curetibus adinuenta ſit, dæmonibus ſcilicet illis qui Ioui aſsiſtunt uocaturq́ Pyrricha. Quòd prouerbiũ cœperit in eos qui ſe neſcire ſimulant quæ nouerunt, Cretenſes mare ignorat. Nam Cretenſes magna claſſe olim inſtructi, maris imperium primi tenuerunt. Quòd Syphnus inſula tenuis ſit, à qua prouerbiũ ortum habet, Syphnius aſtragalus, ob tenuitatem ſcilicet. Quòd Cyclades inſulæ numero duodecim prius erant, poſtea his aliæ adiectæ ſunt. Incipiũt ab ea quæ ante Sunium eſt ſita, Helena dicta de qua Homerus inquit,

νήσῳ δ' ἐν κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ.

Sunt aũt hæ, Ceos, Cythnos, Seriphus, Melus, Syphnus, Cimolus, Prepeſinthus, Vliarus, Parus, Naxus, Syrus, Myconus, Tenus, Andrus, Gyarus. Sporades autẽ inſulæ magis orientales ſunt quàm Creta. Quales ſunt Niſyrus, Cos, Calydnæ, Lerus, & Patmus.

LIBRI VNDECIMI.

QVòd Taurus mons, qui Aſiam iuxta longitudinem bifariàm diuidit, latitudinem habet multis in locis uſque ad ſtadiorum tria millia. Longitudinem uerò quanta eſt Aſia tota, ſtadiorum ſcilicet quadraginta quinque millium, à continente quæ Rhodo opponitur atque ad Indiæ extrema. Quòd Parthorum regio & Media & Armenia & Cappadocum quidam & Cilices & Piſidiæ, in ipſo Tauro monte continentur. Quòd iſthmus à Ponto Euxino ad mare Hircanum ſtadiorum eſt triũm millium. Ab hoc uerſus ſeptentrionem magna Cherroneſus eſt, quæ comprehenditur ab occaſu Euxino Ponto & Mæotide, & Tanai flumine, & deſerto quod deinceps eſt ſitum, terráque incognita uſque ad oceanum. Quòd ſi oceanus etiam à ſeptentrione amplectitur terram ab hoc ipſo mari uerſus auſtrum eunti uſq ad Caſpium mare & Albaniæ confinia terminus erit. Quòd Pompeius Poſidonio fuerit amicus. Cum itaque Rhodum ueniſſet quando ad Mithridaticum bellum eſt profectus, ac cum eo congreſſus interrogaſſet quæ cupiebat audire, diſcedẽs rogauit num quid iuberet, Poſidonium autem reſpondiſſe aiunt, αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Ex hoc etiam didicit quæ ad Iberiam & Albaniam atque Armeniam pertinebant. Quòd Aſiam uniuerſam Strabo in quinque partes diuiſerit, quarum prima eſt Cherroneſus, ab Iberiæ iſthmo incipiens uerſus boream. Secunda, ab hac Cherroneſo, ad ortum tendens Tauroq́ diuiſa terra, quæ eſt Aſia ſeptentriona-

trionalis usq; ad Indos. Tertia, quæ inter Taurum montem ac mare Caspium interiacent: sunt autem Media & Armenia, & usq; ad Halym fluuium. Quarta, quę inter Halym flu. & Taurum continetur terra, usq; ad mare Cilicum, Ioniam & Chalcedonem. Quinta, India est & Ariana, quæq; deinceps ad occasum iacent usq; ad Ciliciam & Nilum & sinum Arabicum. Quòd Colchis inter Moschicos & Caucasi montes iaceat.

Quòd à Bosphoro Cimmerio usq; ad Alopeciam insulã stadia sint bis mille ducenta. Quòd in latere orientali Mæotidis fluuius est, maior Rõbites, deinde Theophanius, Inde minor Rombites, mox Vardanes. Hi omnes ex Hippicis montibus & Caucasijs deferuntur. Quòd Cimmerij olim qui in Mæotide, potentiam maximam habuere, unde & Cimmerius Bosphorus est appellatus. Inde ad stadia uiginti uicus est Achilleus, quo loco angustissimũ est ostij Męotidis fretum. Habet enim stad. 20. habens in ulteriore regione Myrmeciũ uicum. Quod aũt ad austrũ & Apeliotem iacet os Bosphori, Corocondamen habet, quod ad austrum & Africum, uicum quempiam Penticapensis agri habet, Acram nomine. Longitudo Bosphori stadiorum est septuaginta. Quòd Phanagoria & Hermonassa urbes sunt Asianorum insignes. Quòd urbs est maritima Sindica, Sindorum regia. Quòd qui in Europa sunt Bosphoranorum metropolis est Panticapæum, Asianorum uerò Phanagoria.

Quòd Heniochi & Achæi & Zygij sterilem terram colentes, per mare Ponticum latrocinia exercent. Lembos habent paruos leuesq;, humeris portari aptos, atque in syluis abscondi. nam mare quòd illic est, impor tuosum est, finiturq; extremis Caucasi montibus. Hos lembos Græci camaras uocant. Quòd Caucasus mons à septentrione duo maria Caspium scilicet & Ponticum, claudit, ac Sarmatas & Mæotas ab Iberis & Albanis separat. Est autem aptissimis arboribus plenus mons. Huius extrema quæ ad austrum tendunt, iuxta secessum Euxini finiunt, quo loco urbs est Dioscurias, à qua initium est isthmi qui inter Euxinum & Hircaniam iacet. Est autem Emporium hoc, gentibus uersus ortum sitis omnibus commune. Aiunt enim in hanc conuenire nationes diuersis inter se linguis utentes plures quàm septuaginta. Quòd à Phasi flumine usq; ad Amisum & Sinopem, nauigatio est dierum trium. Hęc regio bona est, præterquam quod mel hic nascens, amarum est. Quòd Moschorum regio tripertita est, atq; aliam eius partem tenẽt Colchi, aliam Iberi, aliam Armenij. Quòd unà cum cæteris Phthirophagorum etiam natio Dioscuriade Emporio utitur. Hi à sordibus & fame id nomen habuerunt.

Quòd Saones fame nihilo meliores sint Phthirophagis. Cæterum auri metalla habent, quæ torrentibus deferuntur, ea Saones perforatis tabulis & lanosis pellibus excipiunt. Vnde fabula de Æete conficta est, quod aureum uellus haberet. Quòd Corus fluuius in Armenia initium ha

bẽs, atq; Aragone qui è Caucaso delabitur, alijsq; fluuialibus aquis assumptis, per angustam fluminis regionẽ in Albaniam ingreditur. Inter quam & Armeniam multus illatus per uberes campos, complura in se flumina recipit, è quibus est Alazonius & Sandobanes & Rhœtaces & Chanes, nauigabiles omnes, atque in Caspium mare ingreditur. Quòd Phasis fluuius ex Armenia delabens, flumina accipit Hippum & Glaucum, ac prope urbem eodem nomine dictam in Pontum ingreditur. Quòd Albani terram collunt, ut Cyclopes, optimã qualemq; ille appellat, ἀλλ' ἐγὰ ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος καρποφορεῖ. citra sementem, inquiens, atque arationem fructum præbet, uineæ manent ineffossæ, ac quinquẽnijs putatæ fructum ferunt. Ager ipse non ferro scinditur, sed aratri ligno, ac semel satus biennium & triennium integrum fructus fert. Flumina terram faciũt irriguã, sicut Nilus & Euphrates. Et simpliciter fertilitate agri nullo loco cedit Albania. Pecora quoq; fœtus edunt permultos. Homines ipsi magnitudine & pulchritudine sunt excellentes, moribus simplices, adeò ut ipsorũ nonnulli numerare nesciant. Quiq; norunt, non ultra numerum centenarium id possunt. Quòd iuxta Albaniam, regio Amazonum sit, prope Gargara & montes Caucasi. Hæ è toto anno duos menses solum Gargarenses adeunt, liberorũ procreandorum gratia. Reliquos decem domi agunt solæ rem bellicam exercentes: fœtum qui nascitur, si femella sit, apud se retinent, sin masculus, Gargarensibus mittunt. Testatur id Arrianus inquiens, Quòd Alexandro regi Pharesmones quingẽtas Amazonas dono dedit. Quòd altissimæ Caucasi partes sint quæ maximè ad austrum tendunt, sunt autem hæ ad Albaniam & Iberiam & Colchos et Heniochos. Quòd Caucasi summa, hyeme inaccessibilia sunt: Æstate propter glaciem ac niues bubulis caligis, in tympani modum latis calciati, ascendunt. Descendunt autem cum oneribus super pelle delapsi, quod etiam circa Atropateam Mediæ, & Masium Armeniæ montem fit ubi soleas quasdam ligneas caligatas pedibus supponunt. Quòd maris Hyrcani nauigationis ambitus, præter Albanos quidem & Cadusios stadiorũ est quinq; millium quadringentorũ. Præter Arianos autem & Mardos et Hyrcanos usq; ad os Oxi fluuij, quater millium octingentorum. Inde rursus ad Iaxartem fluuium duũm millium quadringentorum. Reliqua hactenus ignorantur. Quòd Prisci descriptionem locorum ignorabant, donec Alexandri ad Indos usq; expeditio, Item Romanorũ ac Parthorũ imperium, permulta prius ignota palàm fecere. Quòd Hyrcania fertilissima sit regio & magna ex parte campestris. Quòd Oxus fluuiorum omnium quos uiderit Alexander, maximus est, præter Indicos tamen, qui magnitudine cæteros excellunt. Quòd in Hyrcania ripæ quædã cauernosæ ante mare stant, inter quas atq; mare humile litus iacet, ex uerò superioribus rupibus flumina decurrũt tanta ui delata, ut cum ad

ripam

ripam peruenerint, aquam in mare iaculentur, subiectum litus aspergine intactum relinquentia, ut etiam exercitui unda tecto peruium sit. Quòd Euphrates fluuius, utranque Armeniam magam, scilicet & paruam inter se dissterminat. Quòd Euphratis & Tigridis fontes stadiorum millibus duobus & quingentis inter se distant. Est autem Euphrates Tigride maior, atque plus terræ obit. Cæterum per magnam Armeniam usque ad minorem occasum uersus fluens, à sinistra habet Taurum montem, regionemque Balisenen, Aclisenen & Sophenen. A dextra uerò, Armeniam minorem, Cappadociam, Taurum montem, & Melitenen regionem, quo loco Melas fluuius è Tauro mõte in Euphratem effunditur. Deinde ad meridiem conuersus primum Commagenen, mox Curesticen iuxta Amanum montem, inde Palmyrenen magis occiduam ac meridionalem relinquens, iuxta Suram urbem ad initium Syriæ iacentem ad ortum conuertitur, à dextra quidem, uersus austrum scilicet Arabiam habens desertam, ac Babyloniam regionem beatissimã, à sinistra uero ad septentrionem scilicet Antitaurum montem ac deinceps Taurũ ipsum iuxta Tespitida & Choriæam regionem magnæ Armaniæ. Deinde post Taurum montẽ iuxta Mesopotamiam scilicet, Edessam urbem et Anthemusiam regionem & Chalcitida, itemque Angobaritida quæ desertæ Arabiæ opponitur, Tigrique fluuio prope Mesenen Susianæ regionem committitur. Postremum uerò Characinen regionem obiẽs, iuxta Teredona urbem atque Elymaitida Susianæ regionem, medium sinum Persicum ingreditur. Quòd Euphrates iuxta Seleuciam magnam urbem rursus ad ortum conuertitur proxime urbem Ctesiphontem super Tigride iacentem, ut interuallum quod utrunque fluuium atque urbes ambas interiacet stadiorum sit duodecim.

Quòd ab Antitauro monte minoris Armeniæ, non nulli montes abscinduntur septentrionem uersus, alijs atque alijs nominibus dicti, è quibus est qui Polyarren uocatur & Scordiscus, & montes Moschici, qui per mediam Armeniam maiorem usque ad Iberiam porriguntur.

Quòd in Mesopotamia Taurus est, contiguus Cappadocico Tauro qui diuidit Armeniam & Mesopotamiam. Inde ad ortũ Gordiæi montes sunt & Niphates è quibus fluit Tigris, item Masius mons supra Nibisin urbem iacens. Deinceps ad ortum Choathra montes, inde Zagrus, ab hoc Orontes, mox Coranus qui Hyrcaniam à Parthia diuidit. Deinde Saripha Margianæ montes, è quibus Oxus fluuius egreditur. Ab his sunt qui proprie Caucasi montes dicuntur, Paropanisadas ad occasum, ad ortum Indos claudentes. Postmodum Imaus est, Sogdianos & Indos distterminans. Hi montes unà sumpti, Taurum constituũt qui Asiam totam in duas partes diuidit, ab Mycale Ionica initio sumpto usque ad Indos extremos. Quòd portæ Caspiæ Mediam ad occasum definiunt, Parthiã ad Eurum, Ad Cæciam uerò uentum, Hyrcaniam. Quòd extra Taurum

montem nulla pars est neque Mediæ neq; Armeniæ. Quòd Media bifariam diuiditur. Et est altera pars ipsius orientalis, quæ magna uocatur, cuius Metropolis Ecbatana sunt, regia olim sedes Medorum, quo etiam loco æstate degebant Persarum reges, hyemabant in Seleucia. Occidua Mediæ pars Atropatena, ab Atropata Satrapa, qui obstitit, ne regio ab Alexandro & Macedonibus subiugaretur, sic dicta. Hæc Armeniæ & Matianæ ad ortum iacet, magnæ Mediæ ad occasum, ad septentrionem ambabus. Atropatenæ pars est Cadusia & quam Xenophon Carduchiam uocat, & Geli & Mardi usque ad Araxum fluuium qui Armeniam & Atropatenem terminat. Cæterum portæ Caspiæ magnæ Mediæ, Parthiæ atque Hircaniæ, limes est. Quòd Atropatenæ regioni Atropates imperauit usque ad fluuium Araxum, post obitum scilicet Alexandri, atque ad multos annos durauit huius imperium. Cæterum in Matiana lacus est salem ferens. Quòd nationes latrocinia exercentes quatuor fuerint, Mardi Persis uicini, Vxij & Elymæi Persis & Susijs, Cossæi Medis. Hi omnes tributa exigebant ab Asiæ regibus. Cossæi præterea dona accipiebant, quoties rex, æstate in Ecbatanis acta, redibat. Quòd alij sinc Elymæi in mari rubro, alij iuxta Mediam. Quòd Sitiacenen Assyriæ, nõnulli Apolloniaten uocant. Quòd quæ Caspijs portis subest regio, humilis est ac beata, omnium ferax, excepto oleo. Quòd duæ sint gentes Caspiæ, altera magis occidua Cadusijs, iuxta mare eodem nomine & fluuium Cambysen, altera Parthis uicina, in qua sunt portæ Caspiæ.

Quòd iuxta portas Caspias quæ Parthis uicinæ sunt, Nesæus campus est, equis pascendis aptissimus, è quo Persarum reges Nesæos equos, pulcherrimos optimósue habebãt. Hic campus herbã fert plurimam, quam nos medicam dicimus. Fert etiam silphium ea regio, è quo fit succus medicus, Cyrenaico longe inferior. Nonnunquam etiam illo præstat siue propter locorum diuersitatem, siue quòd stirps speciem mutet, siue propter eos qui succum exprimunt atque conficiunt.

Quòd Medi Persis multarum rerum authores extiterunt, indicat id tiara & citaris & manicatæ tunicæ, & anaxyrides quæ septentrionalibus gentibus ob frigiditatem peculiares sunt. Quòd Medorum est non pauciores habere quàm quinq; uxores. Eodémque modo, mulieres calamitatem existimant si nuptæ sint uiro pauciores quàm quinque uxores habenti. Quòd cum reliqua Media tota prorsus felix sit, quæ ad septentrionem uergit natio montana prorsus est sterilis, eáque propter ex arborum fructibus nutriuntur. E malis siccis ac tritis massas conficiunt, ex amygdalis tostis panes, è radicibus quibusdam uinum exprimunt, carnibus utuntur ferinis, mitiora pecora non alunt. Quòd regiones Armeniæ Chorzene & Cambysene septentrionales sunt maxime atq; niuibus obsitæ, Caucaso & Iberiæ continentes: quo loco iter agentes in

tes in summis montium cacuminibus niue obrui dicunt. Nam ibi plurima cadit. Vnde baculos habent ad eiusmodi pericula, quos in summam niuem respirandi gratia exerant, & ut eo signo auxilium ab aduenientibus consequatur. Quapropter sæpe effossi seruantur. In niue glebas quasdam concauas congelascere prodiderunt, aquam optimam tanquam in tunica continentes. In niue animalia quoque concreari, quę ruptis tunicis ebibuntur. Horum animalium generationem talem putant qualē culicum ex flumine & bractea metallorum. Quod Tigris fluuius ē Niphato monte erumpens, celerrimus est atque impermixtus, ut indigenæ Medorum lingua sagittam appellent Tigrim ob uelocitatem. Quòd in Acilesina Armeniæ Dea colitur Anaitis, cui seruos & seruas dedicant, item filias nobilissimæ gentis, quas apud Deam longo tempore prostitutas nullus in matrimonium auersatur. Huiusmodi quædam Herodotus de Lydis commemorat.

LIBRI DVODECIMI.

QVòd Cappadocia terminatur ad austrum Tauro Cilicio dicto, ad ortum Armenia & Colchide, & quę intersunt diuersarum linguarum gentibus, ad septentrionem Euxino usque ad Halis ostia, ad occasum uerò Paphlagonia & Galatica regione, Phrygiæ finitima, usque ad Lycaonas & Cilices Ciliciam Tracheam incolentes.
Quòd terram quæ ad occasum intra Taurum montem est propriè appellant Asiam. Quòd Cappadociam in duas partes diuidunt, satrapias uocantes, è quibus alteram maiorem appellant Cappadociam quæ Taurum uersus est, Alteram, quæ minor est, Pontocappadociam. Atque utraque in quinque præfecturas diuiditur. Maior quidē, in Melitenen, Cataoniā, Ciliciā, Tyanitin, Garsauritin: minor in quinque alias, Lauinasenē, Sargysenen, Sarauenen, Chamānenen, Moramenen. Quòd Commagena & Cyristica Sarauna australiores sint, magis autem occiduę quàm Anthemusia & Chalcitis Mesopotamiæ regiones, magisque orietales quàm Cilicia iuxta Issum sita, septentrionaliores tandem quàm Chalcidica & Palmyrena iuxta Amanū montē iacentes. Hic pars est Ciliciȷ Tauri includens sinū Issicū, atque Antitauro mōti æque adiacet, itemque Scordisco monti qui iuxta Pontum est. Quòd Pyramus fluuius per Cataoniam regionem fluit, è medio campo fontes habens. Est etiam fossa quædam memoratu digna per quam aqua purissima magno spacio occultè sub terrā fertur, deinde tanta ui in summū exoritur, ut si quis hastā superne demiserit, aquæ impetus ita obsistat ut uix immergi queat. Cæterum profunditate latitudineque immodica delapsus, ubi Tauro seiunxerit mirū in modū contrahit. Mira est præterea montis cæsura, per quā alueus ducitur. Nam quemadmodū in petris rimā trahentibus & per medium scissis, cōtingit, partis uuius eminentias

nentias alterius partis depressionibus ita conuenire, ut coniungi possint, sic uidere est imminentes flumini petras, utrinque fere usque ad summa montis pertendentes, duorum triúmue iugerum spacio, cõcauitates quasdam eminẽtijs oppositas habere. Solũ uerò quod interiacet totũ saxeum ualde profundam & angustam rupturam in medio habet, ut eam canis ac lepus transiliat. Longitudo est stad. circiter mille aquęductus instar. Tantumque limum è campo in mare deducit, quemadmodum & Nilus, ut huiusmodi de eo oraculum editum feratur,

ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε πύραμος ἀργυροδίνης,
ἠιόνα προχέων ἱερὴν ἐς κύπρον ἵκηται.

Tempus erit rapidis olim cum Pyramus undis
In sacram ueniet congesto litore, Cyprum.

Quod mons Cappadociæ Argæus omnium qui illic sunt altissimus est, ut summa eius nunquam niue careant. Qui eò conscendunt, utrunque pelagus uident Ponticum & Issicum. Quòd cum Cappadocia ferè tota lignis careat, Argæus tamen circumcirca syluam habet. Sed sub terra frequentes ignes habet, qui noctu apparent. Ac rursus non procul frigidas aquas habet sub terra occultas. Qui itaque locorum periti sunt caute lignantur. Ignaris periculũ est, præsertim pecori, dum in obscuras ignis fossas incidunt. Quòd Mazaca Cappadociæ distant à mari Pontico stad. octingentis, ab Euphrate mille quingentis, à portis Cilicijs itinere dierum sex, à Cybistris stad. trecentis: nunc uocatur Cæsarea.

Quòd Cappadociæ latitudo à Ponto ad Taurum usque stadia continet mille octingenta. Longitudo uerò, à Lycaonia et Phrygia usque ad Euphratem fluuium uersus ortum & Armeniã, stad. millia tria. Quòd in Cappadocia optima rubrica nascitur, quæ ideo Sinopica dicit̃ quòd eam mercatores in Sinopen portent. Imitatur hanc Iberica. Habet etiam iuxta Galatas metalla, & onychiti lapidis & crystalli crustas. Quòd Halys fluuius Paphlagonas & Cappadoces disterminat. Quòd Mithridates Eupator Ponto imperauit usque ad Heracleã. Occidua magis, sub rege Bithyniæ degebant. Quòd Leucosyri uocantur qui litus Ponti tenent Cappadoces, intra Taurum cõstituti, ob colorem ita dicti: fit enim ut qui australiores sunt & orientaliores quam sit Taurus, nigri sint: hi autem candidi sunt. Quòd Paphlagoniam terminant à septentrione quidem Pontus: ab ortu, Halys fluuius: ab austro, Phrygia et Galatia: ab occasu, Bithynia. Leucosyri uerò orientaliores sunt quàm sit Halys fluuius, iuxta mare habitantes. Quòd Amastris ab muliere Amastride sit dicta. Hæc uxor fuit Dionysij Heracleæ tyrãni & Oxyathris filia fratris Darij eius qui ab Alexandro fuit deuictus. Quòd quæ nunc Amastris dicitur Sesamus prius appellata sit, deducta autem fuit è Cromna, Cytoro, Tio & ipsa Sesamo. Quòd Cytorus urbs à Cytoro Phryxi filio dicta sit.

Quòd

Quòd quos Homerus appellat præcelsos Erythinos, duo scopuli sint colore rubri, nunc Erythrini dicti. Quòd Harmena uicus sit & portus iuxta Sinopen, munitus quidem, at desertus, unde prouerbium natum est,

ὃς ἔργον οὐκ εἶχεν ἁρμένην ἐτείχισεν.

Est autem uersus iambicus.

Quòd urbs Sinope Milesiorum est colonia. hæc olim potens fuit, ac multas sub se regiones habuit. Postmodum sub Armeniorum dominatu fuit usque ad Mithridatem Eupatorem. Is & natus est & sepultus in Sinope. Quòd Sinope bis capta est, primũ à Pharnace ex improuiso ingruente, postmodum à Lucullo et insidente Tyranno, cum intus & foris obsessa teneretur. Nam Bachides à rege custos impositus, ac semper aliquã proditionem à ciuibus suspicatus, tandem multis flagris & cęde usus eousque homines ad desperationẽ perduxit, ut nec strenue se tueri neque hostẽ ex composito adoriri possent. Quòd oraculũ in Sinope fuerit, à quo Diogenes accepit responsum, ut monetam adulteraret. Viros claros tulit Sinope: philosophos, Diogenem Cynicum, & Timotheum Patrionem: poëtas uerò, Diphilũ comicũ. ex rerum scriptoribus Batonẽ. Quòd Halys fluuius ab Halibus qua perlabitur, nomen habet. fontes eius è magna Cappadocia quæ iuxta Pontum est habent originem. Quòd post Halyn fluuium Gadilonetica est regio, felix tota & campestris atque omnium ferax. Oues habet mollis pellis & lanæ. Quòd Amisus, Milesiorum est ædificium, regionemque habet beatam. Quòd Iris fluuius per mediam Comanorum urbem atque ad ipsa Amasiæ mœnia labitur. Quòd Strabo hic geographus ex Amasia fuerit urbe Pontica.

Quòd Themiscyra regio fluminibus perluitur, eaque propter semper herbida est. Eius montana ora consita est arboribus & mansuetos & agrestes fructus ferentibus, ita ut nullo anni tempore illic desit fructus.

Quòd qui nunc Sami dicuntur, antiquitus Macrones uocabantur. Et qui nunc sunt Chaldæi, prius uocabantur Chalybes. Quòd Strabo hos uersus Homeri contendit enarrare,

αὐτὰρ ἁλιζώνων ὀδίος καὶ ἐπίστροφος ἦρχον,
τηλόθεν ἐξ ἀλύβης.

Hinc & Halizonos Hodiusque & Epistrophus unà
Longinqua ex Alyba ducunt. Quo loco Alizones sunt, qui nunc circa Trapezuntem habitant Chaldæi, prius quidem Chalybes dicti, & adhuc prius Alybes, unde Homerus inquit, τηλόθεν ἐξ ἀλύβης. Ac primum omnium Alizones. Siquidem tempore labẽte nomina multas mutationes suscipiunt. Thraces enim Lemnum incolentes prius Sinties uocabantur, postea Sinti dicti sunt, deinde Saij, iuxta illud Archilochi,

ἀσπίδι μὲν σαΐων τις ἀγάλλεται

Atscu-

At scutum Saius uir sustulit.

Nunc Sapæ appellantur, circa Abdera urbem habitantes. Eodem modo Brygi, Breges, Bryges, Phryges, ijdem sunt. Item Mæones & Mēnes, ad hunc itaque modum Chaldæi, Chalybes, Alybes, Longinqua ex Alyba, quo loco uox, Longinqua, adiecta huius coniecturæ nobis argumentũ præbet. Suntq; per Rhyndaci fluuij regionẽ Alizonas habitare dicant. Alij circa Cumas Æolicas, aut circa Myrleaticum agrum, aut circa Pygella iuxta Ephesum aut Prienen. Quòd uocem hanc τήλοθεν ἐξ ἀλύβης improprie adiectam fuisse affirmant, quemadmodum illud τῆλ' ἐξ ἀσκανίης, Longe ab Ascania. Et de Arnæo, ὃ γείνατο πότνια μήτηρ. Hoc etenim dederat genetrix. Et de Penelope,

εἵλετο δὲ κληῖδ' εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ

Ipsa manu clauim comprendit Penelopæa. Item hoc,

οἰωνοῖσί τε πᾶσι,

Omnigenisq; auibus. Insuper istud,

ἐείκοσι πᾶσαι ἰφύσιν

Quòd Pactolus fluuius & Hyllus Hermo committuntur. Oriuntur è Tmolo monte prope urbem Sardes. Quòd Armenia minor Tibarenis quandoq; imperauit & Chaldæis atque Pharnacijs. Mithridates uerò Eupator his subactis, & Colchidis & horum omnium imperium adeptus est. Quòd Pharnaciæ continua est Sidene & Themiscyra. Supra has iacet Phanarœa oleis consita & beata, inter Lycum amnẽ & Irim locata. Quòd supra Phanarœam Comana Pontica iacent, eodem nomine quo maioris Cappadociæ Comana. Quòd ob ingentem multitudinem in Corintho meretricum, & sumptum qui in has fieri solitus erat, prouerbium natum sit,

οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. sed diuitibus scilicet solis. Quòd Oalgassus mons est altissimus, Hali fluuio occidentalior, iuxta quem Domanitis & Blaena est regio. Cæterum per Domanitidem Amnius fluuius labitur, quo loco Mithridates Eupator Nicomedis Bithyni copias funditus deleuit, haud quidem præsens sed per suos imperatores tanquam obiter re gesta. Vnde ille fugiẽs, cum paucis adeò in Italiam nauigauit. Hic uerò secutus, impetu facto Bithyniam cepit, et Asiam usq; in Cariam & Lyciã occupauit. Quòd circa Pimolissam & Pompeiopolim Sandaracurgium mons est concauus propter metallorum effossionem, ubi ex morbido & pestilente aëre effossorum locorum multis intereuntibus, negligi metalla cœperunt. Quòd lacus qui circa Nicæam est urbem Ascanius sit dictus, item regio ipsa Ascania. Quòd Bithyniam terminat Sangarius fluuius, & litus Ponticum usq; ad ipsum os atq; Chalcedonem, ab occasu, Propontis, ad austrum Mysia & Epictetus appellata Phrygia, Eadem quoq; Hellespontiaca Phrygia dicitur,

Quòd

Quòd ſinus qui circa Nicomediam eſt Aſtacenus uocatur. Quòd mons circa Cium Argantonius uocatur porrigens ſe uſq; ad Nicomediã. Quòd Cius ſocius erat Herculis, ex Argonautis unus. Is è Colchis reuerſus urbem à ſe Cium appellatam, ædificauit. Quòd à Pruſa oppido nomen gentile deriuatur Pruſienſis. Quòd Aſcania à duabus gentibus ſeorſim habitabatur, Phrygibus & Myſis, teſtatur id Homerus, inquiens,

μυσῶν ἀγχιμάχων ἡγήτορα.
οἵ ῥα δ' ἀσκανίης ἐριβώλακος ἦλθον ἀμοιβοί.

Alyſorumq; ducem bellantum comminus armis,
Illi ex Aſcaniæ campo uenere feraci. Et rurſus,

φόρκυς αὖ φρύγας ἦγε καὶ ἀσκάνιος
τῆλ' ἐξ ἀσκανίης.

Phorcys & Aſcanius Phrygias duxere cateruas,
Longe ex Aſcania. Intelligit autem Nicæam. Quòd Homerus Æſapum terminum ſtatuit Troadis & Myſiæ. Videtur autem Pindarus Cyzicenus fuiſſe. Quòd Nicæa ab Antigono ædificata ſit, Philippi Macedonum duce, qui bello aduerſus Nicatora Seleucũ interijt. Poſteà Lyſimachus illã auxit, qui cum Alexãdro ſcilicet ad Indos militauit. Hic Nicæam appellauit, de nomine uxoris quę Antipatri erat filia, ſoror Caſſandri. Quòd quæ nunc Otrœa dicitur regio, ab Otreo Phryge uocata ſit, cuius meminit Homerus,

λαοὺς ὀτρῆος.

Otræi populos.

Quòd Hipparchus & Theodoſius, atque huius liberi mathematici, & Aſclepiades medicus, Bithyni fuerint. Quòd qui in Aſia ſunt Galatæ, Celtarum ſunt coloni, atq; ſub Leonorio duce in Aſiam traiecerunt.

Quòd poſt Galatiam ad auſtrum lacus eſt Tatta nomine, Cappadociæ maiori adiacens, & pars eſt Phrygiæ maioris. Item quæ huic continua eſt uſq; ad Taurũ. Cæterum Tatta lacus ſalis ſponte naſcentis fontes habet atq; adeo faciliter ſal rebus immerſis circumgelaſcit, ut ſæpe cum funalem torquem dimiſerint, ſalis coronas educant. Volucres ipſæ alis aquas contingentes facile capiuntur, cum propter ſalis concretionem cito decidant. Quòd Iſaura urbs ſit, à qua & regio Iſauria & uocabulum gentile Iſaurenſis dicitur. Quòd circa Sipylon loca Phrygia prius appellabantur. Item Tantalum & Pelopem Phrygias eſſe aiũt, & Niobem quoque. Nam Pergamena & Elaitis ad quam Caicus exit, et Teuthrania inter hęc media in qua Telephus habitabat olim, inter Helleſpontum ſunt & regionem Sipylo & quæ ſub hac eſt Magneſiæ, circumſtantem.

Quòd Myſos, alij Myſorum Scythię colonos eſſe affirmant. Alij uerò quod Lydorum lingua, fagociſſima arbor, Myſos uocatur, eiuſmodi arborem in Olympo Myſio copioſe naſci, eaq; propter gentem Myſos

RR fuiſſe

fuisse appellatam. Quòd Miletus Cariæ, colonia sit Mileti quæ est in Creta. Quòd Lycus Pandionis filius, Solymis conditis regionem à se Lyciam appellauit. Quòd Bithyni septentrionales iuxta Olympum iacent, Item Mydones & Doliones. Reliquum tenēt Mysi & Epicteti. Doliones autem sunt, qui circa Cyzicum à fluuio Æsapo usq; ad Rhyndacum fluuium & Dascylitidem lacum. Mygdones post hos sunt usq; in Myrleanorum Apameorum agrum. Quòd supra Dascylitidem lacum alij duo lacus sunt Apolloniaticus & Miletopolitanus. Quòd delubrum in Cyzico Dindymenes matris deûm, Argonautarum ædificium est. Quòd potentes olim atq; pulcherrimis legibus instructæ ciuitates fuerint Cyzicus, Rhodos, Massilia Carthago, Roma, Sparta.

Quòd Phrygiæ Epictetice sint Axiani, Nacolia, Cotyaium, Mydaium, & Dorylaium urbes, & Cadi. Quòd Mysiæ pars mediterranea, ab Olympica regione in Pergamenam descendit, & in Caici campos.

Quòd supra Epictetum ad austrum maior Phrygia est, quæ à sinistra Pisinuntem & Lycaonas, à dextra Lydiam & Cariam relinquit. In ea est Phrygia quæ prætermontana dicitur, & Pisidia & Amorio & Eumania & Synnada: deinde Apamia quę Cibotus dicitur & Laodicæa & Colossę. Quòd Marsyas fluuius ex Apamia urbe magna ortum habens, in Mæandrum egreditur. Quòd cursus Mæandri adeò est flexuosus, ut obliquitates omnes ab eo Mæandri dicantur. Quòd quæ circa Mæandrum fluuiū est regio ferè tota à terræmotibus quatitur & aquis atque ignibus peraratur, à campis incipiens usque ad Magnesiam & Hierapolim. Quòd Prienen quæ prius ad mare erat, Mæander, facta limi aggestione, mediterraneam effecit, ad stadia ducenta quinquaginta.

Quòd Typhonis casum & Arimorum, per hanc exustam Phrygiam & Lydiam euenisse aiunt. Alij autem affirmant, etiam quæ inter Mæandrum ac Lydos sunt, omnia eiusmodi esse.

LIBRI DECIMITERTII.

Quòd à Cyzico & locis Æsapo & Granico uicinis Abydum usq; Propōtidis ora sit maritima. Ex Abydo autem Lectum usq;, Ilij & Tenedi & Troianæ Alexandriæ regio. His omnibus Ida imminet, A Lecto uerò usque ad Caicum & Canas dictas, Assus est & Adramyttium & Atarneus & Pitana & sinus Elaiticus. Quibus omnibus Lesbos insula ex aduerso consurgit: deinde Cumanus ager usque ad Hermum & Phocenses, hæc Æolia est, quam sequitur Ionia.

Quòd à Cyzico & Æsapo fluuio, usq; ad Caicum fluuium, regio est quam Homerus Troianam dicit, in octo principatus diuisa, sed Æolorū colonia aliter hanc diuisionem fecit, per totam Troianam oram dispersa, & usque ad Hermum fluuium extenta. Quatuor autem seculis Æolica colonia,

Ionia, quàm Ionica antiquior est. Nã Agamẽnonis filius Orestes Æolicę classi imperauit, quo in Arcadia mortuo Penthilus eius filius successit, & usque in Thraciam processit annis post Troiã sexaginta, quo temporę Heraclidæ in Peloponnesum rediere: deinde Archelaus illius filius cum Æolica classe in eam quæ circa Cyzicũ & Dascylium est regionem traiecit. Graus uerò filius eius iunior usque ad Granicum fluuium progressus est, et traijciens in Lesbũ eam occupauit. Cleuas item & Dorus & Malaus, qui & ipsi ab Agamemnone erãt profecti, primum quidem Locrida & montem Phricium, longo tempore obtinuerunt. Postea transgressi Cumas cõdiderunt, Phriconidas à Locrensi monte appellatas. Quòd Priapus fluuius est iuxta Cyzicum, aduersus Artacen Cyzicenam urbem consurgens. Quòd Æsapus fluuius Cyzico urbe orientalior est. Quòd à Pario oppido usque ad Practium oppidum occasum uersus stadia sunt trecenta. Quòd Ida mons scolopendræ formam habet, atque in mediterraneam, promõtorio quod circa Zeleam est terminatur, in pelagus autem Lecto, quod in Ægeum descendit. Quòd Zelia urbs, Cyzicenorum est ditionis. Quòd Homerus Idam montẽ Lecto terminat, quod primum est à mari, & Zelia, inquiens,

ὑπαὶ πόδα νείατον ἴδης.

Idæ pede sub extremo. Quòd Lectum Idæ promontorium, & Canæ promontorium, sinum Idæum faciunt. Quòd duplices sunt Cilices, alteri Thebæi Hypoplacij, unde Chryseis erat, alteri Lyrnessij, è quibus erat Briseis,

τὴν ἐκ λυρνησσοῦ ἐξέλετο πολλὰ μογήσας.

Hanc è Lyrnesso capiens multum laborabat. Hæc urbs erat diui Mynetis. E Thebis Chryseidem fuisse, sic inquit,

ᾠχόμεθ' ἐς θήβην ἱερὴν πόλιν.

Nos Thebam aduecti sacram. Ex hac etiam Andromache fuit. Sunt itaque duo hi Troianorum principatus, unde quæ de Andromache dicuntur, in hyperbato sunt legenda,

ἀμφότεροι σὺ μὲν ἐν τροίῃ
αὐτὰρ ἐγὼ θήβῃσιν.

Vterque è nobis, tu per Troiam
Ast ego Thebis. Sic enim est legendum.

ἀμφότεροι ἐν τροίῃ, σὺ μὲν πριάμου ποτὶ δῶμα.
αὐτὰρ ἐγὼ θήβῃσι.

Vterque ex Troia, sed patris ex laribus Priami tu, Ast ego Thebis. Tertius est Lelegum principatus, qui & ipse Troianus est,

ἄλτεω ὃς λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει.

Maximus Altes
Sub cuius Lelegum populi ditione tenentur. Et sub Hectore Troiani erant,

τρωσὶ μὲν ἡγεμόνευε.

Hector item Troas duxit. Quiq; sub Ænea fuere Dardani Troiani erant, uelut quoties dicit,

αἰνεία τρώων βουληφόρε.

Ænæa Troum dux cõsultissime. Sexti sunt sub Pandaro Lycij, quos proprie Troianos appellat. Septimi, qui inter Æsapum & Abydum sunt Troes dicuntur. Ponuntur autem sub Asio Abydeni Troes. Democoon quoque Priami filius,

ἀβυδόθεν ἦλθε παρ' ἵππων ὠκειάων.

Is ab Abydo aderat tunc à pernicibus equis.

Et Hicetaonis filius apud Percoten boues pascebat, nec ipse alienas, & qui Adrastiam usque imperabant Meropis duo filij Troiani erant, octauus hic principatus est. Nouus Troiæ principatus est, qui sub Eurypylo Telephi filio censetur. Quòd autem omnibus his Priamus imperaret, Achilles declarat, inquiens,

ὅσσον λέσβος ἄνω μακάρων ἕδος ἐντὸς ἐέργει
καὶ φρυγίη καθ' ὕπερθε καὶ ἑλλήσποντος ἀπείρων.

Quæ felix pariter Lesbos complectitur, & quæ
Comprendit Phrygiæ tellus ac Hellespontus.

Quòd Lycij qui sub Pandaro fuerunt Aphnij dicti sint ab Aphnitide lacu, qui Dascilyticus lacus est. Zelia à Cyzico distat uersus ortum stadijs centum nonaginta A proximo mari uero, in quod Æsapus fluuius egreditur, stad. circiter octuaginta. Quòd Zelia mediterranea est, eiq; subiacent Cyzico & Priapo adiacentia loca. Circa Zeliam Tarsus est fluuius, qui uiginti locis transitur, sicut Heptaporus. Quòd inter Æsapum fluuium & Priapum Granicus fluit, magna ex parte per Adrastiæ campos. Priapus autem urbs est super mari sita, & & portus. Quòd Adrastia urbs inter Priapum est urbem & Parium, super Æsopo fluuio. Priapus hæc portum habet minorem quàm Parius. Quòd Pityæa urbs sit mediterranea inter Parium & Priapum urbes. Quòd inter Lampsacum & Parium Pæsus urbs sit & fluuius. Homerus tribus syllabis eam appellat, inquiens,

καὶ δῆμον ἀπαισοῦ,

gentemq; quoque Apæsi. Item,

ὅς ῥ' ἐν ἀπαισῷ.

habitabãt mœnia Apæsi. Quòd in Cumæa regione locus est, fœminino genere numeroq; plurali dictus Gergithes. Est etiam urbs à qua in agro Lampsaceno Gergithius ager est dictus. Quòd Practium apud Homerum non est urbs, sed fluuius inter Abydum fluẽs & Lampsacum.

Quòd Xerxis pons in Abydo, paulo magis ad ortum fuit locata quàm sit Abydus, magisq; ad occasum quàm Sestus. Id notatu dignum maxime est. Quòd Strabo consentit fabulæ de Hero, quod in Sesto fuerit ipsius turris, quòdq; casus Leandri illic euenerit.

Quòd

Quòd aurea metalla in Pactolo Lydiæ nunc defecerint. Quòd ab Abydo ad Æsapum fluuium, stadia sint septingenta, itinere scilicet pedestri, recta uerò nauigatione, pauciora. Quòd Ilus post diluuium primus ausus est urbem in planitiem locare, quæ ab eo dicta fuit Ilium. unde in campo est sepultus,

οἱ δὲ παρ' ἴλου σῆμα
μέσσον κὰπ πεδίον.

Hi uerò ad tumulos Ili
Per campum medium. Sunt qui dicant, quæ nunc ostenditur urbs, nō esse Ilium Homeri. Sed aliam esse, magis humilem. Antiquam enim magis editam fuisse, prope Idam stad. quadraginta. Quòd quæ nunc Alexandria Troas dicitur, urbs deserta, prius Antigonia dicebatur, Nam ab Antigono habitata fuit qui ex Alexandri magni ducibus imperauit Phrygię. Postmodum à Lysimacho Alexandria fuit appellata, quòd magis uideretur operæpretium esse, ut ab eo cognomen acciperet, qui totius uictoriæ de Persis habitæ author extitisset, ab ipso uidelicet Alexandro.

Quòd Fimbria Romanus bello aduersum Mithridatē gesto, cum Ilium admoto ad urbē exercitu undecimo die cepisset, atq; inde gloriaretur, quam urbem Agamemnon decimo anno uix cepisset, cum mille nauium classem & uniuersam Græciam secū haberet, se undecimo die obtinuisse, Respondit quidam ex Iliensibus. Non enim Hector aderat qui pro ciuitate pugnaret. Quòd inter Abydum & Dardanum urbem, Rhodius fluuius labitur, ex aduerso sepulchri Hecubæ quod Canis dicitur.

Quòd sepulchrum Hectoris in Ophrynæo est loco excelso Troadis. Deinde Rhœtium urbs deserta, inde Ægialus, postea Aiacis sepulchrū, inde Segium urbs deserta, postmodum Achillis sepulchrum & Patrocli & Antilochi, deinde nauium statio & castra Græcorum, mox Simoentis & Scamandri ostia stagnantia & paludes, & lacus qui os dicitur. Quæ omnia Ilio subsunt. Quòd Priamus exiguo inuento Troianorum regno, ita ut Hercules, Cumq; uiris paucis & sex cum nauibus ipsa Pergama diripuerit, illud in immensum auxerit, ut rex regum appellaretur, quemadmodum significat illud.

ὅσσον λέσβος ἄνω μακάρων ἕδος.

Quæ felix pariter Lesbos complectitur.

Quòd Campus Troianus à mari usque ad Idam porrigit se, cuius partes australes in Scepsim, septentrionales in Zeliam finiunt. Quòd permultis & fide dignis argumentis Strabo ostendit quæ nunc Ilium appellatur, non esse ab Homero decantatam urbem, sed hac excelsior est & orientalior quæ uere Ilios dicitur, Hectoris scilicet patria. Quòd si ne uestigia quidem supersunt, sed quæ uisuntur nunc, humilioris sunt uestigia, mirum esse non debet. Tempus enim permulta eiusmodi facit.

Quòd iuxta uetustum quendã morem Agamemnõ male imprecatus est ijs qui Ilium instaurare auderent, eamq́ ob causam posteri religione ducti, locum elegerunt uicinum, antiquo simillimum & hunc ædificatum Ilion appellarunt, hoc pacto Agamemnonis execrationes effugerunt.

Quòd Rhesus fluuius nũc Rhoites appellatur, Heptaporus autem Polyporus, ortum habẽs à locis pulchræ pinui finitimis ad uicum Melænas euntibus. Cæterum pulchra pinus ambitum habuit pedum uigintiquatuor, altudinem à radice sexaginta septem pedũ. Postea in tres partes scissa æqualiter inter se distantes, rursus in unum uerticem contrahitur. Totam uerò altitudinem duorum iugerum & cubitorum quindecim habet.

Quòd Caresus fluuius à Malunte labitur, qui locus inter Palæscepsim iacet & Acheium ulterioris Tenediorum agri. Immittit autem in Æsapũ. Rhodius uerò à Cleandria & Gordo in Æmum influit. Quòd Smintheus Apollo à Tenedijs colitur. Et templum ipsius in Tenedo est, unde illud dicitur,

τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις σμινθεῦ.

Smintheu præclaræ Tenedi domator Apollo. Quòd aliud templum est Sminthei Apollinis in Troade, iuxta mare situm. Quòd insulæ exiguæ iuxta Tenedum, Calydnæ uocantur. Quòd circa Troadem Achæus locus sit: deinde Larissa & Colonæ & Chrysa nunc dicta in loco excelso super mari sita. Quòd in Sminthei templo mus sit æreus, pedi statuæ subiacens. Sunt autem Sminthei Apollinis permulta templa.

Quòd circa Lectum promontorium sales sunt qui uentis Etesijs sponte congelascunt. Quòd Homerus in sinu Adramyttico locat Lelegas & Cilices utrosque, quo loco Pedasus urbs est deserta & Satinois fluuius, qui torrẽs est, & Thebæ ac Lyrnessus urbes. Quòd Amaxitæ maritimi sunt, ac supra eos Neandrẽses. Deinde Cebrenij supra hos, mox Dardani usque ad Palæscepsim, quibus imperauit etiam Æneas. Inde Scepsis.

Quòd à Lecto promontorio, usque ad Gargara uersus ortum sita, stadia sunt ducenta sexaginta. Quòd post Adramyttium Coryphantis & Heraclia uicus sint: inde Attea, ab hac Atarneus & Pitane & Caici fluuij ostia. Quòd nonnulli Romanis gratificantes hos uersus Homeri de Ænea hoc pacto transscribunt,

νῦν δὲ διὰ αἰνείαο γένος πάντεσσιν ἀνάξει.

At genus Æneæ cunctis dominabitur oris. Quòd è Scepsi urbe fuerit Coriscus Socraticus, & huius filius Neleus, qui & Theophrastum & Aristotelem audiuit, & successor fuit Bibliothecæ Theophrasti in qua Aristotelica inerat. Nam Aristoteles & Bibliothecam & scholam Theophrasto reliquit, & primus omnium quos scimus libros congregauit, & Ægypti reges bibliothecæ ordinem docuit. Theophrastus uerò eam tradidit Neleo, Neleus Scepsim detulit, ac posteris dedit hominibus

bus ſane impetitis, qui libros incluſos, ac negligenter poſitos tenebant. Cumq; Attalicorum regum ſub quibus erant, ſtudium ſentirent conquirendorum librorũ, ad inſtruendã eam Bibliothecã quæ Pergami erat, eos in foſſa quadam ſub terrã occuluerunt, quos & tineis & humiditate labẽ factos, tandẽ qui ex eo genere erãt Apelliconi Teio tradiderũt, magno empto Argento, Ariſtotelicos ſcilicet ac Theophraſticos. Apellicon, ut qui magis librorũ eſſet ſtudioſus ꝗ ſapientiæ, uolens corroſiones emendare, eos tranſcribendos dedit, ſcriptura non recte ſuppleta, quapropter libros edidit errorib. plenos. Sed antiqui Peripatetici poſt Theophraſtũ, cũ omnino libris ordinarijs carerent, paucis duntaxat exceptis exteriorũ ſermonum, nihil habebant in quo firmiter philoſopharent, ſed poſitiones quaſdam lucubrabant. Poſteriores, poſtquã hi libri in lucem uenerũt, Ariſtotelem imitantes longe melius ꝗ illi philoſophati ſunt. nam propter errorum multitudinẽ conſentanea dicere neceſſe habuere. Multũ ad hoc Romani contulerunt. Nam continuo poſt Apelliconis obitum Sylla qui Athenas cepit, allata illius bibliotheca huc eam trãſtulit. Tyrannion quoq; grammaticus incœpit, cum Ariſtotelis amantiſſimus eſſet, eo ſibi conciliato qui bibliothecæ præerat. Item librarij quidã ſcriptoribus utentes nõ bonis, nec ſcripta cõferentes, quod in his libris præſertim fieri ſolet qui uẽdendi tranſſcribunt, tum hic tũ etiã Alexandriæ. Quòd poſt Scepſim urbem Andera ſunt, & Pionia & Gargaris. Iuxta Andera lapis eſt qui uſtus in ferrum mutatur, deinde cum terra quadã in fornace excoctus, pſeudargyrum exudat, quæ terra ſi æs aſſumat, fit mixtio quam nonnulli uocant orichalcum. Fit etiam circa Tmolum pſeudargyros. Quòd Aſſus urbs fœlix ſit & munita, à mari & portu rectum & longũ aſcenſum habens. Vnde illud Stratonici commodè dictum eſt, ἄσσον ἴθ' ὥσκεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι. Hic Cleanthes fuit ſtoicus philoſophus, qui Zenonis Citienſis ſcholę ſucceſſit, quã poſtea Chriſippo Solenſi reliquit. Hoc in loco Ariſtoteles aliquandiu permanſit, propter eam affinitatẽ quam cũ Hermia Tyranno contraxerat. Fuit autem Hermias Eunuchus, trapezitæ cuiuſdam famulus, qui Athenas profectus Platonẽ Ariſtotelemq; audiuit, poſtea ad dominum reuerſus, cum ipſo imperauit primum, Atarnenſes & Aſſenſes aggreſſo: deinde illi ſucceſſit & Ariſtotelem & Xenocratem ad ſe accerſitos diligenter curauit. Ariſtoteli etiam fratris ſororẽ dedit. Per id tempus Memnõ Rhodius cum Perſis miniſtraret, & exercitum duceret, ſimulata cum Eunucho amicitia hoſpitalitatis nomine & tractandarum rerum gratia illum ad ſe uocat, quẽ cum comprehendiſſet ad regem miſit ibiq; ſuſpenſus eſt. Quòd circa Aſſum & Gargarum loca & Scepſim Lelegum ſunt, qui inter Cilices & Dardanios habitabant, urbem habentes Pedaſum. fugientes autem Achillis incurſionem in Cariam uenerunt, & urbem Pedaſum condiderunt eodem nomine quo patria.

Quòd post Lelegas, sequens litus Homeri tempore habebant Cilices, quo loco nunc est Adramyttium & Atarnitæ & Pitanæi usq; ad Caici ostia, horum duæ sunt urbes Thebæ Hyppoplaciæ & Lyrnessus.

Quòd Thebæ & Lyrnessus in Thebano campo sitæ ab Adramyttio urbe distant, illa quidem stadijs sexaginta, hæc uerò octuaginta. Cęterum in Adramytteno agro Chrysa est & Cilla. Sunt autem circa Antandrum hæc. Quòd Cillus Pelopis fuerit auriga, à quo Cilla urbs & Cilices sunt dicti. Quòd in Pitana Æolica lateres aiunt aquæ supernatare, quemadmodum in Tyrannia. Nam terra quàm aqua sit, leuior est. In Iberia uerò Posidonius ait se uidisse ex quadam creta lateres factos supernatare. Quòd Caicus fluuius post Pitanen se in Elaiticum sinum influit, exaduerso Elææ urbis. Quòd Elea urbs nauale est Pergami urbis, à Pergamo distans stadijs centum uiginti. Quòd Cana promontorium est assurgens contra Lectum promontorium & Adramyttenum sinum efficiens. Cuius pars etiam Elaiticus est sinus. Quòd Cana numero etiam plurali Canæ dicitur: circa hanc promontorium est Æga. Cæterum γὲ ipsum oportet ut longum sit accipere. Quòd inter Elæam & Pitanen & Atarnea & Pergamũ Teuthrania sit urbs, à nulla harũ ultra septuaginta stadia distãs, intra Caicum. Quòd in locis circa Caicum, Eurypylus Telephides imperasse uidetur quẽ Pyrrhus Achillis filius interemit. Quòd in Elaitide fluuius sit torrenti similis, Cetius nomine. Unde forte dictum est κήτειοι κτάνοντο γυναίων εἵνεκα δώρων. Quòd Lesbi insulæ ambitus stadiorum sit mille & centum. Quòd Strabo sub Tiberio Roman. imperatore fuerit. Quòd Phanias & Theophrastus Aristotelici ex Eresso fuerint. Theophrastus prius Tyrtamus dicebatur, cæterum ab Aristotele sic appellari cœpit. Quòd Hellanicus historicus, Lesbius fuerit. In freto quod inter Asiam & Lesbum, insulæ sunt quadraginta. hæ composito uocabulo Hecatonnesi uocantur, quemadmodum Peloponnesus, & Myonnesus & Proconnesus & Halonnesus, habent nn duplex è consuetudine. Quòd Hecatonnesi uocantur tanquã Apollõnesi. Nam Apollo Hecatos est dictus. Quòd ante Lesbũ Pardoselena sit, urbem habẽs eodem cognomẽto, cæterum nominis infamiã fugientes Poroselenam ipsam appellant. Mons circa Pergamũ Asporde nus fuit. Et quod in eo templũ est, Matris Asporenæ. Quid igit̃ dicemus de Pordali & de Soperda & Perdicca & σοιπορδάκισιν, quod idem significat quòd madidis? Quòd Homerus in Catalogo Lelegum & Cilicum & Cauconum iure non meminit. Nam ab Achille extincti erant, Eetion & Mynes & Epistrophus atq; ipsorum populi. Quòd Pelasgorũ princeps Hippothous Larissam patriã habuit, eam scilicet quæ circa Cumam Æoliæ est sita. Cæterum Pelasgi ab Æolis interierunt. Quòd Cumę carpuntur ut insulsę & hebetes, quod annis trecentis demum post

urbis

urbis ædificationem portus uectigalia exegerint, tanquam tum primum intelligerent se iuxta mare sitos esse, ac huius prouentū antea non animaduertissent. Dicitur & aliter, quòd publica pecunia mutuo accepta porticus construxerunt, postea cum pecuniam cōstituta die non reddidissent, à deambulatione arcebātur. Sed cum pluuiæ essent, in dedecus quoddam creditores edictum emittebant, ut Cumani porticus subirēt. Et cum prę co ita inclamaret porticus subire, dictum esse prouerbium, Cumanos nō sentire, quòd in pluuia porticus subeunda sit, nisi aliquis per præconem admoneat. Cumanus fuit Hesiodus & Ephorus Isocratis familiaris, qui Historias scripsit. Cuma dicta fuit ab Amazone quadam, sicut Myrene & Mytilene. Quòd Pergamus urbs Gazophylacium fuerit Lysimachi & Agathoclis, qui ex Alexandri successoribus fuit unus. Pecuniarum custodia, quæ erant talentorū nouem millia cōmissa erat Philetæro Tyanensi, qui à puero spado erat, in quadā turba oppressus cum nutrice, eaq́ propter eunuchus. Is initio charus erat Lysimacho, sed cum ab Arsinoē illius uxore dissideret, propterea quod eū accusauerat, defectionē para uit, uidens nouas res permultas. Nam Lysimachus à malis familiaribus coactus fuit proprium filium Agathoclem interimere. Seleucus uerò Nicator reuersus, illum sustulit, & ipse interemptus est, à Ptolemæo Ceraunо dolo occisus. Cæterum Philetærus annos uiginti Dominus fuit arcis & pecuniarum, pollicitando semper ac ualidioribus proprioribusq́ obsequendo. Erant ei fratres duo. Eumenes & Attalus. Ex seniore itaque Eumene, filius Eumenes natus fuit. Is Pergami successionem habuit, & jam loca circumcirca tenebat, unde apud Sardes Antiochum Seleuci filium superauit, cum eo cōgressus. Obijt cum duob. & uiginti annis imperasset. Attalus ex Attalo & Antiochide natus in imperio successit, & primo rex nuncupatus. Hic Galatas prælio maximo superauit, & Romanis amicus fuit, & cū eis in classe Rhodiorū aduersus Philippū pugnauit. Obijt iā senior cū annis quadraginta & trib. imperasset. Filius quatuor reliquit, Eumenē, Attalum, Philetærū, Athenæum. Ex his iuniores priuatum statum duxerunt. Eumenes uerò imperans cum Romanis aduersus Antiochum magnum & cōtra Persen bellū gessit. Et à Romanis totam eam regionem accepit, quæ sub Antiocho circa Taurum erat. Nam initio regionem non multum tenebat. Hic imperium multū auxit & ædificijs & donis & bibliothecis, imperauit annos quadraginta nouem, ac imperium Attalo filio reliquit, dum puer adhuc esset, & huius tutorē Attalum proprium fratrem. Is cum annis 20. & uno imperasset, tanquam tutor, multis rebus feliciter gestis senex admodū interijt. Nam aduersus Demetriū Seleuci filium, cū Alexandro Antiochi filio bellum gessit, & cum Romanis aduersus Pseudophilippum pugnauit. Deigylim quoque regem cepit ducto in Thraciam exercitu. Item Prusiam interemit præfecto illi filio Ni-

lio Nicomede. Cæterum qui sub tutela erat Attalus, cum annis quinque imperasset Philometor appellatus, morbo defunctus est, Romanis hæredibus relictis, qui eam regionem prouinciam fecerunt, Asiam appellantes eodem nomine quo & continentem. Quòd Caicus fluuius Pergamũ præterfluit, per Caicum campum felicem. Quòd ex Tmolo Pactolus fluit, habens auri ramenta, quæ hoc tempore defecere. Exit in Hermũ fluuium, in quẽ etiam Hyllus fluuius egreditur, qui nunc Phrygius dicitur.

Quòd lacus q apud Homerũ Gygæus, postea Colous fuit appellatus.

Quòd Arimos alij in Lydia fuisse aiũt, alij in Cilicia, nõnulli in Syria, alij in Pythecusis, quo loco etiam Typhoëa fuisse dicunt. Quòd in Hierapole calidæ sunt aquæ & Plutonium, ambo nõ paruam admirationem præstantia. Nam aqua adeò faciliter in tophum duratur, ut qui aquæductus deducunt, integra septa ex eo aquis conficiant. Plutonium, os est in paruo quodam imminentis montis supercilio, ita commensuratum ut hominem possit suscipere, mira profunditate. Huic propositum est uallum quadratum, ambitu ferè semijugeri, quod nebulosa & crassa caligine plenum est, ut uix solum discerni possit. Ad septum appropinquantibus aer innoxius est, purus ab illa caligine, in tranquillitate uentorum. Nam caligo intra ambitũ manet. Si uerò animal intro progrediatur, statim morit. Quapropter tauri introducti cadunt, & mortui educuntur. Nos passeres immisimus qui subito mortui ceciderunt. Galli uerò execti illæsi accedũt, ut etiam usque ad os appropinquent, introspiciãt, & immergantur, quousque possunt spiritum continentes. Videbamus enim ex aspectu æstuosæ cuiusdam passionis indicium, siue quòd omnes id experiantur, siue soli sacerdotes, siue diuina prouidentia, quemadmodum uerisimile in ijs est qui numine sunt afflati, siue quòd hoc uiribus quibusdam reluctantibus contingat. Quòd Caballenses credant Solymos esse, unde collis qui Termesi promontorio imminet Solymus uocatur, & ipsi Termenses Solymi dicuntur. Proximum est Bellerophontis uallum, & Pisandri eius filij sepulchrum, qui in bello contra Solymos gesto cecidit. Quòd Cebyrensis administratio, inter maximas totius Asiæ censetur. Vtebantur Cebyratæ linguis quatuor, Pisidica, Solymorum, Græcorũ, & Lydorũ. Quòd apud Cebyreos proprium sit ferrum facile tornari.

LIBRI DECIMIQVARTI.

QVòd Ionum Coloniæ præfuerit Androclus Codri Athenarum regis filius, postmodum Æolicę. Is Ephesum ædificans, Regiam Ioniæ assignauit. Sunt aũt Ionum ciuitates hę: Miletus, Mius, Lebedus, Colophon, Priena, Teos, Erythræ, Phocæa, Clazomenæ, Chius, Samus, in uniuersum duodecim. Postmodum Smyrna fuit assumpta. Quòd Apollinis oraculum apud Branchidas in Mileto sit.

Quòd quæ nũc Samos appellatur insula Ionica, prius dicebatur Parthenia,

thenia, deinde Anthemus, inde Melamphylus, postea Samus. Quòd Samus adeò sit ferax, ut qui eam laudant, prouerbio dicere cõsuerint, ferre & auium lac. Quòd ob Solysontis Samiorum tyranni amarulentiam Samus adeò uiris fuit destituta, ut prouerbium inde natũ sit quo dicitur, Solysontis opera locus amplus est. Quòd Athenienses per Periclem Samo potiti, municipes in eam miserunt, è quorum numero Neocles fuit Epicuri philosophi pater, ludimagister. Is in Samo nutritus, adolescentiam Athenis egit cum Menandro comico. Quòd Creophylus hospes Homeri Samius fuerit. Cæterum o magnum hic scribitur.

Quòd Agamemnon Pygela condidit: fuit autem à parte quadam gentium illius habitatum oppidum. Nam quidam Pygalij nominati, calamitatibus defatigati illic remanserunt, ac locum Pygela uocarunt.

Quòd post Troiæ captiuitatem Calchas uates cum Amphiarao pedester in Colophonem peruenit. Cæterum cum in uatem meliorem se iuxta Clarum incidisset, Mopsum scilicet Mantus filium, quæ Tyresiæ erat filia, præ tristitia perijt. Cæterum Hesiodus etiam carmine hunc sermonem ita effert.

θαῦμα μ' ἔχει κατὰ θυμόν, ἐρινεὸς ὅσσος ὀλύνθους
οὗτος ἔχει μικρός περ ἐών, εἴποις ἂν ἀριθμόν.

Mirabor sanè poteris si dicere ficus
Quot numero hæc caprificus habet, perparua licet sit. Hunc uerò respondisse,

μύριοί εἰσιν ἀριθμόν, ἀτὰρ μέτρον γε, μέδιμνος·
εἷς δὲ περισσεύει, τὸν ἐπελθέμεν οὐκ ἐδύναιο.
ὣς φάτο καί σφιν ἀριθμὸς ἐτήτυμος εἴδετο μέτρου.
καὶ τότε δὴ Κάλχανθ' ὕπνος θανάτοιο κάλυψεν.

Mille quidem decies, modius mensura, superque
Vna sit, hanc nullo poteris comprendere pacto
Dixit, & inuentus numerus mensuraque certa est,
Continuo mortis Calchanti somnus obortus.

Pherecydes autem inquit, prægnante sue oblata, Calchantem interrogasse, quot porcos haberet, hunc respondisse tres, atque ex ijs unam esse fœminam. Et cum Mopsus uera locutus esset, illum obijsse.

Quòd Colophonij aliquando naualibus opibus, & equestrib. tantum excelluerũt, ut in quãcunque partem siue suffragio siue auxilio equestri, aut pedestri, aut nauibus incubuissent, finis operi imponeretur, adeò ut prouerbium inde sit natum, Colophonem imposuit, pro eo quod est finem.

Quòd prouerbiũ sit Corycæus auscultauit, cum quispiam aliquid secreto aut facere aut dicere uidetur, neque tamen lateat ob eos qui speculantur & scire student quæ minime cõuenit. Id quod Corycæi prædones in portubus facere solebant, interrogantes à mercatoribus in portũ applicantibus, quid in nauibus portarent. Quòd Anaxagoras physicus, Anaximenis

Anaximenis Milesij fuerit familiaris. Præceptor autē fuit Archelaus physicus & Euripides poëta. Quòd Melas fluuius iuxta Smyrnæ murum labitur. Quòd Dolobella Trebonio in Smirna obsesso, interemit quempiam ex ijs qui Cæsarem per insidias interfecerant. Quòd quatuor sint Lethæa flumina, aliud iuxta Magnesiam, quæ ad Mæandrum est sita, aliud in Gortyne oppido Cretæ, aliud iuxta Triccā urbem Thessaliæ, super qua Æsculapius fuit natus, aliud apud Lybas Hesperios. Cæterum urbs Magnesia propè Lethæum est iuxta Mæandrum, ubi dicunt crucifixum fuisse Daphitam, propterea quod reges uersibus incesseret,

Purpurei stimuli, fæx ultima diuitiarum,

Lysimachi, Lydos subditis atque Phrygas. Quòd Magnetes in Asia Anaxenoræ Cytharœdo æneam imaginem erexerūt hac inscriptione,

ἔστι μὲν τόδε καλὸν ἀκουέμεν ἀοιδοῦ
τοιοῦδ' οἷος ὅδ' ἐστὶ θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδῆ.

Est operæpretium, tales audire canentes
Qualis hic est, qui uoce deos exæquat & ode,

Vbi qui epigramma inscripsit, cum non satis considerate animaduerteret, ultimam secundi uersus literam prætermisit, cum basis latitudo non sufficeret. Quæ res ciuitatem ignorantiæ condemnari exhibuit propter ambiguitatem quæ oritur ex scriptura, num ultima dictio in nominatiuo casu sit accipienda, an in datiuo. Nam multi datiuos sine iota scribunt.

Quòd Stratonicus citharœdus uidens Caunios colore admodum uiridi, dixit hoc illud esse quod poëta inquit,

οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidem genus est hominum quale est foliorum. Cum uerò illum incusarent, quòd urbem ut morbidam carperet, Ego inquit eam morbibidam dicere ausim, ubi mortui ambulant? Quòd Rhodij, bonis legibus instructi, maximam curam habuerunt circa res nauales. Vnde permulto tempore maris imperium obtinuerunt, & latrocinia sustulerunt, atque Romanis amici fuere & regibus quicunque Romanorum & Græcorum forent studiosi. Vnde suis legibus uixerunt, atque permultis donarijs urbs eorum honestata fuit. E quibus optimus Colossus Solis fuit quem poeta qui Iambum effingit sic describit,

κολοσσὸν ἀλίου τὸν ἑπτάκις δέκα
χάρης ἐποίει πηχέων ὁ λίνδιος.

Colossum solis quandoque septemdecim
Chares fabrefecit cubitorum Lindius.

Quòd Protogenes in Rhodo perdicem pinxit tam feliciter, ut perdicum pulli accedentes canerent & congredi gestirent, homines autem admirarentur. Quòd in Rhodo tanta fuerit de plebe cura, ut legem sanxerint ut diuites singulis diebus pauperes alerent, cogentes munera quædam ciuitatis peragere. Quòd in Rhodo stationes quædam nauium

fuerint

fuerint abſconditæ & clancularıæ, quas qui inſpicere audebāt, morte mul tabantur. Quòd quemadmodum in Cyzico & Maſſilia ſic etiam in Rhodo inſtrumentorum & machinarum fuerint officinæ. Quòd Rhodij & Halicarnaſſæi & Cnidij & Coi, Dores ſunt. Quòd Rhodus prius Ophiuſa fuerit dicta & Stadia, deinde Telchinis, à Telchinis eam in ſulam incolentibus, quos nõnulli faſcinatores & maleficos dicunt, quòd Stygiam aquã animalibus & ſtirpibus, perniciei gratia inſpergerent. Alij uerò, artifices mechanicos, qui primi æris & ferri ex metallis generationẽ repererint. Venerunt è Creta in Cyprum, inde in Rhodum.

Quòd poſt Telchinas Heliadę fabulis traduntur inſulã tenuiſſe, è quorum uno, Cercapho filij nati ſint tres, Lindus, Ialyſus, Camirus hi urbes de ſuis nominibus dictas condidere. Quòd Rhodi ambitus ſtadiorum eſt ſeptingentorum uiginti. Quòd Atabyris mons ſit excelſiſsimus è Rhodijs, Ioui Atabyrio ſacer. Quòd Poſidonius Rhodi uixit & ſophiſticen exercuit. Fuit autem Apamienſis, ex urbe Syriæ. Quòd Dionyſius Thrax & Apollonius qui Argonautica ſcripſit, Alexandrini fuerint, quamuis Rhodij uocarentur. Quòd Eudoxus mathemati us Cnidius fuerit, Platonis diſcipulus. Quòd urbs Halicarnaſſus, prin cipũ Cariæ regia ſedes fuerit, Zephyra prius appellata. Hoc loco eſt Mau ſoli ſepulchrum, unum è ſeptem orbis ſpectaculis, quod Artemiſia marito conſtruxit. Hinc fuit Herodotus, quem deinde Thurium uocarunt, eo quòd coloniæ in Thurios miſſæ fuiſſet particeps. Quòd Hecatõno Carum regi tres filij fuerint, Mauſolus, Idrieus, & Pixodarus. Item filiæ duæ, è quibus ſeniorem Artemiſiam Mauſolus duxit: Adam uerò, ſecundus frater Idrieus. Poſt mortem Mauſoli Artemiſia imperauit. Ea deinde mortua, Idrieus, cui Ada & ſoror & cõiunx ſucceſſit. At Pixodarus cum Medicarũ partiũ eſſet, Satrapa è Perſis ad cõmunionem imperij accito, Adam eiecit. Aduentante uero Alexandro ad eum confugit Ada, ac filium adoptiuũ fecit ac hæredem, atq; hoc pacto Carum imperium ſuſcepit. Quòd circa Cragum Lyciæ montem traduntur quę de Chimæra fabulæ habent. Quòd Solymi montes Piſidarum ſint, circa Termeſſum urbem. Quòd Crocos, genere fœminino effertur. Quòd è Solis Ciliciæ fuerint Chriſippus ſtoicus & Aratus. Quod Tarſus olim adeo in philoſophia ac cæteris diſciplinis ſeſe exercuerit, ut & Athenas & Alexandriam propemodum ſuperaret, & qui diſcebãt, Tarſenſes erant. Quod, Res iuuenum, conſulta uirũm, crepitus ſeniorum.

Quod Pelopidarum diuitiæ à metallis circa Phrygiam & Sipylũ prouenerunt. Cadmi uero, circa Thraciam & montem Pangæum, & Priami ex auro quod circa Abydum effodiebatur, cuius nũc uix ulla ueſtigia apparent. Multa tamẽ eiectio & loca effoſſa, priſcæ metallorum inquiſitionis ſigna ſunt. Mydæ quoq; opes ex metallis fuere quæ circa Bermiũ mõ

tem erant: Gygis & Alyattis & Crœsi ex ijs quę apud Lydium oppidum desertum, inter Atarneum ac Pergamum, quod quidem loca effossa habet propter metallorum inquisitionem.

LIBRI DECIMIQVINTI.

QVod India rhombi figuram præ se fert, cuius latus septentrionale Caucasus mons est, ab Aria incipiēs usq; ad terminum eius maxime orientalem. Hic mons Sacas terminat & Scythas & Seras, septentrionem uersus, Indos autem, uersus austrum. Latus occidentale, Indus fluuius est, è Caucaso delatus, uersus occidentem hybernum. Latus autem ipsius orientale & australe mare rubrum est.

Quòd India tota fluminibus permeatur, è quibus duo maximi sunt, Indus & Ganges, ac multo maior est Ganges. Quòd Ganges fluuius, è montibus Caucasi ad austrum fluens, postquam campum attigerit, ad ortum redit usq; ad urbem maximam Polibathra, atque hoc modo tandem ad austrum in mare rubrum exit: Indus uerò, duobus ostijs insulam Patalenen amplectens, in mare rubrum egreditur. Quòd multi imbres Indiam madefaciunt, per quos linum seritur & miliū, & sesamus, & oryza & bosmorus. Hyberno tempore seritur triticum, ordeum, legumina, & fruges aliæ nobis ignotæ. Quòd in mari Indico nascuntur cete ancipitis uitæ, alia bobus, alia equis, alia alijs animalibus terrestribus similia. Quòd bosmorus, frumentum est minus quàm sit triticum, nascitur inter amnes, torretur cum in area excutitur, sed iurant ne prius eum ex area moueant quàm igni cōcoxerint, idcirco ne semen exportetur. India multis terræ motibus concutitur, & flumina translata nonnunquam adiacentes urbes alias quidem submergunt, alias sterilitate & siti perdūt. Quòd Indiæ fruges bis in anno proueniunt, qui seminantur inquam & qui ex arboribus nascuntur, id fit tum ob imbrium copiam, tum ob solis uehementiam. Quòd in quibusdam ramis arborum Indiæ, lana nascitur propter ligni humiditatem, ex hac sindones texuntur. Est & cortex quidam arboris illic, è quo uestes uariæ conficiuntur. Item arbores apud eos sunt, absq; animalibus mel conficientes, è quibus inebriantur ēstantes. Sunt etiam arbores illic, quorum folia non sunt minora scuto: aliæ arbores sunt, quarum rami cum ad paucos cubitos excreuerint, reliquum incrementum pronum faciunt deflexi quousq; terram contingant: deinde terram ingressi radices agunt ueluti propagines, mox rursus in truncum exeunt, à quo postquam aucti fuerint, inde flectuntur, & aliam propaginem efficiunt, deinde aliam, & sic deinceps, ut ab una arbore umbraculum fiat, tabernaculo multicolumnio simile. Sunt arbores alię, quarum trunci à uiris quinque uix comprehendi possint. Quòd Aristoteles tradit, mulierem Ægyptiam septenos pueros peperisse. Nam Ægyptiorum uxores fœcundæ sunt. Quòd Alexander cum Taxila apulisset, Indorum

Indorum urbem, & ab incolis perhumaniter susceptus fuisset, atque ob id plurimũ eis benefecisset, Macedones inuidia moti dicebãt, Alexandrũ non habuisse quibus bene faceret prius quàm Indum trajceret. Quòd simiæ & elephantes animalia sunt quæ ad hominis captum proxime accedunt. Cuius signum est, insultus in bello ordine ab utrisq; factus.

Quòd simiæ ab Indis hoc modo capiuntur: Catinum aqua plenum in conspectu ponentes, faciem sibi ea abluũt, atq; in propinquo aliud catinũ uisco plenum. Ceterum ubi lauerint, abeunt. At simiæ super arbore sedentes sublimes, descendunt inde, atque imitantur homines. Eóque modo uisco ablutę, capiuntur. Est & modus alius: Culeolos subligaculi modo induunt, inde discedũnt relictis alijs interius uillosis. Cæterum illæ imitantes id, capiuntur. Quòd aliqui Indorum, unà cum maritis defunctis uxores comburunt, ne per occasionem adulterij alios uiros amantes, proprios ueneno tollant. Quòd apud Indos canes sunt ualentissimi. Sopithes itaque cum Alexandro dedisset canes centum quinquaginta, ut periculũ de ijs fieret, leone obiecto duos canes immisit, quib. illum tenentib. alios duos soluit. Qui cum in certamine consisterent, Sopithes iussit ut unus ex canibus abstraheretur à morsu, & nisi pareret, crus amputaretur. Canis itaque prius sibi crus incidi passus est, quàm morsum dimitteret, ac leonem retinuit donec obiret. Quòd in India aër sit saluberrimus, uitæ autem longissimæ homines ipsi, ita ut supra centũ & triginta annos durent. Syssitia apud eos sunt sicut apud Laconas. Auro non utuntur neque argẽto, pro seruis utuntur iuuenib. In nulla disciplina exacte exercentur pręter medicinã solam, tanquam aliæ si ultra mediocritatẽ discant̃ maleficos efficiant. Ius apud eos non dicitur, præterquã de cæde & iniuria. Nam hæc in nobis non sunt ne patiamur. Quæ uero in contractib. fiunt, in nobis sunt. Itaque cauendum esse, neque implendam esse urbem controuersijs. Quòd in India Tigrides nascuntur, magnitudine leonibus duplo maiores, & robore longe præstantissimi. Quòd in India lapides effodi aiunt, colore thureo, ficubus dulciores. Item serpẽtes membranaceis alis, & scorpios. Quòd in India canes sint robustissimi, qui non antè morsum dimittant quàm aqua naribus infundatur: nonnullis præ studio in morsu oculos distorqueri: alijs pręterea excidere, leonem & taurum à cane detineri: taurum mori rictu comprehẽsum prius quàm dimittatur. Quòd in regione montana Indię, Silas fluuius est, in quo nihil innatat. Quòd aëres quidam sint adeò tenues ut nulla in eis uolatilia inuehantur. Fortasse autem exhalati uapores ad se trahunt & quodãmodo absorbent subuolantia quẽmadmodum electrum paleam, & sideritis ferrum. fortasse & aliquæ eiusmodi uires in aqua sunt. Quòd Indorum multitudo in septem genera diuisa sit: è quibus primi sunt philosophi, honoratissimi paucissimiq;. Vtuntur unoquoque eorum publice

& priuatim qui mactant & sacrificant, quiq́ uaticinia scrutantur, ubi quis ter mẽdax deprehensus fuerit, ei per totam uitam ex lege silentium indicitur, qui uera dixerit, immunis & omni tributo exemptus habetur. Secundum genus est agricolarum, qui plurimi sunt & mansueti ob immunitatem militiæ. Regio tota ipsius est regis, ipsi eam conducti operant, in quarta fructuum parte. Tertiũ genus est pastorum ac uenatorum, quibus solis uenari & pecora pascere licet: hi uagi errabundiq́ in tugurijs uitã degunt. Elephantes menses decem et septem uterum gestant: apud matrem annos sex aluntur. Viuunt annis plus q̃ ducentis. Libycis Indici maiores sunt, & robustiores: hi rictu propugnacula deijciunt, & arbores radicitus euellunt in posteriores pedes erecti. Mansuescunt adeò, ut lapidem iacere et armis uti & optime natare discant. Cæterum formicæ auriferę, terram effodiũt quemadmodum talpæ, auraceam existentem, hanc Indi quibusdam inuentis clàm rapiũt: nam timent ne à formicis deprehensi interimantur; magnitudinem enim habent uulpibus maiorẽ, celeritate lepores superãt. Serpentes, parui quidẽ & spithames magnitudine, ob uiolentiã periculosi sunt. Magni uerò quindecim cubitos excedentes roboris potẽtia magis sunt timendi. Medentur illis, incantationibus & radicibus herbarum. In Indo flumine crocodili sunt, minores q̃ qui in Nilo nascuntur. Quartũ genus eorum est qui artes exercent & cauponariã. Quintum genus est bellatorum, qui reliquum tempus otiosi agunt, & gratis aluntur, belli tempore egrediuntur. Sexti sunt Ephori, quorum munus est, ut quæ perperã aut bene aguntur inspiciant, ac regi renuntient. Septimi sunt consiliarij & regi assidentes, à quibus & magistratus & iudicia & rerum omnium administratio fit. Nec licet cum alio genere connubia contrahi, nec studiũ aut artem imitari, nec eundem plura exercere nisi philosophiam solam.

Quòd Indi uinum non bibunt, prꝗterquã in sacrificijs, potum ẽ succo oryzæ conficiunt, non aũt hordei. Quòd Indi tantum habent simplicitatis, ut ne domos quidem custodiant. nam diffidentiam, malorũ aiunt magistram esse. Quòd Indi ueritatem & uirtutem exercent maxime, & qui super falso testimonio conuictus sit, extremis decurtatur. Quòd Indorum reges emptitiæ mulieres curant. Quòd si mulier quæpiam regem ebrium interemerit, honoribus afficitur. Quòd sapientũ apud Indos duo sint genera, quorum alij Brachmanes uocãtur, alij Germanes. Brachmanes ab animalibus & uenere abstinẽt, serijs sermonibus intenti. Auditori non licet neq́ loqui nec sternutare nec excreare, sed compositis moribus utens silet prorsus. Et cum triginta et septem annos sic uixerit in sua secedit, & laxius licentiusq́ uiuit, aurum gestans & carnibus animaliũ uescens. Quòd Indi putant hanc uitam quasi quendam hominum conceptum esse, mortem uerò natiuitatẽ ad ueram illam & beatam uitam, ijs qui rectẽ sunt philosophati: Mundum hunc ortum & quandoq́ interiturum esse,

rum eſſe, item ſphæricum: quodq́ conditor & adminiſtrator omniū deus uniuerſum peruadit: & q̄ animę immortales ſint, & de iudicijs quę apud inferos fiunt. Quod Germanes ciuilem partem philoſophiæ tractent. Medicina utuntur non ea quæ medicamentis, ſed quæ uictus ratione per agitur. Ex medicamentis, maxime unctiones probant & cataplaſmata.

Quòd Indorum ſapientes omnes conſtantiā exercēt, tum eam quæ in laboribus, tum quæ in tollerantia conſiſtit, adeò ut totum diem in eodem geſtu immoti perſeuerent. Quòd qui ſunt in Taxilis Indi, defunctos abſq́ ſepultura proijciunt. Quòd ſapientes Indorum, cum ſe morbo adfectos ſenſerint, turpe id eſſe autumantes, igni ſeſe è uita tollunt.

Quòd Porus quidam Indorum rex, ad D. Cæſarem dona miſerit, hominem à puero brachia ab humeris exectum, item uiperas ingentes, ac ſerpentem cubitorū decem, item teſtudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem uulture maiorem. Quòd ab Indo fluuio occaſum uerſus Aria ſit, ad auſtrū uerò Arachoſia & Gedroſia. hæc quatuor habet latera, è quibus auſtrale latus mare rubrum efficit: orientale, Indus fluuius: occidentale, ſinus Perſicus: ſeptentrionale, montes Tauri qui Bagoi dicuntur & Parſynti. Longitudo maris, tredecim millium eſt ſtadiorum.

Quòd in mari Rubro cete naſcuntur cubitorum ſeptuaginta duorum. Epigramma quod in ſepulchro Cyri regis uiſitur,

ἐνθάδ' ἐγὼ κεῖμαι κῦρος βασιλεὺς βασιλήων.

Ille ego regum rex, hoc claudor marmore, Cyrus. Super Darij ſepulchro ad hunc modū: Optimus amicus amicis fui, eques & ſagittator optimus, uenatores ſuperaui, omnia facere potui. Quòd Suſis, uigente æſtate, urbs ipſa tantum habeat aëris meridianum calorem, ut lacertæ & ſepentes urbis uias tranſire non poſsint, ſed in medio interceptæ concremātur. Aqua frigida aëri expoſita, illico calefit. Aiūt inſuper hordeū in ſole ſparſum, ita frigi quemadmodum in furno miliū, quapropter ad duo cubita terrā tectis imponunt. Domus ipſę propter onus anguſtæ fiunt & longę, cum longis trabib. careāt, & magnis domib. indigēt propter æſtum. Pal maceæ aūt trabes peculiare quiddam patiunī. Nam cū ſolidæ ſint, quandoinueteraſcunt, non cedunt in inferiorē partē ſed in ſuperiorē panduntur contra onus, unde melius tectum ſuſtinent. Quòd Perſæ nec ſtatuas nec aras erigunt: ſolem uenerātur & lunam & uenerem & ignem & terram & uentos & aquam, ſi quis in ignē inſpirarit, aut mortuum quicquā aut cœnum immiſerit, morte plectitur: uentilantes, flammam excitāt. Aquæ autem, ad lacum aut fluuiū aut fontem accedentes, foſſam effodiunt, in quam iugulant hoſtiam, cauentes ne aqua uicina contaminetur ſanguine. Quod Perſæ in fluuium neq́ mingunt, neq́ inde lauantur nec abluuntur; nec mortuum inijciunt, nec alia quæ ſunt immunda. Quòd Perſæ præmia proponunt ijs qui plures filios ediderint. Quòd Perſæ de

ſæ de maximis rebus conſultant ebrij, putantes ea conſilia eſſe firmiora quàm quæ in ſobrietate fiunt. Quòd Darius Longimanus, primus omnium tributa inſtituerit nam ante hunc quæ unaquæq; regio producebat pendebantur, uelut frumentum, equi.

LIBRI DECIMISEXTI.

QVòd Syria uocatur à Babylone uſq; ad ſinum Iſſicũ atq; inde continenter uſque ad Pontum, id eſt uſq; ad Leucoſyros & loca circa Amiſum. In quorum medio ambo Cappadoces ſunt qui intra quiq; extra Taurum ſunt. Cæterum Taurus uſque ad Amanũ montem porrrigitur. Quòd Ninus urbs Aſſyriorum, longe fuerit Babylone maior in campo Aturię. Cæterum Aturia prope Arbela eſt, interiecto Lyco flumine. Quòd Babylon Meſopotamiæ, muri ambitum habet trecentorum & octuaginta quinque ſtadiorum: eius craſſitudinem, pedum triginta duorum: altitudinem uerò inter turres cubitorum quinquagenûm: turrium ipſarum ſexagenûm. Vnde et hoc è ſeptem ſpectaculis unum dicitur. Item horti penſiles. Quòd Babylon à Seleucia Meſopotamiæ ſtadijs trecentis diſtat. Eſt autem Babylon hoc tempore deſerta, Seleucia uerò nomine caret. Vnde illud Comici de ipſa dicere licet, quod de magna urbe dicit,

ἐρημία μεγάλη ᾽ϛὶν, μεγάλη πόλις.

Magna ciuitas magna ſolitudo eſt. Quòd prope Arbela urbem Aſſyriæ facta eſt ingens illa ac poſtrema pugna Alexandri aduerſus Dariũ, iuxta uicum Gaugamela. Non longe abeſt Lycus fluuius & urbs Demetrias, item Naphthæ fons & ignes. Quòd Tigris à mari uſq; ad Opida & Seleuciam aduerſo flumine nauigatur, Euphrates autem Babylonẽ uſque ſtad. tribus millibus. Quòd regio quæ circa Euphratem eſt hordeum fert ſupra trecentos modios. E palma uinum fit & acetum & mel & panis. Palmarum nucleis fabri ferrarij pro carbonibus utũtur. Iidem aqua macerati ouibus & bobus in pabulum dantur. Dicunt eſſe carmen quoddam Perſicum, in quo trecentæ ſexaginta palmarum utilitates narrantur. Quòd iuxta Babylonem multum naſcitur bitumen: cuius aliud liquidum eſt, quod naphtha dicitur: aliud aridum, iuxta Euphratẽ. Ex hac glebæ maximæ concreantur, ad ædificia idoneæ, quæ ex coctilibus lateribus fiunt. Porrò liquidum, quæ naphtha eſt admirabilem habet naturam. Nam igni admotum, ipſum corripit: et ſi corpus eo illitum igni admoueris, deflagrat: extinguitũ autẽ luto & aceto et alumine & uiſco multo. Vnde Alexander experientiæ gratia in balneo puero cuidam naphtham inſperſit, ac lucernam admouit: deflagrãs autem puer ferè perijt, niſi circunſtantes aqua multa infuſa flammas euiciſſent. Quòd uarię id effertur, hæphthas & haphtha & naphtha tum feminino genere tum maſculino. Quòd Adiabene Babyloniæ pars eſt & prouincia.

Quòd

Quòd Tigris fluuius, Thopitin lacū perfluit iuxta latitudinē mediū, atq; ad alterū os usq; euectus, sub terrā magno cum strepitu demergitur, ac per magnum spaciū subter terra labens, iuxta Gordyæā urbem rursus emergit. Quòd Tigris fluuius adeò est uelox, ut Thopitidi lacui, qui salsus est & piscib. caret, non misceatur. Quòd è Thapsaco Babylonē usq; stadia sint quater mille octingenta. Quòd à ponte in Cōmagena, urbs est Samosata. Et est istud initium Mesopotamiæ stadiorū bis mille usq; ad Thapsacū. Quòd Thapsacus Arabiæ urbs est, Nicephoriū uerò Mesopotamię, & distāt hæ urbes inter se stadijs centū. Quòd Mesopotamia naphthā fert & gangitē lapidē. Quòd inter Euphratē & Tigrin, alius etiam fluuius labit, Basilæus nomine. Itē iuxta Athemusiā urbem rursus alius, Aboras dictus. Quòd Syriā terminat, à septētrione quidē Cilicia & mōs Amanus. Latitudo est à mari ad Euphratē. Sunt aūt à sinu Issico usq; ad pontē iuxta Cōmagenen, dictū latus terminātia stadia minus q̄ 400. ab ortu, Euphrate flumine & Arabibus Scenitis qui intra Euphratem sunt: ab austro, Arabia felici & Ægypto: ab occasu mari Ægyptio & Syriaco usq; ad Issum. Partes eius sunt, à monte Amano, Commagene, Seleucis, caua Phœnice, Iudæa, & reliquæ prouinciæ. Quòd Cōmagena urbem insignē habet Samosata. Seleucis uerò Tetrapolis dicit. Habet enim inter cæteras urbes permultas, quatuor insignes, Seleuciā Pieriam à Nicatore conditore, Antiochiam super Daphne, à patre ipsius, Laodiceam ab eius matre, Apamiam ab uxore. Has omnes Seleucus Nicator condidit.

Quòd Orontes fluuius è Mesopotamia erumpens, deinde sub terram occultatus, circa Apamenen emergit rursus, atq; hoc pacto in mare quod iuxta Seleuciam est egreditur. Quo loco uicinus mōs est Pieria uocitatus: deinde ad austrum Casius mons iuxta urbem Laodicæam, quo loco Dolabella è Cassio obsessus, oppetijt. Quòd Apamia urbs, Cherronesus uocatur, comprehēditurq; Oronte fluuio, & lacu magno qui huic est uicinus, ac paludibus. Prius Pella uocabatur, à Macedonibus qui illic habitarunt: postea Nicator Seleucus instauratam eam de uxoris nomine uocauit. Hoc ipso in loco Nicator quingentos elephantes aluit, item equi alebantur & regis equæ numero supra triginta millia. Ex Apamia fuit Posidonius, philosophorum sui temporis eruditissimus. Quòd in Arado insula fons est dulcis aquæ, sub marinis fluctibus exoriens, è quo aquant scapha in aquam demissa, plumbea, ore lato, in angustum fundum coacta. Quòd Tripolis è tribus urbibus coacta est, Tyro, Sidone & Arado. Tripoli continens est Deifacies, in quam Libanus mons finit.

Quòd cauam Syriam montes Libanus & Antilibanus efficiunt, initium habentes ille quidem è Tripoli, hic uerò è Tyro, paralleli inter se locati. Finiunt autem prope montes Arabicos qui super Damascenam sunt. Latitudo regionis stadiorum est ducentorum, longitudo dupla.

Est autem regio hæc beatissima fluminibus irrigua, tum aliis, tum etiam Iordane flumine. Quòd Posidonius tradit in caua Syria draconem uolantem uisum fuisse, mortuum, lõgitudine ferè unius iugeri, crassitudine tanta ut equites utrinq; astantes se intueri mutuo non possent. Hiatus oris tãtus erat, ut hominem equo insidentem acciperet. Exuuiarum squama qualibet clypeo maior. Quòd regio tota à Seleucide ad Ægyptum usq; & Arabiam, caua Syria uocatur, proprie uerò ea quæ Libano & Antilibano terminatur. At ab urbe Orthosia Pelusium usq; regio maritima, Phœnicæ dicitur, angusta existẽs. Quæ uerò supra hanc est mediterranea regio, inter Gazam & Antilibanum usque ad Arabas, Iudæa uocatur.

Quòd Tyrus, cum prius fuerit insula, aggesta terra per obsidionem, peninsula est effecta. Purpura quæ illic fit, pulcherrima habetur. Quòd Sidonij multarum atque optimarum artium magistri perhibentur, philosophiæ & arithmeticæ & computationũ & astronomiæ periti. Itẽ mercaturæ et nauigationis nocturnæ, quemadmodũ Ægyptij geometriæ inuentores perhibentur. Quòd Sidon à Tyro uersus boream distat stadijs ducentis. Quòd post Tyrum Ptolemais urbs sit, de qua mirus casus traditur. Nam quo tempore prælium cõmittebatur, cum in hoc litore insignis fuga habitatorum fieret, pelagi affluxus inundationi similis fugientes obruit, ac paulisper cõmorata aqua, rursus abscessit, relictis per caua loca mortuis hominib. & piscib. Quòd quæ de Andromeda tradũtur, circa Ioppẽ accidisse aiũt. Cæterũ Hierosolyma Ioppe pro nauiũ statione utuntur. Quòd à Cassio Pelusiũ usq; Ægypti urbẽ stadia sunt treccenta. Quòd Gaza urbs à mari distat stadijs septẽ, à Gaza urbe ad urbem Aela, quod signum est sinus Arabici maxime orientale, per heremũ stadia sunt mille ducenta & sexaginta. Et usq; ad occiduum recessum sinus Arabici (Heroũ oppidum uocãt) à Pelusio uia deserta est, & serpentib. plena.

Quòd post Gazã, Rhaphia & Rhinocorura sunt urbes, quæ inde appellationẽ habent. Quòd Ægyptij homines maleficos captos, nasi mutilatione plectentes, eò habitatũ mittebant, qui postmodũ hac nota cognoscibiles in Ægyptũ redire non audebant. Quòd Pompeij magni corpus in Cassio monte iacet circa Serbonida lacum, iuxta urbem Pelusium.

Quòd ab Orthosia urbe Phœniciæ Pelusium usq;, stadiorum sunt tria millia sexcenta quinquaginta, in sinum se inferenti: hoc iter ad occasum hybernum tendit. Ab eadem Orthosia ad Orontem fluuium stadia sunt mille centum & triginta, uersus ortum æstiuum. Ab Oronte fluuio ad cõfinia Syriæ & Ciliciæ, stadia sunt quingenta uiginti, uersus ortum æstiuũ.

Quòd Moses apud Iudæos celebris, ex sacerdotib. Ægyptijs unus fuerit, qui cum eorũ superstitionẽ ferret moleste, in Palæstinã commigrauit, ac permultos ex Ægypto unà abduxit. Cæterũ Strabo Mosen laudat tanquam religiose & iuste talia molientem. Quòd post Mosen sequentibus

tibus temporibus superstitio inter Iudæos inualuerit, uelut circuncisio & carnium esus interdictus. Quòd Hierosolyma urbs interiora habet aquis plena, foris sicca est. Fossa urbis non est fossilis, sed in lapidem excisa, profundo saxo. Lapis excisus structuræ urbis materiam præbuit.

Quòd Serbonis lacus profundus est, ambitum habens stadiorũ mille. Is secus maritimam oram extenditur, longitudine paulò pluriũ quàm ducentorum stadiorũ, aqua grauissima ut natatione opus non sit, uerum qui tenus umbilico in eum procedit mox attollitur. Plenus est bitumine, quod è medio fundo temporibus inordinatis cum bullis quasi feruẽtis aquę efflatur. In summo autem incuruatus montis speciem præbet, fauillę multum emittit, fumosus & aspectu ater, æri & argento & nitidis ac tersis omnibus rubiginem inducit, usque ad aurum. Vnde cum uasa situm contrahunt, iam accolæ intelligunt bituminis eruptionem incipere, ac sese arundineis ratibus ad id inquirendum accingunt. Bitumen est terrę gleba quæ à calore liquefacta afflatur atq; diffunditur, rursumq; in glaciem fortissimam ab aqua frigida immutatur, unde sectione & incisione opus est. Id postea ob aquæ crassitiem in summo fluitans, inciditur & aufertur.

Quòd Hebręorũ urbs Sodoma, urbium duodecim fuerit metropolis, & cum terra subtus ignibus plena esset, ex terræmotibus & igneis exhalationibus, euersæ fuerunt & exustæ omnes. Et emersit lacus qui nũc Serbonis dicitur Sulphure & bitumine plenus. Quòd Ægyptij ad mortuorum conditurã, bitumine utuntur. Quòd ex Armozo Carmaniæ promontorio, Arabiæ promontorium conspicitur quod est Macis proximum, id initium sinus Persici. Nam ab eo loco ad ortum & occasum primo, inde ad septentrionem sinus Persicus in latum porrigitur usq; ad Teredonẽ urbem & Euphratis fluuij ostia. Quòd mare Persicũ, magnũ est, adeo ut Ponto Euxino magnitudine multo minus non sit. Quòd in parte sinus Persici maxime australi et occidua urbs est Gerra in locis salsis, ubi domus ex salibus cõstructæ sunt, quas cum salis squamæ propter solis ardorem separatæ cõtinue cadunt, crebro aquis aspergunt atq; eo pacto continuant parietes. Quòd in sinu Persico insulę sint Tyrus & Aradus, à quib. Tyrij & Aradij Phœniciæ, coloni sunt profecti. Quòd per totam Rubri maris oram maritimam arbores in profundo nascũtur, lauro & oleæ persimiles, quæ in refluxibus ex toto deteguntur, in affluxibus nonnunquam ex toto obruuntur, id fit, quamuis ulterior terra arboribus careat, adeò ut admirandum sit. Quòd in mari Rubro cetus eiectus fuerit cubitorum quinquaginta. Quòd in paludibus, quas Euphrates effusus efficit uitis nascitur, terra in arundineis cratibus imposita quanta stirpem recipiat, ut sæpe etiam ab aqua deferatur, quã rursus in pristinam sedem contis propellunt. Quòd in Arabia felice lex est, ne filius à patre regnum suscipiat, sed qui primus è nobili genere post consti

tutum

tutum regem puer nascitur, is ex lege assumitur, & ad regni successionem regaliter educatur. Quòd mare rubrum profunditatem non habet. nam duas orgyas non excedit, unde herbida est superficies, dum plantæ sese exerunt. Item arbores extra superficiem apparent. habet canum marinorum insignem multitudinem. Quòd Astaboras fluuius parte quidem maxima Nilo miscetur, exigua portio in sinum Arabicum egreditur. Quòd regio Arabiæ maritima, cuius magnam partem Troglodytæ tenent, oliueta, palmeta & laureta habeat. Quòd elephantes Arabici, quoties flumina caloribus arefiunt, dentibus & proboscide puteos effodiunt. Quòd Strabo Trogodytas absque litera l enuntiat.

Quòd Posidonius affirmat per Erembos apud Homerum, Arabas intelligendos esse, tanquam ueteres ob discrimen hoc nomen uitiarent, ut pro Arabibus Erembos appellarent. Nam hæ nationes tres inter se finitimæ, eandem ferè appellationem sortiuntur. Ad eundem modum per Arimos Syros esse audiendos idem affirmat. Nam Arimæi sunt qui in ea habitant, & fortasse Græci eos Arimæos uel Arimos uocabant. Nominum enim mutationes permultæ sunt. Nam & Dariacem Darium uocabant, Pharzen autem Parasitum.

LIBRI DECIMISEPTIMI.

QVòd minor Cataractes supra Syenen & Elephantinam urbs sit, quo loco Ægyptiorum & Æthiopum est terminus. Quòd Æthiopes insalubrem uitam agunt, ob nimiam aëris intemperiem, quapropter pauperes etiam sunt. Ægyptij uerò beatam uitam ducunt. Quòd Ægyptij in tres partes seipsos diuiserunt. Nam alij sacerdotes sunt in rebus diuinis occupati: alij agricolæ, quæ ad pacem spectant, exercentes: milites, belli negotia curant. Quòd Nilus semper ab austro ad meridiem fluit, usque ad magnum Delta. Inde in multas partes diuiditur, ad mare usque. Dextra quidem usque ad Pelusium: sinistra uerò, Canobum usque. Fit autem Ægyptus inferior insula triquetra, quod Delta uocatur. Locus quia ad uerticem est eodem nomine uocatur. Item uicus eodem loco positus. Insula ea tota fossis nauigatur, tanta facilitate ut nonnulli testaceas scaphas habeant.

Quòd ipsius Delta ambitus insulæ formam præbet, stadiorũ habens tria millia. Quòd in Nili incrementis tota insula undis obruitur, solis urbibus & uicis sese exerentibus, eo quod in collibus aut natura, aut arte factis locum habent. Hoc fit dies quadraginta. Deinde paulatim decrescit, quemadmodum creuerat, diebus uiginti. In diebus sexaginta campus omnino denudatur. Quòd supra Delta longitudo est stadiorum quatuor millium uersus austrum usque ad Syenen: ubi Nilus per unum alueum rectà labitur sicubi insula non occurrat. Quòd ab imbribus Æthiopicis Nilus crescit. Quòd Cambyses Aegypto occupata

usque ad

usque ad Meroën progressus est & nomen urbi & insulæ imposuit, Meroën sororem ibi mortuam hoc honore adficiens. Quòd Antiqui à Syene tantum usque ad mare Ægyptum uocabant, id est quantam partē Nilus fluuius irrigat. Quòd à Pelusio usque ad Canobicum os, quę basis est ipsius Delta, stad. sunt mille treceta, à Canobo autem usque ad Pharum, centum quinquaginta. Quòd urbs Alexandria in Mareotide est, cuius pars septentrionalis mari, australis uerò Maria lacu comprehenditur. Hic lacus è Nili fossis & ab incrementis repletur. Quòd Alexandri Cristæ alueolum aureum in Alexandria, Ptolemæus rapuit cognomento Coccas, qui idem Parisactus fuit dictus, è Syria profectus. Is cito excidit imperio, quòd nihil non auderet. Alueolus deinde uitreus esse cœpit.

Quòd Ptolemæus octauus cognomento Auletes, choraulam exercuit, adeò in ea glorians ut non contaretur certamina in Regia celebrare. Hunc Alexandrini eiecerūt. Vnde Romam profectus Pompeio supplex fuit, atque reditum est assecutus, nec multo pòst morbo est assumptus. Successit ei Dionysius filius. At Cleopatra Auletæ filia in Syriam fugit. Interea Pompeius Magnus à Pharsalo fugiens, in Casium montem ac Pelusium uenit, ibique à regis familiaribus dolo obtruncatus est. Cæsar cum aduentasset Dionysium interemit & Cleopatram ab exilio reuocatam Ægypti reginam constituit. Post pugnam in Philippis Antonius in Ægyptum profectus, Cleopatram duxit, atque unà bellum Actiacum gessit, fugitque cum ea. Superueniente deinde Augusto ambo sunt euersi, & Ægyptus sub Romanorum imperium est redacta. Quòd primus Cæsar circa Pharsalum urbem Pompeium deuicit, Secundus autem iuxta Philippos uicit Cassium & Brutum.

Quòd septem Nili ostia hæc sint, Heracleoticum, Bolbitinum, Sebenniticum, Phatniticum, Mendesium, Taniticum, Pelusiacum. Quòd inter Pelusium urbem & recessum sinus qui iuxta Heroum urbem est, desertum sit stadiorum mille, totum siccum, animalibus noxijs ac serpentibus plenum. Quòd in Momemphide sacra uacca alitur, quemadmodum in Memphide Apis, atque in Heliopole Mneuis Bos.

Quòd circa initium ipsius Delta Bubastus urbs est & Memphis et Heliopolis & initium fossę quæ in mare sinus Arabici tendit, quod iuxta oppidum Heroum iacet. Latitudinem habet hæc cubitorum centum, profunditatem uerò, quanta nauigio satis sit decem millia ferenti.

Quòd quæ olim Thebæ Ægyptiæ, nunc magna Diospolis sit uocata.

Quòd magnus ille Plato cum Eudoxo discipulo in Ægyptum profectus est, in qua an nos treis sunt uersati, in geometria & astronomia, atque omnino in philosophiæ cognitione sese exercētes, circa Thebas quæ nūc Diospolis uocatur. Quòd Apis idem est cum Osiride, ac pro deo habetur. Quòd Memphis secundum ab Alexandria locum habet.

Ab hac stadijs quadraginta, regio quædam montana abest, in qua multæ sunt pyramides, regum sepulchra, ac tres insignes, è quibus duæ inter septem orbis spectacula censentur. Altitudinem habent stadij unius, figurã autem quadratam. Quòd ex multis signis existimarunt antiqui Ægyptum inferiorem totam usq; ad Serbonidem lacum, & Mœridẽ, & regionem Ammoniacã pelagus extitisse, fortasse etiã sinui Arabico continuũ, aut non ita, sed non procul abiunctum. Quòd ad mirandus ille labyrinthus in superiore Ægypto est, itaq; in ipso labyrintho pyramis, sepulchrũ Maindi regis qui labyrinthum ædificauit. Nam Maindes hunc cõdidit.

Quòd κατήρασιν usurpat rerum scriptor, pro eo quod est absorpsit, cõtra quam ἀνήρασιν, id est ex imo extulit. Quòd in Arsinoë urbe quę prius Crocodilorum urbs uocabatur, mansuetus crocodilus colebatur. In Herculis urbe colitur Ichneumon, qui crocodilo & aspidi inimicus est. Nam eorum oua uocat Ichneumon, atque aspides interimit, dum luto incrustatus in flumen protrahit, crocodilum uerò dum ore hiante dormit, furtim ingressus, arrosis uisceribus interficit. Quòd in Cynopoli Anubis colitur, & canibus honos & sacer quispiam cibus statutus est.

Quòd in Oxyryncho urbe & præfectura eodem nomine Oxyrynchus colitur in sacro septo. Sed & cæteri Ægyptij omnes Oxyrynchum piscem colũt. Nam quædam animalia sunt quæ Ægyptij uniuersi colũt, quemadmodum ex terrestribus tria, bouem, canem, felem, ex uolatilibus accipitrem atq; ibim, ex aquatilibus lepidotum piscem & oxyrynchum. Sunt alia quæ quisq; seorsum colit, ut Saitæ & Thebani, ouem, latum uerò, qui piscis quidam in Nilo est, Latopolitani, lupum, Lycopolitani, cynocephalũ, Hermopolitani, cepũ Babylonij, qui sunt iuxta Memphim, (Cepus faciem habet Satyro similem, cętera inter canem atq; ursum. nascitur in Æthiopia) aquilã Thebani, leonem Leõtopolitani, caprum & hircum Mendesij, murem Araneum Athribitæ. Item alij aliud. Quòd Ptolemais urbs est maxima omnium quæ sunt in Thebaide, & Memphi non minor. Supra hanc est Abydus, in qua Memnonis est regia mirabiliter constructa. Quòd antiqui & diuinationem & oracula plurimum uenerabantur, nunc earum rerum maxima negligentia est. Nam Romanis Sibyllæ responsa satisfaciunt, & Hetrusca diuinatio per auguria, per exta & Iouis signa. Quapropter Ammonis oraculum quasi ex toto defecit, prius in honore maximo habebatur, ad quod etiam Alexander profectus est, responsum petiturus. Quo loco non uerbis sicut in Delphis & Branchidis, sed magna ex parte nutu & signis reddebantur oracula, quẽadmodum & Homerus ait,

ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε κρονίων.

Annuit & uultu pater illi clara sereno. propheta scilicet Iouem effingente. Aiunt tamen uerbis ad regem à propheta dictum fuisse, quod Iouis filius esset.

effet. Quòd in Abydo urbe Osirim colunt. In Osiridis aūt templo nō licet nec cantori, nec tibicini Deo psallere, quemadmodum Dijs alijs mos est. Quòd in Tentyra urbe supra quàm apud cæteros Ægyptios crocodilus dedecoratur, & ex omnib. beluis inimicissimus habetur, atq; ab ipsis interimitur. Quòd quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam uim habent contra serpentes, ut nihil mali à uenenatis bestijs patiantur, sic & Tentyritę contra crocodilos, ut nihil ab eis patiantur, sed & unà cum illis aquā tranant intrepide. Quòd longitudo Thebarum quę centum portas habēt, nunc Diospolis uocitata, stadiorum erat olim octuaginta, nunc in modum uici habitantur.

Quòd Astronomia à Thebanis Ægypti diligentissime fuit exercitatā, Author eis fuit tantæ diligentiæ Mercurius Trismegistus. Quòd uirgines sacræ apud Græcos Pallades dicuntur. Quòd in Elephantina urbe fons est easdem affectiones cum Nilo sustinens, atq; unà incrementa suscipiēs, è quo signo maiorem aut minorē fertilitatem præsagiunt. Nam si Nilus multū increscat, copiosa fit annona: sin parum augeatur, exigua. Sunt itaq; in puteo notæ quibus annonæ copia aut tenuitas deprehenditur. Quòd in Syene urbe, in solstitio per meridiem, putei nullam umbram habeant, & Gnomones eodem modo. Quòd supra Elephantinam urbem minor Cataractes sit. Quòd Strabonis tempore Candace quædam, uirilis mulier, Æthiopissa, qui supra Ægyptum sunt Æthiopib. imperarit. Hæc altero oculo capta fuit. ipsius regia erat Napata, urbs magna. Quòd Candace multis myriadib. Æthiopū contra Petronium Romanū Agypti prætorē bellum gesserit. Imperauit locis in quib. Cambysis exercitus ingruente austro harena obrutus fuit. Quòd Æthiopum pecudes & capræ & boues ac canes, exiguo corpore sint forte ex hac occasione initium acceperint de Pygmæis fabulæ. Nam quę de ijs dicunt̄ uera non sunt. Quòd Æthiopes, reges colunt ut Deos, qui plerunq; temporis domi sedent. Regni caput est Meroē ciuitas eodem nomine quo & insula. Huius iusulæ longitudo stad. est trium millium, latitudo mille. Vrbes habet frequentes & montes & nemora, atq; omnis generis metalla. Ambitur illic Nilus uersus Libyam magnis harenę cumulis: uersus Arabiam uerò continuis præcipitijs: ab austro sursum uersus, fluminum concursu Astabora, Astapode & Astasoba, à septentrione est Nili decursus.

Quòd Æthiopes etiam mulieres armant, quarum pleræque oris labiū æneo circulo traiectum habent. Sunt aūt pellati. nam oues apud eos caprinam lanam habent, lanam non portant. Nonnulli nudi incedunt, breuibus pellibus incincti. Quòd Aethiopes Deum putant alterum immortalem, alterum mortalem. Immortalem quidem eum qui rerum omnium causa sit. Mortalis uerò apud eos incertus est, & nomine caret. Sed frequētius eos à quibus beneficium acceperunt, & reges pro dijs habent. Et re-

ges quidem, cõmunes omnium, cæteros uerò priuatos, eorum quibus be nefecerunt Deos esse arbitrantur. Ex ĳs qui ad torridam habitant nõnulli sunt qui Deos non colunt, quos etiam Soli dicunt infensos esse, & detestari cum eum exoriri uident, propterea quòd eos urat & oppugnet. Meroitę ultra alium quendam Barbarum Deum, Herculem, Pana & Isim colunt. Regem constituunt eum qui uel forma uel alendorum pecorum uirtute uel robore uel opibus excellat. Quòd Æthiopum mos est, ubi rex aliqua parte corporis orbatur, ut familiares idem quoquo modo patiantur, & cum eo moriantur, idcirco maxima regi custodia adhibetur.

Quòd in Nilo flumine piscium genera etiam alia habeantur. Cæterum maxime noti sunt oxyrynchus & lepidotus, & latus, & alabes, & coracinus, & porcus, & phagorius, quem etiam phagrum uocant. Item silurus & citharus & alosa & mugil. Ex testaceis dilychnus, physa, bos. Itẽ cochliæ ingentes quæ uocem ululatui similem edunt. Animalia quoq; habent, ichneumonem & Ægyptiam aspidem. Ea duplex est, altera palmaris quę citius interficit: altera orgyæ longitudine. Ex auibus est ibis & accipiter Ægyptius, qui mitis est præter alios qui sunt alibi, quemadmodum & felis. Bubo quoq; alius modi ibi est. Nam apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Ægypto uerò magnitudinem habet graculi. Quòd ibis auis est mitissima, magnitudine & figura ciconiæ persimilis, tota. Nullum triuium non ea plenum est. Vtiliter quidem. nam omnem serpentem omnesq; macelli immundicias colligit. Inutiliter uerò, quia immunda est & omnia comedit, nec facile à mundorum inquinatione arceri potest. E mari in Nilum ascendunt mugil, alosa, & delphinus. Cætera ob crocodilorum timorem non ascendunt. Ac delphinus quidem, quia crocodilo potentior est: mugil, quia ob naturalem quandam cõuenientiam à porcis secus terram ducitur. Crocodili autem à porcis abstinent. nam cum rotundi sint & spinas ad caput habeant, periculum beluis afferunt. Quòd iuxta Strabonis sententiã, Libyæ figura trigona sit, rectum habens angulum: cuius alterum latus, rectum angulum continẽs Nilus fluuius efficit: alterũ uerò ora maritima nobis aduersa à Pelusio usq; ad Gades: latus uerò recto angulo subtensum, regio tota est quæ secus oceanũ iacet, à Gadibus usque ad Nili fontes. Cæterum Ptolemæus hæc tanquam falsa reprehendit. Quòd montem Mauritaniæ, quem græci uocant Atlantem, Barbari Dyrin appellant. Quòd septentrionale maxime & occiduũ Africæ promontorium, Cotes appellatur. Id Gadibus opponitur.

Quòd utraq; Mauritania fertilissima est, ac magna cum beatitudine incolitur. eius flumina crocodilos ferũt. In quodam fluuio hirudines nascũtur septenûm cubitorum, gulam perforatã habentes, per quam respirant. Et uites illic nascuntur, quarum crassitudinem uix duo homines complecti queant, racemos habentes cubitales. Quòd in Africa & India

calamus nascatur, cuius genu quodlibet octonos modios capiat. Item herbæ aliæ miræ magnitudinis. Quòd Mauritani maximam curam habent ornatus comæ, & barbæ, & unguium, & cæterorum eiusmodi.

Quòd Afri serpentum & piscium pellibus pro indumentis & stragulis utuntur. Quòd in Africa quemadmodum in Æthiopia, æstate multum pluit, hyeme siccitas uiget. Quòd Lotophagi Africæ, potu non indigent. nam lotus ijs & cibi & potus uicem præbet. Quòd in mediterranea regione Africæ inueniuntur ostrea & cheramides & id genus alia, quemadmodum iuxta Ammonem. Quòd in nonnullis Africæ locis bis messem faciunt. Culmus est longitudine quinûm cubitorũ, crassitudine digiti parui, fructus affert, modios ducentenos & quadragenos. Vere non serunt, sed terræ colligatis paliuris uersæ atque scarificatæ semina satisfaciunt quæ è spicis in messe ceciderũt. Operarij propter serpentum multitudinem ocreas gerũt, dormituri uerò lecti pedes allio illinunt scorpionũ gratia, & paliuris circũligant. Quòd in ora Mauritaniæ maritima urbs fuerit Iola nomine, quam Iuba Ptolemęi pater muniens Cæsaream uocauit. hæc portum habet. Quòd Carthaginenses magnam potentiam habuerint. Nam cùm aduersus Romanos bellũ suscepissent, urbes habuerunt in Africa trecentas: in urbe hominum millia septingenta. Cęterum obsessi & in deditionẽ coacti armaturarum dederunt 200. millia, bellicorum instrumentorum tria millia tanquam nõ amplius bellaturi. Inde cum rursum bellum gerere decreuissent, armorũ officinas constituerunt, unde singulis diebus 100. & 40. clypei confecti in armamentarium referebantur, & gladij 300. & lanceæ quingentæ, tela catapultica, mille. Ad funes pro catapultis faciundos ancillæ capillitium prębebant. Quòd ante Syrtim minorem Meninx est insula, hanc aiunt Lotophagorum Homeri regionem esse. nam illic lotus abundat. Quòd urbs quæ olim Barce, nunc Ptolemais sit dicta. Quòd silphium, succum Cyrenaicũ fert.

Quòd è Cyrene fuerint sapientes uiri, Aristippus Socraticus, & huius filia Arete. Item Aristippus hac matre editus cognomento μητροδίδακτος, & Callimachus, et Eratosthenes, & Carneades Academicus, et Apollonius. Quòd Cyrenaica regio tota, Cretę insulæ iuxta longitudinem æqualiter prætenditur.

EPITOMARVM IN STRABONEM FINIS.

RVDOLFVS AGRI-
cola iunior Rhetus, Caspari Vrsino
Sylesio, insigni Poëtæ. S. D.

Edico ego tibi mi Caspar, laborem minimū, quo in scribendis literis, ego & Vadianus uti solemus, nisi enim quod ad me attinet, extempo rarium dicerem, quod ad amicos perferendum literis includo, plane mihi ipsi non iniuria uideri possem iniuriosus, qui aliud ꝙ res habeat assererem. Idem & Vadianum solere per hos proximos menses, quib. contubernio suo mihi datur perfrui quottidie experior. At quur (ais) non grandia nobis dicas potius? paruo enim ea æstimari nosti, quæ facile ad manum sunt. Qui scis, Caspar, an maiora apud me supersint debita tibi? id quod & ingenium tuum & eruditio, omnium bonorum studiorum accessione in te parta meretur. Quanquam, ut quod sentio dicam ne hęc quidem à te contemni uolo, esto, subito fortassis labore parta sint. Causa est quod ingenia paulo acutiora & peritiora tenui sæpe labore ea quæ ab minus eruditis magno sudore uix excogitari possent, ędere solēt, digna doctorum & tui simillium lectione. An de me loquar quæris? Non equidem sed de Vadiano nostro, cuius tibi eruditio & humanitas perinde ac mihi nota est. Postremo quia & me & Vadianum pari amoris officio complecteris, perspectum erat mihi te utriusꝙ Idillijs hoc est subcisiuis horis conscriptis animi laxamē tis, oblectatum iri. Valebis, legesꝙ ista alijs non ut Anagnostes sed ut Censor. Viennæ.

RVDOLFVS AGRI-
cola iunior Rhetus, Iachimo
Vadiano. S. D.

Aluus sis mi Vadiane, literas tuas cordatas, elegantissimásque ad decimum Calendas Septembr. accepi, quibus pro singulari tua in me beneuolentia, mutuóque inter nos amore, meam tibi ualetudinem gratissimam esse scribis, ingratus profecto, & iusta quidem ratione dici possem, & Timoni Atheniensi non usquequaꝙ absimilis, si in amicitia nostra officiosus non sim, tibiꝙ uiro integerrimo doctissimoꝙ gratas gratias non agerem, qui quum sis acerrimo iudicio, singulariꝙ prudentia (facessat adulatio) insigniter prępditus, homines tamen longe te quocunꝙ respectu inferiores genuina quadā gratia tibi reconcilias, et diem noui amici nunquam perdis. Quorum in numero me primum esse ingenue fateor, quem incredibili eruditione, uirtutibusꝙ tuis dignum feceris, quum literis ultro citroꝙ datis, amicitiæ auspicia (quam nullum unquam æuum labefacturum sit) auspicatissima captare cœpimus. Nō me fugit quàm sis perspicacissimo ingenio, qua facūdia, dignus profecto es,

cui in omnibus complaceant omnes, si quod exceptas, aliqui ex omnibus exequi ualeant. Scio enim quantum heroico stilo insurgas, & eloquentissimis certes, & unicas, quia & pugnare & superare potes. Vtinam cæ mihi diuina quadam uirgula facultas daretur tecum uiuendi, tecum emori uellem, quid enim per Deum immortalem homini literarũ studioso aut magis expetitum aut antiquius cõtingere posset? quàm hoc familiariter amico uti & cõmorari, qui in omni disciplinarum genere excellenter doctus, & de literis optime meritus sit. Vnde illud eueniat, ut doctissimis quibúsque, qui se tuæ familiaritatis commertio oblectarint non possis nõ esse amabilis, sed ne hac laudum prosopopeia amicissimum amicum (quoniã nihil à te magis alienum esse studes) lacessam potius quàm demerear. Peto abs te mi Vadiane, si modo exemplarium apud uos copia sit, ut institutiones Rhetoricas Fabij Quintiliani typis Aldinis effigiatas quàm citissime habeam. Soleo enim interdum etiam à doctissimorum scriptorum lectione me abdicare, qui uel incuria Calcographorum uel temporum iniuria deprauati tenebras (ut dicit) Cimerias & inextricabiles errores præ se ferunt. Quam uellem, ut nostra hæc ætas plures Aldos sortita esset, qui ad ueterum scripta diligentius imprimenda, elimatiusq́ in publicum studiosorum usum danda incitarentur, forsitan latinę linguæ iactura magna ex parte reparari posset. Et ut unde digressus sum reuertar. Videtur mihi Quintilianus, scriptor iste grauissimus nõ ea solũ quæ in erudiendo Rhetore fidi traditoris sint, sed & quę ad uniuersam latinitatis elegantiam, sententiarumq́ grauitatem multum conferunt, præcepisse. Et profecto cui Quintiliani lectio placet (id q̃d ipse de Cicerone libro 10. scribit) is se profecisse intelligat. Cæterum, optime Vadiane, dum Cracouiæ studio philosophiæ addictus, literas à te (ut par erat) habere non potui, ignosces, si uicinus, utpote in Vngaria ex arce Reuerend. Card. Strig. & Patriarchę Cõstantinopolitani te literis meis illiteratis aliquando prouocem, omnemq́ animi mei sententiam tibi enucleatius declarem, neq́ enim in principalib. istis curis, occupationibusq́ eam bonis literis impartiri operã possum, quæ animo meo satisfacere uideretur. Quum tu autem doctissimus sis, & inter principes literarum quotidie uerseris, tantaq́ diligentia & omnium admiratione primæ classis scriptores in Musæo Viennensium interpretaris, ut quædam etiam in eis lo. a obscurissima paucis uel nullis ante hac bene uisa perspectaq́ luce clarius aperire, omnium qui te audiũt ore dicaris. Rogo te plurimum ut Aulico Strigoniẽsi & pluribus occupato negocijs pro tua in me humanitate in re literaria succurras. Quum enim (ut soleo) aliquãdo Plinium in naturali historia reuoluerẽ, scriptorem rerum naturę consultissimum, incidi casu in locum quendam nõ, ut mihi uidebatur, paruæ difficultatis, quem sicco (ut in prouerbio est) pede quosdã præterijsse satis compertum habeo. Verba Plinij sunt cap. 2. lib. 7. ubi de diuer

situte figuræ gentiũ loquitur, super hos dicẽs, extrema in parte montium Spithamei Pygmæi narrantur: ternas spithamas longitudine, hoc est ternos dodrantes non excedentes. Vbi quum spithamam per dodrantem interpretetur, uelle uidetur dodrantem & spithamam idem esse, uerum quur spithama dodrantis nomen habeat aut unde appellationis origo ueniat non potui in promptu habere, occupatus præsertim, & rebus pressus illiberalibus. Cogor enim sæpe inuita (quod aiunt) minerua id agere, quod non plane meæ professionis, ab institutis tamen me studijs arcet. Istud me nunquam latuit dodrantem nouem uncias esse, id est assem quadrante dempto, ex eo tamen quur dodrans palmus uel spithama dici mereretur, non habui, peto te mi Vadiane uelis me reddere certiorem, si aliquid apud te sit super ea re explorati. Præterea illud Persianum ex satyra prima: Sic costam longo subduximus Apennino, me torquere ac emacerare nõ desinit, quotquot enim interpretes aut legi aut audiui (quod eorum pace dictum uelim) nemo fecit mihi hactenus satis, tanta siquidem inter eos diuersitas est, ut ipsorum in exponendo discordia locum obscurum demonstret. Et quoniam te hyeme superiori Persij Satyras diligenter admodum interpretatum fuisse accepi, multa etiam aliter quam plerique soleant, enodasse, uellem scire an ne hoc Persianum ulcus, uel splenio uel malagmate curasses, si quid est apud te, quo me liberari scrupulo putaris, fac habeam. Postremo (ut tibi hæsitantem animum in uniuersum detegam) de Antipodibus magna mihi quæstio est, quumque sim Dauus non Oedipus, ut ille ait, uellem te Oedipi partes uendicare, & me Dauum tuum hoc est obsequiosissimum amicum in hac re non undiquaque firmatum, liberare dubij angustia, ut ego quoque alijs deinceps non Dauus sed Oedipus esse queam. Lactantius Firmianus, cuius lectione ob miram quandam sententiarum acrimoniam, elegantemque uerborum structuram, multum me oblectare soleo, Antipodes esse negat cap. uigesimoquarto libro tertio. Idem Augustinus libro decimosexto capite nono scriptum reliquit. Plinius, Pomponius, Strabo, Macrobius, alijque complures nõ negant, quanquam diuersimode de ipsis loqui uideantur. Cum his iam enumeratis scriptorib. sentit inter Neotericos Laurentius Coruinus præceptor meus amãtissimus, cui ob singularem eruditionem et humanitatẽ eam fidem habeo indubitatã, quã olim Catoni antiquitas, mihi tamen à doctoribus nostris id est ecclesiæ principib. desciscere difficile est, difficillimũ autem Plinio & prænominatis alijs fidem non habere. Et interim mihi molestissimum est hærere in uado, nec scire utram partem sequar tute. Tu si non potes mihi adeo festinanti satisfacere, ut uelles copiose & ad unguem, fac saltem habeam, quo me tuear, eleuemque, donec Viennam uenturus ore tuo erudiar. Non me præterit qua diligẽtia Pomponij Melæ libros de situ orbis æstate proxima studiosis professus fueris.

Si mihi

Si mihi interesse licuisset, fortassis non dubitarem. Verum quoniam dubito, absentiam meam quę necessaria causa retenta est, quo minus damno sa uideatur, literarum tuarum præsentia solare. Vale Athletice Istrogani Pannoniæ inferioris, ex arce Reuerendissimi Cardinalis Strigoniensis octauo Calend. Septembris, Anno salutiferi partus. M. D. XIIII.

Faceres mihi rem admodum gratam si de Lacus Acromi & Veneti uocabulis, causisq́ eorum, quod prioribus literis meis ex te petieram, fierem tuo studio certior, nescio an illæ perlatæ sint, noui equidem quam sit tabellariorū fides, Si ad te peruenerunt finito etiam his ipsis te prouocari ut uel hac parte uoti sim cōpos. De Carmine Lucani libro sexto, quod iamdudum tibi breui epistola indicabam, fositan oblitus es, aut idem sentis quòd ego, idipsum scilicet emunctum esse & castigatum, interpretibus Sulpitio & Leoniceno non aliud affirmantibus, sed ut quæstionem de eo instituerim arguta fecit interrogatio Pannonis cuiusdam, uiri, ut intelligebam non indocti & inter Aulicos domini mei Cardinalis æstimationis non postremæ qui eo animo de isto poëtæ loco me sciscitari uisus est, ut non dubitarit corruptum esse, quæ tua sit de eo sententia fac sciam. Vale iterum.

IOACHIMVS VADIANVS RVDOLPHO AGRICOLæ iuniori, Rheto. S. D.

GRatæ admodum istæ gratiæ fuerunt, quas egisti mihi proximis literis tuis Rudolphe, quòd paulo diligentius & ut amicum decebat, enixe de tua ualetudine certior esse cupiebam. Ego postquam rumore quodam, ad me perlatum erat, te cum Cracouiam egressus Istroganum uenisses, in grauem morbum incidisse, uix dixero quantum animo consternatus fuerim, nam & dolui impense, & pro tua incolumitate Dijs immortalibus uota nuncupaui, eademq́ lectis proxime literis tuis, persolui, quòd leuiuscula febri perculsum, ex integro cōualuisse intelligebam. Quæris quæ causa sit? Non ea quidem, quasi mihi de facie notus, paulo ampliorem mecum per mutuam uitæ consuetudinem, familiaritatem contraxeris, quo bono, utpote primo amicitiæ glutino, ambo hactenus priuati fuimus, partim locorum interuallo, partim conditionum nostrarum ratione, ut puto cogente. Sed ob id magis, quòd tuæ mihi literę eruditionis et humanitatis testes indicesq́ extitere, quandiu istud gratæ notitiæ inter nos oblectamentū durauit, in quibus præter elegantiam quam tibi propemodum peculiarem esse animaduerto, prætérque omnia humanitatis & amoris officia, perspicacis animi tui indefessa, in rerum scitu dignarum perquisitione, sollicitudo cognoscitur, qua soles quasi ignorantiæ impatiens, adeò indies magis prouocari, ut ex his quærere & sciscitari non ducas erubescendum, quibus doctrina,

tollerantiáq; ſtudiorum, ſi non ſuperior certe nõ impar es. In quorum numero me cum primis ſtatuo, tenuis eruditionis & nulli cõſilij hominem, qui tamen compluria quæri abs te perhumaniter fero, cum quòd eo fine non facis, quo de meæ ignorantiæ caligine diligenti ſcrutinio factus certior, ut mediocrem, aut fortaſſis in literarum iudicio proletarium, abijcias & aſperneris. Tum etiam quòd ingenua ſemper confeſsione, et citra uercundiæ ruborem, una dubitare & hærere me, dicere ſoleo ſi quando interrogatus rei minus quàm deceat ſatisfacere potero, nec communẽ inueſtigandi laborem quo ſimul & doctior & exercitatior euadam, ſubterfugere, quin & gratificari quærentibus quod oſcitanti mihi plerumq; alacritatis & diligentiæ ſtimulos inijciant, Id quod tu quoq; perinde facis, cui utinam aliquando officio & ſedulitate reſpondere uidear. Vellem tamen ut quoties aliqd ex me eſſes petiturus, id & ſimpliciter ageres, & breuibus. Volo equidem tibi eſſe perſuaſum, amicitiæ apud me pluris eſſe momenta quam ſuauia iſta tua delinimẽta uerborum, quibus tu mihi neſcio quid philauciæ conaris ingerere, adeò enim me cõmendas, adeo extollis ut niſi tuũ in me amorẽ, quo in huiuſce ampullas corriperis cognoſcerẽ, ex illiberali quadam blanditiarum oſtentatione, hæc tua Encomia proficiſci ſuſpicarer. Cæterum, ut petenti tibi pro mea uirili fiat ſatis, ſcito me tibi ea reſponſurum cõditione, ut proximis literis ex te, quid de ſententia mea iudices & quid rerum ſit apud uos nouarũ paucis intelligam. Quod de Quintiliano ſcribis, perquàm probo, cum ſcriptorem adeo probari tibi quem nemo hactenus (Ciceronem ſemper excipio) in tradendi exquiſitiſſima diligentia, uerborumq; luculẽta quadam proprietate uicit. Bibliopolę noſtri, qui Venetias codicum emendorũ gratia petiere, ſignificãt mihi, inſtitutiones ſuas, caſtigatiſſimas imprimi ab Aldo Manutio Romano, cui hodie in edendis bonis ſcriptoribus palma datur, quàmprimum ad nos exemplaria perferentur, faciã quòd optas. De Plinij loco quod quæris paucis accipe. Pes Rom. authore Vitr. cap. I. lib. de Architectura tertij, 16. digitis cõſtat, cui ſi ſemipedẽ, hoc eſt digitos octo addideris, cubitũ facis, id eſt, ſeſquipedẽ, quod idẽ eſt. Palmus aũt Græcis, duplex eſt, maior duodecim digitorũ, de quo in eo quęris loco, Plin. intelligit, illi nominãt Spithamẽ, minor qui Paleſtes dicitur, digitorũ tantũ quatuor. De quo in hæc uerba Vitruuius, cubitum intellexerunt ex ſex palmis conſtare, digitisq; uigintiquatuor, &c. diuiſis enim uigintiquatuor per ſex, conſurgunt quatuor, ut noſti. Idem paulo infra ait: Palmus autẽ habet quatuor digitos, Maior igitur palmus dodrans nominatur Plinio non ſeorſum quidem, cum iſtud nomen ſine reſpectu dici nequeat, ſed per reſpectum ad pedem qui author. Vitru. ex palmo creuit. Dodrans autem cum in pondere, tum in menſura, totum dicitur propoſitum, dempto quadrãte, ut duodenarij numeri nouenarius dodrans eſt, eo quòd quarta pars, id

eſt, tria

est, tria desint, hæc autem numerorũ collatio secundũ Mathematicorum traditionem, proportionem facit, quam sesquitertiam uocāt, nouem itaque unciæ in respectu ad assem qui uncijs duodecim constat dodrantem faciunt, quæ ad assem se in proportione sesquitertia habēt. Duodecim enim nouem continent in se, & tertiā nouenarij partem, unde recte sesquitertia dicitur. Simili modo palmus, quod 12. digitos, id est tres pedis quadrantes cōtinet, ad pedis mensurā collatus simili proportione dodrās est, ita enim sese habet istorum numerorũ facta collatio, Ne aũt quispiā apud Plin. palmũ minorem acciperet, dixit expressius, ternas Spithamas, id est ternos dodrantes nō excedere. Quid Spithama sit, perpulchre indicans, per hoc quod dodrantē appellauit, quacunq; ergo longitudine proposita (ut illa exactius capias) si eam in sedecim partes æquales absumpseris, 12. partes in respectu totius dodrans erunt, aut si in duodecim portiones distinxeris, nou:, dodrantem constituent, Simile est & in alijs numeris, qui quaternario diuisi in æquas partes secernuntur, ut 18. dodrans sunt respectu 24. Item 30. ad 40. collata, &c. Summe in manus mi Rudolphe, bacillum quempiam, eiusq; totam longitudinem ita coerce, ut ad numerum uiginti quatuor digitorũ, transuerso pollice metiendo excurrat, & proportione cubitum agnosces, in extremo eius digito, in fine decimisexti digiti pedem signabis, in duodecimo autē Spithamā, cernesq; oculis tuis, cur Dodrans ad pedis proportionem, & quomodo Palmum faciat? & intelliges clarius, in eodem libro locum Plin. alium, Capite enim decimosexto, de Gabbara scribens: Claudij principis temporibus ex Arabia aduectum, lōgitudinis fuisse nouem pedum & totidem unciarum, ait, ubi per unciam duodecimam partem totius longitudinis quæ pedi respondet, intellexisse uidetur. Quando enim, gratia exempli 16. digitorum longitudinem in partes æquales 12. discerno, quælibet harum uncia, id est pars duodecima respectu propositæ longitudinis erit, quanquā audierim, qui per unciam digitum ibidem intelligendum esse putarint, quod si ita esset, nō unciam sed digitum Plin. scripsisset, In uncia aũt digitus intelligitur et tertia eius pars, id quod numeris citius deprehensum, mensura & longitudine proposita facilius intelligitur. Verum de hoc nil temere assero, cũ hoc modo nouem uncias etiā Dodrantem appellare potuerit, id est, 12. digitos proportione ad palmum. In utroq; aũt hæc uocabula demonstrationis locum habent, sicut communia sunt Plinio quantitati & continuæ & numeris discretæ. Pygmæi ergo, ut ad institutũ reuertamur, quos Augustinus cap. octauo libro 16. Ciuitatis Dei: Græcis à Cubito nomē obtinuisse ait, Spithamæi, id est, palmares ob miram eorum breuitatem, tres dodrantes non excedunt. Horum illustres scriptores persæpe meminerunt, quadam tamen situs diuersitate. Nam cum eos inter Indiæ gentes Plinius recenseat, Pomponius libro tertio in ea ponit Arabiæ parte, quæ ultra sinum

Arabicum in Æthiopiã uergit, Strabo libro decimoseptimo, in ijsdem locis fuisse creditos quidẽ, sed confictos existimat, hinc occasione fictionis ducta, φ in interiori Æthiopia, qua extima eius terræ inhabitari uideãtur, omnia fere animalia exigua prouenire compertum sit. Contra uerò Philostratus, qui libro tertio ait, Pygmæos sub terra degentes supra Gangem posita loca incolere & uiuere non uanũ esse, cui cum Aristotele in eo quòd specus habitari ab eis ait, conueuit. Albertus lib. de animalibus 21. esse & uiuere eos quidem, humanæ tamen rationis exactum usum habere negat, eamφ ob rem cap. 3. lib. primi eos homines syluestres nominat, aliqd nostræ naturæ habentes in quadã deliberatione, & cap. 4. secundi tract. primi lib. Simiam & Pygmæum hominis similitudinem habere inquit. Solinus in Thraciæ descriptione ad Caramam urbem iuxta Hæmum & Strimonem Pygmæos creditos fuisse & à gruibus pulsos, ait. Nosti quàm eleganter de ipsis Iuuenalis & Gellius scribãt. Volui hæc ardore officij, coronidis loco his quæ tantum quæsijsti subiungere, ut meam in rebus ad te pertinentibus sedulitatem, perinde atφ in proprijs, promptam intelligeres. Miror unde meorum tibi studiorum ratio pateat? aut qua tandem fama me Persium interpretatũ fuisse acceperis? qui tam festinãter & quasi aliud agẽs, studiosis nõnullis eius interpretationẽ ex me postulantibus, tam paruum Satyrarum opus transcurrerim. Cuius tamẽ Satyrę primæ, loco eodem, quem tu mihi nominas, me aliquando non parum tortum memini, liberatum autem angustia felici quodam euẽtu. Et Deo quodam (ut aiunt) subito apparẽte. Cum enim anno ab hinc quarto, ego & Petreius meus Aperbacchus emunctissimi ingenij homo, Bibliothecã fratrum Prædicatorum Viennæ bonorum librorum innumera multitudine confertam, essemus ingressi, dum Poëtas oculatius dispicio, incido in Persij codiculum perquàm uetustum cumφ loci qui me premebat maxime memor essem, cœpi reuoluere Satyrã primam carmenφ illud reperio in hæc uerba. Sic os tam longo subduximus Apennino, quo uiso perinde quasi Babylonas ceperim exultans. Petreium aduoco, qui unà mecum sincero iudicio tam castigatam lectionem non potuit non probare: Nam & uersus hac ratione mollior, leniorφ efficitur, qui alioqui ob. c. literam ingeminatam asperior erat. Sic costam longo: quemadmodum multi legunt, Et interrupti montis pars saxosa, ossis nomine signatius quàm costæ diciuidetur, quanquã & Apennini pars, costę nomine non inepte dicatur, propterea quod ipse in modum spinæ totam Italiam medius dorso suo dirimat. Quòd si quis (Si costam) legit sensus carminis, quasi ad sequentia pertinens suspenditur, quod esse nequit: Doctissimos autem Persij interpretes, quo minus, tali censuræ iudiciũ adhibuerint, eo ipso interceptos existimo, quòd corruptæ lectionis dictio ad sensum fecit, cõformiter cum hoc uocabulo, os: cum costa sit os. Hoc ergo modo præterierunt, quod alioqui

qui diligentius introspicienti nō obscurum esse debebat. Versum autem illum depromptum existimo ex aliquo de Hānibalis per Alpes transitu, Poëmate, in quo Pœnus quispiā historiæ enarrator introductus, finemq́ loquendi facturus, sic concludat. Sic os tam longo subduximus Apennino, id est, Et hoc quidem modo Alpium præcipitijs inaccessis alioqui, flā marum impetu emolliti, iuga confregimus, uiamq́ confecimus, &c. quomodo factum esse indicat Liuius Decadis tertiæ libro primo: Præterea non placet, omnino uideri eos à Persio per eius uersus exemplum reprehē di, qui regione quinta spondæo pro Dactilo utantur, quod ipsum maxime aliquādo decet, ut in illo Maronis: Cornua uelatarum obuertimus antennarum. Sed hoc potius à Satyro notatū fuisse, quod hęc sibi temere nimis metaphora usurpata uisa est, ut os pro rupe saxóue dixerit, cū scribere potuisset, Sic iuga tam longi confregimus Apēnini: uel similiter, Siue, quod est uerius quod Apenninū nominauerit, cum re uera Hannibal non Apenninum, sed alpiū infregerit igni & aceto iuga tam alta, ut authore Liuio, nono primū die difficili itinere ad ea peruenerit, à quarū orientali latere Apenninus incipit: Si dubitas, lege Plin. cap. quinto tertij libri, quum de Alpibus populisq́ inalpinis locutus, tandē in hæc uerba habet: Apenninus mons Italiæ amplissimus, perpetuis iugis ab Alpibus tendens ad Siculum fretum, &c. Tametsi nec multi periculi nec rursus magnæ frugis sit, utrum defenderis, nisi quòd hoc mihi uerisimilius uideť. Nam & Ouidius dixit. Magna parēs terra est, lapides in corpore terræ, Ossa reor dici. &c. Hoc ausim asserere, uocabulum Apenninus: carmen nec planū nec politum constituere, nisi aut prima aut penultima hexametri regione locetur. Hinc & Lucanus libro secundo: Vmbrosis mediam qua collibus Apenninus, & Slius libro quarto: Piniferum cœlo miscens caput Apenninus: ut alios omittam, quod si hoc in tam claris scriptoribus commode factum uidemus, cur ut indecēter usurpatum Persius culpet? Tu uide Rudolphe, & iudica, ego ad te, quid uideatur iudicio meo scribo, qui locum istum Persianum ita curasse uideor ut, nec splenio nec malagmate amplius fouendus sit, sed cicatrice etiam expuncta plane conualuerit. De Antipodibus quod scribis, nō est tam difficile, quàm uideri potest, diuersos scriptores legenti, quorū sæpe diuersa, sæpe dissona traditione cōtingere solet, ut legentis animus dum quid sequendum sit, diligentius inuestigat, adeò distrahatur, ut quo tendendum, aut quæ demū ansa comprehendenda sit, penitus ignoret. Primū omnium Antipodas esse indubium est, mathematicis demonstrationibus Cosmographorumq́ perlustrationibus, id ipsum euidentissime indicantibus, scripsi de ea re complușcula in annotationibus meis in Pomponiū Melam, quas, cum extremam ipsis manū imposuero, edam, Interim aūt, ne uel ab Augustino abhorreas negāte, uel Lactantio fidem præbeas somnianti, qui sint Antipodes & quomodo

sint pau-

sint paucis extricabo. Scire te arbitror Mathematicæ peritos uniuersum circuli ambitum, partibus trecentis sexaginta quos ipsi gradus appellãt, metiri & absoluere solere, ex his uerò nonaginta tribuere quadranti, centum & octoginta hemicyclo, ut est notum. Quum ergo tota terræ habitatæ moles, contemplanti tibi in animum uenit, quum sit rotunda, ut non Mathematicis solum, uerum etiam phisicis placet, eam ipsam sic concipito ut, quasi cespes in amplissimo Oceano parte sui emineat, & una rotunditate sese, aquámque simul, in qua partim latet, partim eminet, absoluat. Id quod nos tibi paulo post uberius ostendemus, Tum quatuor mundi cõmunes cardinales, id est ortum, occasum, meridiem, & septentrionem ex Ptolemęi maxime traditione, quem nemo eius rei non fatetur principem, considerare te est opus: Deinceps uerò, quantum latitudinis habitatæ terræ portio habeat, quantumq; longitudinis in animo cõstituere, quo facto, constabit tibi, terræ solidæ in longitudinem excursum multo esse maiorem, quàm in latitudinẽ. Longitudinis autem dimensio à meridiano proximo Gadibus siue columnis Herculis & fortunatis insul. ultra quem priscis nil erat cognitum sumitur, gradibus paulatim per æquinoctialem discurrentibus. Latitudinis autẽ ratio de Polo in Polum se extendit si hemisphæriũ metimur, ut in hoc loco accipio: aut à maximo parallelo qui æquinoctialis est, ita ut æqua distinctio longitudinis à meridiano expresso in meridianum excedat. latitudinis autem à parallelo in parallelum, id quod in communibus tabularum proiectionibus perfacile est uidere. Quia igitur ex Ptolemæi descriptione, ut interim recentiorum diligentia expansæ terræ spacium omittam, compertum est ad centesimum & octuagesimum gradum, id est hæmisphærium longitudinem habitatę & continentis terræ pertingere, & in extimis oris frequentem esse mortalium habitationem, negare tibi nemo poterit, quin tanta interueniẽtis spacij distantia, siti, Antipodes sint, si modo ex descriptione Antipodũ punctos diametri per centrum terræ ductæ, & ad soliditatem habitatæ terræ terminatę attingant. Qui igitur in extima India ultra sinum Magnum Catagaram habitant, cui decem graduum ultra æquinoctialem in Austrum latitudo est, hi ducto ex eodem gradu diametro, quæ centrum terræ transeat, Antipodas habent, id est, pedes sibi ex directo contrauertentes uerticesq; à Diametro traiectos, in sinu Hesperio, quorum latitudo decem graduum citra æquinoctialem in Boream tenditur: ad occidentalem interioris Africę partem. Vide Ptolomęi cõmunem situs terrę tabulam & quod assero deprehendes. Secundum latitudinẽ autem, cum nec iuniorum nec uetustiorum quispiam sub mundi uerticibus habitationem compererit Antipodes esse nequeunt in uno scilicet hemisphærio, cuius æqua dimensio ab æquinoctiali accepta in utrunq; polum 90. graduum distantia extendatur: quemadmodum hic de ea intelligo, constat enim continentem

terram

terram ut dixi, intra polos in longitudinem ad hemisphærium extendi & ultra, ab æquinoctiali uerò ad polos minime. Dum uerò hæc considera mus opus est animum, quasi in aëra suspensum, ut omnia collustrantem, & metientem erigere. Dato ergo quòd terra secundum latitudinem in Arctos ad gradus 71. uel circiter excurrat (nolo enim in hoc tibi ad amussim obligatus esse, tanta præsertim festinantia scribẽs) & iterum in Austrum ad gradus 50. nondum tamen Antipodas habebis, cum nondum habeas hemisphæriũ quod punctis diametri per centrum terræ excurrentis ut dixi, terminetur. Causam autem terræ angustiæ, secundum latera esse putò abundam aquæ circa uertices mundi generationem, quæ utrinque terræ apparenti incumbit, magnoque fluctuum impetu quo minus lata sit, coërcet, hinc & illorum laterũ iniquitas prouenit, cum eoum & occiduum multo directiori excursu æquentur. Sed uideri tibi posset ex his quæ hactenus scripsi, Antipodas secundum latitudinem quoque signari posse. Nam si à punctis diametri Antipodas secundum longitudinem constituentis, circumferentiam duxero, hæc ipsa per polos discurret & hemisphærium complectetur, hoc autem si marginibus longitudinis eminet, secundum latitudinem idem eminere necesse est, nisi quis dixerit aquas à Polis in eminentis terræ portionem ascendere, & latera occupare, quòd contra naturã motus aquæ esset. Data igitur sub polis terra, datur & Antipodum secundum latitudinem distantia. Videri posset hoc Rudolphe, his qui terram ex aqua tanquam collem aliquem ex plano lacu, iusta parte sui promi nere existimãt: Aut ut pomum natans ut prisci quidam putarũt. Id quod admodum crassę Mineruę est imaginari, cum res ipsa multo aliter sese habeat. Terra enim, ut multiplicia demonstrationum experimenta docent, & Georgius Peurbachius Germanus Mathematicę scientissimus, in suis super Sphæram Ioãnis de sacro Busto collectaneis scriptum reliquit, unà cum circumfluis undis globum absoluit, ut imaginari & colligere animo sit opus, terrã quam naturæ artifex, animalibus quę sine aëris cõmunione uiuere nequibãt aquis uacuã & discoopertã reliquit, ut tenuem ex lacu aut palude cespitem eminere, unaque cum undis inflecti, inque globi speciem quam diu durat inclinari. Cui sententiæ Strabo lib. 3. à principio assentit in hæc uerba. Subiectum ergo sit rotundam unà cum mari terrã esse, unamque & eandem cum ęquoribus superficiem habere, &c. Et Plin. cap. sexagesimo septimo libri secundi non refragatur, quanquam perquàm attente pensitanda intelligendaque sint, quæ sequenti cap. in hæc uerba habet. Est igitur in toto suo globo tellus medio ambitu præcincta circumfluo mari, nec argumentis hoc inuestigandum, sed iam experimentis cognitum. Nanque error esset ingens si quis telluris dimidium ex aqua undique prominere dicere Plinium existimaret, qui per medium ambitum excursum eius in 180. gradus ad minus secundum longitudinem intelligit, quòd Ptolemæus

quoq; indicat uerisſimum eſſe. Ex quo illud emanat, Non idem eſſe centrum magnitudinis terræ, & centrum grauitatis. Cum autem ut dixi antea, undarū grandior eſſet à polis impetus, propterea quòd ob aëris in his locis uehementem ex frigore ingroſſationem perpetua eſſet & abundans aquæ generatio ut Albertus quoq; noſter indicat, non potuit tantum ſpacium ſecundum latitudinem relinquere terræ, quantum longitudinis habet, nec ſequitur, circumferentiam ab Antipodum ueſtigijs ductam circumcirca terram contingere debere, ſi uno in loco attingit, ex cauſis iam dictis. Latitudinis autem & longitudinis menſura, certo & immutabili limite in terræ forma præſcribi non poteſt, propterea quòd Oceani rapina (ut Plin. ait) in incerto eſt, terras dans & adimens, uiciſsitudine illa rerum naturæ ſempiternis legibus inſtituta, quod ipſum oſtendit Pomp. libro primo in Africæ deſcriptione, & Ariſtot. libro Metheororum ſecundo, capite ſexto in hæc uerba: Non ſemper eadem loca terræ aquoſa ſunt aut arida ſed permutantur ſecundum fluuiorum generationes & defectus, & non ſemper hoc quidem mare hoc autem terra perſeuerat, ſed fit mare ubi eſt arida, ubi autem nunc mare iterum hic terra, &c. Ex recentiorum autem inquiſitione, ſi Americam à Veſpucio repertam, & eam Eoæ terræ partem, quæ terræ à Ptolemęo cognitæ adiecta eſt, ad longitudinis habitatæ rationem referimus, longe ultra hemiſphærium habitari terram conſtat: Imo non uſque adeò immenſum pelagus intereſſe inter extimum ab America occidens, & oriens poſtremum, quin fere toto globi ambitu terra habitationis frequētia culta ſit, quod ex Geographicæ deſcriptionis globulo perpulchre dinoſci poteſt. Nec mirari debemus, quod aut plana obambulantibus nobis aut exaſperata montibus pleraque uidentur, cum tam ingentis aquæ terræq; mutua compagine globum conſtituentium extrema ſuperficies ſiue circumferētia, ſenſibiliter decliuis eſſe nequeat, uiſu præſertim noſtro tam exiguam eius partem apprehendente, quocunq; ſe conuerterit. Nec putemus montium, qui nobis adeò uidentur ſublimes eſſe, utpote illud uaſtum pondus ſimul non contuentibus, iniquitatem, terræ rotunditati obeſſe, quaſi uerò omnia quæ ad rotundi huius corporis rationem pertinent, hoc modo defendi nequeant. Si enim totam terram ſimul conſpiceres quoad liceret Rudolphe, quemadmodum Scipionem in ſomnijs conſpexiſſe Cicero fingit, Montes tibi turbercula quædam leuia, per terræ planitiem ſerpentia uiderentur, eo fere modo, quo agrum quempiam eructati à fodientibus talpis harenarum cumuli exaſperant. Quòd ſi planam in primis terram imaginaris, & deinde ab illo rerum creatore, cuius omnia opera rationem habent, montes ſuperimpoſitos planiciei conſideras, intelliges facile, quomodo ſe terræ rotunditas ſtudioſis cognoſcendam exhibeat. Ridiculum uerò eſt, contendere, terram undiq; tam eſſe æquabiliter politam, ut ad unguem reſpondeat uel

spondeat uel ad tornum seu geometræ mēsuram, ut inquit ubi supra Strabo, cum ad sensum correspondeat, & hoc modo crassiorem. Hoc tenendum est potius, hanc rotunditatem quam ex terra naturæ leges in prima elementorum ex Chao segregatione postularunt, eam esse quæ montium tumorem, adeò leniter tolleret, ut nihil magis. Verum ut ad Antipodes reuertamur, ponam tibi Axiomata quædam & præscripta ueritatis experimenta, ut omnia tibi plus esse queant in aperto, quæ me aliquando summa cum animi oblectatione, didicisse ingenue fateor, ex Georgio Collimitio, Medico ac Mathematico, præceptore mihi cum honoris præfatione nominando, non in his modo quæ ad terræ scrutinium pertinent, sed & in alijs multis scitu dignissimis, quibus nescio an alius quispiam me adeò facile, adeoq́ consummata traditionis ratione imbuere potuerit: In q̄ ego tria esse frequenter dicere soleo, quæ non uulgare sit passim conspicere, in his etiam qui & sibi & alijs placent, Summam fidem & integritatem, Eruditionem singularem & tamen minime insolentem nec ostentosam, Humanitatem summam, Quorum coagulum id secutum est, ut & ueneretur indies uehementius, ab his qui uerorum studiorum rationem sectantur, & neminem excludat ipse, eorum qui non fucum ostentant, sed momenta diligunt rerum, sinceri & amicitia digni, in quorum album postquam me retulit, non desij eum præceptoris nomine dignari. Ipse autem (quod sua est humanitas) & comphilosophum me suum, & quod nimis est con fratrem quandoque dicere assolet, quem tu cum Viennam ueneris, & nosces, & diligentia tua, atque eruditione perspecta, dubio procul amicum & familiarem obtinebis. Hic mihi aliquando quærenti retulit, ut memoria teneo, de Antipodum situ fere in hāc sententiam, ut asserere uideretur, primo. Vnum parallelum tantum esse sub cuius positione, Antipodes darētur oppositis uestigijs. Equinoctialem scilicet, à cuius quolibet intersecante meridiano diameter ducta per centrum, in eundem meridianū & parallelum contrario hemisphærij puncto transcēderet: Secundo, Nullum parallelum ab æquatore recedentem hoc posse propterea quòd per nullum diameter quæ centrū traijciat, traduci potest. Ex hoc autem istud euidens sequi aiebat, quòd nullorum Antipodum potest esse conformis, hoc est, in eandem partem inclinans latitudo, causa eius est quòd Diameter ex certo puncto paralleli Septentrionalis per centrum ducta, necessario in parallelum incidit, habentem latitudinem Australem, ęqua & proportionata cum opposito distantia. Sicut Antipodes paralleli quindecimi gradus latit. Borealis his esse possunt, qui parallelo quindecim graduū latitudinis Australis subditi sunt, quemadmodum hi, qui extimam Indiam ultra Gangem ad grad. 180. longitudinis habitant, illis qui ultra sinū Hesperium Ptolemæo in extremam Æthiopiam uergunt, ad sumptæ longitudinis initiū: Tertio, Omni puncto in terra dato ei correspōdere pun-

ctum Antipodum, qui si in terram excurrat habitatã Antipodes habere. Si in mare, ut plurimũ cõtingat, habere posse, propterea quòd inter huiusmodi puncta hemisphærij distãtia est. Quod si ibi nauis, ut possibile erat, ageretur, eius gubernatores reuera in tali distantia, corũ qui in terra loco contraposito agerẽt Antipodes essent, quod mihi scitu admodum dignũ uidebatur. Quinto, idem mihi ostendebat. Quod latitudine propriè accepta, quę ad mensurã parallelorũ per polos trãscurrat. Omnes isti qui Antipodes secundũ longitudinem sint, etiam secundũ latitudinem esse, eò quod diameter oppositos eos constituens, & longitudinis in ipsis & latitudinis regulã præscribat. Quod ita esse mõstrari potest, nec his quæ supra retuli cõtrauenit, illic eñ id tibi ostendere uolui, quod nullo interueniente mari per unius hemisphęrij longitudinẽ in solida terra Antipodes darent, secundũ latitudinem aũt ab æquinoctiali in polos susceptã dari non possint. In uniuersum igit dici potest in hæc uerba: datis terræ accolis quorũ uestigia diameter per centrũ traiecta contingat, Antipodes esse, nullo habito aut ad longitudinẽ aut latitudinẽ respectu. Nam hoc modo haberi eos certũ est. Quod tibi diligẽter est perpendendũ. Præterea contra uulgatã opinionem scriptorum Antipodibus omnia contrario modo euenire existimantium, notissimum est sub æquinoctiali, pręterquam quod contrarijs uicibus diem & noctem habent ut ubique, omnia paria esse, hoc est eandẽ noctis & diei quantitatẽ habere, simul ęstatem, simul suo modo hyemẽ, & id genus alia. Causa in promptu est, quod sub hoc circulo locatis una est perpetua diei noctisque æqualitas, cumque eandẽ habeãt ad solem, ubicunque sit, locationem, sequitur quod & tempora anni simul habeant. Et alias existimo te intelligere quòd sub omni parallelo sitis periœcis omnia simul accidunt excepta diei noctisque successione, ita ut simul hyemẽ, simulque æstatem habeãt. de Periœcis tamen, qui polis uiciniores diem noctemque simul habere possunt scribam diligentius in Prę notamentis meis in Pomponium. Quibus autem unus est meridianus his eodem momento & unum meridiẽ & medium noctis esse necesse est. Quibus autem parallelus unus hi eandem habent noctisque diei quantitatem, simulque singula anni tempora. De Antipodib. uero ab æquinoctiali uergentib. sic habeto, ut quãto plus ab æquatore recesserint, tãto magis inęqualia esse omnia, fierique ordine cõtrario ipsis quęcunque fiunt existimes, potest enim hoc demõstrari. Postremo, omnibus qui sunt Antipodes, unus est horizon & meridianus unus. Intelligo autem per meridianum circulum qui per Zenith nostrum perque polos transcurrens totam sphærã amplectitur, causam autẽ, ex his quæ paulo ante retulimus cognoscis. Cum ergo sol nobis oritur ipsis occidit, & e regione, neque hoc aut admirabile uideri debet, aut captu difficile, cum ipsis ortus occasusque in respectu ad habitudinem partium mundi, eodem modo quo nobis eueniant, nisi quòd occidentia nobis sydera ipsis ascen-

dunt

dunt adueniuntq́ sicut & ipsis cadentia in nostrũ hemisphærium leuant. Negare uerò hæc & ut friuola contẽnere, animi est degeneris, eaq́ q̃ in na turę rerum maiestate cognitu sunt pulcherrima accipere & intelligere nõ potentis. Sed dicere posses, te his meis lectis adhuc in uno hærere, quòd ex antiquorum sententia non uideatur commodum dicere, sub æquatore esse habitationem ob ingentem & intollerabilem uitali temperamento ca lorem: cuius tamen oppositum ego asseram, Respondeo tibi, si modo du bitas, priscos quotquot sunt qui sub æquatore habitationem esse negãt, opinione potius, quàm aut experiẽtia, aut phisica ratione aliqua ductos, lapsos esse, & sibimetipsis etiam nescijs aliquando contrauenisse. Lege Pomponium qui libro primo Zonam mediam ob æstum inhabitabi lem ait, tertio uerò libro Taprobanen habitari scribit. Plin. quoque cap. se ptuagesimo secundi, Cœlum ait tres mortalibus terræ partes abstulisse, septentrionem & Austrinam frigore, mediam autem qua solis orbita est exustam flammis & ob id inhabitabilem. Et tamen idem quemadmodũ & Pomp. Taprobanen frequentissimã hominibus esse cap. 22. libri sexti asseruit: id q̃d & Solinus simia eius, multis uerbis confirmat. Addit Plini. capite secundo libri septimi ex Artemidori sententia, In Taprobana insu la longissimam uitam sine ullo corporis languore traduci, Multum illi a lijq́ idem sentientes à se dissensere Rudolphe, cum sit compertissimum, Taprobanem ita æquinoctiali subditam, ut latitudine fere trium graduũ eundem transcendat, in Austrum porrecta. Quod princeps Cosmogra phiæ Ptolemęus, & lib. 7. & tabula Asiæ ultima ostẽdit, nec dubitari qui dem de hoc debet, cum in latitudinis descriptione errari nõ possit adeo e ius obseruatio Canoncis demonstrationibus suffulta, constat. Vtinam tam facilis longitudinis obseruatio esse posset, quã latitudinis est. In mul tis enim uiri docti non hærerent. Videntur ergo mihi plerique ex uetustis scriptoribus, quod ad situm terræ attinebat, prout ad cœli circulos refer tur, plura pro ingenijs differentium quàm pro ueritatis fide expressa tra didisse. Quid plura? Albertus Magnus princeps philosophus, & Auicen na noster, non affirmant solum, sed & firmissimis rationibus ostendunt, sub æquinoctiali, eo etiam tempore quo sol per subhabitantium uertices graditur, temperatiorem habitationem esse, quàm sub parallelis tropicis, cum ipsis Sol innititur, et constat tamen sub utroq́ tropico frequentẽ esse mortalium sedem. Lege Auicennam (ut sim breuis) cap. octauo doctrinæ secundæ, fen secunda primi Canonis, Albertum autem cap. sexto lib. de natura locorum, quem Collimitius noster nuper in lucem dedit. Eam ob rem attente perpendendum est, an non nimis temere Ioan. Picus, uir alio qui eruditissimus & cœlestis ingenij disputator, qui inter nongentas pro positiones quas adolescens Romæ publice inscripsit, hanc quoque defen dere uoluerit, quòd sub æquinoctiali non posset esse naturalis uiuentibus

habitatio, cum oppositum tanti tamque æstimati scriptores asserant. Mirum est profecto ipsum quoque Macrobium dicere fuisse ausum, Commentario somnij secundo, propter Zonam exustam Antœcis nostris ad nos transitum esse non posse, cum tamen ex receptis authoribus qui longe ante sua tempora scripserant hoc intelligere debuisset, nostros peregrinationibus uarijs ad intimos usq; Æthiopas intrasse, Imo & totam Africam circumnauigasse, ut Hãnonem Carthaginensem author. Plin. Quin & Eudoxus quidam cum Lathurum Alexandriæ regem profugeret Arabico sinu egressus per hoc pelagus Gades usq; peruectus est, quod ex Cor. Nepotis Authoritate, Plin scripsit cap. sexagesimonono secundi, et libro tertio Pomponius. Multo uerò ante Nepotem, Cœlius Antipater scriptũ reliquit, uidisse se qui nauigasset ex Hispania in Æthiopiam commercij gratia, quã nauigationẽ hodie Portugaliæ Reges summa gloria, summaq; fortuna instaurarunt. In extimis autem Africæ Antœcos esse nostri climatis, quis dubitat? Quod si nostri ad illos uenere, quid obcrat quo minus & illi ad nos uenire potuerint, quemadmodum nostris temporibus fieri uidemus? In summa, ut de hac tua quæstione finem faciam, tam tibi esse certum debet Antipodas esse, quàm sunt cogniti, digitiquè unguesquè tui. Inq; ea re his fidem dabis qui terræ situ atque excursu cognoscendo laborarunt recentius. Est enim (ut Ptolemæus capite quinto libri primi Cosmographiæ scribit) in situs terræ traditione recentioribus historijs semper credendum magis, quàm ullis ex ueteribus, eò quòd prorerum mutatione, aut incognita prioribus, aut ulteriori experientia deprehensa his patefaccre datum est. Bene (ais) mihi narras. At de Augustino & Lactantio quid? aut quam in partem eorum accipienda sententia est? refutabis ne eos Vadiane an probabis? si in his perstas quæ disseruisti hactenus probare certe non poteris. Si probas, nulla illa erunt, quæ esse tibi maxime uisa sunt. Tua res iam agitur Vadiane, uide quid agas. Ego mi Rudolphe (ut te fluctuantem ex hac tandem Charybdi liberem) ut Augustini de Antipodibus sententiam probo, ita Lactantij somnia nequaquam aut tueri, aut asserere possum. Ille equidem cur negaret causam habuit. Hic quid negaret nesciuit. Quòd ut intelligas, iterũ mihi quasi in noua causa ordiendum est. Quod si nimium turgescere literæ illæ nostræ uidebũtur, tibi qui me prouocare non desinis, culpam impingito. Si scire & intelligere hæc adeò desideras, patere uel ex Epistola fieri libellum epistolarẽ. Nam me tibi satisfaciendi quasi uno in stadio & uno curriculo cupido quędam corripuit. Sed ad rem. Augustinus non à ueritate, sed à prępostera & uero nequaquam consentanea, scriptorum de Antipodib. traditione abhorruit, quam quia illustris alioqui & multarum rerum scientissimus scriptor Macrobius in Comenta. Somnij secũdo quasi dereperta ueritate sibijpsi applaudens, sequitur & affirmat, uidendum tibi est ne

tius lectione seducaris, quanquã enim Antipodas ponat, in ratione tamẽ & ut ita dicam modo ponendi, toto (quod aiũt) oberrat cœlo, neq; hoc in illo adeò moleste ferendum est, cum uulgarem opinionem secutum cum antiquioribus citra ueri deprehensionem periclitari eum contigerit. Voluerunt autem illi, terræ molem in duo hemisphæria interceptam, ingenti Pelago & innauigabili discerni ita ut unius aliquid ad alterum nihil perueniret, inq; altero nos esse, In altero à nobis longè secluso Antipodas nostros & Periœcos. Et quemadmodum hoc nostrum, torrida Zona interueniente, in duas habitabiles distingueretur, extremis ob frigora relictis, ita simili modo apud illos omnia se habere, dixerunt. Quod ex Cicerone ductum, Macrobius euidentissime indicat. Quo dato & concesso sequi necesse erat, ut duabus amplissimo mari distantibus terris duplex esset hominum in ijsdem, qui se nunquam contigerint propagatio. Quod perpendẽs Augustinus cum libro ciuitatis dei decimosexto, capite octauo omnes homines terram inhabitantes, quacunq; forma eos natura effigiauerit, ex illo protoplasto uno, hoc est Adam originem ducere affirmasset, sequenti capite nono falsam illam & friuolam de Antipodum situ opinionem quæ sibi unice obijci poterat, necessario nõ minus quàm uere reiecit & confutauit. Si enim isti essent eo modo quo illi eos esse crediderunt, cum ad eos nemo unquam nostri hemisphærij attigerit, ex Adam originẽ habere nequaquam potuissent. Eam ob rem perquam prouide, & erudite admodum scripsisse Augustinum nemo negare debet, cum eo modo ne nos quidem Antipodas esse permittamus. Tantus enim error non modo ueritati historiæ naturæ, uerum etiam religioni nostræ, & sacrarum literarum authoritati refragatur, quẽ illi nulla prorsus historica cognitione firmantes, friuola quadam coniectura assumpsere. Quòd si quis, tam insigni ecclesiæ nostræ Antistiti tamq; omnium bonarum doctrinarum auido & studioso, terram esse continuam monstrasset, nec ullo interceptam, ut isti fabulãtur, Oceano, in qua hominum esset habitatio, 180. gradibus diducta & sibi diametro centrũ traijciente opposita, hinc etiam atque illinc nullo mari traiecto commertij mutui consuetudine coiri sine difficultate posse, Non hercle Augustinus, Mathematicæ alioqui studiosus, Antipodas negasset, sed demonstrationibus è certissima scientiarum profluentib. dedisset fidem, antiquorũ logis anilib. reiectis, quos uir tantus fide haudquaquã dignos esse nouerat. Cum enim hodie continuæ terræ longitudo ultrà ducentesimũ & octuagesimũ gradũ excurrat, ubi illud ingẽs tandẽ mare erit? quod ista duo hemisphæria discrimінet? cũ terra nostra utrinq; adeò ultra hemisphærij amplitudinem pandatur. Imo ut supra retuli, parũ absit America præsertim adnumerata, quin totus ille globus circumcirca prominente terra sit habitabilis. Quo fit, ut his minus credam qui sub polis terram esse & extare dixerunt, cum is lo-

cus iam aquæ utpote elemento ſpacioſiori deberi uideatur, & natura forſ
taſſe, poſtquam terræ portione nudata multis animalium opus omnino
eſſe uidit, Aquam coërcens intraq; ſuos excurſus cohibens, ei ea globi par
te locum deputauit ampliorem, quæ ob aëris incommoditatem, & graſ
uiſsima anni tempora mortalibus minime idonea uidebatur, quam ſub
polis eſſe certo ſcitur. Quòd autem ad Antipodum latera iter ſit, geograſ
phiæ Tyrunculi ſciunt, Egredere ab extrema Hiſpania, per Pyrenæum
perq; Gallias, Germaniamq; & Sarmatiam uſq; ad Tanaim quo ſuperato
tende in ortum per Scythiam citra Imaum, litusq; ſtringe ſeptentrionale
Caſpij. Tum per Sacarum regionem traiectis Tauri iugis in Indiam incli
na eam, quæ eſt ultra Gangem, cumq; ſinum magnum longis itineribus
apprehenderis ſecundum eum in meridiem tende donec ad Catagaram
perueneris, et toto ferè iſto latere, Ptol. monſtrante, Antipodas habes, nō
eorum quidem qui ſunt in Hiſpania, ſed qui in occidua Africa iuxta ſinū
Heſperium adhabitant; ad quos quantum eſt in terræ nuditate, nullo peſ
nitus mari traiecto ex India extrema perueniri poteſt, Americam autem
inhabitantes longe citerioribus locis ſuos habent Antipodas; quæ omnia
inſtrumentis ad eam rem pertinentibus uidere facillimum eſt. Macro
bius Ciceroni quaſi gratias agens, ſuæq; doctrinæ perfectioni adſcribēs:
Nos inquit, cum alijs non patitur errare qui terram ſemel Oceano cingi
credidere, Apertiſsimum errorem profeſſus, quem Cicero ſolum indicaſ
uit, Cæterum hoc me eodem in loco Ciceronis uehementius angit quod
dixit. Vides habitari in terra, &c. Cum uidere Antipodas ſimul nemo
poſsit, hoc præſertim admiſſo errore, quo priſci ſeducti ſunt. Cum autem
iſthic Scipioni maior Africanus omnia ſenſibili demonſtratione propoſ
nat, non poteſt dici, uides, id eſt intelligis, cum etiam paulo poſt dicat.
Cernis autem eandem terram, &c. Præterea eſto intermedio Antipodum
ſpacio, hoc eſt ad gradum nonaginta oculus proſpiciens eleuetur, non
poterit tamen Antipodas extimos ſimul uidere. Cum ex traditionibus
perſpectiuæ ſphærici corporis tam magni præſertim, dimidium præciſe,
minor oculus uidere nequeat, Id quod eſt demōſtratum. Quid ergo? For
ſitan circumductus Scipio hos ita ſe habere non ſimul; ſed uiciſſatim uiſ
dit. At hæc ut Grammatica ludicra ſino: De Lactantio mallem utique
tacere, quàm moleſtus eſſe tibi, qui eius authoris adeò es ſtudioſus. Verū
quia deſideras, & tuendæ me ueritatis ardor prouocat, dicendum eſt quic
quam craſsiore (quod aiunt) Muſa, non inceſſendi quidem ſtudio, in quo
nemo non culpandus foret, ſed ſatis faciendi tibi, qui inter reliquarum do
ctrinarum ſtudia, ea ſectaris cum primis quæ literarū ſtudioſis adeo ſunt
neceſſaria ut nihil magis. Vt itaque dicam, quod ſentio, uidetur mihi Laſ
ctantius eloquentiæ ſuæ uiribus plus æquo quandoque confiſus, paulo
audacius aut contempſiſſe pleraque, aut multo aliter quàm ueritas habeſ

ret cons

ret cōcepiſſe animo, inꝗ his magnam ſibi inuidiam eò comparaſſe, quòd ita ſuperbe, ita ſecure diſſerit quaſi ipſe extra omnem ingenij aleam poſitus errare & labi non potuerit, omnium autem errata non uidere ſolum ſed etiam olfacere. Hic capite uigeſimoquàrto libri tertij, quod tuis mihi literis indicas, adeò in Antipodum oppugnatione ineptit, ut dubitem an, cum illa ſcripſit ſatis ſibi conſtiterit: non enim ea ſolum quæ eruditis exploratiſſima ſunt neſcire uidetur, ſed probare etiam & aſſerere illa quæ, ſi Antipodes non eſſent, quod ipſe contendit, falſa tamē & abſurda eſſe, omnes qui ſunt animi compotes intelligerent. Age totum illud caput excutiamus ut an ita ſit ſicut dico facilius accipias. Ait primū, in titulo (De Antipodibus quos ideo eſſe finxerunt, quia opinati ſunt mundum eſſe rotundum) ecce, mundum non rotudum eſſe pro uero & euidentia aſſumit, exꝗ hoc Antipodes ponentium opinionem refutare conatur. Cuius tamen oppoſitum, de mundi rotunditate adeò euidens eſt, non tam phiſicis quàm noſtræ religionis Doctoribus id aſſerentibns, ut piaculum committere merito uideri poſſem, ſi rationib. hoc loco adductis, probare uellē quod nemo neſcit. Audi obſecro, quid à capitis initio dicat (Aut eſt quiſquam tam ineptus, qui credat eſſe homines quorum ueſtigia ſint ſuperiora capite?) Erras ô diſerte Lactanti, & ea quidē in re, quam iuuentutis anni tibi indidiſſe debuerant. Quis enim uel primis Phyſicæ rundimentis inbutus neſcit, omne id quod ſua grauitate centro innititur, quacunque parte circumferentiæ locatum ſit, deorſum uerſus niti? quod autem à centro euolet aut ſe expandat, ſurſum tendere? Cum igitur pedibus in terram uerſis centro innitantur, caput uerò proferant, ut nos, in cœlum, caput habent ueſtigijs ſuperius. Nec ſub nobis eſt, niſi quod ad uſque centrum demittitur, quod cum prętergraderis, omnis linea ducta in quamcunꝗ partem ſurſum tendit. Nec niſi impropria locutione cœlum infra nos eſſe dicere ſolemus. Vnde hoc Maronis libro Georg. primo ex communi ratione loquendi depromptum eſt, cum de Auſtrino uertice loquens inquit, At illum ſub pedibus Styx atra uidet, manéſque profundi. Cum reuera, ut Ariſtotel. quoque aſſerit libro de cœlo & mundo ſecundo: uertex meridianus ſit ex natura rei ſurſum, quod Poëta doctiſsimus, tametſi non ignorarit, maluit tamen (ut ſæpe ſolet) ex communi perſuaſione ducto ſermone uti, quanquam auſtrinum polum per reſpectū loquentes preſſum decliuemꝗ dicere ſoleamus. At ſub pedib. eſſe nemo niſi improprie dixerit. Prętere a ſi concedimus Antipodas eſſe ſub nobis non ſtatim id ſequitur, ut credibile ſit, eos caput deorſum uerſus ueſtigijs inferius habere quod falſiſsimum ueriſſimū putat Lactan. Cui hoc friuolo deſipere non ſatis erat, Addidit hoc amplius Antipodibus datis ſequi, ut tota terræ pars apud ipſos pēderet cum noſtra iaceat. Item arbores deorſum creſcere, pluuias uero, & niues & grandines ſurſum uerſus cadere in terram.

Quin & maria, & urbes agrosq; & mõtes pensiles illic esse. Indigna sunt haec pudenda errata opere tuo ô Lactanti, utinam quod nesciebas praeterijsses irreprehensum, nec lacessendi cupidine inflammatus ignorantiam tuam, euanido linguę fuco, adeò detexisses. Augustinus telõge omnium rerum peritior, terram rotundam esse negare noluit, nec tibi aliud affirmãti fidem dare, uidit enim quae diceres & quibus innitereris. Omne graue Lactanti (quod prima philosophiae uestibula exhibent) à quacunq; coeli parte in centrum tendet deorsum tendit: & è contrario quod à centro recedit, sursum. Tibi uerò uidebatur, quod ab Antipodũ periferia in centrũ caderet, sursum cadere, quod non est. Ac id ipsum quidem ex communi hominum locutione didicisse debueras, non nisi rem grauem cadere affirmante, aut ut grauitatis rationem habet descendere, id est, ad centrum tendere, nam sua spõte sursum cadere nihil dicitur sicut nec leue quidem nisi impulsum impetu, deorsum tendere, ergo quicquid cadit deorsum cadit. Sed quid in re aperta laboro? Qua fiducia coelum non undique deuexum dixeris tu uideto, mihi constat id Astronomis, quibus ea in re summa fides est nihil esse certius, qui cum Aristotile, & uolui coelum & moueri regulari ambitu asserunt quod tu quoque contemnis, cum & Æthereos orbes sphaericos esse neges. Nec sequitur, quod putas. Si terra rotunda est, necesse est ut in omnes coeli partes eandem faciem gerat, id est montes erigat, campos tendat, maria consternat, cum maiorem partem terrae sub aqua esse recte cognoscentibus indubium sit. Praeterea quis credat, quod tu supposita terrae rotunditate sequi autumas? Nullam partem terrae esse, quae tum ab homonibus caeterisq; animalibus non incoleretur. Nam esto tellus circumquaque (quod tamen euenire non potest) ab aquis libera nudaretur, nõn tamen sequeretur, eam ab omni parte habitabilem esse, ex multis causis quas praetereo. Postremo non sine quadam odiosa petulantia, hoc Philosophorum responsum irrides & cõtemnis asserentium, grauia centro inniti, leuia sursum tendere, & profecto quemadmodũ nescire te scribis quid de his dicas ita illi si tua legẽt quid de te dicant tot erroribus inuoluto se nescire fatebuntur, utpote cõtra quem plurima dici possent. Tandem quòd ais, te multis argumentis probare posse, coelum terra non esse inferius. Nemo credit hoc Lactanti, quòd coelum terra sit inferius, mirum est cur formides id ab aliquo obtineri posse, cum hoc concessis etiam Antipodibus nequaquam sequatur, nimis in re concessa sollicitus es, & ne coelum cadat times maxime si deorsum inclinetur. Argumentis tuis non est opus, probare enim id cuius oppositum est impossibile, nõ prudentis est, aut eruditi, sed uerbosi & sibijpsi per suauem labiorum tinnitũ blandienti, idquod tu hic de Antipodib. calamo peregisse uideris. Hactenus de Lactantio & eo quidem modo, quo quispiam ipsi aduersarius obijcere posset, quem quanti in hac Antipodum sententia putem

faciendum,

faciendum, ex his intelligis quæ hactenus retuli. Tu quod tibi uisum fuerit sequitor, nolui te per hæc mea cogi, sed monere uolui. Andreas Stiborius Canonicus Viennensis Theologiæ & Mathematicæ peritissimus & Encyclopœdiæ magister, satis tanti alioqui scriptoris, tantam temeritatē demirari nō potuit cum ego ei caput hoc, quod antea quidem legerat, sed tum attentissime perspiciebat, Iudicij gratia faciendi proposuissem. Nec abstinuit quidem quin assereret, magnam Lactantio, apud doctiores & fidei & doctrinæ æstimationem imminui quòd adeò hallucinatus esset, non ob hoc quidem quod nescierit, Nescire enim humanum esse aiebat, sed propterea magis, quòd adeò constanter ignorata partim defenderit, partim reiecerit. Namque ubi quis errori se addicit, dummodo in eo perstet sibiq; obsit soli tollerabile est id quidem, ubi autem per insolentiam & pertinacem fastum, & uerò improperare, & tueri falsum cœperit, is nō odium modo commune, uerum etiam publicam refutationem commeretur. Mihi uerò uidetur hoc ex Hieronymi sententia commode in Lactantium usurpari posse, quod Picus in una ad Hermolaum Barbarum epistola contra eundem usurpauit, in hæc uerba. Si fuisses ô Firmiane tam frequens in sacris literis, quàm in fictis litibus fuisti & hoc nō dixisses & nostra non minus fortasse confirmasses quàm destruxeras aliena. Sed de his satis. Quod de Lacus nostri uocabulis nominibusq; quæris perlibenter respondeo, uerum si possum paucis, Nam permulta in Tertium Pomponij congessi de hoc lacu qui Acromus nominat̃, Et in patriæ illustratæ sylua secunda ad finem, quam quia ferè adolescens scripsi, non eram editurus, Sed datam aliquando de edendo fidem adeò expostulat Hermannus Miles uir clarissimus, mihiq; & conterraneus & affinis, ut, quod aliquando pollicitus sum iam negare sine summo dedecore nequeam. Pomponius libro tertij: Rhenus, inquit, ab Alpibus decidens propè à cap. duos Lacus efficit. Venetum & Acromū, &c. quorum alerum cum esse constat, cui Hydropurgū patria tua iuncta est, mea uerò id est oppidū S. Galli, pass. plus minus sex millib. ad occasum distat. His hodie ab uicinis urbibus protrita uocabula sunt, superior enim, ut scis, lacus Constantiensis, à Constantia urbium quę ad eius sunt ambitū clarissima. Inferior lacus Cellæ, à Cella oppido rei frumentariæ mercibus, admodū famigerato nomen habet. Sicut & Larius hodie Cumanus dicit̃ à Como. & Lemānus Genuensis à Genua, ut Cæsar, siue Gebēna ut ferè alij. Albertus tamē noster nescio quomodo lapsus, Lemannū hunc nostrū esse putauit, per quem Rhenus fluit, cū Lemannū ad Allobroges esse exq; Alpibus profluentē Rhodanū transmittere, omnes scribāt. Luc. lib. 1. Deseruere, inquit, cauo tētoria fixa Lemanno, hæc aūt in Gallijs tum habuisse Cæsarem planum est. Raphaël Volaterranus Acromum lacum Bodinæ, uocabulo non sanè feliciter excogitato nominat. Cum enim hoc ex lingua indigena ducatur, uocandus

uocandus potius est aut Podmicus aut Podámicus, cum & maiorib.nostris Vernacula lingua dictus fuerit. Der Podmer see, q̃d ab antiqua familia nobiliũ de Podmen, olim admodũ opulenta deductũ est. Nisi, Quis Bodicum dicere malit hoc est fundo carentẽ. ita enim profundos amnes lacusq; Ligures & Lombardi, quos ad lacũ nostrum uersatos aliquando fuisse multa suæ linguæ illic monimenta docent. Sed hoc puto minus etymo nominis accedere, licet & Padũ Plinius cap.16.lib.tertij à Liguribus Bodicũ nominatũ scribat, quod suorũ lingua fundo carentẽ significet, & Acromus multis locis adeò altus existat, ut demisso perpẽdiculo fundus deprehendi uix queat. Hoc magis mihi quæstione dignũ esse uidetur cur uetustis alter Acromus alter Venetus dictus sit? Quod & tu potiss.scire cupis literis tuis, nõ illis dico proxime ad me datis quanquam & in harum postrema pagina monebar, sed priorib. perquam (ut semper) elegantibus & scitis quib. non iniuria dubitasse uideris Acromus ne apud Pomponiũ, an Acronius, legi oporteat? Ego ẽtsi Acromus diu probarim pẽnitiori tamen uocabuli scrutinio facto, in eam sententiam pedibus eo, ut Acronius legi debere defendã, hac uoce indicante Lacum nostrũ minus uehemẽtia frigoris quòd nostræ hyemes afferre solent, offendi premiue, aut ulla glacie in uniuersum obduci, quod alioqui amnib. lacubusq; ad septẽtrionem uergentib. peculiare est. Græci nãq; scriptores mundi sitũ & terrarum partitionẽ scrutati eum Oceanũ qui in extimo Septentrione, ob immensum eius cœli gelu, perpetua glacie obductus uidebatur, Cromũ, id est, Saturniũ & frigidũ, tardumq; appellarunt. Authoribus inter alios Ptolemęo et Plinio. Hic enim cap.13.lib.nat.hist.4. Septentrionalẽ Oceanum, ab Hecatæo Amaschiũ nominatũ fuisse ait, quòd hoc nomine, Scythæ eius oræ, sua lingua congelatũ significarẽt. Philemon à Cymbris Morimarusan, hoc est mortuũ mare dictũ, scriptũ reliquit, Ille enim Oceanus (q̃d alijs in locis minus cõtingit) ad multa passuũ millia rigescere & obturari glacie solet, ultra quẽ tamen in penitiori Arctoo latere Croniũ posuere uocabulo à Saturno qui græce Cronos dicitur deriuato, in cuius honorem instituta quoq; festa ta Cronia, id est, Saturnalia, nominãt. Ob eandẽ causam Dionysio pigrum mortuumq; mare dictũ esse credi debet: utpote sempiterna glacie rigidũ, Methaphrastis Rhemnio & Prisciano id aperte indicantibus. Illius de Oceano Arctico scribentis uersus sunt hi:

Dicitur ille piger, nec non Saturnius idem,
Mortuus ast alijs, minimo quòd lumine Solis
Perfruitur, tarde radios nam suscipit ortos:
Nubibus & crassis premitur, nimbisq; grauatur.

Saturnius idẽ dicitur, inquit: Mortuus est alijs, &c. Vtroq; ex Stellæ natura ducto, nã & tardissimi motus est & naturæ frigidę, uitæq; humanæ incolumitati maxime noxius, qua ex re extimũ inter uagas stellas in cœlo locum

cum habere eum, ita artifice cœlorum prouidente, uerisimile est. Rufi autem in eandem sententiam hij uersus sunt.

Nomine Saturni late iacet æquoris unda,
Hic densata sali stant marmora, pigraq; Ponti
Se natura tenet. &c.

Quia igitur lacus noster undiq; uinetis arbustisq; septus, et uerno fere semper uultu conspicuus, adeò raro glacie summis etiam Brumę frigorib. ingruentibus contegitur, ut rigescere eum portenti loco accolæ habeant, Acroniū, id est, sine frigore, & Brumali molestia, dictū putarim, imo constāter asseruerim: à particula priuatiua existente, sicut Atheon, dixere Prisci Diagorā, q̃ an dij essent (teste Cicer.) dubitarit. Venetum uerò alterum à colore marino qui & cæruleus est, nominatum esse satis constat, Et licet utriusq; uocabuli ratio, utriq; lacui congruat, Malo tamen intelligi à Pomponio, superiorē lacum, Acroniō, Inferiorem aūt Venetum Acronio proximum, quem & Cellæ lacum uocari diximus. Quanquā Pomp. Venetū dicat & Acronium, quasi Venetus introeunti Rheno uicinior sit, nihil tamen ex hac locata uocularum serie probari potest, natura ipsa præsertim hoc quod uolui discrimen faciente. In Acronio, e regione Constantię paulo ad Septentrionem Insula est, cū Cœnobio uetusto & opulēto S. Marci ord. Diui Benedicti q̃ Corpus diui Marci esse & seruari historicā fide perhibent. Memoria teneo Ioannem Stabium Mathematicū uirum doctissimum & historiarū ueterum atq; recentiorum ad unguem eruditum, cum de hoc cœnobio inter nos facta esset mentio, retulisse mihi uerisimile esse, Venetos qui se Marcum habere putant, nominis conformitate seductos, quòd apud nos ad Venetum lacum eius corpus situm sit: cumque legerint in Veneto Marci corpus esse, in suo putarint. Quanquam in illa contentione reliquiarū plus laudis esse quam periculi constet, De his lacubus in Sylua nostra secunda, iuxta finem sic orsi sumus:

Acronij mihi Musa lacus, Venetiq; modestas
Donabis laudes, Patrios nam blandus uterq;,
Circuitu quanquam spacioso, amplectitur agros:
Summouet hic longo cedentia litora fluctu
Vnda patens, geminæ geminum cui nomen, utriq;
Phama ingens, & priscus honos, namq; inclita passim
Oppida consurgunt, & cinctæ mœnibus urbes,
Quarum una est memori Constantia nomine, cuius
Mœnia præteriens, deducta cominus unda
Rhenus iter gelidam curuat celeratq; sub arcton.
Qui postquam elapsus Rhœteis alpibus, ortu,
Vitiferam transit sinuato flumine uallem,
Albentesq; undis campos, immergitur altis

Fluctibus,

Fluctibus, & longum proprijs sibi uendicat undis
Non diuulsus iter: Tandem superante fathiscit
Agmine ab Eoa uenientis parte procellæ,
Qua lacus immenso tractu diffunditur, amnes
Vndiqꝫ collapsos rapiens. Quem docta uetustas
Acronium dixit, rigido quòd ab aëre nullam
Accipiat glaciem, Scythico nec frigore pressus,
Vernanti Brumæ mitescat tempore fluctu.
Cæruleo Veneti nomen duxere colore.
Nanqꝫ ubi Parrhasio Boreas propellit ab axe
Sudificus, nubes, splendensqꝫ intermicat æther,
Æmula cœlesti ductim iacet unda colori,
Et tremulis uarium depingit motibus æquor.
Hic ubi contractis iterum se includere ripis
Incipit, & salicum rursus proserpere in umbra,
Rhenus Nympharum pater inclytus, & decus oræ
Arctoæ, &c.

Reliqua leges cum edentur. Omnino mecū faciunt, qui hunc lacum Brigantinū à Solino nominatū defendūt, cum ille cap. tricesimosecundo, ubi de Gallia, inquit in hæc uerba: Si Thracia sit petenda, excipit ager Rheticus opimus & ferax Brigãtino lacu nobilis, &c. Strabo enim ultra Rhęnum in meridiē ab eius fontibus, & in ortum Rhetos esse lib. quarto scribit, post quos trãs Licum intra Istrum & Alpes Vindelici, & quos ibidē Solinus nominat Norici, usqꝫ ad Pannonas in ortum excurrunt. Brigantinum autem à Briganto dictum oppido perquam uetusto indubium est, quod ab Acronij capite situ, frequenti hodie hominū habitatione est percelebre, Et quoniam ultra Rhodanū in ortū solis Heluetij ad usqꝫ Rhenū circumcirca excurrunt, quod Florus quoqꝫ lib. tertio indicat, quicquid ultra Rhenum & Acronium est, ad Rheticum pertinebit quos illis uicinos esse constat. Non me latet Ptolemæum non longe à lacu Verbano qui iuxta Larium est ad radices Alpium, Brigantios posuisse, de quibus tamen hic intelligi nil potest, cum quòd Italiæ confinia ad Galliam attingentia prius memorauit Solinus: tum etiam quòd ex Gallia, inferiori præsertim & ad Rhenum tendente, hac parte proximus in Thraciæ latus gradus est. Habes de Lacubus Veneto & Acronio. Intellige paucis (ut faciam epistolæ finem) de Lucano, Non sane temere fecit, nec casu sed inquirendi gratia an hæc tibi forēt in promptu, ille de quo mihi scribis Panno cum de hoc Lucan. lib. 6. Carmine quæsiuit: Quæ tetigit Philace, Pteleosqꝫ, & Dorion ira Flebile Pieridum, ubi de memoratis Tessaliæ urbibus mentio fit. Erratum enim est à Poëta doctiss. alioqui & omniū rerum perito, quod ego antequã literas tuas legi nunquã animaduerti, quando-

quidem

quidem & sensus perplanus, & interpretũ consensus, nõ aliud mihi offerebant. Verum cum de Dorio lego Plinium inter Thessaliæ loca libri 4. cap. 9. Incido casu in Hermolaũ Plinianæ eruditionis Thesaurũ & (quod omniũ maxime mirabar) hallucinatũ esse Lucanũ lego quòd is Thessaliæ oppido id tribuerit, quod in Achaia contigisset, ubi Dorion esset, irascentibus Thamyrę Musis memoratũ, illud aũt in Thessalia non Dorion sed Dotion dici. Verũ est illud Horatij: Quandoq; bonus dormitat Homerus, Verum opere in longo fas est obrepere somnũ. Cæterum ita esse ex Homero & Statio capit. 5. quarti de historia naturæ Plin. Hermolaus probat. Ago ego tibi hoc loco gratias Rudolphe, q occasione studij tui, factus sum te prouocãte eruditior. Non enim facile quis alius mihi de tanti scriptoris errore tam leui, quicquã persuasisset, & tanto rerũ & Græcarum & Latinarũ censori fides debebatur, in tuto equidẽ ille gradũ sistere mihi uidetur qui in rerum obscurarũ iudicio ab Hermolao non desciscit.

Habes quod petieras, at nescio, an ea diligentia conquisita ut uotis tuis abunde possint satisfacere, ipse neruos cõtendi quodq; potui intra id tempus quod mihi ad scribendũ dabatur feci. Nec elegãtia aut iste suauis structuræ lepos, quo ferè doctorũ literæ condiuntur expectandus est, aut desiderandus tibi, in his præsertim, in quibus res tractatæ plus loci dignitatisq; sortiuntur quã ulla nitoris gratia debeat occupare. Si quid est, quod aut temeritati aut pertinaciæ accedere putaueris, id fide careat. Sin autem placuerint singula, catenus placeant, ut me Dauũ non Oedipum, ut uolebas, existimes, quasi porro alia quęrenti tibi, æqua festinatione satisfacere possem, aut de quibusuis rebus proponenti, quod Carneades solebat, extẽplo respondere, quis enim hoc posset, nisi doctissimus & expertissimus aliquis? Mihi certe ipsi multa restant in his dubia scriptoribus, è quibus illa deprõpta sunt quæ te mouerũt. In summa gratissimũ mihi erit, si proximis tuis ad me literis, id egisse me affirmabis, q̃d officij ratio postulare uisa fuerit. Nulla mihi alioqui cura struitur in quamcunq; partem hæc nostra sedulitas casura sit. Vale bene. & Stephanũ Taurinum Iurisconsultũ uirum optimũ & doctiss. si adhuc Istrogrami apud Cardinalẽ degit, meo nomine impense saluta: utq; aliquid ad me literarũ det, hortare. ex eo enim tẽpore, quo Roma reuersus Viennę apud me Collimitiumq;, & tum cõuiuij nostri Simposiarcham Iacobũ Spiegel Iurisconsultũ & Secretariũ Cæsareum, unà, se amica iucũditate oblectauit, quid agat aut qua fortuna sua stet conditio, nec fama, nec literis intelligere potui, id quod mihi non parum in hominis præsertim tam amici desiderio molestiæ affert. Si isthic non est, mihi significa. Vale iterum.

BASILEAE PER HENRICHVM PETRI, MENSE MARTIO, ANNO M. D. LVII.